

CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIOR ET COPIOSIOR,

CONSILIO

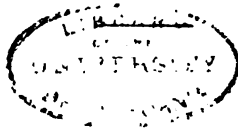
B. G. NIEBUHRII C. F.

• INSTITUTA,

AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE
BORUSSICAE

CONTINUATA.

GEORGIUS PHRANTZES.
IOANNES CANANUS. IOANNES ANAGNOSTES.

BONNAE
IMPENSIS ED. WEBERI
MDCCCXXXVIII.

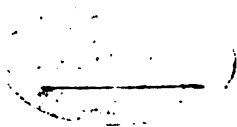
GEORGIUS PHRANTZES,

IOANNES CANANUS,

IOANNES ANAGNOSTES

EX RECENSIONE

IMMANUELIS BEKKERI.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXVIII.

IMMANUELIS BEKKERI PRAEFATIO.

Georgii Phrantzae chronicon Graece prius edidit Franciscus Carolus Alterus, Vindobonae, anno superioris seculi nonagesimo sexto. Latine versum vel excerptum Iacobus Pontanus publicaverat, cum Simocatta suo, Ingolstadii, anno 1604. codice usi ambo eodem, Monacensi olim 203 nunc 239, seculi decimi sexti, chartaceo, quadrato. quem mendis scaterere querenti Altero fidem habemus: tale et ipsi specimen eius libri vidimus. ut recte fecerit Alterus quod non omnia inde lectionum monstra protulit: modo quae protulit lenius et prudentius procurasset. Monacensi recentior, non deterior est quo ego nunc utor, Parisiensis Regius, supplementi 80, emptus Patris a Ferando anno 1774. cuius scriba ab initio ἐν ἔτει inquit ἀψέβ' δεκεμβρίου β' ἡρξάμην γράφειν τὴν παροῦσαν βίβλον ἐν τῇ πόλει ἀρκαδία ἔνδον τῆς μητροπόλεως. καὶ ἀξιῶσαι με τὸ θεῖον τελεῖσαι ταύτην. κωνσταντῖνος ἀντωνίου ὁ ἐκ πατρῶν ἀχαΐας.

sub finem vero: κατὰ τὸ ἀψέγ' σωτήριον ἔτος σεπτεμβρίου δ' εἴληφε τέρμα τὸ παρὸν διὰ χειρὸς τοῦ εὐτελοῦς κωνσταντῖνου ἀντωνιάδου τοῦ ἀπὸ πατρῶν

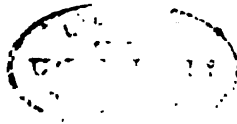
τῆς ἀρχαίας ἐν βυτινῇ. οὐ οἱ ἐντυχόντες τούτῳ ὑπερ-
εὐχέσθε ἐπονομαζοῦντες εἰ τι σφαλερὸν εὔρητε. et
insunt σφαλερὰ plurima, quae incredibili bonarum
lectionum numero redimuntur. earum ope emendatis
Graecis versio accessit Latina nova et integra, molestum
sane negotium, quo fortiter instituendo sollerter confi-
sio praeclarum eruditionis diligentiaeque documen-
tum dedit Eduardus Brockhoffius, Schopeni nostri di-
scipulus.

Scrib. Berolini idibus Iuniis a. 1838.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ

ΧΡΟΝΙΚΟΝ.

Phrantzes.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΥ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ANNALES
GEORGII PHRANTZAE
PROTOVESTIARII.
PROOEMIUM.

Τὸ τῆς ιστορίας χρήσιμον καὶ πρὸ ἡμῶν οἱ πολλοὶ Ed. Alt. συγγραψάμενοι διωρίσαντο· καὶ ἄπερ ἂν ἐπῆλθεν εἰπεῖν, P.² ταῦτ' ἂν καὶ ἡμεῖς ἐρεῖν ἔχομεν. τί γὰρ καὶ εὐροιμεν καιρότερον νόημα τοσούτων ιστορησάντων καὶ σύμπαρ τῆς ιστορίας ἀποφηναμένων ἐν τοῖς σφετέροις συγγράμμασιν; τὰχα δὲ ὁ πλέον ἐκείνων ἐν τοῖς νῦν προκειμένοις ἡμῖν λέξειν ἄξιον,

ΧΡΟΝΙΚΟΝ] κωνσταντίνου τοῦ παλαιολόγου P i. e. codex Parisiensis. Γεωργίου τοῦ φρατζῆ μεγάλου λογοθέτου τῆς ἐν κωνσταντινουπόλει ποτὲ βασιλείας ῥωμαίων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πρωτοβεστιαρικοῦ τοῦ μετέπειτα γεγονότος μεγάλου λογοθέτου καὶ ἐν δευτέρῳ μετανομασθέντος Γρηγορίου μοναχοῦ codex Turinensis 102.
1. Τὸ τῆς — cf. Ge. Acropolitae prooemium. om haec Τὸ τῆς — p. 5, 19 βούλομαι διγγήσασθαι P 2. ἐπῆλθεν M i. e. codex Monacensis. 5. σφετέροις Acropolita : ἕροικς M

Historiae quanta sit utilitas scriptores ante nos plerique docuerunt, et quae illis se obtulerunt dicenda, eadem nos possimus in medium proferre. quid enim novi excogitemus post tot viros, qui historiam tractarunt, universamque libris suis sunt complexi? enimvero quod in hoc instituto dignius est de quo dicamus, id nostrae prae-

τοῦτό γε ἂν τῆς ἡμετέρας συγγραφῆς προβαλούμεθα. τὸ δὲ ἐστὶν ὅτι καινότερων ἡμῖν προκειμένων πραγμάτων, ἂ μήπω τις γραφῇ παραδέδωκε, καινότερον συμβαίνει εἶναι καὶ τὸ ὠφέλιμον ἐκείνων ἐν γνώσει τῶν ἀνθρώπων γεγενημένων, ἅπερ ὁ ῥέων χύδην λόγος οὐκ ἀληθῶς ἀποφαίνεται. οἱ μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς 5 ἱστορικῶς συγγραψάμενοι ἄλλην ἄλλως πεποιήνται τὴν ἀρχήν· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἤρξαντο, οἱ δὲ ἐξ ἀξιολόγου τινὸς τῆς ἀρχῆς, ἢ Περσῶν ἢ Ἑλλήνων ἢ Ῥωμαίων ἢ ἄλλου οὐτινοσοῦν τῶν ἐθνῶν, ἕκαστος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν τὸ οἰκεῖον κἀταρτιζόμενος σύγγραμμα. καὶ 10 ἡμῖν οὐχ ἥκιστα οὕτω τὰ τῆς συγγραφῆς τελεσθήσεται. τὰ μὲν γὰρ ἅπαντα τὰ ἀπ' ἀρχῆς γεγενημένα τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως πολλοῖς τε καὶ πολλαῖς ἐξιστορήθη· οὐκ ἦν λέγειν μοι· καὶ ὡς πρὸς ἀλλήλους οἱ πλείους οὐ συνεφώνησαν, τὰ τῶν βασιλέων συγγράφοντες, ἀλλοιώσεις τε χωρῶν καὶ πό- 15 λεων στάσεις καὶ πολέμων συρρηξίσεις καὶ ἀνδραποδισμοὺς καὶ νίκας καὶ ἤττας, καὶ ὅσα τοιαῦτα σύμμικτα τοῖς καθ' ἡμᾶς· πολυσχεδῶς γὰρ τὰ αὐτῶν τελούντων καὶ μηδὲ παρ' αὐτῶν ἴσως τῶν ἐνεργούντων γινωσκομένων σχολῇ γε ἂν τοῖς ἐξιστοροῦσι τὸ ἀληθὲς παντάπασι γενήσεται ἢ ἐπίτευξις. ἐκ τοῦ 20 μόνου δὲ καὶ ὅσα τῇ κοινῇ φήμῃ γνωρίζεται, ταῦτα τὸν ἐξιστοροῦντα παραλήψεσθαι δεόν, εἰ μὴ ἀδικεῖν οὕτως ἐθελησῆς τὴν ἀλήθειαν ὡς οἱ τοὺς ὀβολοὺς κερματίους ἐλλυμαινό-

12. γὰρ et ἀπ' ἀρχῆς add Acropolita. 16. στάσεις Acropolita: καὶ τὰς M 18. τελούντων add Acropolita. 19. ἂν τοῖς Acropolita: αὐτοῖς M

tendamus narrationi. nempe quoniam res recenti aetate gestas scribere instituimus, quas nemo dum litteris consignavit, consentaneum est, recentem etiam fructum fore, quum in notitiam hominum venerint, quae nunc vago rumore parum ad veritatem feruntur. iam qui res nostras scripserunt historici, alii aliunde ceperunt initium: quidam a mundo inde condito inceperunt, nonnulli a memorabili aliquo imperio, Persarum, Graecorum, Romanorum, vel alius gentis cuiuscunque, ad suum quisque consilium opus accomodantes. atque hac utique ratione nos in his utemur commentariis. nam a rerum inde principio quae facta sunt, quum a multis sint et saepe enarrata, non erant mihi cuncta commemoranda. accedit, quod plerique non consentiunt, qui regnorum conscripserunt historias, mutationes regionum et civitatum turbas, contentiones bellorum, servitia, victorias, clades et quae alia id genus solent contingere. res principum enim multiplices sunt, et fortasse ne ab iis quidem, qui gerendis illis intersunt, satis perspiciuntur: nedum historici veritatem ubivis attin-

μενοι ἢ καὶ παραχαράττειν βουλόμενοι. οὔτε γοῦν πρὸς χά-
 ριν οὔτε πρὸς φθόνον, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς μῖσος ἢ καὶ πρὸς
 εὐνοίαν συγγράφειν χρεῶν ἔστι τὸν συγγράφοντα, ἀλλ' ἱστο-
 ρίας μόνον χάριν καὶ τοῦ μὴ λήθης βυθῶ παραδοθῆναι, ἣν
 5 ὁ χρόνος οἶδε γεννᾶν, τὴν ἱστορίαν, μένειν δὲ ζῶσάν τε καὶ
 λαλοῦσαν φωνὴν καὶ ἔμψυχον καὶ διαπρύσιον κήρυκα δι'
 ἀπεράντων αἰώνων. οὕτως τοίνυν ἀγῶ Γεώργιος Φραντζῆς,
 ὁ χρηματίσας καὶ πρωτοβεστιάριος καὶ Γρηγόριος τάχα μο-
 ναχός, ταῦτα ἔγραψα περὶ τῶν καθ' αὐτὸν καὶ τινῶν μερι-
 10 κῶν ἀναγκαίων γεγονότων ἐν τῷ τῆς ζωῆς μου χρόνῳ πρὶν
 τῆς αἰχμαλωσίας ἡμῶν καὶ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. καὶ πρῶ-
 τον μὲν διηγησάμεθα περὶ τῶν ἀφορμῶν καὶ αἰτιῶν τῆς τῶν
 Παλαιολόγων βουσιλείας ἐκ πρώτου βασιλεύσαντος ἐκ τοῦ γέ- 3
 νους αὐτῶν ἄχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ
 15 Τούρκων, καὶ πόσοι καὶ τίνες οἱ υἱοὶ καὶ θυγατέρες καὶ δε-
 σπῶται ἐγένοντο αὐτοῖς· καὶ τῶν γεγονότων πολέμων ἐν τῇ
 Πελοποννήσῳ ἀνὰ τοῖν δυοῖν ἀυταδέλφοις, τοῦ δεσποτίου
 κυρίου Δημητρίου λέγω καὶ δεσποτίου κυρίου Θωμᾶ, καὶ
 ἐτέρων ἀναγκαίων καὶ μνήμης ἀξίων βούλομαι διηγησασθαι.

4. παραδοθῆναι et 5. οἶδε γεννᾶν add Acropolita. 5. τὴν ἱστο-
 ρίαν μὲν ζῶσάν — κίνυραν δι' ἀπεράντων αἰώνων M: ἡ δ' ἱστορία
 ζῶσα τε καὶ λαλοῦσα φωνὴ καὶ ἔμψυχος καὶ διαπρύσιος κήρυξ
 διαπερῶ τὸν αἰῶνα Alterus. 9. περὶ] πρὶν M 13. ἐκ τοῦ
 πρώτου? 17. δεσπότην κύρ? 19. ἕτεροι M

gere possint. at enim non nisi ea, quae communis fama divulgavit,
 excipere debent, nisi veritatem infringere velint, eorum instar, qui
 numos circumcidunt vel cudunt adulterinos. certe quidem neque ad
 gratiam vel studium, neque ad invidiam vel odium scribendum est,
 sed solius memoriae causa, ut res oblivione ne deleantur, in quam
 temporis diuturnitate solent adduci, sed quasi viva et clara voce
 praeconis saeculorum aeternorum personent spatia. itaque ego quoque
 Georgius Phrantzes, protovestiarii olim functus dignitate et deinde
 Gregorii nomine monachus factus, de rebus memoria mea gestis, et
 speciatim miseris quibusdam, quae partim ante, partim post captam
 Cpolim nos affligerunt, hos conscripsi commentarios. ac primum quid-
 em originem explicabo imperii Palaeologorum, et historiam eorum a
 primo eius domus imperatore ad Cpolim usque a Turcis expugnatam
 perscribam, dicamque quot et qui eius gentis filii filiaeve et despo-
 tae fuerint, atque de bellis in Peloponneso inter Demetrium et Tho-
 mam, fratres despotas, gestis, aliisque de rebus necessariis et memo-
 ratu dignis exponam.

B I B Λ Ι Ο Ν Α.

1. Ὁ τῆς ἀρχῆς ἐπιβήτωρ Ἀλέξιος Ἄγγελος ὁ Κομνηνός, ὁ τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον τυφλώσας καὶ τὴν βασιλείαν λαβὼν, ἐφ' οὗ καὶ τσοαῦτα καὶ τοιαῦτα κακὰ τῇ Ῥωμαϊδῇ ἀρχῇ παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἐφύη, ἄρρεν μὲν οὐκ εἶχε, θυγατέρας δὲ δύο· καὶ τὴν μὲν πρωτογενῆ Εἰρήνην τοῦνομα 5 ἐρυθροῖς πεδίλοις ὑποδεδέσθῃ ἔταξεν, ἵνα αὐτὴ τε καὶ ὁ ταύτῃ μνηστευθρῶμενος διάδοχοι καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας ὦσι μετὰ τὸ τεθνῆναι αὐτόν· ὄθεν καὶ εἰς λέχος δέδωκεν αὐτὴν Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ καὶ εὐθὺς αὐτὸν δεσπότην τετίμηκε. καὶ εἰ μὴ ἐκ τοῦ βίου τούτου ἐγένετο, αὐτὸς 10 ἂν ἐβασίλευσε μετὰ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. ἐπεὶ δὲ θανὼν ὁ Παλαιολόγος Ἀλέξιος θυγατέρα μόνην κατέλιπεν, ἐλθὼν δὲ εἰς νόμον ἡλικίας τὸ κοράσιον Εἰρήνην ἢ μήτηρ αὐτῆς συνέζευξεν αὐτὴν Ἀνδρονίκῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃν καὶ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὁ τὴν ἑτέραν θυγατέρα τοῦ βασιλέως 15 Ἀλεξίου εἰς γυναῖκα λαβὼν, μέγαν δομέστικον ἐτίμησεν ὕστε-

1. Ὁ τῆς] Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αἰτιῶν τῆς τῶν Παλαιολόγων βασιλείας. Ὁ τῆς P 2. ὁ τυφλώσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰσαάκιον Ἄγγελον M 3. ἐφ' οὗ om M τοῖς Ῥωμαϊδοῦ ἀρχῆς ἔγινα παρὰ τῶν Ἰταλῶν δι' αὐτοῦ M 4. οὐκ ἦν αὐτῷ, θυγατέρας δὲ εἶχε δύο M 5. τοῦνομα om M 6. τάξας ἵνα ἢ αὐτὴ M 7. ταύτην M 10. ἐγένετο ἂν P αὐτὸς ἐβασίλευσεν εἶχε μετὰ M 11. ἐπειδὴ θ. M 13. νόμου ἡλικίας M 15. ὁ ante Λάσκαρις om M 16. ἐποίησε καὶ τετίμηκεν P.

L I B E R I.

1. Alexius Angelus Comnenus imperator, qui, excaecato Isaacio fratre, regnum occupavit, cuiusque imperio tot tantisque claudibus res Romana ab Italis afflicta est, nulla virili prole suscepta, filias duas habuit. natu maiorem, Irenen nomine, calceos purpureos induere iussit, ut ipsa et is, cui desponderetur, semet mortuo, successoribus sibi essent et imperii heredes. itaque Alexium Palaeologum filiae matrimonio iunctum continuo dignitate despotae honestavit et tenuisset is post socerum imperium, nisi praematura morte e vita cessisset. reliquit Alexius Palaeologus unam filiam: eam viro matrem Irene mater Andronico Palaeologo collocavit, quem imperator Theodorus Lascaris, qui alteram Alexii imperatoris filiam duxerat,

ρον· ἔξ ου' ἐγεννηθησαν υἱοὶ τρεῖς, Μιχαὴλ ὁ Κομνηνός, Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος καὶ Ἰωάννης διπλοπαλαιολόγος ὄντες πατρόθεν καὶ μητρόθεν. εἶχε μὲν κἀντεῦθεν ἀφορμὰς εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ὡς εἰρήσεται· ἀνδρονεικὲς δὲ ὁ Μιχαὴλ, πρῶτος υἱὸς ὢν τῷ Ἀνδρονίκῳ κατὰ γέννησιν, μεταξὺ τῶν ἐν τέλει τῶν ἄλλων ἐπέκεινα εἰς ἦν, πολλὴν ἔχων τοῦ προσώπου τὴν ἰλαρότητα, τῇ ὁμιλίᾳ χρηστός, ἄσπετος τὸ ἦθος, πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὴν χεῖρα ἔχων φιλότιμον. καὶ διὰ ταῦτας οὖν τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ καὶ χάριτας πολλοὶ αὐτὸν 10 ἠγάπουν καὶ ἤθελον, καὶ ἐν εὐκολίᾳ πάντας ἐλκίξει στρατηγούς ταξίαρχας δημότας καὶ τῆς συγκλήτου πολλούς. διὰ τοῦτο γοῦν διαβολαὶ τινες ἀνεφύησαν κατ' αὐτοῦ, ὅτι βασιλείας ὀρέγεται· ἦν γὰρ τότε ὁ βασιλεύων Ῥωμαίων Θεόδωρος Λάσκαρις ὁ νέος. καὶ ταῦτα ψιθυρίζοντες ἦσαν τινες 15 τῶν φίλων αὐτοῦ, λέγω Μιχαὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. ἔθεν προσητάγματι βασιλικῷ ἄγουσιν αὐτὸν εἰς ἐξέτασιν. ἦσαν δὲ οἱ Β ἐξετάζοντες ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀρσένιος, ὁ καὶ πολλὰ δυνάμενος τότε παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἕτεροι τῶν ἐλλογίμων. παρῶν δὲ Μιχαὴλ ὁ Κομνηνός καὶ πολλὰ ἐρωτηθεὶς καὶ εἰ- 20 πόντες αὐτῷ, εἶτα λέγει ὁ ἀρχιεπίσκοπος "μὴ γὰρ τοὺς ἄμαρ-

1. ἐγένοντο M	2. τῷ διπλῷ παλαιολόγοι M	3. καὶ μη-
τρόθεν om M
4. ἐντεῦθεν M	5. ἀφορμὰς, ὡς εἰρήσεται, εἰς τὴν
τοιαύτην ὑπόθεσιν M	6. τοῦ προσώπου ἔχων M
7. πρὸ
τῆς ἄλλης M	8. γοῦν M	9. αὐτοῦ om M
10. ἀσπετος P	11. βασιλ.	12. βασιλ. ἱωάννης ὁ βασιλεὺς P
13. ψιθυρίζοντες M	14. Μιχαὴλ om M	15. οἱ ποιοῦντες τὴν ἐξέ-
τασιν M
16. Ἀρσένιος om P	17. δς M	18. λέγει αὐτῷ ὁ ἐπί-
σκοπος M
19. μὴ] μία P, εὐγενῆς ὢν καὶ ἐξ ἐγγενῶν καταγό-
μενος· μὴ M, qui haec eūy. — καταγ. mox om		

postea declaravit magnum domesticum. huius erant filii tres, Michael Comnenus, Constantinus Palaeologus et Iohannes, ab utroque parente Palaeologi. atque ab his profecta initii gens Palaeologa, ut iam narrabitur, ad imperium accessit. nam adultus Michael, filius Andronici natu maximus, unus inter omnes proceres excelebat, insignis suavitatis oris, consuetudinis comitate, morum elegantia et liberalitate insuper largitionum. propter has eius virtutes et gratias a multis diligebatur et habebatur carus, inque sui studium omnes trahebat duces, centuriones, plebeios, ac senatorii ordinis permultos. unde adversus eum criminationes quaedam affectati imperii natae sunt, quod tunc Theodorus Lascaris minor tenebat. talia qui susurrarent, in ipsius numerabantur amicis, in amicis, inquam, Michaelis Comneni. itaque iussu imperatoris vocatur in quaestionem. habebant eam quaestionem Arsenius archiepiscopus, cuius magna tum apud imperatorem auctoritas erat, et alii viri illustres. adductum Michaelem Comnenum multa

τάνουσιν ἀπολείπεται συγγνώμη τὸ σιγαῖν καὶ μηδὲν ὑπὲρ τῶν γεγενημένων φητέγγελθαι· εὐγενῆς οὖν ὢν καὶ ἐξ εὐγενῶν καταγόμενος, τιμιώτατε ἄνερ, ἐρωτῶ σε, καὶ δηλοποιήσόν μοι τὴν ἀλήθειαν. τίνες ὑπάρχουσι συνωμόται καὶ συνίστορες καὶ συνήγοροι τῆς βουλῆς ταύτης καὶ οἱ συμβουλευσαντες ἐν 5 τούτῳ; φράσον μοι τὰληθές· καὶ ὁμνύω σοι ἐν τῷ σωτήρι μου Χριστῷ ὅτι αὐτοὶ μὲν κολασθήσονται ταῖς τοῦ νόμου ποιναῖς, σὺ δὲ ἐλεύθερος ἔσῃ ἀπὸ παντὸς πειρατηρίου.” ᾧ ἀπελογίσαστο οὗτος “ἐγὼ μὲν εἶπόν σοι καὶ λέγω ὅτι οὔτε ἐνεθυμήθην περὶ τούτου πώποτε, οὔτε ἐν τῇ διανοίᾳ μου ὁ 10 αὐτὸς σκοπὸς ἦλθεν, οὔτε τις μικρὸς ἢ μέγας περὶ τοιαύτης ὑποθέσεως ἀνέφερε μοι. εἰς τὸν αἰῶνα μὴ γένοιτο. μάρτυρα χρῶμαι τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἀοράτως παρισταμένους μοι. εἰ δὲ οἱ συκοφαντήσαντές με τοῖς ὡσὶ τοῦ βασιλείως μου ἐβάρυναν ψεύδη κατ’ ἐμοῦ τοῦ δούλου αὐτοῦ, 15 καὶ εἰ οὐ πιστεύετε μοι, οὐκ ἔχω τί λέγειν. ἢ τίς ἐσεται μοι μάρτυς τῆς ἀληθείας μου; εἰ μὴ, ὃ δέσποτά μου, δέομαί σου, ποιήσόν μοι χάριν. βάλον σίδηρον ἐν τῇ φλογί τῆς καμίνου, καὶ ἔασον αὐτὸν ὑπερμέτρως ἐκκαῆναι, καὶ φέρετέ μοι αὐτόν, καὶ πιάσω ταῖς χερσὶ μου, καὶ ἄνθρακας πυρὸς 20

3. δῆλόν μοι ποιήσον M 4. ὑπαρχουσονομιται M 5. συμβουλεύοντες M 6. Χριστῷ μου σωτήρι M 7. κολασθῶσι M
 8. ᾧ om P 9. ἀπελογίσαστο P 11. μικρὸν ἢ μέγα M 13. καὶ πάντας ἀγγ. M 14. μοι om M δε καὶ οἱ M 15. μου om M ψεύθει P 16. εἰ om M μοι δν, οὐκ M
 17. μάρτυρ M μου alterum om M 18. βαλὼν M 19. ὑπὲρ μέτρον M 20. ἄνθρακα καὶ τοῦ πυρὸς M

interrogant et cohortantur, tandemque archiepiscopus his verbis compellat: “qui quid peccarunt, inquit, iis non haec venia datur, ut taceant et nihil quidquam pronuntient de patrato crimine. quare tu, vir honoratissime, quum sis generosus et ex generosis oriundus, interroganti mihi aperi veritatem: quoniam tecum coniurarunt consiliique istius conscii sunt et participes vel comprobatores? dic, quod res est, ac iuro per Christum servatorem meum, illos legibus poenas daturos esse, te liberum fore et ab omni quaestionis genere immunem.” cui ille sic respondit: “ego et antea tibi dixi, et nunc dico iterum, nec ipsum unquam me istius rei concepisse cogitationem consiliumve, nec alium sive humilis sive illustris conditionis hominem de tali negotio mecum egisse: idque utinam nullo unquam modo fiat. cuius rei testes invoco deum optimum maximum atque angelos, qui invisī mihi adstant. quodsi ii, qui me criminati sunt, aures imperatoris mendaciis adversum me, servum eius, confictis onerarunt, nec mihi fides est, non habeo, quod dicam. aut quis erit, qui vere me dicere te-

ἐπὶ τὸ στήθος μου θέλξωμαι· καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν θεὸν τὸν
 λυτρῶσαντα τοὺς τρεῖς παῖδας ἐκ τῆς φλογὸς τῆς καμίνου·
 καὶ ὁ ἀλάσματος καὶ ὁ ἀκρίμματος ἐκεῖνος ὀφθαλμὸς, ὁ ἐρε-
 νῶν καρδίας καὶ νεφρῶν, εἰδὼς ὅτι οὕτε ἐνεθυμήθην οὕτε
 5 ἐλογισάμην περὶ ὧν με ἐρωτᾷς, φυλάξου με, εἰ τύχοι,
 ἀβλαβῆ ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ καιομένου.” λέγει δὲ αὐτῷ ὁ ἐπί-
 σκοπος “τοῖς Ῥωμαίοις καὶ τοῖς σοφοῖς Ἑλλησιν οὐκ ἔστι νό-
 μος οὐδὲ ἔθος ἵνα βασανίζωσι τοὺς ἐξεταζομένους, καὶ μάλι-
 στα τοὺς εὐγενεῖς, ὡσαύτως· ἀλλὰ βαρβαρικὸν ἔστι τὸ
 10 πρᾶγμα καὶ ἄτοπον, καὶ ἐθνικὸς ὁ νόμος.” λέγει δὲ αὐτῷ
 ὁ Κομνηνός “ἐπεὶ, ἄγχι δέσποτα, οὐκ ἔστιν ἔθος οὕτε νόμος
 Ῥωμαίοις ἢ εἰπὼν σοι, καθὼς λέγεις, ἀλλὰ τῶν βαρβάρων
 καὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ γὰρ τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ ταπεινὸς Ῥω-
 15 μαῖος εἰμί, καὶ ἀνακρίνατέ με καὶ ἐξετάσατέ με, εἰ τῇ ὑμε-
 καὶ εἰ μὲν νομίμως αἴτιος εὐρεθῶ καταδίκης, ἔλεος μὴ ἔστω ἡ
 μοι· εἰ δὲ καὶ ἀναίτιος κατὰ τοὺς νόμους πάλιν, μὴ μοι
 τὸ κριτήριον, καὶ μὴ ὄρα τοὺς λόγους τῶν συκοφαντευόντων
 με ἀδίκως καὶ παραλόγως ἐνεκεν φθόνου καὶ ἔριδος.” ἀκού-
 20 σας δὲ ταῦτα ὁ ἐπίσκοπος ἀναφέρειν τοὺς λόγους πάντας τῷ

1. θέλξωμαι M	εἰς θεὸν τὸν λυτρῶσάμενον M	2. καμίνου
τῆς φλογὸς M	3. ἀλάσματος?	4. ὅτι om M
5. ἐπερω-
τῆς M	τύχη M	9. ὡς αὐτός M
12. τοι M	εἰρηκας M	11. δέσποτα ἄγχι M
εἶναι.	14. ἀνακρίνετε M	13. post ἐθνῶν P λέγω δὲ οὕτως
18. καὶ μὴ δρα] χῶρα M	ἐξετάσετε M	15. Ῥωμαίους M
	20. ὁ ἐπίσκοπος — πάντας] δῆλα P	

stetur? verumtamen obsecro te, mi domine, hanc mihi benevolentiam praesta, ut ferrum in camini flammis coniectum et bene candelatum mihi apportetur: manibus illud tractabo prunasque in sinum immittam, deo confisus, qui tres pueros in ardente fornace servavit. namque oculus ille omnituens semperque vigil, qui scrutatur corda et renes, ea, quae interrogor, me nec animo concepisse nec meditatum esse novit atque illaesum me, si voluerit, praestabit a vi ignis.” occurrit episcopus: “Romanis et sapientibus Graecis nec lege, nec more receptum est, ut reos, nobiles praesertim, extorqueant. barbarus iste mos est et nefastus planeque gentilis.” hic Comnenus “quoniam, domine venerande, inquit, Romanis id, quod volui, nec legibus nec moribus sancitum est, ut tu quidem dicis, sed barbaris gentibusque, ego autem Christi munere humilis Romanus sum, examine me et in me inquire, si ita vobis placet, secundum leges moresque Romanos. si legitime videbor criminis reus esse, ne esto mitis; sin ex iisdem legibus non reus, ne vocato me in iudicium neu respicito sermones hominum, qui inique mihi ac praeter rationem obtreccant, invidia

βασιλεῖ πεποιήκε· καὶ πάλιν ἀντέλεγον οἱ ἐλέγχειν ἐτέρωθεν προτείνοντες. ἀλλ' οὐκ ἐφάνησαν, ὡς ἀληθεία ἐδόκει καὶ ὡς ψευδεῖς αἱ διαβολαὶ ἔδοξαν, εἰ καὶ σχεδιάσαντος τοῦ καιροῦ καὶ οὕτως ἦν. ὁμοως δὲ βασιλεὺς προστάξας ἐνόρκως βεβαιῶσαι ὅτι αἱ διαβολαὶ ψευδεῖς εἰσὶ καὶ οὐπώποτε ἐβουλήθη ποιῆσαι 5 ἃ ἐσυκοφαντήθη· ὃ καὶ ἐγένετο. καὶ ἐλεύθερον εἶναι τοῦτον ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς τῆς καταδίκης καὶ ὑποψίας ἀπάσης καὶ τὴν προτέραν ἀπολαμβάνειν τιμὴν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν Νικαίων ἐπέστρεψεν αὐτὸν ἔχειν.

Ποιήσας δέ τινα καιρὸν ἐν τῇ Βιθυνίᾳ, εἰτὰ φυγῶν ἀνα- 10 χωρήσας διέβη ἐν τῷ Ἰκονίῳ πρὸς τὸν σουλτάνον. ἡ δὲ αἰτία τῆς φυγῆς αὐτοῦ ἦν ὅτι ἑώρα οὐκ ὀλίγους καθ' ἑκάστην ἡμέραν πάλιν ἐκ δευτέρου πολλὰς μηχανὰς πολυτρόπως συρράπτειν περὶ αὐτοῦ καὶ συκοφαντίας πρὸς τὸν βασιλέα ἐνεκεν φθόνου καὶ ψιθυρισμῶν πολλοῦ καὶ λόγους φθόνου 15 μεστοῦς λάθρα τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ περικλύζοντας, καὶ πάντοτε κολάσεις κατ' αὐτοῦ πρὸς τοῦ βασιλέως μελετωμένας ἐμάνθανε. ἐφ' ἧσυχίας μένειν ὄλωσ οὐκ ἐδύνατο, ἀλλὰ μεστὸς λογισμῶν ὑπάρχων καὶ φοβούμενος· καὶ γὰρ ἐδέδεικε τὸ ὑξύρροπον καὶ ἀπότομον καὶ ἀπηνῆς τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ 20 οὐδὲν ἡμερον οὐδὲ συμπαθὲς ἐνενοεῖ γενησόμενον. ἐπεὶ δὲ

1. οἱ om M	2. προτείνον M	ὡς] ἐν M'	3. ἴδειξαν M
4. ἵνα ἐνόρκως βεβαιώσῃ M	5. οὐποτε P	6. καὶ κελεύσας ὁ βασιλεὺς ἐλεύθερον τὸ λοιπὸν τῆς M	8. τῆς προτέρας — εἶχεν
τιμῆς P	10. τινα ὀλίγον κ. M	18. ἡδύνατο P	21. δὲ] καὶ P

commoti et aemulatione." his auditis episcopus ad imperatorem cuncta rennntiat rursus contra dicunt, qui crimen illi intendebant. at non videbantur vere dicere, sed commenticiis uti calumniis, etiamsi postea, conciliante tempore, res ita evenit. verumtamen decrevit imperator, ut illas meras esse calumnias, nec unquam se molitum esse, de quo argueretur, iursiurando interposito Michael asseveraret. quo facto, eum et crimine et suspicione omni liberum esse pristinisque honoribus restitui iussit, ac praefecit insuper civitati Nicaeensium.

Commoratus aliquamdiu in Bithynia Michael mox fuga se Iconium ad sultanum recepit. cuius fugae causa erat, quod rursus non paucos sibi invidos multas quotidie machinas dolosque apud imperatorem struere animadvertebat, et aures eius sentiebat susurrantibus sermonibusque malignis circumstrepri, atque imperatorem perpetuo contra se meditari supplicia intelligebat. quamobrem quieti se dare plane non poterat, sed cogitationibus agitabatur metuque. noverat enim praecipis et acre atque ab omni clementia alienum inge-

μεγάλης συκοφαντίας καὶ μηχανὰς εἰς τέλος κορυφωθείσας μακρὸν οἱ ἀντίδικοι αὐτοῦ ἐποίησαν καὶ τὰς τοῦ ἀνακτος ἐνέπλησαν ἀκοάς, διὰ τοῦτο πρὸ τοῦ παθεῖν φυγῆν τὴν σωτηρίαν ἐχρήσατο. ἀπελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰκονίῳ, εὔρε τὸν 5 σουλτάνον σπουδῆ τὰς ἐαυτοῦ ἀθροίζοντα θανάμεις, ἵνα ἐξέλθῃ κατὰ τῶν μαχομένων αὐτῷ Σκυθῶν. ἐδέξατο οὖν αὐτὸν ὁ σουλτάνος μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ συλλέξας στρατὸν ἐκ τῶν Χριστιανῶν (ἦσαν γὰρ ἕπ' αὐτῷ πάλαι δεδουλωμένοι τινὲς Ῥωμαῖοι) καὶ ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Παλαιολόγον ἔταξεν 10 αὐτούς, καὶ Ῥωμαϊκὴν καὶ ξένην στολὴν κελεύσας ἵνα φορέσωσιν, ὅπως καταπλήξῃ τοὺς πολεμίους. ὁ καὶ ἐγένετο· ἰδόντες γὰρ οἱ Σκύθαι ἐξαίφνης στρατὸν ἐπαγόμενον ὃν οὐκ ἤλπίζον, φεύγοντες ᾤχοντο. καὶ οὕτως τὰ ἐν τῷ Ἰκονίῳ γέγονασιν.

15 Οἱ δὲ Νικαεῖς γράφουσι τῷ βασιλεῖ, ἔνθα ἦν, περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Παλαιολόγου. καὶ ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς, περιλυπος ἐγεγόνει καὶ εἰς ταραχὴν λογισμῶν οὐκ ὀλίγην ἐπέπεσε. καὶ ὀλίγου παρελθόντος καιροῦ γράφει πρὸς τὸν Πα-

ἕνος

1. τέλος P	2. οἱ ἀντικείμενοι ἦτοι ἀντίδικοι P	ἐπλησαν P
3. π. σωτηρίας ὁδὸν ἔχοι. P. an ἐπορίσατο? cf. p. 14 im.	4.	ἐπεὶ δὲ ἀπελθὼν αὐτὸς εἰς τὸ Ἰκόνιον P a secunda manu
5. ἀθροε.] συγκροτοῦντα vel, si Pindero fides, συγκροτοῦντα margo P	6. καταλέξας M	7. συγγεὶ Ῥωμαίων P a secunda fortasse manu
8. ὑπὸ τὸν στρατηγὸν M	9. αὐτοῖς M	10. αὐτοῖς M
11. ἵνα M	12. ἐναντίους ὡς M	13. ἐγεγόνασιν P
14. λόγος παρελθὼν καιρός.	15. εἶτα γράφει M	18. καὶ ὁ

nium imperatoris, nec ullam mansuetudinis vel misericordiae spem fore sibi persuaserat. itaque quum calumnias machinasque ad summum fastigium commoliti essent eius inimici imperatorisque occupassent aures, antequam funesta pateretur, fuga saluti prospexit. Iconium ut venit, sultanum studiose copias comparantem reperit, contra Scythas, quibuscum dissidabat, profecturum. recepit eum magno cum gaudio sultanus et exercitui conscripto e Christianis (erant enim ei pridem nonnulli subiecti Romani) praefecit, iussitque milites Romanum ac peregrinum induere vestitum, quo hostibus iacuterent terrorem. nec eum spes fefellerit. nam Scythae, quum subito exercitum contra se duci vidissent, quem non sperant, in fugam praecipitem se tradiderunt.

Haec dum Iconii geruntur, Nicaeenses de fuga Palaeologi ad imperatorem litteras dederunt; quo nuntio ille tristitia non mediocri affectus et animo admodum perturbatus, brevi tempore intermisso, Palaeologum litteris ad reditum invitat, summam ei pollicitus benevolentiam securitatemque, interposito iureiurando. atque hoc

λαιολόγον, ἀνακαλούμενος αὐτὸν καὶ πολλὴν ὑπισχνούμενος τὴν στοργὴν, καὶ ἔθορον ἔχοντα τὴν ἀσφάλειαν ὧν διελάμβανεν. καὶ οὕτως πάλιν τὸν Κομνηνὸν ἢ Ῥωμαίων γῆ ἔλαβε. ὁμοίως πρῶτον καὶ αὐτὸς μετὰ ὄρκων φρικωδεστάτων δέδωκε τὴν ἀσφάλειαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε ἐμμένειν αἰεὶ πιστὸς 5 καὶ ὑποτεταγμένος, καὶ μὴ ζητεῖν ποτὲ βασιλεῦσαι, ἀλλ' ἔχειν τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν στοργὴν πρὸς τε τὸν βασιλέα Θεόδωρον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην καὶ τοὺς ἐφεξῆς διαδόχους τῆς βασιλείας. καὶ ἐπὶ τοῦτο πάλιν ὁ βασιλεὺς μέγαν κοντόσταυλον ἐτίμησεν, καθὼς αὐτὸς εἶχε καὶ πρότερον. 10

B Ἐν τούτῳ γοῦν ἀσχολούμενος ὁ βασιλεὺς ἀσθενεῖα περιπεσὼν βαρυτάτῃ ἐξ ἀνθρώπων ἐγγόνει, καὶ πρὶν τῆς τελευτῆς αὐτοῦ μοναχὸς γενόμενος, καταλιπὼν ἐπίτροπον τῶν βασιλικῶν πραγμάτων Ἀρσένιον τὸν πατριάρχην καὶ Γεώργιον τὸν Μουζάλωνα πρωτοβεστιάριον ὄντα, μέχρις ὃ υἱὸς αὐτοῦ 15 Ἰωάννης φθάσῃ εἰς τὴν ἀνήκουσαν ἡλικίαν· ἦν γὰρ τῇ ἡλικίᾳ ἔκτου ἔτους ὁ παῖς. καὶ ἐν τούτοις ὁ πατριάρχης τὴν σύγκλητον πᾶσαν συναΐξας καὶ δημηγορήσας, πάντες ὄρκους ἐποίησαν φρικτοὺς ἵνα φυλάσσωσιν τὴν πρέπουσαν εὐνοίαν καὶ πίστιν πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Μουζάλωνα 20 ὡς ἐπίτροπον αὐτοῦ. ὀλίγαι οὖν παρεῆλθον ἡμέραι, καὶ τινες

1. τὴν τιμὴν καὶ στοργὴν P a secunda manu, cum prima dedisset παῦσαι τὴν ὄργην 2. ἦν διελάμβανον P 4. φρικτῶν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φρικωδεστάτων P 6. ζητεῖν ἢ θέλειν βασιλεῦσαι ποτε M 7. Θεόδωρον om M 8. ἐφεξῆς] ἐτέρους M 9. δομέστικον P, κοντόσταυλον margo P 11. γὰρ M 12. πρὶν| καὶ περὶ M 21. ὀλίγων οὖν παρελθουσῶν ἡμερῶν τινές P

modo Romano solo Comnenus restitutus est, postquam et ipse sacramentis horrendis se obstrinxit imperatori, ut in fide et obedientia semper maneret, neu unquam appeteret imperium, sed benevolentiam et amorem tum ipsi imperatori Theodoro tum Iohanni, eius filio, et secururis deiude successoribus praestaret. quibus peractis imperator eum rursus magnum constaulum nominavit, qua etiam antea ornatus fuerat dignitate.

His curis distentus imperator, morbo correptus gravissimo e vita cessit, quum paulo ante mortem monachi habitum induisset et procuratores imperii Arsenium patriarcham et Georgium Muzalonem protovesiariium designasset, donec filius Iohannes, qui tum annum sextum agebat, ad iustam pervenisset aetatem. itaque patriarcha, senatu convocato et habita concione, omnes in dira adigit sacramenta, quibus studium et fidem imperatoris filio, et obedientiam Muzaloni tutori eius, adiurant. at paucis interiectis diebus quidam honoribus et

τῶν ἐν ἀξιώματι καὶ λαμπρότητι ταχέως ἐνεωτέρισαν, φθο-
νήσαντες τὸν Μουζάλωνα. ἔννατος ἡμέρα ἦν μετὰ τὴν θα-
νὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἅπασαι αἱ τῶν ἐνδόξων συνήχθησαν
γυναῖκες ἐπὶ τὴν μονὴν τῶν Σωσάνδρων, ὅπου τέθαιπαι ὁ
5 βασιλεύς, ἵνα ποιήσωσιν τὸ νενομισμένον πένθος καὶ τὰ μνη-
μόσυνα. παρόντες δὲ οἱ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ ἔτι τῆς
ἱερᾶς τελουμένης λειτουργίας τὴ ξίφη γυμνώσαντες πάντες οἱ
στρατιῶται ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ τραπέζῃ φυ-
γόντα τὸν Μουζάλωνα κατέσφραξαν ἀπηνῶς. καὶ οὕτως αἱ
10 γυναῖκες καὶ ὁ λοιπὸς λαὸς τὸ πένθος εἶασαν καὶ ἔφυγον, καὶ
πολὺς θρήνος καὶ θόρυβος ἐγένετο. φεῦ τῶν χθὲς καὶ πρότετα
τελεσθέντων φρικτῶν ὄρκων εἰς ἐκείνους καὶ παλαμνασιῶτων
ἀρῶν, αἱ σήμερον ἀντ' οὐδενὸς ἐλογίσθησαν. ὦ τῆς εὐσπλαγ-
χνίας σου, Χριστὲ βασιλεῦ, καὶ τῆς μακροθυμίας σου. ὁ δὲ
15 πατριάρχης μόνος ἐναπολειφθεὶς καὶ οὐ τοσοῦτον ἔμπειρος
ὢν περὶ τὴν τοιαύτην διοίκησιν εἰς λογισμοὺς καὶ φροντίδας
μεγάλας ἐπέπεσε, φανταζόμενος τὸν κίνδυνον τοῦ παιδὸς καὶ
τῶν ὄλων πραγμάτων. θλιβόμενος καὶ στενοχωρούμενος ὑπῆρχε
καὶ κατὰ νοῦν ἐθορυβεῖτο, τίς ἂν εἴη ἐκ τῆς συγκλήτου ὁ δυν-

3. αἱ om M 4. γυναικῶν M 6. post ἀρχόμενοι margo P:
ἐν οἷς καὶ οἱ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξαργύσαντες ἦσαν. 7. πάντες
οἱ στρατιῶται supra versus P, om M 8 φυγῶν ὁ Μουζα-
λώνας, ἐνθα αὐτὸν κατ. M et pr P 9. post ἀπηνῶς margo
inf. P: Παχ. κατὰ τούτῳ τοὺς δύο ἀδελφούς, Ἀνδρόνικόν τε
φρημὴν τὸν μέγαν δομέστικον καὶ Θεόδωρον τὸν πρωτοκωννηγόν, καὶ
τὸν σφῶν ὑπογραμματεῖα δι' ὁμοιότητα προσώπου τινος. 11.
θροῦς M τοὺς χθὲς καὶ πρῶτα M 12. παλαμνασιῶται ἀρῆς M
13. αἱ] καὶ M 15. ὁ τοσοῦτον P, οὐ τοσοῦτος M 16. ἦν
περὶ διοικήσεως τοιαύτης M 17. μεγάλας] ἐμμελίας P 19.
ὁ om M

nobilitate illustres viri, Muzaloni invidentes, res novas moliantur.
dies ab obitu imperatoris nonus erat, quum quidquid erat nobi-
lium matronarum, in Sosandrium monasterium, ubi sepultus est im-
perator, ad memoriam eius sollenni luctu cohonestandam confuisset.
aderant proceres ac plebei. medio liturgiae sacrificio, milites in
templo enses stringunt et trepidantem Muzalonem ad sanctam divi-
namque mensam crudeliter trucidant. matronae et reliquus populus
omissis sacris foras se proripiunt, strepitu ac tumultu ingenti. heu
hominum perfidiam, qua horrendis sacramentis et dirissimis exsecra-
tionibus, vix devincti, proterve illudunt. pro, Christe rex, misericor-
diam et patientiam tuam! patriarcha solus relictus, nec admodum
peritus administrandae rei publicae, curis ac sollicitudinibus vehe-
menter aestuabat, quum reputaret pueri et rerum omnium periculum.
afflicto et perturbato animo anxie circumspiciebat, quis potissimum

νάμενος τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους κλύδωνας καὶ θαλάσσας κυ-
 βερῆσαι καὶ τὰς ναῦς καὶ τοὺς πλέοντας οὐ βλάψαι ἢ κατα-
 ποτίσαι. ἐφάνη αὐτῷ περὶ τοῦ εἰρημένου Κομνηνοῦ Μι-
 χαὴλ ἵνα διὰ συνδρομῆς αὐτοῦ τῷ παιδί βοηθήσῃ. ἦν δὲ ὁ
 ἀνὴρ τοῖς πᾶσιν ἐπίσημος καὶ περιβλεπτός, καὶ ἡ φήμη αὐ- 5
 τοῦ τὰς τῶν ἀπάντων ἀκούς ἐνηχίζουσα. φιλούμενος ὑπὸ
 πολλῶν, ὡς εἴρηται, ὁμοίως καὶ ὁ πατριάρχης τῶν ἐκεῖνον
 ἀγαπώντων οὐ μακρὰν διέκειτο, ἀλλὰ κρεῖττον καὶ πλεον τῶν
 ἄλλων καὶ αὐτὸς ἐφιλεῖ τοῦτον. καίτοι γε καὶ τὰς κλεῖς τῶν
 βασιλικῶν θησαυρῶν αὐτῷ μόνῳ ἐνεπίστευεν· καὶ ὅποτε 10
 χρημάτων τὰ στρατιωτικὰ ἐδέετο πράγματα καὶ ἡ τῶν κοι-
 νῶν χρεῖα, αὐτῷ ἀπήτουν· ὅπερ εἰς τὰ μελετώμενά ποτε
 καιρὸν ἔμπροσθεν δι' αὐτοῦ ἀγνσιμώτατον, καὶ τοῖς θρυλλου-
 μένοις ἐκ πολλοῦ πέρας δξύτατον παρέσχεν. λαβόμενος γὰρ
 ἀδείας εἰς τοσαῦτα μεταχειρίζεσθαι χρήματα, πάντας τοὺς 15
 ἐν γένει καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγους ἐνέπλησεν, ἀλλὰ
 καὶ τῶν ὄσοι τὴν γλαῦσαν ῥαδίαν εἶχον δημαγωγεῖν τὸν ὄχλον
 [ἐδύναντο]. ἦν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κομνηνὸς ἱκανὸς ἐν γνώσει
 τε καὶ πράξει, καὶ ἐν τῷ λέγειν ἐπιτηδειότατος, καὶ ἔμπειρος
 πραγμάτων παντοίων καὶ βασιλείαν καὶ λαὸν διοικῆσαι. τί 20

1. τοσοῦτους κινδύνους καὶ τοιοῦτους καὶ θ. P 2. νῆας P
 3. μιχαὴλ τοῦ κομνηνοῦ P 4. παιδί} πατριάρχῃ M 6. φοβού-
 μενος P 10. ὅποτε] ὅτῃ δὴ καιρῷ P 11. ἐδέοντο M 12.
 ἀπαιτοῦσα· θ M 13. καιρῷ περὶ αὐτοῦ P 14. παρέσχεν]
 ἦν P 15. ἀδείας τοσαύτης P καὶ πάντας ἄρας εὐγενεῖς P
 17. καὶ ὄσων P 18. ἡδύναντο pr P, πλεον sec. 20. βα-
 σιλείας καὶ λαῶν διοικήσεως P

e principibus navem cum vectoribus in tanta fluctuum aestuatione sine aliqua offensione aut demersione moderari ac regere posset. in mentem occurrit is, de quo diximus, Michael Comnenus, cuius ope saluti pueri prospiceret. erat is mobilis et illustris famaue apud omnes inclitus. accedebat, quod, sicut apud multos eum gratiosum fuisse docuimus, ita patriarcha minime abhorrebat ab eius amore, sed ceteris etiam magis amice eum amplectebatur. itaque illi soli claves fieri tradidit, ita ut, quae opus erat ad rem sive bellicam sive civilem administrandam pecunia, omnis petenda esset a Commeno. quae res ad consilia olim inita perficienda occasionem ei opportunissimam dedit, et exitum iis, quae pridem fama iactarat, celerem imposuit. adeptus enim tantae pecuniae liberam potestatem proceres omnes et milites non paucos, eosque, qui linguam facilem habebant ad per- tentandam plebem, cumulabat praemiis. erat etiam ipse Comnenus strenuus in consiliis tum ineundis tum perficiendis, exercitatus in di- cendo et rerum omnium ad administrandam rem publicam regendam-

χρῆ λέγειν; οἱ πάντες αὐτὸν ἐψηφίσαντο. οὕτω καὶ ὁ πα-
 τριάρχης αὐτὸν ἐβεβαίωσε καὶ σύμφηφον ἐποίητο, ἕως οὗ ὁ
 τοῦ βασιλέως παῖς φθῦση ἐν ἡλικίᾳ τῇ προσηκούσῃ. καὶ ἦν
 ἐπὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων πάση ἐξουσίᾳ διεζωσμένος ὁ Πα-
 5 λαιολόγος ὁ Μιχαὴλ· καὶ αὕτη ἡ αἰτία γίνεται πρὸς τὸν 5
 Μιχαὴλ τῆς εἰς βασιλείαν ἀναγωγῆς καὶ κατάστασις. μετὰ
 δέ τινος ἡμέρας πάλιν ἑτέρας μηχανὰς ἐπάπτουσι οἱ σπουδά-
 ζοντες ἀναβιβᾶσαι αὐτὸν εἰς τὴν τῆς βασιλείας περιωπῆν.
 βουλὴν καινὴν ἀνὰ μέσον αὐτῶν ποιήσαντες ἔλεγον ἔν τε πλα-
 10 τείαις καὶ ἑύμαις "οὐκ ἔστι πρέπον οὐδὲ δίκαιον τὸν τὰ κοινὰ
 διοικοῦντα πράγματα καὶ προσβείας ἔθνῶν πολλῶν ἀναδεχό-
 μενον μὴ ἔχειν καί τι ἀξίωμα μέγα ἐγγὺς τῆς βασιλείας,
 ἵνα πρῶτον ἔσῃται φήμη καὶ μεγαλοκρέπεια τῷ γένει τῶν
 Ῥωμαίων καὶ βεβαίωσις τῆς τῶν γινομένων καταστάσεως ἐν
 15 τοῖς ἔθνεσι." μετὰ τοιαύτῃ γὰρ αἰτίᾳ καὶ ὑποκεκρυμμένη ἐν-
 νοία καὶ τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα δέχεται γνώμη τοῦ λαοῦ καὶ
 τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ δυνατοῦ κληρονόμου τῆς βασιλείας.
 (2.) ἐν ἐκείνοις δὲ ταῖς καιροῖς τὰ βασιλεία καὶ ὁ πατριάρ-
 χης ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ὑπῆρχε διὰ τὸ κρατεῖσθαι τὴν
 20 τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. καιροῦ δὲ πα-

1. πατρ. στέρας καὶ σύμφηφον αὐτὸν ἐποίητο, ἵνα μέχρις ὁ
 τοῦ β. υἱός — προσηκούσῃ, ἢ M 4. πᾶσαν ἐξουσίαν P 5.

ἐλέγετο πρώτη πρὸς P 9. ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἑύμαις P
 10. καὶ πολιτικὰ supra κοινὰ P 11. πρέσβεις M 13. τοῦ
 γένους M 14. βεβαίωσις τῶν γενομένων καταστάσεων μετὰ M
 15. δι' ἣν αἰτίαν καὶ ὑποκεκρυμμένη ἐννοίαν P 20. α καιροῦ
 caput alterum incipit P

que multitudinem necessariorum peritia insignis. quid multa? omne
 ferebat punctum. qua re etiam factum est, ut patriarcha eum promo-
 veret sibi que deligeret muneris consortem, donec imperatoris filius
 iustam aetatem attigisset. itaque Michael Palaeologus rei publicae
 summam nactus est potestatem, eamque habebat occasione occu-
 pandi imperii. nam diebus aliquot post rursus alias moliantur ma-
 chinas, qui ad fastigium imperii eum evehere nitabantur. communi
 consilio in plateis vicisque dictitabant, non decere nec aequitati con-
 sentaneum esse, qui omnem administraret rem publicam multarumque
 gentium legationes exciperet, eum non dignitate insignem esse, quae
 prope accederet ad imperium: id quod primum ad augendam gloriam am-
 plitudinemque Romanorum facturum esset, deinde pactiones cum exte-
 ris gentibus initas confirmaturum. ex tali igitur causa et simulato con-
 silio despotae honorem adipiscitur, consensu populi, patriarchae et
 infelicis heredis imperii. (2.) illo tempore imperii et patriarchae
 sedes Nicaeae in Bithynia erat, Cpoli ab Italis occupata. tempore

ρελθόντος πάνυ ὀλίγου καὶ οἱ τὰ παντοῦ κακὰ συρράπτοντες, καὶ τινες τῶν ἐν δόξῃ καὶ γένους [καὶ] λαμπρότητι ὑπερέχοντες καθίσαντες αὐτὸν ἐπὶ ἀσπίδος βασιλέα ἀναγορεύουσι. ἀκούσας δὲ ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος τὴν τοιαύτην παράνομον ἀνυγόρευσιν ξίφος ὡς εἶπεν χαλεπὸν ἐδέξατο κατὰ τῆς καρ- 5 δίας, καὶ ἐν ἀφορισμῷ φρικῶδει καθυπέβαλε τοὺς τε ἀναγορεύσαντας καὶ τὸν ἀνηγορευμένον ὡς ἐπιόρκους καὶ παρανόμους καὶ ἐπιβάτας καὶ δυνάστας. ἔπειτα βουλευσάμενος ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ μετὰ τινων τῆς συγκλήτου ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν, βέλτιον ἠγήσατο ὄρκους ἀσφαλίσασθαι φρικωδεστάτοις 10 τὴν τοῦ παιδὸς ζωὴν, μὴ χειρὰς ἐπιβάλλῃ ἐπιβουλῆς μήτε παρενδοκίμησιν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἢ ὑστέρησιν τινα ἐνθυμηθῆ. καὶ οὕτως ἐγεγόνει, καὶ Μιχαὴλ τὸν Κομνηνὸν οἰκείαις χερσὶν ὁ πατριάρχης διαδήματι ἔστεψε τῷ βασιλικῷ, καὶ οὐ τὴν αὐτοκρατορίαν διηνεκῶς χαρίζεται, ἀλλὰ διὰ τὰ συμ- 15 βάντα τοῦ καιροῦ, καὶ τῶν πραγμάτων ἀναγκαζόντων, καὶ διοικητῆν αὐτὸν ποιεῖ μετὰ ἐξουσίας βασιλικῆς, μέχρις ὃ τῆς βασιλείας κληρονόμος ὁ γνήσιος καὶ διάδοχος φθάσῃ ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ· τότε δὲ παραχωρῆσαι τῶν αὐτοκρατορικῶν θρονῶν, καὶ τῶν ἑτέρων ἀπάντων βασιλικῶν συμβόλων. 20 καὶ ἀνὰ μέσον τούτων πάλιν αὐθις ὄρκοι φρικωδέστατοι τῶν προτέρων ἐτελοῦντο.

2. λαμπρότητος M 3. ἐπὶ τῆς ἀσπίδος P, qui in margine περι τὴν Μαγνησίαν 7. καὶ ante παρ. et ἐπ. om P 9. καὶ prius om P 12. ἢ om M 15. αὐτοκρατορικὴν M χαρίζ] ἠναγκάζετο P 19. παραχωρήσῃ M τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον P 20. συμβόλων βασιλικῶν P 21. μέσου P πάλιν om P

perexiguo interiecto tum isti malorum omnium machinatores tum alii nonnulli homines auctoritate et generis splendore illustres Michaelēm in clipeum sublatum imperatorem consalutant. qua comperta iniuria, Arsenius patriarcha quasi gladium sibi in praecordia defigi sensit, atque execrationi horribili subiecit et eum qui consalutatus erat imperator, et a quibus erat consalutatus, ut homines periuros et iniustos seditiososque. deinde re apud se pensitata et deliberata cum proceribus nonnullis tum clericis tum laici ordinis, satius arbitrabatur sacramentis gravissimis pueri tueri vitam, ne Michael illi insidiaretur neve imperii ei eripiendi aut differendi consilium caperet. quo facto, Michaelēm Comnenum patriarcha ipse diademate ornavit regio, nec tamen perpetuam illi tribuit eam dignitatem, sed, cogente temporum rerumque ratione, rei publicae eum fecit administratorem potestate imperatoria, donec heres et successor legitimus aetatem maturiorem attigisset: tum solio et omnibus insignibus imperatoriis se abdicaret. atque haec rursus sanctiore etiam, quam priora, iureiurando confirmantur.

Ἄναξωσάμενος δὲ τὴν ἄλην βασιλείαν, καὶ πολέμου μεγάλου συμβεβηκότες ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἡπειροῦ κρατοῦντος Μιχαὴλ τοῦ δεσπότη, ἔχοντος καὶ συμμάχους τοὺς δύο γαμβροὺς αὐτοῦ τὸν τῆς Σικελίας ῥήγα
 5 Μαφρὸ καὶ τὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας πρίγκιπα· καὶ κατὰ κράτος νικῆσαντες αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι πολλοὺς ἤχμαλώτισαν, ἐν οἷς εἷς ἦν τῶν αἰχμαλώτων ὁ τῆς Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας πρίγκιψ. καὶ εἰς ὠνησίαν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ὁ πρίγκιψ ἐδώρησατο χώρας τρεῖς τὰς ἰσχυροτέρας τῆς Πελο-
 10 ποννήσου τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων, τὴν τε Μονεμβασίαν καὶ τὰ Ἀεὺκτρα Μαΐνης, ἣ καὶ Ταυναρία πάλαι ἄκρα ἐκαλεῖτο παρ' Ἑλλῆσι, καὶ τὴν Λακωνικὴν Σπάρτην. καὶ οὕτως πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τοῖς Πελοποννήσου χεῖρα ἐπέβαλον, καὶ εἰς αὐ-
 15 τῶν τῶν τριῶν καὶ ἅπαντα ἡ νῆσος Ῥωμαίοις ἐγεγόνει ὡς καὶ τὸ πρότερον ἦν, πλὴν ὀλίγων φρουρίων καὶ χωρῶν ὧν ἡ ἀριστοκρατία τῶν Ἑνετῶν ἐγκρατὴς ἐγένετο.

Καὶ πάλιν ἕτερα νίκη περιφανὴς καὶ μεγάλη καὶ ἀξία μνήμης αἰώνιου ἐν τῷ κόσμῳ τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ἐγεγόνει. τὸν γὰρ Καίσαρα Ἀλέξιον τὸν ἐπίκλην Στρατηγόπουλον, ὃς
 20 καὶ τὰ ῥηθέντα νικητήρια Ῥωμαίοις ἐποίησε κατὰ τοῦ τῆς

6. καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτήσαντες M 8 καὶ διὰ τὸ ὠνησε τὴν
 ἐλευθερίαν ὁ P 11. μαΐνην P 8 M 12. οἱ om M
 13. τῆ τοῦ πελοποννήσου χώρας M 15. ὀλίγω χρόνω χωρῶν
 ἦν dr. M 18. ἐγεγόνει κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς P 20.
 ῥηθέντα] ἐξώτερα M τοῦ τῆς] τὸν Αἰτ. — δεσπότην M, qui
 addit καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ὡς εἰπομεν.

Rerum iam potitus Comnenus gravi bello decertavit cum Aetolorum et Epirotarum despota Michaelē, qui belli socios duos generos habuit, Manfredum, Siculorum regem, et principem Peloponnesi et Achaiae. Romani, ingenti de hostibus reportata victoria, multos eorum ceperunt, in quibus Peloponnesi et Achaiae princeps redimendae libertatis causa imperatori urbes tres munitissimas Peloponnesi tradidit, Monembasiam, Leuctra Mainae, quod antiquitus Taenarum promontorium dicebatur a Graecia, et Spartam Laconicam. qua ratione quum Romani in Peloponnesi possessionem rursus pedem posuissent, ex tribus illis profecti urbibus insulam recuperarunt universam praeter castella et regiones aliquot, quae in potestate Venetorum manserunt.

Alia insuper victoria magna et praeclara et per totum terrarum orbem perpetuo commemoranda illis temporibus reportata est. Alexium enim Caesarem, cognomento Strategopulum, qui etiam priorem triumphum omnis pepererat ex Aetolis Epirotisque actum, iterum imperator

Phrantzes.

Αἰτωλίας καὶ Ἡπείρου δεσποζόντος, στείλας πάλιν ὁ βασι-
 λεὺς κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ, δούς αὐτῷ τινὰς τῆς τῶν
 Βιθυνῶν μοίρας ὡσεὶ ὀκτακοσίους ἰππότητας καὶ ἑτέρους στρα-
 τιῶτας ὀλίγους Θρᾷκας καὶ Μακεδόνας. ὁ δὲ Καῖσαρ θά-
 λων περᾶσαι νυκτὸς μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ μέρους τῆς 5
 πόλεως ὀλίγον ἐγγύς, κατὰ συγκυρίαν συνήντησεν αὐτοῖς γη-
 ραίως τις ἀνὴρ· ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ἤγαγον
 αὐτὸν πρὸς τὸν Καῖσαρα. λέγει δὲ αὐτῷ ὁ Καῖσαρ “πόθεν
 ἔρχῃ καὶ ποῦ πορεύῃ;” εἶπε δὲ ὁ γέρον “ἐκ τῆς πόλεως.” λέ-
 γει αὐτῷ ὁ Καῖσαρ “οὐκ ἔστιν ἀληθῆ ἢ λέγεις· νυκτὸς οὐ- 10
 σης πῶς ἐξῆλθες τῶν τειχῶν;” ὁ δὲ γέρον δειλιάσας ἔφη
 “ἔστιν ὀπὴ ὑποκεκρυμμένη, κύριέ μου, τῆ γῆ, ἣν οὐδεὶς
 οἶδεν εἰ μὴ ἐγώ, ἣν καὶ ἔκπαιλαι γινώσκω· καὶ δι’ αὐτῆς ἐξέρ-
 χομαι καὶ εἰσέρχομαι, ὅταν βούλωμαι, ἀνεμποδίστως.” ὡς δὲ
 ἤκουσεν ὁ Καῖσαρ περὶ τοῦ τοιοῦτου πράγματος, χαρίεις 15
 ἐγένετο. καὶ λέγει τῷ γέροντι πολλῶν δωρεῶν ἐπαγγελίας, ἵνα
 δεῖξῃ αὐτῷ τὸν τόπον, ὅπως καὶ ὁ Καῖσαρ εἰσέλθῃ ἔνδον τῆς
 πόλεως μετὰ τοῦ στρατεύματος. ὁ καὶ ἐποίησε. καὶ προστά-
 ξας πῦρ βαλεῖν ἐν τοῖς οἴκοις, εὐθὺς ἐνέφησεν τὴν πόλιν κατὰ
 τόπους οὐκ ὀλίγους τὸ στρατεύμα· ἦν γὰρ καὶ πνεῦμα ἀνέ- 20
 μου βορέως πολὺ πνέον κατὰ τῆς πόλεως. καὶ ἀνῆψεν ἡ
 φλόξ, καὶ ἀλαλάζοντες οἱ στρατιῶται “νίκη Ῥωμαίους” ἔκρα-

1. στείλειν M πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ P 2. αὐτῷ βιθυν-
 οὺς μέρος M 3. στρατοῦ M 4. ὀλίγους — ὁ δὲ om M
 6. ἐσυνήντησεν αὐτοῦς M 9. ὁ δὲ γηρεὸς ἔφη M 12. ἐν
 τῆ γῆ, κύριέ μου P 16. ἐγγόνει M 17. τόπον, καὶ ὁ
 καῖσαρ εἰσεῖσι μετὰ τοῦ στρατεύματος ἔνδον τῆς πόλεως, καὶ
 προστ. M 22. ἀλαλάξαντες οἱ στρ. Ῥωμαῖοι νίκη Ῥ. M

contra Michaellem rebellem mittit cum Bithynis equitibus circiter octin-
 gentis et aliis aliquot militibus e Thracia et Macedonia conductis. is
 noctu cum copiis suis prope ad Byzantium traiecturus, in senem
 quendam forte incidit, quem interceptum milites adducunt. inter-
 roganti Caesari, unde veniret et quo tenderet, ille ex urbe se venire
 respondit. Caesar “falsa, inquit, narras: nox enim quum sit, quo pacto
 e moenibus egredi poteris?” terrefactus senex “occultus est, domine,
 inquit, cuniculus, praeter me nemini, at mihi iam pridem cognitus,
 per quem, quoties libet, libere egredior ingrediorque.” his auditis
 Caesar gavisus senem magnis praemiorum conditionibus cohortatur,
 ut sibi in urbem cum exercitu intraturo eum locum demonstrat.
 voti compos factus, ignem aedibus iniici iubet, atque illico locis
 haud paucis urbem milites incendunt. aquilo qui forte flabat vehe-
 mens suscitabat flammam, militesque exultantes victoriam conclama-
 bant. Latini, repentino tumultu excitati, hostium et incendii conspectu

ζον. οἱ δὲ Ἴταλοὶ τὸν Θόρυβον ἀκούσαντες ἄφρων, μέγας ἐπέ-
 πεσε Θόρυβος ἐπ' αὐτούς ἐκ τε τοῦ πυρὸς καὶ τῶν πολεμίων,
 καὶ γυμνοὶ ἐκ τῶν κοιτώνων ἐξήρχοντο, καὶ φόνος πολὺς κατ'
 αὐτῶν ἐγένετο καὶ ἀπώλεια, καὶ ἡ νίκη τοῖς Ῥωμαίοις περι-
 5 φανής. καὶ οὕτως ἡ βασιλεύουσα παντοκρατορικῆ βοήθεια καὶ
 διὰ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας τοῦ Καίσαρος Ῥωμαίοις ἐγένετο
 καὶ ἐκ τῶν Ἰταλικῶν χειρῶν ἠλευθέρωτο. ἦν δὲ ἡ μεγαλόπολις
 κρατουμένη ὑπ' αὐτῶν ἕτη νθ' μῆνας γ' καὶ ἡμέρας δ'.

Ἀγγελθεῖσα δὲ ἐν Νικαίᾳ ἡ τοιαύτη μεγάλη νίκη τῷ βα-
 10 σιλεῖ, ἐθαύμασε καὶ οὐκ ἐπίστευε πῶς μετ' ὀλίγον πάνυ στρα-
 τοῦ ἐγένετο ἑγκρατῆς ὁ Καίσαρ τῆς τοιαύτης καὶ τηλικαύ-
 της πόλεως. καὶ ἐκ δευτέρου ἕτερος ἐλθὼν δρομαῖος τὰς ἀγ-
 γελίας κομίζων τῷ βασιλεῖ καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Καίσαρος
 γράμματα, ὡς εἶδεν, ἐπίστευσε καὶ τῷ Θεῷ χαριστήρια ἀπέ-
 15 δωκε, καὶ προστάξας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ γνώ-
 μης τῆς συγκλήτου πάσης διὰ τὴν νικὴν τὴν θαυμαστὴν καὶ
 ἔργα μεγάλα ἃ ἐποίησεν ὁ Καίσαρ εἰς αὐξήσιν τῆς ἀρχῆς
 Ῥωμαίων, ἵνα εἰς πᾶσαν τὴν ἀρχὴν Ῥωμαίων ὃ τε πα-
 20 τριάρχης ἀρχιεπίσκοποι ἐπίσκοποι καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία μετὰ

6. ἐμπειρίας καὶ μηχανῆς τοῦ M 7. Ἰταλῶν M ἦν δὲ om
 M 10. πῶς| ἵνα μετ' ὀλίγων πάνυ στρατιωτῶν ὁ Καίσαρ γέν-
 νησαι ἔκκρατος M 12. δρομαῖος| καὶ M 14. γράμματα ἰδῶν
 πιστεύσας καὶ τῷ Θεῷ τὰ χαριστήρια δοῦς M 15. βασ. γνώμη
 τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς πόλεως συγκλήτου M 17. ἡ αὐ-
 ξησις M 18. Ῥωμ. μετὰ τοῦ αυτοκράτορος εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν
 Ῥωμαίων ὁ πατριάρχης ἀρχιεπίσκοποι καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἐφῆ-
 μουν καὶ ἐμνημόνεον τὸν Καίσαρα ἐν M

vehementer consternantur; plerique nudi e cubilibus prostrantur et
 ingenti caede trucidantur: Romanis praeclara constat victoria. tali
 modo Cpolis auxilio dei omnipotentis et Caesaris peritiae rei militaris
 Romanis restituta est et ab Itolorum manibus vindicata, in quo-
 rum potestate fuerat annos novem et quinquaginta, menses tres et
 dies quatuor.

Nuntiata Nicaeam magna haec victoria fide carere videbatur impe-
 ratori, miranti, quo pacto cum perexigua manu Caesar tali ac tanta urbe
 potitus esset. postquam deinde alius advenit nuntius idque cum lit-
 teris ab ipso Caesare conscriptis, tum demum his lectis dubitationem
 a se amovit, deoque gratias egit, atque, consentientibus patriarcha
 et omni senatu, propter victoriam illam admirabilem et praeclara faci-
 nora, quibus Caesar auxisset Romanum imperium, eius nomen toto
 regno a patriarcha, archiepiscopis, episcopis et universa concione
 in divinis sacrisque liturgiis et omnibus aliis sanctarum ecclesiarum

τὸν Καίσαρα ὁμοῦ τοῖς βασιλεῦσιν ἐν ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς
 λειτουργίαις καὶ ἐν πάσῃ ἑτέρᾳ ἱεροτελετῇ καὶ ἀκολουθίᾳ τῶν
 ἁγίων ἐκκλησιῶν μεγαλοφάνως· ὁμοίως καὶ τὰ παράσημα
 τοῦ Καίσαρος φορεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν παντὶ τόπῳ καὶ
 ᾧρα ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ θριάμ- 5
 6 βους μεγάλους ποιήσαντες αὐτῶ, ὡς ἔθος ἦν ποιεῖν τοῖς νικη-
 ταῖς ἐν ταῖς τοιαύταις νίκαις. εἶτα ἐξογκωθεὶς ταῖς τῆς τύχης
 νίκαις ὁ βασιλεὺς, γνώρισας καὶ τῆς συγκλήτου τινὰς καὶ τοῦ
 δήμου πολλοὺς διαφυλάττοντας πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν καὶ ἀγά-
 πην καὶ πίστιν, καὶ ἐπαρθεὶς τὴν διάνοιαν, μὴ φοβούμενος 10
 τοὺς φρικώδεις καὶ φοβεροὺς ὄρκους οὓς κατενόπιον τοῦ τοῦ
 Χριστοῦ βήματος ἐποίησεν, ἀλλ' ἐξαποστείλας ἑλεεινῶς ἐστέ-
 ρησε τῶν ὀφθαλμῶν τὸν διάδοχον καὶ κληρονόμον τῆς βασι-
 λείας Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν δεκαετῆ ὄντα, καὶ οὕτω ἀνύ-
 ποπτον φόβον παντὸς τὴν βασιλείαν ἑαυτῷ κατεστήσατο. ὡς 15
 δὲ ἤκουσεν ὁ πατριάρχης τὴν τοῦ ταλαιπώρου κληρονόμου
 τῆς βασιλείας τύφλωσιν, χερσὶ μὲν ἔτυπτε τὰ στέφρα, ἔριψε
 δὲ ὡς εἶπελν ἐπέτρωτο τὴν καρδίαν. γῆ καὶ ἡλίῳ τὴν ἀδικίαν
 ἐβόα καὶ τὰ στοιχεῖα πρὸς ἐπικουρίαν ἐπεκαλεῖτο, κλαίων καὶ
 στεναζών καὶ τὸν πώγωνα χερσὶν ἐκρίζων. καὶ μετὰ λίθων 20
 ἀγρίων τὸ στήθος καὶ τὰ γόνατα ὀδυρόμενος ἔτυπτε, καὶ τὴν
 κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους ἔρριπτε κράζων γοερῶς "ὦ φρίξον
 ἦλιε, ὦ στέναξον γῆ, καὶ κλονουμένη βόησον τὴν ἀδικίαν καὶ

2. τῶν — καθ' τὸ τοῦ Καίσαρος φέρειν ὄνομα καθ' P 5.
 καὶ ἐν παντὶ καιρῷ om P 10. τῆ διανοίᾳ M 14. δεκαετῆ
 ὄντα om M καὶ ἀνύποπτον φ. π. οὕτως τὴν β. ἑλευθέραν ἑαυ-
 τῷ M 15. ἀπεκατεστήσατο P 20. ἐκρίζωνων M 21. ἔτυ-
 πτε om P καὶ τὴν — ἔρριπτε om P

actionibus post imperatorem una cum principibus clara voce commemo-
 rari ac laudari iussit. praeterea constituit, ut insignia Caesaris gesta-
 rentur quotidie, quavis hora et loco, donec eius vita suppeteret,
 eidemque triumpho eximii agerentur, quales victoribus in eiusmodi
 victoriis agi solebant. deinde his fortunae blanditiis inflatus imperator,
 praesertim quum optimatum quorundam et plurimorum civium erga
 se propensionem, fidem et caritatem perspexisset, animos ac spiritus
 capiebat, nec quidquam veritus dira et horribilia sacramenta, quibus
 coram Christi tribunali se obstrinxerat, heredem imperii Iohannem Lascari-
 rim, novem tum annos natum, ablegavit et miserabiliter oculis privavit,
 ac sic omnis expertus metus sibimet vindicavit imperium. patriarcha
 ubi comperit infelicis pueri excaecationem, manibus pectus plangere
 et gladio, ut ita dicam, perfodi, terrae ac coelo scelestum facinus queri
 et elementa ipsa ad ulciscendum invocare, gemitus et lacrimas fon-
 dere, barbam evellere et saxo aspero pectus ac genua contundere,
 caput demittere et lugubriter exclamare: "o sol, horresce, o tellus,

ἐπιβουλὴν καὶ ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπότητα.” ὡς δὲ ὁ πα-
 τριάρχης μὴ ἔχων τί ἕτερον πρᾶξαι, ἐν ἀφορισμῷ ἀλύτῳ τὸν
 βασιλέα καὶ τοὺς συνίστορας καὶ συνηγόρους καθυπέβαλεν,
 καὶ τὴν ἐκκλησίαν παραιτησάμενος καὶ τὸν θρόνον ἐν τῷ ὑπ’
 5 αὐτοῦ κτισθέντι ἀσκητηρίῳ ᾤχετο. καὶ τειοντοτρόπως ἦλθεν
 ἢ βασιλεία, ὡς εἰρήκαμεν, ἐπὶ Μιχαὴλ τὸν πρῶτον τῶν Πα-
 λαιολόγων, ὡς μὴ ὄφελεν.

3. Οὗτος μὲν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, μετὰ τὸ κερδῆσαι
 τὴν πόλιν καὶ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ, τὸν διαδράσαντα βασιλέα
 10 Βαλδουῖνον ἀκούσας εἰς Ἰταλίαν ἀφικόμενον καὶ μετὰ Καρό-
 λου τοῦ ῥηγὸς τῆς Ἰταλίας καὶ ἐτέρων ἀνθεντῶν ὁμοηόσαν-
 τα, καὶ συνθήκας ἀνὰ αὐτῶν ποιησάντων ἵνα κατὰ τῆς βα-
 σιλευούσης τῶν πόλεων διὰ ξηραῶς καὶ θαλάσσης παρασκευά-
 ζονται ἐλθεῖν, ἵνα πάλιν τὸν Βαλδουῖνον εἰς τὴν ἀρχὴν ἣν
 15 ἀπώλεσεν ἀποκαταστήσωσι, καὶ τὸ τῆς πόλεως ἀσθενὲς θιω-
 ρῶν καὶ οὐκ ἔχων ἕτερόν τι πρᾶξαι, διαπροσβεύεται πρὸς
 τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως, εἰ
 μὴ μόνον ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν. καὶ ὁ πά-
 πας ἀσμένως τὴν πρεσβείαν δέχεται, καὶ ὑπίσχηται ἐκτελέ-
 20 σαι ὅποσα τῷ βασιλεὶ ἀρεστά. καὶ ἡ ἐνωσις ἐγεγόνει ἐφ’ ὄρω
 τριῶν κεφαλαίων, πρῶτον ἐν ταῖς ἰσραῖς ὑμνωδίαις τὸν πά-
 παν μνημονεύεσθαι μετὰ τῶν ἐτέρων τεσσάρων πατριάρχων,

2. τὸν] καὶ τὸν M	7. ὡς μὴ ὄφελεν om P	8. αὐτὸς P
10. βαλδουῖνιον M	ἐλθεῖν ἀφικόμενον M	καρούλου M
11. ὁμοηόσαντων P	12. ποιησάντων om M	κατὰ — πό- λεων om M
15. τὸ] ὅτι M	13. προσπαρασκευάζονται M	14. ἵνα M
ὀπόσχεται P	20. ὄρων P	18. ἵνα om P
		19.

ingemisco et concussa atrocissimum crimen, insidias, saevitiam, im-
 manitatem ulciscere.” quia vero non habebat, quod aliud faceret, im-
 peratorem eiusque socios ac concios anathemate perpetuo constringit;
 deinde relicto solio patriarchali in monasterium a se exstructum seco-
 dit. hoc igitur modo, quo nequaquam debebat, imperium ad Michae-
 lem pervenit, primum e Palaeologis imperatorem.

3. Hic in recuperatam urbem ingressus, quum profugum Balduinum
 regem in Italiam pervenisse audivisset et cum Carolo, Itolorum rege,
 aliisque principibus se coniunxisse atque pactum esse, ut terra marique
 Cpolim proficiscerentur, regnum, quod amisisset, sibi restitutum, quum-
 que urbis cerneret infirmitatem, nec, quid aliud ageret, videret, ad
 Alexandrum papam legatos misit de conciliandis ecclesiis, modo ille
 istam impediret expeditionem. papa legationem benigne excipit et,
 quae expetat imperator, facturum se pollicetur. conciliatio convenit in
 tres has condiciones. prima erat, ut in sacris hymnis papa cum reliquis

δεύτερον δὲ τοῦ ἐκκλήτου τὸν βουλόμενον ἐξεῖναι πρὸς αὐτὸν καθάπερ ὡς μείζον ἀνατρέχειν δικαστήριον, τρίτον τοῦ πρωτεύειν ἐν πᾶσι· περὶ δὲ τῶν ὅσα αὐτοὶ καινοτομοῦσιν οὐδὲν ἐρρέθη. ἐπὶ τούτοις ὁ ἱερός τῆς ἐκκλησίας κατάλογος οὐκ ἠρέμησεν καὶ τὸν ὄχλον ἀνέσειεν, ὡς μέγαν ἐντεῦθεν ἐγείρε- 5 σθαι θόρυβον καὶ ἐπὶ μέγιστον κορυφοῦσθαι τὰ πράγματα κλύδωνα. καὶ ὁ βασιλεὺς οἰκονομίᾳ ἔλεγε γενέσθαι τὸ πρᾶγμα, οὐχὶ καινοτομίᾳ, καὶ τῶν μὴ πειθομένων πολλοὺς ἐμαστιγώσσε καὶ ἐκάκωσε καὶ ἐξώρισε. καὶ ταῦτα πάντα μεθοδεύων ὁ βασιλεὺς οὐδὲν ἀφελήθη ἢ κατώρθωσεν. ἀλλὰ τοῦ Καρόλου 10 καὶ Βαλδουίνου μετὰ στρατοῦ πολλοῦ κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐλθόντων καὶ πολέμον γεγονότος ἡ ἄμικχος δύναμις τὰς βουλὰς καὶ τὰς δυνάμεις τῶν Ἰταλῶν ἀπράκτους καὶ ἐξημιωμένας μετὰ αἰσχύνῃς ἀπέπεμψε, καὶ τὸ τοῦ Δαβὶδ θεῖον Βῆρητὸν ἐπληρώθη τὸ "ἐπικατάρatos πᾶς ὁ ἐλπίζων ἐπ' ἄνθρω- 15 πον." καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ πάλιν ὁ στόλος τῶν Ῥωμαίων τὸν τοῦ Καρόλου στόλον ἐτρόπωσεν· εἶτα ἐξεληθὼν προσέλαβε καὶ τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσους μικρὸν πιάσας, Ῥόδον τε καὶ Κῶον, Χίον καὶ Λῆμνον καὶ ὅσας ἐτέρας, αἱ τοῖς Λατίνοις ἐδούλευον. Ἀρσένιος δὲ ὁ πατριάρχης τὸν θρόνον 20

1. τῆς ἐκκλήτου M, τοῦ ἐκκλήτου ἦτοι τῆς συγκλήτου P πρὸς αὐτὸν om M 3. τὰ M ὄσων P 6. ἐπὶ τὸν μέγιστον P 7. λέγων M 8. τοὺς μὴ πειθομένους M 9. μεθοδεύοντος τοῦ βασιλέως M 10. ἐκατώρθωσεν M 12. γεγ. τὰς ἀμάχους δυνάμεις τῶν M 14. μετὰ αἰσχύνῃς om P 16. ἐκ τῆς θαλάσσης M τῶν Ἰταλῶν P 17. προσελήφθη M 18. πιάσας P, ut μικροῦ legatur aut παρὰ μικρὸν. 19. τῶν Λατίνων M

quatuor patriarchis nominaretur; altera, ut integrum esset cuilibet, ad eundem ut summum iudicem provocare; postrema, ut papae in omnibus rebus concederetur principatus. haec quae novabantur, quum initio celata essent, sacrum clericorum collegium non quiete ferebat, sed concitabat plebem, ita ut graves inde orientur tumultus et fluctus rerum omnium excitarentur vehementissimi. imperator prudenti consilio, non studio novandi, duci se aiebat, atque eorum, quos non sedaret, multos flagellavit vel mutilavit vel eiecit. ceterum haec omnia frustra laboravit, nec quidquam effecit aut praecavit. etenim quum Carolus et Balduinus magno cum exercitu contra imperium Romanum profecti bellum commovissent, invicta nostrorum virtute consilia copiaequae Latinorum re infecta et cum damno atque ignominia repulsa sunt, et comprobatum est divinum Davidis dictum: "exsecrandus est, quicumque confidit homini." etiam mari Romana classis classum Caroli dissipavit; atque mox cum navibus egressus imperator Aegaei maris insulas levi oppugnatione recuperavit, Rhodum, Coum, Chium, Lemnum, et quotquot alias Latiui occuparant. Arse-

καταλιπὼν χειροτονεῖται Γερμανὸς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀδρια-
νουπόλεως. εἶτα δὲ πάλιν ὁ Γερμανὸς ἀκούων ἐβριζόμενος
ὡς παρανόμως τὸν θρόνον ἔχων τοῦ Ἀρσενίου ἐτι ζῶντος, πα-
ρεχώρει τοῖς βουλομένοις τὸν θρόνον· καὶ χειροτονεῖται ἀντ'
5 αὐτοῦ Ἰωσήφ, πατριαρχεύσας ἔτη δύο, εἶτα ὁ Βέκκος ὁ τῆς
μεγάλης ἐκκλησίας χαρτοφύλαξ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦδε τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τοὺς πο-
λέμους τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἀρχὴ τῶν δει-
νῶν τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἐγεγόνει παρὰ τῶν Τούρ-
10 κων· ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ γὰρ πόλεμον ἔχων μετὰ τῶν Τούρ-
κων, τὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς ἄκρον ἐσφάλησαν καὶ εἰς φυγὴν
ἐτράπησαν, καὶ ἐν τῇ φεύγειν πολλοὺς εἰ Τυρκοὶ ἀπέκτει-
νον καὶ ἤχμαλώτιζον· αὐτοὶ δὲ πάντοτε ἐφευγον παρὰ τὸν
ποταμὸν ἀμειταστρεπί. καὶ ὄσσην αἰχμάλωτον ἔσχον γῆν οὐ
15 σατράπαι αὐτῶν, αὐτὴν διελόμενοι εἰδῆσαν πᾶσαν ἀπὸ θα-
λάσσης τῆς περὶ τὸν Πόντον καὶ Γαλατίαν ἕως θαλάσσης τῆς
περὶ Λυκίαν καὶ Καρίαν καὶ τὸν ποταμὸν Εὐρυμέδοντα. καὶ
οὗτος ὁ πόλεμος ἀρχὴ ἦν καὶ αἰτία καὶ ἀφορμὴ τῆς τῶν Ῥω-
μαίων βασιλείας καταστροφῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπηγορευκῶς
20 πολυχινοῖς συχοῖς τὸν ποταμὸν Σαγγάριον ὠχύρωσεν, ἵνα μὴ
ἀποβάντες κυριεύσωσι καὶ τῆς Βιθυνίας.

3. ὡς om M τοῦ] καὶ τοῦ M 4. τοῖς P. 5.
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μέγας P 11. εἰς prius om M 12. οὐ Τούρ-
κοι om M 14. ἀμειταστρεπτοὶ P εἶχον P 15. αὐτῶν om P
διελωμένην M διέζωσαν P 17. τὸν ποτ. τὸν εὐρ. M 21.
ἐπιβάντες AIterus

nus quum se abdicasset patriarchatu, excipitur a Germano, archiepi-
scopo Adrianopolis, qui rursus ipse, quum male audiret ut iniuria,
vivo Arsenio, ea ornatus dignitate, solum cupientibus concessit. sub-
rogatur huic Iosephus, qui patriarchatu annos duos praefuit; dein
Beccus, maguae ecclesiae chartophylax.

Comneno regnante, e bellis in Europa contra Latinos gerendis
magnae illae calamitates ortae sunt, quas Romano in Asia imperio
Turcae infixerunt. nam in Paphlagonia Romani cum Turcis bellantes
graviter afflicti inque fugam conversi sunt, quorum in fluminis ripa
trepidantium magnam partem Turcae aut occiderunt aut ceperunt.
deinde eorum satrapae quotquot occuparant regiones, eas omnes in-
ter se distributas populabantur, a Ponto et Galatia ad mare usque
Lycium et Carium et Eurymedontem fluvium. atque hoc quidem bel-
lum evertendi imperii Romani initium, causa et occasio fuit. ceterum
imperator, fessus tantis malis, ripas Sangarii fluminis frequentibus
oppidis communivit, ne in ipsam quoque Bithyniam Turcae de-
scenderent.

Ἐγέννησε δὲ υἱοὺς δύο, Ἀνδρόνικον τὸν βασιλέα καὶ Κωνσταντῖνον τὸν πορφυρογέννητον, καὶ θυγατέρας τρεῖς, Βιρήνην Εὐδοκίαν καὶ Ἄνναν. καὶ ἐν τῷ Θετταλικῷ πολέμῳ ἐρχόμενος καὶ ἐν τινι χωρίῳ εὐρισκόμενος λεγομένῳ Παχωμίου καὶ Ἀλλαγῆς, νόσος ἐνσκήπτει δεινὴ περὶ τὴν καρδίαν, θά-5 νατον σύντομον ἀπαγγέλλουσα· καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ διὰ ἡμερῶν δύο τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν ἐπὶ ἔτους σψγ'α', Ἰνδικτιῶνος ἰδ', ἐτῶν ὑπάρχων ἐξήκοντα καὶ ὀκτώ, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ἑτη τριάκοντα καὶ πέντε. ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ καὶ βασιλεὺς κύριος Ἀνδρόνικος τηρικαῦτα παρῶν τῆς νενομισμένης τοῖς βασιλεῦσι 10 ταφῆς τὸν πατέρα οὐκ ἤξιώσεν, ἀλλ' οὐδ' ὅποια δημόταις ἢ ἀπόροις ἐφέται· μόνον δὲ κελεύσας νυκτός τινας ὀλίγους ἄνδρας πόρρω τοῦ στρατοπέδου τὸ πτώμα ἀπαγαγεῖν, πλείστην ἐπεσώρευσαν γῆν, ἵνα μὴ θηρίων στόμασι τὸ βασιλικὸν σῶμα διαμερισθῆ. τὸ δὲ αἷτιον ἢ τοῦ ὄρθου τῆς ἐκκλησίας 15 δόγματος παρατροπή, ἢ ζῶν μὲν ἐκείνος, ὡς εἰρήκαμεν, ἐχρήσατο.

4. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρὸς τὸν υἱὸν Ἀνδρόνικον ἢ τοῦ κράτους καὶ τῶν βασιλικῶν σκήπτρων μετέβη διαδοχῆ, εἰς τα-
ραχὴν οὐκ ἀλίγην ἤλθον τὰ πράγματα· ἵνα δὲ μὴ νεωτερι-20

2. τρεῖς — Ἄνναν om P 8. πενήκοντα sec P 9. αὐτοῦ om M κύριος om P. usitatus κύρ. 11. ὅποιας P, omisso ἐφέται 13. ἀγαγεῖν P 14. ἐπισωρεῦσαι P 18. 4.] Βασιλεῖα ἀνδρονίκου παλαιολόγου τοῦ πρώτου. κεφάλαιον τέταρτον P 20. ἵνα μήτε νεωτέραις γένηται ἤτοι ἀπόστασις ἢ ἀφηνιασμός, αὐ-
τὸς δὲ σ. M

Procreavit filios duos, Andronicum imperatorem et Constantinum Porphyrogenitum, filias tres, Irenen, Eudociam et Annam. quum ad bellum Thessalicum proficiscens in locum quendam Pachomium et Allagen appellatum venisset, gravi quodam morbo cordis correptus, qui citissimam praesagiebat mortem, ibidem biduo post animam efflavit, anno ab orbe condito 6791, indictione XIV, aetatis anno octavo et sexagesimo, imperii quinto et tricesimo. filius eius Andronicus imperator, qui tum praesens aderat, sepultura imperatoribus legitima patrem non honestavit, imo ne ea quidem, quae plebeiis et inopibus concedi solet, sed paucis quibusdam hominibus mandavit, ut noctu cadaver procul a castris elatum multa terra obruerent, ne augustale corpus a bestiis dilaniaretur. cuius rei causa fuit, quod Michael, dum vivebat, ut supra a nobis expositum est, a vera ecclesiae doctrina desciverat.

4. Posteaquam deinceps ad Andronicum, filium eius, imperium et regia potestas transit, tumultus haud leves exorti sunt. at ille, ne quid novandis rebus detrimenti asferret, ut vir intelligens futuri-

μοις γένηται ἀφανισμός, αὐτὸς συννετὸς ὢν καὶ προθεωρῶν
 τὰ ἐρχόμενα ἤτοι μέλλοντα πάντα σάλον καὶ σκάνδαλον φρο-
 νίμως ἐκυβέρνησε, καὶ τὰ ὅσα ἄρεστὰ τοῖς ὑπηκόοις ἐποίησε.
 καὶ πρῶτον μὲν τὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν καὶ διόρθωσιν
 5 ἐπερομηθεύσατο καὶ ἐποίησε· ζῶντος γὰρ τοῦ πατρὸς, ὡς
 ἔφημεν, ἐκρύβε· καὶ θεσπίσματα βασιλικὰ καὶ διδάγματα 7
 διεπέμποντο τὴν τῆς ἐκκλησίας διόρθωσιν εὐαγγελιζόμενα καὶ
 ἅμα τοὺς διὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας ζῆλον ὑπερορίας καταγόνα.
 καὶ τὸν πατριάρχην Βέκκον εὐθὺς ἐκ τοῦ θρόνου καταβιβά-
 10 σατες ὡς τὰ Λατίνων φρονεῦντα, διαδάχεται δὲ τὸν πατριαρ-
 χικὸν θρόνον μοναχὸς τις Ἀθανάσιος τοῦνομα, παιδιόθεν τοῖς
 ἀσκητικοῖς γυμνασμένους πόνοις, διατριβῶν δὲ ἐν τοῖς τοῦ
 Γάτου ὄρεσιν, ὀρμώμενος ἐκ Πελοποννήσου ἐκ χώρας λεγο-
 μένης Ἀνδρούσης· καὶ διὰ τοῦτο μὲν προστάξει βασιλικὴ καὶ
 15 ψήφῳ συνοδικῇ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα Ἀνδρούσαν ἐπισκοπὴν
 ἐτίμησε, καὶ τῇ μετροπόλει Μονεμβυσίας ὑποτάσσασθαι.
 μετὰ δὲ τὴν καθάρσειν καὶ ἐξορίαν τοῦ πατριάρχου Βέκ-
 κου τοὺς ἐτέρους ἀρχιερεῖς τοὺς συγκοινωνοὺς τῇ γνώμῃ
 τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου μετ' αἰσχύνῃ πάντας
 20 τῆς ἀρχιερωσύνης ἐγύμνωσεν. καὶ ἕτερα σκάνδαλα ἕξια
 θρήνου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γεγόνασι παρὰ τῶν τότε ἀρχιερέων.
 καὶ τὸ φιλότιμον, ὡς σύνηδες, τοῖς στρατιώταις ἔπειτα μὲν
 ἄσμενος ἐδωρήσατο· καὶ τὸ ὑπήκοον πᾶν χαρῶς ἐνεπλή-

2. ἐρχόμενα] γενησόμενα P 3. καὶ τοις P 6. ἐκρύβη?
 δόγματα P 10. δὲ om P 11. ὀνόματι ἀθανάσιος P 18.
 τους] πάντας τοὺς M ἐτέρους om P τοὺς ὄντας συγκ. P
 23. ἀσμένως M

quo prospiciens, omnes fluctus et offensiones prudenter temperabat
 atque civium voluntati se praestabat facilem. ac primum quidem, quum
 patre vivo dissimulasset, ut diximus, consilia sua, corrigendae et compo-
 nendae ecclesiae operam dedit. atque circummisit decreta edictaque,
 quibus correctio illa denuntiabatur et revocabantur ii, qui ob eisdem
 ecclesiae studium exsulabant. itaque Beccum patriarcham, ut qui sen-
 taret cum Latinis, solio statim depulsum monachus quidam, Athanasius
 nomine, excepit. is a puero vitam coluerat asceticam in Gani mon-
 tibus, e Peloponneso oriundus, patria Andrusa, quam ob id ipsum
 auctoritate imperatoris et suffragio synodi episcopatus dignitate hone-
 stavit. Monembasiae metropoli subiectam. exauctorato et eiecto Becco,
 ecclesiae antistites reliquos Michaelis imperatoris et patriarchae asseclas
 omnes cum dedecore loco movit. ac praeterea alia lugenda faci-
 nora edita sunt ab ecclesiae tum principibus. militum autem in
 tuenda re publica fervorem Andronicus pro consuetudine libens re-

σθησαν. ἔλθων δὲ ἐν τῇ πόλει, καὶ εἰς μνήμην ἑλληθῶς
 ὧν ὁ πατὴρ ἔπραξε κατὰ τοῦ νέου Ἰωάννου τοῦ Λυσκάρειος,
 ἧ καὶ ἡ τῆς βασιλείας μᾶλλον προσῆκε διαδοχῇ, καὶ τῆς συν-
 ειδήσεως κέντρῳ πληττόμενος, καὶ μείζονα τῶν ἀρετῶν τὴν
 διαίκρισιν ἔχων, ἦκε παρὰ τὸν τυφλωθέντα δι' αὐτὸν παρὰ 5
 τοῦ πατρὸς ἐν τινι πολυχνίῳ τῆς Βιθυνίας εὐρισκόμενον, καὶ
 ἰδὼν αὐτὸν καὶ τὰ ἀνήκοντα παραμυθούμενος καὶ μεγάλῃ
 σῆματι ταπεινώσεως συγχώρησιν αἰτῶν παρ' αὐτοῦ, οὐκ εἰ-
 δῶς ἂν ὁ πατὴρ ἐποίησε· καὶ εἰς τὴν δύνατον καὶ ἀρεστὸν
 ὑπάρχειν, ἵνα τὴν βασιλείαν πάλιν μερίσῃσι καὶ πᾶσα ἔξουσία 10
 εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἔσται· καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἀφθό-
 νως πάντα καὶ πλουσίως παρέσχεν αὐτῷ διὰ τοῦ βίου. ὃ
 δὴ πεπραχὸς καὶ πρῶτισθαι προστεταχὸς ἄσμενός ἤξει
 πρὸς ἔω.

Ἀνεφύθησαν δὲ τινες διαβολαὶ κατὰ τοῦ πορφυρογεννήτου 15
 αὐταδέλφου τοῦ βασιλέως, ὅτι βασιλείας ἔρωτι τρέφεται· καὶ
 στεῖλας πύσας αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς συνομλοῦντας γνησίως,
 ἐν οἷς ὁ προύχων ὑπῆρχε τὰ μάλιστα καὶ πλοῦτῳ καὶ γένους
 λαμπρότητι καὶ ἐν στρατηγίαις περιβόητος Μιχαὴλ Στρατη-
 γόπουλος ὁ Μελισσηνός, ὃς καὶ ἐν δεσμοτηρίοις καθίργυν- 20
 ται καὶ πολλὰ ὧν ἐκέκτητο ἄγαθῶν ἐδημοσίευσθησαν.

1. ἔλθων hoc quoque loco P 5. δι' αὐτὸν om M 12. διὰ τοῦ
 βίου om P 8 δὴ] ὡς P 14. πρὸς ἔω om P, qui ἀπῆε an
 ἐποίηε primitus habuerit non liquet. addiderat autem, quod nunc
 inductum est, πάντοτε. 21. ἐδημοσίευσσε M

muneratus est, civesque omnes implevit laetitia. in urbem reversus
 ac recordatus, quae in puerum Iohannem Lascarim pater admisisset,
 praesertim quum illi potius deberetur imperium, angore conscientiae
 stimulatus, utpote aequi rectique sensu patre praestantior, iuvenem
 suo commodo excaecatum in oppidulo quodam Bithyniae convenit.
 allocutus enim, quemadmodum decebat, vultu admodum demisso veniam
 petit eorum, quae se inscio pater in illum statuisset; cohortatur-
 que, ut, si fieri posset et ipsi acceptum esset, partirentur imperium
 summaque in illius manus rediret potestas. ad vitam quae erant
 necessaria, omnia illi, quoad in vivis erat, affatim suppeditabat. haec
 quum fecisset atque ut fierent, imperasset, hilaris in orientem pro-
 fectus est.

Intendebantur criminationes quaedam Constantino Porphyrogenito,
 imperatoris fratri, ut imperii appetenti. missis satellitibus, ipsum com-
 prendit cunctosque eius familiares, in quibus prae ceteris tum di-
 vitibus tum generis claritate et belli peritia eminebat Michael Strate-
 gopulus Melissenus, qui et ipse cum reliquis in vincula conicitur,
 bonis, quae possidebat, magna ex parte publicatis.

Ἐγέννησε δὲ υἱοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος τοῦδε, Μιχαὴλ τὸν βασιλέα καὶ Κωνσταντῖνον τὸν δεσπότην ἐκ τῆς Οὐγγρων πρώτης αὐτοῦ συζύγου· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας Εἰρήνης τῆς ἀπὸ Λογγοβαρδίας, τῆς ἐπ' ἀδελφῆ 5 θυγατρὸς τοῦ ἡγῶς Ἰσπανίως, ἀπογόνου δὲ μαρκιῶνος Μοντεφερράτου τοῦ κληρωσαμένου τὴν Θεσσαλονίκην, ὡς προέφημεν, ὅς καὶ ῥῆξ Θετταλίας ἐγεγόνει ὅτε οἱ Ἰταλοὶ τῆς Ῥωμαίων γῆς ὀλίγον καιρὸν τινα ἐγκρατεῖς ἐγένοντο, ἐγέννησεν οὖν Ἰωάννην Θεόδωρον καὶ Δημήτριον καὶ θυγατέρα ὀνόματι 10 Σιμωνίδα, ἣν ἔλαβεν εἰς γυναῖκα ὁ δεσπότης Σερβίας. καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης γυναϊκὶ συζευχθεὶς ἄπαις τέθνηκεν· ἡ δὲ βασιλὶς καὶ δέσποινα Εἰρήνη ἐνήγειτο εἰς τοῦτο μάλιστα. ζηλότυπος ἦν ὡς μητρικία, καὶ περὶ τὸν προγονὸν ἔτρεφεν. ὕθην οὐ διεέλιπε νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐνοχλοῦσα τὸν βασιλέα καὶ 15 συζυγον, ἵνα καὶ τοὺς υἱέας αὐτῆς κοινωνοὺς καὶ συμμερι- B σταὺς καταστήσῃ τοῦ κράτους. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀδύνατον εἶναι ἔλεγεν τὴν μοναρχίαν Ῥωμαίων πολυαρχίας ποιῆσαι. πολλὰ δὲ πράξασα καὶ εἰπούσα καὶ τῶν ἐλπίδων ψευθεῖσα, θυμῷ ληφθεῖσα καὶ λύπη, πλεῖστα χρήματα τῷ ἐαυτῆς υἱῷ Θεο- 20 δώρῳ δώσασα εἰς Λογγοβαρδίαν ἀπέστειλεν, καὶ μαρκιῶνα

3. τῆς] τῆς τῶν M 5. inter Ἰσπανίας et ἀπογόνου versum
dimidium vacuum P μαρκιστοῦ sec P 8. ἐγένοντο καὶ
ὑπῆρχον M 12. post Εἰρήνη Alterus: ἐβούλετο κατὰ διαδο-
χὴν παιδας καὶ ἀπογόνους αὐτῆς κληροῦσθαι τὴν ἀρχήν. ἐνή-
γε δὲ εἰς M: quare Alterus μάλιστα γνώμη ζηλότυπος, ἦν ὡς
13. περὶ τῶν προγονῶν. P. ante ἔτρεφεν addendum fortasse ψό-
νον. 15. τοῖς υἱέσιν M 17. ἔλεγεν ἀδύνατον P, omisso
εἶναι πολυαρχίαν M 18. πράξασης καὶ εἰπούσης M

Procreavit imperator Andronicus filios hosce: Michaelē imperatorem et Constantinum despotam ex Hungarorum regis filia, coniuge priore; ex altera, Irene, e Lombardis oriunda atque filia sororis regis Hispaniae et nepti marchionis Montisferratensis, eiusdem, qui Thessalonicam, ut ante explicavimus, nactus est et Thessalorum rex fuit, quando Latini aliquamdiu Romanorum tenuerunt provincias, ex hac igitur procreavit Iohannem, Theodorum, Demetrium et filiam Simonidem, quam Serviae despotā sibi iunxit matrimonio. et Iohannes quidem uxori iunctus, nullis tamen susceptis liberis decessit. ceterum Irene imperatrix studiosissime sua quaedam sequebatur consilia. invidiose, ut noverca, filium natu maximum habuit, nec unquam cessavit imperatorem maritum urgere, ut suos filios imperii consortes et participes faceret. negabat imperator fieri posse, ut monarchia Romanorum ad polyarchiam redigeretur. itaque multa rebus ac verbis experta, laudem, quum spe sua excidisset, ira et dolore abrepta Theodorum filium cum grandi pecunia

τοῦτον τῇ ἑαυτῆς πατρίδι κατέστησε. ἐκεῖσε δὲ γυναικί συζευ-
χθεὶς τὸ γένος Σπίνουλα καὶ υἱοὺς καὶ θυγατέρας ἐγέννησεν.

5. Ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ τοῦ εἰρημένου αυτοκράτορος ἐκ
τῆς Ἀσίας τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἀνεργάγησαν πελάγη. συν-
ασπισμὸν οἱ τῶν Τούρκων σατράπαι ποιήσαντες πάλιν, ἐν 5
οἷς ὑπῆρχεν εἰς τῶν σατράπων καὶ ὁ Ὀτθμάνης, νεωστὶ πάντα
τόπον κατέδραμον ἄχρι θαλάττης ἀκτῶν. τῇ νίκῃ ἐκείτῃ Θρα-
συθέντες, διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐν τῇ Χερρονήσῳ τῆς Θράκης
περάσαντες πᾶν κακὸν καὶ δεινὸν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι διέ-
πραξαν, καὶ πολὺν τόπον διήρχοντο ληΐζοντες, ὥστε μήτε ἀρο- 10
τριῶν μήτε σπεῖρειν οὔτε τῶν πόλεων ἐξίεναί ἐδύνατο ἐπὶ εἰς
ἔν και μῆνας δέκα. ἔτυχε δὲ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις,
ἐμπροσὶν Αἰτῖνόν τινα, Καταλάνον τὸ γένος, Ῥογέριον τοῦ-
νομα. ἀθροίσας ἐκ τῆς κάτω Ἰβηρίας στρατόπεδον, καὶ τριῆ-
ρεις τέτταρας πληρώσας, ληστρικὸν ἀδελῶς μετήει βίον, δε- 15
νύτατος ἐν τούτῳ γενόμενος· οὐ μόνον γὰρ ναυσὶ φορτίσις
ἐπετίθετο, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς δὴ τὰς μεγάλας τῶν νησῶν ἐσκύ-
λευσε, καὶ φοβερὸς ἐν τῇ κάτω θαλάσῳ ἐδόκει εἶναι. ἔδοξε
τοῖνυν τούτῳ τῷ ἄρχοντι διαπρσβευσαιμένη πρὸς τὸν βασιλέα
Ἀνδρόνικον συμμαχεῖσθαι αὐτῷ κατὰ τῶν Τούρκων· καὶ ὁ 20
βασιλεὺς τὴν πρσβείαν δεξάμενος, ἄρας ἐκεῖνος ἐκ τῶν ἐσπε-

5. ἐν — Ὀτθμάνης post πελάγη M, ἐν οἷς σατράπαις ὑπῆρχε
καὶ ὀτθμάνης εἰς αὐτῶν post ἀκτῶν (vel, ut Pinderus scribit,
αὐτῶν) P: transposuit Alterus. 7. θρασ.] τραπέντες P 8.
ἐν] καὶ ἐν P 13. τὸ γένος om M 14. καὶ ἀθροίσας P
στρατόπεδα P 21. post βασιλεὺς margo P: γαμβρὸν ἐπ' ἀδελ-
φιδῇ Μαρίῳ πεποίηκε καὶ

in Longobardos misit et patriae suae constituit marchionem. ibi is e
gente Spinularum ducta uxore, utriusque sexus liberos generavit.

5. Imperante eo, quem diximus, Andronico, ingentes calamita-
tum fluctus in Asia concitati sunt. etenim Turcarum satrapae, in
quibus unus erat Othmanes, foedere coniuncti modo omnes tractus
ad mare usque pervagari coeperant, ac victoria feroces, per Helles-
pontum in Chersonesum Thraciae traieci, omne malorum scelerum-
que genus ediderunt latrociniiisque multas regiones ita vexarunt, ut
nec arare, nec serere nec ex oppidis egredi per unum annum et men-
ses decem liceret. accidit eodem tempore, ut Latinus quidam adveni-
ret, natione Catelanus, nomine Rogerius. is, ex inferiore Iberia col-
lectis copiis et triremibus quatuor impletis, libere piraticam faciebat,
in qua exercitatissimus erat. etenim non solum naves onerarias ag-
grediebatur, sed etiam magnas depopulabatur insulas et mare infe-
rum habebat infestum. huic igitur duci visum est, legatione ad im-
peratorem Andronicum missa, societatem cum eodem contra Turcas

ρίων πρὸς τὸ Βυζάντιον ἔρχεται, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ δισχι-
 λους ἄνδρας μαχηκούς. καὶ ὁ βασιλεὺς τῷ τοῦ μεγάλου δονκὸς
 ὀφφικίῳ τούτου ἐτίμησε. μετ' ὀλίγον δὲ ἦκει καὶ ἕτερος Κατα-
 λάνος τοῦνομα Πιριγκέριος Τέντζας, συγγενὴς τοῦ Ῥογέριου.
 5 καὶ ὁ βασιλεὺς μὲν τὴν τῶν χρημάτων δαπάνην τὴν ἀρ-
 κοῦσαν περὶ τὰ ἐκείνων ἐνδύματα καὶ δωρεὰς καὶ τὰ ἐπίλοιπα
 σιτηρέσια εἰς πλησμονὴν δέδωκεν· ὀλίγον δὲ καιροῦ παρελ-
 θόντος διέβησαν εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ στρατοῦ τοῦ πολεμεῖν
 τοὺς ἐχθρούς. καὶ οὐ περὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῖς ἔμελεν, ἀλλὰ
 10 τὸ ὑπῆκουον πλεῖστα ἐλύπουν. καὶ τί χρῆ λέγειν ὅποσα εἰργά-
 σαντο κακὰ πυριόντες καὶ δεινά; τοῖς Χριστιανοῖς ἀνδρασι τε
 καὶ γυναιξίν οὐδὲν ἄμεινον ἢ ὡς ἀνδραπόδοις ἐχρήσαν-
 το· καὶ οὐκ ἤλεον τινὰ δακρύοντα, ἀλλὰ τοῖς ὑπηκόοις
 μᾶλλον ἐποίουν κακὰ ὑπὲρ ἄσεβελς καὶ ἐχθρούς. καὶ ἦν
 15 ἰδεῖν οὐ μόνον τὰς οὐσίας ἀρπάζοντας τῶν τολαιπωρῶν
 Χριστιανῶν, ἀλλὰ θυγατέρας καὶ γυναῖκας ὑβρίζοντας. πρε-
 σβῦται δὲ καὶ ἱερεῖς ἐδεσμεύοντο καὶ ἐμαστιγοῦντο. ταῦτα
 μαθὼν ὁ βασιλεὺς θυμῷ ἐτήκετο καὶ τινος μηχανῆς βοηθοῦ-
 σης ἐδέετο. διαβαίνειν πρὸς τὴν Θράκην τὸν Ῥογέριον μετὰ
 20 τοῦ στρατοπέδου ἐκέλευσε πρὸς τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρού-
 ριον. καὶ τὸ στρατόπεδον ἐκεῖ καταλιπὼν πρὸς τὸν βασιλέα
 ὁ Ῥογέριος μετὰ τινῶν εἰς προσκύνησιν ἔρχεται. οὐ γενομέ-

3. τετίμηκε P ἦκε P 4. μικρομοτιέτας M δοτιζέριου P 5.
 μὲν] μετὰ P 7. ἔδωκεν M. post δέδωκεν margin P: καὶ τὸν μὲν
 Ῥογίζέριον Καίσαρα, τὸν δὲ Πιριγκέριον δοῦκα μέγα τετίμηκε
 8. τοῦ ante στρατοῦ P 9. καὶ οὐ om P ἐχθρῶν ὀλίγα αὐ-
 τοῖς M 12. ὄψω ἀνδραποδισμῷ M 15. ἀρπάζειν M 22.
 post μετὰ P inter versus διακοσίῳ ἐν Ὀρεστιάδι ὄντα, omisso
 τινῶν

pacisci. legatis ab Andronico auditis, ipse Rogerius, cum bellicoso ex-
 exercitu duorum millium ex occidente Cpolim profectus, magni ducis
 dignitate ab imperatore ornatur. paulo post alius Catelanus supervenit,
 Pirincerius Tentzas nomine, Rogerii cognatus. in horum vestimenta,
 donativa et rem frumentariam ubi imperator sumptum fecit libera-
 lissime, brevi tempore interiecto, in Asiam cum exercitu traiciunt ad de-
 bellandos hostes. at de hostibus illi parum solliciti, Romanos gravissime
 premunt. quid commemorem, quanta, quocumque venerunt, mala edide-
 rint et scelera? Christianos tum viros tum feminas nihilo mitius quam
 mancipia habuerunt; nullius lacrimas miserati, gravius, quam ipsi ho-
 stes et impii, Romanos vexarunt. videres Christianorum infelicium
 non solum bona direpta, sed etiam filias et uxores vitiatas, senes et
 sacerdotes victos et flagellatos. quae ut rescivit imperator, ira conta-
 buit nec consilium reperit, quo his malis mederetur. in Thraciam ad

νον ὁ βασιλεὺς τοὺς παρεστῶτας ξιφῆρεις προστάξας τοῖτους κατέκοψαν. μαθόντες δὲ οἱ ἕτεροι Λατῖνοι οἱ ἐν τῇ Καλιουπόλει τὰ γενόμενα εἰς ἀποστασίαν ἐτρέπησαν καὶ τοὺς ἐκεῖσε Ῥωμαίους κατέσφαξαν, τὰ δὲ τείχη ὀχυρώσαντες κράτιστον ὀρμητήριον εἶχον καὶ μετὰ τῶν Τούρκων ἑμονοήσαντες εἰς φανεράν ληστείαν καὶ ἀρπαγὴν ἐξῆλθον. ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὰς Θρακικὰς καὶ Μακεδονικὰς δυνάμεις λαβὼν ἦλθε κατ' αὐτῶν, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς οὐδὲν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐζημιωμένος ἐπανέστρεψεν. εἶτα οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν διαπερρόμενοι ἐμερίσθησαν, καὶ τινὲς μὲν πρὸς τὸν βασιλέα ἦλθον, ἕτεροι δὲ μετὰ τῶν Τούρκων ἐστράτευον, ἕτεροι δὲ ληστεύοντες τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπορίζοντο, ἕως καὶ εἰς τέλος ἐξουθενήθησαν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ στρατὸν πάλιν συναθροίσας ἔρχεται πρὸς τὴν Χερρόνησον κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ τοσοῦτον ἐσφάλη· καὶ αἰφνιδίως τὸν στρατὸν οἱ ἐναντίοι περικυκλώσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καταλιπόντες τὰς σκηνὰς τὰς βασιλικὰς καὶ τὰ βασιλικὰ χρήματα καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ πινάκισμα. καὶ ἐκ τρίτου ἕτερον στρατὸν ὀκορήσεν, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς οὐ παραγίνεται, εἰ μὴ καταστήσας

1. περιστάνας M 2. κατακόπειν M οἱ prius om M 3. καὶ — τείχη] καὶ τὸ φρούριον M 4. κράτιστον] ὡς M 7. post Μακεδονικὰς P inter versus: καὶ τὰς Μασσαγητῶν, post δυνάμεις: καὶ τὰς τῶν Τουρκοπούλων φάλαγγας 12. μεταληστεύοντες τοῦ ζῆν M 14. Μιχαὴλ om P 15. ἀρχῆς P 16. ἐναντίοι] Τούρκοι P 17. οἱ Ῥωμαῖοι om M 19. καὶ πάλιν ἐκ P

oppidum Calliopolim cum copiis transire iussus Rogerius, relicto illic exercitu, cum paucis ad salutandum imperatorem venit. qua ille usus occasione, satellitibus, qui praesto aderant, statim mandat, ut Rogerium et comites eius obruncent. quod quum audissent reliqui Latini, qui erant Calliopoli, ad defectionem conversi Romanos trucidarunt; deinde oppido operibus probe communito, utebantur eo ut receptaculo firmissimo, atque, facta cum Turcis conspiratione, in aperta latrocinia ac rapinas erumpebant. Michael, cum Thraciis et Macedonicis copiis contra eos profectus, frustra cum iis decertavit, immo vero cum damno et iactura rediit. mox autem illorum duces discordes facti, partim in partes imperatoris, partim ad Turcas concesserunt: nonnulli etiam tum latrociniiis quaeviserunt victum, donec postremo consumpti perierunt.

Imperator Michael, coacto rursus exercitu, in Chersonesum contra Turcas proficiat ac gravem cladem accipit. nam repente ab hostibus circumventi Romani, tabernaculo et omnibus opibus et insigne regis relictis, in fugam vertuntur. iam tertio exercitum comparat,

ἔφαρχον τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως Φιλῆν τὸν Παλαιολόγον, τὸν τότε τὴν πρωτοστρατορικὴν ἀρχὴν διεξωσμένον, ὃς καὶ στρατεύσας κατὰ τῶν Ἀγαρηῶν καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς τέλος ἐνίκησε καὶ πολλοὺς ἐθανάτωσε καὶ ἤχμαλώτισε. καὶ 5 οἱ ἐναπολειφθέντες ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ὀλίγοι ζῶντες μακρῶς ἐκ τῆς Χερρονήσου Θράκης ἐδιώχθησαν.

Ἀθανάσιος δὲ ὁ πατριάρχης ἐπὶ ἕτη τέσσαρα τὸν θρόνον διοικῶν, εἶτα ἐγγράφως παραιτησάμενος, ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ἐλθὼν ἠσύχαζεν· καὶ ἀπ' αὐτοῦ 10 χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ ἐκ Σωζοπόλεως, ὅστις γυναῖκα καὶ τέκνα ἔχων, ἔπειτα θανάτῳ τὴν γυναῖκα ἀποβαλὼν τὸ μοναδικὸν ὑπέδν τριβώνιον, καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ ἄρετὴ προβιβάσαντες αὐτόν, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐχημάτισε. καιρῷ δὲ τιμὴ τὸν θρόνον διαπρέψας, εἶτα παραιτησάμενος, 15 καὶ πάλιν Ἀθανάσιος ἐκ δευτέρου τὸν θρόνον ἔλαβε. κρατήσας τοὺς οἰακας τῆς ἐκκλησίας ἕτη ὀκτώ, εἶτα πάλιν σκάνδαλόν τινα ἀνεφύησαν, καὶ οὗτος τὴν ἡσυχίαν πάντοτε ἦν ἀσπαζόμενος. αὐθις τὸν θρόνον παρητήσατο, καὶ ἀπ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Νήφων ὁ τῆς Κυζίκου πρόεδρος. ὃς καιρὸν ὀλίγον 20 διαπρέψας εἶτα καταβιβάζεται, καὶ ἀνάγεται ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὴν πατριαρχικὴν περιωπὴν Ἰωάννης ὁ Γλυκὺς, λογοθέτης ὢν τοῦ δρόμου, ἔχων καὶ αὐτὸς τέκνα τε καὶ γυναῖκα.

10. ἐχειροτονήθη P σωζουπόλεως P 12. ὑποδὺς M 13. αὐτόν om M 15. καὶ om M ἀνέλαβε M 16. ἕτη] χρόνους P 17. τινα om M οὕτως M 19. γύμφων M ὀλίγον τὸν θρόνον δ. M

quem ipse non educit, sed praeficit Philem Palaeologum, protostatris honoris tum conspicuum. is igitur in Agarenis castris motis, postremum eos proelio vicit multosque partim occidit, partim cepit. qui reliqui tum erant exiguo numero et superstites, turpiter e Chersoneso Thraciae eiiciuntur.

Athanasius patriarcha, quum annos quatuor solum tenuisset, tradito libello munus deprecatus, in monasterium a se constructum quietis causa secessit. in eius locum subrogatur Iohannes Sozopolitanus: qui quum uxorem et liberos haberet, illa mortua monachicum induerat pallium. is igitur, procedente tempore, auctus virtute, patriarchae Cpolitani honorem assecutus est; quo tamen, munere aliquamdiu functus, ultro se abdicavit; et solum patriarchale iterum occupavit Athanasius, tenuerat is deinde per annos octo clauum ecclesiae, quum rursus turbae quaedam orientur. itaque, ut quietis semper amantissimus, iterum loco cedit, in quem subrogatur Nepho, Cyzici episcopus: qui brevi post solio patriarchali deiectus, excipitur ab Iohanne Glycy, logotheta dromi, qui et ipse uxorem et

ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ πάνν σοφώτατος, ἔλαχε δὲ φιλασθενῆς εἶναι καὶ οὐκ ἐδύνατο τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν τελείως ἐκπληροῦν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν θρόνον παρητήσατο. καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ μοναχός τις ἐκ τῆς μονῆς τῶν Μαγγάνων τοῦνομα Γεράσιμος, πολὺς μὲν τὴν τρίχην ἀνωφελῆς δὲ τὸν τρόπον· καὶ 5 πατριαρχεύσας ὀλίγον, ἐκὼν καὶ ἄκων καὶ μὴ ἀρέσκον τι αὐτῷ τὸν θρόνον ἀφῆσας, ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ἰσαΐας ἀνὴρ γηραιὸς καὶ τίμιος ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ Ἀθῶνος, κατὰ συγκυρίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει λαχὼν ἐγεγόνει πατριάρχης.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ συνέβη γενέσθαι σεισμὸν τὸν παμ- 10 μέγιστον, καὶ πολλοὶ οἴκοι περιφανεῖς καὶ ἀγίων ναοὶ οἱ μὲν πεπτώκασιν οἱ δὲ ἐρράγησαν, καὶ πολλοὶ στῦλοι τῶν ἱσταμέ- των εἰς τοὺς κίονας ἄνωθεν ἔπεσον.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦδε τοῦ βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος Βαί τριήρεις ἠΰξησαν εἰς πλήθος· καὶ τινες τῆς συγκλήτου 15 βουλῆς τῷ κρατοῦντι βουλευούσιν εἰκῆ ἐτοιμάζειν καὶ διορ- θοῦν καὶ κρατεῖν αὐτάς. ματαιίως ἄρα τῶν νηῶν ἡ δαπάνη, ἔλεγον, μικροῦ τῶν ἄλλων πάντων ἐπέκεινα τὸ βασιλικὸν ἐπι- τρίβουσα ταμεῖον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς λόγοις αὐτῶν πεισθεὶς τὰς τριήρεις ἀνεπιμελήτους καταλείψας, τῷ χρόνῳ διεφθά- 20 ρησαν, καὶ αἱ μὲν διερράγησαν αἱ δὲ κατέδυσαν εἰς πυθμένα

2. τελείν καὶ P	5. πολὺς τὴν P	6. ἀρέσκων τι M	8.
συγκυρίαν P	14. αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως P	15. τὰς	διορθώσιν M
τριήρεις αὐξήσεν M	16. εἰκῆ] οὐκ οὖν M		
17. αὐτάς om M			

liberos habebat. erat is vir sapientissimus, sed admodum infirmas valetudinis, ut oblatam sibi provinciam recte administrare non posset. itaque munus deprecanti Gerasimus, monachus e Manganio monasterio, suffectus est, homo canis capillis, sed pravis moribus. hic quum aliquantisper ecclesiae praefuisset, sedem volens nolens concessit Isaïae, viro seni et venerando e monte Athone monacho, qui forte in urbe aderat.

Illo tempore terra motu ingenti contremuit, multaeque domus magnificae et sanctorum aedes partim destructae sunt, partim egerunt rimas, atque statuae haud paucae de columnis deciderunt.

Quum regnante hoc imperatore triremium numerus admodum auctus esset, optimatum nonnulli suaserunt, temere eas parari ac refici. nequidquam enim, aiebant, impensas in naves factas propemodum magis, quam omnes reliquas, aerarium exhaurire. horum ille consilio obsecutus, triremium curam abiecit, quae tempore procedente partim situ corrumpebantur fatiscentes, partim in mare demergebantur. itaque proemete postea necessitate, quum nec gubernatores ad-

θαλάσσης. ὕστερον δὲ χρείας καὶ ἀνάγκης οὕσης οὐκ ἦσαν κυβερνῆται, καὶ αἱ τριήρεις ὡς προσίπομεν γεγόνασαι, καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ βούλευμα πολλὰ κακὰ προεξένησε καὶ δεινά.

5 Ὁ οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐγέννησε θυγατέρας δύο, Ἄν-
ταν καὶ Θεοδώραν, ἄρρενας δὲ δύο, Ἀνδρόνικον τὸν βασιλέα
καὶ Μανουὴλ τὸν δεσπότην. καὶ ἦν πλεῖστα φιλούμενος ὁ
Ἀνδρόνικος ὑπὸ τοῦ πάππου καὶ βασιλέως, καὶ ἐν τοῖς ἀνα-
κτόροις ἐκέλευσε τρέφεσθαι. ἀνδρυνθεὶς δὲ νύκτωρ ἐκώμαζε
10 πρὸς γυναῖκά τινα ἐταίραν ὠραίαν πάνυ, καὶ ταύτης ἐρωσθεὶς
ἦν καὶ ἐρώμενος· καὶ ζηλοτυπία γάρ τις ἐπυρρόλει τὴν ἐαυ-
τοῦ ψυχὴν, καὶ ξιφηφόρους καὶ τοξότας ἠνάγκαζε προσμένειν
καὶ προλοχίζειν περὶ τὴν τῆς ἐταιρίδος οἰκίαν. ἐν μιᾷ δὲ
15 ἀδελφὸν ζητῶν εἴυχε παριέναι τὴν τῆς ἐταιρίδος οἰκίαν· ὃν
οἱ τοῦ ἀδελφοῦ σκόποι θεασάμενοι, καὶ διὰ τὸ σκότος μὴ
γνόντας τίς ἦν, ἀλλ' ὑποτοπήσαντές τινα τῶν ἐρωμένων εἶναι
τῆς γυναικός, βέλη συνεχῶς κατ' αὐτοῦ ῥίπτουσι, καὶ πλή-
ξαντες αὐτὸν ἀπέθανε. μαθὼν δὲ τοῦτο ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ
20 Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς καὶ πατήρ αὐτοῦ ἐκ τῆς χολῆς καὶ τῆς
πολλῆς λύπης ἀσθενεῖα περιπεσὼν βαρυντάτῃ ἐξ ἀνθρώπων
ἐγεγόνει. ὡς δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους παρῆλθον, ὁ πάππος
καὶ βασιλεὺς τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον προσκαλεσάμενος, μετὰ

1. ἀνάγκης καὶ χρείας P 2. ἐγεγόνασαι MP, οὐ γεγόνασαι Al-
terus. 9. νύκτωρ προσεκόμιζε γ. P 13. προσλοχίζειν P
17. γνῶναι M 20. καὶ] αὐτοῦ καὶ P

essent, et triremium esset ea, quam dixi, conditio, Romanis illud consilium multa eaque gravia mala peperit.

Imperator Michael procreavit filias duas, Annam et Theodoram, et filios item duos, Andronicum imperatorem et Manuelem despotam. ex his Andronicum avus imperator habebat longe carissimum, et in regia educari iussit, is, ubi adolevit, noctu ad mulierem egregie formosam, quae ei erat in deliciis et amoribus, commissatum ibat, ac, zelotypia incensus, satellites gladiis et arcubus armatos circum aedes meretriculae iubebat excubare. quadam nocte Manuel despota, fratrem quaeritans, forte ad scorti aedes devenit. speculatores quum eum conspiciunt nec agnoscunt propter tenebras, amatorem quempiam mulieris suspicati, tela in eum crebra coniciunt et percussum occidunt. quod quum imperator Michael pater Thessalonicae accepisset, ex ira et aegritudine morbo correptus gravissimo, e vita cessit. postquam dies luctus exierunt, avus imperator Andronicum ad se arcessitum

κλαυθμοῦ νουθητῶν ἀντὸν καὶ ὀνειδίρας, ὡς ἔθος τοῖς πα-
τρῶσι ποιεῖν πρὸς τοὺς φιλετάτους παῖδας, οὗτος μὲν κατη-
φῆς γενόμενος οὐδέκ' ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ θυμῷ ληφθεὶς καὶ
φοβηθεὶς, ἵνα μὴ διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τὰς ἐπέ-
ρας τῆς κρότητος ἀκαταστασίας ὡς ἐποίει γυμνώσῃ τῆς βασι-
λείας αὐτῶν ὁ πάππος καὶ τῷ θεῷ Κωνσταντίνῳ αὐτὴν δώσῃ.
μετὰ τινῶν συνηλικιωτῶν καὶ συγκωμότων φυγόντες ἐν τῷ
Λιδυμοτείχῳ ἀπῆλθον, καὶ στρατὸν συναθροίσαντες εἰς μά-
χην ἐξῆλθον κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ πάππου αὐτοῦ, καὶ πολ-
λῶν πολέμων ἐμφυλίων γεγονότων καὶ φόνων πάλιν εἰς συμ-
βάσεις ἦλθον. καὶ μετ' ὀλίγον διὰ μικρὰς αἰτίας αὐθις τὰς
συμβάσεις καὶ συνθήκας ἤθετον, καὶ ἦν τὰ σκάνδαλα
πλείστα.

6. Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεό-
δωρος ὁ μαρκίων, ὁ πρὸ ἐτῶν συγχῶν εἰς τὴν τῆς μητρὸς 15
πατριδα πεμψθεὶς ὡς εἰρήκαμεν, μετὰ τὸν ταύτης θάνατον
ἐπανῆκε πρὸς τὸν πατέρα, παῖδας καὶ γυναῖκα ἐκείσε κατα-
λιπὼν· ὅστις καὶ γνώμη καὶ πίστει καὶ σχήματι καὶ χειρίων
κουρῷ Λατίνος ἦν ἀκραιφνής. καὶ κηδεμονίας ἀπάσης καὶ
εὐμενείας καὶ χορηγίας χρημάτων ὁ πατὴρ ἐχαρίσατο· αὐ-
20
τὸς δὲ τὸν Ἰούδαν ἐκείνον μιμησάμενος προδότης ἔλλετο γε-
νέσθαι τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς, καὶ θερμότερος πάντων

2. παῖδας om M	5. τῆς β. στερώσῃ M	6. αὐτὴν om M
8. καὶ τὸν στρατὸν P	10. συνηβάσεις MP	11. ὀλίγον
διάστημα διὰ P	12. συνηβάσεις MP	13. πλείστα καὶ πολ-
λά M
18. ὅστις] Ἴδε δε M		

multis cum lacrimis obiurgat cohortaturque, quemadmodum paren-
tes liberos amatissimos cohortari solent. ille demissus nihil respon-
det, sed ira commotus ac metuens, ne propter necem fraternam et
reliqua iuvenilis insolentiae facinora, quae patrasset, avus imperium
sibi abrogatum in Constantinum patruum transferret, cum quibusdam
aequalibus sociisque Didymotichum aufugit, ibique collectis copiis
bellum adversus avum imperatorem movet. postremo, multis proeliis
civilibus factis caedibusque, cum eodem in pacem redit. at mox levi-
bus de causis pactiones et conventa rescinduntur turbaeque excitantur plurimae.

6. Illo tempore imperatoris filius Theodorus marchio, qui
ante multos annos in matris suae patriam missus fuerat, ut supra
narravimus, post huius obitum ad patrem rediit, relictis domi liberis
et uxore. is, animo, religione, cultu et tonsu barbae plane Latinus,
quum omni curae, benignitatis ac munificentiae genere a patre or-
natus esset, Iudam illum imitari et patrem imperatorem prodere ma-
luit, atque hostis eius factus reliquis vehementior, deposita omni erga

ἄχθρός ἐγένετο, καὶ πᾶσαν αἰδῶ πατρικὴν ὀπίσω λιπῶν πρὸς
 τὸν νέον βασιλέα καὶ ἀνεψιὸν ἀδιόμολος παραγίνεται, καὶ
 πλεῖον τὸ σκάνδαλον ἐποίησε. τότε μὲν διὰ τοὺς ἐμφυλίους
 πολέμους καὶ τὰς ἀκαταστασίας ὁ Ὀθμάνος ὁ τῆς Βιθυνίας 9
 5 κρατῶν εὐκαιρίαν εὐρῶν ἐκ τοῦ ἐναπολειφθέντος μέρους τοῖς
 Ῥωμαίοις οὐκ ὀλίγον ἔλαβεν. ἡ δὲ εἰσδοδος τοῦ νέου βασι-
 λέως ἐπὶ τῆς πόλεως οὕτως ἐγένετο· προδότηι δὲ δύο εἰς
 τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες, τοῦνομα ὁ εἰς Καστελάινος καὶ ὁ
 ἕτερος Κάμαρις, οἱ ἦσαν φύλακες ἐν τινὶ τόπῳ τῆς πόλεως
 10 ἐγγὺς τῆς πύλης τῆς λεγομένης Ἀδριανουπόλεως, καὶ συμ-
 βάσεις μετὰ τοῦ νέου βασιλέως ἐποίησαν. καὶ ἐλθὼν ὁ στρα-
 τὸς νυκτὸς ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ τὰς κλίμακας ἔβαλον, καὶ ἔσω
 τῆς πόλεως μέρος ἐξ αὐτῶν γενόμενοι καὶ τὴν πύλην ἀναπε-
 τάσαντες, ὁ ἐναπολειφθεὶς στρατὸς μετὰ τοῦ νέου βασιλέως
 15 ἔειδον γέγονε. καὶ εὐθὺς συγκαλέσας πάντα τὸν σφ' ἑαυτῶ
 στρατὸν παρεκελεύετο μᾶλα σφοδρῶς μῆτε χεῖρα φρονεῦτριαν
 μῆτε γλαῦσσαν ὑβριστριαν ἐπιενεγκεῖν μῆτε τῷ πάππῳ καὶ βα-
 σιλεῖ μῆτ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· “οὐ γὰρ” φησὶν “ἡμεῖς
 ἀλλ' ὁ Θεὸς ταύτην παρέσχε τὴν νίκην,” καὶ περὶ τῆς τοῦ
 20 πάππου καὶ βασιλέως ζωῆς ἐφρόντισεν. ἐγκρατῆς δὲ τῆς πό-
 λεως καὶ τῆς βασιλείας γενόμενος τοῦ πάππου ἔτι ζῶντος,
 ληστρικῶς τρόπῳ τῆς βασιλείας τοῦτον ἐξέωσεν. ἐβασίλευσε
 μετὰ τοῦ υἱοῦ Μιχαὴλ ὁ γηραιὸς Ἀνδρόνικος, ἕως οὗ ἔξω-

3. ἠῦξασε M 4. τὰς om P 5. διμάνης P 7. πόλεως ταύ-
 της ἐγγύοντι M 8. ἐ] δὴ P, neutrum apte 10. συνηβάσεις P
 11. ποιήσαντες M 15. καλέσας P 16. παρεκέλευσε P μᾶλ-
 λον MP: correxit Alterus 22. ληστρικῶς καὶ δυναστικῶς M

eum reverentia, ad iuniorum imperatorem, fratris filium, transiit auxi-
 que rei publicae turbas. tum enim, e bellis his domesticis et rerum per-
 turbatione petita occasione, Othmanes, qui Bithynis imperabat, de terra
 Romanis reliqua partem haud exiguam occupavit. urbem iunior impera-
 tor hoc modo intravit. proditores duo, alter Castelanus, alter Camaris
 nomine, quibus regio quaedam urbis prope portam quam dicunt Adria-
 nopolitanam custodienda tradita erat, in imperatoris iunioris castra pro-
 fecti, pactionem cum eodem composuerunt. itaque noctu adveniēns exer-
 citus in illo loco scalas moenibus admovet, per quas nonnulli in urbem
 traieci portam aperiunt. imperator, postquam cum reliquo exercitu iustus
 adest, confestim convocatos milites severissime vetat, ne in impera-
 torem avum vel alium quemquam vi aut contumeliis utantur. “non
 enim, inquit, ipsi, sed deus hanc nobis victoriam paravit.” omnino
 curae habuit avi salutem: quamquam avo superstatite urbe et impe-
 rio potitus, in modum latronis regno eum expulit. imperaverat An-

οδη ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ καὶ νέου Ἀνδρονίκου, ἔτη μὲν, ἔπει ἀπὸ μὲν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως αἰτῆ, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ζωλς'.

7. Καὶ παραλαβὸν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν πόλιν ὁ νέος Ἀνδρόνικος καθ' ὃν τρόπον εἰρήκαμεν, καὶ κύριος καὶ δεσπότης εἰς πᾶσαν ἐξουσίαν γενόμενος τὸν πάππον καὶ βασιλέα προμηθείας ἰκανῆς τοῦ βίου καὶ τοῦ ζῆν ἤξίωσε, τὸν δὲ θεῖον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον πιάσας ἐν εἰρηκτῇ ἐξοφωμένῃ ἔθτετο, καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Μετοχίτου, τοῦ ποτὲ ἀνακαινίσαντος τὴν μονὴν τοῦ Ζωοδότου τὴν καλουμένην τῆς Χώρας, 10 τὰ κτήματα πάντα καὶ χρήματα ἐδημοσίευσεν· εἴτε ὕστερον πάλιν συμπαθῆς ὢν ὁ βασιλεὺς τοὺς πάντας ἐπρομηθεύσατο. ἄρτι δὲ τῆς ὄρας ἐπιστάσης τοῦ ἔαρος τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις συναθροίσας κατὰ τοῦ Ὁρχάνου τοῦ τῆς Βιθυνίας ἀμηνρόντος περάσας ἐστράτευσεν, καὶ τὴν προκαθεζομένην 15 τῆς Βιθυνίας πόλιν Νίκαιαν διπλῶ πολέμῳ πολιορκουμένην καὶ κινδυνεύουσαν εἰς ἄκρον ὀρῶν βοηθῆσαι ἔγνω. τὰ οὖν τῶν Ῥωμαίων ἐσφάλησαν τρόπῳ τοιῷδε. ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἀκροβολισμῶν γενομένων καὶ συμπλοκῆς τὸ τῶν Ῥωμαίων στράτευμα ἐκ τῆς ἔκτης ὄρας 20 τῆς ἡμέρας ἕως τῆς ἐσπέρας καλῶς καὶ ἀνδρείως ἀντελέγοντο τοῖς Ἀγαρηνοῖς, καὶ οἱ Τοῦρκοι σχεδὸν πρὸς τὸ κλῖναι ὀλί-

4. 7.] βασιλεία Ἀνδρονίκου τοῦ νέου. κεφ. ζ. MP 10. τὴν]
καὶ οἰκοδομήσαντος τὴν M et margo P χώρας καὶ οἰκοδομή-
σαντος αὐτὴν τὰ P 17. ἔγνω om M οὖν om M 18. ἤλ-
θεν οὖν ὁ M 20. ἔκτης om M

dronicus maior cum Michaelē filio, donec ab Andronico minore deturbatus est, annos quinque et quadraginta, h. e. ad annum a Christo nato 1328, ab orbe condito 6836.

7. Urbem et imperium iunior Andronicus eo, quo diximus, modo adeptus atque dominus et despota cum summa rerum omnium potestate factus, avo de vita commode agenda prospexit, Constantinum autem patrum comprehensum in carcerem tenebrosam coniecit, et Metochitas magni logothetae, qui quondam monasterium Christi Salvatoris, quod Chorae nominatur, instauraverat, facultates opesque omnes publicavit. sed mox, misericordia commotus, cunctis bene consuluit. vix ineunte vere collectas Romanorum copias contra Orchamen, Bithyniae ameram, ducit, et Nicaeam, urbem Bithyniae primariam, duplici exercitu circumsessam atque in summum adductam periculum, liberare decrevit. succubuit res Romana hoc modo. postquam advenit imperator et proelium commisit, Romanum primum eminus iaculando, deinde dimicando conserta manu, a sexta dici hora ad

γον ἀρχὴν ἐποιέον, καὶ ὁ ἀμηνρᾶς εἰς δειλίαν ἐνόησα. τοῦ δὲ πολέμου λυθέντος διὰ τὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐγγίξειν, εὐρέθη τετραμένος τὸν πόδα ὁ βασιλεὺς ἐλαφροῦ τινὶ βέλει· καὶ θέλοντος εἰσελθεῖν εἰς τὸ τῆς Φιλοκρινῆς πολίχνιον κλειστα 5 ἕγγυς ὃν θεραπείας ἔνεκα τοῦ ποδός, οὐκ οἶδα πῶς, ἔξ ἀμαρτιῶν ἐπιθροίσθη ἐν τῷ στρατῷ, τὴν αἰτίαν μὴ εἰδότες, ἀλλὰ φεύγειν τοῦτον ἐνόμιζον ἀπὸ δειλίας αὐτοῦ, καὶ ὁ στρατός πᾶς ἀσυντάκτως καὶ μετὰ βίας φεύγειν ὥρμησαν ὑπὸ τινος μὴ διωκόμενοι. καὶ ἐν τῷ φεύγειν διὰ τὸ σκότος ὑπ' ἀλλή-
 10 λων καταπατήθησαν, καὶ πολλοὶ τινες ἀνὰ μέσον ἐτρώθησαν. καὶ ἐν τοῖς ὀρύγμασι τοῦ πολίχνιου μέρος φθάσαντες αὐτῶν ἀσυντάκτως κατακρημνίζοντο· ἄλλοι δὲ ἐν τῷ αἰγιαλῷ φθάσαντες, πολλοὶ ἔξ αὐτῶν ἀπεπνίγησαν διὰ τὸ ἐμβᾶν πλήθος ἐν τοῖς ἀκατίοις. οἱ δὲ σκόποι τοῦ Ὀρχάνου, ὡσεὶ τριακόσιοι
 15 ἔφιπποι στρατιῶται ὄντες, τὴν ἀσύντακτον φυγὴν καὶ θόρυβον ὀρῶντες μετὰ φωνῶν μόνον αὐτοὺς ἐδίωχον, καὶ ἐγκρατεῖς τῆς σκητῆς τῆς βασιλικῆς καὶ πύσης παρασκευῆς καὶ ἵππων βασιλικῶν καὶ ἑφεστρίδων πολυτίμων παρ' ἐλπίδα κύριοι γεγό-
 20 νασαι, καὶ νίκην μεγάλην χωρὶς πολέμου ἐκέρδησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν τῷ πολίχνιῳ ἐκεῖνῃ προσμείνας ἡμέρας τρεῖς, μετὰ λύπης μεγάλης καὶ δακρύων ἀπαραμυθῆτων τὴν τῶν Ῥωμαίων δυστυχίαν κλαίων ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου ἐπανε-

4. φιλοκρινῆς P

5. ἀμ. πῶς μικρὸν ἐψ. M

11. μέρος et

αὐτῶν om P

12. δὲ ἐν τοῖς ἀκατίοις ἐν P

16. θεωροῦν-

τες P

ἀπεδίωχον P

20. μῆνας P

21. Κωνσταντι-

νούπολιν P

vesperam usque praeclare et strenue pugnarunt, ut Turcae iam inclinarentur prope et ameras percelleretur timore. sed diremto proelio propter ingruentis noctis tenebras, quum imperator, levi sagitta in pede vulneratus, Philocrenen, oppidulum in proximo situm, curandi vulneris causa intrare vellet, nescio quo modo factum est, ut errore militum, eius rei causam ignorantium, fama exiret, perterritum imperatorem fuga salutem quaerere. itaque cuncti nullo ordine et magna contentione, a nemine pressi, ad fugam incumbunt, in fuga propter tenebras invicem conculcantur, et non pauci laeduntur graviter: pars in fossas oppidi confuse se praecipitant: alii ad litus delati scaphas inveniunt, quibuscum nimia multitudine gravatis multi summerguntur. speculatores Orchanis, equites circiter trecenti, animadversa eorum tumultuaria fuga et perturbatione, clamore dumtaxat eos insecuti, tabernaculo imperatoris cum omni apparatu, equis eius et pretiosis vestimentis praeter spem potiuntur et praeclaram reportant victoriam citra puguam. imperator in oppidulo illo tres

στρεψε. καὶ ὁ ἀμηνῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας θηκρατῆς τῆς πό-
λεως ἐγένετο Νικαίας.

8. Τοῦ δὲ φθινοπώρου ἰσταμένου συλλεξάμενος ὄσαι ἂν
ἦσαν τριῆρεις Ῥωμαίους, κατὰ Μαρτίνου τινὸς τοῦ τὴν Χίον
ἐπιτροπεύοντος τὸν πλοῦν ποιησάμενος τὴν τε νῆσον κατέσχε 5
σὺν οὐδενὶ κόπῃ καὶ πόνῳ, καὶ αὐτὸν τὸν Μαρτίνον χειρο-
σάμενος δεσμώτην παρέπεμψεν τοῖς Βυζαντιοῖς. εἶτα κατὰ
τῶν Φωκαίων Λατίνων πλεύσας ὑποστειλες τῆς βασιλείας αὐ-
τοῦ ἐποίησε· καὶ ἐνέχυρον τοὺς αὐτῶν υἱοὺς τῷ βασιλεῖ
ἔδωσαν. 10

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦδε τοῦ αυτοκράτορος καὶ ἡ Νικο-
μήδεια τῶν Βιδυνηῶν μητρόπολις ἐάλω ὑπὸ τοῦ Ὀρχάνου, τῷ
παλλῶ λιμῶ καταπονηθεῖσα. ὁ δὲ βασιλεὺς στρατεύει κατὰ
τῶν Ἀκαρνῶν καὶ Αἰτωλῶν καὶ Ἡπειρίων καὶ Ἑλλυρρίων καὶ
αὐτούς ἐδούλωσε, καὶ τινα φρεσῦρια ἀπὸ τῶν Βουλγάρων 15
ἔλαβεν.

Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐγενήθη ἐν τῇ πόλει τοῦ Κωνσταν-
τίνου παιδίον συμφυῆς μὲν ἀπὸ ποδῶν ἄχρις ὀμφαλοῦ, τὰ
δ' ἐξῆς διαιρούμενον, ὤμους καὶ στέρνα καὶ ῥάχιν, καὶ δύο
μὲν ἔχουσα κεφαλὰς, χεῖρας δὲ τέσσαρας· καὶ μετ' ὀλίγας 20
ἡμέρας ἐξεπεπνεύκει.

3. ὄσαι ἂν	εἶχον τριῆρεις οἱ Ῥωμαῖοι P	4. μαρτίνου τοῦ τῆς
χίου P	8. τῆς βασιλείας om P	12. ὑπὸ τοῦ πολλοῦ λο-
μοῦ P	14. Ἀκαρνῶν καὶ om P	καὶ αὐτούς] αὐτῷ M
17. τοῦ om P	20. εἶχε P	

dies commoratus, atque cum ingenti moerore lacrimisque assiduè Ro-
manorum conquestus fortunam, Cpolim revertit. ameras paucis diebus
post Nicaeam in potestatem suam redegit.

8. Autumno ineunte, collectis quotquot erant triremibus Roma-
norum, contra Martinum quendam, Chii procuratorem, profectus, in-
sulam nullo labore occupavit, ipsumque Martinum captum in vincu-
lis Byzantium misit. deinde Phocaeenses Latinos classe adortus, obsi-
dum loco eorum filiis acceptis, vectigales fecit.

Imperante Andronico etiam Nicomedia, Bithyniae caput, intolo-
rabili fame vexata, Orhani cessit. contra imperator in Acarnanas,
Aetolos, Epirotas, Illyriosque duxit sibi que eas gentes subiecit, ac ca-
stella quaedam eripuit Bulgaris.

Per id tempus Cpoli homo natus est ab imis pedibus ad umbili-
cum concretus, inde discretus, circa humeros, pectus et spinam dorsì,
praeditus duobus capitibus et manibus quatuor. obiit intra dies
paucos.

Ἐν τῷ καιρῷ οὗτῳ ἦλθεν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν μοναχός τις Καλαβρός τοῦνομα Βαρλαάμ, ὃς μέγας καὶ πολὺς ἐδόκει εἶναι ἐν τῷ λόγῳ καὶ διαλέγεσθαι περὶ ὧν οἱ Ἄσαιοι καινοτομοῦσι, καὶ τὸ φῶς τὸ ἐν τῷ Θαβουρίῳ
 5 λέγων εἶναι πιστόν· ὅθεν καὶ εἰς διάλεξιν πάντας ἐκύλει. καὶ ὁ βασιλεὺς προστάξας τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν, τὸν τότε τὸν τῆς Θεσσαλονίκης θρόνον περιέπωντα, ἵνα μετὰ τοῦ Καλαβροῦ διαλεχθεῖη, καὶ πολλὰς διακέρξεις ἀναμέσον αὐτῶν ποιήσαντες, εὐς πιδανολογίας καὶ φληναφίας τοῦ Κα-
 10 λαβροῦ Βαρλαάμ ὡς ἰσθὸν ἀράχνης ὁ Παλαμᾶς ἐξετίναξε. καὶ τοῦ Χρυσολοῦρα Ἰωάννου τὰ ὅμοια δοξάζοντος, καὶ δεινοῦ ἐν τῷ λόγῳ καὶ διαλέγεσθαι καὶ αὐτοῦ ὄντος, καὶ οὗτος τὰ ὅμοια ἔπαθεν.

Οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς δεσποίνης Εἰρήνης τῆς ἐξ
 15 Ἀλαμάνων ἄπαις ὦν, ἀποθετούσης δὲ αὐτῆς δευτέραν γυναῖκα ἔλαβεν, Ἄνναν τοῦνομα, μεθ' ἧς ἐγέννησε θυγατέρας δύο, ὧν τῆν μὲν πρωτότοκον τῷ υἱῷ τοῦ τῶν Μυσῶν ἀρχηγοῦ εἰς γυναῖκα ἔδωκε, καὶ Εἰρήνην μεγάλην ἀναμεταξὺ Μυ-
 20 Ὠράνης εἰς γυναῖκα ἔλαβεν. εἶτα ἐγεννήθη τῷ βασιλεὶ ἄρρεν Ἰωάννης. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς τελευταίας αὐτοῦ τὸν βασιλεῖα Ἰωάννην τὸν υἱὸν αὐτοῦ θεωρῶν ἐν νεαρῇ τῇ ἡλικίᾳ ὄντα καὶ 10 μὴ τὴν βασιλείαν διοικεῖν εἶναι ἐπιτήδειον, εἴασεν ἐπίτροπον

1. καὶ ἐκ M εἰς Κωνσταντινούπολιν om M 4. τὸ post
 καὶ om P 5. πάντας] τινὰ M 6. ἅγιον] κύριον M 12.
 καὶ οὗτος om M 19. ἐγένετο P 20. ἄρρεν μὲν ἦν τῷ
 βασιλεὶ κυρῷ Ἰωάννη M 22. Ἰωάννην τὸν] καὶ P

Eodem tempore ex Italia Cpollim monachus quidam Calaber, Barlaamus nomine, venit, qui in iis, quae Latini novarunt, explicandis defendendisque exercitatus et eximius esse sibi videbatur, atque lumen illud Thaboris montis creatum esse dicebat. qui quum omnes ad disputandum provocaret, imperator id negotium venerabili Gregorio Palamae, Thessalonicensem ecclesiam tum moderanti, dedit. quum diu disputassent, captiosas Calabri nugas Palamas velut aranearum telas discussit. Iohanni Chrysolorae, eadem sentienti et dicendi ac disputandi similiter perito, idem accidit.

Andronicus, ex Irene Alemanna nullis susceptis liberis, post eius mortem aliam uxorem duxit, Annam nomine, ex qua filias duas procreavit, quarum maiorem filio principis Mysorum nuptum dedit, unde firma pax inter Mysos et Romanos coagmentata est, alteram postea Orchanes ameras in matrimonium accepit. deinde filius imperatori natus est, Iohannes. quem quum sub exitum vitae adhuc impuberem nec

αὐτοῦ τὸν μέγαν δομέστικον Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνὸν καὶ οἰκονόμον τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐποίησεν, ὃς καὶ πολλὰ δυνάμενος ἦν τότε ἐγγὺς τοῦ βασιλέως, ἄχρι καιροῦ ἡλικίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ προστάξας συζευχθῆναι τὸν παῖδα. ὑπῆρχε δὲ οὗτος ὁ βασιλεὺς χαρίεις 5 τῷ εἶδει καὶ τῇ γνώμῃ φιλόανθρωπος, τῷ ἦθει ἰλαρός, συμπαθὴς τοῖς πᾶσιν. ἐμίσει περὶ αὐτὸν πλῆθος ἀνθρώπων ὄραν, ἡγάπα δὲ πλεῖστα τὰ κνήγια· διὸ καὶ ἔκρεψε κύνας πλεον τῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων, ὄρνεα δὲ ἤτοι ἰέρακας πλεον τῶν χιλίων, καὶ τοὺς αὐτὰ ἐπιμελουμένους ἐγγὺς τοσούτους 10 εἶχεν. ἐτεθνήκει δὲ κατὰ τὸ ζωμθ' ἔτος· ὁ δὲ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἅπας χρόνος πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐτύγχανεν, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ἔτη εἴκοσι.

9. Ἦδη δὲ ἀποθανόντος τοῦ βασιλέως ὁ Καντακουζηνὸς τὴν βασιλείαν καὶ πᾶσαν τὴν διοίκησιν καὶ ἐξουσίαν ἀνά- 15 ζωσάμενος εὐθὺς βασιλεύει καὶ βασιλεὺς ἀνηγορεύθη, καὶ τὴν γυναικα αὐτοῦ δεσποιναν ἐστεψε, καὶ τῷ πρώτῳ υἱῷ αὐτοῦ ἐρυσθροῦ πεδῖλου μετέδωκε, τὸν δὲ ἕτερον δεσπότην ἐν τῇ Σπάρτῃ ἐποίησε, βουλόμενος πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ ἀρχὴν ἑφ'

2. αὐτὸν ἐποίησεν om M καὶ ἐπὶ πολλὰ M 4. προσέ-
ταξε P 9. τῶν] ἢ M 10. ἐπιμελοῦντας M 11. post ἔτος
margo P: ἀπὸ χριστοῦ αἴμα^ω. 12. πέμπτος καὶ τεσσαρακο-
στός ἐτύγχανεν P 14. 9.] πῶς ἐβασίλευσεν Ἰωάννης ὁ Καντα-
κουζηνός, καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας. M, πῶς ἢ τῆς βασιλείας
ἀρχὴ ἦλθεν ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου καὶ πῶς
ἐβασίλευσε. P 16. βασιλεύει καὶ om P 19. πεποίηκε P ἀρ-
χην καὶ ἐξουσίαν P

adminstrandae rei publicae parem esse videret, Iohannem Cantacuzenum, magnum domesticum, cuius magna tum apud imperatorem auctoritas erat, ei tutorem reliquit et imperii designavit administratorem, donec Iohannes filius iustam aetatem attigisset, eiusdemque filiam iussit adolescenti iungi matrimonio. erat Andronicus ore suavi, ingenio miti, blandis moribus, animo erga omnes misericordii. oderat hominum stipantium turbam; venationis amantissimus erat. qua de causa aiebat canes amplius mille et quadringentos, aves sive accipitres supra mille; quos qui curarent, propemodum totidem numerabantur. obiit anno 6849; vixit annos quinque et quadraginta, e quibus viginti annos imperavit.

9. Mortuo Andronico, Cantacuzenus, rerum omnium summa potestate et administratione regni auctus, statim imperium capessit imperatorque proclamatur, ac coniugem ut dominam coronat et filio nato maximo calceos purpureos impertit, minorem despotam Spartae

ἐαυτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κληροποιῆσαι. περὶ δὲ τοῦ βα-
 σιλέως Ἰωάννου καὶ γαμβροῦ αὐτοῦ οὐκέτι αὐτῷ ἐμελεν. ἀν-
 δρονθεὶς οὖν τῇ ἡλικίᾳ ὁ Ἰωάννης ἀπῆγει τὴν βασιλείαν λα-
 βεῖν ὡς γνήσιος διαδόχος καὶ κληρονόμος ἐκ τῶν τοῦ πενθε-
 5 ροῦ χειρῶν. ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐβούλετο, ἀλλ' ἐαυτῷ καὶ τοῖς
 υἱοῖς αὐτοῦ θάλων κληρον ποιῆσαι. καὶ πολλαὶ μάχαι καὶ
 πόλεμοι ἐμφύλιοι ἀναμεταξὺ τῶν τοιούτων διαφορῶν ἐγένοντο
 καὶ καίωσις καὶ φθορὰ μεγάλη καὶ οὐαὶ καὶ κλαυθροὶ εἰς τὸ
 ἐπήκουον τὸ ταλαίπωρον. καὶ ὁ Ὀρχάνης τότε ἀδείας καὶ εὐ-
 10 καιρίας δραξάμενος τὰ ἐναπομείναντα ὑποταλῆ Ῥωμαίους ἐν
 τῇ Βιθυνίᾳ ὑφ' ἐαυτὸν ἐποίησατο, καὶ αὐτίς ἐν τῇ Θράκῃ
 πρὸς τὴν Χερροναίαν περάσας πολίχνην τινα καὶ φρούρια
 ἔλαβε. καὶ τινὲς μὲν τῶν ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν καὶ τοῦ δή-
 μων τὸν Παλαιολόγον ὡς διάδοχον γνήσιον καὶ κληρονόμον
 15 τῆς ἀρχῆς βασιλεῖα ἤθελον, βοηθοῦντες καὶ συμπονοῦντες
 αὐτῷ. τινὲς δὲ πάλιν τὰ ἐναντία φρονοῦντες ἔλεγον τὰ ὅσα
 ὁ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς ὁ προπάππος αὐτοῦ ἐποίησε τῷ Ἰωάννῃ
 τῷ Λασκάρει, τυφλώσας αὐτὸν καὶ τὴν βασιλείαν λαβῶν, καὶ
 αὐτὸς ὁ ἄγονος αὐτοῦ τὰ νῦν ὑπὸ ἐτέρων ἀναποδίδεται.
 20 καὶ τῷ μέτρῳ ᾧ ἐμέτρησαν οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν
 ἔλαβον, καὶ οὗτος τὰ νῦν ἀντιμετρηθήσεται. καὶ ὁ Παλαιο-
 λόγος ἀπορηθεὶς καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθὼν, καὶ οὐκ ἔχων το

1. κληρ.] ἔχειν P 6. καὶ om P 10. Ῥωμαίων M 11.
 αὐτίς τὴν τῆς Θράκης χερρόνησον περάσας P 17. ὁ ante βασ.
 om P 18. τῷ ante Λασκάρει om P 20. τὸ μέτρον ὁ M

declarat, omne imperium potestatemque sibi et filiis suis comparare
 visus. imperatorem Iohannem, generum, nihil curat. hic quum adu-
 latus imperium ut heres germanus et legitimus e manibus soceri reci-
 pere cuperet, recusabat ille, sibi ac filiis possessionem eius tueri
 studens. multa certamina ac bella domestica ex his dissidiis orta
 sunt, unde magna calamitas, perniciēs, lamenta fletusque in miseros
 cives redundarunt. Orchanes, tum facultatem nactus et occasionem,
 quae Romanis adhuc in Bithynia tributaria erant, in potestatem
 suam redegit, ac rursus in Chersonesum Thraciae traiectus, oppida
 nonnulla et castella expugnavit. ceterum e proceribus optimatibusque
 ac plebe alii Palaeologum, ut successorem et heredem imperii legi-
 titimum, imperatorem esse volebant eumque adiuuabant sustentabantque,
 alii, qui contraria sentirent, dictitabant, quae imperator Michael, il-
 lius abavus, in Iohannem Lascarim fecisset, quum eum oculis cum
 imperio privaret, eorum nunc poenas abnepotem eius aliis luere; et
 qua mensura maiores eius aliis mensi fuissent eripuisentque impe-
 rium, eadem illi nunc metiendum esse. Palaeologus, consilii inopis

ἕτερον πρῶξις, πρὸς τὸν Τούρκων ἀμνηρῶν Ὀρχάνην διέδρα-
 μαν βοήθειαν αἰτῶν, ἵνα τῆς βασιλείας τῆς πατρικῆς ἐγκρα-
 τῆς γένηται, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἰς γυναῖκα δῶσαι τῇ
 Ὀρχάνῃ. καὶ αὐτὸς μετὰ χαρᾶς τὴν αἰτησίαν δεξόμενος, καὶ
 μάλιστα διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ τὰ φρονύρια ἃ ἐν τῇ Θράκῃ 5
 διαρχόμενος ἦτοε παρὰσας ἔλαβεν αὐτῆς τῇ βασιλεῖ Ἰωάννῃ
 τῇ αὐτοῦ γυναικαδέλφῳ ἐχωρίσατο. καὶ τὰ πρὸς χρεῖαν δούς
 Β αὐτῇ αἶψα ἀβούλετο, καὶ ἐν τῇ πόλει παρὰσας τὸν Καντα-
 κουζηνὸν καὶ πενθερὸν αὐτοῦ ἐκ τῆς βασιλείας ἐξέωσε καὶ
 ἐγκρατῆς κύσης πατρικῆς ἀρχῆς ἐγένετο. ὁ δὲ Καντακουζην- 10
 οὗς εἰς φυγὰς ἐν τῇ Σερβίᾳ πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν
 ταύτης κρατοῦντα ἔλθων τὴς διατριβᾶς ἐποιεῖτο, ἡσυχάζων
 διὰ τὸν φόβον τοῦ Ὀρχάνου· καὶ εἴηται πάντοτε κωρὸν ἐπι-
 κήδειον, ἵνα, εἰ δυνατόν, πάλιν δοκιμάσας τὴν βασιλείαν ἐφ'
 ἑαυτὸν ποιῆσαι ἔλθειν. αἰκούσας δὲ τὸν τοῦ Ὀρχάνου θάνα- 15
 τον, καὶ πῶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀκουράτης τὴν ἀρχὴν διεδέξατο,
 στρατῶν ὀλιγομῆσας ἔκ τε τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας,
 ἵνα πάλιν κατὰ τοῦ γαμβροῦ καὶ βασιλέως Ἰωάννου ἔλθῃ. ὁ
 δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ταῦτα μαθὼν ἔστειλε πρόσβην πρὸς τὸν
 πενθερὸν μετ' ἐπιστολῆς παρεχούσης οὕτως. 20

10. "Ἐγὼ μὲν πολλὰς κατὰ σοῦν συλλογιζόμενος ἀθωό-
 κισα πῶς ἢ συνείδησις καὶ ἢ διαίτησις καὶ τὸ γῆρας οὕκ

1. Τούρκων om P 7. καὶ χεῖρα δώσας M. 8. ἐν om P
 11. ὡς] ὄχετο P παρα P 14. δοκιμάσαι καὶ τὴν M 21.
 10.] ἐπιστολὴ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν τὸν
 πένθερον αὐτοῦ. MP μὲν οὖν π. P

et rebus sub diffidis, quam aliud quod faceret non haberet, ad Or-
 chanem Turcarum amaram confugit, eiusque opem ad paternum regnum
 vindicandum implorat, sorore illi in matrimonium oblata. Orcha-
 nes, eam conditionem, propter affinitatem maxime, cupide ample-
 xus, castella, quae in Thraciam tractus occupaverat, imperatori
 buhanni, fratri uxoris, donavit. deinde Iohannes, instructus ab eo-
 dem rebus omnibus, quibus egeret, et Cpolim adortus, Cantacuze-
 num soderum imperio deturbavit et paternum regnum recuperavit.
 Cantacuzenus fuga se in Serviam ad generum, eius regionis princi-
 pem, recepit, ibique quiete agebat, metuens sibi ab Orchano, atque
 tempus exspectabat opportunum, quo, si posset, efficeret, ut in ma-
 nus suas imperium rediret. itaque audito, Orchanem obisse filiumque
 eius Amuratem suscepisse imperium, e Servis et Bulgaris exercitum
 parat, adversus Iohannem generum profecturus. imperator, re com-
 perta, legatam ad socerum cum epistola misit in hunc sensum con-
 scripta.

10. "Saepenumero cogitanti mihi mirum visum est, quomodo

ἤλεγχεν, ἵνα καὶ τὰ νῦν ἐνθυμηθῆς τὸν θάνατον καὶ τῆν κρίσιν τοῦ ἀπροσωπολήπτου δεκίμου κριταῦ, ἐν ᾗ μέλλομεν πάντες γυμνοὶ καὶ τετραχλησμένοι παρίστασθαι, καὶ κατὰ τὰς πράξεις καὶ ἔργα αὐτοῦ ἕκαστος τὴν ἀντάμειψιν λήψεται.

5 ἴδου γάρ σε ὡς συνετόν καὶ πρακτικόν καὶ τὰς γραφὰς καλῶς ἴδου καὶ εἰς πάντα ἐπιτήδειον, ὡς σὺ λέγεις καὶ μεγαλαυχεῖς καὶ ἐπαίρεσαι, ἵνα εἰς αἰσθησιν ἔλθῃς τοσοῦτον καιρὸν τί ἂν εἶη ὃ παρ' ἐμοῦ αἰτεῖς, καὶ τί τὸ σὸν δίκαιον νομίμως καὶ κατανουκῶς κατὰ τὰξιν Ῥωμαίων καὶ συνήθειάν ἐστι, καὶ οὐκ ἤρκεσθης

10 ἕως τοῦ νῦν τὰ τοσαῦτα σκάνδαλα καὶ τοσοῦτους ἐμφυλίους πολέμους καὶ φόνους καὶ αἱματοχυσίας καὶ ἀνδραποδιαμούς τῶν ἁμοφύλων καὶ Χριστιανῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ τοσαύτην φθορὰν εἰς πᾶν τὸ ἑπήκοον. ἔασον διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ πατωγάθου Θεοῦ ἵνα ἄρῃσιν λάβωσι καὶ ἀνάπαυσιν μικρὰν

15 τῶν κακῶν καὶ δεινῶν οἱ ταπεινοὶ καὶ ἔλεεινοὶ καὶ δυστυχεῖς Χριστιανοί. ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ, ὡς οἶδης, τὸ μέγιστον κακὸν καὶ θηρόν ἢ τοῦ Ὀθμάνου γονῆ τοὺς πάντας διέφθειρε καὶ ἀπώλεσε καὶ ἠφάνισε· καὶ ἄμφω, τοὺς τε φυγόντας ἐκ τῶν ἐκείθεν χειμῶνων καὶ συμφορῶν καὶ τοὺς ἐναπομείναντας ἐν τοαῦθα, ἀφήσωμεν ἵνα ἀναψυχὴν λάβωσι. καὶ ἐὰν περὶ τῶν ἐθνῶν τῶν μὴ νόμον ἔχόντων ὁ Θεὸς Δαβὶδ παρακαλῶν φησὶν ἵνα διασκορπισθῶσι τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, πῶσον

1. ἤλεγχε σε? ἵνα κατὰ νοῦν ἐνθ. M 2. φ P 8. ζη-
 τείσ P 15. δεινῶν] ὀδύων M 17. γονῆ] ἀρχῆ P

conscientia, prudentia et senectus te non admonuerint, ut tandem de morte tua cogitationem susciperes, et iudicis illius, qui nullius hominis respicit personam, perpenderes iudicium, in quo omnes aequi et manifesti sistemur, et suorum quisque facinorum et opera accipiet mercedem. oportebat enim te, hominem, ut tu quidem gloriari soles, cordatum et rerum usu tritum et in sacris literis apprime versatum et ad omnia habilem atque idoneum, tam longinquo tempore intellexisse, quid illud esset, quod a me peteres, quidve legibus, more et institutis Romanorum tibi conveniret, qui ne nunc quidem tantas turbas ac pugnas caedesque civiles et servitates popularium et Christianorum fratrum, summas denique subiectorum omnium miseras excitare cessas. per misericordiam dei clementissimi te obsecro, ut humiles, miseros et infelices Christianos a malis et infortunis aliquantum respirare et quiescere patiaris. in Asia quidem, ut nosti, detestabilis ista pestis et bellua, Othmanica gens, omnes pessumdedit, perdidit, delevit. utrosque, tum qui effugerunt illas calamitatum temporates, tum qui hic manserunt, sinamus, quaeso, animam recipere. quodsi de gentibus, quae lege careant, sanctus David, ut dissipen-

μᾶλλον κρῖμα ἔξομεν ἡμεῖς, οὓς ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν
 δι' ἄφατον αὐτοῦ εὐσπλαγγνίαν τῷ οικείῳ αἵματι ἐξηγόρασε,
 καὶ νόμον καὶ ἐντολὰς ἐχαρίσατο ἡμῖν, τὴν τε εἰρήνην καὶ
 ἀγάπην ἐνομοθέτησε σημεῖον πρῶτον καὶ κεφάλαιον τοῖς ἀδ-
 τουῦ μαθηταῖς θέλων εἶναι ἔφησεν· οἶδας γὰρ καλῶς καὶ 5
 τοῦτο, καὶ τοῖς πᾶσι φανερόν ἐστι. καὶ ὁ ἐμὸς ἀείμνηστος
 πατὴρ καὶ βασιλεὺς ἐκ μικροῦ ὄντα σε εἰς μέγα ἀξίωμα καὶ
 θρησκίον ἀνεβίβασε, καὶ ἕως καὶ βασιλείας ὀνόματος τῷ Θα-
 νάτῃ αὐτοῦ ἤξισσέ σε. ἐνθυμηθῆτι καλῶς τὴν ἀγάπην καὶ
 πνευματικὴν διάθεσιν ἣν εἶχε πρὸς σέ. καὶ ἐμὲ τὸν ταλαί- 10
 πωρον καὶ δυστυχῆ εἰς χεῖράς σου παρέδωκε, καὶ τὴν συγγέ-
 νειαν προστάξας, ὥστε καὶ ἐν ὑστέραις ὥραις τῆς ζωῆς αὐτοῦ
 ἀνὰ ἡμῶν καὶ ὑμῶν γενήσῃται, ὥρισε· καὶ τὴν πᾶσαν ἐξου-
 σίαν τοῦ διοικεῖν καὶ ποιμαίνειν ἐμέ τε καὶ τὴν βασιλείαν
 11 Ῥωμαίων εἰς χεῖράς σου ἐνεμπότισεν. σὺ δὲ οὐχ ὡς ποι- 15
 μὴν ἀληθινὸς εἰς ἅπαντα ἐποίησας καὶ οὐ παύεσαι ποιεῖν,
 ἀλλ' ὡς ἀντικρυς λόκος καὶ ληστής καὶ κλέπτης· καὶ κατὰ
 πᾶσαν ἀνάγκην, εἰ δυνατόν, θέλεις καὶ βούλεσαι ἵνα ἐμὲ τὸν
 κληρονόμον τῆς ἀρχῆς καὶ διάδοχον καὶ τεσσάρων βασιλέων
 ἀπόγονον τῆς βασιλείας γυμνώσης καὶ ιδιωτεύσης καὶ σὲ τὸν 20
 ἰδιώτην ὄντα βασιλέα ποιήσης. ἐγὼ δὲ τῇ ἀμάχῃ δυνάμει τὴν

2. ἔλεος αὐτοῦ M 5. θέλω P 7. ὄντος P 8. ὄνομα M
 13. γενήσῃται P 17. καὶ κλέπτης om P 18. θέλεις καὶ
 βούλεσαι ἵνα ἐμὲ om P 19. κληρονόμος τ. ἀ. καὶ διάδοχος P
 21. βασιλεύσαι P

tar, quae bella excitent, precatur: quanto rigidius iudicium nos ma-
 net, quos Christus, deus noster, infinita commotus misericordia, san-
 guine suo redemit, et lege mandatisque donavit, quibus pacem car-
 itatemque mutuam imperat ut summum ac praecipuum discipulorum
 suorum insigne? hoc nec te fugit, nec ignotum est cuiquam. accedit, quod
 pater meus imperator, perpetua colendus memoria, ex obscuro te ad ma-
 gni muneris amplitudinem evexit, adeoque imperatorii nominis claritate
 morti iam vicinus te honestavit. reminiscere igitur, quo fuerit erga te
 animo et amore, quomodo miserum me et infelicem in manus tuas tradi-
 derit atque affinitate nos etiam post ipsius obitum coniunctos esse vo-
 luerit, et omne tum imperii, tum mei regendi custodiendique arbitrium
 tibi uni commiserit. at tu non verum omnium custodem, sed lupum et
 furem et latronem te praebuisti, nec talem te praebendi modum facis,
 aut quidquam praetermittis, quo, si possis, me, regni heredem atque
 successorem et quatuor imperatorum progeniem, imperio exutum, ad
 privatam vitam detrudas, te ex privato facias imperatorem. ego vero

ἀδικίαν ἣν ἐποίησας εἰς ἐμὲ καὶ ποιεῖς, καὶ σὺ τὸν τὰ πάντα σκάνδαλα ποιούντα καὶ ἀρχὴν τούτων ὄντα ἀνατίθῃμι· καὶ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου γενήσεται.”

11. *Αββὼν δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Καντακουζηνὸς καὶ τὰ γε-
5 γραμμένα ἰδὼν τὴν συνείδησιν οὐκ ἐκάμφθη καὶ τὴν καρδίαν
οὐκ ἐμαλάχθη, ἀλλὰ τὴν παρασκευὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ πολέμου
πάντοτε ἡτοίμαζεν, ἐλπίζων ἵνα καὶ βοήθειαν ἔξῃ παρὰ τοῦ
ἀμῆρᾶ. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὡς εἶδε καὶ ἤκουσε τὸν στρατὸν
τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ πενθεροῦ ἐρχόμενον καὶ ἐτοιμαζόμενον
10 καὶ μὴ ἔχων ἀντιστῆναι πρὸς τὸν ἀμῆρῶν Ἀμουράτην ἐπρε-
σβεύσατο, ἵνα ἔλθῃ καὶ συμμαχήσῃ αὐτῷ. ὁ δὲ ἀμῆρῶς δεινὸς
ὢν καὶ τὰς ἐννοίας ἑαυτοῦ ὑποκεκρυμμένως δολίως ἔχων,
μετὰ χαρᾶς δεξάμενος τὴν πρεσβείαν καὶ δώδεκα χιλιάδας
στρατῶν στεῖλας ἔμπροσθεν εἰς βοήθειαν τῷ βασιλεὶ Ἰωάννῃ,
15 εἶτα καὶ αὐτὸς μετὰ πλήθους στρατοῦ περῶσας ἐκ τῆς Ἀβυδου
ἦλθεν ἐν τῇ Θράκῃ, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν ἵνα τὸν βασι-
λεῖα βοηθήσῃ, ὑποκεκρυμμένως δὲ ἵνα, ἐὰν τὸν καιρὸν εὖρῃ
ἐπιτήδειον καὶ αὐτῷ ἀρέσκοντα, ὁ καὶ ἐγένετο, τόπους καὶ
χώρας ἑαυτῷ περιποιήσῃται ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὴν ἀρχὴν
20 αὐτοῦ ἀυξήσῃ. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς μετὰ τῶν Σέρβων καὶ
τῶν Βουλγάρων ἔλθων κατὰ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ εἰδὼς τὸν*

1. σὺ om M 4. 11.] πῶς ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν ὁ Καντακουζι-
νός. M 10. ἀμουράτι M 12. δολίως M 17. εἰ καιρὸν P
18. ἐπιτήδειον καὶ αὐτῷ om M

iniuriam, quam mihi et ante intullati et infers etiamnunc, teque ipsum, omnium turbarum auctorem, divinae potentiae committo, et quod deo placitum est, fiat.”

11. Accepit perlectisque his litteris, Cantacuzenus, nulla religione tactus, nihil mutavit mentem, sed bellum adornare continenter pergebat, etiam ameram opem sibi laturum esse confisus. imperator Iohannes, quum exercitum Cantacuzeni soceri instructum esse et adversus se proficisci cognovisset, nec copias haberet, quibus illis resisteret, ad Amuratem ameram misit, qui, ut se adiuveret, eum invitarent. is, ut erat homo versutus et callide occultabat animi consilia, legationem cupide et laetus excepit, ac duodecim millibus ad subalidum Iohanni serendis praemissis, ipse deinde cum magno exercitu Abydo in Thraciam traiecit, specie, ut imperatorem adiuveret, revera, ut, si faveret occasio, quemadmodum favit, oppidis et regionibus in Europa acquirendis regni sui fines prolaret. Cantacuzenus cum Serviis ac Bulgaris contra Palaeologum profectus, quum amerae dolum animadvertisset nec quidquam effecisset, fortunae suae diffisus,

αἰμηρᾶν ὅτι δικταῶς διέκειτο, καὶ οὐδὲν κατορθώσας τὰ πάντα
 καταλιπὼν μοναχὸς ἐγένετο καὶ ἀντὶ Ἰωάννου Ἰωάσαφ ἀνομι-
 ασθη, κρατήσας τὴν βασιλείαν, ἕως οὗ καὶ ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ
 γαμβροῦ πολεμῶν, ἔτη ἕξ καὶ μῆνας ἑπτὰ. ὁ δὲ Ἀμουράτης
 τὸν καιρὸν εὐρῶν ἐπιτήθειον, καὶ ἐν τῇ Θράκῃ εὐρισκόμενος 5
 ἔτοιμος καὶ παρεσκευασμένος μετὰ τοσοῦτου στρατοῦ κυλιῶς,
 καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων βλέπων εἰς ἄκρον τεταπεινωμένα διὰ
 τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ ἀνγχύσεις, καὶ οὐκ εἶχον ἀν-
 τιστῆναι ταῖς δυνάμεισιν αὐτοῦ. τότε δὴ πρῶτον ἐν τῇ Εὐ-
 ρώπῃ τὸ τῶν Ὀθμανλίδων γένος αὐθένταις χεῖρα ἐν τῇ 10
 Θράκῃ ἔβαλον, καὶ τὴν Καλλιούπολιν ἔλαβε καὶ ἑτέρους οὐκ
 ὀλίγους τόπους καὶ χώρας καὶ φρουρία ἔκ τε τῆς τῶν Ῥω-
 μαίων ἀρχῆς καὶ ἐκ τῶν ἑτέρων αὐθέντων Χριστιανῶν, κα-
 θὼς ἐν ὀλίγῃ ἐν τῇ τῆς ζωῆς αὐτοῦ διηγήσει ῥηθῆσται.
 ἦσαν γὰρ περᾶσαντες, ὡς προέφημεν, καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς 15
 αἱ Τοῦρκοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἰς τὴν Χερρόνησον τῆς Θράκης,
 ἀλλ' οὐκ ἐδυνήθησαν στῆναι οὔτε κυριεῦσαι τοσοῦτους τόπους
 καὶ φρουρία καὶ πόλεις ὡς τὰ νῦν, διότι πολλάκις μὲν νόμφ
 πολέμου ἐδιώχθησαν, πολλάκις ὡς ληστὰι περᾶσαντες πάλιν
 ἔφυγον. λοιπὸν ὁ Ἀμουράτης καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐγκρα- 20
 τῆς γενόμενος καὶ πολὺ μέρος ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ Βουλ-
 γαρίας καὶ Σερβίας, τέλος πάντων δὲ ἀγάπην μετὰ τοῦ βα-
 σιλέως ἕως τέλους τῆς ζωῆς αὐτῶν ποιήσαντες καὶ ὄρκους

3. τῆς βασιλείας P 10. ἀφέντες P 17. μετὰι ἀλλ' οὐδὲ P
 18. διατὶ P 21. πολυμερῶς M

monachum induit ac pro Iohanne Ioasaphi nomen adscivit, rerum potitus,
 donec a genero bello devictus et regno exutus est, annos sex et menses
 septem. iam quum Amurates, occasionem opportunam nactus, tanto cum
 exercitu in Thracia paratus instructusque adesset, et res Romanas
 propter turbas et bella civilia summopere afflictas esse videret, opi-
 bus eius non iam poterat resisti; ac tum primum in Europa Othma-
 nidarum genus in Thraciae principes impetum fecit, atque Amurates
 Calliopolim cepit aliaque non pauca loca, oppida et castella tum Ro-
 manorum, tum aliorum Christianorum principum, sicuti mox in vita
 eius exponemus. etenim transierant quidem, ut supra docuimus, etiam
 alias in Europam Turcae, in Chersonesum Thraciae, nec tamen con-
 sistere potuerant, aut tot loca, oppida, castella, quot tum ceperunt,
 expugnare, quoniam nunc iusto bello devicti repellebantur, nunc
 latronum instar traiecti refugiebant. deinde Amurates, etiam Adria-
 nopoli et magna parte Macedoniae, Bulgariae et Serviae potitus,
 postremo cum imperatore, quoad viverent, amicitiam fecit, inter-

ἀναμέσων αὐτῶν, ἵνα τὰς συνθήκας καὶ τὴν ἀγάπην φυλάξωσι B
καὶ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου ἔσται βοηθός.

Οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἔσχε τοὺςδε τοὺς υἱούς,
Ἀνδρόνικον τὸν δεσπότην, Μανουὴλ τὸν βασιλέα, Θεόδωρον
5 τὸν πορφυρογέννητον καὶ Μιχαὴλ τὸν δεσπότην. ὃς τὰ μὲν
πρωτογενεῖ Ἀνδρόνικῳ ὡς διαδόχῳ τῆς βασιλείας ἐν τῇ πόλει
προστάξας εἶναι, τὸν δὲ βασιλέα κύρ Μιχαὴλ τοῦ διοικεῖν
καὶ κυβερνᾶν τὴν Θεσσαλονίκην, τὸν δὲ Θεόδωρον τὸν πορ-
φυρογέννητον μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν τοῦ Καντακουζηνῶν υἱὸν
10 ἐν τῇ Σπάρτῃ κύριον καὶ αὐθέντην ἀπέστειλεν. ἔλθων δὲ ἐν
τῇ Θεσσαλονίκῃ ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ καὶ ἀγάπην καὶ
φιλίαν εἶχε μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ πρώτων τῆς πόλεως Σερ-
ρῶν, βουλὴν ποιήσαντες ἵνα τοὺς φύλακας Τούρκους τοὺς
φρουροῦντας τὸ φρούριον ἀποκτείνωσι καὶ τὸ ἄστυ τῶ κύρ
15 Μανουὴλ δώσωσιν. εὗτη δὲ ἡ βουλὴ οὐκ ἔλαθε τὸν ἀμμη-
ρῶν, καὶ στείλας τὸν Καρλί-πασιᾶν μετὰ στρατοῦ πλήθους
πολλοῦ κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἔλθειν καὶ τοῦ Μανουὴλ, πα-
ρήγγειλεν αὐτῷ μὴ ὀπισθεν εἰλεῖν ἕως οὗ τὴν Θεσσαλονίκην
ἀλώσῃ καὶ τὸν Μανουὴλ δέσμιον ἀγάγῃ. ἀκούσας δὲ τοῦτο
20 ὁ κύρ Μανουὴλ, καὶ θεωρῶν ὅτι οὐκ ἐδύνατο ἀντιστῆναι το-
σοῦτῃ στρατῷ, εἰς δειλίαν καὶ φόβον ἐπέπεσε, καὶ μὴ ἔχων
τι ἕτερον πρᾶξι φωνῇ τῇ σωτηρίᾳ ἐχρήσατο, θέλων εἰλεῖν

4. Μανουὴλ τὸν βασιλέα om P 6. πρωτογεννήτῳ P 10. κυ-
ρόν M 12. ἔχων M 16. καρᾶ ἀλή P 22. τὴν σωτη-
ρίαν P

positis utrimque sacramentis, quibus se foedus et amicitiam culturos
et invicem sibi auxiliaturos esse sponponderunt.

Habuit imperator Iohannes hosce filios: Andronicum despotam,
Manuelem imperatorem, Theodorum Porphyrogenitum et Michaelem
despotam: quorum natu maximum Andronicum, ut heredem im-
perii, in urbe esse, Michaelem imperatorem gubernare et ad-
ministrare Thessalonicam voluit, Theodorum Porphyrogenitum post
mortuum Cantacuzeni filium Spartam cum imperio misit. Thessalo-
nicam Manuel ingressus cum magistratibus et primoribus civitatis
Serrarum pacem amicitiamque firmavit. itaque hi consilium inierunt,
Turcas praesidiarios, qui arcem tenebant, interficiendi urbemque de-
dendi Manueli. non latuit hoc consilium ameram, qui Carali-pasia-
nem cum magnis copiis adversus Thessalonicam et Manuelem misit,
ac, nisi capta urbe et vincto Manuela, eum redire vetuit. hac re comper-
ta, Manuel dominus, quum tanto exercitui non posse se resistere in-
telligeret, metu ac timore percellitur, atque inscius, quid aliud agat,
fuga salutem quaerit et Byzantium ad imperatorem et patrem reverti

πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα ἐν τῇ πόλει. ὁ δὲ πατὴρ διὰ τὸν φόβον τοῦ ἀμηρᾶ οὐκ ἤθελε δεχθῆναι αὐτόν, δειπνῶν ὀργὴν αὐτῷ καὶ μᾶλλον ἀπειλήσας σφοδρῶς. ἐλπίζων δὲ δεχθῆναι αὐτόν οἱ τῆς Λέσβου δεσπόζοντες ἐλθόντα ἐκέισε, αὐτοὶ ἄληθῶς καὶ φανερῶς οὐκ ἀνέσχοτο ἰδεῖν ἢ συνομιλῆσαι 5 αὐτῷ διὰ τὸν τοῦ ἀμηρᾶ φόβον, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ κινδυνεύσωσιν. ἀποτυχῶν δὲ καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐλπίδων, καὶ θεωρῶν ὅτι οὐδεὶς ἤθελεν δεχθῆναι αὐτόν, ταῦτα λογίζεται ἵνα αὐτοθελῆς ἐν τῇ Πιρουσῇ πρὸς τὸν ἀμηρᾶν ὑπάγῃ καὶ συγχώρησιν αἰτήσῃ. ἐλθὼν δὲ ἔμπροσθεν τοῦ ἀμηρᾶ ὁμολογεῖ 10 τὰ ὕσα ἀγνοῶν ἐπραξεν· οὗτος δὲ ὁ ἀσεβῆς φρόνιμος ὢν, καὶ ἰδὼν τὴν ὑποταγὴν ἣν ἔδειξεν ὁ κύρ Μανουήλ, καὶ αὐτοθελῶς ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐλθόντος, μετὰ εὐσπλαγχνίας μεγάλῃς ἐνηγκαλισάμενος κατεφίλει αὐτόν καὶ χαρᾶς ἔμπλεως γέγονε. καὶ ἡμέρας τινας καθίσαντες τρώγοντες καὶ πίνοντες 15 καὶ εὐθυμήσαντες καὶ πολλὰ εἰπόντες, καὶ χάριτας ἐπηγγείλατο, καὶ σιτηρέσια δώσας ἔχειν ἐκ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ. εἶτα ἐν τῷ μέλλειν ἐπανιέναι εἶπεν αὐτῷ κύρ Μανουήλ "ἴξελεπῆ, γίνωσκε τοῦτο ἐκ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροσθεν. διὰ τὴν ὑποταγὴν ἣν ἔδειξας ἐλθὼν πρὸς με καὶ ὁμολογήσας ἐνάπιον ἐμοῦ καὶ τοῦ 20 θεοῦ τοῦ πάντα τὰ κρύφια τῶν ἀνθρώπων γινώσκοντος τὰ

6. ἀμουράτου P 10. ἀμηρᾶ ἀμουράτου ὁμ. P 11. ἐξ ἀγνοίας P
 13. αὐτοῦ ἐν ἔμπροσθεν M 15. ἡμέραις τισὶ M
 τρώγοντες καὶ πίνοντες καὶ εὐθυμοῦντες post ἐπηγγείλατο P
 20. ἐλθεῖν MP

decernit. at ille, ameram veritus, recipere eum noluit, ei iratum se esse ostendens adeoque vehementer minatus. sperans iam Manuel, a Lesbi principibus receptum se iri, ad hos se confert. at nec hi palam eum videre et recipere ausi sunt, metu amerae, ut sibi ea res periculo ne esset. itaque quum, hac quoque spe deiectus, neminem se recepturum esse intelligeret, Prusam ultro abeundi et amerae conveniendi atque ab eo veniam petendi consilium cepit. in eius conspectum admissus, quae imprudens patrasset, confitetur. impius iste, homo callidus, quum demissionem animi videret, qua sua sponte Manuel se adisset, magna eum benevolentia amplexus et osculatus ac summo gaudio perfusus est. diebus aliquot in epulis, comotationibus, oblectationibus, colloquiis consumtis, ameras ei beneficia tribuit et victum e regia praebuit et abiturum ita allocutus est: "sic dehinc, vir nobilissime, inquit, tibi persuadeto: propter obedientiam, quam praestitisti, ut adires me et coram me et deo, qui arcana hominum omnia perspicit, peccata tua confiterere, te non secus, ac filium, mihi carum esse scito. itaque nunc iam cave, ne quid simile in posterum agas, quando

ἐσφαλμένα σοι, πληροφορηθήτη τοῦτο ἀληθῶς ὡς υἱὸν ἔχω ἀγάπην πρὸς σε. πλὴν πρόσεχε ἐκ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροσθεν, ἵνα μὴ τοιοῦτων ἔργων ἐπιχειρηθῆς, ὅτι μέγα σκάνδαλόν ἐστιν· εἶδας γὰρ ὅτι φίλοι καὶ ἀδελφοὶ ἐσμέν, καὶ ἀνὰ 5 ἡμῶν οὐκ ἔστι δίκαιον διαφορὰν καὶ μάχην εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον φιλίαν καὶ ἀγάπην. σὺ δὲ νέος φρόνιμος καὶ καλὸς εἰς τὰ πάντα καὶ ἐπιτηδεῖος ὑπάρχεις, καὶ οἶδας τοῦ ποιεῖν καὶ λέγειν. ἄρχου τῶν ὧν ἐν εἰρήνῃ, καὶ μὴ ζῆτει τὰ ἄλλοτρια. καὶ ἐὰν ἀνάγκη ἔστί σοί τις ὑπὲρ χρημάτων ἢ ἐτέρας 10 σουνδρομῆς χρηζεις, ἐγὼ πάντοτε ἑτοιμος ἔσομαι μετὰ χαρᾶς πληρῶσαι σοῦ τὴν αἴτησιν.” καὶ ἕτερα πολλὰ εἰπόντες, ἀπέλυσεν αὐτὸν φιλοδωρήσας τὰ μέγιστα καὶ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πατέρα γραψίς, ἵνα ἀσπασίως δέξῃται αὐτὸν παρακαλῶν, καὶ φιλεῖν ὑπὲρ αὐτὸν καὶ συγχωρῆσαι αὐτῷ περὶ ὧν 15 κατὰ ἄγνοιαν ἔπραξε. περὶ αὐτοῦ δὲ ὁ Ἀμουράτης ἦλθεν ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, βουλόμενος πόλεμον ποιεῖσθαι κατὰ τῶν Οὐγγῶν· τινὰς δὲ τῶν σατραπῶν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀποστατήσαντας μαθὼν, τὴν παρασκευὴν ἐκείνην ἀφείκει, μετὰ τοῦ βασιλέως κυρίου Ἰωάννου ὡς φίλοι κατὰ τὰς συμβάσεις αὐ- 20 τῶν περὶ αὐτοῦ ἦλθον κατ’ αὐτῶν μετὰ πλήθους στρατῶν, καρῶν καὶ ὁ κύριος Μανουὴλ ἐγγὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

12. Καὶ ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι αὐτούς, λέγω δὴ τὸν ἀμη-

1. υἱῷ P 3. τοιοῦτο ἔργον P 4. μεγάλων σκανδάλων αἰτίων P
8. ζήτησον M 11. εἰπόντος M 16. πολέμους P 22. ἐπανάρχεσθαι M

magnae inde turbae orientur. nosti enim, amicos et fratres nos esse, nec fas est, exerceri inter nos discordiam pugnasque, sed amicitiam potius et benevolentiam coli. atque es tu adolescens prudens et generosus et ad omnia idoneus et dicendi agendique peritus. quare quiete tua administra, aliena ne concupisce. quodsi pecuniae inopia labores vel alio egeas auxilio, semper paratus ero ad studiosae gratificandum tibi, quod rogaveris.” haec et alia multa postquam sermonibus agitarunt, ameras Manuelem liberalissime donatum dimisit, datis ad imperatorem, patrem eius, litteris, quibus illum hortabatur, ut sua causa filium benigne reciperet et amaret, eique, quae imprudens deliquisset, ignosceret. deinde Amurates in Europam traiectus, Adrianopolim profisciscitur, Hungaros bello domiturus. nonnullos autem de satrapis suis in Asia defecisse quum audisset, relicto illo apparatu, cum Iohanne imperatore, ut amico et socio, ad eos compendendos cum exercitu revertit. comitabatur patrem Manuel dominus,

12. Hi quum discederent, adversus satrapas in Asia seditiosos

Phrantzes.

4

ρᾶν καὶ τὸν βασιλέα, κατὰ τῶν ἀποστατησάντων σατραπίων
 ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὃ μὲν ἀμηρᾶς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωσῆν τζελεπὴν
 κατέλιπεν, ἵνα πάντα τὰ ὑποτελῆ αὐτῷ ἐν τῇ Εὐρώπῃ φυ-
 λάττῃ, ὃ δὲ βασιλεὺς τὸν δεσπότην κύρ' Ἀνδρόνικον τὸν πρω-
 τογενῆ υἱὸν αὐτοῦ τὰ τῶν Ῥωμαίων κυβερνᾶν εἰύσειν καὶ ἐνεμ- 5
 πίστευσεν αὐτῷ. αὐτοὶ δὲ οἱ νέοι ἀθροτόπουλοι εὐκαιρίαν
 εὐρόντες καὶ εἰς ἄκρον φιλιωθέντες καὶ ὁμιλήσαντες συχνῶς
 ὠμονόησαν μετὰ ὄρκων ἀναμεταξὺ αὐτῶν ὡς ἀδελφοὶ ὧσιν
 ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης καὶ εἰς τῷ ἑτέρῳ βοηθὸς ἔσῃται κατὰ
 πᾶν, καὶ οὕτως ἀπεστάτησαν κατὰ τῶν πατέρων αὐτῶν, πε- 10
 ριερχόμενοι τὰς χώρας καὶ πόλεις· καὶ τὰς μὴ ὑποκυπτού-
 σασ τῷ θελήματι αὐτῶν, ἀλλὰ φυλαττούσας τὴν πρέπουσαν
 εὐνοίαν εἰς τοὺς πατέρας, ἡχμαλώτιζον σκυλεύοντες καὶ ἄν-
 δραποδιζόντες. μαθόντες δὲ τοῦτο ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὃ ἀμηρᾶς καὶ
 ὃ βασιλεὺς λίαν ἐλπιήθησαν καὶ ἡγανύκτησαν. ὃ οὖν ἀμη- 15
 ρῆς ὑποψίαν ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ διὰ θελήσεως καὶ βου-
 λῆς τοῦ βασιλέως οὕτοι ἀπεστάτησαν, ἀποστείλας μηνύων
 αὐτῷ μετὰ θυμοῦ εἶπεν ἵνα τρόπον τινὰ ποιήσῃ ὅπως τὸν
 Ἀνδρόνικον παιδεύσῃ, καὶ πληροφορηθήσεται εἰ ὃ βασιλεὺς
 οὐκ ἦν αἴτιος τῆς τοιαύτης βουλῆς· εἰ δὲ ἄλλως γενήσεται, 20
 αὐτὸς καὶ ὃ οἶκος αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ ἀρχὴ τῶν Ῥωμαίων
 ὄψεται. ὃ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο λέγων ὅτι οὐκ οἶδεν οὔτε
 ἐπίστατο, μετὰ ὄρκων μεγάλων, τὸ γεγονός· καὶ ἔαν εἰς

2. μουσᾶν P 19. εἰ ὃ βασιλεὺς] ὡς P 23. ὄρκων, καὶ
 μεγάλως τὸ γεγονός ἐλπιέτο P

profecturi, ameras Mosem Tzelepem filium reliquit, qui interim omnia
 Europae loca sibi vectigalia in officio contineret, imperator Andro-
 nico despotaе, filio nati maximo, rem Romanam administrandam tra-
 didit commisitque. adolescentes regiae potestatis vicarii, hac usi op-
 portunitate, amicitiam arctissimam coniungunt, crebro in colloquium
 veniunt tandemque sacramentum se obstringunt, ut ab illo inde tem-
 pore alter alteri quasi frater sit et in omni re socius. deinde a patribus
 deficient, atque provincias et urbes obeuntes, quae ipsorum voluntati
 non obsequabantur, sed debitam patribus fidem servabant, diripiunt
 inque servitutem redigunt. hoc ubi in Asia Amurates et imperator
 comperere, dolore et iracundia exarserunt; et ameras quidem au-
 ctoritate et consilio imperatoris illos descivisse suspicatus, ei iratus
 significatum mittit: videret, quo modo Andronicum filium puniret et
 sic fidem sibi faceret, non esse se istius consilii auctorem. sin aliter
 faxit, et ipsum et domum eius et totum Romanum imperium exper-
 turum, quo ea res evaderet. imperator respondet et gravi affirmat

χειρας τὸν υἱὸν τυχὸν εἶχεν, ἄνευ τινὸς ἐλεημοσύνης εἶχε παιδεῦσαι αὐτόν. ὡς δὲ τὰ τῆς Ἀσίας διώρθωσαν καὶ εἰρήνευσαν, περάσαντες ἦλθον εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ στρατὸν εὐθείως οἰκονομήσαντες ἔστειλαν κατὰ τῶν ἀποστατησάντων 5 υἱῶν. καὶ πολέμου γεγονότος τὸν τῶν ἀποστάτων στρατὸν ὁ ἀμηνῆς χρήμασι καὶ λόγοις ἀπατήσας, ἐπιβουλήν τοιαύτην ἐποίησαν· ἀφέντες αὐτοὺς ἔφυγον, καὶ τοὺς αὐθεντοπούλους ἐν τινι φρουρίῳ τοῦ Διδυμοτείχου καταφυγόντας ἐπίεσαν, καὶ τοῖς πατράσι δῶρον τούτους προσέφερον. καὶ ὁ ἀμηνῆς 10 εὐθύς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπεκεφάλισεν, ὁ δὲ βασιλεὺς θέλων καὶ μὴ θέλων διὰ τὸν φόβον τοῦ ἀμηνῆ τὸν δεσπότην κῆρ Ἀνδρόνικον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ἐστέρησε καὶ ἐν τοῖς πύργοις τοῖς λεγομένοις Ἀδεμανίδες πλησίον Βλαχέρνων ἀπέκλεισε. τυχόντες μὲν καὶ ἕτεροί τινες σὺν αὐτοῖς νέοι 15 συνηλικιωῦνται ἐπλανήθησαν, παῖδες ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν Χριστιανῶν καὶ Τούρκων, καὶ αὐτοὶ σαγηνευθέντες τῇ ἀμηνῆ ἰδύθησαν· καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν παρόντες μετὰ δακρύων Β ἐκελεύθησαν ἵνα ἕκαστος τὸν υἱὸν αὐτοῦ οἰκειοχείρως θανάτωσῃ· καὶ τοὺς μὴ πειδομένους πρᾶξι κατὰ τὸ προσταχθὲν 20 αὐτοῖς ἐν τῇ ἅμα κατὰ τὸν ποταμὸν δεδημένους ἐβύδιζεν ὀμοθυμαδόν, πατέρα τε λέγω καὶ υἱόν. ταύτην ὁμοίτητα καὶ ἀπανθρωπίαν ὁ Ἀμουράτης ἐποίησεν, ἀεὶ εἰς τὰ πάντα καλῶς πολιτευόμενος. καιροῦ δὲ τινος παρελθόντος τινὲς τῶν

1. ἐλεημ. τινὸς παιδεῦσαι ἤθελεν P 13. ἀγεμάδες P 18. ἰδιοχείρως P 22. ἀεὶ] καὶ ἦν ἀεὶ P

sacramento, facti ignarum et inscium se esse; atque filium, si in manu haberet, quominus puniret, nulla se misericordia commotum iri. rebus in Asia compositis pacatisque, in Europam traiecti, exercitum confestim instructum contra filios seditiosos miserunt, commisso bello, adolescentium milites, pecunia et blanditiis ab amera corrupti, insidiosae eosdem deseruerunt et profugos in castello quodam Didymotichi comprehenderunt patribusque dono obtulerunt. ameras filium statim decollari iussit, atque eiusdem metu imperator facere non potuit, quin suum filium Andronicum despotam oculis privaret et turribus, quae Ademanides dicuntur, iuxta Blachernas sitis, includeret. erant alii praetera decepti, illustrium ac nobilium tam Christianorum quam Turcarum filii illis aequales, qui et ipsi capti amerae traditi sunt. eorum patres cum lacrimis adstantes suum quisque filium manu sua interficere iubentur; qui imperio non paruerunt, cum filiis colligati, in praeterfluentem fluvium sunt demersi. adeo inhumanum crudellemque se praestitit Amurates, alioquin in regenda re publica

ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν Χριστιανῶν καὶ Ἀγαρηῶν τοῦ ἀμηρᾶ
δεηθέντες γράψαι πρὸς τὸν βασιλέα κύριον Ἰωάννην ἵνα τὸν
δεσπότην κύριον Ἀνδρόνικον τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐλευθερώσῃ· ὃ
καὶ ἐγένετο.

Καὶ τῶν πραγμάτων οὕτως ἐχόντων θεωρῶν ὁ βασιλεὺς 5
τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα παντοιοτρόπως ὑποκορρίζεσθαι
ταπεινούμενα καὶ εἰς ἀφανισμόν παντελῆ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ
ἐρχόμενα, τὰ δὲ τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον προκόπτοντα, τριή-
ρεις τινὰς ἠτοίμασεν ἐμβαῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐλθεῖν αἰτῆσαι βοή-
θειαν παρὰ τῶν ἐκεῖσε αὐθέντων, ἵνα μὴ ἡ βασιλεία Ῥω- 10
μαίων κατὰ κράτος εἰς τέλος ἐκπέσῃ. καὶ ἐν τῷ μέλλειν
ἐπανέρχεσθαι τὸν δεσπότην κύρ Ἀνδρόνικον πάλιν εἴασε δι-
οικεῖν καὶ κυβερνῆν τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν. πλεῖ-
σαντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἔφθασεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐν τῇ τῶν
Ἑνετῶν ὠραία πόλει, καὶ ἡ γερονσία ἅπασα τῆσδε τῆς πό- 15
λεως ἀσμένως τοῦτον ἐδέξαντο· περὶ δὲ τοῦ βοηθῆσαι αὐτῷ
οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις. κάκειθεν ἐξελθὼν πρὸς
τὸν ῥῆγα Φραγκίας Κύρολον ἐλθὼν οὐδὲν ἐκατάρθωσας διὰ
τὸ περισπωμένους εἶναι αὐτούς καὶ ἀναμεταξὺ μάχας καὶ
σκάνδαλα ἔχοντας. καὶ χρημάτων μόνον πλήθος ἀναλώσας 20
καὶ δάνεια πολλὰ λαβὼν διὰ τὸ εἶναι μεγάλην τὴν ἐν Ἰταλίᾳ
δυσπάνην, καὶ εἰς Ἑνετίαν ἀναστρέψας ἔγραψε διὰ ταχυδρό-
μου τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἀνδρονίκῳ ἵνα ποιήσῃ τρόπον στείλαι
αὐτῷ χρήματα, ὅπως τὰ δάνεια ἃ ἔλαβεν ἀποδώσῃ, καὶ ἀνα-

2. Ἐγραψε Ρ 7. τῇ] τρίτη Μ

laudatus. aliquanto post nonnulli spectati et nobiles Christiani atque
Agareni Amuratem rogaverunt, ut litteris Iohanni imperatori suade-
ret, Andronicum despotam e vinculis liberaret: nec non satisfactum est
illorum voluntati.

Rebus ita constitutis, imperator, quum Romanum imperium omni
modo vilescere et in angustum redigi et in dies magis ruere in per-
nicium, contra Turcarum regnum ad summum crescere fastigium ani-
madverteret, comparatis aliquot triremibus, in Italiam vela fecit, ab
eius terrae principibus, ne Romanorum imperium prorsus everteretur,
petiturus auxilia. commisit rursus, dum rediret, Andronico despotae
urbis et imperii procuracionem. in Italiam delatus, primum Venetorum
florentem urbem adiit, et honorifice quidem a toto senatu exceptus
est, sed de subsidiis frustra verba fecit et plane non audiebatur. inde
ad Carolum, Francorum regem, profectus, ne ibi quidem quidquam
obtinuit, quoniam principes inter se dissidebant ac factionibus bel-
lisque erant distracti. itaque nihil aliud, quam grandi pecunia inuti-
liter absumpta et gravi contracto aere alieno propter sumtum in
Italia magnitudinem, Venetias reversus, faselo misso, Andronico filio

λώση ἔτι ἐν τῇ ὁδῷ. αὐτὸς δὲ πάντοτε τῷ τῆς ἀρχῆς τρε-
 φόμενος ἔρωτι καὶ εἰς χεῖρας ταύτην λαβῶν οὐδὲν ἐφρό-
 νησε περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ ἔγραφον, ἀλλὰ μᾶλλον,
 ὡς εἶπε τις, τὰς τοῦ πατρὸς προσταξείας καὶ γραφὰς ὡς ἐν
 5 ὕδατι γεγραμμένας ἐλογίσατο. ἀκούσας δὲ ταῦτα ἐν τῇ Θεσ-
 σαλονικῇ κύρ Μανουὴλ ὁ νεώτερος υἱός, μετὰ σπουδῆς καὶ
 προθυμίας συνάξας χρήματα πολλὰ τὸν ἀριθμὸν χρυσοῦ καὶ
 ἀργυρίου ὡς ἐν καὶ τριῆρεις ἐτοιμάσας, ἐμβὰς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ
 τὸν πλοῦν, ὅπου ἦν ὁ πατήρ, ἐποίησε· καὶ προσκυνήσας
 10 αὐτὸν καὶ καταφιλήσας χεῖρας καὶ πόδας, καὶ τοῖς δανει-
 σιαῖς τὸ δάνειον δώσας, τὸν πατέρα καὶ βασιλέα λαβῶν ἐν
 τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπανέστρεψε. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰ-
 τίαν καὶ ὑποταγὴν ὁ Μανουὴλ τὰ μέγιστα ὑπὸ τοῦ πατρὸς
 καὶ πάσης τῆς συγκλήτου ἦν φιλούμενος, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος
 15 ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ὑπὸ πάντων ἦν μισούμενος. καὶ ὁ πα-
 τὴρ σὺν τῇ συγκλήτῳ πάσῃ τὸν Μανουὴλ εἰς βασιλέα ἐψη-
 φίσατο, τὸν δὲ Ἀνδρόνικον ἀπώσαντο. καὶ προσμένειν ἐν τῇ
 πόλει προσταξίας ὁ πατήρ καὶ ἐρυνθροῦ πεδίλου μετέδωκεν
 αὐτῷ, καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἀπὸ πάντων ἐλέγετο εἰ-
 20 ναι. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Ἀνδρόνικος ὁ τυφλὸς μαινόμενος
 ἦν τῷ θυμῷ καὶ τῷ ζήλῳ καὶ τὴν ἀδικίαν βοῶν, καὶ ἐκ τῆς
 περιφρονήσεως περιαλγῆς ἐγένετο. δισχυριζόμενος ἔλεγεν
 ὅτι κατὰ τοὺς νόμους Ῥωμαίων τάξιν τε καὶ συνήθειαν ἡ
 βασιλεία ἑαυτῷ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἀρμόζει ὡς πρωτοτόκοις, 13

2. λαῶν εἶχεν οὐδὲν M

litteris mandavit, ut pecuniam sibi mittendam curaret, qua aes alienum,
 quod contraxisset, solveret et in reditu sumtum faceret. at ille, perpe-
 tuo imperii amore flagrans atque manu id tenens, nihil curabat, quod
 mandarat pater, sed eius iussa in aqua, ut quispiam dixerit, scripta
 existimabat. at Thessalonicae filius minor Manuel, re comperta, stre-
 nue ac studiose auri argentique quantum poterat conquisivit, para-
 tisque triremibus, in Italiam ad patrem cursum tetendit. reverenter
 eum salutavit, manus pedesque eius osculatus, ac pecunia, credito-
 ribus quae debebatur, numerata, cum eodem Colim rediit. propter
 hanc causam et pietatem Manuel a patre et universo senatu non mi-
 nus diligebatur, quam iisdem exosus erat Andronicus: unde, reie-
 cto Andronico, Manuel a patre et senatu imperator designatus, in
 urbe manere iubetur, et purpureis ornatur calceamentis atque ab
 omnibus habetur heres imperii. contra caecus iste Andronicus ira
 invidiaque insanire et iniuriam sibi illatam clamare, contemptum acerbe
 ferre, atque dictitare, e legibus, institutis et moribus Romanorum
 sibi ac filio suo, ut primogenitis, imperium deberi; a patre impera-

ὁ δὲ πατὴρ καὶ βασιλεὺς τὸν Μανουὴλ ὑστερογενῆ ὄντα προτιμῆσαι θέλει καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας ἀφῆσαι. καὶ ἦν πάντοτε ἐσθηκῶς καὶ διαλογιζόμενος, ζητῶν καιρὸν ἐπιτήδειον τρόπον ποιῆσαι καὶ βουλὴν ὅπως ἡ βασιλεία ἑαυτῷ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννη πύλιν γενήσεται. 5

13. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἀμηνῶ Ἀμουράτη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μπαγιαζήτης Ἀλευτορῆς τὴν ἀρχὴν ἐδέξατο. ὁ οὖν κὺρ Ἀνδρόνικος ὁ τυφλὸς καιρὸν εὐρῶν ἐπιτήδειον ἐφάνη αὐτῷ ἵνα τοῦ ποθουμένου τύχη· καὶ μετὰ τινων τῶν φίλων αὐτοῦ συμβουλευσάμενος καὶ τῶν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ συγγενῶν 10 καὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Μάρκου τοῦ τῆς Βουλγαρίας ἔτι μέρος δεσπίζοντος, καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου φυγῶν πρὸς τὸν ἀμηνῶν Μπαγιαζήτην ἦλθον δεόμενοι ὅπως αὐτοῖς βοηθήσῃ καὶ τῆς βασιλείας γένωνται ἐγκρατεῖς, ἢ κατὰ κληρονομίαν καὶ νόμους Ῥωμαίων· καὶ συνθήθειαν αὐτοῖς ἄρμό- 15 ζει ὡς πρωτοτόκοις· ὁ δὲ πατὴρ καὶ πάππος βούλεται ἀδικῆσαι αὐτούς καὶ τῷ ὑστερογενεῖ, ὡς εἴπομεν, δῶσαι. ἐπηγεύλαντο ἔτι τελεῖν τῷ ἀμηνῶ κατ' ἔτος χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου κεντηνάρια οὐκ ὀλίγα καὶ προνομία τινα ἔχειν ἐκ τῆς πόλεως. ὁ οὖν ἀμηνῶς τὴς διχονοίας καὶ μάχας αὐτῶν θω- 20 ρῶν ἠγάλλετο κατὰ τὸν λόγον τὸν ἐπιχώριον τὸν λέγοντα "ὁ λύκος τὸ τοῦ ἀνέμου σφοδρὸν μετὰ κονιορτοῦ ἰδῶν ἠγάλλετο

2. ἀφῆσαι M 4. ἀναβολὴν M 6. Ἀποθανόντος — p. 56,
24: ἔτους 5ῶ capiti 12 tribuit P 7. μπαγιαζήτης Μαντιρίμ P
8. ἐπιτήθειον] ἔκρινε καὶ M 14. ἦ] ὡς P 22. κονιορτοῦ M,
χορνιακτοῦ P

tore Manuelem, natu minorem, sibi praeferri et designari successorem. pertinaciter in sententia perstabat, neque cessabat occasionem ac viam meditari, qua imperium sibi et Iohanni filio vindicaret.

13. Amurate amera mortuo, filius eius Bajazetes Aleutores regnum suscepit. iam Andronicus caecus ille, occasionem, ut sibi videbatur, opportunam nactus, qua voti compos fieret, cum amicis quibusdam et coniugis propinquis et Marco socero, qui etiam tum partem Bulgariae tenebat, re deliberata, una cum Iohanne filio ad Bajazetem confugit, eumque rogavit, ut se adiuvaret ad recuperandum imperium, quod ex legibus et consuetudine Romanorum hereditate ad ipsos pertineret, ut primogenitos, a patre autem et avo per summam iniuriam Manueli, minori natu, destinaretur. promiserunt praeterea, amerae se quotannis auri et argenti centenaria multa pensuros esse et in urbe iura quaedam praecipua concessuros. ille gaudio exsultabat, quum eorum discordiam videret litesque, ut est vulgare proverbium: "exsultabat lupus, ubi vi venti excitari pulverem vidit." "opportuna, inquit, mihi ista res est," atque laete eorum voluntati obsecutus, equitum

πηδῶν." εἶπεν "ἀγαθὸς καιρὸς δι' ἐμέ," καὶ μετὰ χαρᾶς τὴν
 αἵτησιν δεξιόμενος καὶ δώσας αὐτοῖς στρατὸν ἰπέπων χιλιά-
 δας ἕξ καὶ πεζῶν τέσσαρας ἦλθον κατὰ τῆς πόλεως. καὶ
 5 ἐξαίφνης ἔξω τῆς πόλεως νυκτὸς φθάσαντες εὔρον ἐν τοῖς
 5 παλατίοις τῆς Πηγῆς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα μετὰ τοῦ υἱοῦ
 αὐτοῦ Μανουὴλ καὶ ἀδελφοῦ· καὶ πιάσας ὑπέκλεισεν αὐτούς
 ἐν οἴκῳ τινὶ καὶ φυλάττεσθαι προσετάξατο μετὰ μεγάλης φυ-
 λακῆς. καὶ οὕτως ὁ δεσπότης κύρ' Ἀνδρόνικος μετὰ τοῦ υἱοῦ
 Ἰωάννου ἐγκρατεῖς τῆς πόλεως ἐγένοντο καὶ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ
 10 ἔτη δύο καὶ μῆνας ἕξ. καὶ τὸν υἱὸν Ἰωάννην ἐλογίσαστο πολ-
 λάκις ἀναγορευσαί· εἰς βασιλέα. πλὴν ἀδύνατον ἦν διὰ τὸν
 βασιλέα καὶ πατέρα ἔτι ζῶντα. καὶ ὁ ἀμηνῶς πολλάκις ἐμή-
 νυσεν αὐτῷ ἵνα αὐτούς ἀποκτείνῃ καὶ ἐκποδῶν ἐκτινάξῃ, εἰάν
 15 θέλῃ ἐν τῇ ἀρχῇ ἀνενόχλητος ἔσσεισθαι· ὁ δὲ εὐλαβοῦμενος
 οὐκ ἠθέλησέ ποτε πατροκτόνος καὶ ἀδελφοκτόνος γενήσεσθαι.
 ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἀπατήσαντες οἱ βασιλεῖς τοὺς φυ-
 λίσσαντας Βουλγάρους ἔφνυγον καὶ περάσαντες καὶ οὗτοι πρὸς
 τὸν ἀμηνῶν Μπαγιαζήτην ἦλθον. καὶ ὁ γηραιὸς βασιλεὺς
 ἀναμιμνήσκων τὴν συγγένειαν τοῦ πάππου Ὁρχάνου καὶ τὴν
 20 φιλίαν Ἀμουράτου τοῦ πατρός, καὶ ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιον
 οὐδέ τις νόμος συγχωρεῖ τοῖς πατράσιν οὕτω τοὺς φιλιτάτους
 πράττειν καὶ ποιεῖν. ὁ δὲ καὶ βασιλεὺς Μανουὴλ ὑπέσχετο

6 καὶ ἀδελφοῦ om P 9. καὶ μέρος τῆς M 19. ἀναμνή-
 σας P 21. τοῖς φιλιτάτοις τῶν πατέρων οὕτω P, τοῖς πατράσι
 οὕτω ol φιλτατοί M: accusativos posuit Alterus.

millia sex et peditum quatuor iis concessit, quibuscum adversus
 urbem proficiscuntur. quum ex improvise noctu prope urbem adve-
 nissent, in palatio Peges imperatorem cum Manuele filio reperiunt.
 comprehensos in domum quandam concludunt et diligentissime cu-
 stodiri iubent. hoc modo Andronicus despota cum Iohanne filio
 urbe potitus, imperium annos duos et menses sex tenuit. Iohannem
 filium imperatorem declarare saepe cogitabat, sed non poterat pro-
 pter patrem adhuc superstitem. suadebat saepe ameras, occidendos
 et e medio tollendos eos esse, si quiete tenere imperium vellet: at
 prudenter ille volebat parricidii et fratricidii crimine se contaminare.
 itaque accidit, ut quodam die captivi principes, Bulgariae custodibus
 deceptis, e carcere aufugerent. in Asiam traieci, hi quoque Baiazetem
 ameras adierunt. ibi imperator pater affinitatem Orchanis, avi Baia-
 zetis, et eiusdem patris, Amuratis, amicitiam commemorabat, mone-
 batque, quam iniquum esset nec ulla lege permissum, parentes isto
 modo a liberis haberi; Manuel imperator tributum maius, quam
 frater, se illi pensurum esse pollicebatur, inque prius promittebat,

δοῦναι τέλος ὑπὲρ τὸν ἀδελφόν· ἐξόχως δὲ ὑπέσχετο καὶ τοῦτο, ἵνα κατ' ἔτος ἐπὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔαρος ἔσῃται ἔτοιμος μετὰ στρατοῦ χιλιάδων δυοκαίδεκα πεζῶν τε καὶ ἰππέων εἰς συνδρομὴν, ὅπου δ' ἂν καὶ ὁ ἀμηνῶς βουλήσεται ἀπελθεῖν, καὶ ἔσῃται τοῖς φίλοις φίλος καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐχθρὸς ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου. καὶ 5 μετὰ ὁρκῶν ταῦτα ἠσφαλίσαντο. καὶ ὁ ἀμηνῶς ταῦτα ἀκούσας ἔστειλε πρέσβυν τινὰ ἐκ τῆς αὐτῆς αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἵνα γνωρίσῃ τὰς γνώμας καὶ τὰς θελήσεις καὶ βουλὰς τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ δήμου, ποῖον ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν εἰς βασιλέα ἡγάσονται. ἐλθὼν δὲ ὁ πρέσβυς καὶ καταλεπτιῶς μαθὼν 10 κατέλαβε τὰς γνώμας καὶ τὰς βουλὰς σχεδὸν πάντων τῶν πολιτῶν, ὅτι διὰ πολλὰς αἰτίας τὸν κῦρ Μανουὴλ ἤθελον βασιλεύειν αὐτοῖς. καὶ ποιήσας ταῦτα πάντα ἀναφορὴν τῷ ἀμηνῶ, εὐθὺς στρατὸν δώσας αὐτοῖς ἦλθον ἐν τῇ πόλει. τοῦ οὖν δεσπότη τοῦ κῦρ Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μὴ 15 ἐχόντων τί προῦξαι ἢ πῶς ἀντισταθῶσι, ὁ κῦρ Μανουὴλ μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐγκρατεῖς γεγόνασι τῆς βασιλείας καὶ τῆς πόλεως· καὶ εὐθὺς προστάξει τοῦ πατρὸς ὁ βασιλεὺς κῦρ Μανουὴλ τῷ διαδήματι τῷ βασιλικῷ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολείῳ ταινιοῦται, ἐβασίλευσεν 20 λοιπὸν ὁ βασιλεὺς κῦρ Ἰωάννης μετὰ τὸ ἐξεῶσαι τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τῆς βασιλείας, ἕως οὗ τὸ σκῆπτρον καὶ τὴν βασιλείαν ἐξουσίαν πᾶσαν ἔδωκε τῷ υἱῷ κῦρ Μανουὴλ καὶ βασιλέα ἔστειλεν αὐτὸν ἐπὶ ἔτους ζω'. τῷ δὲ δεσπότη κῦρ Ἀν-

3. ὅπου ἂν ὁ P

5. ὁ om P

13. ἀναφορὰν P

quotannis verna tempestate paratum se fore ad comitandum eum cum peditum equitumque duodecim millibus, quocumque ameras voluisset; postremo suadebat, ut eosdem uterque amicos vel inimicos haberet. horum fidem iureiurando stabiliunt. haec quum ameras audisset, legatum non regia multis de causis cupere, ut imperaret Manuel. ameras, omnibus sibi renuntiatis, statim illis exercitum expediit, quocum Byzantium venerunt; quumque Andronicus despota et filius eius, quid agerent quove pacto se tuerentur, nescirent, Manuel cum imperatore patre urbe et imperio potitus, protinus eiusdem iussu a patriarcha in templo apostolorum diademate imperatorio ornatus est. regnavit ceterum Iohannes post pulsum imperio socerum, donec solium et imperium Manuelli filio dedit eumque coronari imperatorem

δρονική τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ συμβάσεως δέδωκε τοῦ κατοικεῖν ἐν αὐτῇ· καὶ οὕτως πάντα τὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνευσαν.

Ἐδρισκομένου δὲ τινι καιρῷ τοῦ ἀμηνᾶ Μπαγιαζήτου ἐν 5τῇ Μακεδονίᾳ ἔγγυς τῶν Σερρῶν μητροπόλεως, παρῶν ἦν ὁ βασιλεὺς κῆρ Μανουήλ κατὰ τὰς ὑποσχέσεις καὶ συμβάσεις αἷς εἶχον, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ δεσπότης κῆρ Θεόδωρος καὶ ὁ κῆρ Κωνσταντῖνος ὁ Δραγάσης καὶ ὁ τῆς Σερβίας δεσπότης κῆρ Στέφανος. ἐλθόντος Παύλου τοῦ Μαμωνᾶ ἐκ 10 τῆς Πελοποννήσου, οὗ τὴν Μονεμβασίαν κυβερνῶν ἐκ πολλοῦ ὁ πατὴρ, εἶτα καὶ αὐτὸς τὴν διοίκησιν τὴν τοῦ πατρὸς προστάξει τοῦ βασιλέως διεδέξατο, διὰ δὲ τὸ μακρὸς τοῦ χρόνου ἀφορμὴν εὐρῶν περιεποιεῖτο τὸ ἄστν ὡς κτῆμα ἴδιον. ἔπεκάλει τὸν τοῦ βασιλέως ἀδελφὸν πρὸς τὸν ἀμηνᾶν, ἀδικεῖ- 15 σθαι λέγων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τὴν Μονεμβασίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ δυναστικῶς ἐξέλαβε, καὶ μετὰ ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ αἰσχύνης ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ἐδίωξε. ὁ δὲ Μαμωνᾶς οὗτος γνώριμος ἦν ἐκ πολλοῦ τῷ ἀμηνᾶ. λυπηθεὶς οὖν μετὰ θυμοῦ ὁ ἀμηνᾶς μηνύσας εἶπεν τῷ βασιλεῖ οὕτως ὅτι “οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν 20 εἰρηνεύειν, ἀλλὰ οὕτως θέλετε πράττειν κατὰ τῶν ἐμῶν ὑποχειρίων; ἐγὼ γὰρ δμνύω σοι εἰς τὸν θεόν, παιδεῦσαι ἔχω τοὺς τὰ τοιαῦτα τολμῶντας.” καὶ ἑτέρους λόγους σκληροῦς ἔφησε κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἑτέρων ἀνθέντων Χρι-

7. ὁ δεσπότης om P 14. ἠγάλει M 16. ἐξέωσε M 20. τῶν ὑποχειρίων ἡμῶν P

iussit, ad annum 6800. Andronico despote e pactione Thessaloniam habitandam dedit; atque ita universa res Romana pacata est.

Cum Baiazetes ameras in Macedonia prope Serras urbem aliquando commoraretur, imperator Manuel secundum pacta conventaque, quae fecerant, eiusque frater Theodorus et Constantinus Dragases et Stephanus, Serviae despota, praesto fuerunt. advenit etiam e Peloponneso Paulus Mamonas, qui, quum eius pater diu gubernasset Monembasiam, ipse quoque eam provinciam iussu imperatoris acceperat, sed, diuturnitate possessionis occasionem nactus idoneam, urbem sibi ut propriam vindicaret. is igitur fratrem imperatoris apud ameram criminabatur, quod Monembasiam violenter sibi eripuisset, indeque se cum contumelia, dedecore et infamia expulisset. erat autem Mamonas hic amerae dudum notus: unde is indignabundus imperatorem ita increpat: “num vobis satis non est pace frui, sed isto modo meos habere subiectos audetis? equidem per deum iuro tibi, posse me, talia qui audeant, punire.” alia praeterea aspera verba adversus

στιανῶν, περὶ ὧν εἰρήκαμεν. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἕως καρδίας ἐλυπήθησαν, καὶ ἔκτοτε ἐζήτησαν καιρὸν ἐπιτήδειον καὶ εὐλογον αἰτίαν ἵνα τὰς ὑποσχέσεις καὶ συμβάσεις καὶ ὑποταγὴν, ἣν εἶχον μετὰ τοῦ ἀμηνῶ, φύγωσιν. καὶ συμβάσεις καὶ ὄρκους φρικτούς λάθρα ἀναμέσον αὐτῶν ποιήσαντες τοῦ εἶναι 5 γνώμη καὶ ψυχῇ μιᾷ ἕως θανάτου, διὸ βεβαιότερον τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ συνδέσμου τούτου ἔστησαν ἵνα ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ εἰς νόμιμον γυναῖκα λάβῃ τὴν θυγατέρα τοῦ κύρ Κωνσταντίνου τοῦ Δραγάση.

Τοῦ δὲ ἀμηνῶ Μπαγιαζήτου ἐλθόντος καὶ πολὺν τῆς 10 Βουλγαρίας τόπον ἠλώσαντος ἔτι καὶ δουλώσαντος, ὁ τῆς Γερμανίας βασιλεὺς Σιγισμόνδος ἔμαθε τὰ γενόμενα. (14.)
 14 ὁ οὖν Σιγισμόνδος τῆς Γερμανίας ὁ βασιλεὺς πρέσβυν στείλας πρὸς αὐτόν, ἦτοι τὸν ἀμηνῶν, ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἦν δίκαιον φίλοι ὄντες ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ἐπιβαλεῖν χεῖρα τὸν ἀμηνῶν, 15 ὅτι κατὰ τὸ προνόμιον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ τοιοῦτος τόπος ἐστίν. ἔλθόντος δὲ τοῦ πρέσβεως καὶ ταῦτα εἰπόντος τῷ Μπαγιαζήτῃ, οὐδὲν ἕτερον ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰ μὴ μόνον ἐκ τῆς χειρὸς παραλαβῶν αὐτόν ἔδειξεν οἰκόν τινα τούτῳ μέγαν γέμοντα ἔσθων ἀπὸ παντοίων ὀργάνων πολεμικῶν, ῥομφαίων 20 τε καὶ ξίφων, ἃ καλῶς ἠτοιμασμένα καὶ παρσκευασμένα ὑπῆρχον. εἶτα λέγει τῷ πρέσβει "λέξον ταῦτα τῷ αὐθέντῃ σου τῷ βασιλεῖ, ὅτι τὸ ἔμὸν δίκαιον, ὃ ἔχω ἐν τῇ Βουλγα-

4. μετὰ τοῦ] τῷ P 6. διὰ τὸ β.? 9. τοῦ om P 12. 14.]
 πῶς ὁ τῆς Γερμανίας βασιλεὺς πρὸς τὸν ἀμηνῶν ἀπέστειλε πρέ-
 σβυν. M 13. ὁ ante βασ. om P 14. ἦτοι om P

imperatorem et reliquos principes Christianos, de quibus diximus, iactavit: quibus illi aliquamdiu afflicti, mox occasionem idoneam et causam speciosam quaesiverunt, qua promissa, pacta et officia, quibus amerae se obstrinxerant, effugerent. itaque postquam pactionibus et diris sacramentis clam se invicem devinxerunt, ut consensionem et concordiam servarent usque ad mortem, quo firmitus esset huius foederis vinculum, statuerunt, ut imperator Manuel Constantini Dragasis filiam matrimonio legitimo sibi iungeret.

Quum Baiazetes ameras multa Bulgariae loca cepisset et in potestatem suam redegisset, Sigismundus, Germaniae rex, de ea re certior factus, (14.) legato ad eum misso, aequum esse negavit, quum essent amici, ameram manum iniicere Bulgariae, quae iure ad sui regni provincias pertineret. haec dicenti legato Baiazetes nihil respondit, sed manu apprehenso domum amplam ostendit, omni armorum genere, rhomphaeis gladibusque, bene dispositis et adornatis, refertam. tum legatum allocutus: "haec, inquit, regi, domino tuo, reuntia: ius

ρία, ταῦτα τὰ ὄπλα καὶ αἱ παρασκευαὶ ὡς εἶδας εἰσίν.” καὶ
 τοῦ πρέσβεως ἀναφορὴν ποιήσαντος τῷ βασιλεῖ Σιγισμόνδῳ
 ἐν τῷ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν περὶ τούτων, ὁ βασιλεὺς ἐλυ-
 πήθη λίαν διὰ τὸ ἀκοῦσαι ὑπὸ τοῦ πρέσβεως τὰ τοιαῦτα καὶ
 5 τὴν τοῦ ἀμνηρᾶ ὑπερφάνειαν· καὶ εὐθύς στρατὸν μισθοφο-
 ρικὸν πολὺν συναΐξας, καὶ τὸν αὐτοῦ μᾶλλον ἐτοιμάσας καὶ
 πολλοὺς ἑτέρους αὐθέντας προσκαλεσάμενος εἰς βοήθειαν, ἄνευ
 τινὸς μισθοῦ ἢ ὀψωνίου καὶ μετὰ πλείστης χαρᾶς καὶ γενναίας
 ψυχῆς καὶ ἀνδρικοῦ φρονήματος διήρχετο ὁ λαμπρὸς οὗτος στρα-
 10 τός, καὶ πάντα τοῖς ποσὶν ὑπέτασεν τὰ τῶν Τούρκων φρουρία,
 ἁλῶν καὶ σκυλεύων καὶ ἀφανίζων, ἕως καὶ τῆς Νικοπόλεως
 περάσαντες ἔφθασαν, καθάπερ ὕλη ἐπιτυχοῦσα φλογὶ ἰσχυρᾷ.
 εἶτα ὁ βασιλεὺς Σιγισμόνδος, καὶ ἑτέρως θέλων στρατηγήσαι
 κατὰ τοῦ Μπαγιαζήτη, πρέσβυν ἔστειλε λαθρα πρὸς τὸν βα-
 15 σιλέα κῦρ Μανουήλ καὶ τοὺς ἑτέρους αὐθέντας, οὓς προσέφη-
 μεν, ἵνα ἔτοιμοι καὶ προπαρεσκευασμένοι οὗτοι ὡσι καὶ τὸν
 ἐχθρὸν τῆς πίστεως, εἰ δυνατόν, ἀφανίσωσι. αὐτοὶ τὸν και-
 ρὸν ὡς γῆ διψῶσα τὸν ὄμβρον ἐξ οὐρανοῦ ἀναμένοντες, τὸν
 πρέσβυν μετὰ χαρᾶς δεξάμενοι τὰ πρὸς ἀνάγκη τῷ πολέμῳ
 20 καὶ αὐτοὶ λαθραίως ἠτοίμαζον. ὁ Μπαγιαζήτης οὖν ἀκούσας
 τὴν τοῦ Σιγισμόνδου βασιλείως ἔφοδον εἰς λογισμοὺς οὐκ ὀλίγους
 καὶ φόβον ἐπέπεσε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐτοίμως καὶ μετὰ
 βίας συναθροίσας καὶ καλῶς ἐτοιμάσας πρὸς τοὺς ἀντιπάλους
 ᾤδευε. φθασάντων δὲ τῶν στρατῶν ἐγγὺς τὸν πόλεμον ἀνῆ-
 25 ψαν οἱ Γερμανοὶ πρῶτον καὶ οἱ Γαλάται, καὶ συμπλοκῆς γε-

meum, quod in Bulgaria exerceo, haec esse arma apparatusque, quos vidi-
 sti.” Sigismundus rex haec quum audisset a legato, ex eo nuntio
 et arrogantia amerae gravem dolorem percepit; et confestim magno
 exercitu mercenario coacto et suis ipsius copiis instructis aliisque
 multis principibus auxilio vocatis, sine ulla mercede vel victu, prae-
 clarum hunc et generosi animi spiritusque plenum exercitum educit,
 qui omnia Turcarum castella capit, subiicit, diripit, evertit, donec
 Nicopolim perventum est, velut silvam invadens flamma. tum Sigis-
 mundus rex, etiam aliunde Baiazetem bello lacessere cupiens, clam ad
 imperatorem Manuelem et reliquos principes, quos supra commemoravi,
 legatum misit, ut prompti et parati essent ad hostem hunc fidei fundi-
 tus, si possent, delendum. illi talem occasionem, ut sitiens terra aequam
 e coelo, exspectantes, legatum laetabundi exceperunt et bellum ipsi
 quoque occulte parabant. interim Baiazetes, Sigismundi regis adventu
 comperto, in varias cogitationes metumque incidit, et copiis suis
 prompte et strenue coactis ac bene instructis, adversus hostes profi-

νομένης διὰ κακοβουλίας τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐσφάλησαν, καὶ τὸ πᾶν ἀπώλεσαν στρατεύματα, καὶ φεύγοντες ἦσαν ἀμετάτροποι. καὶ ἐν τῇ φεύγειν οἱ Τούρκοι πολλοὺς ἀπέκτειναν καὶ ἠχμαλώτισον, οὐ μόνον ἀσήμου καὶ στρατοῦ κοινῶ, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν περιφανῶν καὶ ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν αὐθέντων, 5 ἐν οἷς ἦσαν ὁ δούξ τῆς Μπουργουνδίας, ὁ κόμης τῆς Ἀβέρσας καὶ ὁ μέγας ἀρχιτρικλινος τοῦ τῆς Φραγκίας ἡγεὺς καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι περιφανεῖς καὶ ἐνδοξοί. μόλις δὲ καὶ αὐτός ὁ βασιλεὺς Σιγισμόνδος μετὰ τοῦ πρωτεύοντος τὸν σταυρὸν φοροῦντος τῆς ἀδελφότητος Ῥόδου, ἀκάτιον μικρὸν τυ- 10 χόντες εὗρεν, ἐμβάντες τὸν Ἴστρον ἐπέρασαν καὶ τὴν σωτηρίαν ἐπορίσαντο. ὁ δὲ ἀμνηστὴς πῦσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν Β κερδήσας καὶ τῆς τοιαύτης θαυμαστῆς νίκης περιτυχῶν ἀελπίστως καὶ δόξης ἐμπλεος καὶ χαρᾶς γενόμενος, καὶ ἰδὼν ὅτι ὁ βασιλεὺς κῦρ Μανουήλ καὶ οἱ ἕτεροι αὐθένται, περὶ ὧν 15 ἔφημεν, οὐ κατὰ τὰς ὑποσχέσεις καὶ συμβάσεις ἅς εἶχον ἀναμεταξὺ ἐποίησαν, ἵνα αὐτῷ ἀκολουθήσωσι, καὶ ἐνωτισθεῖς τὰ ὅσα οὗτοι πάντας ἐβουλεύοντο κατ' αὐτοῦ, μάχην μεγάλην κατὰ τοῦ βασιλέως ἐκήρυξε, καὶ ἐλθὼν τὴν πόλιν διὰ ξηραῦς καὶ θαλάσσης ἀπέκλεισεν ἐν ἔτει 59, πολιορκῶν αὐτὴν παν- 20 τοιατρόπως καιρὸν καὶ χρόνον πολύν.

6. Ἀβερσίας P 8. δὲ μετὰ βίας καὶ M 9. στρατὸν M
 13. κερδήσας ἐπεριποιήσατο καὶ M 20. 5ω P 21. κερῶ

καὶ χρόνῳ πολλῷ P

ciscobatur. quum sibi propinqui essent exercitus, Germani et Galli pugnam primi civerunt, et congressu facto, imprudentia res Christiana labefactata et exercitus universus dissipatus est. fugiebant sine respectu, et in fuga a Turcis multi occidebantur aut capiebantur, non obscurae solum et gregariae multitudinis, sed etiam ex ipsis claris et honoratis nobilibusque principibus, in quibus dux Burgundiae, comes Aversae et magnus architriclinus regis Francorum aliique haud pauci clari et illustres viri fuerunt. quin aegre rex ipse Sigismundus cum magistro fratrum Rhodiensium crucem gestante, inventa parvula cymba, Istrum traiecit salutemque expedit. ameras omnibus eorum sarcinis potitus tamque admirabilem victoriam praeter opinionem consecutus, gloria et laetitia redundabat, quumque imperatorem Manuelem et ceteros principes, de quibus diximus, conventis, quae fecerant, ut se sequerentur, non stetisse videret, atque cuncta audivisset, quae illi omnes adversus se moliebantur, grave bellum imperatori indixit, et anno mundi 6900 terra marique obsidione urbi admota, diu eam omni modo oppugnavit.

15. Ἐν τῷ τοῦ καιροῦ ἐκείνου διαλήμματι ὁ Ἰωάννης ὁ τοῦ δεσπότου κύρ Ἀνδρονίκου υἱὸς καὶ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως κύρ Μανουήλ, περὶ οὗ πολλάκις ἔφημεν, ἐγγὺς ὑπάρχων πάντοτε ἐκ πολλοῦ τῷ ἀμηρᾷ (καὶ σιτηρέσια μεγάλα εἶχεν 5 ἔξ αὐτοῦ, ἀκολουθῶν καὶ συνοδευῶν αὐτῷ, καὶ οἰκιακὸς ἦν πάντοτε καὶ φιλούμενος), μαθὼν ὅτι τινὲς διέβαλλον αὐτὸν πρὸς τὸν ἀμηρᾷ λέγοντες ὅτι "οὐκ ὀρθῶς φρονεῖ πρὸς σὲ ὁ ἀμηρᾷ ὁ Ἰωάννης, ἀλλ' ἐπίβουλος ἐστι· καὶ εἰ οὕτως οὐκ εἶχεν, ἢ πόλις καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ θεῖος αὐτοῦ ὑπέκλυπεν ἂν 10 καὶ ἐδουλώνατο," ἐνωτιωθεῖς δὲ οὕτως τὰ γενόμενα καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ θρυλλούμενα, φοβηθεῖς τὸ ὄξυ καὶ ἀπότομον τοῦ Μπαγιαζήτου, ἵνα μὴ τὴν ζωὴν κινδυνεύσῃ, ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ἔφυγε καὶ πρὸς τὸν θεῖον καὶ αὐτοκράτορα ἔρχεται. ὃν ὁ βασιλεὺς καὶ θεῖος ἀσμένως ἐδέξατο ὥσπερ τι δῶρον πο- 15 λυτελές, καὶ κατεφίλησε καὶ ἠγκαλίσαστο αὐτὸν καὶ τὰ πρόποτα σιτηρέσια σημειωσάμενος ἔδωκεν αὐτῷ. ἡμερῶν οὖν παρελθουσῶν ὁ βασιλεὺς ἐβουλήθη ἔλθειν εἰς Ἰταλίαν καὶ τινα βοήθειαν αἰτῆσαι, λογιζόμενος τοῦ ἀπολαῦσαι τῆς βοηθείας, ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ ἀνθένται ὑπῆρχον ἢ αἰτία τοῦ ἄρρι 20 τὸν ἀμηρᾷ τὴν μάχην κατὰ τῆς πόλεως, ἣν ἐποίησε καὶ ποιεῖ ἔνεκεν τοῦ ἀπεσταλμένου παρ' αὐτῶν πρέσβεως, ὡς εἶπομεν, δεῖ οὗ τὴν ὁμοφωνίαν ἐποίησάν ἵνα ὡσι πάντοτε κατὰ τοῦ ἀμηρᾷ καὶ ὁ εἰς ὑπερ τοῦ ἑτέρου βοηθὸς ἔσῃται, καὶ ἀλλή-

4. καὶ om P

12. τῆ ζωῆ P: cf. p. 63, 23.

15. Ea tempestate Iohannes, Andronici despotae filius et imperatoris Manuëlis ex fratre nepos, de quo saepe verba fecimus, e longo inde tempore apud ameram assiduus, a quo victum habebat largum, quem sequebatur comitabaturque quacunq̄ue, et cui semper in familiarissimis et intimis erat, postquam apud ameram a quibusdam se accusari sensit, qui eum Baiazeti non bene velle, sed struere insidias dicebant: id enim nisi faceret, aiebant, urbem et imperatorem, patrum eius, in officio futurum fuisse et servitio: haec igitur et quae alia de eo circumferebantur postquam audivit, propter acre et praeceps Baiazeti ingenium vitae suae timens, nocte quadam aufugit et recepit se ad patrum imperatorem is eum cupide, tanquam munus aliquod pretiosum, osculo et amplexu excepit, victumque idoneum ei praeberi iussit. interiectis aliquot diebus, imperator subsidia petiit in Italiam proficisci decrevit ea nacturum se esse propterea confidebat, quod eius ipsius regionis principes in causa erant, cur ameram bellum adversus Cpolim suscepserat: quod is fecerat faciebatque propter legatum, ut docuimus, ab illis missum, cuius opera pactionem inierant, ut ameram semper ad-

λοις συναρῶσιν. καὶ ἐν τῷ μέλλειν ἐξίεναι τὸν βασιλέα ἐκ τῆς πόλεως, τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ κύρ Ἰωάννην καταλιπὼν ἵνα διοικῆ καὶ κυβερνᾷ τὴν πόλιν καὶ ἀντιμάχῃται τοῖς ἐναντίοις, ὃ δὲ βασιλεὺς τὴν δέσποιναν καὶ σύζυγον λαβὼν καὶ εἰς Πελοπόννησον ἐλθὼν ἐν τῇ Σπάρτῃ ἐγγὺς τοῦ ἀδελφοῦ κύρ Θεοδώρου 5 ταύτην εἶασεν ὃ δὲ ἐν Ἰταλίᾳ ὄδεύει. φθάσας οὖν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἐνετία κάκειθεν πρὸς τὸν δούκα Μεδιολάνων ἐλθὼν παρὰ τοῦ δουκὸς μετὰ τιμῆς μεγάλης καὶ δαψιλείας ἔτι δὲ καὶ δορυφορίας ἐδέχθη, καὶ ἵππους καὶ στρατιώτας πολλοὺς δώσας αὐτῷ ἵνα πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγκίας ἐλθῆ, ἐπαγγειλάμενος ὁ δούξ τῷ 10 βασιλεῖ, εἴαν καὶ οἱ ἕτεροι ὁμοφρονήσωσι, καὶ αὐτὸς ὁ δούξ ἰδίως καὶ αὐτομάτως ἐλθῆ καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ βοηθήσῃ καὶ μὴ εἰσῆ κινδυνεύουσαν. ἐλθὼν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγκῶν εὔρεν αὐτὸν ἐν ἀσθενείᾳ βαρυντάτῃ ἔχοντα καὶ ἔξω φρενῶν ὑπάρχοντα· καὶ οἱ 15 σύμβουλοι αὐτοῦ οὐκ εἶχόν τι ἀποκριθῆναι μόνοι. ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπρακτος ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπανέστρεψεν ἐπὶ ἔτους ἀνέ Σεπτεμβρίου ιγ'.

15 16. Ἐν τούτῳ τῷ ἔτει ὁ ἀμνηρῶς Μπαγιαζήτης κατὰ τῆς Πελοποννήσου τὸν Γιακούπ - πασιῶν καὶ τὸν Βρενάζην 20 ἔστειλε μετὰ στρατοῦ χιλιῶδων πεντήκοντα· καὶ ἐν τῷ ἀπέρ-

8. δορυφορίας M 10. βασιλέα P 11. ὁμοφρονήσωσι P 12. καὶ τῷ — κινδυνεύουσαν] κινδυνεύουσαν τὴν πόλιν τὴν περιφανῆ καὶ ὠραίαν καὶ τῶν πόλεων βασιλεύουσαν βοηθήσῃ P 20. βρενάζην στείλει M 21. ἐπανέρχεται M

versarentur et mutuo sibi opem et auxilia praestarent. abiturus ex urbe imperator, Iohannem ex fratre nepotem ad eam interea regendam et impetum hostium propulsandum reliquit. ipse cum imperatrice coniuge in Peloponnesum profectus, Spartaē eam apud Theodorum fratrem deposuit et Italiam versus processit. primum Venetias venit; inde ad ducem Mediolanensium perrexit, qui eum honorificentissime atque magno cum sumtu et cum satellitibus excepit, eidemque equitum peditumque magnum comitatum ad regem Francorum dedit, pollicitus, si ceteri consentirent, semet illi et imperio Romano sua sponte auxilio venturum ac discrimen depulsurum esse. ad regem Francorum quum venisset, morbo gravissimo eum confictantem et mentis impotem reperit; nec habebant consiliarii eius, soli quod illi responsum darent. itaque re infecta imperator Cpolim rediit, anno 1405, mensis Septembris die 13.

16. Eodem anno Bajazetes ameras Giacup-pasianem et Brenazem in Peloponnesum cum exercitu quinquaginta millium misit: qui et in ipso itinere et in Peloponneso multis incommodis, calamitatibus ac serviliis

χεσθαι αὐτούς ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἔνδοξ τῆς Πελοποννήσου φθιά-
 σαπτες πολλὰ κακὰ καὶ δεινὰ καὶ ἀνδραποδισμούς τοῖς Χρι-
 στιανοῖς ἐπέθηκαν, καθὼς ἐν ὀλίγῳ ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ Μπα-
 γιζήτου ῥηθῆσεται. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Θεόδωρος θεωρῶν
 5 τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα ὅτι οὕτως κακῶς διέκειντο, καὶ
 τὴν πόλιν τοσοῦτον καιρὸν κινδυνεύουσαν ἀποκεκλεισμένην καὶ
 στενοχωρουμένην ὑπὸ λιμοῦ πολλοῦ, ὁμοίως καὶ τὸν τῆς Πε-
 λοποννήσου πόλεμον, καὶ βλέπων ὅτι οὐδεὶς τῶν Χριστιανῶν
 αὐθέντων ἤθελεν αὐτοῖς βοηθῆσαι, καὶ ἀπορηθεὶς ὄλωσ, πε-
 10 ράσας ἐν τῇ Ῥόδῳ μετὰ τριηρέως τὴν τῆς Σπάρτης ἀρχὴν
 ἐπεπωλήκει τῇ ἀδελφότητι τοῦ προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰω-
 ἀννου. στείλαντες οὖν ἡ ἀδελφότης τινὰς τῶν σταυροφόρων
 ἐν τῇ Σπάρτῃ ἵνα ἐγκρατεῖς τῆς ἀρχῆς ὡς κύριοι καὶ δεσπῶται
 15 γενήσονται, ὁ λαὸς ὡς εἶδεν αὐτοὺς καὶ ἤκουσε τὰ γενό-
 μενα, ὥρμησαν μετὰ ξύλων καὶ πετρῶν μετὰ θυμοῦ δραμόν-
 τες, ἵνα τοὺς ἀπεσταλμένους σταυροφόρους ἀποκτείνωσι. ὁ
 δὲ ἀρχιερεὺς τοῦ τόπου σταθεὶς καὶ ὀμιλήσας, ἵνα μὴ τοι-
 αῦτῃ ἀταξία γενήσεται, ἐδυσώπει τὸν λαόν, καὶ κειθόμενοι
 τοῖς τούτου λόγοις τοῖς σταυροφόροις τριῶν ἡμερῶν διορίαν
 20 ἔδωσαν, ἵνα ἐκ τῶν ὁρίων τῆς Σπάρτης μετὰ εἰρήνης ἀνα-
 χωρήσωσιν· εἰ δὲ ἄλλως πράξωσιν, αὐτοὶ ὕπονται. ἰδόντες
 οὖν οὗτοι ὅτι οὐδὲν κατώρθουν ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος καὶ
 σκάνδαλα ἐγίνοντο καὶ τὴν ζωὴν μάλιστα ἐκινδύνουν, ἐγερ-

3. ἐποῦν P
 θεωρῶν M

6. κινδυνεύουσαν om M
 11. ἐμπεωλήκει infra

8. βλέπων] κακῶν
 17. τοῦ τόπου om M

19. λόγοις καὶ δημηγορίαι τοῖς P

Christianos afflixerunt, ut paulo infra in vita Baiazetis narrabitur. Theodoros despota, quum rem Romanam tam male affectam et urbem tam diu periclitantem, obsessam et gravi fame oppressam, deinde Peloponnesum bello vexatam, et Christianorum principum nullum sibi auxiliaturum videret, omni spe abiecta, una triremi Rhodum traiectus, Spartaе principatum societati Iohannis prophetae et baptistae vendidit. misit ea societas Spartam crucigeros aliquot ad eam provinciam occupandam et sibi vindicandam ut dominis. quibus incolae conspectis et auditis, quae acta essent, hortante iracundia, cum clavis et saxis ad eos occidendos procurrununt. at superveniens et intercedens eius regionis episcopus, ne tales turbae orirentur, obiurgabat multitudinem, quae dictis eius obsecuta, trium dierum spatium crucigeris concessit, quo e Spartaе finibus quiete excederent. si secus fecissent, ipsos ex-perturos, quo ea res evasura esset. illi, quum nihil se efficere, sed turbas ac tumultus excitari atque vitam suam in discrimen adduci vi-

θέντες επανέστρεψαν οἴκους. οἱ δὲ Σπαρτιῶται τὸν πρόεδρον αὐτῶν καὶ δοῦκα ἐψηφισαν εἶναι, καὶ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἤθελον κρινέσθαι καὶ κυβερνεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ δεσπότης κῦρ Θεόδωρος ὡς εἶδε τὰς ἐλπίδας ψευθείσας, τὰ χρήματα ἃ ἔλαβε τῇ ἀδελφότητι ἐκτίνας ὀπισθεν, εἰς 5 Σπάρτην ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ θέλων ἔλθειν, οὐκ ἤθελεν δεχθῆναι αὐτὸν ὁ δῆμος, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ὕβρουν ἐπέπλυνον. καὶ πολλῶν λόγων γενομένων καὶ σκανδάλων τέλος ἐμεσίτευσεν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ πάλιν ἐδέχθησαν καὶ ἔστερξαν αὐτὸν εἶναι ὡς καὶ τὸ πρότερον. πλὴν πρὶν τοῦ τὴν κατοχὴν λαβεῖν αὐ- 10 τὸν συνθήκας μετὰ ὄρκων συνέστησαν, ἵνα μὴ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνθυμηθῆ ὅσα ἐποίησαν.

17. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπὶ ἔτους . . . , δι' ἣν αἰτίαν εἰρήκαμεν, καὶ ὁ δεσπότης κῦρ Ἀνδρόνικος τὴν Θεσσαλονικὴν τῇ τῶν Ἑνετῶν γεροσιᾷ ἐμπεπωλῆκει διὰ φλωριά 15 χιλιάδας πενήκοντα.

Ἡ δὲ ἐλευθερία τῆς πόλεως ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ οὕτως γέγονεν. ἀκούσας ὁ ἀμφοῦς ὅτι ὁ Ντεμίρης ὁ βασιλεὺς Σκυθῶν καὶ Μασσαγετῶν ἔρχεται κατ' αὐτοῦ ἵνα μετὰ στρατοῦ μυριαρίθμον πόλεμον συνάρῃ, θέλων καὶ μὴ, βουλόμενος τὴν 20 πολιορκίαν καὶ τὸν πόλεμον καὶ ἀποκλεισμόν τῆς πόλεως ἔλυσε, καὶ ἀγάπην μετὰ τοῦ βασιλέως ἐποίησε μεθ' ὄρκων, καὶ ἐν

2. εἰς δοῦκα P 4. ψευδῆναι M 5. τὰ χρήματα ἀπέδωκε· καὶ θέλων ἔλθειν ἐν τῇ Σπάρτῃ οὐκ P 11. μηκέτι M 12. τότε ποιῆσαι P 13. Ἐν — πενήκοντα om P 19. καὶ Μασσαγετῶν om P 20. μυριαριδμήτου πολλοῦ M

derent, castris motis, domum redierunt. Spartani episcopum etiam praesidem suffragiis constituerunt et ab eo rem suam tam civilem quam ecclesiasticam administrari voluerunt. Theodorus, quum se spe falsum esse vidisset, pecunia, quam acceperat, societati restituta, Spartam in provinciam suam rediturus, non recipiebatur a populo, sed exagitabatur conviciis. post multos tandem sermones et tumultus, conciliante episcopo, eum recipiunt et pristinum obtinere gradum patiuntur. priusquam tamen restitueretur, sacramentis eum obstrinxerunt, ne unquam memor esset, quas fecissent.

17. Illo tempore, anno . . . propter eam, quam commemoravimus, causam, etiam Andronicus despota Thessalonicam Venetorum senatui quinquagenis florenorum millibus vendidit.

Urbs obsessione hoc modo liberata est. ameras, audito, Demirem, Scytharum et Massagetarum regem, cum innumeris copiis contra se proficisci, quamvis invitus, tamen obsidionem et oppugnationem urbis solvit, atque pace cum imperatore facta et sacramentis confir-

τῇ Ἀσίᾳ περῆσας τοῦ δεχθῆναι τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἔφοδον τοῦ Ντιμῖρη τὸν στρατὸν ἠτοίμαζεν.

18. Ἐπὶ τῆς βασιλείας λοιπὸν τοῦδε τοῦ αυτοκράτορος Β κύρ Μανουήλ, ἐν τῷ ἀποκλεισμῷ τῆς πόλεως, τῷ τότε καιρῷ ἐγεννήθη ἐγὼ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 539, Ἀυγούστου λ', ἀνεγεννήθη δὲ διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ὑπὸ τῆς δσιωτάτης μητρὸς ἀγίας Θεωμαίδος, περὶ ἧς ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ καὶ ἀρμόζοντι διηγησόμεθα τάληθές. ἀφ' οὗ δὲ τοῦ δεκάτου ἔτους μέχρι καὶ τοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἔκτου πολλῶν γενομένων ἀνα-
10 καίων καὶ μνήμης ἀξίων βούλομαι διηγήσασθαι. λέγω δὲ ἐν πρώτοις περὶ τῆς εἰς τὴν δύσιν ἀφίξεως τῶν πέντε υἱῶν τοῦ ἀμηνῶ τοῦ Μπαγιαζήτου, ἦγον τοῦ Μουσουλμάνου, τοῦ Μωσῆ, τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Μεσεμέτη καὶ τοῦ Ἰωσοῦφ, ὃς ἐγεγόνει Χριστιανὸς καὶ Δημήτριος ἐπωνομάσθη, περὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασι-
15 λέως κύρ Ἰωάννου ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ καὶ τῆς ἐλεύσεως ἐκεῖσε τοῦ βασιλέως κύρ Μανουήλ καὶ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ δεσπότητος κύρ Ἀνδρονίκου ἐκεῖ ἀποκαταστάσεως, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ δεσπότητος κύρ Θεοδώρου τοῦ πορφυρογενήτου εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν ἦγον εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ
20 τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κύρ Μανουήλ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἐλεύσεως. καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἀμηνῶ Μουσουλμάν-

2. ἐτοιμάζων M. caput autem 18. Cum hoc coniungit P, omissio summario 3. 18.] Πῶς ἐγεννήθη ὁ Φραντζῆς ὁ καὶ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος βιβλίου. M 5. ἐγὼ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτει ἀπὸ δὲ τοῦ κόσμου γενέσεως 539 M 8. δὲ τοῦ om P 9. ἔκτου] ἐκ τῶν P 13. τοῦ μεχεμέτ τοῦ Ἰεσαί P 14. περὶ om M 16. καὶ τοῦ υἱοῦ P 17. δεσπότητος om P 19. ἦτοι P ἐν τῇ Σπάρτῃ M

mata, in Asiam traiectus, ad excipiendos impetus Demiris exercitum parabat.

18. Ceterum regnante hoc imperatore, Manuele domino, dum urbs obsidetur, ego in lucem editus sum, anno ab orbe condito 6099, die Augusti tricesimo. regeneratus sum per sacrum baptismi opera venerabilis matris Thomaidis, de qua loco opportuno ad veritatem referam. a decimo autem anno ad octogesimum sextum quas acciderint multae et memorabiles calamitates, enarrabo. dicam primum de quinque Baiazetis amerae filiiis in occidentem traiectis, Musulmano, Mose, Iessai, Mehemete et Iosupho, qui Christianus factus Demetrius appellatus est, de imperatore Iohanne Thessalonicae mortuo, et Manuele imperatore, filio eius, illuc profecto, et eius filio, Andronico despota, ibidem restituto, de Theodoro porphyrogenito despota Lacedaemone sive Spartaee extincto, et de imperatore Manuele, fratre eius, profecto in Peloponnesum; deinde exponam, quomodo

νον παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μωσῆ διηγῆσθαι, καὶ περὶ τῆς
 τρίτου μάχης αὐτοῦ δὴ τοῦ Μωσῆ μετὰ τοῦ βασιλέως κῦρ
 Μανουήλ, καὶ τῆς περὶ τὰ μέρη τῆς Λαρίσσης ἐκτυφλώσεως
 Ὁρχάνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μουσουλμάνου παρὰ τοῦ Θεῖου αὐτοῦ
 Μωσῆ, καὶ τῆς ἐλεύσεως ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς εἰς τὴν δὲ-5
 σιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεεμέτη τοῦ καὶ Κυρίτζη, καὶ
 τῆς ἀποτροφῆς εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ πάλιν ἐλεύσεως αὐ-
 τοῦ διὰ τῆς πόλεως ἐν τῇ Θράκῃ ἦτοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ,
 καὶ τῆς νίκης αὐτοῦ. καὶ τὸν θάνατον τοῦ Μωσῆ εἶπω, ἔτι
 δὲ καὶ τοῦ δευτέρου υἱοῦ τοῦ βασιλέως κῦρ Μανουήλ, τοῦ 10
 πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου, τὸν θάνατον ἐν τῇ Μονεμβασίᾳ.
 ἀλλὰ καὶ περὶ δύο θυγατέρων αὐτοῦ, καὶ τῆς γεννήσεως τοῦ
 αὐθεντοπούλου κῦρ Μιχαήλ, καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὑπὸ
 λοιμῶδους νοσήματος. ὁμοίως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ τζελεπῆ
 κῦρ Δημητρίου τοῦ υἱοῦ τοῦ σουλτάν Μπαγιαζήτη καὶ ἀδελ- 15
 φοῦ τοῦ ἀμηνῶ Μεεμέτη· αὐτὸς δὲ γενόμενος Χριστιανός,
 ὡς πρὸ ὀλίγον ἔφημεν, καὶ τῷ Θεῷ βαπτίσματι ἀνεγεννήθη,
 καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀμηνῶς Μεεμέτης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
 πλεῖστα σιτηρέσια ἔδωσαν αὐτῷ, ζήσας μετὰ τὸ βαπτισθῆναι
 ἔτη ἑπτὰ πρὸς κύριον ἐξεδήμησε. καὶ περὶ τῆς γεννήσεως 20
 τοῦ αὐθεντοπούλου κῦρ Θωμᾶ. ταῦτα μὲν διὰ τὸ τῆς ἡλι-
 κίας μου ἐντελὲς καλῶς καὶ ἀκριβῶς εἰδότες μου· τὰ δὲ

3. Λαρίσσου M 6. μεχεμέτ P 7. ἐπιστροφῆς P 10. τοῦ
 πρὸ τοῦ om P 16. μεχεμέτ καὶ τῷ ἀνωτέρῳ Ἰωσήφ τῷ γε-
 νομένῳ Χριστιανῷ, ὡς P 17. ἀναγεννηθέντι ὁ P 18. με-
 χεμέτης P 19. δς ζ. P 20. περὶ om P 21. μὲν] δὲ MP
 22. ἀτελὲς οὐ καλῶς M

Moses Musulmano amerae fratri suo mortem intulerit, cum Manuele
 imperatore per tres annos bellum gesserit et circa Larissam excaeca-
 verit Orchanem, Musulmani filium; quomodo huius frater Meheme-
 tes, qui etiam Cyritzes appellatur, ex oriente in occidentem trans-
 ierit, inde redierit in orientem, et rursus trans urbem in Thraciam
 vel Europam trajectus, reportaverit victoriam. tum obitum Mosis ex-
 plicabo, et filii secundi Manuelis imperatoris, qui Constantinum
 praecessit, mortem, qua is Monembasiae decessit. dicam etiam de
 duabus filiis eius, atque Michaelis principis natali ac morte pestilen-
 tia ei allata. item mortem attingam Demetrii Tzelepis, Baiazetis sul-
 tani filii, et Mehemetis amerae fratris, qui Christianus factus, ut
 paulo ante monuimus, et sacro baptismate regeneratus, ab impera-
 tore et fratre Mehemete amera magna salaria accepit, et annos sep-
 tem postquam baptizatus erat, ad dominum concessit; dicamque de
 Thomae principis natali: atque haec quidem propter aetatis maturi-
 tatem bene et accurate doctus; quae autem ante me natum facta nar-

αρὲν τῆς γεννήσεως τῆς ἐμῆς ὄσα εἰρήκαμεν, τὰ μὲν ὑπὸ ἀξιοπλίστων καὶ σοφῶν συγγραφέων γεγραμμένα μέρος εἶδομεν, τὰ δὲ ὑπὸ ἀρχόντων τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ βουλῆς καὶ τῆς συγκλήτου σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ γηραιῶν ἀκούσα-
5 μεν. καὶ πῶς σιγῶν παραλείπω.

19. Τῇ δὲ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τοῦ Ίουλιου μηνὸς τοῦ 591 ἔτους ὁ Ντεμίριος ὁ βασιλεὺς Μασσαγετῶν καὶ Περσῶν καὶ βορείων Σκυθῶν τὸν ἀμνηρῶν Μπαγιαζήτην ἠχμαλώτισε καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωσῆν καὶ ἐτέρους οὐκ ὀλίγους ἄρχον-
10 τας τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ διεσκέδασεν. 16 ἀλλὰ πόλις ἦν αὐτὸς καὶ πῶς ὁ βασιλεὺς Ντεμίριος, οὐκ ἀφήσωμεν εἰπεῖν καὶ διηγήσασθαι. οὗτος μὲν εὖν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἔθνος τοῦτο τῶν Μασσαγετῶν καὶ Σκυθῶν Τούρκων πέραν Ἀράξου τοῦ ποταμοῦ πρὸς ἀνατολὰς τὴν οἰκισίαν ἔχου-
15 σιν, εἰσὶ δὲ γένος λίαν τοξικώτατοι καὶ κακοξενώτατοι, ἔθνος δὲ μέγα καὶ πολὺ καὶ ἄλκιμον, παρ' οἷς Κῦρος ἐκεῖνος ὁ μέ-
γας βασιλεὺς ποτε καιρῷ κάκει ἐτελεύτησεν βασιλευούσης Ντεμίριδος. αὕτη δὲ ἡ βασιλὶς Ντεμίρις μετὰ τὸ ἀποκεφα-
20 καταπατοῦσα τὸν ἀσκὸν καὶ τὴν τοῦ Κῦρου κεφαλὴν ἔλεγε "ἀκόρεστε Κῦρε, κορέσθητι." εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ Μασσαγεταὶ γένος πάνυ ἀγριώτατον, καὶ ἐν τῷ ἵππευεῖν ἀγαθώτατοι καὶ

1. ὄσα om M εἰρήται P 5. σιωπῶν M 6. 19.] δέκα-
τον ὀγδοον P 11. πῶς — οὖν] ποῦ M 14. ἄρξου pr P, τδ-
καῖν margo 15. κακοξενώτατοι M. an κακοξενετώτατοι? 17.
καιρῷ ἐβασίλευσε κάκει P 19. κύρον οὐδὲ τὴν P

ravi, ea partim a fide dignis et eruditis scriptoribus memoriae prodita didici, partim ex proceribus aulae imperatoriae et viris senatorii ordinis sapientibus ac prudentibus senibusque audivi, quae silentio praetereunda non putavimus.

19. Die vicesimo octavo mensis Iulii anni 691o Demires, Massagetarum, Persarum et Scytharum septentrionalium rex, Baiazetem amorem cum uxore et filio Mose aliisque aulae optimatibus non paucis cepit, totumque eius exercitum dissipavit. at enim qualls et ille et Demires rex fuerit, ne omitamus exponere. hic igitur atque populos eius, Massagetae et Scythae Turcae, trans Araxem fluvium orientem versus sedes habent, gens sagittandi peritissima et hospitibus infestissima, late se porrigens, frequens et strönnua, quae quondam Cyrum, magnum illum regem, occidit, Demiride regina. haec caput Cyri amputatum in utrem vino impletum demersit, deinde utrem cum capite conculcans "insatiabilis, inquit, Cyre, satiari." Massagetae sunt longe barbarissimi, equites velocissimi, latrones maxime ra-

πεζοὶ ληστρικώτατοι. ἐν δὲ ταῖς μάχαις καὶ ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς τοιούτοις χρῶνται ὅπλοις ἤγουν μαχαίραις καὶ θώραξι καὶ τόξοις καὶ σάγαις χαλκοῖς. τὰ δὲ ἐνδύματα αὐτῶν καὶ αἱ ζῶναι ὑπάρχουσι χρυσαῖ, καὶ διαδήματα ἐν ταῖς μάχαις ἔχουσιν. οἱ δὲ ἵπποι αὐτῶν χρυσοχάλινοι, μασχαλιστῆρες δὲ 5 χρυσοὶ καὶ τὰ πλῆκτρα. καὶ ὁ σύμπαρ βίος αὐτῶν αὐθέκαστος μὲν, σκαιὸς δὲ καὶ ἄγριος καὶ πολεμικὸς ὑπάρχει πάντοτε. καὶ οὕτως τὰ τῶν Μασσαγετῶν καὶ τοῦ Ντεμίρη αὐτοῦ βασιλέως ἢ πολιτεία καὶ ὁ βίος ἔχει.

Καὶ τούτους ἀφέντες πρὸς τὸν ἀμνηρῶν Μπαγιαζήτην 10 ἐπανέλθωμεν καὶ τοὺς προγόνους αὐτοῦ, πόθεν κατάγονται, καὶ τίνα τὰ ἔργα καὶ ἀνδραγαθήματα αὐτῶν κατ' ἐπιτομὴν διηγησώμεθα.

Οὗτος ὁ ἀμνηρῶς Μπαγιαζήτης ἦν πέμπτος ἀφέντης τοῖς κυριεύσασιν ἐκ τοῦ τῶν Ὀθμανλίδων γένους· ὁ Ἐρτογρού- 15 λης γὰρ ἦν ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Γουῦ. περὶ ὧν μὲν πολλοὶς καὶ ἑτέροις ἐξιστορήθη, καὶ διαφορὰς εἰλήφασιν ἀλλήλων, ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ ἤκουσαν ἕκαστος, οὐ συνεφώνησαν· ὁ μὲν οὕτως καὶ ἡμῖν καλῶς ἐφάνη καὶ ἐκρίναμεν ἱστορῆσαι ἔτι τὰ ὅσα ἐκ μακρῆς ἀκοῆς ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν ἐμάθωμεν καὶ ὅσα 20 ἐγγράφως περὶ τῆς γενεαλογίας ταύτης εἶδομεν.

3. καὶ σαγάρεσι καὶ σάγαις χαρικοῖς παίκοις P	6. ἀνθ' ἕκα-
στον P, ἀθθεντικῶς margo	9. ὑπάρχει P
14. μπαγιαζήτης om P	11. ἀπογώ-
15. ὀθουμαλίδων M	17. εἰς ἀλλήλους
16. ὁ om P	19. καλὸν ἔδοξεν P
P, omissis ἀλλ' ὡς — συνεφώνησαν	

paces. in bello et pugnæ armis hisce utuntur: machaeris, loriceis, arcubus, sagis æneis; eorum vestimenta et cingula aurea sunt; in proelia coronati procedunt. equorum frena, cincta pectoralia et scuticæ item ex auro. universa eorum vita simplex quidem, sed rigida, ferox et militaris semper. talis igitur Massagetarum et Demiris, eorum regis, conditio et vivendi ratio.

His missis, ad Baiazetem ameram et maiores eius praevertamur, unde originem ducant et quæ eorum facinora et res fortiter gestæ fuerint, paucis dicturi.

Baiazetes ameras princeps quintus erat ex regia Othmanidarum familia. primus enim Ertogrulus erat, filius Gui. de his quum multi alii scripserint, sed valde in diversa abeant dissentiantque, quandoquidem singula ut quisque viderat et audiverat, ita narrarunt; tamen idem mihi quoque placuit, atque constitui, quæ ex longinqua fama de eorum genere aut a viris doctis didicissem aut litteris invenissem consignata, exponere.

20. Ὁ ἀναξ Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς τινὲ καιρῶ ἐν τῇ ἐπι-
 εὐρισκόμενος κατὰ τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας τῆς Νεοκαισαρείας
 πόλεως, μαχόμενος μετὰ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ Ἰκονίου σουλ-
 τάνου, καὶ πολλὰ φρούρια τῶν Περσῶν ὑφ' αὐτὸν ἐποιή-
 5 σαστο· εἶχε δὲ μεθ' αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, υἱὸν
 Ἰσαακίου τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ ἀδελφοῦ. ἡμέρας δὲ πολ-
 λὰς διατριβὸν τὸ στρατόπεδον ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, καὶ
 τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ περὶ ἵππων ἐσπάνιζον διὰ
 τὸν τόπον λυπρὸν καὶ κρημνώδη εἶναι, καὶ τὸ κλίμα ἐκείνο
 10 ψυχρινὸν καὶ δριμύτατον ἦν. τότε καὶ χειμῶνος ἐπιγενομέ-
 νου οἱ ἵπποι πλεῖστα ἐσαθρώσαντο. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν τῶν
 ἵππων μεθοδεύων κυλλότητα, περιῶν τὸ στράτευμα τὰ εὐ-
 γενῇ τῶν ὄχημάτων συνέλεγε, καὶ ταῦτα διδοὺς Ῥωμαίοις τε
 καὶ Ἰταλοῖς καὶ ὅποσοι κοντοφόροι εἶδεσαν δεξιостρόφοι, ἐπι-
 15 στάμενος δι' αὐτῶν ἀνθίστασθαι τοῖς πολεμοῖς καὶ ἀντιμά-
 χεσθαι. καὶ ταῦτα ὁ βασιλεὺς μεθοδεύων, καὶ συμπλοκῆς
 μελλούσης γενέσθαι, ἵππότην ἐπίσημον ἐξ Ἰταλίας ὁρμώμε-
 νον ἔφιππον θεασάμενος παρεστῶτα πεζόν, Ἰωάννην τὸν ἀνε-
 ψιὸν ἐκέλευσεν ἀποβῆναι τοῦ Ἀραβικοῦ ἵππου τούτου ἐφ' οὗ

1. 20.] δέκατον ἔγνατον et sic porro P qui hic addit γινῶμαι διά-
 φοροι περὶ τοῦ πόθεν κατάγεται τὸ τῶν Ὀτμανλήδων γένος ποι-
 κλοτρόπως P. at M διάφοροι ἱστορίαι περὶ τοῦ τῶν Ὀτμανλί-
 δων γένους πόθεν κατάγεται ποικλοτρόπως. 2. τῆς ἐπαρχίας
 et πόλεως om P 3. τοῦ τοῦ P 6. ἡμέραις δὲ πολλαῖς P
 10. ψυχρὸν P 11. ἐθρώσαντο P 12. κυλλ.] ἄλλειψιν P πε-
 ριῶν P, περὶ ὧν M 14. ὅπόσοις κοντοφόροις εἶδεσαν, δε-
 ξιοστρόφοις ἐπισταμένως δοράτια, ἀνθιστάτους πολεμικούς καὶ
 παρέχειν καὶ ἀντιμάχεσθαι M 16. τοῦ βασιλέως μεθοδεύον-
 τος M 17. ὁρμημένον?

20. Iohannes Comnenus imperator, in oriente quondam in prae-
 fectura Neocaesareae urbis cum Persis et sultano Iconii bellans, multa
 iis castella eripuit. habebat secum Iohannem, Isaacii sebastocratoris,
 fratris sui, filium. quum exercitus diu in locis illis moraretur, res ne-
 cessariae quum reliquae, tum equos pabulum deficiebant, propter solum
 gracile et saxosum, atque, ingruente hieme, propter coeli frigus et
 asperitatem summam, equi maxime conficiebantur. quorum perniciet
 imperator ita subvenit, ut exercitum obiens generosos deligeret eosque
 praerberet Romanis et Italis et quotquot perite hastas versabant, ho-
 rum opera hostibus obviam ire et resistere se posse confusus. haec
 ille administrans, quum proelium commissurus, equitem insignem,
 ex Italia advectum, peditem adstare vidisset, Iohannem de Arabico
 equo, cui is insidebat, descendere eumque Italo tradere iussit. Iohannes,
 elati et supra modum ferocis animi, imperatoris et patrum
 imperio repugnat, sermone audaciore oblocutus. verum quum diu illi

Β ἦν ἐποχοῦμενος, καὶ δοῖναι αὐτὸν τῷ Ἰταλῷ. ὁ δὲ φρονη-
 ματίας ὦν καὶ γαῦρος πλεον τοῦ δέοντος τῷ τοῦ βασιλέως
 καὶ θείου ἀντίεστη κελεύσματι, ἀνθαδεστέραν τὴν ἀντίρρησιν
 ποιησάμενος· μὴ ἐπὶ πολὺ δὲ ἔχων ἀντίστασθαι τῷ θεῷ
 καὶ βασιλεῖ (ἑώρα πρὸς ὀργὴν γὰρ ἐπιβρούζοντα) ἄκων καὶ 5
 μὴ βουλόμενος τὸν Ἰκπον τῷ Ἰταλῷ δίδωσι, μετακελητίας
 εἰς ἕτερον ὄχημα. αὐτὸς ἀθυμίας πλήρης καὶ βράζων θυμῷ
 ἄντικρυς γανόμενος, φυχῶν πρὸς Πέρσας αὐτόμολος γίνεται.
 ὦν καὶ ἀσμένως καὶ ἀσπασίως προσεδέξατο ὁ ἀμηνῶς καὶ πάν-
 τες οἱ βάρβαροι· καὶ τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν ἐξομοσάμενος 10
 ἀντὶ Ἰωάννου Τζελεπῆς ὠνόμασται, καὶ τινα ὀνόματι Κα-
 μερῷ τοῦ ἀμηνῶ θυγατέρα γυναῖκα ἔλαβε, καὶ προικα ἔδω-
 σεν αὐτῷ τόπους καὶ χώρας καὶ πόλεις καὶ χρήματα πολλά.
 ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας οὐκ ἀμείβετος καὶ ἐν
 τῷ λέγειν τῇ Ἀραβικῇ διαλέκτῳ ἱκανώτατος. ἦν δὲ καὶ φι- 15
 λωδοωρότατος καὶ θαυσιλῆς ὁ νέος, ὃ πᾶσιν ἀρεστὸν ἔστι, καὶ
 μᾶλλον τοῖς βαρβάροις, καὶ ἄλλως κοινωνικῶς τὸ ἦθος τοῖς
 ὑπ' αὐτὸν παρεχόμενος, ἥδη κράτιστον τοῖς στρατηγούσιν,
 ἐν οἷς καὶ τρόπαια· ἴθιεν καὶ αἰρεῖν ἐδύστος τοῦ σκοποῦ,
 καὶ ὡς κοινὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐχόμενα ἐποίει καὶ ἔλεγεν ἐλ- 20
 γαι. τοῖς πᾶσιν ἦν συμπονῶν ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῶν καὶ
 ἐβροῆθει καὶ ἐθεράπευε, καὶ τὰς διαφορὰς τὰς φουομένας ἀνα-

3. καὶ ἀναιδεστέρων M 5. ἐπιφράζοντα P 6. δέδωκε με-

ταβάς P 7. βράτων θυμοῦ M 11. τζελεπῆς P. τζελεπῆς
 μὲν ἐρημνεύεται τῇ τῶν Τούρκων διαλέκτῳ ἐξ εὐγενῶν καταγέ-
 μενος. Pachomius in margine M 17. τοῖς ante βαρβ. om P

resistere non posset, quem iam ira effervescere videret, quamvis in-
 vitus, Italo equum concessit, atque ipse alium conscendit. mox,
 stomacho tumens et inflammatus ira, ad Turcas transfugit, atque
 cupide et amice excipitur ab amera cunctisque barbaris. deinde, eiurata
 Christi fide, pro Iohanne Tzelepes nominatur, et ipsius ameræ fili-
 am, Camero nomine, cum dote locorum, regionum, urbium et pecu-
 niae haud mediocri in matrimonium accipit. erat iuvenis ille Graecae
 eruditionis haud expertus, et peritissimus sermonis Arabici; idem mu-
 nificentissimus et lautissimus, quae res omnibus, inque primis bar-
 baris, grata esse solet, atque exhibebat se facilem subditis quum reli-
 quis, tum ducibus maxime, in quibus spes tropaeorum sita est.
 unde statim instans operi, sua volebat et dicebat esse communia,
 omnibus in rebus angustis succurrebat, auxiliabatur et conferebat
 officia, atque exorientes inter eos controversias sedabat, componebat
 dirimebatque. nec quisquam eius vel verbis vel consiliis adversaba-

μέσον αὐτῶν ἰθεράπευε καὶ διώρθου καὶ εἰρήνευε. καὶ οὐ-
 δεις ἀντιλέγετο τοῖς λόγοις καὶ θαλήμασιν αὐτοῦ· καὶ ὑπὸ
 τοῦ πενθεροῦ τοσοῦτον ἠγαπήθη καὶ τῶν ἐτέρων πάντων ὥστε
 τὰ ὅσα ἤθελεν ἔπραττε καὶ οἱ βάρβαροι ὡς δεύτερον Μωά-
 5 μεδ ἐδόξαζον. οὗτος δὲ γεννᾷ υἷὸν ὀνόματι Σωλιμάν - Σιάχ
 ἐκ τῆς Καμερωῦ, καὶ παιδεύσας αὐτὸν Ἑλληνικῇ καὶ Ἀραβικῇ
 σοφίᾳ, κατὰ πάντα ἰσοκῶς ἦν τῷ πατρί, καὶ πλεῖστα ἠύλα-
 βούντο αὐτὸν οἱ βάρβαροι. καὶ ἐν τῷ τόπῳ καὶ πάσῃ τῇ ἐπαρ-
 χίᾳ, ἔνθα τὴν κατοίκησιν ἐποιεῖτο, αὐθόνητος καθίσταται·
 10 καὶ ἡ φήμη αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν Ἀσίαν διέδραμε καὶ διέρ-
 ρεε. καὶ πλείστας νεαρὰς τῶν βασιλέων Ῥωμαίων μεταγλωτ-
 τίσας Ἀραβιστὶ τοὺς Τούρκους τοῦ κρίνειν οὕτως ἐδίδαξεν.
 εὐρών δὲ καὶ εὐκαιρίαν τινὰ διὰ τὰς συγχύσεις ἃς ἐποίουν
 οἱ Ἰταλοὶ κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, τὰ ὅσα ἐγγὺς τῆς δε-
 15 σποτειᾶς αὐτοῦ Ῥωμαίων ἐπήκοα ὑφ' ἑαυτοῦ ἐποιήσατο. καὶ
 οὐδένα Χριστιανὸν ἀδικεῖν ποτὲ ἤθελεν, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς
 τυχόντας ὑποτεταγμένους αὐτῷ πολλὰς χάριτας καὶ εὐεργε-
 σίας ἐποιεῖ καὶ θαροῦλετο. καὶ ἦν αὐξάνων ὀλίγον πρὸς ὀλί-
 γον τὴν αὐτοῦ ἀρχήν. αὐτὸς γεννᾷ τὸν Ἐρτογρούλην πατέρα
 20 τοῦ Ὀθμάνου.

Ἐτεροι μὲν ὑπὲρ τούτων συγγράψαντες ἕτεραν ἔννοιαν
 ἔχουσιν, ὅτι αὐτὸς ὁ διαληφθεὶς Τζελεπῆς οὐχ οὐδὲς ἦν ὁ

- ἐδέξατο καὶ
1. ἰθεράπευε καὶ διώρθου] ἐδιώρθωνε M 5. ἐδόξαζον P
 Σωλιμάν - Σιάχ] locum vacuum P 7. εἰς πάντα ἰσοκῶς M
 20. ὀθμάνου P more suo 22. ὅτι οὐκ αὐτὸς ὄδε τζ. M

tur; atque a socero ceterisque omnibus tantopere diligebatur, ut et
 faceret, quaecunque vellet, et barbari eum ut alterum Mohametum
 haberent. suscepit e Camero filium, nomine Solimanem Siachum, quem,
 Graecis Arabicisque litteris eruditum, sibi rebus omnibus simillimum
 reddidit, ac summopere barbari colebant. is in omni loco vel provincia,
 ubi sedem collocabat, constituebatur princeps, ac fama eius totam
 pervagabatur Asiam. idem plurimas imperatorum Romanorum novel-
 las, in Arabicam linguam conversas, ut Turcae in iudiciis adhiberent,
 effecit. idoneam autem occasionem nactus propter turbas, quas im-
 perio Romano Itali excitabant, quidquid Romanae ditionis suis fini-
 bus vicinum erat, in suam redegit potestatem, nec tamen ullum un-
 quam Christianum laedere voluit, quin imo, qui subiecti sibi erant,
 eos beneficiis ac donis augebat, regni fines paulatim prolatans. ge-
 nuit hic Ertogrullem, patrem Othmanis.

Alii, qui de his rebus scripserunt, diversam opinionem secuti,

τοῦ ἀνακτος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ ἀνεψιὸς ἀλλ' ἕτερος συν-
 ώνυμος καὶ αὐτὸς τὸ ὅμοιον ὄνομα ἔχων.

Ὅστις ἦν ὁ τοιοῦτος, λέγουσιν. (21.) ὁ σουλτὰν Ἀζα-
 τίνης Χριστιανῶν γονέων ὑπῆρχεν υἱὸς καὶ τῷ θεῷ τετελε-
 σμένος βαπτίσματι, τύχης δὲ φορῶ χρησάμενος καὶ αὐτός, 5
 οἷα παρ' ἐλπίδα συμβαίνει, σουλτὰν καὶ ἀμνηρᾶς καὶ ἀρχηγὸς
 ἐγεγόνει τῶν Τούρκων· ὃς καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ ἐτήρει τὰ τῆς
 εὐσεβείας κυριώτερα, καὶ ἐν τῇ πόλει ἐλθῶν συμμαχίαν ἤτησε
 17 τῷ βασιλεῖ διὰ τὸν πόλεμον ὃν εἶχον ἀναμέσον Σκυθῶν καὶ
 Τούρκων· αὐτὸς δὲ καὶ τὰς θείας εἰκόνας ἠσπούζετο, καὶ 10
 πάντα εἰς προὔπτον τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐργαζόμενος. ἐν δὲ
 τῷ ἐπαναστρέφειν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ὁ καὶ υἱὸς αὐτοῦ Με-
 λῆκ παρῶν ἦν, καὶ διαβὰς τὸν Ἰστρον ἐκεῖ τὸ κοινὸν χρέος
 ἐπλήρωσε. ὁ οὖν υἱὸς αὐτοῦ Μελέκ διαβὰς πρὸς τοὺς ἐν
 Ἀσίᾳ Σκύθας, ἀφ' ὧν τὸ ἐνδόσιμον εἰληφῶς ἤκε ζητῶν τοῖς 15
 Τούρκοις τὴν πατρικὴν ἀρχήν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων σατρα-
 πῶν πάντων ὡς δεσπότην καὶ αὐθέντην καὶ ἀμνηρᾶν αὐτὸν
 προσκυνησάντων, τῖς δὲ τοῦνομα Ἀμούριος οὐχ ὑπέσχετο,
 ἀλλὰ δῆμον ἀθροίσας ληστρικὸν πόλεμον ἤρατο κατ' αὐτοῦ,
 καὶ τέλος τρεψάμενος ἐδίωξεν ἄχρι θαλάττης· καὶ εἰς τὴν 20
 κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν διεσάθη καταφυγῶν. ἕαρος δὲ ἐπι-
 στάντος παρὰ τοὺς Τούρκους αὐθις ἐλθῶν τὴν πατρικὴν ἔλα-

3. 21.] ἕτερα διήγησις περὶ τοῦ πόθεν κατάγεται τὸ τῶν Ὀσμην-
 λίδων γένος MP. ὀσμηνλίδων M 9. εἶχε P 12. ἐπαναστρέ-
 φεσθαι M 13. ἦν om P 18. δὲ om P 19. ἤγειρε P

Tzelepem hunc non Iohannis Comneni imperatoris ex fratre filium,
 sed alium illi cognominem, fuisse dicunt.

Quis is fuerit, ita narrant. (21.) Azatines sultanus Christia-
 nis parentibus ortus et sacro baptismate initiatus fuerat, sed fortu-
 nae ludibrio, sicut multa praeter expectationem accidunt, sultanus
 et ameras et dux Turcarum factus erat. occulte tamen colebat prae-
 cipuas Christianae pietatis religiones, et Cpolim profectus imperato-
 ris auxilium adversus Scythas Turcasque petiit, quibuscum ei bel-
 lum erat, sacras imagines venerabatur et omnes Christianorum ceri-
 monias palam obibat. revertens in regnum suum, postquam Istrum
 transiit, Melec filio praesente, naturae satisfacit. Melec deinde
 in Asiam ad Scythas traiecit, a quibus impulsus, a Turcis pa-
 ternum regnum poposcit. quum reliqui satrapae omnes ut dominum
 et principem et ameram eum venerarentur, quidam, Amurios nomine,
 detrectabat obedientiam, et collecta manu, praedatorio more bellum ei
 intulit tandemque fugatum usque ad mare persecutus est. ille Heracle-
 am Ponti salvus devenit. ineunte autem vere ad Turcas reversus, pa-

βεν ἀρχήν. ἀλλ' οὐκ εἰς μᾶκρος καὶ αὐτὸς τὸν βίον ἀπολιμ-
 πάνει, λαθραίως παρὰ τινῶν τῶν τῆς βουλῆς καὶ τῆς αὐλῆς
 αὐτοῦ φρονεούσας. τῆς δὲ τῶν Τούρκων ἀρχῆς οὕτως φθαρσί-
 σης, καὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων εἰς εὐταξίας καὶ τύχης λαμ-
 5 πρᾶς εἰς ἀταξίαν μεγίστην κερωρηκότων, οὐ μόνον σατραπαι
 καὶ ὅσοι τῷ γένει καὶ ὀφῆ διαφέροντες εἰς πλείστα ἔτεμον,
 τὴν ὄλην διέλαβον ἐγκράτειαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ἀδόξων
 καὶ ἀνωμόμων, ὄχλους τινὰς συμπεριτώδεις προσεταιρισάμε-
 νοι, πρὸς ληστρικὸν ἀπέκλιναν βίον καὶ τὰς ἑομόρους χώρας
 10 καὶ πόλεις τῶν Ῥωμαίων κακῶς διετίθεισαν. ἐκ τούτων τῶν
 ἀρχόντων εἰς ὑπῆρχεν, ὡς ἱστοροῦσι, καὶ ὁ κατα-
 γόμενος μὲν ἐκ γένους οὐ τοσοῦτον περιφανοῦς, ὡς φασιν,
 ἐν δὲ ἀρεταῖς καὶ ἀνδράϊαις περιβόητος. ἦν γὰρ συνετός καὶ
 ἐπιδέξιός καὶ ἐν τῷ λέγειν καὶ πράττειν πάννυ καλὸς καὶ ἐπι-
 15 τῆδειος. ὄρμητο δὲ ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ἐκ τινος ἐπαρ-
 χίας καλουμένης, καὶ διὰ τὴν σύνεσιν καὶ ἀρετὴν
 καὶ δικαιοσύνην αὐτοῦ πᾶν τὸ τῶν Τούρκων γένος ἰδόντες
 καὶ ἀκούσαντες, αὐτοὶ καὶ ὁ συναθροισθεὶς ἐκεῖνος λαός,
 πλείστα ἠγάπουν καὶ ὑπετάσσοντο καὶ ἤκουον αὐτοῦ εὐλα-
 20 βῶς. οὗτος γεννᾷ τὸν υἱόν, ὃς καὶ τὴν πατρικὴν
 ἀρχὴν διαδεξάμενος εἰς τὰ πάντα ὁμοίος ἦν τῷ πατρί. καὶ
 κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν ἡ φήμη αὐτοῦ ἔδραμε, καὶ ὑπ' αὐ-

6. ἔτυχον? 7. διέλαχον M 8. συμπεριτώδεις M. an συμπεριτώ-
 δεις? προσεντερισάμενοι M 11. εἰς ὑπῆρχεν om P lo-
 cum vacuum om M 16. καλουμένης cum loco vacuo om M
 20. τὸν om M

ternum regnum recepit, sed non multo post excessit e vita, a qui-
 busdam consiliariis et proceribus aulicis dolo interfectus. Turcarum
 regno hunc in modum turbato, et rebus ex ordine et splendida for-
 tuna in maximam confusionem traductis, non modo satrapae et quot-
 quot genere et auctoritate maxime insignes erant, totum impe-
 rium inter se distribuerunt, sed etiam multi ignobiles et obscuri ho-
 mines, e faece populi collectis gregibus, ad latrocinia incubuerunt
 ac finitimas regiones et urbes Romanorum misere vexarunt. in qui-
 bus unus erat, ut traditum est, genere, ut dicunt, non ita
 illustri oriundus, sed a virtute et strenuis facinoribus nobilis. erat
 enim prudens et promptus, atque in dicendo et agendo plane egre-
 gius. exierat grex eius e provincia, cui nomen, quumque eius
 prudentiam, virtutem et iustitiam Turcae viderent audirentque, omnes
 eum non secus atque ipsi socii eius summopere amabant, verébaut-
 tur et audiebant diligenter. hic filium habuit, qui, paterno
 imperio potitus, rebus omnibus patri similis erat, cuiusque gloria per

τὸν ὑποτεταγμένοι καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἠγάπουν καὶ εὐλαβοῦντο, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καλῶς διοίκει, καὶ παντοιοτρόπως καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἦν αυξάνων. αὐτὸς γεννᾷ τὸν Ἐρτογορούλην.

Ὅμως μὲν, εἴτε οὕτως ἦν εἴτε οὕτως, εἰσώμεν ταῦτα, καὶ τοῖς φιλομαθέσι καὶ τοῖς ἀναγνώσκουσι τὴν κρίσιν ἀφήμι 5 διὰ τὴν ἀμφιβολίαν τῆς διηγήσεως καὶ τῶν ἰστορησάτων τὰς ἐννοίας, καὶ ἐπὶ τὸν Ἐρτογορούλην ἐπανέλθωμεν.

22. Ὑπῆρχεν οὗτος ὁ Ἐρτογορούλης δευτὸς εἰς τὰ πάντα καὶ μεγαλόψυχος ὑπὲρ τὸν πάππον αὐτοῦ καὶ πατέρα, καὶ ἐν πολέμοις ἐν ὀλίγῳ καιρῷ ὀδοίκομος ἐγεγόνει, καὶ τινὰς τόπους καὶ χώρας 10 ὑποτελεῖς Ῥωμαίων αἰφνιδίως ἤρπασε. καὶ διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ καιροῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἐτέρων σατραπῶν τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ πολλὰ τινὰ φρούρια οὗτος ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο, καὶ ἦν φοβερὸς τοῖς πᾶσιν. ἰστοροῦσι δὲ τινες ὄραμα ἰδεῖν τοῦτον τοιόνδε. ἐρχομένου ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῇ ὁδῷ, καύ- 15 Βσωνος ὄντος πολλοῦ, εἶδοξεν αὐτῷ ἀνακαυθῆναι μικρὸν (κεκοπιακῶς γὰρ ὑπῆρχεν ἐκ τῆς ὀδοικορίας), καὶ ἀναπεσὼν ὑπὸ τὴν σκιάν τινος δένδρου ἐκοιμήθη. ἐνθα ἐφάνη αὐτῷ οὐρεῖν μετὰ πόνου μεγάλου αἷμα ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ· καὶ ὅπου τὸ οὐρὸν ἔπεσε, δένδρον πᾶν ὠραῖον μικρὸν ἀνέφυνεν, ἔχον 20 τοὺς κλάδους, ὡς χρυσοῦς καὶ ἀπαλοὺς καὶ τρυφεροὺς, καὶ ἡ ῥίζα αὐτοῦ στερεή, καὶ δι' ὀλίγου καιροῦ τοσοῦτον οἱ τοῦ δένδρου κλάδοι ηὔξύνθησαν ὥστε φαίνεσθαι σκέπειν τὸν κό-

2. διοίκουν M 8. 22.] περὶ τοῦ Ἐρτογορούλου MP 11. αἰφνιδίως om P 15. καὶ καύσων ἦν πολὺς M 20. ἀνέφυνε M

totam volitabat Asiam. multos is sibi alios subiecit, a quibus similiter amore et observantia colebatur, atque regnum suum tum pulcre administrabat tum omni modo in dies augebat. hic Ertogrullem genuit.

Sed mittamus haec, sive hoc sive illo modo se habent, relique iudicium lectoribus discendi cupidus committamus propter narrationis ambiguitatem et diversas historicorum sententias, ad Ertogrullem ipsum iam reversuri.

22. Erat Ertogrules homo ad omnia impiger, et supra avum et patrem magnanimus; armis brevi tempore excelluit, ac loca nonnulla regionesque Romanis vectigalia confestim iis eripuit. idem, temporum perturbatione usus, etiam suae gentis satrapis castella non pauca extorsit eratque terribilis omnibus. tradunt nonnulli, huiusmodi ei visum oblatum esse. aliquando quum magno solis aestu iter faceret, libuit ei, ut fesso de via, paulum quiescere. itaque recubans sub umbra arboris obdormivit. mox ei magno cum dolore de ventre urina profluere sanguinea visa est, et, qua in terram flueret, repente arbor sane quam speciosa enasci, ramis praedita aurcis, te-

ἄπαντα. καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ δένδρου σπέλης καθήμενα
 ἦσαν πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν, καὶ μέσον τῶν πτηνῶν τούτων
 τῶν πολλῶν καὶ ἀναριθμήτων καὶ τινες αἰετοὶ ὑπῆρχον μικροὶ
 τε καὶ μεγάλοι. ἐκ μακρόθεν δὲ ἐξ ἐναντίας τοῦ δένδρου
 5 ἕτεροι αἰετοὶ τινες ἦσαν καθήμενοι, σκοπεύοντες τὴν τοῦ δέν-
 δρου καλλοσὴν, καὶ τοὺς αἰετοὺς καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ὑποκάτω-
 δεν ὡς τάχα μεμφόμενοι καταγέλωσιν. καὶ ἄηρ μὲν τις ἐκ τῆς
 τοῦ δένδρου εἰζῆς ἐνεφύσησε πᾶν σφοδρῶς, καὶ ἀστραπαὶ
 καὶ βρονταὶ καὶ χειμῶν πολὺς· οἱ δὲ αἰετοὶ ἐκ μακροῦ ἰστά-
 10 μνοι, μὴ δυνάμενοι ὑποφέρειν τὴν τοῦ πνεύματος καταγίδα
 καὶ τοῦ χειμῶνος τὸ ἰσχυρὸν, θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες ὑπὸ
 τὴν σκέπην καὶ αὐτοὶ τοῦ δένδρου τοῦ θαυμαστοῦ καὶ εὐσχο-
 φύλλου ἦλθον· ὧν τινῶν οἱ ὄνυχες ἐκ τοῦ χειμῶνος τοῦ
 15 πολλοῦ ἐκλάσθησαν, τινῶν δὲ αἱ πτέρυγες ἔπεσον καὶ οὐκέτι
 ἐδύναντο πέτεσθαι, τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ τὸ καθόλου ἐνεκρώ-
 θησαν. ἄξοπνος δὲ γενόμενος μετὰ φόβου τὸ ὄραμά τινα ὄνει-
 ροκρίτη τῷ τὴν ἀστρολογίαν εἰς ἄκρον γυμνασμένῳ προσελ-
 θὼν διεγῆσατο. αὐτὸς δὲ ἐκ τῆς τῶν πλανητῶν καὶ ζῳδίων
 καὶ ἀστέρων κινήσεως γνωρίσας εἶπεν αὐτῷ οὕτως· οἱ ὑπὸ
 20 σοῦ καταγόμενοι βασιλεῖς μεγαλοὶ δι' ὀλίγου γενήσονται, καὶ
 ἢ βασιλεία αὐτῶν λίαν ἀϋξυνθήσεται ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ αὐ-
 θέντας καὶ βασιλεῖς ἑτέρους δουλώσουσι καὶ ἐξώσουσι τῆς

4. ἐκ om P
 6. πετεινά P
 ἀπό?

8. τινες ἐξ P
 7. ἀνῆρ P

5. ἕτεροι — σκοπεύοντες om P
 17. γυμνασμένῳ ἔλθῶν M
 19.

neris et mollibus, et radice solida; brevi intervallo arboris rami adeo au-
 succreverant, ut totum orbem terrarum viderentur obtegere. sub tegmine
 arboris omne genus volucrum consederat, in quarum innumerabili mul-
 titudine etiam aquilae aliquot et parvae et magnae erant. procul, e re-
 gione arboris, aliae aquilae consederant, arboris pulchritudinem con-
 templantes, et alteras illas, quae sub arbore erant, aquilas volucresque
 quodammodo deridentes. mox a radice arboris ventus vehementissimus
 exortus est, et excitabantur fulgura et tonitrua et gravis tempestas.
 aquilae, quae procul erant, quum procellae impetum et vim tempe-
 statis sustinere non possent, ipsae quoque, quantumvis gravatae, sub
 tegmen admirabilis et egregie umbrosae arboris se receperunt. harum
 aliis unguis vi tempestatis fracti erant, aliis pennae deciderant, ut
 non iam possent volare, aliae denique plane erant exstinctae. exper-
 gefactus Ertogrulus et percussus animo, somniorum interpretem astro-
 logiae peritissimum adiit, eique visum enarravit. is, ex planetarum
 et siderum stellarumque motibus re cognita, sic respondit: "a te
 oriundi reges brevi tempore magni evadent eorumque regnum mire

ἀρχῆς καὶ ἀποκτενοῦσι, καὶ πολλὰ ἔθνη ὑποτελῆ ποιήσουσι, καὶ δουλεύουσιν ἑαυτοῖς, καὶ ἔσονται εὐλαβούμενοι καὶ φοβεροὶ εἰς πᾶν ἔθνος καὶ γένος καὶ γλώσσαν καὶ φυλὴν." ἀκούσας δὲ ὁ Ἐρτογορούλης περιχαρῆς γενόμενος, καὶ εἰς τὰ πάντα ἃ ἐποίει ἰσχυροτέρως καὶ μετὰ ἐλπίδων μεγάλων καὶ ἀγερώχου γνώμης 5 ἦν ἀγωνιζόμενος. μετὰ τινος ἡμέρας νῆας ληστρικὰς ὡς ἐν οἰκονομήσας, διήρεις καὶ μονήρεις εὐθύς ἐτοιμάσας καὶ μετὰ ἀνδρῶν μαχίμων καλῶς παρυσκευάσας, πολλὰς τῶν Κυκλάδων νήσους τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει τῆς Ἀσίας ἐλελάτησε καὶ ἀνδραποδίσαστο. περάσας δὲ καὶ πρὸς τὴν Θράκην ἐν τῇ 10 ἐπαρχίᾳ Αἴνου καὶ Περιθεωρίου πολλοὺς Χριστιανούς ἤχμαλώτισε, καὶ ἕως τῆς Εἰβορίας ἐλθὼν καὶ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τινος τόπους ἐξημίωσε. φθάσας δὲ ἄχρι καὶ τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος καὶ πολλὰ σκῦλα ποιήσας, τὸν πλοῦν τρέψας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐπανέστρεψε μετὰ πλήθους αἰχμαλώτων καὶ πλοῦτου. 15 καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἐτέρων σατραπῶν καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἀσπασίως ἐδέχθη, καὶ μετὰ φωνῶν ἐτίμονν αὐτὸν οἱ βάρβαροι· καὶ ἐκ τῶν σατραπῶν ἔκτοτε μάλιστα ἦν εὐλαβούμενος, καὶ προτιμητέος ἐκ πάντων διὰ τὸ ἰκανῶς πλέειν καὶ θαλαττουργεῖν, διότι μὲν οὐκ εἰσὶν ἀγαθοὶ τὸ γένος τοῦτο 20 τῶν Τούρκων ἐν τῇ θαλάσῃ πλέειν, αὐτὸς δὲ διὰ τὸ πλέειν

12. εὐρίπου M
20. μὲν om P

19 τὸ εἶναι ἰκανοπλοῖον καὶ θαλαττουργόν M
τοῦτο om P

gebitur per orbem terrarum, principes et reges alios domabunt, ex ipsorum finibus eos eiicient et occident, nationesque multas sibi vectigales facient subiicientque. denique venerabuntur eos et timebunt omnes populi, gentes, linguae, tribus." his auditis Ertogrulus magna laetitia perfusus, ad omnia, quae agebat, etiam alacriori studio summaque cum fiducia et ferocia incumberebat. post aliquot dies, navibus praedatoriis, quantum fieri poterat, adornatis, navigiisque, quae partim simplici partim duplici remorum ordine instructa erant, confestim paratis et idoneo militum numero impletis, complures de Cycladibus insulis in mari Aegaeo sitis depopulatur earumque incolas redigit in servitutem. mox in Thraciam traiectus, ex Aeni et Peritheriorii provincia non paucos Christianos captivos abducit et, ad Euboeam usque progressus, etiam Graeciae loca quaedam vexat. in ipsam adeo Peloponnesum pervenit, unde, magna ditatus praeda, in Asiam cursum reflexit et cum captivorum et divitiarum magna multitudine rediit, a reliquis satrapis et universo populo benigne exceptus et barbarorum honestatus acclamationibus. ex eo tempore prae ceteris satrapis dignitate et auctoritate insignis erat propter rerum maritimarum navaliumque peritiam, quandoquidem Turcarum gens mari non exercitata est, ille autem ex navigandi arte sua laudem tanto

τότε πλέον ἦν θανατοζόμενος. οὗτος γεννᾷ τὸν Ὀθμᾶνον, ἐξ οὗ καὶ Ὀθμανίδες τὸ γένος ἐκλήθη ἄπαν.

23. Ἀποβιώσαντος οὖν τοῦ Ἐρτογρούλου σταθεῖς ἐν τῇ 18 ἀρχῇ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀθμᾶνης, ὡς εἶπομεν, τὴν ἀρχὴν τὴν 5 πατρικὴν εἰς χεῖρας ἔλαβεν, ἔπει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 590, καὶ ἐν ὀλίγῳ καιρῷ ὁμοφωνήσας μετὰ τῶν ἐτέρων σατραπῶν, καὶ πολέμους τινὰς ποιήσας κατὰ τῶν ὑπηκόων Ῥωμαίων· καὶ ἦν τὰ πάντα τοῦ πολέμου διοικῶν καὶ κυβερνῶν ὁ Ὀθμᾶνης. εἶτα οὐκ ἤρρεσεν αὐτῷ ἵνα κοινῶς οἱ πάντες ἐν ἑσίν 10 καὶ οὐδεὶς αἰεὶ διαφέρῃ τοῦ ἑτέρου. μετὰ μικρᾶς τινὸς ἀφορμῆς αἰτίαν εὗρεν, καὶ διαφορᾶς ἀναμέσον γενομένης εἰς σύμβασιν ἦλθον ὅπως τὰ ὅσα ἐκ τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων ἐκέρδησαν μερίσωσιν, ἵνα ἕκαστος εἰς τὸ τυχὸν κύριος καὶ δεσπότης μόνον γνωρίζηται. καὶ πρῶτον μὲν οἱ τοῦ Ἀμορίου παῖδες, ὁ 15 Χασσᾶν καὶ Μαχουμέτ, ἔλαβον τὰ ἀπὸ τοῦ Σαγγάρεως ποταμοῦ μέχρι Παφλαγονίας, τὰ δὲ περὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ Πέργαμον καὶ Ἔφεσον ὁ Σασᾶν, τὰ δὲ ἐκείθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν παραλίων τῆς Ἰωνίας ὁ Σαρχάνης, τὰ δὲ πλείονα τῆς Μεσοφρυγίας καὶ ἔτι μέχρι Φιλαδελφίας καὶ τῶν ἐγ- 20 γοιστα πάντων ἀπὸ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ Ἀντιοχείας ὁ Καραμᾶνος Ἀλισσοῦριος, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Λυδίας καὶ Αἰό-

3. 23.] περὶ τοῦ Ὀθμᾶνον MP

5. λαβὼν ἔπει ἐκ τοῦ κόσμου

γενέσεως M 10. διαφέρειν P

11. ἀναμέσου αὐτῶν γεν. P

14. παῖδες ὁ M P 15. μεγεμένης P

διέλαβον M

17. Πέρ-

γαμον] Πρινήνην M

χασσαν P

21. ἀλισσοῦριος P

Αἰολί-

δος] κοχλίδος P

maiolem nanciscebatur. hic Othmanem genuit, a quo universa familia nomen Othmanidarum invenit.

23. Ertogrulæ mortuo, eius filius Othmanes, in regno, ut diximus, collocatus, paternum imperium suscepit, anno mundi 6773. is aliquamdiu cum ceteris satrapis concors, bella quaedam adversus Romanos gessit, ipse omnem rem bellicam administrans et adornans. mox eidem non placuit, ut communia cuncta haberent, nec quisquam sua ab alienis secerneret. facili opera causam reperit, unde exorto dissidio, tandem pepigerunt, ut, quaecunque de Romano imperio detraxissent, distribuerent inter se, et, quae cuique pars obtigisset, eius is dominus et princeps esset. ac primum quidem Amorii filii, Chassan et Mahumetus, acceperunt, quidquid terrarum a Sangario fluvio usque ad Paphlagoniam porrigitur; Magnesiam, Prienen, Ephesum et quae his oppidis adiacent regiones, Saasan accepit; inde ad Smyrnam et maritimam oram Ioniae quae pertinent, obtinuit Sarchanes; maiorem partem Phrygiae Magnae, adeoque Philadelphiam

λίδος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τὸν Ἑλλησποντον ὁ Καλάμης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Καράσης, τὰ δὲ περὶ τὸν Ὀλυμπον καὶ ὄσα τῆς Βιθυνίας ἐξῆς ὁ Ὀτθμάνης. καὶ οὕτως τὴν αἰχμάλωτον γῆν ἐκείνην μερίσαντες καὶ ὄρια ἐπιθέντες, ὁ Ὀτθμάνος φίλαρχος ὢν καὶ πλεονέκτης οὐκ ἠρέμησεν, ἀλλὰ ἀπο-5 πηδῶν τὰ ὄρια τῶν ἐτέρων, ἀδικῶν αὐτούς, πολὺν τόπον ἐξ αὐτῶν περιεποιήσατο καὶ πολλὰ ἐλόπει αὐτούς. καὶ θέλων παντοιοτρόπως ἵνα ἀνέξῃ τὴν ἑαυτοῦ μερίδα καὶ ἀρχήν, εἶτα πόλεμον ποιήσας κατὰ Ῥωμαίων μέρος τῆς Βιθυνίας ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο, καὶ μετὰ τοῦ τῆς περιφήμου πόλεως Σε-10 βαστείας ἀμνηρέοντος πόλεμον ποιήσας καὶ πιάσας αὐτὸν ἀπέκτεινε, καὶ ἐγκρατῆς καὶ κύριος ἐγένετο τῆς τοιαύτης πόλεως καὶ ἀπαρχίας, καὶ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν ἐκείνην ὑπέταξεν. ἐκεῖθεν ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἀρχὴν λαβοῦσα ἐφημίωθη καὶ ἐμεγαλύνθη. εἶτα πάλιν στραφεὶς τὰ ὄσα ἐδυνήθη ὑπὸ τῶν ἐτέρων ὁμο-15 φύλων σατραπῶν καὶ συντρόφων αὐτοῦ τῆς ἐκείνων μοίρας, ληστρικῶς καὶ μετὰ συμβάσεως, τινὰς τόπους καὶ φρουρία ἔλαβεν. εἶτα ἀπέθανεν, βασιλεύσας ἔτη κη', ἔτους ζωά', ἰνδικτικῶνος ια'. καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀρχάνης ἐγκρατῆς τῆς πα-20 τρικῆς ἀρχῆς γέγονεν.

24. Ὀρχάνης δέ, ὡς εἶπομεν, κύριος τῆς βασιλείας γυνόμενος τοῦ πατρὸς τῷ πατρὶ εἰς πάντα ἦν μιμούμενος, καὶ

14. ἐφίστη καὶ ἐμεγάλυνεν M 21. 24.] περὶ τοῦ ὀρχάνου P,
capite non distincto. περὶ τῆς βασιλείας Ὀρχάνου M 22. τοῦ
— μιμούμενος καὶ om P

usque, et proxima omnia a Maeandro fluvio usque Antiochiam, Car-
manus Alissurius; terram a Lydia et Aeolide usque ad Mysiam, quae
est in Hellesponto, Calames cum Carase filio; finitima Olympi et
inde quae patet pars Bithyniae, Othmanes habuit. hunc in modum
terra, quam armis occupaverant, distributa et constitutis finibus, Oth-
manes, dominandi habendique cupidine incensus, quiescere non po-
tuit, sed ultra fines evagatus, reliquos laedebat, ac multa iis loca eri-
piebat affligebatque eos graviter; atque omni modo nisus, ut auget
regnum suum, mox etiam Romanos armis adortus est et partem Bithy-
niae sibi subiecit, ac principem Sebastiae, urbis clarissimae, aggres-
sus, ipsam captum occidit, urbem eius et totam provinciam in pote-
statem suam rededit sibi que vindicavit. ab his profectum initium, re-
gnum eius inclaruit et auctum est. deinde rursus ad aliorum satraparum
popularium sodaliumque provincias conversus, quidquid inde
potuit locorum et castellorum, sive vi sive pactis usurpavit. tan-
dem, expletis in regno annis duodeviginti, mortuus est, anno 680i,
indictione 11, herede Orchane filio relicto.

24. Orchanes igitur regno paterno potitus, patrem in omnibus

ἦται τρόπον καὶ ἀφορμᾶς ἵνα πλουσίως αὐξήσῃ τὸν κληρὸν καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ἡμέραν τε καὶ νύκτα οὐχ ἡσυχάζεν ἀεὶ πολέμους ἔχειν καὶ ἀγωνίζεσθαι. καὶ μάχην ἐγείρας κατὰ τῶν δημοφύλων αὐτοῦ ἀμηνράδων καὶ πολλὰς νίκας ἤφρατο καὶ πᾶσαν τὴν Μυσίαν νόμῳ πολέμου ἐκέρδησε, Λυκαονίαν καὶ Φρυγίαν καὶ Καρίαν καὶ ἕως θαλάττης τῆς περὶ τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμόν, καὶ τὸ ἐναπολειφθὲν μέρος τῆς Βιθυνίας, Νικομήδειαν καὶ Νίκαιαν καὶ ἕτερα πολίχνηα οὐκ ὀλίγα καὶ ἄστυα, καὶ τὴν περίφημον καὶ ὠραίαν πόλιν τῆς Προύσης, ἣ κεῖται ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Ὀλύμπου, ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀρχομένην ἐκέρδησεν. ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ τῆς Προύσης καὶ τὸν πόδα τὸν δεξιὸν ἐπλήγη. περάσας δὲ καὶ ἐν τῇ Χερρονήσῳ τῆς Θράκης πολίχνηά τινα πολεμήσας ἐπήρην· ὕστερον δὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου εἰς γυναῖκα λαβὼν ἵδια τὴν συγγένειαν τῷ βασιλεῖ τῷ καὶ γυναικαδέλφῳ τὰ ἐν τῇ Χερρονήσῳ φρούρια αὐθις ἐχαρίσατο, ὡς ἀλλαχοῦ ἐφημεν, καὶ τῷ γυναικαδέλφῳ βοηθήσας εἰς τὴν βασιλείαν τὴν πατρικὴν ἀποκατέστησεν. εἶτα ἀπέθανεν, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη πενήκοντα καὶ ἐπὶ καὶ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας ἑβ', καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμουράτης τὴν ἀρχὴν διεδέξατο.

25. Μετὰ τὸν θάνατον οὖν τοῦ Ὀρχάνου ὁ Ἀμουράτης

5. ἤρξτο P 9. πόλιν Προύσαν P 10. παρὰ P 15. καὶ om P 18. ἀποθανὼν γὰρ ὃς M ἕτεροι μὲν λέγουσιν, ἔζηκοντα ἔτη ἐβασίλευσεν. Pachomius in margine P 21. 25.] περὶ τῆς βασιλείας Ἀμουράτη M, περὶ τοῦ ἀμουράτου P, capite non distincto. οὖν om P

rebus imitabatur, ac modum quaerebat occasionesque, opes et regnum, quantum posset, augendi, nec unquam cessabat commovere bella et certamina. itaque populares principes adortus, multas de iis victorias reportavit, armisque sibi paravit totam Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Cariam, usque ad mare et Eurymedontem fluvium progressus. idem reliquam partem Bithyniae, Nicomediam et Nicaeam et alia non pauca oppida et urbes, inque primis celebratissimam et pulcherrimam Prusam, ad radices Olympi montis sitam, quae etiam tum Romanis parebat, suis provinciis addidit. in bello Prusensi in dextero pede vulneratus est. copiis item in Chersonesus Thraciae transductis, oppida nonnulla expugnavit, quae tamen postea, imperatoris Iohannis sororem in matrimonium adeptus, huic et uxoris fratri propter affinitatem ultro concessit, ut alibi diximus; atque auxilio suo efficit, ut levir in paternum imperium restitueretur. deinde mortuus est, postquam regno praesuit annos septem et quinquaginta, menses novem, dies duodecim; ac suscepit imperium filius eius Amurates.

25. Post mortem Orchanis Amurates imperio potitur anno 6858,

εἰς χεῖρας λαβὼν τὴν τῆς βασιλείας ἐξουσίαν, ἐν ἔτει ζωῆ
 ἰνδικτιῶνος ιβ', ὃς ἦν εἰς τὰ πάντα ἐπιτήδειος, ἀνδρεῖος καὶ
 ἀγχίνους ὑπῆρχε καὶ πολύτροπος καὶ ἐν τοῖς πολέμοις δεξιὸς
 ὑπὲρ πάντας τοὺς προγόνους αὐτοῦ, καὶ πολλὰ κατώρθωσεν
 ἔργα μνήμης ἄξια εἰς αὐξῆσιν τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς καὶ βασι- 5
 λείας. οὗτος πρῶτος μὲν, ὡς εἰρήκαμεν, ἐν τοῖς τῆς Εὐρώ-
 πης μέρεσι περάσας τὴν Καλλιούπολιν κατέλαβεν, εἶτα καὶ
 τὴν Ἀδριανούπολιν. ὁμοίως καὶ ἕτερον οὐκ ὀλίγον μέρος τῆς
 Θράκης καὶ Μακεδονίας ἔλαβεν. ὕστερον δὲ ἀγάπην καὶ ὀρ-
 κωμοσίαν μετὰ τοῦ βασιλέως κῦρ Ἰωάννου ἐποίησεν. ἀπο- 10
 στατησάντων τινῶν τῶν σατραπῶν αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ μετὰ τοῦ
 βασιλέως περάσας ὁμοθυμαδὸν τούτους ἐτροπώσατο· καὶ
 μάχην ποιήσας μετὰ τῶν τοῦ Ἀμορίου ἀπογόνων πᾶσαν Πα-
 φλαγονίαν καὶ ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ Σαγγάρεως αὐτοὺς νικῆ-
 σας καὶ διώξας ἐκυρίευσεν. καὶ ἐν τῷ μέλλειν περᾶσαι αὐθις 15
 ἐν τῇ Εὐρώπῃ μαθὼν ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μωσῆς μετὰ τοῦ
 τοῦ βασιλέως υἱοῦ τοῦ κῦρ Ἀνδρονίκου ἀπεστάτησαν, λίαν
 λυπούμενος ἦν. καὶ περάσαντες ταχέως ἤλθον, καὶ στρατὸν
 στείλαντες κατ' αὐτῶν, νικήσαντες αὐτοὺς, ἔφυγον. ὕστερον
 πιάσαντες αὐτοὺς ὁ μὲν ἀμνηρᾶς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εὐθύς ἐθά- 20
 νάτωσεν, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐτύφλωσεν. εἶτα
 μάχην κατὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ Σερβίας ποιήσας πολὺ μέρος
 ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο καὶ νίκας μεγάλας ἤρατο. καιροῦ δὲ

1. εἰς χεῖρας om P 2. ἦν om P: malim ὦν 3. ἀγχίνος M
 6. πρῶτος om M 7. κατέλαβεν — Ἀδριανούπολιν om M 9.
 ὀρκομοτικὰ M 17. τοῦ ante κῦρ om P 18. λυπηθεὶς καὶ M

indictione 12. is in rebus omnibus strenuus, fortis et solers, atque
 versutia et peritia rei bellicae supra omnes maiores insignis, multa
 praeclara facinora ad augendum regnum edidit. namque primus in Euro-
 pam traiectus, ut supra docuimus, Calliopolim, mox etiam Adriano-
 polim, atque aliam haud exiguam partem Thraciae et Macedoniae
 occupavit. postea foedus et amicitiam cum Iohanne imperatore inivit;
 et cum eodem in Asiam traiectus, quosdam e satrapis suis, a fide
 desciscentes, coniunctis viribus ad officium revocavit, atque Amorii po-
 sterioris certamine divictis fugatisque, tota Paphlagonia usque ad Sanga-
 rium flumen potitus est. deinde in Europam reversurus, Mosem filium
 cum Andronico, Iohannis filio, defecisse magno cum dolore audi-
 vit. confestim traiecit, exercitum adversus eos mittunt, vident eos
 fugantque; mox iisdem comprehensis, ameras statim filium suum morte
 mulctavit, imperator suum privavit oculis. tum Bulgaris et Serviiis
 bello illato et praeclaris reportatis victoriis, magnam iis provincia-

τινος παρελθόντος πάλιν κατὰ τοῦ δεσπότην Λαζάρου τοῦ τῆς Σερβίας κρατούντος πόλεμον ἐποίησατο. τρέψας καὶ νικῆσας αὐτὸν ἐδίωξε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διεσκόρπισε, καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας τῆς Σερβίας αὐτῆς ἐκράτησε. τριά-
 5κοιντα καὶ ἑπτὰ μάχας ποιήσας μεγάλας πάντοτε ἦν τροπαι-
 οῦχος καὶ νικητής. ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ προρρηθέντος δεσπό-
 του Λαζάρου ἐφονεύθη δόλῳ, βασιλεύσας ἔτη τρία καὶ εἴκο-
 σι. οἱ δὲ βιζύριδες αὐτοῦ, μὴ εἰδότες τινός, στείλαντες τὸν
 υἱὸν αὐτοῦ Μπαγιαζήτην ἡγαγον· καὶ ἐγκρατῆς τοῦ στρα-
 10τοπέδου καὶ πάσης ἀρχῆς ἐν Εὐρώπῃ τε καὶ Ἀσίᾳ ἐγένετο.
 ἦν δὲ οὗτος ὁ Μπαγιαζήτης λίαν τοῖς πᾶσι φιλοδωρότατος
 καὶ θαυσιλῆς, καὶ τοῖς αὐθένταις καὶ ἄρχουσι Χριστιανοῖς
 τοῖς ὑποτεταγμένοις καὶ δεδουλωμένοις αὐτῷ καὶ εὐρισκομέ-
 15οῖς ἐν τῇ αὐτῇ πλεῖστα σιτηρέσια καὶ ἑτέρας εὐεργε-
 μετὰ πλείστης χαρῆς καὶ ἰλαροῦ προσώπου [οὗ διέλιπε ποιεῖν].
 26. Ἀρξας τῆς βασιλείας ὁ λεγόμενος Ἀλευτορῆς ἐν 19
 ἔτει ζωπαί, Ἰνδικτιῶνος ζ'. ἐν δὲ τῇ τῶν Τούρκων διαλέκτῳ
 ἀλευτορῆς ἀστραπή καὶ ἄρκον λέγεται· καὶ διὰ τὸ εἶναι αὐ-
 20τὸν ὄξυν εἰς πάντα καὶ ὀρμητικόν, καὶ τὸ πᾶν ταχέως καὶ
 μετὰ βίας θέλει ποιεῖν ὡς ἀστραπήν, ἐπωνόμασαν οὕτως.
 φοβηθεὶς δὲ ἵνα μὴ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μουσουλμάνος ἐνωπισθῇ
 τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον καὶ τι ἐναντίον συμβῆ, μηχανῆ ἐλογί-

11. περὶ τοῦ μπαγιαζήτου. ἦν δὲ ὁ ἀμηνῆς οὗτος λίαν P 15.
 διέλιπεν P, omisso ποιεῖν. 17. 26.] περὶ τῆς βασιλείας Μπα-
 γιαζήτου MP 21. θέλων MP οὕτως om M

rum partem eripuit intermisso aliquo tempore, Lazarum, Serviae despotam, bello denuo aggressus, devicit fugavitque, et dissipato eius exercitu, multas rursus urbes et regiones Serviae in potestatem suam redegit, septem et triginta magnis proeliis conflictatus, e quibus omnibus superior ac victor discessit. tandem ab eo, quem ante nominavi, Lazaro dolo necatus est, regno potitus annos tres et viginti. vezires eius, sciente nemine, Baiazetem, eius filium, arcessiverunt, qui exercitum et universum in Europa et Asia regnum in potestatem suam accepit. erat Baiazetes erga omnes liberalissimus et sumtuosus, atque Christianis principibus sibi subiectis, qui in ipsius regia essent, benignissime alimenta et alia beneficia quotidie tribuebat, nec cessabat hilariter vultuque laeto cum iis vivere et convivari.

26. Suscepit imperium Aleutores qui dicitur, anno 688, in-dictione 6. nimirum Turcico sermone aleutores fulmen et ursum significat. quia enim ad omnia acer et promptus erat et fulminis instar celeriter cuncta et cum impetu fieri volebat, idcirco hoc eum cognomen appellarunt. veritus autem, ne Musulmanus frater, patris morte

σατο· στείλας εὐθύς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ πατρὸς προσεκα-
 λέσατο, οὗτος δὲ μη εἰδὼς τὰ γενόμενα ἐν ἀκακίᾳ ἐλθὼν καὶ
 πιασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀπεπνίγη, καὶ οὕτως ἀμερίμῳς διῆγεν.
 ὡς δὲ τὸ ἔαρ ἤγγικε, πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ συναθροίσας
 καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ περᾶσας, εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐλθὼν, πολέ- 5
 μῆσας πᾶσαν ἐκυρίευσεν καὶ τοὺς Κολχοὺς ἐτροπώσατο καὶ τὴν
 Ἀμαστριν καὶ τὸν ἀμηρᾶν αὐτῆς τὸν Δίνον. εἶτα στρατεύει
 κατὰ τοῦ ἀμηρᾶ Σαρκανόν, νικᾷ αὐτὸν τε καὶ τὸν ἀμηρᾶν
 Μαεδές. τοῦ δὲ φθινοπώρου ἐπιστάντος, τοῦ χειμῶνος ἐλ-
 θὼν κατὰ τοῦ Θεχόει ἀμηρᾶ καὶ Μεθίνου, νικῆσας αὐτούς 10
 καὶ διώξας καὶ κύριος τῆς αὐτῶν ἀρχῆς πάσης ἐγένετο καὶ
 τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα αὐτῶν ἠχμαλώτισεν. εἶτα ἐν τῇ Εὐ-
 ρώπῃ αὐθις ἐπιστρέψας ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Οὐγγρῶν, καὶ
 ἅπαξ καὶ δις αὐτούς ἐνίκησε, καὶ τῆς Ἀλβανητίας μέρος
 ἐδούλωσε. καὶ κατὰ τοῦ Μίλιτζα τοῦ τῆς Βλαχίας ἀρχόντος 15
 στρατεύει, πολὺν τε τόπον ζημιώσας, εἶτα ὁ Μίλιτζας ἦλθεν
 εἰς μάχην φανεράν ἐν τινὶ τόπῳ δυσκόλῳ, ὁ ἀμηρᾶς δὲ με-
 θοδεύων τὸ τοῦ τόπου ἀτύχημα, τὴν μάχην καταλιπὼν ἀνε-
 χώρησεν. ὕστερον εἰς συμβάσεις ἐλθόντες, τέλος ἔταξεν ὁ
 Μίλιτζας διδόναι αὐτῷ, καὶ εἰρήνευσαν, καὶ ἐκ τῶν ἐναπολει- 20
 φθέντων τῆς Βουλγαρίας καὶ Σερβίας πολὺν τόπον ἔλαβε. καὶ
 μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Σιγισμόνδου πόλεμον ποιή-

7. ἐνδίνου M, ἐνδίνου P. vide infra. 9. μεεδέτ P 10.
 πεχοῆ P μεθεύου P 16. τε om P ἐλθὼν M 22.
 ποιήσας P

audita, sibi obsesset, fraudem comminiscitur. statim misit, qui eum
 tanquam patris nomine arcesserent. ille, rerum ignarus nec quidquam
 formidans mali, adest; comprehensus strangulatur. ita deinceps sol-
 licitudine vacuus Baiazetes, vere appropinquante, copias omnes in
 unum colligit, atque in Asiam traiecit, impressionem facit in Ar-
 meniam totamque sibi subiicit. idem Colchos domat atque Amasirim
 et huius urbis ameram, Dinum. deinde contra Sarcanem ameram du-
 cto exercitu, ipsum et Maedes, alium ameram, devincit. auctumno
 vergente et inita hieme Thechoeium et Methenem ameras aggressus,
 ipsius victis ac fugatis, tota eorum terra potitur, uxores cum liberis
 in servitutum rapit. tum in Europam reversus, in Hungaros movet,
 eosque semel atque iterum vincit, ac partem aliquam Albaniae oc-
 cupat. idem adversus Miltzam, Blachiae principem, profectus, multa
 loca eius vexat, sed quum ad iustum proelium in locum quandam
 difficilem Miltzas prodisset, incommoditati loci cedens, ommissa pugna,
 revertit. postea ad pactiones ventum est, quibus Miltzas tributum illi
 pensurum se esse promisit, et pax convenit. idem e locis reliquis

σαντες, και ἕως τῆς Νικοπόλεως ὁ Σιγισμόνδος ἔφθασε, και τὰ στρατεύματα συνητήθη, και κακοβουλίας ἔνεκεν τὰ τῶν Χριστιανῶν εἰς ἄκρον ἐσφάλησαν, και τρέψαντες αὐτούς μετὰ φόνου πολλοῦ και αἰχμαλωσίας ἐδίωξαν. εἶτα τὴν Κωνσταντινούπολιν και ἡμετέραν πατρίδα ἐλθὼν ἀπέκλεισε πολιορκῶν αὐτήν. και τοσοῦτον ὄξυς εἰς τὰ πάντα ἦν ὥστε οὐκ ἤρκειτο μόνον τὴν πόλιν πολιορκεῖν, ἀλλὰ τὸν Γιακούμπ-πασιαῖν και τὸν Βρενέζην στείλας μετὰ στρατοῦ χιλιάδων πενήκοντα και ἕξ ἤλθον κατὰ τῆς Πελοποννήσου, και εἰσελθόντες ἐν τῇ νήσῳ τὰ ὅσα ἐδύνατο κακὰ ἐποίησαν, ἔφθασαν δὲ και ἕως ἐγγὺς τῆς Κορώνης και Μεθώνης, εἶτα στραφέντες τὴν παλαιὰν και ὀνομαστὴν πόλιν τοῦ Ἄργους πολεμήσας ἔλαβον, και ὑπὲρ τὰς τριάκοντα χιλιάδας αἰχμαλώτους λαβόντες ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὑπόικους ἐποίησαν, και τὰ τεῖχη αὐτῆς χαλάσαντες ἔρημον κατέλιπον, ἐν ἔτει 579, Ἰνδικτιῶνος ε'. Δένος δὲ ὁ ἀμηνῆς και οἱ ἕτεροι οἱ τῆς ἀρχῆς ἐξωσθέντες παρὰ τοῦ Μπαγιαζήτου, ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα Ντεμίρην, κλαίοντες τὴν ἀδικίαν ἣν ἡδικήθησαν· και ὁ Ντεμίρης θέλων αὐτοῖς βοηθῆσαι, στείλας πρέσβυν τινα εἰς τὸν Μπαγιαζήτην λέγων ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιον κατὰ τῶν ὁμοφύλων μᾶλλον και ὁμοπίστων πράττειν οὕτως, και παρῆνει αὐτὸν ἵνα τὴν ἀρχὴν ἐνὸς ἐκάστου αὐθις δώσῃ, εἰ θέλει ἵνα φίλοι ἔσονται.

2. ἕνεκα P 4. ἐδίωξεν P 8. χιλιάδας M 13. ὑπὲρ om P
 14. 579^ω P 22. θέλει φίλους ἔσεσθαι P

Bulgariae et Serviae non pauca accepit. deinde adversus Sigismundum, imperatorem Germaniae, bello excitato, quum Nicopolim usque Sigismundus processisset, et occurrissent sibi exercitus, imprudentia factum est, ut Christiani funditus devicti, cum magno hominum partim occisorum partim captorum clade fugarentur. iam Cpolim patriam nostram adortus, obsidione clausit, adeoque praeeptus erat ad omnia, ut non satis haberet, urbem obsidere, sed Giacubpazianem et Brenezem cum sex et quinquaginta millibus mitteret in Peloponnesum. hi insulam adorti, omni eam malorum genere lacerarunt, prope Coronem et Methonen usque progressi. inde reversi, vetustam et inclitam urbem Argos expugnarunt, eamque, triginta amplius millibus captivorum in Asiam missis deductisque in colonias, eversis moenibus, desertam reliquerunt, anno mundi 6903, indicatione 5. interea Dinus ameras et reliqui, qui a Baiazeto sedibus suis pulsati fuerant, Demirem regem adierant, iniurias, quas accepissent, conquerentes. Demires, succurrendi iis cupidus, per legatum Baiazeti suadebat, iniustum esse, erga homines eiusdem gentis et rell-

Βὸ δὲ ἀμηρᾶς ἄκρον πλεονέκτης ὢν καὶ οὐδέποτε ἤρκετο πλοῦ-
του καὶ τρόπου· ὄρητικὸς καὶ δεινὸς ὢν τοῦ πρέσβεως τοῦς
λόγους εἰς οὐδὲν ἐλογίσατο, καὶ τὸν Ντεμίρη τὸν αὐθέντην
αὐτοῦ ὡς ἄγροικον λέγων ἐνέπαιζεν. ὁ δὲ Ντεμίρης ἀκούσας
ὑπὸ τοῦ πρέσβεως τὰ ὅσα ἐφθέγγετο κατὰ τούτου ὁ ἀμηρᾶς, 5
καὶ τὴν κενοδοξίαν αὐτοῦ εἰδὼς ἐθυμώθη, καὶ πάντα τὸν
στρατὸν αὐτοῦ συναθροίσας κατ' αὐτοῦ βαδίζων ἦν. ὡς δὲ
ἤκουσε καὶ ὁ Μπαγιαζήτης, τὰς αὐτοῦ δυνάμεις συναθροί-
σας μετὰ σπουδῆς εἰς συνάντησιν τοῦ Ντεμίρη ἦν ἐρχόμενος
ἀνδρείως καὶ θαρσαλέως μετὰ μεγάλης ψυχῆς. ὑπῆρχε δὲ ὁ 10
στρατὸς τοῦ ἀμηρᾶ χιλιάδες πενήκοντα καὶ ἑκατὸν, τοῦ δὲ
Ντεμίρη χιλιάδες ἦσαν ὀκτακόσκιαι καὶ εἴκοσι· καὶ πάλιν ἡ
μεγαλοψυχία τοῦ Μπαγιαζήτου εἰς οὐδὲν τὸν Ντεμίρη ἐλο-
γίζετο. φθάσαντες τὰ στρατεύματα εἰς τὰ μέρη τῆς Φρυγίας
συνήτησαν, καὶ ὁ πόλεμος καὶ ἡ σύνταξις καὶ ἡ συμπλοκή 15
μεγάλῃ ἐγεγόνει. τέλος οἱ τοῦ Μπαγιαζήτη εἰς φρυγὴν ἐτρέ-
πησαν· καὶ ἐν τῷ φεύγειν αὐτοὺς πολλοὺς πιάσαντες, οἷς
οὐδὲν ἕτερον ἀνιαρὸν ἐποίουν εἰ μὴ μόνον τὰ ἱμάτια καὶ τὰ
ἔπλα αὐτῶν ἦρουν καὶ γυμνοὺς ἀπέλυον. καὶ ἐν τῷ φεύγειν
καὶ τὸν Μπαγιαζήτην πιάσαντες καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ 20
τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωσῆν καὶ ἑτέροὺς πολλοὺς ἄρχοντας τῆς
αὐλῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ντεμίρη ἤγαγον. καὶ ὁ Ντεμίρης
ἐπλήσθη χαρᾶς διὰ τὴν νίκην, καὶ λέγει τῷ Μπαγιαζήτη

10. μεγαλοψυχίας P

15. συνητήθησαν P

gionis isto modo agere, eumque cohortabatur, ut suam cuique sa-
trapiam restitueret, si se amicum sibi vellet. ameras, homo inexple-
billi avaritia et habendi cupiditate, idemque vehemens et praeceps,
orationem legati nihili aestimavit, et Demirem, dominum eius, ludi-
ficans rusticum appellavit. Demires, quum audisset ex legato, quae
in se dixisset ameras, eiusque nosset ambitionem, ira incensus,
collectis omnibus copiis suis, adversus eum castra movit. re com-
perta, etiam Baiazetes, confestim suis collectis copiis, Demiri strenue
et fortiter confidenterque obviam profisciscitur. constabat amerae ex-
ercitus centum et quinquaginta millibus: Demiris octingenta et viginti
millia erant: at confidentia Baiazetis nihili faciebat Demirem. quum in
Phrygiam ab utrisque ventum esset, concurrerunt exercitus magnum-
que ortum est proelium. tandem Baiazetis exercitus in fugam conver-
sus est: in qua multi capti sunt, quibus nihil aliud molestiae factum,
nisi quod vestibus et armis nudati dimittebantur. ipse Baiazetes cum
uxore et filio Mose aliisque multis aulae suae proceribus comprehen-
sus, ad Demirem adductus est. qui propter victoriam, quam repor-

“κακή κεφαλή, διὰ τί τὰς ὀρέξεις τὰς κακὰς τῆς σῆς γνώμης οὐκ ἐκυβέρνησας, ἵνα μὴ εἰς τοῦτο ἔλθῃς; οὐκ οἶδας ὅτι οὐδείς δύναται τῷ ἐμῷ στρατῷ ἀντιστῆναι;” εἶτα θαναμαζῶν ὁ Ντεμίρης τὴν βασιλικὴν παρασκευὴν τοῦ Μπαγιαζήτου καὶ 5 ὠραίαν καὶ τὰς σκηρὰς ἐκείνας τὰς θαναμαστὰς, τὰ τοσαῦτα ὄρεα καὶ κύνας κυνηγετικούς οὓς εἶχε, λέγει πάλιν αὐτῷ “εἰπέ μοι, ὦ σαλὰ καὶ παρὰφρων, τίς ἢ ὠφέλεια τῆς μεγάλης σου κενοδοξίας μετὰ τοσαύτης παρασκευῆς;” ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Μπαγιαζήτης λέγει τῷ Ντεμίρῃ “οἶδα καλῶς, διὰ τὸ 10 εἶναί σε ἄγροικον Σκύθην καὶ ἐξ ἀσημον γένους, ὅτι αἱ βασιλικαὶ παρασκευαὶ οὐκ ἀρέσουσί σοι, διότι οὐδέποτε ταῦτα ἔπρεπόν σοι· ἐγὼ γὰρ ὡς υἱὸς τοῦ Ἀμουράτη καὶ ὄγγονος τοῦ Ὀρχάνου καὶ διαόγγονος τοῦ Ὀθιμάνου καὶ τρισόγγονος τοῦ Ἐρτογρούλη, καὶ ταῦτα καὶ πλείονα κέρηπον μοί ἐστι 15 ποιεῖν καὶ ἔχειν.” ὁ δὲ Ντεμίρης ἀκούσας τοὺς ἀνόθεους λόγους τοῦ Μπαγιαζήτου, θυμωθεὶς, κουβούκλιον ἐκ σιδήρου ποιήσας ἔσω αὐτὸν ἐπέβαλε καὶ μετ’ ὀλίγον αὐτὸν ἀπέκτεινε, βασιλεύσας ἔτη ἕξ πρὸς τοὺς εἴκοσι, ζήσας δὲ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ μῆνας ὀκτώ.

20 27. Τοιοῦτοτρόπως οὖν τῶν πραγμάτων, ὡς εἰρήκαμεν, ἐλθόντων, καὶ τοῦ ἀμηρᾶ Μπαγιαζήτου αἰχμαλωτισθέντος, εἰς ἀταξίαν καὶ κίνδυνον μέγαν ἢ τῶν Ὀθιμανλίδων βασι-

20. 27.] περὶ τῶν συγχύσεων τῶν γινομένων διὰ τὸν τοῦ Μπαγιαζήτου θάνατον ἀναμέσον (ἀνά P) τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἄλλα πικρά (ἄλλων τινῶν P) M et, qui caput numerat xj, P

taverat, laetitia exultans, Baiazetem allocutus, “homo nequam, inquit, cur pravis animi tui cupiditatibus non imperasti, ne huc devolverere? an nescis, meis copiis neminem parem esse?” deinde regium eius ornatum et elegantiam, et tentoria illa eximia tantamque avium et canum venaticorum multitudinem miratus, rursus “dic mihi, inquit, homo turbulentus et excors, qui est fastus tui cum tanto apparatu fructus?” tum ille: “bene novi, non placitum tibi, ut agresti Scythae et ex obscuro genere oriundo, apparatus regium, qui nunquam te decuit, at me decet, Amuratis filium et Orchanis nepotem et Osmanis pronepotem et Ertogrulis abnepotem, haec et plura facere atque habere.” sermonis insolentia iratus Demires, caveam ferream fabricari iussit, in quam eum coniectum paulo post occidit. regnaverat annos sex et viginti, captivus fuerat menses octo.

27. Rebus sic transactis, ut exposuimus, et Baiazete capto, in perturbationem et magnum discrimen Othmanidarum imperium incidit propter dissidia quaedam et bella inter filios eius enascentia,

λεία ἐνέπεσε διὰ τινὰς διαφορὰς καὶ πολέμους τῶν υἱῶν τοῦ Μπαγιαζήτου, οἳ ὡς ἤκουσαν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ἠγωνίζοντο ἵνα ἕκαστος τῆς βασιλείας τῆς πατρικῆς κύριος γένηται. καὶ περάσαντες εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ τέσσα-
 20 ρες ἀδελφοί, διὰ τὸν Μωσῆν ὡς εἰρήκαμεν αἰχμάλωτον⁵ μετὰ τοῦ πατρὸς ἐναπομείναντα, Ἰωσοῦφ, ὡς εἶπομεν, φωτισθεὶς τῇ αἰγλῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος Χριστιανὸς ἐγεγόνει, οἱ δὲ ἕτεροι ἀναμέσον διαφέροντο, καὶ μάχης γενομένης τὰ τοῦ Ἰεσοῦ ἀλίγον καιρὸν ὑπερίσχυσε. καὶ φιλίαν μεγάλην ἔχων μετὰ τοῦ βασιλέως κὺρ Μανουήλ καὶ στρατὸν συνα-
 10 θροίσας κατὰ τοῦ ῥηγὸς Οὐγγαρίας ἐλθὼν οὐδὲν κατώρθωσε. καὶ κατὰ τοῦ δεσπότη Σερβίας ἐλθὼν οὐδὲν αὐτῷ χρῆσιμον ἐγεγόνει. καὶ περάσας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἵνα ἐλθῆ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ Μουσουλμάνου, καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Καππαδοκῶν ἐπαρχίας συναντήσαντος ἐκείνου Ἰεσοῦ ἠτήθει εἶπυγε, καὶ ἐν
 15 τῷ φεύγειν πιύσαντες αὐτὸν προσήγαγον τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ ἐναπέπνυξεν αὐτὸν σταθεὶς ἐν τῇ ἀρχῇ μῆνας. . . . (28.) καὶ ὁ Μουσουλμάνος ἐγκρατὴς γενόμενος τῆς ἀρχῆς, ὁ Ντεμίρης ἔπειτα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μωσῆν ἠλευθέρωσεν, ὃς περάσας κρυφῶς ἦλθεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, καὶ ὁ δεσπότης Σερβίας χεῖρα
 20 ἱκανὴν δώσας καὶ βοηθήσας αὐτῷ, λέγω τῷ Μωσῇ, ἐγκρατὴς κατὰ τῆς Εὐρώπης ἐγεγόνει. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μουσουλμάνος ἐν τῇ Ἀσίᾳ περάσας διὰ τῆς πόλεως

1. τινὰς ἀφορμὰς διαφορὰς τε P 6. ἐναπομείναι P 17. ἐστάθη P. post μῆνας Alterus add ὀλίγους 18. ἀρχῆς ἦν τότε. ἔπειτα ὁ Ντ. P

qui, audita morte patris, pro se quisque nitebantur, ut regno paterno potirentur. transeunt in Europam fratres germani quatuor: Mosem enim captivum fuisse cum patre, monuimus: diximus etiam, Iosuphum, spiritus sancti lumine impletum, Christianum factum esse. reliqui inter se dissidebant. proelio facto, arma Iesses aliquamdiu praevalebant. is, arcta amicitia cum imperatore Manuele coniunctus, collectis copiis, adversus Hungarorum regem profectus est, nec tamen quidquam egit; nec Serviae despotam aggresso, expeditionis fructus constitit: et, quum in Asiam traiecisset, Musulmanum fratrem adoraturus, in Cappadocum finibus cum eo congressus, fugatus est et, in fuga comprehensus, ad fratrem adductus, qui eum strangulari iussit, imperio potitum menses (28.) regno a Musulmano occupato, Demires Mosem, fratrem eius, liberum dimisit, qui clam in Europam transgressus et a despota Serviae sufficiente manu instructus et adiutus, ea parte superior sit. hoc quum primum Musulmanus, frater eius, in Asia accepit, in Europam traiecit, ut per Byzantium fratri obviam

ἔλθειν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ φίλλαν μεγάλην μετὰ τοῦ βασιλέως ἔχων, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ δεσπότη τοῦ κυρ Θεοδώρου δώσας αὐτῷ εἰς γυναῖκα, ἡμέρας ὀλίγας ἐν τῇ πόλει διατρίψας ἐξῆλθε κατὰ τοῦ Μωσῆ. καὶ πολέμου γεγονότος ὁ

5 Μουσουλμάνος ὑπὸ τοῦ Μωσῆ ἐνίκηθη, καὶ πιασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐθανατώθη. (29.) καὶ ὁ Μωσῆς γενόμενος τῆς ὅλης ἀρχῆς κύριος στόλον ἠτοιμάσας διὰ θαλάσσης καὶ στρατὸν διὰ ξηρᾶς ἔλθειν κατὰ τῆς πόλεως. μαθῶν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, Ῥωμαϊκὸν στόλον ἠτοιμάσας καὶ οἰκονομήσας,

10 ὄρουγγαριον καταστήσας Μανουὴλ τὸν νόθον ἀδελφόν, καὶ ἔγγυς τῆς νήσου τῆς λεγομένης Πλάτης οἱ στόλοι συναντηθέντες, ὁ τοῦ Μωσῆ στόλος ἐσφάλη, καὶ μέρος μὲν τι κατεποντίσθη μέρος δὲ ἐβυθίσθη, καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα πάνυ ὀλίγα πλοιαρία κακῶς ἔφηνγον, καὶ ἡ νίκη Ῥωμαίοις ἦν. καὶ

15 ἐκ τῆς ξηρᾶς τὰ ὅμοια ὁ Μωσῆς ἔπαθεν. ἀκούων ταῦτα ἀνεχώρησε μετὰ αἰσχύνης. καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς μεθοδεύων μηχανὰς ἵνα παντελῶς νικήσῃ τὸν Μωϋσῆν, στείλας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔφερε τὸν τοῦ Μουσουλμάνου υἱὸν Ὁρχάνην καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αὐθέντην ἐπέβαλε. καὶ πολέμου γεγονότος τὰ τοῦ

20 Ὁρχάνου ἐσφάλησαν, ἐπιβουλευθέντος παρὰ τοῦ κυβερνήτου καὶ πρώτου βεζιρῆ αὐτοῦ Σαμπάνη, καὶ πιάσας αὐτὸν ὁ Μωσῆς ὁ Θεὸς αὐτοῦ ἐτύφλωσε. Μεεμέτης δὲ ὁ ὕστερογενὴς υἱὸς τοῦ Μπαγιαζήτου διὰ τὸ εἶναι ἐκ πάντων νεώτερος καὶ ὑπὸ τῶν

5. πιάσας αὐτὸν ἐθαγάτωσεν P 22. μεχεμέτης P

iret; et, quoniam eum nou vulgaris amicitia cum imperatore coniungebat, isque Theodori despotae filiam ei dederat in matrimonium, dies aliquot in urbe commoratus, contra Mosem movit. proelio commisso, Musulmanus a Mose devictus, captus et necatus est. (29.) Moses, universo regno potitus, classem adornat, qua mari, exercitum, quo terra urbem aggredetur. qua re comperta, imperator quoque Romanorum classem parat et instruit, cui drungarium praefecit Manuelem, fratrem nothum. ad Platen insulam classes sibi occurrunt: naves Mosis devictae, partim demersae, partim captae sunt: pauca admodum navigia, quae restabant, turpiter fugerunt: victoria penes Romanos stetit similem in terra cladem Moses accepit. haec ubi audiit, cum ignominia recessit. imperator denuo excogitatis artibus, quibus prorsus devinceret Mosem, missis in Asiam legatis, Orchanem, Musulmani filium, accessivit et in Europa dominum constituit. at collatis signis, succubuit Orchanes, a duce suo et primario veziro Sabane proditus. captum Moses patruus oculis privavit. Mehemetes autem, filius Baiazetis natu minimus, fratrum omnium metu, cum quodam artifice arcuario in locum quendam aufugit, ubi mercenarius vixit, ne

ἀδελφῶν πάντων φοβούμενος φρυγῶν ἦλθεν ἔν τινι τόπῳ μετὰ
 τινος τεχνίτου τοξοποιοῦ, καὶ ἐκεῖ μισθωτὸς ἐγένετο, ἵνα μὴ
 γνωσθῇ τοῖς ἀδελφοῖς· ἀνδρυνθεὶς δὲ τῇ ἡλικίᾳ ὀλίγον μετὰ τοι-
 αῦτης κακουχίας, θεωρῶν οὕτως ἔχοντα τὰ πράγματα, καὶ αὐτὸς
 τῇ τῆς τύχης φορᾷ χρησάμενος ταῦτα συλλογίζεται καὶ πρὸς 5
 τὸν ἀμηνᾶν Καραμάνον ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἔρχεται βοήθειαν
 αἰτῶν. καὶ ὁ ἀμηνᾶς Καραμάνος δεξάμενος αὐτὸν ἠδέως
 Β καὶ χεῖρα δώσας ἐξῆλθεν οὗτος κατὰ τοῦ ἀνταδέλφου Μωσῆ.
 πρώτης καὶ δευτέρας μάχης γενομένης ὁ τοῦ Μωσῆ στρατὸς
 ὑπερίσχυσε καὶ ὁ Μεεμέτης καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ διεσκορπί- 10
 σθησαν. ἐκ τρίτου δὲ τὴν τύχην λογισάμενος δοκιμάσαι, πρὸς
 τὸν τῆς Σερβίας καὶ Βουλγαρίας ἀνθέντην καὶ πρὸς τὸν βα-
 σιλέα ἐλθὼν βοήθειαν αἰτῆσαι παρ' αὐτῶν, καὶ δώσαντες
 αὐτῷ χεῖρα ἱκανὴν καὶ στρατὸν ἐξῆλθεν αὐθις κατὰ τοῦ
 Μωσῆ· καὶ μάχης γενομένης ὁ Μεεμέτης ἀπατήσας μετὰ 15
 χρημάτων πολλοὺς τῶν πρώτων στρατηγούς καὶ κυβερνήτας
 τοῦ Μωσῆ, ἀφέντες αὐτὸν ἐφυγον πρὸς τὸν Μεεμέτην. ὁ δὲ
 Μωσῆς ἰδὼν καὶ αὐτὸς εἰς φυγὴν ἐτράπη καὶ ἐλθὼν ἔν τινι
 τόπῳ ὑλώδει ἐκρύβη· ὃν εὐρών τις στρατηγὸς τοῦ Μεεμέτη
 ἐκεῖ ἀπέπνιξε προστάξει τοῦ ἀνθέντου αὐτοῦ. ἐστάθη οὖν ἡ 20
 αὐτῆ βασιλεία κινδυνεύουσα διὰ τὰς διχονοίας τὰς ἐν ἀλλή-
 λοις τοῖς τέσσαρσιν ἀδελφοῖς ἕτη τρία καὶ μῆνας δύο, (30)
 Μεεμέτης δὲ ἐγκρατῆς πάσης τῆς ἀρχῆς καὶ βασιλείας τῆς

2. καὶ ἐκεῖ om P 5. λογίζεται P 17. μεχεμέτην, ὁ δὲ με-
 χεμέτης ὑπερίσχυσεν. ἰδὼν δὲ P, omiſſis καὶ αὐτὸς 22. τέσ-
 σαρσιν om P 30.] περὶ τοῦ μεμεμένου P, qui alias μεχεμέτης,
 περὶ τῆς βασιλείας Μεεμέτη M.

fratribus innotesceret. aetate paulo grandior factus in villi hac con-
 ditione, quum rerum statum considerasset, ipse quoque fortunae se
 permisit, et ad Caramanum ameram in Cappadociam confugiens, eius
 auxilium implorat: amice ab eo receptus et instructus copiis, adversus
 Mosem fratrem proficiscitur. atque e primo quidem et secundo proe-
 lio Mosis exercitus superior discessit, Mehemetes eiusque exercitus
 fugati sunt; sed tertium fortunam experiendam esse ratus, principem
 Serviae et Bulgariae et imperatorem adiutorumque imploravit opem,
 atque acceptis ab iis copiis idoneis, denuo adversus Mosem duxit.
 proelio inito, e primariis multi duces centurionesque Mosis, pecunia
 a Mehemete corrupti, illo relicto, ad hunc transfugiunt. hoc quum
 animadvertisset Moses, in fugam et ipse conversus, in loco silvoso de-
 lituit, sed a duce quodam Mehemetis repertus, huius insu suffocatus
 est. versata igitur in discrimine fuerat huius imperii salus propter
 intestinas quatuor fratrum discordias annos tres et menses duos, (30.)

πατρικῆς μετὰ τοσούτων κόπων καὶ ὀδύων γέγοναν ἐν ἔτει
 53, Ἰνδικτιῶνος γ'.

Πρῶτον μὲν ἔργον μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἀρχὴν ἐποίησε
 τοῦτο. τὰ τέλη τῆς Μολδοβλαχίας καὶ Μπογδανίας, ὅσων
 5 ἦν δυνατὸν, ἐβάρυνε, καὶ πᾶσαν χώραν καὶ τόπον ἐν τῇ
 Ἀσίᾳ ἐν οἷς οἱ Σκύθαι ἐγίνοντο ἐγκρατεῖς μετὰ τὴν αἰχμα-
 λωσίαν τοῦ πατρός, πάλιν μετ' ὀλίγον ὑφ' ἑαυτὸν ἀπεκατέ-
 στησε· καὶ τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμοπίστους αὐθέντας οὓς ὁ
 πατὴρ ἐξέσωσε τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ Ντεμίρης ἐλθὼν πάλιν μετέ-
 10 ὤκεν αὐτοῖς, οὗτος νόμῳ πολέμου αὐθις ἐδίωξε, τὴν Γαλα-
 τίαν Καππαδοκίαν τε καὶ Πόντον καὶ ὅσα τῆς ἀνωθεν Ἀσίας
 ἐκέρδησε. τὸν Ἰσμαῆλ ἀμηνῶν τοῦ Σινωπίου ὑποτελῆ ἐποίησε,
 καὶ ἀπὸ Ἀυδίας ἕως Αἰολίδος καὶ ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τὸν
 Ἑλλησποντον κύριος ἐγένετο, καὶ μετὰ τῆς γερουσίας τῶν
 15 Ἑνετῶν μάχην ποιήσας. ὁ οὖν τῶν Ἑνετῶν στόλος εἶχεν
 ναυάρχην τὸν Πέτρον Λορδᾶν· καὶ ἄμφω οἱ στόλοι συναν-
 τηθέντες, λέγω τῶν Ἑνετῶν καὶ τοῦ ἀμηνῶ, ἀναμέσσω Προ-
 κονήσου καὶ Καλλιουπόλεως, καὶ ναυμαχίας γενομένης πολ-
 λαὶ τριήρεις καὶ νῆες τῶν Τούρκων κατεποντίσθησαν· μετὰ
 20 δὲ ταῦτα ἀγάπην ἐποίησαν. ἡγάπα δὲ τὸν βασιλέα κὺρ Μα-
 νουήλ οὗτος ὁ ἀμηνῶς καὶ τοὺς ἑτέρους αὐθέντας Χριστιανούς
 τοὺς ἐγγὺς τῶν ὀρίων αὐτοῦ· καὶ ἐν τῇ μέλλειν αὐτὸν τε-

7. ὀλίγον καιρὸν ὑφ' Μ 16. ὁ Λορδᾶς Λαυρεδανὸς λέγεται
 τῇ τῶν Ἀσιένων διαλέκτῳ. Pachomius in marg. M. Λαουρεδάνον P
 20. τὸν κύριον M

atque Mehemetes universi regni et imperii paterni cum tantis aeru-
 mnis et molestiis potitus est anno 6907, indictione 3.

Primum post susceptum imperium opus hoc edidit. Moldoblachiae
 et Bogdaniae tributa quam poterat gravissima imperabat, et quid-
 quid regionum in Asia Scythae, capto eius patre, occupaverant,
 brevi intervallo recepit, atque suae gentis ac religionis principes
 eos, quos a patre sedibus expulsos Demires restituerat, de integro
 eiecit, et Galatiam, Cappadociam, Pontum totamque Asiam superio-
 rem in potestatem suam redegit, Ismaëlem, Sinopes ameram, vecti-
 galem fecit, et a Lydia ad Aeolidem usque et Mysiam, quae est in
 Hellesponto, dominabatur, etiam cum Venetis proelio conflictatus,
 quorum classi Petrus Lordan praeerat. quum ambae classes, Vene-
 torum et amerae, inter Proconnesum et Calliopolim essent con-
 gressae et pugna commissa, multae Turcarum naves et triremes de-
 pressae sunt. deinde pax inter eos composita. amice hic ameras am-
 plectebatur imperatorem Manuelem et reliquos principes Christianos
 sibi vicinos, et moribundus Amuratae filio mandavit, ut is quoque

λευτῶν τῷ υἱῷ Ἀμουράτῃ παρήγγειλεν ἵν' ἔσῃται φίλος καὶ βοηθὸς τῷ βασιλεῖ κὺρ Μανουήλ. οὗτος πρῶτος ἐν τῇ Ἀδρια-
 νουπόλει τὴν καθέδραν ἐποίησεν, ἣν οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ
 Προύση εἶχον. ὑπῆρχε δὲ λίαν φιλόδωρος καὶ τοῖς φίλοις
 ἄριστος· ὁμοίως δὲ τοῖς ἐχθροῖς ἕως τέλους ζωῆς καμηλοει-5
 δῶς διέκειτο, καὶ πάντοτε νέα ἐφευρήματα καὶ μηχανὰς γυ-
 ρεύων, ἵνα βλάβηται καὶ ἀφανίζῃ τοὺς κακῶς διαχειμένους μετ'
 αὐτοῦ. ἀπέθανε δὲ βασιλεύσας ἕτη δέκα καὶ ἑπτὰ.

31. Ἀποθανόντος οὖν τοῦ ἀμυρῶ Μεσμέτη καὶ Κυρίτζη
 ἑνομαζομένου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμουράτης ἐλθὼν τὴν ἀρχὴν¹⁰
²¹ διεδέξατο ἐν ἔτει 5924, Ἰνδικτιῶνος ἧ, καὶ τοῦ φθινοπώρου
 ἰσταμένου οὐκ ἠρέμησε διὰ τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ τὸν στρατὸν
 αὐτοῦ συνιῆξας ἐρχεται κατὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Μουσταφᾶ,
 καὶ νικῆσας αὐτὸν ἐθανάτωσε. καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην
 καὶ τὸν Μιχαήλ-μπέτην στείλας, ἐλθὼν τὴν πόλιν ἀπέκλεισε.¹⁵
 ἡ αἰτία ἦν ὅτι τῷ Μουσταφᾶ, ὡς ἔμπροσθεν εἰς πλάτος ἐη-
 θήσεται, οἱ βασιλεῖς ἐβοήθουν. εἶτα καὶ αὐτὸς ἐλθὼν καὶ
 οὐδὲν κατορθώσας ἀγάπην μετὰ τῶν βασιλέων ἐποίησε, με-
 σιτευσάσης τῆς κυρᾶς Μάρως τῆς μητρουῖας αὐτοῦ. εἶτα ἐρ-
 χεται κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης κρατουμένης οὐσης ὑπὸ τῶν²⁰
 Ἑνετῶν· ἦν πολιορκήσας καὶ ἀποκλείσας ἔλαβε. καὶ ἐκ τῆς
 Οὐγγυρίας μέρος οὐκ ὀλίγον ἐδούλωσε, καὶ μάχην ποιήσας

5. ἕως τέλους ζωῆς om P 6. γυρεύων] ζητῶν P 9. 31.] περὶ
 τῆς βασιλείας Ἀμουράτῃ M, περὶ τῆς τοῦ ἀμουράτου βασιλείας P,
 novum caput non exorsus. 15. ἐλθεῖν P 22. οὐγκρίας μέρ-
 ος ελαβε καὶ ἐδούλωσεν οὐκ ὀλίγον P

amicus et socius esset Manuelli. idem primus Adrianopoli sedem re-
 giam collocavit, quam maiores eius Prusae habuerant erat munificen-
 tissimus et sicut in amicis liberalissimus, ita hostibus usque ad finem
 vitae infensissimus, semperque novarum artium machinarumque studio-
 sus, quibus male erga se animatis damnum atque interitum afferret.
 mortuus est anno regni decimo septimo.

31. Mortuo Mehemete amera, qui cognominatur Cyriztes, Amu-
 rates, eius filius, imperium capessivit, anno 6924, indictione 8. au-
 tumno ineunte, ut quiesceret, instante hieme commoveri non poterat,
 sed, collecto exercitu, patrum Mustapham aggressus est, victumque
 occidit. ac statim post eam victoriam praemisso Cpolim Michael-
 bego, ipse supervenit eamque urbem obsedit: cuius rei causa erat,
 quod Mustaphae, ut postea fusius dicetur, imperatores auxilium tu-
 lerant. verum quum nec ipse quidquam proficeret, amicitiam cum im-
 peratoribus composuit, conciliante Maro domina, eius noverca. inde
 Thessalonicam, Venetis tum subiectam, aggressus est eamque obses-

μετὰ τοῦ ῥηγὸς Λαδισλάου αὐτὸν ἐνίκησεν. ἐλθὼν δὲ κατα-
 τῶν Βλάχων καὶ Μολδοβλάχων οὐδὲν κατώρθωσεν, ἀλλὰ ζη-
 μιωμένος ἐπανέστρεψεν. εἶτα αὐθις δεύτερον στρατεύει κατ'
 αὐτῶν· καὶ οἱ Βλάχοι εἰς βοήθειαν τοὺς Οὐγγάρους προσκα-
 5 λεσάμενοι, καὶ πολέμου γενομένου ἢ νίκη τῷ ἀμηνῶ ἦν καὶ
 αὐτοὶ διεσκορπίσθησαν φεύγοντες. λέγουσι δὲ ὅτι ἀπέθανον
 ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ πλεῖον ἢ τριάκοντα χιλιάδες Οὐγγαροὶ τε
 καὶ Βλάχοι, Τοῦρκοι δὲ πάντῃ ὀλίγοι. τῆς παλαιᾶς Ἠπιεί-
 ρου μέρος καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρνοὺς Θῆβάν τε καὶ Ἀθή-
 10 ναν καὶ πᾶσαν Βοιωτίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ Ἰωάννινα ἐδούλωσε
 πολέμῳ, καὶ τὸν τῆς Καισαρείας ἀμηνῶν εἰς τέλος ἐνίκησε
 καὶ ἠφάνισε, καὶ κύριος τῆς ἀρχῆς ὅλης ἐκείνης ἐγένετο,
 ἄχρις δὲ τινῶν φρονυρίων, ἃ ἦσαν ἐν τισιν ὄρεσιν ὑψηλοτά-
 15 ταις, ἐνθα ἦλθεν ὁ Καριμάνος καὶ τὴν κατοίκησιν ἐποιεῖτα.
 καὶ ὁ ῥῆξ Λαδισλάος ὁμοφωνήσας μετὰ τινῶν ἐτέρων αὐθέν-
 των Χριστιανῶν ἔρχεται αὐθις κατὰ τοῦ Ἀμουράτου, καὶ
 ἕως τῆς πόλεως Βάρνης φθάσαντες καὶ ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἀμηνῶ
 συναντηθέντες, εἰς ἀγνωσίας ὁ Λαδισλάος ἐσφάλη· καὶ νική-
 20 σας αὐτὸν ἀπέκτεινε καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διασκέδασεν. εἶτα
 ἔξέρχεται κατὰ τῆς ἄνω Μυσιάς, καὶ πολὺ μέρος ὑποτελὲς

4. οὐγκρους P, qui sic ubique 7. πλειονες P 10. Ἰωνίαν M
 ὄρεσι
 13. ἄχρις δὲ] πλὴν P ἐν τίνουσι M τόποις ὑψηλοῖς P
 15. λαδισλάος M et h. l. et mox 16. καὶ om P 17. φθά-
 σαντες om P ἀμουράτου P

sam oppugnatamque in potestatem suam redegit. etiam Hungariae par-
 tem non exiguam sibi subiecit ac, proelio cum Ladislao rege conserto,
 superior discessit. contra Blachos autem et Moldoblachos profectus, suc-
 cessu caruit, imo cum detrimento recessit. mox iterum in eos ducit:
 Blachi Hungaros subsidio vocant; sed conserta manu, victoria penes
 ameram est, illi dissipati fugiunt. in ea pugna Hungarorum Blacho-
 rumque amplius triginta millia, Turcarum perpaucos cecidisse dicunt.
 partem veteris Epiri, Aetolos, Acarnanes, Thebas, Athenas, to-
 tam Boeotiam, Helladem et Iohannina bello sibi vindicavit, atque
 ameram Caesareae postremum devicit delevitque, et universa illa
 ditione potitus est, exceptis quibusdam castellis, quae in montibus
 altissimis erant, ubi sedem collocaverat Caramanus. Ladislau rex,
 cum aliis quibusdam principibus Christianis foedere iunctus, denuo
 contra Amuratem suscepit expeditionem, sed Varnam usque progres-
 sus ibique cum amera proeliatu, imperitia rei bellicae rem male
 gessit. namque certamine devictus et occisus, exercitusque eius di-
 spersus est. iam Amurates Mysiam superiorem ingressus, magnam eius
 partem sibi vectigalem fecit, ac Bosnam et Iohannem Castriotam plane

ἐποίησε, καὶ τὴν Μπόσαν καὶ τὸν Καστριώτην Ἰωάννην εἰς ἄκρον ἐδούλωσεν. οὗτος πρῶτος τοῖς Ἰαννιτζάρους τὰ προνόμια ἃ ἔχουσιν ἐχαρίσατο, καὶ εἰς τάξιν ἦν ἕως τῆς σήμερον ἔταξε πορευέσθαι· παλαιούθην μὲν τὸ αὐτὸ τάγμα ἐτέρας συνηθείας καὶ τάξεις καὶ ἐνδύματα εἶχον. καὶ γυναῖκας μὴ 5 λαμβάνειν ἔταξεν, ἵνα μὴ ἀσχολῶνται διὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν τροφᾶς καὶ φροντίδας, ἀλλὰ μετὰ προθυμίας ἐν τῇ πολέμῳ πάντοτε ἀμερίμῶς ἔσονται, καὶ υἱοὺς αὐτοῦ καλεῖσθαι ἐκέλευσε. ὑπῆρχε δὲ εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ πάνυ δίκαιος, προθεωρῶν τὰ ἐρχόμενα. οὐδένα ἀδικεῖν ποτὲ τοὺς σατρα- 10 πῶν καὶ κριτῶν πάντας μᾶλλον ἐπρόσταττε· καὶ ἐάν τις τὸ πρόσταγμα μικρὸν παρῆβαινε, χωρὶς τινοσ συμπαθείας κεφαλικῶς αὐτοὺς ἐπαίδευεν. ἦν δὲ ἐν ταῖς μάχαις ῥιψοκίλδυνος, καὶ ἡ τύχη πάντοτε αὐτῷ ἐβοήθησεν. ὕστερον ἐφάνη αὐτῷ δερβίσης γενέσθαι ἤγουν μοναχός, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ περάσας 15 ἐγένετο, καὶ ζῶν ἔτι τῷ υἱῷ Μεεμέτῃ τὴν πᾶσαν ἔξουσίαν καὶ βασιλείαν ἔδωκε, βασιλεύσας ἑτὶ τριάκοντα καὶ τέσσαρα.

32. Ἐλθούσης δὲ πάσης τῆς ἀρχῆς καὶ ἔξουσίας ἐπὶ Βτὸν Μεεμέτην ἐν ἔτει 597, Ἰνδικτιῶνος 18, διὰ τὸ εἶναι

1. Πόσαν καὶ τὸν καστριώτην P, στρατιώτην margo 3. ἃ
— σήμερον om P 11. ἐπρόσταζε P 12. τις μικρὸν τὰ
πράγματα P 15. τερβίσης περάσας ἐν τῇ προύσῃ ἐγένετο
ἤγουν μοναχός, καὶ ζῶντος αὐτοῦ τῷ M 18. 32.] λβ
om P. περὶ τῆς βασιλείας Μεεμέτη (μεεμέτ P) βασιλέως τῶν
Τούρκων τοῦ τὴν πόλιν λαβόντος (τοῦ καὶ τὴν πόλιν ἀλώσαν-
τος P) MP 19. μεχεμέτ P

sibi subiecit. idem primus ianitzaris iura, quae illi habent, praecipua impertivit, eosque eo, quo etiam hodie utuntur, exercitio uti iussit. antiquitus enim eius legionis aliae consuetudines, alia exercitia, alia vestimenta erant. vetuit eosdem matrimonia contrahere, ne detinerentur uxorum liberorumque cura et victu, sed alacri et soluto semper animo in militia versarentur, voluitque eosdem filios suos appellari. in subiectos egregie iustus, et futuri intelligens erat; severe satrapis et iudicibus omnibus edicebat, ne cuiquam iniuriam facerent; quod edictum si quis vel minime violasset, nulla misericordia prohibebatur, quominus eum capite mulcicaret. in proeliis se obiciebat periculis, atque nunquam non favit ei fortuna. postremo ei visum est, ut derbises sive monachus fieret. itaque Prusam profectus, derbises factus est concessitque adhuc vivus Mehemeti filio regnum et omnem auctoritatem regiam, postquam ipse functus est imperio annos triginta quatuor.

32. Translato Mehemeti regno omnique polestate regia anno 6958, indictione 14, quoniam is admodum adolescens erat, quidam

αὐτὸν πάνυ νέον τινὲς τῶν γηραιῶν βεζιρίδων ἔλεγον τῷ Ἀμου-
 5 ράτῃ ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἐμπιστευθῆναι τὴν τοσοῦτην ἀρχὴν ἔτι
 τῷ υἱῷ, ἵνα μὴ οἱ τῆς νεότητος καπνοὶ τὴν βασιλείαν κινδύ-
 νεῦσαι ποιήσωσιν. ὁ οὖν Μεεμέτης ταῦτα αἰσθανόμενος ἐμαί-
 10 νητο κατ' αὐτῶν, καὶ πολλοὺς ὕστερον ἐθανάτωσε, καὶ παι-
 δαριογέρον ἐν ταῖς μάχαις καὶ ταῖς διοικήσεσιν εἰς ἄκρον
 ἐγένετο. ἦν δὲ ὁ νέος δραστικός καὶ δεινὸς κατὰ πάντα, τοὺς
 ἐναρέτους καὶ σοφοὺς ἀνδρας ἀγαπῶν· καὶ αὐτὸς οὐκ ἀμέ-
 15 δικτος ἦν σοφίας, καὶ τὴν τέχνην τῆς ἀστρολογίας οὐκ ὀλί-
 γον γευσάμενος ἀναγινώσκειν αἰεὶ ἠγάπα. τὰ τε κατορθώματα
 καὶ βίους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα καὶ τοῦ Ὀκταβίου Καί-
 σαρως, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου τοῦ καὶ Φλαβίου καὶ Θεο-
 20 δοσίου τοῦ ἐξ Ἰσπανίας βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως ἀνε-
 γίνωσκειν, αἰτῶν καὶ ἐρευνῶν μηχανὰς ἵνα τοὺς πάντας ὑπερβῇ
 καὶ τὰ ὄρια τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰς ἄκρον ἀυξήσῃ· ὁ καὶ
 ἐποίησεν. ἀκούσας οὖν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀμουράτῃ ὁ
 Καραμάνος Ἀλυσούριος ἐκ τῶν ὁρέων καταβάς πολὺν τόπον
 25 ἑαυτῷ περιεποιήσατο. ὁ δὲ νέος ἀυθέντης ὁ Μεεμέτης στρα-
 τὸν ἐτοιμάσας ἔρχεται κατ' αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ φυγῶν πάλιν
 εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὁρέων διήρχετο, ἕως οὗ μετὰ τινα και-
 ρὸν παντελῶς ἠφανίσθη. μετὰ δὲ τὸ διωχθῆναι τὸν Καρα-
 μάνον περάσας ἐν τῇ Καλλιουπόλει καὶ εἰς Ἀνδριανούπολιν

2. ἔστι δίκαιον P
om P

4. ἐχθρὸς ἐγένετο P

13. ἀνεγίνωσκειν

seniores vezires Amuratem monnerunt, licitum non esse, tantam re-
 gni molem iam tum committi filio, ne spiritus iuveniles regno excita-
 rent pericula. Mehemetes haec ubi sensit, ira furebat, multosque de
 his veziribus postea interemit, in rebus tam domesticis tum bellicis
 administrandis sapientiam plane senilem praestans. erat impiger et
 acer in rebus omnibus, atque amore amplectebatur homines virtutis
 et litterarum studiosos; nec ipse rudis erat litterarum, et in disci-
 plina astrologica progressus non mediocres fecerat; assidua lectione
 occupatus, res gestas et vitas Alexandri Macedonis, Octavii Caesaris,
 Flavii Constantini magni, imperatoris Theodosii Hispani legebat, quae-
 rens et indagans artes, quibus omnes antecelleret et regni fines pro-
 ferret quam latissime: quod etiam praestitit. audita morte Amura-
 tis, Caramanus Alisurius e montibus descendit multaue sibi loca
 subiecit. iuvenis rex Mehemetes, comparata manu, adversus eum
 proficiscitur; qui in fugam versus, rursus in montium iuga se abdit,
 donec aliquanto post omnino deletur. Caramanum persecutus, Callio-
 polim, deinde Adrianopolim concessit, unde, instructis copiis, adver-
 sus urbem et imperium Romanum proficiscitur, ac tanta hac tamque

φθάσας ἠτοιμάσθη καὶ ἦλθε κατὰ τῆς πόλεως καὶ Ῥωμαίων βασιλείας, καὶ τῆς τοιαύτης περιφήμου πόλεως κύριος ἐγένετο, καὶ ἡμῶς ἐκείθεν ἠχμαλώτισε καὶ ἠφάνισε καὶ ἐξέωσεν. εἶτα στρατεύει κατὰ τῆς βασιλείας Τραπεζούντος, καὶ ἐν ἐκκολίᾳ μετ' ὀλίγον πόλεμον πᾶσαν ἐκείνην τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, 5 καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς Δαβὶδ τὸν Κομνηρὸν αἰχμαλώτον ἐν τῇ πόλει Κωνσταντίνου ἔφερεν. καὶ τὴν περιβόητον πόλιν Σινωπίου ἦν ὑποτελῆ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐποίησαν, οὗτος πολέμῳ τὸν αὐτῆς ἀμνηρᾶν νικήσας κύριος τέλειος ἐκείνης τῆς ἀρχῆς ἐγένετο. εἶτα τὴν ἀγάπην λύσας ἦν εἶχε μετὰ τῶν δεσπότων στρα- 10 τεύει κατὰ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τοὺς δεσπότας διώξας πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον ἔλαβε. καὶ τὸ ἐναπολειφθὲν τῆς Σερβίας μέρος, καὶ τὸν δεσπότην αὐτῆς διώξας καὶ τὴν μητέρα πολέμῳ, ἐγκρατῆς εἰς πάντα ἐγένετο. Χίον δὲ τὴν νῆσον καὶ Λέσβον ἄνευ πολέμου ὑφ' ἑαυτῷ ὑποτελεῖς ἐποίησεν. ὕστε- 15 ρον δὲ τῆς Λέσβου πάσης καθ' ὅλου ἐγκρατῆς ἐγένετο. εἶτα ἔρχεται κατὰ τῆς νήσου Κύπρου, καὶ μετὰ τοῦ ῥηγὸς εἰς συμβάσεις ἐλθόντες, τέλος ἔταξε διδόναι αὐτῷ καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν. εἶτα στόλον ἕτερον ἐτοιμάσας, κατὰ τῆς νήσου Ῥόδου ἐλθὼν ἄπρακτος ἐκ τῶν ἐκείθεν διέβη, καὶ πολλοὶ ἐκ 20 τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἀπεκτάνθησαν διὰ τὸ ἐλθεῖν στόλον τινα ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς βοήθειαν. αὐτὸς δὲ θυμῷ καχλάζων, ἵνα τὴν ἀνταμοιβὴν τοῖς Ἰταλοῖς ποιήσῃ, στόλον βαρῦν ἐτοιμάσας μετὰ στρατοῦ πολλοῦ ἰππικοῦ τε καὶ πεζοῦ ἔστειλε κατὰ τῆς

5. μετ' ὀλίγου πολέμου ἐκείνην P

nobili urbe potitus, nosmet inde captivos expulit et exterminavit. mox Trapezuntiorum regnum adortus, facili opera illud quoque brevi bello sibi vindicavit, et regem eius Davidem Comnenum captivum Cpolim duxit, quumque celeberrimam urbem Sinopen decessores eius tantummodo vectigalem habuissent, Mehemetes, armis devicto eius amera, prorsus eam in potestatem suam redegit. deinde rupta pace, quam cum despotis habebat, in Peloponnesum duxit, eamque, pulsis despotis, totam occupavit, sicut etiam reliquam partem Serviae, eius despotia cum matre fugato, imperio suo subiecit. Chium et Lesbum insulas citra bellum sibi tributarias fecit: ac Lesbo quidem mox universa potitus est. deinde Cyprum aggressus, cum eius rege de tributo sibi solvendo pactum iniit atque ita recessit. mox alia classe comparata et contra Rhodum ducta, re infecta, inde rediit, amissis non paucis militibus, quoniam classis ex Italia auxilio venerat. ipse ira et cupidine aetuous Italos ulciscendi, classem ingentem multis instructam peditibus et equitibus in Calabriam et Apuliam misit,

Καλαβρίας καὶ τῆς Ἀπουλίας, καὶ ἐν τῇ ἀπέρχοσθαι τὸν
 στόλον Ζάκυνθον καὶ Κεφαλονίαν ὑποτελεῖς ἐποίησε· φθά-
 σας δὲ ὁ στόλος ἐν τῇ Καλαβρίᾳ, τὸ φρούριον τὸ ἐν τῇ
 Ἀπουλίᾳ τὸ λεγόμενον Ὑδροῦς ἀποκλείσας καὶ πολιορκήσας
 5 αὐτὸ ἔλαβε, καὶ ἑτερα φρούριά τινα λαβὼν πρόσω ἐπορεύε-
 το. καὶ εἰν μὴ ὁ θεὸς ἐξ ἀνθρώπων ἐποίησεν αὐτὸν οἷς
 οἶδε τρόποις, τὰ ὅμοια ὡς καὶ ἡμεῖς οἱ Ἴταλοὶ ἔπαθον ἄν. 22
 ἀκουσθεῖς δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, οἱ σατράπαι
 καὶ οἱ κυβερνήται τοῦ στόλου καὶ τοῦ στρατοῦ μετὰ συμβά-
 10 σεως τὰ φρούρια ἀφέντες ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀνεχώρησαν· καὶ
 οὕτως τὰ ἐν τῇ Καλαβρίᾳ γέγονασιν. ἐβασίλευσεν δὲ ἔτη
 δύο καὶ τριάκοντα, καὶ δέκα βασιλείας ὑπέταξε καὶ ἐδού-
 λωσε, καὶ διακοσίας πόλεις ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἔλαβε. πέντε
 δὲ διαλέκτους χωρὶς τῆς αὐτοῦ ὀρθῶς ὠμίλει, Ἑλληνικὴν,
 15 Λατινικὴν, Ἀραβικὴν, Χαλδαϊκὴν καὶ Περσικὴν. λίαν ἦν
 εὐφραινόμενος ὠμίλειν καὶ διαλέγεσθαι μετὰ σοφῶν καὶ συνε-
 τῶν ἀνδρῶν· διὰ τοῦτο καὶ τὸν πατριάρχην κὺρ Γεννάδιον
 ἠγάπα καὶ ἤκουεν αὐτοῦ καὶ συγχάκις ὠμίλει αὐτῷ. ἔλεγε
 δὲ ὅτι ἐκ τῆς τῶν ἄστρον κινήσεως ἐγνώριζεν ὅτι βασιλεὺς
 20 ἔμελλεν ὑποτάξαι καὶ πολλοὺς τόπους δουλώσαι, καὶ οὕτως
 ἐγένετο.

Καὶ οὕτως μὲν, καθὼς ἱστορήσαμεν κατ' ἐπιτομήν, ἡ
 ἀρχὴ τοῦ γένους τοῦ ἀμμηρῶ Ὀθμάνου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀπο-

1. ἐπανάρχοσθαι M 2. ἐποίησαν P 4. ὕδρου P, ὕδρινθόν
 margo. Ὑδροῦς παρ' Ἰταλοῖς Ὀτραντον. Pachomius in margine M
 12. βασίλεια P.

atque in itinere Zacynthum et Cephaleniam vectigales fecit. appulsa
 classe ad Calabriam, oppidum Apuliae Hydruntem obsedit cepitque,
 atque alii quibusdam oppidis occupatis, ultra processit. ac, nisi
 deus eum, quibus solet rationibus, e vivis abstulisset, aerumnæ no-
 stris pares subeundæ Italis fuissent. comperta eius morte in Ita-
 lia, satrapæ et duces classis atque exercitus sub conditionibus qui-
 busdam oppida restituerunt et ex Italia decesserunt. res in Calabria
 igitur ita evenerunt. regnavit annos duos et triginta; acquisivit et
 subiecit sibi regna decem, et Christianis urbes ducentas eripuit. quin-
 que linguas præter suam probe noverat, Graecam, Latinam, Arabi-
 cam, Chaldaicam, Persicam. in congressibus et colloquiis cum homi-
 nibus eruditus ac prudentibus hilaris erat: quare etiam Gennadium
 patriarcham diligebat et audiebat frequenterque conveniebat. dicebat,
 didicisse se ex astrorum conversionibus, se reges et loca multa sub-
 acturum esse: id quod sane evenit.

Tale igitur, quale paucis adumbravimus, Othmanis amerae eius-

γόνων ἄχρι καὶ τοῦ Μεμετέη ἀμηρῶ ἐν ταῖς ζωαῖς αὐτῶν μάχας καὶ πολέμους καὶ νίκας ἐπολιτεύθησαν καὶ ἐποίησαν. ἡμεῖς δὲ τῆς τῆς ἱστορίας ὁδοῦ κατὰ τάξιν αὐθις ἀρξώμεθα.

53. Ἐν δὲ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ 53κα' ἔτους ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς πόλεως ὁ βασιλεὺς κὺρ Μανουήλ. ἀπελθὼν εἰς τὴν 5 νῆσον Θάσον ἐπῆρεν αὐτὴν ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ 53β' ἔτους· καὶ αὐθις ἐκείθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἶτα εἰς τὸν Μωρέαν, ἔνθα ψυχοδόμησε τὸ Ἐξαμίλιον ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ὅπου καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς ψυχοδομήθη, ὅταν ὁ Ἄρταξέρξης ὁ βασιλεὺς περάσας ἐκ τῆς Ἀσίας μετὰ τοῦ μν-10 ριαριθμήτου ἐκείνου στρατοῦ ἤρχετο κατ' αὐτῶν. εἶτα διὰ τὸ μίκρος τοῦ καιροῦ τὸ τὰ πάντα δαμάζον καὶ ἀνεπιμέλητον ἀφεθὲν διεφθάρη· ἐκ δευτέρου δὲ κτισθὲν ἦν παρὰ τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀειμνήστου μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, οὐχ ὑπὲρ ἀνάγκης (ὅτι αὐτὸς γὰρ σχεδὸν εἶπεν τὸν κόσμον ἅπαντα 15 ὑπέταξε,) ἀλλὰ μόνον ἐφάνη αὐτῷ καλόν· ἐπεὶ καὶ ἄλλας ἑτέρας κτίσεις καὶ οἰκοδομὰς ἐποίησε, τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν καλλωπίζων, ἔδοξεν αὐτῷ καὶ ἡ κτίσις τοῦ Ἰσθμοῦ. προστάξας ἐγένετο ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα ἐν τινι καιρῷ καὶ ὁ πατριίκιος Νικητάς ὁ ἐπονομαζόμενος Ὀρειφᾶς τὰς νῆας ἤγουν τὰς τριή- 20

1. μεχεμετ P ζωαῖς μάχαις καὶ πολέμοις καὶ νίκαις ἐπολ. P
4. 33.] κδ P. ἐντεῦθεν ἀνακάμπει τὰ τῆς ἱστορίας, περὶ τῶν
βασιλέων τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ὡς ἐν πρώτῳ κεφαλαίῳ εἰρηκά-
μεν. MP 8. εἰς Πιλοπόννησον P 10. περάσας ἐκ τῆς
Ἀσίας] Περσίας P 12. τοῦ τὰ π. δαμάζοντος M 13.
ἀφέντες P 14. οὐ περὶ P 20. Ροῦφος P. immo Ἄροῦφος.

que posteriorum genus usque ad Mehemetem ameram fuit, eorundem-
que, dum vixerunt, ista bella, pugnae et victoriae. nunc ad interrump-
tum historiae ordinem revertamur.

33. Mense Iulio anni 6921 imperator Manuel Cpoli discessit. Thasum insulam profectus, expugnavit eam mense Septembri anni 6922; inde rursus Thessalonicam abiit, deinde in Moream, ubi Hexamilium extruxit eo loco, quo ante extructum fuerat, quando Artaxerxes rex cum infinito illo exercitu ex Asia contra Graecos traiecit. postea, quum diuturnitate temporis omnia consumentis et incuria hominum collapsum fuisset, instauratum erat a magno Iustiniano, imperatore sempiterna colendo memoria, non quidem propter necessitatem aliquam, quandoquidem ei parebat orbis terrarum paene universus, sed quia laudabile esse susceptum ei videbatur: nam sicut alia quaedam aedificia extruxit, quibus ornabat imperium Romanum, ita Isthmum munire eidem placuit. factum est iussu eius in eo loco, in quo quondam patricius Nicetas, cognomento Oripheus, naves sive

ροις τὰς Ῥωμαϊκὰς διὰ τῆς ξηραῖς τοῦ Ἰσθμοῦ ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς θαλάττης εἰς τὴν δυτικὴν περῶσας τοὺς Κρήτας Ἀγαρηνοὺς ἐτροπώσατο. ἀλλὰ πῶς καὶ διὰ τί τὸ αὐτὸ μέγα στρατήγημα καὶ ἔργον περιφανὲς καὶ ἄξιον μνήμης ἐγεγόνει, 5 οὐκ ἐγκριταλείψω, ἀλλὰ τῇ ἡμετέρᾳ ἐνώσω διηγήσει, ἔτι δὲ καὶ πῶς ἡ νῆσος Κρήτη καὶ τὴν τρόπον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀγαρηνοῶν ἔτυχε γενέσθαι, καὶ αὐθις πῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ῥωμαίων ἐγένετο, καὶ πῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς γερουσίας τῶν Ἐνετῶν ἐπέπεσε. καὶ πάλιν τοῦ ἡμετέρου ἔργου ἀπώμεθα 10 καὶ τὸν πλοῦν τῆς νέας ἱστορίας ποιήσωμεν.

34. Οἱ τοῦ καταράτου Μωάμεθ ἀπόγονοι διαδόχοί τε Β καὶ κληρονόμοι τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς πρῶτον μὲν τῆς τῶν Περσῶν ἀρχῆς ἐγκρατεῖς γενόμενοι καὶ Μηδίας καὶ Βαβυλωνῶνος καὶ Ἀσσυρίων κυριεύσαντες, ἤδη δὲ καὶ Αἰγύπτου καὶ Συ- 15 ρίας καὶ Ἀσσυρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ Λιβύης καὶ Ἀφρικῆς καὶ μέρους οὐκ ὀλίγου ἐκ τῆς Εὐρώπης, μετὰ δὲ τινα καιρὸν ἀλλήλοις στασιάζσαντες, ἡ μία αὐτῆ μεγάλη ἀρχὴ εἰς πολλὰ διεμερίσθη, καὶ ἄλλον μὲν ἀρχηγὸν εἶχεν ἡ Περσία, ἄλλον δὲ ἡ Βαβυλών, ἕτερον δὲ τὰ τῆς Ἀσίας ἄνω καὶ κάτω 20 μέρη. ἓνα μὲν ἀρχηγὸν εἶχεν ἡ Ταρσός, ἕτερον δὲ ἡ Τύρος, ἄλλον τὸ Ἰκόνιον καὶ ἕτερον ἡ Μελιτηνὴ ἢ τὰ πολλὰ κατὰ καὶ ἀγαθὰ ῥέουσα. ἕτερον δὲ τὸ Χαλέπι εἶχεν καὶ

11. 34] καὶ P περὶ τῶν τοῦ Μωάμεθ διαδόχων, ἐνθα καὶ ποῦ ἔβασίλευσαν M. περὶ τῶν τοῦ M—θ ἀπογόνων, omissis ἐνθα καὶ ποῦ ἔβασίλευσαν, P

triremes Romanas per continentem terram Isthmi ex mari Graeco in occidentale traxit fuditque Agarenos Cretenses. quomodo autem et quare hoc praeclarum strategema et perpetuo celebrandum facinus patratum fuerit, non praetermittam dicere, sed narrationi nostrae inseram; item commemorabo, quo pacto Creta insula in potestatem Agarenorum venerit, et rursus, qua ratione ad Romanos redierit, et tandem sub Venetorum ditionem concesserit: tum denique ad institutum redibimus et recentioris historiae filum pertexemus.

34. Exsecrandi Mohametis posteri et successores et imperii eius heredes, primum Persarum regno atque Media, Babylonia et Assyria potiti, deinde etiam Aegyptum, Syriam, Assyriam, Palaestinam, Libyam, Africam et Europae regiones non paucas consecuti, aliquanto post discordes inter se facti sunt, unde unum illud magnum imperium in multa regna divisum est, et alium principem Persis nacta est, alium Babylo, alium superior et inferior Asia, alium Tarsus, alium Tyrus, alium Iconium, alium multis illa et praeclaris rebus

Phrantzes.

7

ἄλλον ἢ Λαμασκὸς καὶ ἕτερον ἢ Αἴγυπτος καὶ ἄλλον ἢ Λιβύη, καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἕτερον, καὶ ἕτερον ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἢ Ἰβηρία εἶχεν, ἣ λέγεται Ἰσπανία. καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ γειτνωῦντες καθ' ἑκάστην διαφορὰς εἶχον ἀναμέσων αὐτῶν φρομμένας καὶ ἐμάχοντο. οἱ δὲ τὴν Ἰσπανίαν οἰκοῦντες Ἀγαρη-5
 νοὶ εἰς πολυανθρωπίαν ἐλθόντες, καὶ ἦν ἐκατέρωθεν γῆν λυπρὰν καὶ μετρίως εὐδαίμονα ὁρῶντες καὶ διὰ τοῦτο τρέφειν αὐτοὺς μὴ δυναμένην, προσῆλθον τῷ ἄρχοντι αὐτῶν Ἀποχάψ ἀμερμονῆ καὶ μετανάστασιν ἀπήτησαν γενέσθαι αὐτοῖς, πολλὰ στενοχωρούμενοι λέγοντες, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐσπᾶν-10
 ζον. ὁ δὲ μετὰ χαρᾶς τὸν λόγον δεξάμενος, νῆας μακρὰς εὐθὺς ἐπισπεύσας καὶ δύναμιν ἐξ αὐτῶν ἐμβιβάσας, ἐπιληστέϊαν ἔχων τὴν ἔννοιαν, πρὸς τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ κειμένας νήσους, ἐτρέποντο καὶ πολλὰ ἐποίουν ταῖς νήσοις, οὐδένα εὐρίσκοντες ἀντικατατασσόμενον. πᾶσαι γὰρ ἦτον βοήθειαν 15
 καὶ οὐκ ἐλάμβανον διὰ τὸ τὸν βασιλεῖα Ῥωμαίων Μιχαὴλ τὸν τραυλὸν περισπώμενον εὐρίσκεσθαι ἐν ἐμφυλίαις πολέμοις. διὰ τοῦτο πολλὰ κέρδη ἐκ πασῶν τῶν νήσων ἐκαρποῦντα. ἔφθασε δέ ποτε καὶ ἕως τῆς Κρήτης, καὶ ταύτην καταδρα-
 μῶν καὶ ἀνδραποδισάμενος ὡς ἔνι, καὶ τὴν τῆς νήσου κατα-20
 μαθῶν ἀρετὴν καὶ χάριν, ἔφη πρὸς τοὺς ὑπηκόους "ἰδοὺ γῆ

8. δυνάμενοι M ἀπόχα P 10. ὄντες P 13. ἔννοιαν
 τῶν πρὸς τὴν ἢ κειμένων νήσων ἐτρέποντο M 15. βοήθειαις
 διὰ τὸν M 17. πολέμοις εἶτε ἀπὸ χριστοῦ ωλ'. διὰ P

abundans Melitene, alium Chalepi, alium Damascus, alium Aegyptus, alium Libya, alium Africa, alium in Europa Iberia, quae Hispania dicitur. itaque factum est, ut vicini, quotidie exorientibus inter eos controversiis, ad pugnas descenderent. Hispaniam qui incolabant Agareni, numero aucti, quum regionem, quam habitabant, steriliorem, nec admodum felicem esse ideoque aliendis sibi haud sufficientes viderent, Apochapem amermumem, principem suum, adierunt, rogantes, ut sedes mutare sibi liceret, ut qui valde premerentur angustiis et rebus tuendae vitae necessariis egerent ille, petitione laetatus, statim naves longas aedificandas curavit, et piraticae faciendas consilio manum iis idoneam imposuit, quae ad Aegaei maris insulas conversae, multis eas calamitatibus afflixit, quum nemo esset, qui resisteret. omnes auxilium flagitabant, nec nanciscebantur tamen, quoniam Michael balbus, imperator Romanus, bellis civilibus distrahebatur. itaque illi ex omnibus insulis commoda sibi multa comparabant. quum aliquando ad Cretam usque venisset, eamque, quantum poterat, pervagatus et populatus esset, comperta bonitate et fertilitate insulae, ad suos conversus, "en terra, inquit, fluens lacte et melle." haec

ρέουσα γάλα καὶ μέλι.” καὶ ταῦτα ὁ βάρβαρος εἶπε περὶ τῆς Κρήτης· ὁ δὲ ποιητὴς ταύτην ἐγκωμιάζων φησὶ “Κρήτη τιμήσουσα τιθῆναι Διός, ἥς τὸ μέγεθος περιούσιον, πολλή τε λιπαρὰ τε καὶ εὐβότος.” καὶ οὐδὲν πλέον ἔφη αὐτοῖς, καὶ οὕτω τὸν στόλον ἐμπλήσας παντὸς ἀγαθοῦ πρὸς τὴν Ἰσπανίαν ἐπανέστρεψεν. ὡς δὲ ὁ χειμὼν παρήλθε καὶ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψε, τεσσαράκοντα νῆας πληρώσας ἀνδρῶν μαχιμῶν καὶ ἄνεμον ἐπιτήδειον τηρήσας πρὸς Κρήτην τὸν πλοῦν ἐποίησε, τὰς ἄλλας τῶν νήσων παρατρέχων. φθάσας δὲ ἐν τῇ νήσῳ ἐν ἀκρωτηρίῳ τῷ λεγομένῳ

10 Χάρακι προσορμίζεται, καὶ οὐδὲν οὔτε κατὰ τὴν ἀπόβασιν οὔτε κατὰ τὴν ἀγωγὴν ἐφάνη πολέμιον. ἔλθων δὲ πορρωτέρω σταδίῳ ὡς ἑκατὸν καὶ πῦρ ἐμβαλὼν τὰς νῆας πάσας κατέφλεξεν, οὐδεμιάς φεισάμενος. ὁ δὲ στρατὸς ταραχθεὶς ἐπὶ τὸ πραχθὲν καὶ καταπληγέντες τὴν αἰτίαν ἐπηρώτων, ἐλθόντες καὶ εἰς

15 λόγους νεωτερικούς. αὐτὸς δὲ μυνεὶς ἀκούων εἶπεν “ὅμεις τούτων αἰτιοὶ ἐστέ, ἀποικίαν ζητοῦντες καὶ γῆν ἀγαθὴν. ἐμοὶ δὲ ταύτης ἐτέρα οὐ νενομίσται κρείττων· καὶ ἐνταῦθα ἦλθον ἵνα τὰς ὑμετέρας θελήσεις καὶ ὀρεξεῖς προῖξω. καὶ τὰ νῦν, 23 μη εἰδότες ἂ ἐγὼ ποιῶ, φλυαρεῖτε.” οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐσίγησαν.

20 ὡς δὲ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐμέμνηντο καὶ φιλιότητων, εἶπεν αὐτοῖς “ὥδε ὠραῖαι γυναῖκες εἰσι, καὶ παῖδας ποιήσατε.” εἶτα τάφρον ὠρυξάν βαθεῖαν καὶ χάρακα περιέ-

2. μέλισσα P
ποιήσατε M

3. εἰς M

16. ζητοῦντές μοι καὶ M

22.

barbarus de Creta: quam poeta his verbis commendavit: "Creta, honorata nutrix Iovis, insignis magnitudine, ubertate et pascuorum abundantia." nullo verbo praeterea addito, cum classe, omni rerum genere repleta, in Hispaniam revertit. postquam autem hiems exiit et instabat verna tempestas, quadraginta naves strenuis bellatoribus complet, ventumque nactus secundum, Cretam cursu petit, ceteris insulis praetermissis. ubi advenit, ad promontorium, cui nomen Charax, appellitur: nec ei quidquam vel descendenti, vel populanti hostile comparnit. progressus stadia circiter centum, naves ad unam omnes, iniecto igne, comburit, ea re conturbati et obstupefacti milites, causam sciscitabantur, voces etiam seditiosas immiscentes. ille iratus "vos, inquit, huius rei causa estis, qui coloniam quaeritis et terram beatam: namque mihi nulla hac melior esse videtur, et huc vela feci, ut vestrae satisfacerem voluntati. itaque inscii, quae ego agam, ista blateratis." his auditis, conticuerunt. quum autem nonnulli uxores et liberos commemorarent, occurrit iis: "hic sunt formosae feminae, e quibus liberos procreabitis." deinde fossa profunda ducta et χάρακι

πηξαν (ὄθεν καὶ ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν λαβῶν σώζει τὴν
 προσηγορίαν, Χάνδαξ ὀνομαζόμενος) κάκελεσ διενυκτέρευον.
 μαθῶν δὲ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ μετ' ὀλίγον τὰ ἐν τῇ Κρήτῃ
 πραιτόμενα ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Φωτεινοῦ πρωτοσπα-
 θαρίου καὶ στρατηγοῦ τῆς Κρήτης, ὃς δύναμιν ἤξιου αὐτῶ 5
 στείλαι ἵνα τοὺς ἐχθροὺς ἀποσοβῆσῃ. καὶ Δαμιανόν τινα
 κόμητα τοῦ βασιλικοῦ ἵπποστασίου μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ
 παρασκευῆς ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Κρήτῃ εἰς βοή-
 θειαν τοῦ στρατηγοῦ Φωτεινοῦ, καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν 10
 Ἀγαρηνῶν οὐδὲν χρήσιμον αὐτοῖς τέλος ἐγεγόνει· προσβο-
 λῆς δὲ γενομένης ὁ Δαμιανὸς καιρίως πληγεὶς καὶ τοῖς λοι-
 ποῖς τροπῆς γέγονεν αἴτιος, καὶ ὁ Φωτεινὸς μόλις ἐν δρό-
 μωνι διασώζεται καὶ τῷ βασιλεὶ ἀγγελὸς γίνεται. ἐγεγόνει
 δὲ αὐτὸς ὁ πόλεμος καὶ ἡ προσβολὴ μακρόθεν, ἐνθα ἡ πόλις 15
 τοῦ Χάνδακος ὠκοδόμηται, ὥσει σταδίου εἴκοσι, πρὸς τὰ 15
 μέρη τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Ἀλμυροῦ, ἐν ἔτει ζτμί. καὶ
 πάλιν τοῖς Ἀγαρηνοῖς οὐ διέλιπον φροντίδες καὶ λογισμοὶ καὶ
 δειλία καὶ ταραχὴ καὶ μέριμνα. καὶ αὐτῶν οὕτως ἐχόντων
 μοναχὸς τις ἐκ τῶν ὄρεων τῆς νήσου ἐπικαταβάς ἁμαρτάνειν
 ἔφησεν οἱ ἀσφαλῶς ὑπολαμβάνουσι κατοικήσειν οἰκοδομήσαν- 20
 τες ἐν τῷδε τῷ τόπῳ· καὶ ἅμα λέγων τόπον δεξιὸν καὶ
 εὐφυῆ πρὸς πᾶσαν εὐετηρίαν ὑπέδειξε. καὶ ἐν τούτῳ φρού-

4. πρωτοσυγγέλου στρ. P. 8. πρὸς τὴν Κρήτην P. 11. τὰ
 καιρία P. 20. ἀσφ. οἰοντας ἐξῆς ἰδρουθέντας M. 21. ἐν τῷ
 λέγειν ἅμα τ. P. 22. εὐκτηρίαν MP

i. e. vallo communita, (unde ductum nomen Chandax locus hodieque
 servat.) ibidem noctem transegerunt. imperator Michael brevi post,
 quae in Creta a Saracenis agerentur, per Photinum protospatharium
 et praefectum Cretae certior factus, qui copias sibi mitti voluit,
 quibus hostes dispelleret, Damianum quendam, comitem stabuli im-
 peratorii, cum ingenti exercitu et apparatu in Cretam ad illum adiu-
 vandum misit. verum enim vero, coniunctis licet viribus, nihil ad-
 versum Agarenos profecerunt. quippe proelio commisso, Damianus,
 plaga mortifera vulneratus, etiam reliquis causa fugae fuit, et Pho-
 tinus in equo veloci aegre servatus, rei nuntium inperatori attulit.
 facta est haec pugna loco ab urbe Chandace stadii circiter viginti
 dissito, cui nomen Almyri est., anno mundi 6340. rursum Agarenos
 mori deficiebant curae, cogitationes, timor, perturbatio et angor;
 atque ita illis affectis, monachus quidam e montibus insulae descen-
 dit et errare illos affirmavit, si eo in loco collocatis sedibus, secure
 se posse habitare existimarent; simulque locum idoneum et ad omnem
 ubertatem accommodatum demonstravit. ibi oppidum extruxerunt et

ριον ἰδρύσαντες καὶ καλῶς ἀκροπολίσαντες, ὃ καὶ Χάνδακα
 ἀνόμασαν, καὶ ἐκ τούτου ἐρμώμενοι τὴν ὅλην νῆσον κατέ-
 τρεχον καὶ τὰς λοιπὰς πάσας πόλεις τῆς νήσου ἐδοῦλωσαν,
 πληρὴ τῆς Γορτύνης καὶ Κυδωνίας. καὶ οὕτως μὲν ἡ Κρήτη
 5 ἢ μία τῶν περιφήμων ἑπτὰ μεγάλων νήσων ἐύλω ὑπὸ τῶν
 Ἰσπανῶν Σαρακηνῶν. καὶ αὐθις μετὰ ἔτος ἐν ὃ βασιλεὺς
 Μιχαὴλ ἕτερον στόλον ἐπέμπευε κατ' αὐτῶν, καὶ οὐδὲν ἄξιον
 ἔργον ἐποίησαν· καὶ οἱ Σαρακηνοὶ τοῦ λοιποῦ ἀμερίμνως
 διήγον, καὶ πάσης τῆς νήσου κληρονόμοι καὶ κύριοι γεγόνα-
 10 σιν, καὶ πολλοὶ Χριστιανοὶ ὑπὲρ τῆς ὑγιοῦς ἡμῶν πίστεως
 τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἔμαρτύρησαν. ἔστι δὲ ἡ νῆσος αὕτη ὄρεινή
 καὶ δασεῖα, ἔχει δὲ καὶ ἀνλώνας ἐνκάρπους· τὰ δὲ ὄρη αὐ-
 τῆς οὐκ ἐλάττονα τοῦ Ταυγέτου ἐν τῷ ὕψει. ἔχει δὲ πόλεις
 παλαιάς, πλείονας ἢ τῶν ἐννεήκοντα, μεγίστας δὲ καὶ ἐπι-
 15 φανεστάτας τρεῖς, Κνωσσὸν Γόρτυναν καὶ Κυδωνίαν. ὧν ὁ
 Μῖνος ὁ βασιλεὺς Κρήτης, Θαλαττοκρατῶν ποτέ, τὴν νῆσον
 τριῶν διελὼν, ἐν ἐκάστῳ μέρει κτίσας πόλιν, τὴν Κνωσσὸν
 κατάντικρον τῆς Πελοποννήσου· αὕτη δὲ ἐστὶ προσβόρειος.
 οὗτος ὁ βασιλεὺς ὁ Μῖνος, ὡς ἱστορεῖται, πρῶτος τὴν Κρή-
 20 τιν ἐξημερώσας νομοθέτης ἐγένετο σπονδαῖος· διὸ λέγει καὶ
 ὁ ποιητὴς περὶ αὐτοῦ “διὰ τὴν ἄκραν δικαιοσύνην Μῖνος καὶ
 Ῥαδάμανθος Κρηταὶ ὄντες ὑπὸ τοῦ Διὸς κριταὶ κατεστάθη-

2. ἐπωνόμασαν P 10. ἀγίας Alterus 20. ἀνεξημερώσας M,
 ἐξεημέρωσε καὶ P, ἐξημέρωσε καὶ Brunetus

arcs bene communiverunt, cui Chandacis nomen datum est: unde
 progressi, totam insulam incursabant, omnesque urbes eius, praeter
 Gortynam et Cydoniam, in ditionem suam redegerunt. hoc igitur
 modo Creta, una ex septem nobilioribus insulis, ab Hispanis Sara-
 cenis occupata est. uno anno post rursus Michael imperator aliam
 classem adversus eosdem misit, quae tamen nihil memorabile gessit.
 iam Agareni curis omnibus soluti vixerunt totaque insula sunt potiti:
 ac multi Christiani pro sana fide nostra illo tempore martyrium tulerunt.
 est autem haec insula montana et silvosa atque valles fertiles
 habet; montes altitudine Taygeto non cedunt. habet urbes antiquas
 supra nonaginta, atque in primis magnas et nobiles tres, Cnossum
 Gortynam et Cydoniam, a Minoe, Cretensium rege, qui imperium maris
 olim tenebat, exstructas: qui in tres partes insula divisa, in qualibet
 parte unam condidit, et Cnossum quidem e regione Peloponnesi et ad
 septentrionem. hunc regem proditum est primum Cretam literis excoluisse
 et legibus studiose moderatum esse: unde poeta dicit: “propter summam
 iustitiam Minos et Rhadamanthus, Cretenses

σαν ἐν ταῖς τῶν μακάρων νήσοις." καὶ ταῦτα περὶ τοῦ Μίνως. ἡ δὲ Γόρτυνα κεῖται ἐν πεδίῳ πρὸς τὸ Λιβύης πέλαγος, ἀπέχει δὲ τῆς θαλάττης σταδίου ἐξήκοντα, παλαιόθεν μὲν τειχεισμένη, ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ καιροῦ τὰ τεῖχη φθάροντα ἢ πολιτεία αὐτῆ ἤθελον πάλιν τειχίσαι, καὶ ἀρχὴν λαβούσα κτίσαντες τεῖχος στάδια ὄγδοήκοντα, καὶ στάσεως γενομένης ἀναμέσον τὸ ἔργον ἀτελὲς διέμεινεν. ἡ δὲ Κυδωνία μεγίστη τὴν προσθήκην ἦν, κεῖται δὲ αὐτῆ ἡ πόλις πρὸς τοὺς ἐσπερείους τῆς νήσου πέρασιν, τὰ δὲ ὄρη τὰ ἐγγύς αὐτῆς τὰ ὑψηλὰ Τίτυρος καλοῦνται. ἰδρῦται δὲ ἐπὶ θαλάσσης, βλέπουσα πρὸς τὴν Λακωνικὴν πεδιάδα, ἀγαθὴ καὶ λίαν πανέμορφος καὶ πολλὰ κύκλωθεν ἔχουσα. λοιπὸν εἰς τρία ἡ νῆσος, ὡς προείπομεν, μεμερισται, καὶ τὸ μὲν πρὸς ἠΐαν μέρος ἐν τοῖς τῆς Γορτύνης μέρεσι Λωριεῖς ἐκάλουσαν, τὸ δὲ νότιον Ἐτεόκρητας, ἐν ᾧ ἔστι καὶ τὸ πολύχριον Πράσσον, τὸ δὲ δυτικὸν μέρος Κυδωνας· καὶ ἀναμέσον αὐτῶν πολλάκις μάχαι καὶ πόλεμοι ἐγένοντο. λέγουσι δὲ καὶ τοῦτο περὶ τῆς Κρήτης, ὅτι διὰ τὸ τῆς νήσου τραχὺ οὐκ ἐδύνατο μετὰ ἀμαξῶν προσβολὰς ποιεῖν καὶ ἀκοντίζεσθαι, καὶ πρῶτον διὰ τοῦτο ἐφιπποὶ οἱ Κρηῖτες ἔδειξαν μάχεσθαι.

Κύριοι δὲ γεγονότες τῆς τοιαύτης μεγάλης νήσου τρόπον

1. Μίνου Μ	2. Γορτύνη Ρ	4. φθαρεῖσα τὴν πολιτείαν αὐτῶν	
ταύτην Ρ	7. ἀναμέσου Ρ	8. τις πρὸς δύσιν Alterus	10.
τέτυρα Ρ	12. παλὸ Ρ,	loco vacuo post ἔχουσα relicto	16.
ἀναμέσου Ρ	21. τῆς νήσου ταύτης τοιῦδε τρόπῳ οἱ Ἀγαρηνοί, ὡς ἔφημεν, Ρ		

genere, a Iove in beatorum insulis iudices constituti sunt." haec de Minoe. Gortyna in planitie sita mare Libycum spectat, a quo abest stadiis sexaginta. antiquitus muris cincta erat, quos, iniuria temporis labefactatos, magistratus instaurare coeperunt, sed ad octo stadia productos, exorta seditione, reliquerunt inchoatos. Cydonia incrementis, quae paulatim cepit, maxima fuit, in occidentalibus finibus insulae posita. alti montes, qui in vicinia sunt, Tityri nomen habent. ad mare sita est, et Laconicam spectat, egregia et mirifice elegans et ampla in circuitu. ceterum in tres partes, ut diximus, insula divisa est: partem versus orientem circa Gortynam Dorienses nominarunt, australem partem Eteocretenses, in qua etiam Prusus oppidulum est, occidentalem Cydonenses. inter hos saepe bella et proelia commissa sunt. tradunt etiam hoc de Creta, propter asperitatem soli non potuisse in ea cum curribus impetus fieri et iaculari, unde Eretes primi ex equis pugnarint.

Potiti igitur magna hac insula eo, quo diximus, modo Aga-

ὃν ἔφημεν οἱ Ἄγαρῆνοί, καὶ νῆας μακρὰς ποιήσαντες, καὶ θαλασσοκρατοῦντες νεωστὶ τὸν Μίνωα μιμούμενοι, ληστεύοντες ἦσαν καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους ἐλήϊζον καὶ πολλὴν φθορὰν εἰς τοὺς Χριστιανούς καθ' ἡμέραν ἐποίουν. χρόνων δὲ 5 παραδραμόντων τεσσαράκοντα καὶ ἑπτὰ, ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης, Σαῆλ Ἀπόχαψ ὁ ἀρχηγὸς Κρήτης, υἱὸς τοῦ ἀμερμουνη Ἀπόχαπος τοῦ τὴν Κρήτην κερδήσαντος, αὐτῷς αὐτὸς ληστρικὰς νῆας μακρὰς οἰκονομήσας, ἃς ἤδη γαλέας κατονομάζειν εἰώθασι, ἦται τριήρεις, τὸν 10 ἀριθμὸν ὡσεὶ τριάκοντα (κωπαρίων εἴκοσι καὶ δύο ἐκάστη αὐτῶν), καὶ ἑτέρας νῆας ληστρικὰς, ἔξορμήσας ἐκ τῆς Κρήτης τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσους ἐλήϊσατο, εἶτα καὶ αὐτὴν τοῦ Πέλοπος νῆσον κατέβαλε καὶ τὰς κάτωθεν αὐτῆς νήσους ἐλύπει, Ζάκυνθόν τε καὶ Κεφαλληνίαν. ἐμηνύθη δὲ 15 τοῦτο τῷ βασιλεῖ διὰ ταχυδρομόν, καὶ ἔξαρτίσας στόλον ἱκανὸν στέλλει κατ' αὐτῶν, καταστήσας δρουγγάριον τῆς αὐτῆς ναυτικῆς δυνάμεως τὸν πατρίκιον Νικήταν, ἄνδρα δευρὸν καὶ δραστηρὸν καὶ ἐμπειρὸν παντὸς πολέμου, ὑδραίου τε καὶ χερσαίου, ὃς μηχανὰς οἶδεν ὡς οὐχ ἕτερος. πνεύσαντος δὲ ἀνέ- 20 μων βορείου ἡδίστου δὲ ὀλέγων ἡμερῶν καταλαμβάνει τὴν Πελοπόννησον. καὶ φθάσας ἐν τῷ λιμένι τῶν Κεγχρῆτων, ὡς εἰρηται, μαθὼν δὲ ὅτι αἱ τῶν ἐχθρῶν τριήρεις τὰ δυτικώτερα μέρη τῆς Πελοποννήσου ληϊζουσι, Μοθώνης καὶ Πύλου

2. τῷ Μίνω M 7. ἀπόχαψ P 10. δύο ἐπὶ εἴκοσι P 13. κατώλαβα? 15. ταχυδρομών M 18. αὐστηρὸν P

remi, navibus longis extractis et vindicato sibi imperio maris, ad Minois exemplum piraticam exercebant et Cycladas insulas populabantur et multam quotidie perniciem Christianis inferebant. post annos septem et quadraginta, imperante Basilio Macedone, Sael Apochaps, Cretae princeps, eius, qui Cretam occupavit, Apochapis amermunis filius, denuo naves piraticas, quas nunc galeas sive triremes nominare solent, numero fere triginta et remigibus viginti duobus instructas, atque alias naves praedatorias comparavit: deinde e Creta progressus, insulas maris Aegaei populatus est, ipsamque adeo Peloponnesum invasit, et insulas infra eam sitas, Zacynthum et Cephaleniam, vexavit. qua re imperatori per faselum nuntiata, idoneam is classem adversus illos misit, drungario facto Niceta patricio, viro prudenti et strenuo ac scienti omnis rei bellicae, tum terrestris tum navalis. idem bellicarum artium peritus erat, ut nemo supra. flante lenissimo borea, paucis diebus in Peloponnesum pervenit. delatus in portum Cenchrearum, ut dictum est, quum hostium triremes occidentales

καὶ Γλαρέντζας καὶ Πάτρας, καὶ τὰ ἕτερα ἐκεῖθεν χωρία, βουλὴν βουλευέται ἐν τῇ διανοίᾳ συνετὴν καὶ σοφὴν. καὶ ἦν ἡ βουλὴ καὶ ὁ λόγος ἔργον εὐθύς· ἠλιγγιάσας γὰρ περιοδεύσαι τὴν Πελοπόννησον διὰ Μυρμιδόνων καὶ Ἐπιδαύρου καὶ Μάλεου καὶ Νεταρίου, διὰ δυσκόλου πλοῦ καὶ χιλίων μιλίων 5 μῆκος τηνάλλως ἀναμετρήσας τε καὶ προσήκοντος ὑστερήσας καιροῦ, ὡς εἶχεν, εὐθύς τῇ αὐτῇ νυκτί διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ πολυχειρία χρησάμενος πρὸς τὴν ἐκεῖθεν δυτικὴν θάλασσαν, πλησίον τοῦ ὀρύγματος ὅπου τὸ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος ἐγγέγονει, κατὰ τὸ ξηρὸν διαβιβάζει τὰς νῆας. ἐμβιβάσας δὲ λαὸν 10 καὶ ἄνδρας μαχίμους συντόμως ἐν αὐταῖς ὑπὲρ τὸ ἄρκετόν, ὅσον ἦν δυνατόν, ἔργου εἶχετο. καὶ μηδὲν ἐλπίζοντες οἱ πολέμιοι Κρηῆτες (ἐπὶ Μάλεου γὰρ εἶχον τὰς ἡμεροσκόπους καὶ νυκτοσκόπους ταχεῖς νῆας φυλάττειν, ἐὰν τις στόλος Ῥωμαϊκὸς ἔλθῃ 24 κατ' αὐτῶν) οὕτως αἰφνιδίως ἐπιτίθεται αὐτοῖς, καὶ συγχύσας 15 καὶ συνταράξας αὐτούς, εἰς φυγὴν ἐτρέψησαν. τὰς μὲν οὖν πυρπολήσας τῷ ὕγρῳ πυρὶ τὰς δὲ καταποντίσας τὰς δὲ ζωγρήσας τῶν πολεμίων νηῶν, τοὺς δὲ βαρβάρους τοὺς μὲν ἀνελὼν τῷ ξίφει τοὺς δὲ ὑποβρυχίους ποιησάμενος, καὶ τὸν ναυάρχη καὶ αὐθόνητην αὐτῶν ἀνελὼν, τοὺς λοιποὺς διασκε- 20 δασθῆναι κατὰ τὴν νῆσον ἠνάγκασεν· εἶτα αὐτὸς πάντας ζωγρήσας καὶ σαγηνεύσας διαφόροις τιμωρίαις ἐνέβαλε. καὶ

5. τειάρου δυσκόλου P 6. τῆς ἄλως M ἀναμετρήσαντος P
 11. ἀρεστόν P 17. τῷ ὕγρῳ πυρὶ om M 18. τῶν δὲ βαρ-
 βάρων P

partes insulae, Mothonen, Pylum, Glarentzam, Patras et reliqua illius regionis loca populari audivisset, consillum animo cepit prudens et callidum. atque consilium et verbum statim excepit ipsa res. quum enim horreret circumire Peloponnesum per Myrmidones, Epidaurum, Maleam et Natarium, ne navigationem molestam subiret aut, mille milliarium longitudinem nequidquam emensus, adveniret sero, statim illa ipsa nocte, multorum usus opera, per Isthmum Corinthiacum ad occidentale mare, prope fossam, ubi murus Isthmi erat, per terram naves transfert. imposito festimum strenuorum militum numero maiori, quam satis erat, operi, quantum poterat, incumbebat, atque nihil tale sperantes Cretes hostes, qui ad Maleam diu noctuque celoces habebant, quae observarent, si qua Romanorum classis contra ipsos cursum tenderet, subito invadit, confusosque et turbatos in fugam vertit. naves eorum partim igne Graeco incendit, partim depressit, partim cepit; barbaros ipsos aut gladio interemit, aut undis summersit, atque, occiso eorum duce et principe, reliquos per insulam ut se dissiperent coegit: quos tamen postea omnes comprehensos variis

οὕτως οἱ Κρήτες Ἀγαρηνοὶ ἰδόντες ἐδειλίασαν, τὰς τῶν Ῥωμαίων στρατηγίας καὶ μηχανὰς θαυμάζοντες· καὶ τὴν τοιαύτην ἀπώλειαν ἐξαίφνης καθόντες, φοβηθέντες καὶ δειλιάσαντες ἠρέμησαν τοῦ λοιποῦ καιρὸν τινα καὶ φόρους τῷ βασιλεῖ 5 Βασιλείῳ ἔταξαν δοῦναι.

Καιροῦ παρελθόντος ἐτῶν ὡσεὶ δέκα τὰ συνήθη αὐτῶν οἱ βάρβαροι πάλιν οὐκ ἔπαυον πράττειν καὶ ληΐζειν τὰς νήσους, καὶ τοὺς φόρους τοῖς βασιλεῦσι κατὰ τὰς ὑποσχέσεις ἠθέτησαν καὶ οὐκ ἔπεμπον. ἐτῶν δὲ παρελθόντων ἑβδομή- 10 κοιντα, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ τοῦ παιδίου, τρισεγγόνου τοῦ βασιλέως Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, ὁ βασιλεὺς Ῥωματὸς στόλον ἰκανὸν καὶ ἀξιόλογον οἰκονομήσας καὶ προπαρασκευάσας στέλλει κατὰ τῶν ἐν τῇ Κρήτῃ Σαρακηῶν, καταστήσας ἔξαρχον καὶ δεσπότην τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὕδραϊας 15 τε καὶ χερσαίου, τὸν μάγιστρον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν τὸν καὶ ὕστερον βασιλεύσαντα. καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ Κρήτῃ καὶ συμβαλὼν πολλάκις τοῖς Ἀγαρηνοῖς καὶ προσβολῆς γενομένης πάντοτε ὑπερεῖχεν ὁ στρατὸς τοῦ Φωκᾶ· καὶ οὐ δυνάμενοι ἀντιστῆναι οἱ Κρήτες φόβῳ ληφθέντες ἔφυγον, καὶ τῶν φρου- 20 ρίων ἐντὸς εἰσελθόντες ἐκλείσθησαν. ὁ δὲ Φωκᾶς κατὰ πῦσαν μηχανὴν πολιορκήσας πρὸς τειχομαχίαν ἐπιτήδειον τοῖς ἄσπεσιν ἐπαγαγὼν, καὶ φοβερὸς φανείς τοῖς ἐναντίοις, ὑφ' ἑαυτὸν πᾶν φρούριον τῆς νήσου ἐποίησατο καὶ τὴν μητρόπολιν

1. *Μαν* ἐφοβήθησαν M 2. *ἑθαύμαζον* P 5. *ἴστησαν* M 7. *ἔλιπον* P 10. *παιδὸς* P 20. *κατὰ* om P

affecit suppliciis. his compertis, Agareni Cretenses terrore perculti sunt, admirantes rei bellicae peritiam artesque Romanorum; ac tali clade repente affecti, prae timore ac metu postea quieverunt aliquamdiu, et imperatori Basilio tributa pendere statuerunt.

Exactis annis prope decem, barbari non desinebant rursus solita sibi facere, sed populabantur insulas atque mittere recusantem promissa imperatoribus tributa. at annis post septuaginta imperator Romanus puer, Basilii Macedonis pronepos, classem non contemnendam contra Saracenos Cretenses misit, harum copiarum tum terrestrium tum navalium duce constituto Nicephoro Phoca magistro, eo, qui postea imperavit. is in Cretam delatus et frequentibus proeliis cum Agarenis confictatus, semper superior discessit; atque Cretenses quum illi resistere non possent, timore perculti, iu castella sese abdidierunt. Phocas omnes machinas urbibus expugnandis aptas mœnibus admovit, et incusso hostibus terrore, insulae castella omnia in potestatem suam redegit, adeoque ipsum eius caput Chandacem ex-

αὐτὴν Χάνδακα ἐξέπόρθησε, καὶ ἑτερά τινα πολίχνια ἅμα
 ὑπέκλυτε τῷ αὐτοῦ θελήματι· καὶ τὸν ἀρχηγὸν Κρήτης Κου-
 ρούπην καλούμενον ἐχειρώσατο, καὶ τὸν μετ' αὐτὸν ἄλλον
 πρωτεύοντα Ἀνεμῶν. καὶ ταῦτα πάντα κατορθώσας ὁ Φω-
 κᾶς διὰ μηνῶν ἑπτὰ, καὶ τὴν νῆσον πᾶσαν τοῖς Ῥωμαίοις⁵
 ἐποίησεν ὡς τὸ πρότερον, κρατουμένην ὑπὸ τῶν Ἀγαρηῶν
 οὐσαν ἑτη ρκδ'. ἀπεκατεστάθη δὲ πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν
 τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Φωκᾶ
 ἐν ἔτει ζεξή, Ἰνδικτιῶνος η'. ὁ δὲ Φωκᾶς στρατηγούς καὶ
 κυβερνήτας ἐν τῇ νήσῳ καταλιπὼν προστάξει βασιλικῇ ἐν τῇ¹⁰
 Κωνσταντινουπόλει ἐπανάστρεψε, καὶ τοὺς θριάμβους αὐτῷ
 ἐποίησαν τῆς νίκης. ἐστάθη δὲ ἡ νῆσος αὐτῇ ὑπὸ τὴν ἐξου-
 σίαν τῶν Ῥωμαίων μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέ-
 λου τοῦ τυφλώσαντος τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν βασιλείαν λαβόν-
 τος, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας ἐρρέθη. ἔπειτα¹⁵
 μὲν τῶν Ἰταλῶν εἰς πολυμερίαν τὴν μοναρχίαν Ῥωμαίων
 κληρωσαμένων, καὶ τοῦ μὲν κόμητος Φλανδρίας Βαλδουίνου
 βασιλέως ἀναγορευθέντος Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δὲ Ἐνρί-
 κου Δυντούλου δουκὸς Βενετίας, ὃς καὶ αὐτὸς ἀντιτρόπος
 παρῆν, μερίδα οὐ μικρὰν ἔχειν ἐξ ὅλου πρὸς τὸ ὅλον, ὄσας²⁰
 χώρας τε καὶ τόπους τὸ τῶν Ἰταλῶν ἐκτήσατο γένος, τοῦτων
 ἔχειν τὸ τέταρτον καὶ τοῦ τετάρτου ἡμισυ, καὶ δεσπότης

1. αὐτῶν P	6. ποιήσας ὡς καὶ πρ. M	11. ἐπ. τῆς νίκης
τοὺς θριάμβους αὐτῷ ποιήσαντες.	σιαθεῖσα δὲ M	13. ἕως
καὶ μέχρι M	15. ἀρχὴν P	16. μὲν] μέντοι? πο-
λυμορίαν P	17. φιλανδρίας P	19. ἐνετίας P
ἀξιοθέντος ἕξ?	21. τούτων ἔχειν om M	20. ἔχειν

pugnavit: cum qua urbe alia quaedam oppidula illius se permiserunt
 arbitrio. idem cepit principem Cretae, Curupem nomine, et dignitate
 illi secundum Anemanem. confecit Phocas haec omnia septem mensium
 spatio, ac tota insula Romanis, ut ante fuerat, restituta est, ab
 Agarenis annos 120 possessa. revocata est virtute Phocae sub imperium
 Romanum anno 6368, indictione 8. Phocas, ducibus et gubernatori-
 bus navium in insula relictis, iussu imperatoris Cpolim rediit ac vi-
 ctoriarum suarum egit triumphos. mansit insula in potestate Roma-
 norum usque ad imperium Alexii Angeli, qui, excaecato fratre, regnum Itali
 imperium Romanum in plures partes dividerent, Balduinus, comes Flan-
 driae, imperator Cpolitianus salutatus est, Henrico Dadulo, Veneto-
 rum duci, qui et ipse sua sponte aderat, pars non mediocris de toto
 regno destinata est: obtinuit enim terrarum locorumque omnium, quae
 Itali occupaverant, quadrantem unum et dimidium atque ab imperatore

παρὰ τοῦ βασιλέως τετίμηται· ὁ δὲ Λάββαλος πρίγκιψ Πελο-
 ποννήσου ἐγένετο, ὁ δὲ Ῥωμανὸς Δελατζιόλης, ὁ ἐκ Φλωρεν-
 τίας ὀρμώμενος, χρήματα δανείσας τῷ συνδέσμῳ πολλὰ καὶ
 ἀναλώσας καὶ αὐτοτρόπως παρὼν ἦν, τὴν τῆς Ἀθήνας καὶ
 5 Θήβας μερίδα ἐπέτυχεν ἐνέχυρον. καὶ οἱ Λιγούριοι ἦτοι Γε-
 νουβίται ὁμοίως τὴν τῆς Εὐρίπου νῆσον καὶ ἐτέρων τόπων
 μοίραν ἐπέτυχον· ὕστερον δὲ καὶ αὐτοὶ τοὺς Ἐνετοὺς τὴν
 Εὐβοίαν ἔδωσαν. ἐπειδὴ καὶ ὁ Βονιφάτιος μαρκίων τοῦ
 Μοντεφερράτου ἀξιολόγῳ μοίρα τὴν συμμαχίαν ἦν ἐνεγκάμε-
 10 νος καὶ κυβερνήτης παντὸς τοῦ χερσαίου στρατοῦ ἐγνωρίζετο,
 ἐξῆς Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ βασιλέως Βαλδουίνου τετίμηται,
 καὶ ἡ νῆσος αὕτη τῆς Κρήτης μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ ἰδίᾳ
 μοίρᾳ ἐπέτυχε. μετὰ δὲ τινα καιρὸν ἐπεπωλήκει αὐτὴν τῇ
 τῶν Ἐνετῶν γεροντοσίᾳ, καὶ οὕτως ἄχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τὰς
 15 χεῖρας αὐτῶν ἔστί.

Καὶ ταύτην τὴν ἱστορίαν τῷ λόγῳ ἠνώσαμεν τῷ ἡμετέρῳ
 βιβλίῳ εὐρίσκεισθαι· καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ Ἰσθμοῦ οἰκοδομήν
 ἐπανέλθωμεν.

35. Τῷ ςΘιγ' ἔτει, Μαρτίου ιγ', ὁ βασιλεὺς ἀπέσωσεν
 20 ἐν τῷ λιμένι τῶν Κεγχρεῶν ὀνομαζομένων· καὶ τῇ ὀγδόῃ
 Ἀπριλλίου ἤρξατο ἀνακαθαίρειν καὶ ἀνοικοδομεῖν αὐτὸν δὴ

1. post τετίμηται M: ἡ δὲ δημοκρατία τῶν Λιγουρίων τὴν τῆς
 Εὐρίπου νῆσον καὶ ἐτέρους τόπους ἐπέτυχεν 2. Ῥωμανὸς δὲ
 ὁ ἐκ P 3. ὀρμώμενος, δε χρ.? δανείσας σὺν δασμῷ οὐκ
 ὀλίγα P 4. παρὼν ἦν om P 5. ἐτυχεν. καὶ οἱ Γενουβίται M
 7. μοίραν om M ἐναντίους τὴν εὐρετον M 8. ἐπεὶ δὲ καὶ?
 17. τὴν add A 19. 35.] κς' P

insuper dignitate despotas ornatus est. Dabalus Peloponnesi princeps
 declaratus est, Romanus Delatziotes, Florentia oriundus, qui gran-
 dem pecuniam foederatis principibus crediderat impenderatque, et
 ultro praesens aderat, Athenarum et Thebarum tractus pignori accepit.
 Ligures sive Genuenses Euripi insulam aliarumque regionum parti-
 culas sortiti, postea Venetis Euboeam dederunt. Bonifacius, mar-
 chio Montisferrati, quum manu non mediocri adiuvisset socios to-
 tiusque terrestris exercitus summus dux esset, rex Thessalonicae ab
 imperatore Balduino creatus est et Cretam insulam cum aliis locis
 propriam accepit, sed mox eam Venetorum senatui vendidit, in quo-
 rum hodieque ditio est.

Hanc igitur narrationem libro huic nostro intexendam putavimus;
 revertamur nunc ad communionem Isthmi.

35. Anno 6913, die Martii 13, imperator incolumis in portum
 Cenchrearum pervenit et 8 die Aprilis expurgare et instaurare Isth-

τὸν Ἴσθμόν, οὗ πῆρ ἔστι τὸ μῆκος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ εὖρος ἐκ μιᾶς θαλάττης εἰς τὴν ἑτέραν ὀργυλαῖς τρισχιλίαις καὶ ὀκτακοσίαις· τὸ δὲ μᾶκρος ἐκ τῆς χέρσου τῆς Ἑλλάδος ἦτοι τῆς Ἀττικῆς γῆς μετὰ τὸ καταβῆναι τὴν τραχεῖαν ὁδὸν τὴν λεγομένην Πλάγιον Κακόν, ἕως τῆς πεδιάδος κάτωθεν φθάσαι, ἐν ᾗ τόπω ἦν κτισθέντα τὰ τεῖχη ταῦτα τοῦ Ἴσθμοῦ, στάδια τριάκοντα. ἀπὸ δὲ τῶν τειχῶν τοῦ Ἴσθμοῦ ἕως τῆς Κορίνθου τοῦ ὑπὲρ νεφέλας φρουρίου βουνῶν καὶ τοῦ Ἴσθμοῦ τέλος στάδια ὑπάρχουσι πολλὰ. ἔοικε δὲ ἡ Πελοπόννησος πλατάνου φύλλῳ εἰς πάντα, τοῦ δὲ φύλλον τὸ καῦλας ὁ 10 Ἴσθμός ἐστιν. ἀνέστησε δὲ πύργους ἐν αὐτῷ ἑκατὸν πενήτηκοντα καὶ τρεῖς. καὶ ἐν τινι μαρμάρῳ εἶδρον γράμματα γεγραμμένα λέγοντα οὕτως “φῶς ἐκ φωτός, θεὸς ἀληθινὸς ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ φυλάξῃ, τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν καὶ τὸν πιστὸν δοῦλον αὐτοῦ Βικτωρίνον καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι 15 εἰκοῦντας, τοὺς ἐκ θεοῦ ζῶντας.”

Τῷ δὲ 5914 ἔτει, μηνὶ Μαρτίῳ, ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ μετ’ αὐτοῦ οὖσα πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἐν ᾗ μηνὶ μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ δὴ τοῦ βασιλέως ἀπέθανε καὶ ὁ πατριάρχης κύρ Εὐθύμιος· καὶ τῇ 20 καὶ τοῦ Μαΐου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένοντι πατριάρχης

1. μᾶλλον] πάλιν M	2. ὀργυλαῖς τρισχιλίαις καὶ ὀκτακοσίαις P
5. φθάσας M	7. τριάκοντα καὶ . . . ἀπὸ P
τῶν P	8. τοῦ] βουνῶν καὶ λόφων καὶ M
9. pro πολλά locum vacuum P	10. εὖρων M
11. εὖρων M	14. κατα P
12. εὖρων M	15. βικτόριον P
20. κύρ om P	

mum ipsum coepit, cuius longitudo, sive, ut melius dicam, latitudo ab uno mari ad alterum orgyias ter mille et octingentas patet, longitudo a terra Graeca vel Attica, postquam descenderit via aspera, quae Πλάγιον Κακόν dicitur, donec in planitiem venias, quo in loco muri illi exstructi erant, stadia triginta; a muris deinde usque ad Corinthi colles arcemque supra nubes eminentem et finem Isthmi stadia multa sunt. Peloponnesus folio platani simillima est, cuius caulem Isthmus refert. in eo exstruxit imperator turres centum quinquaginta tres. invenerunt tum in marmore has litteras insculptas: “lumen ex lumine, deus verus ex deo vero custodiat imperatorem Iustinianum et fidelem eius ministrum Victorinum et omnes Graeciae incolae, qui vitam conformant ad voluntatem dei.”

Anno 6914, mense Martio, imperator et, qui eum comitatus erat, procerum ordo universus, Cpolim redierunt: quo eodem mense, post illius adventum, excessit e vivis Euthymius patriarcha, in cuius locum die Maii 21 eiusdem anni surrogatus est Iosephus, metropolis Ephesi. anno 6915, autumnali tempestate, imperator Iohannes, quum, in Pe-

κύρ Ἰωσήφ ὁ Ἐφέσου μητροπολίτης. καὶ τῷ 5Θιᾷ ἔτει ἀπῆλ-
θεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης ἐν καιρῷ
φθινοπώρου, ἐν ᾧ δὴ καιρῷ τὴν Θεσσαλονικίην διερχόμενος
τὸν πλωτὸν υἱὸν τοῦ Μπαγιαζήτου ἐκείνου τὸν Μουσταφᾶν,
5 διακόμενον ὄντα παρὰ τοῦ ἀμμηρᾶ Ἀμουράτου τοῦ τάχα ἀδελ-
φοῦ αὐτοῦ, ἐπῆρε, καὶ ἀποστείλας εἰς Λήμνον, εἶτα εἰς
Μιζιθρᾶν.

Ἐν δὲ τῷ χειμῶνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους λοιμικῆς νόσου γενο-
μένης ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἦτοι ἐν τῇ μαύρῃ θαλάσῃ, καὶ 25
10 καιρικὴ ὄντες ἐν τινι ἄστει τῶν ἐκεῖσε κεφαλατεύοντες ὁ γαμ-
βρός μου Γρηγόριος Παλαιολόγος Μαμωνᾶς, ἀνὴρ ἄριστος,
υἱὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς Μαμωνᾶ τοῦ κυριεύοντός ποτε τῆς
Μονεμβασίας καὶ τῶν περὶ αὐτήν, καὶ σὺν αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ
μου ἡ γυνὴ αὐτῷ οὖσα· καὶ ἐν παιδίον αὐτῶν Θῆλυ, ὃ ελ-
15 γον, ἀπέθανε, καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας τῆς θανάτης τοῦ παι-
δίου ἀπέθανεν ὁ πατήρ, καὶ πάλιν μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας τῆς
τούτου τελευτῆς ἐτελεύτησε καὶ ἡ μήτηρ, ἔτι δὲ καὶ ἕξ τῶν
ὑποχειρίων αὐτῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· καὶ δύο ἕξ
αὐτῶν μόνον ἐναπέλειψθησαν, καὶ ἐλθόντες εἰς Κωνσταν-
20 τινούπολιν εἶπον ἐν μιᾷ φωνῇ ταῦτα τοῖς ἀθλοῖς μου γο-
νεύσι· καὶ ἐκ τῆς τοσοῦτης θλίψεως καὶ ἀπαραμυθῆτου λύ-
πης ἐν ἀσθενείᾳ πεσόντες καὶ σχεδὸν εἰς κίνδυνον θανάτου

4. ἐκεῖνον P	6. ἀπῆρε M	7. Λαχεδαίμονταν P	10.
κεφαλεύοντες P	12. Μαμωνᾶ om P	14. ἡ om P	αὐ-
τοῦ P	αὐτοῦ P	15. θανάτης P	17. ἔτι δὲ καὶ οὐ λο-
ποὶ P	18. ἀνδρῶν — αὐτῶν om P	22. καὶ om P	

loponnesum proficiscens, transiret Thessalonicam, Mustapham, spu-
rium Baiazetis filium, quem Amurates ameras, frater eius, persegue-
batur, recepit et in Lemnum indeque Mizithram misit.

Per hiemem eiusdem anni ad Pontum Euxinum sive Mare Nigrum
saeviente pestilentia, quum in urbe quadam eius regionis cum tota fami-
lia esset eamque regeret affinis meus Gregorius Palaeologus Mamonas,
filius magni ducis Mamonae, eius, qui aliquando Monembasiam cum
hinitimis oppidis administrabat, et apud eum esset soror mea, eius uxor:
eorum filia, quam unicam prolem habebant, extincta est, et post
filiolae mortem die septimo obiit pater, rursumque post totidem dies
etiam mater mortua est, et praeterea sex domestici utriusque sexus,
duobus tantum relictis, qui Cpolim profecti, uno ore miseris paren-
tibus meis istum nuntium attulerunt. hi ex magnitudine calamitatis
et dolore solatii impatienti in morbum adeo non levem inciderunt,
ut in periculum vitae venirent. qua de causa, quum pater meus esset

ἦλθον. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἦλθεν ὁ γεννήσας με, κἀγὼ εἰς τὴν Πελοπόννησον σὺν τῷ αὐθεντοπούλῳ κὺρ Θωμᾷ εἰς τὴν αὐτοῦ τάξιν ἦν, εἰς ὑπηρεσίαν ἐπὶ τραπέζης καὶ κελλιώτης αὐτοῦ, ὡς ὠρίσθημεν παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἡτοιμαζόμεθα, καὶ ἀπει ὁ μὲν πρῶτός μου ἀδελφὸς ἦν εἰς 5 τὴν Πελοπόννησον μετὰ τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ μετ' ἐμὲ ἕτερος, ὡς ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἀφείς πατέρα καὶ μητέρα καὶ ἀδελφούς ἀπῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τὴν λεγομένην τοῦ Χαρσιανίτου, ὅπου ἦν καὶ ὁ κατὰ ἀλήθειαν διδάσκαλος κὺρ Ἰωσήφ, καὶ ἐκεῖσε ἐγένετο μοναχός. 10

Ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔαρι καὶ θέρει λοιμοῦ γεγονότος ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀπέθανε καὶ ἡ δέσποινα κυρὰ Ἄννα ἡ ἀπὸ Ῥωσσίας λοιμῶδει νόσῳ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Λιβός μονῇ.

36. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ 596 εἰς Πελο-15 πόννησον ὁ αὐθεντοπούλος κὺρ Θωμᾶς παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς αὐτοῦ· ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ ἐπανέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ, καμὲ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ προσηγάγετο Μαρτίου 17 ὑπάρχοντός μου ἐτῶν 15 καὶ ἡμῖν, ἐκεῖνον δὲ τοῦ ἀειμνήστου καὶ μακαρί-20 του ἐτῶν ἐξήκοντα ὀκτώ ἡμῖν.

Καὶ τῷ 597 εἴτι μηνὶ Νοεμβρίῳ ἦλθεν εἰς τὴν Κων-

1. δι' αὐτὴν τὴν M	ἐλήλυθεν P	5. καὶ ἀφ' οὗ ἐπει M
6. μετὰ τοῦ βασιλέως om P	9. διδάσκαλος] ὄντως M	10. ἔγιγε M
13. ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας M	15. 36.] P	17. κωνσταντινούπολιν. ὁ δὲ β. P
20. δέκα πέντε καὶ ἡμίσεως P		19. κελλίον P

praepeditus, ego cum Thoma principe in Peloponnesum profectus, illius fungabar officio in coenatione et cubiculo, quemadmodum iussi ab imperatore, patre eius, et parati eramus. frater meus natus maximus in Peloponneso erat cum imperatore, et alter, me minor, quum morte occubissent eius fratres, relictis patre et matre et fratribus, in monasterium abditus, quod dicitur Charsianitae, ubi etiam verus ille magister Iosephus versabatur, monachicam vitam agebat.

Verè et aestate pestilentia Cpoli grassante, Anna domina, e Rossis oriunda, obiit et sepulta est in monasterio Libis.

36. Principio autem anni 6926, ab imperatore patre Thomas princeps iuvenis in Peloponnesum missus est. quo quidam tempore Cpolim rediit imperator, eius pater, et me in cubiculum assumpsit Martii die 17, annos natum sedecim et dimidium, quum ipse ille aeternae et beatæ memoriae vir sexagesimum octavum cum dimidio ageret.

Anno 6927, mense Novembri, Cpolim venit domina Sophia, filia

σταντινούπολιν καὶ ἡ δέσποινα κυρὰ Σοφία ἡ τοῦ Μοντεφερ-
ράτου μαρκίωνος θυγάτηρ, καὶ τῇ 13^ῃ τοῦ Ἰανουαρίου ηὐλο-
γήθη αὐτὴν καὶ ἐστέρθη ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης ἐν τῇ ἁγίᾳ
Σοφίᾳ, καὶ μεγάλη ἐορτὴ ἐγένετο ἐν τῇδε τῇ στέψει, καὶ ὄν-
5 τως ἐορτῶν ἐορτὴν καὶ πανηγυρίαν πανηγύρεων ἐποίησαν.

37. Καὶ τῷ 5^ῳ μηνί ὅτι ἦλθεν ὁ ἀμνηστὸς ὁ κύριος Κυ-
ρίτζης καὶ Μεεμέτης, ἵνα διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέλ-
θη εἰς τὴν ἀνατολήν· καὶ ἐπρομαθητεύθη παρὰ τῶν κατα-
σκόπων ὅτι ὑπῆγεν ἵνα τὰ τῆς ἀνατολῆς διορθώσῃ, καὶ ἐν
10 τῷ ἐκπελθεῖν αὐτὸν κατὰ νοῦν ἐλογίζετο ἔλθειν κατὰ τῆς
πόλεως, ὡς ἐμελέτα. πάντες οὖν οἱ τῆς βουλῆς τοῦ βασιλέως
οἱ ἐμπιστευθέντες τὸ μυστήριον, ἄρχοντες καὶ ἐκ τῶν ἱερω-
μένων, παροξύνοντες ἐβούλευον τῷ βασιλεὶ ἵνα πιάσῃ αὐτὸν·
ἐκεῖνος δὲ οὐκέτι κατεπίσθη λέγων "οὐκ ἀθετῶ τοὺς ὄρκους
15 οὐδὲ πρὸς ἐκείνον ἐποιεσάμην, εἰ καὶ ἂν ἄβεβαιούμην ὅτι
ἔλθῃ καθ' ἡμῶν, μέλλει νικῆσαι καὶ αἰχμαλωτεῦσαι ἡμᾶς.
εἰ δὲ πάλιν ἐκεῖνος ἀθετήσῃ τοὺς ὄρκους αὐτοῦ, πρὸς θεὸν Β
τὸν περισσοτέρως ἐκείνου δυνάμενον τὰ πάντα ἀνατίθῃμι."
δι' ἣν αἰτίαν οὐδέ τινα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς σπυάν-
20 τῆσιν τῷ ἀσεβεῖ, εἰ μὴ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας, Δημήτριον
τὸν Λεοντάρην, Ἰσαάκιον τὸν Ἀσάνην καὶ Μανουὴλ τὸν πρω-
τοστράτορα τὸν Καντακουζηνὸν μετὰ πολλῶν ἀρχόντων καὶ
στρατιωτῶν καὶ δωρεῶν βασιλικῶν. καὶ συναντήσαντες αὐτῷ

6. 37.] κ' P κύριος] καὶ P 8. προεμαθεύθη P 13.
παροξύνοντες P 15. εἰ καὶ ἐβ. ὅτι ἂν? 19. ἦν δὲ τὴν
αἰτίαν P 21. λεονταρῆν P, et mox λεονταρῆ

marchionis Montisferrati. eam die Ianuarii 19 solenni ceremonia du-
xit inauguratusque est in aede S. Sophiae imperator Iohannes; quae
inauguratio summam habuit festi diei celebritatem fuitque revera so-
lenne solemniūm et panegyris panegyrium.

37. Anno 6928 adfuit ameras Cyriztes Mehemetes, per Cpolim in
Asiam profecturus. praenuntiatum autem fuerat ab exploratoribus, eum
orientem ordinatum advenire atque in reditu urbem invasurum.
omnes igitur consiliiarii imperatoris, quibus creditum est hoc secre-
tum, principes et ecclesiastici, suadebant magnopere, ut comprehen-
deret ameram. at ille renuens, "non violarem, inquit, quod illi dedi,
iusiurandum, etiamsi eum nos adorturum devictosque servituti addi-
cturum esse certo scirem. si ipse violarit sacramentum, cuncta deo
committam, qui est illo potentior." nullum tamen e filiis impio isti
obviam misit, sed optimates quosdam, Demetrium Leontarim, Isaa-
cium Asanem et Manuelem Cantacuzenum protostratorem cum multis

περὶ τὰ Κουτούλου ἦλθον μετ' ἐκείνου ἕως τοῦ διπλοῦ κίονος· καὶ δι' ἄλλης τῆς ὁδοῦ ὁμίλει ὁ ἀμηνῶς μετὰ τοῦ Λεοντάρη. ἐκεῖσε περὶ τὸν διπλοῦν κίονα εὐρέθη καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἔν τινι τριήρει, ἔχοντες καὶ ἑτέραν ἡτοιμασμένην βασιλικῶς, ὅπως δι' αὐτῆς διέλθῃ ὁ ἀμηνῶς. ἐμβῆς οὖν ὁ ἀμηνῶς ἐν τῇδε τῇ τριήρει, πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ θαλάσῃ χαιρετισθέντες ἠσπιάσθησαν, ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ τριήρει ὦν· καὶ ὁμιλοῦντες ἦλθον ἄχρι τῆς Ἀσίας ἡτοι τῆς ἀνατολῆς πέραν, ὅπου τὰ νῦν Σκούταρι ὀνομάζεται, πρότερον δὲ Χρυσόπολις. ἐκείνος μὲν ἐξελθὼν τῆς τριήρεως εἰσῆλθεν εἰς τὰς σκηνὰς ἡτοι παρεμβολὰς τὰς αὐτῷ προστοιμασθείσας, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔνδον τῶν τριήρεων ἡσθιον καὶ ἔπινον, καὶ ἀποστολὰς τροφίμους εἰς πρὸς τὸν ἕτερον ἀπέστειλον. περὶ οὖν τὸν ἐσπερινὸν ὁ ἀμηνῶς ἔφιππος ἀπῆλθε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς περὶ τὴν 15 Νικομήδειαν φερούσης, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον οἴκαδε.

38. Τῷ δὲ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπαναστρέψας ὁ ἀμηνῶς εἰς τὴν δύσιν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Καλλιουπόλεως ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐτοιμάσας τὸν 20 Λεοντάρην Δημήτριον πρὸς ἐκεῖνον ἀπέστειλεν, ἵνα περὶ τῶν προμελετωμένων μάθῃ καὶ αὐτῷ προμητύσῃ, ὃν καὶ ἐλέγξῃ

3. περὶ] δὲ εἰς P 9. Σκούταρις M 15. ἐπί? 18. 38.]
 x⁸ P ἐπαναστρέψαντος τοῦ ἀμηνῶ M 22. καὶ ὡς λέξῃ P

ducibus et militibus muneribusque regiis. circa Cutulum obvii facti, persecuti eum sunt ad duplicem columnam: quo toto itinere sermonem ameras conferebat cum Leontari. illic etiam imperator et eius filii in triremi aderant, cum alia triremi cultu regali ornata, qua Mehemetes veheretur. eam postquam conscendit ameras, invicem se in mari consalutarunt, in sua quisque triremi vecti. itaque inter colloquendum ad Asias seu orientis litus pervenerunt, ubi urbs est, quae prius Chrysopolis, nunc Scutari dicitur. ibi ameras e triremi egressus, in tentoria sive tabernacula sibi parata concessit; imperator cum filiis in triremibus edebat ac bibebat: atque invicem sibi partes delicatas mittebant. sub vesperam ameras, equo insidens, et qui eum comitabantur, Nicomediam versus abierunt, imperator cum filiis domum discessit.

38. Vere eiusdem anni revertens ameras in occidentem, via, quae trans Calliopolim ducit, Adrianopolim profectus est. imperator ad eum expeditivum Demetrium Leontarim, ut, quae inisset consilia, cognosceret sibi que renuntiaret, eumque de gratia et honore, quae ei praestitisset, et de transvectione moneret, legatus tum personae

περὶ τῆς καλῆς ἀγάπης καὶ τιμῆς ἦν πρὸς ἐκεῖνον ἐπεδείξατο καὶ περὶ τοῦ περάματος καὶ διὰ τοῦ τοιούτου πρῆσβυος, καὶ πρόσωπον λέγω καὶ τὰ δῶρα ἃ προσεκόμισεν αὐτῷ. ἰδὼν αὐτὸν ὁ ἀμηνῶς μετὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης πολλῆς ἐδέξατο τὸν 5 τοιούτον. καὶ τέλος εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀμηνῶς ὅτι ἀσθενῶν εἶχε τινὰς ἡμέρας, καὶ μετὰ τὸ ὑγιᾶναι αὐτὸν ὁμοῦ συναυλίσσονται καὶ συνομιλήσουσιν. ἐκεῖνος δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε. καὶ οἱ τοῦ παλατίου αὐτοῦ βουλευφόροι οὐκ ἀπεκάλυψαν τὸ συμβῆν τῷ Λεοντάρει· ἀλλ' ἐν τῇ σκηνῇ 10 αὐτοῦ ἦν, τάχα θαναμάζων πῶς οὐ προσεκαλεῖτο αὐτὸν ὁ ἀμηνῶς, ὅπως καὶ τὰς δουλείας αὐτοῦ ἀκούσῃ. κατ' αὐτὴν γὰρ τὴν ὥραν τούτου τὸν θάνατον μαθὼν πολλοὺς γραμματοκομιστὰς ὁ Λεοντάρης ἀπέστειλεν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ οὐκ ἐδυνήθησαν ἀπελθεῖν διὰ τὸ εἶναι κλεισμένας τὰς λύθρα 15 φερούσας ὁδοὺς εἰς τὴν πόλιν. καὶ οὕτως ἡμέραι πλεῖσται παρήλθον, ἀφ' οὗ δὴ τὸ κατὰ τῆς πόλεως ἀπεκαλύφθη μυστήριον, καὶ θροῦς μέγας ἐγένετο καὶ βουλή καὶ μελέτη, καὶ πολλοὺς ἐλέγχους ὁ βασιλεὺς ἔλαβε παρὰ τῶν συμβουλευσάντων αὐτὸν ποτε ἵνα πιάσῃ αὐτόν· εὗρίσκειτο δὲ 20 τότε ὁ βασιλεὺς δι' αἰτίαν λοιμοῦ ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου. μόλις οὖν δι' ἄλλης ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Μεσημβρίαν ἀπαγούσης ποτὲ ἐστειλεν ὁ Λεοντάρης δρομέα, καὶ ἐκέιθεν διὰ θαλάσσης ἐλθὼν ἐκομίσατο γραφὴν περὶ τοῦ θανάτου

3. ἰδὼν οὖν αὐτὸν P

9. λεονταρῆ P

10. ἦν] ὦν καὶ M

14. κλ. λάθρα τὰς?

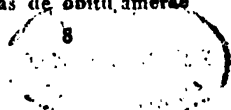
15. πρὸς P

19. βουλευόντων ἵνα M

εὗρισκόμενος γὰρ τότε M

dignitate, tum donorum, quae afferret, amplitudine insignis. excepit eum admodum et honorifice et amice ameras, tandemque ei dixit, aegrotare se dies iam aliquot: postquam convaluisset, sermonem se collaturus esse. at post diem tertium vitam posuit. consiliiarii eius palatini, quod evenerat, non aperuere Leontari, qui in tentorio suo degebat, mirans, cur non vocaretur ab amera ad explicandum ei legationis consilium. ipsa autem hora, qua eum obisse cognovit, tabellarios complures ad imperatorem misit, qui tamen, quoniam viae, quae Cpolim ferebant, clam praeclusae erant, eo pervenire non potuerunt. itaque multi dies effluxere, ex quo arcanum invadendae urbis consilium patuit, tumultusque ingens exortus est, multaque delibatio et sollicitudo erat, et vehementer reprehensus est imperator ab iis, qui ameram comprehendendum esse olim suaserant. versabatur tum imperator pestis vitandae causa in monasterio Peribleptae. vix tandem alia via, quae Mesembriam ferebat, Leontaris mittere potuit cursorem, qui inde per mare profectus, litteras de obitu ameras

Phrantzes.

τοῦ ἀμηνῶ· καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὸ “ἐσπέρας
 26 ἀβλισθήσεται κλανθμός, καὶ εἰς τὸ πρῶτὸ ἀγαλλίσις.” καὶ
 ἰδοὺ ἔπεσον εἰς ἑτέραν βουλήν καὶ μελέτην, πότερον ἔχεν
 μετὰ τοῦ νιοῦ αὐτοῦ Ἀμουράτου ἀγάπην καὶ παραχωρησ-
 σιν εἶναι αὐτὸν αὐθέντην, ὡς καὶ τὰ ὀρκωμοτικὰ αὐτοῦ διε- 5
 λάμβανον, ἢ ἵνα φέρωσι τὸν Μουσταφᾶν ἀπὸ τῆν Μιζιθρᾶν
 καὶ καταστήσωσιν αὐτὸν αὐθέντην εἰς τὴν δύσιν, καὶ ὁ Ἀμου-
 ράτης ἔσεται ἐν τῇ Ἀσίᾳ αὐθέντης, τοῦ μὲν βασιλέως καὶ
 πατρὸς τὸ πρῶτον βουλευομένου καὶ κρίνοντος δικαίως ἐκ
 πολλῶν αἰτιῶν ἵνα ὁ Ἀμουράτης αὐθέντης γένηται, τοῦ δὲ 10
 νιοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ Δημητρίου ἵνα ποιήσωσι τὸν
 Μουσταφᾶν, λέγοντες ὅτι ἔδιδεν αὐτοῖς καὶ τὴν Καλλιούπο-
 λιν. μόλις δὲ ποτε οἰοεὶ κατὰ παραχώρησιν ὁ βασιλεὺς δέ-
 δωκεν ἔξουσίαν τῷ νιῷ αὐτοῦ λέγων “ἐγὼ γὰρ εἰμί, νιέ μου,
 γέρων καὶ ἀσθενής καὶ ἐγγὺς τοῦ θανάτου· τὴν οὖν βασι- 15
 λείαν καὶ τὰ αὐτῆς δέδωκά σοι, καὶ πρᾶξον ὡς βούλει.” ἐν
 δὲ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τοῦ 593⁹ ἔτους μετὰ πλείστων τριή-
 ρεων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Καλλιούπολιν ὁ βασιλεὺς κὺρ Ἰωάννης
 ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν ἀμηνῶν Μουσταφᾶν ἀπὸ τῆς Πελο-
 ποννήσου, καὶ αὐθέντην ἐξέβαλεν εἰς τὴν δύσιν. καὶ ἡ Καλ- 20
 λιούπολις προσεκύνησεν αὐτόν· καὶ μετὰ τινος ἡμέρας ζη-
 τηθεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως τάχα κατὰ τὰς ὑποσχέσεις, ἀπε-

6. ἢ om M ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίας P 8. μὲν] δὲ MP
 13. οἰοεὶ ὡς κατὰ M 16. ἐν δὲ τῷ] hinc caput 3o incipit P
 21. αὐτῷ P ζητηθεῖσαι P 22. τάχα αὖ ὑποσχέσεις P ἐν
 ᾧ ἀπ. M.

attulit: atque comprobatum est eo die dictum illud: “vesperi fletus erit, et mane laetitia.” en autem, ad aliam curam conversi sunt et consultationem, utrum cum filio eius Amurate amicitiam inirent eumque sinerent principem esse, quemadmodum sane eius exigebant sacramenta, an Mustapham, Mizithra reductum, in occidente principem constituerent, Amurates princeps esset in oriente. imperator pater, qui primus sententiam dixit, multis de causis aequum iudicabat, ut penes Amurates rerum summa esset, filius autem eius et Demetrius Cantacuzenus, ut Mustaphas princeps fieret, quod is Romanis dedisset Calliopolim. tandem, licet aegre, imperator filio agendi, quod vellet, potestatem concessit his verbis: “fili mi, ego senex infirma valetudine et morti propinquus sum: itaque tibi trade imperium et quae ad id pertinent: facito, quod placuerit.” mense Septembri anni 6929 multis cum triremibus Calliopolim venit Iohannes imperator, Mustapham e Peloponneso secum ducens, quem in occidente principem constituit. coluit quidem Iohannem ea civitas,

κρίναντο πάντες οἱ Τούρκοι λέγοντες ὅτι ἐγγὺς τῆς πίστεως ἡμῶν ἡ Καλλιούπολις ἐστὶ καὶ μεγάλη τις εὐλάβεια, ὅπερ ὁ πρῶτος τόπος ὃν ἐλάβομεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐστὶ τοῦτο τὸ φρούρον, ἔνθα καὶ τὰς τῆς ἡμῶν πίστεως προσκυνήσεις καὶ τὰ 5 λοιπὰ πρῶτον ἐποιήσαμεν εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, καὶ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν κατὰ τὸν ἡμέτερον κορὰν δοῦναι αὐτῇ. ἀλλὰ δώσωμεν ὑμῖν ἑτέρους τόπους καὶ χώρας ἀντ' αὐτῆς. ἔτι καὶ ὁ Ἀμουράτης ἐκ τῆς ἀνατολῆς διὰ πρέσβειων πολλὰ ἔτασσε τοῖς Ῥωμαίοις, δεόμενος ἵνα μὴ γενέσθαι τὸν Μουσταφᾶν 10 αὐθέντην βοηθήσωσιν· οἱ δὲ ἡμέτεροι τὰ ἐναντία φρονού-τες οὐδὲν ἀπεκρίναντο. περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ μπεγλέρ μπέης Μπαγιαζήτης διερχόμενος διὰ τοῦ ἐπάνω στενοῦ εἰς τὴν δύσιν, ἀνὴρ χρήσιμος καὶ πρακτι-κὸς ἐν πολέμοις καὶ βιζίρις ὢν τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀμουράτου, 15 ὃς τὴν Ἄγκυραν ἐκέκτητο εἰς κεφαλάτικον, βουλόμενος, εἰ δυνατόν ἦν, κρατῆσαι εἰς τὴν τοῦ Ἀμουράτη ἐξουσίαν, τὴν δύσιν δηλονότι. καὶ τοῦ Μουσταφᾶ πάλιν ἐξελθόντος ἐκ τῆς Καλλιουπόλεως, διήρχετο κατ' αὐτοῦ εἰς τὰ περὶ τὴν Ἀδρια-νούπολιν. καὶ συναντηθέντες πόλεμος ἐγένετο, καὶ ὁ Μπα- 20 γιαζήτης ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ νικηθεὶς καὶ πιασθεὶς ἀπεκτύν-θη, καὶ τὴν εἰς τὴν δύσιν πᾶσαν ἀρχὴν τῶν ἀσεβῶν ἐκυρί-

1. ὅτι παρὰ τῇ πίστει ἡμῶν ἐν τῇ Καλ. ἔστι μεγ. P 8. δια-
 πρεσβείων P 9. γενέσθαι om M 13. διερχομένου τοῦ
 μπεγλέρπει μπαγιαζήτου M 16. ἦν om P 17. δηλονότι
 om P 19. γέγονεν ἀλλήλοις, ὁ P

sed quam post dies aliquot requireret eam, ut pactum erat, impe-
 rator, Turcae omnes responderunt, ipsorum sacris addictam esse Cal-
 liopolim, et magna se adstringi religione, siquidem primus locus, quem
 obtinuissent in Europa, hoc oppidum esset, in quo primo inter omnia
 Europae oppida religionis suae auspicia et reliquas ceremonias fecis-
 sent: unde non liceret per coranem, eam urbem dare Romanis. da-
 turos se illis esse huius loco alia oppida ac regiones. interim Amu-
 rates ex oriente per legatos multum instabat Romanis orabatque,
 ne Mustapham ad principatum proveherent. at nostri, ut qui contra-
 ria sentirent, nihil responderunt. circa initium hiemis eiusdem anni
 beglerbegus Baiazetes, vir strenuus et bello exercitatus, idemque ve-
 zires patris Amuratis et praefectura Ancyrae auctus, per superiores fau-
 ces in Europam transit, eam, si posset, in potestatem Amuratis re-
 ducturus. Mustaphae, qui Callioli exierat, ad Adrianopolim ob-
 viam fit. pugna commissa, Mustaphas Baiazetem vincit captumque ob-
 truncat, et universo Turcarum in occidente imperio potitur. eodem
 autem anno Mustaphas Calliopolim reversus, susceptaque adversus

ευσε. καὶ πάλιν ἐπιστρέψας ὁ Μουσταφᾶς εἰς τὴν Καλλιούπολιν τῷ αὐτῷ ἔτει, καὶ περάσας εἰς τὴν ἀνατολὴν κατὰ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ἀμουράτη εἰς Προῦσαν εὐρισκομένου, ἤτηθείς ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν δύσιν. καὶ τῷ θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους διήλθε καὶ αὐτὸς δὴ ὁ Ἀμουράτης μετὰ Λιγουρικῶν ἦτοι⁵ Γενοῦιτῶν νηῶν, καὶ διώξας τὸν θεῖον αὐτοῦ καὶ καταλήψας ἀπέκτεινε. ψευθέτες δὲ τὰς ἐλπίδας, ἃς ἤλπιζον ἔχειν, διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μουσταφᾶ οἱ βασιλεῖς [οἱ] εἰς ταραχὴν λογισμῶν καὶ φόβον ἐπέπεσον διὰ τὴν ἐχθρὰν ἣν ἔδειξαν κατὰ τῷ Ἀμουράτη, ζητοῦντες τρόπον καὶ αἰτίαν ἵνα, εἰ δυνατόν¹⁰ ἦν, εἰρήνην καὶ ἀγάπην ἀναμέσουν τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ῥωμαίων γενήσεται· καὶ ἀπέστειλαν πρὸς τὸν ἀμηρᾶν πρέσβεις Β Δημήτριον τὸν Καντακουζηνόν, Ματθαῖον τὸν Λάσκαριν καὶ τὸν γραμματικὸν Ἄγγελον τὸν Φιλομάτην. ὁ δὲ ἀμηρᾶς μαινόμενος ἦν τῷ θυμῷ κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς δι' ¹⁵ αἰτίας ἃς εἶπομεν· καὶ εὐθὺς ὡς εἶδεν αὐτούς, προστάξας ἐν εἰρκτῇ ἐξοφωμένῃ δεσμίους ἔθετο, καὶ ἀσφαλῶς τηρεῖσθαι κελεύσας.

39. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους, τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἰουνίου, τῷ 5^η ἔτει ἀποστείλας ὁ Ἀμουράτης διὰ τὸν Μιχάλμπη, καὶ ἀπέκλεισε τὴν Κωνσταντινούπολιν πολιορκῶν αὐτήν. καὶ τῇ 11^η τοῦ αὐτοῦ ἔφθασε καὶ αὐτὸς ὁ ἀμηρᾶς μετὰ

5. ἦλθε καὶ ὁ P	6. γενουβικῶν P	7. ταῖς ἐλπίσιν M	10.
τῷ ἀμουράτῃ P	11. ἀναμέσου P	12. στείλαντες M	14.
φιλομάτην P	15. γέμων θυμοῦ ἦν P	17. δεσμίους om P	19.
39.] λά P	ὀγδ.] κη P	22. 11 ^η τοῦ	τοῦ αὐτοῦ ἔτους P

Amuratem, qui Prusae erat, expeditione in Asiam, victus in occidentem rediit; et aetate eius anni patrum Amurates cum Ligurum sive Genuensium navibus persecutus est, comprehensumque interemit. iam morte Mustaphae spe sua delusi imperatores, turbari ac sibi metuere coeperunt, propterea quod hostilem in Amuratem animum prodidissent. itaque modum et occasionem quaerebant, qua concordia et amicitia inter Turcas et Romanos conciliaretur, miseruntque ad ameram legatos Demetrium Cantacuzenum, Matthaeum Lascarum et Angelum Philommatem grammaticum. ameras, ira incensus adversus Romanos propter eam, quam significavimus, causam, ubi primum legatos vidit, victos in obscurum carcerem detrudi diligenterque custodiri iussit.

39. Ineunte aetate, octavo die Iunii, anno 6930, misit cum exercitu Michalbegum Amurates, clausitque et obsedit Cpolim. die eiusdem mensis decimo quinto ipsemet cum magnis copiis accessit, legatos in vinculis adducens, et die vicesimo secundo mensis Augusti

πλήθους στρατοῦ, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς ἀποσταλέντας πρὸς αὐτὸν πρέσβεις δεσμίους. καὶ τῇ κβ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐπολέμησεν αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν πολέμῳ καθολικῷ. καὶ τῇ ε' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ 5' λα' ἔτους ἀπῆλθεν ἄπρα- 5 πτος ἀπὸ τῆς πόλεως Θεοῦ βοηθείᾳ. καὶ τῇ λ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθεν ὁ Μουσταφόπουλος ὁ τοῦ αὐτοῦ Ἀμουράτη ἀδελφός, καὶ διελθὼν τὴν πόλιν ἔπεσεν ἔξω εἰς τὸν ἀύθεντικὸν περιβόλον, καὶ ἐπὶ τὴν αὐριον τῇ α' τοῦ Ὀκτωβρίου ἦλθε προσκυνῆσαι τὸν βασιλέα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ τῇ αὐτῇ 10 ἡμέρᾳ μετὰ τὸ ἄριστον ἐπῆλθε τῷ βασιλεῖ τὸ τῆς ἡμιπληξίας νόσημα, ὃν ἰδόντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Τοῦρκοι ἔλεγον θαναμάζοντες ὅτι ὁμοίος τῷ τῆς αὐτῶν πίστεως προφήτῃ Μαχουμέτῃ ἐστὶ τῇ θεωρίᾳ, ὥς ποτε καὶ ὁ Μπαγιαζήτης ὁ καὶ ἐχθρὸς αὐτοῦ περὶ τούτου εἶρηκε "καὶ ὅστις οὐκ οἶδε τὸν 15 βασιλέα, ἀπὸ μόνῃς τῆς θεωρίας αὐτὸν λέξῃ εἶναι βασιλέα." ὁ δὲ Μουσταφόπουλος πλημμελήσας πλείσταις ἡμέραις ἐν τῇ πόλει ἐνεκεν τοῦ τῷ βασιλεῖ συμβάντος τέλος ἀπῆλθε μέχρι τῆς Σηλυμβρίας, καὶ μὴ διατρίψας ἐκεῖσε ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ διελθὼν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Προῦσαν. τῷ δὲ 20 ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπῆλθε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν προδοσίᾳ τῶν ἰδίων αὐτοῦ.

40. Τῷ δὲ Μαίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔαλω τὸ Ἐξα-

2. 13⁷ P 10. ἀριστῆσαι P 12. προφήτῃ om M μωά-
μεθ P 15. ἔλεξεν P 16. ποιήσας πλείστας ἡμέρας P 19.
καὶ διήλθεν εἰς P 23. 40.] 13⁸ P 5, 6λα⁰⁰ P

urbem universis viribus oppugnavit. die tandem sexto Septembris anni 6931 dei gratia re infecta ab urbe recessit. eiusdem mensis die tricesimo Mustaphopulus, Amuratae frater, per urbem profectus, in septimum dominicum pervenit, et proximo die, qui fuit primus Octobris, ad imperatorem et filios eius adorandos accessit. eodem die post ientaculum imperator semiplexia correptus est: quem Turcae Asiani mirabundi dicebant specie simillimum esse auctori religionis suae Mahometi; quemadmodum aliquando eius hostis Baiazetes de eodem affirmavit: quicumque non nosset imperatorem, eum tamen e solo aspectu imperatorem illum esse intellecturum. Mustaphopulus per dies multos propter casum imperatoris flagitiis in urbe designatis, postremo Selymbriam usque abiit, sed inde statim Cpolim reversus, Prusam se contulit. vere huius anni frater eius in Asia adversus eum profectus est proditumque a suis morte multavit.

40. Mense Maio eiusdem anni captum est a Turachane Hexamilium sive Isthmus Peloponnesi, ac multi ex Albanitis occisi sunt. ae-

μίλιον ἤτοι ὁ τῆς Πελοποννήσου Ἰσθμὸς ὑπὸ τοῦ Τουρα-
 χάνη, καὶ πολλοὶ τῶν Ἀλβανιτῶν ἀπεκτάνθησαν. καὶ τῷ
 Θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔφυγεν ὁ αὐθεντόπουλος κύρ Δημή-
 τριος μετὰ Ἰλαρίωνος Δόρια καὶ Γεωργίου Ἰζαούλ γαμβροῦ
 τοῦ αὐτοῦ Δόρια, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν Γαλατᾶν, ἵνα ὑπὸ 5
 γωσι πρὸς τοὺς Τούρκους· καὶ πάλιν οὐκ ἀπῆλθον, ἀλλ' εἰς
 τὴν Οὐγγαρίαν. καὶ τῇ ιε' τοῦ Νοεμβρίου, τοῦ ς' αἰῶνος,
 διέβη ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ποιήσας
 δεσπότην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν αὐθεντόπουλον κύρ Κων-
 στατῖνον, καὶ καταλείψας αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀντ' αὐτοῦ. 10
 τῇ δὲ κβ' τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐποιήσα-
 μεν ὀρκωμοτικὸν ἀγάπης μετὰ τοῦ ἀμηρᾶ Ἀμουράτη, καὶ
 τότε τοὺς πρέσβεις ἤλευθέρωσε. τότε οὖν αὐθις ἀπῆλθον
 πρέσβεις, Λουκᾶς ὁ Νοταρᾶς ὁ καὶ ὕστερον μέγας δουξ γε- 15
 νόμενος καὶ ὁ Μελαχροινὸς Μανουὴλ καὶ ἐγώ, δι' αἰτίας τοι-
 αύτης, ὅτι ὁ μὲν Μελαχροινὸς καὶ ἄλλοτε ποτε προαπῆλθε πρὸς
 τὸν ἀμηρᾶν καὶ ἔγνω ὅτι ἔμελλε γενηθῆναι ἡ ἀγάπη, ὁ δὲ
 Νοταρᾶς ἵνα τελέσῃ αὐτὴν ὡς χρῆσιμος καὶ καλός, ἐγὼ δὲ
 27 ὡς παρὰ τῆς ἀγίας δεσποίνης τῆς συγγενοῦς τοῦ ἀμηρᾶ ἐκ
 τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἀποσταλεῖς· καὶ εἴ τι ἂν δεήσῃ, χρά- 20
 ψω καὶ διὰ ὑφειλιτῶν γραμμᾶτων πρὸς τε τὸν γηραιὸν βα-
 σιλέα καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν βασιλέα κύρ Ἰωάννην
 εἰς τὴν Οὐγγαρίαν εὐρισκόμενον. ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ Ὀκτω-

3. ὁ κύριος M 9. τὸν κύριον M 12. ὀρκωμοτικὴν ἀγά-
 πην P 16. καὶ ἄλλοτε ποτε| Μανουὴλ M 18. αὐτὴν κα-
 λῶς ὡς P

state sequenti princeps Demetrius cum Hilarione Doria et huius ge-
 nero, Georgio Hizaūlo, profugus Galatam venit, ut ad Turcas
 abirent: ad quos tamen non venerunt, sed in Hungariam profecti
 sunt die decimo quinto Novembris, anno 6932, imperator Iohannes
 in Hungariam transiit, despota facto et in urbe relicto fratre Con-
 stantino, qui suum interim locum teneret. die vicesimo secundo Februa-
 rii eiusdem anni amicitiam sacramento firmavimus cum Amurate ame-
 ra, qui legatos iam liberos dimisit. tum rursus legati missi sumus,
 Lucas Notaras, qui postea magnus dux factus est, Manuel Melachre-
 nus et ego, propterea, quod Melachrenus iam prius ad ameram ve-
 nerat pacemque esse conventuram cognoverat, Notaras ad perficiendam
 eam imprimis utilis et idoneus esse videbatur, et ego a sancta despoe-
 na, quae a materno genere ipsi amerae cognata fuit, missus eram,
 cui etiam hoc munus datum est, ut, si quid opus foret, litteris id
 consignatum ad imperatorem senem et filium eius, Iohannem impe-
 ratorem, in Hungariam perscriberetur. exeunte autem Octobri mense

βρίον τοῦ ρθλγ' ἔτους ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ μέρους τοῦ εἰς τὸν Ἴστρον ποταμὸν κατερχομένου ἐν χώρῃ τινὶ Κελλίῳ ἐπονομαζομένῳ ὃ βασιλεὺς κτῆρ Ἰωάννης, ἀπελθουσῶν τριήρεων ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐκεῖ-
 5 σε· προέπεμψε γὰρ ἀπὸ Οὐγγαρίας ἄνθρωπον ἀλλόγλωσσον καὶ ἀλλογενῆ τοῦ ἐλθεῖν διὰ ξηραῦς μετὰ πιττακίου ὑφειλτοῦ, ὃς ἐλθὼν ἐζήτηε ἰδεῖν τὸν βασιλέα λέγων ὅτι ἀνάγκη ἦν αὐτῷ ἰδεῖν αὐτὸν καὶ ὁμιλῆσαι σὺν αὐτῷ. ἄτοπον· πῶς ἐδύνατο τοιοῦτον ἄνθρωπον ἰδεῖν βασιλέα ἀσθενῆ; κατὰ κοι-
 10 τος γὰρ ἦν, καὶ μόνος πρὸς μόνον ἤθελεν συνᾶραι λόγον. πολλῶν οὖν λόγων δαπανηθέντων ἐστάλησαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον δύο τῶν σεκρέτων σὺν ἐμοί, καὶ εἶπον αὐτῷ "ἢ εἰπέ ὃ βούλει τῷ παρόντι" δειξάντες ἐμὲ "ἢ ἀπελθε ἐνθα βούλει," ἦν ἵκα παραλαβῶν με κατ' ἰδίαν δέδωκέ μοι χάρτην ὑφειλτόν,
 15 ὃς δεδήλωκέ μοι ἔτι δὲ πόθεν καὶ πότε ἐξῆλθεν. ὡς δὲ διώρθωσα τὸ ὑφειλτόν καὶ ἀπῆλθον ἀναγνῶναι τοῦτο, ἀνέφερον ὅτι ζητῶ εὐεργεσίαν, ἐπεὶ χαρίεντα ἐμελλον μηνύεσθαι διὰ τῶν ὑφειλτῶν. ἐκεῖσε καὶ τῆς δεσποίνης καθεζομένης καὶ τῆς νύμφης αὐτῆς, τοῦ δεσπότου ἀπόντος εἰς τὸ κυνήγιον, κάγω
 20 ἀνέγνωσα τὸν χάρτην, καὶ ἀκούσαντες ὅτι ὑγιαίνει καὶ ἐμελλεν ἐλθεῖν καλῶς εἰς τὰ περὶ τὴν μεγάλην Βλαχίαν, καὶ ὅπως ἀπέλθωσι τριήρεις εἰς τὸν τόπον τὸν ἐπονομαζόμενον Κελλίον

8. ἄτοπον] τοῦτο λοιπὸν P 12. δύο] τινὲς P συγκρήτων
 μοι M 15. ὄθεν M 18. τοῦ ὑφειλτοῦ P 20. ἀναγνώ-
 σασ τὴν M ὑγιαίνει καὶ ἀπήρχετο κ. M 22. κελλον, ἀραι
 αὐτίον καὶ φέρωσι, περὶ οὐ ἐχάρισαν M

anni 6933, per regionem, cui Cellii nomen est, ad Istrum fluvium pertinentem, imperator Iohannes in urbem reversus est, missis illic Cpoli triremibus. praemiserat enim ex Hungaria Iohannes hominem peregrinum et peregrina utentem lingua, qui cum tabella obsignata terrestri via in urbem proficisceretur. is, ubi advenit, imperatorem videre cupiebat, affirmans, necesse esse, ut videret eum et cum eo colloqueretur. at enim quo pacto fieri poterat, ut imperatorem, qui aegrotus decumbebatur, iste homo conveniret et solus, id quod volebat, cum eo conferret sermonem? itaque, quum multum esset disceptatum, missi ad eum sunt mecum duo viri imperatori a secretis, qui ita eum compellarunt: "aut aperi, quid velis, huic viro" (me autem demonstrabant), "aut abi, quo libet." sic tandem seducto mihi literas tradidit obsignatas, e quibus didici, unde et quo tempore Iohannes discessisset. deinde quum abissem ad recitandas eas, praemium me expectare significavi, ut qui laetum nuntium essem allaturus. sedentes ibi imperatrix et filia eius, absente venandi causa imperatore, quum ego literas praelegissem, magnam ex iis voluptatem perceperunt, quippe e quibus discerent, Iohannem bona

καὶ ἄρασαι αὐτὸν φέρωσι, ἐχώρησαν λίαν. καὶ μετὰ μικρὸν
 κελεύσας ὁ βασιλεὺς τὸν ἱματοφύλακα ἔδωκέ μοι καβάδιον
 μολιβδὸν χαμουχᾶν μετὰ βαρεοκοιλίας ἐνδεδυμένον καὶ χρυ-
 σίου κεντηνάριον, ἔτι δὲ καὶ τὸν κάλλιστον γλωσσόκομον τὸν
 μέγαν καὶ ὠραῖον, ὃν πέρ ποτ' ἔμοῦ ἐζήτει· εἶχε γάρ ὅδε 5
 ὁ γλωσσόκομος ἔνδον λάφυρα ἄξια θέας πολλά καὶ καλὰ καὶ
 ἕτερα εἶδη θαυμασία, ἅπερ ἐδώθησαν ὕστερον μετὰ τὴν ἀπο-
 Β δημίαν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἔνθεν ζωῆς τὰ μὲν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τὰ
 δὲ ὑπὲρ τῆς ἁγίας ψυχῆς αὐτοῦ. τοῦτον γάρ τὸν ὠραῖον καὶ
 θαυμαστὸν γλωσσόκομον ἀπὸ καιροῦ ὠρέχθη αὐτόν· διὸ 10
 ἔδοξέ μοι ζητῆσαι τοῦτον, δεόμενος τῷ βυσιλεῖ· ὁ δὲ ἀπε-
 κρίνατό μοι ὅτι αὐτὸς ὁ γλωσσόκομος ὑπῆρχεν τοῦ πατρός μου
 τοῦ βασιλέως, καὶ ἐν αὐτῷ, ὡς οἶδας, εἶχε πολλὰ καλὰ λά-
 φυρα καὶ λίθους πολυτίμους καὶ ἕτερα πλείστα βασιλικά εἶδη,
 πλείονα ὧν οἶδας. ἐγὼ δὲ πάλιν θέλω δωρησασθαι αὐτόν 15
 τῷ βασιλεῖ τῷ υἱῷ μου, ἵνα ἐν αὐτῷ ἔχη κάκεινος μετὰ τῆς
 εὐχῆς αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ τὰ ἑαυτοῦ. καὶ ἀπέπεμψε με· καὶ
 τότε διὰ τὰς χρηστὰς ἀγγελίας, ἃς ἐκόμισα αὐτῷ, προσέτα-
 ξεν ἵνα λάβω τὸν εἰρημένον γλωσσόκομον, ὃν καὶ ἔσχηκα με-
 τὰ τῆς ἁγίας αὐτοῦ εὐχῆς πλήρη πολλῶν χρησίμων καὶ τι- 20
 μίων πραγμάτων τούτου τοῦ ματαίου βίου, κελεύσασα ἔτι καὶ

2. post ἱματοφύλακα M: ἦτοι τὸν τὰ ἐνδύματα φυλάγοντα δώ-
 σαι M 3. μολιβδὸν καβάδιον χαμουχᾶν P 5. πέρ om P
 9. ζωῆς iterum M 11. αὐτόν P 13. ὡς οἶδας εἶχε] εἶσι P
 16. τὴν εὐχὴν τοῦ πατρός μου καὶ ἐμοῦ· ταῦτα εἰπὼν ἀπέπ. P
 21. τοῦ βίου τούτου τοῦ ματαίου P

uti valetudine et in magnam Blachiam profecturum esse atque cupere,
 ut in regionem, Cellium quae appellatur, mitterentur triremes, quae
 se reciperent et in urbem reducerent. ac brevi post imperator per
 praefectum vestimentorum donavit mihi vestem sericam egregiam et
 centenarium auri, et atque arcam insuper vestiariam amplam et mire
 pulcram, quam olim mihi recusaverat. continebat enim ea arca multam
 supellectilem visu dignam et praeclaram, aliasque res mirabiles, quae
 deinceps post obitum imperatoris partim filiis eius donata, partim ob
 salutem beatae eius animae sacrificata sunt. huius igitur arcae egre-
 giae et plane mirabilis quum diu flagrassem desiderio, visum est mihi
 ab imperatore eam expetere. at ille ita respondit: "fuit ea arca im-
 peratori, patri meo, qui, ut nosti, multa praeclara opera, lapides
 pretiosos aliaque regia ornamenta plura, quam credas, in ea asservabat.
 ego eam rursus imperatori, meo filio, donabo, ut is quoque ex votis
 tum suis tum meis in eadem res suas asservet." ita dimisit me. tum
 autem propter laetos, quos ei attuleram, nuntios imperavit, ut tra-

ἡ δέσποινα ἵνα σερικὸν ἔνδυμα προσφέρωσί μοι καλὸν πρᾶσιον καὶ νομίσματα πεντήκοντα, ἣ δὲ νέα δέσποινα μηνύσασά μοι ὅτι τὸ δεῖνα αὐτῆς ἔνδυμα ἔσται τῇ ἐμοῦ συνενύφῃ, ὅταν γυναικί συναρμοσθῶ, καὶ χρυσίνοι τεσσαράκοντα.

5 Τῇ δὲ καὶ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους κεκοίμηται ὁ ἐν τῇ μακαρίᾳ τῇ λήξει αἰοίδιμος καὶ εὐσεβὴς βασιλεὺς κύρ Μανουήλ, ὃς δι' αὐτοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετωνομάσθη πρὸ ἡμερῶν δύο τῆς θανῆς αὐτοῦ Ματθαῖος μοναχός· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ σεβασμίᾳ βασιλικῇ καὶ περικαλλεῖ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, μετὰ πένθους καὶ συνδρομῆς
10 οἷα οὐ γέγονε πώποτε πρὸς τινὰ τῶν ἄλλων. ἦσαν δὲ πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη οἷ' καὶ ἡμέραι κέ, ἔξ ὧν ἔβασίλευσεν ἔτη δύο καὶ τεσσαράκοντα.

Οὗτος οὖν ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουήλ πρῶτον θυγατέρα
15 ἐγέννησε τὴν, εἶτα Κωνσταντῖνον, Ἰωάννην τὸν βασιλέα καὶ Ἀνδρόνικον τὸν δεσπότην, καὶ θυγατέρα δευτέραν τὴν, Θεόδωρον τὸν δεσπότην καὶ πορφυρογέννητον, Μιχαήλ τὸν ἀνθετόπουλον, Κωνσταντῖνον τὸν δεύτερον τὸν καὶ βασιλέα γενόμενον, Δημήτριον τὸν δεσπότην καὶ Θωμᾶν
20 τὸν δεσπότην. ζῶν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτῶν διεμέρισεν ἐκάστῳ τούτων τούσδε τοὺς τόπους, δι' ἣν αἰτίαν καὶ μέγα

1. σερικὸν P	καλὸν om P	προύσιον P	4. χρυσία P
6. εὐσ. ὁ εἰρημένος βασ. M		14. Οὗτος — ἐναπομείναντα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ add P	

deretur mihi ista arca, quam cum pio eius voto rebus utilibus et in hac inani vita laudatis repletam accepi. similiter imperatrix vestem sericam eximiam prasino colore et numos quinquaginta mihi dari iussit; eius filia autem significavit, postquam uxorem duxisset, huic se vestem suam praestantissimam et numos aureos quadraginta donaturam esse.

Die Julii 21 eiusdem anni beatorum sorte obdormivit gloriosus et pius imperator Manuel dominus, biduo ante mortem divino et angelico habitu indutus et appellatus Matthaëus monachus. sepultus est in venerabili basilica et pulcherrimo monasterio Pantocratoris, cum luctu et concursu, qualis nulli unquam alii contigit omnino vixerat annos 77 et dies 25, e quibus regnaverat annos duos et quadraginta.

Hic igitur imperator, Manuel dominus, primum filiam procreavit nomine, deinde Constantinum, imperatorem Iohannem et Andronicum despotam, tum alteram filiam, cui nomen erat, Theodorum despotam et porphyrogenitum, Michaellem principem, Constantinum minorem, qui imperator fuit, Demetrium despotam et Thomam despotam. his imperator pater, quum in vivis adhuc esset, locos hosce

κακὸν προξένησε τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ. καὶ πρῶτον μὲν τὸν Ἰωάννην βασιλέα εἶασε, τῷ δὲ δεσπότῃ κῦρ Ἀνδρονίκῳ τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὰ ἐαυτῆς δέδωκεν. οὗτος δὲ βλαβεῖς ὑπὸ βαρυντάτης ἀσθενείας, ἔδοξεν αὐτῷ πωλῆσαι τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὰ ἐαυτῆς τῇ τῶν Ἑνετῶν γερουσίᾳ διὰ χρυσοῦ 5 χιλιάδας πεντήκοντα. εἶτα περάσας ἦλθεν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἐν χώρᾳ λεγομένῃ Μαντινείᾳ, καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τὴν διατριβὴν ἐκεῖ ἐποίει ἕνεκεν τῆς τοῦ ἀέρος εὐκρωσίας. ὕστερον δὲ μοναχὸς γενόμενος κατώκησεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῇ λεγομένῃ. τῷ δὲ 10 δεσπότῃ κῦρ Θεοδώρῳ τὴν Λακεδαιμονίαν καὶ τὰ ἐαυτῆς. τῷ δὲ βασιλεὶ κῦρ Κωνσταντίνῳ τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου μέρος, λέγω Ἀγχιάλον καὶ Μεσημβρίαν καὶ τὰ αὐτῶν, καὶ τῷ δεσπότῃ κῦρ Θωμᾷ τὰ ἐναπομείναντα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ.

Καὶ τῷ 593δ' ἔτει μηνὶ Ἀυγούστῳ ἡ δέσποινα κυρὰ Σο- 15 φία φυγοῦσα διέβη εἰς τὴν αὐτῆς πατρίδα, δι' αἰτίαν τοιαύτην ὅτι ὁ βασιλεὺς κῦρ Ἰωάννης ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ εἶχε τοσαύτην εὐνοίαν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὴν καὶ εἰρήνην ἀνὰ αὐτῶν οὐ διέκειτο διὰ τὸ ἐρᾶσθαι τὸν βασιλέα ἐτέρων γυναικῶν, οὐνεκα οὐκ ἦν ἡ δέσποινα ἐκ φύσεως ἐστολισμένη τὴν 20 ὠραιότητα.

15. κυρία P

19. ἐτέραις γυναιξὶ M

20. τούτου ἕνεκα P

distribuit: quae res imperio Romanorum magnam calamitatem attulit. ac primum quidem Iohannem sivit imperatorem esse, Andronico autem despotae Thessalonicam eiusque urbis territorium donavit. visum autem est huic propter summam imbecillitatem, Thessalonicam urbem et quae ad eam pertinent Venetorum civitati vendere numis aureis quin- quagies mille: quo facto, ipse, in Peloponnesum profectus, Mantineam urbem se contulit ibique cum Iohanne filio vitam agebat propter commodam aeris temperiem. postea monachus factus, Cpoli sedem collocavit in monasterio Pantocratoris. Theodoro despotae pater Lacedaemonem eiusque territorium assignavit; imperatori Constantino domino tractus ad Pontum Euxinum, h. e. Anchialum et Mesembriam cum territoriis, ac Thomae despotae partes Peloponnesi reliquas.

Anno 6934, Augusto mense, imperatrix Sophia domina fuga se in patriam recepit, quoniam imperator Iohannes dominus, eius coniux, parum ei amoris caritatisque praecebat, nec concordia inter eos erat, quia ille alias amabat mulieres, quum imperatrici formam natura negavisset.

BIBΛΙΟΝ Β.

ΑΡΧΟΜΕΝΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΘΑΝΗΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΥΡΟΥ
ΜΑΝΟΥΗΛ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΤΙΟΥ ΑΥΤΟΥ.

5 1. Ἐν τῷ καιρῷ οὖν τοῦ εἰδ' ἔτους μηνὶ Αὐγούστῳ 28
διέβη τὰ βασιλικὰ σκήπτρα καὶ πᾶσα ἡ τῆς βασιλείας ἐξου-
σία πρὸς Ἰωάννην τὸν υἱὸν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κύρ Μα-
νουὴλ βασιλέως, ὃς καὶ προσεστεμμένος ἦν εἰς βασιλέα. καὶ
τῷ εἰδ' ἔτει, Αὐγούστου κθ', ἤγαγον διὰ θαλάσσης μετὰ
10 τριήρων τὴν κυρὰν Μαρίαν τὴν Κομνηνὴν ἐκ Τραπεζοῦν-
τος, θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζοῦν-
τος· ἐν δὲ τῷ εἰδ' ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἠύλογηθη αὐτὴν
ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης, ἦν καὶ αὐγούσταν ἀνηγόρευσεν. καὶ
τῷ αὐτῷ ἔτει μηνὶ Νοεμβρίῳ ἐξῆλθεν αὐτὸς δὴ ὁ βασι-
15 λεὺς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον
τῇ κς' Δεκεμβρίου σὺν τῷ αὐτοῦ ἀνταδελφῷ κύρ Κωνσταν-
τίνῳ δι' αἰτίαν τοιαύτην ὅτι ὁ αὐτῶν ἀντάδελφος ὁ δεσπότης

2. τὸν θάνατον P κυρίου M 3. καὶ ἀρχὴ τῆς βασιλείας
Ἰωάννου M 5. δὲ τῷ καιρῷ P 7. τῇ μηνίμῃ εἰρημένου κυ-
ρίου M 15. διὰ τὸν ἑαυτῶν ἀντάδελφον τὸν δεσπότην κύριον
θεόδωρον βούλεσθαι μοναχὸν γενέσθαι M

LIBER II.

INCIPIENS POST MORTEM IMPERATORIS MANUELIS PALAEOLOGI
ET AB INITIO IMPERII IOHANNIS, FILII EIUS.

1. Anno igitur 6934, mense Augusto, imperium omnisque po-
testas imperatoria, in Iohannem transit, Manuelis, beatæ memoriæ
imperatoris, filium, qui iam ante diademate imperatorio ornatus fue-
rat. atque anni sequentis die Augusti 29 per mare triremibus Maria
Comnena Trapezunte advecta est, Alexii Comneni, Trapezuntiorum
regis, filia. eam mense Septembri anni 6936 imperator Iohannes ma-
trimonio sibi iunxit declaravitque Augustam; atque eodem anno, mense
Novembri, imperator ipse ex urbe profectus, die Decembris 26 cum
Constantino fratre in Peloponnesum pervenit, ut hic totius insulæ

κὺρ Θεόδωρος ἐβούλετο γενέσθαι μοναχός, καὶ ὁ κὺρ Κων-
 σταντῖνος ἐναπομείνη αὐθέντης εἰς πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον
 ὃς μεταμεληθεὶς ὕστερον οὐκ ἐγένετο μοναχός. μεθ' ὧν κατὰ
 ἀρχῇ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἦλθον, εἰς δουλοσύνην τοῦ βασι-
 λέως τοῦ αὐθέντου μου ὧν, καὶ ἵνα ἀποβλέπω καὶ τὸν δεσπό-
 τῃν κὺρ Κωνσταντῖνον δι' αἰτίαν τοιαύτην. ὅτε ὁ μακάριος
 καὶ αἰδίδιμος πατὴρ αὐτῶν ἤγγιζε πρὸς τὸ ἀποθανεῖν, προσέ-
 ταξέ με καὶ ἔγραψα τοιαῦτα οἰκειοχείρως, οὐχὶ ὡς διαθήκη
 αὐτοῦ· οὐ γὰρ διατιθέσιν οἱ βασιλεῖς, ἀλλὰ προστάττου-
 σιν. ἐν ἧ προστάξει διαωρίζετο τάδε ἄπερ καὶ ἔγραψα, ἵνα¹⁰
 ἔχη ἕκαστος τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ μὲν τόδε ὁ δὲ τύδε ἀπὸ τῶν
 ἰδίων αὐτοῦ λαφύρων καὶ λίθων πολυτίμων καὶ ἀξιολόγων
 εἰδῶν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἤγουν τῆς ἔσω παλα-
 τίου, ἱματισμοὶ καὶ παρασκευαί, ἵνα μερισθῇ εἰς τέσσαρα
 μέρη, εἰς παραστάσιμα καὶ λειτουργίας ὑπὲρ αὐτοῦ κατεπέ-¹⁵
 κεινα τῶν συνήθων, ἃ πολυτελῶς καὶ καλῶς ἐδόθησαν, τὰ
 δὲ ἕτερα τρία μέρη εἰς πτωχοὺς, εἰς ἰατροὺς καὶ εἰς τοὺς
 αὐτοῦ κελλιώτας· ἐπίτροποι δὲ ὄσιν ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ
 ὁ ἐν τῇ τῶν Ξανθοπούλων μονῇ Μακάριος ὁ ἐξ Ἰουδαίων,
 Β ὁ διδάσκαλος Ἰωσήφ ἐν τῇ τοῦ Χαρσιανίτου μονῇ, καὶ ἐγώ.²⁰

3. μοναχός om P 4. ἀρχῇ] πρώτων P 5. τοῦ αὐθέντου
 μου om M ἀποβλέπη M 6. ὁ om MP 8 με om P
 ἔγραψε P 9. διατιθέασιν P 10. ἄπερ καὶ ἔγραψα om P
 12. δξ.] ἄλλων P 13. τὸ λοιπὸν M 14. μερισθῶσιν, omis-
 so ἵνα, P 16. ἐντελῶς P ἐτέθησαν M

constitueretur princeps, quoniam Theodorus despota, illorum frater, monachus fieri voluit, quod tamen is consilium postea mutavit. cum his ego tum primum in Peloponnesum veni, unus e ministris imperatoris, domini mei, et ut curam haberem Constantini despotaе, propter causam huiusmodi. iussus a beato et glorioso eorum patre, morti vicino, haec ego manu mea scripsi, non ut testamentum tamen: non enim testantur imperatores, sed iubent: haec igitur, quae ille constituebat, ego ab eodem iussus scripsi: ut singuli eius filii alius aliud de ornamentis eius et gemmis rebusque aliis pretiosis acciperent, reliqua autem bona, quae quidem in palatio essent, vestimenta et apparatus, in quatuor partes dividerentur: quarum una consumeretur in liturgiis et ecclesiarum ornamentis supra solitum modum adornandis, quae sane magno cum sumtu et splendore instituta sunt; reliquae tres distribuerentur mendicis, medicis et domesticis eius. curatores autem essent spiritalis pater eius Macarius, qui, ex Iudaeis oriundus, in Xanthopulorum monasterio erat, Iosephus, monasterii Charsianensis magister, atque ego. haec quum coram ipso Manuele,

καὶ ἀναγνωσθείσης ταύτης δὴ τῆς προστάξεως παρ' ἐμοῦ ἐμ-
 προσθεν αὐτοῦ καὶ τῆς δεσποίνης καὶ τοῦ βασιλέως καὶ υἱοῦ
 αὐτῶν καὶ μόνον, τέλος προσέταξε τῷ υἱῷ αὐτοῦ λέγων “υἱέ
 5 μου, ἤκουσας ἃ προσέταξα μὲν ὑμῖν περὶ τῶν ὑπηρετησάν-
 των μοι ἰδίων” (ἔγραφε γάρ)· “οἱ δὲ κελλιῶταί μου οἱ
 ὑπηρετήσαντές μοι καλῶς καὶ εὐνοικῶς διακίονται ὡσεὶ κυ-
 ρίως πρὸς με, ἵνα ἔχωσι παρὰ πάντων τῶν υἱῶν μου ἀγά-
 πην τε καὶ ἀναδοχὴν καὶ προμηθεῖαν κατὰ τὸ ἀναλογοῦν ἐνὶ
 10 τοῦ Φραντζῆ, ὃς καλῶς μοι ἐδούλευσε καὶ εἰς πάντα τὰ τῆς
 ψυχῆς μου καὶ σώματος ἐθεράπευσε, καὶ νῦν εἰς τὰ τῆς
 ἀσθενείας μου πλεῖον τῶν ἄλλων θεραπεύει, ὡς καὶ ἐλπίζω
 ὅτι καὶ τὰ τῆς ψυχῆς μου μετὰ θάνατον καλῶς οἰκονομήση.
 15 ἡ νεότης γὰρ αὐτοῦ καὶ τὸ γῆρας τὸ ἐμὸν οὐκ εἶσαν γενέ-
 σθαι τι πρὸς αὐτὸν ἀντάξιον τῆς ἀγάπης καὶ δουλοσύνης ἣν
 ἐφύλαξεν εἰς ἐμέ· διὰ τοῦτο ἀφίημι αὐτὸν σοι· καὶ ὅπως
 τῆς εὐχῆς καὶ εὐλογίας τῆς ἐμῆς τύχης, ὃ δὲ αἰτίαν τοιαυ-
 τὴν παρ' ἐμοῦ οὐκ ἐγένετο αὐτῷ, αὐτὸς ποιήσον.” καὶ ταῦ-
 20 τα ἔλεγε καὶ προσέταττε περὶ ἐμοῦ. ἐπεὶ δὲ καὶ μετὰ τοῦ
 δεσπότου κύρ Κωνσταντίνου πολλὴν ἀγάπην εἶχον καὶ γὰρ καὶ
 πληροφορίαν, ἣν ὁ θεὸς ἀπεδέχετο, ἐξ αἰτίας τοιαύτης ὅτι
 τοῦ πατρὸς μου ὁ ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ παιδαγωγὸς καὶ οἱ υἱοὶ

6. εὐν. ὡς εἰκὸς διέκειντο πρ. P 7. ἵνα om P 8. ἀνάλογον
 M 10. ὃς ἐδούλευσέ μοι εἰς πάντα ἐπιτηδείως καὶ πιστῶς καὶ
 νῦν αὐθις εἰς P 12. ὡς om P 16. πρὸς με P

imperatrice et eorum filio imperatore, et iis solis quidem, recitasset,
 postremo imperator ita filio suo praecepit: “audisti, fili mi, quae
 vobis super ministris meis iussa dedi. cubiculariis autem, qui pulchre
 mihi et studiose servierunt, praecipuam gratiam habeo, atque volo,
 ut ab omnibus filiis meis id illis amoris, tutelae et studii contingat,
 quod cuique convenit. itaque in primis hunc tibi Phrantzen commen-
 do, qui egregie mihi ministravit, omnibusque animi et corporis com-
 modis quum ante prospexerit, tum nunc in aegrotatione mea prae-
 ceteris prospicit, ac spero, eundem etiam, quae ad animam meam
 post obitum expiandam pertinent, probe administratum esse. per
 ipsius enim iuventutem et senectutem meam non licuit, quod amore
 ac studio, quae mihi praestitit, dignum esset, illi referre. quare tibi
 eum committo, atque spero, te, ut, quae exopto precorque tibi, ad-
 piscaris, suppleturum esse, quod illam ob causam Phrantzae ipse
 praestare non potui.” haec ille de me dixit et praecepit. intercedebat
 autem etiam cum Constantino despota, numinis divini gratia, magna
 mihi familiaritas, quum patris mei frater praeceptor eius esset, et

αὐτοῦ οἱ ἔμοι θξάδελφοι συνανάτροφοι αὐτῷ καὶ φίλοι καὶ
 δοῦλοι αὐτῷ, καὶ ἐγὼ μετ' αὐτῶν. εἶτα τοῦ καιροῦ φέρον-
 τος οἰκείωσιν ἔμοῦ πρὸς τὸν μακαρίτην καὶ ἀοίδιμον πατέρα
 αὐτοῦ, καὶ ὅσα αὐτῷ ἦν ἀναγκαῖα δι' ἔμοῦ εὗρισκεν. ἡγάπα
 γὰρ ἔχειν με καθόλου εἰς τὴν αὐτοῦ δουλοσύνην· συνήθεια 5
 γὰρ ἦν καὶ τάξις ἐν τοῖς τῶν βασιλέων οἴκοις χωρεῖν τοὺς
 τῶν πατέρων κελλιώτας ἐν τοῖς τῶν υἱῶν κελλίοις, ἀλλ' οὐχί
 τοὺς τῶν υἱῶν κελλιώτας ἐν τοῖς τοῦ πατρός· τοῦτο δὲ ἐτι-
 ζώντων τῶν πατέρων, ἀλλ' οὐχί μετὰ θάνατον. ὡς οὖν ἀπέ-
 θανεν ὁ μακαρίτης καὶ ἀοίδιμος πατὴρ αὐτοῦ, μετὰ τὸ πρῶ- 10
 29 του αὐτοῦ μνημόσυνον ἐπεστρέψαμεν πάντες οἱ κελλιῶται αὐ-
 τοῦ εἰς τὸ παλάτιον· ἔθος γὰρ ἐστὶ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ κελ-
 λιῶται αὐτοῦ δὴ τοῦ βασιλέως καταμένειν ἐπὶ τὸν τάφον
 αὐτοῦ μέχρι τοῦ πρώτου μνημοσύνου. καὶ οὕτως ἀπῆλθο-
 μεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνθα κατέμενεν ὁ ῥηθεις δεσπότης κύρ 15
 Κωνσταντῖνος, καθίσαντες ἔξω ὡς οἱ πολλοί. μαθῶν δὲ τοῦτο
 ὁ δεσπότης ἀποστείλας τὸν θεῖόν μου, καὶ εἰρηκέ μοι δεσπο-
 τικῷ προστάγματι ὅτι σὺ μὲν τετήρηκας τὴν τάξιν καὶ οὐκ
 ἐλοῆλθες εἰς τὸ κελλίον μου ἐξ ὄρθου, ὡς ἔθος σοι ἦν ἐτι-
 ζῶντος τοῦ ἀθηνός μου καὶ βασιλέως καὶ πατρός· πλην 20
 ἡμεῖς ὀφείλεται ὄντες τῆς ἀγάπης καὶ δουλοσύνης τῆς παρὰ
 σοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἡμᾶς εὐεργετοῦμέν σε τοῦ δύνασθαι
 ἔρχεσθαι ἐξ ὄρθου καὶ εἰς τὸ κελλίον μου, ὡς καὶ πρότερον

7. κελλιῶται P

12. ὅτι τοὺς κελλιῶτας P

18. δι] τάθε P

21. ὄντες] οὕτω P

22. ἡμᾶς ἐσμὲν εὐεργ. P

huius filii, fratres mei patruales, una cum illo educarentur, in eius-
 demque essent amicis et ministris: quibuscum ego in illius veni fa-
 millaritatem. deinde, ferente ita tempore, in beati et gloriosi pa-
 tris eius ministerium transii, qui in omni re sibi necessaria opera
 mea utebatur. prorsus enim cupiebat in suo me habere ministerio.
 more autem et consuetudine receptum erat in imperatorum palatiis, ut
 patrum cubicularii in cubicula filiorum intrarent, non contra filio-
 rum cubicularii in cubicula patris: idque vivis patribus, non post
 eorumdem mortem. postquam igitur obiit beatus et gloriosus pater
 eius, peractis illi primis iustis, omnes cubicularii eius in palatium
 reversi sumus. nam hic quoque mos tenet, ut cubicularii imperatoris
 circa sepulcrum eius maneat usque ad prima sacra funeralia. ita
 demum ad aedes, in quibus Constantinus despota commemorabatur,
 discessimus, forisque, ut ceteri plerique, consedimus. quod ubi audivit
 despota, misit ad me patrum meum, qui suo nomine ita mihi renun-
 tiaret: "recte tu quidem morem observasti, ut non intrares statim in

ἔποιεις ἔτι ζῶντος τοῦ πατρὸς μου. προσταχθεὶς οὖν παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἵνα συνακολουθῶ αὐτῷ ἀπερχομένην εἰς Πελοπόννησον, δι' αἰτίαν ἦν ἐδηλώσαμεν, προτάξας μοι εἴρηκεν ἑξόχως ὁ ῥηθραῖς δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος περὶ τοῦ μέλλειν συνακολουθεῖν καὶ σὺν αὐτῷ εἶναί με· καὶ γὰρ ἀναφέρας αὐτῷ εἶπα ὅτι καὶ ἐγὼ μείζον τούτων ἐπιθυμῶ, σωζομένου μόνου ἵνα μετὰ ἀποδοχῆς καὶ προσταγματος τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ γένηται. ὁ δὲ ζητήσας με παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μετὰ λόγων παρακλητικῶν καὶ αἰτιῶν ἀναγκαίων, ἔξ ὧν ἠναγκαζέτο ἔχειν αὐτὸν χρεῖαν ἑμοῦ, ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίνατο ὡς τὸ ζητούμενον ἀδύνατόν ἐστιν, οὐδὲ ἄλλον εἰ μὴ ἵνα μὴ ἀθετήσῃ τὸ τοῦ πατρὸς πρόσταγμα καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἐμὴν διὰ στόματος παραδοσιν. ὁ δὲ πάλιν ἐζήτησε τοῦτο διὰ τῆς δεσποίνης καὶ μητρὸς αὐτοῦ καὶ μετὰ αἰτιῶν ἀναγκαίων, καὶ μόλις προσέταξε τοῦτο εἰπὼν ὅτι ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν ὁ Φραντζῆς ἕως τῆς Πελοποννήσου, καὶ εἰ μὲν ὁ ἀδελφός μου μείνῃ ἐκεῖσε, μενέτω καὶ αὐτὸς μετ' αὐτοῦ, ἐπεὶ καὶ ἡ κυρία μου ἡ δέσποινα προσέταξέ μοι οὕτως καὶ συγχωρεῖ αὐτό· εἰ δὲ ἐπαναστρέψῃ ἐνταῦθα μετ' ἑμοῦ ὁ ἀδελφός μου, οὐ χρὴ εἰ μὴ εἶναι αὐτὸν σὺν ἡμοί, ὡς παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ αὐθεντοῦ μου καὶ πατρὸς προσε-

1. δι' ἄς αἰτίας προσταχθεὶς παρὰ Μ 5. μέλλοντος Μ 7.
 μόνου] μου Μ 10. ἔξ om Μ 13. ἡμοὶ Ρ 20. ἡμοῦ
 εἶσαι ὁ Ρ 21. αὐθέντου Ρ

cubiculum meum, ut ante, vivo imperatore, patre meo, solebas facere; sed nosmet, obligati tibi propter amorem et officia, quae erga patrem nostrum praestitisti, potestatem tibi damus libere intrandi cubiculum nostrum, quemadmodum ante faciebas, quum pater meus in vivis esset." quum deinde mandasset mihi imperator, illius frater, ut in Peloponnesum abeuntem se comitarer, propter eam, quam supra commemoravi, causam, ipse Constantinus vehementer me invitabat, ut sibi vellem comes esse. cui ego respondi, me quoque ipsum istud praeoptare, modo id approbante et iubente imperatore, fratre eius, fieret. itaque ille me a fratre precibus petivit, propositis rationibus, ob quas necessaria sibi esset mea opera. at respondit alter, fieri non posse, quod rogaret, propterea quod non liceret negligere voluntatem patris eiusdemque commendationem, qua is suo ore ipsi me tradidisset. instabat rursus Constantinus, opera matris imperatricis causisque idoneis usus, quibus ille commotus, aegre tandem edixit: "sequitor nos Phrantzes in Peloponnesum, atque ibi si maneat frater meus, maneto ille quoque cum eo, quandoquidem ita suadet comceditque mihi imperatrix; sin redibit mecum frater, illum ne-

τάχθη, ὃ καὶ δικαίως ὀφείλομεν ἡμεῖς ποιῆσαι αὐτό. ἐρχομένων οὖν εἰς τὴν Πελοπόννησον τῷ μὲν ἡμῶν τελείως ὑποχείριος, ὡς προεῖπον, τῷ δὲ ἀγάπη καὶ ἐλπίδι προσαπέβλεπον αὐτόν.

Ἀποσωθέντες οὖν εἰς Πελοπόννησον καὶ κατὰ τοῦ τόπου παντὸς τοῦ ἐντὸς Πελοποννήσου ὃς ὑπὸ τοῦ δεσπότητος Καρόλου ἐκρατεῖτο, ἀπελθόντες οὖν πάντες οἱ αὐθένται καὶ ἀδελφοὶ καὶ βουλὴν ποιησάμενοι τοιαύτην, μὴ θαρροῦντες γὰρ εὐκόλως ὑποτάξαι τὸν τόπον αὐτοῖς ὃν εἶχεν ὁ Κάρολος, ὁμοίως καὶ αὐτὸς οὐκ ἐθάρρει δυνηθῆναι φυλάξαι τὸν ἐπίλοιπον τόπον τὸν ἐναπομείναντα αὐτῷ· καὶ τινὰς τῶν αὐτοῦ τόπων ἔλαβον οἱ ἡμῶν αὐθένται, εἰς συμβάσεις ἐλθόντων, καὶ εὐδοκήσαντος τοῦ δεσπότητος κῦρ Κωνσταντίνου ἵνα λάβῃ εἰς νόμιμον γυναικα τὴν ἀνεψιάν τοῦδε τοῦ δεσπότητος Καρόλου, καὶ ὅσα ἂν εἶχε κάστρα εἰς τὴν Πελοπόννησον λάβῃ εἰς 15 προῖκαν αὐτῆς, οὕτω γενομένης τῆς συμφωνίας. (2.) τῇ οὖν πρώτῃ Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους σταλθεῖς ἐγὼ παρέλαβον τὴν Γλαρέντζαν, καὶ ἄλλοι τᾶλλα. καὶ ἐπαναστρέψαντες εἰς Σπάρτην ἐνηργεῖτο ἵνα λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ὁ δεσπότης κῦρ Β Θεόδωρος, καὶ τρόπον καὶ ἀναβολὴν ποιήσῃσι τοῦ παραλα- 20

1. ὀφείλει ἡμᾶς M 2. τῷ μὲν — εἰς Πελοπόννησον om P
 6. παντὸς om P ἐν Πελοποννήσῳ M 8. ποιήσαντες M
 11. τὸν τόπον ὃν ἐκέχρητο ἐπεὶ τινὰς P 12. ἦλθον P 15.
 καὶ τὰ ἐναπομείναντα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ αὐτῷ κάστρα P 16.
 οὐπω M 18. ἕτερα P 19. ἵνα — Θεόδωρος] τὸ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος τοῦ δεσπότητος κυρίου Θεοδώρου P

cesse est apud me esse, quemadmodum iussi sumus ab imperatore nosque facere decet." quum igitur in Peloponnesum proficisceremur, alteri, ut ante dixi, perfecte obtemperabam, alterum cum amore et spe suspiciebam.

Delati igitur in Peloponnesum, vidimus loca omnia, quae a Carolo despota tenebantur. tum principes et fratres omnes, deliberatione habita, quum partem a Carolo occupatam subigere se posse diffiderent, nec ille confideret, se totam tueri posse, pactione facta, nostri principes nonnulla ab illo loca acceperunt; placuitque Constantino despotae, ut eiusdem consobrinam legitimo sibi matrimonio iungeret, et quaecunque ille castra in Peloponneso haberet, ea dotis nomine acciperet: quibus quidem conditionibus concordia firmata est. (2.) calendis igitur Maii eiusdem anni missus ego Glarentzam, alii reliqua loca receperunt. Spartam reversi, principes in hoc occupatos invenimus, ut Theodorus despota monasticum habitum indueret, rationemque ac viam invenirent, qua Patrae subigerentur, locus

βειν τὴν Πάτραν, ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον τόπον, ἵνα τὴν κατοίκησιν οἱ δεσπότες καὶ ἀδελφοὶ ποιήσωσι καὶ διὰ τὸ μὴ εἰς Λακεδαιμονίαν ἦγον Σπάρτην εὐρεθῆναι ὁμοῦ τοὺς ἀδελφούς, ἥνικα ὁ ἀδελφὸς αὐτῶν ἐβούλετο μοναχὸς γενέσθαι. τῇ 5 πρώτῃ Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξελθόντες ἦλθον κατὰ τῆς Πάτρας οἱ τρεῖς τῶν αὐταδέλφων, καὶ περὶ τοὺς μύλους ἐξωθεν τῆς αὐτῆς πόλεως σκηνώσαντες ἐκείσε καὶ τὴν ἀνεψίαν τοῦ Καρόλου κυρίαν Θεοδώραν ἤγαγον, ἔνθα καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος συνεζεύχθη καὶ ἠυλογήθη αὐτήν. εἰς δὲ 10 Πάτραν οὐδὲν ἐκατωρθώθη πρὸς ἄλλωσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς τι ἀστεῖον ἦν τὰ παρὰ τοῦ δεσπότου κὺρ Θεοδώρου μελετούμενα τοῦ γενέσθαι μοναχόν· ἀπετηῆσαι γὰρ ἐβούλετο καὶ ἀνὰ τῶν ἀδελφῶν σκανδάλου ἦν αἴτιον, ὥστε εἰς τὰ τῆς Πάτρας συμπερίσμιά τι χρηστὸν οὐ κατωρθοῦτο, ἀλλ' ἢ μόνον τρία μί- 15 κρὰ ἕστεα παρέλαβον, ποιήσαντες εἰρήνην καὶ συμβάσεις μετὰ τῶν ἔνδον οἰκούντων μετὰ συνθήκης, ἵνα τελῶσι πρὸς τὸν δεσπότην κὺρ Κωνσταντῖνον κατ' ἔτος χρυσᾶ νόμια πεντακόσια. καὶ οὕτως ἐγεγθέντες μὲν μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ

1. ἵνα μὴ εἰς Λακεδαιμονίαν εὐρίσκωνται ὁμοῦ οἱ ἀδελφοί, εἰ μὴ ὁ προρηθεὶς κὺρ Θεόδωρος, διὰν μοναχὸς γενήσεται P 6. ἀδελφοί P 9. αὐτήν καὶ εὐλογήθη P 10. κατῶρθουν P 12. μοναχόν, καὶ διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διορθώσῃ, ὡς εἰρηται, ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος ἐλθῶν εἰς Πελοπόννησον, ὕστερον ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος μεταμεληθεὶς ἀπήτησεν ὁ ἐβούλετο, καὶ ἀνὰ P 13. ὡς δὲ τὰ τῆς Πάτρας συμπερίσμια χρηστὰ P 14. ἀλλ' ἢ] εἰ μὴ P 15. μετ' εἰρήνης συμβάσεις ποιήσαντες μετὰ P 16. μετὰ συνθήκης om P 17. χρυσοίους πεντακοσίους. καὶ οὕτω τὰ τῶν Πατρῶν ἐγεγόνε. ἐκ τῶν ἐκείθεν ἀνεγυρίσαμεν, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος ἀπῆλθον διὰ P

praecipuus et opportunus, ubi fratres domicilium collocarent, neve Sparta simul omnes essent, quando eorum frater vellet monachus fieri. calendis Iulii eiusdem anni egressi tres fratres, Patras venerunt, et extra urbem apud molas fixerunt tentoria, quo deinde adducta Theodora domina, cognata Caroli, solemnī ceremonīa Constantino matrimonio iuncta est. verum ad subiugandas Patras nihil prospere gestum est, quin potius callida quaedam simulatio erat vitae monachicae meditatio a Theodoro suscepta. repudiaturus enim illum erat, magnosque inter fratres excitabat tumultus, ita ut res Patrensis felicem exitum non haberet, sed tria tantum exigua oppida caperentur, cum incolis pace ita pacta, ut Constantino in annos singulos numos aureos quingentos penderent. ita collectis vasis, cum imperatore et Theodoro despota Spartam discessimus; Constantinus autem despota

τοῦ δεσπότου κύρ Θεοδώρου ἀπῆλθονεν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς τὴν Σπάρτην φερούσης, ὃ δὲ δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος δι' ἄλλης εἰς τὸ Χλομουτζιν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ βασιλείσης. μετὰ δὲ τινα καιρὸν ὀλίγον ἐπεὶ ἐβούλετο ἐπανελθεῖν ὁ βασιλεὺς οἴκαδε, μηνυθεὶς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην ἀπὸ τοῦ Χλομουτζίου· κατέλθεν διαβιβάσαντες ἀμφοτέροι, καὶ οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ ἑμοῦ ἡμέρας ὀλίγας ποιήσαντες, τῷ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ 937 εἶπεν ἀναβάντες ἑμοῦ ἀπῆλθονεν μέχρι καὶ τῆς Κορίνθου· καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐμβὰς εἰς τὰς τριήρεις ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὃ δὲ δεσπότης ὁ κύρ Θεόδωρος ὄπισθεν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπαγούσης εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ὁ κύρ Θωμᾶς ὁ αὐθεντόπουλος σὺν αὐτῷ μέχρι τινὸς ἀπῆλθεν εἰς τὰ Καλάβρυτα.

Ἡμεῖς δὲ μετὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν Κωνσταντῖνου τοῦ δεσπότου δι' ἄλλης ὁδοῦ ἤλθονεν εἰς Βοστίτζαν· καὶ γὰρ εἰ καὶ μοναχὸς οὐκ ἐγένετο ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος, ἵνα ἀπομεινῆ ἅπας ὁ τόπος αὐτοῦ εἰς τὸν κύρ Κωνσταντῖνον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατὰ τὰς συνθήκας καὶ συμβάσεις τὰς ἀνὰ αὐτῶν, ἀλλ' οὖν καὶ οὗτος δέδωκε πρὸς αὐτὸν τὴν Βοστίτζαν καὶ τὰ περίξ αὐτῆς καὶ εἰς τὸ ἕτερον μέρος τὰ ὅσα ἐν τοῖς ποσὶ τοῖς πρὸς δυσμᾶς ἡλίον εἰσὶ τοῦ ὑπερμεγέθους ὄρους τοῦ Ταυγέτου (καὶ ἐνέκειτο βέλτιον φρούριον καὶ χῶρον Πε-

3. ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὸ χλομουτζι P
 ἑμοῦ om P 12. ἀπαγαούσης P
 18. αὐτοῦ τῷ κύρ Κωνσταντῖνω P
 αὐτῷ P

4. ἀπελθεῖν P 9
 13. σὺν αὐτῷ om P
 20. οὖν αὐτὸς δέδωκεν

alia via cum regina uxore Chlomotzim profectus est. brevi tempore intermisso, quum domum redire vellet Imperator, etiam Constantinus de ea re certior factus, Chlomotzio Spartam venit. inde, postquam quatuor fratres aliquot dies una fuerunt, mense Octobri anni 6937 Corinthum traiecimus: ibi imperator trirēmi consensa Cpolim profectus est; Theodorus despota iter, quod Spartam fert, relegit, comitante eum Thoma principe usque Calabryta.

Nos cum principe nostro Constantino despota alia via Bostitzam venimus. etiamsi enim ad monachos sese non aggregavit Theodorus despota, qua re omnes possessiones eius ad Constantinum fratrem secundum pacta conventaque transiturae erant, tamen donavit ei Bostitzam cum locis adiacentibus et ex altera parte quaecunque occidentem versus ad radices montis altissimi Taygeti iacent: est autem ibi situm Leuctrum Mainae, castellum Peloponnesi praestantissi-

λοποννήσου, τὸ *Λευκτρον Μαίνης*, τὸ ὅποσον *Κεταρία* πάλαι ἐκαλεῖτο) καὶ πάντα τὸν ἐκείνου ζυγὸν ἄχρι καὶ τῆς Πύλου τῆς λεγομένης *Ίτιλου*, ἐκ δὲ τοῦ ἔξω ζυγοῦ τὸ κάστρον *Ζαρνάτας* καὶ *Γαστίτζα*, τὸ *Διάσειστον*, *Μελέ*, *Δράχιον* καὶ *Πολιανού*ν καὶ τὰ περὶ αὐτόν. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ καὶ τὰ ὄσα

ναβαρίνου

3. γιλιου P *Ζαρνάτας* καὶ — p. 132, 24 παιδός] *Ζαρνάταν* καὶ *Γαστίτζαν*, τὸ ἀδιάσειστον *Μελέ*, *Δράχιον* καὶ *Πολιανούς* καὶ *Γαρδίκιαν* καὶ τὰ περὶ αὐτά, ἐκ δὲ χορηγήσας αὐτῷ τὴν πᾶσαν ἐπιτροπικὴν καὶ διοίκησιν τοῦ μεγάλου πρωτοστράτορος *Νικηφόρου* τοῦ *Μελισσηνοῦ*, ὃν καὶ *Μελισσουογόν* ἐπώνυμον διὰ τὴν αὐτοῦ πρὸς πάντα δεξιότητα. ὃς ἐκ τῆς φυλῆς ἦν καταγόμενος τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου *Νικηφόρου* *Καίσαρος* τοῦ *Μελισσηνοῦ*. ὁ δὲ *Νικηφόρος* οὗτος ἐκ γονέων ὑπῆρχε τοῦ πατρικίου *Εὐγενέου* τοῦ *Μελισσηνοῦ*, διατι μὲν ὁ βασιλεὺς *Μιχαὴλ* ὁ τὴν προσηγορίαν *Ραγκαβὴ* καὶ ὁ πατρικίος *Μιχαὴλ* ὁ *Μελισσηνός* ὑπῆρχον κασιγνήτων δύο ἀποτοκεύματα καὶ ἀπόγονοι τοῦ θηθέντος *Καίσαρος*. καὶ ὁ μὲν τῆς βασιλείας ἐξῴθει καὶ ἐν τῇ νῆσῳ *Πρωτῆ* ἐξορισθεὶς μοναχὸς γενόμενος τὸν βίον κατέλιπε, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ *Θεοφύλακτον* τὸν παιδογόνων *μοναχὸν* ἐστέρησαν· καὶ οὕτως τὰ τοῦ *Ραγκαβὴ* πέρας ἔλαβον. ὁ δὲ πατρικίος *Μιχαὴλ* ἔσχεν υἱούς δύο, *Δημήτριον* καὶ *Θεόδοτον*. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης γενόμενος τὴν ἐκκλησίαν κυρίου *Ἰθυεν*, ὥσπερ οἱ περὶ αὐτοῦ ἱστορήσαντες γράφουσιν· ὁ δὲ *Δημήτριος* γεννῆ *Νικηφόρον*. ὁ δὲ *Νικηφόρος* γεννῆ *Θεόδοτον*, ὁ δὲ *Θεόδοτος* τὸν πατρικίον *Νικῆτιαν* τὸν καὶ *Ρούφαν*. ὁ δὲ *Νικῆτιας* γεννῆ *Θεοφάνην* τὸν πατρικίον, τὸν καὶ πρωτοβεσιτάριον, καὶ *Νάσαρ*. ὁ δὲ *Θεοφάνης* *Χριστόφορον*, ὁ δὲ *Χριστόφορος* τὸν μάιστρον *Λέοντα* καὶ *Θεόληπτον*. ὁ δὲ μάιστρος *Λέων* γεννῆ *Θεοδόσιον*, ὁ δὲ *Θεοδόσιος* *Θεοφύλακτον*, ὁ δὲ *Θεοφύλακτος* *Θεόδωρον*, ὁ δὲ *Θεόδωρος* *Νικηφόρον* τὸν *Καίσαρα* τὸν ἐπ' ἀδελφῆ γαμβρὸν τοῦ ἀνακτος *Ἀλέξιου* τοῦ *Κομνηνοῦ*. ὁ δὲ *Καίσαρ* *Νικηφόρος* γεννῆ *Ἰωάννην* τὸν *Κομνηνόν*. ὁ δὲ *Κομνηνός* *Ἰωάννης* γεννῆ *Ἀλέξιον*. ὁ δὲ *Ἀλέξιος* γεννῆ *Θεοδόσιον*. ὁ δὲ *Θεοδόσιος* γεννῆ *Ἀλέξιον* τὸν *Καίσαρα* καὶ *Μιχαὴλ*, οὓς *Στρατηγοπούλους* ἐπωνόμαζον. ὁ δὲ *Καίσαρ* *Ἀλέξιος* γεννῆ *Γρηγόριον*, ὁ δὲ *Γρηγόριος* *Θεόφιλον* καὶ *Μιχαὴλ*. ὁ δὲ *Θεόφιλος* γεννῆ *Λέοντα*, ὁ δὲ *Λέων* τὸν μέγαν πρωτοστράτορα *Νικηφόρον* καὶ *Γεώργιον*. ὁ δὲ μέγας πρωτοστράτωρ *Νικηφόρος* γεννῆ *Νικόλαον*. ἡ δὲ αἰτία τῆς τοιαύτης ἐπιτροπικῆς οὕτως ἦν. τὸν ἐσημειωμένον *Νικόλαον* ἀνεδέξατο ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος ὁ δεσπότης κύρ *Θεόδωρος*. ἐν δὲ τῷ παρελθόντι ἔαρι μέλλων ἀποθάνειν ὁ μέγας οὗτος πρωτοστράτωρ, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Νικόλαος* τριετῆς ὢν, διαθήκην ποιήσας εἶπασε τὸν δεσπότην κύρ *Θεόδωρον* ἐπίτροπον καὶ κυβερνήτην τοῦ πνευματικοῦ υἱοῦ αὐτοῦ *Νικόλαου* P.

mum, quod olim Cetaria vocabatur: et omnem illum tractum usque ad Pylum, quae Itilus dicitur, et extra eum tractum castellum Zarnatas, Gastitzam, Diaseistum, Mele, Drachium et Polianum cum locis finitimis; insuper omnia oppida et castella ad sinum Messenia-

πολίσιμα καὶ φροῦριά εἰσιν εἰς πάντα τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, ἔνθα ῥέει διὰ μέσον καὶ ὁ Πάμισος ἐκεῖνος ποταμός. ταῦτα ἐπιτροπικῶς ἤμχετο, τοῦ μεγάλου πρωτοστράτορος Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ ὄντα, ὃν διὰ τὴν ποικιλότητα τῆς φρονήσεως καὶ τὸ ὄξυ τῆς διανοίας καὶ εἰς τὰ πάντα 5 δεξιώτατον κοινοτέροις πείθεσθαι πράγμασι καὶ Μελισσουργὸν ἐπωνόμαζον τὸν ἄνδρα· διστρισεγγονος γὰρ ἦν τοῦ Θαν-
 30 μαστοῦ ἐκείνου ἀνδρός Νικηφόρου Καίσαρος τοῦ Μελισσηνοῦ, υἱὸς δὲ τοῦ σεβαστοκράτορος Λέοντος τοῦ Μελισσηνοῦ, καὶ ἀνθέντης ἔκπαλαι καὶ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἰσχυροτάτης Ἰθάμης, 10 ἧ καὶ Μεσσήνη ἐκαλεῖτο, καὶ παντὸς τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· ὃς γέγονε καὶ μητροπολίτης Ἀνδριανουπόλεως ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ διὰ πολλὰς καὶ ἀναγκαίας αἰτίας εἰς κοινὴν ὠφέλειαν, εἰ καὶ τὸ ἄωρον τοῦ θανάτου ἤρπαξεν αὐτὸν καὶ ἀτελὲς τὸ ἔργον ἀπέμεινε. εἰπόντες οὖν ἕτεροι πολ- 15 λοι τὰς αἰτίας εἰς πλάτος, ἐγὼ ἐγκατέλειπον. ἡ δὲ αἰτία τῆς τοιαύτης ἐπιτροπικῆς τοιουτοτρόπως εἶχεν, τῆς πρὸς τὸν δεσπότην κῦρ Θεόδωρον. ὁ προρρηθεὶς Νικηφόρος ὁ Μελισσηνὸς ἔσχεν υἱὸν ὀνόματι Νικόλαον, ὃν ἀνεγέννησε διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὁ δεσπότης κῦρ Θεόδωρος· καὶ ἐν τῷ καιρῷ 20 τῆς μεταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὰς ἀύλους μονὰς (ὃ γὰρ υἱὸς αὐτοῦ τριετῆς νήπιος ὢν) διαθήκην ποιήσας τοῦτον κατέλιπε τὸν δεσπότην κῦρ Θεόδωρον κύριον καὶ δεσπότην καὶ ἐπίτροπον τοῦ παιδὸς καὶ πάντων τῶν αὐτοῦ κτημάτων καὶ χρημά-

24. χρημάτων — δι om P

cum, per quam mediam regionem Pamisus fluvius labitur. haec procuratoris nomine administrabat, quae Nicephori Melissenii, magni protostratoris, erant; quem propter animi versutiam et ingenii celeritatem dexteritatemque summam ad res novas, quas vellet, perficiendas etiam Melisurgum cognominabant. erat autem viri illius admirandi, Nicephori Caesaris Melissenii, longo posterorum ordine nepos, filius Leonis Melissenii Sebastocratoris, atque iam pridem et ab initio dominus munitissimae urbis Ithomae, quae etiam Messene appellabatur, et totius sinus Messeniaci. idem post obitum uxoris metropolita Adrianopolis factus est, communi utilitate multis et necessariis de causis id postulante: quamquam mors intempestiva eum rapuit, atque ita res caruit eventu. ceterum causas illas quum complures copiose explicuerint, ego illis supersedebo. causa autem procuratoris illius, quam Theodorus despota habebat, talis fuit. quem nominavi Nicephorus Melissenus filium habuit Nicolaum, quem e sacro fonte susceperat Theodorus despota. itaque ad sedes animarum

των κινητῶν καὶ ἀκινήτων, ὅτι ἐὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ κληρο-
νόμος εὐθύς ἀποθάνῃ χωρὶς κληρονόμων, πάντα τὰ ἑαυτοῦ
ἕστεα κῶμαι καὶ χῶραι καὶ φρούρια ἔσονται τῷ δεσπότη κῦρ
Θεοδώρῳ, τὰ ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου. ἦσαν γὰρ
5 τὰ ἐντὸς, Ἀνδροῦσα λέγω καὶ Καλαμάτα, Μαντίνεια, Ἴαν-
νιτσα, Πιθήμα καὶ Μάνη καὶ Νησίον καὶ Σπιτάλειν καὶ Γρεμ-
πενη καὶ Ἀετός καὶ Νεόκαστρον καὶ Ἰθώμη ἢ νῦν λεγομένη
Μεσσήνη καὶ Ἀρχάγγελος καὶ Σαυλάουρος καὶ Ἰωάννινα καὶ
10 Λιγούδιστα, τὰ δὲ ἐκτὸς μεγάλη Αἶνος καὶ ἡ περὶ αὐτὴν
καὶ σταλεῖς ἐγὼ παρέλαβον αὐτά.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τινὰς ἐκ τούτου τοῦ γένους τῶν Με-
λισσηνῶν καὶ Στρατηγαπούλους ἐπωνόμαζον, καὶ ἐν ταῖς χρο-
νικαῖς ἱστορίαις οὕτως ἔγραφον τοὺς Μελισσηνοὺς Στρατηγο-
15 πούλους, δι' αἰτίαν τοιαύτην· τὸν γὰρ Ἀλέξιον Καίσαρα τὸν
Μελισσηνόν, τὸν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐλευθερώσαντα

2. πάντα τὰ — παρέλαβον αὐτὰ] πάσης τῆς αὐτοῦ δεσποτείας
τόποι καὶ χῶραι ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου ἔσονται τῷ
κῦρ Θεοδώρῳ τῷ δεσπότη. ἦσαν γὰρ ἐκτὸς μεγάλη Αἶνος, Πε-
ριθεωρίον καὶ Ἐάνθη καὶ τὰ περὶ αὐτοῖς καὶ πᾶσα ἡ Χερρόνη-
σος τοῦ Ἑλλησπόντου. τὰ δὲ ἐντὸς Πελοποννήσου ἐν τῷ Μεσση-
νιακῷ κόλπῳ, ἔνθα ὄκει διὰ μέσου καὶ ὁ Πάμισος ἐκεῖνος πο-
ταμός, Ἀνδροῦσα, Καλαμάτα, Μαντίνεια, Ἴαννιτσα, Πιθήμα,
Νησί, Σπητάλι, Γρεπενί, Καρανίτσα, Ἀετός, Ἐλωί, Νεόκαστρον,
καὶ Ἰθώμη ἢ νῦν λεγομένη Μεσσήνη, καὶ Ἀρχάγγελος, Σαυλά-
ουρος, Ἰωάννινα, Λιγούδιστα, Φυλατρία, καὶ Πύλος καὶ τὰ
περὶ αὐτὰ, καὶ τὰ ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ ὄρους τῆς Νίβης τοῦ Σίμου
λεγομένου, ἄχρι τοῦ πεδίου Στενικράρου καὶ τοῦ ὀρέματος τῆς
Βελίρας. καὶ σταλεῖς ἐγὼ παρέλαβον αὐτὰ ὅσα μὴ ὑπὸ τὴν ἐξ-
ουσίαν τῶν Ἀγαρηνῶν εὐρίσκοντο, ὀλίγα πάνυ. P. 16. τὸν καὶ
— χειρὸς om P

transiens, quum filius tres annos natus esset, Theodorum despotam
testamento tutorem pueri instituit, omniumque facultatum suarum
mobiliū et immobiliū, procuratorem, ut, si filius et heres ipsius
mox e vita decederet, nullis relictis heredibus, omnia oppida, vici,
loca, castella Theodoro cederent, sive extra, sive intra Peloponnesum
sita. intra Peloponnesum erant Andrusa, Calamata, Mantinea,
Iannitza, Pideima, Mane, Nesis, Spitalis, Grepene, Aētus, Neoca-
strum, Ithome, quae nunc Messene dicitur, Archangelus, Saulaīrus,
Iohannina, Ligudista; extra Peloponnesum magna Aenos et eius vi-
cinita tota, vici nimirum et loca usque Peritheorium; quae ego mis-
sus recepi.

Plerumque quosdam de hoc Melissenorum genere etiam Stratego-
pulos cognominarunt, et in libris chronicis ita eos appellarunt, Me-
lissenos Strategopulos, ob causam hanc. Alexium Caesarem Melisse-

ἐκ τῆς Λατίνων χειρός, Στρατηγόπουλον ἐπωνόμαζον διὰ τὴν μάμμην αὐτοῦ, καὶ ἔκτοτε τὸ ἐπίκλην τοῦτο εἰς τινὰς τοῦ γένους τούτου ἐπεκράτησε· τὸν δὲ Νικηφόρον καὶ μέγαν πρωτοστράτορα καὶ Μελισσουργὸν ἐπωνόμασαν.

Διήρχετο δὲ τὴν εἰρημμένην ἐπιτροπικὴν καὶ διοίκησιν καὶ ὁ πρωτοστράτωρ Λέων ὁ Φραγκόπουλος καιρῶ τινι προστάξει τοῦ δεσπότη κὺρ Θεοδώρου, ἐπεὶ τῷ ἀδελφῷ καὶ δεσπότη κὺρ Κωνσταντίνῳ ἐδωρήσατο μετὰ πάντων τῶν προνομίων ὧν εἶχε, τουτέστιν, εἰὰν ὁ γνήσιος ἐκεῖνος κληρονόμος ἀποθάνῃ πρὶν τοῦ εἰς νόμου ἡλικίαν φθάσῃ, πάντα ταῦτα τὰ τῆς ἐπιτροπικῆς κτήματι ἔσονται τῷ κὺρ Κωνσταντίνῳ.

3. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει Μαρτίου τετάρτῃ τέθνηκεν ὁ δεσπότης κὺρ Ἀνδρόνικος, ὁ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἀκύκιος· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Παυτοκράτορος μονῇ, ἔνθα κατέμενε. βουλῆς δὲ ἀποκρύφου ἐμοὶ γενομένης παρὰ τοῦ αὐθεντοῦ μου καὶ δεσπότη ἵνα κατὰ τῆς Πατρὸς ἀπέλθωμεν, καὶ εἰ μὲν παραλάβωμεν αὐτήν, μείνωμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὁ τόπος ὃν εἶχεν ἐν τῇ μαύρῃ Βδελοντί θάλασσῃ δοθείη πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν βασιλέα, εἰ δὲ οὐ παραλάβωμεν τὴν Πάτραν, ἀπέλθωμεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ αὐτὸς ἔχειν εἰς τὴν Πελοπόννησον

1. διὰ — αὐτοῦ om P 3. τὸν — ἐπωνόμασαν om P 5. διήρχε P 7. εἶτα P 15. ἐμοὶ om P 16. τῶν παλαιῶν πατρῶν P 18. τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, δηλονότι τῇ μαύρῃ θαλάσσῃ, δοθῆ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τῷ βασιλεὶ P 20. τὰς Πάτρας P 21. ἔχη?

num, qui Cpolim a Latinis vindicavit, Strategopulum a matre eius nominarunt, atque inde istud cognomentum in quibusdam posteris eius obtinuit. Nicephorum vero et magnam protostratorem et Melisurgum appellarunt.

Gessit aliquamdiu tutelam et procurationem illam etiam Leo Francopulus, iussu Theodori despotaе, quum eam Constantino despotaе fratri donasset cum omnibus privilegiis, hoc est, si legitimus ille heres moreretur, antequam iustam attigisset aetatem, ut tunc omnia huius pupilli bona Constantino domino cederent.

3. Eodem anno, quarto die Martii, e vita cessit Andronicus despota, qui per divinum et angelicum habitum dictus est Acacina. sepultus est in monasterio Pantocratoris, ubi degebat. quum clam constitutum esset a Constantino despota, domino meo, ut Patras proficisceremur, et, si potiremur eo loco, in Peloponneso maneremus, et locus, quem habebat ad mare nigrum, traderetur imperatori fratri suo: sin non potiremur, abiremus Cpolim, ipse in Peloponneso castra,

τὰ τῆς προικὸς αὐτοῦ κάστρα καὶ τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου
 ἦτοι τῆς μαύρης θαλάσσης, τὰ δὲ δοθέντα παρὰ τοῦ δεσπότη-
 του κύρ Θεοδώρου κάστρα καὶ πάντα τὰ τῆς ἐπιτροπικῆς τοῦ
 Μελισσηνοῦ Νικηφόρου ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ πάλιν δο-
 5 θῶσιν, ὅπου δ' ἂν ὁ βασιλεὺς διακρίνη, παρηκολούθησε καὶ
 τοῦτο, ὅπερ ἦν ἀπὸ μέρους αὐτοῦ βεβαίως ἀποκρύφου με-
 λέτης. διερχόμενοι τὴν ὁδὸν τῆς Πάτρας ἐκ Βοστίτζης, ἵνα
 εἰς τὴν Γλαρέντζαν καὶ τὸ Χλομούτζιον ἀπέλθωμεν, ἔνθα
 καὶ ἡ βασίλισσα ἦν, σταλεῖς δ' Ἀνδρόνικος Λάσκαρις ὁ Πα-
 10 διάτης πρὸς τοὺς ἐν τῇ Πάτρῃ ἄρχοντας περὶ τινῶν ὑποθέ-
 σεων κακείσας προσμείνας, συνέντευχον αὐτῷ ἰδίως καὶ ἐξόχως
 ἱερεῖς τε καὶ λαϊκοὶ περὶ τοῦ, εἰ ὁ αὐθέντης αὐτοῦ θέλει,
 αὐτοὶ εὐρήσωσιν τρόπον δι' οὗ παραλάβῃ αὐτὸς τὴν Πάτραν.
 ἐλθόντος δὲ τοῦ Λασκάρως καὶ εἰπόντος μετὰ τῶν ἄλλων τὰ
 15 τῶν Πατρηνῶν ἀπόκρυφα, ἀπεπέμφθη ὡς ἀδύνατα καὶ πε-
 ρισὰ ἃ ἤκουσε καὶ ἔλεγε. ἐστάλη οὖν εἰς κεφαλὴν τῆς Ἰθά-
 μης καὶ Ἀνδρούσης ὁ αὐτὸς Λάσκαρις, ἔτι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
 ἄρχοντες οἱ εἰς τὰ ἐκεῖσε κάστρα κεφαλίδες· ἀλλὰ δὴ καὶ
 ὁ πρῶτος τῶν ἀρχόντων τοῦ οἴκου αὐτοῦ ὁ Λάσκαρις Ἀλέ-
 20 ξιος ἐλείφθη εἰς κεφαλατικὸν τῆς Βοστίτζης καὶ ἐναπέμεινε
 ἐκεῖσε. διερχόμενος οὖν, ὡς δεδήλωκα, ὁ ἐμὸς δεσπότης
 καὶ αὐθέντης μετ' ἐμοῦ μόνου ἐνεργοῦντος τὸ περὶ τῆς

2. ἦτοι — θαλάσσης om P 7. βοστίτζης P 8. χλομούτζι P
 9. πεδιάτης P 12. λαϊκοὶ λέγοντες ἐν μυστηρίῳ, εἰ — θέλει,
 τρόπον καὶ μηχανὴν ποιήσωσιν ὑπ' αὐτῷ τὴν πάτραν γενέσθαι P
 16. ἃ om P σταλεῖς M 18. ἐν τοῖς — κάστροις P 20.
 τὴν βοστίτζαν P

quae dote acceperat, quaeque ad pontum Euxinum erant, retineret, a fratre autem Theodoro sibi donata, et quae nomine tutelae Nicephori Melissenii administrabantur, ad sinum Messenicum sita, restituerentur omnia, quando imperatori videretur: secuta etiam sunt, quae, quantum in ipso esset, rem clandestino consilio inter nos agitatam ad exitum perducerent. nam quum Bostitza Patras transiremus, ut proficisceremur Glarentzam et Chlomotzium, ubi etiam regina erat, Andronicus Lascaris Pediatas interim arbiter ad magistratus Patrenses super quibusdam negotiis missus est: qui quum ibidem aliquamdiu moraretur, convenerunt eum tum privato tum publico consilio sacerdotes et laici, promiseruntque, si dominus eius vellet, se modum ac viam inventuros, qua is se in possessione urbis collocaret. ubi Lascaris quum reliqua, tum secreta haec Patrensium consilia renuntiavit, reiecta sunt, quae audierat dicebatque, ut quae nec fieri possent et essent supervacanea. itaque in praefecturam Ithomes et Andrusae idem missus est, et alii praeterea viri castris istarum regionum praefecti. quin etiam Alexius

Πάτρας, εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Γλαρέντζαν ἐγράψαμεν πολλὰς πρὸς τοὺς τῆς Πάτρας, σταλέντος ἐκεῖ τοῦ Πεδιάτου, ἃ συνέτυχον ἐκεῖ λέγοντες αὐτοῖς καὶ περὶ ὧν ἔταξαν τῷ Πεδιάτῃ. οἱ δὲ ἀντέγραψαν πρὸς ἡμᾶς πολλάκις. πλὴν ἐκρένοντο παρ' ἡμῶν ἀδύνατα, ὡς καὶ ὁ καιρὸς ἔδειξε. τέλος⁵ ἐστήσαμεν ἵνα διὰ νυκτὸς βαδίσαντες εὐρεθῶμεν εἰς τόπον πλησίον τῶν ὄριων τῶν Πατρηῶν ἀμπελώνων, καλούμενον εἰς τὰς τρεῖς ἐκκλησίας, αἱ παλαιότεν ἦσαν· ἐκεῖσε δὲ εὐρεθῶσι καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ δηλώσοσι πλατύναντες τὰ διὰ γραφῆς, καὶ εἰ μὲν ἦσαν δυνατὰ, ἐνεργηθῶσι, εἰ δ' οὐ, ἰο ἀπέλθωμεν φανερώς ἀποκλείσαι τὸ κάστρον, καὶ ὡς φέρη τὸ φέρον. καὶ ἰδοὺ ἐγράψαμεν προστάγματα πρὸς πάντας τοὺς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἰθώμης καὶ Ἀνδρουσῆς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ καὶ τῶν ἔσω καὶ ἔξω ζυγῶν, ἵνα τῇ πρώτῃ τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔλθωσι μετὰ ὀπλων καὶ τῶν¹⁵ πλειόνων ἀνθρώπων τῆς ἀρχῆς ἐνὸς ἐκύστου αὐτῶν, καὶ οὕτως τακτικῶς διελθεῖν τὸν τόπον τοῦ πριγκίπου, καὶ δεχθῶσι καὶ συναπαντήσωσι τὸν νέον αὐθέντην εἰσερχόμενον ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ καὶ ζυγοῖς. ὁμοίως ἐμηνύθη καὶ τῷ Ασκάρει Ἀλεξίῳ τῷ ἐκ Βοστίτζης. ἐλθόντες οὖν ἐκινήθημεν οὐδ' ἰο διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Ἄσσον, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐξ εὐωνύ-

1. εὐρισκόμενος P 2. πρὸς οὐς συνέτυχον τῷ Πεδιάτῃ, καὶ ἀντέγραψαν M 7. πατρῶν ἀμπελών P 10. ἦν δυνατὸν P
11. καὶ ἀποκλείσωμεν P 21. τῆς περὶ (παρὰ?) τὸν ἀλφεϊὸν P

Lascaris, inter proceres illius domus princeps, ad gubernandam Bostitzam relictus est ibique remansit. in viam igitur se dedit, ut significavi, Constantinus despota, dominus meus, mecum solo in re Patrensi adiutore; quumque Glarentzae essemus, Pediate nuntio usi, saepe scripsimus ad Patrenses de iis, quae cum Pediate egerant constituerantque, atque illi saepe nobis rescripserunt: quae tamen iudicabamus fieri non posse: id quod tempus probavit. tandem constituimus, ut nocturno itinere in locum finibus Patrensium vinetorum vicinum nos conferremus, a tribus ecclesiis nuncupatum, quae ex longo inde tempore ibi erant: eodem illi se conferrent, et quae scripsissent, plenius coram exponerent; atque ea si quidem essent eiusmodi, ut fieri possent, fierent: sin minus, aperte ad oppidi obsidionem aggredieremur et permitteremus rem nostram fortunae. item ad omnes in circuitu Ithomes et Andrusae, ad sinum Messeniicum et intra vel extra tractum illum habitantes, scripsimus, ut calendis Martiis eiusdem anni cum armis, manuque militari non exigua ditionis suae quilibet adessent, et ita instructi fines principis transirent, occurrerentque novo principi, versus sinum Messeniicum et illum tractum procedenti. idem Bostitzam Alexio Lascari nuntiatum est. nos viam non eam, quae trans

μων· και πάντες ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, και ἐπυθάνοντο ποῦ ἀπῆρχοντο. περὶ δὲ ὄραν ἀλεκτροφωνίας ἤλθομεν περὶ τὸν συμφωνηθέντα τόπον, ἐνθα εὔραμεν τοὺς ἀνθρώπους· και ἰδόντες αὐτοὺς ἀπράκτους εἶναι και ἀπρακ-
 5 τα λέγοντας ἀπεπέμψαμεν αὐτούς. πρωΐας οὖν γενομένης συμβουλευθέντες τί ἄρα πραχθῆ, και διακρίναντες ἵνα τὸ στρατόπεδον δράμῃ πρὸς τὸ αἰχμαλωτίσαι τοὺς ἔξω τῆς πό-
 λεως οἰκοῦντας και πᾶσαν τὴν τῶν Ἑβραίων οἰκήσιν, ὡς οὖν ἐφάνη εὐπρακτον διὰ πολλὰς αἰτίας, ἰδοὺ και οἱ ἐκ τοῦ κά-
 10 στρον ἰδόντες ἡμᾶς και ἀπορήσαντες τί ἄρα και ἐνι (οὐ γὰρ προενόμισαν τὸ τυχόν) ἀπέστειλαν ἓνα τῶν ἀρχόντων και ἓνα 31
 κανονικὸν Μύρκον τοῦνομα, μετὰ τινος ἀνθρώπου πρὸς τὸ μεταφράζειν και ἄλλων ἀνθρώπων, ὅπως μάθωσι τίνας οἱ ἐπερχόμενοι και διὰ τί. ὡς οὖν εἶδον ἡμᾶς, και πῶς ἡμεῖς
 15 ζητοῦμεν τὸ κάστρον ἢ μετὰ συνθήκης ἢ οἴη δὴ τρόπῳ δυ-
 νησώμεθα παραλάβωμεν αὐτό, ἐπιστρέψαντες μετὰ σπουδῆς ἔκρουσαν τὰς σύλπιγγας και πᾶν ὄργανον πολεμικόν, και εὐ-
 θὺς πάντες οἱ ἐντὸς και ἐκτὸς συνήχθησαν εἰς τὸ ὀπλιζε-
 σθαι. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον ἤρξαμεν τοῦ πολέμου.
 20 4. Ἐπὶ τὴν αὔριον οὖν τυχοῦσα ἡ ἐορτὴ τῶν βαίτων ἐκόψαμεν βαῖα μυρσίνης, και πᾶν τὸ στρατόπεδον φέροντες

2. ποῦ ἡ ὁρμή P ἀλεκτροφωνίας P 6. πραχθείη P 9.
 ἀπρακτων P 11. προενομισαντο τυχόν P 14. πῶς ζητου-
 μεν P 20. 4.] ἀποκλεισμός τῆς Πάτρας (τῆς παλαιᾶς π. P)
 ὑπὸ τοῦ δεσπότης κυρίου Κωνσταντίνου MP 21. ἄπαν P, omis-
 so και

Assum fert, sed quae est a sinistris, tenuimus; ac mirabantur omnes, percontabanturque inter se, quonam iter facerent. sub gallicinium ad conductum locum quum perventum esset, homines ibi illos invenimus. quos quum inanes esse animadverteremus, et polliceri inania, dimissimus eos. maue consultatione habita, quo facto opus esset, et constituto, ut miles ad capiendos suburbanos et quotquot illic domicilia habentem Hebraeos discurreret, quum id multis de causis commodum esse videretur, ecce oppidani nos videntes, et quid hoc rei esset dubii (nihil enim huiusmodi opinione praeceperant), unum e magistratibus, et canonicum quendam, Marcum nomine, cum alio quodam homine ex aliis percontatum miserunt, qui essent qui venirent et quam ob causam, qui postquam nos agnoverunt oppidumque a nobis quaeri sive pactione, sive quocunque alio modo, intellexerunt, festinanter reversi, tubis et reliquis instrumentis bellicis ad arma vocant, et cuncti, quique intra, quique extra moenia erant, ad vim arcendam concurrunt. nos sequenti luce bellum orsi sumus.

4. Postridie igitur, quoniam palmarum dies erat, ramos myrta

ταῦτα ἀνὰ χεῖρας καὶ ἐλθόντες ἐπέσαμεν περὶ τὰς πύλας τοῦ κάστρου. ὡς δὲ ἐκέμεθα τῇ κς' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Μαρτίου μετὰ τὴν τοῦ μεγάλου σαββάτου ἀκολουθίαν ἦτοι τὴν θείαν μυσταγωγίαν, ἀριστήσαντες καθεζόμεθα ἐν τῇ παρεμβολῇ ἦτοι σκηπῇ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν συνομιλοῦντες περὶ πολλῶν. ἰδοὺ ἄφνω⁵ τινὲς ὀλίγοι ἔφιπποι ἐξῆλθον τῆς πύλης τῆς καλουμένης Ἑβραϊκῆς ἢ τοῦ Ζευγαλατείου (οὕτω γὰρ ὠνομάζετο), καὶ ὡς ἐφάνησαν, διωχθέντες εἰσῆλθον διὰ τῆς τοῦ αἰγιαλοῦ πύλης· ἐκεῖσε κατασκευαστικῶς ἦσαν πάντες οἱ τοῦ κάστρου μετὰ τζαγκρῶν καὶ τόξων καὶ σκολόπων. εὐρεθεῖς οὖν ὁ δεσπότης¹⁰ καὶ γὰρ προβαδίζοντες πρὸ τοῦ διωγμοῦ τῶν εἰρημένων, διὰ τὸ τοὺς ἵππους ἡμῶν εὐρεθῆναι κατὰ συγκυρίαν ἡτοιμασμένουσιν πλησίον τῆς γεφύρας τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπαγούσης εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν, τίς τῶν Πατρηνῶν τοξεύσας τὸν τοῦ δεσπότητος ἵππον, ὃς καὶ εὐθέως ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δραμόντες οἱ¹⁵ ἐχθροὶ ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτὸν ἢ πιάσωσιν, εὐρέθην ἐγὼ ἐκεῖ ὑπέρομαχος. κάκεινος μὲν θεοῦ βοηθείᾳ ἀποπλακείς τοῦ ἵππου ἔφυγε πεζός· ἐγὼ δὲ κατ' αὐτῶν μαχόμενος ἐπίασα τινὰ υἱὸν Σαματέλλου. ἀλλ' ἤμην βαρέως τραυματισθεὶς ἅμα τῷ ἵππῳ, ὃς οὐκέτι ἴσχυε, καὶ ἔπεσεν ὁ ἵππος ὁ ἀριστος, ὃς παρὰ τοῦ²⁰ ἀμηνᾶ ἐδόθη τῷ Ἀσάνῃ Ἰσαακίῳ ἠνίκα συνήτησεν ἐκείνῳ, ὃ δ' Ἀσάνης τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Φιλανθρωποῦ Γεωργίῳ, κα-

2. κη⁷ P 4. ἡμεν καθήμενοι P 16. ἐκεῖ om P 19. σταματέλου P
 4. ἡμην] ἔγαγε M 22. φιλανθρωπικῷ P

amputavimus, quos manibus gestans totus exercitus portas castris ad-
 ortus est. eiusdem mensis Martii die 26, quum post officium ma-
 gni sabbati sive divinam initiationem, a prandio in tentorio do-
 mini nostri consedissemus et varios misceremus sermones, repen-
 te aliquot equites per portam, cui nomen est Hebraicae vel Zeu-
 galatii (ita enim appellatur) prorumpunt, sed, ubi comparuerunt,
 mox repulsi, per portam litori oppositam refugiunt. ibi omnes in-
 colae, labaris, arcubus et palis armati, aderant. iam quum des-
 spota et ego, antequam illi nos persequerentur, fugae nos commisisse-
 mus, quia equi nostri iuxta portam viae, quae ad S. Andream ducit,
 forte parati erant, et a Patrensi quodam equus Constantini sagitta
 perfossus esset, ut statim collaberetur humi, Constantinum ab inse-
 quentibus hostibus, qui aut capere aut occidere eum vellent, ego
 defendi. itaque divino auxilio ille ex equo expeditus, pedes se iis
 subtraxit; ego adversus hostes decertans, filium quendam Samatelli
 cepi, sed et ipse graviter vulneratus sum cum equo generosissimo,
 qui mox defectu virium concidit. eum equum dederat ameras Isaa-
 cio Asani, ad se profecto, Asanes Georgio Philanthropeno, genero

κείνος τῷ ἑαυτοῦ ἀνεψιῷ τῷ Κομνηνῷ τῷ τοῦ πρωτοστράτηρος
 Καντακουζοῦ γαμβρῷ, ὃν φεύγοντα πρὸς Γαλατῶν φθάσας
 ὁ ἀδελφός μου καὶ ἐπίασεν αὐτόν, καὶ οὕτως ὁ ἀδελφός μου
 εὐηγετηθήη τὸν ἵππον παρὰ τοῦ βασιλέως· ἔγωγε λαβὼν
 5 παρ' ἐκείνου τὸν ἵππον ἀπῆλθον εἰς Πελοπόννησον. πεσὼν
 οὖν ὁ ἵππος, ἐπιύσθη πολλαῖς πληγαῖς πεπληγμένος. καὶ
 ἀπαγαγόντες με ἔμβλησαν εἰς τὸν γουλαῦν ἥτοι τὸν πύργον ἐν
 οἴκῳ σκοτεινῷ, ἔνθα ἦσαν μύρμυγκες καὶ σιτόφθειρες καὶ
 μύες διὰ τὸ εἶναι ποτε σίτου ἀποθήκη, καὶ χειροπέδας σι-
 10 δηρᾶς περιέθηκαν τοῖς ποσὶ μου καὶ σειρὰν λίαν βαρυτάτην
 καὶ στερεὰν μετὰ σκόλοπος μεγάλου κατὰ γῆς πεπηγότος·
 ἔνθα κακῶς ἐκοιτώμην ἐν τῇ τοιαύτῃ φρουρᾷ, πικρῶς διαγα-
 γῶν ἀπὸ τε τῶν πληγῶν καὶ τῶν δεσμῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὡς
 δεδήλωται, ἃ ὑπῆρχον ἐν τῇδε τῇ φρουρᾷ.
 15 5. Ἐνταῦθα δὲ χρὴ διηγήσασθαι ἡμᾶς καὶ περὶ τῆς
 ὀσιωτάτης Θωμαίδος. αὕτη ἐκ γένους χρησίμου ὑπῆρχεν ἐν Β
 τῇ ἀνατολῇ τῆς Ἀσίας· καὶ ὑποφανεσθεῖσαν οἱ ἑαυτῆς συγ-
 γενεῖς ἤγαγον αὐτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἔδωκαν αὐ-
 τὴν τῇ ἀδελφῇ τῶν τριῶν ἀρχιερέων καὶ ἀδελφῶν καὶ βασι-
 20 λέων καὶ μητρὶ τοῦ σοφωτάτου Καβασιλα Νικολάου, καὶ εἶ-
 χεν αὐτὴν καὶ ἐπαίδευε. καὶ μετὰ τινα καιρὸν ἀπῆλθεν εἰς
 Θεσσαλονίκην διὰ τὸ ἐκεῖσε εἶναι τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Καβά-

2. φυγόντα P 4. ἐγὼ δέ? 7. ἐνέβαλον P 15. 5.] βλος
 καὶ πολιτεία τῆς ὀσιωτάτης Θωμαίδος MP 19. καὶ βασιλέων
 om P 20. καββάσιλα καὶ νικολάου P

suo, atque hic rursus Comneno consobriuo, Cantacuzeni protostrato-
 ris genero, quem Galatam fugientem frater meus comprehendit. is
 equum dono accepit ab imperatore, atque ego eodem a fratre de-
 natus, in Peloponnesum eum abduxi. collapsio igitur equo, ipse mul-
 tis plagis percussus, in potestatem hostium veni, qui abductum me
 in carcerem sive turrim aedificii tenebrosi coniecerunt, formicis, cur-
 culionibus et muribus scatentem, quippe quae quondam fuisset gra-
 narium. brachia et pedes vinculis et catena gravi et solida ad palum
 magnum in terra defixum constrinxerunt. male in ea custodia cuba-
 bam propter plagas, vincula, et reliqua, quae ibi fuisse incommoda
 significavi.

5. Hic loci de sanctissima Thomaide narrandum nobis est. ex honesta
 familia orientis in Asia progenerata erat. parentibus orbatam cognati
 Cpolim perduxerunt, et sorori tritium archiepiscoporum ac fratrum
 et imperatorum, matri sapientissimi viri Nicolai Cabasilae, tradide-
 runt, a qua educata et instituta est. ea, interiecto aliquo tempore,
 Thessalonicam abiit, in qua urbe Cabasilas, ipsius frater, esset archiepi-

σιλαν ἀρχιερέα, καὶ ἤκησεν εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Θεο-
 δώρας μετὰ τῆς Παλαιολογίνης, ἐναρέτου καὶ λογίας γυναι-
 κός, περὶ ἧς πολλάκις πολλοὺς ἤκουσα παρὰ τοῦ αἰοδίμου
 βασιλέως κύρ Μανουὴλ ἐπαίνους, καὶ πολλοὺς κανόνας εἰς τε
 τὸν ἅγιον Δημήτριον καὶ ἁγίαν Θεοδώραν καὶ εἰς ἄλλους 5
 ἁγίους ἀνέγνωσα ἐγὼ ἐκείνης ποιήματα· αἱ εἶχον σὺν αὐ-
 ταῖς καὶ τὴν ἁγίαν Θωμαΐδα, καὶ ἐπαιθευον εἰς τε τὴν ἀρε-
 τὴν καὶ λόγον. ὡς δὲ ἤλθε τὸ τέλος αὐτῶν, κατέλειπον αὐτῇ
 πάντα τὰ αὐτῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν τοῦ Κυπριανοῦ γυναῖκα,
 ἣτις ἀγανακτήσασα τὸ σκληρὸν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ ἀπέλ- 10
 θούσα πρὸς τὰς ἑθνεῖσας μονὰς μοναχὴ ἐγένετο, ἐπεὶ δὲ τὸ
 τέλος αὐτῶν ἐγένετο, πάλιν ὑπετάγη τῇ ἐκείνων κληρονομίᾳ
 καὶ τοῦ βίου, ὅπως δῆποτε καὶ ταῖς ἀρεταῖς ὑπετάγη, καὶ
 καλῶς διήνυσσε τὸν τῆς ὑποταγῆς δρόμον μέχρι θανάτου. ἡ
 Κυπριανοῦ λέγω γυνὴ ἦν αὕτη τοῦ ἐλθόντος εἰς Κωνσταντι- 15
 νούπολιν καὶ τὴν μονὴν κτίσαντος τὴν εἰς ὄνομα τῶν ἁγίων
 ἐνδόξων μεγαλομαρτύρων Θεοδώρων, ἐπονομαζομένην τοῦ Κυ-
 πριανοῦ. τῶν δὲ ἀσεβῶν τὴν Θεσσαλονικὴν παραλαβόντων
 ἐξελεύσασα ἡ ὁσία Θωμαῖς μετὰ τῆς ὑποτακτικῆς αὐτῆς τῆς
 Κυπριανοῦ γυναῖκός ἀπῆλθεν εἰς Λήμνον, ἵνα ἐκεῖθεν πάλιν 20
 εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἐπανέλθῃ. ἐν δὲ τῇ Λήμνῳ ὁ πάππος
 μου εὐρίσκετο μετὰ τῆς γυναῖκός αὐτοῦ καὶ τέκνων. ἡ οὖν
 πρώτη τῶν αὐτοῦ θυγατέρων ἰδοῦσα τὴν ὁσίαν καὶ τὴν αὐ-
 τῆς ἀρετὴν καὶ τὸν λόγον ἐγκατέλιπε γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ

6. εἶχαν P

9. ἡ — γυνὴ P

12. πάλιν om P

scopus, abdiditque se in monasterium sanctae Theodoraе cum Palaeo-
 logina, femina virtutis et literarum studiosa, cuius ego multas saepe
 laudes e venerando imperatore, Manuele domino, audivi, et hymnos
 non paucos in sanctum Demetrium et sanctam Theodoram et alios
 sanctos legi. habebant autem secum sanctam quodque Thomaidem eam-
 que ad virtutis et literarum disciplinam erudiebant. quum instaret
 ipsis vivendi finis, eidem quae habebant omnia reliquerunt, una cum
 uxore Cypriani, quae asperam viri sui naturam non ferens, in illud
 profecta monasterium, inter monachas nomen dederat, postquam au-
 tem illae diem obierunt, quemadmodum virtuti se subiecit, ita illa-
 rum tum bonorum tum vitae se subiecit heredi, et huius subiectionis
 cursum praeclare usque ad mortem confecit. coniux haec Cypria-
 ni, inquam, illius erat, qui Cpolim venit, et monasterium sanctorum
 martyrum nobilium Theodororum construxit, quod Cypriani cognomi-
 natur. Thessalonica ab impiis occupata, sancta Thomais cum alumna
 sua, Cypriani coniuge, in Lemnum discessit, inde Cpolim reversura.

ἀδελφας καὶ ὃν ἐμνηστεύσατο εἰς ἄνδρα ἅμα τοῖς παισὶ, καὶ ἀπελθοῦσα εἰς Θεσσαλονίκην γέγονε μοναχή, καὶ ἐν ὑποταγῇ αὐτῆς δὴ τῆς δούρας κάκεισε ἀπομείνασα. κάκειθεν δὲ ἐξελθούσαι αἱ τρεῖς καὶ μόναι ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει κατήν-
 5 τησαν ἀρχῇ ἐν τῇ μονῇ τῇ ἐπονομαζομένη τῆς Κλερένας. διαδοθεῖσα δὲ ἡ ἄρετή τῆς δούρας καὶ ἡ εἰς τὴν θείαν γραφὴν αὐτῆς ἐμπειρία εἰς τε τὸν βασιλέα καὶ πατριάρχην καὶ πάντας τοὺς τῆς πόλεως, ὁ μὲν βασιλεὺς ἐζήτηε λαβεῖν ἄλλο
 10 αὐτῇ, ὁ δὲ πατριάρχης ἔνταλμα πατριαρχικῆς ἐξουσίας ἐξέδωκεν εἰς τὰς βουλομένας τῆς πόλεως γυναῖκας προσιέναι αὐτῇ, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἤθελον δοῦναι αὐταῖς πᾶν ἀναγκαῖον εἰς τὸ ἐπισκέπτεσθαι καὶ θεραπεύειν τὰ πρὸς χρείαν αὐτῶν· οὐχ ὑπῆρχεν γὰρ ἐκείναις οὔτε χρυσίον οὔτε ἀργύριον, οὐκ
 15 ἄλλο τι εἰ μὴ τὸ ἐργόχειρον καὶ ἡ τοῦ θεοῦ διὰ τῶν ἀρχόντων προμήθεια. λαβοῦσα δὲ μικρόν τι κῆθισμα, συνέδραμον εἰς ὑποταγὴν αὐτῆς τοσαῦται ὄσαι οὐκ ἐχώρησαν εἰς τε τὴν τοῦ Λιβὸς μονὴν καὶ τῆς κυραῦς Μάρθας. ἡ δὲ οὐ πλείους ἢ δυοκαίδεκα προσελάβετο· καὶ ἦσαν τοιαῦται εἰς τε
 20 ἀκτημοσύνην καὶ ὑπακοὴν καὶ σωφροσύνην καὶ πᾶν εἶ τι εἰς

1. πᾶσιν P 5. κλήρενας P 6. διασώσασα P 9. σοδῶτερον M
 10. πατρ. τὸ δοῦναι αὐτῇ ἔνταλμα πνευματικῆς ἐξουσίας εἰς M
 11. γυναῖκας, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἵνα ἐρχηται εἰς τὸ ἐπισκέπειν καὶ M
 17. δσας οὐκ ἐχώρησεν ἢ τε μονὴ τοῦ λυβῶς καὶ τῆς κυρίας μάρθας P

in Lemno tum erat avus meus cum uxore et liberis. itaque natu maxima filiarum eius quum sanctam hanc feminam vidisset et observasset virtutem eius ac sermonem, relictis parentibus, fratribus, sororibus, et quocum coniuncta erat marito, atque liberis, Thessalonicam profecta, monachis se adscripsit ibique sub imperiis sanctae huius mulieris vixit. inde hae tres solae Cpolim emigrantes principio in monasterium Clerenae venerunt. quum autem sanctae illius feminae virtus et litterarum sacrarum peritia imperatori et patriarchae, universaeque civitati innotuisset, imperator ei aliud maius et locupletius monasterium tradi iussit, patriarcha patriarchali auctoritate omnibus, quae vellent, urbis mulieribus potestatem dedit, illi se aggregandi, cives quae essent necessaria ad res ordinandas et administrandas praestare iis volebant. neque enim illis erat vel aurum, vel argentum, vel aliud quidquam nisi opus manuum et divina per magistratus providentia. itaque, quum non ita amplum domicilium haberet, ad vitam ex imperio eius agendam tot confluerunt, quot non concesserunt in monasterium Libis et Marthae dominae.

Θεὸν εἰσπόμενον, ὅτι κατέλιπον οἱ τῆς πόλεως λέγειν ἢ ἁγία, ἀλλ' αἱ ἅγιαι· καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ὄνομα εἶχον εἰς τὰς ἁγίας. καὶ τὸ μὲν τῶν μοναχῶν ἐκείνων γυναικῶν κοινὸν τὸ τῆς τροφῆς καὶ 32 ἐνδυμάτων καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἴδιον καὶ τὸ μὴ ποιῆσαι τὸ μικρότερον ἢ πρὸς κοινὴν ἢ πρὸς ἰδίαν χρεῖαν εἰ μὴ μετὰ συγχωρη-5 σεως ὑπῆρχεν αὐταῖς, καὶ τὸ ἀνυπόδητον καὶ ὀλιγότροφον καὶ χαμαὶ κεῖσθαι καὶ ἐν εὐτελείᾳ καὶ τᾶλλα ὅσα τῶν ἀρετῶν εἰσὶν ἐκ μαρτυρίας τῶν περισσῶν ἔστι διηγεῖσθαι. ὁμοίως δὲ πάλιν καὶ τῆς αὐτῶν ὁσίας καὶ πνευματικῆς μητρὸς τῆς ἐκείνων συνδρομῆς καὶ ἐπισκέψεως τῶν βυσιλέων καὶ δε-10 σποινῶν καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν, αἱ μὲν χάριν ἔξομολογήσεως αἱ δὲ εὐχῆς καὶ ἐπισκέψεως, τίς ἂν ἀκριβῶς ταυτά τε καὶ τὴν ἐκείνης ἀρετὴν ἑνηθελῆ διηγήσασθαι; ἐν δὲ μόνον διηγησάμενοι δεῖξωμεν τὰ πάντα ἀληθῆ. τῷ ῥηθέντι μεγάλῳ σαββάτῳ, ὥσπερ μοι συμβέβηκεν ὑπερ ἐδιηγησάμην, 15 καθημένης μετὰ τὴν τῆς λειτουργίας τελετὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ σὺν αὐτῇ πᾶσαι αἱ μοναχαὶ αὐτῆς προσμένουσαι ἵνα μικρόν τι καὶ ἀπογεύσωνται διὰ τὴν τοῦ ἀπιδώρον μετάληψιν εἶτα εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων τεθῆναι τὴν ἀνάγνωσιν λέγει οὖν ἡ ὁσία “μοναχαί, ἐγείρεσθε.” αἱ δὲ “τί σοί ἐστι 20 χρεῖα, κυρία ἡμῶν ἁγία;” ἡ δὲ “τῷ κύρ Γεωργίῳ ἐπηλθε

1. εἰσπόμενον P 7. κεῖσθαι ἐνυπῆρχεν αὐταῖς καὶ P 15. ὥπερ?

at recepit illa non plus duodecim, atque erant omnes ad paupertatem, obedientiam, modestiam, denique quidquid deo gratum est, tam egregie paratae, ut iam non sanctae, sed sanctarum vocabulo uterentur cives et monasterium ad sanctas diceretur. fuisse monachis illis feminis communem cibum, communem vestitum, commune etiam, ut nihil proprium possiderent, nihil, quamvis modicum, vel ad communem, vel ad privatam utilitatem facerent, nisi concessum iis esset, easdem calceamentis nullis et alimento tenui usas esse, humi cubuisse et omnino vitam vilem egisse et reliquis virtutibus monachicis dedisse operam, supervacaneum est dicere. similiter ad ipsam matrem sanctam et spiritualem concursum imperatorum, imperatricum, principum virorum seminarumque conventus, quarum aliae benedictionis, aliae eius salutandae et precibus ipsius sese commendandi gratia ventitabant, quis haec, et virtutem illius digne possit enarrare? una quadam “monachae, inquit, expergiscimini.” haec quum rogassent: “qua tibi res opus est, sancta domina?” pergit illa “Georgius

πειρασμός, καὶ διεηθῶμεν τῆς Θεοτόκου ὑπὲρ ἐκείνου.” τόδε ἀκούσασαι πῦσαι προσέδραμον αὐτῇ μετὰ δακρῶν, ἔξαιρέτως δὲ αἱ τῆς μητρὸς μου ἀδελφαί· καὶ γὰρ ἑτέρα ἀδελφὴ ἦν, ὕστερον γεγонуῖα κάκείνη μοναχὴ καὶ ὑποτακτικὴ αὐτῆς 5 καλῇ. προσέδραμε καὶ αὐτὴ μετὰ δακρῶν, πνυθανομένη “τί τοῦτο ὃ λέγεις, κυρία ἡμῶν ἁγία;” ἢ δὲ πρὸς αὐτὰς ἔφη “μὴ θροεῖσθε· ὁ Θεὸς ὁ συγχωρήσας τὸν πειρασμὸν χορηγήσει καὶ τὴν βοήθειαν καὶ διάλυσιν αὐτοῦ δὴ τοῦ πειρασμοῦ.” καὶ ἰστάμεναι ἔψαλλον εἰς τὴν Θεοτόκον παράκλησιν 10 δακρῶσαι. τούτου τί κρείττον εἰς μαρτύριον τῆς εἰς Θεὸν αὐτῆς ἀρετῆς καὶ οἰκειώσεως; ζήσασα οὖν οὕτως καλῶς, καὶ πολλὰ εἰς μαρτυρίαν τῆς ἀρετῆς αὐτῆς ἐπιδείξας ὁ Θεός, τέλος καὶ ὁ θάνατος αὐτῆς τίμιος ἐναντίον κυρίου ἐγένετο καὶ τῶν ἀνθρώπων προέβη. ἡμέραις γὰρ τισιν ἀσθενήσασα μικρὸν, 15 καὶ πάσας τὰς μοναχὰς κοινῶς νουθετήσασα, καὶ καταλείψασα εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς μητρὸς, ἣ καὶ πρῶτα εἰς ἀρετὴν καὶ ὑποταγὴν αὐτῆς ἦν καὶ πάντα τὰ τοῦ κελλίου αὐτῶν ἐκείνη διοίκει, εἶτα ὡς ἔνθους γενομένη ἐκάθητο, τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς ἔχουσα κεκαλυμμένους, τὸ δὲ στόμα ἄει κινούσα πρὸς ὕμνους καὶ εὐχαριστίας πρὸς Θεόν· ἐμιμῆτο γὰρ πάντοτε ἡ ἁγία τὸ τοῦ Θείου χρυσορρήμονος πατρὸς ῥητὸν τὸ λέγον “μὴ τύσιν φωνῆς νοήσης καὶ μέγεθος (χοῆμα γὰρ ἀνάρμοστον ἁγίοις ἢ κραυγῇ) ἀλλὰ τὸ νοερὸν τῆς διανοίας καὶ τὴν

11. οὕτως om P

13. καὶ τὰ τῶν P

dominus in sollicitationem incidit; precemur ob eum matrem dei.” his auditis, lacrimantes ad eam accurrerunt quum reliquae, tum in primis matris meae sorores. nam altera quoque soror postea se fecerat monacham illiusque se subiecerat imperio. itaque haec quoque cum lacrimis accurrit, quaerens: “quid illud est, quod dicis, sancta domina nostra?” at illa: “ne tumultuamini, inquit; qui sollicitationi locum dedit deus, eiusdem etiam praesidium et remedium praestabit.” itaque illae flentes matrem dei implorabant celebrabantque hymnis. hac re quid potest esse disertius pietatisque testimonium? ita igitur quum pulcre vixisset et sanctimoniam eius multis rebus testatus esset deus, tandem mors ei gloriosa coram domino obtigit, qua e rebus humanis excessit. nam quum leviter aliquot dies aegrotasset et monachas communiter ad virtutem esset cohortata, sororem matris meae, quae in eius integritate imitanda et subiectione prima erat, et omnia in cella illius procurabat, in locum suum delegit; deinde tanquam divino afflatu concitata sedebat, clausis oculis, et labiis ad dei laudes et gratiarum actiones semper motis. servabat enim omnino sancta haec, quod pater aurea verba fundens dicit:

θερμότητα τῆς ψυχῆς καὶ τὴν συντονίαν τῆς δεήσεως, καθ' ἣν καὶ σιωπῶντων ἀκούει ὁ Θεός." ἡ οὖν ἁγία μῆτε τι προλαμβάνουσα τροφίμου ἢ ποσίμου, μῆτε ὁμιλοῦσα τὸ τυχὸν ἄνευ τοῦ καθ' ἡμέραν ἐρχομένου ἱερέως εἰς τὸ μεταλαμβάνειν αὐτὴν τῶν θείων μυστηρίων, τότε καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμους εἰς τὸν οὐρανὸν αἴρουσα καὶ συγχώρησιν αἰτοῦσα λαβεῖν ὕστερον μετελάμβανεν. ἀλλὰ καὶ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου καὶ τῶν δεσποινῶν καὶ ἄλλων πολλῶν πολλὰκις προσερχομένων αὐτῇ, ἀλλὰ δὴ καὶ τότε διὰ τελευταίαν εὐχὴν ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν καὶ ἐγκρίτων ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν, ἀνένευε καὶ συγχώρησιν καὶ εὐχὴν ἐχορήγει. καὶ οὕτως Β διαρκέσασα ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς κύριον ἐξεδήμησε, καὶ ἐτύφη φιλοτίμως συνδραμόντων σχεδὸν πάντων τῶν ἱερέων ἱερομονάχων, κλητῶν καὶ ἀκλήτων, ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἔχει καὶ ἀληθῶς. 15

6. Κειμένον μου οὖν ἐν τῇ φρουρᾷ ἡμέρας τεσσαράκοντα, ὡς ἦλθεν ἡ ἑορτὴ τῆς μνήμης τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῶν αἰχμαλώτων ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἐδεήθην τοῦδε, ὡς καὶ γὰρ Γεώργιος καὶ παιδιόθεν δοῦλος αὐτοῦ, ἵνα λυτρωσθῆται με τῶν δεινῶν καὶ δεσμῶν· καὶ ἀφηνιασθεὶς, ἔδοξέ μοι εὐρεθῆναί με εἰς τὸ περικαλλῆς ἅγιον τέμενος αὐτοῦ τὸ

2. προσλαμβάνουσα?

6. λαβεῖν ὕστερον om M

11. ἐνέ-

νευε P. an ἐπένευε?

15. εἶχον δὴ καὶ ἀληθῶς. αὕτη δὲ τὸ

πρότερον Θεοδώρα ἔλεγχο P'

ne contentionem vocis et vehementiam noveris, (res enim sanctis indecora clamor est) sed attentionem mentis et fervorem animi et ardorem precatationis, quibus fit, ut etiam tacentes deus audiat." sancta igitur nec cibum nec potum sumebat, nec loquebatur quidquam nisi cum sacerdote, qui ad eam divinis mysteriis impertiendam quotidie ventitabat; tum manus et oculos in coelum attollens et veniam delictis suis petens, divini mysterii particeps fiebat. quin etiam imperatori Iohanni et despoenis aliisque multis frequenter se invisentibus, et qui tum propter ultimas eius preces eam visabant, viris et feminis illustribus, et probatis hieromonachis et monachis abnequebat adeunde copiam precesque fundebat. ita quum vixisset dies septem, ad dominum abiit, et sepulta est honorifice, omnibus propemodum hieromonachis, vocatis et non vocatis, et primoribus utriusque sexus concurrentibus. atque haec quidem talia sunt et ad veritatem narrata.

6. Ego quum in carcere fuisset dies quadraginta adessetque lux dicata memoriae magni martyris sancti Georgii, captivorum liberatoris, suppliciter hunc rogavi, ut cognominem me et a puero ipsius cultorem miseris et vinculis eriperet. tum somno oppressus, visus sum

εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τῶν Μαγγάνων ἐπονομαζόμενον. ἐκεῖ
 ιστάμενος τὴν φνάλην ἔχων καὶ τοὺς σιδήρους τοῖς ποσί,
 διερχομένου τάχα τοῦ βασιλέως ἵνα εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς
 ἐκκλησίας ἀπέλθῃ, ἐδεήθη αὐτοῦ ἵνα με τῶν ἀλύσεων ἐλευ-
 5 θερῶσῃ. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν,
 ἄρχων τις ἐπιστρέψας πρὸς μὲ εἶπέ μοι τάδε· “προσέταξεν
 ὁ βασιλεὺς ὁ αὐθέντης ἡμῶν ἵνα ἐξάρωσί σου τοὺς σιδήρους,
 ὃ καὶ ἡ κυρία ἡμῶν ἡ δέσποινα ἐζήτησεν αὐτοῦ καὶ ἅπαν-
 10 τες ἡμεῖς.” καὶ περὶ τὸν ὄρθρον αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἰδοῦ ἐν
 τῇ συνήθει ὥρα οἱ τοῦ πύργου ἄρχοντες καὶ ἕτεροι μετὰ σι-
 δήρων ὄργάνων ἐκβαλόντες με τῶν ἀλύσεων καὶ ἐξαιτιῶνται,
 καὶ λέγουσιν οὐχ ὅτι ἐχθροδῶς ἔχουσι κατ’ ἐμοῦ καὶ οὐ τρέ-
 φουσί με, εἰ μὴ ἐστὶ διὰ μὴ κεκτηῖσθαι αὐτούς. καὶ μετὰ
 15 δύο ἡμέρας ἐλθόντες πάλιν ζητοῦσί με· καὶ ἐδεήθη τοῦ
 αὐθέντου μου διὰ γραφῆς ἵνα ἐξαποστείλῃ ἄρχοντας συλλα-
 λῆσαι τοῖς αἰχμαλωτεύσασί με πρὸς συμβιβασιν περὶ τῆς ἐμῆς
 ἐλευθερίας. ὅπερ καὶ γέγονε. καὶ συμβιβασθέντες δεδώκασιν
 αὐτῷ τὸ Σαραβάλε φρούριον τοιοῦτοτρόπως, ἵνα ἐγερθῇ καὶ
 ἀπέλθῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν τῇ Γλαρέντζα· καὶ μέχρις ὄλου
 20 Μαΐου εἰ μὲν ἔλθῃ ὁ μητροπολίτης καὶ αὐθέντης αὐτῶν, ποιησαίτω
 ἐκεῖνος ὡς θέλει, εἰ δ’ οὐ, παραδώσωσιν αὐτῷ τὸ κάστρον.
 καὶ γεγονότων ὄρκων, καὶ παραλαβομένου καὶ τοῦ Σαραβάλε

1. εἰς τὴν κεφαλὴν ιστάμενος ἔχων καὶ P

13. κετηκέναι M

21. παραδίδόασιν τὸ P

mihī esse in pulcherrimo templo Manganorum quod dicitur, illius no-
 mini sacro. ibi quum constissem, pateram manu tenens et com-
 pedibus vinctus, imperatorem forte transeuntem, ut ecclesiae sa-
 cris interesset, obsecravi, ut catenis me levaret. quum iam intrasset
 in ecclesiam imperator, reversus unus de proceribus ita me allocutus
 est: “iussit imperator, dominus noster, vinculis te liberari; id quod
 imperatrix, domina nostra, et omnes nos ab eodem petivimus”. et
 ecce, circa matutinum noctis eiusdem tempus, hora consueta, turris
 praefecti et alii viri, instrumentis ferreis instructi, catenis me ex-
 pediunt, et excusant se mihi aiuntque, non hostili odio tam parce
 ac maligne victum se praebuisse, sed quia meliora quae darent, non
 habuissent ipsi. post biduum adsunt iterum et me cohortantur, atque
 ego per literas dominum meum oravi, ut mitteret viros honoratos,
 qui de conditionibus liberationis meae transigerent cum his, a qui-
 bus captivus detinebar: id quod factum est, et, composita amicitia,
 castellum Sarabale hoc ei pacto tradiderunt, ut Glarentzam domum
 recederet; et quidem si per Maium venisset metropolita et dominus
 ipsorum, faceret is, quod vellet; si non venisset, castrum illi dederent.

Phrantzes.

10

τῇ πέμπτῃ Μαΐου, ἀπῆλθε μέχρι τῆς Σκλαβίτζας καὶ Τεριόλου τὰ ὄρια. δι' ἐμὲ δὲ ἐπαφῆκεν Ἰωάννην τὸν Ῥωσοῦν, ἵνα με ἄρῃ, σοζομένου ὁμῶς ὅτι μετὰ τὸ ἐλευθερωθῆναι με ἔξουσι τὸ βέβαιον τὰ πραχθέντα. καὶ ἐλευθερωθεὶς ἡμιθανῆς σχεδὸν ἀπέσωσα ἔνθα ἦν ὁ αὐθέντης μου, ὃς εἶδε με ὡς μετὰ χαρᾶς πολλῆς καὶ λύπης, τὸ μὲν ὅτι ἦμην οὕτως ἡμιθανῆς, τὸ δὲ ὅτι ἠλευθερώθην, καὶ πολλὰ εἶπε πρὸς ἐπαινον καὶ παραμυθίαν μου. ἀπελθόντος μου οὖν εἰς τὴν σκηνὴν τὴν ἐμὴν προσέφερόν μοι εὐεργεσίαν τοιάνδε. ἱμάτιον ἐπὶ νώφορον διπλοῦν, χαμουχᾶν πράσινον ἀπὸ Λούκκας ἄξιότιμον μετὰ πρασίνου ὑφάσματος καὶ καλοῦ ἐνδεδυμένον, σκούφριαν Θεσσαλονικαίαν μετὰ χρυσοκοκκίνου χασιδίου ἐνδεδυμένην, καβιάδιον καρμεζὴν χαμουχᾶν μετὰ βαρέων καταροῦχων ἐνδεδυμένον, κουρτζουβακαν χαμουχᾶν χρυσοῦν πράσινον, καὶ φωᾶν προσίον, καὶ σπάθην ἐγκεκοσμημένην, καὶ φλωρία ἥτοι νοῦμια χρυσαῖα χιλιάδας τρεῖς.

7. Ἐπὶ τὴν αὐρίον οὖν ἀπελθόντες εἰς Γλαρέντζαν, ἰδοὺ τις ἄρχων τοῦ ἀμηνῶ μετὰ τινὰς ὀλίγας ἡμέρας ἦλθε λέγων ὅτι ἡ Πάτρα τέλει τῷ ἀμηνῶ τέλει, καὶ διαβαίνει αὐτῷ εἶναι. διὸ ἄπεχε αὐτῆς καὶ μὴ πολιορκεῖ αὐτήν. εἰ δ' οὐ, πέμψομεν στρατὸν κατὰ σοῦ. ὁ δ' αὐθέντης μου ἀποκρι-

1. τριόλου τῶν ὀρίων P	2. ῥοσατᾶν P	3. ὁμῶς διτ γὰρ M
ἐλευθερωθεὶν με ἔξουσι M	9. ἐπανάφερον M	10. χαμουχᾶν P
λουκκας P	11. προσίον P	13. καρμεζὴν χαμουχᾶν P
μετ' — χαμουχᾶν om P	15. φουτᾶν προσίον P	
18. ἦλθε om P	19. διαβαίνει P	

dictis deinde utrimque sacramentis, et quinto Maii Sarabale accepto, Sclabitzam usque et ad fines Terioli abiit, ad me autem liberandum Iohannem Rhosotanem misit, pactus, ut me libero demum, quae acta essent, forent rata. liberatus igitur, paene semianimis perveni ad principem meum, qui magno me tum gaudio, tum dolore vidit, quum liber quidem, sed idem semianimis essem, multaque ad laudem et consolationem meam dixit. postquam discessi in tentorium meum, haec mihi munera oblata sunt: duplex amiculum, supparum prasiis coloris pretiosum, Luccae emtum et bombyce perpulcra inductum, birretum Thessalonicense, coccineo holoserjico inductum, sagum sericum eleganter ornatum, curtzubacas sericus aureus prasinus, gladius ornamentis conspicuus et florenorum sive nummorum aureorum tria millia.

7. Quum postridie Glarentzam profecti essemus, ecce paucis post diebus quidam ex anerae optimatibus nuntium nobis affert, Patram amerae tributa pendere in eiusdemque concessisse ditionem. abstine-

θεις αὐτῷ εἶπεν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι θέλουσι παραδοῦναι αὐτὴν τοῖς Καταλάνοις. οὐκ οὖν δοκεῖ μοι πρέπον εἶναι εὐσαι ἡμᾶς τοὺς γε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν καὶ ἐχθροὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ μεγάλου ἀμηρᾶ καὶ ἡμῶν παραλαβεῖν αὐτοῦς 5 τὸ τοιοῦτον κάστρον τὸ ἐν μέσῳ τῶν ὄριων ἡμῶν κείμενον. διὰ τοῦτο ἀπήλθομεν ἐκεῖ, καὶ ἐξετάσαντες τὸ πρᾶγμα ἐστήσαμεν ἵνα μὴ γένηται· καὶ ἰδοῦ, ὡς βλέπεις, ἠγέρθημεν ἐπανελθόντες οἰκιδε. οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἔχω κατὰ νοῦν ἵνα ἀποστείλω πρὸς τὸν ἀδελφόν μου τὸν μέγαν ἀμηρᾶν τοῦτον δὴ τὸν ἄρχοντα, 10 δεικνύων ἐμέ, “ὅς δηλοποιήσει αὐτῷ καὶ πλείονα ἄλλα ἢ ἀναμεταξὺ ἡμῶν δεῖ ἐνεργεῖσθαι.” ὁ οὖν Τούρκος ἀκούσας τούτους τοὺς λόγους, ἔτι δὲ καὶ φιλοδωρηθεὶς καλῶς, ἀπῆλθε χαίρων. ἐκείνου δ’ ἀναχωρήσαντος προσέταξέ μοι λέγων “ἰδοῦ προετοίμαζε τὰ πρὸς χρείαν τῆς 15 ὁδοῦ.” καὶ μὴ εἰδὼς ἐγὼ τὸ τυχόν, ἀνέφερον αὐτῷ ὅτι εἰ μὴ ἔλθῃ ὁ μητροπολίτης Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ δώσωσι ἡμῖν τὸ κάστρον, κἀγὼ ἀναρρωσθῶ ὀλίγον. ἀλλ’ ὅμως, εἶπέ μοι, προετοίμαζε πάντα τὰ εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς προστάξεώς σου.

8. Τῆς δὲ προθεσμίας ἐλθούσης καὶ μὴ ἐλθόντος τοῦ 20 μητροπολίτου, τῇ α’ Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπηρχόμεθα κινήσαντες εἰς Πάτραν. ἐν ταύταις οὖν ταῖς ἡμέραις καὶ ὁ

2. μοι μὴ πρέπον P
στῖρον ἦτοι πτολιεθρον τὸ M
μὲν ἐτοίμασε M

3. τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν om M
17. ἀναρρωστήσω P

5. κἀ-
ἀλλ’ ὁ

ret proinde ea urbe, neve eam obsideret: si minus, contra eum exercitum missum iri. cui ita respondit princeps meus: “nos audieramus, velle eos urbem Catelanis tradere. iam parum mihi aequum videtur, pati nos communes fratris mei, magni amerae, nostrosque hostes tale castrum occupare, in mediis finibus nostris situm. qua de re hoc iter suscepimus, et, re cognita, id negotium ut impediremus, dedimus operam. atque vides nos, collectis sarcinis, domum iam redire. propediem autem ad fratrem meum, magnum ameram, mittere constitui hunc illustrem virum” (me autem ostendebat,) “qui illi etiam alia multa exponet, de quibus inter nos agi necesse est.” Turca, his auditis, et muneribus bene cumulatus, laeto animo discessit. qui quum abisset, Constantinus iussit me parare, quae ad iter faciendam necessaria essent. ego, quid rei esset ignarus, respondi, ita fore, si deo placuisset, ut non veniret metropolita, ac castrum nobis traditum esset, et postquam ipse aliquantum convaluissem. at ille “nihilominus, inquit, ad perficiendum, quod mandatum tibi est, omnia praepara.”

8. Ubi venit dies praestituta, nec adfuit metropolita, Calendis Iuniis eiusdem anni Patram movimus. per eosdem dies etiam Thomas

αὐθεντόπουλος ὁ κύρ Θεομᾶς τὸ τοῦ πριγκίπου Κεντηρίωνος πτολιέθρον τὴν Χαλατρίτζαν, τοῦ καὶ μετέπειτα γεγονότος πενθεροῦ αὐτοῦ, ἐπολιόρκει· ὁ δὲ αὐθέντης μου ἅμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ διήρχοντο διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς Πάτραν φερούσης· κατελθόντες οὖν ἐμείναμεν ὁμοῦ εἰς τὴν Καμενί-5 τζαν. Ἰωαννίκιος Βαλότας οὖν ὁ τοῦ πριγκίπου ἐκεῖσε ἄρχων ὡς ἔμαθε τοῦτο, αἰτήσας ἀφιέρωσιν ἵνα ἀμφοτέρους τοὺς αὐθέντας ἔλθῃ προσκυνῆσαι αὐτούς, καὶ ἐλθὼν εὐθύς τὰς τοῦ πτολιέθρου κλεῖς ἐκβαλὼν δέδωκε ταύτας τῷ αὐθέντη μου τῷ δεσπότῃ, εἰπὼν “τοῦτό ἐστι πτολιέθρον ἰδίως τοῦ αὐθέντου 10 μου καὶ συγγάμβρου τῆς βασιλείας σου” (καὶ γὰρ ὁ τοῦ πριγκίπου υἱὸς προέλαβεν εἰς νόμιμον γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τῆς βασιλίσης κυρίας Θεοδώρας), “ὅς μοι προσέταξεν ἵνα παραδώσω τοῦτο τῇ βασιλείᾳ σου.” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ “οὕτως ἔχει, ὅτι συγγενοῦς μου ἐστὶν ὁ τοιοῦτος τόπος, ἀλλ’ οὐ γνησι-15 στέρου τοῦ ἀδελφοῦ μου. λοιπὸν εἰ προγενέστερον ἐποίει τοῦτο, ὁ ἀδελφός μου κατ’ ἐμοῦ οὐκ ἐνεχειρίζετο οὐδὲν ὁ ἐγὼ εἶχον, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ αὐθέντης σου ἀλλοτρόπως εἶχον αὐτό. τὰ νῦν οὖν εἰ παραλάβω αὐτό, ἀνάγκη ἐστὶν ἵνα διαφερώμεθα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ οὐ τυγχάνει διὰ πο-20 λύ τι, πολλῷ μᾶλλον διὰ τοσοῦτον. ἀλλ’ ἄπελθε ἐν αὐτῷ, καὶ ὡς δύνασαι ποιήσον.” ὡς οὖν ἤκουσε ταῦτα, ἤτησεν ἵνα ἀκάκως εἰσέλθῃ ἐν τῷ αὐτοῦ πτολιέθρῳ. προσταχθεὶς

5. ἔμειναν M	6. Ἰωάννης οὖν Βάλοντας P	7. pro ἀφιέρωσιν locum vacuum P
12. ἔλαβεν P	15. ὁ τόπος οὗτος P	
17. ἐχειρίζετο P	18. αὐτὸς καὶ om P	ἀλλοετρόπως P
23. αὐτῷ P		

dominus Centerionis principis, cuius idem postea gener factus est, oppidulum Chalatrutzam obsidebat. dominus igitur meus cum fratre Patram processit, divertimusque una omnes Camenitzam. itaque Iohannicius Balotas, principis ibi procurator, ubi hoc didicidit, postulata admissione, ambos dominos adoratum venit, et illico prolatas oppidi claves despotaе, domino meo, his verbis tradidit: “oppidum hoc proprium est Domino meo maiestatis tuae affini” (etenim principis filius sororem Theodorae imperatricis legitimis nuptiis sibi coniunxerat), qui mandavit mihi, ut maiestati tuae id dederem.” respondet Constantinus: “ita se res habet, locus iste affinis mei est, non fratris mihi cognationis. ceterum si prius hoc fecisset, frater meus nihil, quod ego tenerem, contra me occuparet, atque ille et princeps tuus incommode id tenebant. nunc autem si oppidum accipio, inter me fratremque meum dissidium exoriri necesse est, quod ne magnae quidem rei causa, nedum tantillae fieri oportet. sed tu

οὖν ἐγὼ συνώδευσα αὐτῷ μετὰ στρατιωτῶν. καὶ περὶ τὴν
 ὁδὸν εὔρεθεὶς Ῥαοὺλ ὁ Θωμαῆς, καὶ νομίσας εὐκόλον εἶναι
 ἵνα ἄρῃ αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἰς κίνδυνον ἦλθε τοῦ φυνεῖναι
 ἀνὰ τῶν ἀδελφῶν τι μάχιμον καὶ λυπηρόν· ὁμοῦς οὖν Θεοῦ
 5 εὐδοκοῦντος ἐκείνον μὲν σῶον ἀπεκατέστησα οἴκαδε, καὶ γὰρ
 ἐπιστρέψας εὗρον τὸν αὐθέντην μου ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Ἀν-
 δρέου τοῦ πρωτοκλήτου ναῷ καὶ τάφῳ ἀποσωθέντα τῇ δ'
 Ἰουνίου ἐσπέρας. τῇ ε' πρωτὶ τοῦ αὐτοῦ, ἡμέρᾳ πρώτῃ τῆς
 ἑβδομάδος, ἐξεληθόντες πάντες οἱ τοῦ κάστρου ἔγκριτοι μετὰ
 10 παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἐλθόντες μέχρι καὶ τοῦ ῥηθέντος ναοῦ
 τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, τὸν δεσπότην καὶ αὐθέντην μου προσε-
 κύνησαν καὶ τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου παρέδωκαν αὐτῷ. καὶ
 οὕτως κινήσαντες μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀμφοτέρα τὰ μέρη,
 λέγω τοῦ αὐθέντου μου καὶ τοῦ πολιέθρου, τινὲς ἐφιπποι
 15 καὶ τινες πεζοί, ἕκαστος κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ηλικίότητα, καὶ
 ἐξεληθόντες εἰς τὸ κάστρον μέχρι καὶ τῶν κατὰ τὸν ναὸν τοῦ
 ἁγίου Νικολάου δωματίων ἀπήλθομεν, τῆς μὲν ὁδοῦ πάσης
 κατεστρωμένης οὐσης πάντων ἀνθέων, καὶ εὐκοσμίας ἐκ δε-
 20 ῤοδοσταμμάτων καὶ ῥόδων καὶ τριακονταφύλλων. ἀπὸ δ'
 ἄνωθεν τοῦ φρουρίου ἦτοι τοῦ πύργου διὰ σκευῶν καὶ τζαγ-

3. φηῖναι? 12. καὶ τὰς — αὐτῷ om P 14. πολιέθρου
 ἦτοι κάστρου τινὲς M 15. ποικιλότητα P 16. ἐν τῷ πο-
 λιέθρῳ ἦτοι κάστρῳ P 18. εὐκοσμίας M 19. δῆμων P
 ῥοδοσταμμάτων P 20. καὶ τριάκοντα φύλλων om P

abi in urbem et, quod potes, effice." his auditis, petivit, ut tute ur-
 bem intraret. itaque iussus ego una perrexi cum manu militum. in
 itinere in Thomam Raulum incidimus: qui quum facile se posse Io-
 hannicium a me distrahere arbitraretur, periculum erat, ne inter fra-
 tres pugnae et mala excitarentur. sed favente deo, illum salvum do-
 mum restitui, atque ipse reversus, in templo et sepulcro sancti An-
 dreae, qui primus ad apostolatam vocatus est, Constantinum inveni,
 quarto die Iunii, ad vesperam. die quinto, qui erat primus hebdo-
 madis, mane omnes oppidi primores et plebs universa ad templum,
 de quo dictum est, progressi, despotam, dominum meum, venera-
 bundi salutarunt tradideruntque ei oppidi claves. ita laetitia maxima
 pars utraque, et domini mei, et oppidi, alii equestres, alii pedites, pro
 sua quisque conditione, incedebant, atque castrum ingressi usque ad
 aediculas iuxta templum sancti Nicolai sitas processimus, tota via con-
 strata omnis generis floribus et ad dextram laevamque ornata,
 quum e domibus insuper undique aqua rosacea et rosae et odori-
 fera folia spargerentur. de summo autem castello sive arce telis

γρῶν κακῶς ἐδεξιούντο ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲν ἔβλαψαν· οἱ γὰρ τοῦ μητροπολίτου κρατήσαντες τὸ φρούριον, ἔτι δὲ καὶ τὰ αὐθεντικά παλάτια τὰ πλησίον αὐτοῦ οἰκήματα σιταρχήσαντες καὶ ἀφιερῶσαντες κατέσχον, ἐλπίζοντες ὅτι ἐλθόντος τοῦ μητροπολίτου διὰ τούτου πάλιν λάβωσι τὸ πτολίεθρον, ὅπερ 5 καὶ πρότερον εἶχον. ἡμῶν δὲ ἐπὶ τὴν αὐριον συναχθέντων ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου ναῶ, καὶ παντὸς τοῦ τῶν πολιτῶν δῆμον, ὤμοσαν μετὰ ὄρκων ἰν' ὧσι πιστοὶ δοῦλοι καὶ ὑποτακτικοὶ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν τοῦ δεσπότου· εἶτα ἐζήτησαν καμὲ τοῦ κρίνειν ἐν αὐτοῖς καὶ ἰθύνειν. ὁ δὲ αὐθέντης 10 μου ἀπεκρίνατο λέγων "καὶ μᾶλλον τοῦτο αὐτῷ ὀφείλομεν, καὶ χάριν τῆς ὑμῶν αἰτήσεως ἔσται αὐτὸς εἰς κεφαλὴν ὑμῶν." τῇ δὲ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ Ἰουνίου μηνὸς διερχόμενον μου εἰς Ναύπακτον, ἵνα πρὸς τὸν βασιλέα πρῶτον ἀπέλω ἀκουστὸν ποιῆσαι αὐτῷ τὰ ἐν τῇ Πάτρᾳ παρακολουθήσαντα, εἶτ' ἀπ' 15 ἐκεῖσε μετ' ἄρχοντος αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀμηνῶν, κατὰ τὴν τετάρτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς φθάσαντες ἐμείναμεν ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ναῶ. ἰδοὺ καὶ δύο Τουρκοὶ διερχόμενοι τὴν Ναύπακτον, ὁ μὲν τοῦ ἀμηνῶν ὁ δὲ τοῦ Τουραχάνη, προσαγγέλλοντες ἐν προστάγματι ἵνα μὴ τὴν Πάτραν παραλάβωμεν. 20 οἵτινες δὲ πάλιν ὑπέστρεψαν μετ' ἐμοῦ ἀπολογία λαβόντες τοιάνδε, ὅτι ἐπεὶ ὁ παρῶν ἡμῶν ἄρχων ἀπέρχεται πρὸς τὸν ἀδελφόν μου τὸν μέγαν ἀμηνῶν (δεικνύων ἐμὲ ἔφη αὐτοῖς ὁ

4. ἀφηρώσαντες P 5. τούτου ἔστιν πάλιν M 9. τῷ αὐθέντῃ ἡμῶν καὶ δεσπότῃ P

arcubusque balcaribus male nos excipiebant, nec laedebant tamen. nam qui a metropolitano stabant, castellum occuparant et praeterea palatia principis in illius vicinia aedificata, spe ducti, fore ut, quum redisset metropolitano, huius auctoritate oppidum, quod etiam prius tenuerant, recipere. postera luce tota civitas, nobiscum in aede sancti Nicolai congregata, sacramentis fidem et obedientiam addixit despotae, domino nostro. deinde quum me praefectum et gubernatorem sibi exoptarent, respondit dominus meus: "et ipsi admodum hoc debeo, et petentibus vobis satisfacio, ut vobis praesit." quum octavo die eiusdem mensis Iunii Naupactum discessissem, primum imperatori nuntium allaturus de rebus ad Patram transactis, deinde cum uno e proceribus eius profecturus ad ameram, die quarto eius mensis in templo sancti Andreae commorati sumus. adven-runt tum Naupactum forte duo Turcae, vetantes unus amerae, alter Turachanis nomine, ne Patram in ditionem nostram acciperemus. hi mecum reversi, tale a Constantino responsum ferunt: "quo-

δεσπότης ὁ αὐθέντης μου), καὶ ὡς ἐκείνος προστάξει, οὕτως
 καὶ ποιήσομεν. ἀναχωρησάντων οὖν ἡμῶν ἐν Ναυπάκτῃ
 ἐμείναμεν. πρῶτ' σκοτίας ἔτι οὔσης ἰδοὺ ἐκείσε καὶ ὁ πα-
 5 λαιῶν Πατρῶν μητροπολίτης τοῦνομα Πανδούλφος Μαλατέ-
 στας μετὰ τριήρεως Καταλανικῆς ἔφθασε· διερχόμενος γὰρ
 περὶ τὰ νησίδρια τὰ μέσον τῆς ὁδοῦ, ὡς ἔμαθεν ὅτι ἐδόθη
 τὸ πολίτευρον τῷ δεσπότῃ, τὸν πλεῦν ἐποίησατο διὰ τοῦ
 ἐκείσε κόλπου παρὰ τὴν Αἰτωλικὴν χέρσον ἐγγιστα, καὶ ἀπε-
 σάθη εἰς Ναύπακτον πόλιν τῆς Αἰτωλίας, ὅπως καλῶς μάθῃ
 10 περὶ τοῦ γεγονότος. ἐδεήθη οὖν ἐπιμεῖναι καὶ ἐκείσε καὶ
 ἐπὶ τὴν αὐριον· ἔγωγε ὑπεσχέθημ' αὐτῷ ἕνεκεν δύο αἰτιῶν, τῆς
 μὲν ἵνα μηνύσω τῷ αὐθέντῃ μου περὶ τοῦ γεγονότος, ὃ καὶ
 παρ' ἐμοῦ ἔμαθε πρῶτον, τῆς δὲ ἵνα μάθω τίς ὁ σκοπὸς αὐ-
 τοῦ δὴ τοῦ μητροπολίτου. διὰ ταύτας οὖν τὰς δύο αἰτίας
 15 ἀπέμεινα παρ' αὐτῷ. μέσον δὲ γενομένου καὶ τοῦ Βικάρδου 34
 Μαρκέλλου ἡγεμόνος Ναυπάκτου, καὶ εἶδομεν ἀλλήλους, ὃν
 καὶ γὰρ βλέψας ἐθαύμασα ὅτι ἔοικεν εἰς πάντα τῷ τοῦ Σίδης
 μητροπολίτῃ. συνανακείμενος οὖν ἐγὼ αὐτῷ καὶ συνομιλῶν, ἐν
 τῷ διαλέγεσθαι ἄε μηχανούμενος ἦν ὅπως γνωρίσῃ τίνας
 20 ἕνεκεν ἤθελον ἐγὼ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἀμνηρᾶν, καὶ γὰρ ἐκείνον
 πυνθανόμενος τίς ὁ σκοπὸς αὐτοῦ περὶ τῶν κατὰ τῆς Πά-

5. καταλάνης P 9. Ναύπακτος λέγεται ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ναυπη-
 γίας τῶν Ἑρακλειδῶν πρὶν ἢ κατασχεῖν τὴν Πελοπόννησον. Pa-
 chomius in marg. M 15. βηράρδου μαρκέλου P 18. ἐγὼ
 — μηχανούμενος om P

niam praesens hic vir ad fratrem meum, magnum ameram, proficis-
 citur (me autem his verbis significabat), ut ille decreverit, ita facie-
 mus." sic igitur recessimus, constitimusque Naupacti. antequam porro
 diluxerat, ecce etiam veteram Patrarum metropolita, Pandulphus Malate-
 sta, illuc advectus est triremi Catelanica. obiens enim insulas, trans quas
 via ferebat, quum oppidum despotae traditum esse audisset, cursum
 per sinum illum proxime terram Aetolicam flexit, Naupactumque, ur-
 bem Aetoliae, ut factum explorare cognosceret, devenit. rogavit igitur,
 ut ego quoque ad diem sequentem ibi manerem: quod ei dua-
 bus de causis promisi: una, ut indicarem domino meo quid contigisset,
 quod is sane ex me primum cognovit; altera, ut consilium metropol-
 itae discerem. ob eas duas causas igitur cum illo mansi. vidi ibi etiam
 intervenientem Bicardum Marcellum, Naupacti praefectum, quem mirabar
 omnino simillimum esse metropolitae Sidensi. Malatesta, quum accubuis-
 semus una et colloqueremur, in sermonibus studioso conabatur ex-
 piscari, qua de re ego ad ameram iter suscipere vellem, atque ego
 vicissim ex illo quaerebam audire, quid ipse de rebus adversus Pa-

τρας συμβάντων, καὶ μὴ δυνάμενοι εἰς τοῦ ἑτέρου τὴ κρύ-
φου γνωρίσαι. ἔοικεν γὰρ ὡς τινες κερδαλέοι ἐποίησαν
ἐμπορίας. ὁ μὲν φορτίον εἶχεν ἀντὶ σηρικῆς μετὰξῆς τὰς
τῆς θαλάσσης βρύνας, ὁ δὲ ἀντὶ πεπέρεως σχοίνου σπόρον
ξηρόν· καὶ συναπαντηθέντες ὁμοῦ ἐπυνθάνοντο ἀλλήλων “τίς
τὸ φορτίον;” ὁ μὲν “μέταξα” ἔφη “ἐστὶ τὸ ἐμόν,” ὁ δὲ “πέ-
περι,” καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐνόμιζε μήπως τὸν ἕτερον συν-
παύσῃ. καὶ οὕτως εἰς συνθήκην ἦλθον ἵνα ἀνταλλάξωσιν τὰ
φορτία, καὶ μὴ γινώσκων ὁ εἰς τὰ τοῦ ἑτέρου ἔλαβον φορ-
τία, καὶ σπουδαίως ἐπορεύετο ἕκαστος ἵνα πόρρω μακρῶν¹⁰
ὑπὸ τοῦ ἄλλου, μὴ πως ἢ μηχανῆ φανερωθῆι· καὶ παρα-
γενόμενοι ὁ εἰς ἔνθεν καὶ ὁ ἕτερος ἐκεῖθεν πολλῶ διαστήματι
τῆς ὁδοῦ καὶ ἀνοίξαντες οὐχ εὖρον οὐδέν. οὕτως ἐπάθομεν
χῆμεις. λοιπὸν ὁ μητροπολίτης δέδωκε τοῖς ἀπεσταλμένοις
Τούρκοις παρὰ τοῦ ἀμφοῦ καὶ τοῦ Τουραχάνη τοῖς μετ’¹⁵
ἐμοῦ οὖσι γράμματα πρὸς τοὺς ἑαυτῶν αὐθέντας τοὺς ἀπο-
στειλαντας αὐτούς, καὶ μοι δὲ πολλὴς συνέβη λογισμὸς, μὴ
ποτε ὑπόσχηται δοῦναι ἄσπεά τινα τῆς Πάτρας, εἶπερ αὐ-
τῷ βοήθησιν παραλαβεῖν αὐτήν, ἢ πληθὸς τι χρημάτων.
καὶ μὴ παύομενος τῷ λογισμῷ ἕως οὗ μάθω τὸ τί περιεῖ-²⁰
χον τὰ γράμματα, καὶ πολλὰ κοπιῶσας καὶ συνεσθίων αὐ-
τοῖς ἐμέθυσα αὐτούς τὰ μέγιστα ἀκουσίως διὰ τὸ συγκοινω-

3. συρικῆς P 4. σχοίνου] ἑλίκων P an σχίνου? 6. μετὰ-
ξας P 11. μηχανία M 18. ὑπόσχηται ἄσπεά τὰμα τῆς P
19. παραλάβαι M 20. μαθεῖν M 21. ποιήσας P

tram gestis sentiret: quumque neuter ex altero elicere posset secreta
eius consilia, accidit nobis, quod quaestuosis quibusdam accidit mer-
caturam facientibus, quorum alter pro serico plantam quandam mar-
ritimam portabat, alter pro pipere iunci baccam aridam. hi quum sibi
occurrissent, quaesissentque vicissim, quidnam mercium portarent,
unus sericum, alter piper dixit. itaque quum uterque alterius delu-
dendi cupidus esset, convenit inter eos, ut permutarent merces, atque
uterque quid alter haberet ignarus, eius onus accepit abibatque fe-
stinanter, ut longe recederet, ne fraus fieret manifesta. diversi igitur
quum abiissent et longo iam intervallo distarent, postremo apertis
sarcinis, quod quaerebant haud repererunt. tale quid etiam nobis usu
venit. deinceps metropolita Turcis, ab amera et Turachane missis, qui
mecum erant, ad eorum dominos, a quibus missi venerant, literas
dedit; ac vehemens me subiit suspicio, ne forte oppida quaedam Pa-
trensium territorii, aut aliquantum pecuniae promisisset, si se in occu-
panda ea urbe adiuveret. nec cessavi a suspicione, donec cognovis-
sem, quid eae literae continerent, multumque operae impendens et
cum iis convivans, inebriavi eos quamvis repugnantes, quum una cum

νειν καμὲ σὺν αὐτοῖς πρὸς τὸ πιεῖν, καὶ σχεδὸν ἐμεθύ-
 σθην· καὶ τοσοῦτον ἐμέθυσαν ἐκεῖνοι ὥστε ἀπῆρα ἕπ'
 αὐτῶν τὰς ἐπιστολάς, καὶ ἀνεγνωκῶς αὐτὰς καὶ μεταγράψας,
 5 πάλιν σφραγίσας εἴασα αὐτούς. ὡς δὲ ἔφθασα εἰς τὴν πό-
 λιν, ἐδόθη μοι συμπρέσβυς Μάρκος ὁ Παλαιολόγος ὁ Ἰαγρός
 ὁ καὶ ὕστερον πρωτοστράτωρ, τότε δὲ πρωτοβεστιαρίτης. καὶ
 ἀντὶ τοῦ συμβοηθεῖν μοι ἐναντίος ἦν κατὰ τῆς ὑποθέσεως δι'
 ἣν ἐπηρχόμην, καὶ οὐκ οἶδα τὸ αἴτιον, ἀλλ' ἢ τὸ ὁ φθόνος
 οὐκ οἶδε προτιμῶν τὸ συμφέρον. ἀπελθόντες δ' ὁμοῦ πρὸς
 10 τὸν ἀμηνῶν ἐλάβομεν ἀπολογίαν ἵνα αὐθις ἀποδώσωμεν τὴν
 Πάτραν οἷς προείχον αὐτήν. ἀπελογισάμην οὖν καὶ γὰρ τῷ
 πρώτῳ τῆς βουλῆς τοῦ ἀμηνῶ τὸ ὄνομα Ἰβραῆμ - πασιᾶ ὅτι
 τοιαύτην ἀπόκρισιν ἔγω οὐ τολμῶ εἰπεῖν τῷ αὐθέντῃ μου·
 ὅμως, ἐπεὶ ἐκεῖνος ἀπέστειλεν ἐμὲ πρὸς τὸν μέγαν ἀμηνῶν,
 15 προσαξίτω καὶ αὐτός τινα τῶν αὐτοῦ, ἵνα μετ' ἐμοῦ ἔλθῃ
 καὶ ἀπαγγέλῃ τῷ αὐθέντῃ μου τὸ τοῦ μεγάλου ἀμηνῶ δόγμα.
 καὶ στερεώσας τοῦτο λέγει "φρονίμως καὶ χρηστῶς εἴρηκας."
 ὁ δὲ Ἰαγρός μεμφόμενος ἐμὲ ὡς ἄπρακτον ἐλογίζετο καὶ μὴ
 δυνάμενον ἐκτελέσαι τι χρηστὸν εἰ μὴ ἐπιζήμιον· ἐγὼ δὲ
 20 Θεοῦ εὐδοκίᾳ ἔπραξα τοῦτο, καὶ ἤλθε σὺν ἐμοί τις παρὰ τοῦ
 ἀμηνῶ πρέσβυς. καὶ τοῦτο ἦν τὸ πρῶτον αἴτιον τοῦ λαβεῖν
 τὴν διόρθωσιν τὸ περὶ τῆς Πάτρας.

6. πρωτοβηστιαρίτης P

8. αἴτιον· οὐ γὰρ ἄλλο τι ἢ φθόνος

ἦν· ὁ φθόνος γὰρ οὐκ P

17. στεραιώση P

19. εἰ μὴ]

ἀλλ' P

iis potarem, nec aberat multum, quin inebriarer ipse. illi autem eo
 ebrietatis processerunt, ut epistolas iis subtraherem, quibus lectis et
 descriptis rursusque obsignatis, ipsos missos feci. postquam in ur-
 bem veni, Marcus Palaeologus Iagrus, qui postea protostrator fuit,
 tum autem protovestiarii dignitate fungebatur, legationis socius mihi
 adiunctus est. is tantum aberat, ut me iuaret in negotio, ob quod
 veneram, ut adversaretur mihi: cuius ego rei nullam aliam causam
 novi, nisi quod invidia honorare utilitatem non consuevit. una igitur
 ad ameram profecti, responsum tulimus, ut Patram iis, quorum fuis-
 set, restitueremus; qua de re ego ei, qui amerae primus erat a consi-
 liliis, Ibraemi-pasiani nomine, edixi, tale responsum non audere me
 referre ad dominum meum: veruntamen, quum ad magnum ameram
 ille me misisset, ipse quempiam mecum iuberet abire, qui magni
 amerae decretum domino meo renuntiaret. quam petitionem appro-
 bans "prudenter," inquit, "commodeque dixisti." Iagrus autem me
 calumnians pro inepto habebat, quique ad nihil, nisi ad damnum
 parandum factus essem. ego vero auxiliante deo hoc effeci, venitque
 mecum ab amera legatus. atque haec prima causa fuit, qua Patrense
 negotium eventum habuit.

9. Τῷ δ' αὐτῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανε καὶ ὁ δεσπότης Κάρολος εἰς τὰ Ἰωάννινα, καὶ τῷ 5^ῃ Β' ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εἰς τοὺς κρατικούς ἐπραξαν τὸ συνοικέσιον τοῦ ἀθθεντοπούλου κὺρ Θωμᾶ οἱ αὐτάδελφοι αὐτοῦ καὶ δεσπότηται μετὰ τῆς θυγατρὸς πριγκίπου Ἀσάνη Ζαχαρίου τοῦ 5 Κεντηρίωνος· ἐν ᾧ δὴ μηνὶ καὶ πάλιν ἐπανέστρεψα εἰς Λάρισσαν πρὸς τὸν Τουραχάνην, καὶ τὸ περὶ τῆς Πάτρας τελείως ἐδιώρθωσα. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ ἡ βασίλισσα κυρία Θεοδώρα εὐρισκομένη εἰς τὸ Στάμηρον ἀπέθανε, καταλείψασα λύπην πολλήν εἰς τε τὸν ἄνδρα αὐτῆς 10 καὶ πάντας ἡμᾶς τοὺς αὐτῷ οἰκείους διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν καλλίστην. ἐτάφη δὲ μέχρι τινὸς ἐν μιᾷ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Γλαρέντζας, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεκόμισαν αὐτὴν εἰς τὴν ἐν τῇ Σπάρτῃ τοῦ Ζωοδότου μονήν. καὶ τῷ Ἰανουαρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους εὐλογηθῆ ὁ ἀθθεντόπουλος κὺρ Θωμᾶς τῆν 15 κυρίαὺν Αἰκατερίναν, θυγατέρα τοῦ ῥηθέντος πριγκίπου ἐν τῇ Σπάρτῃ.

Τῇ δὲ κς' Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἡμέρα καὶ ὥρα οἷα οἱ Πατρινοὶ με ἐπίασαν, ἐρχομένου μου εἰς τὸ δεσποτάτον ὡς πρέσβυς ζητήσῃ τοῦ Καρόλου δεσπότη, ἀνεψιοῦ 20 καὶ γυναικαδέλφου τοῦ ἀθθεντός μου, καὶ τῶν φυσικῶν υἱῶν αὐτοῦ δὴ τοῦ Καρόλου, Ἐρκούλου καὶ Μενώνου, ἵνα εἰρη-

1. αὐτῷ om P 3. δεπτεμβρίῳ εἰς τοὺς κρατικούς P 8. ἔτε
ἐν om P 18. τῇ αὐτῇ ἢ οἱ P 19. ἐρχόμενος εἰς P

9. Eodem mense Julio eiusdem anni Carolus despota apud Iohannina mortuus est, et anno 6938, mense Septembri, Thomae principis fratres despotaе connubium inter ipsum et filiam principis Asanis Zachariae Centerionis conciliarunt: quo mense ego Larissam ad Turachanem reverti, et Patrensem controversiam ad finem perduximense Novembri eiusdem anni imperatrix Theodora Stameri e vita excessit, ingenti desiderio sui tum marito, tum nobis omnibus domesticis propter eximiam suam venustatem relicto. corpus in aede quadam Glarentzae ad tempus conditum, postea Spartam in monasterium Christi Salvatoris delatum est. eiusdem anni mense Ianuario Thomas dominus solempni ritu Catharinam, dicti principis filiam, Spartae uxorem duxit.

Die Martii vicesimo sexto eiusdem anni, die et hora, qua me Patrense comprehenderant, quum legatus in despotatum proficiscens, rogatu Caroli despotaе, qui domini mei affinis et frater patruelis erat, et germanorum filiorum eiusdem, Hercules et Menonis, ut eos dissidentes inter se restituerem in concordiam: convenerant quippe et

νοποιήσω τούτους εἰς τὰ διαφερόμενα αὐτῶν· ἐποίησαν γὰρ ἐνόρκους συμφωνίας, λέγοντες ὅτι εἴ τι ἄρα γε διακρίνη ὁ ζητήσῃ ἡμῶν σταλείς ἄρχων τοῦ δεσπότου κύρ Κωνσταντίνου (δηλονότι ἐγὼ) περὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν ὧν ἔχομεν, 5 στερεώσωμεν ὁμοῦ τὰ μέρη· ἐρχόμενος οὖν κατὰ τὰ πλησίον τῆς ἁγίας Μαύρας νησίδρια ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Καταλάνων μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν ἀνθρώπων καὶ σκευῶν πολυτίμων, καὶ κρατήσαντές με μέχρι τινὸς ἀπήγαγόν με ἄχρι τῆς Κεφαληνίας, ὡς δῆθεν διελθόντες εἰς τὰ περὶ τὴν Νεάπολιν. τέλος ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν Γλαρέντζαν, καὶ δὲ ἐπώλησαν καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ διὰ χρυσίνους χιλιάδας πέντε.

Ἐν ᾧ δὴ καιρῷ μηνὶ Μαρτίῳ καὶ ὁ ἀμηνῶς Ἀμουράτης ἐπολιόρκει τὴν Θεσσαλονίκην, κρατουμένην ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς πρέσβυν τὸν πρωτοσέβαστον Νι- 15 κόλαον τὸν Χωνιάτην καὶ Φραγκόπουλον τὸν πρωτοστράτορα πρὸς τὸν ἀμηνῶν, λέγων “οὐκ ἔξῃσι μενούσης τῆς ἡμῶν φιλείας καὶ ἀγάπης πολιορκεῖν σε τὰ ἡμέτερα” ὁ δὲ ἀμηνῶς ἀπεκρίνατο “ἀληθῶς λέγετε. εἰ ἦτο ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως, ἐγὼ οὐκ ἐπιχειροῦμαι τι· εἰ δὲ καὶ ἐπιχειροῦμαι, ἐγκα- 20 τέλειπον ἄν. πλην τοῖς πᾶσι δῆλόν ἐστι καὶ γνωστὸν ὁμοίως καὶ τῷ ἀδελφῷ μου τῷ βασιλεῖ καὶ ὑμῖν, ὅτι ἐκ πολλοῦ ἐπώλησε τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς πάντα ὡς ἴδιον

3. ζητηθεὶς παρ' ἡμῶν καὶ σι. P

12. ἐν δὲ τῷ καιρῷ ἐκέλετο μηνὶ P, qui c. 10 hinc incipit

εἰ ἢ τὸ M, πλην P 20. ὁμοίως P

καὶ P omissis ὡς — Ἑνετίοις.

4. διαφορῶν ἕς εἶχον P

18. Θεσσ. ὁ Ἀνδρόνικος

22. Θεσσ. ὁ Ἀνδρόνικος

iurarent, si quid vir princeps a Constantino missus (ego videlicet) de litibus, quas haberent, decerneret, se id ratum habituros: quum igitur prope insulas sanctae Maurae venissem, Catelani me cum aliis multis hominibus et rebus pretiosis ceperunt, atque aliquamdiu retentum, abduxerunt in Cephaleiniam, Neapolim videlicet traiecturi. tandem Glarentzam reversi sumus, ubi me et reliquos captivos quinque aureorum millibus vendiderunt.

Quo quidem tempore, mense Martio, Amurates ameras Thessalonicam obsedit, quam tum Veneti tenebant. misit imperator legatos Nicolaum Choniaten protosebastum et Francopulum protostratorem, qui haec amerae renuntiarent: “pace et amicitia inter nos vigente, non licet tibi nostra obsidere.” respondit ameras: “recte dicitis. si ea urbs imperatoris esset, non invasurus eam fuisset, aut, si invasisset, dimissurus; sed constat et notum est omnibus, et imperatori, fratri meo, et vobis, iam pridem Thessalonicam cum loca

αὐτοῦ κτῆμα ὁ δεσπότης κύρ Ἀνδρόνικος τοῖς Ἑνετίοις. νῦν δὲ οὐκ ἔξοστιν, εἰσω αὐτὴν ἐν μέσῳ τοῦ τόπου ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἄρχεσθαι ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν." καὶ οὕτως τῷ Ἀπριλίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβε τὴν θαναμαστὴν Θεσσαλονικίαν ὁ ἀμηνᾶς πολέμῳ. 5

Ὁ δὲ δεσπότης καὶ αὐθέντης μου κύρ Κωνσταντῖνος Μαίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβε τὸ τῆς Πάτρας πολίχνιον, λιμοῦ αἰτία καὶ ἄλλης κακοπαθείας τῶν ἔνδον αὐτοῦ. καὶ τῇ δεκάτῃ ἑβδόμῃ Ἰουλίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβον οἱ Καταλάνοι τὴν Γλαρέντζαν, καὶ κρατήσαντές τινα καιρῶν εἴτα 10 ἐπώλησαν αὐτὴν διὰ χρυσίων νουμίων χιλιάδας δύο καὶ δέκα τῷ αὐθέντῃ μου, καὶ μετ' ὀλίγον προστάξας πάντα τὰ τεῖχη αὐτῆς ἐπόρθησε. καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ 35 ἔτους ἐπαναστρέψαντες οἱ ἀπὸ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου πρὸς τὸν πάπαν Μαρτῖνον πρέσβεις, Μάρκος λέγω ὁ Ἰαγρός 15 καὶ μέγας στρατοπεδάρχης, καὶ ὁ μέγας πρωτοσύγκελος καὶ ἡγούμενος τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ὁ ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς Μακάριος ὁ Μακρῆς ὀνομαζόμενος, ἀνὴρ ἄριστος κατὰ τὸ λόγον καὶ ἀρετὴν καὶ σύνεσιν, καὶ διερχόμενοι τὴν Πελοπόννησον ἐποίησαν δι' ὄρισμοῦ τοῦ 20 βασιλέως δεσπότην τὸν αὐθεντόπουλον κύρ Θωμᾶν.

Καὶ τῷ 539' ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εὐηργετήθην ἐγώ

1. τανῦν οὐκ ἔστι δίκαιον ἔασαι P 13. αὐγούστῳ] αὐτῷ M
17. σεβ. βασιλικῆς μονῆς P 18. μακρὺς P

adiacentibus omnibus ut peculium ab Andronico despota venditam esse Venetis. iam vero non licet nec concedam, eam in confinio nostri vestrique imperii teneri a Venetis." atque ita mense Aprilii eiusdem anni inclitam Thessalonicam ameras vi cepit.

Constantinus despota autem, dominus meus, mense Maio eiusdem anni Patram in potestatem redegit, pesti aliisque civium incommodis subactam. decimo septimo Iulii anni eiusdem Catelani Glarentzam occuparunt, eamque aliquamdiu retentam, duodecim aureorum millibus domino meo vendiderunt, qui brevi post moenia eius universa destrui iussit. mense Augusto eiusdem anni redierunt ab imperatore Iohanne ad Martinum papam missi legati, Marcus Iagrus, magnus stratopedarcha, et magnus protosyncelus et venerando monasterio Pantocratoris praefectus, hieromonachus et spiritualis pater Macarius, cognomine Macra, vir eloquentia, virtute et prudentia praestantissimus. hi, per Peloponnesum proficiscentes, Thomam principem iussu imperatoris despotam fecerunt.

Anno 6939, mense Septembri, praefectura Patrensi cohonestatus sum. eodem anno, mense Octobri, Beglerbegus Turca, nomine Sina-

την τῆς Πάτρας ἡγεμονίαν. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει Ὀκτωβρίῳ μηνὶ ἀπῆρην ὁ μεγλὲρ μπέης τῶν Τούρκων τοῦνομα Σινάνης τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν αὐτῶν περιοχὴν. καὶ τῇ κς' Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ τῇ αὐτῇ ἐν ἣ καὶ 5 τὰ προγεγονότα μοι συνέβη, ἐδεξάμην καὶ τὸ λυπηρὸν ἐμοὶ μῆνυμα παρὰ τοῦ αὐθέντου μου δι' ἐκείνου γραμματος ἐκ τῆς Βοστίτζας, ὅτι τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ζ' τέθνηκε λοιμῶδει νόσῳ ὁ ἄριστος καί μοι φίλος Μακάριος ὁ καὶ Μακρῆς καλούμενος, ὁ παρ' ὀφθαλμῶ μὲν πατριαρχικῶ ὑπερη- 10 φάνῳ καὶ πλείστα ἀγερώχῳ καρδίᾳ αἰρετικὸς, παρὰ δὲ ὀφθαλμῶ παντοκρατορικῶ ἀκοιμήτῳ καὶ ἀληθείᾳ δικαιοσύνη ὀρθόδοξος ὤν. ὅς τινι καιρῷ καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανήλθεν ἀπὸ τοῦ ἀγίου ὄρους καὶ τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος ἔλαβε παρακινήσει καὶ συνεργίᾳ ἐμῇ, ὡς οἱ πάντες ἐπίσταντο· 15 καὶ συνάρσει μὲν πρῶτον τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ, ἔπειτα δὲ σπουδῇ τε καὶ ἐπιμελείᾳ ἐμοῦ τε καὶ ἐκείνου πᾶν καλὸν πρὸς σύστασιν καὶ εὐκοσμίαν εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν προεχώρησε. καὶ τῷ τέλει τοῦ ἔαρος αὐτοῦ δὴ τοῦ ἔτους ἦλθεν ὁ Τουραχάνης καὶ κατεχάλασεν αὐθις τὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τείχη. καὶ πολλὴ λοι- 20 μὴ νόσος γέγονεν ἐν τῇ Πάτρᾳ.

10. Καὶ τῇ λα' Ἰανουαρίου τοῦ 53μ' ἔτους σταλθεὶς ἐγὼ ἀπῆλθον πρέσβυς πρὸς τὸν ἀμηνρᾶν καὶ τὸν βασιλέα, ἀφ' οὗ δὴ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ὀφείκιον

10. ἀπλήστω τῇ ἀγαρικῇ κ. P 11. δικάζονται M 14. ἐπί-
 στανται P 19. πολὺς λιμὸς καὶ νόσος ἐγένετο P 21. δέ-
 κατον πρῶτον P

nes, Iohannina regionesque adjacentes occupavit; et vicesimo sexto Martii, die et hora eadem, qua ante narrata mihi acciderunt, per literas domini mei, Bostitza scriptas, tristem nuntium accepi, praeteriti Ianuarii die septimo mortuum esse pestifero morbo virum optimum et mihi amicissimum Macarium Macram: qui quum patriarchae oculis superbis et animo ferocissimo haereticus videretur, omnipotenti semperque vigili et ad veritatem iudicanti oculo orthodoxus erat. is quodam tempore Cpolim a monte sancto reversus, me auctore et adiutore, ut sciebant omnes, monasterium Pantocratoris regendum accepit, et auxilio quidem primum omnipotentis dei, deinde meo et ipsius studio et diligentia, ad res monasterii eius ordinandas administrandasque omnia praeclarissime fecit. exeunte vere eiusdem anni Turachanes, impressione facta, deiecit rursus muros Isthmi, ac Patrae vehementer pestilentia fuit.

10. Die primo et tricesimo Ianuarii anni 6940 missus sum legatus ad ameram et imperatorem, qui tum protovestiarrii dignitate me ornavit. quo eodem anno, mense Martio, permutatio locorum in-

τότε εὐηργετήθη. ἐν ᾧ ἔτει τῷ Μαρτίῳ μηνὶ καὶ ἡ ἐναλλαγή τῶν τόπων ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν καὶ δεσποτῶν κύρ Κωνσταντίνου καὶ κύρ Θωμᾶ ἐγένετο· ὁ μὲν ἀπῆρεν τὰ Καλάβρυτα καὶ πάντα τὰ ἐκεῖσε, ὁ δὲ τὴν Γλαρέντζαν καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς πάντα. 5

Καὶ τῷ 53μαῖ ἔτει τέθνηκεν ἡ τοῦ Μαλατέστα θυγάτηρ, γυνὴ τοῦ δεσπότου κύρ Θεοδώρου τοῦ πορφυρογενήτου, ἡ κυρία Κλεώπα τοῦνομα· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Ζωοδότου μονῇ.

Καὶ τῷ 53μβῃ ἔτει Ἰανουαρίου ζ᾽ πάλιν ἀπῆλθον πρέσβυς πρὸς τὸν κύρ Ἀντώνιον τὸν Κομνηνὸν τὸν τῶν Ἀθηναίων αὐθέντην καὶ πρὸς τὸν ἀμηραῦν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα. ἐν ᾧ δὴ Ἰανουαρίῳ τῇ κθ' αὐτοῦ, νυκτὸς ὥρα τρίτη, ἐπυρηόλησαν παῖδες τινες ἀρχοντίοπουλοι τὸν ἐν Βλαχέρναις εἰς ὄνομα τῆς Θεομητορος Θεῖον ναὸν τὸν περικαλλῆ καὶ θαυματουργόν, 15 θέλοντες πιάσαι τινὰς νεοττοὺς περιστερῶν· ὃς ναὸς ἐκεῖτο ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει πλησίον τοῦ κερατικοῦ κόλπου ἐν τῷ αἰγιαλῷ. καὶ τοῦτο ἀπηκόαμεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀπερχόμενοι τῇ πρώτῃ Φεβρουαρίου, ὥρα μετὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς δεσποτικῆς ἑορτῆς τῆς ὑπαπαντῆς. καὶ ἐπεὶ ὁ εἶρη- 16 κῶς οὐκ ἐγνώσθη, ἐλογισάμεθα ψεῦδος εἶναι, καὶ διελευθόντες Β παρὲμπροσθεν μονὰς πέντε οὐδὲν περὶ τοῦτου ἠκούσαμεν, καὶ

3. ἐπῆρε P 6. μαλτέστου P 7. τοῦ Θ. τοῦ δεσπότου P,
omissis τοῦ πορφ. — τοῦνομα 11. τὸν Κομνηνόν] δελατζιώ-
νην P 16. τινὰς om P 17. κερατίου M, κερατίνου sec P

ter duos fratres et principes, Constantinum et Thomam, facta est: quorum alter Calabryta et quae sunt in vicinia, alter Glarentzam et circumiacentia loca accepit.

Anno 694: Malatestae filia, uxor Theodori despotae porphyrogeniti, Cleopa domina, obiit et in monasterio Christi Salvatoris sepulta est.

Anno 6942, die Ianuarii septimo, rursus legatus ad Antonium Comnenum, Athenarum dominum, ad ameram et ad imperatorem profectus sum: cuius mensis die vicesimo nono, noctis hora tertia, pueri quidam nobiles, pullos columbinos comprehendere laborantes, incenderunt dei matris nomine aedificatum in Blachernis templum pulcherrimum et miraculis nobile, situm Cpoli in litore prope sinum ceratinum. audivimus hoc Cpoli in ipso discessu, Calendis Februariis, hora prima post meridiem diei festi, qui ὑπαπαντή dicitur; quumque homo, qui rem narravit, ignotus nobis esset, commenticiam eam esse putavimus, et per itineris stationes quinque nihil de eadem edocti, tandem Rhaedesti, quae erat statio sexta, certo cognovimus, quo

εἰς τὴν ἐν τῷ Παιδεστῷ ἔκτῃ μονῇ ἡμῶν ἐμάθομεν τοῦτο ἀκριβῶς, πῶς καὶ τότε ἐγένετο, ὅπερ καὶ παράδοξον.

Καὶ κατ' ἀρχὰς τοῦ θέρους τοῦ ζῆμύ' ἀπέθανε καὶ ὁ τῶν Ἀθηνῶν αὐθέντης καὶ Θηβῶν ὁ προρηθῆεις κύρ Ἀντώ-
 5 νιος Λαντζιόλης ὁ Κομνηνός· καὶ ζητήσῃ τῆς ἐκείνου γυ-
 ναικὸς Μαρίας Μελισσηνῆς, θυγατρὸς Λέοντος τοῦ Μελισ-
 σηνοῦ, πρώτου ἐξαδέλφου Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ ὃν
 προεδηλώσαμεν, ἐστάλην ἐγὼ μετὰ ἐνόρκου ἀργυροβούλλου καὶ
 10 καὶ ἄλλον ἀντ' αὐτῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον αὐτῇ δώσω τό-
 πον, κατὰ τὰ μέρη τῆς Λακωνικῆς, πλησίον ὧνπερ εἶχα κτῆς
 αὐτῆς πατρικῆς κληρονομίας καὶ προικός, αἱ εἰσὶν αἱ κάτω
 γεγραμμέναι χωραὶ καὶ πόλεις καὶ κῶμαι, Ἄστρον, Ἅγιος Πέτρος,
 ἅγιος Ἰωάννης, Πλαταμόνους, Μελίγον, Προάστειον, Λεωνίδας,
 15 Κυπαρισσία, Ῥέοντας καὶ Σίτανας, καὶ οὕτως ἐγγὺς αὐτῶν
 δώσω αὐτῇ τόπον ὅποσον καὶ οἶον φανήσῃται μοι εἰς γνώμην
 καὶ βουλὴν αὐτῆς. προλαβόντος δὲ τοῦ Τουραχάνη καὶ τὴν
 Θήβαν ἀποκλείσας, ἣν καὶ παρέλαβε μετὰ τινος ἡμέρας,
 ἄπρακτος ἐγὼ ἐπανέστρεψα ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ, τοῦτο παρα-
 20 γελίαν γὰρ ἔχοντός μου. εἰς δὲ τὰ Στηλάρια εὗρισκομένον
 τοῦ δεσπότη καὶ αὐθέντός μου, καὶ τὰς τῶν Βυετῶν ἐμπο-

3. Καὶ om P 5. δελαιζιόνης P 6. Μελισσηνῆς om P
 17. προλαβὼν δὲ ὁ ταραχάνης τὴν Θήβαν ἀποκλείσας παρέλαβε P
 19. καὶ ἄπρ. P 20. στηλάρια P

modo et tempore acciderit, quantumvis res videretur incredibili-
 lis esse.

Ineunte aestate anni 6943 etiam Antonius Lantziola Comnenus, Athenarum Thebarumque dominus, e vita cessit; ac rogante coniuge eius, Maria Melissena, filia Leonis Melisseni, primi e patruelibus Nicephori Melisseni, cuius supra mentionem fecimus, ego cum literis iuratoriiis, bulla argentea insignitis, multisque militibus missus sum Athenas et Thebas receptum, pro quibus illi alium locum in Peloponneso darem, in regione Laconica, finitimum iis, quae ex hereditate paterna et dote sua habebat: quae quidem regiones, oppida et vici haec sunt: Astrum, sanctus Petrus, sanctus Iohannes, Platamonas, Meligum, Proasteum, Leonidas, Cyparissia, Rheontas, Sitanas. his igitur finitimum locum ei darem, qualem quantumque mihi videretur, et qui ad ipsius sententiam ac voluntatem esset. sed quoniam antevertens Turachanes Thebas iam obsidebat, quas idem paucis diebus expugnavit, ego, ut mandatum mihi fuerat, ex Isthmo re infecta redii, atque ad dominum meum Stylariis agentem triremesque

ρικὰς τριήρεις προσδοκῶντος ἵνα ἐμβύς εἰς τὴν πόλιν ἀπέλθῃ, ἰδοὺ ἐγὼ ἄπρακτος ἔφθασα.

11. Καὶ ἐμβάντες εἰς τὰς τῶν Ἑνετῶν τριήρεις καὶ φθάσαντες εἰς Εὐριπον, ἔδοξε τῷ αὐθέντη μου καλὸν εἶναι ἀποστελαί με πρὸς τὸν Τουραχάνην ἐν Θήβῃ εὐρισκόμενον, ἵνα τὰ περὶ τῆς Ἀθήνης αὐτῷ δηλοποιήσω. καὶ παραγενομένου μου ἐδέχθη με μετὰ χαρᾶς, καὶ ἐπληροφόρησέ μοι μεθ' ὄρκου λέγων ὅτι εἰ ἔγνωκα τοῦτο πρὶν οἴκοθεν ἐξελθεῖν με ἐν-
 τυῦθα, ἔνεκεν τῆς πρὸς τὸν δεσπότην ἀγάπης καὶ πρὸς σὲ γνωριμίας χαριέντως ὃ αἰτεῖς πληρῶσαι εἶχον, ἐπεὶ ἄνευ προσ-
 τάγματος τοῦ μεγάλου αὐθέντου ἐποίησα τοῦτο, διότι ὅτε ἤμην ἐν τῷ ὄρκῳ μου πλείστας προφάσεις ἐδυνάμην εὐρεῖν, νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχω οὐδεμίαν. φιλοφρονηθεῖς δὲ φιλοτιμίως ἐγὼ παρ' ἐκείνου, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσέφερε μοι εἰς προσκύν-
 σίν μου, καὶ παρετίθετο αὐτοὺς ἐμοὶ καὶ τῷ αὐθέντη μου, ἐξ ὧν ἦν εἷς ὃ νῦν πολὺς καὶ μέγας ἀμῆρης. καὶ οὕτως τῶν ἐκεῖθεν ἐπανέστρεψα ἄπρακτος. καὶ ἐπεὶ προλαβόντες οἱ ἐν τῷ Εὐ-
 ρίπῳ ἦσαν τὴν γέφυραν ἀκουσίως τῇ κθ' Ἀγούστου, ἡμεῖς ἐμείναμεν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ εἰς τὰς ἔξωθεν τῆς γεφύρας πέ-
 τρας· καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ πολλὰ ἐναντία ἐπάθομεν ἀπὸ
 τε ψύχους καὶ πείνας καὶ ἀπὸ τῆς ξηρότητος τῶν πετρῶν ἀπὸ
 τε φόβου τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Τουραχάνη στρατοῦ

1. ἔμβη καὶ εἰς P

4. Εὐβοίαν P

16. παρὰ τῷ ἀμφοῖ P

17. Εὐβοίᾳ P

18. κθ' ἦν ἀγ. P

20. ἐν ᾗ καὶ πολλὰ P

Venetorum mercatorias expectantem, quibus in urbem veheretur, frustra suscepto itinere, perveni.

11. Quum consensu Venetorum triremibus venissemus in Euripum, visum est domino meo, mittere me ad Turachanem Thebis versantem, ut de Athenis cum eo agerem. is advenientem me hilariter excepit, affirmavitque cum iureiurando, istud si novisset, priusquam domo huc profectus esset, pro amore, quo in despotam esset, et propter notitiam mei, libenter, quod peterem, facturum fuisse, siquidem iniussu magui amerae hoc fecisset et domi plurimas potuisset causas praetendere, nunc nullam posset. habebat autem me benigne et honorifice, ac filios etiam me salutatum adduxit, eosque mihi et domino meo commendavit: e quibus unus fuit, qui hodie nobilis et magnus ameras est. hoc igitur modo infecta re redii. quum autem Euripum qui accolabant, licet inviti, pontem sustulissent die Augusti 29, nos eam noctem extra pontem inter saxa transegimus, et multa adversa a frigore, fame et duritie saxorum, a timore item latronum et militum Turachanis pertulimus, quoniam equi nostri, quos e Lie-

διὰ τὸ ξένους τοὺς Ἴππους εἶναι, οὓς ἐκ τοῦ Λιέθρου ἐδανεισάμεθα, ὅτι καὶ παροιμία ἐγένετο ἐπὶ κακῶ τοῖς μετ' ἐμοῦ τοῖσι οὖσιν εἰς τὸν μετέπειτα ἤτοι ἐπιόντα χρόνον. ἀναβύντες οὖν εἰς τὰς τριήρεις ἐπὶ τὴν αὐρίον, τῇ κγ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ 539 μδ' ἔτους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐφθάσαμεν.

12. Τῇ δὲ κ' Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν ἢ τοῦ Παρασπονδήλου μεγάλου δουκὸς θυγάτηρ ὀνόματι Ζωή, μετὰ βασιλικῆς τριήρεως ἐσταλμένη μετὰ Μα-
 10 νουῆλ τοῦ Παλαιολόγου, ἵνα κομίσωσιν αὐτὴν, ἣν δὴ καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἠθλογήθη ὁ δεσπότης ὁ κὺρ Δημήτριος· μεθ' ἧς δὴ τριήρεως παρεγένετο εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐν τῇ πόλει διάδοχον τῆς βασιλείας ὡς δευτέρου ἀδελφός, ὃ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπεκύρου
 15 αὐτῷ ἀκουσίως, ὅτι τὸν κὺρ Κωνσταντῖνον τὸν αὐθέντην μου καὶ ἀδελφὸν αὐτοῦ πλεῖον ὠρέγετο ἔχειν ἐγγὺς αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει, ὡς καὶ ὁ λόγος προῖων δηλώσει. ἐπεὶ δὲ οὕτως κληροκλούθησε τὸ πρᾶγμα, ἐσπούδαζεν ἵνα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς ἐγκατοικήσῃ. ὁ γοῦν αὐθέντης
 20 μου πάλιν ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κὺρ Θωμᾶ τοῦ δεσπότου (ἦν γὰρ μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ πόλει ὁ πρῶτος ἄρχων τοῦ οἴκου ἐκείνου ὀνόματι Ραοὺλ Μιχαήλ) ἐσπούδαζον ἵνα οἱ δύο μὲν σὺν τῷ βασιλεὶ μένωσιν ἐν τῇ πόλει, οὗτοι δὲ οἱ δύο αὐθένται εἰς τὴν Πελοπόννη-

1. πτολιέθρου P

7. 12] δέκατον τρίτον P

10. κομίσω P

12. δὴ] δὲ τῆς M

13. τῆς βασιλείας om P

thro mutuati eramus, peregrini erant: quae res prooemium quoddam malorum fuit, quae postea experti sunt, qui tunc mecum erant. conscensis postridie triremibus, vicesimo tertio die Septembris, anno 6944, Cpoliam pervenimus.

12. Vicesimo quinto Martii eiusdem anni in urbem venit Paraspondeli, magni ducis, filia, nomine Zoe, triremi imperatoria, qua eam adduci voluit imperator, cum Manuele Palaeologo advecta, atque nupsit post dies aliquot Demetrio despota. in eadem triremi venit etiam Theodorus despota, qui ut frater natus secundus imperii in urbe heres erat, quod ei ius imperator non nisi invitus concessit, quippe qui Constantinum fratrem, dominum meum, secum in urbe habere mallet, id quod procedens narratio nostra declarabit. quia vero sic evenerat, dedit operam, ut in Peloponneso tres fratres collocaret. itaque Constantinus, dominus meus, et frater eius, Thomas despota, (erat enim nobiscum in urbe primus illius domus dux, Raul Michael) nitebantur, ut apud imperatorem in urbe duo alteri mane-

σον. διὰ ταύτην δὴ τὴν αἰτίαν καὶ τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους διέβη ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος ὡς φεύγων μετὰ ἀκατίου τινός, καὶ γὰρ δὲ παρ' αὐτοῦ σταλείς πρὸς τὸν ἀμνηρᾶν διὰ ταύτην δὴ τὴν αἰτίαν, ἵνα αὐτὸν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἔχωσι. καὶ οὕτως ἀπελθὼν τὰ ἀνατεθειμένα μοι καλῶς ῥηκονόμησα, καὶ διὰ ξηραῖς εἰς Πελοπόννησον ἔφθασα. εὖρον δὲ τοὺς ἀδελφούς καὶ αὐθέντας ἔχοντας ὄχλησιν μάχης μεγάλης· ὅπισθεν γὰρ τοῦ κύρ Κωνσταντῖνου τοῦ αὐθέντου μου σταλείς μετὰ τριήραος ὁ κύρ Θεόδωρος, ἵνα κατὰ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ μάχηται, καὶ στρατοῦ πλείστου συναθροισθέντος ἄμφω τοῖς μέρεσι, καὶ πόλεμός τις ἀνά αὐτῶν γέγονε. τῷ 53^μ ἔπει ἀπεστάλησαν παρὰ τοῦ βασιλέως πρέσβεις πρὸς τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ ὁ ἄγαν χρηστός Διονύσιος ἱερομόναχος, ὁ χρηματίσας καὶ μητροπολίτης Σάρδεων, καὶ ὁ Δισυπάτος Γεωργίος, καὶ οὗτοι τὴν μάχην μικρόν τι κατεπραῖναν. τέλος δὲ πάλιν ἄλλων ἐλθόντων πρέσβεων, τοῦ Μελισσηνοῦ λέγω Γρηγορίου ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ, τοῦ καὶ χρηματίσαντος ὕστερον πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὅς καὶ παρ' ἄλλοις Στρατηγόπουλος ἐπωνομάζετο, καὶ σὺν αὐτῷ δὴ καὶ τῷ 20^μ Γρηγορίῳ πάλιν τοῦ Δισυπάτου καὶ ἐμοῦ συμβιβασάντων καὶ συμφρονησάντων αὐτοὺς ἵνα ὁ μὲν αὐθέντης μου καὶ δεσπότης ἀπελθὼν παροικίῃ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, ὁ δὲ κύρ

4. ἀπεστάλην P 15. δυσάπατος P 16. τι om P 18.
καὶ πνευματικοῦ om P 21. πάλιν om P ἐμβάντων P

rent, ipsi discederent in Peloponnesum. atque hac de causa Iunio mense eiusdem anni Constantinus despota velut fugitivus parvo navigio Cpoli in Peloponnesum abiit, et ego ad ameram missus sum, ut hunc in ipsorum partes pertraherem. discessi igitur et mandatum mihi negotium feliciter transegi; deinde per terram in Peloponnesum reversus, inveni fratres principes magnis bellorum turbis implicatos. Constantinum enim, dominum meum, ut insequeretur et duos fratres debellaret, avectus est cum triremi Theodorus dominus, atque utrimque magnis collectis copiis, bellum exarsit. anno 6945 ab imperatore ad fratres legati probissimus vir Dionysius hieromonachus, qui metropolita Sardiūm fuit, et Georgius Disypatus bellantium impetum aliquantum mitigarunt; tandemque alii missi legati, Gregorius Melissenus hieromonachus et pater spiritualis, qui etiam patriarcha Cpolitānus postea fuit et a nonnullis Strategopulus appellabatur, et cum eo rursus Disypatus et ego, ita eos in amicitiam concordiamque reduximus, ut dominus meus discederet Cpoli habitatum, Theodorus et Thomas despotaē in Peloponneso essent. itaque Con-

Θεόδωρος καὶ κύρ Θωμᾶς οἱ δεσπόται ἐν τῇ Πελοποννήσῳ.
καὶ τῇ ε' τοῦ Σεπτεμβρίου τῷ ἑθμῇ διέβη ἀπὸ τῆς Πάτρας
διὰ Ξηρῶς εἰς τὸν Εὐρίπον ἀπελθὼν, ὃ αὐθέντης μου λέγω,
σὺν ἡμῖν· καὶ ἐμβάντες εἰς τινα τῶν Ἐνετῶν τριήρη ἀπὸ
5 ἄστεος Εὐρίπου Εὐβοίαν λεγομένην, ἐν ἧ δὴ τριήρει ἦν καὶ
ὃ ποτε ἐν τῇ Πάτρᾳ κανονικὸς Μάρκος ἡνίκα ἀπήλθομεν κατ'
αὐτῆς, ὃς γ' ἔγινε καὶ λεγάτος παρὰ τοῦ πάπα Εὐγενίου τοῦ
συγγενοῦς αὐτοῦ, καὶ παρ' ἐκείνου ἔτι καὶ πρὸς τὸν βασιλέα
διὰ πρεσβείας ἀπεστάλη, καὶ τῇ κδ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Σε-
10 πτεμβρίου ἀπεσώθημεν εἰς τὴν πόλιν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν ταῦδε τῷ καιρῷ διάλεξις τις σεσημειωμένη
ἐγένετο ἀναμεταξὺ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου καὶ τινος
Ἑβραίου Ξένου τούνομα, τοῦ μετέπειτα διὰ τῆς τοῦ ἁγίου Β
βαπτίσματος ἀναγεννήσεως μετονομασθέντος Ἐμμανουήλ, λοι-
15 πὸν οὐκ ἀφήσω τοῦ διηγεῖσθαι.

Ἐν πρώτοις ἠρωτήθη ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ Ἑβραίου
τοιούτου "πῶς ἦν δυνατόν τεκεῖν τὴν Μαρίαν τὸν Χριστὸν
παρθένον οὖσαν;" ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίθη "πῶς ἔτεκεν ὁ
Ἄδὰμ τὴν Εὐάν χωρὶς γυναικός; καὶ πῶς ἐξήνθησεν ἡ γῆ
20 χωρὶς σπέρματος; πῶς ἔβλυσεν ὕδωρ ἢ ἀκρότομος πέτρα;
πῶς τοῦ Ἀαρῶν ἐβλάστησεν ἡ ῥάβδος; πῶς οὐρανόθεν κατε-
πέμφθη τὸ μάννα; πῶς ἐπληθύνετο ἡ ὕδρια τοῦ ἀλευροῦ;
πῶς τὸ ἔλαιον Ἐλισσαίου ἔβλυσεν εἰς τοὺς κερᾶμους; πῶς ἡ

3. ἀπελθὼν om P 4. ἀπὸ τινος ἄστεος τῆς εὐρίπου εὐβοίας
λεγομένην ἐπλήυσασμεν P 8. βασι. πρίσβυς ἀπ. P 15. ἀφή-
σωμεν P 16. ἐρωτηθεὶς M 17. πῶς | Ἑβραίου ξένου ἐρω-
τησις. πῶς P 18. τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου ἀπόκρισις. πῶς P

stantinus die 5 Septembris anni 6948 Patra per terram ad Euripum no-
biscum abiit, et vela fecimus ab urbe Euripi, in triremi Veneta, Eu-
boea dicta, in qua eadem Marcus erat, qui olim, quum Patram op-
pugnaremus, in ea urbe canonicus, tum autem legatus Eugenii pa-
triarchae, sibi cognati, ad imperatorem mittebatur. die quarto et vi-
cesimo Septembris incolumes Byzantium delati sumus.

Quoniam autem illo tempore habita est memorabilis disputatio
inter Iohannem imperatorem et Hebraeum quendam, nomine Xenum,
qui postea, sacro baptismate regeneratus, Emmanuelis nomen accepit,
eam litteris mandare non omitiam.

Primum Hebraeus imperatorem sic interrogavit: "quomodo Maria
Christum generare potuit, dum virgo erat?" respondit imperator:
"quomodo Adamus Evam sine usura mulieris genuit? terra effloruit
sine semine? saxi superficies percussa emisit aquam? aut quomodo
virga Aaronis fronduit? quomodo coelitus manna demissum est? hy-

ῥάβδος τοῦ Ἰεσσαὶ ἐβλάστησεν ἄνθος; πῶς ἐπὶ Γεδεῶν ὁ πόκος ἤπερρῆη δρόσον; πῶς ἐπὶ Σαμψῶν ἔβλυσεν ὕδωρ τὸ ὄστου; πῶς ἐφύλαττε τοὺς παῖδας ἀφλέκτους ἢ κάμινος; πῶς ἐπὶ Μανωὲ ἀνήφθη ἡ πέτρα δίχα ὕλης; πῶς ἐκαίετο ἡ βάτος ἐπὶ Μωϋσέως καὶ οὐ κατεκαίετο; πῶς οὐ κατεφλέχθη Ἡλίας ἐπὶ τὸ ἄρμα τὸ πύρινον ἐπιβάς; πῶς ὁ Ἡσαΐας εἶδε τὸν κύριον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένον καθήμενον; πῶς ὁ Δανιὴλ ἐφανέρωσε τὸ κεκρυμμένον ἐνύπνιον τοῦ Ναβουχοδονόσωρ; πῶς ὁ οὐρανὸς τοὺς ἀστέρας κατέχει μὴ βασταζόμενος; πῶς ἡ νύξ ἐγέννησε τὴν ἡμέραν καὶ γίνεται; 10 πῶς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου φωτίζει πάντα τὸν κόσμον; εἰ ταῦτα ἐρμηνεύσης μοι ἂ ἐρωτῶ σε, οἶδα ὅτι καταλαμβάνεις καὶ τὴν γέννησιν τῆς παρθένου. ἀλλὰ ἀλλότριος κἀκείνων καὶ τούτων ὑπάρχεις.

Ὁ Ἑβραῖος πάλιν ἠρώτησεν “εἰ οὐκ ἀναγκαίως ἀλλ’ ἐκῶν, 15 ὡς αὐτὸς φηί, ἀπέθανεν ὁ Χριστός, φονεὺς ἄρα ἑαυτοῦ νομιζοῖτ’ ἂν εἰκότως, καὶ ψυχικῆς διὰ τοῦτο τιμωρίας ἄξιος.” ὁ βασιλεὺς ἀποκριθεὶς “πολύ τι, Ξένε, τοῖν λόγοιν ἀμφοῖν μεταξὺ τὸ διάφορον· ἀλλὰ θαυμά γ’ οὐδὲν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἀγνοεῖν σε καὶ τοῦτο. φονεὺς γὰρ ἑαυτοῦ λέγοιτ’ ἂν δικαίως 20 ὁ ἑαυτὸν διαχειρίσας, οὐχ ὁ ὑπὲρ τῆς τῶν φιλουμένων ἀγάπης ἀφειδήσας ἑαυτοῦ καὶ θάνατον ὑποστάς· ὁ γὰρ τοιοῦ-

2. ἀπέρρει P

5. κατεφλέγετο P

9. μὴ κατέχων βαστ. P

10. γεννάται P

dria impleta est farina? quomodo in vasa fictilia oleum Elisaei manavit? Iessai baculum flores egit? irroratum est Gedeonis vellus? quomodo Sampsoni ex osse aqua saliit? tres pueri in camino a combustione servati sunt? quomodo Manoi saxum sine materia arsit? aut rubus Mosi flagravit, nec consumptus est? aut Elias in curru igneo non est combustus? quomodo Isaias dominum in throno excelso et elevato sedentem vidit? Daniel occultum somnium Nabuchodonosori aperuit? quomodo coelum astrorum pondus continet, quum non sustentetur? nox diem genuit et gignitur ipsa? lumen solis totum mundum illuminat? haec mihi si explicaveris, te etiam virginis partum putabo explicare posse. enimvero tu nec illa, nec hunc comprehendis.”

Rursus Hebraeus rogavit: “si non coactus, sed volens, ut ipse dicit, Christus mortuus est, merito semet interfecisse et ideo poena spirituali dignus esse videatur.” imperator respondens “magnum, inquit, Xene, inter haec discrimen est; nec mirum tamen, te hoc cum reliquis ignorare. semet interfecisse enim iure dicatur, qui sua se manu occiderit, non is, qui, caritate in amicos commotus, vitae suae

τος οὐκ αὐτόχειρ ἀλλὰ φίλος προσηκόντως ἀληθῆς καλοῖτ' ἂν
ὡς ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν φιλουμένων προδούς, ἔν' ἐκείνους, εἰ
οὕτως τύχοι, τῶν ἐπιχρεμαμένων θανάτων ἐξέληται. ταῦτ'
ἄρα φιλανθρωπίας, καὶ ὁ Χριστὸς ἀποίεται μᾶλλον χάριν ἢ
5 τοιούτοις ἐγκλήμασιν ὑποκίεσται.”

Ξένος ὁ Ἑβραῖος ἐρωτᾷ “πόσων ἄρα δεινῶν αἴτιον αἰεὶ
τὸ ψεῦδος καθίσταται! ὁ γὰρ προφήτης οὐχ ἡ παρθένος ἀλλ'
ἡ νεάνις φησὶν τέξει, δηλονότι συνελθῶσα ἀνδρί· ὑμεῖς δὲ
τὰς ἑαυτῶν συστήσαι βουλόμενοι τερατείας, τὴν παρθένον τῆς
10 νεάνιδος ἀντιτίθετε. τί γὰρ ἂν τις καὶ λέγοι, πόσων ἐντεῦ-
θεν ἕλιγγον καὶ μόνον λεγόμενον ἐμποιεῖ, καὶ τὴν ἀπιστίαν
ἠλίκην κατάγει τῶν ἀκροωμένων. τίς γὰρ τῶν ἐκ τοῦ παν-
τός αἰῶνος παρθένον ἤκουσε τετοκυῖαν; εἴ μοι μίαν ἔχει δει-
κνῦναι τις, πρὸς οὐδ' ὅτιοῦν ἀντερῶ περαιτέρως.” ὁ βασι-
15 λεύς ἀπεκρίθη “εὐ λέγεις. δεῖξόν μοι σὺ θεὸν ἕτερον ἐξ
οὐρανοῦ κατεληλυθότα καὶ σάρκα φορέσαντα· καγὼ σοι δεῖξω
τὴν, ὡς αὐτὸς ἄξιός, παρθένον αὐτὸν γεννήσασαν. σὺ δ'
ἀλλ' ἐπεὶ τούτῳ πιστεῦναι ὑπισχνῆ, εἴ σοί τις καὶ ἄλλο τοι-
οὔτο ἔχει δεικνῦναι γεγενημένον, δεκτέον ἂν εἴη σοι καὶ τοῦτο
20 πρῶτον καὶ μόνον ὄν, ἐπεὶ κακείνο πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀφορᾷ
ἐμελλεν, εἴπερ πρῶτον ἦν. εἰ δ' οὖν, τοῦτο μὲν ἐατέον, δεῖ- 37

6. ἐρώτησις ξένου P 10. ἀντελήφατε P 12. θαρραλεῖ τοῖς
ἀκροωμένοις P 18. ἀλλ' ἀπαιτεῖς τούτῳ M 21. post ἐμελ-
λεν M: ἀκουσον καὶ σύγες, ὦ ξένη. εἰ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ

non parcat eorumque causa subit mortem. talis enim non sui homi-
cida, sed sincerus amicus merito nominatur, qui semetipsum pro di-
lectis tradit, ut eos, si possit, ab impendente morte eripiat. quare
illud animi benigni est, et Christus gratiam potius, quam istas cri-
minationes meretur.”

Rursus Hebraeus: “quot mala semper mendacium creavit! pro-
pheta enim non virginem ait, sed adolescentulam parturam esse,
virum videlicet expertam; vos autem, portenta vestra nobis commen-
daturi, pro adolescente muliere virginem supponitis. quis hoc verbis
assequatur, quanta quasi vertigine laboret, istud qui dicat, apud au-
dientesque quam parum fidei habiturus sit. quis enim post hominum
memoriam audivit, virginem matrem fuisse? si quis mihi unam proferre
poterit, in nulla re tibi iam adversabor.” imperator “pulcre” inquit,
“istud dicis. ostende tu mihi alium deum de coelo profectum et cor-
pore indutum: et ego tibi ostendam, quam tu desideras, virginem,
quae eum pepererit. verum enim vero quoniam fidem te habiturum
polliceris, si quis aliud simile factum demonstraverit, admittendum
tibi erit etiam primum hoc et unicum exemplum, quandoquidem nec
illud ad aliud poterit referri, quum primum sit. sed mittamus hoc,

ξον δὲ σὺ μοι πῶς Μωσῆς τοὺς ὑμετέροους πατέρας τὴν ἐρηθρὰν περαιωθῆναι πεποίηκε, καὶ τῆς πέτρας τοσοῦτον ἔβλυσεν ὕδωρ ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν κορεσθῆναι, καὶ ἡ κιβωτὸς τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεχομένη καὶ τὸν Ἰορδάνου διαστήσασα ῥοὴν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ διέβη, καὶ τὰ Ἰεριχούντινα κατεσεύσθη τεί- 5
χη, καὶ τῇ μηλωτῇ τὸν Ἰορδάνην αὐθις Ἐλισσαῖος διέρρηξε καὶ διηρέθη τὰ ὕδατα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ ξηροῦ διέβη. ἄρα κατὰ φύσιν τι γενέσθαι τούτων ἔστιν εἰπεῖν; οὐδαμῶς. εἰ δ' ἐκεῖνα ὑπὲρ φύσιν, οὐδὲ τὸ τῆς παρθέ- 10
νου κατὰ φύσιν. ὑμῶν δὲ καλῶς τὴν ἀπειθειαν ὁ μεγαλοφρονότατος ἐσηγήτευσεν Ἡσαΐας λέγων ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξέ-
πέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα. πρὸς μὲν γὰρ πάσας τὰς περὶ τοῦ Χριστοῦ προφητείας ἐναργεῖς οὖσας καὶ σαφειστάτας μαινομένων τρόπον διά- 15
κεισθε, οἱ τῶν ὁδῶν τὰς τετριμμένας ἐκκλίνοντες κατὰ κρημῶν πολλὰκις ἑαυτοὺς ῥίπτουσιν· μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων πρὸς τὴν παροῦσαν σαφειτέραν περὶληψιν τῶν εἰρημένων. ὅμως γε μὴν ἀνωτέρω μικρὸν αὐτὴν ἀναλάβωμεν, ἵν' ἴδωμεν σαφέστερον τίς ἢ τῶν εἰρημένων τῷ προφήτῃ διάνοια καὶ περὶ τίνων ἐστίν. ἑπροσέθετο φησὶ κύριος λαλῆσαι τῷ Ἀχαζ, λέ- 20

ταύτην ἡρμηνεύσαμεν τὴν ῥῆσιν, εἶχεν Ἰσως χάραν ὁ σὸς λόγος· εἰ δὲ ἐκ τοῦ ὑμετέρου γένους ἦσαν οἱ ἡρμηνεύσαντες (προὔπ-
ηρχον γὰρ ταύτης τριακοσίων ἐτῶν), ἄρα ματαίως ἐγκαλεῖτε ἡμῖν. ἀλλ' οὐδὲ ἐνδέχεται τοσοῦτον πλῆθος τῶν φιλοσόφων ψεύ-
δεσθαι· δύο γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα ὑπῆρχον τὸν ἀριθμόν, ἐξ
ἐκάστης φυλῆς συλλεγόντες. 4. αἰρομένη P διασχί-
σασα P 8. τὸ γενέσθαι ταῦτα P 17. σαφ. — εἰρημέ-
των om M 20. τίνος P

atque tute nunc me doce, quomodo Moses patres vestros per mare rubrum transducere potuerit, et e saxo profuxerit tanta aquae copia, quanta ad satiandum universum populum satis esset; quomodo arca a sacerdotibus portata, flumine Iordanis diviso, per siccum delata sit; quomodo Hierichuntina moenia concussa sint, et pelle ovili Iordanem rursus Elisaeus perruperit, et, separata utrimque aqua, ambulaverit per aridam terram. num quid horum vi naturae factum esse dici potest? profecto non potest. atqui si illa supra naturam suat, nec alterum de virgine naturae conveniens est. ceterum ab incredulitate bene vos notavit grandiloquus Isaias: "per totum diem," inquit, "protendi manus ad populum incredulum et contra dicentem." in omnibus enim de Christo vaticiniis, quum evidentissima sint et apertissima, furentium instar agitis, qui, vias tritas declinantes, per rupes saepe se proiciunt; idque magis, quam in reliquis rebus, in hac, de qua quum maxime sermo est, ceteris evidentiore. verum enim vero paulo altius eam repetamus, ut quid propheta dicat et de quibus dicat,

γων αἰτησαι σεαυτῆ σημεῖον παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ σου εἰς
 βῆθος ἢ εἰς ὕψος. καὶ εἶπεν Ἄχαζ, οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδ'
 οὐ μὴ πειράσω κύριον. καὶ εἶπεν Ἡσαΐας, διὰ τοῦτο δώσει
 κύριος ὑμῖν σημεῖον. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται
 5 καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.
 βούτυρον βοῶν καὶ γάλα προβάτων καὶ μέλι φάγεται πρὶν ἢ
 γνῶναι αὐτὸν ἢ προσέσθαι πονηρὰ, ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν·
 διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθόν ἢ κακόν, ἀπειθεὶ πο-
 ηρηρία ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. ἀπ' ἀρχῆς τοίνυν αὐθις κατ' ὀλί-
 10 γον ἐπιθάντες σκοποῦμεν. προσέθετο κύριος λαλῆσαι τῷ Ἄχαζ,
 λέγων αἰτησαι σεαυτῆ σημεῖον παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ σου εἰς
 βῆθος ἢ εἰς ὕψος. καὶ εἶπεν Ἄχαζ, οὐ μὴ αἰτήσω οὐδ' οὐ
 μὴ πειράσω κύριον. ἐξετάσαι τοίνυν πρῶτον δίκαιον, τίς
 ἦν ἡ αἰτία τῆς τοῦ Ἄχαζ παρικοῆς ὥστε μὴ θελῆσαι ποιῆ-
 15 σαι τὰ προστεταγμένα παρὰ θεοῦ. φαιδὲν δὲ οὖν ὡς ἄνθρω-
 πος ὢν ματαιότητι καὶ ἀπονοίᾳ συνεζηκῶς καὶ ἐπὶ ψευδοπρο-
 φήτας καὶ χρησιμολόγους καὶ τοιούτους ἀγρυπτικοὺς κεχηρῶς
 ὑπερφρονεῖν οὐκ ὄκνει τῶν θείων ἐπιταγμάτων. ὅθεν τὸ κα-
 ταφρονητικὸν οἶονεὶ καὶ τὴν ἀναίδειαν Ἡσαΐας ὄνειδίζων ἐκέ-
 20 νον 'διὰ τοῦτο' φησὶ 'δώσει κύριος αὐτὸς σημεῖον' ὃ ἀπο-
 στείλας με δηλονότι πρὸς σὲ τὸν βέβηλόν τε καὶ δυσσεβῆ,
 τὸν κατορρησάμενον τῶν θείων ἐπιταγμάτων. μὴ γὰρ δὴ νο-

5. ἔξει P 7. ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν . . . καὶ τὰ ἐξῆς P 10.
 λαλῆσαι om P 14. ποιῆσαι om P 16. συνεστηκῶς P 22.
 νομίσης?

clarius perspiciamus. "mandavit," inquit, "dominus, ut Achazum ap-
 pellarem his verbis: expete tibi signum a domino, deo tuo, sive
 profundum, sive sublime. respondit Achazus, non expetam, nec ten-
 tabo dominum. perrexit Isaias: idcirco dominus ipse dabit vobis si-
 gnum. ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen eius
 Emmanuelem. butyro boum et lacte ovium et melle vescetur, ante-
 quam noverit vel praeoptabit malum, aut eliget bonum; quoniam,
 priusquam infans dignoscere didicit bona vel mala, pravitas facere
 recusat, quod bonum est." iam nunc ab initio singula repetamus con-
 sideremusque. "mandavit dominus, ut Achazum appellarem his ver-
 bis: expete tibi signum a domino, deo tuo, sive profundum sive sub-
 lime. respondit Achazus, non expetam, nec tentabo dominum." ae-
 quum est, primum nos causam exquirere, cur non obediverit Acha-
 zus, nec facere voluerit, quod a Deo ei mandatum erat. arbitramur
 igitur, eum, quod homo esset, vanitate et amentia obstrictus, ac
 pseudopropheta et fatidicis et istius generis aliis impostoribus inhi-
 ret, divina mandata contemnuere non cunctatum esse. unde Isaias, in

μίσας ἀπεστάλθαι με πρὸς σὲ ὡς ἄξιον ὄντα· πόρρω γὰρ εἰ σὺ τοῦ τοιοῦτος εἶναι, ὥστε οὐ σοῦ γε ἕνεκα ἀλλὰ τοῦ οἴκου Ἰούδα καὶ πάντων ἀπέσταλμαι τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. διὰ τοῦτο οὖν δώσει κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. εἰ μὲν, ὡς σὺ φῆς, νεᾶνιν ὁ προφήτης προύλεγεν ἐν γαστρὶ ἕξειν ὠμίληκυϊαν ἀνδρὶ, μάταιον ἦν ἀτεχνῶς καὶ λίαν ἀλόγιστον τὸ σημεῖον τοῦτο καλεῖν. ἄνευ δὲ τούτου καὶ τὸ νεᾶνις ἀντὶ τοῦ παρθένος εὐρήσεις ἐφιστάς ἐν τῷ δευτερονομίῳ. φησὶ γὰρ ὡς ἐάν τις βιάσῃται ἐν τῷ πεδίῳ νεάνιδα, παρθένον δηλαδὴ· ἀλλαχοῦ δὲ ἐάν τις εὐρῇ τὴν παῖδα τὴν μεμνηστευμένην καὶ βιασάμενος κοιμηθῇ μετ' αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον μόνον, καὶ τῇ νεάνιδι οὐ ποιήσετε οὐδέν. καὶ ὁ Ἔσδρας δὲ νεάνιδα καλεῖ τὴν τῷ βασιλεῖ καὶ προφῆτῃ Δαβὶδ γεγηρακότε συγκοιτωμένην παρθένον, ἣ περιθάψεως αὐτῷ χάριν ὑπὸ γήμεος κατεψυγμένην συνεκοιμᾶτο καὶ οὐδὲν ἕτερόν τι. φησὶ γὰρ ὅτι καὶ οὐκ ἔγνω ταύτην ὁ βασιλεύς. ἐπεὶ δ', ὥσπερ εἶπομεν, καὶ τὸ συλλαβεῖν γυναῖκα συγκοιτωμένην ἀνδρὶ καινὸν οὐδὲν ἦν, οὐδὲ σημεῖον εἰκότως τοῦτ' ἂν ἐκάλεσεν ὁ προφήτης, λείπεται τοῦτο νομίζειν αὐτὸν εἰρηκέναι σημεῖον δεδύσθαι παρὰ Θεοῦ, τὸ παρθένον ἄνευ ἀνδρὸς τεκεῖν· ὁ

11. δηλαδὴ om M
ψεως P

15. καὶ προφήτη om P

16. ἤπερ θάλ-

solentiam istam et impudentiam ei exprobrans, "idcirco," inquit, "dominus ipse dabit vobis signum," qui videlicet misit me ad te profanum et impium et insultantem imperiis divinis. noli enim existimare, me ad te missum esse, quia dignus sis: multum abest. itaque non propter te, sed propter domum Iuda, et universos filios Israel missus sum. "idcirco igitur dominus ipse dabit vobis signum. ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen eius Emmanuelem." quod si, ut tu dicis, propheta adolescentulam, marem passam, concepturam esse praediceret, prorsus ineptum foret et ab omni ratione alienum, istud signum appellare. praeterea adolescentulam pro virgine positam invenies, si attenderis, in Deuteronomio, ubi haec leguntur: "si quis in agro violaverit adolescentulam" i. e. virginem; et alibi, "si quis invenerit filiam sponsam eique vi facta concubuerit, occiditis solum hominem, in adolescentulam nihil statuetis." atque Esdras virginem illam cum Davide rege et propheta iam senio confecto cubantem, non ob aliud, nisi ut annis iam frigentem fovaret, adolescentulam vocat. dicit enim a rege eam non initam esse. quoniam igitur, ut diximus, feminam a viro compressam concipere nihil novum erat, parumque convenienter hoc propheta signum nominaturus fuisset, relinquatur, ut putemus,

- δὴ καὶ πέρας ἔσχε, κἄν ὑμεῖς τάληθές σαθροῖς τισὶ λόγοις καὶ ἀσυστάτοις, οἰκειότερον δὲ εἰπεῖν ἀνόητοις, περιτρέπειν ἐπιχειρεῖτε. ἄξιον δὲ μηδὲ τοῦτο παρατρέχειν ὡς εἰ μὴ ἐν τῇ παρθένῳ Μαρίας τὸ σημεῖον εἴληφθε πέρας, πῶς
- 5 ἐξ αὐτῆς ὁ γεγεννημένος οὐκ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ πνεύματος ἁγίου κατὰ τὸ προφητικὸν λόγιον Ἐμμανουὴλ ὠνομάσθη, ἤγουν μεθ' ἡμῶν ὁ θεός; ἢ δηλονότι ὁ θεὸς ἔσται μεθ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ἤγουν ὁμοῖος ἡμῖν ἄνθρωπος ἔσται καὶ θεός ὁ αὐτὸς ὑπάρχων.
- 10 ὡσαύτως δὲ καὶ διὰ τοῦ καλέσουςι τὴν πληθὺν πᾶσαν εἴρηκα τῶν ἀνθρώπων, ὃ καὶ ἐγγίνει. τούτοις δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ Βαρούχ τοῦ Ἱερεμίου παντάπασι συμφωνεῖ· οὗτος γάρ φησιν ὁ θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· ἐξεῦρε πᾶσιν ὁδὸν ἐπιστήμης, ὡσανεὶ ἔλεγεν οἶδε πᾶσαν ἐπιστήμην
- 15 ὡς αὐτοσοφία ὦν, καὶ πάντα τοὺς λόγους αὐτῶν ὡς δημιουργὸς αὐτῶν ὦν, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ ἦτοι τῷ δούλῳ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναεστράφη.
- 20 Ἐνός ἐρωτᾷ ἡμεθενός πο τῶν ἐξ αἰῶνος, ὃ βασιλεῦ, ἀνθρώπων ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη ζήσαντος, πῶς αὐτὸν τὸν Μεσ-

15. δημ. ὦν αὐτός P 20. ἐρώτησις P πω] ἀπό P

eum hoc signum a deo datum iri dicere, ut virgo, virum minime passa, filium ederet: quod sane eventum habuit, quantumvis vos veritatem marcidis maleque cohaerentibus, aut, ut dicam rectius, stolidis argumentis evertere conamini. nec illud fas est nos praeterire, nisi in virgine Maria hoc signum eventum habuisset, quomodo ex ea natus, non ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex spiritu sancto secundum prophetas oraculum vocatus sit Emmanuel i. e. nobiscum deus: quo nimirum significavit, deum nobiscum fore qui sumus homines, sive similem nobis hominem fore et tamen eundem deum. quod et factum est. idem verbo "vocabunt" generis humani universitatem significavit: quod et ipsum eventu comprobatum est. cum his etiam Hieremiae quae sunt apud Barochum penitus consentiunt. is enim, "deus noster, inquit, non habebitur diversus ab eo. invenit omnibus viam scientiae," quasi diceret, novit omnem scientiam, ut qui est ipsa sapientia, et omnes sermones eorum, ut eorum conditor, "atque dedit eam Iacobo puero suo" i. e. servo suo, "et Israeli a se dilecto; postea autem in terra visus et cum hominibus conversatus est."

Xenus interrogavit: "quum post homines natos, imperator, nullus unquam ultra annos mille vixerit, quo pacto ipsum Messiam iam annis plus mille et quadringentis praeteritis adhuc vivere opinamini? fieri non

οίαν τετρακοσίων ἔγγυς ἤδη καὶ χιλίων παρωχηκότων ἐπιαν-
 τῶν ἔτι ζῆν ὑπειλήφατε; ἀδύνατον γάρ. εἰ δ' ἀποθανεῖν
 φαίητε, ψεῦδος αὐθις περιφανές αὐτὸν εἶναι τὸν Μεσσίαν·
 οὐδὲ γὰρ Ἑλίας ἦλθεν, ὡς φασιν, αὐτὸν γεννηθέντα χρισταί.
 ὁ βασιλεὺς ἀποκριθεὶς “πλανᾶσθε, Ξένε, μὴ εἰδότες τὰς 5
 γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ· ἤξειν μὲν γὰρ τὸν
 Θεοσβίτην Ἑλίαν καὶ λέγεται καὶ πιστεύεται, οὐκ ἐπὶ τὸ
 χρισταί γε μὴν τὸν κύριον· ἀλλ' ἐπέπερ ἀπόκειται τινα
 γεννηθῆναι μυσαρὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ γένους, ὡς φασὶ τι-
 νες, τῶν Ἑβραίων, πᾶσαν ἐν ἑαυτῷ δεξόμενον τοῦ διαβόλου 10
 τὴν ἐνέργειαν, καὶ ποιεῖν δι' αὐτῆς σημεῖα καὶ τέρατα, θεὸν
 ἑαυτὸν καὶ Χριστὸν ὀνομάζοντα, ὥστε μὴ μόνον πολλοὺς τῶν
 τότε ὄντων πλανηθῆναι Χριστιανῶν, ἀλλὰ τὸ καταλειμμέ-
 38 νον ὀλίγον μέρος τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων ἦτοι ἔθρους τῆ
 πλάνῃ τοῦ ἀντιχρίστου συναπαχθῆ, ἤξειν φασὶ τῆνικαὺτα τὸν 15
 τε Ἑλίαν καὶ Ἐνώχ ἀπεσταλμένους ὑπὸ Θεοῦ σπλάγγνα οἰ-
 κτιρμῶν λαβόντος, διδάξαι τε καὶ ἐπιστρέψαι τοὺς τε ἄλλους
 καὶ δὴ τὸ ταλαίπωρον τῶν Ἑβραίων ἔθνος εἰς τὴν τοῦ Χρι-
 στοῦ, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν εἰς τὴν τῆς ἀγίας τριῦδος πίστιν, ἵνα
 μὴ τὸ σύμπαν ὑπὸ τοῦ διαβόλου καταποθεῖη. εἰ γὰρ καὶ 20
 διὰ τὸν εἰς τὸν Χριστὸν φόνον ἐχθροὺς ἑαυτοὺς εἰργάσαντο
 τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλ' ἀγαπητοὶ εἰσι διὰ τὴν εἰς
 τοὺς πατέρας αὐτῶν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην. οὓς μὲν οὖν οἶδεν ἡ

2. φασί P

5. ἀπόκρισις P

14. ἦτοι τοῦ ἔθρους P

potest. sin autem mortuum eum esse dicatis, hoc rursus manifestam
 mendacium erit, eum Messiam esse. neque enim Elias venit, ut aiunt,
 natum uncturus.” respondens imperator “erratis, inquit, Xene, ignoran-
 tes litteras et potentiam dei. venturus enim esse Elias Thesebites et
 dicitur et creditur, non tamen dominum uncturus; sed quia futurum
 est, ut nascatur homo execrabilis ex gente, ut quidam volunt, He-
 braeorum, qui omnem potestatem diaboli habebit et per eam signa
 et portenta efficiet, deum se et Christum nominans, ut non solum
 multi Christianorum tunc viventium erraturi sint, sed etiam quae re-
 stabunt exiguae reliquiae Iudaeorum antichristi illius erroribus ab-
 riptiendae sint, venturos illo tempore aiunt Eliam et Enoch, a deo
 misericordia commoto missos, ut doceant et quum alios tum miseram
 Hebraeorum nationem ad Christum convertant, aut quod idem est,
 ad sanctae trinitatis fidem, ne tota a diabolo absorbeatur. etiamsi
 enim propter caedem in Christum factam semet dei et evangelii
 hostes fecerint, tamen cari deo sunt propter caritatem, qua is
 eorum patres amplexus est. quos igitur providentia divina poeniten-
 tiam aversaturos esse novit, eos deseruit: quos autem divinam evan-

Θεία πρόνοια ανεπιστρόφως ἔχοντας πρὸς μετάνοιαν, κατέλι-
 πει· οὐς δὲ ἤδει τὸ Θεῖον εὐγνωμότως τὸ τοῦ εὐαγγελίου
 κήρυγμα δεξομένους, οὐ παρεῖδε. τότε τοίνυν πληρωθήσεται
 ἡ λέγουσα προφητεία τοῦ Ἡσαίου ἔαν ἢ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἰῶν
 5 Ἰσραὴλ ὑπὲρ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα τοῦ
 Ἰσραὴλ σωθήσεται· καὶ διὰ ταῦτα γοῦν Ἡλίας ὑπὸ Θεοῦ
 πεμφθήσεται τότε, οὐχὶ δ', ὡς ὑμεῖς, χρίσων τὸν Μεσσίαν·
 τὸ γὰρ τοιαῦτα λογοποιεῖν ἀμαθῶν ἐστίν, ὡς πού γε εἰρηκῶς
 ἐφθην, καὶ τῆς γραφῆς παντάπασιν ἀμνήτων. ὁ δὲ Χρι-
 10 στός, καθὸ μὲν Θεός, καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ ἐστὶ
 καὶ ἐν τῷ παντί καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν (τὸν γὰρ οὐρανὸν καὶ τὴν
 γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει κύριος)· καθὸ δὲ ἄνθρωπος, οὕτως
 χίλια ἔτη ἔζησεν οὔτε ἐνταῦθα ἤγουν ἐν τῇ γῆ ἐστίν, ἀλλ'
 15 ἐζῆσε μὲν ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη, σταυρωθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν
 κακίστων πατέρων ὑμῶν τέθνηκε· καὶ τὸ μὲν ἄγιον αὐτοῦ
 σῶμα ἐτέθη ἐν μνημείῳ, φθορὰν μὲν δεξάμενον, οὐ διαφθο-
 ρὰν δέ, ἡ δὲ Θεία ὑπόστασις, ἀχωρίστως τῷ προσλήμματι
 ἡνωμένη, κατήλθεν εἰς ἄδου σκότη σὺν τῇ θεῖα ψυχῇ, πάν-
 20 μετ' ἐξουσίας Θεϊκῆς τὸ σῶμα ὃ προσελάβετο, τὴν μὲν φθο-
 ρὰν ἤδη καὶ τὸν θάνατον ἀποβεβληκός, ἀφθαρσίαν δὲ καὶ
 ἀθανασίαν ἐνδεδικός. Χριστὸς μὲν οὖν οὕτω τριήμερος ἀνα-
 στάς καὶ τὸν Ἀδὰμ τῶν δεσμῶν ἄνεις καὶ τὴν πρὶν δίκαιαν

12. πληρῶσω P
 χρόνων M

14. τριακόσια M

18. σκότη om M

19.

geliū praedicationem studiose amplexuros praevidit, eos non negle-
 xit. tunc igitur exitum habebit Isaiæ vaticinium, quod tale est: "si
 numerus filiorum Israelis superaverit arenam maris, reliquiae Israelis
 salvabuntur." hanc ob causam igitur Elias tunc a deo mittetur, non,
 ut vos lactatis, Messiam uncturus. nam tales confingere fabulas, in-
 doctorum hominum est, ut ante dixi, et sacramum literarum prorsus
 expertium. Christus autem, qua deus, in coelo et in terra est et in
 universo et supra universum (coelum enim et terram ego impleo,
 dicit dominus); qua autem homo, neque mille annos vixit, neque hic
 l. e. in terris est, sed vixit ultra annos triginta, deinde, a scelera-
 tissimis maioribus vestris cruci affixus, mortuus est; et sanctum cor-
 pus eius, in monumento repositum, admisit interitum, non corruptio-
 nem; divina autem hypostasis, insolubili vinculo cum eo, quod as-
 sumpserat, coniuncta, cum anima divina ad inferorum tenebras de-
 scendit, omnesque e diuturno carcere recepit, atque corpus, quod as-
 sumpserat, virtute divina suscitavit, interitu et morte liberatum, in-
 corruptione et immortalitate indutum. itaque Christus quum hunc in

τὸν παράδεισον αὐτῷ δούς, τοῖς ὑπολειφθεῖσι τῶν μαθητῶν ἔνδεκα συγγενόμενος (ὁ γὰρ Ἰούδας ἀπῆλθεν εἰς ὃν οἱ προφηταὶ τόπον εἰρήκειςαν, εἰς κόλασιν δηλονότι τὴν ἀτελευτητον), μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, πάντων αὐτῷ τῶν μαθητῶν⁵ ἑμοῦ τῇ παναγίᾳ μητρὶ συμπαρόντων τε καὶ ὄρωντων, καὶ νῦν ἔστιν ἐν οὐρανοῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ συγκαθήμενος καὶ συμπροσκυνούμενος ὑφ' ἀπάσης τῆς οὐρανόθεν ἱεραρχίας."

Παρὼν καὶ Ματθαῖος ὁ ἱερομόναχος καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος βασιλικῇ προστάξει ταῦτα ἔφη καὶ ἀπελογίσαστο.¹⁰ καὶ ὁ μὲν Ξένος ἐρωτῶν εἶπεν οὕτως ὡς ἤδη τὸν μὲν Μεσσίαν ἐληλυθέναι φατέ, τὸν Θεοβίτην μὴ ἦκοντα κατὰ τὰς τῶν προφητῶν φήσεις. ὁ Ματθαῖος ἀποκριθεὶς "ἄκουσον, ὦ Ξένε, καὶ σύνεε. δύο τὰς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας οἱ προφηταὶ κηρύττουσι, ταύτην τε τὴν ἤδη γεγενημένην καὶ τὴν εἰς¹⁵ ἔπειτα τῇ τελευτῇ τοῦ κόσμου φανησομένην καὶ τῆς μὲν μιᾶς, τῆς δευτέρας δηλαδὴ, πρόδρομον ἕσεσθαι τὸν Ἡλίαν λέγουσι, τῆς δὲ προτέρας Ἰωάννης ἐγένετο, ὃν ἄγγελον μὲν ὁ προφήτης ὠνόμασε Μαλαχίας οὐ μόνον ὡς τὴν προτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ἐγγὺς οὖσαν μνηνύοντα, ἀλλὰ καὶ ὡς βίον ἀσπασύμε-²⁰νον μικροῦ τοῦ τῶν ἀγγέλων ἐξ ἐφαμίλλου χωροῦντα. Ἡλίαν ὁ δὲ καὶ τοῦτον ὁ Χριστὸς ἐκάλει, οὐκ ἐπειδὴ Ἡλίας ἦν, ἀλλ'

3. εἰρήκειςαν P τὴν om P 10. ἀπελογήσατο M 11. ἐρωτῶν τον Ματθαῖον εἶπεν P 13. ἀπόκρισις τοῦ Ματθαίου P

modum die tertio resurrexisset, et Adamum, vinculis solutum, in vitam pristinam paradisi restituisset, et cum reliquis discipulis undecim saepe versatus esset (Iudas enim abierat in locum, quem prophetae dixerant, in supplicium videlicet sempiternum), post dies a resurrectione quadraginta, omnibus discipulis et sanctissima ipsius matre praesentibus spectantibusque, in coela susceptus est, ibique nunc assidet deo patri, cum eodem ab universo sancto coelestium choro adoratus.

Qui huic disputationi intererat Matthaeus hieromonachus et magnus protosyncellus, iussu imperatoris haec dixit responditque. interrogans Xenus, "vos", inquit, "Messiam iam venisse dicitatis, Theobiten non venisse secundum (voces prophetarum?)" respondit Matthaeus "audi, Xene, et adverte. duplicem adventum Christi prophetae praenuntiant, eum, qui iam praeteriit, et qui in fine rerum futurus est; et unius quidem, secundi nempe, praecursorem Eliam fore canunt, sicut alterius praecursor Iohannes fuit, quem Malachias propheta angelum nominavit: non solum, quia priorem domini adventum iam vicinum indicavit, sed etiam, quia vitae institutum sectatus est, quod cum

ὅτι τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ πληρῶν ἐτύγγανε διακονίαν· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος πρόδρομος ἔσται τῆς δευτέρας παρουσίας, οὕτω καὶ οὗτος τῆς προτέρας ἐγένετο. οὐ παρὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ βίον μετῆει κατάκρας τῷ ἐκείνου συμβαίνοντα.

5 ἀλλ' οἱ μὲν προφητῆται καὶ ἀμφοτέρων μέμνηνται τούτων καὶ τοὺς προωδευκότας ἐκατέρας κηρύττουσιν· ὑμεῖς δὲ τὴν μὲν προτέραν σιγῇ κακούργως παρέρχεσθε, εἶγε καὶ τῷ νῷ τῆς γραφῆς ἀτεχνῶς ἐπιβάλλετε, τῆς δὲ δευτέρας μέμνησθε μόνης, ἧς ὁ Θεοβίτης προδραμεῖται πάντως Ἑλίας. ἀλλὰ γὰρ

10 καὶ τῶν χρησμῶν αὐτῶν ἀκουσώμεθα. ὁ Θεοπέσιος Μαλαχίας τὴν τοῦ σωτήρος βουληθεῖς παρουσίαν διδάξει, καὶ ὡς ἦξει τῆς δικαίας ἀναποδόσεως ὁ καιρὸς, πρῶτος μὲν τὴν προτέραν ἐπιφάνειάν του προθεσπίζει καὶ δείκνυσι τὸν μετὰ Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν ἐκείνης προηγουμένον, ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ

15 λέγων ἔξαποστελῶ τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου καὶ ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου σου· καὶ ἐξαίφνης ἦξει εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ κύριος· πάντων γὰρ ἀγνοούντων ὁ σωτήριος τόκος ἐγένετο· ναὸν γὰρ τὴν ἀνθρωπείαν ὠνόμασε φύσιν, ἣν ὁ Θεὸς

20 λόγος ἀνέλαβε. πρὸς δὲ τῇ προτέρῃ καὶ τὴν δευτέραν ἔλευσιν ὑπογράψει· ἰδοὺ ἔρχεται κύριος παντοκράτωρ, καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ, ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ

7. παρέρχεσθε M
σου om P

15. λέγει ἀποστελῶ P
16. ἐπιβλέψωσιν P

δε — ἔμπροσθέν

angelica vita propemodum certaret. atque hunc quoque Christus Eliam appellavit, non quod Elias esset, sed quod eodem ministerio fungebatur, quo ille fungetur. sicut enim alter adventum secundum antecedit, sic alter priorem antecessit. nec ob unam istam causam ita eum appellavit, sed etiam, quia vitam colebat illius vitae prorsus similem. prophetae igitur utrumque adventum memorant et utriusque praedicant praecursorem; at vos priorem quidem adventum nequiter silentio praeteritis, siquidem sensum scripturae dubie assequimini; ac solum posteriorem commemoratis, cui omnino praecessurus est Theobites Elias. at enim audiamus ipsa oracula. divinus Malachias de salvatore affuturo nos docere volens, et quale futurum sit tempus instae compensationis, primum quidem priorem alicuius adventum vaticinatur significatque, qui praecursori Iohanni baptistae successurus sit: "ecce enim", inquit, "angelum meum ante faciem tuam mittam, qui viam tibi sternet spectabitque eam ante faciem tuam; et statim veniet ad templum suum dominus." omnibus enim nesciis partus salutaris factus est. nimirum templum naturam humanam appellavit, quam deus verbum suscepit. cum priore autem adventu etiam secundum describit. "ecce venit dominus omnipotens: quis sustinebit diem

ὅπασαι αὐτοῦ; ἄδυσώπητος καθιέται κριτῆς ὁ ἀποδιδούς ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. εἶτα διδάσκει τὰ κατὰ τὴν προτέραν αὐθις παρουσίαν ὑπ' αὐτοῦ δρώμενα. διότι αὐτὸς πορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου καὶ ὡς πόα πλυνόντων, καὶ καθιέται χωνεύων καὶ καθαρίζων τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυ-⁵ σίον. σημαίνει δὲ διὰ τούτων ὁ προφήτης τὴν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος καθαρσιν, ἣν θεανδρικῶς ὁ λόγος πολιτευσάμενος ἡμῖν ἐχαρίσατο. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ μυστικῶς τοὺς προσιόντας ἀναχωνεύει καὶ νεουργεῖ, τῷ πυρὶ τοῦ πνεύματος χρώμενος, οἷα δημιουργὸς ὁ δεσπότης. καθάπερ τινὶ πόα τῷ ὕδατι τοῦ βα-¹⁰ πτίσματος τὸν τῆς ἁμαρτίας ἔνυπον ἀποσμήχει, καὶ τῷ πυρὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ταύτης ἰοῦ τὰς ἡμετέρας ἐλευθεροῦ ψυχάς. μεθ' ἣν τοῖς μὴ φυλάξασι εἰς τέλος τὴν ψυχὴν ἀκηλίδωτον φοβερός ὀφθήσεται καὶ ἀπαραίτητος κολαστῆς, τὸ δεύτερον αὐθις ἐπανιών. καὶ μετὰ τινα τῆς δευτέρας πάλιν ἐπιδημίας¹⁵ ὑπομιμνήσκει. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελεῶ ὑμῖν Ἑλίαν τὸν Θεοσίτην. καὶ σημαίων τὸν καιρὸν ἐπήγαγε πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, τὴν τῆς δευτέρας λέγων ἐπιφανείας. διδάσκει δὲ ἄπερ ὁ μέγας Ἑλίᾶς ποιήσει παραγενόμενος. ὅς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν.²⁰ ἐπειδὴ γὰρ πατέρες τῶν ἀποστόλων οἱ Ἰουδαῖοι, τοῦτο ἔοικε λέγειν, ὅτι ἀποκαταστήσει τοῖς δόγμασι τῶν υἱῶν αὐτῶν ἦτοι τῶν ἀποστόλων τὰς τῶν πατέρων καρδίας, τοῦτέστι τοῦ γέ-

4. ἐν χωνευτηρίῳ P πλατυνόντων P 12. υιοῦ M

ingressus eius, aut quis prodibit in eius conspectum! inexorabilis index sedebit referetque cuique secundum eius opera." deinde in priori rursus adventu ab eo facta docet: "quare ipse veniet ut ignis formicis et sicut herba fullonum, ac sedebit confians et purgans argentum et aurum." quibus verbis propheta purgationem per spiritum sanctum futuram significat, quam verbum utraque natura nobiscum versatum nobis impertivit. huius enim opera accedentes ad se mystice confiat ac renovat dominus, igne spiritus, tanquam artifex quispiam, usus, aqua baptismatis tanquam herba quadam sordes peccatorum abstergens, atque igne spiritus eorum quasi aerugine animas nostras liberant. post quam purgationem qui ad finem usque vindicant non servaverint a labe, iis terribilis et implacabilis index erit in secundo adventu: de quo mox idem propheta ita praedicat: "ecce, mittam ego vobis Eliam Thesbiten," et, tempus significans, addit "antequam veniat dies domini magnus et praeclarus" alterius nimirum adventus. docet idem quae facturus sit magnus Elias, quum advenerit: "qui convertet animum patris ad filium." quoniam enim patres apostolorum Iudaei erant, hoc videtur dicere, conversurum eum esse per filiorum

νους τῶν Ἰουδαίων τὴν διάνοιαν· ἀποκαταστήσει δὲ τοὺς
 ἐρεθισσομένους τηρικαῦτα πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν εὐγνώ-
 μονας εἰς πατρῶν ὡς περὶ τὴν εὐσέβειαν κληρον, πάλαι δι'
 ἀπιστίας ἐκκεπτωκότας αὐτοῦ. καὶ καρδίαν ἀνθρώπου πρὸς
 5 τὸν πλησίον αὐτοῦ· καὶ τοὺς ἀδελφούς γὰρ ἀδελφικῶ παρα-
 σκευάσει φρονεῖν. καὶ δεικνύς τὸν σκοπὸν δι' ὃν Ἡλίας πρό-
 τερος παραγίνεται, ἐπήγαγε ἄλλω πατάξω τὴν γῆν ἀρ- 39
 δην, ἵνα μὴ εὐρῶν ὑμᾶς ἅπαντας ἐν ἀπιστίᾳ εἰς τὴν ἀτε-
 λεύτητον κόλασιν παραπέμψω. ἐνταῦθα περιφανέστερον τὴν
 10 δευτέραν καὶ φοβερὰν τοῦ κυρίου παρουσίαν ἐπέφησε· τῇ
 γὰρ προτέρᾳ οὐκ ἤλθε τὴν γῆν πατάξαι ἀλλὰ σῶσαι. ἄρ' οὐ
 φανερώς καὶ ἠκριβωμένως καὶ ἀμφοτέρας τὰς τοῦ σωτήρος
 ἐδήλωσε παρουσίας; ἡ μὲν γὰρ ἤδη γεγένηται, θαναμασίους
 ἡμῖν ὄμβρους ἐπιβλύσασα χαρισμάτων· ἡ δὲ πρὸς τῷ τέλει
 15 τοῦ παρόντος αἰῶνος γενήσεται, εὐθύνας τῶν ἐκάστῃ βεβιω-
 μένων εἰσπράττουσα. εἰ οὖν τὴν ἐπὶ τὸ σῶσαι μόνον γεγε-
 νημένην παρὰ φανῶν ἡγείσθε, τὴν δὲ ἐπ' εὐθύνην ἕγουσαν
 τοῦ Μεσσοῦ παρουσίαν ἐπιζητεῖτε, σκοπεῖτε μὴ πρὸ ἐκείνης
 λάθῃτε λύκῳ προσιόντες ἀντὶ ποιμένος καὶ τῷ τοῦ ἀντιχρί-
 20 στοῦ στόματι περιπέσητε καὶ σὺν ἐκείνῳ τῷ πυρὶ τῷ αἰωνίῳ
 παρακαμπόμενοι ἀνόνητα μετακτανήσθητε. ἢ οὐ καὶ τοῦτον
 μετὰ τὴν τοῦ χρόνου περίοδον καὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐξαρί-

3. ὡσπερ τὴν? πάλιν P

5. ἀδελφὰ P

6. πρότερον P

11. τὴν γῆν om P

13. θαναμασίους ἡμᾶς ὄμβροις M

14. τὸ

τέλος P

16. εἰ | ὑμεῖς P

ipsorum h. e. apostolorum doctrinam animos patrum i. e. mentem
 generis Iudaici. convertet autem quos tunc invenerit ad fidem Christi,
 quasi ad paternam pietatis sortem, unde pridem propter infidelitatem
 exciderunt. "et cor hominis ad hominem convertet" fratres enim ut
 sensus fraternos induant faciet. deinde rationem explicans, ob quam
 Elias prius venturus sit, addit "ne adveniens terram penitus percu-
 tiam" i. e. ne vos omnes infideles repertos ad supplicium sempiter-
 num detrudam. atque his quidem verbis secundum et horribilem do-
 mini adventum clarius significavit. prius enim terram non percussam,
 sed salvatam venit. nonne igitur manifesto et accurate duplicem sal-
 vatoris adventum significavit? unus iam evenit, quo admirandis gra-
 tiarum imbribus irrigati sumus; alter sub sinem huius mundi eveniet,
 quo totius vitae ab unoquoque peractae ratio repetetur. quodam ad-
 ventum eum, qui tantum ob salutem hominum susceptus est, nibili
 aestimatis, illius autem, quo ratio danda erit, tenemini desiderio, ca-
 vete, ne ante eundem imprudenter lupum pro pastore inveniatis neve
 in fauces antichristi incidatis et cum ipso in ignem aeternum con-

Θμησιν ὃ προφήτης ἐπιδημήσειν εἶρηκε Δανιήλ, Θηρίον τροπικῶς ὀνομάσας παρὰ τὸ τῆς γνώμης ἀτίθασον, πύσης γέμον ἀπονοίας καὶ δυσσεβείας, καὶ τῆ τοῦ πυρὸς ποταμῶ τῆ ὑπ' ὄψιν ἔέοντι τοῦ κριτοῦ πρὸ τῶν ἄλλων δοθήσεσθαι; ὡσπερ γὰρ ὁ διάβολος παρὰ πάντα τὸν νῦν αἰῶνα τῆς ἡμετέρας ὅ γνώμης ἀφείθη βάσανος καὶ τοῦ τῆς ψυχῆς αὐτεξουσίῃσιν γυμνύσιον, εἰ προαιρετικῶς ἔχομεν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς (τούς γὰρ ἀρίστους ἢ πάλῃ δεικνυσιν), οὕτω καὶ ὁ ἀντίχριστος· ὃς καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἐνώχ καὶ Ἡλίου ἐλεγχον μὴ φέρων ἀνελεῖ αὐτούς ὡς τύραννος, τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον προξενήσων αὐτοῖς· καὶ γὰρ οὕτω περικραθῆναι θανάτου ἔγνωσαν.

Λοιπὸν ἔνεκεν τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος αἴγλης καὶ τοῖς σοφοῖς ἔήμασι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ ἱερομονάχου Ματθαίου φωτισθεῖς ὁ Ἑβραῖος τὴν ἁγίαν τριάδα φανερώς ὡμολόγησε καὶ πάντα τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δόγματα, καὶ τῆ θείῃ βαπτίσματι ἀναγεννηθεῖς ἀντὶ Ἰησοῦ Ἐμμανουὴλ ἐπωνομάσθη.

13. Λοιπὸν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. τῆ κζ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους διέβη ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης μετὰ τοῦ πατριάρχου κύρ Ἰωσήφ καὶ τοῦ δεσπότου κύρ Δημητρίου καὶ πολλῶν ἀρχόντων τῆς συγκλήτου καὶ τῆς ἐκ-

2. ἀντίθετον P 3. ἀπομονοίας M 4. παρὰ τῶν ἀγγέλων P
19. 13] δέκατον τέταρτον P et sic porro.

lecti nequidquam fundatis lacrimas. annon hunc post exactam temporis periodum et absolutum numerum dierum Daniel propheta venturum dixit, translate bestiam appellans propter animi impotentiam effrenatamque iracundiam, eumque fluvio igneo, in conspectu iudicis labenti, prae ceteris iniectum iri affirmavit? sicut enim diabolus toto huius saeculi spatio ad examen mentis et ad liberae voluntatis exercitium nobis relictus est, ut cognoscatur, num pulcri et honesti simus studiosi (strenuos enim lucta prodit), ita antichristus quoque: qui Enoch et Eliae non ferens refutationem, quasi tyrannus quidam eos occidet liseque conciliabit coronam martyrii. nondum enim illi mortem obierunt.

Deinde sanctissimi spiritus lumine et sapienti imperatoris ac Matthaei hieromonachi disputatione edoctus Hebraeus, sanetam trinitatem omniaque orthodoxae fidei capita palam confessus est, et divino baptisate regeneratus pro Xeno nominatus est Emmanuel.

13. Sed redeamus iam ad propositum. die vicesimo septimo eiusdem anni imperator Iohannes cum Iosepho patriarcha et Demetrio despota multisque tam senatorii ordinis, quam ecclesiae viris

κλησίας καὶ πάντων σχεδὸν τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων
 διὰ τὴν μελετηθεῖσαν καὶ μὴ ὠφεληθεῖσαν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν
 μὴ ὠφελήσασαν σύνοδον τὴν ἐν Φλωρεντία συναθροισθεῖσαν,
 ἔθθα καὶ οὐ συνεπέρασε τοῖς πᾶσι. οὐ λέγω τοῦτο κατὰ τῶν
 5 τῆς ἐκκλησίας δογματῶν· ταῦτα γὰρ παρ' ἄλλοις ἐδόθησαν
 κρίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ ἀρκεῖ ἡ πατρικὴ μου διαδοχὴ τῆς πί-
 στεως, διότι οὐ παρὰ τινος τῶν ἐκείνων μερῶν τῶν ἐξ ἐναν-
 τίας ἤκουσα λέγειν τὰ ἡμέτερα κακὰ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον
 καλὰ καὶ ἀρχαῖα, καὶ τὰ ἐκείνων πάλιν οὐ κακὰ ἀλλὰ καλὰ.
 10 καὶ ὡς εἰπεῖν ἐν παραδείγματι, ὅτι τὴν μέσην ὁδὸν τῆς πό-
 λεως τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον διηρχόμεθα πολλοὺς χρό-
 νους μετὰ τινων, δι' ἧς καταπτῶμεν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν·
 εἶτα μετὰ τινας καιροὺς εὐρέθη παρὰ τινων καὶ ἄλλη ὁδὸς
 καταπτῶσα, ὡς λέγουσι, καὶ αὐτὴ ἐκεῖ, καὶ παροτρύνουσί μὲ
 15 λέγοντες "ἔλθε καὶ σὺ διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, ἣν εὐρομεν·
 καὶ γὰρ εἰ καὶ ἔστιν αὕτη δι' ἧς ἀπέρχη καλὴ καὶ ἀρχαία, B
 καὶ ἡμῖν ἀρχῆθεν γνωστὴ καὶ σὺν ὑμῖν διερχομένη, ἀλλὰ καὶ
 αὕτη, ἣν εὐρομεν νῦν, καλὴ ἔστιν." ἐγὼ δὲ ἀκούων παρὰ
 μὲν τῶν ὅτι καλὴ ἔστι, παρὰ δὲ τῶν ὅτι οὐ καλὴ, καὶ ἀσυν-
 20 φωνία οὕσα ἐν τῇ μέσῳ, διὰ τί μὴ εἶπω μετ' εἰρήνης
 "ἀπέρχεσθε καλῶς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὅθεν βούλεσθε· ἐγὼ
 πάλιν διέλθω διὰ τῆς ὁδοῦ ἣν καὶ μεθ' ὑμῶν πολλῶ χρόνῳ

20. τῷ om P

εἶπον M

22. πολὺν χρόνον P

primoribus et universis propemodum metropolitibus et episcopis, pro-
 pter eam, quam meditabatur, sed cui non profuit, vel, ut aptius di-
 cam, quae ipsa nihil profuit, Florentiae coactam synodum diaccessit.
 In ea igitur cum reliquis omnibus nihil profecit imperator: quod non
 de dogmatis ecclesiae dico: ea enim aliis data sunt iudicanda, ac
 mihi sufficit quasi hereditate a maioribus accepta fides, quoniam a
 nemine contrariae partis assecla audivi, dogmata nostra prava esse,
 imo potius pulcra et antiqua, quamquam nec sua dogmata prava, sed
 et ipsa pulcra esse contendunt. quam rem ita licebit exempro illu-
 strare. si via illa per mediam urbem ferente plana et ampla per
 longum temporis spatium cum aliis quibusdam profecti essemus ad
 sanctae Sophiae templum, deinde, post aliquod tempus inventa a
 nonnullis alia via, et ipsa, ut illi quidem dicerent, eodem ferente,
 cohortarentur me his verbis: "utare tu quoque hac, quam inveni-
 mus, via; etiamsi enim ista, qua tu uteris, pulcra et antiqua est ac
 nobis pridem nota et vobiscum usitata, tamen etiam haec pulcra est,
 quam nunc invenimus." ego autem ab aliis audirem, pulcram eam
 esse, ab aliis, non pulcram, essetque inter utroque dissen-
 sio et discordia: quidni ego quiete ita responderem "ite vos, qua
 placet, ad templum sanctae Sophiae; ego posthac quoque usurpabo

Phrantzes.

12

διηρχόμεν, και καλήν αὐτήν και παρ' ἑμῶν και τῶν προγόνων μαρτυρουμένην και διερχομένην;" οὐ διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν εἶπον τὸ ὡς μὴ ὠφελήσασαν, ἀλλ' ἔνεκεν τῆς ἀσυμφωνίας. εἶθε ἔνωσις εἴη τῶν ἐκκλησιῶν, και ὑστερήσαι με ὁ θεὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου. ἀλλὰ διὰ τί; ὅτι και αὐτὴ ἡ τῆς συνόδου ὑπόθεσις ἦν αἰτία πρώτη και μεγάλη ἵνα γένηται ἡ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἀσεβῶν ἔφοδος, και ἀπὸ ταύτης πάλιν ἡ πολιορκία και αἰχμαλωσία και τοιαύτη και τοσαύτη συμφορὰ ἡμῶν. και ἀκούσατε λόγους ἀληθεῖς τὴν αὐτοαλήθειαν προβυλομένου μου μαρτυρίαν. 10

Εἶπεν ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν βασιλέα κύρ Ἰωάννην, μόνος πρὸς μόνον, καμῶν μόνου ἰσταμένου ἔμπροσθεν αὐτῶν. και ἐκπεσόντος λόγου περὶ τῆς συνόδου ἔφη "υἱέ μου, βεβαίως και ἀληθῶς ἐπιστάμεθα ἐκ μέσου τῆς καρδίας αὐτῶν δὴ τῶν ἀσεβῶν, ὅτι λίαν 15 διαστᾶζουσι φοβούμενοι μὴ πως συμφωνήσωμεν και ἐνωθῶμεν τοῖς δυτικοῖς Χριστιανοῖς. δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ὅτι εἰ τοῦτο γένηται, γενήσεται τι κακὸν μέγα κατ' αὐτῶν παρὰ τῶν εἰρημένων δυτικῶν δι' ἡμᾶς. λοιπὸν τὸ περὶ τῆς συνόδου μελέτα μὲν αὐτὸ και ζῆτει, και μάλιστα ὅταν χρειάν ἔχεις φοβῆσαι 20 τοὺς ἀσεβεῖς, τὸ δὲ ποιῆσαι αὐτὴν μηκέτι ἐπιχειρισθῆς αὐτό, διότι ὡς βλέπω τοὺς ἡμετέρους, οὐκ εἰσιν ἀρμόδιοι πρὸς τὸ εὐρεῖν μέθοδον και τρόπον ἐνώσεως συμφωνίας τε και εἰρήνης

3.ὡς om P

10. τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν M

viam eam, quam vobiscum diu usurpavi, et pulcram illam et a nobismet ac maioribus probatam usurpatamque." non hac de causa igitur synodum nihil profuisse dixi, sed propter discordiam. utinam fieret conciliatio ecclesiarum! sic ego non recusarem, privari me a deo oculis. nimirum ipsa illius synodi quaestio causa prima et gravissima erat expeditionis ab impiis contra Cpolim susceptae atque deinde consecutae obsessionis et expugnationis et tantae huius cladis nostrae: agite audite: audituros vos esse narrationes veras, testor eum, qui est ipsa veritas.

Gloriosus imperator Manuel Iohannem filium imperatorem solum, me unico adstante, quum forte de synodo mentio incidisset, sic est affatus. "fili mi, inquit, vere ac certo scimus exploratis impiorum intimis sensibus, vehementer eos angi ac formidare, ne quando conciliemur et coniungamur cum Christianis occidentalibus. hoc enim si fiat, ab iis, quos dixi, occidentalibus magno sese damno propter nos mactatum iri putant. ceterum cogita de synodo et rem curae habe, praesertim, quum impii tibi timendi sunt; cogere autem eam ne iam aggrediare, quoniam nostrates, ut mihi quidem videtur, ad

καὶ ἀγάπης καὶ ὁμοιοῦς, εἰ μὴ φροντίζουσι πρὸς τὸ ἐπιστρέφαι αὐτούς, λέγω τοὺς δυτικούς, ὡς ἤμεν ἀρχήθεν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον ὄντως· σχεδὸν γὰρ φοβοῦμαι μὴ καὶ χειρὸν σχίσμα γένηται· καὶ ἰδοὺ ἀπεκαλύφθημεν τοῖς ἀσεβέσι. τοῦ 5 δὲ βασιλέως ἔδοξε μὴ δεξαμένον τὸν λόγον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μηδὲν εἰπὼν ἀναστὰς ἀπῆλθε. καὶ μικρὸν σύννοους γε-
 10 γονῶς ὁ μακαρίτης καὶ αἰοίδιμος πατὴρ αὐτοῦ, ἐμβλέψας πρὸς μὲ εἶπε “δοκεῖ τῷ βασιλεῖ τῷ σὺν μου εἶναι αὐτὸν ἀρμόδιον βασιλέα, πλὴν οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ· βλέπει γὰρ καὶ
 15 φρονεῖ μεγάλα, καὶ τοιαῦτα οἶα οἱ καιροὶ ἔχρηζον ἐπὶ τῆς εὐημερίας τῶν προγόνων ἡμῶν. πλὴν τῇ σήμερον ὡς παρα-
 κολουθοῦσιν ἡμᾶς τὰ πράγματα, οὐ βασιλέα θέλει ἡμῶν ἢ ἀρχὴν ἀλλ’ οἰκονόμον· φοβοῦμαι γὰρ μὴ ποτε ἐκ τῶν ποιη-
 20 μύτων καὶ ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ γένηται χαλασμός τοῦ οἴκου τούτου· προεἶδον γὰρ καὶ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ, καὶ ὄσα ἐδόξασε κατορθῶσαι μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ εἶδον καὶ τὰ
 τέλη τῶν δογμάτων, ἐν τίνι κινδύνῳ ἡμᾶς ἤγαγον.

“Ἐτερον βεβαιῶν τὴν ποτε βουλὴν τοῦ αἰοιδίμου πατρὸς αὐτοῦ. ὡς ἔκρινεν ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν σύνοδον, ἐστάλη πρὸς 20 τὸν ἀμηρῶν πρέσβυς Ἀνδρόνικος ὁ Ἰαγρός δηλωῶσαι τοῦτο πρὸς ἐκείνον ὡς τάχα φίλον καὶ ἀδελφόν· κἀκείνος ἀπεκρί-

5. ἔδοξε] ὡς ἔδοξε? longius enim abit P: ὁ δὲ βασιλεὺς ἔδοξε μὴ δεξαμένως. 19. εἰς] πρὸς P

inveniendam rationem modumque coniunctionis, consensus, pacis, caritatis et concordiae nequaquam apti sunt, sed eos, occidentales dico, tales facere animum inducunt, quales fuimus antiquitus. quod profecto fieri non potest; ac timeo paene, ne etiam deterius schisma eveniat: et nos ecce expositi foremus impiis. imperator non probata, ut visum est, patris sententia, tacitus surrexit ac discessit. tum paulum secum reputans beatæ memoriæ et venerabilis pater eius, meque intuens, “videtur sibi, inquit, filius meus praeclarus imperator esse: est haud dubie, sed non huic ætati aptus ille est. spectat sapitque magna, et talia, qualia maiorum nostrorum prospera tempora postulabant. sed, ut hodie res sunt, non imperatore, sed gubernatore regnum nostrum eget. metuo enim, ne quando e facinoribus conatibusque eius huius quasi navis interitus exoriat. namque praesens cogitationes eius et quæ se cum Mustapha perfecturum sperabat, atque intellexi, in quod periculum nos praecipitarint sanctiones dogmatum.

Ena tibi aliud, quo confirmatur gloriosi patris eius consilium. postquam ad synodum proficisci decrevit, ad ameram legatus missus est Andronicus Iagnus, qui id illi tanquam amico et fratri videlicet significaret. respondit ameras, non sibi probari, eum abire, tanto-

νατο ὅτι οὐ φαίνεται μοι καλὸν εἶναι ἵνα ὑπάγῃ καὶ τοσοῦτον μοχθήσῃ καὶ καταναλώσῃ τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ μετέπειτα
 40 τί τὸ κέρδος; ἰδοὺ ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ, εἰ χρεῖαν ἔχει χρημάτων δι' ἔξοδον καὶ εἰσοδον καὶ ἄλλο τι πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ, εἰτοιμὸς εἰμι θεραπεῦσαι αὐτόν. καὶ ἐγένετο πολὺς λόγος καὶ βουλή, 5 πότερον γένηται τὸ τοῦ ἀμηρᾶ θέλημα, ἢ ἀπελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν σύνοδον. ὅμως ἐγένετο ὕπερ ἧθέλεν ὁ βασιλεὺς ἢ μᾶλλον ἢ κακὴ τύχη. ἐξελθόντος οὖν τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπερχομένου, ἐβουλεύσατο ὁ ἀμηρᾶς ποιῆσαι μάχην κατὰ τῆς πόλεως καὶ στρατόπεδα πέμψαι κατ' αὐτῆς. καὶ τοῦτο 10 παρὰ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ ἐβεβαιώθη καὶ ἐστερεώθη, ἄνευ μόνου τοῦ Χαλὶλ μπασιαῦ, ὅστις ἀντέστη λέγων ὅτι εἰ κατὰ τῆς πόλεως ποιήσεις μάχην, μᾶλλον ἐστὶν ἐπιβλαβές, μὴ πως ὁ βασιλεὺς ἐξ ἀνάγκης δεηθῆις παρὰ τῶν Λατίνων βοήθειαν ἐπικυρώσῃ τὰ δόγματα αὐτῶν, καὶ ὁμονήσαντες ὁμοῦ γενήσονται, ὅπερ 15 ἐνδοιάζομεν. ἀλλ' ἄφες αὐτὸ νῦν, ἕως ἂν ἴδῃς τί πράξει αὐτός, καὶ εἰ μὲν ὁμονήσωσι, σὺ ἀγάπην ἔχε μετ' ἐκείνων καὶ ὄρκους εἰς τὸ πρόσω πάλιν· ὡς ἴδῃς, οὕτω καὶ πράξαις· εἰ δ' οὐχ ὁμονήσωσι, τότε μᾶλλον ἐξέρεχεται ὁ λογισμὸς, καὶ μετὰ πλείονος θάρσους ποιήσεις ὁ βούλη. καὶ αὕτη ἡ βουλή 20 τὸν μὲν ἀμηρᾶν τοῦ σκοποῦ ἐκόλυσεν, περὶ δὲ τοῦ Χαλὶλ μπασιαῦ τὴν βουλήν δόντος τῷ καιρῷ μαθεῖν ἡμᾶς ἄλλα τῶν ἄλλων.

3. τὸ om M 12. χαλὶ M, χαλὴλ P 15. γενήσεται P 16. αὐτὰ M 18. πρόσωπον P

que labore semet conficere. "quid enim," inquit, "inde emolumentum reportabit? ego tamen, si pecuniis ad abitum et reditum vel ad alios usus indiget, paratus sum ei succurrere." multis deinde sermonibus et consultationibus agitata res est, utrum ameras auctoritati parendum, an ad synodum abeundum esset. sed enim factum est, quod imperator, sive potius fatum volebat. egresso igitur ex urbe imperatore et iter prosequente, ameras Cpolim oppugnare copiasque adversus eam mittere constituit. suaserunt hoc approbaruntque omnes consiliarii eius, uno Chalilbasia excepto, qui ceteris repugnans, "imo potius, inquit, urbem oppugnare exitiosum videtur, quoniam metus est, ne imperator, necessitate coactus opem Latinorum imploraret, eorum dogmata amplectatur, et ita eveniat, quod veremur, ut concordies illi fiant concilienturque. quare nunc mitte eam rem, donec videris, quid Iohannes sua sponte facturus sit. nam si in concordiam redierint, tute posthac rursus amicitiam cum iis ac foedus servato, ac facito, quod tibi videbitur: si inter eos non convenerit, tum melius evenit consilium, maiorique confidentia facies, quod volueris." hoc consilium ameram coepto prohibuit; de Chalilbasia autem, consillii opportune auctore, alia ex aliis cognovimus.

Ὁ οὖν αὐθέντης μου ὁ δεσπότης καὶ οἱ ἄρχοντες ἐξώρ-
θωσαν τὸν Παλαιολόγον Θωμᾶν καὶ πρὸς τὸν βασιλεῦα ἀπέ-
στειλαν· καὶ λογισμὸς καὶ τρικυμία ἐν τῇ πόλει περιέπεσε
πλείστη, ἕως οὗ πάλιν ἐμάθομεν τὴν ἰσχύσασαν βουλήν τοῦ
5 Χαλὶλ μπασιᾶ. καὶ ἰδοὺ, ὡς ἐγὼ προεῖπον, μὴ ἔνεκεν τῶν
τοιούτων σκανδάλων, τὸ ὡς μὴ ᾤφеле γενέσθαι τὴν σύν-
οδον.

Καὶ τὴν μὲν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἰταλίαν πε-
ρίοδον, ὡς περισσὴν οὖσαν, γραφῇ παραδοῦναι διὰ τὸ μῆκος
10 ταύτην ἐάσω· τὴν δὲ εἰς τὴν Ἑνετίαν εἰσέλευσιν τοῦ βασι-
λέως Ἰωάννου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὡς λαμπρὰν καὶ αἰδέσι-
μον, ἔτι γε μὴν καὶ ἀξίαν, ταύτην διηγῆσωμαι κατὰ τὸ δη-
λοποιηθέν μοι παρὰ τοῦ δεσπότης κύρ Δημητρίου.

14. Κατὰ τὴν ἑβδόμην τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς δρμη-
15 σασαι ἐκ τοῦ Παρεντίου πᾶσαι αἱ τριήρεις ὁμοῦ· ἡ δὲ βα-
σιλικὴ τριήρης διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ταχύτεραν τῶν ἄλλων
προαπέσωσε τῶν ἄλλων εἰς Ἑνετίαν, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν
ἄγιον Νικόλαον τῇ ἡ' τοῦ μηνός, ὥρα β' τῆς ἡμέρας. ἐξῆλ-
θον οὖν ἐκ τῆς Ἑνετίας πλείστα πλοιάρια εἰς συνάντησιν τῷ
20 βασιλεῖ· τοσοῦτον ἦν τὸ πλῆθος ὅτι σχεδὸν εἶπεῖν μὴ φαί-
νεσθαι τὴν θάλασσαν δυναμένην ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ὀγκά-
δων. ἐξῆλθεν οὖν λόγος ἐκ τῆς τῶν Ἑνετῶν γεροσυίας ἦτοι

4. μάθωμεν M 5. εἶπον P 10. ἐάσωμεν P 14. 14]
περὶ τῆς τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου εἰς Ἰταλίαν ἐλεύσεως ἔνεκεν
τῆς συνόδου. MP 15. ὁμοῦ om P δὲ om P 21. τὴν
ἔλα δυομένην P

Dominus meus igitur, Constantinus despota, et principes Tho-
mam Palaeologum excitarunt atque ad imperatorem miserunt interea
in cogitationes et fluctus curarum ingentes Cpolitani inciderunt, dum
cognovimus, quod obtinuit, consilium Chalilbasiae. vides iam, quod
supra dixi, propter tantas offensiones non debuisse synodum istam
fieri.

Iter imperatoris Cpoli in Italiam factum, ut rem supervacaneam,
literis tradere, quia longum est, supersedebo; eiusdem autem et
comitum eius ingressum Venetiarum, ut splendidum et gloriosum
atque etiam dignum cognitione, narrabo, qualem eum ex ore Deme-
trii despota cognovi.

14. Septimo die mensis Februarii omnes simul triremes Paren-
tio solverunt; sed imperatoria, utpote ceteris velocior, ante easdem
Venetias pervenit, appulitque ad S. Nicolaum mensis die octavo, hora
secunda. Venetiis imperatori obviam processerunt navigia pleraque,
quorum tanta multitudo erat, ut, paene dixerim, mare conspici pro-

ἀνθεντίας μὴ ἐξελθεῖν τῆς τριήρεως τὸν βασιλέα ἕως τὸ
 πρῶτ', ἵνα συνέλθῃ ὁ δοῦξ σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ποιῆσαι
 τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ ἀσπασμὸν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐγένετο
 οὕτως. καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν παρεγένετο ὁ δοῦξ σὺν
 τοῖς μεγασιᾶσιν αὐτοῦ καὶ γερουσίᾳ, καὶ προσεκύνησε τὸν
 βασιλέα καθήμενον, ὁμοίως καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ πάντες ἀσπε-
 πες. ἐκάθητο δὲ ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ὁ δεσπότης ὁ ἀδελφὸς
 αὐτοῦ κύρ Δημήτριος, μικρὸν κατωτέρω τοῦ βασιλικοῦ θρό-
 νου· καὶ ἐξ εὐνόμων τοῦ βασιλέως ἐκάθισεν ὁ τῶν Ἑνετῶν
 δοῦξ. καὶ συλλαλήσαντες ἀλλήλοις λόγους χαιρετισμοῦ καὶ
 ἕτερα μυστήρια, εἶπεν ὁ δοῦξ τῷ βασιλεῖ ὅτι τῷ πρῶτ' ἐλεύ-
 σομαι σὺν πᾶσι ποιῆσαι τὴν ὀφειλομένην τιμὴν τῇ βασιλείᾳ
 σου ἐν θεῷ ἁγίῳ καὶ συναντῆσαι αὐτῇ μετὰ παρρησίας, καὶ
 ἐλεύσῃ ἐντὸς Ἑνετίας. καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ὁ δοῦξ μετὰ
 τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ. πρῶτας δὲ γενομένης ἐπιφωσκούσης
 τῆς κυριακῆς, Φεβρουαρίου θ', ὥρα πέμπτη τῆς ἡμέρας,
 ἦλθεν ὁ δοῦξ μετὰ τιμῆς μεγάλης, μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐ-
 τοῦ καὶ συμβούλων τῶν τῆς γερουσίας καὶ συγκλήτου ἐτέρων
 ἀρχόντων πολλῶν, ἐντὸς τοῦ πορθμείου τινός, ἐν ᾧ ἔθος ἦν
 τῇ γερουσίᾳ εἰσιέναι αὐτούς, κατὰ τὴν ἐκείνων διάλεκτον
 πουτζιδῶρον καλούμενον· ὁ ἦν εὐτρεπισμένον καὶ καλυμμέ-
 νον διὰ ἐρυθρῶν καλυμμάτων, καὶ χρυσοῦς λέοντας εἶχεν ἐν
 τῇ πρῦμνῃ καὶ χρυσᾷ περιπλέγματα, καὶ ὄλον ἐζωγραφι-
 σμένον ποικίλων καὶ ὠραιωτάτων ἱστοριῶν δηλονότι τὸ εἶρη-

3. καὶ ἀσπασμὸν om M

14. ἐντὸς ἐν Ἑνετίας P

pter eam non posset. rogatum deinde est a Venetorum senatu sive concilio, ne ante crastinum diem triremi sua imperator exiret, ut a duce cum toto patrum collegio digne salutari et honorari posset. itaque factum est. brevi dux cum proceribus suis et senatu adest, atque imperatorem sedentem adorat: similiter primates, idque omnes nudatis capitibus. sedebat a dextris frater eius Demetrius despota paulo infra sellam imperatoriam; a sinistris Venetorum dux consedit. postquam amice inter se consularunt et alia secretiora collocti sunt, dux ait imperatori, se luce sequenti, deo volente, a futurum cum omnibus, debitumque eius maiestati honorem habiturum et occurrurum celebrius Venetiasque eum introducturum esse. ita cum primoribus suis recessit. postera die, quae erat dominica et Februarii mensis nona, hora quinta dux magna cum pompa adest, stipatus proceribus, consiliariis et senatoribus aliisque viris primoribus non paucis, in navigio, quo senatum vehi solemne erat, illorum lingua putzidoro appellato. ornatum id convesitumque erat stragulis purpureis; in

μένον ποντζιδῶρον ἦν ἡ κύμβη ἥτοι πλοιάριον ἀνθεντικόν.
 ἦλθον δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ἕτεροι ἡμιτριήρεις, αἱ κατὰ τὴν
 τῶν Λατίνων διάλεκτον τετραήρεις ἐπονομαζόμεναι, ὥσει δύο
 ἐπὶ δέκα, καὶ αὐταὶ εὐτρεπισμέναι καὶ ἐζωγραφισμέναι ἐντὸς
 5 καὶ ἐκτὸς, κατὰ πάντα ὁμοίαι τοῦ δουκός· ἐν οἷς ἦσαν ἄρχον-
 τες πλείστοι, καὶ κύκλωθεν σημαίας εἶχον χρυσᾶς καὶ σάλ-
 πιγγας ἀπείρους καὶ πᾶν εἶδος ὀργάνων. εἶχον δὲ καὶ τινα
 τετραήρη ἐξαίρετον πᾶν, εἰς ὄνομα τάχα τῆς βασιλικῆς τριή-
 ρεως, ἣν ἐποίησαν ὠραιότατην καὶ ποικίλην· κάτωθεν γὰρ
 10 οἱ ναῦται ἐμπλεα ἔχοντες φορέματα χρυσοπετάλινα, καὶ ἐπὶ
 τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εἶχον σημεῖον τὴν εἰκόνα τοῦ πανευφήμου
 Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, καὶ ὄπισθεν τούτου τὸ βασιλικὸν
 σημεῖον· εἶτα οἱ τζαγκράτορες ἄλλης θεᾶς ἐνδύματα καὶ ση-
 μαίας φέροντες· καὶ κύκλωθεν τοῦ αὐτοῦ πλοίου ἥτοι τε-
 15 τραήρεως ὕλης σημαίας βυσιλικῆς, εἰς τὴν πρύμναν χρυσᾶς
 σημαίας καὶ πλείστας καὶ ἀνθρώπους τέσσαρας ἐστολισμένους
 μεθ' ἱματίων χρυσοζωγραφίστων, καὶ τρίχας κοκκινοχρῦσας
 ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. μέσον δὲ τούτων τῶν τεσσάρων ἀνὴρ
 τις εὐειδῆς ποτὲ μὲν ἐκαθέζετο ποτὲ δὲ ἵστατο, φέρων ἱμά-
 20 τια χρυσοῦφαντα καὶ λαμπρά, καὶ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ σκή-
 πτρον, ὥσπερ τριήρεως κύριος δεικνύων εἶναι. καὶ ἕτεροι
 ἄρχοντες ὡς ἐξ ἀλλοδαποῦς χώρας ὑπάρχοντες ἐωρῶντο, φέ-

1. ἡ κύμβη ἡ P 6. κύκλωθεν κύκλω σημ. P 10. ἐμπλεα P
 13. τζαγγάτορες P, τζαγκράτορες M σημαία P

puppi leones aurei et aurea textilia; totum denique navigium illud
 principale variis pulcherrimisque historiis depictum. advenerunt autem
 una semitremes, quae Latinorum sermone quadriremes vocantur,
 circiter duodecim, et ipsae ornatae ac depictae intus atque extrinsecus,
 planeque similes navi ducis, quibus vehebantur nobiles quam
 plurimi, circumdati vexillis aureis, tubis innumeris et omni genere
 instrumentorum. habebant autem unam plane insignem navem, quae
 regia quadriremis dicebatur, quam varie et pulcherrime ornaverant.
 infra enim remiges gerebant integras vestes frondibus aureis obtextas,
 et in capitibus signum celebratissimi Marci evangelistae ac pone id
 imperatorium signum; deinde tancratores alius generis vestimenta
 et insignia habebant; in ambitu navis autem imperatoria signa erant
 et in puppi quidem plurima eaque aurea, viri item quatuor vesti-
 mentis auro intertextis induti et capillis coccineis, auro intermicante,
 insignes: inter quos medius vir decorus nunc sedebat, nunc stabat,
 et ipse veste ornatus auro picta et splendida, manu sceptrum tenens,
 quo quasi quadriremis dominum se profitebatur. alii praeterea ad-
 venae viri nobiles conspiciebantur, qui diversi generis varia admo-

ροντες ἄλλης ἰδέας ἐνδύματα πάνν ποικίλα, λατρεύοντες αὐ-
 τὸν μετ' εὐλαβείας τάχα. ἔμπροσθεν δὲ τῆς πρύμνης ἴστατο
 ὄρθιον τι ὡς στῦλος, ἄνωθεν δὲ τοῦ στύλου ἐκείνου ὡς τράπεζα
 τετραγώνος, ὀλιγώτερον ὀγκυιᾶς μιᾶς· ἐπάνω δὲ τῆς τραπέζης
 ἐκείνης ἀνῆρ ἴστατο ὀπλισμένος ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς, ἀστρά- 5
 πτων ὡς ἥλιος, κρατῶν δὲ καὶ ἀριστερᾷ αὐτοῦ ὄπλον φοβε-
 ρόν· δεξιᾷ δὲ καὶ ἀριστερᾷ αὐτοῦ ἐκάθηντο δύο παῖδες ἄγγε-
 λικὰ φοροῦντες, καὶ πτερωτοὶ ἦσαν ὡς ἄγγελοι. καὶ οὗτοι
 οὐκ ἐν φαντασίᾳ, ἀλλ' ἀληθῶς ἄνθρωποι ἦσαν κινούμενοι.
 καὶ δύο λέοντες ἦσαν ἐν τῇ πρύμνῃ χρυσοῖ, καὶ μέσον αὐ- 10
 τῶν ἀετὸς δικέφαλος, καὶ ἄλλα πλείστα ὡς φαντάσματα, καὶ
 ἄλλα τινὰ ἃ οὐδεὶς δύναται γραφῇ παραδοῦναι· ἦν γὰρ
 ὠκὺς πάνν ἢ τετραήρης, ὡς ποτὲ μὲν ἔμπροσθεν τῆς βασι-
 λικῆς τριήρεως ποτὲ δὲ πλαγίως, καὶ ἐπορεύετο κύκλωθεν
 41 μετὰ ἀλαλαγμοῦ καὶ σαλπύγων πολλῶν. ἕτερα δὲ πλοιάρια 15
 καὶ ὀκτάδες ἦλθον, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμὸς· ὡς ἀδύνατόν τινα
 ἀριθμῆσαι ἕστρα οὐρανοῦ καὶ φύλλα δένδρων ἢ ἄμμον θα-
 λάσσης ἢ ψεκάδας ἕτεοῦ, οὕτω κακεῖνα ἀριθμῆσαι τις οὐ δύ-
 νηται. καὶ ἵνα μὴ πολλὰ λέγω καὶ διαλέγωμαι, ἰδὸν προσ-
 ἤγγισεν ὁ δοῦξ τῇ βασιλικῇ τριήρει μετὰ τῆς γερουσίας αὐ- 20
 τοῦ, καὶ ἀνελθὼν ἐπροσκύνησε τὸν βασιλέα καθήμενον ἐπὶ
 θρόνου, ὧν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὡς εἴρηται,
 καθήμενος κατώτερον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. καθίσας οὖν

4. ὀλιγώτερον om P 8. φοροῦντες] ἐνδεδομένοι P 14. ἐκ
 πλαγίων ποτὲ δὲ κύκλωθεν ἐπορεύετο P

dum vestimenta gestabant eumque magna cum reverentia veneraban-
 tur. ante puppim quiddam columnae instar erectum stabat, mensam
 quadratam orgyia aliquanto minorem sustinens, cui insistebat cata-
 phractus, instar solis coruscus, sinistra gladium tenens horribilem:
 ad dextram sinistramque duo pueri in angelorum modum induti, et
 alati, sicut angeli, considebant, qui non imagine efficti, sed revera
 homines erant movebanturque. in puppi item duo leones aurei erant,
 et inter hos aquila biceps; et alia plurima simulacra aliaque specta-
 cula, quae describere nemo possit. velocissima enim haec quadrire-
 mis erat, et nunc imperatoriam triremem antecedeat, nunc in ob-
 liquum currebat, et cum laetis vociferationibus tubarumque frequen-
 tium cantibus in orbem se agebat. ceterorum, quae adveniebant, na-
 vigiorum acatiorumque infinitus numerus erat: quae non magis, quam
 stellae coeli, aut folia arborum, aut arenam maris, aut pluviae gut-
 tas numerares. sed, ne longus sim, dux ad imperatoriam navem cum
 senatu accessit, qua consensa imperatorem in solio sedentem adorat,
 cui dextra, imperatorio solio paulo inferior, ut diximus, frater eius

καὶ ὁ δοῦξ ἔξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, ἐπὶ ὁμοίου σκάμνου τῷ τοῦ
 δεσπότου, καὶ κρατῶν αὐτὸν τῇ χειρὶ, συνωμίλου ἀσπασίως.
 καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν εἰσῆρχοντο μετὰ παρησίας μεγάλης,
 μετὰ σαλπγγων καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, ἐν τῇ λαμπρᾷ
 5 καὶ μεγάλῃ Ἐνετίᾳ καὶ ὄντως θανμαστῇ καὶ θανμαστοτάτῃ,
 πλουσίᾳ ποικιλοειδεῖ καὶ χρουσοειδεῖ, τετορνευμένη πεποικι-
 μένῃ καὶ μυρίων ἐπαίνων ἀξία, τῇ σοφῇ καὶ σοφωτάτῃ, ἣν
 εἰ καὶ δευτέραν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὀνομάσῃ τις, οὐχ ἄμαρ-
 τάνει. περὶ αὐτῆς οἶμαι καὶ ὁ προφήτης λέγει ἐν τῷ εἰκοστῷ
 10 τρίτῳ ψαλμῷ “ὁ θεὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτήν.”
 τί γὰρ ἂν ζητήσῃ τις καὶ οὐχ εὐρήσῃ ἐν αὐτῇ; διὰ τοῦτο
 πολλῶν ἐπαίνων καὶ μεγάλων ἀξία ὑπάρχει. ἦν δὲ ὥσει ὄρα
 ἕκτη τῆς ἡμέρας ὅτε ἤρξατο εἰσέρχασθαι ἐν τῇ Ἐνετίᾳ, καὶ
 ἐπλεοπόρουσιν ἕως δύνσεως ἡλίου, καὶ κατήντησαν ἐν τοῖς οἴκοις
 15 τοῦ τῆς Φερράρας μαρκίωνος. ἡ δὲ πόλις πᾶσα ἐσειόθη,
 ἐξελθόντες εἰς συνάντησιν τῷ βασιλεῖ, καὶ κρότος καὶ ἀλαλα-
 γμὸς μέγας ἐγένετο. καὶ ἦν ἰδεῖν ἕκστασιν φοβερὰν τῇ ἡμέρᾳ
 ἐκείνῃ, τὸν πολυθαύμαστον ἐκείνον τοῦ ἁγίου Μάρκου ναόν,
 τὰ παλᾶτια τοῦ δυσκόου τὰ ἐξαισία, καὶ τοὺς ἄλλους τῶν
 20 ἀρχόντων οἴκους παμμεγέθεισιν ὄντας, ἐρυσθροὺς καὶ χρυσοῖς
 πολλῶν κεκοσμημένους, ὡραίους καὶ ὡραίων ὡραιότερους. οἱ
 μὴ εἰδότες ἐπ’ ἀληθείας οὐ πιστεύουσιν, ἀλλ’ οἱ εἰδότες οἱ

3. εἰσῆρχετο P 7. ἦν] ἐνετίε M 11. εὐρεθήσεται P 12.
 ὑπάρχει καὶ ἔστιν. ἦν M 15. φερραρίας P 16. ἐξῆλθον M
 22. πιστεύουσιν P

assidebat. considens deinde dux quoque sinistra, in inferiore scamno,
 uti despota, prehensa manu eius, humane et amice colloquitur. atque
 ita paulatim, magna cum pompa, tubarum et omnium musicorum in-
 strumentorum cantu, inclitas et amplas Venetias intrabant, urbem
 vere admirandam et summe admirandam, opulentam, multiformem,
 auream et quasi tornatam versicoloremq̄ue, et mille merito afficien-
 dam laudibus, urbem sapientem, immo sapientissimam, urbem deni-
 que, quam qui dixerit alteram terram promissionis, non erraverit. de
 hac, opinor, psalmo vicesimo tertio propheta dicit: “deus super mare
 fundavit eam.” quid enim quaerat quispiam, quod illic non inve-
 niat? qua de re multis et magnis laudibus digna est. erat autem hora
 circiter sexta, quum Venetias navibus intrare coeperunt, et naviga-
 runt ad occasum solis usque, deverteruntque ad aedes marchionis
 Ferrariae. tota autem civitas commota erat, imperatori obviam se ef-
 fundens, erantque laetantium plausus clamoresque ingentes; ac licebat
 stupente animo videre eo die templum illud admirandum S. Marci,
 palatium ducis egregium, ceterasque principum domus longe maxi-

δύναται γραφῆ παραδοῦναι τὴν καλλονὴν καὶ τὴν θέσιν καὶ τῶν ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν τὴν σύνεσιν, τὸ παμπληθὲς τοῦ λαοῦ, ἐστῶτων πάντων καὶ χαιρόντων ὁμοῦ καὶ εὐφραινομένων ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τοῦ βασιλέως· ἔξέστη γὰρ ἡ ψυχὴ πάντων βλεπόντων τὴν τοιαύτην παρρησίαν, ὥστε λέγειν καὶ 5 αὐτοὺς ἐν ἐκατάσει "ὁ οὐρανὸς σήμερον, ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα γέγονε." δῆλον ὡσπερ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ κτίσματα καὶ ποιήματα τοῦ Θεοῦ οὐ δύναται τις αὐτῶν καταλαβεῖν, ἀλλὰ μόνον ἐκπλήττεται, οὕτω καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκπλήττοντο θεάματα βλέποντες· ἀλλὰ πολλὴ μεταξὺ τῶν ἐτέρων 10 διαφορὰ. ὅταν οὖν ἦλθον εἰς τὴν μεγάλην γέφυραν ἐκείνην ἦν καὶ Ῥεάλτον καλοῦσιν, καὶ ἤραν αὐτὴν ἄνω, ὅφ' ἧς διέβη ἡ τριήρης· ἦν δὲ κἀκεῖσε πλῆθος λαοῦ καὶ σημεῖα χρυσοειδῆ καὶ σάλπιγγες καὶ κρότοι καὶ ἀλαλαγμοὶ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶν εἶδος ἔξαισιόν θεάματος. ἔτι τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν τι- 15 μὴν ἦν ἔδειξαν πρὸς τὸν βασιλέα, τίς διηγήσεται; ἀπῆλθον οὖν, ὡς προεῖπον, ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ μαρκίωνος. ἐκεῖσε γοῦν ἔστησαν τὴν τριήρη. ἦν δὲ ὦρα δύσεως ἡλίου· καὶ ἀποχαιρείσας ὁ δοῦξ καὶ οἱ ἄρχοντες ἀπῆλθον οἴκαδε.

15. Φεβρουαρίου οὖν τῇ εἰκοστῇ ὀγδόῃ ἔξελθόντες τῆς 20 Β' Ἐνετίας ὃ τε βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης καὶ πᾶς ὁ κληρὸς καὶ

7. γέγονασιν ἔν P 13. σημεῖα χρυσοειδεῖς P 17. προε-
πομεν P 20. 15] περίοδος ἀπὸ Ἐνετίας εἰς Φερράραν. MP

mas, purpura et auro ornatissimas, elegantes et elegantibus elegantiores. qui oculis non ipsi viderunt, non credent, qui viderunt, scribendo consequi nequeunt pulchritudinem illam et speciem viro-
rum ac mulierum prudentiam, hominum frequentiam, qui laeti omnes gaudentesque et exsultantes super adventu imperatoris adstabant. obstupefiebant enim animi omnium, qui videbant novam hanc rem, ut etiam clamarent obstupefacti: "coelum hodie, terra et mare facta sunt:" unde apparet, quemadmodum quae in coelo a deo condita et creata sunt, nemo potest mente comprehendere, sed ea stupet tantummodo, sic illius diei spectacula qui intuerentur, stupuisse. quanquam magnum inter utrasque res discrimen est. quum igitur ad magnum illum pontem venissent, quem Realtum vocant, sublato eo, triremis transitum fecit. ibi quoque magna hominum multitudo erat cum vexillis auratis tubisque, ingens strepitus plaudentium et ovantium, denique omne, ut tribus verbis dicam, insignis spectaculi genus. ipsas autem laudes et honores, quibus imperatorem exceperunt, quis explicabit? deverterunt igitur, ut supra narravi, in aedes marchionis, ibique triremem stiterunt. fuit autem circa occasum solis. dux et primores, salutato imperatore, domum abierunt.

15. Februarii die vicesimo octavo egressi Venetiis imperator et

ἡ συνοδίᾳ αὐτῶν ἔπλεον Φερραρίας ὄδον· ὁ δὲ πατριάρχης ἀπέμεινεν ἐν Ἑνετίᾳ δι' ἔνδειαν τῶν πλοιαρίων. οὗτοι δὲ ἦλθον, ἵνα τὰ διὰ μέσου ὡς μὴ πάνυ ἀναγκαῖα εὐίσω, εἰς τὸ καστέλλι Φραγγουλῆ· ἔνθα ἀπέσωσαν καὶ ἐστήσαντο ἅπαντα 5 τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τῆς Ἑνετίας εἰς Φερραρίαν ἐλθόντα. ἦλθον οὖν διὰ ξηρᾶς ἄρχοντες ἔφιπποι ὡσεὶ πενήκοντα, καὶ προσεκύνησαν τὸν βασιλέα. καὶ ὁ λεγάτος ἦν μετ' αὐτῶν, ὅστις ποτὲ ἦλθε μετὰ τριήρεως τοῦ πάπα ἐν τῇ Κρήτῃ καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει· αὐτὸν γὰρ ἀπέσταλκεν ὁ πάπας ἰδεῖν 10 τὴν βουλὴν τοῦ βασιλέως. τότε γοῦν προστάζας ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀγαγεῖν αὐτῷ τῷ πρῶτ' ἵππους ἑκατὸν πενήκοντα, ὅπως πορευθῆ διὰ ξηρᾶς εἰς Φερραρίαν, ἔνθα ἦν ὁ πάπας. ἔμειναν οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἐκείνῃ τῇ νυκτί· τῷ δὲ πρῶτ' κελεύσαντος τοῦ βασιλέως ἀπῆλθον τὰ πλοῖα διὰ τοῦ ποτα- 15 μοῦ εἰς Φερραρίαν, αὐτὸς δέ, ὡς εἴρηται, ἐπορεύθη διὰ ξηρᾶς. τὰ δὲ πλοῖα διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπορεύθησαν. ὁ γὰρ βασιλεὺς διὰ ξηρᾶς ἀπελθὼν ὄρα ἕκτη τῆς ἡμέρας εἰσηλθὲν ἔφιππος εἰς τὴν Φερραρίαν μετὰ τιμῆς μεγάλης καὶ παρρησίας· ἦσαν δὲ μετ' αὐτοῦ πολλοὶ μητροπολίται, δηλονότι ἐπίσκοποι τοῦ 20 πάπα, καὶ ὁ αὐθέντης τῆς χώρας ὡσαύτως ἤγουν ὁ μαρκίων, ἔτι δὲ καὶ ἱερεῖς τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος κύρ Γρηγόριος, καὶ ἕτεροι ὡσεὶ δια-

1. φεράρας P

12. φεράραν P

despota omnisque clerus comitatusque eorum Ferrariam versus navigarunt. patriarcha propter penuriam navigiorum Venetiis mansit. illi igitur, ut taceam, quae in medio acciderunt, quippe minus necessaria, ad castellum Frangulinum venerunt, quo appulsae sunt et in ancoris constitent naves omnes Venetiis Ferrariam proficiscentes. ibi per continentem equis advecti viri illustres circiter quinquaginta imperatorem venerabundi salutarunt: in quibus legatus erat, qui quondam in triremi papae in Cretam et Cpolim venerat. hunc enim papa ad explorandum animum imperatoris miserat. mandavit imperator, ut steterent sibi postero mane equi centum et quinquaginta, quibus terra Ferrariam iret, ubi papa erat. itaque, nocte in eo loco transacta, mane iussu imperatoris naves per fluvium Ferrariam subvectae sunt, ipse per terram, ut dictum est, iter fecit. dum-igitur naves per fluvium agunt, imperator, in continenti profectus, hora sexta Ferrariam magno cum honore et pompa equo insidens ingressus est. comitabantur eum multi metropolitae sive episcopi papae, et ipsius loci princeps, marchio, porro sacerdotes imperatoris eiusdemque spiritualis pater Gregorius, magnus protosyncellus, atque alii, numero ferme ducenti. ita igitur intrarunt cum tubarum et musicorum in-

κόσιοι τὸν ἀριθμὸν. καὶ οὕτως εἰσῆλθον μετὰ τῶν σαλπύγγων καὶ παντὸς γένους μουσικοῦ. ἡ δὲ πόλις πᾶσα τῆς Φερραρίας συνέδραμεν ἰδεῖν τὴν τοῦ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως ἔλευσιν μετὰ αἰδοῦς καὶ τιμῆς καὶ εὐλαβείας. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκαθέζετο ἐφ' ἵππου ὠραιότατου μέλανος καὶ εὐτρεπισμένου μετὰ ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦ φάντου χασδίου· ἄρχοντες δὲ καὶ τινες ἄλλοι συνηπείγοντο αὐτῷ, μετὰ οὐρανιας λευκοειδοῦς ἐπισκεπάζοντες αὐτόν, καὶ αὕτη ἐπιμελανίζουσα ὡς ἰδέα οὐρανοῦ. καὶ ἕτερος ἵππος λευκὸς ὠραιότατος, εὐτρεπισμένος καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ, καὶ χρυσοῦς ἀετοῦς ἐπὶ τοῦ χασδίου ἔχων καὶ ἕτερα χρυσαῖα πλέγματα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, μὴ ἔχων ἀναβάτην. ὁ δὲ μακαριώτατος πάπας ἦν καθήμενος ἐπὶ τοῦ παλατίου αὐτοῦ μετὰ παντὸς τοῦ κλήρου, καρδινάλειων δηλαδὴ μητροπολιτῶν ἐπισκόπων ἱερέων καὶ ἄλλων τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, καὶ ἀρχόντων καὶ αὐθέντων πολλῶν, ἐκδεχόμενοι τὸν βασιλέα. καὶ ἐλθόντες οἱ ἔμπροσθεν ἔφιπποι, τινὲς μὲν τῶν ἀρχόντων ἐπέξενσαν, καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης, καὶ εἰσῆλθον διὰ τῆς μεγάλης πύλης ἔνδον τοῦ παλατίου, οὗ ἦν ὁ πάπας· τὸν δὲ βασιλέα εἰσήγαγον ἔφιππον δι' ἐτέρας πύλης. γνοὺς οὖν ὁ πάπας ὅτι ἐγγύς ἐστι τῆς πύλης ὁ βασιλεὺς, ἀνέστη καὶ περιεπάτει. ὃν καὶ εὗρεν ὁ βασιλεὺς ὄρθιον· καὶ θέλων γονυπετῆσαι, οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν ὁ πάπας ἀλλ' ἐδέξατο αὐτόν εἰς τοὺς κόλπους

2. μουσικῶν P

10. τοῦ om P

17. ἐπέξενσαν MP

strumentorum omnis generis strepitu; concurratque civitas Ferrariensis universa ad videndum sacratissimi domini nostri et imperatoris introitum, cum observantia, honore et verecundia. sedebat imperator in equo formosissimo nigri coloris, cui iniectum erat stratum serici villosi purpurae et auro intertextum. stipabant eum principes et alii quidam, aulaeo candidi coloris eum opacantes, nigricante tanquam coeli imago. alius equus candidus et ipse formosissimus et simili modo ornatus, in cuius strato aquilae aliaeque figurae auro intextae erant, imperatorem praecedebat, carens equite. sanctissimus papa in palatio suo cum toto clero, h. e. purpuratis, metropolitae, episcopis, sacerdotibus, ceterisque ecclesiasticis, et viris principibus ac dominis multis, imperatorem exspectans, sedebat. advectis, qui agmen ducebant, equitibus, et principibus nonnulli descenderunt, inter quos ipse despota fuit, ac per magnam portam palatii, ubi papa erat, ingressi sunt; imperatorem per aliam portam equo insidentem introduxerunt. papa, cognito, imperatorem ad portam adesse, surrexit et inambulavit, et ita spatia facientem offendit eum imperator: qui quum in genua vellet procumbere, non id permisit papa, sed eum

αὐτοῦ, καὶ δούς τὴν χεῖρα, ἤσπασατο αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. οἱ δὲ καρδινάλιοι παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν, ποιήσαντες τὸν ἐν Χριστῷ ἄσπασμόν. καὶ ὁμιλήσαντες λόγους μυστικῶς τῆς εἰρήνης ἀνεχώρησαν 5 ἀπ' ἀλλήλων· καὶ ὁ μὲν πάπας ἔμεινεν ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν συνερχομένων αὐτῷ ἐφίππων ἤχθη μετὰ σαλπύγγων ἐν ἐτέρῳ παλατίῳ εὐτρεπισμένῳ πάνυ καλῶς, κακεῖσε ἀνεπάνασατο μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπηρετῶν βασιλικῶς, μηνὶ Μαρτίῳ τετάρτῃ ἡμέρᾳ.

10 16. Πλησιάσας τοίνυν τοῦ πατριάρχου ἡμῶν ἐν τῷ ἐρύματι Φραγγουλῆ, ἔτι αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, ἰδοὺ πρὸς συνάντησιν αὐτῷ ναῦς τις ἐρχομένη καταχρυσος καὶ συρομένη ἐν τῷ ποταμῷ παρὰ τῆς σκάφης αὐτῆς, καὶ ἐζήτουν τὸν πατριάρχην εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ· ἦν γὰρ διόροφος καὶ 15 τριόροφος, ὡς ἡ παλαιὰ ἐκείνη τοῦ Νῶε κιβωτός. καὶ ἐκείνη ἀσφαλῶς ἦν περιησφαλισμένη. αὐτὴ μὲν, ὅσον μὲν ἐν τῷ ὕδατι, πίση κεχρισμένη ὑπῆρχεν, ὅσον δὲ τὸ φαινόμενον, ἐν χρώμασι διαφόροις ἦν κεκαλλωπισμένη· μικρὸν δὲ ἀνωτέρω παραθυρίδες τέτορνευμέναι, ὡς ἂν τις εἰκάσαι, μετὰ 20 κίωνων λεπτῶν ἦσαν αὐταὶ καὶ μετὰ μαρμάρων κοκκίων, καὶ ἄνωθεν τούτων πρόκυψις ὠραισιότη, ὑπεράνω δὲ πάσης τῆς νηὸς κύκλωθεν πολεμικὰ ὄργανα, καὶ ἐν μέσῳ μαγειρεῖον διὰ

5. ἀπῆλθεν P 9. 8^η ἡμέρᾳ γη: P
σεως τοῦ πατριάρχου εἰς Φερραρίαν MP
13. διὰ τῆς σκαφίδος P

10. 16] περὶ τῆς ἐλεύ-
11. ἐρείσματος P

complexus porrectaque dextera, quam ille osculatus est, ad sinistram suam collocavit. purpurati autem ad pedes eorum consederunt salutatione in Christo peracta. deinde arcano de pace collocuti, digressi sunt; et papa quidem in palatio suo mansit, imperator ab equitibus, quibuscum venerat, in aliud palatium, splendidissime instructum, cum tubarum cantu deductus est, atque ibi cum optimatibus et ministris suis regie deversatus est, mensis Martii die quarto.

16. Accedente patriarcha nostro ad castellum Frangulinum, sed tamen longe adhuc absente, navis inaurata ei obviam mittitur, per flumen a scapha sua tracta, rogaturque patriarcha, ut eam conscenderet: habebat enim duo et tria tabulata, sicut vetus illa arca Noë, et bene undique erat communita, quantum sub undis erat, pice illita, quantum undis eminens, coloribus variis decorata. paulo superius fenestrae opere, ut quis putaret, tornatili, cum columellis e rubro marmore; et supra has prolectura pulcherrima. in summa navi circumcirca disposita erant arma bellica, et in medio culina ob ascensum fumi in coelum liberum. scalae erant tum ad puppim, tum ad

τὸ ἄνωθεν εἶναι τοῦ καπνοῦ, καὶ κλιμαῖς τις παρὰ τῆς πρίμης καὶ ἕτερα τῆς πρώτης πρὸς τὸ ἀνέρχεσθαι καὶ κατέρχεσθαι τοὺς ὑπερήτας αὐτῆς. ἔσωθεν δὲ παλατίον ἄλλο, ὡσάν τις εἴπη ναὸν περικυλλῆ, καὶ κοιτῶνες διάφοροι περικεκαλυμμένοι βηλοῖς χρυσοῖς· κύκλωθεν δὲ ἀναβαθμίδες καὶ προβαθμίδαι καὶ θρόνοι καὶ παρρηπίσματα κατεστρωμένα τύποις μακροῖς, κύκλωθεν θεωρία λαμπρὰ καὶ περιφανῆς καὶ ἀξίεπαινος. κάτωθεν δὲ τοῦ παλατίου ἄλλο ὡς κατώγειον αὐτοῦ καὶ ὑποθῆκαι ὑπῆρχον πολλαί, αἱ μὲν οἴνου αἱ δὲ ἰχθύων αἱ δὲ τροφῶν ἄλλων. ἡ δὲ καλύθωσις τοῦ ὀρόφου αὐτῆς καὶ 10 ἡ θαναμαστὴ ἀπόθεις καὶ ἀνάπαυσις τῶν κοιτῶνων ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον ὠραιόταται. κατὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν οὖν διῶλεκτον ἐκαλεῖτο ἡ ναῦς ἐκείνη ὀρομπόρκειον. εἰσῆλθε γοῦν ἐν αὐτῇ ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ παντὸς τοῦ κλήρου· καὶ ἦν ἰδεῖν πλεούσαν τὴν νῆα διὰ τοῦ ποταμοῦ ὡσεὶ παλά- 15 τιον, καὶ μηδ' ὄλως εἰκάζουσαν εἶναι ἐν ὕδατι ἀλλ' ὡς ἐπὶ ξηρᾶς. πλεύσαντες οὖν διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθον εἰς Φερραρίαν, καὶ ἐπεμψαν ἀπὸ Ἐνετίας πρὸς τὸν πάπαν πρέσβεις τὸν Ἡρακλείας μητροπολίτην κύρ Ἀντώνιον καὶ τὸν Μονεμβασίας κύρ Θεοδόσιον. τῷ πρώτῳ δέ, ὡρᾶ πρώτῃ τῆς ἡμέρας, 20 παρεγένοντο τέσσαρες καρδινάλιοι καὶ ἐπίσκοποι πέντε ἐπὶ εἴκοσι, καὶ ὁ μαρκίων ὁ τῆς Φερραρίας κύριος, καὶ σὺν αὐτῷ πληθὸς ἀρχόντων ἐφ' ἵππων καὶ ἡμιόνων ὀχουμένων,

1. τὸν καπνὸν P 5. καὶ προβαθμίδαι om P 9. ἀποθῆκαι?
11. ἀπόθεις καὶ om M

proram, quibus nautici ministri ascenderent et descenderent. intus quasi palatium erat, quod diceres templum elegantissimum, et diversa conclavia, convestita velis aureis; in circuitu gradus erant et scamilla, throni et longorum tapetorum aulae: circumcirca adspectus splendidus, magnificus et elegans. infra palatium aliud quasi subterranæ conclave, et cellae complures, aliae vini, aliae piscium, aliorumve esulentorum. lacunaria et cubiculorum ad cubandum et quiescendum accommodatio pulcherrima erant. appellabatur autem navis illa Italarum lingua horoburcion. intravit igitur eam patriarcha cum archiepiscopis et universo clero, eratque eam nantem per flumen palatii instar intueri, ut nentiquam in aqua esse, sed in terra videretur. itaque flumen emensi, Ferrariam venerunt, ac miserunt Venetiis ad papam legatos Antonium, Heracleae metropolitam, et Theodosium, episcopum Monembasiae. postridie, prima hora, adfuerunt patriarcham salutatum purpurati quatuor, episcopi viginti quinque, marchio, Ferrariae dominus, et cum hoc viri nobilissimi permulti partim equis,

συναντήσαι τῷ πατριάρχῃ· ἣν δὲ ὁ πατριάρχης ἔφιππος, ἐρχόμενος ἐν τῷ μέσῳ δύο καρδινάλιων μετὰ τιμῆς μεγάλης· καὶ εὐθὺς ἀνελθόντες εἰς τὸ τοῦ πάπα παλάτιον ἠσπάσαντο ἀλλήλους τῷ ἀγίῳ φιλήματι.

5 Ἀφίεμεν οὖν τὰ ἐν τῇ συνόδῳ συμβάντα, καὶ τὰ ἀπὸ τούτων εἰς ἡμᾶς παρακολουθήσαντα εἶπωμεν.

17. Τῷ δὲ 53μς' ἔτει, τῇ κς' Ἰανουαρίου μηνός, ἠύλογηθῆν ἐγὼ Ἐλένην τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπὶ κανακλείου Ἀλεξίου Παλαιολόγου τοῦ Ἐξαμπλάκωνος· καὶ ἦν ἐν τῷδε τῷ συνοικεσίῳ παράνυμφος ὁ αὐθέντης μου ὁ δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος, ὁ κατὰ τὸ ἡμέτερον ἔθος στεφανώσας ἡμᾶς. καὶ Μαΐου πρώτῃ τοῦ 53μς' ἔτους ἐγεννήθη μοι υἱὸς τοῦνομα Β Ἰωάννης, ὃν καὶ ὁ προρρηθεὶς αὐθέντης μου ὁ δεσπότης ἀνεγέννησε διὰ τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος.

15 Τῇ δὲ 15 τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 53μς' ἔτους τοῦ παρόντος ματαίου βίου μετέστη ἡ δέσποινα ἡ κυρία Μαρία ἡ ἀπὸ τῆς Τραπεζούντος, καὶ τῇ πρώτῃ Ἰουνίου μηνός τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανε καὶ ἡ δέσποινα κυρία Εὐγένεια ἡ τοῦ Κατελιούτζη θυγάτηρ τοῦ τῆς Λέσβου αὐθέντου, καὶ ἐτάφησαν 20 αὗται ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῇ· καὶ σφοδρὸς εἶ πέρ ποτε χειμῶν τότε ἐγένετο. καὶ τῇ 15 τοῦ αὐτοῦ μηνός τὸ κοινὸν χρέος ἐπλήρωσε καὶ ἡ κυρία Ζωὴ ἡ βασίλισσα, καὶ

1. συναντήσαι τῷ πατριάρχῃ om M 5. τὰ et εἶπωμεν om M
7. δέκατον ὄγδοον P 9. ζαπλάκωνος P 12. ματω P
16. ματαίου om P ἢ κυρία δέσποινα P

partim mulis vecti. equitabat etiam patriarcha, procedens inter purpuratos duos magno cum splendore. ingressi statim palatium papae, invicem se salutarunt osculo sancto.

Sed mittamus iam, quae in synodo acta sunt, et dicamus, quae nobismet deinceps evenerunt.

17. Anno 6946, Ianuarii die 26, duxi ego uxorem Helenam, filiam Alexii Palaeologi Examplaconis, canacleo praefecti. eius coniugii paranympus dominus meus Constantinus despota fuit, qui ex more nostro nos coronavit. primo die Maii anni 6947 natus est mihi filius, nomine Iohannes, quem idem ille dominus meus despota e sacro fonte suscepit.

Die Decembris decimo septimo anni 6948 cessit ex hac inani vita despoena Maria Trapezuntia, et primo die Iunii eiusdem anni etiam despoena Eugenia, Catelutzae, Lesbiorum principis, filia, mortem obiit, sepultaque est utraque in monasterio Pantocratoris. dura tum hiems erat, si unquam antea. die decimo septimo eiusdem mensis commune debitum persolvit Zoë imperatrix, et sepulta est in monasterio Mar-

ἐτάφη ἐν τῇ τῆς κυρίας Μάρθας μονῇ. καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ
 μηνί τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπανέστρεψαν πάντες εἰς Κωνσταντι-
 νούπολιν οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀπελθόντες ἕνεκεν τῆς συνόδου, ὁ
 βασιλεὺς λέγω καὶ ὁ δεσπότης καὶ οἱ λοιποί, ἄνευ τῶν ἐκείσε
 ἐν Ἰταλίᾳ ἐναπολειφθέντων τριῶν, τοῦ πατριάρχου κὺρ Ἰω-
 σήφ ἐν Φλωρεντίᾳ πρὸς κύριον ἐκδημήσαντος καὶ τοῦ Σάρ-
 δεων μητροπολίτου ἐν Φερραρίᾳ. καὶ ὁ Νικαίας πρόεδρος
 ἐν Ῥώμῃ ἐναπέμεινε τοῦνομα Βησσαρίων, ὃν μετὰ τὴν τοῦ
 πατριάρχου ἀπὸ τῶν ὧδε ἀποδημίαν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνο-
 δος αὐτὸν εἰς πατριάρχην ἐψηφίσαντο. εἶτα ἕνεκέν τινων¹⁰
 συγχύσεων καὶ σκανδάλων μὴ ἔλθῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν
 ἀλλ' εἰς Ῥώμην προσμείνας, ὁ ἄρκος ἀρχιερεὺς καρδινάλην
 ἐποίησεν αὐτὸν καὶ πλεῖστα σιτηρέσια αὐτῷ ἐδώρησατο. τῇ
 δὲ κς Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀνα-
 στάσεως κυριακῇ, ἐγεννήθη μοι ὁ δευτέρος υἱὸς Ἀλέξιος, ὃς¹⁵
 μετὰ τριάκοντα ἡμέρας ἀπέθανε. καὶ τῷ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ
 ἔτους ἐγένετο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κὺρ Μητρο-
 φάνης ὁ πρὶν Κυζίκου μητροπολίτης.

18. Καὶ τῇ ε' Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ ςμθ' ἔτους προσ-
 ἐτάχθη ἀπελθεῖν με εἰς Λέσβον, ἔνθα καὶ κατέστησα ἵνα²⁰
 εἰς γυναῖκα λάβῃ ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος ὁ ἀυθέντης
 μου τὴν κυρίαν Αἰκατερίναν, θυγατέρα τοῦ τῆς εἰρημένης γῆ-

7. ὁ δὲ Βησσαρίων τοῦνομα, ὃς καὶ τῆς Νικαίας πρόεδρος ἦν,
 ζῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐναπέμεινε, ὃν P 14. κςη μαρτίου μηνὸς P
 15. ὁ δευτέρος οὐμ P ὃς — ἀπέθανε] καὶ ζήσας τριάκοντα
 ἡμέρας μόνον M

thae. mense Februario eiusdem anni, quotquot synodi causa in Ita-
 liam profecti fuerant, Cpolim redierunt, imperator, Demetrius despota,
 et reliqui, tribus in Italia relictis, Iosepho patriarcha, qui Florentiae
 ad dominum concessit, Sardiensium metropolita, qui Ferrariae obiit,
 et Bessarione, Nicaeae episcopo, qui Romae mansit; quem post Iose-
 phi patriarchae obitum imperator et synodus subrogarunt in locum
 eius. at ille propter perturbationes rerum et contentiones quasdam
 non venit Cpolim, sed Romae haerens, a summo illo archiepiscopo
 purpuratus factus et stipendiis liberalissime donatus est. eodem anno,
 die vicesimo septimo Martii, quae erat dominica resurrectionis, alter
 filius mihi natus est, Alexius, qui tamen intra dies triginta obiit
 vere eiusdem anni patriarcha Cpolis factus est Metrophanes, qui ante
 metropolita Cyzici fuerat.

18. Die sexto Decembris anni 6949 in Lesbum missus sum, ut
 Constantinus despota, dominus meus, Aecaterinam, Notariae Palaeo-
 logi Cateliutzae, eius insulae principis, filiam, in matrimonium acci-

σου αὐθέντου κύρ Νοταρᾶ Παλαιολόγου τοῦ Γατελιούτζη,
καὶ τὴν τοῦ γάμου μνηστείαν ἐποίησα. τῇ δὲ ις' Ἀπριλλίου
τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τῇ τοῦ πάσχα ἀγία κυριακῇ, ἐγεννήθη μοι
θυγάτηρ τοῦνομα Θάμαρ, ἣν ἀνεθέξατο καὶ αὐτὴν ἐκ τοῦ
5 ἀγίου βαπτίσματος ὁ εἰρημένος δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος
ὁ αὐθέντης μου. καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ Παῦλος Ἀσιάνης
παραλαβὼν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀσανίαν ἔφυγεν εἰς Με-
σημβρίαν, δι' αἰτίαν ὅτι ἐρώμενος αὐτῆς ὁ δεσπότης κύρ Δη-
μήτριος εἰς λέχος ἐζήτηι αὐτήν, ὃ δὲ βασιλεὺς καὶ κύρ Κων-
10 σταντῖνος ὁ δεσπότης καὶ οἱ ἀντάδελφοι αὐτοῦ ἅμα τῇ δε-
σποίῃ καὶ μητρὶ οὐκ ἠνέσχοντο ἀκοῦσαι. ἐν δὲ τῷ ἀπελ-
θεῖν αὐτὸν εἰς Μεσημβρίαν καὶ ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος
ἐκεῖσε κρυφῶς παραγενόμενος εἰς νόμιμον γυναῖκα ἔλαβεν
αὐτήν. τῇ δὲ κζ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπῆλ-
15 θεν εἰς Λέσβον ὁ αὐθέντης μου ὁ δεσπότης κύρ Κωνσταντι-
νος μετὰ βασιλικῶν τριήρων, καὶ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν
εἰρημένην κυρίαν Αἰκατερίναν τὴν Κατελιούτζεαν, δρογγα-
ρίου ὄντος ἐν ταῖσδε ταῖς τριήρεσιν Λουκᾶ τοῦ Νοταρᾶ τοῦ
μετὰ ταῦτα μεγάλου δουκὸς γενομένου. καὶ τῷ Σεπτεμβρίῳ
20 μηνὶ τοῦ εϛ' ἔτους καταλείψας ἐκεῖσε τὴν δέσποιναν καὶ
γυναῖκα αὐτοῦ ὁ αὐθέντης μου, εἰς τὸν αὐτῆς πατέρα ἦλθο- 43
μεν εἰς Πελοπόννησον μετὰ τῶν αὐθεντικῶν τριήρων καὶ
ἐτέρας ἄλλης τριήρεως τῆς Λέσβου. τῇ δὲ κ' Ὀκτωβρίου

1. ντορῆ P κατελιούτζη P 7. λεσβερίαν M 9. ὁ δὲ δεσπότης
κύρ K. P 11. αὐτὸς δὲ ἐν τῷ ἐπανέλθειν εἰς Μεσημβρίαν καὶ τοῦ
δεσπότηου κυρίου Δημητρίου ἐκεῖ κρυφῶς παραγενόμενου εἰς P
23. κδ⁷ P

peret, ac perfecti coniugii sponsalia. eiusdem anni Aprilis die decimo
sexto, ipsa dominica paschae, Thamar filiam suscepit, quam et ipsam
Constantinus despota, dominus meus, e sacro baptismate sustulit.
eodem die Paulus Asanes, cum Asania filia Mesembriam profugit,
quoniam eius amore captus Demetrius despota lecti societatem eam ex-
petebat, imperator autem et Constantinus despota, eius fratres ger-
mani, cum despoena matre id nec audire sustinebant. die vicesimo
septimo Iulii eiusdem anni dominus meus, despota, regis triremibus in
Lesbum profectus est accepitque in matrimonium Aecaterinam illam
Cateliutzenam, drungario navibus praefecto Luca Notara, qui postea
magnus dux factus est. mense Septembri autem anni 6950 dominus
meus, despoena uxore apud eius patrem relicta, assumpsit me in Pe-
loponnesum, triremibus principalibus et una Lesbica usus. vicesimo
Octobris die ad ameram et imperatorem ablegatus sum, cum secreto

τοῦ αὐτοῦ ἔτους προσταχθεὶς ἐγὼ διέβην πρὸς τὸν ἀμνηρῶν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα, ἔχων καὶ ἀπόκρυφον μυστήριον, ὅτι εἰάν δώσῃ τοῦτο ὁ βασιλεύς, ἀπελθεῖν με πρὸς τὸν δεσπότην κῆρ Δημήτριον ἄνω εἰς τὴν Μεσημβρίαν, καὶ δώσω ἐκεῖνος ἅπαντα τὸν τόπον ὃν ὁ αὐθέντης μου ἐν τῇ Πελοπον-⁵ νήσῳ εἶχεν· αὐτὸς δὲ ἔλθῃ πάλιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔγῃ τὴν Σηλυμβρίαν καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκεῖσε τῆς μαύρης θαλάσσης ἦτοι τοῦ Εὐξείνου πόντου ἄχρι τῶν Λέρκων, διὰ τὸ ἐγγύς εἶναι τῆς πόλεως ἕνεκεν τῆς ἐλπίδος τῆς βασιλείας, ὡς ἤγαπα καὶ ὁ βασιλεύς, ὃς με καλῶς ὑπεδέξατο. καὶ ἀπέσω-¹⁰ σα ἐγὼ τῷ Ἰανουαρίῳ μηνὶ εἰς Μεσημβρίαν πρὸς τὸν δεσπότην κῆρ Δημήτριον· αὐτὸς δὲ ἦν ἐτοιμάζων ἵνα κατὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἔλθῃ, καὶ ἀπέπεμψέ με ἄπρακτον ἔνεκεν τούτου. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς διέτριβον ἐγὼ ἐκεῖσε, ἐν ἀποπληξίᾳ δεινῇ περιπεσῶν ὁ¹⁵ Παῦλος ἐναπέψυξεν. ἐμοῦ δὲ ἐπανωστρέψαντος εἰς τὴν πόλιν, καὶ προσμένοντός μου ὅπως ὄρισμῷ τοῦ βασιλέως ἐπαπέλθω πρὸς τὸν αὐθέντην μου εἰς Πελοπόννησον, ἰδοὺ τῇ κῆρ τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπέδραμεν ὁ δεσπότης κῆρ Δημήτριος μετὰ στρατῶν καὶ ἀπέκλεισε τὴν πό-²⁰ λιν, φθειράς καὶ ζημιώσας οὐς εὔρεν ἐξωθεν, ἔχων καὶ μεθ' ἑαυτοῦ συμμάχους μέγας ἱκανὸν ἐκ τοῦ τῶν Τούρκων στρατοῦ· ἐν ᾧ δὴ μηνὶ ἐγεννήθη αὐτῷ ἡ θυγάτηρ ἣν ἔλαβεν ὕστερον εἰς γυναῖκα ὁ ἀμνηρῶς Μεεμέτης. καὶ τῷ Ἰουλίῳ

7. Μεσημβρίαν P, Σηλυμβρίαν margo 23. ἡ om P 24. με-
χεμήτης P.

mandato, ut, si assentiretur imperator, transirem Mesembriam ad Demetrium despotam, eique oppida et loca omnia traderem, quae in Peloponneso dominus meus habebat; ipse, Cpolim reversus, Selymbriam cum locis ad mare nigrum sive pontum Euxinum finitimis usque Descā haberet, urbi vicinus esse cupiens propter spem imperii. probata haec sunt ab imperatore, qui benigne me excepit. itaque mense Ianuario Mesembriam ad Demetrium despotam calvus perveni, qui tamen, ad bellum Cpoli et imperatori ac fratri inferendum quum maxime se parans, re infecta me dimisit. diebus autem, quibus illic commorabar, Paulus gravi tactus apoplexia exspiravit. reverso me igitur in urbem, et exspectante, ut iussu imperatoris ad dominum meum in Peloponnesum redirem, ecce die vicesimo tertio Aprilis eiusdem anni Demetrius despota cum exercitu adfuit et ever- sis delictisque, quoscunque foris offendit, urbem obsedit, auxilium sa- tis magnis Turcorum adiutus. eodem mense filia ei nata est, quam postea in matrimonium duxit Mehemetes ameras. mense Iulio eus-

μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐρχομένον τοῦ αὐθέντου μου καὶ δεσπότου κὺρ Κωνσταντίνου εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, καὶ διὰ τῆς Λέσβου διελθόντος, ἔλαβε καὶ τὴν δέσποιναν τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ ἐν τῇ Ἀθήνῃ ἐλθόντος ἐπολε-
 5 μῆθη ὑπὸ τοῦ στόλου παντὸς τῶν Τούρκων ἡμέραις πολλαῖς ἐκεῖ εὐρεθέντος· τῇ δὲ θεοῦ βοηθείᾳ ἀπῆλθεν ἄπρακτος ἀπ' αὐτοῦ ὁ στόλος. ἡ δὲ δέσποινα ἢ τούτου σύννευος ἀπὸ τῆς περιστάσεως ἀσθενήσασα καὶ ἐκτροπείσα τῷ Ἀγούστω
 10 μῆνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸ Παλαιόκαστρον τοῦ αὐτοῦ τῆς Ἀθήνων νησίου ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. καὶ τῇ ιδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ ςθνα' ἔτους ἐγεννήθη μοι ὁ ἕτερος υἱὸς Ἀλέξιος. καὶ τῷ Νοεμβρίῳ μῆνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν ὁ δεσπότης καὶ αὐθέντης μου. καὶ τῇ α' Μαρτίου ἔλαβε ἀπὸ τὸν βασιλέα τὴν Σηλυμβριάν, καὶ ἀπέστειλεν
 15 ἐμὲ ἐκεῖσε διοικεῖν, καὶ οὕτως προσέταξέ μοι φυλάττειν αὐτὴν μετὰ ἐπιμελείας διὰ τὴν ὑποψίαν ἣν εἶχομεν ἐκ τοῦ ἀμηνῶ καὶ τοῦ δεσπότου κὺρ Δημητρίου καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ βασιλέως.

19. Τῷ δὲ Ἰουνίῳ μῆνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν εἰς
 20 Κωνσταντινούπολιν Λέων ὁ Φραγκόπουλος ὁ πρωτοστράτωρ, ὁ ἐπ' ἀδελφῇ υἱὸς τοῦ πάλαι μεγάλου πρωτοστράτορος Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃν ἡ ἱστορία ἀλλάχου εἰδήλωσε. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπιτροπικὴν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου διηρ-

11. ὁ om P 14. Σηλυβριάν P 17. πρὸς τὸν βασιλέα τῶν
 Τούρκων καὶ τὸν δεσπότην κὺρ Δημητρίου καὶ αὐτὸν δὴ τὸν βα-
 σιλέα P 19. εἰκοστὸν P 10. Ἰουλίου P 20. λέγων M

dem anni Constantinus despota, dominus meus, ad opem urbi feren-
 dam per Lesbum proficiscens, coniugem despoenam secum abduxit. in
 Lemnum ut venit, universa eum classis Turcarum, quae dies ibi com-
 plures steterat, oppugnavit, sed divino auxilio factum est, ut conatu
 irrito discederet. despoena autem, eius coniux, ex eo casu morbo
 correpta, abortu facto, Augusto mense eiusdem anni Palaeocastri,
 quod est illius insulae oppidum, defuncta et sepulta est. duodecimo
 die mensis Septembris 695: alius filius mihi natus est, Alexius: quo
 eodem anno, mense Novembri, despota et dominus meus in urbem
 advenit, et calendis Martiis ab imperatore Selymbria donatus, ad
 administrandam eam me ablegavit, cohortatus, ut eam diligenter cu-
 stodirem, propter suspicionem, qua ameram et Demetrium despotam
 ipsamque imperatorem habebamus.

19. Mense Iunio eiusdem anni Cpollim venit Leo Francopulus,
 prototrator, filius sororis Nicephori Melissenii, magni quondam proto-
 tratoris, de quo alio huius historiae loco dictum est: qua de causa
 idem, nempe ut nepos illius magni prototratoris, iussu Theodori

χεν, ὡς τοῦ ῥηθέντος μεγάλου πρωτοστράτορος ἀνεψιός, προστάξει τοῦ δεσπότου κύρ Θεοδώρου, ἕως οὐ παρέδωκεν αὐτὴν τῷ δεσπότη κύρ Κωνσταντίνῳ, ὡς προγράφεται. τότε ὀρισθεὶς καὶ γὰρ ἐκ τῆς Σηλυμβρίας ἐπανῆλθον εἰς Κωνσταντινουπόλιν. καὶ ἀναμεταξὺ τῶν ἀδελφῶν συμφωνίαι γεγόνασι τοιαῦται, ὅτι ὁ μὲν αὐθέντης μου ὁ δεσπότης Κωνσταντίνος ἀπέλθῃ εἰς Πελοπόννησον καὶ τὸν τόπον ἅπαντα τοῦ δεσπότου κύρ Θεοδώρου λάβῃ, ὁ δὲ κύρ Θεόδωρος εἰς τὴν πόλιν ἔλθῃ καὶ τὴν Σηλυμβρίαν λάβῃ. ἃ δὴ καὶ ἐγένετο. καὶ τῇ δεκάτῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 599 ἔτους ὁ αὐθέντης μου ὁ δεσπότης ἐξῆλθε μετὰ νηὸς ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ πλεύσας εἰς Πελοπόννησον, καὶ πάλιν μετ' αὐτῆς δὴ τῆς νηὸς ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέσωσεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῷ Μαρτίῳ μηνὶ παρέδωκα αὐτῷ τὴν Σηλυμβρίαν. καὶ ἐμβάντος μου εἰς νῆα τὴν ἐκ Κρήτης Ὑαλινῆ Ἀντωνίου, εἰς τὴν τῆς Εὐρίπου Κάρυστον ἐπαφῆκέ με. καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ Ἰουνίου διὰ τῆς ξηραῖς ὁδοῦ ἔφθασα εἰς τὴν Σπάρτην. καὶ ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος ἐξῆτει με τὰ πλείστα καὶ παρώτρυνε ἵνα καὶ τὴν Σηλυμβρίαν ἔχω καὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ ὑποχειρίων εὐρήσωμαι. διερχόμενος οὖν καὶ γὰρ εὐρον καὶ τὸν Ἴσθμόν οἰκοδομηθέντα παρὰ τοῦ αὐθέντου τοῦ δεσπότου κύρ Κωνσταντίνου τῷ παρελθόντι ἔαρι. φθάσαντός μου οὖν εἰς τὴν Σπάρτην, μετὰ τινος ἡμέρας οὐ πολλὰς ἤλθην εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν μετὰ πλείστων τριήρων ὁ

2. ἐπιτρέψῃ P

16. κάριστρον M

17. διὰ ξηραῖς ἔφθ. P

despotae Messeniaci sinus praefecturam procurabat, donec ea, ut supra narravimus, tradita est Constantino. tum ego quoque iussus Selymbria Cpolim redii, factaeque sunt inter fratres haec pactiones, ut Constantinus despota, dominus meus, in Peloponnesum discederet, et ditionem omnem Theodori despotae occuparet, Theodorus Cpolim veniret et acciperet Selymbriam. itaque factum est. decimo die Octobris 692 despota, dominus meus, ab urbe navi in Peloponnesum profectus est, qua navi Theodorus despota mense Decembri eiusdem anni in urbem rediit, cui ego mense Martio Selymbriam tradidi, ingressusque navem Cretensem Antonii Hyalinae et Carystum ad Euripum delatus, tertio die lunii pedestri itinere Spartam perveni. Theodorus despota autem vehementer me rogabat cohortabaturque, ut etiam Selymbriam gubernare vellem et e primis eius subiectis esse. in transeundo igitur Isthmum a Constantino, domino meo, aestate praetorita structum inveni; et diebus non multis post, quam ego Spartam veni, purpuratus et vicecancellarius et catholicus papae legatus multis triremibus Cpolim appulsus est propter Hungarorum re-

καρδινάλιος καὶ βικεκαγκελλάριος καὶ καθολικὸς τοῦ πάπα
 λεγάτος διὰ τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν τοῦ ἑθγὸς τῆς Οὐγγαρίας
 ἐξέλευσιν. ἐστάλην καὶ γὰρ αὐθις πρέσβυς πρὸς τε τὸν βασι-
 λέα καὶ τὸν ἀμηνῶν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν ῥήγα, ἀλλὰ δὴ καὶ
 5 πρὸς τὸν πρεσβευτὴν ἦτοι λεγάτον καὶ πρὸς τὸν καπητάνιον
 Ἀλουϊσίον Λαουρεδανὸν διὰ τινὰς ἀναγκαίας δουλείας, πρὸς
 οὗ προβῶσι τὰ πράγματα. διερχόμενος οὖν εἰς τὴν Κόριν-
 θον τῇ λ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἵνα τὰς τριήρεις τοῦ στόλου
 10 ρίνθου Μάρκον, ὃς καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῶν ἐγεννήθη καὶ συν-
 ανεγράφη ἡμῖν καὶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ τῆς μητροιᾶς αὐτοῦ
 πολλὰ πιεζόμενος μεγάλας θεραπείας παρὰ τῶν γεννητῶρων
 μου εὗρισκεν, ὃς καὶ ἀναγκασθεὶς ἐκ τοῦ πολλοῦ κακοῦ ἔφυγε
 15 τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν τῶν Ξανθοπούλων μονὴν
 ἀπῆλθε καὶ χρησιμώτατος κατεστάθη. φθάσας οὖν ἐγὼ εἰς
 Εὐριπον καὶ μὴ εὐρῶν τὰς τριήρεις δι' ἄλλον πλευσίμου εἰς
 Ἀἴμνον ἀπέσωσα, κατέισε εὐρῶν τριήρησιν τινὰ βασιλικὴν
 ἀπεσώθην εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Νοεμ-
 βρίου τοῦ 597 ἔτους.

20 Καὶ τῷ αὐτῷ μηνί, ἑνδεκάτῃ, ὃ ῥῆξ τῆς Οὐγγαρίας
 ἀπεκτάνθη παρὰ τοῦ ἀμηνῶ εἰς τὴν Βάρναν, τοιουτοτρόπως
 συγκροτηθέντος τοῦ πολέμου ἀνὰ τῶν Οὐγγρων καὶ Τούρκων.
 ὁ τοῦ ῥηγὸς στρατὸς ὑπερεῖχε κατὰ πάντα, ὃ δὲ Τούρκων

1. ἀντικαγκελλάριος P 2. οὐγκαρίας P 6. λαουρεδάνην P
 7. οὐ] ἄς P 15. ἀπεκατεστάθη P

gis adversum impios expeditionem. quare ego rursus ad imperatorem,
 ameram, ipsumque regem, quin etiam ad legatum et praefectum Aloy-
 sium Lauredanum super negotiis quibusdam necessariis missus sum,
 exploratum, quo res procederent. ut veni Corinthum die Augusti tri-
 cesimo, triremes classis in Euripo consecuturus, sepultum reperi pium
 et bonum Marcum, Corinthi episcopum, qui et in aula nostra natus,
 et nobiscum educatus fuerat, et, ab iniusta noverca multum cruciatus,
 a parentibus meis non mediocria expertus erat solatia, sed tamen,
 adversissimis casibus exagitatus, patre relicto, in Xanthopulorum mo-
 nasterium secessit, ubi vitam egit laudatissimam. in Euripum igitur
 ut veni, nec inveni triremes, alia navi Lemnum traieci, ibique re-
 perta triremi quadam imperatoria, Cpolim delatus sum ineunte No-
 vembri anni 6953.

Eodem mense, die undecimo, Hungarorum rex apud Varuam ab
 amera caesus est, pugna inter Hungaros et Turcas ita excitata. regis exer-
 citus ubivis superior erat, et ameras cum omni concilio suo opportu-
 nitatem quaerebat recedendi, si possent: ingens enim timor et tremor

ἀμηρῶς καὶ πᾶσα ἡ συμβουλὴ αὐτοῦ ἐζήτουν εὐκαιρίαν ἀναχωρησαί, εἰ δυνατόν ἦν· πολὺς γὰρ φόβος καὶ τρόμος ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς ἀσεβεῖς. οἱ δὲ τοῦ Οὐγγρου ἐκ τοῦναντίου μετὰ χαρᾶς καὶ τόλμης καὶ ἀνδρίας θαρσαλέως ἐστήκεισαν, ἔλπιζοντες ἵνα τῆς νίκης τύχῃσι καὶ τὸν ἀμηρῶν καὶ πάντα⁵ τοὺς αὐτοῦ αἰχμαλωτίσωσιν. ἐπὶ δὲ τὴν αὐριον θέλοντες οἱ Οὐγγαροὶ ἵνα τὸν πόλεμον κροτήσωσι, καὶ βουλῆς γενομένης ἀνὰ αὐτῶν, ὃ ῥῆξ καὶ ἕτεροὶ τινες διεκρίνον λέγοντες ἵνα αὐτομάτως ὃ ῥῆξ τὸν πόλεμον συνάψῃ καὶ ἕως τῆς σκηνῆς τοῦ ἀμηρῶ, εἰ δύναίτο, φθάσῃ, ὅπως ἡ φήμῃ τῆς νίκης καὶ¹⁰ τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ κηρυχθῆ ἔν τῷ κόσμῳ· ῥᾶδιον γὰρ καὶ
 44 ἐν εὐκολίᾳ ἐλογίζοντο τὴν νίκην καθ' ἑαυτούς. ὃ δὲ Ἰαγκὸς ὃ καὶ κυβερνήτης αὐτοῦ ὡς φρόνιμος καὶ πρακτικὸς ἐν πολέμοις τὰ ἐναντία φρονῶν ἔλεγε "τῆς τύχης τὸ ἕστατον οὐδεὶς οἶδε· διὸ ἡ βασιλεία σου οὐκ ἔστιν ἀνάγκη ἵνα τοιοῦ-¹⁵ τως ἐπιχειρισθῆς. ἐπικίνδυνόν ἐστι τὸ πρᾶγμα. ἀλλ' ἐγὼ πράξω ὅσα παρὰ τῆς βασιλείας σου προσταχθῶ· καὶ εἰ μὲν ἡ τύχη ἐμοὶ βοηθήσῃ, ἕως τῆς σκηνῆς τοῦ ἀμηρῶ ἐγὼ ἀπελεύσομαι. καὶ εἰ μὲν ἡ νίκη ἕως τέλους ἔσται εἰς ἡμᾶς καὶ ἐγὼ ἐπαναστρέψω, δόξα τῷ θεῷ, ἡ νίκη τῇ βασιλείᾳ σου ἔστι²⁰ καὶ ἔσται· εἰ δὲ ἀποκτανθῶ, οὐδέν ἐστι τὸ ἐμποδίζον ὑμᾶς. ἐμβλέψατε τὴν γνώσιν τοῦ ὄψεως, ὅς πάντοτε τὴν κεφαλὴν σκέπων ὄλον τὸ σῶμα ὑγιαίνει· εἰ δὲ πληγῇ ἡ κεφαλὴ, ὄλον

3. δὲ οὐγγροὶ P

12. Ἰαγκὸς P, qui in margine: οὗτος ἦν τῷ γένει βλάχος, δυνπερ καὶ ἰωάννην κυρβίνον καλοῦσι.

15. τοιοῦτοτρόπως P

18. παρελεύσομαι P

19. κάγω ἀποδώσω

δόξαν P

Impios invaserat. Hungari contra laetabundi audacter et fidenter stabant, victuros se esse sperantes ameramque et universas copias eius oppressuros. itaque, quum postridie pugnam committere Hungari cuperent, concione habita, rex et alii quidam statuerunt, ut ultro ipse rex proelium consereret et ad tentorium amerae usque, si posset, penetraret, ut fama victoriam virtutemque eius toto orbe praedicaret. facilem quippe et nullius negotii victoriam fore arbitrabantur. at Iancus, gubernator eius, ut vir prudens et bello expertus, contraria sentiens, dixit: "fortunae inconstantiam nemo novit; nec ulla necessitas est, istud ut coneris. periculosum enim facinus est. at ego faciam, quidquid a maiestate tua iussus fuero; ac, si mihi fuerit fortuna, penetrabo ad tabernaculum amerae. quod si usque ad extremum victoria nobis constiterit et ego rediero, gloria dei, victoria maiestatis tuae est eritque. sin occumbam, nihil idcirco vos remorabitur. intuemini serpentis prudentiam, qui semper caput tegendo totum corpus conservat, capite autem percusso, toto corpore perit. eodem modo, si maiestas

τὸ σῶμα ἀπόλλυται. τοιοῦτως καὶ εἰ ἡ βασιλεία σου ἐπιχειροσθῆς καὶ τὸνναντίον συμβῆ, ὃ δέομαι τοῦ κυρίου μου μὴ γένοιτο, πάντες ἡμεῖς προφανῶς ἀπολλύμεθα.” ὁ δὲ ῥῆξ μὴ δεχθεὶς τὴν τοῦ Ἰάγκου βουλήν, τῷ πρώτῳ συγκροτηθέντος 5 πολέμου ἰσχυροῦ καὶ φοβεροῦ καὶ πολλῆ αἵματοχυσία καὶ σφαγῇ ἐκ τοῦ τῶν Τούρκων μέρους ἐγεγόνει. ὁ δὲ ῥῆξ φθῦσας ἄχρως ἐγγὺς τῆς σκηπῆς τοῦ ἀμηρᾶ, ἐβούλετο φεύγειν ὃ ἀμηρᾶς· οἱ δὲ ἰαννιτζᾶριοι οὐκ εἴασαν αὐτόν, εἰ καὶ εἰς δειλίαν ἐνέπεσεν Θεωρῶν τὸν ῥῆγα ἀνδρείως μαχόμενον, ἀλλὰ 10 χειροπέδαις σιδηραῖς κρατήσαντες τὸν ἵππον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδύνατο φεύγειν· οἱ καὶ ἠγωνίσαντο ἰσχυρῶς περὶ τῆς τοῦ ἀμηρᾶ σωτηρίας. ὁ δὲ ῥῆξ δι’ ἄλλης ἀνδρείως μαχόμενος, ἵνα τὸν ἀμηρᾶν καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ κερδήσῃ, καὶ τις τῶν ἰαννιτζᾶρων τὸννομα Χαμουζῦς, ἐκ τῆς Πελο- 15 πονήσου δρομώμενος, τὸν ὀπισθεν πόδα τοῦ ἵππου τοῦ ῥῆγος τρώσας ἀξίτη, ἦν ῥίψας κατὰ τοῦ ἵππου, καὶ ἐν τῇ γῆ πεσῶν σὺν τῷ ἀναβάτῃ, οὕτω δραμῶν αὐτὸν ἀποκεφάλισεν· καὶ μετὰ ἀλαλαγμοῦ, ὡς σύνθηδες τοῖς ἀσεβέσι, τὴν τούτου κεφαλὴν ὑψωσαν ἐπὶ δόρατος. καὶ ἰδόντες οἱ Οὐγγροὶ διεσκοπεύ- 20 σθησαν ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν, καὶ ἐν τῷ φεύγειν αὐτοὺς πολλοὶ ἐάλοντο καὶ ἐφρονεύοντο· καὶ τοῦτο ἐκ τῆς κακῆς συμβουλῆς συνέβη. τῷ δὲ εἰρημένῳ ἰαννιτζᾶρῳ Χαμουζᾷ ὁ ἀμηρᾶς ἀνταμείψας τὴν ἀνδρίαν καὶ τόλμην αὐτοῦ δρογγύριον τῆς

1. τοιουτοτρόπως P εἰ om P σου ζητεῖς ἐπιχειροσθῆναι καὶ εἰ τοῦν. P 6. φυγῇ M 12. ἀνδρείως P 17. οὕτω) καὶ οὐ P 20. πολλοὺς ἐάλωσαν καὶ ἐφρόνευσαν P 21. βουλῆς P

tua impressionem fecerit, et secus res ceciderit, quod deum rogo ut ne fiat, manifestum est, nos omnes perituros esse.” at rex, Ianci consilium aspernatus, sequenti luce proelio ingenti et horribili comisso, cum magna strage et caede Turcarum, ita prope ad tentorium amerae penetravit, ut is iam fugae se committere cogitaret. verum non dimiserunt eum iannitzarii, quantumvis timore percussus, quum regem tam animose dimicantem videret, sed compedibus ferreis equum eius adstrinxerunt, ut fugere non posset, ac strenue dimicantur de salute eius. interim rex viriliter pugnabat, amera cum omni eius apparatu potiri cupiens, quum quidam de iannitzariis, Chamuzas vocabulo, ex Peloponneso oriundus, posteriorem pedem equi regis, vibrata securi, vulneravit, eumque, cum equo humi prolapsum, consecutus occidit. tum laetis clamoribus, ut mos est impiis, caput hastili praefigunt. id ubi viderunt Hungari, huc illuc dissipantur, multique in fuga capti et interfecti sunt. hic igitur mali consilii eventus fuit. iannitzarum autem illum Chamuzam ameras, fortitudinem eius et au-

αὐτοῦ βίγλας τετίμηκεν, ὃ λέγεται τῇ αὐτῶν διαλέκτῳ *ιαννιτζάραγας*, καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν καὶ βεζίρην αὐτὸν ἐποίησε.

Τῇ οὖν ιζ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους γέγονε παγκόσμιος καύσων καὶ ἄξιος μνήμης· ἐν ᾗ δὴ θέρει καὶ ὁ 5 πνευματικὸς κύρ Γρηγόριος ὁ Μελισσηνὸς πατριάρχης ἐγένετο. καὶ τῇ ιε' τοῦ Ἀυγούστου μηνὸς ἐγεννήθη μοι υἱὸς Ἀνδρόνικος τοῦνομα, ὃς ἔζησεν ἡμέρας καὶ μόνον ὀκτώ. καὶ τῇ 5θῇ ἔτει ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ φθίνοντι ἐλθόντος μου εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῶν τῆς Ἑνετίας ἐμπορικῶν τριήρων, 10 καὶ Σεπτεμβρίου πρώτη τοῦ 5θῆ ἔτους εὐηργετήθη τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης καὶ διοίκησιν καὶ πάντων τῶν περὶ αὐτῆς, ἦγον Κουλά, Ἑβραϊκῆς Τρίπης, Τζεραμίον, Παγκότων, Σκλαβοχωρίου, καὶ πάντων τῶν ἄλλων αὐτῆς χωρίων, καὶ πάντα τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν, ὡς οὐκ εἶχεν οὐδεὶς ἄλλος 15 πώποτε τὴν τοιαύτην διοίκησιν. εἶπέ μοι δὲ καὶ ταῦτο ὁ αὐθέντης μου, “ἐνεκεν τῆς σῆς χρηστῆς δουλοσύνης καὶ τῆς ἐμῆς πρὸς σὲ ἀναδοχῆς καὶ ἀγάπης εὐηργετήσαμέν σοι τὴν Βτῆς Σπάρτης διοίκησιν, καὶ οὕτως θέλω εἶναι καὶ αὕτη ὡς τῆς Κορίνθου καὶ Πάτρας, ὧν τὴν μὲν ἔχει ὁ Καντακουζηνός 20 νὸς Ἰωάννης, τὴν δὲ Ἀλέξιος ὁ Λάσκαρις. καὶ γίνωσκε ὅτι ἕτερον μεσάζοντα οὐ ποιήσω πάρεξ τὸν Σοφιανὸν Εὐδαίμονα Ἰωάννην, ὃν ἔχω. ἀλλ' οὐδ' ἐναυθὰ εὐρήσομαι ἀεὶ, ἀλλὰ

1. δ — ἐποίησε om P 13. ἤτοι P κεραμίου P 17. μου
 ὅτι ἐπεὶ ἐνεκεν P

daciam remunerans, drungarium biglae, qui ipsorum lingua iannitzagaras dicitur, ac brevi intervallo vezirem creavit.

Decimo septimo die mensis Iulii eiusdem anni, toto orbe aestus ingens et memorabilis fuit: qua aestate spiritualis pater Gregorius Melissenus patriarcha factus est. die decimo quinto mensis Augusti genitus est mihi filius Andronicus, qui dies tantum octo vixit. anno 6954, mense Decembri exeunte, mercatorum Venetorum tremeibus in Peloponnesum profectus, die primo Septembris anni 6955 Sparta oppidorumque omnium adiacentium in circuitu, i. e. Culae, Hebraicae Tripes, Tzeramii, Pancotorum, Sclabochorii ceterorumque locorum, omniumque vectigalium praefectura et administratione cohonestatus sum: qualem praefecturam nemo unquam alius habuit. atque ita dixit mihi dominus: “propter studiosa officia tua, meamque erga te voluntatem et amorem, ornavi te praefectura Sparta, quam similem esse cupio Corinthiacae et Patrensi: quarum alteram Iohannes Cantacuzenus, alteram Alexius Lascaris habet. et scito, me alium ministrum non creaturum, praeter eum, quem habeo, Iohannem So-

διέρχομαι τὸν τόπον μου διὰ πολλὰ ὀφέλιμα· καὶ ὅταν μὲν
 εὐρήσωμαι εἰς τὴν Κόρινθον, προστάξω τὰς ἐμὰς ὑποθέσεις
 γίνεσθαι καὶ θεωρεῖσθαι καὶ τὰς τοῦ τόπου ἐκείνου μετὰ τοῦ
 Καντακουζηνοῦ καὶ τοῦ Εὐδαίμονος Ἰωάννου, καὶ ὅταν πάλιν
 5 εὐρήσωμαι ἐν Πάτρῃ μετὰ τοῦ Λάσκαρι καὶ τοῦ Εὐδαίμονος
 Ἰωάννου, καταλιμπάνω τὸν Καντακουζηνὸν εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ.
 ὅταν δὲ ἔσωμαι ἐνταῦθα, μετὰ σοῦ καὶ τοῦ Εὐδαίμονος Ἰω-
 ἀννου καὶ ἄλλων. ἔτι ὅταν θεοῦ εὐδοκίᾳ λήψωμαι καὶ γυναῖκα,
 διὰ σοῦ ἔξω αὐτήν, καὶ ἐνταῦθα τὸν πλείονα χρόνον διαβι-
 10 βᾶσω, καὶ σὺ ἔσῃ ὁ γνωστότερος ἐν πᾶσιν εἰς τὰ τῆς θεραπείας
 αὐτῆς. τῶν δὲ ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς κρείττονα οἰκοδομὴν
 τοῦ Ἰσθμοῦ· σὺ δὲ ἐνταῦθα εὐρισκόμενος ἄρχου καλῶς τὴν
 ἀρχὴν σου, καὶ παῦσον τὰς ἀδικίας καὶ τὰς ἐνταῦθα πολλὰς
 ἀρχάς, καὶ ποιήσον πάντας μὴ ἔχειν ἄλλην ἀρχὴν ἢ ἐξέ σοῦ
 15 ὡς ἐμὲ μόνον ἀνθέντην καὶ σὲ ἀντὶ ἐμοῦ. καὶ ἐὰν θέλῃς
 τοῦ μὴ ποιεῖν ἀδικίας καὶ φιλοπροσωπίας καὶ φυλάττης μάλ-
 λον τοὺς νόμους, ἔξεις τὸν μισθὸν ἐκ θεοῦ, καὶ ἐξ ἡμῶν εὐ-
 χηριστίαν. ἄπεχε τῶν δώρων, διὰ τί μὲν περὶ τῶν δωροδε-
 κτῶν τάδε φησὶν ὁ χρυσοῦς τὴν γλωτταν ἑνὶ κατακαύσει
 20 οἶκους δωροδεκτῶν καὶ καρδίᾳς, διὰ τί μὲν ἡ δωροδοκία δια-
 φθείρει τὸ δίκαιον, καὶ τοσοῦτον ἀποτυφλοῖ ὡς καὶ ἀθώους
 ὑπὸ καταδίκην ποιεῖ. ἔτι δὲ καὶ ταύτας τὰς τρεῖς ἀρετὰς

1. διέρχομαι P

σῆ γνώμη P

22. ἀπὸ καταδίκης P

7. ἔσωμαι] ἤμην M

12. τῆς ἀρχῆς P

8. ἔτι] ὅτι M

14. πάντα M

18. διότι P

phianum Eudaemonem. non autem semper hic ero, sed obeo regionem
 meam multis de causis: quumque Corinthi ero, leges meas servari et
 illius loci leges cum Cantacuzeno et Iohanne Eudaemone examinari
 iubebo; similiter quum Patris ero, cum Lascari et eodem Iohanne,
 relicto Cantacuzeno in praefectura sua, et quum hic ero, tecum et
 cum Iohanne aliisque. porro, si deo placuerit, ut uxorem ducam, per
 te eam ducam, ac plurimum temporis hic commorabor, et tu ceteris
 peritior eris earum rerum, quibus ei serviendum erit. nunc ad in-
 stituendam meliorem aedificationem Isthmi discedo: tu hic manens
 bene gubernam provinciam tuam, tolle iniurias dominatumque multi-
 tudinem, ac fac, ut ne aliud imperium praeter tuum noverint, sed
 me esse solum principem, te locum meum tenere agnoscant. quodsi
 nec iniuste egeris, nec personae habueris rationem, sed diligentissime
 leges servaveris, praemia a deo habebis, a nosmet gratiam. abstine
 ab accipiendis muneribus: de quo hominum genere Chrysostomus di-
 cit: 'ignis comburet domos et coram eorum, qui dona accipiunt,'
 propterea, quod accepta dona pervertunt iustitiam adeoque excae-

δει ἔχειν τὸν κριτὴν τὸν κρίνοντα λαὸν κυρίου καὶ ὁμοφύλους Χριστιανούς, πίστιν ὀρθὴν εἰς θεὸν καὶ εἰς τὸν προχειρίζοντα αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς γλώττης, καὶ σωφροσύνην ἀπὸ τοῦ σώματος· καὶ ταῦτα πάντα καλῶς σε οἶδα φυλάττειν ἐκ νεότητός σου. καὶ ἐν ταῖς ἀποσταλικάς 5 διατάξεσιν οὕτως φησὶν ἔστω ὁ κριτὴς ἀπροσωπόληπτος, μὴτε πλούσιον ἐντρειπόμενος ἢ κολακεύων παρὰ τὸ προσῆχον, μὴτε πενήτων φειδόμενος· οὐ λήψη γάρ φησι πρόσωπον δυνάστου, καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσης ἐν κρίσει, ὅτι τοῦ θεοῦ ἡ κρίσις. δίκαιος τὸ δίκαιον δικάζεται, καὶ οὐκ ἀρέσει τῷ δίκαιῷ ἀδίκον ποτε." προσκυνήσας οὖν ἐγὼ αὐτὸν καὶ εὐχαριστήσας, ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς κῆ τοῦ αὐτοῦ Σεπτεμβρίου.

Τῷ δὲ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς Γλαρέντζας ἡ κυρία Ἑλένη, θυγάτηρ τοῦ κυρ Θωμᾶ τοῦ δεσπότη, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ Λάζαρον τὸν υἱὸν 15 κυρ Γεωργίου δεσπότη ἀνδρα λάβῃ, ὅπερ καὶ ἐγένετο· καὶ διὰ τοῦτο καὶ δεσπότην καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Λάζαρον ὁ βασιλεὺς κυρ Ἰωάννης ἔνεκεν τοῦ φιλανθρωποῦ Γεωργίου τιτίμηκε. τῆ δὲ κ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἤλθεν ὁ ἀμηνῶς κατὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἦτοι Ἐξαμιλίου· καὶ τῆ 20 δεκάτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς παρέλαβεν αὐτὸν καὶ ἐπόρθησε.

9. ἡ κρίσις δίκαια διὸ ὅς τὸ δίκαιον P 10. ἀδίκος P, omisso ποτε 12. κς^η Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους P, qui a verbis proximis incipit caput 21. 18. φιλανθρωποῦ M

cant, ut condemnes etiam insontes. praeterea his tribus virtutibus praeditum esse oportet, qui de populo domini et fratribus Christianis ius dicit: fide recta erga deum et erga eum, a quo dignitatem est consecutus: veritate oris, et temperantia corporis: quae omnia praeclare te inde ab adolescentia servare novi. idem in Apostolicis constitutionibus ita dicit: "habeto iudex personarum nullam rationem, neve aut diviti indulgeat blandiaturque, aut parcat pauperi. non respicies enim, inquit, personam potentis, nec pauperum misereberis, quoniam est iudicium dei. iustus sequetur iustitiam, nec placebit illi unquam iniustitia." deinde quum osculatus eum essem egissemque gratias, die eiusdem Septembris 28 in Isthmum abiit.

Mense autem Octobri eiusdem anni Glarentza discessit Helena domina, Thomae despotae filia, ut in Serviam profiscisceretur et Lazaro, filio Georgii despotae, nuberet, ut etiam nupsit. quare et despotam et ipsum Lazarum imperator Iohannes propter Georgium Philanthropenum honoravit. vicesimo septimo die mensis Novembris eiusdem anni ameras Isthmum sive Hexamiliium oppugnatum venit, cepitque eum delevitque decimo Decembris. deinde Patram profectus, eam

καὶ ἀπελθὼν εἰς Πάτραν τὴν Πάτρας πόλιν μόνην παρέλαβε
καὶ ἐπέφησε καὶ ἠφάνισε. καὶ τῷ Ἀυγούστῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ
ἔτους ἐστάλην πάλιν ἐγὼ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπὲρ
πολλῶν τινῶν ὑποθέσεων καὶ περὶ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς 45
5 Γοθθίας καὶ περὶ τινος συνοικεσίου διὰ τὸν αὐθέντην μου,
ἐπεὶ ἀπ' ἐκείσε προσεσύντυχον· ἔνθα καὶ ἱερομονάχους καὶ ἐκ
τῶν ἀνθρώπων μου ἔστειλα ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, ἐξαιρέτως
δὲ καὶ τὸν ἱερομόναχον Ἰσίδωρον τὸν καὶ ἴσπερον χρηματί-
σαντα μητροπολίτην Ἀθηνῶν, μεθ' ὧν ἔγραψα. καὶ προσμέ-
10 νοντός μου ἐκεῖ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ 5956 ἔτους ἀπέθανεν
ὑπὸ λοιμώδους νοσήματος ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος ἐν τῇ
Σηλυμβρία, καὶ κομίσαντες τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει
ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῆ. καὶ τῇ 16
15 τοῦ Ἀυγούστου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανέ μοι ὁ υἱὸς Β
15 Ἀλέξιος, ζήσας χρόνους 6 καὶ μῆνας ἔνδεκα· οὗ ὁ θάνα-
τος σφόδρα μου καθήψατο, οὐκ εἰδότος μου τοῦ ἀθλίου τὰ
μέλλοντά μοι συμβῆναι λυπηρότερα. καὶ τῇ 17 τοῦ Ὀκτω-
βρίου μηνὸς τοῦ 5957 ἔτους ἀπέθανε καὶ ὁ βασιλεὺς κύρ
Ἰωάννης ἐτῶν ὑπάρχων 75 καὶ μηνῶν 1 καὶ ἡμερῶν 16, καὶ
20 ἐτάφη τῇ πρώτῃ Νοεμβρίου ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος,
αὐτοκρατορήσας ἔτη εἴκοσι τρία μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας
δέκα.

solam urbem cepit, combussit et evertit. Augusto mense eiusdem
anni ego rursus Cpolim missus sum multis super negotiis, etiam de
Trapezunte et Gotthia, et de quodam coniugio domini mei actum,
illuc ante conditiones agitans: unde hieromonachos et quosdam de
meis domesticis, in primis Isidorum hieromonachum, qui postea Athe-
narum metropolita fuit, in istas regiones cum litteris dimisi. ibi quum
degerem, mense Iulio anni 6956 Theodorus dominus peste consum-
tus est Selymbriae: cuius corpus in urbem translatum et in mona-
sterio Pantocratoris sepultum est. decimo quinto die Augusti mensis
eiusdem anni mortuus est mihi Alexius filius, quum vixisset annos
quinque et menses undecim: cuius obitus vehementer me afflixit,
quando miser nesciebam, quae mihi acerbiora eventura essent. trice-
simo primo die Octobris anni 6957 etiam imperator Iohannes diem
obiiit, annos natus septem et quinquaginta, menses decem, dies quin-
decim, primoque Novembris die in monasterio Pantocratoris sepultus
est, regao potitus annos viginti tres, menses tres, dies decem.

B I B Λ Ι Ο Ν Γ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΠΑ-
ΛΑΙΟΛΟΓΟΥ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΛΙΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ-
ΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΩΝ ΤΙΝΩΝ.

46 1. *Ν*οεμβρίου μηνός δεκάτη τρίτη τοῦ ςθνζ̄ ἔτους ἡλ-5
θεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ νηός ὁ δεσπότης κύρ
Θωμάς, μὴ εἰδὼς τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον· καὶ διερχό-
μενος τὴν Καλλιούπολιν ἔμαθεν αὐτόν. αὐτοῦ δὲ παραγενο-
μένου ἔπαυσαν πολλῶ πλέον τὰ ὅσα δεσπότης κύρ Δημήτριος
καὶ οἱ αὐτοῦ σφετεριζόμενοι ἐνήργουν βασιλεῦσαι τοῦτον τὸν 10
δεσπότην καὶ πορφυρογέννητον. ἀλλὰ παρὰ τῶν Κωνσταντι-
νουπολιτῶν οὐκ ἄξιον εἶναι ἐκρίνετο, ζῶντος τοῦ πρώτου καὶ
τοιούτου ἀδελφοῦ τοῦ ἐπὶ πάσαις ἀρεταῖς πρωτεύοντος· εἰ
καὶ δυστυχῆς ἦν, ὅμως τὸ προσῆκον καὶ δίκαιον ἐπραξαν.
προστάξει τῆς ἀγίας δεσποίνης καὶ τῶν υἱῶν αὐτῆς τῶν δε- 15
σποτῶν καὶ τῶν ἀρχόντων βουλῇ καὶ γνώμῃ τῶ ἀμνηρᾶ ἐβου-
λήθησαν ἀκουτίσαι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ

5. μηνός om P 10. ἐνεργοῦσαν M 12. ἀνάξιον P 13.
πάσης ἀρετῆς P 14. ἐπραξαν] ἀπήτει P 16. τοῦ ἀμ-
ἠβουλήθησαν αὐτόν ποιῆσαι P

L I B E R III.

DE IMPERIO CONSTANTINI PALAEOLOGI, EXPUGNATIONE
CONSTANTINOPOLIS ET REBUS QUIBUSDAM ALIIS.

1. *N*ovembris die decimo tertio anni 6957 Cpolim navi venit
Thomas despota, mortem imperatoris ignorans, quam primum Callio-
poli comperit. qui quum advenisset, longe sedatiora erant, quae De-
metrius despota eiusque asseclae moliebantur, ut is despota et por-
phyrogenitus obtineret imperium. neque vero id fas existimabant
Cpolitani, vivente natu maximo ac tali fratre, omnibus virtutibus
principe: qui quum infortunatus esset, fecerunt illi tamen, quod
honestum iustumque erat. iubente sancta despoena volentibus-
que ac suadentibus eiusdem filiiis, despotis ac principibus, amerae

τὸ πρωτεῖον τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἀγάπη τῶν ἐν τῇ πόλει σχεδὸν πάντων τὸν κύριον Κωνσταντῖνον διὰ τὸν βασιλέα κρίνουσιν, ἵνα κάκεινος ἐπίσταται τοῦτο. καὶ τῇ ε' τοῦ Δεκεμβρίου ἀπεστάλην ἐγὼ πρέσβυς πρὸς τὸν ἀμηνῶν ἀναγ-
 5 γείλαι τὰ εἰρημένα. ὡς οὖν ἀνήγγειλα αὐτὰ τῷ ἀμηνῶ, ἀκούσας ἐπεκύρωσε, καὶ μετὰ τιμῆς καὶ δώρων ἀπέπεμψέ με. ταῖς αὐταῖς δὲ ἡμέραις καὶ ἄρχοντες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Πελοπόννησον ἐστάλησαν καὶ Ἀλέξιος Φιλανθρωπηὸς ὁ
 10 Λύσκαρις ἐστάλη εἰς τὴν πόλιν παρὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν δεσπότην δὴ πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ εἰδότες τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον. καὶ φθάσας εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων εὔρε τεδνηκότα τὸν ἄνακτα. καὶ συγχύσεως πολλῆς οὔσης περὶ τοῦ
 15 σθῆν ὑπὸ πάντων, ὡς προείρηται, ἐπεστάλη παρ' αὐτῶν ὁ Ἀλέξιος ὁ Φιλανθρωπηὸς μετὰ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ λεγομένου Ἰάγρου εἰς Πελοπόννησον, ἵνα εἰς βασιλέα στέψωσι τὸν δεσπότην κύρ Κωνσταντῖνον τὸν αὐθέντην μου, ὃ καὶ ἐπραξάν ἐν τῇ Σπάρτῃ τῇ ἑκτη Ἰανουαρίου. καὶ τῇ ιβ'
 20 τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πό-

3. καὶ ἵνα P 4. ἀπεστάλην P 6. ἀποκύ- cod. 8. ἐκ Πελοποννήσου εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἐφθάσαν Ἀλέξιος, ὁ Φιλανθρωπηὸς λέγω ὁ Λύσκαρις, καὶ ἄλλοι παρὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν καὶ δεσπότην κύρ Θωμά, ὑπὲρ τινῶν αὐτῶν ὑποθέσεων, πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ φθάσαντες εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων εὔρον P 16. ἐμμανουήλ P 19. ις^η P 20. μηνὸς om P.

significare statuerunt, matris fratrumque voluntatem, primatum aetatis, virtutem civiumque paene omnium studia Constantino ad imperium suffragari. quippe illum quoque id scire volebant. itaque ego Decembris die 6 legatus ad ameram missus sum, ista ut renuntia-rem: quae ille rata habuit, meque honoribus et donis ornatum dimisit. iisdem diebus et alii viri illustres Cpoli in Peloponnesum missi sunt, et Alexius Philanthropenus Lascaris a domino nostro cum Thoma despota de quibusdam despota negotiis Cpolim ad imperatorem, quippe cuius mortem ignorarent. is igitur, ubi advenit in urbem, imperatorem mortuum invenit: quumque magna esset perturbatio dubitantium, quem e fratribus coronarent imperatorem, tandem ex omnium voluntate, ut ante commemoravi, Alexius Philanthropenus cum Manuele Palaeologo, qui Iagrus dicitur, missus est in Peloponnesum, ad coronandum angustali corona dominum meum, Constantinum despota: id quod fecerunt Spartae die sexto Ianuarii. die deinde 12 Martii mensis eiusdem anni cum domino nostro recens co-

λιν μετὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν τοῦ νέου ἐστεμμένου βασιλέως,
 Β μετὰ Καταλανικῶν τριήρων, καὶ παρὰ πάντων ἀσπασίως
 ἐδέχθη ὁ νέος ἀναξ μετὰ χαρᾶς, ἐμπλησμένοι ἅπαντες ἀγαλ-
 λιάσεως καὶ εὐφροσύνης, καὶ θριάμβους μεγάλους ποιήσαντες,
 ὡς ἔθος ἐστὶν τοῖς νεωστὶ ἐστεμμένοις βασιλεύσι ποιεῖν. μετὰ 5
 δὲ τινὰς ἡμέρας τὸν ἀντάδελφον αὐτοῦ τὸν κύρ Θωμᾶν τὸν
 αὐθεντόπουλον εἰς τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα ἀνεβίβασε. καὶ τῷ
 αὐτῷ ἔτει ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ ἐξελθὼν τῆς πόλεως ὁ προρρη-
 θείς δεσπότης κύρ Θωμᾶς ἀπῆλθεν εἰς Πελοπόννησον. τῇ
 δὲ πρώτῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 598^ο ἔτους ἐξῆλθε καὶ ὁ δεσπό- 10
 τῆς ὁ πορφυρογέννητος κύρ Δημήτριος, καὶ ἀπῆλθε κἀκεῖνος
 εἰς Πελοπόννησον, καὶ συμβάσεις μεθ' ὄρκων φρικτῶν πρὸ τοῦ
 ἐξελθεῖν αὐτοῦς τῆς πόλεως ἐνώπιον τῆς κυρίας μητρὸς αὐτῶν
 καὶ βασιλίσσης καὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀδελφοῦ καὶ πάντων 15
 τῶν τῆς συγκλήτου ἐγκρίτων ἀρχόντων ποιήσαντες, ἵνα μηδεὶς
 τοῦ ἑτέρου τοὺς τόπους καὶ ὄρια ὑπερηγήσῃ καὶ ἀρπάξῃ, ἀλλ'
 εἰρηρικῶς διαίειν. οὗτοι δὲ μετὰ ταῦτα μὴ τηρήσαντες τοὺς
 ὄρκους καὶ τὰς συνθήκας ἤθετησαν· διὰ τοῦτο ἐν ὑστέροις,
 ὡς ἐφάνη καὶ εἶδον κἀγώ, κακῶς ἀπέλαβον καὶ πρὸς ἄλλη-
 λους διετέθησαν, ὡς πρόσω διηγῆσομαι τὰ παρακολουθήσαντα 20
 ἀναμεταξὺ αὐτῶν.

Τῇ δὲ τετάρτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους
 ἐστάλην ἐγὼ παρὰ τοῦ αὐθέντου μου καὶ βασιλέως πρὸς τὸν

3. ἐμπλησθέντες P	4. ἐποίησαν P	5. ποιεῖν om P	9.
παρεγένετο P	10. δεκεμβρίου P	23. τὸν Ἰβηρίας Γεωρ-
γιον πέμπτον P	

ronato urbem intravimus in triremibus Catelanicis, exceperuntque no-
 vum dominum universi benigne et hilariter, impleti exultatione et
 laetitia, magnosque agentes triumphos, quemadmodum imperatoribus
 recens coronatis fieri solet. paucis diebus post Thomam principem,
 fratrem germanum, ad dignitatem despoticam evexit: qui eodem anno,
 Augusto mense ex urbe egressus in Peloponnesum abiit. calendis Se-
 ptembribus anni 6955 etiam Demetrius despota porphyrogenitus dis-
 cessit similiterque abiit in Peloponnesum. hi antequam ex urbe ex-
 cederent, coram matre imperatrice et imperatore fratre cunctisque
 senatorii ordinis viris primoribus horrendis sacramentis se adstrinxer-
 unt, ut neuter alterius loca finesque invaderet aut vastaret, sed pa-
 cem servaret uterque. at mox, neglectis ac violatis sacramentis pa-
 ctionibusque, postea, ut comparuit egoque vidi, male inter se
 affecti et animati fuerunt: unde quae exorta sint inter eos, infra
 explicabo.

Die quarto Octobris eiusdem anni ab imperatore, domino meo,

τῆς Ἰβηρίας κύριον Γεώργιον Μέπεν, ὃς παρ' ἡμῖν ῥῆξ λέγεται, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Τραπεζοῦντος κύρ Ἰωάννην τὸν Κομνηνόν, μετὰ δώρων ἀγλαῶν καὶ πολλῆς παρασκευῆς, μετὰ ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν καὶ ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν καὶ ψαλκῶν μουσικῶν καὶ ἱατρῶν καὶ τινῶν κρουόντων, ὄργανα καὶ ἕτερα εἶδη μουσικά. καὶ ἐλθόντες εἰς Ἰβηρίαν ὑπὸ πάντων ἐδέχθημεν μετὰ χαρᾶς, καὶ κρουομένων τῶν μουσικῶν εἰδῶν καὶ ὀργάνων πάντες οἱ ἐκεῖθεν ἔτρεχον ἰδεῖν καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες ὅτι ἠκούομεν περὶ τούτων, ἀλλ' αἰσθητῶς ὡς τὰ νῦν οὐκ εἶδομεν οὔτε ἠκούσαμεν. οὐχὶ μόνον ἀπὸ τῆς Ἰβηρίας πόλεως ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πέριξ αὐτῆς καὶ περὶ τῶν ἔτρεχον ἰδεῖν καὶ ἀκούσαι, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτῶν ἤκουον, τί δέ ἐστιν οὐκ ἐγίνωσκον. καὶ ἐλθόντων πολλῶν, ἐν αὐτοῖς ἦν καὶ τις γηραιὸς ὄσει ἑτῶν ἑκατὸν, καὶ τάδε μοι διηγήσατο. ἦν τοῦνομα τῷ
 15 πρεσβυτῷ Ἐφραΐμ, ὀρμώμενος ἐκ τῆς περιφήμου τῆς Ἰβηρίας πόλεως λεγομένης ὃς ἐκ νεότητος αὐτοῦ ἤχημαλ- 47
 τίσθη ὑπὸ βαρβάρων καὶ ἀσεβῶν τῶν ἐκεῖθεν ἐθνῶν, καὶ ἐπώλησαν αὐτὸν εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη τῶν Περσῶν. ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ ἔμπορος ὢν, καὶ μετὰ ἐτέρων πολλῶν ἐμπόρων
 20 θέλοντες ἐλθεῖν κατὰ τὰ τῶν Ἰνδῶν μέρη ποιῆσαι τὴν αὐτοῖς νενομισμένην ἐμπορίαν, καὶ περιπυτοῦντες ἡμέρας οὐκ ὀλίγας ἤγγισαν ἐνδον τῆς τῶν Ἰνδῶν χώρας. ὁ αὐτὸς Ἐφραΐμ ἐπι-

10. ἀπὸ τῶν τῆς Ἰβηρίας πόλεων P 11. καὶ περὶ τῶν om P
 12. ὅτι ὀνομάζειν αὐτὰ P 15. ἐκ τινος τῶν τῆς Ἰβ. P 17.
 ἐκεῖσε P 20. αὐτῶν M

ad principem Iberiae, Georgium Mopen, qui a nobis rex dicitur, et Iohannem Comnenum, Trapezuntis regem, missus sum cum donis splendidis multoque apparatu, cum viris nobiles et satellitio, cum hieromonachis et monachis, cum psaltis et medicis, aliisque quibusdam organa et alia instrumenta musica tractandi peritis. ubi in Iberiam venimus, cuncti nos laeti exceperunt, pulsatisque organis ceterisque instrumentis, incolae concursantes mirari ac profiteri, audisse se de talibus rebus, nunquam, ut nunc, sensibus usurpasse. neque solum ex urbe, sed etiam e locis et regionibus finitimis ad videndum audiendumque accurrerunt, quoniam illarum rerum nomina audiverant, quales illae essent, ignorabant. quumque multi confluxissent, fuit inter hos senex quidam centum circiter annorum, qui haec mihi narravit. erat nomen seni Ephraim, et oriundus erat e nobili Iberiae urbe, quae appellatur puer captus a barbaris et impis illis gentibus, venditus est in interiores regiones Persarum. quum herus eius, qui mercator erat, et alii multi mercatores, apud Indos solitum sibi mercatum facturi, dies aliquot iter facis-

Θυμῶν φεύγειν τοῦ ζυγοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ἐζητεῖ εὐκαιρίαν καὶ ἐν μιᾷ νυκτὶ πενσελήνῃ ὁ κύριος αὐτοῦ κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ἔδοιπορίας καὶ ἕτεροι συνοδοιπόροι, αὐτὸς τῆς τύχης φορῆ χρησάμενος ἐγεγρεῖς φυγὰς ἤγχετο ἐκ τόπου εἰς τύπον, περιπατῶν ἡμέρας πολλὰς ἐν ἐρήμοις τόποις καὶ ἀβάτοις. ἔφθασεν⁵ εἰς τινὰς νήσους, ἐν αἷς οἰκοῦσιν οἱ μακρόβιοι· μακροβίους γὰρ ὀνομάζουσι διὰ τὸ ζῆν πλεῖον ἢ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη ἕκαστος αὐτῶν. καὶ τοῦτο δὲ γίνεται, λέγουσι, διὰ τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν καὶ καθαρότητα, διὰ τὴν μὲν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν οὐ λείπονται ὁπώραι παντοῖαι δι' ὅλον τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ τὰ¹⁰ μὲν ἀνθοῦσι τὰ δὲ ὀμφακίζουσι τὰ δὲ τρυγᾶται. ἐκεῖ δὲ καὶ τὰ μεγάλα Ἰνδικὰ γίνονται κάρυα καὶ δυσπόριστα ἡμῖν καὶ πάνυ ἐπιθυμητὰ ἀρώματα καὶ ὁ μαγνήτης λίθος. οἵτινες ἄνδρες ἔθνος εἰσὶν εὐσεβὲς καὶ ζῶσι ζωὴν ἀκτῆμονα καὶ τὸν θεὸν δοξάζουσιν. ἐκ τῶν ἐκεῖθεν καὶ ὁ ποταμὸς ὁ Νεῖλος¹⁵ ἀρχὴν λαμβάνει· ὁ δὲ τρόπος ὅπου ὁ ποταμὸς οὗτος τῆ Ἰουλίῃ καὶ Αὐγούστῳ μηνὶ πλημμυρεῖ, καὶ οὐχὶ ἑτέρῳ καιρῷ ὡς οἱ ἄλλοι ποταμοί, λέγουσιν εἶναι οὕτως, ὅτι οἱ δύο αὐτὰ μῆνες ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ὑπάρχουσι ψυχρότεροι τῶν ἄλλων μηνῶν, διότι ὁ ἥλιος ὑπάρχει πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸ²⁰ βόρειον. ὑψώνεται διὰ τοῦτο τότε μεσοῦντος τοῦ θέρους, τὴν Αἴγυπτον ἐπικλύζει, ὡς τοῦ ἡλίου τὴν βορειοτέραν δια-

9. καὶ δ. P 10. ὦν τὰ P 12. μέγιστα P 13. πάντα P
 16. τρόπος τοῦ ποταμοῦ τούτου διὰ τῆ P 22. ὥστε παντός ἡλίου M

sent, iamque appropinquarent finibus Indorum, Ephraim, iugo servitii se subtrahere cupiens, fugae opportunitatem quaerebat, ac nocte plenilunii lumine illustrata, quum herus cum reliquis comitibus fessus esset ex itinere, ipse fortunae confisus, surrexit fugiendoque loca mutavit, et dies non paucos per invia ac deserta circumvagatus, pervenit in insulas quasdam, quas longaevi habitant, quippe longaevos hos appellant propterea, quod singuli vitam supra annos centum et quinquaginta producant: id quod fieri aiunt propter aeris temperiem et puritatem, propter quam illis in regionibus per totum annum non deficiunt omnis generis fruges, quarum aliae florent, aliae crudae sunt, aliae iam maturae colliguntur. ibidem proveniunt magnae nuces Indicae, et aromata nobis paene negata sed optatissima, et magnae lapis. gens ea pia est vitamque agit moderatam et deum credit. ex eadem regione Nilus originem capit, causamque, propter quam is fluvius Iulio et Augusto mensibus increscit, non alio tempore, ut reliqua flumina, hanc esse dicunt, quod hi duo menses illis in regionibus ceteris mensibus frigidiores sint, propterea quod

Θείοντος ζώων καὶ τοῖς ἄλλοις παρενοχλοῦντας ποταμοὺς. ἐπέ-
 ραος δὲ καὶ τινα ἄλλον ποταμὸν πάνυ ἐπικίνδυνον, ἵνα ὑπάγῃ
 αὐτόθι εἰς τοὺς Μακροβίους, διὰ τι ζῶον ἀμυρῖβιον μέγα
 σφύδρα, ὃ κατοικεῖ ἐν ἐκείνῳ τοῦ ποταμοῦ τῷ ὕδατι, καλού-
 5 μενον τῇ ἐκείνων διαλέκτῳ ὀδοντοτύραννον, οἶον καὶ ἐλέφαντα
 καταπιεῖν ὀλοκλήρον. εὐρίσκονται δὲ ἐν ἐκείνοις τοῖς ἐρήμοις
 τόποις καὶ ἕτερα πολλὰ φοβερῶτατα ζῶα καὶ θηρία, ἐξ ὧν
 εἰσὶ δράκοντες πλείστοι καὶ μέγιστοι σφύδρα ὡσεὶ πηχῶν ἑβδο-
 10 τον, σκορπίοι μὲν πηχῶται, οἱ δὲ μύρμηκες σπιθαμιαῖοι καὶ
 πλείον, νυκτερίδες δὲ ὡς κόρακες θερινοί, μυταὶ δὲ ὡσεὶ στρου-
 θία τὰ ἐπὶ δάματος. διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι οἱ τόποι εἰσὶν
 ἀοίκητοι, διὰ τὰ φοβερὰ θηρία καὶ φαρμακώδη. οἱ ἐλέφαν-
 15 τες δὲ κατ' ἐκείνην τὴν χώραν εἰσὶ τὸ πλῆθος ὥσπερ καθ'
 ἡμᾶς οἱ βόες καὶ ἀγέλαι προβάτων, οἱ καὶ ἀγεληδὸν πορευό-
 μενοι βόσκονται. διατρίψας δὲ οὗτος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρῃ και-
 ρῷ τινὶ καὶ τὴν διάλεκτον τοῦ τόπου ἐκείνου καλῶς ἔμαθεν,
 καὶ ἐνεθυμήθη ἵνα ἐν τῇ πατρίδι ἐπανέλθῃ. καὶ τινι τῶν
 20 ἑτοπίων τὴν γνώμην αὐτοῦ εἰπὼν, παρέλαβεν αὐτὸν καὶ
 ἤγαγεν ἐν τόπῳ τινὶ ἔνθα ἐκ τῶν ἔξωθεν Ἰνδῶν ἀκάτια ἐρχό-
 μενα. καὶ φόρτον ποιοῦντα ἀρωμάτων ἦν. καὶ ἐμβὰς ὃ

2. δὲ om P 3. ἐκεῖ ἐπὶ P 5. ὀδοτύραννον M ἐλέφαντα
 δύναται κατ. M 12. ἔγεγεν τῶν φοβερῶν θηρίων καὶ ἰοβό-
 λων. καὶ οἱ P 14. τὸ om P 15. ἀγέλοειδῶς P 16. οὖν
 οὕτως P 21. ἦν καὶ om P

tum sol ad nostram regionem borealemque procedat. qua de re au-
 gescit Nilus media aestate inundatque Aegyptum, utpote sole zonam
 magis borealem obeunte et instante aliis fluminibus. traiecit autem
 ille, ut ad longaeos perveniret, etiam alium quendam fluvium, valde
 periculosum propter ingens quoddam animal amphibium, quod in eo
 flumine vivit, illorum sermone odontotyrannum appellatum, quod vel
 integrum possit elephantum devorare. inveniuntur in illis locis deser-
 tis praeterea aliae multae horrendae bestiae et beluae, velut draco-
 nes plurimi et ingentes, longitudine cubitorum fere septuaginta, alti-
 tudine et latitudine longe terribilissimi, scorpiones cubitales, formi-
 cae unius spithamae et amplius, vespertilliones corvorum aestivorum
 instar, muscae passeribus pares magnitudine. quapropter etiam habi-
 tari nequeunt illae regiones, propter illas, dico, terribiles et venena-
 tas bestias. elephantorum autem ibidem tanta multitudo est, quanta
 apud nos boum atque ovium, pascunturque etiam gregatim vagantes.
 ille quum ea in regione aliquamdiu commoratus esset iamque pulcre
 didicisset gentis sermonem, in patriam redire cupivit; quumque men-
 tem suam incolarum alicui aperuisset, deductus ab eo est in locum

Phrantzes.

14

Ἐφοραίμ ἐν ἐνὶ τῶν ἀκατίων καὶ ἐλθὼν εὗρε νῆα παμμέγεδον Ἰβηρικὴν, καὶ πλεύσας δι' αὐτῆς ἦλθεν εἰς Ἰβηρίαν ἧτοι Ἰσπανίαν κατὰ τὴν Πορτογαλίαν, ἀκείθεν δι' ἄλλης νηὸς πλεύσας κατὰ τὰς Βρεταννικὰς νήσους καὶ πλησίον Γερμανίας ἐπέρυσεν ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἔνθα καὶ γὰρ ἄφθασα, καὶ οὕτως ταῦτά μοι ἐξηγήσατο.

Ἀπῆλθον οὖν ἐγὼ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ διὰ συμπεπθερίαν, ὅπου δ' ἄρα μοι φανήσεται ἐκ τῶν δύο γενῶν. ἔδει οὖν ἵνα μετὰ γράμματος, διὰ τὸ ἀναίτιόν μου πλῆον, δηλώσω τῷ βασιλεὶ τὰ κατὰ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ ὁ αὐθέντης μου ἀπελογίστατο. καὶ ἐρχόμενοι περὶ τὴν Ἀμισὸν ἐναυάγησα. ἐκεῖσε προσδοκῶν ἐγὼ τὴν ἀπολογίαν διέτριψα ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἕτη δύο καὶ ἡμέρας τριάκοντα. ἐν τῷδε τῷ καιρῷ τῇ κγ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους τέθνηκεν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἡ αἰοιδίμος δέσποινα Εἰρήνη ἡ διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεῖσα Ὑπομονὴ μοναχὴ καὶ ἐτίφη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος, πλησίον τοῦ μακαρίτου καὶ αἰοιδίμου βασιλέως τοῦ συζύγου αὐτῆς. καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τοῦ ςθνθ' ἔτους ἀπέθανεν ὁ ἀμηνῆς ὁ Ἀμουράτης, ὁ καὶ γὰρ ἔμαθον ἔτι ὢν ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ. ὡς οὖν ἦλθον εἰς Τραπεζοῦντα, εἰρηκῆ μοι ὁ βασιλεὺς τοιαύδε κῆρυ

2. ἧτοι Ἰσπανίαν om M 3. πορτογαλίαν P 7. ἐνεεν
 συμπεπθερίου P 16. ἐπνομασθεῖσα P 18. μακαρίτου
 καὶ om P 21. παρεγενόμην P

quendam, quo ab externis Indis naviculae aromatis onustae appellabant. harum una conscensa et mari commissa, mox navem grandem Ibericam invenit, qua in Iberiam sive Hispaniam Portugalliensem delatus est, indeque alia navi in insulas Britannicas et prope Germaniam profectus, in Iberiam eam traiecit, in qua ego ipse eum inveni atque haec ita ab eo audivi.

Discesi ego illam in regionem ob coniugium cum alterutra familia, prout mihi videretur, conciliandum. necesse autem erat, quo tutior essem a culpa, ut imperatori utriusque generis commoda per literas significarem, quorum ille duceret rationem. ad Amisum feci naufragium, ibique imperatoris exspectans responsum circa eas regiones annos duos et dies triginta commoratus sum. illo tempore, Martii mensis die 23 eiusdem anni, ad beatorum aedes cessit gloriosa despoena Irene, per divinum et angelicum habitum mutato nomine Hypomone monacha dicta. sepulta est in monasterio Pantocratoris, iuxta beatum et gloriosum imperatorem, coniugem suum. mense Februario anni 6959 Amurates ameras obiit, quod ego in Iberia etiam tum degens accipi. Trapezuntem igitur ut veni,

πρόσβυ, εἰπεῖν σοι θέλω χρηστὰς ἀγγελίας, εἰ μὴ δεῖ ἀποδοῦναι σε ἡμῖν τι δῶρον χάριτος." κἀγὼ ἀναστὰς προσεκύνησα αὐτὸν εἰπὼν "ὁ θεὸς μακροημερεύσει τὴν ἀγίαν σου βασιλείαν, ὃς πολυτρόπως ἐνεργετεῖς ἡμῶς. οὕτως καὶ δια
 5 τὰς νῦν ἀγαθὰς ἀγγελίας αὐθις ἐνεργηθήσεις ἡμῶς. ἀλλ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν ἀντάξιόν τι ἀποδοῦναι τῇ βασιλείᾳ σου τῇ ἀγίᾳ." καὶ εὐθὺς εἶπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀμηνῶ, καὶ πῶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐγένετο ἀνθέτης καὶ πλείστας χάριτας ἐποίησε τῷ ἄνακτι, καὶ εἰρήνην αὐθις ἐπεκυρώθη ἀναμεταξὺ
 10 αὐτῶν τηρεῖν αὐτήν, ὡς καὶ πρόην μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἶχεν ὁ ἐκείνων οἶκος. κἀγὼ ἀκούσας οὕτως ἐγενόμην ἄφωνος καὶ τοσαύτη δόδύνη μοι περιείχετο ὡς εἰ περὶ τοῦ θανάτου τῶν ἑμῶν φιλτάτων ἠκοίκειν. καὶ μικρὸν κατηφιάσας λέγω "δέσποτά μου, αὕτη οὐ χάριςσα ἐπαγγελία ἐστίν, ἀλλὰ καὶ λίαν
 15 ὀδύνηρά." ὁ δὲ λέγει "καὶ πῶς, χρηστὲ ἄνερ;" κἀγὼ "διάξει ὁ τεθνηκὼς ἀμηνῶς ἦν γέρον, καὶ τὸ κατὰ τῆς πόλεως ὑπεπειράσθη αὐτῷ, καὶ οὐκέτι ἐβούλετο ἐγχειρισθῆναι τι κατ' αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον ἤθελε μᾶλλον εἰρηνεύειν. ὁ δὲ νῦν γεγονὼς ἐστὶ νέος καὶ παιδιόθεν ἐχθρὸς ἦν τῶν Χριστιανῶν
 20 πρὸς τὸ ὑβρίζειν καὶ ἐπαπειλεῖν αὐτούς, λέγων ὅτι ὅταν καιρὸν εὖρη ἐπιτήδειον καὶ τὴν τῆς βασιλείας ἐξουσίαν εἰς χεῖρας αὐτοῦ λήψηται, τὴν ἀρχὴν τῶν Ῥωμαίων καὶ πάντων

1. εἶπω P
om P

3. αὐτῷ P
18. ἀλλὰ μᾶλλον P

9. καὶ ἡ εἰρήνη P

11. οὕτως

imperator his me verbis excepit: "domine legate, faustum tibi nuntium impertire volo, nisi quod munus aliquod grati animi rependas mihi necesse est." ad quae ego surgens eumque adorans "deus," inquam, "dies producat sanctae maiestati tuae, qui nobis quum multis modis benefacias, tum per istos nunc nuntios benefacias. verum nihil nos habemus dignum, quod rependamus sanctae maiestati tuae." tum statim dixit mihi de morte Amuratis, narravitque, quomodo eius filius princeps factus esset, et plurima sibi beneficia praestitisset, et pax rursus inter ipsos esset confirmata, qualis etiam ante huic domini cum patre eius intercesserat. quae ubi audivi, obmutui, tantusque dolor me incessit, quam si hominum mihi carissimorum mortem comperissem. deinde demisso animo "mi despota," inquam, "iste quidem non gratus nuntius est, sed admodum etiam acerbus." tum ille "quomodo, vir bone?" "quia," inquam, "is, qui obiit, ameras senex erat, urbemque satis tentavit, nec iam adorturus eam erat, sed paxem quam bellum maluit. at qui nunc factus est ameras, is et iuvenis est et, a puero Christianorum inimicus, contumeliose eos habere minatusque dicere solebat, se, quum primum occasionem inve-

Χριστιανῶν ἔχει ἐξολοθρεῦσαι καὶ ἀφανίσει. τὰ νῦν καὶ ἡ πόλις ἠπορημένη ἐστὶ διὰ τὸν αὐθέντην μου καὶ βασιλέα νεωστὶ τὰ σκῆπτρα λαβόντα, ὃς καὶ ἐκ τῶν τῆς βασιλείας εἰσοδημάτων πολλὰ ὀφείλει διὰ τὰς ἐξόδους καὶ τὰ φιλόδοξα, ἃ ἔχαρισατο τοῖς στρατιώταις καὶ πάση τῇ αὐτῇ· διὸ⁵ δεῖται καιροῦ εἰρηγικοῦ πρὸς τὸ ἐξοικονομῆσαι τὰ τῆς μάχης καὶ τοῦ πολέμου ἀναγκαῖα καὶ ἐπιτήδεια. καὶ εἰάν διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ὁ θεὸς παραχωρήσῃ, καὶ αὐτὸς ὁ ἀλειτήριος ὑπὸ τῆς νεότητος αὐτοῦ καὶ κακογνωμίας ὁρμήσοι ἂν μάχην ποιῆσαι κατὰ τῆς πόλεως, οὐκ οἶδα τί γενήσεται εἰς ἡμᾶς.¹⁰ καὶ ἀληθῶς εὐφρόσυνος ἀγγελία ἦν, εἰ ἀπέθανεν ὁ νῦν γεγινώς νέος ἀμηροῦς, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ οὐκ εἶχεν ἄλλον υἱόν, καὶ τῷ γηραιῷ ἐκ τῆς λύπης ἐδίδοτο ἀσθένεια, ἐξ ἧς καὶ⁴⁸ ὀλιγοχρονία· καὶ τοῦτου ἔνεκεν εἰς κίνδυνον καὶ διχοστασίαν μεγάλην ἐπέπιπτεν ἡ τῶν ἀσεβῶν ἀρχή, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τού-¹⁵του τοῦ καιροῦ ἐδύνατο ἂν διορθῶσαι καὶ οἰκονομῆσαι τὰ πάντα, καὶ ἡ ἑαυτοῦ βασιλεία διέβαινεν εἰς κρείττονα προτίμησιν.” ὁ δὲ βασιλεὺς Τραπεζοῦντος ταῦτά μοι ἔφη “αὐτὸς ὑπάρχεις εἰς τῶν φρονίμων ἀρχόντων καὶ πρακτικῶν τῆς αὐτῆς ἐκείνης, καὶ γινώσκεις κρείττον περὶ τούτων· ὅμως ὁ²⁰ θεός, ὡς δυνατός, ποιήσει αὐτὸν εἰς ἀγαθόν.” καγὼ ἀποκριθεὶς εἶπα “λίαν εὐχαριστῶ τῇ καλοκαγαθίᾳ καὶ προαιρέσει

4. καὶ φιλοτιμίας P
 ὁ δ. P

6. τῆς μάχης om P

20. ὁ θεός ὁμοῦ

22. εἶπον P

nisset et regno potitus esset, Romanorum, imo Christianorum omnium imperium perditurum et deleturum. et vero urbs nunc in angustiis est propter principem meum et imperatorem recens regnum adeptum, cui de redivitibus imperii grande aes alienum solvendum est, propter expeditiones et donativa tum militibus, tum cunctis aulicis collata confiatum. quare temporibus placatis opus est, ut rebus ad bellum necessariis et idoneis se instruat. quod si deus propter peccata nostra concesserit, ut nequam ille, juvenili audacia et animi pravitate actus, urbem bello aggrediatur, nescio equidem, quid nobis futurum sit. profecto felix nuntius foret, si juvenem, qui nunc amarus factus est, obiisse nuntiares, siquidem pater eius alium filium non haberet et seni e luctu oriretur aegrotatio, ex aegrotatione deminutio vitae: unde in periculum et magnam seditionem incideret impiorum imperium, nostra autem interim omnia restitui et administrari possent, ut auctoritas imperatoris inde haud paulo honoratior evasura fuisset.” tum rex Trapezuntius ita respondit: “tu quum ipse sis unus e prudentibus et peritis viris illius aulae, melius utique ista novisti. enimvero deus, qua est potentia, frugi illum faciet.” hic ego “magnas,” in-

τοῦ κράτους σου, διότι ἐγὼ οὐκ εἰμι τοσαύτης ποιότητος ὡς ἡ βασιλεία σου ἐκέλευσας. ἀκούσας γὰρ ἐγὼ ἔτι ὅτι ἡ τοῦ προρρηθέντος ἀμηνῶ γυνή, ἡ καὶ τοῦ τῆς Σερβίας δεσπότου θυγάτηρ, μετὰ τὴν τοῦ ἀμηνῶ καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς θανάτην ἐντίμως καὶ καλῶς ἀπεστράφη πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, ἔδει με γὰρ ἐναπομένειν εἰς Τραπεζοῦντα διὰ τινὰς οὐκ ὀλίγας αἰτίας, καὶ εὐρών τινα νῆα μέλλουσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποπλεῦσαι, μεθ' ἧς ἐγὼ ἀπέστειλά τινὰς ἑππους, καὶ δύο οὓς ὁ βασιλεὺς Ἰβηρίας μοι ἐδώρησατο ἐκ τῶν 10 ὑπ' αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντων, ὅτε τοὺς αἰχμαλώτους ἐσκέλευσεν. καὶ ἕτερα πολλά τινα εἶδη ἀπέστειλα φιλοδορηθέντα ἡμῖν παρὰ τινῶν, καὶ πρὸς τὸν αὐθέντην μου τὸν βασιλέα τοιαύδε ἔγραψα περὶ ὧν εἰς Ἰβηρίαν ἔπραξα καὶ ὧν εἰς Τραπεζοῦντα ὑπόπτειον ποιῆσαι, καὶ πάντα τὰ συμβάντα αὐτῷ 15 ἐδήλωσα. καὶ δούς τὰς γραφάς ἐνὶ τῶν σὺν ἐμοὶ ἀρχόντων ἔστειλα αὐτόν, καὶ παρηγγεῖλα αὐτῷ ἵνα τὴν μὲν μίαν τῶν γραφῶν δώσῃ τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ προσκυνῆσαι αὐτόν, ἔφην αὐτῷ, καὶ διὰ στόματος, ἵνα τὰ καθ' ἡμᾶς πάντα ἀναφέρῃ διὰ ζώσης φωνῆς, τὴν δὲ ἑτέραν γραφὴν ἐπὶ τὴν αὐριον τῷ 20 βασιλεῖ αὐτῆς δώσῃ. εἶχε δὲ οὕτως ἡ γραφή. “ἐγὼ ἐν τῷ ἀποσωθῆναί με εἰς Τραπεζοῦντα ἔμαθον τὰ περὶ τοῦ θανά-

2. τοῦ ἀμηνῶ ἀμουράτου P 7. εὐρών P 9. δύο] παῖδας P
 10. ὅτι ἐν τῇ μάχῃ ἔσκη. P 11. ἤδη φιλοτιμηθέντα ἡμῖν P
 13. τάδε P 19. δὲ δευτέραν ἐπὶ P 21. τοῦ ἐνταῦθα βασι-
 λεύοντος P

quam, “gratias ago integritati et consilio potentiae tuae, quoniam non tantus sum, quantum maiestas tua me putavit.” acceperam praeterea, amerae, cuius ante mentio facta est, uxorem, despotae Serviae filiam, post mariti mortem praeclaro et honorifico comitatu domum ad parentes rediisse. quum propter quasdam non leves causas Trapezunte me manere necesse esset, inventa navi, quae Cpolim solvere vellet, transmisi equos quosdam et pueros duo ab Iberorum rege de captivis, quos fecerat, mihi donatos, aliaque multa munerum genera a quibusdam liberaliter in me collata, scripsique ad imperatorem, dominum meum, tum, quae in Iberia transegissem, tum, quae Trapezunte transacturum me confiderem, certioremqe eum feci de rebus omnibus, quae acciderant. dedi epistolas uni de nobilibus, qui mecum erant, eumque dimisi cohortatus, ut alteram imperatori statim, quum eum adoraret, traderet, narraretque coram omnia, quae ad nos pertinerent; alteram eidem die sequenti daret. scripta autem erat epistola hoc exemplo. “salvus Trapezuntem delatus, ex hoc rege mortem amerae cognovi, et amerissam, huius e sorore neptem, pul-

του τοῦ ἀμῆρᾶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐνταῦθα, καὶ πῶς ἡ ἀμῆ-
 ρισσα ἢ τοῦτου ἐξαδέλφη ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα αὐ-
 τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς ἐντίμως καὶ καλῶς. ὡς ἤκουσα δέ,
 ἐσυλλογισάμην κατὰ τὸν ἐμὸν σκοπὸν καὶ τὸ δοκοῦν μοι δη-
 λοποιῆσαι τῇ κράτει σου, ὅτι τῶν δύο συνοικεσιῶν, περὶ ὧν 5
 ἐνθάδε ἐλίλυθα, συμφερώτερον τῇ βασιλείᾳ σου ἔσται καὶ
 λίαν κρεῖττον καὶ ὠφέλιμον εἰς πάντα διὰ πολλὰς αἰτίας, εἰ
 ἀρεσιῶν ἔστι τῇ κράτει σου ποιῆσαι τρόπον καὶ ἀναβολὴν ἵνα
 λάβῃς τὴν εἰρημένην ἀμῆρισσαν εἰς γυναῖκα. τέσσαρα γὰρ
 μόνον εὐρίσκω αἴτια δι' ὧν ἡ βασιλεία σου αἰτιωμένη οὐ 10
 πράξει τοῦτο, εἰ αὐτῇ δόξει· πρῶτον μὲν τὸ ἔλαττον τοῦ γέ-
 νους, δεύτερον δὲ μὴ πως καὶ ἡ ἐκκλησία διὰ τὴν συγγένειαν
 τὴν τοῦ γάμον ἱερολογίαν κωλύσῃ, τρίτον ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς
 ἦν Τοῦρκος, τέταρτον ὅτι πεντηκονταετῆς· οὐσα τῇ ἡλικίᾳ, εἰ
 τύχῃ καὶ συλλήψῃται ἐν γαστρὶ, ἐν τῇ μέλλειν τεκεῖν κινδύ- 15
 νεύσῃ, ὡς οἱ φυσικοὶ λέγουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπισυμ-
 βαίνει, ἐπεὶ ἦν στεῖρα μὴ τεκοῦσά ποτε. τῶν τεσσάρων οὖν
 τούτων αἰτιῶν τὴν διάλυσιν λέξομαι. πρῶτον μὲν οὐδέν
 ἔστιν παράδοξον εἰ ταύτην λάβῃς εἰς γυναῖκα, ὅτι ἐλάττο-
 νος γένους οὐκ ἔστιν τῆς κυρίας μου καὶ ἀοιδίμου σου μη- 20
 τρός. δεύτερον, εἰ καὶ τὸ συνοικέσιον μετὰ τῆς τοῦ Τραπε-
 ζοῦντος βασιλέως θυγατρὸς γένηται, ἕνεκεν τῆς συγγενείας

3. τοὺς ἑαυτῆς γ. P 6. συμφέρον M 7. εἰ om M 10. δι'
 ἃ P αἰτιωμένη om P 11. πράξης P 15. κινδυνευοῦσα
 MP 16. γυνωμολογοῦσιν P 17. οὖν] τοῖνον P 20. τῆς
 ἀοιδίμου σου μητρὸς τῆς καὶ κυρίας μου P

cre et honorifice in patriam ad parentes reversam esse. quod ubi com-
 peri, constitui apud animum, quod mihi visum est, potentiae tuae
 significare, duobus his, ob quae hoc iter feci, connubiis multis de
 causis utilius fore maiestati tuae et longe melius ad omniaque ar-
 tius, si potentiae tuae placeat, rationem ac curam adhibere, ut ame-
 rissam illam ducas uxorem. etenim quatuor modo causas invenio,
 propter quas maiestati tuae illa conditio repudianda videri queat:
 primum, quod genere inferior est, deinde, ne forte ecclesia istarum
 nuptiarum sacra propter cognationem impediatur, tum, quod coniux
 eius Turca fuit, postremo, quod, ut quinquagenaria, si conceperit,
 cum periculo pariet, quod physici plerumque fieri dicunt, quandoqui-
 dem, adhuc sterilis, nullum unquam partum edidit, quatuor his cau-
 sis ita iam occurramus. ad primum nihil singulare facies, si illam
 uxorem ducas, quae nobilitate dominae meae, gloriosae matri tuae,
 nihil cedit. deinde, si in matrimonium peteres Trapezuntiorum regis
 filiam, cognationis gratiam speramus tibi factum iri ab ecclesia, si in

ἐπιζόμεν συγχωρηθῆναι τοῦτο παρὰ τῆς ἐκκλησίας, εἰ εἰς
 πτωχοὺς καὶ ὀρφανοὺς καὶ ἐκκλησίας χρήματα δοθήσονται. B
 τοσοῦτον μᾶλλον εὐσκοπωτέρως συγχωρηθήσεται καὶ τὸ τῆς
 τοῦ δεσποίου Σερβίας θυγατρὸς, λέγω τῆς εἰρημένης ἀμη-
 5 ρίσσας, διὰ τὰς τοσαύτας χάριτας καὶ εὐεργεσίας ἃς ὀφειλου-
 σιν αὐτῇ καθ' ἑκάστην ἡ ἐκκλησίᾳ τε καὶ οἱ ἱερομόναχοι καὶ
 μοναχοὶ καὶ πᾶς ὁ τῆς ἐκκλησίας κληρὸς. τρίτον οὐκ ἔσται
 παράδοξον εἰ Τοῦρκον ἔσχεν ἄνδρα, ἐπεὶ καὶ ἡ δέσποινα
 Εὐδοκία, ἣν ὁ πάππος σου ἔλαβεν εἰς γυναῖκα, ἄνδρα προέ-
 10 σχε Τοῦρκον καὶ μικροῦ καὶ ὀλίγου τόπου αὐθέντην, καὶ παι-
 δία μετ' ἐκείνου ἔτεκεν· αὕτη δὲ τοσοῦτου μεγάλου αὐθέν-
 του καὶ ἀμηρῶ γυνῆ οὖσα, καὶ ὡς ἀκούομεν, οὐκ ἠγνώρισεν
 αὐτήν, διὸ καὶ ἄτεκνός ἐστι. περὶ δὲ κατὰ τὸ τέταρτον, εἰ
 καὶ ἐτῶν πλείονων ὑπάρχει, ἐὰν συλλάβῃ γαστρί, τὸ τοῦ κυ-
 15 ρίου θέλημα γενήσεται, ἐπεὶ συμφέρον τῇ βασιλείᾳ σου ἐστὶ
 τὰ προειρημένα τρία αἴτια, ἐὰν γένηται, μᾶλλον. καὶ οἱ γο-
 νεῖς αὐτῆς περιχαρῶς καὶ ἀσμένως δέξονται τοῦτο. ἐξαπό-
 στείλον οὖν εὐθύς τινα πιστὸν τῶν τοῦ παλατίου σου ἀρχόν-
 των ἢ τῶν ἱερομονάχων ἢ μοναχῶν, καὶ τὰ περὶ τούτου διορ-
 20 θώσουσι, καὶ ἀναβολὴ οὐδεμίᾳ γενήσεται." ἀποσωθέντων οὖν
 τῶν γραμματοκομιστῶν μετὰ τῆς νηὸς ἐν τῇ πόλει τῇ κῆ
 Μαΐου, καὶ ὁ βασιλεὺς ὢν εἰς χοιράγραν, ὡς ἐμηνύθη αὐτῷ

2. ὀρφακα P 3. εὐσκοπωτέρως om P 9. παπποῦς c. 10.
 καὶ μικροῦ om P 12. ἔγνω P 21. γραμματίων καὶ τῶν
 κομιστῶν P

mēdicos, orphanos et ecclesias pecuniam erogaris. hoc tanto magis
 et facilius concedetur tibi matrimonium filiae despotae Serviae, ame-
 rissae inquam, propter tanta illa officia et munera, quibus quotidie
 illi obligantur ecclesia, hieromonachi, monachi, universus denique
 clerus. illud autem, quod Turcam maritum habuit, minime singulare
 est, quoniam etiam Eudocia despoena, quae avi tui uxor fuit, ante
 Turcam coniugem habuerat, parvae et exilis regionis principem, cui
 etiam liberos pepererat. contra haec tam eximii principis et ameræ
 uxor fuit, et ab eo, aiunt, ne tacta quidem est: quare nec libero-
 rum quidquam genuit. ad quartam iam rationem quod attinet, etiamsi
 annosa est, si conceperit, fiet utique voluntas dei, quando tres ante
 commemoratae rationes maiestati tuae commodae erunt. parentes eius
 autem libenter et cupide eam conditionem arripient. tu iam confe-
 stim mittito mihi fidelem quempiam de primoribus palatii, aut hie-
 romonachis, aut monachis, resque haec administrabitur, nec ulla mora
 erit." quum ii, qui literas portabant, salvi ad urbem appulissent die
 Maii 28, imperator, qui forte apros venabatur, certior factus, adve-

ὅτι τινὲς ἐκ τῆς Ἰβηρίας ἐληλύθασιν, εἰσάσας τὸ συάγριον ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἦλθε μετὰ χαρᾶς. ἐν ᾧ δὴ καιρῷ ἔφθασαν οἱ χαρτοκομισταί, τῇ κῆ τοῦ Μαΐου, τῇ αὐτῇ νυκτι ἑπνώτων ἐφάνη μοι κατ' ὄναρ ὅτι καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔφθασα, καὶ προσπεύσας τῷ βασιλεῖ ἀσπα-5 σθῆναί με τοὺς πόδας αὐτοῦ οὐκ εἶασέ με, ἀλλ' ἐπιλαβὼν ἀνέστησέ με καὶ κατεφιλήσέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. ἔγωγε ἔξυπνος γενόμενος εἶπον τοῖς περὶ ἐμὲ ὑπνοῦσι τὸ ὄραμα, καὶ ὅπως τῆς ἡμέρας μνημονεύσωσι. ἰδὼν οὖν ὁ αὐθέντης μου καὶ βασιλεὺς μὴ ἐλθεῖν με ἀλλ' ἐκ τῶν σὺν ἐμοί, καὶ τὴν 10 πρῶτην γραφὴν ἀναγνώσας περίλυπος ἐγένετο καὶ ἐδυσσφόρει κατηγορῶν τὴν ἐμὴν βραδύτητα· ὡς δὲ τὴν ἑτέραν γραφὴν ἐπὶ τὴν αὖριον ἀνέγνω, καὶ μαθὼν μέλλειν ἐλθεῖν διὰ τῆς γραφῆς, ἰδὼν ἠρέσθη καὶ χαρῆεις ἐναπέμεινε· καὶ εὐθὺς οἰκονομήσας Μανουὴλ τὸν Παλαιολόγον τὸν τῆς Καντακου-15 ζηνῆς τῆς πρωτοστρατορίας ἀνεψιῶν, ἐξαπέστειλεν αὐτὸν πρὸς τὸν τῆς Σερβίας δεσπότην, ἵνα δοκιμάσῃ καὶ ἴδῃ περὶ οὗ ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιστολῇ γέγραφα συνοικεσίου. καὶ ἀκούσαντες οἱ γονεῖς αὐτῆς ἠδέως καὶ ἀσμένως τὸν λόγον ἐδέξαντο, καὶ ἐτοιμῶς εἶχον ἐκπληρῶσαι καὶ τὸ ἔργον. ἄλλον γὰρ οὐκ 20 ἐκάλυσε τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον εἰ μὴ ὅτι ἡ ἀμῆρισσα ἐδεῖθη τοῦ Θεοῦ εὐχομένη τάξασα ἔτι ζῶντος τοῦ ἀμῆρου καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰ ὁ Θεὸς οἶψι δὴ ποτε τρόπῳ ἐλευθερώσῃ αὐτὴν ἐκ τὰς τῶν ἀσεβῶν χεῖρας, ἑτέρῳ ἀνδρὶ μηκέτι ἐν τῇ

3. γραμματοκομισταί M 4. κατ' ὄναρ om P 13. μαθὼν
ἐλθεῖν με μᾶλλον P 18. γέγραπται P

nisse quosdam ex Iberia, relicta venatione, laetabundus palatium petiit. quo tempore tabellarii advenerunt, die 28 Maii, eadem nocte per somnum visus mihi sum et ipse adesse Cpoli, quumque festinarem ad imperatorem, genua eius amplexurus, retineri ab eo et sublevari et osculo salutari. expergefactus, iis, qui circa me dormiebant, somnium narraui, atque dixi, ut diei meminissent. imperator autem, dominus meus, ubi non ipsum me, sed e comitibus aliquem adesse animadvertit, et priorem legit epistolam, moestus factus, segnitiam meam aegre tulit accusavitque. ubi autem alteram die sequenti legit meque venturum esse didicit, acquievit et laetitiae se dedit, statimque rerum notitia instructum Manuelem Palaeologum, Cantacuzenae protostratorissae consobrinum, ad despotam Serviae ablegavit, ut is de coniugio, de quo scripseram, inquireret ac videret. parentes eius libenter et cupide conditionem acceperunt, et ad rem perficiendam parati erant. nulla enim alia res id coniugium impediabat, nisi quod ame-

ζωῆ αὐτῆς συζευχθεῖη, ἀλλὰ μένειν αὐτὴν ἐν σοφρωαίνῃ παρθενεύουσαν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν θεραπεύειν θεοῖ τῆ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς χορηγήσαντι· δι' ἣν αἰτίαν τὸ συνοικέσιον τοῦτο οὐκ ἐγένετο.

5 Τῷ τοῦ αὐτοῦ ἔτους Ἀυγούστῳ μηνί διέβη ἀπὸ τῆς πόλεως ὡς φυγὰς ὁ πατριάρχης κὺρ Γρηγόριος, καὶ ἐγὼ τῇ ἰδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ 533 ἔτους εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέσωσα μετὰ τῆς νηὸς τοῦ καλοῦ Ἀντωνίου Ρίτζου, τοῦ καὶ ὕστερον μαρτυρήσαντος ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν αὐτοῦ
10 πίστεως.

2. Τέλεσας οὖν ἐγὼ τὸ συνοικέσιον ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ, ἵνα 49
λύβη ὁ αὐθέντης μου τὴν τοῦ ἐκέισε ῥηγὸς θυγατέρα, εἰδὼς ὅτι χρεῖττον ἦν τὸ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τοῦ τῆς Τραπεζοῦντος. εἰπέ μοι γὰρ ὁ τῆς Ἰβηρίας προειρημένος ῥῆξ τοιαύδε "οὐκ ἔστι
15 συνήθεια παρ' ἡμῖν ἵνα διδῶσιν χρήματα αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσι οὓς μέλλουσι λαβεῖν, ἀλλ' οἱ ἄνδρες ταῖς γυναῖξιν." ἐγὼ δὲ ἀποκριθεὶς αἰτῶν ἰλασμὸν παρ' αὐτοῦ λέγω "οὐκ ἤκουσα πώποτε τοιαύτην συνήθειαν καὶ νόμον ὡς ἡ βασιλεία σου προστάτεις." ὁ δὲ βασιλεὺς γελάσας, τάχα θαναμάζων
20 τοὺς λόγους μου, εἶπεν "οὐκ οἶδας, τιμιώτατε ἄνερ, τί φησιν ὁ μέγας Καισάριος; διαφόρων ἔθνων τρόπον τε καὶ νόμον ἐξηγούμενος ἐν ἐπιτομῇ τοιαύδε φάσκει. ἐν ἐκάστη γὰρ χώρα καὶ ἔθνεσιν ἐν τοῖς μὲν ἐγγράφως νόμος ἐστίν, ἐν τοῖς δὲ

8. ῥιζίου P 17. εἶπον P 22. διηγούμενος P 23. ἔθνει τοῖς P

rissa, vivo etiam tum amera coniuge, ad deum precata constituerat, si deus quo tandem cunque modo liberasset se e manibus impiorum, alii nemini per totam vitam nubere, sed in castitate virginali, quod restaret vitae, transigere et pro viribus deo, liberatori suo, servire.

Eiusdem anni mense Augusto ex urbe profugus abiit Gregorius patriarcha, atque ego die 14 mensis Septembris anni 696o Cpolim reverti in navi viri optimi Antonii Ritzii, eiusdem, qui postea propter fidem Christi martyrrium pertulit.

2. Confeci igitur coniugium in Iberia, ut dominus meus illius regis filiam duceret. noveram enim, connubium Ibericum praestare Trapezuntio. namque ita mihi dixerat Iberorum rex: "nobis moris non est, ut dotem dent feminae viris, quibus nupturae sunt, sed viri feminis." ego, praefatus veniam, nunquam me de isto more aut lege, qualem maiestas ipsius diceret, audisse respondi. tum rex subridens et quasi mirans verba mea "scisne," inquit, "vir honoratissime, quid magnus dicat Caesarius? diversarum gentium mores et instituta explicans, in breve contracta haec docet. cuivis ter-

ἀγράφως καὶ συνήθεια· νόμος γὰρ τὰ πάτρια δοκεῖ εἶναι. ὡς πρῶτον Σῆρες οἱ τὸ ἄκρον τῆς γῆς οἰκοῦντες νόμους ἔχουσι τὰ πάτρια ἔθῃ, μὴ πορνεύειν ἢ κλέπτειν ἢ λοιδορεῖν ἢ φορνεύειν. νόμος δὲ παρὰ Βακτριανοῖς ἢ ἐκ προγόνων παιδεία καὶ εὐσέβεια, μὴ κρεωφαγεῖν ἢ οἰδοποιεῖν ἢ λαγγεύειν ἢ παν-5 τοῖα κακὰ διαπραττεσθαι, καίτοι γε τῶν παρακειμένων αὐτοῖς Ἰνδῶν τάναντία διαπραττομένων ἀδεῶς. ἐν δὲ τοῖς ἐνδοτέροις μέρεσι τούτων ἀνθρωποφάγοι εἰσὶ καὶ τοὺς ἐπιξενομήτορας ἀναίρουσιντες ἐσθίουσι. νόμος Χαλδαίοις καὶ Βαβυλωνίοις ἀσελείας καὶ αἰσχροουργίας ἀνάμεστος. ἄλλος δὲ παρὰ 10 Πηλαιοῖς νόμος, γυναῖκας γεωργεῖν καὶ οἰκοδομεῖν καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν πράττειν, ἀλλὰ καὶ πορνεύειν ὡς βοῦλονται, μὴ κωλύμεναι ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν παντελῶς· ἐν αἷς ὑπάρχουσι καὶ πλεῖστοι πολεμικώτατοι καὶ θηρῶσαι τὰ μὴ λίαν ἰσχυρότατα τῶν θηρίων. ἐν Βρεταννίᾳ δὲ πλεῖστοι τῶν ἀν-15 δρῶν μιᾷ συγκαθεύδουσι γυναικί, καὶ πολλαὶ γυναῖκες ἐνὶ ἐταιρίζονται ἀνδρί. αἱ Ἀμαζῶναι μὲν ποτε καιρῷ ἄνδρας οὐκ εἶχασιν, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ὑπᾶξ τῷ ἐνιαυτοῦ περὶ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν ὑπερόρτοι γίνονται, καὶ μιγνύμεναι τοῖς γειτνιῶσιν ἀνδράσιν ὡς πανήγυριν τινα καὶ μεγάλην ἐθρ-20 τὴν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἤγουσιν· ἐξ ὧν καὶ ἐν γαστρὶ σελ-

2. σῆρες P τῆς om P 4. παρὰ om P 5. παντοῖα κακὰ M
 9. χαλδαίων καὶ βαβυλωνίων P 11. ηλλείος P 14. μὴ om P
 17. ἀμαζόνες P 18. εἶχον P τὰ om P 19. ἐγένοντο P
 21. ἤγουσιν τὸν καιρὸν ἐκείνον P

rae et genti aut scripta lex est, aut non scripta et more constituta. lex enim esse videntur patria instituta, quemadmodum primum, qui in extremo orbe habitant, Seres legum loco patria instituta habent, ne moechentur, aut furentur, aut calumniantur, aut occidant. lex est apud Bactrianos a maioribus accepta disciplina et pietas, ne carnibus vescantur aut bibant vinum, neve libidini vel ulli generi pravitatis locum relinquunt, quum finitimi illis Indi impune contraria agant: quorum qui in regionibus interioribus habitant, anthropophagi sunt et advenas occidunt comeduntque. Chaldaeis et Babyloniis lex lasciviae et turbitudinis plena. apud Pelaeos autem lex est, ut mulieres agros colant et domos aedificent ceterisque virorum operibus fungantur, at vero etiam moechentur, quantum libet, a viris plane non impeditae: in quibus adeo plurimae bellicosissimae sunt ac bestias non plane validissimas venantur. in Britannia autem plerique viri uni concumbunt mulieri, et multae mulieres uni viro. Amazones olim maritis carebant ac bestiarum instar semel quotannis, circa verum aequinoctium, e finibus egressae et concumbentes cum viris finitimis, quasi festum quendam conventum celebrabant: unde conceptis

λαμβάνουσαι παλιandroμοῦσι οἴκαδε πᾶσαι· τῷ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκνήσεως τὰ μὲν ἄρρενα φθείρουσι, τὰ δὲ θῆλυ ζωογονοῦσι καὶ τιθηνοῦσιν ἐπιμελῶς καὶ ἐκτρέφουσιν. οὕτως καὶ τὰ ἐνταῦθα, ὡς εἰπόν σοι, ὑπάρχει ἡ ἡμετέρα συνήθεια, ὡς 5 καθὼς καὶ αὐτὸς μέλλεις μαθεῖν παρὰ ἀξιοπίστων ἀνδρῶν. καὶ μὴ θαύμαζε, τιμιώτατε ἄνερ κύρ Γεώργιε. διὰ τοῦτο ποιοῦμεν τὸ παρὸν συνοικέσιον μετ' αἰδοῦς καὶ οὐκ ἀσυμβούλως τῶν, καὶ ὑπόσχομαι δοῦναι τῇ θυγατρὶ μου ἄνευ τῶν πολυτίμων σκευῶν ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτί- 10 μων καὶ μαρακίων διαμαργύρων καὶ χρυσοῦ καὶ ἐτέρων λίθων, χωρὶς τῶν ἐνδυμάτων καὶ ἴφασμάτων πολυειδῶν εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῆς, καὶ πάρεξ τούτων χρυσᾶ νόμισμα χιλιάδας πεντήκοντα καὶ ἕξ. ἔτι δὲ καὶ κατ' ἔτος ἕγη ἐτέρας χιλιάδας τρεῖς τοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνας εἰς πτωχοὺς, καὶ ὅπου δ' ἂν 15 δόξη αὐτῇ. σὲ δὲ ἀκούω ἔχειν παιδία δύο. τὸ μὲν ἄρρεν ο βασιλεὺς ἀνεγέννησε διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ αὐτοῦ ἐκεῖνο ἔστι καὶ ἔσται· τὸ δὲ θῆλυ ἔστω ἐκ τῆς σήμερον τῇ θυγατρὶ μου, ἣ καὶ ὀφειλέτω τοῦ ὑπανδρεῦσαι αὐτό, ὅπου B δ' ἂν σὺ κρίνης εἶναι ἄξιον τόπον. καὶ ὅταν ἔλθῃς σὺν θεῷ 20 ἄραι αὐτήν, τότε ἐπιδώσω σοι φορτία σηρικῷ τέτταρα· ἔστι γὰρ ἡ μέταξα ἐκεῖνη οὐκ ἐξίτηλος, καὶ ὡς ἠκούσαμεν, πρᾶττεται τὸ φορτίον διὰ χρυσῶν νομισίων πεντακοσίων.”

7. καὶ ἀσυμβούλως τῶν τῆς βουλῆς μου P 10. μαρακίων ἀμαργύρων καὶ χρυσοῦ M 16. αὐτὸ ἐκεῖνου ἔστι καὶ ἔστω καὶ ἔσται M 21. οὐκ om P

fetibus cunctae domum se recipiebant; deinde quum partum edidissent, mares necabant, feminas conservabant, diligenter lactabant educabantque. sic etiam nobis hic, ut tibi dixi, nostra est consuetudo, id quod a viris fide dignis poteris cognoscere. verum ne mirare, vir honoratissime Georgi: praesens horum connubium reverenter nec inconsulto instituimus, polliceorque, praeter pretiosam argenti et auri suppellectilem, praeter gemmas et monilia margaritis, auro et lapillis composita, praeter vestes et textilia varii generis, ipsius usui destinata, praeter haec igitur daturum me esse numum aureorum quinquaginta sex milia. ad haec in annos singulos accipiet alia aureorum tria milia, quae in stipes pauperum aut quodcumque ipsi videbitur, impendat. te autem duos habere liberos audio, quorum masculum imperator e sacro fonte suscepit: is igitur illius est eritque; at puella ab hodierno die esto filiae meae, cuius erit eam collocare, in quem tu locum boni consulueris. tum autem, quum eam receptum venies, si deo ita placuerit, donabo tibi insuper onera serici quatuor. est enim non vulgaris illa metaxa, solvi que pro singulis oneribus numos aureos quingentos accepi.”

Ὡς οὖν πάντα τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καὶ Τραπεζοῦντι κατα-
 λεπτῶς ἐδιηγησάμην τῷ βασιλεῖ καὶ αὐθέντῃ μου ὡς ἄνωθεν,
 ἠρώτησα μαθεῖν καὶ περὶ τοῦ τῆς Σερβίας συνοικεσίου· καὶ
 ἀποκριθεὶς εἶπέ μοι “ ἐγὼ σοι ὀφείλω πολλά διὰ τὴν πρὸς με
 σὴν ἀγάπην καὶ πίστιν παιδιόθεν καὶ τὴν τσοαύτην δουλοσύ-
 νην· ἀλλὰ τοῦτο δὴ πλεῖον σήμερον τὸ τῆς Σερβίας βεβαίω-
 σις καὶ ἀσφάλεια καὶ ἐκσφράγισμα ἔστι τῆς εἰς ἐμέ σου ἀγά-
 πης καὶ δουλοσύνης, καὶ ἀνταμοιβὴν σοι ὀφείλω ἕως ἐν τοῖς
 ζωσιν εὐρίσκομαι, ἐπεὶ τοσοῦτον κεκοπίακας αἰεὶ ὑπὲρ ἐμοῦ,
 καὶ μᾶλλον τὰ νῦν ἐγκατέλιπες τὸν οἶκόν σου τοσοῦτον δὴ 10
 καιρὸν πόρρω τῆς σῆς πατρίδος ξένας χώρας περιερχόμενος.
 ὄθεν οἱ ἐκέλευε κυριεύοντες μεγάλας εὐεργεσίας καὶ τιμὰς ἐπη-
 γέλλοντό σοι δοῦναι, λέγω οἱ τῆς Ἰβηρίας καὶ Τραπεζοῦντος
 δεσπότες καὶ βασιλεῖς, ἕκαστος αὐτῶν ζητῶν σοι ὑπὲρ αὐτοῦ,
 ἵνα συνοικέσιον μετ’ ἐμοῦ τελέσῃς· αὐτὸς δὲ ὡς σώφρων 15
 καὶ πιστὸς θεράπων διέκρινας τὸ συμφέρον μοι καὶ ὀφει-
 μώτερον, καὶ ἔδρασας, καὶ ἂν νενόηκας ἔγραψάς μοι συμβου-
 λεύων. τοῦτο ἦν μέγα τι ἐκμαρτύριον τῆς πρὸς ἐμέ σου εὐ-
 νοίας καὶ ἀγάπης· καὶ πληροφορηθῆτι ἀληθῶς ὅτι καὶ παρ’
 ἐμοῦ ἔξεις ἀξίαν τὴν ἀντάμειψιν, ἕως ἐν τοῖς ζωσιν ὑπάρχω. 20
 περὶ δὲ τοῦ ἐν Σερβίᾳ συνοικεσίου οὐπερ ἐρωτᾷς με, τοιοῦτο-
 τρόπως παρηκολούθησε. μετὰ τὸ θανεῖν τὸν ἀμηνρῦν καὶ τὴν

8. ἕως — εὐρίσκομαι om M 11. εἰς ξένας χώρας M, omisso
 περιερχόμενος 12. ἐπαγγέλλοντες P 18. εἰς μαρτύριον P

Quum igitur omnia in Iberia et Trapezunte gesta subtiliter im-
 peratori, domino meo, et a principio enarrassem, de Serviano connu-
 bio eum percontatus sum: atque ille ita mihi respondit: “equi-
 dem multum tibi debeo propter eam, quam a puero erga me
 praestitisti, benevolentiam et fidem tantaque officia; verum nunc
 Servianum hoc negotium benevolentiam tuam ac studium etiam magis
 confirmat, communit et quasi obsignat, tibi que obligatus sum, quoad
 in vivis ero, quum semper mea causa summopere laboraveris, nunc
 vero etiam domum tuam per longum tempus reliqueris, procul a pa-
 tria exteras regiones obiens: unde quum, qui illic regnant, magna
 tibi dona honoresque promitterent, Iberiae scilicet et Trapezuntis de-
 spotae regesque, uterque te rogans, ipsi ut conciliares hoc connu-
 bium, ut prudens et fidelis minister decrevistis et fecistis, quod mihi
 commodum et utilissimum esset, et quid tibi videretur, per literas
 mihi suasisti. illud magnum mihi testimonium erat tuae erga me vo-
 luntatis et benignitatis: et certo scito, digna me tibi praemia solu-
 turum, quoad in vivis ero. quod autem de Serviano me connubio
 rogas, res ea ita evenit. amera mortuo et coniuge eius reversa ad

τούτου σύζυγον ἐπαναστρέψασαν πρὸς τὸν τῆς Σερβίας δε-
 σπότην τὸν πατέρα αὐτῆς, προσῆλθέ μοι συλλαλήσασα ἡ
 πρωτοστρατόρισσα ἡ συγγενῆς αὐτῆς περὶ τῆς τοιαύτης ὑπο-
 θέσεως, καὶ πλείστας δόσεις καὶ προίκας ἐπηγγέλλετό μοι, καὶ
 5 ἄλλα πολλὰ ὠφελιμώτατα ἔτασεν ὑποσχομένη ἐν τῷ μέλ-
 λοντι, ἄπερ κἀγὼ ἀπὸ πολλῶν αἰτιῶν ἐνόμισα ταῦτα ἀληθῆ
 εἶναι καὶ συμφέροντα. ὁμως δὲ ἐν τούτῳ ἔδει καὶ ἕτερα
 βουλή καὶ σκέψις, κἀγὼ οὐκ εἶχον μετὰ τινος συμβουλευθῆ-
 ναι διὰ τὸ πάντας παθητικῶς διακεῖσθαι. ἡ κυρία μου ἡ
 10 δέσποινα καὶ μήτηρ τοῦ παρόντος βίου ἐξεδήμησε. ὁ μὲν
 Καντακουζηνός, ὃς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπροσπαθῶς ἐβούλευε,
 καὶ αὐτὸς ἀπέθανεν· ὁ δὲ Λουκάς ὁ Νοταρᾶς φανερῶς καὶ
 ἀφανῶς λέγει ὅτι οὐδεὶς τῶν ἄλλων πάρεξ αὐτοῦ οἶδε τί
 ποιεῖ, εἰ μὴ τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα καὶ ποιούμενα διασχυ-
 15 ρίζεται ἀληθῆ καὶ καλὰ εἶναι, καὶ πάντα λίθον κινεῖ, τὸ τοῦ
 λόγου, ὡς καὶ αὐτὸς καλῶς ἐπίστασαι. ὁ μέγας δομέστικος
 ἐχθρῶδῶς διάκειται εἰς τὰ τῆς Σερβίας, καὶ δημονήσας μετὰ
 τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου παροτρύνοντές με αἰεὶ ἵνα τὸ
 τῆς Τραπεζοῦντος συνοικέσιον γένηται. τίτι γὰρ τότε ἐδυνά-
 20 μην συμβουλευέσθαι; μετὰ μοναχῶν καὶ τῶν τοιούτων;
 ἀπράγμονές εἰσι. μετὰ ἀρχόντων; καὶ οὐδεὶς ἐφρόντιζε μὴ
 προκείμενός τι, μὴ πως δημοσιεύσῃ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις. λοι-

4. δώσεις προίκας P 9. ἡ δέσποινα om P 17. ἐχθροει-
 δῶς P 18. παροτρύνοντός μου P 20. συμβουλευέσασθαι P

despotam Serviae, eius patrem, adiit me super illo negotio cognata
 eius protostratorissa, sponditque mihi cumulatissima dona dotein-
 que, et alia multa utilissima commemoravit et in futurum promisit:
 quae ego multis de causis vera et e re mea fore existimavi. attam-
 en alio consilio et deliberatione in tali re opus erat, nec habebam,
 quem consulerem, quoniam omnes animo vehementiori erant.
 domina et mater mea imperatrix e vita cesserat; Cantacuzenus, qui e
 reliquis non cupide iudicabat, et ipse mortuus erat. Lucas Notaras
 autem palam et occulte dictitat, praeter se neminem omnium scire,
 quid facto opus sit, nihil, nisi quod ipse dicit facitque, verum ac
 bonum esse affirmat, omnemque lapidem movet, ut utar proverbio,
 id quod ipse bene nosti. magnus domesticus infesto in Servios animo
 est conspiransque cum Iohanne Cantacuzeno quotidie me ad Trape-
 zuntium connubium adhortatur. cum quonam igitur deliberarem? cum
 monachis et eiusmodi hominibus? at rem publicam non attingunt.
 cum proceribus? at nemo rem perpensurus erat, qui nulli propensior
 esset, ut timendum esset, ne eam cum ceteris communicaret. itaque

πὸν ἐγὼ ἀδεινοπάθουν εἰς τὴν σὴν βραδύτητα. ἐλθούσης δὲ
 τῆς γραφῆς σου, ἰδοὺ καὶ σὲ καὶ τὴν γνώμην σου ἔγνων·
 καὶ ἃ εἶχομεν καὶ ἡμεῖς προσυλιστάμενα, φρονίμως καὶ κα-
 λῶς ἔλυσας. καὶ εὐθύς τὸν Παλαιολόγον καὶ τὸν Εὐδαίμονα
 Ἰωάννην ἀπέστειλα, δι' ἄλλα μὲν τὸ φαινόμενον, ὡς ἀπὸ τῆς 5
 50 θείας αὐτοῦ τῆς πρωτοστρατορίας εἶπη τοῦτο. καὶ ἰδοὺ
 ἠκούσαμεν τὸ αἷτιον τοῦ κωλύματος, καὶ ἐπαύσαμεν. λοιπὸν
 σὺν θεῷ τελέσωμεν τὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰβηρίας." καὶ γε-
 γονότος χρυσοβούλλου καὶ ὑπογραφέντος, περιεῖχεν οὕτως, ὅτι
 ἐκείνου μὲν ἡ θυγάτηρ ἔστω γυνὴ τοῦ βασιλέως καὶ δέσποινα 10
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αὐτὸς δὴ ὁ βασιλεὺς ἔστω ἀνὴρ
 αὐτῆς, κατὰ πίσσας τὰς συμφωνίας ἃς μετ' ἐμοῦ ἔστησεν ὁ
 ῥηθεις ῥῆξ τῆς Ἰβηρίας. καὶ κληθεὶς προσῆλθε κατενώπιον
 τοῦ βασιλέως ὁ ἐκ τῆς Ἰβηρίας μετ' ἐμοῦ ἀηλυθῶς πρέσβυς
 καὶ ὁ βασιλεὺς οἰκειοχείρως ἐμπροσθεν τούτου ἐποίησε σταν- 15
 ροὺς τρεῖς μετὰ κινabάρεως εἰς τὸ ἀνώτερον τοῦ χρυσοβούλ-
 λου μέτωπον εἰς βεβαίωσιν κατὰ τὴν ἐκείνων συνθήθειαν, καὶ
 ἔδωκε τὸν χρυσοβούλλον ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ πρέσβεως, καὶ
 φησιν αὐτῷ "ἰδοὺ οὕτως" ἐμὲ δεικνύων "σὺν θεῷ τῷ ἐρχο-
 μένῳ ἔαρι ἐλεύσεται μετὰ τριήρων παραλαβεῖν τὴν ἐμὴν 20
 σύνηνον τὴν νεόνυμφον." προσκυνήσας οὖν ὁ πρέσβυς ἀνε-
 χώρησεν.

3. καὶ ἡμεῖς om P 5. ἀπέσταλκα P 11. καὶ — αὐτῆς om P
 13. ἦλθε P 17. ἐκείνου P

ego iniquius ferebam moras tuas. epistola autem tua ad me perlata,
 et te et sententiam tuam cognovi, quaeque nos quoque prius consti-
 tuta habebamus, prudenter et commode expediveras. statim igitur
 Palaeologum cum Iohanne Eudaemone, aliarum rerum praetextu,
 misi, a protostratorissa, matertera sua, illud renuntiatum. ecce autem,
 causam, quae rem impediret, cognovimus, et destitimus. ceterum, si
 deo placet, perficiamus cum Iberorum rege connubium." fit igitur bulla
 aurea, cui subscriptum est, in hanc sententiam, ut illius filia esset
 uxor imperatoris et imperatrix Cpolis, imperator esset eius maritus,
 secundum conditiones omnes, quas Iberorum rex mecum composuerat.
 vocatur in conspectum imperatoris qui mecum ex Iberia legatus vene-
 rat, et coram hoc imperator manu sua in superiore bullae fronte
 rubrica tres cruces scribit ad confirmandam pactionem ex illorum con-
 suetudine, traditque bullam in manus legati his verbis: "hic vir (me
 ostendebat) deo propitio proximo vere cum trimibus veniet, vir-
 ginem mihi desponsam abducturus." itaque legatus, adorato impera-
 tore, discessit.

Ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐμψυρίζετο ὅτι ὁ ἀμηνῶς ἐβούλετο ἐλθεῖν κατὰ τὸ στενὸν ἐγγὺς τοῦ ἀνωτέρου μέρους τῆς τοῦ Ἀσωμάτου κόμης οἰκοδομησαί τι φρουρίον, καὶ βουλῆς γενομένης ἵνα ὁ βασιλεὺς εἰς Πελοπόννησον στείλῃ μηνύων τοῦ ἐλθεῖν ἕνα τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ, ὃς ἂν βουλησῆται τούτων, καὶ ὁμοφωνήσῃ εἰς ὅσα αἱ βασιλικαὶ γραφαὶ διελάμβανον, ἵνα ἀνάγκης ἐπελθούσης ἴδωσιν εἰ ὁ ἀμηνῶς βούλεται πρῶταί τι κατὰ τῆς πόλεως ἤτοι τῆς βασιλείας, καὶ ἀπέλθῃ πρὸς τοὺς δυτικούς αὐθέντας καὶ συ-
 10 μαχίαν αἰτήσῃ, ἐν τῷδε τῷ μέσῳ παρῆλθον ἡμέραι τινές, εἶτα προστάξας ἐλθεῖν με ἐνώπιον αὐτοῦ εἰπέ μοι τάδε. “πρωτοβεστιαρίτα, περὶ τῆς βουλῆς ἧς ἐστήσαμεν ἐτοιμάσθητι τοῦ ἀπελθεῖν σε εἰς Πελοπόννησον· καὶ ὡς ἂν διορθώσης τὴν ἐκεῖσε ὑπόθεσιν, ἵνα τις τῶν ἀδελφῶν μου ἐλευσῆται ἐνθάδε,
 15 ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπελθεῖν σε ἐκεῖθεν εἰς Κύπρον πρὸς τὴν ἐμὴν ἀδελφοπαίδα τὴν ῥήγισσαν. ἡμεῖς δὲ ἐνταῦθα ἐτοιμάσωμέν σοι τὰ ἐπιτήδεια τῆς ὁδοῦ. μετὰ τὸ ἐξελθεῖν σε κακεῖθεν πορευθήσῃ αὐθις εἰς τὴν Ἰβηρίαν, ὅπως ἄρῃς τὴν νεόφυμον τὴν ἐμὴν σύννευον τὴν μελλοκυρίαν σου.” ἔγωγε
 20 ἀποκριθεὶς εἶπον αὐτῷ “οὐ δύναμαι παραβῆναι τὸ πρόσταγμα σου, τοῦ μὴ ἐκτελέσαι ὡς κελεύεις· ἀλλ’ ἡ σύντεκνος καὶ δούλη τῆς βασιλείας σου, ἡ γυνὴ μου, ὑποπτεύω μὴ ποτε διὰ τὸ συχνάκις με ἀπουσιάζειν αὐτῆς ἀγανακτῶσα ἀποκα-

17. τοῦ θρόμου P

22. ὑποπτεύω M

Quum initio eiusdem anni fama manaret, ameram ad angustias prope superiorem partem vici Asomati esse venturum, ut ibi exstrueret castellum, quumque, concilio habito, visum esset, ut imperator in Peloponnesum ad fratrem arcessendum mitteret, uterunque illorum venire vellet, et is comprobaret, quaecumque imperatoris literis constituta essent, atque, si necessitas adesset vidissentque ameram adversus urbem vel imperium aliquid moliturum, ad occidentales principes opem imploratum proficisceretur: haec igitur dum fiunt, paucis diebus interiectis, imperator me ad se arcessitum ita allocutus est. “e consilio, quod cepimus, para te, protovestiarie, ut in Peloponnesum proficiscare, ibique negotium hoc perficias, ut alteruter fratrum meorum huc veniat. inde oportet te in Cyprum ad reginam, neptem meam, iter facere. nos hic necessaria itineri providdebimus. inde reversus autem in Iberiam discedes, ut adhaec recens mihi sponsam uxorem, futuram dominam tuam.” ad quas ego ita respondi “non possum equidem declinare mandatum tuum, ut non faciam, quod iubes; verum maiestatis tuae commater et serva, coniux mea, vereor, ne quando, propter crebram absentiam meam indignata, monachis se

ρήσεται μοναχῆ, ἢ καὶ ἐάσῃ με καὶ ἄλλον λάβῃ· χθὲς γὰρ ἐλήλυθα ἀπὸ Ἰβηρίας, διατρίψας ἐκεῖ ἕτη δύο, καὶ εἰ ἀναχωρήσω αὐτίς ἐν βραχήμερίᾳ οἴκοθεν, εὐλογον αἰτίαν ἐνόησει καὶ δικαίαν πρόφασιν τοῦ πρᾶξι ἐν ἐξ ὧν εἴρηκα.” ὁ δὲ βασιλεὺς γελάσας εἰπέ μοι “ἀλλ’ αὐτὸς λέξον αὐτῇ ἵνα 5 ταύτην καὶ μόνην τὴν ὁδοιπορίαν συγχωρήσῃ σοι ποιῆσαι, καὶ ἐνόρκῳ προστάγματι τάσσω μηκέτι σε ἐνοχλῆσαι τοῦ ἐξελθεῖν σε πατριδοῦθεν. καὶ μάλα καλῶς ἐπίστασαι τὰ ὅσα σοι ἐπηγελάμην εὐεργετῆσαι σε, καὶ τί τὰ ἀνὰ ἡμῶν συλλαληθέντα, καὶ τί βουλόμεθα ποιῆσαι. καὶ τοῦτο βέβαιόν ἐστι καὶ χω-10 ρὶς ἐνόρκου προστάγματος, ὅτι αἱ πρεσβεῖαι καὶ ὁδοιπορίαι αἱ ἐπὶ σοῦ παύσουσι. μηνύσω δὲ καὶ πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα τὸν Νοταρᾶν ὅτι ἐπεὶ τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ὄμφικιον κηται, οὐ δύναται ἔχειν καὶ τὸ μεσαστικόν. καὶ τοῦτο λέγω Βίνα σοι δωρήσωμαι. ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἐστι πρόπον ἵνα ἀφαι-15 ρέσω αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ· ἐστι γὰρ ὡς καταφρονεῖν, εἰ μὴ ἀναβολὴν καὶ τρόπον ποιήσομεν ἵνα αὐτοθελῶς ἐγκαταλείψῃ αὐτὸ ἐκεῖνος. καὶ ἔχεται δὴ πάλιν τὸ πρωτεῖον τῆς στυάσεως καὶ τῆς βουλῆς, καὶ τι σιτηρέσιον δι’ ἄλλον τρόπον, ἐπεὶ χρὴ ποιῆσαι καμὲ δύο τῶν ἀρχόντων συμβούλους, ὡς καὶ ὁ βα-20 σιλεὺς ὁ ἀδελφός μου εἶχεν, ἔν’ ὧσι μετ’ ἐμοῦ δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας ἐν τῇ παλατίᾳ τοῦ προβλέπειν διορθῶναι καὶ πράττειν τὰ ἀναγκαῖα, δουλείας τε καὶ ὑποθέσεις τῆς βασιλείας.”

8. μάλλον M
ἄλλον τρόπον P

18. καὶ ἔχε δὲ P
22. διορθοῦν P

19. καὶ τὸ σ. P

δι'

adiungat aut me deserto-nubat alii. nuperrime enim ex Iberia redii, annos ibi duo moratus, atque si intra paucos dies iterum peregre abiero, causam idoneam et iustam inveniet faciendi alterum horum, quae dixi.” subridens imperator “at tu,” inquit, “fac, ut unum hoc iter etiamnum facere tibi permittat, ac iure iurando tibi spondeo, posthac me non iam creaturum tibi molestiam itineris extra patriam faciendi. scis autem, quae tibi beneficia promiserim, quae etiam nos locuti simus et quid facere cogitemus, atque hoc quidem etiam sine sacramenti religione certum est, legationes et itinera tua finem habitura esse. significabo autem Notariae, magno duci, quum magni ducis munere fungatur, non posse eum praeesse etiam administratoris officio. atque hoc dico, ut te eo munere ornem. neque tamen decet, spoliare me eum ista dignitate. contemnere enim eum videamur, nisi exspectemus aliquantisper et modum excogitemus, quo eam ipse sua sponte deponat. enimvero habebit rursus primas in consilio, et aliunde aliquod stipendium, quandoquidem me quoque duos e nobilitate consiliarios, quales habuit imperator, frater meus, creare neces-

καὶ οὕτως ἐμνησθήη ὁ μέγας δοῦξ διὰ τοῦ ἐμοῦ καὶ αὐτοῦ
 συντέκνου, τοῦ ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς Νεοφύτου
 τοῦ ἐν τῇ τοῦ Χαρσιανίτου μονῆ. καὶ ἀκούσας ὁ Νοταρῆς
 περὶ τοῦδε τοῦ ὄφφικίου ἔστρεψε, πληρὴν ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως οὐκ
 5 οἶδα· καὶ μᾶλλον ἐδείκνυεν ὅτι καὶ πρὶν ἢ τοῦ εἰπεῖν αὐτῷ
 περὶ τούτου ἐλογίζετο ποιῆσαι, ὅπως καὶ ὁ βασιλεὺς ἀντιχα-
 ρίσηται τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἄλλην τινὰ τιμὴν. ταῦτα οὖν πέ-
 ρις οὐκ ἔλαβον διὰ τὴν ταχέως ἐπελθοῦσαν εἰς ἡμᾶς κοινήν
 συμφορὰν. καὶ πάλιν εἰπέ μοι ὁ βασιλεὺς ὅτι ἤθελεν εὐερ-
 10 γεῖσά μοι καὶ τὴν τοιαύτην χάριν, ἵνα συζεύξῃ εἰς γυναῖκα
 τὴν ἐμὴν θυγατέρα τῷ νεανίσκῳ ἐκείνῳ Νικολῶφ τῷ Μελισ-
 σηνῷ, τῷ υἱῷ ποτὲ Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃν καὶ Με-
 λισσουργὸν ἐπωνόμαζον, τοῦ καὶ μεγάλου πρωτοστράτορος,
 ὕστερον δὲ καὶ μητροπολίτου γεγονότος, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ
 15 βιβλίῳ τῆς ἡμῶν ἱστορίας ἐμνησθημεν· καὶ τὴν ἐπιτροπαι-
 κὴν διοίκησιν, ἣν προειρήκαμεν, τῶν τούτου τόπων καὶ χώρων
 δώσει μοι τοῦ ἰθύνειν καὶ κυβερνᾶν, ἕως οὗ ἢ ἐμὴ θυγάτηρ
 τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος φθάσῃ καὶ ὁ γάμος τέλειος γένη-
 ται. καὶ αὕτη μὲν ἦν ἡ ὑπόθεσις, περὶ ἧς ἔλεγεν ὁ βασιλεὺς
 20 ὅτι αἱ δι' ἐμοῦ πρεσβεῖαι καὶ ὁδοιπορίαι παύσωσιν. εἶρηκέ
 μοι καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἤθελεν ἀποστῆλαι
 ἕτερόν τινα τῶν γηραιῶν ἀρχόντων, ἵνα τὰ ἐκείσε, ὡς εἴρη-
 μεν, διορθώσῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνάθεσιν δώσει

est, qui per totum diem mecum sint in palatio ad providenda, ordinanda, et facienda necessaria tum servitia tum consilia imperii." atque ita significatum est magno duci per meum et ipsius compatrem, hieromonachum et spiritualem patrem Neophytum, qui in Charsianitae monasterio erat. edoctus de hoc officio Notaras, non repugnabat, utrum libenter tamen, an invitus, nescio: quamquam prae se ferebat, etiam ante quam monitus esset, cogitasse se istud facere, ut imperator ipsius filii aliam impertiret dignitatem. at enim haec non habuerunt exitum propter communem citius in nos ingruentem calamitatem. rursus mihi affirmavit imperator, etiam hanc se mihi gratiam daturum, ut filiam meam iuveni collocaret Nicolao Melisseno, filio Nicephori Melissenī, quem Melissurgum cognominabant, magni protostatoris, postea vero etiam metropolitae munere functi, quemadmodum historiarum libro secundo commemoravimus; pollicitus etiam, traditurum se mihi vicariam, cuius ante mentionem fecimus, administrationem locorum eius oppidorumque, quae haberem et procurarem, donec filia mea decimum quartum annum attigisset et nuptiae fierent. atque hoc illud fuit, in quo legationes et itinera mea finem esse habitura imperator affirmavit. idem mihi dixit, velle se in Pelo-

αὐτῷ πῶς ἔχῃ πράξαι · εἰ ἐν κεφαλαίων οὐ δυναθῆ ποιῆσαι, πράξῃ κατὰ τὸ δεύτερον καὶ οὕτω κατὰ διαδοχὴν ἢ τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον ἢ ἐξ ἀνάγκης τὸ πέμπτον. καὶ εἶπέ μοι περὶ τούτου πάλιν “ἀλλ’ ὑποψίαν ἔχω ὅτι ἐὰν ἑτερόν τινα πάρεξ σοῦ ἀποστείλω, οὐ φυλάξει μοι τὴν πρέπουσαν εὐνοίαν καὶ πίστιν,⁵ μὴ πως ἀπατήσωσιν αὐτὸν οἱ δεσπότες καὶ ἀδελφοί μου, ὑποσχόμενοι τούτῳ διὰ χρυσοβούλλου τινὰ κώμην ἢ χάραν αὐτῷ καὶ τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ κατὰ διαδοχὴν, καὶ πεισθεῖς ἀποδοκιμάσῃ τὰ τέτταρα εἰρημένα κεφάλαια, καὶ πράξῃ κατὰ τὸ πέμπτον, ὅπερ βαρύτερόν μοι ἔσεται. αὐτὸς οἶδεις¹⁰ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Κύπρου ῥηγίσσας τῆς ἐμῆς ἀνεψιᾶς ἀποσταλέντα μοναχόν, λέγοντά μοι ὅτι ἐπεὶ ἡ ῥηγίσσα οὐκ εἶχεν ἄνθρωπον πιστόν καὶ ἐπιτήδειον μηνῦσαί μοι δι’ αὐτοῦ τὰ ὅσα ἦν ἀναγκαῖα, οὔτε δυνατόν ἦν ὡς ἐκείνη ἐπεθίμει συλλαλῆσαι μοι διὰ στόματος, ἔξαποστείλω ἐγὼ πρὸς αὐτὴν ἄν-¹⁵θρωπον ἐκ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς δόκιμον καὶ πιστόν. διὰ τοῦτο ἑτερόν τινα οὐχ ἀρμόζει πάρεξ σοῦ εἰδέναι τὰ μυστήρια ἡμῶν, καὶ οὐδεὶς ὅς ἀρμοδιώτερός σου, εἰ μὴ μόνον σὺ ὁ πράξας καὶ στήσας καὶ ὀμιλήσας καὶ πληροφορήσας τὰ πάντα μετ’ αὐτῆς καὶ ἐν ἑτέρῃ καιρῷ· διὸ οὐ δύναται δι’²⁰ ἄλλου τινὸς ἢ ὑπόθεσις πέρας λαβεῖν.” ἐγὼ δὲ πάλιν ἀπο-
51 κριθεὶς εἶπα τῷ βασιλεῖ “ὡς κελεύει ἡ βασιλεία σου, οὕτως ἔχει. ἐνεκεν τούτων τῶν εὐλόγων αἰτιῶν ἡ ἐμὴ σύννευος ἡ

1. πράξαι ἐν κεφαλαίοις πέντε, διὲ εἰ κατὰ τὸ πρῶτον κεφάλαιον οὐ P

ponnesum alium e senibus optimatum mittere, qui illic res, de quibus diximus, cum fratribus componeret, et referret ad se, quid facto opus esset: quod si non posset primum caput obtinere, obtinere niteretur secundum, atque ita deinceps aut tertium, aut quartum, aut, si necessitas cogeret, quintum. rursus “sed si,” inquit, “alium praeter te misero, metuo, ut is debitam mihi benevolentiam et fidem praestet, neve eum decipiant despotae, fratres mei, per bullam auream vicum aliquem vel regionem ipsi et heredibus deinceps polliciti: qua ille re commotus, quatuor capitibus reiectis, de solo quinto agat: quod mihi molestissimum accideret. praeterea scis ipse, a regina Cyprae, cognata mea, ad me missum monachum dixisse, ut, quum regina non haberet hominem fidum et idoneum, per quem res quasdam maximi momenti mecum communicaret, nec posset, ut optaret, coram mecum colloqui, ego ad illam hominem ex nostra aula spectatum et fidum mitterem. quare fieri nequit, ut alii, ac tibi, secreta nostra innotescant, neque est quisquam te aptior, quandoquidem tu etiam alias omnia cum illa egisti, constituisti, communicasti, perfecisti. quam

δούλη σου ἅμα τοῖς ἔμοις συγγενέσιν οὐ καλύσουσί με, εἰ τύχη,
 καὶ ποιήσω τὸ προσταχθέν μοι. ἦν εὖ μακαρίσω, ἀναφέρων
 αὐτῇ ἔτι περι ὧν διὰ τῆς καλοκάγαθίας τῆς βασιλείας σου
 ἔταξάς μοι περι τῆς ἐμῆς θυγατρὸς ὑπανδρίας καὶ τόπων καὶ
 5 τιμῆς δωρήσεως καὶ ἀναδοχῆς πλέον τῶν ἄλλων ἀρχοντισ-
 σῶν.” καὶ οὕτως καιροῦ δὴ ὄντος τοῦ ἀριστῆσαι προσκυνή-
 σας ἐγὼ ἀπῆλθον οἰκάδε. μετὰ δὲ τὸ ἄριστον ἐλθόντος τοῦ
 μεγάλου δουκὸς ἐν τῷ παλατίῳ εἶπῆσατο αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὰ
 ὅσα μετ’ ἐμοῦ ἐλάλησε περὶ τοῦ πρέσβυν με ἀπελθεῖν, ἀλλ’
 10 οὐκ ἀπεκάλυπεν αὐτῷ δι’ ἣν αἰτίαν· καὶ προσέθηκε καὶ
 τοῦτο, ὅτι ἀναγκαῖον ἔστι τιμῆσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Φραγιζῆν,
 διότι τὸ ὄφφικιον ὃ κέκτηται οὐκ ἔστιν εὐχαριστία σὺδემίᾳ
 πρὸς ἡμᾶς, διότι παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ ἀδελφοῦ μου εὐ-
 ηργετήθη τοῦτο αὐτῷ. διὸ λέξον αὐτῷ ποῖον ἄλλο τῶν ὄφ-
 15 φικίων ὀρέγεται, καὶ ἀκούσωμεν. καὶ ἐξελθὼν ὁ δούξ καὶ
 εὐρών με ἐπυνθάνετο τί τὸ ὄφφικιον ὠρεγόμεν ἵνα δωρησῆ-
 ται μοι ὁ βασιλεὺς. ἐγὼ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπον ὅτι κατὰ νοῦν
 εἶχον καὶ ἐγὼ αἰτῆσαι μεῖζον ὄφφικιον, ὅπερ οὐ κέκτηται
 ἄλλος, καὶ οὔτε ζῶντός μου εὐεργετήση τινὶ ἐτέρῳ πλὴν ἐμοῦ
 20 καὶ τὸ πρέπον οὕτως μοι δοκεῖ εἶναι, ὃ καὶ ὀρέγομαι, ἐπεὶ
 καὶ πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν με εἰς Τραπεζοῦντα τοσαῦτα ὀνειδίη
 καὶ κατηγορίας ἤκουσα καὶ ὑπέφερα διὰ τὸ εἶναι καὶ ἐτέρους

1. καλύσωσί με, εἰ τύχοι P 2. ἦν ἀμαρῆσω P 3. περι
 αἰτιῶν διὰ P 11. φραγιζῆν P 13. εὐεργετήθη αὐτό P 16.
 ὀρέγομαι P 21. τοσαύτας κατηγορίας ὀνειδιστικῆς ἤκουσα P

ob rem per alium istud negotium absolvi nequit.” ego ita respondi
 “sicut censes, imperator, ita res habet. ac propter istas gravis-
 simas causas coniux mea, serva tua, cum reliquis propinquis non
 obstabit fortasse, quominus voluntati tuae obsequar: quam bea-
 bo, quum docebo, quae maiestatis tuae gratia de filia mea col-
 locanda decreverit, deque ditionis et honorum praemiis, prae
 reliquis feminis nobilibus eam evectura.” ita quum tempus prandii ad-
 esset, adoratione facta, domum discessi. post prandium magno duci
 in palatium venienti imperator retulit, quae de obeunda mihi lega-
 tione mecum egisset, causam tamen non aperuit; addidit autem, ne-
 cesse esse, ut ipse quoque me cohonestaret, quoniam munus, quo
 fungerer, non sua gratia, sed imperatoris, fratris sui, benevolen-
 tia mihi impertitum esset; mandavitque ei, ut quod munus optarem,
 ex me quaereret et sibi renuntiaret. itaque dimissus dux, ubi me
 vidit, rogavit, quod munus ab imperatore mihi dari cuperem. ad quae
 ita respondi: “possim equidem munus maius nunc petere, quod alius
 non habeat, quodque me vivo praeter me nemini impertiatnr. quod
 honeste petiturus mihi videor, quia, antequam Trapezuntem discessi,

δύο ἄρχοντας ἐν τῷ ὄφφικίῳ ὃ ἔχω, ὃ οὐκ ἤθελα. ἀλλ' ἵνα βεβαιωθῇ ὁ λόγος μου, ὡς μοι εἶρηκας καὶ γὰρ ὀρέγομαι, εἰ καὶ ἀρεστόν ἐστι τῷ ἀνθέντῃ μου τῷ βασιλεῖ, εὐεργετήσῃ μοι τὸ ὄφφικιον τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου." καὶ οὕτως ἀπῆλθεν ὁ Νοταρᾶς καὶ ἀνέφερε πάντα τῷ βασιλεῖ· ὃ δὲ ἀποκριθεὶς 5 εἶπεν αὐτῷ "αὐτὸ γὰρ τὸ ὄφφικιον οὐ δίδωμι οὐδενί, ὅτι ὁ πρόων μου πενθερός ἐστι μέγας κοντοσταυλος, γεγωνὸς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ πατρός μου, ὅτε ὠκοδόμηι τὸν Ἰσθμόν. πλην δώσω αὐτῷ ἕτερον μείζον ὄφφικιον, τὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου." ὃ δὲ δούξ ἀποκριθεὶς 10 εἶπε "καὶ τί γενήσεται μετὰ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ Μετοχίτου"; ὃ Νοταρᾶς εἶπεν ἔτι τῷ βασιλεῖ ἵνα εὐεργετήσῃ με τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου, ὃ ἐστὶ μετὰ τὸ τοῦ στρατοπεδάρχου, καὶ οὐ τοῦτο, λέξας ὅτι ἡ βασιλεία σου ζητήσῃ τοῦ δεσπότη τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐποίησας στρατοπεδάρχη τὸν τοῦ 15 Καντακουζηνοῦ υἱὸν διὰ τὴν συγγαμβρίας συγγένειαν καὶ διὰ τὸν πρωτοστράτορα τὸν ἑαυτοῦ πατέρα· καὶ ἐὰν δώσῃς τῷ Φραντζῆ τὸ τοιοῦτον ὄφφικιον, ὃ ἐστὶ πρᾶτον τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, τί γενήσεται; ὁμοῦς εἰ ἀρεστόν ἐστι τῇ βασιλείᾳ σου, εὐεργετήσον αὐτῷ τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου ὄφφικιον, ὃ ἐστὶ μετὰ τὸ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου." ὃ δὲ βασιλεὺς εἶπεν "ἐγὼ σοι προεἶπον ὅτι ὁ Φραντζῆς οὐ δέχε-

1. ἤθελον P 2. λόγος ὦν μοι P 9. ὄφφικιον om P 11.
 τοῦ Παλαιολόγου om M 12. ὁ Νοταρᾶς — λέξας om M 16.
 τοῦ συγγάμβρου P 18. φρατζῆ P

plurimas calumnias et criminationes expertus sum ac pertuli, quia alii duo proceres in officio essent, quod habeo: id quod nolui. itaque, ut eventum habeat oratio mea, quando tu ita iubes, cupio equidem, si imperatori, domino meo, acceptum sit, ut impertiat mihi munus magni constostauli." ita discessit Notaras et cuncta retulit imperatori: qui haec ei respondit "illud quidem munus nemini impertio, quoniam pristinus affinis meus magnus constostaulus est, ornatus ea dignitate in Peloponneso a patre meo imperatore, quum Isthmum muniret. verum dabo illi aliud maius munus, magni logothetae." tum dux "quid igitur," inquit, "de Palaeologo Metochita fiet?" addiditque, ut magni primicerii munus, quod post stratopedarchae munus sequitur, non hoc, mihi daret. "ipsa enim," inquit, "maiestas tua fratris despotae rogatu stratopedarcham fecisti Cantacuzeni filium propter affinitatem et patrem eius protostratorem. Phrantzae igitur si dederis hoc officium, quod maius est dignitate stratopedarchae, quid futurum est? sed tamen, si placet ita maiestati tuae, magni primicerii munus illi imperti, quod magno stratopedarchae proximum est." con-

ται οὐδὲν ὀφφίκιον παρ' ἄλλου κρατούμενον, εἰ καὶ μειζότερον εἶη· πῶς οὖν καταδέξεται τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου; ὅμως ἐκ δευτέρου λάλησον αὐτῷ, καὶ ἴδωμεν τὴν γνώμην αὐτοῦ.” λοιπὸν ἀνθρῖς ἦλθε πρὸς με ὁ μέγας δουξ λέγων “ὁ βασιλεὺς ἔφη ὅτι τὸ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου ὀφφίκιον, ἐπεὶ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ἔχει τοῦτο, οὔτε σοὶ οὔτε ἄλλῳ τινὶ εὐεργετήσῃ αὐτό, ἀλλὰ δώσῃ σοι τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου, ὕπερ καὶ πρῶτον τούτου ἐστὶ.” καὶ γὰρ εἶπον αὐτῇ ὅτι εἰ καὶ πρῶτόν ἐστι τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ὀφφίκιον, τοῦτο οὐ θά-
 10 λω ἀφαιρεθῆναι ἀπὸ ἄλλου καὶ δοθῆναι ἐμοί,” καὶ οὕτως διελύθη ὁ σύλλογος. βουλευθέντος δέ μου μετὰ τῶν συγγε-
 νῶν μου καὶ φίλων καὶ οἰκείων περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς μοι ἐπηγεῖλατο, καὶ καλῶς πᾶσιν ἔδοξεν ἵνα τὸ συνοικέσιον τῆς ἐμῆς θυγατρὸς γένηται· περὶ δὲ τοῦ ὀφφικίου, ὡς τὸ φέρον φέρῃ,
 15 καὶ ἀπέλθω καὶ εἰς Πελοπόννησον καὶ Κύπρον, καὶ σὺν ἐμοὶ ἄρῳ καὶ τὸν ἄριστόν μου υἱὸν τὸν καὶ κρείττονα σχεδὸν εἰπεῖν πάντων τῶν συνηλικιωτῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς κινήτης μου περιουσίας τὸ πλέον μέρος, καὶ ἀπελθεῖν ἡμᾶς διὰ ξηρᾶς, ὅπως κάκεινος ἴδῃ τοὺς τόπους καὶ παιδευθήσεται εἰς
 20 πᾶν τὸ χρήσιμον ἐν τῷ βίῳ· καὶ εἰ ἴδωμεν ὅτι ἀμφοῖς καθ' ἡμῶν βούλεται τι ποιῆσαι, ἐάσω τὸν υἱὸν μου ἐν τῇ Πελοποννήσῳ μετὰ τῆς κινήτης μου ὑπάρξεως παρὰ τοῖς μητρικοῖς

22. μου περιουσίας καὶ ὑπ. P

tra haec imperator: “iam ante tibi dixi, Phrantzen non accepturum dignitatem, quam cum alio communem habiturus sit, etiamsi sit praestabilior: quomodo igitur accipiet munus magni primicerii? verum tu iterum eum conveni, ut cognoscamus voluntatem eius.” itaque iterum ad me veniens magnus dux “imperator,” ait, “dixit, magni contostauli officium, quo ipsius affinis fungatur, nec tibi nec alii cuiquam se daturum, sed ornaturum te esse magni primicerii munere, quod etiam maius illo est.” cui respondi, etiamsi maius esset id officium magni ducis officio, tamen non passurum me esse, alii id derogatum in me conferri, atque ita finem habuit colloquium. consultante autem me cum cognatis, amicis et familiaribus de iis, quae imperator mihi proposuerat, omnibus videbatur, ut coniugium filiae meae fieret, de officio autem fortunae me committerem, atque in Peloponnesum et Cyprum proficiscerer et assumpto filio optimo ac, prope dicam, aequalibus suis omnibus praestantioribus, et maiore parte opum mobilium, per continentem iter facerem, ut ille quoque eas regiones cognosceret et ad omnem scientiam, quae quid habet ad vitam commodi, institueretur; atque, si sensissemus, ameram aliquid adversus nos moliri, filium cum bonis mobilibus in Peloponneso apud maternos cognatos, in agro futuri affinis mei

μου γνησίους συγγενέσι, τοῖς κατοικοῦσιν ἐν ταῖς χώραις τοῦ μελλογάμβρου μου· εἰ δὲ οὐκ ἔσται τι καθ' ἡμῶν, ἐπαναστρέψη πάλιν σὺν ἔμοι ἐν τῇ πατρίδι. ἔνεκεν λοιπὸν τῶν εἰρημένων πιασῶν αἰτιῶν, δηλονότι τοῦ συνοικεσίου τῆς θυγατρὸς μου καὶ τῆς μάχης ὑποψίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὡς 5 προείπομεν, ἡ σύνευνός μου συνεχώρησε τὴν πάλιν ἐξέλευσίν μου. ὡς οὖν τὸ τῆς θυγατρὸς μου συνοικέσιον διωρθώσαμεν, ποιήσαντες τὰ προικοσύμφωνα καὶ ἱερολογίαν τοῦ ἀρραβῶνος, καὶ χαρὰν διὰ τοὺς γάμους ποιήσαντες, πάντα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὁδὸν ἔκονομήσαμεν, εἰ μὴ μόνον τὰς βα- 10 σιλικὰς προσταῖεις διὰ γραμμάτων προσεδόκουν λαβεῖν. καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ παλάτιον εἰσελήλυθα ἔνδον τοῦ τοῦ βασιλέως κελλίου, ὡς σύνηθές μοι, καὶ οὐχ εὔρον αἰτόν. περὶ οὗ ἡρώτησα, καὶ ἐρρέθη μοι ὅτι ἐν τῷ τρισάριφ δωματίῳ ἐτέρῳ πλησίον τοῦ κελλίου αὐτοῦ συνελάλει τῷ ἱερεὶ Ἀντωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ. 15 κἀγὼ προσμείνας μικρόν, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς ἐξερχόμενος θυμοῦ πνέων λέγει μοι “εἶδες τὸν μεσαῖζοντα τὸν Νοταρῶν τί διὰ τοῦ ἱερέως Ἀντωνίου μὴνύει μοι;” εἶτα παραλειπὼν τὴν ὕβριν λέγει μοι πάλιν “σὺ ἐζήτησας τὸ ὄφρικόιον τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου. ἐγὼ εἶπον τῷ Νοταρῶ ὅτι οὔτε ἄλλω τινὶ δώσω διὰ 20 τινος αἰτίας ὡς εἶπον· ἀλλ' ἔφην αὐτῷ ἵνα δώσω σοι τὸ ὄφρικόιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου. ὁ δὲ εἶπέ μοι ὅτι εἰ ὁ Πα-

2. μεγαλογαμβροῦ M 9. χαρὰς M 14. τετρασάρω P 21. ὄφρικόιον om P

habitantes, relinquerem; sin nihil contra nos nisurus esset, eum mecum in patriam reducerem. ceterum ob omnes illas causas, quos commemoravi, filiae coniugium, suspicionem belli et reliqua, coniux mea, ut supra dixi, denuo me peregre proficisci passa est. postquam igitur filiae coniugium perfecimus, peracta dotis et arrhabonis sponsione, gaudio propter nuptias impleti, omnia ad faciendum iter necessaria providimus, nec iam opus erat, nisi scriptis mandatis imperatoris. palatium igitur et cubiculum imperatoris pro consuetudine mea ingressus, ipsum non invenio. roganti mihi responsum est, colloqui eum in conclavi cubiculo vicino cum Antonio sacerdote, Rhodio. itaque praestolor aliquamdiu, quum ecce prodiens imperator ira incensus me inclamat “nostine,” inquit, “qui a mandatis mihi est Notaras quid per Antonium sacerdotem mihi significet?” deinde remissa superbia, addit “cupivisti tu officium magni contostauli: quod nec alii cuiquam daturum me esse propter causas, quas commemoravi, Notaras edixi: tibi vero daturum me esse magni logothetae officium. ad quae ille respondit: si hac te dignitate ornassem, quid futurum esset, quum Palaeologus magnus stratopedarcha id cognovisset. iam hodie mihi ad

λαιολόγος ὁ μέγας στρατοπεδάρχης ἀκούσῃ τοῦτο, τί γενήσεται,
 εἰ σοὶ εὐεργετήσω τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα. καὶ σήμερον ἄστειλεν
 ὃν εἶδες ἐξελθεῖν, τὸν ἐν σχήματι καὶ θεωρίᾳ ἐπιτήδειον τῷ
 δὲ τρόπῳ καὶ νοῦ ἄγροικον καὶ ἀνωφελέστατον Ἀντώνιον ἱερέα,
 5 αἰτῶν μοι ἵνα τιμήσω τοὺς σκαιοτάτους καὶ ἀσυνέτους υἱοὺς
 αὐτοῦ, τὸν μὲν πρῶτον μέγαν λογοθέτην, τὸν δὲ δευτέρον μέ-
 γαν κοντόσταυλον, ἐπεὶ καὶ τοὺς ἐσθῆτας ἐκεῖνος ἄρχει, ὅπερ
 ἐστὶν ἡ ὑπηρεσία τοῦ αὐτοῦ ὀφφικίου. λοιπὸν λέγω εὐεργε-
 τήσω αὐτοῖς ἄλλα ὀφφίκια μετὰ καιρὸν, οὐ τσσαύτης ἀξίας
 10 ὅμως, ἀλλ' ἐλάττονα· σὺ δὲ ἔσῃ ἀπὸ τοῦ νῦν μέγας λογο-
 θέτης. τοῦτο δὲ καὶ μόνον παραγγέλλω σοι, ὅτι διὰ τὰ συμ-
 βάντα τοῦ καιροῦ καὶ τὰς ποικιλώδεις γνώμας τῶν ἀρχόντων
 καὶ ἄλλας αἰτίας μὴ προσκυνήσεις με εἰς παύστασιν ἐορτῆς,
 ὡς ἔξεστι τῷ ὀφφικίῳ σου, εἰ μὴ ὁ Νοταρᾶς γράψῃ ἐν ταῖς
 15 πρὸς τοὺς ἀνταδέλφους μου καὶ τὴν ἀνεψιάν μου τὴν θήγισ-
 σαν ἐπιστολαῖς, καὶ ἀπλῶς πρὸς πάντας οὓς μέλλω γράψῃεν
 περὶ τῆς ἐκεῖσε ἀποδημίας, σὺ δὲ ἀντιγράψῃς πάλιν ἐκεῖθεν
 πρὸς με καὶ πρὸς πάντας τοῦ οἴκου σου. εἰ καὶ ἐν τούτῳ
 τῷ μέσῳ ἀκούσῃσι οἱ μὴ θέλοντες, καὶ εἰ φανήσεται αὐτοῖς 52
 20 αὐστηρὸν ἢ πικρὸν, θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες καταπίωσιν
 αὐτό." ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην τῷ βασιλεῖ λέγων "κύριος ὁ θεὸς
 μακροημερεύσει τὸ κράτος σου. ὅμως δεόμενος παρακαλῶ
 τὴν ἁγίαν σου βασιλείαν, εἰ μὲν ἐλλήθῃ συμβῆναι δι' ἐμέ τε

2. ὀφφίκιον ἢ ἀξίωμα P 3. ἐξελεθόντα P 7. θήτας ἐκεῖνους P
 8. εὐεργειῆσαι P 16. μέλλει γράψαι P

me, quem exeuntem vidisti, habitu et specie idoneum, moribus et
 ingenio horridum et improbum Antonium sacerdotem, rogans, ut in-
 eptissimos ipsius et stolidos filios, maiorem magnum logothetam, mi-
 norem magnam constostaulum creem, quum ille etiam vestimentis
 praesit, quod proprium eius munus est. attamen consentio, proce-
 dente tempore daturum me his esse alia officia, non tanti tamen pon-
 deris, sed leviora; tu autem dehinc magnus logotheta eris. verum hoc
 unum te moneo, ut propter temporis eventa et varias procerum vo-
 luntates aliasque causas in festorum dierum solennitatibus ne me
 pro more officii tui adores. quamquam notarius rei mentionem fac-
 ciet in literis ad fratres meos et cognatam meam reginam, denique
 ad omnes, ad quos de itinere tuo scripturus sum, ac tu illinc vicis-
 sim ad me et quemcunque domus tuae scribens, titulum hunc usur-
 pabis. quodsi interea rem cognoverint, qui invident tibi, quamvis iis
 durum acerbumque videatur, volentes nolentes eam devoranto." re-
 spondi ita imperatori: "deus dominus producat imperium tuum. sed
 tamen suppliciter rogo sanctam maiestatem tuam, si mea causa ulla
 futura sit offensio, unde quid detrimenti capiat imperium tuum, un-

σκάνδαλον δι' οὐδὲν προξενηθήσεται λύπη τῷ κράτει σου, μὴ γένοιτο εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τὸ δέγμα μου ἀφαιρέσον, εἰ εἰς εἰρήνην καὶ εὐφροσύνην τῇ βασιλείᾳ σου εἴη." ὁ δὲ εἶπέ μοι "ὡς πιστὸς θεράπων εἶρηκας. ὁμως μὴ φρόντιζε περὶ τούτου οὐδέν· λυποῦμαι γὰρ πῶς μὴ περισκεπτό-5
μενοι τὰς πρὸς με τοσαύτας παρὰ σοῦ θεραπείας καὶ φιλίας βούλονται κατὰ σύγκρισιν τῶν σῶν ταῖς ἑαυτῶν ὑπολήψεσιν ἀποπηδᾶν τοὺς προσήκοντας βαθμοὺς τῶν ὀφφικίων. πλὴν προσκάλεσον ἑναυθῶτα τὸν τὰ ταύτης τῆς ὑπηρεσίας ἐμπιστευθέντα νοτάριον." καὶ ἔλθων ὁ νοτάριος, προστάξας ὁ βασι- 10
λεύς εἶπεν αὐτῷ "προεῖπομέν σοι πρὸς τίνα καὶ τίνα ἔδει σε γράφειν τὰς τῆς πίστεως ἐπιστολάς, οἷς γράψων ὅτι μέλλουσι μαθεῖν τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Γεωργίου τοῦ Φραντζῆ. καὶ εἰ μὲν ζήσωμεν καὶ πρόσω, γράψεις αὐτὸν καὶ συγγενῇ ἡμῶν εἶναι. καὶ ἐάν τιμι οὐκ ἀρέσῃ, ἄκοντες 15
ὑπομείνωσι, καὶ ἀντὶ νέκταρος ἢ μυρσικκοῦ ποτοῦ τὴν χολὴν καταπιέτωσαν. εἰ μὴ καὶ σύ, νοτάριε, ἔχε τοῦτο ὡς ἀπόκρυφον μέχρι ἡμερῶν τινῶν." καὶ συγκατασκευάσας τὰ πράγματα ἔλαβα αὐτά, καὶ προσεδόκουν σήμερον ἢ αὔριον προσκυνῆσαι τῷ βασιλεῖ ἡγουν λαβεῖν ἄδειαν ἵνα ἀπέλθω. ἰδὼν 20
ἔξῃλθε τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ ἀμηνῶς βαδίζων καθ' ἡμῶν. καὶ προσμείναντες ὀλίγον ἵνα ἴδωμεν, μὴ ποτε κατὰ τὴν ὁδὸν συναντήσῃ ἡμῖν τι ἀπευκατῶν.

7. αὐταῖς P 14. φρατζῆ P 15. εἶναι om P 18. γράμματα P 23. τὸ P

quam ne fiat, quod meditaris, imo potius pellem mihi detrahas, si ad maiestatis tuae tranquillitatem et pacem conducatur." tum imperator "ut minister," ait, "fidelis locutus es. sed ne tibi ista res curae sit ullo modo. doleo enim, quod nihil circumspicientes tanta tua erga me officia et obsequia, et tuorum meritorum comparationem affectantes, animis gradus officiorum convenientes transsilire conantur. verum accesse huc iam munere hoc fungentem notarium." venientem notarium imperator ita allocutus est: "ante tibi significavimus, quae et ad quos publicae fidei epistolis tibi scribenda sint: his adde, eos totam rem cognituros esse e Georgio Phrantze magno logotheta; ac si vita suppeditaverit, scribes etiam, eundem nobis affinem esse. hoc cui displicuerit, ringatur licet, et pro nectare aut potu aromatico bilem concoquat. at tu quoque, notarie, hoc dies aliquot silentio tene." rebus deinde adornatis, instructus iis sum atque expectabam, eo ipso die aut postridie me adoraturum imperatorem et abeundi potestatem accepturum esse, quum subito Adrianopoli egressus amaras adversus nos proficiscitur. itaque praestolati sumus aliquamdiu, ne forte in itinere contingeret nobis quid infaustum.

3. Ἰδὼν καὶ ἀκούων ὁ ἀμνηρᾶς Μεσμέτης τὰς τοῦ πα-
 τρὸς αὐτοῦ νίκας καὶ πολέμους περιφανεῖς καὶ τῶν ἐτέρων
 αὐτοῦ τρισκαταράτων προγόνων, ἐν ἑαυτῷ ἐφανταζέτο τί ἄρα
 καὶ αὐτὸς ποιήσῃ ἄξιον μνήμης. ταῦτα οὖν κατὰ νοῦν λογι-
 5 ζόμενος βουλῇ κακῇ καθ' ἡμῶν χρησάμενος ἦν, ἵνα πόλεμον
 ἐγείρῃ κατὰ τῆς πόλεως· ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῷ "ἐὰν τὴν πόλιν
 νικήσω, ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἤδη ἐποίησα, διότι αὐ-
 τοὶ μὲν κατὰ τῆσδε τῆς πόλεως πολλάκις πειρασθέντες οὐδὲν
 ἐκατώρθωσαν." διὰ ταύτην οὖν τὴν ὑποκεκρυμμένην ἔννοιαν
 10 καλὸν ἐφάνη αὐτῷ ἵνα κατὰ τὸ τῶν Ἀσωμάτων στενὸν ἄστν
 κτίσῃ, ὡς προείρηται, ἵνα καταφυγὴν ἔχῃ αὐτὸ περὶ ὧν ἐμε-
 λέτα ποιῆσαι, ὅπως οὐδὲν τῶν πλοιαρίων μικρὸν ἢ μέγα δυ-
 νηθεῖη καταλθεῖν ἐκ τοῦ Εὐξείνου πόντου κατὰ τὴν πόλιν, καὶ
 ἵνα ῥάδιον ἔχῃσι τὸ πέραμα ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Εὐρώπην.
 15 θάλων δὲ καὶ βιαζόμενος ἵνα τὰ μελετούμενα ὑπ' αὐτοῦ ἀρ-
 χὴν λάβωσιν, ἰδοὺ τῇ κς Μαρτίου τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἐννα-
 κοισιοστοῦ ἐξηκοστοῦ ἔτους ἐλθὼν ἔπεσεν εἰς τὸ στενόν, ἵνα
 οἰκοδομήσῃ τὸ ἄστν. ἰδὼν οὖν ὁ βασιλεὺς τὰς πανουργίας
 αὐτοῦ ἐβουλήθη ἀποκαλύψαι αὐτὸς πρῶτον τὴν μάχην, ὅπως
 20 αὐτὸν ἐμποδίσῃ. τινὲς δὲ τῶν τῆς συγκλήτου ἱερωμένων τε
 καὶ λαϊκῶν ἐκώλυσαν τὴν γνώμην καὶ βουλὴν τοῦ βασιλέως, B

1. ἀρχὴ τῶν δδύνων καὶ ἀφανισμοῦ ἐσχάτου (ἐσχάτου om P)
 τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων MP. addit M συγγραφείσα παρὰ
 τοῦ Φραντζῆ. ἀκούσας P 12. μικρῶν ἢ μεγάλων M
 16. ἔξακ. ἐννακ. add Alterus 18. εἰδῶς M 19. τὴν μάχην
 πρῶτος αὐτοῦς P

3. Mehemetes ameras quum patris maiorumque execratissimo-
 rum praeclaras victorias et res gestas videret audiretque, reputabat
 secum, quid ipse faceret dignum memoria. haec cogitans apud ani-
 mum suum, malo consilio statuit, ut bellum adversus urbem pararet.
 sic enim secum ratiocinabatur "si urbem vicero, priores omnes prae-
 celluero, quoniam illi eam urbem saepe aggressi frustra laborarunt."
 ex hac occulta cogitatione igitur visum ei est, iuxta Asomatorum an-
 gustias castrum condere, ut supra monuimus, quo refugium haberet,
 dum faceret, quae meditabatur, neve ullum sive parvum sive ma-
 gnum navigium e Ponto Euxino in urbem posset pervenire, utque
 faciliorem haberent ex Asia in Europam transitum. festinans igitur
 et instans, ut meditatis a se eventum daret, ecce die 26 Martii anni
 696o subito invasit angustias, castrum exstructurus. animadvertens
 astutiam eius imperator, ipse primum bellum commovere ad eum im-
 pediendum statuit. at quidam senatorii ordinis tum sacerdotes tum
 laici adversabantur sententiae et consilio eius. "ne commoveatur,"
 aiebant, "a maiestate tua bellum, donec cognoverimus, quid ille ve-

λέγοντες “μὴ ἀποκαλυφθῆτω ἡ μάχη παρὰ τῆς βασιλείας σου, ἕως ἂν ἴδωμεν τί βούλεται αὐτὸς προᾶξαι. εἰ καὶ τὸ ἄστυ κτίση, ἐν εὐκολίᾳ παραλαμβάνομεν αὐτὸ διὰ τὸ ἐγγύτερον εἶναι ἡμῖν.” ὃ καὶ ἐν ὑστέροις εἶδον τέλειον, καὶ ἀληθῶς ἔγνωσαν ὅτι ἐλπίδες κεναὶ τρέφουσι τοὺς ἀνοήτους. ἐγὼ δὲ ἐναντιόμεινα τῆς πορείας ἣ ἡτοιμάσθη, σήμερον λέγοντες ἴδωμεν καὶ αὐριον· καὶ ὅτι διὰ ξηραῦς οὐχ ἄρμόζει, ἐπεὶ ἐπικίνδυνόν ἐστι τὸ προᾶγμα, ἀλλ’ εὐρήσωμεν πλεύσιμον.

Ἐν Ἰουνίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἰδοὺ ἐδημοσιεύθη ἡ μάχη· καὶ καθ’ ἡμῶν τοῦ στρατοπέδου δραμόντος, ἤχμαλῶ-10 τευσε πάντας τοὺς ἔξωθεν τῆς πόλεως οἰκούντας. ἐν ᾧ καιρῷ ἐτελείωσε καὶ τὸ ἄστυ, καὶ ἐν αὐτῷ ἀποδόμησε πύργους τρεῖς ἰσχυρούς, τοὺς δύο μὲν χερσαίους, τὸν δὲ ἕτερον κατὰ θάλασσαν, ὃς καὶ ὀλίγον τι μεῖζων τῶν δύο ὑπῆρχε. τὸ δὲ τείχων εὖρος ἦν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν, τὸ δὲ ἔσωθεν αὐ-15 τῶν εὐρύχωρον ὑπῆρχε τριάκοντα καὶ δύο ποδῶν. εἶτα ἐν μολύβδῳ σκεπάσας τοὺς πύργους, καὶ πᾶν τὸ ἄστυ καλῶς ἀσφαλίσας, καὶ ἐν αὐτῷ φρουρούς κατέστησε. καὶ ἐν τῇ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἀγούστου ἐγερθεὶς ἐκεῖθεν ἔπεσεν ἐπὶ τὰς σούδας τῆς πόλεως, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς 20 τοῦ 535^α ἔτους διέβη εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὡς φαίνεται, ἵνα ταῖς δύο αὐταῖς ἡμέραις ἴδῃ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως καὶ

1. ἀποκαλυφθεῖη P 6. ἣς ἡτοιμάσθη, λέγοντος τοῦ βασιλέως σήμερον καὶ αὐριον ἴδωμεν, καὶ P 9. ἀπὸ τούτου τῷ Ἰουνίῳ P 15. δύο P 16. εὖρος ἦν ὡσεὶ λβ P 19. τὰς σούδας om P 22. καὶ τοὺς τάφρους καὶ τὰς φρουράς καὶ P

lit. etiamsi enim castrum condidit, tamen facili opera id expugnabimus, quoniam propius nobis est.” quod postea compererunt planissime, et revera cognoverunt, spe vana pasci amentes. ego autem perseverabam in itineris iam parati consilio. scilicet “hodie,” siebant, “aut cras videbimus; nec per terram iter facere licet, quoniam periculosa res est, sed navigandi occasionem inveniemus.”

Mense Iunio eiusdem anni bellum commissum est, atque invadente nos exercitu hostili, pro captivis abrepti sunt cuncti suburbani. quo eodem tempore castrum perfectum est, exstructaeque in eo tres turres firmae, duae continentem versus, tertia, illis paulo altior, ad mare. murorum latitudo erat viginti quinque pedum, interius spatium duorum et triginta. easdem plumbo textit et totum castrum bene munivit et praesidio firmavit. deinde vicesimo octavo die Augusti inde egressus, in vallos urbis impressionem fecit, ac primo Septembris anni 696i Adrianopolim concessit, duobus illis diebus urbis, ut videtur, moenia et fossas, et si quid aliud volebat, speculatus. eodem

τάφρους, καὶ εἶ τι ἕτερον αὐτὸς ἐλογίζετο. καὶ τῷ αὐτῷ
 φθινοπώρῃ Ὀκτωβρίου πρώτη στείλας τὸν Τουραχάνη καὶ
 τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Ἀχουμάτιν καὶ Ἀμάριν μετὰ πλείστου
 στρατοῦ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἵνα μαχόμενοι κατὰ τῶν δεσπο-
 5 τῶν τῶν τοῦ βασιλέως ἀδελφῶν κωλύσωσι τοὺς τοιοῦτους
 ἐμποδίζοντες διὰ τοῦ πολέμου, ἵνα μὴ θυνάμενοι εἶσαι τὸν
 τόπον ἐλθῶσι πρὸς συμμαχίαν τῷ βασιλεῖ· καὶ οὕτως ἐπροσ-
 ἔταξεν ὁ ἀμηνῶς ἵνα δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος ἐμποδίζοντες
 αὐτούς, καὶ μὴ εὗρωσιν εὐκαιρίαν τοῦ ἐλθεῖν βοηθῆσαι τῇ
 10 πόλει ἅμα τῷ βασιλεῖ τῇ καὶ ἀδελφῷ αὐτῶν. ἐλθόντος οὖν
 τοῦ Τουραχάνη καὶ τὰ τείχη τοῦ Ἴσθμου ἀθήεις ἀλώσαντος,
 καὶ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πλείστοι ἀπεκτάνθησαν, λέγω Χρι-
 στιανῶν καὶ ἀπίστων, μάλιστα ἐκ τῶν Χριστιανῶν, οἱ καὶ
 εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν. αὐτὸς δὲ καταλιπὼν τὴν Κόρινθον
 15 καὶ διὰ μέσου τῆς νήσου ἐρχόμενος αἰχμαλωτεύων, ἄλλους
 σκυλεύων καὶ ἀνδραποδίζων, οὓς εὗρε, ἔφθασεν ἄχρι τῆς
 Ἀρκαδίας ἐπαρχίας καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, καὶ τὴν
 ὁδὸν βαδίζων τῆς Ἰθάμης, καὶ πάντι τὸν Μεσσηνιακὸν κόλ-
 πον ληϊσάμενος ἄχρι τῆς Μαντινείας. ἰδὼν δὲ τὸ τοῦ τόπου
 20 στενὸν καὶ δύσχωρον, δι' οὗ στρατὸς οὐκ ἐδύνατο ὁδεύειν
 ὁμοῦ πάντες, τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἀχουμάτῃ μέρος οὐκ ἀγενοῦς

2. κτ P 3. ἀχμέτην καὶ δμέτην P 4. μαχόμενοι ἐμπο-
 δίσωσι τοὺς δεσπότας καὶ ἀδελφούς τοῦ βασιλέως δι' ὅλου τοῦ
 χειμῶνος, ἵνα μὴ ἔχωσι καιρὸν ἐπιτήδειον καὶ εὐκαιρίαν τῷ
 ἀδελφῷ καὶ τῇ πόλει βοηθῆσαι καὶ συμμαχῆσαι. ἐλθόντος P 11.
 ἀναλώσαντος καὶ προσβολῆς γενομένης ἀμφ. P 12. ἀπεκτ. καὶ
 διὰ τὸ παμπληθεῖς εἶναι τοὺς ἀσεβεῖς οἱ ἡμέτεροι εἰς φυγὴν ἐτρέ-
 15 πησαν, οὗ θυνάμενοι ἀντιστήναί τοσούτο. αὐτός P 15. ἄλλους]
 ἄλων P 21. ὁμοῦ πάντες om P μέρος τοῦ στρατοῦ δώσας
 τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἀχμέτη αὐτῷ τί δεῖ ποιεῖν προσέταξεν. ὁ δὲ P

autumno, Octobris die primo, Turachanem et duos filios eius, Achu-
 matem et Amarim, cum exercitu ingenti in Peloponnesum misit, ut
 despotas, fratres imperatoris, bello adorti prohiberent, ne, relictis
 illis locis, imperatori auxilio venirent, mandavitque iis ameras, ut per
 totam hiemem eos impedirent, ne invenirent occasionem ferendae
 urbi opis una cum imperatore fratre. Turachanes igitur ut advenit,
 Isthmi propugnacula cepit, cecideruntque ex utraque parte, Christia-
 norum et infidelium, permulti, sed illorum plures, qui iidem fugae se
 mandarunt. ipse deinde, relicta Corintho, per mediam insulam proce-
 dit, capiens, spolians, in servitutem redigens quoscunque obvios, per-
 venitque ad provinciam Arcadiae et sinum Messeniaticum, et via Itho-
 mensi progrediens totum sinum Messeniaticum Mantineam usque depo-

στρατοῦ δώσας καὶ τὴν ὁδὸν ἐρχομένην ἐν τῇ Λεοντιάρῃ πα-
 ρήγγειλεν ὀδεύειν· ὁ δὲ δι' ἄλλης ὁδοῦ ὤχθετο. μαθόντες
 δὲ τοῦτο οἱ δεσπότες καὶ ἀδελφοὶ στείλαντες τὸν Ματθαῖον
 Ἀσάνην μετὰ στρατοῦ λαθραίως, καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ τόπῃ οὐ
 ἐμελλον περάσαι, καὶ αἰφνιδίως εἰς αὐτοὺς συρραΐζαντες πολ-5
 λούς ἀπέκτειναν καὶ ἤχμαλώτισαν, ἐν οἷς εἷς ἦν τῶν αἰχμα-
 λῶτων καὶ ὁ Ἀγουμάτης ὁ Τουραχάνη υἱός· ὃν ἀπέστειλαν
 εἰς Σπάρτην πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Δημήτριον. καὶ τῇ 15
 τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγεννήθη καὶ ὁ τῶν
 Παλαιολόγων γένους καὶ τῆς βασιλείας διάδοχος καὶ τοῦ τῶν 10
 53 Ῥωμίων μικροῦ τούτου σπινθῆρος κληρονόμος, ὁ κύριος
 Ἀνδρέας ὁ Παλαιολόγος, ὁ υἱὸς τοῦ δεσπότην κύρ Θωμᾶ τοῦ
 πορφυρογεννήτου.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως εἶχον τὰ τῆς Πελοποννήσου.
 ὡς δὲ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψεν, ὁ ἀμηνῶς, ὃν εἶχε κατασκευασμέ- 15
 νον στόλον οἰκονομήσας τὰς ἐλεβόλους καὶ ἐλεβολίσκους καὶ
 ἑτέρας μηχανάς, ἃς εἶχε προητοιμασμένας, εἶτα ἔμπροσθεν
 στεῖλας τὸν Χαρατὴ μπασιᾶν μετὰ φουσάτου, καὶ ἐλθὼν
 ἀπέκλεισε τὴν πόλιν. καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν ἀμηνῶν, τοὺς 20
 ἔξωθεν πύργους τῆς πόλεως τοὺς ἐν ἀγροῖς καὶ κώμαις, ἐν
 οἷς ἦσαν τινες ἄνθρωποι συναχθέντες διὰ τὸ αἰφνιδίον τοῦ
 στρατοῦ, ἐξεπολιόρησε καὶ ἐπῆρεν. ἐξ αὐτῶν μέρος μὲν

4. λαθραίως ἦλθον P	7. ἀχμῆτης P	14. ἔχει P	15. ab
ὡς caput 4 incipit P	16. τηλεβόλους καὶ τηλεβολίσκους sec P		
17. μηχανίας P	18. γαρατὴ πασιᾶν P	στρατοῦ P	

pulatur. perspectis autem regionis angustiis et natura invia, per quam
 totus simul exercitus transire non posset, militum strenuorum parte
 Achumati filio commissa, via eum, quae trans Leontarim fert, procedere
 iussit. at aliam is viam ingressus est. quo comperto, despotae
 fratres Matthaëum Asanem clam cum exercitu mittunt; qui ubi per-
 venerunt in locum, quem illi transire vellent, subito in eos incur-
 sione facta, non paucos partim occidunt, partim capiunt, in his ipsum
 Turachanis filium Achumatem, quem Spartam ad Demetrium despo-
 tam mittunt. decimo septimo die Ianuarii anni eiusdem natus est Pa-
 laeologorum et imperii parvaeque huius scintillae Romanorum heres,
 Andreas Palaeologus, Thomae porphyrogeniti despotae filius.

Ac res Peloponnesiacae quidem tales fuerunt. vere autem ingru-
 ente, ameras cum classe, quam instructam habebat, postquam expe-
 didit helepoles et heleboliscos aliasque, quas paraverat, machinas,
 Charateh pasiane cum exercitu praemisso, advenit urbemque obsi-
 dione pressit: ante tamen turres extra urbem in agris vicisque sitas,
 in quas nonnulli propter repentinam hostium irruptionem se recepe-

ἔδουλώσαντο, καὶ μέρος ἐκ τοῦ λοιμοῦ καὶ τῆς ἄλλης κακο-
 παθείας ἐπῆρε, καὶ οὐκ ὀλίγους Χριστιανούς ἤχμαλώτισε. τὰ
 δὲ τοῦ πολέμου ἀναγκαῖα καὶ ἐπιτήδεια καὶ μηχαναὶ ἀναμέ-
 στον ἤρχοντο πολλά· ἔφερον γὰρ ἐλεβόλαις πολλὰς. ἔξ αὐ-
 5 τῶν δέτινες τοσοῦτον ὑπῆρχον εἰς ἡμέγεθος, ὥς οὐκ ἐδύναντο
 τεσσαράκοντα ζεύγη βοῶν σύρειν ἐκάστην αὐτῶν ἢ καὶ πεν-
 τήκοντα ζεύγη καὶ πλεον ἢ δύο χιλιάδες ἄνθρωποι. καὶ τῆ
 β' τοῦ Ἀπριλλίου ἔφθισε καὶ ὁ ἀμηρῶς μετὰ πληθος ἀναρί-
 θμητον στρατοῦ ἰππικοῦ τε καὶ πεζοῦ. ἐλθὼν τὴν σκηνὴν
 10 αὐτοῦ πῆγνυσιν ἔξ ἐναντίας τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ,
 καὶ ὁ στρατὸς ὡσεὶ ἄμμος θαλάσσης κατὰ τὸ Ἑξαμίλιον τῆς
 χέρσου ἐκ τῆς μιᾶς θαλάσσης καὶ ἐκ τῆς ἑτέρας. καὶ ὁ τῆς
 ἀνατολῆς στρατὸς ἐπῆξυτο τὰς σκηνὰς αὐτῶν ἐν τοῖς δεξιotoῖς
 15 τῆς χρουση, ὁ δὲ τῆς Εὐρώπης ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ ἕως τῆς
 πύλης τῆς ξυλίνης τῶν ἀκτῶν τοῦ Κερατίου κόλπου. καὶ ὁ
 ἀμηρῶς περιεκκυλοῦτο ὄρυκτοῖς χαρακώμασι καὶ ξυλίνοις πε-
 ρισταυρώμασι, καὶ ἔξωθεν τοῦ χαρακώματος περιίσταντο οἱ
 ἰαννιζᾶροι σὺν τοῖς ἄλλοις εὐγενέσι τοῦ παλατίου αὐτοῦ. ὁ
 20 δὲ μπισιᾶς ὁ τοῦ ἀμηρᾷ συγγενῆς ἐλθὼν ἐσκήνωσεν ἅμα τῷ
 ἐμπιστευθέντι αὐτῷ στρατῷ ἄνωθεν τοῦ Γαλατᾶ. καὶ τῆ
 αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔφθασεν καὶ μέρος τοῦ στόλου αὐτοῦ, καὶ ἐπλη-

3. μηχανήματα M

4. τηλεβόλους sec P

6. βοῶν om P

7. ζεύγη om P

11. τὸν Ἰσθμὸν P

19. ἰαννιζᾶροι P

rant, expugnatas evertit. horum partem in servitutum redegit, partem
 peste et aliis incommodis confecit, ac non pauci Christiani captivi
 facti sunt. res ad bellum necessariae et utiles cum machinis interium
 inagno numero advehebantur: in his helepoles permultae, quarum
 nonnullae tantae erant magnitudinis, ut singulae a quadraginta vel
 quinquaginta iugis boum atque hominum plus duobus millibus trahi
 non possent. secundo Aprilis ipse ameras affuit cum copiis equestri-
 bus et pedestribus innumeris, et tentorium ex adverso portae
 sancti Romani fixit, atque exercitus ut arena maris ad Hexami-
 lium per terram ab uno mari ad alterum pertinuit atque orienta-
 lis quidem pars a dextra amerae usque ad portam, quae est in li-
 tore, auream castrametata est, Europaea a sinistra usque ad ligneam
 portam in sinus Ceratini litore sitam. erat ameras vallo et fossa pa-
 lisque cinctus, et extra vallum stabant iannitzi cum reliquis palatii
 proceribus. pasias autem, cognatus amerae, cum exercitu sibi com-
 misso supra Galatam castra posuit. eodem die pars classis advenit
 et prope urbem ad litus maris appulit. erant triremes et dromones
 circiter triginta, naves minores autem et uniremes centum et triginta.

οίασεν ἐν ταῖς ἀκταῖς τῆς θαλάσσης τῆς πόλεως. ἦσαν δὲ τριῆρεις ὡσεὶ τριάκοντα καὶ δρόμωνες, νῆες δὲ καὶ πλοίαρια καὶ μονήρεις τριάκοντα καὶ ἑκατόν. καὶ οὕτως περιπέεται τῇ πόλει πολιορκῶν αὐτὴν πᾶσι τρόποις καὶ μηχαναῖς, διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης περικυκλώσας τὰ δέκα ὀκτὼ μίλια τῆς πόλεως.⁵ καὶ ὁ βασιλεὺς προσέταξε τὴν σειρὰν τὴν σιδηρῶν τὴν βαρυτάτην ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος βαλεῖν, ἵνα τοῦ στόλου, λέγω τῶν πολεμίων πλοίων, κωλύσῃ τὴν ἔφοδον· ἔσωθεν δὲ τῆς ἀλύσου τὰς παρατυχοῦσας νῆας ἐνέβαλλον, ὅπως ἰσχυροτέρως κωλύσῃ τὴν εἴσοδον καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀντιμάχονται. ἦσαν δὲ νῆες τοιαῦται, ἐκ μὲν Λιγουρίας τρεῖς, ἐκ δὲ Ἰβηρίας ἦτοι Καστελίας μία, ἐκ τοῦ Γάλλου τῆς Προβέντζιας . . ., ἐκ δὲ τῆς Κρήτης τρεῖς, ἐκ τῆς πόλεως λεγομένης Χάνδαξ ἡ μία καὶ αἱ δύο ἐκ Κυθωνίας, πᾶσαι εἰς παράταξιν πολεμικὴν καλῶς ἠτοιμασμέναι. ἔτυχον δὲ καὶ ἐκ¹⁵ τῶν Ἑνετῶν τριῆρεις ἐμπορικαὶ μεγάλαι τρεῖς, ὡς οἱ Ἴταλοι εἰδώθασι γρόσσας γαλέρας καλεῖν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν γαλεάτζας, καὶ ἕτεροι τριῆρεις ταχεῖαι πρὸς φύλαξιν καὶ ὑπηρεσίαν τῶν ἐμπορικῶν τεταγμέναι. καὶ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἵνα καὶ αὐταὶ ἐναπομείνωσιν εἰς συνδρομὴν τῆς πόλεως. καὶ οὕτω²⁰ Βτὰ τοῦ λιμένος ἠκονόμητο, ἐκ δὲ τῆς χέρσου ἔστησαν οἱ ἐναν-

1. τῆς θαλάσσης om P 3. παραπέμπεται P 9. τῆς ἀλύσου om P
 11. δὲ αἱ ἔσοδοι νῆες αὐταὶ P 12. δὲ Καστελίας τῆς Ἰβηρίας τῶν Ἰσπανῶν μία, ἐκ τῆς Γάλλων Πιρεβωτίας, ἐκ P

ita ad urbem accedit obsidetque eam omni modo omnisque generis machinis, terra marique per octodecim miliarium ambitum inclusam. imperator ponderosissimam catenam ferream ori portus praetendi iussit, qua accessus navium hostilium arceretur; intra eam naves, quae forte aderant, collocabantur ad validius defendendum aditum et impetus hostium propulsandos. erant naves hae: e Liguria tres, ex Iberia sive Castilia una, e Provincia Galli . . ., e Creta tres, ex urbe, cui Chandax nomen, una, Cydoniatarum duae, omnes ad pugnam probe instructae. aderant praeterea Venetorum magnae triremes mercatoriae tres, quas Itali magnas galeras, sive potius galeatas appellare solent, et aliae triremes veloces ad custodiam et tutelam mercium constitutae: quas et ipsas imperator ad succurrendum urbi manere iussit. hoc modo igitur portui provisum est. in terra hostes magnam illam helepolim, cuius os patebat spithamas duodecim, et alias complures spectatu dignas collocarunt; ac fossa militari alta ducta paldisque superne munita, iaculabantur, et moenia urbis locis quatuordecim graviter percutiebant; destruebantque machinis, quibus

τίοι τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐλεβόλιν, πλάτος ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ
 στόματος σπιθαμῆς δυοκαίδεκα, καὶ ἑτέρας πολλὰς ἐλεβόλους
 ἄξιās θεάματος· καὶ στρατήγιον ὀρυκτὸν ποιήσαντες ὑψηλὸν
 καὶ μετὰ ξύλων σταυρώσαντες αὐτὰς ἄνωθεν ἔβαλλον, καὶ ἐν
 5 τόποις τέσσαρσι καὶ δέκα τὰ τεῖχη τῆς πόλεως σφοδρῶς ἔτυ-
 πτον. καὶ ἐκ πετροβόλων μηχανημάτων πολλαὶ οἰκίαι πε-
 ριφανεῖς ἐγγὺς τῶν τειχῶν ἠχρειώθησαν, καὶ μάλιστα
 τὰ ἀνύκτορα· ἐκ δὲ τῶν ἐλεβόλων τὴν πόλιν ἐθορύ-
 βουον κροτοῦντες καὶ κλονοῦντες τοῖς τεῖχεσι καὶ τοῖς πύρ-
 10 γοις ἐνέδιδον, καὶ διαμφίς οὐκ ἔλιπον θάνατοι ἕκ τε τῶν
 ἐλεβόλων καὶ ἐλεβολίσκων μπαλαιστρῶν τε καὶ τύξων καὶ
 ἑτέρων μηχανημάτων. καὶ οὐκ ἔπαυεν ὁ πόλεμος καθ' ἡμέ-
 ραν τε καὶ νύκτα, αἱ συμπλοκαὶ καὶ αἱ συρρήξεις καὶ οἱ
 ἀκροβολισμοί, ἐλπίζων ὁ ἀμηνᾶς διὰ τὸ ὀλίγους εἶναι ἡμᾶς
 15 καὶ ἰσχυρῶς κεκοπιακότας εὐκόλως θηρεῦσαι τὴν πόλιν· καὶ
 οὐκ εἴασεν ἡμᾶς ἄνεσιν λαβεῖν οὐδ' ὄλωσ. ἡ δὲ μεγάλη ἐκείνη
 καὶ ἰσχυρὰ ἐλέβολις διὰ τὸ συνεχῶς σφενδονίζειν καὶ οὐ το-
 σοῦτον τὸ μέταλλον ὑπάρχειν καθαρὸν διερράγη ἐν τῷ βάλλ-
 20 τα, καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ ἀπεκτάνθησαν καὶ ἐπλήγησαν. καὶ
 ἀκούσας ὁ ἀμηνᾶς ἐλυπήθη λίαν, καὶ προσέταξεν ἵνα ἀντι-
 αὐτῆς ποιήσωσιν ἄλλην ἰσχυροτέραν, καὶ ἕως τῆς αὐτῆς ἡμέ-
 ρας οὐδὲν ἄξιον ἔργον καθ' ἡμῶν κατώρθωσαν. καὶ τῇ ἰε' τοῦ
 αὐτοῦ ἔφθυσε καὶ ὁ ἐναπολειφθεὶς στόλος αὐτοῦ ἕκ τε τοῦ

1. τηλέβολον sec P, ἐλέβολον pr 2. τηλεβόλους P 8. τη-
 λεβόλων P 9. καὶ κλονοῦντες om P 11. τηλεβόλων καὶ τη-
 λεβολίσκων παλαιστρῶν P 16. εἶα P 17. τηλέβολος P

lapides iaciebantur, multas domus egregias propter moenia sitas, in-
 prius palatia, atque helepolibus urbem perturbabant et cum stre-
 pitu ac tumultu moenia turresque petebant, et utrimque geminaban-
 tur caedes helebolibus, heleboliscis, ballistis, arcubus, aliis machinis,
 nec cessabat bellum vel noctu vel interdum, sed erant perpetuae pu-
 gnae, conflictus, iaculationes. sperans enim ameras, quod pauci esse-
 mus iis admodum confecti, facile se urbem expugnaturum esse,
 nullam plane quietem nos capere passus est. magna autem illa et vali-
 da helepolis propter continuam iaculationem, praesertim quum metallo
 non ita puro esset, dirupta igne extinxit magistrum, et in multa
 frustra disiecta alios complures aut delevit aut vulneravit. qua re au-
 dita, ameras magnopere doluit, edixitque, ut illius loco aliam firmio-
 rem facerent, nec quidquam egregii operis ad eum usque diem con-
 tra nos patratum est. eiusdem mensis die 15 reliqua eius classis e

Εὐξείνου πόντου καὶ Νικομηδείας καὶ Ἀσίας, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἴκοσι καὶ τριακόσια, εἷς ὧν ὑπῆρχον τριήρεις δέκα καὶ ὀκτώ, διήρεις τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ, τὸ δὲ λοιπὸν ἄκρι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τῆ ὑπῆρχον νῆες μακραὶ καὶ πλοῖα, τῶν γε τὸ φορτίον ἦν μαχίμων καὶ τοξότων ἀνδρῶν παμπόλλων τὸν ἀριθμὸν ὑπῆρχον γὰρ ἐν τούτοις καὶ δρόμωναες φορτίοι πέντε καὶ εἴκοσι, αἱ εἶχον πεφορτισμένα ξύλα τίτανον πέτρας καὶ ἑτέρας ὕλας ἐπιτηθείας πρὸς πολιορκίαν πόλεως. πλὴν ἐν ἰῶ λιμένι οὐ θαδίως εἶχον τὴν εἰσοδὸν δι' αἰτίαν ἣν εἶπομεν. ἐλθόντες ἐκ τῆς ἑώρας περαιῆς κάτωθεν ὀλίγον τι τοῦ διπλοῦ κίονος καὶ μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐγγὺς τὴν στάσιον μετὰ ἀγκύρων ἐποίησαν. τῇ δὲ δεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμήσας τὸν στόλον καὶ τοῦ τῆς χέρσου στρατοῦ, ἰπέων τε καὶ πεζικῶν, καὶ εἶρε τριήρεις καὶ διήρεις μονήρεις δρόμωναας νῆας καὶ πλοῖα, εἴκοσι καὶ τετρακόσια ἰστία· ὁ δὲ στρατὸς ὁ θέλων μάχεσθαι ἐκ τῆς χέρσου χιλιάδες ὑπῆρχον ὀκτώ καὶ πενήκοντα καὶ διακόσιαι. οἱ δὲ πρὸς ἀντιπαράταξιν ἄνδρες ὄντες ἔνδον τῆς πόλεως τῆς τοσαύτης εἰς μέγεθος ἦσαν χιλιάδες τέσσαρες καὶ τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἑνακόσιοι, ἄνευ τῶν ξένων μόλις ὄντων χιλιάδων δύο. ἔγνω γὰρ ἐγὼ τοῦτο οὕτως ἔχειν ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης. τοῦ γὰρ βασιλέως προστάξαντος τοῖς δημάρχοις καὶ στρατηγοῖς ἔγρα-

3. διήρεις — ὀκτώ om P ἄκρι τῶν ἰστίων ὑπ. P 7.
 ἕς εἶχον πεφορτισμένας P 10. ἐλθόντα P 12. 15⁷ P

ponto Euxino, Nicomedia et Asia, navium trecentarum et viginti adest, e quibus erant triremes octodecim, biremes duodequingenta, reliquae naves longae et onerariae, quibus magnus numerus militum et sagittariorum vehebatur. numerabantur in his dromones onerarii quinque et viginti, lignis, calce, saxis aliisque rebus ad oppugnandam urbem idoneis onusti. verum non facile habuerunt aditum portus propter causam, quam dixi. ex oriente advectae paulo infra duplicem columnam usque prope ad ecclesiam sancti Constantini in ancoris stationem habebant. die mensi decimo recensita classe et exercituum equestri tum pedestri, invenit triremes, biremes, uniremes, dromones, naves et naviculas viginti et quadringentas; militum autem terra dimicare gestientium ducenta duodesexaginta millia erant. ad horum impetus sustinendos qui erant in tantae magnitudinis urbe, numerabantur quater mille nongenti septuaginta tres, praeter extraneos, quorum vix duo millia erant. cognovi enim hoc ita esse hac ratione. iubente imperatore, singuli praetores et duces accurate renuntiaverunt, ex ipsorum demarchia qui possent militiam tolerare tum laici tum monachi, et quae quisque arma ad vim propulsandam ha-

πεν ἕκαστος αὐτῶν τὴν δημαρχίαν αὐτοῦ ἀκριβῶς, τοὺς δυ-
 ναμένους σταθῆναι ἐν τῷ κύστρω κοσμικούς τε καὶ μοναχοὺς,
 καὶ τίνα ὄπλα ἕκαστος αὐτῶν κέκτητο πρὸς ἄμυναν· καὶ οὐ-
 τως ἕκαστος τῶν δημάρχων δέδωκε τὸν κατάλογον τῆς δημαρ-
 5 χίας αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ κελεύσας με εἶπεν “αὕτη ἡ
 διακονία πρὸς σὲ ἀφορᾷ, τὰ φυλακῆς δεόμενα καὶ ἀπόκρυφα.
 λῆψον οὖν τὰ τοῦ καταλόγου κατάστιχα, καὶ κάθισον ἐν τῷ
 οἴκῳ σου. ψήφισον ἀκριβῶς πόσοι καὶ τί τὰ ὄπλα καὶ ἀσπί- 54
 δες καὶ τόξα καὶ ἐλεβολικά.” ἐκτελέσας οὖν ἐγὼ τὸ παρὰ
 10 τοῦ βασιλέως προσταχθέν μοι παρέστησα τῷ αὐθέντῃ μου καὶ
 βασιλεῖ τὸ καταστιχίδιον μετὰ λύπης καὶ σκυθρωπότητος πολ-
 λῆς· καὶ ἔμεινε μόνον ἐναπόκρυφος μετὰ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ
 ἢ ποσότης. πλὴν ἦσαν καὶ τινες ὑλίγοι πάνυ ἕκ τε τῶν ἀρ-
 χόντων καὶ δῆμον ἀνωφελέστατοι καὶ δειλοκάριοι, οἱ διὰ
 15 τὸν φόβον τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐτέρων ἐναντίων πανοικί
 πρὸ καιροῦ ἕκ τῆς πόλεως ἔφυγον· ὡς δὲ τοῦτο ἐν τοῖς
 ὡσὶ τοῦ βασιλέως ἐρρέθη, στενάζας ἐκ καρδίας καὶ οὐδὲν
 ἕτερον ἐποίησεν. ὑπῆρχε δὲ τις ἐκ τῆς Λιγυρίας ἐν ταῖς
 δύο ναυσί, ὃς ἦν ναυάρχης καὶ κύριος, ἀνὴρ πάνυ δεξιὸς
 20 ἀνδρείος καὶ ἐπιτήδειος, τοῦνομα Ἰωάννης Ἰουστινιανός, ὃς
 γεννάδας εἶχε. θεωρῶν δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ πάντα
 δεξιὸν δῆμαρχον αὐτὸν καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τριακοσίους ἄνδρας
 προσέταξεν εἶναι, καὶ προβλέπειν καὶ διοικεῖν αὐτὸν εἰς ἐτε-

9. τηλεβολικά P 11. καταστιχίδιον P 12. ἀνὰ ἐμοῦ καὶ αὐ-
 τοῦ P 19. κύριος τῶν νηῶν P 20. ἀνδρείος φρόνιμος καὶ P
 ὁ γεννάδας. θεωρῶν P 22. ἐπιδεξιώτατον P 23. προ-
 βλεπτήν καὶ διοικητήν P

beret. mandans autem mihi imperator “id negotium” inquit “ad te
 pertinet; cautione enim et silentio opus est. accipe igitur catalogum
 censuam, domique diligenter computa, quot sint et quid armorum
 sive scuta sive arcus sive machinae.” functus igitur labore ab impe-
 ratore mihi mandato, tabellas imperatori non sine dolore et moesti-
 tia tradidit, mansitque praeter nos duos reliquis occultus numerus.
 ceterum nonnulli, sed perpauci illi, de nobilitate et plebe homines
 nequam et imbelles timore belli calamitatumque cum totis familiis
 ante tempus ex urbe fugerunt: quod ubi ad aures pervenit impera-
 toris, nihil aliud quam ab imo pectore gemitum duxit. erat autem in
 Ligusticis illis duabus navibus ipsarum praefectus et dominus, vir no-
 bilis, dexterrimus, strenuus, commodus, Iohannes Iustinianus nomine.
 quem quum imperator ad omnia esse idoneum animadvertisset, tribu-
 num eum et ducem trecentorum militum instituit eidemque alia quae-

ρά τινα ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου ἐξουσίαν ἔδωκε, Φαρρήσας με-
γάλως εἰς αὐτόν· ὃς ὄντως καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ ἔργα ἄξια μνή-
μης ἐποίησε.

Ὡς δὲ ὁ ἀμηνῶς τὴν κεκλασμένην ἐλεβόλιν ταχέως κλί-
νην καὶ σώαν ἐποίησεν, ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς μετὰ βίας τοῖς⁵
τείχεσιν ἔτυπτον καὶ θόρυβον πολὺν ἐν ἡμῖν ἐποίουν μετὰ
πάσης μηχανῆς πολεμικῆς, ἀκροβολισμούς καὶ συρράξεις καὶ
συμπλοκάς ἰσχυροτάτας· καὶ ἦν πολυειδὲς τὸ κακόν. οἱ δὲ
ἡμέτεροι καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὰς μηχανὰς τὰς πολεμικὰς
μανθάνοντες καὶ τὰς τῶν ἐναντίων θεωροῦντες, πᾶσαν δειλίαν¹⁰
καὶ φόβον ἐάσαντες καὶ μηχανὰς καὶ τέχνας καινὰς εὗρισκον,
καὶ τοὺς ἐναντίους οὐκ ὀλίγον ἔβλαπτον. αἱ δὲ τέχναι μερι-
καὶ οὐκ ἐς μᾶκρος ἐστήκεισαν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς τελείως
ἄνεσιν καὶ τὰ τῆς μάχης καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐπιτήδεια. χα-
λάσαντες δὲ ἐν τιοι τοίοις τὰ τείχη μετὰ ἐλεβόλεων καὶ πν-¹⁵
ριβόλων μηχανημάτων, εἶτα θέλοντες πληῖσαι τοὺς τάφρους
ἵνα ῥαδίως ποιήσωσιν τὴν εἴσοδον καὶ διὰ τῶν χαλυσμάτων
εἰσέλθωσιν, ἀκροβολισμούς ἐν πρώτοις ἐποίησαν καὶ συρράξεις,
μέσον δὲ θεικίων ἕτερα χῶματα ἐν τοῖς τάφροις ἔρριπτον²⁰
καὶ κλάδους δένδρων καὶ ἐτέρας ὕλας, τινὲς δὲ ἐκ τῆς βίας²⁰
καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα, ὅτι καὶ πολλοὶ
ἐξ αὐτῶν ἐκ τε τοῦ πληθους καὶ τῆς στενοχωρίας ἦν εἶχον
ἐπιπτον· καὶ οἱ ἐρχόμενοι ὑπισθεν ἀνηλεῶς ῥίπτοντες τὰ

4. τηλέβολον P 6. ἔτυπτε P 15. τηλεβόλων καὶ πετροβόλων P
21. θέαμα τοιοῦτον ὅτι P 22. στεν. καὶ βίας ἦν P

dam belli munera administranda commisit, virtute eius magnopere
nisus: qui revera in hac praefectura sua facinora memoria digna
patravit.

Ameras postquam diffractam helepolim brevi tempore refecit in-
stauravitque, dies ac noctes vehementer muros quaterne et magnum
nobis tumultum inicere omni belli genere, iaculationibus, proeliis,
dimicationibus acerrimis non cessavit, eratque multiplex mali facies.
nostri quotidie machinas bellicas tractantes spectantesque eas, quas
hostes habebant, timore et formidine soluti, machinas et artes novas
excogitabant, et hostibus haud parum detrimenti afferabant, ceterum
singulares illae artes non diu valuerunt, propterea quod nobis nulla
omnino quies concedebatur nec suppetebant, quae ad pugnam et ab-
sitionem tolerandam necessaria essent. moenibus igitur nonnullis lo-
cis per helepoles et pyrobolas concussis, hostes fossas impleturi, quo
facilem ingressum haberent et per foramina murorum penetrarent,
qui primi stabant, iaculationibus et pugna nos vexabant, inter hos
medios alii terram in fossas congebant aut frondes arborum et aliam

ξύλα καὶ χρώματα αὐτοὺς οἰκτρῶς ἐσκέπαζον καὶ ἐν κῆ ᾤδη
 ζῶντας παρέπεμπον. ἕτεροι δὲ καὶ μετὰ προαιρέσεως οἱ πλέον
 ἐπιχυροὶ καὶ δυνάμενοι ἐκ τῆς ὀρμῆς καὶ σπουδῆς τοὺς ἀσθε-
 νεστέρους ἀντὶ κλάδων καὶ χρώματος ἔρριπτον ἀπηνῶς. ἀλλὰ
 5 καὶ ταῦτα ποιοῦντες οὐκ ἐδύναντο φριγεῖν ἀβλαβεῖς ἐκ τε τῶν
 ἐλεβολικῶν καὶ τζαγκρατόρων, καὶ ἐκ τῶν τειχῶν βαρέων
 λίθων ἀποσφενδονούμενα οἱ ἐναντίοι αἰσχυρῶς ἐπιπτον καὶ
 πολλὰ κατεπλήττοντο, καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων τινὲς ἀβλαβεῖς
 οὐκ ἐναπέμενον. σύροντες δὲ καὶ τὰς ἐλεβόλους αὐτῶν ἕως
 10 γῆς τῶν τάφρων, καὶ ἡ μάχη καὶ ὁ πόλεμος καὶ ἡ συμπλοκή
 φρικαλέα ἐγένετο. καὶ εἰς αὐτὰ οὐκ ἀγενῆ ἦσαν καὶ τὰ ἡμέ-
 τερα· καὶ θάυμαστόν ἦν, χωρὶς ἐμπειρίας πολέμου ὄντες τὴν
 νίκην εἶχον διὰ τὸ μεγαλοψύχως καὶ γενναίως ἐντυχόντες
 ἐποίουν τὸ ὑπὲρ δύναμιν. καὶ τοὺς τάφρους ἐνεγέμιζον δι'
 15 ὄλης τῆς ἡμέρας, ἡμεῖς δὲ δι' ὄλης τῆς νυκτὸς τὰς ὕλας καὶ B
 τὰ ξύλα εἰλκίζομεν ἔσωθεν· καὶ αἱ ὀρυξεῖς τῶν τάφρων
 ἐναπέμειναν ὡς καὶ ἦν τὸ πρότερον. τοὺς δὲ χαλάσαντας
 πύργους χοῦν μετὰ σπυρίδων βαστάζοντες καὶ ἀγγείων ξυλί-
 νων οἴνου καὶ ἐτέροις ξύλοις αὐθις ἀνεκαινίζομεν. ὁ δὲ ἀμη-
 20 ρᾶς θεωρῶν ἠσχύνετο διὰ τὸ τὴν βουλὴν αὐτοῦ ἄπρακτον

2. ἀπέπεμπον P 3. τῆς αὐτῶν σπουδῆς τοὺς P 6. τηλε-
 βολίσκων P τειχῶν om P 7. ἀποσφενδονούμενοι P 9.
 ἔμεινον P τηλεβόλους sec P, ἐλεπόλους pr 13. μεγαλόψυχον
 καὶ γενναῖον P 14. ἐγέμιζον P 17. χαλασθέντας P 18.
 π. μετὰ σπυρίδων γέμοντος χρώματος καὶ P 20. ἦσχ. καὶ κα-
 τεφρονεῖτο διὰ P

materiam, nonnulli adeo ardore abrepti tehtoria sua: eratque videre
 mirum spectaculum, quo eorum non pauci multitudine et loci angu-
 stia compressi cadebant, et ab iis, qui sequebantur et crudeliter
 deiciebant ligna et terram effossam, miserabiliter cooperti, vivi ad
 inferos mittebantur. nonnulli etiam viribus validi ac robusti ex im-
 petu et festinatione infirmiores ultro pro ramis vel terra saeviter de-
 trudebant. sed quum haec facerent, non poterant salvi devitare hele-
 polium et telorum ictus, et a grandibus saxis, quae de muro vibra-
 bantur, cadebant turpiter multumque vulnerabantur: quanquam etiam
 de nostris nonnulli non illaesi manserunt. traxerunt tamen helepoles
 ad oram fossae, et conflictum ac decertatum est horribiliter. at haud
 imbelles nostri se prae buerunt, ac mirum erat, ut bello inexercitati
 victoriam tamen reportarent, et magno animo et generose se obici-
 erent, nostri tota nocte materiam, terram, ligna intro egerebant, unde
 fossae manserunt, quales ante fuerant. turres autem concussas humo
 in corhibus et vasis ligneis vinariis aggesta trabibusque instaurabant.

μένειν, καὶ ἑτέραν μηχανὴν πολεμικὴν θέλων ποιῆσαι προέταξεν ἵνα ἔλθωσί τινες ἄνδρες οἱ δυνάμενοι ὀρθῶς ἰδεῖν καὶ ποιεῖν ὅπως ὑποκεκρυμμένας κάτωθεν τῆς γῆς, ὅπως δὲ αὐτῶν ὁ στρατὸς εὐκόλως εἰσέλθωσιν ἔνδον τῆς πόλεως. καὶ κατὰ τὸ προσταχθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἤρξαντο ὀρύσσειν. Ἰωάννης δὲ τις 5 Γερμανὸς ἄκρον ἠσκημένος τὰς τοῦ πολέμου μηχανὰς καὶ τὰς τοῦ ὑγροῦ πυρός, ἐνωτισθεὶς τὴν μηχανήν, ἑτέραν ὀπὴν ἐναντίαν ὀρύξας καὶ μετὰ ὑγροῦ πυρός τεχνηέντως συσκευάσας, ἐρχομένων τῶν Τούρκων διὰ τῆς ὀπῆς μετὰ χαρᾶς αὐτὸς τὸ πῦρ ἀνάψας τὸ εἰς τὴν ἐναντίαν ὠρυγμένην παρ' αὐτοῦ ὀπὴν 10 πολλοὺς ἐξ αὐτῶν κατέκαυσε καὶ τὰς τέχνας αὐτῶν εἰς οὐδὲν ἀπέδειξεν· ὀπὴν δὲ μίαν ἐναντίων ὁ γεννάδας Γερμανὸς λαθῶν οὐχ εὔρεν. οἱ Τούρκοι δὲ καὶ αὐτοὶ τὸ ὑγρὸν πῦρ ἀνῆψαν, ὃ προητοίμασαν, πλὴν οὐδὲν κατώρθωσαν· πύργου δὲ τινος μόνον παλαιοῦ ὀλίγον μέρος ἐκ τοῦ κρότου τοῦ πυ- 15 ρὸς ἔπεσεν, ὃν ἡμεῖς εὐθύς ἀνεκαινίσσαμεν. ἦσαν δὲ καὶ τινες γηραιοὶ οἱ ἔλεγον ὅτι καὶ οἱ ἐναντίοι ἐν ἑτέραις μάχαις τοῦτο ἔπραξαν καὶ οὐδὲν ἐκατώρθωσαν διὰ τὸ τὸ πλεῖον μέρος τῆς πόλεως ὑποκάτωθεν τῶν τειχῶν πετρῶδες εἶναι. σφαλεῖς δὲ ὁ ἀμηνῶς καὶ ψευθεὶς ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐλπίδας ἕτερα 20 νέα ἐφευρήματα καὶ μηχανὰς εἰς πολιορκίαν ἐποιεῖ· ἐλέπο- λιν γὰρ μεγίστην ἔχουσαν τροχοὺς πολλοὺς μετὰ ξύλων χον-

3. ὀπὴν P
ἐπι P

7. ἐνωτ. μηχανὰς P

8. ποιήσας P

20.

quae quum animadverteret ameras, erubescibat, quod consilium suum eventu careret, atque aliam rationem experturus, imperavit, ut adessent, qui recto iudicio oculorum uterentur et cuniculos agere callerent, per quos exercitus facile urbem intrare posset: coeperuntque ad praescriptum eius fodere. at Iohaunes quidam Germanus in tractandis belljcis machinis et igne Graeco exercitatissimus, quum animadvertisset illorum consilium, alium cuniculum contrarium agendum et igne Graeco artificiose implendum curavit, Turcisque laete per cuniculum procedentibus, ipse in altero a se ad cuniculum accenso igne, multos eorum exussit opusque ad nihilum rededit. unus tamen hostium cuniculum generosum illum Germanum latuit. ipsi quoque Turcae idem genus ignis pararunt et accenderunt, sed nihil profecerunt; nisi quod unius vetustae turris parva pars ex pulsu incensi ignis concidit, quam tamen statim instauravimus. erant autem senes quidam, qui dicerent, hostes idem tentasse aliis in bellis nec quidquam profecisse, quod maior urbis pars subter muros solum saxorum haberet. spe igitur lapsus et frustratus ameras alia nova inventa et machinas ad expugnandam urbem adhibuit. helepolim maximam, multis

τρωῶν κατεσκευάσατε, πλάτος ἔχουσαν πολὺ καὶ ὕψος· ἐνέδυσσε
 δὲ αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐκ τρίτου μετὰ βουβύλων καὶ
 βοῶν δορωῶν, καὶ πύργους εἶχεν ἄνωθεν καὶ παραπετάσματα,
 ἀναβάθρας καὶ καταβάθρας, ἵνα οὐ δύνησώμεθα τοὺς ἔσωθεν
 5 αὐτῆς βλάπτειν. εἶχε δὲ καὶ τὸ ἔξωθεν μέρος ἠνοιγμένον,
 ἵνα ῥαδίως εἰσέρχωνται καὶ ἔξέρχωνται οἱ βουλόμενοι. κατὰ
 δὲ τὸ μέρος δι' οὗ ἔμελλον ἐλθεῖν ἐν τῷ ὀρύγματι, εἶχε πύ-
 λας τρεῖς μεγάλας μετὰ πυροσκεπίσματος σφοδρῶς ἐνδεδυ-
 μένας, ὡς εἶπομεν. εἶχον δὲ ἔσωθεν καὶ κύκλοθεν πᾶν ὄργα-
 10 νον καὶ τέχνην πολεμικὴν καὶ πολλὰς ὕλας καὶ ξύλα, ἵνα
 ῥίψωσιν ἐν τῷ τάφρῳ ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ, ὅπως ῥαδίως
 εἰσέλθωσιν. εἶχον δὲ κλίμακας ἔχουσας τὰς βαθμίδας μηρι-
 θώδεις ὑποχαλουμένας διὰ κάλων, καὶ αὐτῆς ἦρον μίαν εἰς
 ὕψος. προσδεδομένης τοῖς τεύχεσι καὶ πάσης ἐτέρας μηχαν-
 15 νῆς, ἣν ἠδυνήθη ἀνθρώπου νοῦς νοῆσαι, ὡς οὐκ ἠλπίζεν βα-
 σιλεύς τότε, οὐκ ἐποίησε τοῦ ἀλῶσαι τὸ φρούριον. ποιήσαν-
 τες δὲ καὶ ἐν ἐτέροις μέρεσιν ἀμάξας μετὰ πλείστων τροχῶν,
 καὶ ἄνωθεν ὡς πύργους, καὶ αὐτοὶ ἐνδεδυμένοι ὄν τρόπον
 εἶπομεν. ἔχοντες καὶ αὐτοὶ πλείστας μηχανὰς κατασκευα-
 20 σθείσας μετὰ τοῦ ὑγροῦ πυρός, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἠτοίμασαν
 ἵνα πάντες τὴν σύρρηξιν ἅμα ποιήσωσιν. καὶ πρῶτον μὲν

2. ἔσωθεν καὶ om P 3. δοραῖς M 4. τοῖς ἔσωθεν πρᾶτ-
 τειν τι κακόν P 5. ἀνεωγμένον P 8. παρασκευάσματος P
 11. τῷ ὀρύγματι ἦτοι τῷ τάφρῳ P 14. προσδεδωκέναι P 15.
 ἦν οὐκ ἠδ. P ἐλπίζω P 20. μετὰ] ὑπὸ P

rotis sustentam, in primis latam et altam, lignis instruxit, atque intus
 et extra triplicato corio bubalorum et boum induit. habebat eadem
 superne turres et vela, ascensus item et descensus, ne qui intus es-
 sent a nobis possent laedi. patebat porro foras, ut, qui vellent, fa-
 cile et ingredi et egredi possent. in ea autem parte, qua in fossam
 intrare vellent, tres magnae portae erant, tegumento, ut diximus,
 probe obtectae. in circuitu intus et extra disposita erant omnia ge-
 nera bellicorum instrumentorum et machinarum, materiae et lignorum
 magna copia, quae opportuno tempore in fossam deiicerent, quo ha-
 berent aditum. habebant scalas gradibus stuppeis, quae per funes de-
 mittebantur et rursus in altum trahebantur. admovebantur moenibus
 praeterea aliae omnes machinae, quas excogitare mens humana potest,
 quales nunquam visurum se esse speraverat imperator nec ad capien-
 dum castellum aliquod ipse fecerat. fabricati sunt etiam aliis in lo-
 cis currus rotis permultis et superne turribus instructos et eo, quo
 diximus, modo munitos, quumque et ipsi machinas plurimas habe-
 rent igne, qui non extinguitur, repletos, has compararunt, ut una

μετὰ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἐλεβύλεως τύψαντες σφοδρῶς ἐθρηψαν εἰς ἄσφοδρον τὸν πύργον τὸν πλησίον τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ εὐθὺς τὴν ἐλέπολιν ἐκείνην σύραπτες ἔστησαν ἄνωθεν τοῦ οὐρίγματος. καὶ ἡ μάχη καὶ ἡ συμπλοκὴ νοσιαία καὶ φρικαλέα ἐγεγόνει. ἦν δὲ πρὶν τὸν ἥλιον ἄνατεῖλαι, καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐκράτησε. καὶ ποτὲ μὲν ἐν μέρει τὴν συμπλοκὴν καὶ τὴν σύρρηξιν ἰσχυρῶς ἠγωνίζοντο, ποτὲ δὲ ἐν μέρει τὰ ξύλα καὶ τὰς ὕλας καὶ χρώματα τὰ ἔσωθεν τῆς ἐλεπόλεως ἐν τῷ τάφρῳ ἔρριπτον. καὶ ἐκ τοῦ χαλάσματος τοῦ πύργου ὕλην, καὶ εἰς ὧν ἐκείνοι ἔρριπτον, ὄδον εὐθεΐαν αὐτοῖς ὠκονόμησαν. τυχόντες καὶ οἱ ἡμέτεροι γενναίως αὐτοὺς ἀπεμπόδιζον, καὶ ἐκ τῶν κλιμάκων πολλάκις αὐτοὺς ἀπεκρῆμιζον, καὶ τινὰς κλίμακας ξυλίνους κατέκοψαν, καὶ καρτερῶς οἱ ἐναντίοι πολλάκις τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπεκρούσθησαν ἄχρι τῆς πρώτης ὥρας τῆς νυκτός. 15

Οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἐκ τε τοῦ κόπου τοῦ πολλοῦ καὶ τῶν πληγῶν ἠγανάκτησαν, καὶ ἡ συμπλοκὴ καὶ ὁ πόλεμος ἐλύθη, ἐλπίζοντες μὲν τῷ πρωτῷ μετὰ ὀλίγου κόπου τὴν βίωσιν εὐκόλῳ εὐρωσιν. ἀλλὰ τῶν ἐλπίδων ἐψεύσθησαν, διὰ τί μὲν Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανὸς ὡς τις ἀδάμας δι' ὅλης τῆς νυκτός ἀναθαρρύνας τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας καὶ παραινέσας καὶ ὁ βασιλεὺς παρῶν μετὰ ἐτέρων πολλῶν τῶν ἐλθόντων εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον εἰς βοήθειαν δι' ὅλης τῆς νυκτός πολλὰ κοπιᾶ-

1. τηλεβόλεως P 4. ἐπὶ P 11. τυχόντες om P 13. ξυλίνους om P
23. βοηθῆσαι P

omnes hora eruptionem facerent. ac primum quidem ingentis illius helepolis pulsu turrem prope portam sancti Romani sitam prostraverunt, atque helepolim illico promotam supra eam fossam collocarunt. hinc pugna et dimicatio exitiosa et horribilis exarsit, quae commissa ante lucem per totum diem duravit. Turcae nunc conflictu et certamine acriter contendebant, nunc ligna, materia, terram, quae in helepoli erant, in fossam coniciebant. e ruina turris materiam, materia, quam congerebant, viam planam sibi pararunt. at vero nostri eos strenue impediabant, atque saepe detrudebant de scalis lignaeis, quarum nonnullas considerunt, hostesque eo die usque ad primam noctis horam saepe acriter repulsi sunt.

Itaque impii, ob laborem plagasque frendentes, pugnam solverunt, postero die levi opera ingressum facilem habituros se esse rati. at exciderunt spe sua, quod Iohannes Iustinianus, velut adamans tota nocte milites suos cohortatus, atque imperator coram ipso praesens eum aliis multis, qui eodem ad opem ferendam confluerant, per totam noctem magno labore fossas vacuefecerunt, turrem collapsam

σαντες τούς τύφρους ἐκένωσαν καὶ τὸν πεσόντα πύργον μυ-
 ραῖαις μηχαναῖς ἀνώρθωσαν, καὶ τὴν ἐλέπολιν τῶν ἐναντίων
 ὑποκάτωθεν, οὐ ἔκειτο ἐνδεσδυμένη, ἐπυρπόλησαν. περὶ δὲ
 τρίτην ἀλεκτροφωνίαν ἐλθόντες μετὰ χαρᾶς, ἐλπίζοντες ἵνα
 5 τὴν βίαιον, ὡς εἶπομεν, ῥῆδιον εὗρωσι, καὶ ἰδόντες τὰς
 ἐλπίδας αὐτῶν κενὰς ἐθανύμισαν. καὶ ὁ ἀμνηστὴς λυπηθεὶς
 μᾶλλον καὶ αἰσχυρθεὶς ἐθανύμισε τὴν ἐπιδεξιότητα τῶν ἡμε-
 10 τέρων, καὶ ἔλεγε θανυμάζων τάχα “ὅταν καὶ οἱ τριακόντα
 ἐπὶ χιλιάδες οἱ προφῆται εἰπὸν μοι ὅτι αὐτοὶ οἱ ἀσε-
 βεῖς” λέγων ἡμᾶς “διὰ μιᾶς νυκτὸς δύνανται ποιῆσαι ἃ
 ἐποίησαν, οὐκ ἐπίστευον.” ἔπειτα μὲν θεωρῶν μὴ ἔχοντας φύ-
 βον ἡμᾶς οὔτε δειλίαν εἰς τοὺς ἀκροβολισμοὺς καὶ συρρήξεις
 ὡς ἐποίουν δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας, καὶ τοὺς ἀναριθμητοὺς ἐλε-
 15 ὠς ὑετοὺς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀντ’ οὐδενὸς πάντου κίνδυνου ἔλο-
 γέζοντο· εἰς οὗν ταραχὴν καὶ σιγῆσιν λογισμοῦ μεγάλην
 ἐπέπεσεν αὐτὸς τε καὶ πᾶσα ἡ βουλή αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν
 θὴ εὐτως εἶχον.

Καὶ τούτων γινομένων πολιορκουμένης τῆς πόλεως νῆες
 20 τρεῖς Λιγυρίας ἐκ Χίου φόρτεν λαβόντες καὶ ἄνεμον τηρή-
 σαντες ἐπιτηδεῖον τὸν πλοῦν πρὸς ἡμᾶς ἐπιβιούτων· διερχο-
 μένων δὲ αὐτῶν εὗρον καθ’ ὁδὸν καὶ ἑτέραν μίαν βασιλικὴν

8. οἱ om P 9. εἰπὸν μοι] ὑπὸ μίαν M 13. τηλεβολισμοὺς P
 15. οὐδενὸς κίνδυνου ταῦτα πάντα P 16. οὐν om P 18.
 post εἶχον P: κεφάλαιον πέμπτον. 19. καὶ — πόλεως] καὶ τὸ
 γινόμενον M 20. λιγαρίται P φορτίον P

molimentis innumeris instaurarunt et hēspolim hostium, igne ubi
 operta stabat, submisso, exusserunt. itaque sub tertium galli cantum
 quum laeti et spe freti, facilem se, ut dixi, ingressum habituros
 esse, advenissent, ubi spe se frustratos viderunt, mirati sunt, atque
 speras, magnopere tristatus et pudefactus, obstupuit virtute nostra,
 dixitque mirans, si triginta septem millia prophetarum sibi affirmas-
 sent, impios (nos scilicet) una nocte, quod fecerunt, facturos esse,
 se non habiturum fuisse fidem. deinde quum nos omni vacare ti-
 more, nec impressiones pugnasque, quas per totum diem fecerunt,
 aut iaculationes innumeras et saxa desuper in nos imbricū instar
 demissa extimescere, sed omne periculum nihili facere animadvertis-
 set, in magnam animi perturbationem et consternationem ipse et
 universus senatus eius incidereunt. atque haec quidem ita evenerunt.

Interim dum urbs obsidetur, tres naves Ligustinae in Chio
 oneratae, ventum secundum nactae, ad nos cursum tenebant. in-
 venta in itinere alia imperatoria navi, quae e Sicilia cum fru-
 mento solerat, nocte quadam prope urbem devenerunt. manē
 ut a diurnis excubatoriis triremibus amerae conspectae sunt, e reli-

νηα ἐκ Σικελίας μετὰ σίτου ἐρχομένην. καὶ φθάσαι ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ἐγγὺς τῆς πόλεως, καὶ τῷ πρώτῳ ἰδόντες αὐτὰς αἱ ἡμερόσκοποι τριήρεις τοῦ ἀμηνῶ, καὶ ἐκ τοῦ ἐτέρου στόλου μέρος πολὺ κατ' αὐτῶν ὥρμησαν μετὰ πάσης χαρᾶς, μετὰ τυμπάνων καὶ κερατίνων σαλπύγων κροτοῦντες, ἐπι-5 ζοντες ἐν εὐκολίᾳ τάσδε τὰς νῆας σαγηνεύσαι. ὡς δὲ ἤγγισαν καὶ τὸν πόλεμον ἀνῆψαν καὶ ἀκροβολίζοντο, ἐν πρώτοις ἦλθον κατὰ τῆς βασιλικῆς νηὸς μετὰ ἐπηρμένης ὄφρυος· ἡ δὲ ναῦς ἐκ τῆς πρώτης πρὸςβολῆς μετὰ ἐλεβολίσκων καὶ βελῶν καὶ πετρῶν κακῶς ἐδέξιώσατο αὐτούς. καὶ ἐλθόντες ταῖς πρῶταις 10 ὑποκάτωθεν τῆς νηὸς, αὐτοὶ δὲ μετὰ χύτρων κατασκευασμένων τεχνικῶς πυρὶ ὑγρῷ καὶ πετρῶν πάλιν αὐτούς μακρόθεν ἀπεμπόδιζον διὰ τὸ γίνεσθαι πολὺν φόνον κατ' αὐτούς. ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν τειχῶν ἄνωθεν ταῦτα θιαιροῦντες ἐδεόμεθα τοῦ Β θεοῦ ἐλεῆσαι αὐτούς καὶ ἡμῶς. ὁμοίως δὲ ὁ ἀμηνῶς ἔφιπ-15 πος ἐστὼς κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ἐθεώρει τὰ γινόμενα. καὶ πάλιν ἐκ τρίτον ἐμακροβολίζοντο, εἶτα πάλιν θέλοντες συρρῆξαι αὐτοῖς μετὰ ἐπηρμένης ὄφρυος καὶ μεγάλων ἀλαλαγμῶν· οἱ δὲ ναύκληροι καὶ κυβερνήται καὶ ναύαρχοι ἀνδρείως καὶ ῥωμαλέως σταθέντες, τοὺς ναύτας παραδαρρῶ-20 ναντες ἀποθνεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν, καὶ μάλιστα ὁ ναύαρχος τῆς βασιλικῆς νηὸς τοῦνομα Φλαντανελάς ἐκ πρύμνης εἰς πρῶραν διερχόμενος καὶ ὡς λέων μαχόμενός καὶ φωναῖς τοὺς

1. νῆαν P 3. ἐτέρου om P 5. καὶ om P 9. τηλεβόλων
καὶ τηλεβολίσκων P 10. ἐξώσατο P 18. συρράξει P, omisso
αὐτοῖς 20. ναυτίλους P 22. φλαντανέλας P 23. καὶ ὡς
λέων μαχόμενος om P

qua classe naves non paucae cum laetitia, tympanorum et cornuum strepitu, incitato cursu, contra feruntur, nullo labore eas naves a se interceptum iri opinatae. quum appropinquassent et pugnam commisissent iaculando, inprimis imperatoriam navem superbius adorti sunt; quae tamen eos primo impetu iaculis, telis, saxis male excepit; quumque proris eam subiissent, illi eos eminus ollis igne Graeco bene repletis atque saxis prohibuerunt, magna in eos strage edita. nos haec de moenibus spectantes, deo preces faciebamus, ut ipsorum nostrique misereretur. similiter ameras, equo insidens, e litore, quae fiebant, prospiciebat. iamque tertium iaculantur, fastuque turgidi et magno clamore eos invadunt. at naucleri, gubernatores, nauarchi virili animo et robusto pectore stantes, nautas cohortantur ad mortem vitae anteponendam, inprimis imperatoriae navis nauarchus, Phlantanelas nomine, qui e puppi ad proram processit, leonis instar decertans et reliquos voci-

ἑτέρους διεγείρων, ὥστε οὐ δύναμαι εἰπεῖν τὰς φωνὰς αὐτοῦ
 καὶ τοὺς τῶν ἑτέρων κρότους ἕως τοῦ οὐρανοῦ αἰρομένους.
 καὶ σύρρηξις πάλιν μεγαλητέρα ἐγεγόνει, καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν
 τριήρεων ἀπεκτάνθησαν καὶ ἐπνίγησαν, καὶ δύο τῶν τριήρεων
 5 πυρριαλώτους ἐποίησαν, καὶ θεωροῦντες τὰς νῆας ἐδειλίασαν.
 ὁ δὲ ἀμηραῖς θεωρῶν μηδὲν ἄξιον ἔργον ποιοῦντα τὸν τοσοῦ-
 τον καὶ τηλικούτον στόλον ἀλλὰ μᾶλλον ἤτιτονα ὄντα, μα-
 νεῖς καὶ θυμῷ ληφθεῖς, βρονχώμενος καὶ τοὺς δδόντας τρίζων
 ὕβρεις ἐπέχεε εἰς τοὺς αὐτοῦ, δειλοκαρδίους καὶ γυναικώδεις
 10 καὶ ἀνωφελεῖς ἀποκαλῶν. καὶ τὸν Ἴππον κεντρίσας ἤλθεν ἐντὸς
 τῆς θαλάσσης (ἦσαν γὰρ ἐγγὺς τῆς χέρσου αἱ τριήρεις ὡσεὶ
 λίθου βολῆν), καὶ τὰ πλείονα τῶν χιτώνων αὐτοῦ ἐβάφησαν ἐκ
 τῶν τῆς ἀλμυρᾶς θαλάσσης ὑδάτων. ὁ δὲ στρατὸς ὁ παρὰ τὴν
 χέρσον θεωρῶν αὐτὸν οὕτως ποιοῦντα ἠγανᾶκτον λυπούμενοι
 15 καὶ τοὺς ἐν τῷ στόλῳ ἐβλασφήμουν· καὶ πλείστοι ἔφιπποι τῷ
 ἀμηρᾷ καὶ αὐτοὶ ἀκολουθοῦντες ἕως τῶν νηῶν ἠγγισαν. οἱ
 δὲ τοῦ στόλου τὸν ἀμηρῶν οὕτως θεωροῦντες πράττοντα, καὶ
 αἰσχυνθέντες τὰς ὕβρεις, ἄκοντες καὶ ἐκόντες μετὰ θυμοῦ
 μεγάλου μετέστρεψαν αὐθις τὰς πλώρας κατὰ τῶν νηῶν καὶ
 20 ἐμάχοντο ἰσχυρῶς. καὶ τί χρὴ λέγειν; οὐ μόνον εἰς οὐδὲν
 τὰς νῆας ἐβλαψαν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτος φόνος καὶ πληγὴ ἐγε-
 γόνει κατ' αὐτοὺς ὥστε οὐκ ἐδύναντο αἱ τριήρεις ὀπισθεῖν ἐλ-

1. γράφειν P 3. ἰσχυροτέρα P 6. πῶς οὐδὲν ἄξιον ἔργον
 ἐποίει ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικούτος στόλος, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τῶν
 νηῶν ἤτιτο M 22. αὐτῶν P

bus excitans, quas verbis exprimere non magis quam ceterorum cla-
 mores possim, quibus astra foriebantur. itaque exarsit rursus ve-
 hementius pugna, ac multi e triremibus occisi aut suffocati sunt,
 duabusque adeo triremibus captis, in magnum timorem inciderunt.
 ameras quum talem tantamque classem nullum operae pretium facere,
 imo potius superari videret, ira et furore incensus, fremens et den-
 tibus frendens, maledictis suos proscidit, ignavos, effeminatos, nebu-
 lones increpans; ac subditis equo calcaribus, in mare provectus
 est (prope enim a terra naves aberant, circiter iactum lapidis), ut
 vestes eius maximam partem aqua salsa madefierent. quod ubi
 eum facientem vidit exercitus, qui in litore erat, indignatione et
 dolore commoti, conviciabantur his, qui in classe erant, et plurimi
 equis ameram secuti, ipsi quoque usque ad naves procedunt; ac
 classiarum, ita quum agentem eum vident, pudore conviciorum com-
 pulsati, conversi rursus prorsus adversus nostrorum naves, strenue de-
 certant. verum quid opus est, ut eventum dicam? non modo nihil
 quidquam nocuerunt navibus, sed etiam tanta in eos clades strages-
 que edita est, ut triemes redire non possent. occisi sunt illo die

θεῖν. ἐφρονεύθησαν δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς ἔμαθον ἐγὼ ἐξ αὐτῶν, πλείον ἢ δυοκαίδεκα χιλιάδες Ἀγαρηνοί, μόνον ἐν τῇ θαλάσῃ. ἐλθούσης δὲ τῆς νυκτός ἐξ ἀνύγκης ὁ στόλος μικρὸν ἀνεχώρησε, καὶ αἱ νῆες εὐκαιρίαν εὐρόντες εἰσῆλθον ἐν τῇ λιμένι ἄνευ οὐδενὸς ἀποκτανθέντος, εἰ μὴ τινῶν ὀλίγων πληγέντων. καὶ μεθ' ἡμέρας τινὺς δύο ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν πρὸς κύριον ἐξεδήμησαν. ὁ ἀμηνῶς δὲ τοσοῦτον μανεῖς καὶ λυπηθεῖς κατὰ τοῦ τοῦ στόλου θρουγγαρίου ἤθελεν αὐτὸν ἀνασκολεπίσαι, λέγων ὅτι ἐνεκεν τῆς ἐκείνου ἀνανδρίας καὶ δλιγοψυχίας αἱ νῆες ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐξῆλλοντο, καὶ δι' ἀπρο-
εξίας τούτου καὶ ἀνοσφελείας εἴασεν αὐτὰς εἰσελθεῖν ἐν τῇ λιμένι. τινὲς δὲ ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς βουλῆς καὶ τῆς αὐλῆς τοῦ ἀμηνῶ ἐδεήθησαν τοῦτον, ὥστε ζῆν τὸν θρουγγάριον ἐχαρίσατο. πλὴν τοῦ ἀξιωματοῦ αὐτὸν ἐγύμνωσε καὶ πάντα τὸν βίον αὐτοῦ τοῖς λαννιτζάροις ἐχαρίσατο. 15

Καὶ πάλιν κατηφῆς ὑπάρχων ὁ ἀμηνῶς καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς κύων θάκνων καὶ λάξ ποδὶ κατὰ γῆς θεωρῶν καὶ τοὺς τείχους ῥήξας δὶς καὶ τρεῖς καὶ τοὺς τάφρους γεμίσας, καὶ εὐθὺς πάλιν αὐτοὺς ἀνωρθωμένους ἐδρισκεν, καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα τριήρεις διήρεις τε καὶ μω-
νῆρεις οὐκ ἠδυνήθησαν ἀλώσασαι τὰς τέσσαρας ἐκεῖνας νῆας, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τοσοῦτον φόρον εἰς αὐτοὺς ἐπέειψαν,

6. μετὰ πλείστας ἡμέρας τινὲς ὀλίγοι ἐξ P 10. νῆες ἐκεῖνας οὐκ ἐάλωντο ἀλλὰ δι' — τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ εἰσῆλθον ἐν τῇ λιμένι P
13. ἐδ. καὶ οὕτω τὸ ζῆν τῷ θρουγγαρίῳ ἐδαρῆσατο P 17. λάξ τῷ ποδὶ κατ' αὐτῆς θ. P 18. ῥήξας P 19. αὐτοὺς om P
20. καὶ πῶς ἐκ. P διήρεις om P

Agareni, ut ex ipsis cognovi, plus duodecies mille in mari duntaxat. ingruente nocte, classis, necessitate coacta, paulo recessit, et quatuor illae naves, opportunitatem nactae, portum intrarunt, nemine de suis occiso, perpaucis vulneratis, quorum post aliquot dies duo vel tres ad dominium migrarunt. ameras adeo irascebatur successeratque classis praefecto, ut palo eum transfigere cogitaret, quod illius ignavia et sequitia naves illa nocte evasissem, idemque socordis et imperitia praepeditus non prohibuisset eas, quominus portum intrarent. verum quidam senatus et aulae proceres precibus impetravit ab amera, ut eum vivere pateretur: qui tamen dignitate eum exopt omnesque facultates eius iannitaris donavit.

Rursum moestus ameras, canis instar manus mordet, pede terram pulsat, quum, bis et ter muris concussis, fossis impletis, illis ea instaurata invenit, et centum et quinquaginta triremes, biremes, uniremes capere non potuisse illas quatuor naves, sed tantam ab eis cladem perpassas esse considerat. trahit ex imo pectore gemitum, et

στενάζων ἐκ καρδίας, καπνὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐξέ- 56
βαινε· καὶ ἐλογίζετο τί ἔδει ποιῆσαι, ἵνα τὴν πόλιν
πλεῖον θλίψῃ καὶ στενοχωρήσῃ καὶ διὰ θαλάσσης καὶ ξηγῶς
τὴν πολιορκίαν δώσῃ. καὶ τοιαύτην ἐλογίζετο μηχανήν, ἵνα
5 μέρους τοῦ στόλου εἰσφέρῃ ἔσω τοῦ λιμένος. καὶ ἦν ὁ
λόγος εὐθύς καὶ τὸ ἔργον, καὶ ἐκ τοῦ ὀπισθεν μέρους τοῦ
Γαλατᾶ διὰ τοῦ λόφου ὁδὸν εὐθείαν ψκονόμησεν ἕως τοῦ
λιμένος ἐρχομένην, καὶ σανίσι καὶ ξύλοις πᾶσαν κατέστρω-
σεν, ἧς ἤλειψε σανίδας μετὰ στέατος βοῶν καὶ κριῶν·
10 καὶ ὄργανα πολύτροπα ἕτερα ποιήσας καὶ μηχανάς, τὰς τριή-
ρεις καὶ διήρεις ἐν εὐκολίᾳ ἄνωθεν ἐν τῷ λόφῳ σύρας ἔσω
ἐν τῷ λιμένι καταβιβάσας ἔφερον αὐτάς. καὶ ἦν τὸ ἔργον
θαυμαστὸν καὶ ναυμαχίας στρατήγημα ἄριστον. ἐγὼ δὲ λο-
γίζομαι, τὸν Καίσαρα Αὐγουστον ἐμιμήσατο, ὅταν μετὰ
15 τοῦ Ἀτωνίου καὶ Κλεοπάτρας ἐμάχετο, ὅς διὰ τὸν σά-
λον τῆς θαλάσσης καὶ τοὺς ἐναντίους ἀνέμους οὐκ ἐδυνήθη
περιοδεῦσαι κύκλωθεν τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος, καὶ ἐλθὼν
διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ τὰς νῆας σύρας ἔτι πρὸς ἔφρον τῆς Ἑλλάδος
θαλάσσης ταχέως ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὀδεύει, ἣ καὶ τὸν Νικητῶν πα-
20 τρίκιον, ὅταν καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς θαλάσσης τὰς τριή-
ρεις ἐν τῇ δυτικῇ περᾶσας τοὺς Κρητᾶς ἐν τῇ Μοθωνῇ καὶ
Πύλῳ ἐτροπώσατο.

Λοιπὸν ὁ ἀμηρᾶς τὰς τριήρεις φέρας ἐν μιᾷ νυκτί, ἐν

3. διὰ om P 4. τὴν ἐμβολὴν ποιήσῃ P 6. τὸ om P 8.
κατερχομένην ἄχρι τοῦ λιμένος P 11. μονήρεις margo P 11.
ἄνωθεν τοῦ λόφου σύρας κατεβίβασεν αὐτάς ἐνθον P 14.
ἦνίκα κατὰ P

sumat ore; ac meditabatur, quid facto opus esset, ut urbem gravius
urgeret et premeret ac terra et mari obsideret. talem igitur rationem
excogitavit, qua partem classis in portum traiceret: quam rationem
statim facto probavit. a tergo Galatae trans collem viam rectam ad
portum usque pertinentem facit, totamque assibus trabibusque ster-
nit, adipe boum et vervecum perunctis. multis insuper aliis instru-
mentis machinisque varii generis constructis, triremes et biremes,
facili opera in collem subvectas, in portum deducit. erat opus mi-
rabile et nauticum strategema egregium. equidem existimo, imitatum
eum esse Caesarem Augustum, contra Antonium et Cleopatram pu-
gnantem, qui quum propter fluctus maris et ventos adversos Pelopon-
nesum circumnavigare non posset, navibus trans Isthmum in partem
orientalem maris Graeci tractis, confestim in Asiam pervenit, aut Ni-
cetae patricium, qui et ipse e mari Graeco triremes in orientale
traiecit et Cretas ad Mothonen et Pylum in fugam vertit.

Triremes igitur ab amera una nocte deportatae, postero mane in

τῷ λιμένι τῷ πρώτῳ ἠϋρέθησαν. εἶτα γέφυραν κατασκευάζει
 τρόπῳ τοιῷδε· ἀκάτια γάρ τινα, ἀγγεῖα μεγάλα, ξυλοπί-
 θους συνάξας πολλούς, καὶ ξύλοις μακροῖς ἤτοι δοκοῖς καὶ
 σιδηροῖς καὶ σχοινίοις ἰσχυρῶς καὶ δυνατῶς συνασπίζας
 καὶ δῆσας, ἵνα μὴ τὰ ἄλμυρὰ ἕδατα δυνηθῶσιν ἐκθλίψαις
 τὸ ἔργον, εἶτα ἄνωθεν τῶν ἀκατίων καὶ ἀγγείων καὶ τῶν
 ξύλων σανίδας δυνατῶς δῆσα· καὶ σκολόπεσι σιδηροῖς ἤτοι
 περόναις, καὶ γέφυρα ἐγεγόνει δυνατὴ καὶ τι καλὴ, ἔχουσα
 τὸ πλάτος ὀργυρίων πεντήκοντα, τὸ δὲ μᾶκρος ἑκατόν, ὥστε
 φαινέσθαι τὴν μέσσην πᾶσαν τοῦ λιμένος ὡς ἐν ξηρᾷ περιπα-
 τεῖν. εἶτα καὶ ἐλεβόλιον ἄνωθεν τῆς γεφύρας βαλῶν, καὶ αἱ
 τριήρεις ὁμοῦ πρὸς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἐν ἐκείνοις τοῖς μέ-
 ρεσιν ἔτυπτον. ἰδόντες δὲ αὐτὰ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶσα ἡ πό-
 λεις εἰς ταραχὴν λογισμῶν μεγάλων ἐπέπεσον· ἐδεδίει γὰρ ὁ
 βασιλεὺς διὰ τὴν ὀλιγότητα ἡμῶν. καὶ βουλῆς γενομένης,¹⁵
 ἵνα οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ δῆμαρχοὶ καὶ οἱ ἕτεροὶ ἀριστοὶ ἄν-
 δρες Ἴταλοὶ τε καὶ Ῥωμαῖοι, ὀλίγοι πάνυ εὐρεθέντες, ὅπου δ'
 ἂν νεωστὶ προσταχθῶσιν, ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ἕκαστος αὐ-
 τῶν ἀπέλθῃ τοὺς τείχους φυλάττειν καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀντιμά-
 χεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τῷ τῆς Ἐνετίας μπαῖλερ Ἰερωνύμῳ²⁰
 Μηρότῳ ἐνεμιστεῦσθαι φυλάττειν καὶ οἰκονομεῖν τὰ ἀνάκτορα
 καὶ πάντα τὰ ἐκείσε· τῷ δὲ τῶν Καταλάνων κονσούλῳ Πέ-

7. σαν. στερεὰς θέσας μετὰ σιδηρῶν σκολόπων καὶ περόνων, ἐξ
 ὧν γ. P 10. ἐφαίνετο P ἐν om P 11. τηλέβολον P
 13. ἔπτον M 21. ἀγκάρῳ P 22. ἀσάνδη P

portu inventae sunt. deinde pontem hoc modo exstruxit. acatia, alia
 lignea vasa ampla, dola magno numero comportari iussit, et lignis
 longis sive trabibus, ferramentis et funibus firmiter et arcte constringi
 et colligari, ne opus fluctibus maris disiceretur. deinde super acatia,
 vasa, trabes assibus per clavos ferreos sive fibulas valide affixis, pons
 firmus et pulcher factus est, latitudine quinquaginta, longitudine
 centum pedum, ut per totum medium pontem tanquam in sicco am-
 bulari posset. tum helepoli ponti imposita triremibusque simul ad
 urbem admotis, moenia ea parte percutere coeperunt. haec quum
 conspicerent imperator et urbs universa, vehementer animis pertur-
 bati sunt. sollicitum enim imperatorem habebat paucitas nostrorum.
 convocato concilio, decretum est, ut duces et tribuni et reliqui viri
 strenui tum Itali tum Romani, perpauca numero, qua nuper consti-
 tuti fuissent, eadem in loca nunc redirent ad defendenda moenia ho-
 stesque propulandos. ac primum quidem Venetorum bailio, Hiero-
 nymo Menoto, mandatum est, ut palatia et quae ad ea pertinerent
 custodiret et servaret. Catelanorum consuli, Petro Guliano, pars Bu-

τρω Γουλιάνῳ ἐδόθη ἵνα φυλάτῃ ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Βου-
 κολέοντος καὶ ἄχρι ἐγγὺς τοῦ Κοιτοσκαλίου, τῷ δὲ Ἰακώβῳ
 Κονταρίῳ ἵνα φυλάτῃ τὰ μέρη τῶν τειχῶν τοῦ ἔξωθεν λι-
 μένος καὶ ἕως ἐγγὺς τῶν Ὑψωμαθίων (καὶ οὐ διέλιπε ποιεῖν
 5 τὰ ὅσα ἔξεστι στρατιώταις, καὶ μάλιστα τοῖς εὐγενέσι), Μι-
 νουήλ δὲ τῷ ἐκ τῆς Λιγουρίας φυλάττειν τὰ μέρη τῆς πύ-
 λης τῆς λεγομένης χρυσῆς μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν τοξότων
 τε καὶ μπαλαιστρῶν· εἶχον γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει ἐλέπολι
 ἐναντίαν, καὶ αὐτὴν μετὰ βουβάλων καὶ βοῶν δορῶν ἐνδεδυ-
 10 μένην, καὶ τὰ τεῖχη μετὰ μηχανῶν ἐτυπτον. Παύλῳ μὲν καὶ Β
 Ἀντωνίῳ καὶ Τρωίλῳ τοῖς ἀντιδέλφοις ἐμπιστεύθη ἵνα φυ-
 λάττωσι τὸ Μυριάνδρον, ὅπου καὶ ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἡ
 πόλις ἦν ἐπικίνδυνος, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας πεζοὶ τε καὶ
 15 ἰππῶται τοῦ πλήθους τῶν Τούρκων ἐμάχοντο γενναίως καὶ
 τε εἰσελθεῖν κακῶς ἀπειδιώθησαν, καὶ φόνον εἰς αὐτοὺς οὐκ
 ὀλίγον ἐποίουν, καὶ μέρος μὲν τῶν κλιμάκων αὐτῶν ἔσω ἔσυ-
 ρον μέρος δὲ ἔθλαζον, καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν ἄθλα καὶ γέρα
 μνήμης αἰωνίου ὑπῆρχον ἄξια. Θεοφίλῳ δὲ τῷ Παλαιολόγῳ,
 20 ἀνδρὶ ἐμπείρῳ πάσης γραμματικῆς πραγματείας καὶ τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς παιδείας καὶ μαθηματικῆς εἰς ἄκρον γευσασμένῳ, ἐνε-
 πιστεύθη φυλάττειν κατὰ τὰ μέρη τῆς πύλης τῆς λεγομένης
 Σηλυβρίας. τῷ δὲ Ἰωάννῃ τῷ Ἰουστινιανῷ τῷ αὐτοῦ στρα-

3. τοῦ] τῶν P

φυλάττειν P

15. συχνάκις P

8. παλαισιῶν P

12. καὶ ἐν τοῖς μέρεσι om P

16. ἀπεκρούσθησαν P

11. ἐνεπιστεύθη αὐτοῖς τοῦ

14. ἰππεῖς P

coleonis prope ad Contoscalium usque tuenda data est. Iacobo Con-
 tarino muri exterioris portus usque ad Hypsomathia commissi (nec
 is neglexit facere, quidquid milites, strenuos praesertim, facere decet).
 Manuelli Liguri porta aurea quae dicitur cum sagittariis et funditori-
 bus ducentis custodienda tradita est. erat enim huic parti opposita
 helepolis, et ipsa bubalorum boumque pellibus induta, ac muri qua-
 tiebantur machinis. Paulus, Antonius et Troilus, fratres germani,
 Myriandro praefecti sunt, quoniam ibi quoque urbs gravius laborabat
 et die noctuque de Turcarum exercitu pedites et equites strenue ac
 fortiter pugnabant, adeoque saepe, moenibus concussis, in urbem
 penetrare nitebantur: quos tamen male excipientes nostri, caedem in
 eos non mediocrem edebant et scalas eorum partim intro trahebant,
 partim disfrangebant: merenturque horum virorum certamina et res
 gestae aeternam apud posteros memoriam. Theophilo Palaeologo, ho-
 mini literarum et omnis Graecae eruditionis et mathematicae peritissi-
 mo, custodia prope portam, quae Selybria dicitur, tradita est. Io-

τηγῶ καὶ εἰς πάντα καλῶ καὶ ἐπιτηδείῳ, πρὸς ὃν καὶ ὁ βασιλεὺς πολλὰ θαρρῶν ἦν διὰ τὴν γενναιότητα καὶ ἀνδρίαν καὶ τόλμην αὐτοῦ, ἐδόθη ἵνα μετὰ τετρακοσίων στρατιωτῶν Ἰταλῶν τε καὶ Ῥωμαίων φυλάττη ἐν τοῖς μέρεσι τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, ὅπου οἱ Τοῦρκοι πλεῖον τῶν ἄλλων μερῶν ἐμάχοντο· καὶ τὴν ἐλεβόλιν τὴν μεγάλην καὶ τὴν ἐλεβόλιν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἔστησαν διὰ τὸ εἶναι τὸν τόπον ἐπιτηδείον πρὸς τὸ πολιορκεῖν τὰ τεῖχη καὶ τὴν πόλιν καὶ διὰ τὸ εἶναι καὶ τὸν ἀμυρῶν ἀντικρὺς ἐσκηνωμένον. Θεοδώρῳ δὲ τῷ ἐκ Καρύστου, ἀνδρὶ πολεμιστῇ καὶ δραστηρίῳ καὶ τοξότη ἡσκημένῳ ὑπερ ἄνθρωπον, καὶ Ἰωάννῃ Γερμανῷ, ἀνδρὶ τὰς τοῦ πολέμου μηχανὰς καλῶς εἰδότε, ἐδόθη ἵνα φυλάττωσιν ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς Καλυγαρίοις. ὁ δὲ Ἰερώνυμος καὶ Λεονάρδος οἱ Αἰγουρῆται ἵνα φυλάττωσιν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς πύλης τῆς λεγομένης Ξυλίνης. τῷ δὲ καρδινάλῳ Ῥωσσίας ἐδόθη ἵνα φυλάττη ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Κυνηγεσίου καὶ ἕως τοῦ ἁγίου Δημητρίου. ὁ δὲ μέγας δουξ Λουκάς ὁ Νοταρᾶς ἵνα φυλάττη ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Πετρίου καὶ ἕως τῆς πύλης τῆς ἁγίας Θεοδοσίας. ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τῆς πύλης τῆς λεγομένης ὠραιᾶς φυλάττειν ὠρίσθησαν οἱ ναῦται καὶ οἱ ναυκλῆροι καὶ κυβερνήται, οὓς εἶχεν ἡ ναὺς ἡ ἐκ τῆς Κρήτης. (4) τῷ δὲ Γαβριὴλ Τριβιζάνῳ τῷ τῶν Ἑνετῶν τριήρων καπετανίῳ μετὰ καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν πενήκοντα ἐδόθη φυλάττειν

6. τηλέβολον P
ρίων P

10. δραστηρικωτάτῳ P
16. κυνηγοῦ P

13. τῶν καλυγαρίων P
22. ἄρχοντι P

hæc hæc Justiniano, duci summo et ubicunque apto et idoneo, cui imperator propter generosum animum, fortitudinem et audaciam plurimum confidebat, dati sunt quadringenti milites Itali et Romani, quibuscum regionem ad portam sancti Romani defensaret, ubi Turcae acrius, quam in reliquis locis, pugnabant statuerantque magnam illam helepolim, propterea quod is locus ad oppugnanda moenia inprimis commodus et tentorium amerae e regione erat. Theodoro Carystio, viro bellicoso et strenuo, ac sagittario longe exercitatissimo, item Iohanni Germano, machinarum bellicarum artifice perito, regio Calygariorum defendenda erat. Hieronymo et Leonardo Liguribus porta commissa est, quae a ligno nomen habet. cardinali Rossiae regio Cynegesii ad sanctum usque Demetrium data est. magnus dux, Lucas Notaras, regionem inde a Petro usque ad portam sanctae Theodosiae accepit. ad portam, cui nomen pulcræ est, nautae, nauticæ et gubernatores navis, quae a Creta venerat, constituti erant. (i) Gabrieli Tribizano, Venetarum triremium praefecto, et aliis quinquaginta viris ad custodiam assignata est turris in medio fluctu, e

τὸν πύργον τὸν ἐν μέσῳ τοῦ θεύματος, τὸν φυλάσσοντα τὴν εἰσο-
 δον τοῦ λιμένος, καὶ ἦν ἀντικρὺς τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς· καὶ
 τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ μέρος ὡς ποιμὴν καὶ οὐ μισθωτὸς κα-
 λῶς ἐφύλαττε. τῷ δὲ Ἀντωνίῳ τῷ καπετανίῳ τῶν ἐμπορικῶν
 5 τριήρων ἐδόθη φυλάττειν τὰς τριήρεις αὐτοῦ καὶ τὰς νῆας
 τὰς ἐντὸς τῆς ἀλύσεως, ὡς εἴρηται· αἱ δὲ νῆες ἐκεῖναι διὰ
 τὸ εἶναι αὐτὰς καλῶς ἠτοιμασμένας εἰς παράταξιν πολέμου,
 αἱ ὄντες ἔσωθεν μετὰ σαλπύγων καὶ τυμπάνων καὶ φωνῶν
 ἀναριθμητῶν τὰς τῶν Τούρκων τριήρεις καὶ νῆας εἰς μάχην
 10 ἐκάλουν, καὶ ἀκροβολισμοὶ οὐ διελίπον ἀναμέσον αὐτῶν καθ'
 ἑκάστην ἡμέραν· πλὴν οὐ τελείαν συμπλοκὴν ἐποίουν. οἱ
 δὲ ἕτεροι εὐγενεῖς καὶ ἄριστοι ἄνδρες τῆς πόλεως ἐν τόποις
 ἀναγκαίοις διεμερίσθησαν φυλάττειν, καὶ πᾶν τὸ δυνάμενον
 οὐ διελίπον ποιεῖν. τοὺς δὲ μοναχοὺς καὶ ἱερεῖς καὶ κληρι-
 15 κούς καὶ τοῦ λοιποῦ καταλόγου τῆς ἐκκλησίας ἄνδρας διέτα-
 ξαν ἵνα διαμερισθῶσιν ἔνθεν ἀκεῖθεν ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς
 πόλεως, ἵνα καὶ αὐτοὶ τοῦ Θεοῦ δεόμενοι καὶ ἡμεροσκόπους 57
 καὶ νυκτοσκόπους ποιῶσι, καὶ δεήσῃσι ἐξιλεοῦσθαι τὸ θεῖον
 ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως. τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Καν-
 20 τακουζηνὸν καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Παλαιολόγον Νικηφόρον
 μετὰ καὶ ἑτέρων τινῶν κατέταξαν ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολείῳ
 καὶ ἐν ἑτέροις τόποις περιπατεῖν μετὰ ἑπτακοσίων ἀνδρῶν,
 ἵνα εἰς οἶον δὴ τόπον ἀνάγκη ὑπάρχει βοηθήσωσιν. ὁ δὲ βα-

2. ἡν] ἕως P 4. ἄρχοντι P 8. οἱ ὄντες] ἐξιλοῦσαι P 17.
 ἵνα τοῦ θεοῦ δέονται καὶ ἡμεροσκόποι καὶ νυκτοσκόποι ὡς P

regione portae regiae, sita, quae aditum portus tuetur. is creditam sibi partem ut pastor, non ut mercenarius, diligenter servabat. Antonius, mercatoriarum navium praefectus, trimemium suarum et navium, quae intra catenam constitutae erant, tutelam accepit: quae naves quoniam ad conflictum bene instructae erant, ii, qui intus erant, tubarum, tympanorum, clamorum strepitu frequenti Turcarum naves et trimemes ad certamen provocabant, et iaculis quotidie dimicantes, iusta tamen pugna non concurrebant. reliqui generosi et strenui civis in locis iniquis ad custodiam dispersi sunt, nec cessabant operam, quam possent, praestare. monachi autem et sacerdotes et clerici et reliqui ordinis ecclesiastici homines per totam urbem passim distributi sunt, ut deo supplicarent et die noctuque specularentur et precibus numen pro salute urbis placarent. Demetrium Cantacuzenum et Nicephorum Palaeologum, generum eius, cum aliis quibusdam ad venerandum apostolorum templum et alia loca obeunda cum viris septingentis constituit, ut ubi res flagitaret, eo cum auxilio advola-

σιλεύς ἄμα τῷ Φραγκίσκῳ τῷ Τολέδῳ τῷ συγγενεῖ αὐτοῦ, ὃς κατάγεται, λέγουσιν, ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ περιφανοῦς βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔφιππος δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς περιπατῶν ἦν γύρωθεν ἔνδον τῆς πόλεως καὶ τῶν τειχῶν· καὶ τὰ εἰς ἀνάγκην τοῦ πολέμου ἤτοιμά-5 ζομεν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ χρημάτων ἐσπάνιζον τὰ βασίλεια διὰ τὸν μισθὸν τῶν στρατιωτῶν, προσέταξεν ὁ βασιλεὺς λαβεῖν τὰ τῶν ἐκκλησιῶν σκευὴ ἅγια καὶ ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, καὶ χρήματα ἐποίησαν. καὶ μὴ τις ἐγκαλέσῃ ἡμᾶς ὡς ἱεροσού-10 λους· ἔνεκεν τῆς τοῦ καιροῦ ἀνάγκης ἐγένετο, ὡς καὶ ὁ Δαβιδ πεπονθῶς, πεινάσας, τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, ἃ οὐκ ἔξῃστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερέυσι μόνοις. ἔλεγε γὰρ ὁ μακαρίτης ὁ βασιλεὺς “ ἂν ὁ Θεὸς τὴν πόλιν λυτρώσῃται, τετραπλοῦν ἀποδώσω τῷ κυρίῳ μου.” 15

Καὶ αὐτίς ἑτέρας βουλῆς γενομένης, ἵνα τὰς ἐν τῷ λιμένι φερομένας τριήρεις καὶ γέφυραν ἐμπρήσωσι μηχανῇ τινί, διότι μεγάλην ταραχὴν καὶ κίνδυνον αἱ νῆες αὐτῶι τῇ πόλει ἐνεδίδον, καὶ μηχανὴν τινα εὔρον, καὶ τὴν βουλὴν ἐξε-

1. ἄμα τῷ δὸν Φραγκίσκῳ τῷ Τολέδῳ, τῷ ἐξ Ἰσπανίας ἐκ χώρας Καστολίου δρωμένῳ, τῷ συγγενεῖ αὐτοῦ. ἡ συγγένεια εἶναι λέγουσι διὰ τὸ κατάγεσθαι τὸ τῶν Τολέδων γένος ἀπὸ αἵματος τῆς οὐσίας τοῦ περιφ. β. Ἀλ. τοῦ Κ. τῶν ἀπογόνων, καὶ ἔνεκεν τινῶν αἰτιῶν κατοικησάντων ἐν Ἰσπανίᾳ Τολέτους αὐτοὺς ἐπώνομασαν. κατὰ συγκυρίαν λοιπὸν ἐκεῖ τυχόντος τούτου μεθ' ἡμῶν, ἔφιπποι μετὰ τοῦ βασιλέως δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς περιπατοῦντες κύκλωθεν τῶν τειχῶν τὰ ὅσα εἰς ἀνάγκην τοῦ πολέμου ἤτοιμαζον. Ρ 12. πέπονθε Ρ 13. ὁ μακαρίτης om Ρ

rent. ipse imperator nobiscum et cum Francisco Toledo, cognato suo, qui ex illustri imperatore Alexio Comneno genus ducere fertur, tota die et nocte intra urbem et moenia obequitabat, prospiciebatque rebus ad bellum necessariis.

Quum autem pecunia palatium deficeret propter stipendia militum, imperator sanctam et deo consecratam ecclesiarum suppellectilem usurpari et in numismata redigi iussit. ne vero quisquam ut sacrilegos nos increpato. coacti enim necessitate fecimus, haud secus ac David, qui esuriens panes propositionis comedit, quos nisi sacerdotibus nemini licebat edere. ac dicebat beatæ memoriæ imperator “si deus urbem liberaverit, quadruplum domino restituum.”

Rursus alia inita consultatione, ut in portu collocatas triremes et pontem machinatione aliqua comburerent, quippe quibus in magnum discrimen et periculum urbs adduceretur, ratio aliqua inventa et cum imperatore communicata est. Iacobus Cocus, Venetus, vir ad agen-

φώνησαν τῷ βασιλεῖ. Ἰάκωβος Κόκος ὁ Ἐντός, ἀνὴρ ὀξύ-
 τερος τοῦ ποιεῖν ἢ λέγειν, ὡς ἐνεμπιστεύθη τοῦ πέρας δῶσαι
 τῆς ὑποθέσεως, ἤρξατο τοῦ ἔργου πᾶν ἐπιτηδείως καὶ καλῶς
 τρῶπῃ τοιῶδε. ἀκατία τρία πᾶν ταχέα καὶ γοργὰ οἰκονο-
 5 μήσας, καὶ τεσσαράκοντα νέους θαρσαλέους καὶ μεγαλοψύ-
 χους καὶ ἀνδρείους ἐν αὐτοῖς ἔβαλε, Γραικοὺς τε καὶ Ἰτα-
 λούς, καὶ καλῶς παραγγελίας αὐτοῖς τὰ πάντα καὶ τὰς κατα-
 σκευασθείσας μετὰ τοῦ ὕγρου πυρὸς τέχνης δώσας, ἵνα ἔλθω-
 σιν νυκτὸς καὶ παράσσωσι πρὸς τὸν Γαλατιῶν καὶ πλησίον τῆς
 10 πέρας ἐκείνης γῆς ἔλθωσιν ἕως τῶν τριήρεων καὶ τὰ ὀρισθέν-
 τα πράξωσιν. καὶ ἐγεγόνει ἂν, εἰ μὴ καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἡ κακὴ
 τύχη ἡμῶν ἐμπόδιζε. ἐλθόντες δὲ πᾶν ἐπιτηδείως καὶ τὴν
 γέφυραν περιπατήσαντες καὶ περῶσαντες καὶ δύο νέους ἀφέν-
 15 τεσ ἐκεῖ μετὰ κατασκευῆς, ἵνα ὅταν οἱ ἕτεροι εἰς τὰς τριήρεις
 ἐγγίσωσι καὶ σημείον τι ἴδωσι, τότε ἐν μιᾷ ὥρᾳ θεαφίῳ τὸ
 ὕγρον πῦρ ἀνάψωσι, φθάσαντες δὲ καὶ ἕως τῶν τριήρεων
 ἐγγύς, ὁ θεὸς ἢ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐκόλυσε τὸ ἔργον,
 ἢ ἕξ ἀπροσεξίας τινὸς τῶν νέων ἐκείνων οἰκέτης τις τὸ μυ-
 20 στήριον τοῖς ἐναντίοις ἐμήνυσε· καὶ φυλακὰς ἀγρύπνουσ καὶ
 νυκτοσκόπους ἔχοντες, ὡς εἶδον αὐτούς, μετὰ σκευῶν καὶ πε-
 τρωῶν καὶ μετὰ ἐτέρων ἀκατίων τὸ ἐν ἀκάτιον ἐβύθισαν καὶ
 μερικοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐζώγησαν· καὶ οὕτως οὐδὲν ἔτε-

1. κόκος P 4. ταχέα θοὰ καὶ P 13. καὶ περῶσαντες om P
 15. ἐν μιᾷ ὥρᾳ] εὐθύς P 18. ἀπρ. ἐκείνων τῶν νέων ἢ πα-
 ρά τινος νομοκρίτου τοῖς ἐναντίοις ἐμνήθη τὸ ἔργον καὶ ἀτε-
 λὲς ἔμεινε. καὶ φυλ. P 22. ἐζώγησαν, καὶ τὰ διολοκλήρως
 ἐποίησαν καὶ οὐδὲν M

dum quam ad dicendum promptior, cui commissum est, ut perficeret
 consilium, opus admodum alacriter et apte ita aggressus est. acatia
 tria apprime velocia et agilia paravit: iis quadraginta iuvenes gene-
 rosos et strenuos, tum Graecos tum Italos, quibus omnia diligenter
 praecepit deditque machinas igne Graeco instructas, imposuit, ut no-
 cte Galatam traieci, prope litus ad triremes accederent facerentque,
 quae constituta erant. ac bene cessisset inceptum, nisi sinistra for-
 tuna nostra fuisset impeditum. nam quum prospere portem circumis-
 sent traiecissentque, relictis ibi duobus iuvenibus cum apparatu, ut,
 quum reliqui ad triremes pervenissent ac dedissent signum, eodem
 utrique tempore sulphure accenderent ignem Graecum, illi prope tri-
 remes iam advenerant, quum deus rem impedivisset, sive peccata no-
 stra ita meruerant, sive imprudentia iuvenum servus aliquis consi-
 lium hostibus prodiderat: itaque quum illos animadvertissent, telis,
 saxis et acatilis unum e nostris navigiis summerserunt, ipsos homines

Phrantzes.

ρον οἱ ἡμέτεροι ἐποίησαν εἰ μὴ μίαν τῶν τριήρων ἐπυρπόλησαν. καὶ τὸ ἐν τῇ γεφύρᾳ πῦρ πλήθος τῶν Τούρκων δραμόντες ἐναπέσβησαν. τοὺς δὲ νέους ἐκείνους τοὺς θυμαστοὺς καὶ ὠραίους ὁ ἀσεβῆς ἀμηρῶς προστάξας τῷ πρωτὶ πάντας οἰκτρῶς ἐθανάτωσεν ἡμῶν δρώντων αὐτούς· καὶ 5
 Θρηῆνος ἐγεγόνει ἐν τῇ πόλει ὑπὲρ αὐτῶν ἀμέτρητος. ὁ δὲ Βασιλεὺς λυπηθεὶς καὶ αὐτὸς προσέταξεν ἵνα ἀνωθεν τῶν πύργων κύκλωθεν τοὺς αἰχμαλώτους Τούρκους θανατώσωσιν· ἦσαν γὰρ τὸν ἀριθμὸν οἱ ἀναιρεθέντες διακόσιοι ἐξήκοντα. καὶ διὰ ταῦτα οὖν σκάνδαλα ἀνεφύησαν, καὶ στάσις μεγάλη 10
 ἐγεγόνει ἀναμεταξὺ τῶν Ἑνετῶν καὶ Λιγουρίων· ἔλεγον γὰρ οἱ Λιγούριοι καὶ δισχυρίζοντο τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐμπειροτάτους ἢ τοὺς Ἑνετοὺς ἐν παντὶ πράγματι, καὶ δι' ἀπειρίαν μὴ εἰδέναι τὸν Κόκον Ἰάκωβον ἃ ἐποίει, οὔτε ἐκεῖνος οὔτε οἱ λοιποὶ τῶν Ἑνετῶν ἃ ἐπιχειρίζοντο· δι' ἣν αἰτίαν τοὺς τεο- 15
 σαράκοντα ἐκείνους νέους ἀπώλεσαν, δι' οὓς τοσοῦτος οἶκτος ἐγένετο, καὶ τὰς τριήρεις καὶ τὴν γεφύραν τὰς ἐν τῷ λιμένι οὐκ ἐπυρπόλησαν. ὡς οὖν ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τὰ γενόμενα, ἐλθὼν ὠμίλησε τοῖς Ἑνετοῖς καὶ Λιγουρίοις, καὶ λυπούμενος εἶπε “παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰρηνεύετε. καὶ ἀρκεῖ ὕμῖν 20
 ὁ ἔξωθεν πόλεμος· καὶ μὴ ἀναμεταξὺ ὑμῶν μάχεσθε διὰ τοὺς οἰκτιρομῶς τοῦ Θεοῦ.” καὶ ἄλλα πολλὰ δημηγορήσας εἰρηνοποίησεν αὐτούς.

5. ἀνηλεῶς P

6. ἄμετρος P

8. τριήρωθεν P

18. ab

hoc ὡς caput sextum incipit P

ceperunt: nec nostri quidquam aliud praestiterunt, nisi quod unam combusserunt triremem. ignem enim ponti iniectum Turcarum turba confestim extinxit. iuvenes illos egregios et formosos impius ameras ad unum omnes postero mane in conspectu nostro miserabiliter trucidari iussit. luctus hinc in urbe ingens fuit, tantaque erat imperatoris moestitia, ut ipse vicissim captivos Turcas in turribus circumcirca occidi iuberet, numero ducentos sexaginta. ortae sunt ex hac re turbae, ac magna emersit inter Venetos et Ligures seditio. dicebant enim et affirmabant Ligures, se omni in re Venetis peritiores esse, et Iacobum Cocum ex imperitia nescivisse, quid faceret, nec perspexisse vel ipsum vel reliquos Venetos, quid auderent: unde quadraginta illi iuvenes, propter quos tantus luctus esset, periissent, ac triemes et pons in portu non fuissent incensa. haec ubi audivit imperator, adiit Venetos et Ligures, et afflicto animo ita eos allocutus est “obsecro vos, fratres, pacem colite: sufficit externum bellum. nolite, per misericordiam dei, mutuum bellum exercere.” alia multa dicendo tandem eos pacavit.

Ὁ δὲ ἀμηνῶς ἰδὼν γεγονῆναι τὸ ἡμέτερον ἔργον εἰς οὐ-
 δὲν χρήσιμον κατὰ τῶν τριήρων, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐζημιώ-
 θημεν, περιχαρῆς γεγωνῶς μετὰ σοβαρότητος καὶ ἀγερωῶχου
 γνώμης εἰπὼν "τὰ ὅσα αὐτοὶ οὐκ ἐδυνήθησαν ἡμῖν ποιῆσαι,
 5 ἐγὼ ἀνταμείψομαι," καὶ ἄνωθεν ἐν τῷ λόφῳ τοῦ ἁγίου Θεο-
 δώρου πέραν ἐν τῷ Γαλατῶ ἐλεβόλεις μεγάλας στήσας, ἵνα
 τὰς ἡμετέρας νῆας τὰς ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος βυθίσῃ καὶ
 ὅθεν ἦσαν ποιῆσῃ ἀναχωρήσας. καὶ ταῦτα μὲν ἐποίει οὐχί
 μόνον διὰ τὴν εἰσόδον τοῦ λιμένος, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰς τῶν Λιγου-
 10 ρέων νῆας ἀνταμείψῃται, ὅπως δεῖξῃ ἡμῖν ὅτι εἰς τὰ πάντα
 δύναται καὶ ἀγχίνους καὶ πολύτροπός ἐστιν. ἰδόντες δὲ οἱ ἐν
 τῷ Γαλατῶ ὅτι τὰς νῆας ἐβούλετο ζημιῶσαι, συναχθέντες εἶπον
 ἀντὶ "οὐκ ἔστι δίκαιον ὅτι τὰς τῶν Λιγουρέων καὶ ἡμῶν
 ἐμπορικὰς νῆας ζημιῶσαι, φίλοι ὄντες." ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
 15 αὐτοῖς "αὐταὶ αἱ νῆες οὐκ εἰσιν ἐμπορικαὶ ἀλλὰ λησταὶ θα-
 λάττιοι, καὶ χάριν ἐμπορείας οὐκ ἤλθον ἐνταῦθα, ἀλλ' ἵνα
 τὸν βασιλεῦ τὸν ἡμῶν ἐχθρὸν βοηθήσωσιν. ἐγὼ δὲ ὡς προ-
 φανεῖς ἐχθροῦς, εἰ δυνατόν, θέλω παιδεῦσαι· ὑμεῖς δὲ ἀπέλ-
 θατε μετ' εἰρήνης ὡς φίλοι." λοιπὸν τοῦ ἔργου ἀψύχωντες,
 20 καὶ ἦν ἰδεῖν σημεῖον ὅτι τῇ πρώτῃ ἐλεβόλει ἦ ὁ τεχνίτης τὸ
 πῦρ ἐνέβαλε τὴν νῆα τὴν τῶν ἄλλων ἄρχουσαν ἐβύθισεν. αἱ
 δὲ λοιπαὶ ἰδοῦσαι τὸν κίνδυνον καὶ θέλουσαι φυγεῖν, ἐπὶ τὸ

5. ἐν — πέραν om P 6. τηλεβόλους P 8. ἀναχωρήσωσιν M
 15. ἀλλὰ πειρατικαὶ καὶ οὐ χάριν εἰποιίας ἤλθον ἐνταῦθα P

Ameras quum nostrum adversus triremes inceptum nihil nobis
 commodi, imo damnum attulisse videret, gaudio exultans non sine
 fastu et indignatione dixit, facturum se nobis, quae nos ipsis facere
 non potuissemus. itaque in colle sancti Theodori trans sinum apud
 Galatiam magnas helepoles collocavit, ut naves nostras ad introitum
 portus constitutas, nisi recederent, summergeret. atque hoc faciebat
 non solum propter introitum portus, sed etiam, ut Ligurum navibus
 par redderet, nobisque ostenderet, se posse omnia et in primis so-
 lertem et versutum esse. Galataei cernentes, ameram naves pessum-
 daturum esse, frequentes eum conveniunt monentque, aequum non esse,
 ab iis, quippe amicis, Ligurum et suas adeo mercatorias naves pes-
 sumdari. at ille respondit: "hae naves non sunt mercatoriae, sed pi-
 raticae, nec mercaturae gratia huc advenerunt, sed imperatorem, ho-
 stem nostrum, adiuturam. quare ut hostes manifestos, si potero, eos
 punibo. vos, ut amici, abite." itaque opus aggressus est, atque ac-
 cidit, ut magister prima helepoli, cui ignem iniecit, navem principem
 deimergeret. reliquae naves, animadverso periculo, fuga salutem quae-
 rebant et Galatiam versus paulo provectae constiterunt, ut altissimis

μέρος πλέον τοῦ Γαλατῶ ὀλίγον ἐλθούσαι τὴν στάσιν ἐποίησαν, ὅπως διὰ τῶν ὑψηλοτάτων οἰκῶν σκέπωνται· αὐτὸς δὲ μὴ φειδόμενος τῶν οἰκῶν πολλοὺς ἐθάλασεν, ἵνα ἀκωλύτως τὰς νῆας μάχηται. καὶ ἦν θαυμάσαι ὅτι πλέον ἢ ἑκατὸν καὶ τριακόσια ἐλεβόλους ῥίψας οὐδὲν τι πλέον τὰς νῆας ἔβλαψεν οὔτε ἄνθρωπον ἐθανάτωσεν, εἰ μὴ γυναῖκά τινα πέτρα πεσοῦσα ἐκ τῶν τειχῶν ἀπέκτεινεν.

Ἡμέρας γὰρ τινὰς ὁ ἀμηράς οὐ τελείαν συμπλοκὴν, ὡς σύνηδες, ἐπέδιδεν ἡμῖν ὡς τὸ πρότερον, εἰ μὴ ἀκροβολισμοὺς μακρόθεν· καὶ ταῖς ἐλεβόλαις ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτὶ οὐκ ἔπαυον ἰο τὰ τεῖχη σφοδρῶς τύπτειν. καὶ τινες μὲν οἱ μὴ ὄντες ἔμπειροι τοσοῦτον τοῦ πολέμου, ὡς ἔβλεπον μὴ γίνεσθαι συμπλοκὴν, τοὺς διατεταγμένους τόπους αὐτῶν ἀφίροντες ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν ἤρχοντο· οἱ δὲ Τοῦρκοι εὐκαιρίαν εὐρίσκοντες μετὰ ὀνύχων σιδηρῶν ἤτοι ἀγκίστρων ἐν τισι τόποις τὰς με- 15
58 πων ἐν τῇ συμπλοκῇ, κάτω ἔσυρον· οἱ δὲ δῆμαρχοι ἀπ' αὐτῶν ἑτέρας εὐθύς ἔβαλον. μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ὅτι συμβαίνει γενέσθαι ἢ τρόπῳ εἰρήκαμεν, τὸς τοιοῦτους σφοδρῶς ἠπειλήσεν. αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες 20
ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς φαγεῖν καὶ πιεῖν, τέκνα τε καὶ γυναῖκας, τοῦτο ἐποίησαν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὤρισεν ἵνα ὅσοι

5. τὰς τηλεβόλους P 8. ἡμέραις δὲ τισὶ τῆς τελείας συμπλο-
κῆς τὸ σύνηδες παρελύσας ὁ ἀμηράς ἀκροβολισμοὺς μόνον ἐπέ-
διδεν ἡμῖν μακρόθεν, καὶ ταῖς τηλεβόλαις ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτὶ
οὐκ ἔπαυε P 15. τὰς οὔσας σφυρίδας χύματος μεστὰς ἐκ P
17. ἔσυρον P 19. ὅτι ἢ τρόπῳ εἰρήκαμεν καὶ δι' ἣν αἰτίαν
συνέβαινε τοῦτο, ταύτους τοὺς τόπους αὐτῶν ἀφέντας σφ. P
21. ὁμοίως καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας P

aedificiis tegerentur. at ille nihil pepercit aedificiis, sed eorum multa diruit, quo libere naves oppugnaret. verum mirum hoc accidit, ut centum et triginta amplius helepolis usus, nihilo magis navibus noceret, nec hominem ullum interficeret, nisi quod lapis de muro delapsus mulierem aliquam occidit.

Diebus aliquot ameras non iusta, ut solebat, pugna nos exercuit, sicut ante, sed eminus iaculationibus; helepolis tamen nec die nec nocte cessavit acriter moenia arietare. itaque quidam rei militaris non admodum periti, quum pugnam non committi viderent, relictis stationibus domos abibant. quam opportunitatem Turcae occupati, unciis ferreis sive harpagonibus nonnullis in locis corbes ad tægendum in pugna militem terra impletas detraxerunt, pro quibus tribuni illico alias reposuerunt. imperator ubi a duce, quid fieret, rescivit, graviter illos increpavit: qui responderunt, quoniam non ha-

τινὲς οἱ μὴ δυνάμενοι μάχεσθαι διὰ γῆρας ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν, τοὺς ἄρτους καὶ πᾶν βρώσιμον διαμερίζειν ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἐν τοῖς πύργοις κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐνὸς ἐκάστου. καὶ ὁ πόλεμος ἡμέραν καθ' ἡμέραν ἤϋξανε διὰ τὸ καθ' ἐκάστην εἰς τοὺς ἐναντίους ἐκ τοῦ τῆς Ἀσίας κλίματος νέος στρατὸς οὐ διέλιπεν ἔρχεσθαι· τὰ δὲ ἡμέτερα ὀλιγόστευον καὶ ἐταπεινούοντο, ὥσπερ σελήνη λειψίφωτος, διὰ τὸν καθημερινὸν θάνατον. τινὲς δὲ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀπειθεῖς καὶ ἀπάνθρωποι τὰ ἡμῶν ταπεινούσθαι βλέποντες, εὐρόντες τὸν καιρὸν εἰς τὰς πονηρὰς ὀρέξεις, στάσεις καὶ ἀκαταστασίας καθ' ἡμέραν ἐποιοῦν, καὶ ὕβρεις καὶ λοιδορίας εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως κατὰ τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως καὶ τῶν ἐτέρων ἀρχόντων ἐξέχον ἐκ τοῦ μαυροῦ αὐτῶν λάρυγγος, μήτε τὸν θεὸν φοβούμενοι μήτε τὸν βασιλέα ἢ τοὺς ἀνθρώπους ἐντρέπομενοι. αὐτὸς δὲ ὁ τρισμακάριστος τὸ τοῦ Δαβὶδ ῥητὸν μιμούμενος τὸ "ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος ἐγενόμην, καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἔλεγγους, ὅτι οἱ ἐχθροὶ μου ζῶσι καὶ κεκραταίνονται ὑπὲρ ἐμέ, ὅτι ἐπληθύνθησαν οἱ 10 μουσούντες με ἀδίκως." καὶ τινὲς μὲν προσήρχοντο αὐτῷ λέγοντες ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τὰδε ἔφη· τινῶν δὲ περιπατῶν ἤκουε. καὶ ἐν ἡμῖν ἐπληρώθη τὸ ῥητὸν τὸ φάσκον

9. καὶ εὐκαιρίαν εὐρόντες κατὰ τὰς πονηρὰς αὐτῶν ὀρέξεις P
 15. μακάριος P 13. ἄλαλος, οὐκ ἀκούων τὸ στόμα αὐτοῦ.
 καὶ ἐγενόμην P

berent, quod ederent aut biberent, nec liberi nec uxores, ita se egissent. hoc audito, imperator constituit, ut quotquot senectute vel alia re impedirentur, ne pugnarent, iis pro cuiusvis conditione panis et reliquus cibus per aedes et turres distribueretur. interim bellum in dies ingravescebat, quum ad hostes ex Asia quotidie recentes copiae adventarent, nostrae autem res lunae decrescentis instar imminuerentur et extenuarentur quotidiana caede. insuper quidam de nostris, contumaces et feroces homines, quum nos in angustias adduci viderent, perversis suis cupiditatibus occasionem nacti, perpetuo turbas et seditiones excitabant, et ore scelesto per plateas et vicos urbis maledicta et contumelias in imperatorem et reliquos principes concitabant, nec deum nec imperatorem vel homines veriti. at ille tor beatus vir Davidis dictum imitabatur "ego autem sicut surdus non audiebam, et tanquam mutus eram, factusque sum sicut homo non audiens nec habens in ore redargutiones, quoniam inimici mei vivunt et praevaluerunt super me et qui iniuria me oderunt, multiplicati sunt." et adibant eum, qui narrarent, hunc vel illum talia de ipso efferre: quosdam etiam praeteriens ipse audiebat. denique in nobis

“τῶν μὲν εὐτυχοῦντων πάντες ἄνθρωποι φίλοι, τῶν δὲ δυστυχοῦντων οὐδ’ αὐτὸς ὁ γεννήτωρ.”

Τῇ δὲ εἰκοστῇ τετάρτῃ τοῦ Μαΐου ἐψιθυρίσθη ὅτι ὁ ἀμηρᾶς βούλεται διὰ ξηραῖς καὶ θαλάσσης τῇ εἰκοστῇ ἐναντίῃ τοῦ αὐτοῦ πολεμῆσαι ἡμᾶς σφοδρῶς μετὰ συμπλοκῆς καὶ⁵ συρρηξέως. οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ δήμαρχοι πάντες, καὶ μάλιστα Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανός, οὐκ ἔπαυον πᾶσαν μηχανὴν ποιεῖν εἰς ἀντιπαράταξιν τῶν ἐναντίων, καὶ δι’ ὄλης τῆς νυκτὸς τοὺς τείχους τοὺς ἐμπεισόντας ἐν τῷ τύπτεσθαι ὑπὸ τῶν ἐλεβόλεων ἐδιώρθωνον μυριοτρόπως. εἶτα ὁ Ἰουστινιανός¹⁰ στείλας πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα τὸν Νοταρᾶν ἐξέγειρε ἑξαποστῆλαι αὐτῷ ἐλεβόλους τινάς, αἱ ὑπῆρχον ἐν τοῖς μέρεσιν οὗ ἐφύλαττεν αὐτός. ὁ δὲ κύρ Λουκάς ὁ Νοταρᾶς οὐκ ἠθέλησε δοῦναι αὐτάς, λέγων ὅτι καὶ ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι ἀνάγκη ἦν εἶναι αὐτάς. ὁ δὲ Ἰουστινιανός ἀπέλεγεν ὅτι οὐδε¹⁵ μία χρεῖα ἦν ἐλεβόλους τοσοῦτας εἶναι ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τοῖς ὑδρείοις. διὰ ταῦτα μὲν οὖν τὰ αἷτια ἦλθον καὶ εἰς λόγους νεωτερικοὺς, καὶ ὕβρεις ἐξέχεον ἐκατέρωθεν τῶν στομάτων εἰς κατὰ τοῦ ἑτέρου, καὶ ὁ Ἰουστινιανός τὸν Νοταρᾶν ἀνώφελη καὶ ἀλάστορα καὶ ἐχθρὸν τῆς πατρίδος ἐκάλεσεν,²⁰

2. post γεννήτωρ P: κατὰ τινὰς γνώμας διαφόρων ποιητῶν περὶ δυστυχίας γραφάντων τάδε· δυνὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. δεῖ τοὺς μὲν, εἶναι εὐτυχεῖς, τοὺς δὲ, δυστυχεῖς. μῆμβαινε δυστυχοῦντι, κοινὴ γὰρ τύχη. μηδέποτε σαυτὸν δυστυχῶν ἀπειλάσῃς. νόμιζε κοινὰ πάντα δυστυχήματα. οἴμοι τὸ γὰρ ἄγνωστος δυστυχεῖν μανίαν ποιεῖ. τῶν δυστυχοῦντων εὐτυχῆς οὐδεὶς φίλος. tum incipit caput septimum. 5. μετὰ συρρηξέως καὶ ἐμβολῆς P 10. τηλεβόλων P 12. τινὰς τῶν τηλεβόλων P 16. τηλεβόλους τοσαύτας P

tum illud eventum habuit: “fellicium omnes sunt amici, infelicium ne ipse pater quidem.”

Die Maii vicesimo quarto fama manavit, ameram vicesimo nono eiusdem mensis terra marique acriter nos bello et dimicatione adorturum esse. Itaque duces et tribuni omnes, inque primis Iohannes Iustinianus, non desinebant moliri omnia ad resistendum hostibus, ac tota nocte muros helepolium pulsu concussos mille modis instaurabant. misit tum Iustinianus ad Notaram, magnum ducem, ut cederet sibi helepoles aliquot in iis locis constitutas, quibus is praeerat. at recusavit Lucas Notaras eas tradere, quod etiam in sua regione necessariae essent. respondit Iustinianus, minime opus esse tot helepolibus in locis illis aquis. ex hac causa ad sermones fervidiores processum est, et utrimque se lacessebant conviciis, et Iustinianus quidem Notaram hominem ineptum et pestiferum et inimicum patriae

αὐτὸς δὲ πάλιν αὐτὸν ἐξ ἐναντίας ὕβρεσιν ἐτέραις ἐνέπλυνε. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς τὰντα παραλαβὼν αὐτοὺς κατ' ἰδίαν λέγει "ἀδελφοί, οὐκ ἔστι καιρὸς ἀναμέσον ἡμῶν τοιοῦτως ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς 5 συγχωρησάμεν καὶ τῷ θεῷ δεηθῶμεν ἵνα λυτρωθῶμεν ἐκ τοῦ προφανοῦς σιόμετος τοῦ αἰσθητοῦ τούτου δράκοντος." καὶ ἑτέρους οὐκ ὀλίγους λόγους αὐτοῖς εἰπὼν εἰρηνοποίησεν αὐ- B τούς, καὶ ἕκαστος τούτων ἐν τῷ ἐμπιστευθέντι αὐτῷ τόπῳ ἐπανέστρεψε, τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ἐκπληρῶν. ὁ δὲ Ἰουστι- 10 νιανὸς φοβερὸς ἐφάνη τοῖς ἐναντίοις καὶ μάλιστα ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐν τῷ λέγειν καὶ διορθῶναι καὶ πράττειν, καὶ ἀκροβολισμοὺς καὶ συρρηξίεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐποίει, καὶ πολλοὺς μὲν ἐζώγρει, ἑτέρους δὲ μαχαί- ρας ἐποίει παρανάλωμα. καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τὰ ἔργα 15 τοῦ ἀνδρὸς οἱ πάντες ἐθαύμαζον, καὶ λυτρωτὴν καὶ σωτήρα τῆς πόλεως ἔλεγον. πλὴν οὐκ εἰς τέλος οὕτως ἐνέμεινεν, ἀλλὰ τὴν φήμην ἣν μετὰ ἀνδρίας ἐκέρδησεν, ὕστερον ἢ δειλία διέφθειρεν.

Ἡμῶν δὲ οὕτως ἐχόντων, ἰδοὺ τις φήμη ψευδῆς ἐρρέθη 20 εἰς τὸ ἐναντίον στρατόπεδον, ὅτι ἐκ τῆς Ἰταλίας σιόλος εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως ἔρχεται, ὁμοίως καὶ ὁ Ἰαγκος ὁ κυβερ- νήτης τῶν Οὐγγάρων μετὰ πλείστων στρατῶν ἵππικῶν τε καὶ

3. ἀναμέσου ὑμῶν P
Οὐγγρῶν P

11. διορθοῦν P

21. Ἰαγγος P 22

appellavit, hic in illum alia vicissim convicia fudit. quae quum au-
disset imperator, cum utroque seorsum collocutus "fratres," inquit,
"minime tempus est ita inter vos agendi, loquendi et certandi, quin
potius etiam iis, qui oderunt nos, ignoscamus, et deum precemur, ut
liberemur a faucibus huius, quem ante oculos videmus, draconis."
aliis pluribus verbis usus, in amicitiam eos restituit et uterque in
commissum sibi locum ad muneris sui functionem rediit. Iustinianus
hostibus, illis praesertim diebus, terribilis erat dictis, consiliis, factis,
ac quodidie eos iaculationibus et proeliis vexavit et eorum multos
tum cepit tum gladio confecit. admirabantur omnes huius viri consi-
lia et facinora eumque vindicem et servatorem urbis praedicabant.
verum non ad finem usque talem se praestitit, sed quam sibi famam
fortitudine pepererat, eam postea timiditate amisit.

Haec quum rerum nostrarum conditio esset, falsus rumor per
exercitum hostilem percubuit, ad opem nobis ferendam ex Italia
classem adventare, item Iancum Hungarorum principem cum copiis
equestribus et pedestribus maximis. quae ubi audiverunt filii Agar,

πεζῶν. ἀκούσαντες δὲ οἱ υἱοὶ τῆς Ἄγαρ, φόβος διέσχε πλείστος αὐτούς· καὶ κατὰ τοῦ ἀμηρᾶ ἀρὰς ἔλεγον καὶ διεργυζον, λέγοντες ὅτι αὐτὸς ἔσεται ὁ ἀφανισμὸς τοῦ γένους αὐτῶν διὰ τὸ ἀδύνατα ἐπιχειρῆσθαι αὐτούς. ὡσαύτως καὶ ὁ ἀμηρᾶς μεστὸς ὑπάρχων διαλογισμῶν καὶ ταραχῆς καὶ δειλίας, καὶ πᾶσα ἡ βουλὴ αὐτοῦ περιλυπος ὑπῆρχε, πρῶτον μὲν διότι ἐρρέθη αὐτοῖς περὶ τῆς βοθηθείας, δευτέρον δὲ θεωροῦντες πῶς τοσοῦτον στράτευμα φοβερόν καὶ ἀναρίθμητον διὰ ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης τοσοῦταις ἡμέραις οὐδὲν ἐκατόρθωσεν, καὶ πολλάκις τοσοῦταις μηχαναῖς καὶ δυνάμεσι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσι βαλόντες κακῶς ἀπεπέμφθησαν καὶ ἀπεκρημνίσθησαν, καὶ φόνος πολὺς κατ' αὐτῶν ἐγένετο, ὥστε τοῖς Τούρκοις τοῖς ἐν τοῖς τείχεσι δειλία προσήγγισε· τρίτον δὲ ὅτι ἐθεώρουν σημεῖον. φῶς ἀστράπτειν καταβαλὼν ἐξ οὐρανῶν καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἄνωθεν τῆς πόλεως ἕως τοῦ διέσκεπεν αὐτήν. καὶ ὡς εἶδον αὐτὸ τὸ φῶς, ἐν πρώταις ἔλεγον ὅτι ὁ θεὸς ὠργίσθη τοῖς Χριστιανοῖς καὶ ἤθελεν αὐτοὺς κατακαῦσαι καὶ ἡμῖν παραδῶσαι δούλους. ἔπειτα δὲ ὡς εἶδον ὅτι πάντοτε μετὰ αἰσχύνης ἐκ τῶν τειχῶν καὶ τῶν κλιμάκων ἀπεκρημνίζοντο καὶ τοσοῦτας μηχανὰς ποιοῦντες καὶ οὐδὲν ἴσχυσαν, καὶ ὡς ἤκουσαν καὶ ψευδῆ φήμην περὶ τοῦ στόλου τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Ἰάγκου, πάλιν περὶ τοῦ φω-

2. ὄρῃς; P 4. αὐτῶν P 9. τοσαύταις P. item v. inferiori et ceteris locis prope omnibus 21. τὴν ψευδοφίμην P

timor ingens eos invasit: ameram maledictis proscindebant murmurantesque dicebant, ipsum generis sui perniciem fore, a quo coacti conarentur, quae perfici non possent. ipse quoque ameras agitabatur consilii inopia, perturbatione ac metu, totusque senatus eius tristabatur, primum quidem, quod de adventante auxilio audiebant, deinde, quod videbant, tantum tamque terribilem exercitum terra marique tot diebus nihil proficere, sed saepissime, scalis omni adminiculo et summo labore moenibus adplicatis, milites male repellit et detru-di et magna caede prosterni, ut iam qui in muris essent Turcae, formidine trepidarent. huc accessit tertio loco, quod portentum viderunt. lumen fulminis instar coruscum, de coelo supra urbem demissum, tota nocte eam obtexit. quod lumen ubi animadverterunt, primum iactabant, deum succensere Christianis eosque exussuram et sibi in servitium traditurum esse. deinde autem, quum ubivis se cum dedecore de moenibus et scalis deturbari et tanta machinarum vi nihil prospere agere animadverterent, ac falsum perciperent de classe Itala et Ianco rumore, rursus lumen illud ita interpretati sunt, ut dicerent, deum pro Christianis pugnare, eos tueri et defendere, quo in-

τὸς ἐκείνου ἔλεγον ὅτι ὁ θεὸς ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν πολεμεῖ
καὶ σκέπει αὐτούς καὶ ἀντιλήπτωρ αὐτῶν ἐστί, διὸ καὶ ἡμεῖς
ἄνευ θελήματος αὐτοῦ οὐ δυνάμεθα ποιῆσαι οὐδέν. καὶ διὰ
ταύτας τὰς αἰτίας ὁ ἀμηνᾶς, ὡς εἶπομεν, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς
5 αὐτοῦ λυπούμενος καὶ κατηφῆς ὑπῆρχον· ὃς βουληθεὶς ἐπὶ
τὴν αὔριον ἐγερεθῆναι καὶ τὴν πολιορκίαν λῦσαι. τῇ δὲ αὐτῇ
ἐσπέρα ἐν ἣ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐβούλοντο ἵνα ἀπέλθωσιν, ὁρῶσι
πάλιν, ὡς σὺνηθες, τὸ φῶς ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβαίνον. καὶ
οὐχ ἠπλωτο, ὡς σὺνηθες τὸ πρότερον, ἕως ἄνωθεν τῆς πό-
10 λεως ἰσταναι δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἀλλ' ἐκ μακροῦ μόνον ἐφάνη
καὶ εὐθὺς διασκορπισθὲν ἀφανὲς ἐγένετο. ὡς οὖν εἶδον αὐτὸ
ὁ ἀμηνᾶς καὶ πάντες οἱ αὐτοῦ, χαρᾶς πολλῆς πλησθέντες ἔλε-
γον "ὁ θεὸς τὰ νῦν ἐγκατέλιπεν αὐτούς." καὶ αὐτὸ ἔκριναν
οἱ τῆς μαρᾶς αὐτῶν καὶ ἀσεβοῦς ἑρσηκείας καὶ πλάνης σο-
15 φοὶ καὶ γραμματεῖς πῶς τὴν πόλιν κερδήσωσι τὸ φῶς ἐδή- 59
λον· καὶ οὕτως πάντες ἐλπίδας εἶχον χρηστὰς ὧν καὶ ἐπέ-
τυχον διὰ τὰ ἁμαρτίας ἡμῶν.

Ἀλλ' πασιᾶς μὲν ὁ πρῶτος τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ὁ ὑπὲρ πάν-
τας δόκιμος καὶ πρακτικὸς, θεωρῶν τὸν ἀμηνᾶν οὕτως διαλογι-
20 ζόμενον καὶ τοὺς ἑτέρους πάντας μεστοὺς φόβου καὶ δειλίας,
εἰς τὸ φαινόμενον καὶ αὐτὸς ἐλυπεῖτο, ἔσωθεν δὲ ἠγαλλιῶτο.
καὶ ἡ αἰτία ἦν ὅτι αὐτὸς πάντοτε τῷ ἀμηνᾶ ἐν ταῖς βουλαῖς

9. καθὼς πρότερον ἄνωθεν τῆς πόλεως δι' ὅλης τῆς νυκτός ἰστα-
το P 11. γέγονεν P 15. ἐμελλον κερδήσαι P 18. Ἀλη-
πασιαῖς P 21. ἐλυπήθη P ἠγάλετο P

vito ipsi nihil possent proficere. his de causis ameras, ut diximus,
cum universo exercitu in tristitia et moerore erat, qui adeo postero
die, soluta obsidione, recedere vellet. at ea ipsa vespera, quum se-
quenti mane discessuri essent, rursus, ut ante, lumen illud coeleste
conspiciunt: verum non perinde ac prius diffundebatur, donec supra
urbem consisteret tota nocte, sed a longinquo tantum comparuit et
subito dispersum evanuit. quod ut ameras et reliqui omnes viderunt,
magna perfusi laetitia, exclamarunt, deum nunc nos deseruisse. item
exsecrandae et impiae superstitionis et erroris eorum sapientes ac
scribae ex illo lumine vaticinabantur, Turcas urbe potituros esse. ita
omnes spem bonam conceperunt, qua propter peccata nostra non sunt
frustrati.

Alii pasias, princeps senatus, vir prae ceteris spectatus et solers,
quam ameram sic fluctuare et reliquos omnes metu et trepidatione
agitari videret, in speciem tristis erat, revera exultabat. cuius rei
causa erat, quod ameram in consiliis a bello contra urbem susci-

ἔλεγεν ἵνα μὴ πόλεμον ἐγείρῃ κατὰ τῆς πόλιως, ὅπως μὴ οἱ
 δυτικοὶ αὐθένται ἀκούσωσι καὶ συναχθέντες ὁμοηόσωσι καὶ
 τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Ἐβρώπης ἐξώσωσι. καὶ τότε πάλιν δει-
 κνύων ὡς λυπούμενος ἦν ἔλεγε τῷ ἀμηρᾷ "ἐγὼ ἐξ ἀρχῆς
 ταῦτα ἐνωτιζόμενῃ περὶ τούτων πῶς ἐμελλον γενέσθαι, καὶ¹⁵
 πολλάκις ταῦτά σοι εἶρηκα, καὶ οὐκ ἤκουσάς μου. τὰ νῦν δὲ
 πάλιν, ἐὰν ἀρεστόν σοι ἔστιν ἵνα ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ἀναχωρή-
 σωμεν, καλὸν ἔστιν, ἵνα μὴ τι χειρὸν γένηται." καὶ ὁ ἀμη-
 ρᾷ ἀκούων τοὺς λόγους τούτους ἡμιθανῆς ἐκ τῆς λύπης καὶ
 τῆς περιφρονήσεως ἐναπέμεινεν, πῶς μετὰ αἰσχύνῃς τοσαύτης¹⁰
 ὡς φεύγων ἀναχωρήσῃ. ἰδὼν δὲ αὐτὸν οὕτως ἐστῶτα καὶ
 διαλογιζόμενον Σογᾶν πασιᾶς ὁ δεύτερος βελζίρης αὐτοῦ, ἐστμ-
 βοῦλευσε τὸν ἀμηρᾷν ἵνα τὴν μάχην κινήσῃ κατ' ἡμῶν, καὶ
 διὰ τὸ φθονεῖν τῷ Ἀλὶ πασιᾷ· κεκρυμμένην γὰρ ἔχθραν
 εἶχον ἀναμεταξύ. καὶ οὕτως ἀναθαρρύνας αὐτὸν λέγει. "ἵνα¹⁵
 τί, ὦ ἀμηρᾷ, ἔσθηκας σκυθρωπὸς καὶ λυπούμενος, καὶ τίς ἡ
 δειλία ἢ ἐμπεισοῦσά σοι, καὶ τίνας οἱ ἀναβαίοντες δια-
 λογισμοὶ ἐπὶ τὴν καρδίαν σου; ὁ θεὸς μετὰ σοῦ ἐστί. μὴ
 λυπήσῃαι. οὐχ ὀρᾷς διὰ τοῦ φωτός ἐκείνου σημεῖον ὅτι τὴν
 πόλιν ταύτην εἰς χεῖρά σου δώσει; οὐχ ὀρᾷς τοσοῦτου μῆ²⁰
 ἀριθμητοῦ στρατοῦ πληθὸς ὃ ἔχεις, καὶ καλῶς εἰ ἡτοιμασμέ-
 νος, καὶ πᾶσα ἡ προπαρασκευῆ πολλῇ καὶ καλῇ; ὁ στρατὸς

12. σογᾶν πασιᾶς P 18. ἐν τῇ καρδίᾳ P 20. τοσοῦτον
 μυριαριθμητον P 21. ὄν P ἡτοιμασμένον, omissio εἰ, P
 22. πᾶσα παρασκευῆ πολλῇ καὶ καλῇ ὑπάρχει σοι P

piendo perpetuo deterrere studuerat, ne occidentales principes, re
 audita, foedere coniuncti, Turcas ex Europa eiicerent. itaque tum
 rursus moestitiam simulans, ameram sic compellavit "ego ab initio ita
 haec eventura esse praesagiebam, ac saepe tibi edixi, nec audisti
 me. nunc denno, si ita placeat tibi, suadeo, ut hinc recedamus, ne
 peius quid accidat." qua oratione audita, ameras tristitia et sollici-
 tudine paene contabuit, quod tanta cum ignominia in modum fugae
 recedendum esset. quum eum ita stantem et cogitabundum videret
 Sosan pasias, secundus vezires eius, ut bello nos premeret, ei suavit,
 invidia erga Ali pasiam commotus. occultam enim hi inter se exerce-
 bant inimicitiam. itaque eum cohortatus "quid," inquit, "amera, ita
 moestus et afflictus es? quae te formido invasit, aut quae cogitatio-
 nes subierunt animum tuum? deus tecum est: mitte sollicitudinem
 annon e luminis illius omne intelligis, eum tibi urbem hanc in ma-
 nus traditurum esse? nonne innumerum huius, quem habes, et egregie
 instructi exercitus multitudinem et tantum eiusdem et tam eximium
 apparatus cernis? Alexandri Macedonis olim copiae non tantas

τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου τοσοῦτος οὐχ ὑπῆρχε ποτε ὡς ὁ
 σός, οὐδὲ τσαύτας παρασκευὰς αὐτὸς εἶχε· καὶ τὸν κόσμον
 ἐκυρίευσεν ὅμως. ἐγὼ μὲν οὐ πιστεύω οὔτε ἐλπίζω ἐκ τῆς
 Ἰταλίας ἐνταῦθα στόλον ἐλθεῖν, ὡς τινες λέγουσιν καὶ ὁ ἀδελ-
 5 φός μου ὁ Ἀλὶ πασιᾶς εἶρηκα, διὰ τί μὲν καλῶς οἴδατε ὅτι
 ἡ πολυαρχία τῶν Ἰταλῶν ἀνθέτων καὶ τῶν ἐτέρων ἐσπερίων
 ἀνάρχους ποιεῖ αὐτοὺς εἶναι, καὶ ἀναμέσον αὐτῶν οὐκ ἔστιν
 ὁμόνοια. καὶ ὅταν πάλιν τινὲς αὐτῶν ὁμονοήσωσι μετὰ κό-
 10 πρου καὶ συμβάσεων πολλῶν, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ καὶ οὐκ εἰς μί-
 κατὰ τοῦ ἐτέρου περιεργάζεται, πῶς ἀρπάξαι δυνήσεται τὰ
 τούτου, καὶ ἀλλήλους προσέρχονται καὶ φυλάττονται. πολλὰ
 μὲν οὖν βουλευόμενοι καὶ λογίζονται καὶ λέγουσι, καὶ ὀλίγα
 πράττουσιν, καὶ ἡ τῆς ἐσπέρας βουλή τῷ πρῶτῷ οὐκ ἀρεστή
 15 ἔστι πάλιν αὐτοῖς. καὶ ὅταν ἡ βουλή σταδῇ, ἐν τοῖς ἔργοις
 χρονίζουσι· καὶ τοῦτο ποιοῦσιν, ἵνα κατὰ τὰς γνώμας αὐ-
 τῶν καὶ ὀρεξεῖς καιρὸν ἐπιτήδειον εὑρωσι. καὶ ὅταν ἔργον
 τι ἐπιχειρισθῶσι καὶ ἀρχὴν ποιήσωσιν, οὐδὲν κατορθώνουσι
 διὰ τὰς ἀσυμφωνίας αὐτῶν. καὶ μάλιστα τὰ νῦν, καθὼς γι-
 20 νώσκετε, νέας διαφορὰς ἀναμέσον μέρος τι ἐξ αὐτῶν ἔχου-
 σιν. καὶ ὅμως πάλιν ἐγὼ ἔρω, ὅπερ ἔστιν ἀδύνατον δι' αἷς
 αἰτίας εἶρηκα· εἰ στόλος κατὰ ἀλήθειαν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἔλ-

1. τὸν σόν MP: corr Alterus

5. Ἀλήπασιας P

9. συνη-

βάσεων P

11. ἀρπάσαι P

12. τοῦ ἐτέρου P

ἀλλήλους P

20. ἀναμέσου αὐτῶν P

fuerunt, quantae tuae sunt, nec tantus eiusdem apparatus bellicus:
 et tamen orbem terrarum is expugnavit. equidem ego non credo, nec
 spero, ex Italia classem affore, ut quidam aiunt, et affirmavit quum
 maxime Ali pasias, frater meus: siquidem bene nostis, multitudinem
 Italorum et reliquorum occidentalium principum facere, ut sine im-
 perio sint, nec vigere inter eos concordiam. quodsi quidam eorum
 multo labore multisque conditionibus pacem firmarint, non longo,
 hercle, sed brevi tempore horum foedus rumpitur; quique vinculo con-
 iuncti sunt, alii aliorum ditiori aliquid detrahere conantur, ac ma-
 tuo sibi insidiantur caventque. multa illi consultant, ratiocinantur, lo-
 quuntur, pauca praestant: quod vespere ineunt consilium, mane non
 iam probant: aut si stet sententia, rebus cunctantur: quod propterea
 faciunt, ut cupiditatibus et consiliis suis aptum nanciantur tempus.
 si opus quodpiam aggressi sint et eius fecerint initium, nihil tamen
 propter sententiarum discrepantiam recte agunt. in primis hoc tem-
 pore, ut nostis, pars eorum novam alit discordiam. verum fac, ut
 fiat, quod propter eas, quas dixi, causas fieri nequit: si revera ve-

θη, τί δὲ αὐτοῦ ἀνάγκη ἦμιν, ὅτι οὐδέποτε ἐλευσεται λαὸς ὅσος τὸν ἀριθμὸν τὸ ἡμῶν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, ἀλλ' οὐ-
 βτε τὸ τέταρτον μέρος. διὰ τοῦτο, ὃ ἀμνηρᾶ ἡμέτερε ἀν-
 θέντα, θάρσει. οὐκ ἀνάγκη ἐστὶ πρὸς τὸ παρὸν φόβον σε
 ἔχειν εἰ μὴ μόνον ἐκ θεοῦ. καὶ ἀνδρίζου καὶ ἀγάλλου καὶ ὅ
 ἴσχυε, καὶ τῇ τέχνῃ τῇ τοῦ πυρός οὐκ ὄκησον σήμερον καὶ
 αὐριον, ἵνα μετὰ τῶν ἐλεβόλεων, ὅσον δυνατὸν, τὰ τείχη πλεον
 ταπεινώσης." οἱ γὰρ τοιοῦτοι λόγοι καὶ βουλαὶ τῷ ἀμνηρᾶ
 πλεῖστα ἠρεσκον, καὶ χαρίεις ἐναπέμεινε, καὶ ἀναψυχὴν ἐκ
 τῆς λύπης ἔλαβε. καὶ προστάξας λέγει αὐτῷ "ἀναθεώρησον ¹⁰
 τὸν στρατὸν ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, καὶ γνώρισον αὐτούς, ἐν τίνι
 γνώμῃ εἰσίν." αὐτὸς δὲ ποιήσας τὸ προσταχθὲν καὶ ἐλθὼν
 λέγει "εἶδον τὸν στρατὸν καὶ ἐγνώρισα. τοσοῦτόν ἐστιν· μά-
 χου μετὰ χαρᾶς, καὶ ἡ νίκη ἡμετέρα ἐστίν." ἀπεκρίθη οὖν
 ὁ ἀμνηρᾶς καὶ εἶπε "λοιπὸν, ὃ Σογᾶν, ἀρεστόν σοί ἐστιν ἵνα ¹⁵
 καὶ ἡμεῖς τὰ νῦν τὴν τύχην γνωρίσωμεν, εἰ ἀρεστόν αὐτῇ
 ἐστὶν καὶ βοηθήσῃ ἡμῖν ὡς καὶ ἑτέροις πολλοῖς. στείλον οὖν
 ἐπὶ τὸν Γαλατᾶν φυλακὴν τινα, ἵνα μὴ λαθραίως ἐξ αὐτοῦ
 περῶσιν καὶ τῇ πόλει βοηθήσωσιν."

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἄλι πασιᾶς ἐλυπήθη λίαν, αἰσχυν- ²⁰

1. ἐξ αὐτῶν ἀνάγκη ἡμῖν ὅπου δύναται ἐλθεῖν ἄνθρωποι ἐκ
 τῶν δέκα εἰς, ἡμίστρατον ἔχομεν M 6. αἱ τέχναι αἱ τοῦ πυ-
 ρός οὐκ ὀκνήσουσι P 7. τηλεβόλων P 8. ταπεινώσωσιν P
 13. τοσοῦτο ἐστὶν ὁ στρατός οἱ μάχου P 15. ὃ σογᾶνο
 ἀρ — cod

niat classis ex Italia, quid inde nobis periculi minetur, quandoqui-
 dem eorum exercitus non dimidia pars, imo ne quarta quidem huius
 multitudinis erit, quam nos habemus. quare, amera, domine noster,
 bonum animum habeto. nulla causa nunc quidem est, cur periculum
 metuas nisi a solo deo. itaque fortis, laetus et alacer esto, et quid-
 quid vi ignis effici potest, hodie et cras ne intermittatur, ut helepo-
 libus moenia, quantum possunt, atterantur." hic sermo et consilium
 amerae vehementer placuit, et animum eius e priore moestitia gau-
 dio perdidit et recreavit. itaque mandavit ei, ut ea ipsa nocte obiret
 exercitum et exploraret, quo animo essent milites. ille iussis obsecutus,
 rediit et "lustravi" inquit "et exploravi exercitum. hoc scito: pugna
 laeto animo, stat a nobis victoria." respondit ameras "iam igitur, mi
 Sogan, si videtur tibi, nos quoque fortunam nunc exploremus, ut
 cognoscamus, placeatne ei, nos adiuvare, ut adiuvat alios multos.
 quare mitte Galatam custodiam, ne clam huc traiciant et urbi opem
 ferant."

His auditis, Ali pasias magnopere doluit, pudore motus, quod

θεις οτι ὑπερίσχυσαν οἱ λόγοι τοῦ Σογᾶν πασιᾶ, καὶ ἐκ τοῦ φθόνου ἤθελεν, εἰ δυνατὸν, ποιῆσαι μηχανὴν ἵνα οὐδὲν πράξωσιν κατὰ τῆς πόλεως. ἐμήνυσσε τῷ βασιλεὶ τὰ συμβάντα καὶ παρῆνε αὐτὸν μὴ φοβεῖσθαι, διότι ἐν τοῖς πολέμοις ἀδη-
 5 λός ἐστιν ἡ τύχη πολλάκις· καὶ διὰ τοῦτο οἱ φύλακες φυλαττέωσαν ἀγρύπνωσ. ἦν δὲ τοῦτο τῇ ἐβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Μαΐου ἑσπέρας. ὁ δὲ ἀμηνῶς προσαΐξας δι' ὕλης ἐκείνης τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας φῶτα καὶ φανοὺς ποιή-
 10 σωσι, καὶ νήσταις δι' ὕλης τῆς ἡμέρας διατελέσωσι καὶ ἐπτά-
 κκις λουσθῶσι, καὶ τοῦ θεοῦ νήσταις καὶ καθαροὶ δεηθῶσιν, ὅπως τὴν πόλιν νικήσωσιν· ὁ καὶ ἐγένετο. τῇ δὲ δευτέρᾳ ἑσπέρας ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν μετὰ τὸ ἀριστῆσαι αὐτοὺς ὁ οὖν ἀμηνῶς σταθεῖς δημηγορῶν ταῦτα ἔφη. (5) ὦ τέκνα φίλτατα, παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ προφήτου Μωάμεθ
 15 καὶ ἐμοῦ τοῦ δούλου αὐτοῦ δέομαι καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα ἐπὶ τὴν αὔριον ἄξιον ἔργον μνήμης αἰωνίου ποιήσητε, ὡς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν πανταχοῦ ἕως τοῦ νῦν, ὡς φανερόν ἐστιν, ἐποίησαν, καὶ μετὰ προθυμίας καὶ γενναιότητος καὶ μεγαλοψυχίας τοὺς τείχους ἄνωθεν μετὰ τῶν κλιμάκων ὡς πτερωτοὶ διέ-
 20 θητε· καὶ τὴν φήμην ἦν οἱ πρὸ ἡμῶν, ὡς εἶπομεν, ἐκέρδησαν καὶ ὁ θεὸς ἐχαρίσατο, μὴ γένοιτο ἵνα ἡμεῖς ἀπολέσωμεν αὐτήν, ἀλλὰ μάλιστα νῦν ἡ ὄρα ἤγγικεν ἵνα αὐτήν πολυ-

9. καὶ ἐπτ. — νικήσωσιν om P
 om P 17. δῆλόν P

13. ὦ ὡς M

14. παρὰ

Sogan pasiae sententia praevaluisset, constituitque ex invidia, ut, si posset, impediret, ne quid proficerent adversus urbem. significavit imperatori, quid accidisset, eumque hortatus est, ne metueret, quoniam in bellis varia et anceps fortuna soleret esse. proinde custodes excubias pervigiles agerent. agebatur hoc vespera vicesimi septimi diei mensis Maii. ameras imperavit, ut per totam eam noctem et sequentem diem ignes facesque arderent, milites toto die ieiunaret et lavarentur septies, ac deum ieiuni lotique suppliciter rogarent expugnationem urbis. ita quum factum esset, altera vespera sub occasum solis post prandiam ameras talem ad milites concionem habuit. (5) "filii dilectissimi, per deum et Mohametem, prophetam eius, et me, eiusdem servum, obsecro vos hortorque, ut crastino die rem peragatis omnium saeculorum memoria dignam, quales ad hunc usque diem maiores nostros ubivis fecisse constat, et alacri, generoso et forti animo moenia per scalas tanquam alltes escendatis, neve accidat, ut gloriam, a maioribus, ut dixi, quaesitam et a deo donatam, nos nunc amittamus, quum eximie augendae eius tempus adsit." aliis multis bellicis dictis ad fortitudinem eos cohortatus est, ut strenue pugnarent.

πλασίως ἀυξήσωμεν.” καὶ ἐτέρους πολλοὺς λόγους στρατιω-
 τικοὺς εἰπὼν αὐτοῖς διεγείρει τούτους εἰς μεγαλοψυχίαν, ἵνα
 γενναίως πράξωσιν. εἶτα λέγει “καὶ ἐὰν καὶ ἐξ ἡμῶν τινὲς
 ἀποκτανθῶσιν, ὡς ἔθος ἐστὶν ἐν τοῖς πολέμοις, γεγραμμένον
 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καλῶς οἶδατε διὰ τοῦ ἡμετέρου κο-
 5 ρᾶν τί φησιν ὁ προφήτης, ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἐν καιρῷ τοιοῦτο
 δλόσωμος ἐν τῷ παραδείσῳ μετὰ τοῦ Μωάμεθ ἀριστήσεται καὶ
 πιεῖ, καὶ μετὰ παίδων καὶ μετὰ γυναικῶν ὡραίων καὶ παρ-
 θένων ἐν τόπῳ χλοερῷ καὶ μεμυρισμένῳ ἄνθεισιν ἀναπαυθῆ,
 καὶ ἐν λουτροῖς ὡραιστατοῖς λουσθῆ, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ 10
 60 ἐκ Θεοῦ ἔξει ταῦτα. ἐνταῦθα δὲ πάλιν ἐξ ἑμοῦ πᾶς ὁ ἐμὸς
 στρατὸς καὶ ἄρχοντες τῆς αὐλῆς μου, ἐὰν νικήσωμεν, ὁ μι-
 σθὸς ὃν ἔξουσι παρ’ ἑμοῦ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκάστου δι-
 πλασίων ἔσται οὗ τὰ νῦν ἔχουσι, ὅς ἀπὸ τοῦ νῦν ἀρξήται
 ἕως τέλους τῆς ζωῆς αὐτῶν. καὶ ἡμέραις τρισὶν ἢ πόλις πῶ- 15
 σα ὑμῶν ἔσεται. καὶ εἴ τι δ’ ἂν σκυλεύσητε καὶ εὔρητε χρυ-
 σίου καὶ ἀργυρίου σκεῦος καὶ ἱματισμόν, αἰχμαλώτους τε
 ἄνδρας καὶ γυναῖκας, μικροὺς τε καὶ μεγάλους, οὐδεὶς θνη-
 θεῖη αὐτοὺς ὑμῖν αἰτῆσαι ἢ τι ἐνοχλῆσαι εἰς οὐδέν.” καὶ
 τελειώσας τοῦ λέγειν ὤμοσεν αὐτοῖς φυλάξαι τὰ ὅσα αὐτοῖς 20
 διετάξατο. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν λίαν, καὶ ἐν μιᾷ φωνῇ
 πάντες ἀλαλάξαντες ἦσαν κατὰ τὴν ἐκείνων διάλεκτον “ἀλλὰ
 ἀλλὰ. Μεεμέτη ῥεσουὺ ἀλλὰ,” τοῦτ’ ἐστὶν ὁ Θεὸς τῶν Θεῶν
 καὶ ὁ Μαχουμέτης ὁ προφήτης αὐτοῦ.

7. δλόσολομος M
 μεμέτ P

22. ἀλάχ ἀλάχ μεμέτ ρασουλιᾶ P

23.

deinde addidit “quodsi nonnulli de nobis, quae est belli natura, occu-
 buerint, bene nostis e corane, quid de his propheta dicat: tali tempore
 qui moriatur, eum cum toto corpore in paradiso coenaturum et bibiturum
 esse cum Mohamete, et cum pueris et muliebribus formosis virginibus-
 que in regione virenti et floribus fragranti quieturum et lavacris pul-
 cherrimis usurum. atque talia quidem in illo loco a deo accipiet-
 hic autem omnis exercitus et aulae proceres, si vicerimus, stipendium
 duplex eius, quod nunc habent, accipient, ab hoc inde die ab finem
 vitae usque. tota urbs tribus diebus vestra erit. ac si quis spoliorum
 quidpiam legerit, vasa aurea vel argentea, vestes repererit, viros, feminas
 cuiusvis aetatis ceperit, nemo haec vos postulare aut molestiam vo-
 bis creare poterit.” ubi finem dicendi fecit, sacramento se obstrinxit,
 facturum se esse, quae promisisset. milites hac conditione mirifice
 laetati, uno ore clamaverunt lingua sua “alla alla! Mehemetes resul
 alla!” hoc est “deus deorum et Mahumetes propheta eius.”

Ἀκούσαντες δὲ ἡμεῖς ἐν τῇ πόλει τῆς τοσαύτης κραυγῆς ὡσεὶ ἦγον μέγαν θαλάσσης, ἐλογιζόμεθα τί ἄρα ἔστι· μετ' ὀλίγον δὲ ἐμάθομεν βεβαίως καὶ ἐν ἀληθείᾳ ὅτι ἐπὶ τὴν αὐ-
 ριον ὁ ἀμηνῶς ἠτοιμάσε χερσαῖόν τε καὶ ὑδραῖον πόλεμον
 5 σφοδρῶς, ὅσον αὐτῷ ἦν δυνατόν, δῶσαι τῇ πόλει. ἡμεῖς δὲ
 θεωροῦντες τοσοῦτον πλῆθος τῶν ἀσεβῶν, λέγω ὡς ἐμοὶ δο-
 κεῖ, ὄντως καθ' ἕκαστον ἡμῶν πεντακόσιοι καὶ πλεον ἦσαν ἐξ
 αὐτῶν· καὶ εἰς τὴν ἄνω πρόνοιαν πάσας ἡμῶν τὰς ἐλπίδας
 ἀνεθέμεθα. καὶ προστάξας ὁ βασιλεὺς ἵνα μετὰ τῶν ἁγίων
 10 καὶ σεπτῶν εἰκόνων καὶ τῶν θεῶν ἐκτυπωμάτων ἱερεῖς ἀρχιε-
 ρεῖς καὶ μοναχοί, γυναικῆς τε καὶ παιδία, μετὰ δακρῦων διὰ
 τῶν τειχῶν τῆς πόλεως περιερχόμενοι τὸ κύριε ἐλέησον μετὰ
 δακρῦων ἔκραζον, καὶ τὸν θεὸν ἰκέτεον ἵνα μὴ διὰ τὰς
 ἁμαρτίας ἡμῶν παραδώσῃ ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀτόμων
 15 καὶ ἀποστατῶν καὶ πονηροτάτων παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν, ἀλλ'
 ἴλεως γενήσῃται ἡμῖν τῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ. καὶ μετὰ κλαυ-
 θμοῦ ἀλλήλους ἀνεθαρρύνοντο ἵνα ἀνδρείως ἀντισταθῶσι τοῖς
 ἐναντίοις ἐπὶ τῇ ὥρᾳ τῆς συμπλοκῆς. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ βασι-
 λεὺς τῇ αὐτῇ ὀδνηρᾷ ἐσπέρα τῆς δευτέρας συνάξας πάντας
 20 τοὺς ἐν τέλει ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους δημάρχους καὶ ἑκα-
 τοπύρχους καὶ ἑτέρους προκρίτους στρατιώτας ταῦτα ἔφη.
 (6) "ἡμεῖς μὲν, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ ἐκλαμπρότατοι δῆ-
 μαρχοὶ καὶ στρατηγοὶ καὶ γενναϊότατοι συστρατιῶται καὶ πᾶς

2. μετ'] hinc κεφ. ἡ' P
 κους P

20. ἐν τῇ πόλει P

21. πρακτι-

Quum nos in urbe tantos clamores, tanquam magnum maris fre-
 mitum, audiremus, quid illud esset, cogitabamus. sed mox certo ac
 vere cognovimus, in crastinum diem ameram terrestre et maritimum
 bellum, quantum posset, urbi parare. intuentes tantam impiorum mul-
 titudinem (dicam, quod mihi videtur), ut sine dubio contra singulos
 nostrum plures quingentis pugnarent, in superna providentia spem
 omnem collocabamus. praecepit imperator, ut cum sacris et veneran-
 dis imaginibus et simulacris sacerdotes, episcopi et monachi, mulie-
 res et pueri, cum lacrimis intra moenia urbis obeuntes, Kyrie elee-
 son clamarent et deo supplicarent, ne propter peccata nostra in
 manus hostium iniquorum et impiorum et, quos terra sustinet, sceler-
 ratissimorum nos traderet, sed propitius esset nobis, hereditati suae.
 insuper collacrimantes invicem se cohortabantur, ut tempore commit-
 tendi proelii fortiter hostibus resisterent. ceterum etiam imperator
 luctuosa illa vespera, coactis omnibus primoribus, principibus et sub-
 ditis, tribunis, centurionibus et reliquis praecipuis militibus, concio-
 nem habuit in hunc modum. (6) "principes nobilissimi, tribuni et

ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός, καλῶς οἶδατε ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα καὶ ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεως ἡμῶν βούλεται ἵνα μετὰ πάσης τέχνης καὶ μηχανῆς ἰσχυροτέρως στενοχωρήσῃ ἡμῶς, καὶ πόλεμον σφοδρὸν μετὰ συμπλοκῆς μεγάλης καὶ συρρήξεως ἐκ τῆς χέρσου καὶ θαλάσσης δώσῃ ἡμῖν μετὰ πάσης δυνάμεως, ἵνα, εἰ δυνατόν, ὡς ὄφεις τὸν ἰὸν ἐκχύσῃ καὶ ὡς λέων ἀνήμερος καταπῆ ἡμῶς. [βιάζεται] διὰ τοῦτο λέγω καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα στῆτε ἀνδρείως καὶ μετὰ γενναίας ψυχῆς, ὡς πάντοτε ἕως τοῦ νῦν ἐποιήσατε, κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως ἡμῶν. παραδίδωμι δὲ ὑμῖν τὴν ἐκλαμπροτάτην καὶ περίφημον ταύτην πόλιν καὶ πατρίδα ἡμῶν καὶ βασιλεύουσαν τῶν πόλεων. καλῶς οὖν οἶδατε, ἀδελφοί, ὅτι διὰ τέσσαρά τινα Β ὀφειλέται κοινῶς ἔσμεν πάντες ἵνα προτιμησώμεν ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ εὐσεβείας, δεύτερον δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τρίτον δὲ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ὡς χριστοῦ κυρίου, καὶ τέταρτον ὑπὲρ συγγενῶν καὶ φίλων. λοιπὸν, ἀδελφοί, εἰς χρεῶσται ἔσμεν ὑπὲρ ἐνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ἀγωνίζεσθαι ἕως θανάτου, πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ πάντων τούτων ἡμεῖς, ὡς βλέπετε προφανῶς, καὶ ἐκ πάντων μέλλομεν ζημιωθῆναι. εἰς διὰ τὰ ἐμὰ πλημμελήματα παραχωρήσῃ ὁ Θεὸς τὴν νίκην τοῖς ἀσεβέσιν, ὑπὲρ τῆς πίστεως ἡμῶν τῆς ἁγίας, ἣν Χριστὸς ἐν τῷ οἰκείῳ αἵματι

10. τὴν κλεινὴν τε καὶ περίφημον καὶ εὐκλεῆ ταύτην καὶ μεγαλοπρεπεσιάτην καὶ εὐγενῆ πόλιν, τὴν ὄντως ἐκλαμπροτάτην τε καὶ βασιλεύουσαν τῶν πόλεων ἡμῶν πατρίδα P

millites clarissimi, commilitones generosissimi et omnes fideles et honorandi cives! probe nostis, venisse tempus, quo fidei nostrae hostis omnibus artibus et machinis vehementius nos urgere, et grave bellum magno conflictu et certamine terra marique summa contentione nobis inferre decrevit, ut, si possit, tanquam anguis, venenum in nos effundat, et, tanquam immitis leo, nos devoret. quare rogo et hortor vos, ut forti et generoso animo, sicut hucusque semper fecistis, hostibus fidei nostrae resistatis. trado et commendo vobis clarissimam hanc et illustrem urbem, patriam nostram, et reginam urbium. non ignoratis, fratres, quatuor nominibus communiter omnes nos mortem vitae anteponere debere, primum pro fide et pietate, deinde pro patria, tum pro imperatore ut uncto servo domini, postremo pro cognatis et amicis. quodsi, fratres, pro una harum quatuor rerum decertare usque ad necem debemus, multo magis, ut liquido apparet, pro his omnibus mortem non recusabimus. si propter delicta mea deus victoriam impiis concesserit, in sancta fide nostra, quam Christus sanguine suo nobis paravit, periclitamur: id quod omnium

ἡμῖν ἐδωρήσατο, κινδυνεύομεν· ὃ ἐστὶ κεφάλαιον πάντων. καὶ ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τις καὶ τὴν ψυχὴν ζημιώσῃ, τί τὸ ὄφελος; δεύτερον πατρίδα περιφρημον τοιοῦτως ὑστεροῦμεθα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν. τρίτον βασιλείαν τὴν ποτὲ 5 μὲν περιφανῆ νῦν δὲ τεταπεινωμένην καὶ ἀνειδισμένην καὶ ἐξουθενημένην ἀπωλέσαμεν, καὶ ὑπὸ τοῦ τυράννου καὶ ἀσεβοῦς ἄρχεται. τέταρτον δὲ καὶ φιλτάτων τέκνων καὶ συμβίων καὶ συγγενῶν ὑστεροῦμεθα. αὐτὸς δὲ ὁ ἀλιτῆριος ὁ ἀμηνῶν πενήκοντα καὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἄγει σήμερον ἀφ' οὗ ἡμᾶς ἐλθὼν 10 ἀπέκλεισεν καὶ μετὰ πάσης μηχανῆς καὶ ἰσχύος καθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτα οὐκ ἐπαύσατο πολιορκῶν ἡμᾶς· καὶ χάριτι τοῦ παντεπόπτου Χριστοῦ κυρίου ἡμῶν ἐκ τῶν τειχῶν μετὰ ἀσχύνης ἄχρι τοῦ νῦν πολλάκις κακῶς ἀπεπέμφθη. τὰ νῦν δὲ 15 γὰρ πάλιν, ἀδελφοί, μὴ δειλιάσητε, ἐὰν καὶ τεῖχος μερόθεν ὀλίγον ἐκ τῶν κρῖτων καὶ τῶν πτωμάτων τῶν ἐλεπόλεων ἔπασε, διότι, ὡς ὑμεῖς θεωρεῖτε, κατὰ τὸ δυνατόν ἐδιωρθώσαμεν πάλιν αὐτό. ἡμεῖς πᾶσαν τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν ἄμαχον δόξαν τοῦ Θεοῦ ἀνεθέμεθα, οὗτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις καὶ δυνάμει καὶ πληθῆι, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ Θεοῦ 20 καὶ σωτῆρος ἡμῶν πεποιθήμεν, δεύτερον δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμετέραις χερσὶ καὶ ῥωμαλεότητι, ἣν ἐδωρήσατο ἡμῖν ἡ θεία δύναμις. γνωρίζω δὲ ὅτι αὕτη ἡ μυριαρίθμητος ἀγάλη τῶν ἀσεβῶν, καθὼς ἡ αὐτῶν συνήθεια, ἐλεύσονται καθ' ἡμῶν

2. τινὰς M
τηλεβόλων P

3. τοιαύτην M

14. τειχῶν μέρος P

15.

caput est. nam si quis totum mundum lucretur, animae autem detrimentum patiatur, quid illi proderit? secundo loco inclita patria et libertate privamur. tertio imperium olim illustre, nunc depressum et spreum et contemptum amittimus, in potestatem tyranni et impii hominis concessurum; postremo liberis amatissimis, coniugibus et cognatis spoliatur. est autem dies quinquagesimus septimus, ex quo alectus iste ameras nos obsessos tenet et omnibus machinis omnique vi die ac nocte nos oppugnare non desistit: at omnia intuentis Christi domini gratia hucusque saepenumero cum dedecore a moenibus repulsus est. quapropter nec nunc, fratres, timori locum relinquatis, etiamsi moenia aliqua ex parte propter helepolium pulsus et ictus corruerunt, quoniam, ut videtis ipsi, pro viribus ea instauravimus. omnem spem in gloria invicta dei collocaimus. illi curribus, equis, copiis, multitudini, nos dei, domini et salvatoris nostri, nomini, deinde demum manibus et robori fidimus, a divina potentia nobis donatis. scio equidem, hanc innumerabilem impiorum turbam more suo contra nos processuram esse cum fastu, elato supercilio, spiritibus magnis et

Phrantzes.

18

μετὰ βαναύσου καὶ ἐπηρμένης ὄφρυος καὶ θύρσους πολλοῦ καὶ βίας, ἵνα διὰ τὴν ὀλιγότητα ἡμῶν θλίψωσι καὶ ἐκ τοῦ κόπου στενοχωρήσωσι, καὶ μετὰ φωνῶν μεγάλων καὶ ἀλαλαγμῶν ἀναριθμητῶν, ἵνα ἡμᾶς φοβήσωσι. τὰς τοιαύτας αὐτῶν φλυαρίας καλῶς οἴδατε, καὶ οὐ χρὴ λέγειν περὶ τούτων. καὶ ὡρα ὀλίγοι ταῦτα ποιήσωσι, καὶ ἀναριθμητούς πέτρας καὶ ἕτερα βέλη καὶ ἐλεβολίσκους ὡσεὶ ἄμμον θαλασσῶν ἄνωθεν ἡμῶν πτήσουσι. δι' ὧν, ἐλπίζω γάρ, οὐ βλάψωσι, διότι ὑμᾶς θεωρῶ καὶ λίαν ἀγάλλομαι καὶ τοιαύταις ἐλπίσι τὸν λογισμὸν τρέφομαι, ὅτι εἰ καὶ ὀλίγοι πάνυ ἐσμέν, ἀλλὰ πάν-¹⁰τες ἐπιδέξιοι καὶ ἐπιτήδριοι ῥωμαλέοι τε καὶ ἰσχυροὶ καὶ μεγαλήτορες καὶ καλῶς προπαρασκευασμένοι ὑπάρχετε. ταῖς ἀσπίσιν ὑμῶν καλῶς τὴν κεφαλὴν σκέπεσθε ἐπὶ τῇ συμπλοκῇ καὶ συρρήξει. ἡ δεξιὰ ὑμῶν ἢ τὴν ῥομφαίαν ἔχουσα μακρὰ ἔστω πάντοτε. αἱ περικεφαλαῖαι ὑμῶν καὶ οἱ θώρακες καὶ¹⁵ οἱ σιδηροὶ ἱματισμοὶ λίαν εἰσὶν ἱκανοὶ ἅμα καὶ τοῖς λοιποῖς ὅπλοις, καὶ ἐν τῇ συμπλοκῇ ἔσονται πάνυ ἀφέλιμα. ἃ οἱ ἐναντίοι οὐ χρωῖνται, ἀλλ' οὕτε κέκτηνται. καὶ ὑμεῖς ἔσωθεν τῶν τειχῶν ὑπάρχετε σκεπόμενοι, οἱ δὲ ἀσκεπεῖς μετὰ κόπου²⁰ βί' ἔρχονται. διὸ ὃ σνοτρατιῶται γίνεσθε ἔτοιμοι καὶ στερεοὶ καὶ²⁰ μεγαλόψυχοι διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ. μιμηθῆτε τοὺς ποτε τῶν Καρχηδονίων ὀλίγους ἐλέφαντας, πῶς τοσοῦτον πληθῆος ἵππων Ῥωμαίων τῇ φωνῇ καὶ θεῇ ἐδίωξαν· καὶ ἐὰν

1. ὄφρυς M 7. τηλεβολίσκους P 10. τρέφ.ομαι τῷ λογι-
σμῷ P 23. ἰππέων P

violentia, ut nos paucos urgeant et aerumnis premant, ingenti item cum clamore et ululatu, quo metum nobis iniiciant: quas eorum mugas probe nostis, ut nihil attineat, de his dicere. non pauci tum ita facient, atque lapides aliaque tela et iacula, ut arena maris, innumera, in nos coniciantur: quibus tamen nihil nos laesum iri confido, quandoquidem vos dum intueor, animum non abiicio, sed bona spe sustento, quoniam, licet perpauci, tamen omnes dexteri, idonei, robusti, fortes et generosi et praeclare ante exercitati estis. scutis capita bene tegite in pugna et conflictu; dextera gladium tenens semper extensa esto. galeae, thoraces et tunicae ferreae plane sufficient cum reliquis munimentis, et proeliantibus valde erunt utilia: quae hostes non usurpant, nec habent omnino. praeterea vos intra muros tecti consistitis, illi aperti et cum labore concursant. quare, commilitones, per misericordiam dei strenui et fortes generosique estote. mementote, quantam olim equorum Romanorum multitudinem perpauci elephantum Carthaginensium voce adaspectuque fugarint. quodsi

ζῶων ἄλογον ἐδίωξε, πόσον μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τῶν ζῶων καὶ ἀλόγων ὑπάρχοντες κύριοι, καὶ οἱ καθ' ἡμῶν ἐρχόμενοι ἵνα παρὰταξιν μεθ' ἡμῶν ποιήσωσιν, ὡς ζῶα ἄλογα, καὶ χείρονές εἰσιν. αἱ πέλται ὑμῶν καὶ ῥομφαῖαι καὶ τὰ τόξα καὶ ἀκόν-
 5 τια πρὸς αὐτοὺς πεμπέτωσαν παρ' ὑμῶν. καὶ οὕτως λογι-
 σθητε ὡς ἐπὶ ἀγρίων χοίρων πληθὺν κυνήγιον, ἵνα γνώσωσιν οἱ ἀσεβεῖς ὅτι οὐ μετὰ ἀλόγων ζῶων, ὡς αὐτοί, παρὰταξιν ἔχουσιν, ἀλλὰ μετὰ κυρίων καὶ αὐθέντων αὐτῶν καὶ ἀπογό-
 10 νων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων. οἴδατε καλῶς ὅτι ὁ δυσσεβῆς
 αὐτὸς ὁ ἀμηνῶς καὶ ἐχθρὸς τῆς ἀγίας ἡμῶν πίστεως χωρὶς εὐλόγου αἰτίας τινὸς τὴν ἀγάπην ἣν εἶχομεν ἔλυσεν, καὶ τοὺς ὄρκους αὐτοῦ τοὺς πολλοὺς ἠθέτησεν ἀντ' οὐδενὸς λογιζόμε-
 15 νος, καὶ ἐλθὼν κίφηνδῖως φρούριον ἐποίησεν ἐπὶ τὸ στε-
 νὸν τοῦ Ἀσωμάτου, ἵνα καθ' ἐκάστην ἡμέραν δύνηται βλά-
 15 πτειν ἡμᾶς. τοὺς ἀγροὺς ἡμῶν καὶ κήπους καὶ παραδεί-
 σους καὶ οἴκους ἤδη πυριαλώτους ἐποίησε· τοὺς ἀδελφούς
 ἡμῶν τοὺς Χριστιανούς, ὅσους εὗρεν, ἐθανάτωσε καὶ ἠχμα-
 λώτευσεν· τὴν φιλίαν ἡμῶν ἔλυσε. τοὺς δὲ τοῦ Γαλατᾶ
 ἐφιλίωσε, καὶ αὐτοὶ χαίρονται, μὴ εἰδότες καὶ αὐτοὶ οἱ
 20 ταλαιπῶροι τὸν τοῦ γεωργοῦ παιδὸς μῦθον, τοῦ ἐψήνον-
 τος τοὺς κοχλίας καὶ εἰπόντος ὧ ἀνόητα ζῶα καὶ τὰ ἐξῆς.
 ἐλθὼν οὖν, ἀδελφοί, ἡμᾶς ἀπέκλεισέ, καὶ καθ' ἐκάστην τὸ
 ἀχανὲς αὐτοῦ στόμα χάσκων, πῶς εὗρη καιρὸν ἐπιτήδειον ἵνα
 καταπίῃ ἡμᾶς καὶ τὴν πόλιν ταύτην, ἣν ἀνήγειρεν ὁ τρισμα-

10. ὁ om P

20. ἐμψιχίνον M

bruta animalia illud fecerunt, quanto facilius nos, qui animalium ratione expertum domini sumus, praesertim quum, qui nos oppugnatum veniunt, similes animalium brutorum et ipsis brutis magis etiam bruti sint? atque ita existimate, venari vos aprorum greges, ut cognoscant impli, pugnare se non cum brutis bestiis, quales ipsi sunt, sed cum dominis et principibus suis, Graecorum et Romanorum posteris. probe scitis, ipsum impium ameram, fidei nostrae hostem, sine ulla idonea causa pacem, quam colebamus, rupisse, et tot nobis data sacramenta flocci pependisse et palam violasse, et subito, impressione facta, castellum condidisse ad fauces Asomati, ut quotidie posset nos vexare. agros nostros, hortos, vivaria et aedificia igne iam vastavit; fratres nostros Christianos, quotquot invenit, necavit aut captivos abduxit; amicitiam diremit. Galataeos sibi conciliavit, qui gaudent ea conciliatione, necii illi miseri fabulae de puero rustico, qui cochleas cocturus dixit, stulta animalia et quae sequuntur. adveniens igitur fratres, nos obsedit, et ore ingenti hiat quotidie, dum idoneum tempus inveniat deglutienti nos et urbem hanc, quam ter beatus et

κἀριστος καὶ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκεῖνος, καὶ τῇ πανάγνω τε καὶ ὑπεράγνω δεσποίνῃ ἡμῶν Θεοτόκῃ καὶ ἀειπαρθένῃ Μαρίᾳ ἀφιέρωσεν καὶ ἐχαρίσατο τοῦ κυρίαν εἶναι καὶ βοηθὸν καὶ σκέπην τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι καὶ καταφύγιον τῶν Χριστιανῶν, ἐλπίδα καὶ χαρὰν πάντων τῶν Ἑλλήνων, τὸ καὶ-5
 χημα πᾶσι τοῖς οὖσιν ὑπὸ τῆν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν. καὶ οὗτος ὁ ἀσεβέστατος τῆν ποτε περιφανῆ καὶ ὀμφακίζουσαν ὡς ῥόδον τοῦ ἀγροῦ βούλεται ποιῆσαι ὑπ' αὐτόν. ἢ ἐδοῦλωσε σχεδόν, δύναμει εἰπεῖν, πᾶσαν τῆν ὑφ' ἡλίον, καὶ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς Πόντον καὶ Ἀρμενίαν, Περσίαν καὶ Παμφλαγο-10
 νίαν, Ἀμαζόνας καὶ Καππαδοκίαν, Γαλατίαν καὶ Μηδίαν, Κολχούς καὶ Ἰβήρας, Βοσφοριανούς καὶ Ἀλβάνους, Συρίαν καὶ Κιλικίαν καὶ Μεσοποταμίαν, Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, Ἀραβίαν τε καὶ Ἰουδαίαν, Βακτριανούς καὶ Σκύθας, Μακε-
 δονίαν καὶ Θετταλίαν, Ἑλλάδα Βοιωτίαν Λοκρούς καὶ Αἰτω-15
 λούς, Ἀκαρνανίαν Ἀχαιοὺς καὶ Πελοπόννησον, Ἡπειρον καὶ τὸ Ἰλλυρικόν, Λυχνίτας κατὰ τὸ Ἀνδριατικόν, Ἰταλίαν Τουσκίους Κελτούς καὶ Κελτογαλάτας, Ἰβηρίαν τε καὶ ἕως τῶν Γαδείρων, Λιβύαν καὶ Μαυρητανίαν καὶ Μαυρουσίαν, Αἰθιοπίαν Βελέδας Σκούδην Νουμιδίαν καὶ Ἀφρικὴν καὶ Αἰ-20
 γυπτον, αὐτὸς τὰ νῦν βούλεται δουλοῦσαι, καὶ τῆν κυριεύου-

7. ἀγανθίζουσαν M, ἀνθίζουσαν Alterus 12. Ἀλβανίους P
 17. Λύχνιδας P, cuius margo: Λύχνιδος πόλις ἢ νῦν κοινῶς
 Ὀχρῦδα Θουσκίους prima manus P, Τουσκίους secunda,
 ἧτοι τὴν Τοσκάναν margo 20. βελέδες σεούδην M, βελβαῖδα
 σκουῦδος margo P

magnus ille imperator Constantinus excitavit et castissimae et supra, quam dici potest, castissimae dominae nostrae, deiparae ac semper virgini Mariae consecravit donavitque, ut domina, auxiliatrix et protectrix patriae nostrae Christianorumque perfugium esset, urbem, quae spes et gaudium Graecorum omnium et gloriatio eorum est, qui per orientem habitant. hac insigni quondam et florente urbe, ut rosa agri, nunc impius iste potiri conatur: quae, prope dixerim, paene totum sub sole mundum subegit, et pedibus suis subiecit Pontum, Armeniam, Persas, Paphlagoniam, Amazones, Cappadociam, Galatiam, Mediam, Colchos, Iberos, Bosporianos, Albanos, Syriam, Ciliciam, Mesopotamiam, Phoeniciam, Palaestinam, Arabiam, Indaeam, Bactrianos, Scythas, Macedoniam, Thessaliam, Helladem, Boeotiam, Locros, Aetolos, Acarnaniam, Achaiam, Peloponnesum, Epirum, Illyricum, Lychnitas in mari Adriatico, Italiam, Tuscos, Celtas, Celtogalatas, Iberiam usque Gades, Libyam, Mauretiam, Maurusiam, Aethiopiam, Beledas, Scudam, Numidiam, Africam, Aegyptum: hac igitur nunc iste potiri

σαν τῶν πόλεων ζυγῶ ὑποβαλεῖν καὶ δουλεῖα, καὶ τὰς ἀγίας ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐνθα ἐπροσκυνεῖτο ἡ ἄγια τριας καὶ ἐδοξολογεῖτο τὸ πανάγιον, καὶ ὅπου οἱ ἄγγελοι ἠκούοντο ὑμνεῖν τὸ θεῖον καὶ τὴν ἔνσαρκον τοῦ θεοῦ λόγου οἰκονομίαν, βούλεται 5 ποιῆσαι προσκύνημα τῆς αὐτοῦ βλασφημίας καὶ τοῦ φληναφοῦ αὐτοῦ ψευδοπροφήτου Μωάμεθ, καὶ κατοικητήριον ἀλόγων καὶ καμῆλων. λοιπόν, ἀδελφοὶ καὶ συστρατιῶται, κατὰ νοῦν ἐνθυμήθητε ἵνα τὸ μνημόσυνον ὑμῶν καὶ ἡ μνήμη καὶ ἡ φήμη καὶ ἡ ἐλευθερία αἰωνίως γενήσῃται.”

10 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς ἐν τοῖς δεξιῶς μέρεσιν ἰσταμένους ἔφη “Ἑνετοὶ εὐγενεῖς, ἀδελφοὶ ἡγαπημένοι ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ, ἄνδρες ἰσχυροὶ καὶ στρατιῶται δυνατοὶ καὶ ἐν πολέμοις δοκιμῶτατοι, οἱ διὰ τῶν ἐπιβλασφημιῶν ὑμῶν 15 ῥομφαίων καὶ χάριτος πολλάκις πληθὸς τῶν Ἀγαρηνῶν ἐθάνατώσατε, καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ποταμειδῶς ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν ἔρρευσεν, τῇ σήμερον παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα τὴν πόλιν ταύτην τὴν εὐρισκομένην ἐπὶ τοσαύτῃ συμφορᾷ τοῦ πολέμου ὀλοψύχως καὶ ἐκ μέσου ψυχῆς γένητε ὑπερασπισταί. οἴδατε γὰρ καλῶς, καὶ δευτέραν πατρίδα καὶ μητέρα αὐτὴν ἀεννάως 20 εἶχετε· διὸ καὶ ἐκ δευτέρου πάλιν λέγω καὶ παρακαλῶ ἵνα ἐν αὐτῇ ὥρα ὡς φιλόπιστοί τε καὶ ὁμόπιστοι καὶ ἀδελφοὶ ποιήσητε.” εἶτα στραφεὶς ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι λέγει τοῖς Λιγουρίταις “ὦ Λιγουρίται, ἐντιμῶτατοι ἀδελφοὶ, ἄνδρες

9. αἰώνιος P

15. ποταμηθὸν Alterus

conatur et reginam urbium subiugare in servitutumque redigere, atque sanctas ecclesias nostras, ubi sancta trinitas adorabatur et sanctissimum celebrabatur numen, ubi angeli divinam mentem et in carne susceptam dei verbi oeconomiam canentes audiebantur, in fanum blasphemiae suae et garruli prophetae Mohametis et brutorum camelorumque habitaculum convertere cogitat. verum, fratres et commilitones, cogitate cum animis vestris, quo pacto memoriam nostri et famam et libertatem perpetuam consequamini.”

Tum ad Venetos conversus, qui a dextris adstant, “Veneti,” inquit, “illustres, fratres in Christo deo dilecti, viri fortes et milites strenui et belle probatissimi, qui gladiis vestris micantibus et divina gratia saepe magnas Agarenorum strages edidistis, quorum sanguis fluminis instar de manibus vestris defluxit, hodie vos obsecro, ut urbem hanc, in tanta belli calamitate versantem, ex animo et intimo pectore defendatis. scitis enim ipsi, hanc vos alteram patriam et matrem semper habuisse: quare iterum vos obsecro, ut in ipso rerum discrimine amicos et fidei socios et fratres vos praestetis.” deinde ad sinistram versus, Ligures ita allocutus est “Ligures, fratres honora-

πολεμισται και μεγαλοκαρδιοι και φημιστοι, καλωσ οιδατε και γινωσκετε οτι η δυστυχησ αυτη πολισ παντοτε ουκ εμοι μονον υπηρχεν, αλλα και υμιν δια πολλα τινα αιτια. υμεις μιν πολλακις μετα προθυμιασ αυτη εβοηθησατε, και συνδρομη υμετερα ελυτρωσατε απο των Αγαρηων των αυτησ εναν-5 τίων. τα νυν παλιν ο καιροσ εστιν επιτηδειοσ ινα δειξητε εις βοηθειαν αυτησ την Χριστω αγαπην και ανδριαν και γενναιοτητα υμων." και πληθυντικωσ στραφεισ προς παντασ ειπεν "ουκ εχω καιρον ειπειν υμιν πλειονα. μονον το τεταπεινωμενον ημετερον σκηπτρον εις τασ υμων χειρασ ανατι-10 θημι, ινα αυτο μετ' ευνοιασ φυλαξητε. παρακαλω δε και τουτο και δεομαι τησ υμετερασ αγαπησ, ινα την πρεπουσαν τιμην και υποταγην δωσητε τοις υμετεροισ στρατηγοις και δημωρχοις και εκατονταρχοις, εκαστοσ κατα την ταξιν αυτου και τάγμα και υπηρεσιαν. γνωρισατε δη τουτο. και εαν εκ 15 καρδιασ φυλαξητε τα οσα ενετειλαμην υμιν, ελπίζω εις θεον ωσ λυτρωθειμην ημεισ τησ ενεστωσησ αυτου δικαιασ απειλησ. δευτερον δε και ο στεφανοσ ο αδαμαντινοσ εν ουρανοις εναποκειται υμιν, και μνημη αιωνιοσ και αξιοσ εν τω κοσμω εσεται." και ταυτα ειπων και την δημηγοριαν τελωσασ και 20 μετα δακρυων και στεναγμων τον θεον ευχαριστησασ, οε παντες ωσ εξ ενοσ στοματος απεκριναντο μετα κλαυθμου λεγοντες "αποθανωμεν υπερ τησ Χριστου πιστεωσ και τησ πατρι-

17. δικαιασ αυτου οργησ P

18. αμαραντινοσ P

lissimi, viri bellicosi, generosi et nobiles, non ignoratis, infelicem hanc urbem semper non meam solius, sed etiam vestram fuisse multis de causis. vos saepe studiose ei opem tulistis, et auxilio vestro liberastis eam ab Agarenis, eius hostibus. nunc rursus tempus adest opportunum, quo ope ferenda illam in Christo caritatem, fortitudinem ac magnanimitatem vestram comprobetis." postremo ad omnes simul conversus "non est tempus," inquit, "pluribus vos alloquendi. tantummodo sceptrum nostrum dignitate sua exutum manibus vestris commendo, ut studiose a vobis custodiatur. hortor autem et caritatem vestram obsecro, ut quem decet honorem et obedientiam militibus vestris, tribunis et centurionibus, secundum suum quisque ordinem et manipulum, praebeatis: scitote, hoc quoque esse muneris vestri. quodsi ex animo feceritis, quae vobis mandavi, deo confisus spero, minis et periculis iure ab eo in nos intentis nos liberatum iri. deinde corona adamantina in coelo vos manet, et memoria vestri perpetua et eximia in orbe terrarum erit." his verbis quum finem dicendi fecisset et cum lacrimis gemitibusque deo gratias egisset, cum-

Καὶ ἀναβάς ἐφ' ἵππου ἐξήλθομεν τῶν ἀνακτόρων περιε-
 χόμενοι τὰ τείχη, ἵνα τοὺς φύλακας διεγείρωμεν πρὸς τὸ φυ-
 λάττειν ἀγρύπνως. ἦσαν δὲ πάντες ἐπὶ τοῖς τείχεσι καὶ πύρ-
 γοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· καὶ αἱ πύλαι πῦσαι ἦσαν κεκλεισμέ-
 ναι ἀσφαλεστάτα, δι' ὧν οὐ δυνατόν ἦν ἐξελθεῖν τινὰ ἢ εἰς-5
 ελθεῖν. ὡς δὲ ἦλθομεν ἐν τοῖς Καλιγαρίοις ὥρα πρώτη τῆς
 ἀλεκτροφωνίας, κατιόντες τῶν ἵππων ἀνῆλθομεν εἰς τὸν πύρ-
 γον, καὶ ἠκούσαμεν συχνῶς ὀμιλεῖν καὶ θόρυβον μέγαν ποιεῖν
 ἔξωθεν ἐπιτήδειον, καὶ εἶπον ἡμῖν οἱ φύλακες ὅτι δι' ὅλης
 τῆς νυκτὸς οὕτως ποιοῦσιν· ἦσαν γὰρ σύρροντες τὰ ὄσα τῶν 10
 ὄργάνων πρὸς τειχομαχίαν ἡτοιμασται, φέροντες αὐτὰ ἐγγὺς
 τοῦ ὄργουματος. ἐπὶ τούτοις σαλεύονται καὶ τῶν ἡόνων τὰ
 μέγιστα τῶν ἀντιπάλων σκάφη, καὶ αἱ τριήρεις καὶ αἱ γέφυ-
 ραι ἐν τῷ λιμένι τοῖς τείχεσι καὶ ταῖς ἀκταῖς προσπελαΐζουσι
 περὶ δὲ δευτέραν ἀλεκτροφωνίαν ἄνευ σημείου τινός, καθὼς 15
 καὶ ἄλλαις ἡμέραις προεποιοῦν, τὸν πόλεμον ἀνῆψαν μετὰ με-
 γάλῃ σπουδῇ καὶ βίᾳ. ἐπροώρισεν οὖν ὁ ἀμηνῶς ἵνα πάν-
 τες οἱ μὴ ὄντες τοσοῦτον ἔμπειροι ἐν πολέμοις καὶ τινες γέ-
 ροντες καὶ νέοι ἐν πρώτοις τὸν πόλεμον ἀνάψωσι καὶ τὴν
 συμπλοκὴν ποιήσωσιν, ἵνα ἡμᾶς ὀλίγον κοπιᾶσσωσι καὶ οἱ 20
 πλέον ἰσχυροὶ καὶ ἀνδρεῖοι καὶ ἔμπειροι τοῦ πολέμου μετὰ
 πλείονος θάρρους καὶ προθυμίας καθ' ἡμῶν ἔλθωσι. καὶ
 ταῦτα ἐγένετο, καὶ ὁ πόλεμος καὶ ἡ συμπλοκὴ ὡς κάμινος
 ἀνῆψε. καὶ οἱ ἡμέτεροι γενναίως ἀντέλεγον καὶ κακῶς ἀν-

5. ἀσφαλεστάτως P

6. καλλιγαρίοις M

14. ἐν] αἱ ἐν P

Consensus equis, e palatio egredimur et obimus moenia, ad vi-
 giles excubias custodes excitatum. erant omnes in muris et turribus
 ea nocte, et portae tutissime clausae, per quas nemo aut exire aut
 intrare posset. ubi in Caligaria venimus sub primum cantum galli,
 ex equis descendimus atque ascendimus in turrim. ibi foris crebros
 colloquentes et magnum strepitum audivimus, dixeruntque custodes,
 per totam noctem ita fieri. quippe quidquid instrumentorum ad op-
 pugnandos muros paratum erat, ad fossam comportabant. interim etiam
 in litoribus omnia fervent: maxima hostium navigia, triremes et pontes
 in portu exstructos moenibus et litoribus admoventur. circa secundum
 galli cantum sine ullo signo, quemadmodum etiam superioribus diebus fe-
 cerant, oppugnationem impense et summo conatu ordiuntur. praeceperat
 autem amarus, ut qui rei militaris minus periti essent et senes quidam
 et adolescentes pugnam committerent, quo nos aliquantum fati-
 garent, et validiores, fortiores et bello exercitatiores maiori audacia
 et alacritate nos aggredirentur. fiebat ita, ac proelium et conflictus

τοὺς ἐδεξιοῦντο καὶ ἐκ τῶν τειχῶν ἀπεκρήμνιζον, καὶ τινα
 τῶν πολεμικῶν ὄργάνων καὶ σκευῶν τῶν ἐναντίων κατέσπα-
 σαν· καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν θάνατος ἐγγόνοι, καὶ
 μάλιστα ἐκ τοῦ τῶν Τούρκων μέρους. ὡς δὲ οἱ ἀστέρες τοῦ
 5 οὐρανοῦ ἀρχὴν ἐποίουν μὴ φαίνεσθαι, τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας
 ἀνυγάζοντος, καὶ ἐκ τῶν ἀνατολῶν τὸ ῥοδοειδὲς τῆς πρωΐας
 ἀνέφαιεν, πᾶν τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων ὡς σχοίνισμα ἐν
 ἐγγόνοι ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους τῆς πόλεως ἕως τοῦ ἑτέρου. καὶ
 τὰ ὄργανα τὰ πολεμικά, τύμπανά τε καὶ ἄλλα κεράτινα καὶ
 10 πᾶν ἕτερον, κρούσαντες καὶ φωναῖς ἰσχυραῖς ἀλαλάζοντες εἰς
 τὰς ἐλεβόλους πάσας τὸ πῦρ ἐνέβαλον, καὶ πάντες ὁμοθυμα-
 δὸν ἐν ἐνὶ καιρῷ καὶ ὥρα διὰ τε χέρσου καὶ θαλάσσης τὴν
 ἐμβολὴν καὶ σύρρηξιν τοῦ πολέμου καὶ συμπλοκὴν ἐποίησαν.
 Θαρσαλέοι δὲ τινες πολεμητόρες τὰς μηρινθῶδεις κλίμακας B
 15 ἐπανίονσι. τὰ δὲ βέλη παντοῖα κατὰ τῶν ἐν τοῖς πύργοις
 ἀφίετο. καὶ ὥραις μὲν δύο ἢ μάχῃ ἐνεστήκει στενοῦσα καὶ
 φρικαλέα, ἣν δὲ πως τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπικρατέστερα· καὶ
 γὰρ αἱ κλίμακοφόροι τριῆρεις σὺν τῇ γεφύρᾳ ἄπρακτοι τῶν
 τειχῶν τῶν ὑδραίων ἀπεκρούσθησαν, καὶ τὰ τῶν λίθων ἐκ
 20 τῆς πόλεως ἀφετήρια πλείστους τῶν ἐναντίων Ἀγαρηνῶν
 διέφθειραν, καὶ ἐκ τῆς χέρσου μέρους τὰ ὅμοια τοῖς ἐναν-
 τίοις καὶ χειρὸν ἐδεξιώσαντο. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ξένον,
 ὥσπερ νεφέλη σκοτεινὴ καλύπτουσα τὸν ἥλιον καὶ τὸν οὐρα-

9. κεράτια P

11. τηλεβόλους P

camini instar exarsit. nostri fortiter resistebant, male eos excipiebant
 et de moenibus deturbabant, et nonnullas machinas et instrumenta
 bellica eorum diffringebant, et, quum utrimque caderent, e Turcis
 tamen plures cadebant. ubi autem stellae in coelo micare cessarunt,
 lucescente lumine diei, et ab oriente rosea aurora comparuit, omnibus
 hostium multitudo perinde ac funis ab una parte urbis ad alteram
 pertinuit. organis bellicis, tympanis, tubis corneis, reliquis omnibus
 strepentes et magno frementes clamore, in omnes helepoles, igne con-
 iecto, cuncti concorditer, eodem tempore et hora, terra marique im-
 pressionem faciunt et pugnam lacessunt. quidam audaciores bellatores
 per scalas stuppeas ascendunt. omnis generis tela in eos, qui in tur-
 ribus erant, coniciuntur. horas duas acriter et horribiliter pugnatum
 est, ac superior forsann erat res Christiana. nam triremes, quibus sca-
 lae portabantur, cum ponte re infecta a muris maritimis repulsae
 sunt, et saxa ex urbe iactata Agarenorum plurimos extinxerunt, at-
 que e terra similiter ac peius etiam hostes excipiebant: eratque videre
 novum spectaculum, solem et coelum tanquam obscura nube involu-

νόν. καὶ τὰς κατασκευασθείσας μηχανὰς μετὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς
 ῥίπτοντες τοὺς ἐναντίους ἔκαιον, καὶ τὰς ἀναβάθμιας καὶ κλίμα-
 κας μετὰ τῶν ἀναβαινόντων λίθοις βαρεῖς ἄνωθεν ἀκοντίζον-
 τες κατέκοπτον, καὶ μετὰ ἐλεβολίσκων καὶ τόξων ἀπεδίωχον
 καὶ ἐνθ' ἂν τὸ πλῆθος ἐθεώρουν, ἐκείσε ταῖς ἐλεβόλεσι πῦρ⁵
 ἐνέβαλλον καὶ πολλοὺς ἐπληττον καὶ ἀπέκτεινον. οἱ δὲ ἐναν-
 τιοὶ ἔκ τε τοῦ κόπου τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀντιστάσεως τε-
 σοῦτον ἀγανακτήσαντες ὥστε ὀπισθεν ὀλίγον ἤθελον στρέψαι,
 ἵνα ἀναψυχὴν λάβωσιν· οἱ δὲ τζαουσίδες καὶ ραβδοῦχοι
 τῆς αὐτῆς μετὰ ῥάβδων σιδηρῶν καὶ βουνεύρων ἐνέταπτον,¹⁰
 ἵνα μὴ δίδωσι νῶτα τοῖς ἐχθροῖς. τίς διηγήσεται τὰς τότε
 φωνὰς καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τῶν πληγέντων διαμφορὰ τὸ οὐαί;
 ὄθεν ἕως τῶν οὐρανῶν ἀνέβαινον αἱ φωναὶ καὶ ὁ κρότος. καὶ
 τινες μὲν ἐκ τῶν ἡμετέρων θεωροῦντες αὐτοὺς οὕτως πάσχον-
 τας μετὰ φωνῶν μεγάλων ἔλεγον “ταῦτα πολλὰκις ποιήσαν-¹⁵
 τες κακῶς ἀπεκρούσθητε.” αὐτοὶ δὲ μετὰ βίας τὴν ἀνδρίαν
 αὐτῶν θέλοντες δεῖξαι ἐπὶ τὰς κλίμακας πάλιν ἀνέβαινον.
 ἄλλοι δὲ τινες τολμηροὶ καὶ ἰσχυροὶ καὶ δραστικοὶ ἐπὶ τῶν
 ὤμων εἰς τοῦ ἐτέρου ἀνέβαινε, καὶ ἄλλος πάλιν ἐπὶ τῶν ὤμων
 τοῦ δευτέρου ἀνῆρχετο ὅπως ἐδύνατο, ἵνα ἄνω ἐν τοῖς τείχεσιν²⁰
 ἔλθωσι. καὶ ταῦτα πάντα ποιοῦντες σφοδρῶς καὶ βιαίως
 συρρηγγυται περὶ τὰς εἰσόδους καὶ ἀνόδους μάχη καρτερὰ,
 καὶ τὰ ἕξιφθ' ἐσπασμένοι συνεπλέκοντο, φόνος δὲ πολὺς ἦν

2. κατὰ τῶν ἐναντίων P

4. καὶ τηλεβολίσκοις καὶ τόξοις P

13. ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν P

17. θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες δεῖ-

ξαι M

23. σπασάμενοι P

tum. machinis igne Graeco instructis iaculantes, hostes concrema-
 bant; scalae et qui eas ascendeabant, molaribus desuper iactis detur-
 babantur et iaculis sagittisque repellebantur, et ubi confertos hostes
 videbant, eo helepolibus ignem iaculati multos vulnerabant et interfici-
 ebant. hostes autem labores belli et nostrorum renisus ita aegre tu-
 lerunt, ut nonnihil recedere vellent ad recreandas vires. verum tza-
 sides et lictores aulae virgis ferreis et scorteis eos urgebant, ne ho-
 sti terga darent. quis voces et clamores et vulneratorum utrimque
 gemitus verbis assequatur, unde ad sidera penetraret strepitus? qui-
 dam de nostris, quum ita hostes affectos viderent, clamabant “saepe
 hoc conati, male semper repulsi estis,” ad quae illi, virtutis ostent-
 andae cupiditate, scalas rursus ascendeabant. alii audaces, strenui et
 prompti viri alter in alterius humeros et in huius humeros tertias,
 qui posset, ascendeabant, ut sic muros superarent. haec omnia dum
 fiunt, vehementer et acriter circa aditus et ascensus proelium com-
 missum, et strictis ensibus pugnatum est, magnaue utrimque fiebat

ἐκατέρωθεν. κλινομένης δὲ ἤδη τῆς ἡμῶν παρατάξεως Θεό-
 φίλος μὲν ὁ Παλαιολόγος καὶ Δημήτριος ὁ Καντακουζηνὸς
 ἄνδρες ἄριστοι προπηδήσαντες νικῶσι τοὺς Ἀγαρηνοὺς καὶ
 τρέπουσι καὶ ἐκ τῶν τειχῶν καὶ τῶν κλιμάκων κακῶς ἀπε-
 5 κρήμνισαν καὶ διεσκέδασαν. τότε οὖν καὶ ἕτεροι οἱ διατε-
 ταγμένοι εἰς βοήθειαν ἔφθασαν. ἐκεῖ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔφιππος
 εὐρεθεὶς καὶ τοὺς στρατιώτας ἀναθαρρύνων καὶ ἐγείρων, ἵνα
 προθύμως μάχωνται, ἔλεγεν “ὦ συστρατιῶται καὶ ἀδελφοί,
 σῆτε ἀνδρείως, παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ
 10 Θεοῦ, ὅτι τὰ νῦν θεωρῶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ἀρχὴν λαμ-
 βάνειν συγκοπὴν ποιῆσαι, καὶ ὀλίγον διασκεδάζονται, καὶ οὐ
 κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν καὶ συνήθειαν ἔρχονται, καὶ ἡ νίκη
 ἄλλοιζω εἰς Θεὸν τοῦ εἶναι ἡμετέρα. λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε,
 ὅτι ὁ πολύτιμος στέφανος ὑμῖν ἔσεται, οὐχὶ μόνον φθαρτὸς
 15 καὶ γῆινος ἀλλὰ καὶ ἐπουράνιος. ὁ Θεὸς ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πο-
 λεμεῖ, δειλιὰ κατέχει τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβῶν.”

Καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως λέγοντος, Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιαν-
 νὸς ὁ καὶ στρατηγὸς ἐπλήγη τόξου βέλει ἐν τοῖς σκέλεσιν ἐπὶ
 τὸν δεξιὸν πόδα. αὐτὸς δὲ ὁ τοσοῦτον ἔμπειρος ὢν πολέ-
 20 μου, ὡς εἶδε τὸ αἷμα ῥέειν ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὄλος
 ἠλλοιωθῆ, καὶ ἦν προέδειξεν ἀνδρίαν ἐκ τοῦ φόβου ἔχασε,
 καὶ ἀνοφελῶς μετὰ ταῦτα ἔπραξε. ὃς ἀνεχώρησεν ὄθεν ἦν.

3. προσπηδήσαντες P 9. γενναίως P 12. τὴν νίκην ἑ-
 πίζω εἰς Θεὸν εἶναι ἡμετέραν P

caedes. inclinante iam acie nostra, Theophilus Palaeologus et Deme-
 trius Cantacuzenus, viri fortissimi, prosiluerunt, Agarenos vicerunt
 et fugarunt atque e moenibus male deturbatos disperserunt. tum etiam
 alii, qui illic dispositi essent, ad auxilium advolarunt. imperator, qui
 forte ibi aderat in equo, milites, ut strenue dimicarent, his verbis
 cohortatus est. “commilitones et fratres, per misericordiam dei vos
 rogo, state viriliter, quandoquidem hostium copias nunc viribus la-
 bascere et paulatim dissipari nec ordine et more suo incedere video,
 ac, deo confusus, spero, victoriam nostram fore. ac gaudete, fratres,
 quoniam corona pretiosissima vobis reposita est, non fluxa et terrena
 solum, sed etiam coelestis. qui pro nobis pugnat deus, impiorum
 copias formidine cohibet.”

Haec dicente imperatore, Iohannes Iustinianus dux sagitta vul-
 neratus est in dextero pede. vir rei militaris tam egregie peritus, ubi
 sanguinem e corpore profluentem vidit, totus mutatus, quam ante
 ostenderat virtutem, statim pavore abiicit, nec quidquam postea ope-
 rae navavit, sed loco, in quo erat, relicto, cum silentio discessit,
 medicum quaerens, nec memor fortitudinis et dexteritatis, quam a

μετὰ σιωπῆς διήραχτο ζητῶν ἰατρούς, μὴ μνημονεύων τῆς γενναιότητος καὶ ἐπιδειξιότητος ἣν ἀρχῆθεν ἔδειξε. καὶ οὐκ εἶπε τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ οὐδέν, οὔτε ἀντ' αὐτοῦ εἶασέ τινα ἕτερον, ἵνα μὴ ἡ γεγонуλα σύγχυσις γένηται καὶ ἀπώλεια. στραφέντες δὲ οἱ στρατιῶται καὶ μὴ ἰδόντες τὸν στρατηγόν, 5 διὰ τοῦ ῥηθέντος λόγου ὅτι ἔφυγεν εἰς ταραχὴν καὶ δειλίαν μεγάλην ἐνέπεσον. ὁ οὖν βασιλεὺς κατὰ συγκυρίαν πάλιν ἐκέῃσε εὐρεθεῖς ὄρα τούς στρατιώτας συγκεχυμένους καὶ μεστούς φόβου ὡς πρόβατα διωκόμενα, καὶ μαθὼν τὸ αἷτιον καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ἰουστινιανὸν ἰδὼν φεύγοντα ἐγγί- 10 σασ αὐτῷ λέγει "ἀδελφέ, τί τοῦτο πεποίηκας; στρέψον ἐν τῷ διαταξαμένῳ σου τόπῳ. ἡ πληγὴ αὕτη ὀλίγον τί ἐστι. στρέψον, ὅτι τὰ νῦν ἡ πλείων ἀνάγκη ἐστίν. ἡ πόλις εἰς χεῖράς σου κρέμεται, ἵνα λυτρώσῃς αὐτήν." πολλὰ δὲ εἰπόντος τοῦ βασιλέως αὐτῷ οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἐν τῷ Γαλατᾷ περὶ- 15 σασ αἰσχυρῶς ἐκεῖ τελευτᾷ ἐκ τῆς πικρίας καὶ περιφρονησεως. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἰδόντες τὴν τοσοῦτην σύγχυσιν τῶν ἡμετέρων θάρσος ἔλαβον. ἐκεῖ καὶ ὁ Σογὰν μπασιᾶς παρὼν τοῖς ἰαννιτζαρίοις καὶ τοῖς ἑτέροις διαλεχθεὶς ἐπήγειρεν αὐτῶν τὰ φρονήματα. καὶ τις ἰαννιτζαρις τοῦνομα Χασίνης (ἐκ τοῦ 20 Λουπαδίου ὁ γιγαντώδης ὠρμητο λένδρος) ὑπὲρ κεφαλῆς τῆ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸν θυρεὸν βαλὼν, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ ξίφος ἀσπασάμενος, ἐπὶ τὸ τεῖχος, οὗ ἐθεώρει τὴν σύγχυσιν, ἐχώρησεν.

5. στρ. ἀλλὰ μᾶλλον ἐρρέθη λόγος ὅτι P
γιγαντώδης P

21. λοπαδίου P

principio praestiterat: nec vero iis, qui aderant, ullum verbum fecit, aut sui vicarium reliquit, quo impediretur, quae secuta est, confusio et pernicies. conversi enim milites, quum ducem non conspiciunt, sed fugisse audiunt, in perturbationem et metum ingentem inciderunt. rursus forte aderat imperator: qui ubi milites perturbatos et plenos timore, velut oves bestiis agitatae, vidit, causam edoctus et Iustinianum profugum animadvertens, sic eum aggreditur: "mi frater," inquit, "quid istud agis? redi in locum tuum: plaga ista modica est: redi, amabo te: gravior enim nunc necessitas urget. urbs in manibus tuis est, a te servanda est." alia plura monenti imperatori nihil respondit, sed Galatam traiectus, ibidem in contemtionem adductus, moerore obiit. interim Turcae, animadversa tanta nostrorum perturbatione, receperunt animos; atque Sogan basias iannitzaros aliosque adhortatus erexit. iannitzarus quidam, nomine Chasanes, Lupadio oriundus, ingenti corporis magnitudine, sinistra manu supra caput scutum protendens, dextra gladium stringens, ad murum, qua turbatos nostros vidit, pro-

ἔποντο δὲ αὐτῇ καὶ ἕτεροι ὡσεὶ τριάκοντα, τὴν ἀνδρίαν ζηλώσαντες. οἱ δὲ ἀναπομείναντες ἡμέτεροι ἐν τῷ τείχει κατεκόντιζον αὐτούς καὶ βέλεσιν ἔβαλλον καὶ λίθους ὑπερμεγεθεῖς ἐκύλιον κατ' αὐτῶν· δέκα καὶ ὀκτὼ ἐξ αὐτῶν ἀπεκρήμνισαν.
 5 ὁ δὲ Χασάνης οὐ πρότερον ἐπέσχε τὴν ὀρμὴν ἢ ἀνελθεῖν ἐν τοῖς τείχεσι καὶ τρέψασθαι τοὺς ἡμετέρους. ἤνικα γοῦν ἐκράτησε τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἀκολουθήσαντες ἀνήρχοντο εἰς τὸ τεῖχος. καὶ τοὺς ἀναβαίνοντας οὐκ ἔφθασαν κωλύειν οἱ ἡμέτεροι διὰ τὴν ὀλιγότητα· οἱ δὲ πολέμιοι
 10 πλήθος ἦσαν. τοῖς δὲ ἀναβῦσι συμπλέκοντες ἐμάχοντο, καὶ ἦν οὐκ ὀλίγος αὐτῶν ὁ φόνος. καὶ ὁ Χασάνης μαχόμενος προσπαισθεῖς πέτρα τινὶ κατέπεσεν. ἐπιστραφέντες δὲ οἱ ἡμέτεροι καὶ ἰδόντες αὐτὸν κείμενον πέτραις ἔβαλλον πάντοθεν· ὁ δὲ εἰς γόνυ διαναστὰς ἡμύνητο, ὑπὸ δὲ τοῦ πλήθους
 15 τῶν τραυμάτων παρείθη τὴν δεξιὰν καὶ κατεχώσθη τοῖς βέλεσι. καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἀπεκτάνθησαν καὶ ἐπλήγησαν καὶ ἔνεκεν τῶν τραυμάτων πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐκομίσθησαν. εἶτα τοσοῦτον ἀναβὰν τὸ πλήθος τῶν πολεμίων τοὺς ἡμετέρους διεσκέδασαν, καὶ ἀφέντες τοὺς ἔξωθεν τείχους ἔσωθεν
 20 διὰ τῆς πύλης ἔβαινον καταπατιῶντες εἰς τὸν ἕτερον. ταῦτα δὲ οὕτως ἔχοντα καὶ φωνὴ τις ἐρρέθη ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν καὶ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ λιμένος “εἶλω τὸ φρούριον, καὶ τὰ στρατήγεια καὶ τὰ σημεῖα ἄνωθεν ἐν τοῖς πύργοις ἔστησαν.” καὶ ἡ φωνὴ τοὺς ἡμετέρους ἐτρέψατο, τοὺς δὲ πολεμίους ἀνε-

14. ἐμύνητο M, ἐσημαίνετο P
 φωνῇ] τὸ στρατήγημα P

16. ἐπνίγησαν P

24. ἡ

cessit, circiter triginta virtutis aemulis sequentibus. nostri manserunt in muro, eosque iaculis et grandibus saxis exceperunt atque decem et octo deturbarunt. verum Chasanes non prius remisit impetum, quam, escenso muro, nostros fugaret. postquam igitur auso potitus est, etiam multi alii, eum secuti, in murum evadebant, quos nostri propter paucitatem prohibere non poterant, quum hostium magnus numerus esset. proelium tamen cum iis, qui ascenderent, commiserunt et non exiguam in eos ediderunt caedem. ipse Chasanes, inter pugnandum saxo offensus, procubuit. quem quum conversi nostri iacentem vident, lapides undique in eum coniciunt. ille in genua enisus, pugnabat, sed mox plagarum multitudine manibus elanguit et telis obrutus est. multi item alii aut occisi, aut vulnerati et propter plagas in castra asportati sunt. tandem hostes catervatim muro potiti, nostros dissiparunt, qui, relictis exterioribus moenibus, per portam in urbem irrumpentes invicem se conculcabant. haec dum aguntur, intus et extra et ad portum clamatur “capta est arx, signa et

θάροννα· και ἀλαλάξαντες φωνὰς πολλὰς και προδίμως
ἀνευ φόβου οἱ πάντες ἐπὶ τὰ τείχη ἀνέβαινον.

Ὡς οὖν εἶδεν ὁ δυστυχῆς, ὁ βασιλεὺς και αὐθέντης μου,
Βδακρυχέων ἐπαρακάλει τὸν θεόν, και τοὺς στρατιώτας ἵνα
μεγαλοψυχῆσωσι προέτρεπε· και οὐκ ἦν συνδρομῆς και βοή-
θειάς ἐλπίς οὐδεμία. ὁ δὲ τὸν ἵππον κεντήσας δραμῶν ἔφθα-
σεν ἔνθα τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβῶν ἤρχετο, και ὡσπερ ὁ Σαμ-
ψὸν ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἐποίει, και τοὺς ἀσεβεῖς ἐν τῇ
πρώτῃ συμπλοκῇ ἐκ τῶν τείχων ἀπεκρήμισεν, ὡς ἰδεῖν θαν-
μα ξένον τοὺς ἐντυχόντας και βλέποντας. βρυχώμενος ὡς ἰο-
λέων και τὴν ῥομφαίαν ἐσπασμένην ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ πολ-
λοὺς τῶν πολεμίων ἀπέσφαξε· και τὸ αἶμα ποταμηδὸν ἐκ
τῶν ποδῶν και τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἔρρεε. και ὁ προρρηθῆς
Δὸν Φραγκίσκος ὁ Τολέδος ὑπὲρ τὸν Ἀχιλλεῖα ἐποίησεν· ἐν
τοῖς δεξιῶς τοῦ βασιλέως ἔτυχε, και ὡς τις ἀετὸς μετὰ ὄνυ-
χων και στόματος τοὺς ἐναντίους κατέκοπτεν. ὁμοίως και
Θεόφιλος ὁ Παλαιολόγος, ὡς εἶδε τὸν βασιλεῖα μαχόμενον και
τὴν πόλιν κινδυνεύουσαν, μεγαλοφῶνως μετὰ κλαυθμοῦ κρᾶ-
ξας εἶπε “θέλω θανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν,” και συρρήξας ἑαυτὸν
ἐν μέσῳ μετὰ κραυγῆς τοὺς ὄσους εὗρε πάντας διεσεκέδασε
και διεσκορπίσε και ἐθανάτωσεν. ἀλλὰ και Ἰωάννης ὁ Δαλ-
μάτης ἐκεῖ παρῶν ὑπὲρ πάντα στρατιώτην γενναίως τοῖς πο-

6. κεντήσας P

vexilla sublime in turribus elata.” quae vox nostros fugavit, hostes
erexit, qui magno clamore et impetu, nullo timore, in muram
ascendunt.

Haec quum videt miser imperator, dominus meus, cum lacrimis
deum precatur, et milites, ut generose pugnent, impellit: at nulla
iam opis et auxilii spes erat. itaque ipse equo concitato advolat, qui
irruerat hostium turba, et quemadmodum Sampso hostes prostravit,
ita impios primo impetu e moenibus deturbat, ut qui aderant et vi-
debant, mirum cernerent spectaculum. leonis instar fremens, et dextra
gladium strictum tenens, multos hostes trucidavit, ac sanguis in mo-
dum fluminis e pedibus et manibus eius profuebat. dominus Franci-
scus autem, Toledus, quem supra nominavi, ipsum superavit Achillem,
ad dextram imperatoris dimicans et aquilae instar unguibus et ore
hostes concidens. similiter Theophilus Palaeologus, ut imperatorem
decertantem et urbem periclitantem vidit, magna voce et lacrimans
clamavit “mori quam vivere malo,” et impetu facto in medios hostes,
quotquot invenit, disiecit, dissipavit, occidit. at enim Iohannes Dal-
mata quoque, ibi praesens, prae reliquis militibus generose adversus

λεμίους συμπλέκετο. καὶ οἱ ἐντυχόντες καὶ βλέποντες ἐθαύ-
μαζον περὶ τῆς ἰσχύος καὶ γενναιότητος τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν.
καὶ δὶς καὶ τρίς τῆς ἐμβολῆς καὶ συρρηξέως τε καὶ συμπλο-
κῆς γενομένης μεγάλως τοὺς ἀσεβεῖς ἐτρέψαντο καὶ πλῆθος
5 ἀπέκτειναν καὶ ἐτέρους ἐκ τῶν τειχῶν ἀπεκρήμνιζον, καὶ ἀγω-
νιζόμενοι σφοδρῶς καὶ συμπλεκόμενοι ἀπεκτάνθησαν, καὶ πο-
λὸν φρόνον εἰς τοὺς πολεμίους πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ἐποίησαν
οὕτως. καὶ ἕτεροὶ τινες στρατιῶται οὐκ ἀγενεῖς μαχόμενοι
ἐν τῇ τόπῃ ἐκείνῃ καὶ αὐτοὶ ἀπεκτάνθησαν πλησίον τῆς πύ-
10 λης τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ, ὅπου τὴν ἐλέβολιν ἐκείνην κατεσκευά-
σαν καὶ τὴν μεγάλην ἐλέβολιν ἔστησαν, καὶ τὰ τεῖχη τῆς πό-
λεως χαλάσαντες ἐκείθεν ἐν τῇ πόλει πρῶτον εἰσῆλθον. ἐγὼ
δὲ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ οὐχ εὐρέθην πλησίον τοῦ αὐθεντός μου
τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ προστάξει ἐκείνου εἰς ἐπίσκεψιν δῆθεν ἐν
15 ἄλλῳ μέρει τῆς πόλεως ἤμην.

8. Ἐλθόντων δὲ τῶν Τούρκων καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔσωθεν
τείχεσι Χριστιανούς μετὰ ἐλεβολίσκων καὶ βελῶν καὶ τόξων
καὶ πετρῶν ἐναπολειφθέντας ἐδίωξαν, καὶ ἐγκρατεῖς πάντων
ἐγένοντο, ἄνευ δὲ τῶν πύργων τῶν λεγομένων Βασιλείου Λέον-
20 τος καὶ Ἀλεξίου, ἐν οἷς ἐστήκεισαν οἱ ναῦται ἐκείνοι οἱ ἐκ
τῆς Κρήτης· αὐτοὶ γὰρ γενναίως ἐμάχοντο μέχρι καὶ τῆς
ἕκτης καὶ ἐβδόμης ὥρας καὶ πολλοὺς Τούρκους ἐθανάτωσαν,
καὶ τοσοῦτον πλῆθος βλέποντες καὶ τὴν πόλιν δεδουλωμένην

10. τηλέβολον P 11. ἐλέπολιν P 16. τοὺς ἔσωθεν τοῦ τεί-
χους τῆς πόλεως χρ. P 17. τηλεβολίσκων P

hostes decertavit: ut, qui aderant et videbant, fortissimorum virorum
virtutem et audaciam mirarentur. itaque bis et ter impressione et
pugna facta, impios vehementer fugarunt, multos occiderunt, alios de
muris depulerunt, atque occubuerunt tandem constanter et strenue
pugnantes et magna prius hostium strage data. item alii haud imbel-
les milites eodem loco dimicantes ceciderunt, prope portam sancti
Romani, ubi helepolim illam Turcae fecerant et magnam helepolim
constituerant: qua primum diruto muro, in urbem penetrarunt. ego
illo tempore non versabar circa imperatorem, dominum meum, sed
iussu eius ad lustrandum aliam partem urbis discesseram.

8. Turcae urbem ingressi Christianos intra interiorem murum reli-
quos heleboliscis, iaculis, sagittis, saxis persecuti, et cunctis potiti sunt,
praeter eos, qui in turribus Basilii Leonis et Alexii quae dicebantur
constituti erant, nautas Cretenaes. hi enim ad sextam et septimam
horam strenue pugnabant et multos Turcas interficiebant, quumque
tantam hostium multitudinem et totam urbem subactam viderent, no-

πᾶσαν αὐτοὶ οὐκ ἤθελον δουλωθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἔλεγον ἀποθανεῖν κρεῖττον ἢ ζῆν. Τουρκος δὲ τις τῷ ἀμνηρᾷ ἀναφορὰν ποιήσας περὶ τῆς τούτων ἀνδρίας, προσέταξεν ἵνα κατέλθωσι μετὰ συμβάσεως καὶ ὧσιν ἐλεύθεροι αὐτοὶ τε καὶ ἡ ναῦς αὐτῶν καὶ πᾶσα ἡ ἀποσκευὴ ἣν εἶχον. καὶ οὕτως γε-5 νομένων πάλιν μόλις ἐκ τοῦ πύργου τούτους ἐπεισαν ἀπελθεῖν. καὶ δύο μὲν ἀντάδελφοι Ἴταλοί, Παῦλος καὶ Τρωῖλος τοῦνομα, ἐν τῷ διατεταγμένῳ αὐτοῖς τόπῳ μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν γενναίως ἐμάχοντο καὶ τοὺς πολεμίους κακῶς ἀπε-64 δίδωχον καὶ οὐκ ἀγεννῆ συμπλοκὴν καὶ σύρραξιν ἐποίουν, καὶ 10 φόνος ἦν ἀναμεταξύ, λέγω τῶν δύο μερῶν τῶν μαχομένων καὶ ὑπερμαχούντων. στραφεῖς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὄρων τούτους πολεμίους ἔσωθεν τῆς πόλεως λέγει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ "ὦ φρίξον ἦλιε! ὦ στέναξον γῆ! ἐάλω ἡ πόλις, ἡμᾶς δὲ τοῦ πολεμεῖν παρῆλθεν ἡ ὥρα. ἀλλ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, εἰ 15 δυνάτῳ, φροντίσωμεν."

Καὶ οὕτως ἐγκρατεῖς οἱ πολέμοι πάσης τῆς πόλεως γεγονότες ἡμέρᾳ τρίτῃ, ὥρα ἦν τῆς ἡμέρας β' καὶ ἡμισυ, τοῦ 5 Ἑξᾶ ἔτους, τῆ 10' μηνὸς Μαΐου. καὶ τῶν μὲν προσπιπτόντων ἦν ἀρπαγὴ καὶ αἰχμαλωσία, τῶν δὲ καταλαμβανομένων 20 καὶ ἀνθισταμένων σφαγὴ· καὶ οὐδαμῶς ἡ γῆ ἔντισι τόποις ἐκ τῶν νεκρῶν διεφαίνετο. καὶ ἦν ἰδεῖν θάμα ξένον καὶ θρήνους πολλοὺς καὶ ποικίλους καὶ ἀμετρήτους ἀνδραποδι-

4. συνηβάσεων P
ἐάλω P

7. Ἴταλοι om P

14. γῆ. τί τοῦτο;

luerunt tamen ipsi subigi, sed mortem vita esse praestabiliorem dacebant. de quorum virtute quum Turca aliquis amerae reuantiasset, edixit is, ut ex pacto descenderent et cum navi et omni supellectile sua liberi essent. at sic quoque aegre iis persuaserunt, ut discederent. duo fratres Itali, Paulus et Troilus nominibus, in loco sibi commisso cum aliis multis generose decertantes, hostes acriter repellebant et haud levi dimicabant proelio, et utrorumque, tum pugnantium tum defensantium, caedes edebantur. respiciens autem Paulus hostesque intra urbem conspicatus, ad fratrem conversus "o sol, horresce," inquit, "o tellus, ingemisce! capta urbs est, et pugnandi tempus iam praeteriit. attamen de salute nostra, si qua spes est, cogitemus."

Ita hostes tota urbe potiti sunt die tertio, hora secunda et dimidia, anno 6961, mensis Maii die 29. qui irruerant, rapiebant et captivos faciebant, qui capiebantur et resistebant, maclabantur, atque nonnullis in locis prae cadaverum multitudine non apparebat terra. vidisses novum spectaculum, lamenta multa et varia, rapinas innumeras, quibus mulieres primariae, virgines et deo consecratae, capillis et crinibus a Turcia

σμούς, τῶν εὐγενῶν ἀρχουσῶν καὶ παρθένων καὶ ἀφιερωμέ-
 νων τῷ Θεῷ συρομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τῶν ἐθείρων
 καὶ κόμων καὶ πλοκάμων τῆς κεφαλῆς ἔξωθεν τῶν ἐκκλησιῶν
 μετὰ ὀδυσμῶν ἀνηλεῶς, τὴν βοήν καὶ κλαυθμὸν τῶν παιδων,
 5 τοὺς ἱερούς καὶ ἁγίους οἴκους λεηλατισμένους, τὸ φρικῶδες καὶ
 ἀκουόμενον τίς διηγήσεται; ἦν δὲ τὸ θεῖον αἷμα καὶ σῶμα
 Χριστοῦ κατὰ γῆς χεόμενον καὶ ῥιπτόμενον, καὶ τὰ τιμαλφῆ
 δοχεῖα τούτου ἀρπάζοντες τὰ μὲν διέθρανον τὰ δὲ σῶα ἐνεκολ-
 πίζοντο, καὶ τοὺς ἐγκεκοσμημένους κόσμους ὁμοίως ἐποίουν,
 10 καὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας μετὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων
 πολυτίμων κατεπάτουσαν, καὶ τοὺς κόσμους αἴροντες κλίνας καὶ
 τραπέζας ἐποίουν, καὶ μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν καὶ ἐνδυ-
 μάτων τῶν ἐκ σηρικῶν καὶ χρυσοῦφάντων ὄντων τοὺς ἵππους
 ἐσκέπαζον, καὶ ἄλλοι ἐπ' αὐτοὺς ἦσθιον, καὶ τοὺς πολυτίμους
 15 μαργάρους τῶν ἁγίων κειμηλίων ἀναρπάστοις ἐποίουν, τὰ
 ἁγία λείψανα καταπατοῦντες. καὶ ἕτερα ἀνοσιουργήματα πλε-
 στα ἐποίουν ἄξια θρήνου οἱ τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομοι. ὦ
 τῶν σοφῶν σου κριμάτων, Χριστὲ βασιλεῦ, ὡς ἀνερμήνευτα
 καὶ ἀνεξιχνίαστὰ εἰσι. καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν παμμέγιστον ἐκεῖνον
 20 ναὸν καὶ θεϊότατον τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας, τὸν οὐρανὸν τὸν
 ἐπίγειον, τὸν θρόνον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, τὸ Χερουβικὸν ὄχη-
 μα καὶ στερέωμα δευτέρον, τὴν Θεοῦ χειρῶνποίησιν, τὸ θέα-
 μα καὶ ἔργον ἄξιον, τὸ πάσης τῆς γῆς ἀγαλλίαμα, τὸν ὠραῖον

2. ἀθήρων P
στερέωμα — πόλιν om P

5. ἄλλους P

13. ὄντων om P

22. καὶ

θέαμα τὸ ἄξιον P

atrociter magno eiulatu ex ecclesiis avellebantur. clamores et plora-
 tus puerorum, sanctarum aedium sacrilegia et si quid aliud horren-
 dum, quis haec enarret? erat videre Christi divinum sanguinem et
 corpus in terram effundi et proilici, sacra vasa diripi et partim dif-
 fringi partim integra in sinum abscondi. perinde de ornatu faciebant,
 sanctas imagines, auro, argento et lapillis pretiosis decoratas, concul-
 cabant, et ornamenta spoliantes in lectulos et mensas adhibebant, sa-
 cerdotalibus stolis et vestimentis, tum sericis tum auro intextis, equos
 sternebant aut pro mappis utebantur, pretiosas sacrae gazae margari-
 tas spoliabant, sacris reliquiis humi protritit. alia permulta execra-
 tissima et lacrimis prosequenda facinora praecursores illi antichristi
 patrabant. o sapientissima tua consilia, Christe rex, quam sunt abs-
 condita et inscrutabilia! erat porro videre maximum illud et divi-
 nissimum templum sapientiae dei, coelum terrestre, sellam gloriae
 dei, Cherubicum vehiculum et firmamentum alterum, opus manuum
 dei, spectaculum eximium et totius orbis terrarum lumen, templum
 illud elegans et elegantibus elegantius, intra cuius adyta et supra ab-

καὶ ὠραίων ὠραιότερον· οὐ ἔσωθεν τῶν ἀδύτων καὶ ἄνω-
 θεν τῶν θυσιαστηρίων καὶ τραπεζῶν ἤσθιον· καὶ ἔπινον, καὶ
 τὰς ἀσελεγεῖς γνώμας καὶ ὀρέξεις αὐτῶν μετὰ γυναικῶν καὶ
 παρθένων καὶ παιδῶν ἐπάνωθεν ἐποίουν καὶ ἔπραττον. τίς
 μὴ θρηνήσῃ σε, ἄγιε ναεῖ; καὶ πανταχοῦ πᾶν κακὸν ἦν, καὶ⁵
 πᾶσα κεφαλὴ ἤλαγε. ἐν οἴκοις θρηνοὶ καὶ κλαυθμοί, ἐν τριό-
 δοις ὄδυρμοί, ἐν ναοῖς ὄλοφυρμοί, ἀνδρῶν οἰμωγαί, γυναικῶν
 ὄλολυγαί ἔλκυσμοὶ ἀνδραποδισμοὶ διασπασμοὶ τε καὶ βιασμοί.
 οἱ σεμνοὶ τῷ γένει ἀτίμως περιῆσαν, οἱ πλούσιοι ἀνόσιοι. αἱ
 πλατεῖαι, αἱ γωνίαι κατὰ πάντα τόπον πανταχοῦ πασῶν κα-
 10
 κιῶν ἦν ἐμπλέα· οὐδεὶς τόπος ἀνεξερευνήτος ἢ ἄστυλος ἔμει-
 νεν. ὦ Χριστέ βασιλεῦ, τῆς τότε θλίψεως καὶ στενοχωρίας
 πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, ἣν οἰκοῦσιν οἱ Χριστιανοί, ἐλευθέ-
 ρωσον. καὶ πάντα κῆπον καὶ οἶκον οἱ ἀσεβεῖς οὐκ εἶσαν
 ἀνώρυκτον, ἵνα τὰ κεκρυμμένα χρήματα εὗρωσι· καὶ πλεί-¹⁵
 στων μὲν νέων θησαυρῶν καὶ παλαιῶν καὶ ἐτέρων πολυτίμων
 πραγμάτων εὐρόντες ἐνεπλήσθησαν.

B 9. Ὡς οὖν ἡ πόλις ἰάλω, ὁ ἀμηνρᾶς ἔνδον εἰσελθὼν εὐ-
 θύς πάσῃ σπουδῇ ζήτησιν ἐποίει περὶ τοῦ βασιλέως, ὅς κατὰ
 νοῦν ἄλλον οὐκ ἐλογίζετο εἰ μὴ μόνον μαθεῖν εἰ ζῆ ἢ τέθνη-²⁰
 κέν ὁ βασιλεὺς. καὶ τινὲς μὲν ἐλθόντες ἔλεγον ὅτι ἔφυγεν,
 ἄλλοι δὲ ἐν τῇ πόλει ἔλεγον εἶναι κεκρυμμένον, ἄλλοι δὲ τε-
 θνᾶναι μαχόμενον. καὶ θέλων πιστωθῆναι ἀληθῶς ἔστειλεν

19. ὁς om P

taria ac mensas ederent ac biberent, et incestas cupiditates et libidi-
 nes suas cum feminis, virginibus et pueris exercerent. quis te non
 lugeat, templum sanctissimum! ubique calamitas erat et dolebat omne
 caput. in domibus lamenta et fletus, in triviis planctus, in templis
 luctus, virorum gemitus, mulierum ululatus, rapinae, captivitates, in-
 sultationes. genere nobiles contemti erant, divites impii. plateae et
 anguli ubique omni malorum genere redundabant; nullus locus erat,
 quem non scrutarentur et expilarent. Christe rex, ab illa, quam tum
 experti sumus, miseria et calamitate omnem urbem et terram, quam
 Christiani habitant, tueare. nullos hortos, nulla domicilia non per-
 quirebant impii, ut pecuniam abditam reperirent: ac maximis inven-
 tis thesauris, vetustis et novis, atque aliis rebus pretiosis impleti
 sunt.

9. Capta igitur urbe, ameras, eam ingressus, studiosissime de
 imperatore quaerebat, nec quidquam antiquius habebat, quam ut co-
 gnosceret, viveretne an interisset imperator. atque eum alii fugisse
 dicebant, alii in urbe latitare, alii proelio occubuisse. itaque ut rem
 certo cognosceret, misit, ubi Christianorum et impiorum cadavera

ἐνθα δὴ τὰ πτώματα τῶν ἀναιρεθέντων ἔκειτο σωροειδῶς Χριστιανῶν τε καὶ ἀσεβῶν. καὶ πλείστας κεφαλὰς τῶν ἀναιρεθέντων ἔπλυναν, εἰ τύχη καὶ τὴν βασιλικὴν γνωρίσωσι. καὶ οὐκ ἔδυνήθησαν γνωρίσαι αὐτὴν εἰ μὴ τὸ τεθνεὸς πῶμα τοῦ 5 βασιλέως εὐρόντες, ὃ ἐγνώρισαν ἐκ τῶν βασιλικῶν περικημιδῶν ἧ καὶ πεδίλων, ἐνθα χρυσοῖ ἀστοὶ ἦσαν γεγραμμένοι, ὡς ἔθος ὑπῆρχε τοῖς βασιλεῦσι. καὶ μαθὼν ὁ ἀμηνῶς περιχαρῆς καὶ εὐφραινόμενος ὑπῆρχε· καὶ προστάξει αὐτοῦ οἱ εὐρεθέντες Χριστιανοὶ ἔθαψαν τὸ βασιλικὸν πῶμα μετὰ βασι-
10 λικῆς τιμῆς. οὐαὶ οὐαὶ καμοὶ τῆς προνοίας ἐν τίνι καιρῷ μεφυλαττούσης! ἦν δὲ πᾶσα ἡ ζωὴ τοῦ αἰοιδίμου ἐν βασιλεῦσι καὶ γαληνοτάτου καὶ μάρτυρος τούτου χρόνοι τεσσαράκοντα ἐννέα καὶ μῆνες τρεῖς καὶ ἡμέραι εἴκοσι.

Ὁ δὲ ἀμηνῶς τῇ νίκῃ τῇ μεγάλῃ ἐπαρθείς καὶ πλείστης 15 κενοδοξίας πλησθεὶς ὠμὸς καὶ ἀνελεῆμων ἐφάνη. προσελθὼν δὲ αὐτῷ ὁ μέγας δούξ ὁ κύρ Λουκᾶς ὁ Νοταρᾶς προσεκύνησεν αὐτόν, καὶ δεξιάς αὐτῷ θησαυρὸν πολὺν ὃν εἶχε κεκρυμμένον, καὶ λίθους καὶ μαργάρους καὶ ἕτερα λάφυρα ἄξια βασιλεῦσιν, ἃ ἰδὼν ὁ ἀμηνῶς καὶ πῦσα ἡ βουλή αὐτοῦ ἐθαύ-
20 μισαν. ὁ δὲ Νοταρᾶς εἶπε τῷ ἀμηνῶ “ταῦτα πάντα ἐφύλαττον διὰ τὴν βασιλείαν σου, καὶ ἰδοὺ τὰ νῦν χαρίζομαι σοι δῶρον· καὶ δέομαι, δέξαι τοῦ δούλου σου τὴν δέσιν καὶ παρακάλεσιν.” ἤλπιζεν οὖν οὗτος δι’ αὐτῶν ἄλευθερίαν τύ-

23. Ἐλευθερίας P

acervatim iacebant. abluerunt occisorum capita plurima, si forte imperatoris agnoscerent. non poterant autem, sed inventum imperatoris cadaver ex imperatoris ocreis et calceamentis agnoverunt, in quibus aureae aquilae depictae essent, ut mos erat imperatoribus. huius rei certior factus ameras, summopere gavisus et exhilaratus est, et qui aderant Christiani iussu eius imperatorium cadaver honore imperatoribus legitimo sepeliverunt. vae mihi quoque, quem quo tempore servavit divina providentia! vixit venerandus hic et placidissimus imperator, dum martyr obiit, annos quadraginta novem, menses tres et dies viginti.

Ameras magna victoria elatus et inani tumefactus gloria, crudellem se et immanem praestitit. accessit ad eum Lucas Notaras, magnus dux, et, adoratione facta, ingentem thesaurum, quem absconditum habebat, gemmas porro et margaritas aliamque gazam regibus dignam ei monstravit: quorum adspectu ameras cum universo comitatu obstupuit. tum Notaras “haec omnia,” inquit, “servavi maiestati tuae et nunc tibi pro munere trado, ac rogo, ut servi tui preces et vota me aspernere.” sperabat autem, sic se cum domo sua libertatem cou-

και μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ· ἀπελογίσαιτο δὲ αὐτῷ ὁ ἀμηνῆς
 και εἶπεν “ὦ ἡμᾶκύν και ἀπάνθρωπε μηχανορράφε και πο-
 λύτροπε, τοσοῦτον πλοῦτον εἶχες και οὐκ ἐβοήθησας τῷ βα-
 σιλεῖ τῷ αὐθέντη σου και τῇ πόλει τῇ πατρίδι σου; νῦν δὲ
 μετὰ τοιούτων πονηριῶν και πανουργιῶν ὡς οἶδας ποιεῖν και⁵
 πράττειν ἐκ νεότητος, βούλη ὑποσκελίσαι καμὲ, και φύγης
 τοῦ πρόποντός σοι; εἰπέ μοι, ὦ ἀσεβῆ, τίς ὁ χάρισός μοι τὸν
 πλοῦτον τὸν σὸν και τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖράς μου;” λέ-
 γει αὐτῷ ὁ Νοταρῆς “ὁ Θεός.” ὁ δὲ ἀμηνῆς εἶπεν αὐτῷ
 “ἐπεὶ ὁ Θεός ταυτὰ μοι ἐχαρίσατο και σὲ και πάντα ἐπὶ¹⁰
 τὰς χεῖράς μου δούλους ἔδωκε, τί σὺ λέγεις, πονηρέ, και
 φλυαρεῖς; πῶς οὐκ ἔστειλάς μοι αὐτὰ πρὶν τὴν μάχην κινή-
 σω καθ’ ὑμῶν ἢ πρὶν τὴν πόλιν νικήσω, ἵνα ὀφείλω σοι τὴν
 χάριν και τὴν ἀνταμοιβήν; νῦν οὖν οὐκ εἰ σὺ ὁ χάρισάς μοι
 ταυτὰ, ἀλλὰ ὁ Θεός.” και εὐθύς ὤρισεν τοῖς δημίοις ἵνα εἰς¹⁵
 φυλακὴν βύλωσιν αὐτὸν και ἀσφαλῶς τηρῶσι. τῇ δὲ ἐπαύριον
 προστάξας ἤνεγκεν πάλιν αὐτὸν ἐμπροσθεν τοῦ βήματος αὐτοῦ·
 και λέγει αὐτῷ “ἐπεὶ οὐκ ἠθέλησας βοηθῆσαι τῷ βασιλεῖ και
 τῇ πατρίδι σου μετὰ τοσοῦτου θησαυροῦ ἀναριθμήτου ὃν εἶχες,
 και διὰ τί οὐκ ἐβούλευσας τὸν βασιλέα, ὅτε ἐμήνυσσα αὐτῷ ἵνα²⁰
 μετ’ εἰρήνης και ἀγάπης μοι δώσῃ τὴν πόλιν και ἄλλον ἀντ’
 αὐτῆς τόπον δώσω μετ’ ἀγάπης και φιλίας, ἵνα μὴ τοσοῦτοι
 65 φόνοι ἀναμέσον ἡμῶν γενήσωνται;” ὁ δὲ ὑποκριθεὶς εἶπεν

secuturum esse. at respondit ameras “heu te semicanem, hominem immanem, veteratorem et fraudulentum, qui tantas opes possideris, nec succurreris domino tuo, imperatori, nec huic urbi, patriae tuae! nunc vero cum istis nequitiiis et fraudibus, quibus deditus fuisti a pueritia, me quoque supplantare et poenam effugere studes? dic mihi, sceleste, quis est, qui in manus meas tradidit divitias tuas et hanc urbem?” respondit Notaras “deus.” tum ameras “quodsi deus haec mihi donavit, atque te et reliquos in manus meas dedit, quid tu, nequam, ais et nugaris? cur mihi haec non ante misisti, quam bellum contra vos commoverem aut urbem caperem, ut tibi gratias et remunerationem deberem? nunc enim non tu haec mihi largiris, sed deus.” ita statim mandavit lictoribus, ut eum in carcerem conicerent et diligenter custodirent. postridie eum rursus coram se adduci iussit et his verbis compellavit “quandoquidem imperatori et patriae tuae ditissimo hoc thesauro, quem habebas, opitulari noluisti, cur imperatori non suasisti, quem talem ego ei conditionem proposuissem, ut pacifice et ultro urbem mihi daret, ego illi alium locum cum benevolentia et amicitia restituerem, ne tantae inter nos caedes fierent?” respondit ille “huius rei non ego culpam

αὐτῷ "ἐγὼ αἴτιος οὐχ ὑπάρχω εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ ἐν τῷ Γαλατῶ, οἱ ἔτασσον τῷ βασιλεῖ ἵνα στόλον καὶ στρατὸν εἰς βοήθειαν αὐτῷ στείλωσιν." ὁ δὲ ἀμην-
 5 ρῶς "πολλὰ οἶδας" λέγει "ψεύδους ἐφευρηματα· τὰ νῦν δὲ
 5 καιρὸς ψεύδους οὐκ ἔστιν ἵνα βοηθήσῃ σοι." καὶ προστάξας
 ἐπὶ τὴν αὐριον ἐπὶ τὴν τοῦ Ξηροῦ λόφου ἀγορὰν πρῶτον κα-
 τενωπίον αὐτοῦ θανατώσασιν τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, οὓς ποτε
 ἤτει τῷ βασιλεῖ ἵνα τὸν ἕνα αὐτῶν τιμήσῃ τῷ τοῦ μεγάλου
 κοντοσταύλου ἀξιωματι καὶ τὸν ἕτερον τῷ τοῦ μεγάλου λογο-
 10 θέτου, εἶτα καὶ αὐτὸν θανατώσασιν, ὡς καὶ ἐγένετο· καὶ
 οὕτω τὰ τοῦ Λουκᾶ τοῦ Νοταρᾶ πέρας ἔλαβον. εἶτα προσ-
 τάξας μετὰ ταῦτα ἐθανάτωσε πολλοὺς εὐγενεῖς ἀρχοντας,
 τὸν τῶν Ἐνετῶν ἄγγαρον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν ἀστάνδην
 τῆς Καταλονίας καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ. εἶτα ἤθελεν θανα-
 15 νατῶσαι καὶ τὸν Κονταρῖνον καὶ ἑτέρους εὐγενεῖς τῶν Ἐνε-
 τῶν, οἱ χρήματα δώσαντες καὶ ἐπαγγειλάμενοι τῷ Σογᾶν μπα-
 σιᾶ τοῦ ζῆν ἔχαρισθησαν. καὶ στείλας ἐν τῷ Γαλατῶ καὶ
 πολλοὺς πιάσας ἐθανάτωσε, καὶ πᾶσα ἡ αὐτοῖς ἐπαγγελία ἦν
 ἐπηγγεῖλατο εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ὑποτελεῖς
 20 ᾤρισεν εἶναι. τὸν δὲ Ἄλλ' μπασιᾶν στείλας ἀπέκλεισεν ἐν
 πύργῳ τινί, καὶ μετὰ ὀλίγας ἡμέρας καὶ αὐτὸν ἐθανάτωσε,
 δι' ἣν αἰτίαν εἶπομεν, ἦγουν διὰ τὸ λέγειν αὐτὸν τοῦ μὴ

6. ἐπὶ τοῦ Ξηρολόφου P 8. ἵνα om P τιμήσαι τὸ τ. μ. κ.
 ἀξιωμα καὶ τὸν ἕτερον λογοθέτην P 13. ἀστάντην P 20.
 ἀλί πασιᾶν P

sustineo, sed Veneti et Galataei, qui imperatori promittebant, se classem et copias ei auxilio missuros." rursus ameras "multa," inquit, "fingere mendacia didicisti. verum nunc tempus non est mendaciis tibi consulendi." praecepit deinde, ut sequenti die in foro collis aridi quod dicitur prius coram ipso duo filii eius trucidarentur, de quibus olim rogaverat, ut imperator alterum magni contostauli, alterum magni logothetae dignitate honestaret: deinde trucidaretur ipse: id quod ita factum est. hunc igitur finem res Lucae Notaræ habuerunt. deinde ameras multos generosos viros principes interfici iussit, velut Venetorum stationarium et filium eius, magistrum cursus publici Cateletanorum cum duobus filiis. mox etiam Contarinum et alios nobiles Venetos occidi voluit, qui tamen, pecunia data et promissa Sogan basiae, vitam impetrarunt. at vero Galatam misit et multos ibi comprehensos trucidavit, nec quidquam iam meminerat, quam iis conditionem promisisset, sed illos quoque sibi stipendiarios esse voluit. Ali basiam in turrim inclusum, post paucos dies interemit, propter causam a nobis significatam, quod suaserat, ne bellum adversus ur-

ἔγεραι μάχην κατὰ τῆς πόλεως, ἵνα μὴ οἱ τῶν ἑσπερίων ἀν-
θένται Χριστιανοὶ συναχθῶσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ τῆς Εὐρώπης
αὐτοὺς διώξωσι καὶ τὰ ἐξῆς, ὡς προέγραπται. ὁ θάνατος
οὖν αὐτοῦ λύπην ἀμέτρητον παντὶ τῷ στρατῷ τοῦ ἀμηνῶ ἐπέ-
δωκε διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ὑπὸ πάντων φιλούμενον καὶ εἰς 5
πάντα καλῶς τὸν ἀμηνῶν συμβουλευόντα.

10. Ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ γίνεται ἔτη βσμβ,
καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργοποιίας ἔτη φ', καὶ ἀπὸ
τῆς πυργοποιίας ἕως τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀβραάμ εἰς Χαναὰν
γῆν, ἐξ ἧς καὶ τῶν Ἑλληνικῶν Θεῶν λαμβάνουσιν ἀρχὴν τὰ 10
ὀνόματα, εἰσὶν ἔτη χις'. καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἕως Ῥώμου
καὶ Ῥωμύλου ἔτη ατμβ', καὶ ἀπὸ τοῦ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου
ἕως Ἀγούστου Καίσαρος ἔτη ψπζ', καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀγούστου
Καίσαρος ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Φλαβίου τοῦ τρισ-
ολβίου καὶ αἰοιδίου τε καὶ αἰμνήστου, τοῦ μεταθέσαντος 15
τὰ βουσιεῖα ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης εἰς Κωνσταντινοῦπολιν
τὴν ποτε Βυζάντιον, ἣν αὐτὸς ἀνικοδόμησε καὶ νέαν Ῥώμην
ὠνόμασεν, εἰσὶν ἔτη τλβ'. καὶ ἀπὸ Κωνσταντίνου Φλαβίου
τοῦ Χλωροῦ ἕως Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου ἔτη τέ', ἐν οἷς χρό-
νοις ἦν καὶ ὁ τρισκατάρατος καὶ ψεύδοπροφήτης Μωάμεθ, 20
ὁ ἀπόγονος τοῦ Ἰσμαήλ, ὃς ὑπῆρχεν ἐκ τῆς τοῦ Κηδάρ φυ-
λῆς τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ Ἰσμαήλ. Νίζαρος γὰρ ὁ τοῦ Κη-

1. ἐγερθῆναι P 7. 10] ἀπαριθμησις τῶν ἐτῶν ἀπὸ Ἀδάμ
ἄχρι τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως καὶ ἄλλων τινῶν περὶ τοῦ Μωά-
μεθ. MP εἰσὶν ἔτη βσμγ^α P 13. ψκ' P 19. χλ' P

hem susciperetur, ut occidentales principes Christiani ne coniungerentur ea occasione et se ex Europa eicerent, et quae alia supra commemoravimus. eius mors ingentem luctum exercitui universo amerae attulit, quoniam ab omnibus diligebatur et praeclara semper consilia amerae dederat.

10. Ab Adamo ad diluvium anni sunt 2242, a diluvio ad exstructam turrim anni 500, ab exstructa turri ad Abrahami in Chanana adventum, ex qua terra Graecorum deorum nomina originem ducunt, anni 616; ab Abrahamo ad Romulum et Remum anni 1342, a Romulo ad Augustum Caesarem anni 787, ab Augusto Caesare ad magnum Flavium Constantinum, ter beatum, venerandum et aeternae memoriae imperatorem, qui a vetere Roma imerpii sedem Cpolim, quam, olim Byzantium dictam, ipse instauratam novam Romam appellavit, anni 332; a Flavio Constantino Chloro ad Heraclium magnum anni 305; quo quidem tempore vixit ter execrandus pseudo-propheta Mohametes, e posteris Ismaelis, e tribu Cedar, qui filius

δὰρ ἀπόγονος ἐγέννησεν υἱοὺς δύο, Μόβδαρον καὶ Ῥαβίαν, ὃ
 δὲ Μόβδαρος Κούσαρον καὶ Καῖτον καὶ Θεμίνην καὶ Ἄσα-
 δον, ὃ δὲ Κούσαρος τὸν Ἀβεδουλᾶν, ὃ δὲ Ἀβεδουλᾶς τὸν
 ψευδοπροφήτην καὶ ἀντίχριστον Μωάμεθ. γεννηθεὶς δὲ καὶ
 5 ἀνατραφεὶς πενίᾳ συζῶν καὶ κτηνοτρόφος ὢν καὶ μάλιστα σε-
 ληνιαζόμενος, φωτισθεὶς τὰ τοῦ σκοτόυ παρὰ τοῦ πατρὸς
 αὐτοῦ τοῦ Σατανᾶ, ἐκατώρθωσεν ἅ ἕτεροι πολλοὶ συνέγραψαν,
 περὶ ὧν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀναγκαῖον διηγείσθαι. πλὴν ὀλίγων Β
 τινῶν ἐκ τῶν αὐτοῦ μιαιῶν ἔργων καὶ πονηρῶν μνείαν ποιή-
 10 σωμεν. οὗτος ὁ παμμύαρος ἐκ τῶν Ἐθρίβου ὄρεων ὤρμητο,
 καὶ πρῶτον μὲν δοῦλος ὑπάρχων τινὶ γυναικὶ χήρᾳ καὶ ὁμο-
 φήλῳ αὐτοῦ, πλουσίᾳ πάνυ, ὀνόματι Χαδιχᾶ· ὅς μετὰ τῆς
 πονηρίας καὶ πανουργίας αὐτοῦ τὴν ἑαυτοῦ κυρίαν εἰς γυναι-
 κα ἔλαβεν, καὶ δαιμόνια ἔχων καὶ πίπτων καὶ τρέμων καὶ
 15 ἀφρίζων αὐτὸς τὸ πάθος μετεσχημάτιζεν, ὅπως μὴ αἰσχύνη-
 ται ἡ γυνὴ καὶ κυρία αὐτοῦ, μεμφομένη αὐτὸν πῶς συνελεύ-
 χθη τοιοῦτῳ πένητι καὶ δαιμονήτῃ. τὸν ἄγγελον Γαβριὴλ
 ἔλεγεν ὅτι ἑώρα λέγοντα αὐτῷ τὰ μέλλοντα συμβαίνειν ἐν τῷ
 κόσμῳ καὶ ἀποκαλύπτοντα, ὡς ἔθος ἐστὶ πᾶσι τοῖς μοναχοῖς
 20 καὶ προφήταις· ἐκ τοῦ φόβου ἐξίστατο καὶ ἰδειλία. ἦν δὲ
 τις ψευδαββᾶς ὀνόματι Σέργιος, διὰ κακοπιστίαν ἐκ τῆς Κων-
 σταντινουπόλεως ἐξόριστος, καὶ φίλος ὢν τῷ Μωάμεθ· ὃν

1. Μούδαλον P

2. Μούδαρος P

5. καὶ μάλιστα om P

10. ἐθρίβου P

17. δαιμονιώντι P

21. Ἀλεξανδρείας P

primogenitus Ismaelis fuit. Nizarus enim, unus e posteris Cedar,
 filios duos genuit, Mobdarum et Rhabiam, Mobdarus Cusarum, Καί-
 tum, Theminen et Asadum, Cusarus Abedulam, Abedulas pseudo-
 prophetam et antichristum Mohametem. is in egestate natus et edu-
 catus, adeoque pecuarius et quam maxime lunaticus, quae innova-
 verit, tenebris sibi a patre Satana illustratis, alii multi conscripse-
 runt, ut nos de iis dicere nihil attineat. sed tamen pauca aliqua e
 scelestis et pravis facinoribus eius commemorabimus. e montibus
 Ethribi igitur profectus scelestissimus iste homo, primum servus fuit
 viduae alicuius tribulis, feminae ditissimae, nomine Chadichae; sed
 mox, qua erat pravitate et versutia, heram uxorem duxit, atque
 morbo comitali correptus, caducus, tremebundus et ore spumans,
 ipse ita moderabatur morbum, ut eum non aegre ferret uxor et hera,
 neve conquereretur, quod homini egeno et lunatico coniugio iun-
 cta esset. Gabrielelem angelum videre se aiebat, dicentem sibi et ape-
 rientem, quae futura essent in mundo, quemadmodum monachis et
 prophetis mos est: atque prae timore sui impos erat ac stupebat.
 erat porro pseudabbas quidam, Sergius nomine, propter fidei pravi-

ὁ Μωάμεθ ἐπαρεκάλει τῇ αὐτοῦ κυρίᾳ τῇ καὶ γυναικὶ ταῦτα λέγειν καὶ βεβαιώνειν, καὶ παραινεῖν ἵνα μὴ λυπηταὶ ἀλλ' ἵνα χαίρῃ. ἡ δὲ γυνὴ ἐπίστευε τῷ ψευδαββᾷ πλεῖον ἢ τῷ ἀνδρὶ. διὰ τοῦτο λέγουσι καὶ οἱ πάντες ὅτι ὁ Μωάμεθ ὤρισε τοὺς μοναχοὺς πάντας ἀτελεῖς εἶναι καὶ ἀφορολογήτους διὰ τὴν τοῦ ψευδαββᾷ Σεργίου φιλίαν, καὶ οὕτως παρήγγειλεν. ἔλεγεν οὖν ταῖς γυναιξίν αὐτῇ ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς προφήτης ἐστίν. καὶ παρὰ τῶν γυναικῶν εἰς τοὺς ἀνδρῶν αὐτῶν κηρυχθεῖς, καὶ οὕτως ἐν τῷ κόσμῳ παρὰ τῶν ἀφρόνων ὁ ψευδοπροφήτης ἀνόμισται, καὶ ἕως τοῦ νῦν τὸ αὐτὸ μέγα ψεύδος παρὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἄδεται. ἀποθανούσης δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ κληρονόμος τοῦ βίου καὶ πλοῦτου τοῦ τοσοῦτου αὐτῆς γενόμενος, φύλαρχος τῶν Ἰσμαηλιτῶν τῶν ἐκεῖ ἐχρημάτιζεν. εἴτα ἐρχόμενος ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος τῷ τότε καιρῷ ἐκ τῆς Περσίδος μετὰ νίκης μεγάλης, καὶ Θέλων περῶσαι πλῆσιον ὥσει ἡμερῶν τινῶν ὁδὸν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἐνθα διέτριβε καὶ κατῴκει ὁ ἀλιτῆροις, ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ πονηρός, πρόεισιν εἰς προσκύνησιν καὶ προὑπάντησιν τῷ βασιλεῖ μετὰ δώρων πολυτίμων πολλῶν ἀξίων βασιλεῦσι καὶ τιμῶν οὐκ ὀλίγων ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς. ἐδέξατο οὖν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν ὑποταγὴν καὶ μεγάλην δουλοσύνην ἣν ἔδειξε· καὶ χώραν αἰτήσας τῷ βασιλεῖ εἰς κατοίκησιν, καὶ ἐδώρησατο ὁ βασιλεὺς μετὰ γράμματος βασιλικοῦ. ἀναζωσαμέ-

tatem Cpoli exsul et Mohameti familiaris: hunc ille adhibebat, ut herae et coniugi suae diceret, commendaret et persuaderet, ne tristaretur, imo potius gauderet: habebatque mulier pseudabbati maiorem, quam marito fidem. qua de re omnes affirmant, Mohametem propter pseudabbatis Sergii amicitiam constituisse, ut cuncti monachi immunes essent: quod sane imperavit. mox Mohametis coniux mulieribus persuasit, maritum suum prophetam esse; atque a feminis Mohametes maritis commendatus, postremo per orbem terrarum ab insciis eo nomine appellatus est, et ingens id mendacium hodieque ab Ismaelitis decantatur. uxore mortua, tantarum opum et divitiarum heres factus, Ismaelitarum suae regionis dux evasit. illo tempore rediens e Persis post magnam victoriam imperator Heraclius, aliquot dierum itinere ad ea loca procedere volebat, in quibus nefarius iste versabatur et habitabat. quod ubi audivit nebulo, ad adorandum imperatorem cum aliis nonnullis tribus suae hominibus obviam ei proficiscitur, donis pretiosis et imperatore dignis onustus. excepit eum imperator propter modestiam et obedientiam insignem, quam prae se tulit, et terram, quam habitabat, rogatus, donavit ei eam cum literis imperatoriis. itaque ille, munitus iam scripto imperatoris et eiusdem

νος οὖν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν καὶ εἰς τὴν φιλίαν Σαρ-
 ρῶν καὶ πλέον ἐπαρθεῖς τῇ διανοίᾳ εὐθὺς ἔδειτο καὶ προστά-
 γματα· καὶ τοὺς μὲν λόγοις ἀπατῶν, τοῖς δὲ μὴ παιδομέ-
 νοις εὐχερῶς τὸ ξίφος ἀναπεινόμενος καὶ ὑποκλίνασθαι τού-
 5 τους ἐκβιαζόμενος, ἄρχων τέλειος τῶν Σαρακηνῶν ἐγένετο.
 καὶ μετ' ὀλίγον τινὰ καιρὸν εὐκαιρίαν εὐρῶν διὰ τὸ τοὺς
 βασιλεῖς περισπωμένους ὑπάρχειν ἐν πολέμοις τῆς Ἰταλίας,
 τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ ἐπαρρησιάζετο, ἣν εἶχεν ὑποκεκρυμμένην
 χρόνους ἱκανούς, καὶ νομοθέτης αὐτῶν καὶ διδάσκαλος ἐγέ-
 10 νστο· καὶ τὰ ἐν τῷ κοράν, τουτέστι τοῦ ἐκτεθέντος παρ' αὐ-
 τοῦ νόμου, κεφάλαια ποιήσας, καὶ ἐν τέσσαρσι λόγοις ταῦ-
 τα τὰ κεφάλαια διαμερίσας, αὐτοῖς ἐπαρέδωκεν. ἃ εἰσι
 ταῦτα.

11. Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου λόγου λέγει 66
 15 ὅτι ὁ Μωάμεθ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐπιληψίας, ἐν ἣ ἐκυλίετο ἀφρί-
 ζων, τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν
 ὄρα, ὡς εἴρηται. δεύτερον ὅτι συνεγράψατο τὸ βιβλίον,
 Ἀραβιστὶ κοράν ὀνομάσας, ὃ λέγεται Ἑλληνιστὶ νόμος Θεοῦ
 σωτήριος. τρίτον ὅτι προφήτην Θεοῦ καὶ ἀπόστολον ἑαυτὸν
 20 ἐκάλεσεν. τέταρτον ὅτι τὰ Μωσαικὰ πάντα τὸ τε ψαλτήριον
 καὶ τὰ προφητικὰ δίκαια καὶ ἅγια καὶ ἀληθῆ ὠνόμασε, κατ'
 ἑξάϊρετον δὲ τῶν ἄλλων τὸ εὐαγγέλιον ἅγιον καὶ δίκαιον καὶ

14. 11] περὶ τῶν ἐν τῷ τοῦ Μωάμεθ κοράν κεφαλαίων, καὶ τί
 ἐν αὐτοῖς περιέχει. πρῶτον μὲν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ καὶ ἐν τῷ
 πρώτῳ κεφαλαίῳ. λόγος α'. MP ἐν μὲν τῷ πρώτῳ λόγῳ τὰ-
 δε· κεφάλαιον πρῶτον. P 15. ἐπιπλήξεως P 19. ὅτι om P

fitus amicitia, et magis etiam elatus consilii versutia, statim edicta
 constituit, atque alios verbis decipiens, alios, qui non facile obedi-
 rent, stricto gladio et vi redigens ad obsequium, summus dux Sara-
 cenorum evasit. mox opportunitatem nactus, quam imperatores bellis
 in Italia distinerentur, consilium suum, aliquamdiu prudenter cela-
 tum, libere professus est et eorum legislator et praeceptor exstitit,
 atque tradidit iis coranem h. e. legem ab ipso constitutam, in capita
 distributum, capita ea quatuor libris complexus: quae capita haec
 sunt.

11. Capite libri 1. legitur, Mohametem dicere, epilepsia correptum,
 qua volvebatur apumanti ore, se vidiisse Gabrielem archangelum ad
 se accedentem: sicut supra commemoravimus. 2. conscripsisse Moha-
 metem hunc librum, quem arabice coranem appellat, quod graece
 est lex dei salvatrix. 3. prophetam dei et apostolum se appellat. 4.
 Mosaica omnia, deinde psalterium et prophetica iusta, sancta et vera
 esse dicit, prae ceteris vero evangelium sanctum, iustum, probum, ve-

εὐθὺς καὶ ἀληθινὸν καὶ τέλειον ἀπεφήνατο, ὥστε καὶ ἐν τῇ κεφαλαίῳ τοῦ Ἰωνᾶ Θεοῦ ὑπομνήσεις ταῦτα ὠνόμασε. πέμπτον ὅτι μὴ μόνον παρὰ τοῦ Μωάμεθ ἐξετέθη ὁ νόμος ἀλλὰ καὶ παρ' ἑτέρων. ἔκτον ὅτι ὁ παρὰ τοῦ Μωάμεθ ἐκτεθεὶς νόμος στόματι πρὸς αὐς ἐξετέθη παρὰ τοῦ δαίμονος. ἔβδομον ὅτι εἰς χαλιφᾶς τὸ αξίωμα, τουτέστιν ἄκρος διδάσκαλος, ἐγένετο Χριστιανός. ὄγδοον ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐντυχῶν αἰρετικοῖς τισὶ Νεστοριανοῖς καὶ Ἀρειανοῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰουδαίους τισί, τὴν τοῦτων κακίαν ἐσώρευσεν. ἔννατον ὅτι μεγαλορρημόνως περὶ αὐτοῦ ἔλεγεν ὡς εἰ πάντες ἄνθρωποι συναχθεῖεν¹⁰ καὶ πάντα τὰ πνεύματα καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι, οὐκ ἂν δύναιντο ποιῆσαι τοιοῦτο κορὰν ὡς ἐγώ. δέκατον ὅτι ἐν τῇ ἀνωτέρῳ μέρει ἤγουν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου ἔστι γεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα. ἐνδέκατον ὅτι οὐκ ἤλθε διὰ θανάτων ἀλλὰ διὰ ξίφους δοῦναι τὸν νό¹⁵μον, καὶ τοῖς μὴ πειθομένοις αὐτῷ θάνατος ἔσται ἢ τιμωρία ἢ φόρος δίδοναι. δωδέκατον ὅτι ὁ Νῶε καὶ Ἀβραάμ, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ἀπόστολοι τοῦ αὐτοῦ δόγματος, φησιν, ἦσαν οὐκ ἐπερ οὗτος ἐξέθετο ὕστερον.

Τοῦ δευτέρου λόγου κεφαλαία εἰσι ταῦτα. πρῶτον ὅτι τὰ ἐν 20 ταῖς Μωσαικαῖς παραδόσεσι τοῖς προφήταις τε καὶ τῷ ψαλτηρίῳ καὶ τῇ εὐαγγελίῳ γεγραμμένα ἄγια καὶ δίκαια καὶ ἀπὸ Θεοῦ δεδομένα καλεῖ, στέργει τε καὶ φυλάσσει αὐτά, καὶ οὐδ' ὄλως εἰ-

13. ἀνερῶ P

19. ἔθετο P

23. οὐδὲν P

rum et perfectum appellat, adeo ut in capite Ionae haec nominarit commentarios dei. 5. non solum a Mohamete, sed etiam ab aliis legem constitutam esse. 6. a Mohamete constitutam legem ore ad asrem enuntiatam esse a daemone. 7. unum Chalipham h. e. eximium magistrum fuisse Christianum. 8. Mohametem, quum in haereticos quosdam Nestorianos et Arianos, imo et Iudaeos aliquot incidisset, horum coacervasse pravitatem. 9. magnifice de se praedicat, omnes homines, omnes spiritus, omnes angelos coniunctim non posse talem librum componere, qualem composuerit ipse. 10. in parte superiori, a dextra throni domini, scriptum esse nomen Mohametis. 11. venisse eum, non miraculis, sed gladio legem constitutum, et qui non parerent sibi, iis capitis aut pendendi tributū poenam fore. 12. Noachum et Abrahamum, quin etiam apostolos eandem doctrinam secutos esse, quam ipse postea docuerit.

Libri secundi capita haec sunt. 1. in Mosaicis libris, propheti-
cis, psalterio et evangelio scripta eum sancta, iusta et a deo imper-
tita appellare, observare et venerari, nec omnino esse ipsius assecias,

σιν οἱ τούτου ἀκόλουθοι, εἰ μὴ ταῦτα πληρώσοιεν. δεύτερον ὅτι εἰς ἑβδομήκοντα πρὸς ταῖς τρισὶ μοίρας μέλλουσι σχισθῆναι οἱ τῷ νόμῳ αὐτοῦ ἀκολουθήσαντες, καὶ ἡ μὲν μία καὶ μόνη ἐκ τούτων σωθήσεται, αἱ δὲ ἄλλαι τῷ πυρὶ παραδοθήσονται. τρίτον ὅτι εἰ μὴ παρὰ Θεοῦ ἦν τὸ κοράν, πολλαὶ ἐναντιότητες εὐρίσκοντο ἐν αὐτῷ. τέταρτον ὅτι μετὰ τοῦ Γαβριὴλ ἀνελθεῖν λέγει εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐντυχεῖν ἀγγέλω μυριάκις μείζονι παντὸς τοῦ κόσμου, θρηνοῦντι τὰς αὐτοῦ Β ἁμαρτίας, καὶ τυχεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ συγγνώμης δι' αὐτοῦ.

10 πέμπτον ὅτι τέλος καὶ σφραγὶς τῶν προφητῶν ἐστὶν οὗτος. ἕκτον ὅτι ἀρπαγὰς καὶ φόρους κωλύει καὶ ἐπιτορκίας, καὶ πάλιν ταῦτα ἐνδίδωσιν. ἑβδομον ὅτι ὁ Θεὸς ἐνέδωκε τούτῳ ἐπιτορκῆσαι. ὄγδοον ὅτι διαλεγόμενος αὐτῷ ὁ Θεὸς εἶπεν ὡς παιδιᾶς χάριν ἐποίησε τὸν κόσμον. ἔνατον ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ

15 τῷ λεγομένῳ Μπακαρᾶ, ὅπερ ἐρμηνεύεται δάμαλις, λέγει ὡς οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Χριστιανοὶ σωθῆναι μέλλουσιν· ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἀμράμ αὐθίς φησιν ὅτι οὐδεὶς δύναται σωθῆναι ἄνευ τῶν ἐν τῷ νόμῳ τῶν Ἰσμαηλιτῶν. δέκατον ὅτι πρὸ

20 αὐτοῦ οὐ δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὸν παράδεισον· καὶ αὐθίς φησιν ὅτι ἔδειξεν αὐτῷ ὁ Θεὸς γυναϊκῆς τε καὶ ἀνδρας πολλοὺς εἰσελθόντας πρὸ αὐτοῦ εἰς τὸν παράδεισον. ἐνδέκατον ὅτι ὁ Θεὸς μετὰ τὴν ἀνάστασιν οἶκους περικαλλεῖς καὶ λουτρὰ καὶ παραδείσους καὶ γυναϊκας πολλὰς ὑπισχνεῖται δοῦναι τοῖς τῷ Μωάμεθ νόμῳ ἀκολουθοῦσιν. δωδέκατον ὅτι

12. τούτῳ om P 15. καμπαρᾶ M, καμπαριὰ P: corr Alterus
21. εἰσελθόντι P, omissis πρὸ αὐτοῦ

nisi qui illa colerent. 2. in septuaginta tres sectas discessuros esse legis suae assecclas, quarum una salva foret, reliquae igni tradendae. 3. nisi a deo impertitus esset coran, multa in eo inventum iri, quae sibi repugnarent. 4. Mohametem cum Gabriele in coelum ascendisse et in angelum decies millies maiorem, quam universus mundus sit, et peccata sua deplorantem incidisse, qui per ipsum veniam a deo impetrarit. 5. Mohametem perfectionem et sigillum prophetarum esse. 6. eum rapinas et caedes et pēriuria nunc improbare, nunc probare. 7. deum ei permisisse, ut periuraret. 8. deum ei colloquentem dixisse, animi causa se mundum condidisse. 9. in capite quod dicitur Bacara h. e. cerva dicit, Iudaeos et Christianos salvos fore, in capite autem, quod Abrahamus inscribitur, quemquam salvari posse negat, nisi qui Ismaelitarum legem sequatur. 10. ante ipsum neminem posse intrare paradysum. 11. deum domos pulcherrimas, lavacra, hortos et feminas permultas post resurrectionem iis daturum esse, qui legem Mohametis

ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Σάδ φησιν ὡς οἱ μὲν ἄγγελοι ἐκ πυρὸς ἐδημιουργήθησαν, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ χόος. δέκατον τρίτον ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Νεμελέ, ὅπερ ἐρμηνεύεται μυῖα, φησὶ περὶ τοῦ Σολομῶντος καὶ τῶν μυιῶν ψεύδός τε εὐήθης, ὅπερ καὶ φησὶ. δέκατον τέταρτον ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ρου-5 βεπᾶ φησὶ περὶ τοῦ Σολομῶντος καὶ τοῦ σκώληκος ὁμοίως τῷ ἀνωτέρῳ ψεύδει. δέκατον πέμπτον ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν διηγήσεων ἀποδίδωσι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ οἶνος κεκώλυται αὐτοῖς. δέκατον ἕκτον ὅτι ὁ κτιστὸς οὐρανὸς οὗτος γέγονεν ἐκ καπνοῦ, ἣ δὲ θάλασσα ἐξ ὄρους τινὸς Κὰφ ὀνομαζομένου. 10 δέκατον ἑβδομον ὅτι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἴσα φωτὸς καὶ δυνάμειός φησὶ γενέσθαι. δέκατον ὄγδόον ὅτι προσκληθέντος τούτου παρὰ τοῦ Γαβριὴλ ἀνελθεῖν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ Θεοῦ θέντος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ τοσαύτης ψύξεως αἰσθήσιν λαβεῖν αὐτὸν ὡς διελθεῖν ταύτην μέχρι καὶ 15 νοτιαίου μυελοῦ. ἔννατον δέκατον ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Σάδ φησιν ὡς ἄγγελοι ὄντες οἱ δαίμονες καὶ προσταχθέντες παρὰ τοῦ Θεοῦ προσκυνῆσαι τὸν Ἀδὰμ οὐκ ἠθέλησαν ποιῆσαι τοῦτο, καθὼς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἄγγελοι προσεκύνησαν αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐγένοντο δαίμονες. εἰκοστὸν ὅτι ἀποδίδωσι τὴν αἰτίαν δι' ἣν κεκώλυται αὐτοῖς εἰσθῆναι τὰ ὕψια κρή. εἰκοστὸν πρῶτον ὅτι πρὸς τῷ τέλει τοῦ κόσμου ἀποκτενεῖ ὁ Θεὸς πᾶσαν φύσιν ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. εἰκοστὸν δευτερον ὅτι συγγράψατο βιβλία δυοκαίδεκα χιλιάδας λόγους ἔχον-

3. ὅτι om P 4. τὸ P 5. ρουβεσᾶ P 10. κᾶν P 18.
τῷ P 22. τὸ τέλος P 24. βιβλίον P ἔχον P

sequantur. 12. in capite Sad dicit, angelos ex igne, homines e pulvere factos esse. 13. in capite Nemele h. e. musca de Solomonte et muscis ridiculum quoddam mendacium narrat. 14. in capite Rhubepa de Solomonte et lumbrico mendacium priori simile tradit. 15. in libro narrationum rationem reddit, cur vino iis interdicatur. 16. conditum hoc coelum e fumo, mare e monte, cui nomen Caph, factum esse. 17. solem et lunam eiusdem luminis et potentiae esse affirmat. 18. Mohametem a Gabriele accessitum in coelum ascendisse et, manu sibi a deo imposita, tantum frigus duxisse, quod ad medullam dorsi penetrasset. 19. in capite Sad docet, daemones olim angelos fuisse, sed iussos a deo Adamum adorare, noluisse id facere, sicut reliqui angeli omnes, ac propterea daemones factos esse. 20. rationem explicat, quare carne suina vesci non liceat. 21. sub finem mundi deum omne genus humanum et angelicum extincturum esse. 22. Mohametem scripsisse duodecies mille libros disputationibus mirabilibus ple-

τα θαυμαστούς, καὶ ἀπὸ τούτων οἱ μὲν τρισχιλιοὶ εἰσιν ἀλη-
 θεῖς οἱ δὲ ἕτεροι ψευδεῖς. εἰκοστὸν τρίτον ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ 67
 τῷ Κεραμάρ φησιν ὡς ἔσχισε τὴν σελήνην εἰς δύο τμήματα,
 καὶ τὸ μὲν ἡμισυ ἀπὸ τούτων εἰσῆλθεν εἰς τὸν χιτῶνα αὐ-
 5 τοῦ, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, καὶ αὐθις ἀπο-
 κατέστησεν αὐτὴν σφάν. εἰκοστὸν τέταρτον ὅτι ὁ θεὸς καὶ
 οἱ ἄγγελοι εὐχονται ὑπὲρ τοῦ Μωάμεθ. εἰκοστὸν πέμπτον
 ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἐλμαϊδᾶ, ὅπερ ἐρμηνεύεται τράπεζα,
 μὴ εἶναι τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Χριστιανούς υἱούς θεοῦ ἢ
 10 φίλους διὰ τὸ παιδεύεσθαι αὐτούς.

Τὰ τοῦ τρίτου λόγου κεφάλαιά εἰσι ταῦτα. πρῶτον ὅτι
 οὐκ ἔστι δυνατόν τὸν θεὸν υἷον ἄνευ γυναικὸς ἔχειν. δευ-
 τερον ὅτι εἰ υἷον εἶχεν ὁ θεός, σχίσματα ἂν ἐγένοντο μέσον
 αὐτῶν. τρίτον ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἐλνεσᾶ, ὅπερ ἐρμη-
 15 νέυεται γυναῖκες, λόγον θεοῦ καὶ ψυχὴν θεοῦ καὶ πνοὴν θεοῦ
 λέγει εἶναι τὸν Χριστόν. τέταρτον ὅτι ἐκ τῆς παρθένου ὁμο-
 λογεῖ γεγενῆσθαι τὸν Χριστόν ἄνευ ἀνδρός. πέμπτον ὅτι
 ἀρνεῖται τὸ τὸν Χριστόν εἶναι υἷον θεοῦ καὶ θεόν, ἀλλὰ καὶ
 τὴν τούτου σάρκωσιν· ψιλὸν δὲ μόνον ἄνθρωπον λέγει τοῦ-
 20 τον κατὰ τὸν Νεστόριον, ἅγιον δὲ καὶ ὑπὲρ πάντας ἀνθρώ-
 πους. ἕκτον ὅτι μὴ ἐσταυρώσθαι τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἕτερον
 ἀντ' ἐκείνου. ἑβδομον ὅτι ὁ θεός τὸν Χριστόν πρὸς ἑαυτὸν
 προσεκαλέσατο εἰς τοὺς οὐρανοὺς, περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ κό-
 σμου μέλλει ἐλεύσεσθαι καὶ θανατώσειν τὸν ἀντίχριστον,
 25 μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸν τὸν Χριστόν ἀποθανεῖν. ὄγδοον ὅτι

3. κεραράμ P

16. τῆς om P

nos, e quibus ter mille verae, reliquae mendaces sint. 23. in libro
 Ceramar narrat, discidisse se lunam in duo segmenta, quorum alte-
 rum pallium suum penetrarit, alterum in terram deciderit: deinde
 eandem in pristinum statum restituisse. 24. deum et angelos precari
 pro Mohamete. 25. in capite Elmaida h. e. mensa docet, Hebraeos
 et Christianos non esse dei filios aut amicos, quia educuntur.

Libri tertii capita haec sunt. 1. deum filium habere non posse
 sine femina. 2. si filium deus haberet, dissidia inter eos fore. 3.
 in capite Elnesa h. e. mulieres, verbum dei et animam dei et spiri-
 tum dei Christum esse dicit. 4. e virgine sine viro Christum natum
 esse consentit. 5. negat, Christum esse aut dei filium, aut deum, aut
 incarnationem eius; sed nude eum hominem esse dicit, sicut Nestorius,
 at sanctum illum ante omnes homines. 6. non Christum cruci affixum
 esse, sed alium loco eius. 7. deum ad se in coela vocasse Christum,
 qui tamen sub finem mundi rediturus et antichristum occisurus, de-

Θεοποιῶσιν οἱ Χριστιανοὶ τὴν Θεοτόκον, καὶ ὅτι ἐστὶν ἀδελφὴ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἀαρῶν.

Τὰ τοῦ τετάρτου λόγου κεφάλαιά εἰσι ταῦτα. πρῶτον ὅτι ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Μωάμεθ ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκήκοεν ὅσα καὶ ἀκήκοε, καὶ αὐτίς κατήλθεν ἔν τῇ γῆ. δεύτερον ὅτι οἱ δαίμονες σωθῆναι μέλλουσι. τρίτον ὅτι τοῦ κορὰν τὴν ἐξηγήσιν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων γινώσκει, οὐδ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ, ἀλλ' ἢ ὁ μόνος ὁ Θεός.

Ταῦτα οὖν ποιήσας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀθλίους καὶ ταλαιπώρους βαρβάρους διδάξας, καὶ ἀμαθῆς καὶ ἀγροικὸς ὢν δι-10 δόσκαλος ἐγεγόνει· καὶ τὸ ῥητὸν ἐπληρώθη ἐν αὐτοῖς τὸ λέγον "τυφλὸς τυφλὸν ὀδηγεῖ, καὶ ἀμφοτέροι εἰς βόθρον ἔπεσον." καὶ ἕτερα τρία καὶ δέκα καὶ ἑκατὸν συνεγράψατο μυθάρια, ἐκάστη τούτων ὄνομα ἐπιθεὶς ἄξιον τῆς ἀπαιδευσίως αὐτοῦ καὶ μωρολογίας, ὢν ἀπ' αὐτῶν τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ 15 πρόδηλον φλυαρίαν τὸ διηγῆσασθαι αὐτὰ ἴσον ἐστὶ τῷ τῆν τοῦ Ἀγγεῖου κόπρον ἐκκομίσαι κατὰ τὸν Ἡρακλέα. καὶ τὸ ἔθνος ἅπαν κακῶς σοφισάμενος καὶ ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος, καὶ νομοθέτης αὐτῶν γεγονώς, εἶτα καὶ ἑαυτῷ συνήγαγεν δύναμιν ἰκανήν, τὴν τε Συρίαν πῦσαν κατέδραμε καὶ ἐληΐσατο, 20 καὶ πολλὰς χώρας Ῥωμαϊκὰς ἐκάκωσε καὶ ἠφάνισε. καὶ ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν τέλευτῶν καὶ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ τὸν

5. ὅσα καὶ ἀκήκοε add A
20. Συρίας θάλασσαν x. P

13. μυθάρια ποιήσας, ἐκάστη P

inde autem ipse quoque moriturus sit. 8. Christianos pro dea habere deiparam, Moysis et Aaronis sororem.

Libri quarti capita haec sunt. 1. receptum in coela Mohametem coram deo constitisse et audisse, quae tandem cumque audit, deinde rursus descendisse in terram. 2. daemones salvatum iri. 3. coranis interpretationem nullum hominem callere, ne ipsum quidem Mohametem, sed solum deum.

Haec quum faceret, et doceret miseros et infelices barbaros, licet rudis et agrestis homo, eorum magister factus est, et probatum in iis est "caecus caecum ducit, et uterque in fossam incidit." idem alias centum decem et tres fabulas composuit, quibus singulis nomina inscripsit insectia et vaniloquentia sua dignissima, quarum si quis velit sordes et manifestas nugas enumerare, labor par illi foret, quo ex Augiae stabulis stercorea egerenda erant, sicut est in fabulis de Hercule. gente igitur male falsa et sibi subiecta, legislator eiusdem factus, copias idoneas sibi paravit, et omnem Syriam permeavit et depopulatus est multasque Romanorum terras vastavit et pessumdedit. quum, morte instante, ad patrem suum, satanam, migraturus esset,

Σατανᾶν ἀναχωρῆσαι, Ἀβουβάκαρ τὸν αὐτοῦ ἀδελφιδοῦν B
 προχειρίσατο ἀντ' αὐτοῦ. ἀμνηεύσας δὲ οὗτος ἔτη δύο ἤμισυ
 τελευτῆ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ κρατεῖ Οὔμαρος. αὐτὸς τὴν Δαμασκὸν
 ἔλαβε καὶ τὰς χώρας πάσας τῆς Φοινίκης, καὶ κατοικήσας ἐν
 5 αὐταῖς εἶτα λαμβάνει τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς αὐτὴν οἰκήσας
 εἶτα ἔρχεται κατὰ Περσῶν καὶ νικᾷ αὐτούς. εἶτα παραλαμβάνει
 τὴν Βόστραν καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις, καὶ ἔφθασε καὶ μέχρι
 τοῦ Γαβαθᾶ. ἔπειτα στρατεύει κατὰ τῆς Παλαιστίνης καὶ
 λαμβάνει τὴν ἁγίαν πόλιν μετὰ συμβάσεως· καὶ ἔκτοτε οὐκ
 10 ἐπαύσατο τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένος τὴν Ῥωμαίων γῆν κατα-
 τρέχειν καὶ ληΐζεσθαι ἕως τῆς σήμερον, ὅπου καὶ παντελῶς
 τὸ σκῆπτρον κατέλυσε καὶ τὴν βασιλείαν ἠφάνισεν. ὑπῆρχε
 δὲ καὶ ἕτερος Οὔμαρος νέος, ὅστις ἠνάγκαζε τοὺς Σαρακηνούς
 ἔφυκνῆναι καὶ βεβηλοῦν τοὺς Χριστιανούς καὶ τοὺς πειθόμενους
 15 ἀτελεῖς ἐποίει· ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Λέοντα τὸν
 Ἀρμένιον τοῦ βεβηλωσάου αὐτόν, ὅταν ἀποκεκλεισμένην τὴν
 πόλιν εἶχε καὶ ἐπολιόρκει αὐτὴν, καὶ λῦσαι τὴν πολιορκίαν
 αὐτὸς μόνος ἐθέσπισε, μὴ Χριστιανοὶ κατὰ τῶν Τούρκων
 μαρτυρῶσιν. ὀνομαζόνται δὲ τρισσῶς, Σαρακηνοὶ Ἰσραηλιταὶ
 20 καὶ Ἀγαρηνοί, Σαρακηνοὶ μὲν ὅτι ἡ Σάρρα ἐξαπέστειλε τὴν
 Ἄγαρ καὶ τὸν Ἰσμαὴλ κενούς κληρονομίας, Ἰσραηλιταὶ δὲ ὡς
 ἐκ τοῦ Ἰσμαὴλ καταγόμενοι, Ἀγαρηνοὶ δὲ διὰ τὴν προμήτορα
 αὐτῶν Ἄγαρ.

1. Ἀβουβάκαρ P 2. προχειρίσθη P 4. κατοικοῦσιν οὐ-
 τοι ἐν P 10. καταπατεῖν καὶ κατ. P 17. λύσει P 18.
 χριστιανούς κατὰ τούρκων μὴ μαρτυρεῖν P

Abubacarem, fratris filium, in locum suum evezit; qui postquam an-
 nos duos et dimidium amarus fuit, mortuus est. excepit imperium
 Umarus. is Damascum et omnes Phoeniciae regiones cepit, in quas
 translata sede, Aegyptum occupavit, atque hic rursus collocato domi-
 cilio, Persas bello adortus superavit. tum Bostram et alias multas
 urbes expugnavit, ac processit usque Gabatham. inde in Palaestinam
 profectus, sancta urbe e pactione potitus est. ex illo inde tempore
 Ismaelitarum gens ad hunc usque diem non cessavit Romanorum terram
 incurrare et depopulari, donec tandem plane sustulit imperium et re-
 gnum evertit. fuit etiam alius minor Umarus, qui Saracenos cogebat,
 ut polluerent Christianos, obediensque voluntati suae immunes esse
 volebat. scripsit idem imperatōri Leoni Armenio, quando obsessam
 urbem oppugnabat, de polluendo ipso, atque edixit, ut obsidio sol-
 veretur, ne Christiani per Turcas martyres fierent. nominantur tri-
 plici nomine, Saraceni, Ismaelitae, Agareni, et Saraceni quidem, quod
 Sara Hagar et Ismaelem hereditatis expertes dimisit, Ismaelitae autem,
 ut Ismaelis posteri, Agareni denique propter Agar, matrem gentis.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ἀπὸ δὲ Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ψευδοπροφήτου Μωάμεθ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ οὐδοῦ βασιλεύσαντος ἐκ τοῦ γένους τῶν Παλαιολόγων, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη δ'· καὶ μῆνας δ', εἰσὶν ἔτη ωνζ'. ἐβασίλευσε δὲ τὸ 5 τῶν Παλαιολόγων γένος ἐν τῇδε τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων ἔτη ρδδ' καὶ μῆνας ι' καὶ ἡμέρας δ'. καὶ ὑπὸ Κωνσταντίνου Φλαβίου ἤρξαιτο ἡ βασιλεία ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου πέρας ἔλαβεν. ἐν τῇδε τῇ τριταταίῃ πόλει ἐπεκράτησεν ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία ἔτη 10 ἀοργ' μῆνας ι' καὶ ἡμέρας δ'.

Ποιήσας οὖν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἀλώσεως ὁ ἀμνηρᾶς Θρίαμβον καὶ χαρὰν μεγάλην διὰ τὴν νίκην τὴν κατὰ τῆς πόλεως, καὶ κελεύσας ἵνα ἐξέλθωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι μικροὶ τε καὶ μεγάλοι οἱ ὄντες κεκρυμμένοι ἐν τισὶ τόποις κρυφῶς 15 τῆς πόλεως καὶ ἐλεύθεροι καὶ ἀνενόχλητοι ᾧσιν· ὁμοίως καὶ πάντες ὅσοι ἐκ τῆς πόλεως ἔφυγον, ὡς προείπαμεν, διὰ τὸν φόβον τοῦ πολέμου, ἕκαστος αὐτῶν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ βιώσῃ ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν καὶ Θρησκευιαν αὐτοῦ, ὡς καὶ πρότερον ἦν. ὁμοίως προσέταξεν ἵνα ποιήσωσι καὶ 20 πατριάρχην ὡς σύνηθες ἦν κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν· ἦν γὰρ προαποθάνων ὁ πατριάρχης. καὶ ἐκλέξαντες οἱ ἐντυχόντες ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὄλγοι πάννυ ἕτεροι ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ τὸν

7. σνδ^α P

Sed redeamus iam ad propositum. ab Heraclio magno et Momete pseudopropheta usque ad imperium Constantini Palaeologi, imperatoris e gente Palaeologorum octavi, qui annos quatuor et menses quatuor imperavit, anni 857 numerantur. imperarunt autem Palaeologi in hac regina urbiu annos 194, menses 10 et dies 4. Cpoli imperium coeptum est sub Flavio Constantino, finitum sub Constantino Palaeologo. vigitur igitur in miserissima hac urbe annos 1143, menses 10, dies 4.

Ameras die tertio post captam urbem triumphum et gaudium iagens propter reportatam victoriam agitavit, edicens, ut omnes, magni et parvi, qui latebant in locis urbis absconditis, prodirent neve a quoquam vexarentur; item ii, qui timore belli impuls, ut ante commemoravimus, ex urbe profugerant, suam quisque domum redirent et viverent secundum morem et religionem suam, sicut antea. idem imperavit, ut patriarcham pro more suo crearent; vetus enim mortuus erat. itaque qui forte aderant episcopi et perpauci alii clerici et laici sapientissimum dominum Georgium Scholarium, etiamtum laicum, elegerunt.

σοφώτατον κύρ Γεώργιον τὸν Σχολάριον λαϊκὸν ἔτι ὄντα εἰς πατριάρχην ἐχειροτόνησαν, ὃν καὶ Γεννάδιον ἐπωνόμασαν.

Προὔπηρχε δὲ καὶ τάξις καὶ συνήθεια τοῖς βασιλεῦσι Χριστιανοῖς ἵνα δωροποιῶσι τῷ χειροτονηθέντι πατριάρχῃ 5 πνεοστί δεκανίκιον χρυσοῦν μετὰ λίθων πολυτίμων καὶ μαργάρων ἐγκακοσημένον, καὶ ἵππον ἐκλεκτὸν ἐκ τῶν βασιλικῶν μετὰ ἐφιππίου καὶ ἐφρεστρίδος βασιλικῆς ἐγκακοσημένον πολυτελεῶς· καὶ μετὰ χασδίου λευκοῦ καὶ χρυσοῦ σκεπόμενος ἦν ὁ ἵππος. καὶ ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ βασιλικοῦ μετὰ πάσης 68 10 τῆς συγκλήτου ἐξερχόμενος ὁ πατριάρχης καὶ εὐφημούμενος ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἐπανέστρεφεν· καὶ ἡ χειροτονία ἐγένετο παρὰ τῶν ἀρχιερέων, ὡς τάξις καὶ νόμος ἦν. ἐλάμβανε δὲ ὁ μέλλων γενέσθαι πατριάρχης ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως χειρῶν τὸ δεκανίκιον τοιουτοτρόπως· καθεζόμενον τοῦ βασιλέως ἐπὶ 15 τοῦ βασιλικοῦ δίφρου, καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος ἰστάμενοι ἀσκεπίεις καὶ ὀρθοί, καὶ ὁ μέγας πρωτοπαπᾶς τοῦ παλατίου ἐποίησε εὐλογητόν, εἶτα καὶ μικρὰν ἐκτενήν, καὶ ὁ μέγας δομέστικος ἔψαλλε τὸ "ὄπον γὰρ βασιλέως παρουσία" καὶ τὰ ἑξῆς. εἶτα τὸ δόξα ὁ λαμπαδάριος ἐκ τοῦ ἑτέρου χοροῦ, καὶ νῦν τὸ "ὁ 20 βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν" καὶ τὰ ἑξῆς. μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ τροπαρίου ὁ βασιλεὺς ἀνίστατο, ἔχων ἐπὶ τὴν δεξιὰν τὸ δεκανίκιον, ὁ δὲ ὑποψήφιος ἐρχόμενος, καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους αὐτοῦ ὁ Καισαρείας ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου ὁ Ἡρακλείας μητρο-

16. ὁρθοί P

runt et patriarcham crearunt, mutato nomine Gennadium appellatum.

Erat autem munus et mos Christianorum imperatorum, ut recens creato patriarchae pedum aureum, gemmis et margaritis decoratum, atque electum de regio stabulo equum, sella et strato sumtuose ornatum, et serico villosa albi coloris et filis aureis intertexto tectum, donarent. huic equo insidens patriarcha cum universo senatu et faustis acclamationibus e palatio imperatorio in patriarchale redibat, atque creatio per episcopos fiebat, ut lege et more sancitum erat. accipiebat autem futurus patriarcha e manibus imperatoris pedum tali modo. sedente imperatore in sella imperatoria et omni procerum ordine circumstante nudis capitibus, magnus protopapas palatii benedictionem, deinde parvam procerum seriem pronuntiabat, atque magnus domesticus canebat "ubi enim regis praesentia" et quae sequuntur; tam "gloria" lampadarius ex altero choro, et "rex coelorum" etc. finito cantu alterno, imperator surgebat, dextera manu pedum tenens, atque candidatus, cuius alterum latus metropoli Caesarensis, alte-

Phrantzes.

20

πολίτης, καὶ ποιεῖ πρὸς πάντας μετανοίας τρεῖς, εἶτα προσέρχεται τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐνώπιον τούτου ποιεῖ τὴν προσήκουσαν αὐτῷ προσκύνησιν. καὶ ὁ βασιλεὺς τὸ δεκανίκιον ὀλίγον ὑψῶν ἔλεγεν " ἡ ἀγία τριάς ἡ τὴν ἐμοὶ βασιλείαν δωρησαμένη προχειρίζεται σε εἰς πατριάρχην νέας Ῥώμης." καὶ οὕτως ἐκ 5 τῶν βασιλικῶν χειρῶν ὁ πατριάρχης ἐλάμβανε τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν τῷ βασιλεῖ ἐδίδου. εἶτα οἱ χοροὶ ἔψαλλον τὸ "εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα" ἐκ τρίτου, καὶ ἀπόλυσις. ὁ πατριάρχης κατερχόμενος μετὰ λαμπάδων ἐπὶ τὰ διαβάβουλα καὶ εὐρίσκων τὸν ἵππον ἡτοιμασμένον ἀνέβαινεν ἐπ' αὐτόν. 10

Οὕτως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἀλιτήριος θέλων ποιῆσαι ὡς βασιλεὺς τῆς πόλεως, καθὼς ἐποίουν καὶ οἱ Χριστιανοὶ βασιλεῖς, τὸν πατριάρχην προσεκαλέσατο, ἵνα συγκαθίσῃ μετ' αὐτοῦ τοῦ ἀριστήσαι καὶ ὀμιλῆσαι. καὶ ἐλθόντος τοῦ πατριάρχου ἐδέξατο αὐτὸν ὁ τύραννος μετὰ μεγάλης τιμῆς· καὶ 15 πολλὰ ὀμιλήσαντες ἀναμεταξύ, καὶ ἐπαγγελίας ἀμετρήτους ἐπηγγείλατο δοῦναι τῷ πατριάρχῃ. ὡς δὲ ἤγγικεν ὁ καιρὸς τοῦ ἐξελθεῖν τὸν πατριάρχην ἐκ τοῦ παλατίου, ἐκβυλὼν ὁ ἀμηνῶς δέδωκεν αὐτῷ δῶρον τὸ πολύτιμον ἐκεῖνο δεκανίκιον, καὶ ἐπαρεκάλεσεν αὐτὸν δεχθῆναι τοῦτο. καὶ κατήλθε μετὰ τοῦ 20 πατριάρχου ἕως κάτωθεν τῆς αὐλῆς, θέλοντος καὶ μὴ θέλοντος τοῦ πατριάρχου, καὶ τὸν ἵππον εὐτρεπισμένον ἔχων ἀντι-

4. ἐμὴν P 10. εὐρίσκετο M 14. καὶ ἀριστήση καὶ ὀμιλήση καὶ πολλὰ ἐπυνθάνετο περὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ, ἃ καταλεπτῶς διηγησάμεθα, πῶς ὁ πατριάρχης ἐν συνόψει τὴν τῆς πίστεως ὁμολογίαν ἐν κεφαλαίοις αὐτῷ διεσαφήσατο. τὸ ἐπίταγμα οὕτως ἔχει. P, additis quae infra p. Alt. 26—29 ex Martiani Crusii Turcograecia leguntur.

rum Heracleensis tegebat, corpore ad omnes ter inclinato, ad imperatorem accedebat et solenni eum prosequabatur adoratione. tum is, pedo paulum sublato, dicebat "sancta trinitas, quae imperium mihi dedit, ad patriarchatum novae Romae te evehit." ita e manibus imperatoris potestate patriarchali accepta, patriarcha eidem gratias agebat. deinde chori "in multos annos dominus" canebant, atque fiebat dimissio. dehinc patriarcha cum lampadibus ad dibabula descendebat paratumque ibi inveniens equum conscendebat.

Scelestus iste igitur ut imperator urbis idem facere cupiens, quod fecerant Christiani imperatores, patriarcham, ut secum pranderet et colloqueretur, invitavit. venientem tyrannus magno honore excepit, et multa cum eo collocutus, infinita ei promissa fecit. ubi tempus discedendi affuit, ameras porrexit patriarchae pretiosum illud pedum, et eum cohortatus est, ut id acciperet, descenditque cum patriarcha, quantumvis recusante, ad extremum usque palatium, in equum rite

βίβασεν αὐτόν, καὶ προσέταξεν ἵνα πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἐξέλθωσιν εἰς συνοδίαν τῷ πατριάρχῃ, καὶ οὕτως ἄχρι τοῦ σεπτοῦ ἀποστολείου συνώδευσαν αὐτόν· τινῶν προπορευομένων καὶ τινῶν ἐπομένων αὐτῷ. αὐτὸ γὰρ τὸ 5 τῶν ἀποστόλων τέμενος δέδωκεν ὁ ἀμηνῶς εἰς πατριαρχεῖον. τὸν δὲ περικαλλῆ καὶ θεῖον ναὸν τῆς Θεοῦ σοφίας, τὸ περιβόητον κειμήλιον, τὸν οὐρανὸν τὸν ἐπίγειον καὶ τὸ ξένον ἄκουσμα, ἐποίησεν ὁ ἀλιτήριος εἰς ἴδιον αὐτοῦ προσκύνημα. ὁ δὲ ἐν Βλαχέρναις θαυματουργὸς ναὸς πυρπολημέ- 10 νος ἦν, ὡς προσεγράφη. ποιήσας ὁ πατριάρχης ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολείῳ καιρὸν ὀλίγον, ἔπειτα θεωρῶν ὅτι ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τῆς πόλεως οὐδεὶς ταλαίπωρος Χριστιανὸς ἐναπέμεινε, καὶ φοβηθεὶς μὴ τὸ ἐναντίον συμβῆ αὐτῷ διὰ τὴν ἐρημίαν, διότι ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν εὐρέθη τις Ἀγαρηνὸς πεφο- 15 νευμένος ἐν τῷ τοῦ ναοῦ περιανυλείῳ, καὶ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας ὁ πατριάρχης ἤτησε τὴν μονὴν τῆς Παμμακαρίστου. καὶ ἐδώρηθη αὐτῷ τοῦ εἶναι εἰς κατοίκησιν· ἐν ἐκείνοις γὰρ τοῖς μέρεσιν ἐναπέμεινάν τινες ὀλίγοι Χριστιανοί. τὰς δὲ οὐσας μοναχὰς ἐν τῇ Παμμακαρίστῳ προσέταξεν ἀπελθεῖν ἐν 20 τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου προφήτου προδρόμου Ἰωάννου τοῦ ἐν τῷ τρούλλῳ, ὅπου ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ ῥινομήτου ἡ πενθέκτη ἁγία σύνοδος συνηθροίσθη. παλάτιον γὰρ τοῦτο περιφανὲς τῇ τότε καιρῷ ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἐγγὺς τῆς Παμμακαρίστου κατὰ τὸ βόρειον μέρος.

decoratum ascendere eum iussit, atque edixit, ut cuncti palatii proceres eundem comitarentur. itaque eum usque ad venerandum apostolorum templum, partim praecedentes, partim subsequentes, deduxerunt. id enim templum, ut patriarchalis sedes esset, ameras donaverat. pulcherrimum autem et divinum templum sapientiae dei, cimelium celeberrimum, coelum terrestre et ornamentum inauditum scelestus iste in suae superstitionis usum convertit. mirabilis vero in Blachernis aedes incendio interierat, ut supra narravimus. commoratus aliquantisper in venerando apostolorum templo, quum in ea regione de miseris Christianis neminem manere vidisset, timeretque, ne quid mali sibi accideret propter solitudinem, quoniam aliquando Agareus in vestibulo templi inventus erat occisus, beatissimae virginis monasterium pro domicilio petivit et obtinuit. in ea enim regione pauci aliqui Christiani remanserant. monachas eius templi in monasterium sancti prophetae et praecursoris Iohannis, quod in Trullo est, concedere iussit, ubi Iustiniano Rhinotmeto imperante sancta synodus quinisexa habita est. palatium enim hoc illustre tum erat, prope beatissimae virginis templum septentrionem versus situm.

Οὗτος οὖν ὁ παμμίαιρος καὶ φθορὸς τῶν Χριστιανῶν
 πονηρὸς ὢν καὶ πολύτροπος καὶ τῇ ἀλώπεκι ὑποκρινόμενος
 ταῦτα οὐχ ὑπὲρ εὐλαβείας ἢ καλοκαγαθίας αὐτοῦ ἐποίει, ἀλλ'
 ἵνα οἱ Χριστιανοὶ ἀκούσωσι τὰς ἐπαγγελίας συναχθῶσιν τε
 ἐν τῇ πόλει καὶ κατοικήσωσιν αὐτήν· ἢ ἐκ τοῦ καθημερινῶ⁵
 πολέμου ἡρημώσῃ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀλώσει. καὶ οὕτως
 ἐγένετο, καὶ τινες Χριστιανοὶ συνήχθησαν. μετ' ὀλίγον δὲ
 καὶ τινὰς ἀποίκους εἰσήνεγκε, κατ' ἐκείνην τὴν διάλεκτον λε-
 γομένους σουργούνιδες, ἕκ τε τοῦ Καφᾶ Τραπεζοῦντος καὶ
 Σινωπίου καὶ Ἀσπροκάστρου· καὶ οὕτως τὴν πόλιν ἐκατῶ¹⁰
 κησε. ἔδωκε δὲ καὶ προστάγματα ἐγγράφως τῷ πατριάρχῃ
 μετ' ἔξουσίας βασιλικῆς ὑπογεγραμμένης κάτωθεν ἵνα μηδεὶς
 αὐτὸν ἐνοχλήσῃ ἢ ἀντιτείνῃ, ἀλλὰ εἶναι αὐτὸν ἀναίτητον καὶ
 ἀφορολόγητον καὶ ἀδιάσειστόν τε ἀπὸ παντὸς ἐναντίου, καὶ
 τέλους καὶ δώσεως ἐλεύθερος ἔσται αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν¹⁵
 πατριάρχαι εἰς τὸν αἰῶνα, ὁμοίως καὶ πάντες οἱ ὑποτεταγμέ-
 νοι αὐτῷ ἀρχιερεῖς.

3. ὑπὸ P 12. ὑπογεγραμμένος P 13. ἀνάκτιον P

Iste igitur scelestissimus homo, Christianorum mala pestis, ve-
 terator et vulpes, non pietate aut benevolentia commotus, illud fe-
 cit, sed ut Christiani, promissis suis auditis, in urbem confluerent
 eamque habitarent: quae propter quotidianas pugnas eius praecipue
 temporis, quo capta est, deserta erat. ac revera nonnulli Christiani
 congregati sunt. brevi colonos, quos Turcae sua lingua surgunides
 appellant, Capha, Trapezunte, Sinope et Asprocastro eodem deduxit,
 atque ita urbem civibus denuo implevit. idem patriarchae literas cum
 regiae auctoritatis subscriptione dedit, ut ne vexaretur aut impugna-
 retur a quoquam, sed liber et securus esset ab omni inimico, neve
 quidquam tributum aut vectigalium penderet, tum ipse, tum omnes in
 perpetuum sequentes patriarchae cunctisque eidem subiecti episcopi.

B I B Λ Ι Ο Ν Δ

ΑΡΧΟΜΕΝΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΤΟΥΣΗΣ
 ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΤΑΣ ΕΝ ΤΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩ.
 ΣΥΓΧΤΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥΣ ΑΝΑΜΕΤΑΕΤ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ
 5 ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΩΝ, ΚΑΙ ΠΩΣ Ο ΑΜΗΡΑΣ ΤΠΟΤΑΞΑΣ ΑΤΤΟΙΣ
 ΤΠΕΤΑΔΕ ΚΑΙ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΩΝ ΕΠΑ-
 ΘΕΝ Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ, ΚΑΙ ΑΔΑΔΣ ΤΙΝΑΣ ΤΠΟΘΕΣΕΙΣ, ΩΣ
 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΛΑΙΟΝ ΕΤΡΗΣΟΝΤΑΙ.

10 1. Ἀλωθεὶς ὄν κἀγὼ καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ κακὰ 69
 τῆς αἰχμαλωσίας ὑπενεγκὼν ὁ ἄθλιος τέλος ἐξηγοράσθην τῇ
 πρωτῇ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 593β' ἔτους καὶ ἀπέσωσα εἰς τὴν
 Πελοπόννησον ἐν τῇ Σπάρτῃ. τῆς δὲ γυναικὸς μου καὶ τῶν τέ-
 κνων μου ἀλωθέντων ὑπὸ τινῶν γερόντων Τούρκων κυλογνώμων
 15 ὄντων, καὶ παρ' αὐτῶν πάλιν πραθέντων τῷ πρώτῳ ἱπποκό-
 μῳ τοῦ ἀμηνῶ, ὃς λέγεται τῇ ἐκείνων διαλέκτῳ μεραχούρης,
 ὃς καὶ ἄλλας πολλὰς τῶν ἀρχοντισσῶν ἠγόρασε καὶ πολλοῦ
 ἐράνου ἐπέτυχε δι' αὐτῶν, τοῦ δὲ κάλλους καὶ ἄλλων χρη-

8. ἡθῆσονται P 16. ἱμπροχώρης P

L I B E R IV,

QUI A CAPTA REGINA URBIUM INCIPIT, TURBAS AC PUGNAS
 IN PELOPONNESO INTER FRATRES ET DESPOTAS EXCITATAS
 CONTINENS, ATQUE ENARRANS, QUOMODO IPSOS ET INSULAM
 AMERAS SIBI SUBIECERIT, ET QUAE SCRIPTORI ACCIDERINT
 ET RES ALIAS QUASDAM, CAPITIBUS DISTRIBUTAS.

1. Ego ipse in potestatem hostium veni, et omnes calamitates
 et mala servitutis expertus, postremum primo Septembris anni 693a
 venditus et in Peloponnesum Spartam sospes perductus sum. item
 uxor mea et liberi capti sunt a Turcis. quibusdam senibus, bonis viris,
 et venditi primario amerae praefecto stabuli, quem illi sua lingua
 merachurem appellant, qui praeterea alias multas feminas nobiles mer-
 catus est, et iis dividendis magnum quaestum fecit. quum autem

στῶν ἡθῶν τῶν τέκνων μου μὴ δυναμένων κρυβῆναι, μαθῶν περὶ τούτων ὁ ἀμηνῶς ἐπῆρεν αὐτά, δούς τῷ εἰρημένῳ αὐτοῦ πρωτοῖπποκόμῳ χρήματα πολλά. ἐναπέμεινε δὲ ἡ ἀθλία αὐτῶν μήτηρ μόνη μετὰ μιᾶς καὶ μόνης ἀνατραφείσης αὐτῇ, αἱ δὲ ἄλλαι διεμερίσθησαν. 5

Καὶ καταφρονοῦντες μέμφονται καὶ κατηγοροῦντες ἐλέγχουσι ἡμᾶς οἱ Λαῖνοι, καὶ λέγουσιν ὅτι διὰ τὰς ἀμυρτίας ἡμῶν καὶ διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς φρονεῖν ἡμᾶς ἀποκόλεσamen τὴν βασιλείαν. ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὅτι ἀμυρτωλοὶ ὑπάρχομεν, καὶ οὐδεὶς ἀναμάρτητος εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός· περὶ δὲ τοῦ ὀρθῶς 10 φρονεῖν γινώσκετε, πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅτι ἡμεῖς καινοτομίαν οὐδεμίαν ἐποιήσομεν εἰς τὰ τοῦ εὐαγγελίου ῥητά, εἰ μὴ πιστεύομεν καὶ δοξάζομεν τὰ ὅσα οἱ αὐτόπται τοῦ λόγου καὶ ὑπῆρξαι ἡμῶς ἐδίδαξαν, καὶ ὁ αἱ ἅγιοι καὶ οἰκουμενικαὶ ἐπὶ σὺνοδοι καὶ αἱ κατὰ καιρὸν τοπικαὶ ἡμῶν ὄντως παρέδωσαν, 15 ἀληθῶς καὶ βεβαίως κρατοῦμεν, ὡς ἐδίδαξεν ὁ ἁγιώτατος Σιλβέστρος ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Δάμασος ἐν τῇ δευτέρᾳ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Καλεστίνος ἐν τῇ τρίτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Λέων Β ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Βιγίλιος ἐν 20 τῇ πέμπτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἀγάθων ἐν τῇ ἕκτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἀδριανὸς ἐν τῇ ἑβδόμῃ

4. ἀνατρεφούσης αὐτὴν Alterus
ζομεν P 15. οὕτω P

13. ὡς ἐπιστεύσαμεν δοξάζομεν

forma et compositi mores liberorum meorum latere non possent, audito de iis, ameras, grandi pecunia numerata, ab eo, quem dixi, summo praefecto stabuli eos accepit. remansit misera eorum mater sola cum una et sola a se nutrita muliercula, reliquae dispersae sunt.

Contemnentes et calumniantes nos Latini aiunt atque exprobrant, propter peccata nostra et fidei perversitatem nos amisisse imperium. nos vero consentimus, improbos nos esse: at nemo probus est, praeter solum deum. de fidei autem veritate scitote, patres ac fratres, nihil nos innovasse in sententiis evangelii, sed credere et profiteri, quaecunque verbi testes oculati et ministri nos docuerunt, et quae sanctae et oecumenicae septem synodi et si quae topicae opus erant, revera nobis tradiderunt, vere et firme tenemus, quemadmodum in prima synode sanctissimus Silvester locuit, in secunda sanctissimus Damasus papa, in tertia sanctissimus Caelestinus papa, in quarta sanctissimus Leo papa, in quinta sanctissimus Vigilius papa, in sexta sanctissimus Agatho papa, in septima sanctissimus Adrianus papa. scitis enim omnes, eos anathemata et execrationes perpetuas iis minatos esse, qui

συνόδῳ· ὡς ἴστε πάντες ὅτι ἔθεντο καὶ ἀναθεματισμοὺς καὶ
 ἀφορισμοὺς ἀλύτους, μὴ τις τολμήσῃ προσθῆσαι ἢ ἐκλείψαι
 ἢ ὅλως παρασαλεῦσαι ὑπὲρ ἐκεῖνοι εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστο-
 λικῶς καὶ ἀκριβῶς ἐξακολουθοῦντες διὰ πνεύματος ἀγίου
 5 ἑσφραγίσαντο. μάρτυρες τῶν αὐτῶν αἱ συνοδικαὶ βίβλοι καὶ
 τὰ συνοδικὰ γράμματα τῶν κατὰ καιρὸν ἄκρων ἀρχιερέων
 ἦτοι πάπων καὶ τῶν ἁγίων μεγάλων ἐκείνων συνόδων, ὡς
 ἠριθμῆσαμεν, ἐκ τῆς ὑμετέρας ὄντες καὶ αὐτοὶ τῆς φυλῆς
 τῶν Λατίνων, ἄνδρες θεοφρονουμένοι ἔργῳ καὶ λόγῳ τιμη-
 10 μένοι. ταύτην τὴν παράδοσιν ἡμεῖς ἀσφαλῶς κρατοῦμεν, ἵνα
 μὴ εἰς ἀφορισμὸν τῶν ἁγιωτάτων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων
 οἰκουμενικῶν ἐπὶ τῶν συνόδων καὶ τῶν ἁγιωτάτων ἐκείνων ὄν-
 τως ἄκρων ἀρχιερέων πέσωμεν. καὶ ἡμεῖς εὐαγγελικῶς καὶ
 ἀποστολικῶς κατὰ ἀλήθειαν κρατοῦμεν τὴν παράδοσιν τῆς
 15 πρεσβυτέρας Ρώμης· τὸ γὰρ ἡμέτερον δόγμα παρ' ἀμφοτέ-
 ρων εἰ πάντοτε ὁμολογεῖτο, τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν καινοτομηθὲν
 αὐτοῖς μόνις ἀκαταγόρητον εἶναι δοκεῖ, καὶ ἡμᾶς ἔδει κρι-
 τὰς αὐτῶν εἶναι καὶ κατηγοροῦς, καὶ οὐκ αὐτοὺς ἡμῶν. τὰ
 νῦν δὲ νεωστὶ τινες αὐτῶν θεολόγοι ἢ καὶ μᾶλλον εἰπεῖν και-
 20 νολόγοι, καὶ οὐκ αἰσχύνονται ἐπ' ὀκρίβαντος ἀναβαίνειν δι-
 δάσκοντες λέγειν ἐρρόρουμ Γραικόρουμ, τουτέστι σφάλματα
 ἡμέτερα, εἶτα μὴ ἔχοντές τι ἕτερον εἰπεῖν εἰ μὴ μόνον, ὡς
 εἶπομεν, διὰ τὸ μὴ ἡμᾶς ὀρθῶς φρονεῖν τὴν βασιλείαν ἀπο-

5. τῶν om P 7. ἄς? 12. ὄντως ἄκρων ἀρχ.] πάπων P
 19. μωρολόγοι P 22. ἡμετέρων σφαλμάτων P

quid adderent aut demerent aut omnino fluctuarent in iis, quae ipsi,
 evangelii et apostolorum praecepta accurate assecuti per sanctum
 spiritum, constituissent. testes sunt libri et literae synodici summo-
 rum singulis temporibus episcoporum sive paparum et sanctorum illa-
 rum synodorum, quas enumeravimus, quum illi e vestra et Latinorum
 gente essent, viri pii et venerabiles dicto et facto. hanc igitur tra-
 ditionem inviolatam servamus, ne in sanctissimorum apostolorum et
 septem sanctorum synodorum oecumenicarum et sanctissimorum il-
 lorum revera summorum episcoporum execrationem incidamus. ac
 tenemus sane evangelice et apostolice traditionem veteris Romae. no-
 stra enim doctrina ab utrisque semper observata est, at quae ab illis
 innovata sunt, solis ipsis non vituperanda esse videntur, ita ut nos
 illorum iudices et accusatores esse oporteat, non contra. nuper vero
 in illis quidam rerum divinarum, imo potius novarum studiosi existi-
 terant, qui non vererentur, de nostris scilicet erroribus disputaturi,
 in suggestum ascendere, quum nihil haberent, quod afferrent, nisi

λέσαμεν· καὶ αὐτοὶ τάχα ὡς δῆθεν ὀρθόδοξοι ἴσως ὄντες αὐτοὶ ἑαυτῶν τὴν βασιλείαν κρατοῦσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι οὐ πάντες οἱ κρατοῦντες πάντως ὀρθόδοξοι, οὐδ' αὐθις οἱ κρατούμενοι αἰρετικοί, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐφ' ἡμῖν· μὴ γὰρ ὀρθόδοξοὶ εἰσιν οἱ Ἰσμαηλῆται, ὅτι κρατοῦσιν ἡμῶν, καὶ πρὸ τούτων οἱ εἰδωλοθάτραι οἱ τοὺς Χριστιανούς ἐδίωκον, ἢ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἢ Βαβυλώνιοι οἱ ποτε ἐξουσιάζσαντες τῶν Ἰσμαηλιτῶν. ἀλλ' οὐκ ἔχουσι τί εἰπεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι οἱ μὲν κυριεύσαντες ἀσεβεῖς, οἱ δὲ κυριευόμενοι εὐσεβεῖς. διὰ τοῦτο οὐ δεῖ αὐτούς κομπάζειν περὶ τῆς αὐτοκρατορίας. καὶ ἐπὶ τούτοις ἀντεροῦμεν αὐτοῖς, πῶς οἱ κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ Ῥωσσίαν καὶ Ἰβηρίαν τὴν ἑσῶν καὶ Ἀβασσίαν οἰκοῦντες καὶ ἐν λοιποῖς τόποις ἄρχουσι καὶ ἄρχονται ἀφ' ἑαυτῶν, καίτοι γε τοῖς ἡμετέροις δόγμασιν ἀκολουθοῦσι; καὶ ἄλλως τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν ἐποίησεν ὁ πάπας Στέφανος ὁ Συρφρῶν, ὃς καὶ πρῶτος τοῖς Ἰταλοῖς μετὰ ἀζύμων παρέδωκεν ἐπιτελεῖν τὴν ἀγίαν ἱερουργίαν, καὶ τὴν προσθήκην τὴν εἰς τὸ σύμβολον τὸ ἅγιον φανερώς ἐκήρυξε, καὶ τὰς τρίχας τοῦ πώγωνος πρῶτος ἀπέθριξε, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν πᾶσιν οὕτως ἐξέδωκε, βασιλεύοντος μὲν τῆς νέας Ῥώμης τῷ τότε καιρῷ τοῦ ἀειμνήστου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ μονομάχου, πατριαρχεύοντος δὲ Μιχαὴλ ὃς τῇ ἐπωνυμίᾳ ἐλέγχετο Κηρουλάριος. οὗτος οὖν ὁ πατριάρχης γνώμη τοῦ βασιλέως καὶ τῶν

12. ἀσβαγίαν M

15. συρφῶν P

amisisse nos imperium propter doctrinae pravitatem: quasi vero ipsi, quod orthodoxi sint, tueantur imperium suum, ignari illi, non omnes, qui imperant, orthodoxos, nec qui obediunt, haereticos esse, id quod in nobis animadverti licet. an orthodoxi sunt Ismaelitae, quia nobis imperant, aut priores illis idololatrae, qui premebant Christianos, aut Aegyptii vel Babylonii Ismaelitis olim imperantes? enimvero non habent, quid respondeant. in aperto enim est, eos, qui imperant, impios, quibus autem imperatur, pios esse. quare non decet illos iactare imperium suum. praeterea contra eosdem dicamus, quomodo qui Mysiam, Rossiam, Iberiam orientalem et Abasgiam habitant, et aliis in regionibus regnant, et sui iuris sint, quandoquidem nostram sectam sequuntur? at enim ecclesiarum dissensionem temere movit Stephanus Syrpho papa, qui primus pane non fermentato sanctum sacrificium peragi sivit, et additamentum illud ad sanctum symbolum palam proclamavit, ac primus barbam totomdit, idemque omnibus sibi subiectis facere permisit, regnante tum Cpoli perpetuo memorabili imperatore Constantino monomacho, patriarchatum administrante Mi-

ετέρων τριῶν πατριάρχων καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας
 καὶ τοῦ Κύπρου καὶ πάσης τῆς ὑπ' αὐτὸν συνόδου τὸν εἰρη-
 μένον πάπαν Στέφανον τῶν διπτύχων ἐξέβαλεν, ζητούντες τῆς
 τῶν ἀζύμων καὶ τῆς προσθήκης τῆς ἐμβολῆς τὸ αἴτιον, κό-
 5 σμου ἔτει 59', ἰνδικτιῶνος ια'. ἡ δὲ ἐκκλησία τῆς Ἀλεξαν-
 δρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ἡ Θηβαῖς ἡ πιστή,
 ἡ Λιβύη ἡ ὁσία, ἡ τοὺς πολίτας θρέψασα τῆς βασιλείας τῶν
 σούρανῶν, καθὼς φησὶν ὁ θεῖος Κοσμάς, ἐν ποίῳ καιρῷ ἐδου-
 λώθησαν ὑπὸ τοῦ ἀμηρᾶ Οὐμάρ, ὅστις ἦν ὁ τρίτος μετὰ
 10 τὸν τρισκατάρατον Μωάμεθ, καὶ ἡχμαλωτίσθησαν; καὶ τοῦτο
 φανερόν ἐστιν ὡς ἐγεγόνει ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου
 τοῦ Πρωγωνάτου, κόσμου ἔτει 598δ', πρὶν τὴν ἁγίαν καὶ οἰκου-
 μενικὴν ἕκτην συνόδον συναθροισθῆναι, ὅπου οὔτε σχίσματα
 ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπῆρχον οὔτε διαφοραί. μετὰ δὲ τινα
 15 καιρὸν οἱ βασιλεῖς μετὰ κόπου οὐκ ὀλίγου τὴν ἁγίαν πόλιν
 ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀσεβῶν ἠλευθέρωσαν καὶ ὑπὸ τὴν ἐξου-
 σίαν Ῥωμαίοις ἐποίησαν· καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου ἐπὶ τῆς
 βασιλείας Βασιλείου τοῦ πορφυρογεννήτου τοῦ λεγομένου Βουλ-
 γυροκτόνου ὁ τῆς Αἰγύπτου ἀμηρᾶς Ἀζίζιος τὴν ἁγίαν πόλιν
 20 πάλιν ἔλαβε πολέμῳ, καὶ τὸν τάφον τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ἐγγεγερμένον πολυτελῶς θεῖον ναὸν κατεστρέψατο,
 καὶ τὰ σκευὴ ἐλυμήνατο, τὰ μοναστήρια κατηδάφισε, καὶ τοῖς

4. καὶ — αἴτιον] καὶ τὸ τῆς προσθήκης περὶ τῆς ἐν τῷ συμβό-
 λῳ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ αἴτιον
 Alterus

chaele, qui cognomento Cerularius appellabatur. hic igitur patriar-
 cha e sententia imperatoris et reliquorum trium patriarcharum, archi-
 episcopi item Bulgariae et Cypri, totius denique, cui praecerat, synodi,
 eum, quem dixi, papam Stephanum, diplomatis eiecit, panis fer-
 mentati et facti additamenti rationem desiderans, anno mundi 6500.
 ecclesiae autem Alexandriae et Antiochiae et Hierosolymorum, fidelis
 Thebais, sancta Libya, quae cives imperii coelorum nutrivit, ut ait
 divinus Coomas, quoniam tempore subactae sunt ab Umara amera,
 post Mohametem ter exsacrandum tertio, et in servitutem redactae?
 factum hoc est manifesto imperante Constantino Pogonato, anno
 mundi 6134, antequam sancta et oecumenica sexta synodus haberetur,
 quo tempore nec schismata nec dissidia in ecclesiis erant. ali-
 quanto post reges labore non levi sanctam urbem a manibus impio-
 rum vindicatam Romanorum tradiderunt imperio; sed imperante Ba-
 silio porphyrogenito, qui Bulgaroctonus nominatur, rursus Aegypti
 ameras, Azizius, eandem expugnavit, sepulcrum salvatoris nostri Iesu
 Christi et sumtuose ornatum templum sanctissimum in potestatem

ἀσκουμένους ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἐκείνης μοναχοὺς, Ἴταλους τὸ πλεόν ἢ Ῥωμαίους καὶ ἐξ ἑτέρων φυλῶν, ἐφόνευσε καὶ ἐφυγάδευσε. πάνυ θαναμαστόν ἐστίν, ὡς λέγουσιν, ἠνωμένων οὐσῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῷ τότε καιρῷ, πῶς ὁ θεὸς ἐπαρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἀσεβῶν. ὥστε ἐκ πάντων τούτων ἦν ἰδεῖν 5 ὅτι οὐ διὰ παρανομίαν τινὰ παρεδόθημεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸς μερικὴν παιδείαν, ὡς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἄγιοι· “καὶ πάντα γὰρ ὃν ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγεῖ δὲ υἱὸν ὃν παραδέχεται,” καὶ τὰ ἐξῆς. “πιστὸς γάρ” φησιν “ὁ θεός, ὃς οὐκ ἀφήσει ὑμᾶς εἰς τέλος πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε.” 10 καὶ ὁ Δαβὶδ “παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ Β οὐ παρέδωκέ με.”

Καὶ τοῦτο ἄκουσον. ὥσπερ τοίνυν ἡ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία κατελύθη ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, ἡ δὲ τῶν Βαβυλωνίων ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἡ δὲ τῶν Περσῶν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ἡ 15 δὲ Μακεδόνων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οὕτως καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων κατελύθη ὑπὸ τῶν Ὀτμανλίδων. τὸ δὲ τέλος ταύτης ἤξει ἐν τῷ προσήκοντι καὶ ὠρισμένῳ καιρῷ, καὶ καταλυθήσεται καθὼς φησὶν ὁ Θεσπέσιος Ἡσαΐας ἐν τῷ τῆς Ἰδουμαίας ὄραματι. “εἶπέ μοι κύριος ἐτη ἐνιαυτοῦ ὡς ἐνιαυτὸς μισθοῦ, 20

5. ἐν P 17. Ὀθουμαλίδων M τὸ δὲ τέλος ταύτης ἤξει] τῶν δὲ Ἰσραηλιτῶν ἤτοι Ὀθουμαλίδων τῶν καὶ Ἀγαρηῶν τέλος ἔξει M 19. καθὼς φησὶν — τὸ ξανθὸν γένος] ὑπὸ τοῦ ξανθοῦ γένους M

redegit, supellectilem polluit, monasteria evertit, ubi vis illic corpus exercentes monachos, in quibus Italarum et aliarum gentium maior, quam Romanorum numerus erat, aut occidit aut fugavit. plane mirum autem est, ut aiunt, Christianos, quum coniunctae essent ecclesiae, a deo tum in potestatem impiorum traditos esse. adeo ex his omnibus intelligitur, non propter peccatum aliquod hostibus nos subiectos esse, sed ob singularem educationem, quemadmodum olim sancti docuerunt: “quemcunque enim amat deus, eum educat, et castigat filium, quem recipit,” et quae sequuntur. “fidelis enim,” ait, “dominus est, qui non permittet vos ultra, quam sustinere possitis, tentari.” item David “educando educavit me dominus, nec vero morti me tradidit.”

Etiam hoc audi. quemadmodum Assyriorum regnum a Babylo-niis eversum est, Babylo-niorum a Persis, Persarum a Macedonibus, Macedonum a Romanis, ita Romanorum quoque imperium ab Otman-lidibus: atque horum finis aderit iusto et constituto tempore, ever-tenturque, sicut ait divinus Esaias in specie Idumaeae. “dixit mihi dominus: intra annum, qualis est annus mercenarii, deficiet gloria

καὶ ἐκλείψει ἡ δόξα Κηθάρ, καὶ τὸ καταλείμμα τῶν τοξευμάτων υἱῶν Κηθάρ τῶν ἰσχυρῶν ἔσται ὀλίγον, διότι κύριος ἐλάλησεν ὁ θεὸς Ἰσραὴλ." οὕτω δὲ καὶ ὁ σοφώτατος Στέφανος ὁ Ἀλεξανδρεύς, ἐπακολουθῶν τῷ τοῦ προφήτου ῥητῷ, ἐπὶ 5 ἔτους ζυλά, Σεπτεμβρίου γ', ἡμέρα ε' θεμάτιον περὶ τῆς τῶν Ἰσμαηλιτῶν βασιλείας ποιήσας καὶ κανονίσας. "οὗτος κρατήσει ἐν ἰσχύϊ μὲν καὶ εὐτυχίᾳ ἔτη τριακόσια ἐννέα, ἐν δὲ συστροφῇ καὶ ἀκαταστασίᾳ ἕτερα ἔτη πενήκοντα ἕξ, ὥστε εἶναι τὴν διακράτησιν αὐτῶν πᾶσαν εὐτυχοῦσαν καὶ δυστυχοῦσαν ἔτη τξέ'."

10 *τινὲς μὲν λοξῶς τὸν χρησμὸν διαλαμβάνοντες λέγουσι κακῶς ἐθεμάτισεν ὁ ἀστρονόμος, λαμβάνοντες τὴν ἀρχὴν τοῦ χρησμοῦ ἐκ τοῦ εἰρημένου ἔτους· καὶ ἐν οὕτως ἦν ὡς ἐμὸ παχὺ λεπτόν, ἐλάνθανεν ἐκεῖνον. ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν τινῶν φιλοσόφων ἀρίστων ἀνδρῶν οἰδιῶς καὶ ἀνεγνωκῶς. οὐκ*

15 *ἀρχὴν τῆς τῶν Ἰσμαηλιτῶν θρησκείας ἢ βασιλείας ὁ σοφὸς οὗτος ἐποίει ἀπὸ τῶν χρόνων Μωάμεθ, ἀλλ' ὥσπερ περὶ τῆς προφητείας Δαμιῆλ τοῦ Θείου. τέταρτον θηρίον ὀνομάζει τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν· καὶ οὐκ ἀρχὴν ποιοῦσιν οἱ ἐξηγηταὶ ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου, οὔτε δυναστείας Ῥωμαίων,*

20 *ἀριστοκρατείας δημοκρατείας διδακτορίας ὑπατίας καὶ βασιλείας μνημονεύουσιν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ Ὀκταβίου Καίσαρος διὰ τὴν κατάπυσιν τῆς μοναρχίας, καθὼς κάτωθεν ῥηθῆσεται. οὕτω μὲν καὶ ὁ σοφώτατος Στέφανος ἐκ τοῦ Ὀτμάνου*

Cedar, et reliquiae iaculorum fortium filiorum Cedar exiguae erunt, quoniam dominus, deus Israelis, locutus est." ad quod dictum prophetae se applicans sapientissimus Stephanus Alexandrinus, anno 6131, Septembris die 3, hebdomadis 6, de Ismaelitarum regno hoc thema fecit et constituit. "is potenter et prospere regnabit annos trecentos novem, in rerum angustiis et perturbatione deinde annos quinquaginta sex, ut omnino eorum imperium tum faustum tum infaustum futurum sit per annos 365." nonnulli vaticinium perperam interpretati, astronomum male ratiocinatum esse affirmant, initium ducentes ab eo, quem dixi, anno. quod si ita esset, falsus ille foret. at equidem de ea re quorundam doctissimorum hominum sententias cognovi et didici, secundum quas sapiens ille vir initium superstitionis et imperii Ismaelitarum non a Mohametis aetate duxit, sed ad modum vaticinii divini Danielis locutus est. is quartam bestiam Romanorum imperium appellavit: nec interpretes a Remo et Romulo initium capiunt, aut Romanorum principatus, nobilium, plebis, dictatorum, consulum, regum imperia commemorant, sed ab Octavio demum Caesare propter exitum monarchiae, quemadmodum infra docebitur. eodem igitur modo sapientissimus Stephanus ab Otmane amera ca-

ἀμνηρᾶ ἀρχὴν τοῦ κανονίου αὐτοῦ ποιεῖ. ἔτι δὲ καὶ ὁ σοφώ-
 τατος Λέων ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων θεμάτιον καὶ αὐτὸς ἐποίησε,
 τρισαρίθμω κύκλω εὐρῶν κρατῆσαι ἔχει βασιλεία δυνατὴ
 καὶ ἰσχυρὰ ἢ ἐκ τῆς Ἄγαρ, τουτέστιν ἔτη τριακόσια. ἢ δὲ
 συστροφὴ πεντήκοντα ἔξ οὐκ ἐμνήσθη. εἶτα τὸ ξανθὸν γέ-5
 νος ἅμα μετὰ τῶν πρακτόρων ὄλον Ἰσμαῆλ τροπώσουσι κατὰ
 τοὺς χρησμούς τῶν θείων ἀνδρῶν. καὶ διὰ μὲν οὖν τῶν
 τεσσάρων ἀνέμων τὰς τέσσαρας μεγάλας βασιλείας ὁ μέγιστος
 διδάσκει Ζαχαρίας καὶ Δανιὴλ ὁ θεῖος, τὴν Χαλδαίων λέγω,
 τὴν Περσῶν καὶ τὴν τῶν Μακεδόνων καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων.¹⁰
 τὰ δὲ δύο ὄρη τὰ χαλκᾶ τὰ δύο κλίματα τῆς οἰκουμένης εἶ-
 ναι φασίν· εἰς δύο γὰρ τέμνεται, εἰς τε Ἀσίαν καὶ Εὐρώ-
 πην. καὶ οἱ μὲν πυρροὶ ἵπποι τὸ μαιώφρονον τῶν Χαλδαίων
 σημαίνουσι, οἱ δὲ μέλανες τὸν ἐπενεχθέντα παρὰ Περσῶν
 καὶ Μήδων τοῖς Βαβυλωνίοις θάνατον, οἱ δὲ λευκοὶ τὸ συ-¹⁵
 φῆς τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων· οὐ γὰρ ὡσπερ αἱ ἄλλαι
 βασιλείαι καὶ αὕτη. οἱ δὲ ψαροὶ καὶ ποικίλοι τὸ ἰσχυρὸν καὶ
 εὐτονον τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας δηλοῦσι. τὸ δὲ προ-
 ταχθὲν αὐτοὺς περιδεῦσαι τὴν γῆν διδάσκει πάλιν ὡς διὰ
 τοῦ Θεοῦ πᾶσα βασιλεία συνίσταται· φησὶ γὰρ ὁ Εὐσέβιος²⁰
 ὁ Παμφίλου, ἐπὶ τοῦ Ἀγούστου Ὀκταβίου Καίσαρος ἀρχῆν-
 ἢ τετάρτη βασιλεία λαμβάνει, ἣν ὁ Δανιὴλ τέταρτον θηρίον
 φοβερὸν ὀνομάζει, διὰ τί μὲν τότε πρῶτος αὐτὸς ἐμονάρχῃς
 καὶ τὸν κόσμον ὄλον σχεδὸν εἶπεν καθυπέταξεν. οὗτος ἐν

21. ὁ om P Ἀγούστου et Καίσαρος om P

nonis sui initium facit. etiam doctissimus Romanorum imperator Leo
 thema fecit, qui florentem et vigentem imperii Saracenorum statum
 ter computandum circulum tenere, h. e. annos trecentos duratarum
 invenit. perturbati imperii per annos quinquaginta sex non fecit
 mentionem. deinde flava gens una cum vindicibus omne Ismaelis
 genus fugabit secundum divinorum hominum vaticinia. quatuor ven-
 tis autem quatuor magna imperia Zacharias et divinus Daniel signifi-
 cant, Chaldaeorum, Persarum, Macedonum et Romanorum. duo ae-
 neos montes autem duas terrae regiones esse dicunt; in duas enim
 partes terra dividitur, Asiam et Europam. atque rufi equi atrocita-
 tem Chaldaeorum significant, nigri a Persis et Medis Babylonis illa-
 tum interitum, candidi claram Macedonum gloriam; neque enim ho-
 rum imperium ceteris simile est; cineracei vero et versicolores rober
 et potentiam imperii Romanorum. deinde mandato, ut terram ob-
 eant, significatur, per deum omne constare regnum. dicit enim Eu-
 sebius Pamphili, ab Augusto Octavio Caesare quartum regnum kni-

μιὰ τῶν ἡμερῶν ἀπελθὼν εἰς Δελφούς τοὺς νῦν ὀνομαζομένους Δαυλία, ἠρώτησε τὸ μαντεῖον τίς μετ' αὐτὸν βασιλεύσῃ τοῦ δὲ Πυθίου μηδὲν ἀποκρινομένου ὁ δ' αὖθις ἠρώτησε, διὰ τί σιγῇ τὸ μαντεῖον; τότε ἡ Πυθία ἔφη ἐλθόντος οὖν τούτου ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐν τῇ μέλλειν ἀποβιῶναι παρεγγύησε τοὺς ἐν τέλει αὐτοῦ χεῖρας κροτῆσαι καὶ γελάσαι ὡς ἐπὶ μίμου τελευτῆς. τοῦτο δὲ ποιῆσαι διωρίσατο ἀποσκοπῶν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ὡς γέλωτος ἄξιον.

Καὶ περὶ μὲν οὖν τῶν προειρημένων βασιλείων Δαυιὴλ 10 ὁ θεὸς προφήτης καὶ ὁ θεὸς Ζαχαρίας καὶ ἕτεροι, ὡς προείπομεν, τὴν τε ἀνόρθωσιν αὐτῶν καὶ κατάλυσιν καὶ τὰ συμβάντα πάντα διὰ πνεύματος ἁγίου λέγουσιν, ὁμοίως δὲ καὶ Ἡσαΐας καὶ ὁ σοφὸς Στέφανος καὶ Λέων ὁ βασιλεὺς περὶ τῆς καταλύσεως τῆς βασιλείας, ὡς προείπομεν. ὁ δὲ θεόπτης 15 Μωσῆς περὶ ἀναβάσεως καὶ εὐτυχίας ἐν τῇ γενέσει τάδε διδξείσιν. ὁ πατριάρχης ἡμῶν Ἀβραὰμ υἱοὺς ἐγέννησεν ὀκτώ, πρῶτον μὲν Ἰσμαὴλ τὸν νόθον ἐκ τῆς Ἄγαρ, δεύτερον Ἰσαὰκ 20 ἕξ ἐπαγγελίας ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σάρρας, ὃς καὶ εὐλογηθῆ παρὰ θεοῦ. μετὰ δὲ τὸ ἀποθανεῖν Σάρραν ἔλαβε τὴν 20 Χετοῦραν εἰς γυναῖκα, ἕξ ἧς ἐγέννησεν υἱοὺς ἕξ, τὸν Ζομβράν, τὸν Ἰεζαί, τὸν Μαδάϊ, τὸν Μαδιάμ καὶ τὸν Ἐβόει καὶ τὸν Σοῖαι. ἀλλ' ἐπὶ τὸν Ἰσμαὴλ τὸν νόθον ἐπανέλθωμεν.

2. διαύλια P

21. ἰσαί P

μαδάν P

tium capere, quoniam tum is primus solus imperavit, et totum paene orbem terrarum sibi subiecit. is quondam Delphos, qui nunc Daulia appellantur, oraculum consuluit, quis post se imperaturus esset. quum nihil responderet Pythia, iterum rogavit, quare oraculum sileret. tum Pythia respondit is Romam reversus, quum mors ipsi instaret, imperavit primoribus, ut plauderent et riderent ut in fine mimi. hoc fieri voluit, quoniam vitam rem esse risu dignam putabat.

De iis igitur, quae modo commemoravi, regnis Daniel, divinus propheta, divinus Zacharias alique, ut dictum est, de eorum tum origine tum exitu tum rebus gestis, a sancto spiritu edocti, dixerunt similiter quae Esaias, et sapientissimus Stephanus et Leo imperator de exitu imperii docuerint, explicuimus. qui deum vidit Moses de incrementis et successu in genesi haec explicat. Abrahamus, patriarcha noster, filios octo procreavit, primum Ismaelem nothum ex Agar, deinde promissum sibi Isaacum e Sarra uxore, cui benedictum est a deo. Sarra mortua, Cheturam uxorem duxit, e qua filios sex generavit, Zombram, Jezai, Madai, Madiam, Eboei, et Soiai. sed redeamus ad Ismaelem nothum. Agar ab Abrahamo compressa, gravida

μετὰ τὸ συγγενέσθαι Ἀβραάμ τῇ Ἄγαρ εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα, καὶ ἰδοῦσα Σάρρα ἐζηλοῦσθαι αὐτῆς, καὶ ὠνείδιζε τὸν Ἀβραάμ, καὶ ἐθλίψε καὶ ἐλύπει τὴν Ἄγαρ. ἡ δὲ Ἄγαρ μὴ δυναμένη τοσοῦτον θλίβεσθαι καὶ κακοχεῖσθαι ὑπὸ τῆς κυρίας ἀπέδρα, καὶ ἐν τῷ ἀποιδρώσκειν αὐτὴν ἐκ τῆς κυρίας 5 αὐτῆς τῆς Σάρρας ἀπήνητησεν αὐτῇ ἄγγελος κυρίου λέγων 71 “ἀποστράφηθι πρὸς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς.” καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου “ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἔχεις, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσμαήλ, ὅτι ἐπήκουσε κίριος τὴν ταπεινώσιν σου. σὺ 10 τος ἔσται ἄγροικος ἄνθρωπος, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ’ αὐτόν· καὶ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ κατοικήσει.” καὶ πάλιν ἐπὶ κεφαλαίῳ 15 εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ περὶ τῆς Σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ “Σάρραν τὴν γυναῖκά σου εὐλογήσω, καὶ 15 δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ εὐλογήσω αὐτόν, καὶ ἔσται εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖται ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἔσονται.” καὶ ἔπεσεν Ἀβραάμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐγέλασε, καὶ εἶπεν ἐν τῇ 20 διανοίᾳ αὐτοῦ λέγων “εἰ δυνατόν, τῷ ἑκατονταετῇ υἱὸς γενήσεται καὶ Σάρρα ἐνενήκοντα ἐτῶν οὕσα τέξεται.” εἶπε δὲ 20 Ἀβραάμ πρὸς τὸν θεὸν “Ἰσμαήλ οὗτος ζῆτω ἐναντίον σου.” εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς Ἀβραάμ “ναί, ἰδοὺ Σάρρα ἡ γυνὴ σου τέξεται σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ, καὶ

2. ἰδοὺ P 13. ἐπὶ om P

facta est. quod ubi animadvertit Sarra, invidia commota, exprobrabat Abrahamo, atque laedebat et affligebat Agar. quae quum heras cruciatus et iniurias sustinere non posset, aufugit. at profugienti a Sarra hera obviam venit angelus, et eam cohortatus est, ut rediret ad heram, et imperio eius se subiiceret. ac dixit ei angelus dei “ecce in ventre geris, et filium paries, quem appellabis Ismaelem, quoniam dominus exaudivit aegritudinem tuam. erit is ferus homo, et manus eius adversus omnes, et omnium manus adversus ipsum intentae erunt; atque habitabit in conspectu omnium fratrum suorum.” rursus capite 17 deus Abrahamo de Sarra, uxore eius, dixit “benedicam Sarrae, uxori tuae, et ex eadem filium tibi dabo, atque benedicam illi, eritque is gentium origo, et regna gentium ex eodem existent.” atque procubuit Abrahamus in faciem risitque, atque dixit cum animo “si fieri potest, centenario filius nascetur, et Sarra pariet aetatis anno nonagesimo.” dixitque deus Abrahamus “Ismael hic coram te vivat.” dixit deus Abrahamo “perfecto Sarra, uxor tua, filium tibi pariet, et nominabis eum Isaacum, atque faciam cum eo

στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναι αὐτῷ θεὸς ὡς καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. περὶ δὲ Ἰσμαὴλ ἰδοὺ ἐπήκουσά σου, καὶ ἰδοὺ εὐλόγησα αὐτόν καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα· δώδεκα ἔθνη γεννήσει, καὶ δώσω 5 αὐτόν εἰς ἔθνος μέγα. τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαάκ, ὃν τέξεταιί σοι Σάρρα εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον." ὡς δὲ δυνάμεθα καταλαβεῖν τὸ μέγα μυστήριον τῆς εὐσεβοῦς καὶ ἁγίουσ καὶ ἀγίας ἡμῶν πίστεως, καὶ τὴν ἀσέβειαν ἣν ἔχουσιν οἱ Ἀγαρῆνοί. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἄπειξ ἀλλὰ καὶ 10 δίδις. ἐν πρώτοις μὲν εἶπε "τέξεις υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτόν εἰς διαθήκην αἰώνιον, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν." ὁ δὲ Ἀβραάμ αἰτήσας τῷ θεῷ οὕτως ποιῆσαι καὶ τὸν Ἰσμαὴλ καὶ εὐλογῆσαι αὐτόν, ὁ δὲ θεὸς ἀποκριθεὶς εἶπεν "ἰδοὺ εὐλόγησα 15 αὐτόν καὶ πληθυνῶ αὐτόν σφόδρα, καὶ δώδεκα ἔθνη γεννήσει καὶ εἰς ἔθνος μέγα ἔσται. τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαάκ." καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ θεὸς δῶσαι καὶ ἐμπιστεῦσαι τὴν διαθήκην αὐτοῦ τῷ Ἰσμαὴλ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον τῷ Ἰσαάκ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ 20 ἦν θαυμάσαι τίς δύναται καταλαβεῖν τὴν ἔννοιαν τῶν τοιούτων ῥητῶν. οἱ δὲ Ἀγαρῆνοί βάρβαροί καὶ ἄγροικοὶ ὄντες οὐκ οἶδουσιν ὀρθῶς τὴν ἔννοιαν τῶν ῥητῶν, καὶ κλαύσσωσι, πῶς ὁ θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἐξένωσε τὸν πατριάρχην αὐτῶν καὶ

20. δύναται om P μὴ καταλαβεῖν?

pactionem meam in tempus aeternum, ut sim ipsi et posteris eius deus. de Ismaele autem exaudivi te, et ei benedixi, et magnopere eum augebo. duodecim nationes procreabit, atque magnam gentem eum faciam. pactionem autem meam cum Isaaco faciam, quem Sarra tibi pariet in hocce tempus." ita comprehendere possumus magnum mysterium piae, sanae et sanctae fidei nostrae, et impietatem, cui Agareni obnoxii sunt. neque semel ei deus illud dixit, sed bis. primum dixit "procreabis filium et appellabis eum Isaacum, et pactionem meam cum eo faciam in tempus aeternum, cum ipso et posteris eius." quum autem Abrahamus deum rogaret, ut idem Ismaeli faceret eique benediceret, respondens deus "ecce," inquit, "benedixi illi et magnopere eum augebo, atque duodecim nationes procreabit et gens magna existet. at pactionem meam cum Isaaco faciam." noluit igitur deus pactionem suam Ismaeli et posteris eius dare aut confidere, sed soli Isaaco et huius posteris in tempus aeternum. atque mirandum sit, si quis assequi nequeat horum verborum sententiam. Agareni tamen, barbari et feri homines, haud recte intelligunt verborum sensum, et

αὐτοὺς τῆς διαθήκης αὐτοῦ καὶ τῆς χάριτος, ἀλλὰ οὗτοι κομπάζουσι πῶς καὶ αὐτοὶ ἀπόγονοί εἰσι τοῦ Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς εὐλόγησε καὶ τὸν Ἰσμαὴλ ὡς καὶ τὸν Ἰσαάκ. καὶ ἐν τούτῳ πλανῶνται ὡς καὶ ἐν πᾶσι λανθάνονται, διὰ τί μὲν ὁ θεὸς εὐλόγησε τὸν Ἰσαάκ καὶ τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐνεμί-5 στευσεν αὐτῷ, τὸν δὲ Ἰσμαὴλ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εὐλόγησεν αὐτὸν ἀπλῶς, ὅτι καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα. καὶ τὰ ἄλογα ζῶα ὁ θεός, τετράποδα καὶ ἔρπετα ἰχθύας τε καὶ πετεινά, εὐλόγησεν εἰπιῶν "αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν." τὸν δὲ Ἀδάμ οὐ τοιούτως ἠλόγησε μόνον, "αὐ-10 ξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν," ἀλλὰ καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς· καὶ πάντα ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ Β ἐδῶκε τὰ ὅσα ἐν τῇ γῆ ἐστὶ κατεξουσιάζειν καὶ δεσπόζειν, ὥστε ἦν ἰδεῖν ὅτι καὶ αἱ εὐλογίαι τοῦ θεοῦ διάφοροί εἰσι καὶ οὐχὶ ὡς αὐτοὶ λέγουσι, διὰ τί μὲν αἱ θεαὶ καὶ ἱεραὶ γρα-15 φαὶ καλῶς δηλοποιοῦσι τοῖς ἐν φρονούσιν, ἐκάστου νιοῦ τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαάκ λέγω καὶ Ἰσμαὴλ, πῶς διαφέρουσιν αἱ εὐλο- γίαι τὰ γένη καὶ αἱ κληρονομίαι ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν.

Ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ τῷ κ' καὶ τὰς φησὶ περὶ τοῦ Ἰσμαὴλ. "εἶπε δὲ τῷ Ἀβραάμ ἡ Σάρρα ἔκβαλε τὴν παιδί-20 σκην ταύτην μετὰ τοῦ νιοῦ αὐτῆς· οὐ γὰρ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ νιοῦ μου Ἰσαάκ." σκληρὸν δὲ

2. καὶ prius] δὲ MP

12. κατακυριεύσῃ αὐτοῖς M

lacrimanto, quod deus a principio eorum patriarcham et ipsos pactione et gratia sua exclusit; at gloriantur iidem, quod ipsi quoque Abrahami posterii sint et deus Ismaeli haud secus atque Isaaco benedixerit. errant autem hac in re, ut in omnibus solent, quod deus Isaaco benedixit et pactionem suam dedit, Ismaeli non item, sed simpliciter benedixit et promisit, magnopere se eum aucturum esse. nam brutis animantibus, quadrupedibus et reptilibus, piscibus et alitibus, deus benedixit, quum diceret "augemini et multiplicamini et implete terram." Adamo autem non sic benedixit solum "augemini et multiplicamini et implete terram," verum etiam "domini eius este," atque in manus eorum tradidit, quaecunq; in terra possideri et regi possunt, ut intelligatur, benedictiones dei diversas esse, secus atque illi dicunt, quoniam divinae et sacrae literae recte sentientibus satis demonstrant, in utroque filio Abrahami, Isaaco inquam et Ismaele, diversas esse benedictiones, genera et heredia.

Capite 20 et 21 haec de Ismaele narrantur. "dixit Abrahamo Sarra 'eice puellam hanc cum filio eius. neque enim heres erit filius puellae cum filio meo Isaaco.' admodum asperum id dictum Abrahamo videbatur in ipsius filium Ismaelem. sed deus Abrahamo dixit

ἐφάνη τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐναντίον Ἀβραάμ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐ-
 τοῦ Ἰσμαήλ. εἶπε δὲ ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ ἄμην σκληρὸν ἔστω
 ἐναντίον σου περὶ τοῦ παιδίου καὶ τῆς παιδίσκης. πάντα
 ὅσα ἂν εἶπῃ σοι Σάρρα, ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς, ὅτι ἐν τῷ
 5 Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα, καὶ τὸν υἱὸν δὲ τῆς παιδίσκης
 ταύτης εἰς ἔθνος μέγα ποιήσω αὐτόν, ὅτι σπέρμα σου ἔστιν.
 ἀνέστη δὲ Ἀβραάμ τῷ πρωτῷ, καὶ ἔλαβεν ἄρτους καὶ ἄσκον
 ὕδατος καὶ ἔδωκε τῇ Ἄγαρ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν ὄμων αὐ-
 τῆς καὶ τὸ παιδίον, καὶ ἀπέστειλεν αὐτήν. ἀπελθοῦσα δὲ
 10 ἐπλανᾶτο τὴν ἔρημον κατὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου· ἐξέλιπε δὲ
 τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ἄσκου, καὶ ἐκ τῆς δίψης ἐλειποθύμει ὁ
 Ἰσμαήλ. καὶ ἔρριψε τὸ παιδίον καὶ ἔκλαυσεν. εἰσήκουσε δὲ
 ὁ θεὸς τοῦ παιδίου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν. καὶ ἐκάλεσεν ἄγγε-
 λος θεοῦ τὴν Ἄγαρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἶπεν αὐτῇ τί ἐστίν,
 15 Ἄγαρ; μὴ φοβοῦ· ἐπακήκως γὰρ ὁ θεὸς τὴν φωνὴν τοῦ παι-
 δίου σου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἐστίν. ἀνάστηθι καὶ λάβε τὸ παι-
 δίον καὶ κράτησον τῇ χειρὶ σου αὐτό· εἰς γὰρ ἔθνος μέγα
 ποιήσω αὐτό· καὶ ἀνέφξεν ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς,
 καὶ εἶδε φρέαρ ὕδατος ζῶντος, καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔμπλησε τὸν
 20 ἄσκον τοῦ ὕδατος καὶ ἐπότισε τὸ παιδίον. καὶ ἦν ὁ θεὸς
 μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ ηὐξήθη, καὶ ἐκατόκησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ
 τῇ Φαραῖ· ἐγένετο δὲ τοξότης δυνατός.”

Ὡς δὲ δυνάμεθα καταλαβεῖν τὸν Ἰσμαήλ. καθὼς ἐπηγγεί-
 λατο ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ, εἰς μέγα ἔθνος εἶναι ἐποίησε, καὶ

“ne asperum tibi videatur in puerum aut puellam; imo quaecunque dixerit tibi Sarra, auscultata voci eius, quoniam in Isaaco vocabitur tibi semen, et filium puellae huius magnam gentem facturum sum, quia semen tuum est.” surrexit igitur mane Abrahamus, panem et utrem aquae Agar tradidit, humero eius puerum imposuit, et dimisit eam. quae quum abiisset, per deserta delata est ad fontem sacramenti. deficiebat aqua in utre et prae siti elanguescebat Ismael. abiicit puerum mulier et lacrimabat. audivit autem e sede sua vocem pueri deus, atque appellavit Agar de coelo angelus dei, eique dixit quid rei est, Agar? ne timeas; audivit enim deus vocem pueri tui ex loco eo, in quo est. surge, tolle puerum, eumque manu tua comprehende. magnam enim gentem eum faciam. tum aperuit deus oculos eius, ut videret fontem aquae. abiit igitur mulier, et, repleto utre, potum praebuit puero. deinde aderat deus puero, qui adolescebat et habitabat in deserto Pharae, factusque est sagittarius eximius.”

Sic agnoscere possumus Ismaelem. sicut deus Abrahamo promisit, ita magnam gentem eum fecit, et reges magni ex eo exstiterunt,

βασιλεῖς μεγάλοι ἐξ αὐτοῦ γεγονάσι, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ
 ἐπὶ πάντας θεωροῦμεν εἶναι, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν,
 καὶ ἐνεκατέφησεν ἐπὶ πρόσωπον ἡμῶν πάντων, καὶ οἱ ἐκ τού-
 του τοξόται ἄριστοί εἰσι λίαν λίαν. πλὴν τῆς διαθήκης αὐ-
 τοῦ ὁ θεὸς ὑπέτέρησεν αὐτόν. ὥστε καθὼς φησιν ἡ θεία γρα-
 φή, καὶ ἦν ὠρισμένον ἐκ πολλοῦ ἄνωθεν δι' ὧν κριμάτων
 οἶδεν ὁ θεὸς τοιούτως γενέσθαι. ἦν γὰρ ἀνάγκη λοιπὸν ἵνα
 πέρας λάβωσι τὰ ὅσα ὁ θεύπτης Μωσῆς ἔφησε, καὶ οὐχὶ ὅτι
 οὐκ ἐφρονοῦμεν ὀρθῶς Ῥωμαῖοί τε καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγα-
 ροι, καθὼς λέγουσιν οἱ κατηγοροῦντες ἡμῶν καὶ ὀνειδίζουσι. 10
 ἂν δὲ πάλιν καὶ ὑπὸ ἁμαρτιῶν ἡμεῖς ἐπαιδευθῆμεν, καὶ
 ἡμεῖς οἱ Ἴταλοὶ μὴ ἀμερίμνος μείνατε, ἀλλὰ τὰς χεῖρας ἐπὶ
 τὸ στῆθος ὑμῶν βάλετε καὶ κατὰ νοῦν ἐνθυμήθητε, καὶ κα-
 τηγοροῦντες ἡμᾶς παύσατε. αὐτοὶ δὲ οἱ Ἰσραηλιταὶ ἄπιστοι
 ὄντες χαλεποὶ καὶ ἀνελεήμονες, προστάξει δὲ θεοῦ τοὺς πι- 15
 στοὺς παιδεύουσι καὶ τὸ πλεῖον μέρος τοῦ κόσμου κυριεῖουσι.
 διὸ οὐ δεῖ μεγαλορρημονεῖν περὶ τούτων τοὺς Ἴταλοὺς, ὅτι
 72 διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν καὶ δίκαιοι καὶ ἅγιοι ἑαυτοὺς λέγουσιν
 εἶναι, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ὀρθοδοξίαν καὶ δικαιοσύνην ἕως τοῦ
 νῦν βασιλεύουσι. 20

Τούτους μὲν τοὺς λόγους εἰρήκαμεν οὐχὶ πρὸς τὸ κατα-
 κρίνειν ἢ κατηγορεῖν τινά, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα τοῖς καταλα-
 λούσιν ἡμᾶς δεῖξωμεν ὅτι οὐκ ὀρθῶς καὶ σαφῶς τὰς γρα-

13. post ἐνθυμήθητε versum dimidium vacuum P

et manus eius adversus omnes, et omnium manus adversus ipsum
 intentas videmus, et domicilium collocavit in conspectu nostri omni-
 um, et posteri eius sagittarii longe optimi sunt; pactione autem sua
 deus eum exclusit: ut, quemadmodum in sacris literis est et longe
 ante constitutum erat ob rationes, quas deus novit, ita evenerit. ne-
 cesse enim erat, ut eventum haberent, quaecunque divinus Moses
 dixerat. minime vero nos prave sentiebamus, Romani, Servii et Bul-
 gari, id quod, qui nos calumniantur et accusant, dicunt. vos vero
 Itali me secure agatis, sed, impositis pectori manibus, meditamini cum
 animo, et desistite nos accusare. Ismaelitae autem, homines impii,
 duri et inhumani, e voluntate dei pios castigant et maiorem partem
 orbis terrarum occupatam tenent. quare non decet de his gloriari
 Italos, sese propter doctrinae probitatem iustos et sanctos se appel-
 lare et propter orthodoxiam et iustitiam ad hunc diem regnare.

Haec verba minime fecimus, quo, quod absit, quemquam damne-
 mus aut accusemus, sed ut ostendamus iis, qui nos calumniantur,
 haud probe nec recte eos literas intelligere. hinc enim fit, ut nos

φὰς οἶδασι. διὰ τοῦτο μὲν ἡμᾶς μέμφονται, καὶ σοφοὶ εἰσι πάντες τοῦ νοθετεῖν, αὐτοὺς δὲ ἀμαρτάνοντας οὐ γινώσκουσι.

2. Ἐπὶ τὴν ἡμετέραν οὖν διήγησιν ἐπανέλθωμεν. ἔαν τις αἰτήσῃ τί τὸπραχθὲν παρὰ τοῦ βασιλέως τῷ διὰ μέσου καιρῷ τῆς μάχης, εἶπω αὐτῷ, ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ καιρῷ ὁ ἀμηρᾶς παρεσκευάζετο καὶ τὴν βοήθειαν ἐποίησαν οἱ ἄξωθεν ἀυθένται οἱ Χριστιανοί. καὶ τῶν μὲν περικύκλωθεν ἀυθέντων Χριστιανῶν δῆλόν ἐστι τοῖς πᾶσιν οὐδέν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ 10 πρὸς τὸν τῆς Σερβίας ἀυθέντην Γεώργιον πρέσβυν ὁ ἀμερᾶς ἀπέστειλεν, ἵνα μεσιτεύσῃ περὶ τῆς εἰρήνης τῆς ἀναμεταξὺ τῶν Οὐγγάρων καὶ τοῦ ἀμηρᾶ. μετὰ δὲ τοῦ ἀπερχομένου πρέσβυος Χριστιανός τις γραμματικὸς ἦν, ἀνατεθειμένος παρὰ 15 τινῶν Τοῦρκων τῶν τῆς βουλῆς εἰπεῖν τῷ δεσπότη ἵνα ποιήσῃ ἀναβολὴν εἰς τὴν ἀγάπην, ὅτι ἂν γένηται ἡ μετὰ τῶν Οὐγγάρων συνθήκη τῆς ἀγάπης ἤτοι εἰρήνης, εὐθὺς ὁ Τοῦρκος κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καθορμησεται. κἀκεῖνος οὐκ ἐφρόντισε περὶ τούτου οὔτε ἔμελεν αὐτῷ, οὐκ εἰδὼς ὁ ἄθλιος ὅτι 20 εἰ ἀφαιρεθῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τὰ μέλη εἰσι νεκρά.

Τότε οὖν καὶ ἐν τῇ Ἑνετίᾳ βουλῆς μεγάλης γενομένης περὶ τούτου ἀνέστη ὁ τῷ τότε καιρῷ δούξ, τοῦνομα Φραγκίσκος Φούσκαις, λέγων “οὐ κατ’ ἀγνοίαν γὰρ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ᾠρίζεν ἡμᾶς.” ἀλλὰ καὶ ἄλλοι οἱ ἰδόντες καὶ ὁμιλή-

9. ὅτι οὐδὲν ἐβοήθησαν P
καρίς P

12. οὐγκρῶν P

22. Σφού-

vituperent et omnes sibi videantur ad reprehendendum satis sapere, ipsos se errare non sentiant.

2. Revertamur ad propositum nostrum. si quaeras, quid imperator tempore, quod in obsidione consumptum est, egerit, dicam: quo quidem tempore ameras bellum parabat et ad ferendam opem se instruebant externi principes Christiani. quanquam Christianorum, qui circa habitabant, principum, nullam opem allatam esse, notum est omnibus: quin imo ad Serviae principem Georgium ameras legatum misit, ut is de pace inter Hungaros et ameram concilianda ageret. cum legato Christianus aliquis literatus erat, a Turcis quibusdam consiliariis additus, qui despotas suaderet, ut amicitiam conciliare studeret, ut, si fieret cum Hungaris pacis et amicitiae pactio, Turca statim Spolim invaderet. quam rem miser ille nihili aestimabat nec pensi habebat, nescius, capite a corpore deciso, membra mortua esse.

Eodem tempore etiam Venetiis de hac re magnum concilium habitum est, in quo, qui tum dux erat, Franciscus Fuscariis surrexit et dixit “non ex ignorantia imperator Iohannes nos expetivit.” enim-

σαντες αὐτιῷ φρονιμώτερον αὐτοῦ ἄνθρωπον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ οὐκ εἶδον, εἰ μὴ διὰ κακίαν καὶ φθόρον· οὐκ οἶδε γὰρ ὁ φθόρος προτιμᾶν τὸ συμφέρον. ἦν δὲ τὸ αἷτιον τούτου τοῦ Ἀλωϋσίου Διέδου τοῦ ποτὲ μεσιτεύσαντος ἵνα ὁ μακαρίτης ὁ αὐθέντης μου ὁ κύρ Κωνσταντῖνος, δεσπότης ὢν τότε τῷ 5 καιρῷ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, λάβῃ εἰς γυναῖκα αὐτοῦ τὴν τοῦδε τοῦ δουκὸς Θυγατέρα μετὰ προικὸς πολλῆς. ὁ οὖν αὐθέντης μου οὐ δι' ἄλλο εἰ μὴ ἵνα γένηται οἰονεὶ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ τόπος αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἑνετίας ἐν, συνεκατέβαινε τῇ τοιαύτῃ ἀγχισειᾷ, ἐμοῦ τε καὶ ἄλλων πλειόνων συναινούστων τοῦτο 10 καὶ ἀναγκαζόντων σχεδὸν ἤδη ἐγένετο. ὡς δὲ ἐγένετο βασιλεὺς καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, τοῦτο ἀνοίκειον ἦν· πῶς γὰρ ἐδύναντο οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες καὶ ἀρχόντισσαι κυρίαν καὶ δέσποιναν αὐτῶν καταδεχθῆναι Ἑνετοῦ Θυγατέρα, καὶ τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς ἄλλους καὶ υἱοὺς συγγάμβρους καὶ γυ- 15 ναικαδελφούς εἶναι τῷ βασιλεῖ, ἐνδόξον μὲν ἴσως καὶ δουκὸς ὄντος, ἀλλὰ πρόσκαιρος ἦν. καὶ αὐτὸς μετὰ τὸ βουσιλέα γενέσθαι τὸν αὐθέντην μου ὁ δοῦξ ἐζήτει τὸ τοιοῦτο, ἀλλ' ἀπεπέμφθη. ἐνεκεν τούτου λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐχθρὸς καὶ πολλὰ εἰπόντος τοῦ Ἀλωϋσίου Λαυρεδάνου καὶ τοῦ Ἄν- 20 τωνίου Διέδου καὶ ἄλλων πολλῶν, καὶ ἀποδείξάντων ὅτι εἰ Β καὶ ἡ πόλις ἀλωθῆ, πλείστη ζημία συμβαίνει καὶ τῇ αὐτῶν

4. τοῦ π.] ἐκείνου π. P

vero etiam alii, qui eum vidissent et cum eo collocuti essent, prudentiorem hominem in Italia visum esse negabant. at obstabat nequitia et invidia. nescit enim invidia honorare utilitatem. cuius rei causa erat Aloysius Diedus, qui olim curaverat, ut beatæ memoriæ princeps meus, Constantinus dominus, despota tum in Peloponneso, huius ducis filiam cum magna dote uxorem duceret. princeps meus non aliam ob causam, nisi ut ipse et principatus cum Venetis iungerentur, eam affinitatem admisit, nobis et aliis multis id approbantibus et ut fieret pæne cogentibus. sed postquam imperator factus est et in urbem venit, incommodum erat. quomodo enim fieri poterat, ut civitatis viri et feminae principis dominam et imperatricem reciperent Veneti filiam, et generi ac filii eius affines imperatoris et fratres imperatricis essent? quandoquidem dux honoratus forsân erat, sed ad tempus lectus. atque dux quidem etiam post quam dominus meus imperator factus est, huic connubio instabat, sed repudiatus est. propter hanc causam igitur is nobis inimicus erat, et quum multa dixissent Aloysius Lauredanus et Antonius Diedus et alii multi. demonstrassentque, si urbs caperetur, magna detrimenta etiam ipso-

αὐθεντία, πλὴν οὐκ ἴσχυσαν παροτρῦναι τὸν δοῦκα συνδραμεῖν τῷ βασιλεῖ.

Καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης περὶ τούτου ἐφρόντισεν. εὐ-
 ρεθέτος γὰρ τοῦ καρδηνάλιου Ῥωσσίας εἰς τὴν πόλιν, καὶ
 5 ἐγὼ περὶ τούτου μοιτεύσας πρὸς τὸν αἰοδιμον καὶ μακαρί-
 την τὸν αὐθέντην μου τὸν βασιλέα, ἵνα γένηται ὅδε καρδη-
 νάλις πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· καὶ εἰ γένηται, τὰ
 καὶ τὰ γενήσονται παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ τότε πάπα εἰς βοή-
 10 θειαν τῆς πόλεως, εἰ καὶ ἐκ δευτέρου μνημονευθῆ ὁ πάπας·
 καὶ πολλῶν συζητήσεων λόγων καὶ βουλῆς γενομένων ἔδοξε τῷ
 αἰοδίμῳ βασιλεῖ τῷ αὐθέντῃ μου τὸ ἐν τῶν δύο μὴ γένοιτο
 παντελῶς, ὅτι τῷ γενομένῳ πατριάρχῃ ἀνάγκη ἦν ἢ πείθεσθαι
 αὐτῷ τοὺς πάντας, ἢ εἶρις καὶ ἔχθρα γενήσεται ἀναμεταξὺ
 αὐτοῦ καὶ αὐτῶν τῶν μὴ πειθομένων αὐτῷ. καὶ ἐν ἐκείνῳ
 15 τοῦ καιροῦ διαμέσῳ εἰ καὶ συμβῆ ἡμῖν μάχη ἔξωθεν παρὰ
 τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἔχειν ἡμᾶς καὶ ἔσωθεν, πόσον ἔσεται κακόν;
 τὸ δὲ μνημονεύεσθαι τὸν πάπαν γενηθῆτω ἔνεκεν ἐλπίδος βοή-
 20 θείας ἐν τῇ ἀνάγκῃ ἡμῶν· καὶ ὅσοι τοῦτο ποιήσωσιν ἐν τῇ
 ἁγίᾳ Σοφίᾳ, οἱ ἄλλοι ἔσονται ἀναίτιοι καὶ εἰρηνικοί.

Καὶ τῇ 1β τοῦ Δεκεμβρίου παρελθόντων ἕξ μηνῶν, καὶ
 τοσοῦτου λόγου γενομένου περὶ βοήθειας ὅσον ἐποιήσατο ὁ
 σουλτάνος τοῦ Κάερος ἦτοι τῆς Αἰγύπτου. ἀπὸ δὲ τῆς Σερ-

20. τῆ β P

21. ἔνεκεν P

ram rebus allatum iri, non poterant tamen duci persuadere, ut im-
 peratori succurreret.

Etiam ecclesiae Romanae haec res curae erat. quum enim in
 urbe adesset cardinalis Rossiae, et ego egissem cum venerando et
 beatae memoriae imperatore, domino meo, ut is cardinalis patriar-
 cha Cpolis fieret, unde futurum esset, ut ab ipso et papa nonnihil
 fieret ad urbem adiuvandam, si rursus papae mentio fieret, multis
 sermonibus et consultationibus habitis, imperatori, domino meo, vi-
 sum est, neutrum eorum, quae consecutura essent, fieri debere,
 quandoquidem necesse esset, ut aut patriarchas omnes obedirent,
 aut lites et inimicitiae inter ipsum et eos, qui non obedirent,
 orirentur. interea si nobis foris bellum inferretur ab hostibus, et
 conflictaremur etiam domi dissidiis, quanta mala futura essent? pa-
 papae tamen memoria fieret propter spem auxilii in hac necessitate.
 quod qui facerent, in sanctae Sophiae templo facerent: reliqui ne
 accusarentur neu turbarentur.

Die 12 Decembris, quum sex menses praeterissent, et tot verba
 essent facta de auxilio, quot fecit sultanus Cairi sive Aegypti, et a
 Servia posset pecunia occulte multis modis, homines itam alio modo

βίας δυνατὸν ἦν ἀποστειλῆναι χρήματα κρυφίως πολυμερῶς, καὶ ἀνθρώπους ὁμοίως δι' ἄλλου τρόπου. ἀλλ' οὐκ ἀπέλαυσεν οὐδὲ εἶδεν οὐδεὶς ἓνα ὄβολόν. ναί, ἀληθῶς ἀπέστειλαν πολλὰ χρήματα καὶ ἀνθρώπους πρὸς τὸν ἀμηνῶν πολιορκουῦντα τὴν πόλιν· καὶ ἐθριάμβευσαν αὐτούς οἱ Τοῦρκοι, δεῖ-5 κνύοντες ὅτι ἰδοὺ καὶ οἱ Σέρβοι καθ' ὑμῶν εἰσί. τίς τῶν Χριστιανῶν αὐθέντων ἢ Ἰβήρων ἀπέστειλεν ἓνα ὄβολόν ἢ ἀνθρώπους εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, ἢ φανερῶς ἢ κρυφίως; οἱ Οὐγγαροὶ δὲ ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν ἀμηνῶν λέγοντες ὅτι σωζομένον ἵνα ἔχητε καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως εἰρήνην καὶ 10 ἀγάπην, ἐποιήσαμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀγάπην μεθ' ὑμῶν· ἀλλ' ἔπει οὐ τηρεῖτε κατὰ τὰς ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν συνθήκας, καὶ ἡμεῖς ἀτετήσωμεν πᾶσαν τὴν εἰρηνοποίησιν. καὶ ἔφθασαν οἱ πρέσβεις, ἤνικα ἐπολιορκεῖτο ἡ πόλις, ἐν ἣ ἔβδομάδι ἔμελλον τὴν ἐμβολὴν δῶσαι. ὁ δὲ ἀμηνῶς καὶ πᾶσα ἡ 15 βουλὴ αὐτοῦ ἐχρόνιζον αὐτούς λόγοις κολακείας προσδοκᾶν τὴν ἀπάνκρισιν σήμερον ἢ αὔριον. καὶ τοῦτο ἐποίουν μετὰ δόλου, ἄχρι ἰδῶσι τὰ μέλλοντα συμβῆναι, ὅτι εἰ μὲν παραλάβοιεν τὴν πόλιν, εἴπωσιν πρὸς αὐτούς "ἰδοὺ γὰρ ἐλάβομεν αὐτήν· ὑμεῖς δὲ ἀπέλθετε, καὶ ὡς ἂν δόξη ὑμῖν ποιήσατε, 20 ἢ εἰρήνην ἔχειν μεθ' ἡμῶν ἢ μάχην." ὁ δὲ καὶ ἐγένετο καὶ τοῖς πρέσβεσιν ἐρρέθη. εἰ δὲ οὐκ ἐπαρελάμβανον αὐτήν, ἦθελον εἰπεῖν ὅτι ἔνεκεν τῆς ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν εἰρήνης ὁ πόλεμος ἔπαυσε, καὶ κατὰ τὰς συμφωνίας ἀνεχωρήσαμεν.

summitti, nemo quidquam inde commodi percepit nec vidit vel teruncium. imo miserunt magnam pecuniae et militum copiam amerae urbem oppugnanti, atque laudibus eos efferebant Turcae, iactantes, etiam Servios nobis adversari. quis Christianorum principum aut Iberorum vel teruncium aut homines ad urbis auxilium sive aperte sive occulte misit? Hungari tamen legatos ad ameram miserunt, qui nuntiarent, se sic, ut illi cum imperatore pacem et amicitiam colerent, cum ipsis pacem fecisse: nunc quum illi non servarent mutua pacta, se quoque pacem factam omnino improbare. advenerunt legati, quum urbs obsideretur, qua hebdomade impressionem facturi erant. ameras et totum concilium eius blandis sermonibus eos diferebant, ut in praesentem aut crastinum diem responsum expectarent. callide ita agebant, donec viderent, quo res evasura esset, si urbem cepissent, dicturi, se eam expugnasse: illi abirent, et utrum ipsis videretur, facerent, sive pacem sive bellum mallerent: id quod factum et legatis responsum est. si eam non capturi essent, dicere statuerant, ob pacem cum illis servandam se destitisse a bello et secundum conventa discessisse. rumor tamen erat, ameram cogitare ac dicere,

ὅμως ἐπιθνήσθη ὅτι ὁ ἀμηνῶς ἐλογίζετο λέγων "εἰ οὐ μὴ παραλάβω τὴν πόλιν τὰ νῦν, εὐθέως ποιήσω ἀγάπην, καὶ κατὰ πῦσάν μου τὴν ζωὴν τηρήσω αὐτήν."

Ὁ δὲ μακαρίτης ὁ αὐθέντης μου καὶ βασιλεὺς τί οὐκ 5 ἔπραξε, κρυφῶς ἢ φανερῶς, ὑπὲρ τῆς βοήθειας τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας 73 τῆς ζωῆς αὐτοῦ; καὶ γὰρ δῆλόν ἐστιν ὅτι, εἰ ἤθελεν, εὐκόλως ἐδύνατο φυγεῖν. πλὴν οὐκ ἤθελεν, ἀλλ' ἠγωνίζετο ὡς ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὃς τίθησι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβά- 10 των, ὡς καὶ ἐποίησε. καὶ τίς τῶν ἄλλων τὰ τοιαῦτα καὶ ἄλλα γεγόμενα ἐπίστατο πᾶρεξ τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου καὶ ἐμοῦ; ὅτε ὁ ἐξ Οὐγγάρων Ἰαγκος προεζήτηε ἵνα δώσῃ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὴν Σηλυμβρίαν ἢ τὴν Μεσημβρίαν, καὶ ἔση- 15 ται εἷς τῶν ὑπεξουσιῶν αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ἐκεῖσε ἔχειν, καὶ ἐν καιρῷ τῆς μάχης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἔσθεται ἐκεῖνων ἐχθρὸς καὶ βοηθὸς τῆς πόλεως. καὶ ὡς ἐγένετο ἡ μάχη, ἐδόθη αὐτῷ ἡ Μεσημβρία κατὰ τὴν ἐκείνου αἰτησιν, καὶ τὸ χρυσόβουλλον δι' ἐμοῦ ἐγράφη, καὶ ὁ γαμβρὸς Θεοδοσίου τοῦ Κυπρίου ὁ τοῦ Μιχαὴλ υἱὸς ἐκόμισε τὸ 20 χρυσόβουλλον πρὸς Ἰαγκον. τίς ἐπίστατο τὴν τοῦ τῶν Καταλάων ξηγὸς ζήτησιν; ὃς δωρηθῆναι αὐτῷ τὴν Ἀἴμμον ἐζήτηε, καὶ ἔσθεται κατὰ τῶν Τούρκων διὰ θαλάσσης αἰεὶ καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν ἀνάγκῃ βοήθεια· καὶ ἐπράττετο. τίς

6. ἢ post εἰπεῖν transtulerim

si urbe nunc non potiretur, statim se amicitiam nobiscum initurum et per totam vitam servaturum esse.

Beatae autem memoriae imperator, dominus meus, quid pro defensione urbis et imperii, imo, ut verius dicam, pro salute capitis, palam et occulte non est molitus? manifestum est enim, si voluisset, facile eum fugere potuisse. verum noluit, sed laborabat ad exemplum boni pastoris, qui animam deponit pro ovibus, ut deposuit sane. quis autem alius haec et reliqua facta praeter Iohannem Cantacuzenum 'et me noverat? optaverat ex Hungaris oriundus Iancus, dari sibi ab imperatore Selymbriam aut Mesembriam, pollicitus se unum e subiectis eius fore et multos de suis eo traducturum, atque bello cum Turcis confiato horum hostem, urbis vindicem saturum esse. itaque, commisso bello, data ei est Mesembria, ut petiverat, bulla aurea a me conscripta et per Theodosii Cyprii affinem, Michaelis filium, ad Iancum perlata. cui nota erat Catalanorum regis petitio? qui, si donaretur sibi Lemnus, adversus Turcas mari semper pugnaturum et urbi, cogente necessitate, opitulaturum se esse recipiebat: de qua re cum illo actum est. aut quis noverat, quantam pecuniam et quae promissa

ἐπίστατο ὅσα δὴ καὶ χρήματα καὶ ἐπαγγελίας δέδωκεν ὁ βασιλεύς καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Χίον διὰ τοῦ Γαλατῆ, ἵνα στείλωσιν ἀνθρώπους, καὶ οὐκ ἔστειλαν; ἢ τίς νησιτίας καὶ δεήσεις ἐποιεῖτο δι' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν ἱερέων, διδοὺς αὐτοῖς χρήματα ἢ τοῖς πτωχοῖς, οὓς μᾶλλον ἐθεράπευσεν; ἢ ἐπαγγελίας ἃς ἐποίησατο πλείστας πρὸς θεὸν εἰς τὸ ἐλευθερωθῆναι τοὺς Χριστιανούς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἀσεβῶν. ἀλλ' ὅμως ταῦτα πάντα τὰ μὲν παρεῖδε θεός, διὰ τίνων ἁμαρτιῶν οὐκ οἶδα αἰτίαν, τὰ δὲ ἠγνόησαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἕκαστος ἔλεγεν ὡς αὐτῷ ἐδόκει. ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν μοι ταυτὰ ἴφρημι· κρίσις γὰρ ἦν ὄντως θεοῦ, πάλαι κυρωθεῖσα πρὸς ἐσχατιῶς καταβῆναι δυστυχημάτων τὰ Ῥωμαίων πράγματα. διὰ τοῦτο λόγοις ἀπορρητοῖς τῆς προνοίας τῶν μὲν λυπηρῶν καὶ ἐναντίων καὶ βλαπτόντων μεγάλη τις γίνεται συνδρομή, τῶν δὲ ἀγαθῶν καὶ ὠφελούντων πλείστα τὰ ἐμπόδια. 15

Πρὸ ὀλίγου λοιπὸν τὰ περὶ τοῦ τρισκαταράτου Μωάμεθ εἰρήκαμεν, μέρος τῶν φληνάφων αὐτοῦ μύθων τῶν γέλωτος ἀξίων· τὰ νῦν οὖν τὰς ἀντιρρήσεις αὐτῶν καὶ ἐλεγμούς εἰπωμεν.

3. Φέρετε εἰς κατηγορίαν ἡμῶν, ὃ ἀσεβεῖς, ὅτι ἔρωτη- 20
θεῖς ὁ Χριστὸς παρὰ τῶν Ἰουδαίων, εἰ υἱὸς θεοῦ εἰ σὺ;

20. 3] περὶ τῶν κατὰ Μωάμεθ ἀντιρρήσεων, καθὼς φησι Μελέτιος ὁ μοναχὸς καὶ πάντες οἱ τῆς ἀληθείας φοιτηταί· ὡς ἐκ τῆς πρὸς Σαμψατίνην Σφαχάνην (σάμψων ψατῆνις σφάχνην Μ) αὐτοῦ ἀπολογίας. MP

dederit imperator miserique in Chium per Galatam, ut milites sibi mitterent, nec misisse illos? aut ieiunia et preces, quas aut ipse faciebat, aut per sacerdotes fieri curabat, pecunia illis vel pauperibus, quos magis diligebat, distributa? aut vota, quas deo plurima fecit ad Christianos a servitio impiorum liberandos? verum haec omnia partim, nescio propter quae peccata, neglexit deus, partim homines ignorarunt, pro sua quisque libidine fabulantes. ego vero pro mea quidem sententia ita statuo: fuisse hoc revera iudicium dei, quo pridem decretum erat, ut res publica Romanorum ad extremas devolveretur miseriae. arcanis autem providentiae consiliis ingratis quidem, adversis et noxiis magna auxilia parata sunt, sed bonis et commodis plurima impedimenta.

Paulo supra ter execrandi Mohametis nonnullas nugas et fabulas ridiculas commemoravimus: earum nunc dubitationes et refutationes promamus.

3. Aertis in accusationem nostri, impii, Christum a Iudaeis interrogatum, num filius dei esset, negasse et istos ita dicere respon-

ἤρνησατο καὶ εἶπεν ὅτι ὑμεῖς λέγετε τοῦτο. καὶ φέρετε αὐτὸ εἰς μαρτυρίαν καθ' ἡμῶν, ἵνα δείξητε τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα ἀληθῆ. ταῦτα γοῦν ποιεῖτε ἀπὸ τοῦ μὴ γινώσκειν ὑμῶς τὰς γραφάς· εἰ γὰρ εὐρίσκεσθε ἐξετάζοντες καὶ ἐρευνῶντες 5 τὰς γραφάς ὡς δεῖ, οὐκ ἂν ἐπλανήθητε. ὅμως ἀφήμι τοῦ λέγειν κατὰ τὸ παρὸν τὰς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου μαρτυρίας, αἵτινες ἐλαλήθησαν περὶ τοῦ Χριστοῦ, δεικνύουσαι αὐτὸν νῖον Θεοῦ καὶ Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, πολλὰς οὐσας· διὸ ἀπὸ 10 τούτων φθάσαντες εἶπωμεν μερικὰς τινας. ὅμως λέγω καὶ ἰο τοῦτο, ὅτι οὐ δεῖ ἄλλο τι ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστὸν ἢ ὅτι ἐδείκνυσεν ἑαυτὸν Θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον καὶ Θεοῦ νῖον, καὶ πῆ μὲν ἔλεγεν ὅτι ὁ ἐμὲ Θεωρῶν Θεωρεῖ τὸν πατέρα μου, πῆ δὲ ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ μου ἓν ἐσμεν, πῆ δὲ 15 ὅτι εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, πῆ 15 δὲ ὡσαύτως ὅτι εἰάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ Θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἀλλαχού ὅτι ἀφέονται σοι αἱ ἁμαρτίαι. ἅπερ Θεωροῦντες οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον πρὸς αὐτόν, τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν; τί δὲ ὁ Χριστὸς εἶπεν; ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται· καὶ ὡσπερ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, 20 τῶς καὶ ὁ νῖός οὗς θέλει ζωοποιεῖ· καὶ ὅτι οὐδεὶς οἶδῃ τὸν νῖον εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἑώρακεν εἰ μὴ ὁ νῖός καὶ ᾧ βούλεται ὁ νῖός ἀποκαλύψαι. ὁ γοῦν Χριστὸς

9. μερικὰ τινὰ P 19. εἶπεν om P

disse, testimonio hoc adversus nos usi, quo quae ipsi dicitis vera esse ostendatis. at hoc quidem ex inscitia sacrarum literarum facit: quas si investigaretis et scrutaremini, ut decet, non errassetis forsans. sed omitto nunc quidem inde a rerum principio quae de Christo pronuntiata sunt permulta testimonia, quae eum filium dei et deum et hominem esse demonstrant: atque illis relictis, alias singulares quasdam commemorabimus. hoc tamen monebo, non aliam ob causam Iudaeos Christum cruci affixisse, quam quod deum se, hominem et dei filium esse praedicaret, et dicere eundem alibi, qui ipsum videat, eum patrem suum videre, alibi, se et patrem unum esse, alibi, si se nossemus, nosse nos patrem, alibi, si quis praecepta sua observarit, eum nunquam mortem visurum, alibi denique aegroti cuidam, peccata condonata ei esse. quae quum animadverterent Iudaei, rogarunt, qualem se faceret? annon deum se faceret, quum homo esset? quid tum Christus? "mihi qui fidem habet, vivet, etiamsi mortuus sit; sicut pater suscitavit et in vitam revocat cadavera, ita filius quoque, quos ipsi placet; nemo filium novit, nisi pater, nec patrem quisquam vidit, nisi filius et si cui detegit filius." iam vero

ὁ λέγων ταῦτα καὶ διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους ἐρωτηθεὶς ἔμελλε κρύψειν τὴν ἀλήθειαν; καὶ ποῖος ἄφρων καὶ εὐήθης ὑπολάβοι τοῦτο; εἰ γὰρ οὐκ ἦν θεὸς καὶ υἱὸς θεοῦ, οὐκ ἂν εἶπον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐρωτηθέντες παρ' αὐτοῦ, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; καὶ εἰς 5 πον πρὸς αὐτὸν ὅτι οἱ μὲν λέγουσιν εἶναι σε Ἥλιον, οἱ δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Χριστὸς "ἡμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;" καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἔμελλε γὰρ εἰπεῖν ὁ Χριστὸς τῷ Πέτρῳ ὅτι πεπλάνησαι, 10 βλασφημῶς εἰρηκας, κακῶς λελάληκας· οὐκ εἰμι υἱὸς θεοῦ. καὶ γὰρ ἐπεὶ διδάσκαλος αὐτῶν ἦν ὁ Χριστὸς, τί ἔτερον ἔμελλε διδάσκειν αὐτοὺς εἰ μὴ τὴν ἀλήθειαν; τί γοῦν εἶπεν ὁ Χριστὸς τῷ Σίμωνι Πέτρῳ; "μακάριος εἶ, Σίμων υἱὸς τοῦ Ἰωανᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ 15 μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς." οὐκ ἀγνοῶν δὲ ἡρώτα ὁ Χριστὸς τὸν Πέτρον τὸ τίνα λέγουσιν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι εἶναι· ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου πρὸ τοῦ θανάτου ἐκείνου ἔλεγεν "Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν ἀπέθανεν· ἀλλὰ πορεύομαι ἀναστήσω αὐτόν," πορευθεὶς δὲ ἡρώτα "ποῦ τεθεύκατε αὐτόν;" 20 εἶτα ἐξουσία ἐλάλησε "Λάζαρε, δεῦρο ἔξω," καὶ ὑπήκουσεν ὁ ἄπνους τῷ τοῦ κυρίου προστάγματι, δεικνύοντος τοῦ Χριστοῦ τὴν τε αὐτοῦ θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, οὕτω κατὰ τὸ πα-

19. κεκοιμηται ἦτοι ἀπέθανε P

qui talia diceret et homines doceret Christus, verumne celaturus erat? quis ita stultus et ineptus sit, istud ut credat? nam nisi deus et filius dei erat, discipuli eius ab ipso interrogati, qualem hominem filium esse homines dicerent, non responsuri erant, alios eum Eliam, alios Ieremiam aut de prophetis aliquem esse existimare, nec, quum Christus dixisset, quem ipsi se esse crederent, dicturus Petrus, eum Christum esse, filium dei vivi. certe quidem Christus Petrum moniturus erat ita fere "errasti, impie dixisti, male locutus es; non sum enim filius dei." deinde quum eorum magister esset Christus, quid aliud, nisi veritatem eos docebat? quid autem Simoni Petro Christus dixit? "beatus es, Simo, Ionae filii, quod non caro aut sanguis istud tibi aperuit, sed pater meus, qui in coelis est." haud inscius Christus Petrum interrogavit, qualem se homines esse dicerent, sed sicut de Lazaro ante mortem eius dixit "Lazarus, amicus noster, mortuus est; sed eum suscitatum proficiscor," deinde profectus interrogavit "ubi eum collocastis?" atque clara voce clamavit "Lazarus, ades dum foras" et qui exanimis fuerat, auscultavit imperio domini, Christo declarante tum divinam tum humanam naturam suam, ita

ρὸν ἠρώτησε πρὸς τοὺς μαθητάς, ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν θεὸν καὶ
 ἄνθρωπον καὶ ἵνα ἐκ τούτου κατὰ μικρὸν ἀνύγωναί εἰς τὸ
 ὕψος τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. ἀλλὰ δὴ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστα-
 σιν τί εἶπεν ὁ Θεοῦς, εἰς ὧν καὶ αὐτὸς τῶν δωδέκα μαθη-
 5 τῶν, ψηλαφήσας τὴν πλευρὰν τοῦ Χριστοῦ; πάντως καὶ αὐ-
 τὸς οὕτως εἶρηκεν “ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.” τί γοῦν
 φησὶ καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Χριστός; οὐκ εἶπεν αὐτῷ παῦσαι
 βλασφημιῶν, ἀλλὰ τί; “ἑώρακάς με καὶ πεπίστευκας· μα-
 κάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.” ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ
 10 ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος τί εἶπεν ὁ Ναθαναὴλ νομοδιδάσκαλος
 τῶν Ἰουδαίων ὧν; ἠρώτησεν αὐτὸν ὅσον ἤθελε καὶ ἐβούλετο
 ἀκούσας δὲ παρ’ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἃ εἶχεν ἀπόρρητα ἐν
 τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγει τῷ Ἰησοῦ “σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ,
 σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.” ἐπετίμησεν γοῦν αὐτῷ ὁ
 15 Χριστός ὡς κακῶς λαλήσαντι; οὐχί, ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ
 Χριστός; “ὅτι εἶπόν σοι τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδιάς σου πι-
 στεύεις; μελίζονα τούτων ὄψει.” καὶ ὅτι μὲν ἐρωτηθεῖς παρὰ
 τοῦ Πιλάτου ὁ Χριστός εἶρηκεν ὅτι σὺ εἶπας, τοῦτο, τοιοῦ- γή
 τόν ἐστιν, ἀλλ’ οὐκ ἐστιν ἀρνήσεως λόγος, ἀλλὰ σγκαταθέ-
 20 σεως καὶ ὁμολογίας, καὶ ὡς περὶ πρὸς τὸν Ἰούδαν εἶπε. συγ-
 καθήμενος καὶ γὰρ ἐν μιᾷ ὁ Χριστός μετὰ τῶν μαθητῶν αὐ-
 τοῦ λέγει πρὸς αὐτοὺς “εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.” καὶ
 ἔλεγεν εἷς ἕκαστος περὶ ἑαυτοῦ “μήτι ἐγὼ εἶμι;” καὶ ἄλλος
 “μήτι ἐγὼ εἶμι;” εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἰούδας “μήτι ἐγὼ εἶμι;”

tunc quoque discipulos interrogavit, ut deum et hominem se esse
 ostenderet, eosque hinc paulatim ad verae cognitionis altitudinem
 eveheret. enimvero quid post resurrectionem Thomas dixit, qui et
 ipse unus e duodecim discipulis erat, atrectato latere Christi? uti-
 que is quoque ita dixit “domine mi et deus mi.” aut quid deinde
 illi Christus? non iussit profecto eum abstinere blasphemias, sed
 “vidisti me,” inquit, “et credidisti; beati illi, qui non viderunt et
 crediderunt tamen.” aut quid in principio institutionis Nathanael,
 homo legis Iudaicae peritus? interrogavit eum, quod vellet; quum
 autem audisset e Christo, quae sub corde secreta premebat, dixit ei
 “tu es dei filius, tu rex Israelis.” ecquid vituperavit eum deus ut
 male dicentem? minime vero, sed “quia dixi tibi,” ait, “secreta cor-
 dis tui, credis? maiora istis videbis.” quod autem a Pilato roga-
 tus Christus respondit, dixisse eum, ea non negantis, sed conceden-
 tis et consentientis oratio est, quali etiam in Iudam usus est. assi-
 dens enim discipulis Christus “unus vestrum,” inquit, “me traditorus
 est.” rogavit de se quisque “ecquid ego sum?” et alius “ecquid ego

λέγει ὁ Χριστὸς “σὺ εἶπας.” τότε πάντως οὐκ ἦν λόγος ἀρνήσεως ἀλλὰ συγκαταθέσεως. οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ Πιλάτου· λόγος γὰρ ἦν συνήθης τοῦ τόπου, καὶ ὡς τοῦ τόπου ἐκείνου λόγῳ ἐχρήσατο αὐτῷ ὁ Χριστὸς. καὶ ὡςπερ ἀρτίως πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν Μουσουλμάνων λέγει ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον⁵ μετὰ συμβουλήs ὅτι ποιήσωμεν τόδε, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν τὸν ἕτερον ἔτι γενέσθω, ἀποκρίνεται ὅτι σὺ ἤξεύρεις, καὶ οὐκ ἔστι λόγος ἀρνήσεως ἀλλὰ συγκαταθέσεως, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. ὡς τοῦ τόπου ἐκείνου λόγῳ ἐχρήσατο τῇ τοιαύτῃ λέξει ὁ Χριστὸς, τῇ σὺ εἶπας. ὁμοίως ὁ αὐτὸς Πιλάτος ἠρώ-¹⁰τησε τὸν Χριστὸν λέγων “σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;” ἀπεκρίθη ὁ Χριστὸς “ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.” εἶπεν ἰ5 οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος “οὐκ οὖν βασιλεὺς εἶ σὺ;” ἀπεκρίθη ὁ Χριστὸς “σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ· ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆs.” λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος “τί ἐστιν ἀλήθεια;” ὄρᾳs πῶs ἐνταῦθα ἐδεῖ-²⁰χθη σαφέστερον; πάντως ὁ Χριστὸς βασιλεία ἐδεῖξε καὶ εἶπεν ἑαυτὸν. καὶ ἐρωτηθεῖs παρὰ τοῦ Πιλάτου πάλιν αὐτῷ τοῦτο ἀπεκρίθη· ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν “ναὶ βασιλεὺς εἰμι” εἶπε “σὺ λέ-

9. λέγω P

sum?” et rogavit Iudas “ecquid ego sum?” tum Christus “dixisti” inquit: quo certe quidem loco non recusantis, sed affirmantis sermo fuit. similiter igitur in Pilato. nimirum erat id dicendi genus in illa regione usitatum, et usus est illo Christus ut eius regionis proprio. quemadmodum enim etiam in Musulmanis saepe fit, ut, quum quis cum cohortatione dicit, ut faciant quippiam, alter non “fiat istud” sed “reperisti” respondeat, ita in Christo quoque res habet. quippe dictione illius regionis propria utebatur, quum responderet “dixisti.” rogavit idem Pilatus Christum “num rex Iudaeorum es?” respondit Christus “regnum meum non est huius mundi. si huius mundi regnum meum esset, operam dedissent socii mei, ne Iudaeis traderer. at nunc non est huius loci regnum meum.” rogavit Pilatus “non es igitur rex?” respondit Christus “dicis, regem me esse. ad hoc ego natus sum et ad hoc in terram veni, ut veritatis testis essem. quisquis ex veritate est, audit vocem meam.” dicit ei Pilatus “quid est veritas?” vides apertius hic rem ostendi: omnino rem se esse affirmavit et ostendit Christus. interrogatus a Pilato,

γεις ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ." τί γοῦν ὁ Πιλάτος εἰπὼντος τοῦ Χριστοῦ ὅτι ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ, λέγει πρὸς αὐτὸν "τί ἐστὶν ἀλήθεια;" τουτέστιν ὅτι εἰ εἰς τὸν κόσμον ἀλήθεια 5 ἦν, οὐκ ἂν παρεδίδου εἰς θάνατον· καὶ οἷον ἀποκλαιόμενον τὴν τῆς ἀληθείας στέρησιν εἶπε τί ἐστὶν ἀλήθεια; ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως ἐρωτηθεὶς ὁ Χριστὸς ὅτι ὀρκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, οὐδὲν ἕτερον ἀπεκρίνατο ἢ ὅτι ἐγὼ εἰμι.

10 Οἶδας ὅπως εἰς ἃ οὐκ ἐπίστανται οἱ Μουσουλμάνοι, κατηγοροῦσι τοὺς ἀξίους ἐπαινῶν; ἰδοὺ τοίνυν, εἶπερ ζητεῖς ἀλήθειαν, γινῶθι αὐτήν. εἰ δ' οὐκ, σὺ οἶδας· οὐ γὰρ παρὰ τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἡ περὶ ταύτην ἄγνοια, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀποστρεφόμενων αὐτήν.

15 4. Ἐπειδὴ περὶ τῶν ἄλλων ὧν παρ' ὑμῶν τῶν Μουσουλμάνων ἐγκαλούμεθα οἱ Χριστιανοὶ ἰκανῶς ἀποδέδεικται, ὥστ' εἶναι ἡμᾶς ἀνωτέρους πάσης κατηγορίας, φέρε δὴ λοιπὸν σκεψώμεθα καὶ περὶ τῶν ἐτέρων. ἔστι δὲ ταῦτα ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Μωάμεθ "τί πάντα ἐποίησεν διὰ σέ, καὶ σὲ δι' ἐμέ," καὶ τοῦτο οἱ Χριστιανοὶ οὐ παραδέχονται. ἀλλὰ καὶ 20 τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα γεγραμμένον εὗρισκετο ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εἰπὼντος τοῦτο τοῦ Χριστοῦ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι εὐαγ-

5. παρεδίδοτο P 9. εἰμι ἐγώ P 15. 4] ὅτι σφαλερῶς καὶ ἐπιβλαβῶς ἐδίδαξεν ὁ Μωάμεθ ἀπολογίας δ' (ἀπολογία. P) MP
18. ὑμετέρων P

rursus ei respondit non hoc modo "ita est, rex sum," sed "dicis, me regem esse." quid porro Pilatus, quum Christus dixisset, ad hoc se natum esse, et ad hoc venisse in mundum, ut veritatis testis esset, rogavit eum, "quid est veritas?" h. e. si in mundo veritas esset, non tradereris morti. etenim quasi lugeret veritatis absentiam, quid veritas esset, rogavit. at enim etiam a pontifice maximo rogatus Christus in hunc modum "obtestor te per deum vivum, ut dicas nobis, num filius dei sis," nihil aliud, nisi "sum" respondit.

Nostine iam, quomodo de iis, quae ignorant Musulmani, accusent homines laude dignos? ecce, si quaeris veritatem, cognosce eam. si minus, nosti certe, non veritatem causam esse, si quis eam ignoret, sed eos, qui eam fugiunt,

4. Quum de reliquis, ob quae a vobis Musulmanis vituperamur Christiani, satis demonstratum sit, esse nos omni accusatione superiores, age, examinemus alia quaedam. quippe deum Mohameti dixisse aiunt "cuncta propter te feci, et te propter me," quod Christiani non admittunt. at enim etiam Mohameti nomen scriptum

γελῶμαι ὑμῖν ἵνα γινώσκητε ὅτι μετ' ἐμὲ μέλλει ἔλθειν ὁ ἀπόστολος καὶ προφήτης Μωάμεθ. τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ εἰς τὸ τοῦ Μωυσέως παλαιόν. οἱ δὲ Χριστιανοὶ φθονήσαντες ἐξέβαλον αὐτὸ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου. καὶ ὅτι μὴ μόνον εἰς τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ εὐρίσκετο γεγραμμένον τὸ τοῦ 5 Μωάμεθ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δεξιόις μέρεσι τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ εὐρίσκεται γεγραμμένον. καὶ ὅτι ἡ τῶν Μουσουλμάνων πίστις ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ εὐρίσκεται, καὶ ὅτι παραβάντες οἱ Χριστιανοὶ τὸν τοῦ Μωυσέως νόμον εἰσὶν ἄξιοι κατηγορίας καὶ μέμψεως, κατηγοροῦσι δὲ τοὺς Μουσουλμάνους ἰο τοὺς ἀξίους ἐπαίνου καὶ τιμῆς.

Ταῦτά εἰσιν ἄτινα παρὰ τῶν Μουσουλμάνων κατηγοροῦμεθα οἱ Χριστιανοί. ἠπολογοῦμεθα δὲ οὕτως, ὅτι Θεὸς ἐνδεῆς καὶ χρεῖαν τινὸς ἔχων οὐκ ἔστι Θεός. ὁ ποιητὴς οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ πάντων τῶν δημιουργηθέντων ἐν αὐτοῖς, 15 ὁ ποιήσας τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀνθρώπους, χρεῖαν τινὸς οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ διὰ μόνην ἀγαθότητα καὶ θέλησιν ἐποίησε τὰ πάντα. ὅτι γοῦν τοῦτο οὕτως ἔχει καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀντιλέγων, κακῶς ἄρα ἐφθέγγατο ὁ Μωάμεθ ὡς δῆθεν εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς ὅτι τὰ πάντα ἐποίησα διὰ σέ, καὶ σὲ δι' ἐμέ· ὁ γὰρ 20 Θεὸς χρεῖαν τινὸς οὐκ ἔχει. ὅτι δὲ ἡ τῶν Μουσουλμάνων πίστις οὐκ ἦν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ὡς ὁ Μωάμεθ λέγει, ἐξ αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ ἔχει τὸν ἔλεγχον· αὐτὸς γάρ ἐστὶν ὁ ἀρχηγὸς καὶ νομοθέτης τῶν τοιούτων δογμάτων. εἰ δὲ ἐστὶν

2. εἰς τὴν — παλαιάν P

fuisse in evangelio, Christo Iudaeis dicente "evangelium vobis imperitio, quo cognoscatis, post me venturum esse apostolum et prophetam Mohametem;" idem in Moysis vetustis libris fuisse; sed Christianos invidia commotos eiecisse id ex evangelio. nec vero in solo evangelio et vetustis libris fuisse Mohametis nomen, sed etiam in dextra parte throni dei scriptum esse. deinde Musulmanorum religionem repeti ab Abrahamo, et Christianos, qui legem Moysis negligant, ipsos accusatione et reprehensione dignos esse, quum Musulmanos laude et honore dignos criminentur.

Haec sunt, quae a Musulmanis nobis exprobrantur Christianis. quae ita refutamus, ut si ullius rei egens et indigus deus sit, eum non esse deum dicamus. fabricator coeli et terrae et rerum omnium, quae in iisdem factae sunt, et qui angelos et homines creavit, nullius rei indigens erat, sed ex sola benignitate et voluntate cuncta fecit. quodsi hoc ita est, nec quisquam contra dicit, male Mohametes affirmavit, deum sibi dixisse "cuncta propter te feci et te propter me." quippe nullius rei deus eget. Musulmanorum religionem autem non ab Abrahamo repetendam esse, ut Mohametes dicit, ex ipso Mo-

ἕτερος, δειχθήτω· καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἕως τοῦ Μωά-
μεθ παρῆλθον χρόνοι τρισχίλιοι, καὶ μετὰ ταῦτα ἐφάνη ὁ
Μωάμεθ· οὐκ οὖν οὐκ ἔστιν ἡ τῶν Μουσουλμάνων πίστις
ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ. εἰ δ' ἴσως λέγετε τοῦτο διὰ τὴν περιτο-
5 μὴν, ἐγὼ σοι ἐρῶ τὸν λόγον τῆς περιτομῆς.

Ὁ Ἀβραάμ θεασάμενος τὸν οὐρανόν, τὸν ἥλιον, τοὺς
ἀστέρας, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, ἀνελογί-
σατο καθ' ἑαυτὸν καὶ εἶπεν “ἄρα τὰ τοιαῦτα ἔργα μεγάλα
οὕτως καὶ ἐξαισία ὄντα ἀπλῶς οὕτως καὶ αὐτομάτως ἐγένον-
10 το, ἢ ἔχουσι καὶ τίνα τὸν ποιήσαντα αὐτά;” θεασάμενος τοί-
νον τὴν καλλονὴν τῶν κτισμάτων ἐθαύμαζε καὶ ἐξεπλήττετο,
κατὰ νοῦν τε ἐσκέπτετο μὴ πως οὐκ ἔχουσί τίνα τὸν ποιή-
σαντα αὐτά, ἀλλὰ μᾶλλον ταῦτά εἰσι θεοί, καθὼς ἐνόμιζον
καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ εἰδωλολάτραι. καὶ ὅτι μὲν
15 ὁ θεὸς ἐποίησε τὰ πάντα καλὰ λίαν καὶ ἄξια τῆς αὐτοῦ ἐνερ-
γείας, ὡς ἂν διὰ τῆς θεωρίας τούτων ἀνάγωται πάντες οἱ
ἄνθρωποι εἰς θεογνωσίαν καὶ μεγαλύνωσι καὶ δοξαζῶσι τὸν
τούτων ποιητὴν καὶ δημιουργόν, τοῦτο οὕτως ἔχει καὶ οὐκ
ἄλλως· οἱ δ' ἄνθρωποι παρατραπέτες τῆς ἀληθοῦς καὶ ὀρθῆς
20 γνῶσεως, καὶ ἀφέντες προσκυνεῖν καὶ σέβεσθαι τὸν ποιητὴν
τῶν πάντων θεόν, μᾶλλον προσεκύνησαν τὴν κτίσιν καὶ ἐσεβά-
σθησαν ταύτην παρὰ τὸν κτίσαντα. ἀλλὰ Ἀβραάμ οὐχ οὕτως,
ἀλλ' ἀγρίτους ὄν, καὶ ἰδὼν καὶ κατανοήσας ὅτι ὁ μὲν οὐρανός

hamete demonstratur. is enim auctor et dux huius doctrinae est. num
alter sit, ostendetur. ab Abrahamo enim ad Mohametem anni ter
mille fuerunt: tum Mohametes exstitit. ergo Mohametis religio non
est Abrahami. quodsi propter circumfisionem istud affirmatis, huius
ego historiam explicabo.

Abrahamus, coelum, solem, stellas, terram, mare et quae insunt
in iis, contemplatus, secum reputavit ac dixit “ tanta haec et eximia
opera spontene et ultro facta sunt, an quem habent fabricatorem?”
contemplatus igitur rerum pulcritudinem, mirabatur et stupebat, et
animo meditabatur, ecquid non haberent auctorem, sed ipsae dii es-
sent, quemadmodum parentes eius et omnes idololatrae existimabant.
atque deum fecisse omnia pulcra admodum et numine suo digna, quo-
rum contemplatione omnes homines evehantur ad cognitionem dei, ac
praedicent celebrentque eorum auctorem et fabricatorem, id certum est,
nec aliter habet. sed homines, a vera et recta cognitione deflexi,
intermisso dei, rerum omnium fabricatoris, cultu et adoratione,
quae creata erant, potius adorabant, et venerabantur ea pro crea-
tore. at Abrahamus non ita, sed quum homo intelligens esset at-
que animadvertisset, coelum non consistere, sed perpetuo moveri

οὐχ ἴσταται ἀλλὰ κίνησιν ἔχει διηλεκτῆ, ἔχει δὲ καὶ χρεῖαν ἡλια-
 75 κοῦ φωτὸς φωτίζοντος αὐτόν τε θεωρίας ἔνεκεν καὶ τὸν ὑπ'
 αὐτόν ἀέρα, ὃ δὲ ἥλιος ποτὲ μὲν ὑπὲρ γῆν εὐρισκόμενος ποτὲ
 δ' αὖ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος, καὶ ὅτι μὴ οὐσῶν νεφελῶν φαίνει
 εὐρισκόμενων δ' αὐθις σκοτιῖται, καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες 5
 μὴ ὄντος ἡλίου φαίνουσι, ὄντος δὲ αὐτοῦ σκοτιῖονται καὶ ἀφα-
 νίζεται τὸ ἐκείνων φῶς καὶ ἡ θεωρία, καὶ ἡ θύλυσσα ἐμπαιζο-
 μένη ὑπὸ τῶν ἀνέμων, ἡ γῆ δὲ χορῆζουσα ὑδατος εἰς τὴν τῶν
 καρπῶν γένεσιν, κατέγνω τῶν πάντων ὡς αὐτῶν καθ' αὐτὰ
 ὄντων ἀδυνατίων καὶ χρεῖαν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, καὶ οὐκ 10
 ἐλογίσθη εἶναι ἀπὸ τούτων θεὸν οὐδὲν· ὁ θεὸς γάρ τις
 χρεῖαν οὐκ ἔχει. πάλιν δὲ σκεψόμενος μήποτε ἐν ἑαυτῶν
 ἀπὸ τούτων ἀδυνατίως ἔχει ὥστε εἶναι μονομερῶς θεόν, ἀλλὰ
 πάντα ὁμοῦ, καὶ ἰδὼν ὅτι τῇ μὲν ξηρῇ ἀντίκειται τὸ ὑγρὸν
 τῇ δὲ ψυχρῇ τὸ θερμὸν καὶ ὡς τὸ ὕδωρ ἐστὶ φθοροποιόν 15
 τοῦ πυρός, ἔκριεν ἐν ἑαυτῷ καὶ εἶπεν ὅτι θεὸς στασιάζων
 πρὸς ἑαυτόν καὶ μαχόμενος οὐκ ἔστι θεός. κἀντεῦθεν θεα-
 σάμενος τὴν τῆς κτίσεως εὐταξίαν καὶ κατίστασιν διαπορῶν
 ἦν καθ' ἑαυτόν ὡς ἐστὶ τις δύναμις ἡ συνέχουσα καὶ κυβερ-
 νῶσα τὸ πᾶν. καὶ ἐπεὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι ὁμολογοῦσιν εἶ- 20
 ναι θεόν, ἕκαστος δὲ ὁμολογεῖ ὄντινα βούλεται καὶ προαιρεῖ-
 ται, ἔοικεν ὅτι πάντες πλανῶνται καὶ ψεύδονται. λείπεται γοῦν
 ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερος θεὸς ἀληθῆς ἢ ὁ ποιήσας τὰ πάντα, ἅπερ
 εἰσὶ δοῦλα ἐκείνου, καὶ ἄγει καὶ φέρει καὶ εὐτακτεῖ ὡς βού-

et lumine solis egere, quo ipsum illustretur et inferior aer, so-
 lem autem nunc supra terram esse, nunc infra terram occul-
 tari, atque coelo nubilis oblecto obscurari, non oblecto lucere, de-
 inde lunam et stellas, quando sol non luceat, splendere, quando
 luceat, illarum lucem obscurari et extingui, porro mare ventorum
 flatu agitari, terram ad plantarum incrementum egere aqua, haec igitur
 quum animadvertisset, intellexit, omnia ista per se sola esse non
 posse, sed mutuo contineri auxilio, atque iudicavit, eorum nihil deum
 esse. deus enim nullius rei auxilio eget. rursus quum animadver-
 tisset, nihil eorum per se solum deum esse posse, sed cuncta simul,
 intellexisset autem, arido oppositum esse humidum, frigido calidum,
 et aqua extingui ignem, statuit apud animum dixitque, qui secum
 dissideat pugnetque deus non esse deum. deinde rerum ordinem et
 rationem contemplatus, ita secum ratiocinabatur "est vis aliqua, qua
 universum continetur et gubernatur. iam quum omnes homines con-
 sentiant, deum esse, sed qualem quisque vult et probat, consenta-
 neum est, omnes errare et mentiri. itaque hoc unum reliquum est,
 non esse alium verum deum, nisi qui cuncta fecit, quae idem, sibi

λεται. τούτον γοῦν τὸν θεὸν ἐγὼ προσκυνῶ. καὶ πεσὼν ἐπὶ
 τῆς γῆς Ἀβραὰμ προσεκύνησε τῷ μόνῳ καὶ ἀληθεῖ θεῷ. ὁ
 δὲ πανάγαθος θεός, ὁ διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου εἰπὼν ὅτι
 5 ἐτι λαλοῦντός σου ἐγὼ πάρεμι, αὐτὸς παρεσθὺς ἐδέξατο τὴν
 5 τοῦ Ἀβραὰμ προσκύνησίν τε καὶ πίστιν. ἐλογίσθη τοίνυν
 αὐτῷ αὕτη ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην ἀντὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν,
 καὶ φίλος θεοῦ ἐγένετο. ἡμεῖς γὰρ πάντες χρῆζομεν τῆς ἀπὸ
 τῶν γραφῶν βοήθειας διὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν· ὁ δὲ δίκαιος
 Νῶε καὶ Ἀβραὰμ καὶ οἱ κατ' ἐκείνους καθαρὰν ἔχοντες τὴν
 10 καρδίαν οὐ δέονται γραμμάτων, ἀλλ' ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν
 γράφονται καὶ ἐντυπῶνται. τότε γοῦν εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός
 καὶ τὰς ἐπαγγελίας, εἰπὼν ὅτι “ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλο-
 γηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη.” τότε ἔδειξεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ
 πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ εἶπεν αὐτῷ “σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου
 15 δώσω αὐτήν.” κἀντεῦθεν λαβῶν παρηρησίαν ὁ Ἀβραὰμ παρε-
 κάλεσε τὸν θεὸν περὶ τῶν Σοδόμων, καθὼς ἔμπροσθεν φθά-
 σαντες εἶπομεν. ἐπεὶ δὲ κρίμασιν οἷς οἶδε θεὸς (τίς γὰρ ἔγνω
 νοῦν κυρίου;) ὅτι μετ' ὀλίγον ἀποσταλῆναι μέλλουσιν οἱ τοῦ
 Ἀβραὰμ ἀπόγονοι εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὡς ἂν ἐκεῖσε διαβιβῶ-
 20 σωσι χρόνους τετρακοσίους καὶ τριάκοντα. καὶ γὰρ οὕτως
 εἶρηκεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα σου πάροικος
 ἐν γῇ ἀλλοτριᾷ· τὸ δὲ ἔθνος ὃ ἐὰν δουλώσῃ αὐτούς, κρινῶ
 ἐγώ. ὁ καὶ γέγονεν ἐπὶ τοῦ Φαραώ. καὶ διὰ τὴν πολυχρό-

18. εἶπεν ὅτι P 21. ὅτι ἴσται — p. 341, 7 πιστευσάντων om P

subiecta, regit, gubernat et administrat, quemadmodum ipsi placet.
 hunc igitur deum equidem adoro.” atque humi proiectus Abrahamus
 adoravit solum et verum deum. illico deus optimus, qui per Esaiam
 prophetam dicit, “adsum tibi adhuc oranti,” Abrahami adorationem et
 fidem accepit. quae quidem fides illi ante omnes virtutes iustitiae
 apposita est, et ipse factus est amicus dei. nos enim omnes sacra-
 rum literarum auxilio egemus propter infirmitatem nostram; iusti au-
 tem Noe et Abrahamus et si qui alii tum mentem puram servabant,
 non egebant literis, quae ipsorum animis inscriptae et insculptae
 erant. tum igitur deus etiam promissa illi fecit, ita locutus “in se-
 mine tuo benedicetur cunctis populis,” monstrataque eidem tota terra
 “tibi,” ait, “et semini tuo dabo eam.” deinde Abrahamus, libertatem
 dicendi nactus, deum de Sodomis precatus est, quemadmodum supra
 explicuimus. quum autem pro consiliis suis intelligeret deus (quis enim
 mentem domini perspexit?), brevi in Aegyptum missum iri Abraha-
 mi posteros, ut ibi annos quadringentos et triginta viverent, ita
 Abrahamum allocutus est “posteritui hospites erunt in terra aliena,

νιον διατριβὴν τῶν Ἑβραίων μετὰ τῶν Φαραωνιτῶν, μὴ ποτε ἐνωθέντες μάθωσι τὰ τούτων ἔθιμα καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν, ἐτάχθη ἡ περιτομὴ ὡς τι σημεῖον καὶ σύμβολον διαιροῦν καὶ διαχωρίζον τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὸ μὴ Β συνέρχεσθαι τούτους εἰς γάμου κοινωνίαν καὶ ἔνωσιν, τὸ μὲν⁵ διὰ τὴν αἰτίαν ἣν φθάσαντες εἶπομεν, τὸ δὲ ἵνα καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ὧσιν ἔτοιμοι καὶ γνώριμοι οἱ Ἑβραῖοι· καὶ γὰρ εἶπερ ἦνοντο μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, πῶς ἔμελλε φυλάττεσθαι τὸ τοῦ Ἀβραάμ σπέρμα καὶ γένος; διὰ τοι τοῦτο ἐν τῇ ἐρήμῳ εὐρισκόμενοι οὐ περιετέμοντο τεσσα-¹⁰ ράκοντα χρόνους διαβιβάσαντες, ἀλλ' ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐρήμου ἔξοδον πάλιν. καὶ ὁ μὲν τῆς περιτομῆς σκοπὸς ἔχει οὕτως καθῶς καὶ εἶπομεν. ὁ δ' αὖ ἄλλος ἔχει οὕτως, ὅπως περιτεμηθέντες τῇ σαρκὶ ἐλθῶσιν εἰς συστολήν καὶ σωφρονισμόν τῆς πολιτείας αὐτῶν, καὶ οὐκ ὧσι λάγνοι¹⁵ καὶ ἀκρατεῖς, καὶ ἐντεῦθεν λογίζονται τὰς πορνείας αὐτῶν ἀντ' οὐδενός, ἀλλ' ἀνάγονται κατὰ μικρὸν εἰς τὸ ἐξῆς, εἰς ὑψηλοτέραν γνώσιν καὶ πολιτείαν, ἐπεὶ οὐκ ἐδόθη ὀρθοδοξίας χάριν παρὰ Θεοῦ ἡ περιτομὴ, ἀλλὰ μόνον δι' ἧς εἶπομεν αἰτίας.

20

“Ὅτι δὲ ἐλθόντος τοῦ Χριστοῦ ἤργησεν ὁ νόμος καὶ οὐδὲ περιτομὴ ἔστιν, ἀφ' ὧν μέλλεις ἀκοῦσαι πρόσχες. τὸ μὲν

12. καὶ ὁ — καθῶς add Alterus. an ὁ μὲν εἰς? 16. προ-
νοίας M: corr Alterus

gentem autem, cui servient, ego iudicabo.” quod factum est sub Pharaone. ne autem propter longinqua cum Pharaonitis commercia Hebraei, cum iisdem conciliati, mores et superstitionem eorum addiscerent, circumcisio instituta est tanquam signum et symbolum quoddam Hebraeos ab Aegyptiis secernens, ne connubii societatem inirent, partim ob eam, quam exposuimus, causam, partim ut tum, quam liberandi forent, parati et insignes essent. nam si iuncti fuissent alienis, quomodo servari potuissent Abrahami semen et genus? atque hac de causa circumcissione per eos, quos in deserta regione oberrabant, annos quadraginta non utebantur, sed utebantur ea in Aegypto, et deinde rursus, quum e deserta regione exissent. circumcissionis alter finis igitur is est, quem diximus. alter autem ita habet: ut in carne circumcisi ad moderationem et temperantiam vitae se conformarent, neve lascivi et animi impotentis essent, sed libidinem nihili aestimarent ac paulatim deinceps ad meliorem cognitionem vitamque eveherentur, quandoquidem non orthodoxiae causa, sed tantum ob eas, quas dixi, causas, circumcisio instituta est.

Cur autem post adventum Christi lex neglecta fuerit nec in usu

βάπτισμα παρὰ Θεοῦ δοθὲν ὀρθοδοξίας χάριν ἐδόθη, καὶ διὰ
 τοῦτο πάντες ἄνδρες καὶ πᾶσαι γυναῖκες βαπτίζονται, ὃ δὲ
 μὴ βαπτισθεὶς οὐκ ἔστιν ὀρθόδοξος· ἡ δὲ περιτομὴ οὐχ
 οὕτως, ἀλλὰ μόνον οἱ ἄνδρες περιτέμνονται, αἱ δὲ γυναῖκες
 5 οὐχί. εἶπε γοῦν ἵνα οἱ μὲν ἄνδρες ὡς περιτετμημένοι ᾧσιν
 ὀρθόδοξοι, αἱ δὲ γυναῖκες ὡς ἀπερίτμητοι ἀσεβεῖς. βλέπεις
 πῶς ἄλλος ἐστὶν ὃ τῆς περιτομῆς λόγος, καὶ ἄλλως ποιοῦσιν
 οἱ Μουσουλμάνοι; οἱ γὰρ αὐτοὶ πάντα ἀπερίτμητον ἀσεβῆ
 λογίζονται. καὶ ἰδὼν αὐτοὶ ἑαυτοὺς μάχεσθε, καὶ ὑπερ ὀρθο-
 10 δοξίας χάριν τιμᾶτε, ταῦτα ἀπὸ μέρους ἀτιμᾶζετε.

Καὶ οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀναφαίνονται οἱ Μουσουλ-
 μάνοι ἐναντιοφωνοῦντες πρὸς ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις
 πολλοῖς, ἅπερ οὐκ ἔστι τις χρεία κατὰ τὸ παρὸν λέγειν περὶ
 ἐκείνων. ὁμοῦς περὶ ἐνὸς εἴπωμεν. λέγει ὁ Χριστὸς ἐν τῇ
 15 εὐαγγελίῳ ὅτι ἐὰν μὴ τις βαπτισθῆ, οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ οὐδὰ
 τῆς σωτηρίας· ὁ Μωάμεθ μαρτυρεῖ τὸ εὐαγγέλιον ἅγιον
 καὶ τέλειον καὶ εὐθές· οἱ Μουσουλμάνοι τοὺς περιτετμημέ-
 νους λογίζονται ὀρθόδοξους, τοὺς δὲ βεβαπτισμένους ἀσεβεῖς.
 εἰ μὲν οὖν στέργετε τὸν Μωάμεθ ὅτι ἀληθῶς λέγει, πῶς ὄνο-
 20 μάζετε τοὺς βεβαπτισμένους ἀσεβεῖς, καὶ οὐκ ἀκολουθεῖτε τῇ
 τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλίᾳ, καὶ λογίζεσθε τοὺς μὲν περιτε-
 τμημένους κακῶς ποιοῦντας τοὺς δὲ βεβαπτισμένους εὐσεβῶς,
 ἀλλὰ τάναντία φρονεῖτε; οὐκ ἔστι πρόδηλον ὅτι αὐτοὶ ἑαυ-

sit circumcisio, id unde discas, audi. a deo datum baptisma ortho-
 doxiae causa institutum est: quapropter omnes et viri et feminas
 baptizantur, nec orthodoxus est, qui non est baptizatus. diversa est
 ratio circumcisionis, cui in viris locus est, in feminis non est: unde
 quis colligat, viros utpote circumcisos orthodoxos esse, feminas,
 quippe quae non circumcidantur, impias? vides igitur, diversam esse
 circumcisionis rationem, et temere agere Musulmanos, qui omnes
 non circumcisos impios esse existimant. adeo vobiscum ipsis pugna-
 tis, et quod ob orthodoxiam nunc colitis, id nunc negligitis.

Nec in hac una re Musulmani manifesto sibi repugnant, sed in
 multis praeterea aliis, de quibus nunc dicere nihil attinet. de una
 tamen exponamus. Christus in evangelio dicit, nisi qui baptizetur,
 neminem dei aut salutis esse. iam vero Mohametes evangelium san-
 ctum, perfectum instumque esse dicit, Musulmani autem circumcisi-
 sos orthodoxos, baptizatos impios esse arbitrantur. quodsi Mohame-
 tem ut vera docentem veneramini, quomodo baptizatos impios appel-
 latis, nec praecepta evangelii secuti eos, qui circumciduntur, impie,
 qui baptizantur, pie agere existimatis, sed his contraria sentitis? non-

τοῖς μάχεσθε καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀνατρέπετε; ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως.

Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἰσμαήλ, ὃν λέγουσιν οἱ Μουσουλμάνοι ἔχειν προπάτορα, οὔτε μετὰ τῶν Ἑβραίων κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, ὅτι ἐν ἐκείνῃ χρεία οὐκ ἦν ὡσπερ τοῖς Ἑβραίοις, οὔτε συγ-
κατελογίζετο μετὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀβραάμ, διότι ὁ θεὸς οὕτως ἐνετείλατο τῷ Ἀβραάμ εἰπὼν "ἐκβαλε τὴν παιδίσκηρ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας." καὶ ἐξεβλήθη ὁ Ἰσμαήλ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἄγαρ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ. εἰ 10
δ' ἴσως ποτὲ πρὸς τὸν Ἀβραάμ θεωρίας χάριν ἦλθεν, ἀλλ' 76 οὐχ ὡς υἱὸς καὶ σπέρμα καὶ κληρονόμος αὐτοῦ. τούτου γοῦν οὕτως ἔχοντος πόθεν ἔχουσιν οἱ Μουσουλμάνοι τὴν πίστιν οὐκ οἶδα. διὰ τοῦτο οὐκ ἀναφαίνεται ἀπὸ τινος πράγματος πρὸ τοῦ Μωάμεθ ἐκ τοῦ Ἀβραάμ εἶναι τὴν τῶν Μουσουλμάνων 15
πίστιν· ἀλλ' αὐτός ἐστιν ὁ ἀρχηγὸς τῶν τοιοῦτων δογμάτων, καὶ ὅτι ἀπὸ κοιλίας αὐτοῦ ἐδίδαξεν ὅσα ἐδίδαξεν, οὐκ ἀπὸ θεοῦ.

Ὅτι δὲ λέγουσιν οἱ Μουσουλμάνοι ὡς γεγραμμένον εὐρίσκειται τὸ τοῦ Μαχόμεθ ὄνομα ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, εἰπόντος 20 τοῦ Χριστοῦ περὶ ἐκείνου ὅτι εὐαγγελίζομαι ὑμῖν ὅτι μετ' ἐμὲ μέλλει ἔλθειν ἀπόστολος καὶ προφήτης, ὄνομα αὐτῷ Μωάμεθ, οἱ δὲ Χριστιανοὶ φθονήσαντες ἐξέβαλον αὐτὸ ἐκ τοῦ εὐαγγε-

ne in aperto est, vos vobiscum pugnare et vestro vos gladio conficere? sed haec quidem hactenus.

Deinde Ismael, quem Musulmani auctorem se habere dicunt, nec cum Hebraeis in Aegyptum venit, quoniam illi non, ut Hebraeis, opus erat, nec numeratus est in heredibus Abrahami, quandoquidem deus ita imperavit Abrahamo "eiice ancillam cum filio eius; neque enim ancillae filium cum filio ingenuae mulieris heredem esse decet." eiectus igitur est Ismael cum Agar matre ab Abrahamo; atque etiamsi Abrahamum videndi causa adierit, non adiit tamen eum ut filius et semen et heres eius. quae quum ita sint, undenam fidem suam Musulmani habeant, equidem nescio; nec ex ulla re ante Mohametem ab Abrahamo repetenda videtur Musulmanorum fides, sed ipse istius doctrinae auctor est, et quaecumque docuit, e suo ingenio, non a deo accepta, docuit.

Quod autem Musulmani dicunt, scriptum esse Mohametis nomen in evangelio, quum Christus de eo dixerit "edico vobis, venturum esse post me apostolum et prophetam, cui Mohametis nomen" sed expulsus esse ex evangelio invidia Christianorum, age, etiam de hac re videamus: ac spero equidem, verum non in occulto fore, modo

λιον, δεῦρο δὴ σκεπώμεθα καὶ περὶ τούτου. καὶ μοι δοκεῖ
 ὡς οὐ μὴ κρυβήσεται ἡ ἀλήθεια. ἄκουσον τοίνυν νουνεχῶς.
 τρεῖς εἰσὶν νομοθεταὶ οἱ διδάξαντες νόμους καθολικούς, ὁ
 Μωϋσῆς, ὃς ἠκολούθησεν τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, ὁ Χριστός, ὃς
 5 ἠκολούθησαν πάντα τὰ ἔθνη καὶ οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύσαντες
 τὸ πλεῖον μέρος τῶν Ἑβραίων, ἐπεὶ ἀπὸ τούτων οἱ μὴ πιστεύ-
 σαντες πολλῶ ἑλάττους εἰσὶν αὐτῶν δὴ τῶν πιστευσάντων καὶ
 σχεδὸν εὐαριθμητοὶ, καὶ ὁ Μωάμεθ, ὃς ἠκολούθησαν οἱ Μου-
 σουλιμάνοι. ἄνευ τούτων δὴ τῶν τριῶν ἕτερός τις διδάξας
 10 καὶ δοῦς νόμον οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ὁ μὲν Μωϋσῆς μεμαρτυρη-
 ται ἀπεσταλμένος εἶναι παρὰ Θεοῦ. ἐξ ἀρχῆς ἔτι ὢν ἐν τῇ
 Αἰγύπτῳ ἐποίησε σημεῖα καὶ τέρατα μεγάλα, καὶ ἐμάστιξε
 τὴν Αἰγύπτου, ἐπάξας ἐν αὐτῇ πληγὰς μεγάλας σφόδρα, καὶ
 ἐπληξε καὶ ἐθεράπευσε, καὶ προέλεγε τὰ γενησόμενα ὡς προ-
 15 φήτης, ὅτι εἰ μὲν ἀπολύσεις τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ἀπόλυσον,
 εἰ δ' οὐκ, τὰ καὶ τὰ συμβήσονται σοὶ τε καὶ παντὶ τῷ λαῷ
 τῆς Αἰγύπτου. καὶ ὑπισχνόμενος Φαραὼ ποιῆσαι τὸ ῥήμα
 κυρίου ἐθεραπεύετο παρὰ τοῦ Μωϋσέως ὡς ἐξουσίαν λαβόν-
 τος ἀπὸ Θεοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξέβαλεν ὁ Μωϋσῆς μετὰ βρα-
 20 χίονος ὑψηλοῦ τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ
 τῆς δουλείας τοῦ Φαραὼ, καταδιώξας δ' αὐτούς ὁ Φαραὼ
 ἐποντίσθη ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς
 αὐτοῦ παρὰ τοῦ Μωϋσέως. μετὰ δὲ ταῦτα περιεπάτει ἐν τῇ
 ἐρυθρῇ χροῖονος τεσσαράκοντα ποιῶν θανάματα ἄπειρα. ἀλλὰ

9. 11c] ὁ P

16. 0δ P

attente audias. tres legislatores sunt, qui leges generales constitue-
 runt, Moyses, quem Hebraeorum natio secuta est, Christus, quem
 secutae sunt omnes gentes et maior pars Hebraeorum, ad fidem eius
 conversa, siquidem qui fidem eius amplexi sunt Iudaei, iis, qui eam
 non amplexi sunt, longe plures sunt et, prope dicam, facili opera
 numerandi; atque Mohametes, quem Musulmani secuti sunt. prae-
 ter hos tres, qui legem constituerit ac docuerit, nemo est. iam Moy-
 sem quidem a deo missum esse, in confesso est. statim ab initio,
 quum esset adhuc in Aegypto, signa et miracula magna edidit, atque
 Aegyptum plagis ingentibus castigavit, perterruit et domuit, ac futura
 ut propheta praedixit, ita locutus "si dimissurus es populum dei, di-
 mitte eum, sin minus, illa vel illa tibi et omni Aegypto eventura
 sunt." atque pollicitus Pharaeo, facturum se iussum domini, benigne
 habitus est a Moyse, cui ita faciendi a deo data erat potestas. post
 haec Moyses gravi brachio gentem Hebraeorum ex Aegypto et servi-
 tio Pharaonis eduxit, et persequentem eos Pharaonem cum toto exer-
 citu eius in mari rubro summersit. deinde in regione deserta annos

καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν Ἑβραίων ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, εἰπόντων τοῦτο τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτὸν ὅτι ἀνάβαινε εἰς τὸ ὄρος καὶ γινῶθι τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα· ἡμεῖς γὰρ φωνὴν Θεοῦ ἀκοῦσαι οὐ δυνάμεθα, μήποτε τελευτήσωμεν. καὶ ὁ λαὸς ἴστατο μακρόθεν τοῦ ὄρους μετὰ φόβου καὶ τρόμου προσκυνοῦντες τῷ Θεῷ τῷ λαλοῦντι τῷ Μωϋσῆϊ· ὁ δὲ Μωϋσῆς ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ ἔλεγε τούτους τοῖς Ἑβραίοις, καὶ παρενθύς τὸ λαληθὲν ἐπληροῦτο. ἀλλ' οὐδέποτε ἐκίνησαν τοὺς τεσσαράκοντα χρόνους ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτῶν ἄνευ λόγου τοῦ Θεοῦ. Μωϋσῆς γὰρ, φησὶν ἡ γραφή, ἐλάλει, καὶ ὁ Θεὸς ἀπεκρίνατο φωνῇ. μετὰ γοῦν τῶν πολλῶν μαρτυριῶν τε καὶ θαυμάτων ἐξέδωκε τὸν νόμον τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ ἐδέξαντο τοῦτον καὶ προσεκύνησαν, καὶ παρέλαβον τὸν παρὰ τοῦ Μωϋσέως δοθέντα νόμον ὡς τοῦ Θεοῦ νόμον.

Ἦλθεν ὁ Χριστός, καὶ εἶχε τὰς παρὰ πάντων τῶν προφητῶν μαρτυρίας. καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς ἔλαβε τὴν μαρτυρίαν ὄγδοηκοντούτης· τοσοῦτων γὰρ ἐτῶν εὗρισκετο ὁπότε προσετάγη παρὰ Θεοῦ ἐξᾶραι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου· ὁ δὲ Χριστός εἶχε τὰς μαρτυρίας ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, πρὶν ἢ γεννηθῆναι αὐτόν· ἀπὸ γὰρ τοῦ Ἀβραάμ ἤρξαντο ἀναφαινεσθαι αἱ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρίαι, καθὼς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδέδεικται. γεννηθεὶς δὲ πάλιν ἐμαρτυρήθη τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς μαρτυρίαν μίαν καὶ δις· ἐποίησε δὲ καὶ θαύματα οὐ κατὰ τὸν Μωϋσέα ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ,

quadraginta oberrans miracula innumera edidit. et vero coram cunctis Hebraeis in montem Sina ascendit, Iudaeis ita eum cohortatis "ascende in montem et disce dei voluntatem; nos enim vocem dei audire non sustinemus, ne moriamur." itaque populus procul a monte adstabat, cum metu ac tremore deum cum Moyse colloquentem adorantes. Moyses audita verba dei statim communicavit cum Hebraeis, mandataque illico fieri coepta sunt. nec per totos illos quadraginta annos castra moverunt iniussu domini. Moyses enim, ait scriptura, loquebatur, ac deus respondebat voce. multis igitur cum signis et miraculis legem Iudaeis dedit, quam illi acceperunt et adorarunt: veneratique sunt legem a Moyse datam ut legem dei.

Venit Christus habuitque omniam prophetarum testimonia. Moyses testimonium accepit anno aetatis octogesimo; tot enim annos natus erat, quum iussus est a deo, filios Israelis ex Aegypto educere; Christus autem testimonia habuit inde a mundo condito, ante quam natus esset. nam inde ab Abrahamo testimonia Christi fieri coepta sunt, quemadmodum supra docuimus. natus autem dei patris testi-

ἀλλὰ μεγάλα καὶ ὑπὲρ φύσιν, καὶ τοσούτῳ ἐκείνων μείζονα
 ὄσον· διαφέρει δεσπότης δούλου. καὶ μετὰ τὰς πολλὰς ἐκεί-
 νας μαρτυρίας καὶ τὰ ἄπειρα καὶ ὑπὲρ φύσιν θαύματα ἐκ-
 τοτε ἐξεδόθη ὁ τοῦ εὐαγγελίου νόμος, καὶ προσεκύνησαν καὶ
 5 ἠσπάζοντο αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, πᾶσα ἡ οἰκουμένη, καὶ ἐπί-
 στευσαν εἰς τὸν Χριστὸν τὸν δόντα τὸ εὐαγγέλιον.

Ὁ δὲ Μωάμεθ οὕτως ποθεν λαβὼν τὰς μαρτυρίας ἐδί-
 δαξε τὰ ῥήματα ἄπερ ἐδίδαξεν, ἤτοι δόγματα, καὶ ἐξέδωκε
 τὸν νόμον τοῖς Μουσουλμάνοις; πάντως οὐκ ἄλλοθεν ἢ αὐτὸς
 10 ἀφ' ἑαυτοῦ ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ αὐτοῦ· εἰς γὰρ πᾶσαν
 τὴν θείαν γραφὴν οὐκ ἀναφαίνεται περὶ αὐτοῦ μαρτυρία,
 ἀλλὰ τούναντίον. ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὕτως εἶρηκε περὶ τοῦ
 Χριστοῦ πρὸς τὸν τῶν Ἑβραίων λαόν, ὅτι ἀναστήσει κύριος
 ὁ θεὸς προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὡς ἐμέ· πᾶσα ψυχὴ,
 15 ἥτις οὐκ ἀκούσεται τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται,
 κἂν γοῦν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τούτου εἴπωμεν, ἀλλ' οὐκ
 ὀκνήσομεν πάλιν εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· ἐν γὰρ τῷ εἰπεῖν τὸν προ-
 φήτην Μωϋσῆν ὅτι προφήτην ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ἐκ τῶν
 20 ἀδελφῶν ἡμῶν, ἔδειξεν ὅτι ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ὁ μέλλων
 εἰσεῖν προφήτης καὶ ἐκείνου ἀκούσονται· ἄλλου δὲ εἰσόντος
 οὐ παραδέξονται αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μακρὰν ποῦ διώξουσιν αὐτόν

9. τὸν νόμον οὐκ P

20. ἀκουσάτωσαν· ἀλλ' εἰσόντος P

monium semel atque iterum expertus est; ediditque miracula non
 qualia in Aegypto et regione deserta Moyses edidit, sed magna et
 naturam excedentia, tantoque illis maiora, quanto servus a domino
 distat, ac post multa haec testimonia et infinita naturamque supe-
 rantia miracula constituta est lex evangelii, quam adorarunt et am-
 plexae sunt omnes gentes omnisque orbis terrarum, ac professi sunt,
 qui constituit legem, Christum.

Mohametes iste autem undenam testimonia nactus praecepta sive
 dogmata docuit, quae docuit, constituitque legem Musulmanis? omni-
 no e nullo alio nisi e semet ipso de se testimonium habuit. in tota
 enim sacra scriptura nullum comparat de illo testimonium, imo alia,
 quae ei contraria sint. Moyses enim de Christo ad Hebraeorum po-
 pulum ita locutus est "excitabit deus dominus e fratribus meis pro-
 phetam, sicut me; atque omnis anima, quae non audiet illum pro-
 phetam, pessumdabitur." de qua re etiamsi iam supra diximus, non
 recusabimus tamen de eadem iterum dicere. Moyses igitur, quum
 dicit "deus dominus e fratribus meis prophetam excitabit," declara-
 vit, e Iudaeis fore, qui futurus esset, prophetam, eumque iis audien-
 dum esse: alium autem ne reciperent, imo longe a se propellerent.

ἐξ αὐτῶν. λέγει ὁ Χριστὸς περὶ Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Ζαχαρίου, μαρτυρῶν αὐτὸν προφήτην καὶ μέγιστον προφήτην, ὅτι πάντες οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰωάννου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται. ὁρᾷς πῶς ὁ μὲν Μωϋσῆς παραγγέλλει τῷ γένει τῶν Ἑβραίων ὡς ἓνα μόνον 5 τὸν ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων ἐλθόντα προφήτην δεξωνται, ἄλλον δὲ οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ προφῆται ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων εἰσίν· ὁ δὲ Χριστὸς πάλιν καθυρώτερον εἶρηκεν ὅτι πάντες οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου, καὶ πλέον οὐχί. διὰ τοῦτο ὁ μὴ ἔχων μαρτυρίαν παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν προφη- 10 τῶν καὶ αὐτῆς τῆς θείας γραφῆς προφήτης οὐκ ἔστι παρὰ Θεοῦ· ὁ Μωάμεθ ἄρα μὴ ἔχων τὴν ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς μαρτυρίαν οὐκ ἔστιν ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ.

Οὐ μόνον δὲ τοῦτο εἶρηκεν ὁ Χριστὸς τὸ πάντες οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου καὶ περαιτέρω οὐκ ἔσονται· ἀλλὰ καὶ 15 ἔτι σημεῖον γνωρίσματος δέδωκε τοῖς πᾶσιν οὕτως εἰπὼν “προσεῆχτε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἳ τινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.” σκεψώμεθα τοίνυν τίς ἐστιν ὁ καρπὸς τοῦ παρὰ τοῦ Μωάμεθ δοθέντος νόμου· 20 καὶ τούτου ἀκριβῶς ἐξετασθέντος φανερωθήσεται ἡ ἀλήθεια. ὁ Μωάμεθ λέγει “ἐγὼ οὐκ ἦλθον διὰ θανάτων δοῦναι τὸν νόμον, ἀλλὰ διὰ σπάθης καὶ ξίφους· καὶ οἱ μὴ ὑποκύψαντες τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ, ὅς ἐστι παρὰ Θεοῦ, θανάτῳ ἀποθανέωσαν,

Christus de Iohanne, Zachariae filio, dicit, prophetam eum, et summum prophetam esse testatus, “omnes prophetae ad Iohannem usque vaticinati sunt, sed inde a Iohanne regnum dei nuntiatur.” vides, quare Moyses Hebraeorum genti edixerit, ut unum modo prophetam ex ipsorum natione oriundum reciperent, nullum alium, quum tamen omnes prophetae Iudaei essent. ac Christus rursus clarius prophetae omnes ad Iohannem usque fuisse, nec fore ullum post, dixit. iam vero, qui non a deo nec a prophetis nec omnino a sacra scriptura testimonium habet propheta, a deo non est: quare Mohammedes, quum non habeat a sacra scriptura testimonium, non est a deo missus.

At vero Christus non solum hoc dixit, omnes prophetas ad Iohannem usque fuisse, nec fore ullum postea, sed etiam signum cunctis indicavit, his verbis “cavete vobis a pseudoprophetis, qui veste ovilli induti vos adeunt, intus rapaces lupi sunt. e fructibus agnosceatis eos.” examinemus iam, qualis sit fructus a Mohamete constitutae legis: qua re bene illustrata, verum apertum erit. Mohametes ita de se proficitur “equidem non veni, miraculis legem constitutam, sed ense et gladio: et qui non subiicient se legi nostrae, aut capite mul-

ἢ φόρους διδόντων καὶ διδομένων τῶν φόρων μενέτωσαν ἐν ἡ-
 τῇ πίστει αὐτῶν.” καὶ εἰ μὲν οὐκ ἦν τὸ εὐαγγέλιον ἅγιον καὶ
 δίκαιον καὶ ὀρθόν, δικαίως καὶ πρεπόντως ἔμελλεν ἐλθεῖν νο-
 μοθέτης ὃς διδάξει τὴν ἀληθειαν τοῖς ἀνθρώποις καὶ δικαιο-
 5 σύνην· εἰ δὲ δίκαιον καὶ ἅγιον ἦν, ἀτελὲς δὲ ὅμως, καὶ οὐ-
 τως πάλιν τὸ αὐτὸ ἦν δίκαιον καὶ πρεπόν, ἵνα ἐλθὼν νομο-
 θέτης ἀναπληρώσῃ τὸ ὑστέρημα τοῦ εὐαγγελίου. ἐπεὶ δὲ ἅγιον
 καὶ δίκαιον καὶ τέλειον καὶ ὀρθόν καὶ λέγεται καὶ ἔστι, μαρ-
 τυρεῖ δὲ καὶ ὁ Μωάμεθ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁμολογεῖ καὶ λέγει
 10 ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ Θεοῦ ἔστι δεδομένον καὶ ἅγιον καὶ
 πλήρες καὶ εὐθές, τίς χρεῖα λοιπὸν νομοθέτου ἑτέρου; πάν-
 τως οὐδεμία, καὶ λοιπὸν ἄκαιρος καὶ ἄχρηστος ἢ τοῦ Μωά-
 μεθ νομοθεσία· τοῦ γὰρ ὀρθοῦ κατὰ πάντα οὐδὲν ὀρθότε-
 ρον καὶ τοῦ τελείου οὐδὲν τελειότερον καὶ τῆς ἀληθείας οὐδὲν
 15 ἄληθέστερον. ἀλλ’ ὅμως ἐξετάσαντες ἴδωμεν τί βούλονται τὰ
 τοῦ νομοθέτου ῥήματα. πάντως οὐδέν, ἀλλ’ ἡ κατανοήσας
 ἑαυτὸν ὅτι μακρὰν πον εὐρίσκειται τῆς ἐνεργείας τῶν θαυ-
 μάτων, βουλόμενος κρῦψαι τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μὴ ποτε
 παρὰ τῶν ἀνθρώπων εὖρη κατάργωσιν, εἶπεν ὅτι οὐκ ἤλθον
 20 δοῦναι τὸν νόμον διὰ θαυμάτων ἀλλὰ διὰ ξίφους καὶ σπά-
 θης· ὡς καὶ ἐν ταῖς διαλέξεσιν ἐνομοθέτησεν ἵνα μὴ διαλέ-
 γωνται μετὰ τῶν Χριστιανῶν οἱ τούτου μαθηταὶ καὶ οἱ ἐκεί-
 νων διάδοχοι, πάντως οὐ δι’ ἄλλο τι ἢ ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ ἡ

3. πάντως M

tantor, aut pendunt stipendiis, et penalis stipendiis perseveranto in religione sua. si evangelium non fuisset sanctum, iustum et verum, aequum et consentaneum fuisset, alium venturum esse legislatorem, qui quid verum et iustum esset, homines doceret; aut si iustum sanctumque, sed imperfectum fuisset, rursus aequum et par fuisset, ut legislator quispiam expleret lacunam evangelii. sed quum sanctum, iustum, perfectum rectumque et sit et habeatur, atque ipse testetur ac dicat Mohametes, evangelium a deo datum, iustum, perfectum et verum esse, quid alio praeterea legislatore opus est? plane nulla atque inepta et inutilis Mohametis lex est. recto enim nihil rectius, perfecto nihil perfectius, vero nihil verius est. sed tamen examinemus, quid sibi velint legislatoris dicta. nullam aliam ob causam, nisi quod longe abesse se sentiret a miraculorum faciendorum potestate, imbecillitatem autem suam occultare vellet, ne in vituperia hominum incurreret, sese non miraculis, sed ense et gladio legem constitutum venisse dixit: sicut idem, ne cum Christianis discipuli sui et qui iis successuri essent disputarent, nulla alia de

ἐκείνων ματαιότης. το δὲ δοῦναι τὸν νόμον μετὰ ξίφους καὶ σπάθης φόνους πάντως καὶ ἀρπαγὰς διδάσκει. καὶ τίς ἤκουσε τῶν ἀνθρώπων πιστεῦσαι τινα βία; ἢ πίστις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ ἐστὶ. καὶ ἐπεὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς πρῶγμα ἐστὶν ἀδούλωτον, πῶς ὁ ποιήσας αὐτὰ θεὸς ἐλευθέρᾳ πέμψειν ἐμελ-5 λην νομοθέτην βιάσαι αὐτά, ὥσπερ ἐπιλαθόμενος τοῦ ἔργου αὐτοῦ; ἢ γὰρ πίστις θελήσει καὶ προαιρέσει καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ψυχῆς καὶ τῇ γνώσει αὐτῆς γίνεται, ἀλλοτρόπως δὲ οὐδαμῶς. τὸ γὰρ σῶμα δουλοῦται καὶ δεσμεῖται καὶ ἐστὶν ὅτε καὶ τὰ μὴ θέλοντα πράττειν. ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ 10 οὔτως, ἀλλὰ θελήσει καὶ κρίσει καὶ γνώσει καὶ προαιρέσει. καὶ τῶν πιστευόντων αὐτῷ ἐν κρίσει καὶ ἀληθείᾳ ἐστὶν ὁ θεός· καρδιογνωστός γὰρ ἐστὶν· οὐδὲ γὰρ βλέπει εἰς πρόσωπον ἀλλ' εἰς καρδίαν. καὶ ἄπερ τὰ ἄλογα ζῶα νόμῳ φύσεως οὐ ποιοῦσι, ταῦτα ὁ Μωσῆς νομοθετεῖ. τίς γὰρ οἶδε 15 λέοντα λέοντα φαγόντα ἢ ἄρκτον ἄρκτον ἢ πάρδαλιν πάρδαλιν; οὗτος δὲ ἀναφανδὸν διδάσκει φρονεῖν τὸν ἀνθρώπον ἀνθρώπον. καὶ τίς μάταιος, ὅστις μέλλει δεῖξασθαι τοῦτον εἶναι ἀπὸ θεοῦ; οὐδὲ γὰρ ἀρπαγὰς καὶ φόνους διδάσκει θεός. πρὸς τούτους ὅτι καὶ κακία κακίας ἀλλάσσεται. λέγει γὰρ 20 ὅτι ἡ ἀποθανέντων ἢ φόρους διδόντων, καὶ ἀλλάσσεται φόνος φιλοχρηματία. οὐ μόνον δὲ καὶ μέχρι τούτου ἡ κακία

12. αὐτὸν P
δόσθωσαν P

16. φρονέοντα P

17. τὸν om P

21. θε-

cansa vetuit, nisi propterea, ne confutaretur eorum vanitas. esse autem et gladio legem constituere caedes et rapinas exercere est. at quis unquam audivit, vi coactum quemquam fidem amplexum esse? fides animi et mentis est. iam quum animus ac mens servitii expertes sint, quomodo qui libera ea fecit, deus legislatorem ad vim iis inferendam mittat, tanquam oblitus operis sui? fides enim voluntate et optione, animique arbitrio et cognitione, nec ulla alia re, efficitur. nam corpus quidem in servitium redigitur et vincitur, facitque nonnunquam, quae molis: mens non item, sed agit semper e voluntate, iudicio, cognitione et arbitrio. adeo deus prudenter et vere se profitentium deus est. corda enim novit, nec personam, sed corda respicit. quod brutae bestiae non faciunt, id Mohametes lege sancit. quis enim leonem a leone, aut ursum ab urso, aut pantheram a panthera devoratum audivit? sed iste aperte praecipit, ut homo hominem occidat. quis igitur tam stultus sit, qui istam a deo missam credat? deus non praecipit rapinas et caedes. deinde ab eodem malum malo remittitur. dicit enim, ut aut capite malleentur, aut stipendia pendant, remittiturque caedes cupiditate habendi. nec vero

ἔσθη, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω προέβη. τί γὰρ τῆς τοιαύτης ἀμώ-
 τητος καὶ μισανθρωπίας χεῖρον γένοιτ' ἄν, ὥστε φρονεῖν
 μηδὲν ἠδικηκότας; καὶ γὰρ ὅποταν ἀπέλθωσι Μουσουλμάνοι
 πρὸς πόλεμον καὶ ἐν τῷ πολέμῳ πέσῃ τις ἐξ αὐτῶν, οὐ λο-
 5 γίζονται ἑαυτοὺς ἀξίους μέμψεως ὡς αἰτίους τοῦ πολέμου,
 ἀλλ' ἐπὶ τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ πεπτωκότος σφάττουσι ζῶντας,
 ὅσους ἂν δυνηθῇ ἕκαστος· καὶ ὅσον πλείους κτείνει, τοσοῦ-
 τον λογιζονται ἀφέλειαν τῆς τοῦ τεθνεώτος ψυχῆς. εἰ δ'
 ἴσως οὐκ ἔχει ἀνθρώπους εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ ὁ βουλούμενος B
 10 βοηθῆσαι τῇ τοῦ τεθνεώτος ψυχῇ, ἐξωνεῖται Χριστιανούς,
 εἴπερ εὐροὶ, καὶ ἡ ἐπάνω τοῦ νεκροῦ σώματος σφάττει αὐ-
 τοὺς ἢ ἐπὶ τῷ τάφῳ αὐτοῦ. καὶ ὁ ταῦτα νομοθετῶν πῶς
 ἀπὸ θεοῦ; ἔτι νομοθετεῖ ὅτι ὁ δούς τῇ πόρῃ μίσθωμα καὶ
 κοιμηθεὶς μετ' αὐτῆς οὐχ ἁμαρτάνει· καὶ ὁ βιασάμενος παρ-
 15 θένον ἁμαρτάνει, ὁ δὲ μετὰ τῆς θελήσεως αὐτῆς κοιμηθεὶς
 μετ' αὐτῆς οὐχ ἁμαρτάνει· καὶ ἐὰν αἰχμαλωτίζῃ τις λάβῃ
 ἐν πολέμῳ, ἔξεστιν ἐπ' αὐταῖς ποιῆσαι ὁ βούλεται ἀκωλύτως.
 ὁ γοῦν πορνείας καὶ παρθενοφθορίας νομοθετῶν πῶς ἀπὸ
 θεοῦ;

20 Καὶ τὸ δὴ χεῖριστον ὅτι τοὺς κατὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ
 θεοῦ περιπατήσαντας ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι μετὰ τὴν ἐνθάδε
 ἀποβίωσιν αὐτῶν λουτρὰ καὶ οἴκους περικαλλεῖς καὶ γυναι-
 κας καρθένους ὅτι πολλὰς ὑπισχνεῖται δοθῆσεσθαι ἐκάστῳ

15. συνευρεθεὶς αὐτῇ P

21. ἐνθάδε P

ad hoc duntaxat pravitatis, sed etiam ulterius processum est. quid enim ista inhumanitate et saevitia cogitari crudelius potest, quam trucidare, qui nihil peccarunt? quotiescumque enim ad pugnam procedunt Musulmani et eorum quis proelio occiditur, non se criminatione dignos putant, ut auctores belli, sed in occisi cadavere vivos trucidant, quot quisque potest, ac quanto quis plures necat, tanto maiorem utilitatem fore putant ad animam occisi. si non possidet homines, qui mortui animae opulari studet, Christianos, si quos reperit, coemit, eosque aut supra cadaver occisi, aut in sepulcro eiusdem iugulat. talia qui praecipit quomodo a deo missus sit? docet idem, qui data pecunia cum meretrice concumbat, eum non peccare; qui per vim virginem stupret, eum peccare, qui autem cum consentiente concumbat, non peccare; quas quis bello ceperit, iis ei uti licere, quemadmodum velit. atqui stupra et virginum vitiationes qui probat, quomodo a deo missus sit?

Gravissimum autem est, quod qui ad voluntatem dei in hac vita se composuerint, iis singulis post mortem balneas et aedes pulcherrimas virginesque plurimas a deo datum iri pollicetur. et quod Grae-

παρὰ Θεοῦ. καὶ ὅπερ οἱ τῶν εἰδωλολατρῶν Ἑλλήνων ὀνομα-
ζόμενοι θεολόγοι οὐκ εἶπον οὐδὲ ἐνόμισαν εἶναι, ταῦτα ὁ
Μωάμεθ ἀνακεκαλυμμένῳ τῷ προσώπῳ νομοθετεῖ. ἐκεῖνοι
γὰρ οὕτως λέγουσιν, ὅτι οἱ μὲν καλῶς ἐνθάδε βιώσαντες, ἐπὶ
ὑποθάνωσι καὶ καθαρῶς ἀποδημήσωσιν αἱ ψυχαὶ ἀπὸ τῶν 5
σωμάτων, εἰς τοὺς θεοὺς ἀπέρχονται καὶ μετὰ τῶν θεῶν ἐδ-
ρίσκονται εἰς τὰς τῶν μακαρίων νήσους καὶ μετ' αὐτῶν συν-
αγάζονται, τῶν δὲ κακῶς ἐνθάδε βιωσάντων καὶ ἀκαθάρ-
των καὶ μεμολυσμένων ἀπελθόντων αἱ τούτων ψυχαὶ εἰς ζο-
φώδεις καὶ σκοτεινοὺς ἀπέρχονται τόπους καὶ εἰς τὸν ποτα- 10
μὸν τὸν Πυριφλεγέθοντα. καὶ οἱ μὲν εἰδωλολάτραι Ἕλληνες
ἔλεγον ταῦτα· ὁ δὲ Μωάμεθ, ὃς ὀνομάζει ἐαυτὸν ὀρθόδο-
ξον καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ εὐρισκόμενον, λέγει καὶ νομοθετεῖ
τοιαῦτα ἀτοπήματα αἰσχρά, καὶ οὐκ ἔχει ἐνθύμησιν ὅπως ὅτι
ταῦτα πάντα ὀργῆς καὶ ἀποστροφῆς ἔργα καὶ τῆς ἁμαρτίας 15
ἀποτελέσματα εἰσι. πρὸ γὰρ τῆς παραβάσεως καὶ ἁμαρτίας
τοῦ Ἀδάμ ποῦ λουτρὰ, ποῦ ὅπως οἰκήματα, ποῦ αἱ πολλαὶ
γυναῖκες; ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν κατάραν ἐπανε-
στη τὸ σῶμα ὡσπερ θηρίον κατὰ τῆς ψυχῆς τῆς μὴ ἐχοῦσης
καθολικῶς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπίσκεψιν. ἔσχυσε τὸ σῶμα, καὶ κα- 20
τέσπασε τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ ὕψους καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς
καὶ κατήγαγεν εἰς τὰς παραλόγους καὶ ματαίας σωματικὰς
ἐπιθυμίας καὶ ἡδονάς· καὶ ὡσπερ ἀνδρόποδον, οὕτως κατε-
δουλώθη ἡ ψυχὴ εἰς τὰς σωματικὰς ὀρέξεις· εἰ γοῦν μετὰ

eorum idololatrarum theologi non dixerunt nec crediderunt, id Mo-
hametes revelata fronte statuit. illi enim ita aiunt, qui pulcre hic
vixerint, eos post mortem, quum animi e corporum vinculis puri ex-
cesserint, ad deos migrare et cum diis versari in beatorum iusulis
cum iisdemque laetari: contra qui male hic vixerint et impuri atque
inquinati excesserint, horum animas in loca tenebrosa et obscura et
Pyriphlegetontem fluvium abire. haec igitur Graeci idololatrae dixe-
runt. Mohametes vero, qui se orthodoxum esse et coram deo stetitisse
iactat, probat docetque foedas istas nugas, nec ullo modo sentit, quam
omnes hae res libidinosae et detestandae sint et peccatum consecuta-
tae. ante Adami enim peccatum et delictum ubinam balneae, ubinam
omnino aedes, ubinam multae feminae? sed post peccatum et ex-
secrationem corpus tanquam bestia menti, perfecta notione dei non
sustentatae, inhiabat, superabat eam, atque animam, ex altitudine et
magnificentia deiectam, in vanas et insanas libidines voluptatesque
corporis adduxit: ac mancipii instar anima cupiditatibus corporis ob-
stricta est. quodsi, qui ad voluntatem dei vixerunt homines, post

τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν οὐδὲν μέλλουσι εἶδεν οἱ κατὰ ἀποδοχὴν τοῦ Θεοῦ πολιτευσάμενοι ἄνθρωποι τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν ἣν ὁ προπάτωρ εἶχεν Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβάσεως καὶ ἀπώλεσεν, ἀλλὰ πάλιν τὴν αὐτὴν ζωὴν μέλλουσι εὐρεῖν ἣν εἶχε μετὰ τὴν κατάραν, οὐαὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐκείνοις. καὶ τὸ δὴ χειρίστον ὅτι οὐδὲ μέχρι τῆς τάλαιπώρου ἐκείνης καὶ ἐπαράτου ζωῆς ἔσται ἡ τοῦ Μωάμεθ παραλογία, ἣν δῆθεν ἐπαγγέλλεται ὁ Θεὸς δώσειν τοῖς δικαίοις, ἀλλὰ πολλῶ τῷ χειρόνι διαφέρουσαν καὶ αἰσχροῦν. ὁ γὰρ Ἀδὰμ 10 μετὰ τὴν παρύβασιν καὶ τὴν κατάραν καὶ τὴν ἐξορίαν τὴν ἀπὸ τοῦ παραδείσου ἔγνω τὴν Εὐάν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο διὰ τὴν τεκνογονίαν, καὶ ἐτεκνοποίησε· πρὸ δὲ τῆς παραβάσεως ἀγγελικῶς ἔζων. ὁμοῦ καὶ ὁ Ἀδὰμ εἶπερ ἔγνω τὴν Εὐάν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μία καὶ μόνη εὐρίσκετο γονὴ καὶ οὐ πολλαί. 18 15 οὔτε γὰρ ἐν ἄρσεν ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ πολλὰ θῆλα, οὔτε πολλὰ ἄρρενα καὶ ἐν θῆλυ, ἀλλ' ἐν ἄρσεν τὸν Ἀδὰμ καὶ ἐν θῆλυ τὴν Εὐάν· πληθυνθέντος δὲ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ πεσόντος εἰς ἀσελγείας καὶ ἀθεμίτους πράξεις ἐβαρύνθη ὁ Θεὸς καὶ ὠργίσθη κατ' αὐτῶν, ὡς ὁ μακάριος Μωϋσῆς γρά- 20 φων εὐρίσκειται ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς γενέσεως ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς "οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτοὺς διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας," ὡς δῆθεν ὅπως σαρκικοὺς γεγονότας καὶ παντελοῦς γηίνους, οὐκ ἔχοντας μνήμην τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εἰς ἀσελ-

18. ἀθέτους P

21. ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις P

resurrectionem mortuorum non inventuri sint beatam illam vitam, quam Adamus pater ante peccatum egit atque amisit, sed eandem rursus vitam, quam ille post execrationem toleravit, vae hominibus illis! imo vero, quod miserrimum est, ne acquievit quidem in aeternum hac et execrata vita Mohametis insania, ut hanc scilicet deus iustis daturum se esse promiserit, sed invenit vitam malis longe insigniorem et vero turpem. Adamus enim post delictum et execrationem et e paradiso exsilium cum Eva concubuit, sed ob liberorum generationem, atque generavit liberos. ante delictum autem in angelorum modum vixerant. sed tamen etiamsi cum Eva Adamus concubuit, unica tamen femina erat, non multae. etenim nec unum marem et multas feminas, nec multos mares et unam feminam, sed unum marem Adamum, et unam feminam Evam deus creavit. aucto autem genere humano et ad facinora libidinosa et iniusta declinante, indignabatur iisque irascebatur deus, sicut divinus Moyses in libro genesis scribit, deum dixisse "ne maneto super eos spiritus meus, quoniam caro sunt," h. e. plane libidinosi et terrestres facti sunt, atque,

γείας ἐμπεσόντας. τότε λέγει ὁ Θεὸς τῷ Νῶε "ὅτι σε εὗρηκα δίκαιον ἐν ταύτῃ τῇ γενεᾷ, ποιήσον κιβωτὸν μετὰ ξύλων τοιάνδε καὶ τοιάνδε." καὶ ἐποίησε Νῶε τὴν κιβωτὸν κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου. καὶ ε'σῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ, Σῆμ Χαμ Ἰάφεθ. καὶ εἰσῆλθεν ἡ γυνὴ τοῦ Νῶε εἰς τὴν 5 κιβωτὸν, καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες τῶν υἱῶν Νῶε. ὄρας πῶς ὁ Νῶε μὲν ἐμαρτυρήθη παρὰ τοῦ Θεοῦ δίκαιος ὁ ἔχων τὴν μίαν γυναῖκα. ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἀνὰ μίαν καὶ μόνην γυναῖκα ἔχων ἕκαστος, ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς ὄργῆς τοῦ Θεοῦ. ἅπαν δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανεν ὑπὸ τοῦ κατακλυ- 10 σμοῦ τῶν ὑδάτων. πάντως καὶ τὸν πάντη ἀνόητον τοῦτο διδάσκει ὅτι μίαν καὶ μόνην γυναῖκα ἔστιν ἀπὸ τοῦ δικαίου ἔχειν τὸν ἄνθρωπον καὶ ἓνα μόνον ἄνδρα τὴν γυναῖκα. ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετὰ τὴν κατάραν ἐγένετο, διὰ τὴν τεκνογονίαν, ὡς εἴρηται. ὁ δὲ Μωάμεθ διδάσκει ἀναφανδὸν ὅτι ἡ παρὰ τοῦ 15 Θεοῦ τοῖς δίκαιοις ἀνταπόδοσις λουτρὰ καὶ γυναῖκες πολλαὶ ἐνὶ ἐκάστῳ καὶ οἴκοι περικαλλεῖς. ὁ γοῦν ταῦτα νομοθετῶν πῶς ἀπὸ Θεοῦ; μάταιος δὲ ὁ ταῦτα παραδεχόμενος καὶ πιστεύων ὅτι τὸ γεγονός δι' ὄργην τῷ ἁμαρτήσαντι πολυπλασιάζεται ἐν τῷ καιρῷ τῆς μισθαποδοσίας τοῦ καλοῦ καὶ ἀγα- 20 θοῦ τοῖς ἁγίοις καὶ δίκαιοις. καὶ πρόσεξον τὰ γεγονότα. λέγει ὁ Μωϋσῆς "καὶ εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ."

verī bonique immemores, lasciviae se dederunt. tum deus Noae dicit "quoniam te iustum hominem inveni in hoc genere, ago arcam ligneam exstrue." exstruxit igitur Noe arcam e praecepto domini et intravit eam cum tribus filiis, Sem, Cham, Iapheth: intravitque eandem uxor Noae cum tribus uxoribus filiorum Noae. vides, deum Noae ut iusto homini testatum esse, quippe qui unam uxorem haberet. nec vero eiusdem filii, qui et ipsi singuli singulas uxores haberent, ab ira dei non servati sunt: quum omne genus humanum aquarum proluvie periret. quae res etiam stultissimum hominem docet, legitime unam uxorem virum, et unum maritum feminam habere. sed hoc quoque post execrationem factum est, ob liberorum generationem, ut diximus at Mohametes aperte docet, a deo iustis pro praemio datum iri lavacra, et feminas singulis plures et aedes pulcherrimas. talia igitur qui lege sancit quomodo a deo, missus sit? imo stultus est, qui ista probat, atque credit, quod libidinose fit, id tum, quum praemia bona et pulcra sanctis iustisque dabuntur, peccanti multiplicatum iri. attende vero, quae porro facta sint. dicit Moyses "atque ingressus est arcam Noe et filii eius et uxor eius et uxores filiorum eius." de ingressione igitur dicit "ingressus est Noe et filii eius et

καὶ εἰς μὲν τὴν εἰσέλευσιν λέγει "εἰσῆλθε Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ," εἰς
 δὲ τὴν ἐξέλευσιν οὐχ οὕτως ἀλλ' "ἐξῆλθε Νῶε καὶ ἡ γυνὴ
 αὐτοῦ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ'
 5 αὐτοῦ," πάντως οὐδὲν ἕτερον δηλοῦντος τοῦ λόγου ἢ ὅτι καὶ
 καὶ μίαν μόνην γυναῖκά ἐστιν ἀπὸ δικαίου ἔχειν τὸν ἄνθρω-
 πον, ἀλλ' ἐστιν ὅτε καὶ αὐτῆς ἀπέχουσαι πρέπον ἐστίν· ἐν
 γὰρ τῷ εἰπεῖν ὅτι εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτοῦ, ἔδειξεν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ οἷον τι διατείχισμα χωρίζον
 10 τὸν Νῶε ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ εἰπεῖν ὅτι ἐξῆλθε
 Νῶε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἔδειξεν ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδὲν ἐστὶ τὸ
 κωλύον ἐνοῦσθαι τῇ αὐτοῦ γυναικί. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ B
 περὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
 ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Σινᾶ ἀνερχόμενος οὕτως ἴφρησι
 15 τοῖς Ἰουδαίοις "ἀγνίσατε ἑαυτοὺς ἕκαστος ἕως τρίτης ἡμέρας,
 πλύναντες τὰ ἱμάτια ὑμῶν, καὶ γυναικὸς μὴ ἄψησατε." οὐ
 μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄδὰμ τὴν Εὐάν θεασάμενος οὕτως
 εἶρηκεν "αὕτη ἐστὶν ὅσπου ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ
 τῆς σαρκὸς μου· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν
 20 πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σὰρκα μίαν." καὶ
 πρόσχες ὅπως μετὰ τὸ ἐφάμαρτον καὶ τὸ εὐηθὲς κέκτηται ἡ
 πολυγαμία· ὁ γὰρ Ἄδὰμ οὐκ εἶπεν ὅτι ἔσονται πολλαὶ αἱ
 γυναῖκες μετὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς σὰρκα μίαν, ἀλλὰ δύο, τοῦτ'

4. μετ' αὐτοῦ om P 22. μετὰ τοῦ ἐπαράτου P

uxor eius et uxores filiorum eius;" de exitu autem non ita, sed
 "egressus est Noe et uxor eius et filii eius et uxores filiorum eius
 cum eo." quibus verbis nihil aliud significatur, nisi hoc, etiamsi
 unam uxorem legitime vir habeat, nonnunquam tamen ea abstinend-
 dum ei esse. nam quum dicit "ingressus est Noe in arcam et
 filii eius" filios eius tanquam parietem Noam ab uxore eius separan-
 tem posuit; quum autem dicit "egressus est Noe et uxor eius" osten-
 dit, dehinc nihil iam obstare, quominus uxori iungatur. idem dic-
 endum est de filiis eius eorumque uxoribus. enimvero ipse Moy-
 ses in montem Sina ascendens edixit Iudaeis, ut sanctificarent se ad
 tertium diem usque et vestes lavarent, neve attingeret quisquam uxo-
 rem. quinetiam ipse Adamus Evam conspicatus dixit "haec est os e
 meis ossibus, et caro e mea carne: quare homo patrem et matrem
 relinquet et sociabit se uxori, eruntque ambo caro una:" quo loco
 animadvertite, quomodo ad pravitatem polygamiae accedat, ut eadem
 inepta sit. Adamus enim non dixit, multas feminas cum viro in unam

ἔστιν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ τούτου γυνή· μία δὲ καὶ πολλαὶ οὐ ταυ-
τόν. εἰ δ' ἴσως καὶ ὁ νομοθέτης Μωϋσῆς ἐνέδωκε τοῖς Ἰου-
δαίοις ἔχειν ἕνα ἕκαστον γυναῖκα, συγκαταβύσεως ἕνεκεν
τοῦτο πεποίηκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ζώων θυσίας, ἵνα
τῆς μιαρᾶς ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῶν παιδῶν μαιφονίας· ὁ δὲ ὅ
Χριστὸς ἐλθὼν, ὥσπερ ἐκώλυσε τὴν τῶν ζώων θυσίαν, πλη-
ρῶν τὸν τοῦ νόμου σκοπὸν, οὕτως καὶ τὴν πολυγαμίαν ἐκώ-
λυσεν. ὁ δὲ Μωάμεθ οὕτως ἀντὶ σωφροσύνης ἀκολασίαν νε-
νομοθέτηκε μὴ μόνον ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
μέλλοντι ταῦτα παρὰ Θεοῦ πολλαπλασιασθῆναι διδάξας. καὶ ἰο
ἔστιν ἰδεῖν ἐν αὐτῷ τὸ τοῦ Δαβὶδ λόγιον τὸ φάσκον ὅτι ἐπαι-
νεῖται ὁ ἀμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ
ὁ ἀδικῶν ἐνευλογεῖται, τούτέστιν ἐπαινέται καὶ ἐγκωμιάζε-
ται παρὰ τῶν κολακευόντων αὐτὸν καὶ ἐρεθιζόντων αὐτοῦ τὴν
κακίαν καὶ μηδὲ αἰσθῆσιν τῆς νόσου γοῦν διὰ σιωπῆς ἐμποιῆ- 15
σαι ἀνεγομένων. διὸ καὶ ἀνάτοξ ὁ τοιοῦτος εὐρίσκεται· τὸ
γὰρ μηδὲ αἰσθῆσιν τοῦ πάθους ἔχον θεραπείαν οὔτε ζητεῖ
οὔτε προσίεται. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ πάντων δεινότατον, ὅταν
ἡ κακία ἐπαινῆται καὶ μηδὲ κακία εἶναι νομίζεται· ὁ γὰρ
δηλωθεὶς Μωάμεθ τὰ πρὸς χάριν καὶ τέρψιν τῶν ἀνθρώπων 20
ἐσπούδασε καὶ ἐδίδαξεν, ἵνα διὰ τῆς ἡδονῆς ἐπισπάσῃται τὸ
πλήθος τῶν ἀφρόνων.

Ἔτι περὶ τῶν ἀνδρῶν μόνον μέλει τῷ Θεῷ ὡς πλασμα-

3. post γυναίκας locum vacuum P
τοξ P

11. τὰ — λόγια φάσκον-

carnem coniunctas fore, sed duo, h. e. virum et uxorem eius. atqui una et multae non eadem res est. quodsi Moyses legislator permisit Iudaeis, ut singuli plures uxores haberent, indulgentia ea erat, sicut in permittendo animalium sacrificio, quo eos prohibiturus erat, ne liberos occiderent. at Christus, sicut animalium sacrificia vetuit, finem legis secutus, ita etiam polygamiam vetuit. at Mohametes iste pro modestia licentiam non solum in hac vita lege sanxit, sed etiam in vita futura eadem a deo multiplicatum iri docuit. ac probatur in illo Davidis dictum "laudatur, qui cupiditatibus animi indulget, et benedicitur iniuste agenti" h. e. laudatur et praedicatur ab iis, qui ei adulantur et pravitatem eius stimulant ac ne sensum quidem morbi e silentio oriri patiuntur. quare nec sanari talis homo potest. qui enim malum ne sentit quidem, medicinam nec quaerit, nec admittit. atque hoc omnium pessimum est, si pravitas laudetur et ne credatur quidem pravitas esse. at enim Mohametes iste quae grata et iucunda essent hominibus, iactavit et docuit, ut voluptatis capiendae spe imperitam multitudinem in partes suas pertraheret.

Deinde utrum soli viri deo curae sunt ut creati ab eo, minime

των αὐτοῦ, περὶ δὲ τῶν γυναικῶν οὐδαμῶς διὰ τὸ μὴ εἶναι αὐτάς πλάσμα θεοῦ; καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄνδρες μέλλουσι ἀπολαύειν τῶν παρὰ θεοῦ τοιούτων ἀγαθῶν, αἱ δὲ γυναῖκες οὐδ' ὄλωσ; ἢ ἐπεὶ μία φύσις ἐστὶν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ 5 εἷς ἄνθρωπός ἐστι πᾶς ἄνθρωπος, καὶ ὁμοίως μέλλουσι κριθῆναι οἱ πάντες καὶ ὁμοίως μέλλουσι ἀπολαύειν, οἱ μὲν καλῶς πολιτευσάμενοι τὰ ἀγαθὰ, οἱ δὲ κακῶς τῆν ὄργην τοῦ θεοῦ καὶ ἀποστροφὴν καὶ κόλασιν; πάντως τοῦτο παντί που δῆλον ὅτι πάντες ἄνθρωποι ὁμοίως μέλλουσι κριθῆναι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἐπεὶ καὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ φύσις ἐστὶ, καὶ ὁμοίως μέλλουσι ἀπολαύειν, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἔπραξε, κακὰ τε καὶ ἀγαθὰ. καὶ λοιπὸν τὸ δίκαιόν ἐστι καὶ πρέπον ἵνα λάβωσι καὶ αἱ γυναῖκες ὅπερ οἱ ἄνδρες· καὶ ὥσπερ διδῶνται πρὸς τοὺς καλῶς πολιτευσασμένους ἐνὶ ἐκάστῳ πολλαὶ 15 γυναῖκες ἀντιμισθία, καθὼς ὁ Μωάμεθ νομοθετεῖ, διδύσθωσαν καὶ πρὸς τὰς καλῶς πολιτευσάμενας γυναῖκας μιᾷ ἐκάστη πολλοὶ ἄνδρες. εἰ δ' ὡς ἄτοπον παρεσιώπησεν αὐτό, τὴν 79 αὐτὴν ἔννοιαν καὶ κρίσιν ἔπρεπεν ἵνα ἀναλογίσῃται καὶ κρίνῃ καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν. ἔτι οἱ πολλοὶ ἄνδρες οἱ δοθησόμενοι 20 μιᾷ γυναικὶ ὡς ἀποδοχῆς ἄξιοι μέλλουσι δοθῆναι διὰ τὸ καλῶς αὐτοὺς πολιτευσθῆναι ἢ ὡς καταδίκης; καὶ εἰ μὲν ὡς καλῶς αὐτοὺς πολιτευσασμένους, διὰ τί οὐκ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἐνὶ ἐκάστῳ πολλαὶ γυναῖκες εὐεργεσίας χάριν καὶ ἀντιμισθίας, ὡς λέγετε, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς πολλοῖς ἀνδράσι γυνὴ μία; εἰ 25 δ' ὡς κατακρίτοις, καὶ μὴν αἱ τοιαῦται εὐεργεσίαι ἀποδοχῆς

12. τὸ αὐτὸ δ. P 24. λέγεται P

autem feminae ut non creatae a deo, ac propterea viris bona illa a deo proposita sunt, feminis nihil eiusmodi propositum? an quum una sit viri et feminae natura, et unus homo sit omnis homo, omnes etiam pariter iudicabuntur et paria consequentur praemia, et quidem qui bene vixerunt, bona, qui male, iram, abominationem et poenas? ac sane aequum et consentaneum est, feminas idem, quod viri, accipere, et sicut qui bene vixerunt viri, eorum singulis plures feminae praemii loco dantur, e Mohametis quidem doctrina, ita singulis feminis quoque, quae bene vixerunt, plures dandi sunt viri. quodsi hoc ut ineptum praetermisit silentio, eandem rationem ac sententiam in viris eum sequi decebat. deinde multi viri uni dandi feminae utrum ut praemio digni propter vitae probitatem, an ut digni poena dantur? si dantur ut qui bene vixerint, quare non singulis feminae multae dantur pro praemio et remuneratione, ut dicitis, sed potius multis viris femina una? sin vero ut qui damnati sint, illa quidem

Phrantzes.

23

καὶ ἀγαθῆς ἀντιμισθίας δόματα εἰσιν, ὡς ὁ Μωάμεθ διαγορεύει. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν γυναικῶν τῶν δοθησομένων ἐνὶ ἀνδρὶ· εἰ μὲν ὡς καταδίκης ἄξιαί, πῶς δίδονται πρὸς αὐτάς εὐεργεσίαι; εἰ δ' ἀποδοχῆς ἄξιαί, διὰ τί δίδονται αἱ πολλαὶ ἐνὶ ἀνδρὶ; καὶ τί τῆς τοιαύτης συγχύσεως ἀποπώτερόν τε καὶ ἀηδέστερον;

Βλέπεις πῶς ὁ παραιταρεὶς τῆς εὐθείας ὁδοῦ εἰς πᾶσα ἄτοπα παρεμπίπτει καὶ ἄκων. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν οὐ γὰρ ἔστιν ἢ τοῦ θεοῦ πρὸς τοὺς ἁγίους μισθαποδοσία τροφαὶ καὶ πόσεις καὶ λουτρὰ καὶ γυναῖκες, ἃ τινὰ εἰσιν ἁμαρτίας καὶ ὀργῆς ἀποτελέσματα, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ ἀγιοσύνη καὶ καθαρότης καὶ ἀγγελικὴ πολιτεία χαρὰ τε καὶ εὐφροσύνη καὶ ὀγαλλίασις, ἣν ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ποτέ.

Εἶδες τὸν καρπὸν τῆς νομοθεσίας τοῦ νομοθέτου. γινώσκειται ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῶν πράξεων ὁ τρόπος αὐτοῦ ἢ οὐ; καὶ τίς οὕτω τυφλὸς καὶ ἀνόητος καὶ ἔσκοτισμένος ὁ μὴ συνειεῖς τὰ λεγόμενα; ὁ δὲ ταῦτα νομοθετῶν πῶς ἀπὸ θεοῦ;

Καὶ περὶ μὲν τούτου τίς χρειά λόγων πλειόνων; περὶ δὲ τοῦ ἐγγεγραμμένου ὀνόματος τοῦ Μωάμεθ ἐν τοῖς δεξιούτῳ μέσοισι τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ τίς χρειά ἀπολογίας λόγων; οἱ μὲν φρόνιμοι κρινέτωσαν φρονίμως, οἱ δὲ γε ἀνόητοι καὶ μαρῶι ὡς βούλονται.

beneficia et gratiae munera sunt, ut Mohametes quidem docet. eadem res in pluribus feminis uni dandis viro. si enim poena dignae sunt, quare beneficia iis contingunt? sin remuneratione dignae, quare multae uni viro dantur? tali quidem confusione quid inconcinnius et fastidiosius est?

Vides, qui a recta via deflexit in quot ineptias etiam invitus incidat? at non est ita, non est. neque enim sanctos deus cibus, potionibus, lavacris, feminis remuneratur, quae ex errore et ira orta sunt, sed sanctitate, integritate et vita angelica, gaudio porro, hilaritate et laetitia, qualem nec oculus vidit nec auris audivit, cuiusque in nullius hominis cor penetravit sensus.

Vidisti iam fructum legis legislatoris istius. cognosciturne o fructu factorum mos eius, necne? aut quis ita caecus et imperitus et hebetatus, qui non intelligat quae disputavimus? at talia qui sancit quomodo a deo missus sit?

Ac de hac quidem re nihil attinet longius dicere. nec attinet de nomine Mohametis in dextra parte throni dei scripto dicere; prudentes enim prudenter iudicanto, inscii et stulti autem, quemadmodum volent.

Οὐχ ὡς ἐπιλαθόμενος τοῦ ἡμετέρου λόγου ἔγραψα περὶ τοῦ Μωάμεθ ὅσον ἔγραψα· εἶπον γὰρ ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ προκείμενος σκοπὸς τῆς νῦν πρὸς σέ μου ἀπολογίας, ἵνα ποιήσω καταδρομὴν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων καὶ εἶπω ἅπερ λέγουσι 5 καὶ πράττουσιν ἄτοπα ὀλέθριά τε καὶ κακὰ, ἀλλ' ἵνα δείξω μόνον ὅτι παραλόγως καὶ ἀδίκως κατηγοροῦνται παρὰ τῶν Μουσουλμάνων οἱ Χριστιανοί, ὃ καὶ πεποίηκα. εἰ δὲ καὶ τινα εἶπομεν περὶ τοῦ Μωάμεθ, ἢ τοῦ πράγματος ὑπόθεσις ἠνάγκασεν ἡμῶς εἰς τοῦτο, ἐπεὶ εἶπερ εἵχομεν κατὰ σκοπὸν 10 τοῦ γράφαι περὶ τῶν ἀτοπημάτων τῆς διδαχῆς αὐτοῦ, πολλὰ εἵχομεν εἰπεῖν.

Ὅτι δὲ οὐκ εἶπεν ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ Μωάμεθ λόγον τὸν τυχόντα, οὐδὲ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἦν γεγραμμένος τὸ ὄνομα αὐτοῦ, εἶπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅσον δῆτα καὶ εἶπομεν· ὃ 15 δὲ λόγος δηλώσει τοῦτο καὶ ἐτι σαφέστερον. ἅπερ εἶδον οἱ ἀπόστολοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἅπερ ἀκηκόασιν ἄξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ Χριστοῦ, ταῦτα ἔγραψαν καὶ ἐδί-
δαξαν. ἔξ αὐτῶν γοῦν τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ τέσσαρες 20 συνεγράψαντο τὸ εὐαγγέλιον. ὁ μὲν εἰς ὀνομαζόμενος Ματθαῖος Ἑβραϊκῶς ἐξέδωκε τοῦτο εἰς τὴν Παλαιστίνην ἦτοι τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης· ὁ δὲ ἕτερος Μάρκος Λατινικῶς εἰς τὴν Ἀχαιαν, καὶ ἐδόθη εἰς τε τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥώμην, ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τὰ ἐσπέρια ἅπαντα ἔθνη· ὁ δὲ ἕτερος Λουκᾶς, Ἑλληνικῶς δέ· καὶ ἐδόθη εἰς τὴν

Ceterum haud oblitus propositi mei de Mohamete scripsi, quidquid scripsi. dixi enim, non esse huius disputationis consilium, ut in Musulmanos invehar et quid inepte, perniciose et male dicant agant, doceam, sed ut ostendam, male et immerito Christianos a Musulmanis accensari: id quod feci. si de Mohamete autem nonnulla diximus, coegit nos, ita ut faceremus, rei natura, quum, si in animo fuisset, de ineptis doctrinae eius scribere, multa nobis dicenda fuissent.

Non dixisse autem Christum de Mohamete verba ista, nec in evangelio scriptum esse nomen eius, de hac re tum ante diximus, quae viderunt apostoli et discipuli Christi, et quae audiverunt ex ore eius, literis mandarunt et docuerunt. ex ipsis enim discipulis Christi quatuor evangelium conscripserunt: quod unus, Matthaeus nomine, hebraice in Palaestina vel Hierosolymis et circa Libyam edidit; alter, Marcus, latine in Achaia, quod in Italiam et Romam et ad omnes occidentales gentes perlatum est; tertius, Lucas, graece, quod divul-

Ἀσίαν καὶ Αἰθιοπίαν Περσίαν τε καὶ Ἰνδίαν καὶ Ἀραβίαν. ὁ δὲ ἕτερος Ἰωάννης καὶ αὐτὸς Ἑλληνικῶς, καὶ ἐδόθη εἰς τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τὰς νήσους καὶ ἐνθα εὐρίσκονται οἱ Ἕλληνες, καὶ οὕτως διεδόθη τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα οὐ μετὰ βίας οὐδὲ μετ' ἀνάγκης οὐδὲ μετὰ ἕξφους καὶ 5 σπάθης, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ καὶ ἰλαρότητι καὶ ἐν ταπεινώσει εὐρίσκοντο διδάσκοντες οἱ ἀπόστολοι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. καὶ ἀντέστραπται τὰ πράγματα. τῶν γὰρ ἀποστόλων τυπτομένων κολαφιζομένων λοιδορουμένων διωκομένων διδασκόντων οὐ κατέπιπτε τὸ κήρυγμα, ἀλλ' ἡμέρα τῇ ἡμέρα ἐμεγαλύνετο καὶ 10 ἠϋξάνετο τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον. καὶ ἐκεῖνοι οἱ πολλὰ σπουδάζοντες καὶ πολλὰ κεκοπιακότες καλύψαι τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα, ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ αὐτόν τις τῶν ἀνθρώπων Θεόν, ὁ δὲ τοῦτο τολμήσων θανάτῳ ἀποθανεῖται, αὐτοὶ ἐκεῖνοι κατανόησαντες τὴν ἀλήθειαν προσέπεσον καὶ προσεκύνησαν 15 οἱ μὲν τοῖς ἀποστόλοις οἱ δὲ τοῖς ἐκείνων διαδόχοις καὶ μαθηταῖς, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς Θεός, ὁ Χριστός, αὐτὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ἐλυποῦντο καὶ ἐκλαίον τὰς παρελθούσας ἡμέρας, αἷς περιεπάτησαν ἐν τῇ σκοτίᾳ καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Σατανᾶ. ὁ δὲ πανάγα- 20 θος Θεὸς καὶ ἐλεῆμων ἐδέξαστο αὐτῶν τὴν μετάνοιαν, καὶ αὐτοὺς τοὺς διακόντας τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα κατέστησε ποιμέ-

2. καὶ ἐδόθη — νήσους] εἰς τὴν Πάτμον καὶ Ἐφεσον P 17.
ὁ ἀλ. — ἐσιμ om P

gatum est in Asia, Aethiopia, Persis, Indis et Arabia; quartus, Iohannes, item graece, quod in parte Europae et per insulas ac regiones a Graecis habitatas innotuit. ita evangelium per totum orbem terrarum non vi et violentia, nec ense et gladio, divulgatum est, sed pie et laete et modeste apostolis verbum dei docentibus. eratque rerum quasi repugnantia quaedam. nam quum apostoli percuterentur, flagellarentur, conviciis afficerentur, exagitarentur inter docendum, non oppressa est eorum doctrina, sed in dies nova incrementa capiebat et laetius efflorescebat evangelium Christi. qui enim multum operae impendebant multumque enitebantur, ut occultarent nomen Christi, ne quis eum deum esse crederet, (quod qui conabitur, morte periturus est) illi ipsi igitur, cognita veritate, adorarunt et venerati sunt apostolos vel successores et discipulos eorum, atque crediderunt, eum verum deum et Christum et filium dei vivi esse, ac lugebant et lamentabantur de tempore praeterito, quo tenebris et erroribus Sataeae obstricti fuerant. deus autem optimus et misericors accipiebat mutationem mentis eorum, et hos ipsos, qui persequebantur nomen Christi, pastores et magistros et nuntios verbi et nominis sui facie-

νας καὶ διδασκάλους καὶ κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου καὶ τοῦ
 ὀνόματος αὐτοῦ. καὶ λαβόντες οἱ πάντες τὸ εὐαγγέλιον με-
 τέγραψαν καὶ εἶχον αὐτὸ εἰς ἕκαστος, καὶ ἀνεγίνωσκε καὶ
 ἐμάνθανε καὶ ἐδιδάσκετο καὶ προσεκύνει τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμ-
 5 μένα. καὶ οὕτως διεδόθη εἰς τὸν ἅπαντα κόσμον τὸ εὐαγγέλιον,
 καὶ εἶχον αὐτὸ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν. ἀπὸ γοῦν τοῦ
 Χριστοῦ ἕως οὗ ἤρξατο διδάσκειν ὁ Μωάμεθ παρῆλθον χρό-
 νοι ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων· μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ
 εὐαγγελίου τῶν πεντακοσίων χρόνων τίς ἐμελλεν τολμήσειν
 10 ἐκβαλεῖν τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, εἴπερ
 εὗρισκετο ἐν αὐτῷ γεγραμμένον; τὸ μὲν ὅτι μίαν καὶ μόνην
 λέξιν ὁ τολμήσας προσθήσειν ἢ ἐκβαλεῖν οὐ δύναται πλέον ἐκεί-
 νος ὀνομαζέσθαι Χριστιανός· τὸ δὲ ὅτι εἴπερ καὶ τις κακός,
 ὑποθώμεθα, ἐξέβαλέ τινα λέξιν ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, ὁ ἕτερος
 15 ἄπας κόσμος ἀκολουθήσειν ἐμελλε τῷ τοῦ ἑνὸς ἀποπήματι;
 πάντως οὐχί. ἀπὸ γοῦν τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐκ ἦν γε-
 γραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Μωάμεθ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ἢ ὡς
 καλὸν ἐμελλε μαρτυρήσειν ὁ Χριστὸς ἐκεῖνον ἢ ὡς κακόν· καὶ
 εἰ μὲν ὡς καλόν, ἐμελλον ἐκδέχεσθαι πάντες οἱ βασιλεῖς
 20 τῆς γῆς, πάντες οἱ τοπάρχαι, πάντες οἱ Χριστιανοὶ τὸν παρὰ
 τοῦ Χριστοῦ μαρτυρηθέντα, ἵνα λάβωσι τὴν ἀπὸ τούτου
 ὀφέλειαν· εἰ δ' ὡς κακόν, πάλιν ἐμελλον ἔχειν τὰ ἐκεῖνου

5. διεσώθη P 17. ἢ εἰ εἴπερ εὗρισκετο τὸ τοῦ Μωάμεθ
 ὄνομα ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, ἢ Alterus. sufficit εἰς ἦ. 22. πάλιν
 προσέχειν ἐξ αὐτοῦ ὡς ἀποστρεφόμενοι μὴ βλαφθῶσι P

bat: qui omnes evangelium sibi compararunt et descripserunt, ac
 legebat, discebat, docebatur et adorabat quisque, quae in eo scripta
 erant. ita igitur per totum orbem terrarum evangelium divulgatum
 est, eratque in manibus omnium, qui terram habitabant. a Christo
 autem ad id tempus, quo Mohametes docere coeperat, anni amplius
 quingenti praeterierunt. iam vero quum annos quingentos lectum
 esset evangelium, quis Mohametis nomen inde eiecere ausus sit, si
 quidem in eo scriptum fuerit? nam primum qui vel unum vocabu-
 lum addere aut demere voluerit, non iam poterit Christianus haberi;
 deinde fac, malum quempiam hominem vocabulum aliquod eiecisse
 ex evangelio: num reliquus totus orbis terrarum huius unius fraudem
 probaverit? minime profecto. hinc igitur patet, non scriptum fuisse
 in evangelio nomen Mohametis. deinde aut bonum aut malum eum
 appellaturus erat Christus: si bonum, omnes reges orbis terrarum,
 omnes principes, omnes Christiani a Christo probatam prophetam
 amplexuri erant, ut fructum ex eo perciperent; sin malum, servaturi
 erant indicia, unde eum cognoscerent, et cauturi, ne laberentur. neu-

γνωρίσματα καὶ φυλάττεσθαι ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ βλαβῶσι· καὶ εἴτε ὡς ἐκδεχόμενοι τὸν καλὸν εἴτε ὡς ἀποστρεφόμενοι τὸν κακόν, οὐδὲν ἔμελλεν ἐκβαλεῖν ἅπας ὁ κόσμος ἐκ τοῦ εὐαγγελίου τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα. καὶ ἀπὸ τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐκ ἦν γεγραμμένον ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τὸ τούτου ὄνομα. 5 ἔτι οὐδεὶς ἐστὶν ὁ φθονῶν ἑτέρῳ πρὶν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ· 8ο τίς γοῦν ἔμελλε φθονῆσειν τῷ Μωάμεθ πρὸ τῆς αὐτοῦ γεννήσεως; πάντως οὐδεὶς. εἰ δ' ἴσως ἐφθόνησεν αὐτῷ τις μετὰ τὴν αὐτοῦ γέννησιν, πῶς ἔμελλεν ἀκολουθήσειν ἅπας ὁ κόσμος τῷ πρὸς τὸν Μωάμεθ ἑνὸς φθόνῳ; καὶ τίς παράφρων 10 οὕτως ὥστε μὴ λογίσασθαι τοῦτο τὸ ἀδύνατον; καὶ ἀπὸ τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐκ ἦν καταγεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ἔτι εἰ μὲν ἔλεγον οἱ Ἰσραηλιταὶ ὅτι μόνον ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εὐρίσκετο γεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα καὶ ἐξέβαλον αὐτὸ οἱ Χριστιανοί, καὶ οὕτως 15 ἀρκεταὶ εἰσιν αἱ ἀποδείξεις ἃς λέγομεν, ἵνα φανῇ τὸ ἀληθές, ὅτι οὐδὲν αὐτοὶ λέγουσιν ἀληθές· ἐπεὶ δὲ λέγουσιν ὅτι ἐν τῇ γενέσει τῇ συγγραφείῃ παρὰ τοῦ Μωϋσέως εὐρίσκετο γεγραμμένον, πῶς ἐξέβαλον αὐτὸ ἐκ τῆς παλαιᾶς οἱ Ἑβραῖοι; οὐδὲ γὰρ εὐρίσκεται ἐκεῖσε ὅπως ἵχνος σημείου περὶ τοῦ Μωά- 20 μεθ. καὶ ἰδοὺ ὡς οἱ Μουσουλμάνοι λέγουσι, φθονήσαντες οἱ Χριστιανοὶ ἐξέβαλον τὸ ὄνομα ἐκείνου· οἱ δὲ Ἑβραῖοι διὰ τί; καίτοι γε εἰς τε τὴν περιτομὴν καὶ ἄλλα τινά, εἰς τροφάς φημι καὶ ἕτερα ἔθιμα, συμφωνοῦσιν οἱ Μουσουλμάνοι

tiquam autem, sive bonum probarunt, sive spreverunt malum, per totum orbem terrarum nomen Mohametis ex evangelio eiecturi erant. manifestum igitur est, nomen eius non scriptum fuisse in evangelio. nec vero quisquam ulli homini nondum nato invidet. an quis Mohameti inviderit ante quam natus esset? profecto nemo. si quis autem iam nato Mohameti inviderit, num totus orbis terrarum in unius hominis invidiam concessurus erat? quis adeo stultus sit, qui fieri hoc non potuisse non intelligat. itaque hinc quoque manifestum est, Mohametis nomen scriptum non fuisse in evangelio. iam si Ismaelitae nomen Mohametis dicerent in solo evangelio scriptum fuisse, sed eiectum esse a Christianis, sufficeret ea, quam instituímus, disputatio, ut intelligeretur, quod res est, haud vere istos dicere; sed affirmant iidem, nomen illud in genesi, a Moyse conscripta, fuisse. quomodo igitur e testamento vetere ab Hebraeis eiectum est? nam ne illic quidem vestigium iudicii Mohametis comparet. ecce autem, Christianos invidia commotos illius nomen eiecisse Musulmani dicunt: qua re commotí Hebraei? qui quidem circumcissione et aliis quibusdam re-

μετὰ τῶν Ἑβραίων. ἰδοὺ γοῦν καὶ ἀπὸ τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὔτε ἐν τῇ παλαιᾷ Μωσαϊκῇ βίβλῳ εὗρίσκειτο τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα οὔτε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, ἵνα καὶ τὸν πᾶντῃ ἀγνώμονα ἀγά-
5 γωμεν εἰς τὴν τῆς ἀληθείας γνώσιν.

5. Ἄσεβης εἰς βιάθος κακῶν ἐμπεσὼν καταφρονεῖ, φησὶν ὁ Θανμάσιος Σολομών· καὶ τίς ἀσεβέστερος τοῦ Μωάμεθ; ποῖον δὲ βιάθος κακῶν, μᾶλλον δὲ σκότος, εἰς ὃ οὐκ ἐνέπεσεν ὁ δύστηνος οὗτος; καὶ γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων πλασμάτων καὶ
10 τεράτων ψευδῶν ἐπλάσατο καὶ τὴν παροῦσαν ἄθεσμὸν θεωρίαν, ἔχουσαν ἐπὶ λέξεως οὕτως, ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. “αἶνος τῷ ποιήσαντι διελθεῖν τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀπὸ τοῦ εὐκτηρίου τοῦ Ἐλαράμ, ὃ ἐστὶν οἶκος Μεκκέ, μέχρι τοῦ πορρωτάτου εὐκτηρίου, ὃ ἐστὶν οἶκος ἅγιος Ἱερουσαλήμ, ἣν
15 εὐλόγησαμεν. ὁ Μυχούμετ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, μετὰ τὸ ψᾶλαι αὐτὸν τὴν ὥραν αὐτοῦ, εἶπεν τοῖς ἀνθρώποις ὧς ἔμελλε ἀνθρώποι, κατανοήσατε. χθὲς μετὰ τὸ διαστῆναί με ὑμῶν, ἦλθε πρὸς με ὁ Γαβριὴλ μετὰ τὴν ἐσχάτην ἐσπερινὴν ψαλμωδίαν, καὶ εἶπέ μοι ὧς Μωάμεθ, ἐντέλλεται σοὶ ὁ Θεὸς ἐπι-
20 σπέσασθαι αὐτόν.” ὧς εἶπον· καὶ ποῦ αὐτόν ἐπισκέψομαι; καὶ εἶπεν ὁ Γαβριὴλ· ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐστί· καὶ ἤγαγέ μοι κῆνος, μείζον μὲν ὄνου ἔλαττον δὲ ἡμίονου· καὶ τὸ ὄνομα

6. 5] κατὰ τοῦ Μωάμεθ λόγος ἕτερος. MP 11. τῶν υἱῶν add Alterus 13. τοῦ Ἐλαράμ — εὐκτηρίου add Alterus 14. Ἰσραὴλ ὄν P

bus, velut usu ciborum et institutis aliis, cum Musulmanis concordant. enimvero vides manifesto, nec in vetusto libro Moysis, nec in evangelio nomen Mohametis fuisse.

Atque haec quidem propterea disputavimus, ut etiam plane imperitos ad verum cognoscendum perduceremus.

5. Scelesterus in extrema mala delabitur aequo animo, eximius Solomo dicit. quis autem Mohamete magis scelestus? et quae mala sive potius malorum tenebrae, in quas non delapsus sit nequam isto? nam cum reliquis commentis et mendaciis portentosis etiam perversam hanc itineris fabulam, ad verbum translata, in capite filiorum Israelis narravit. “laus esto domino, qui servum suum una nocte a sacello Elarami, quae est aedes Meccae, ad longissime distans sacellum duxit, quae sancta aedes Hierosolymorum est. Mohametes quodam die, postquam psallit horam suam, homines ita allocutus est. audite, homines. heri quum a vobis discessissem, adiit me Gabriel post extremam psalmodiam, et ‘Mohametes,’ inquit, ‘iubet te deus se videre.’ cui respondi ‘ubinam eum videbo?’ tum Gabriel ‘in loco

αὐτοῦ Μπεράκ. καὶ εἶπέ μοι ἄνυβαινε τούτῳ καὶ ἔλαυνε αὐτὸ μέχρι τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου. καὶ ὡς ἐφρόντιζον ἀναβαινεῖν, ἔφυγε τὸ κτῆνος. καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἰωτασο ἀσφαλῶς ὁ Μαχούμετ γάρ ἐστιν ὁ σε βουλόμενος ἀναβῆναι. καὶ ἀπεκρίθη τὸ κτῆνος ἢ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπεστάλην; ἀπεκρίθη ὁ Γαβριήλ ἡναί. καὶ εἶπε τὸ κτῆνος οὐ συγχωρήσω αὐτῷ ἀναβῆναι, εἰ μὴ πρότερον ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ Θεοῦ δεηθεῖη. ἐγὼ δὲ ἐδεήθην τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τοῦ κτήνους, ἐπέβην τε ἐπ' αὐτό. καὶ περιεπάτει ἐπικαθημένον μου πορεία λεπτῆ, ἐπεστήριξέ τε τὴν χηλὴν τοῦ ποδὸς ἐν τῷ ὀρίζοντι τῆς ὄψεως αὐτοῦ. καὶ οὐ-
 Βτως ἦλθον εἰς τὸν οἶκον τὸν ἅγιον, ἔλαττον διαστήματι ἢ ὅσον λίθου βολῆ τελεσθεῖη. ἦν δὲ καὶ ὁ Γαβριήλ μετ' ἐμοῦ, καὶ ἤγαγέ με εἰς ἀπορῳᾶγα ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἁγίῳ ἐν τῇ Ἰερουσαλήμ. καὶ εἶπέ μοι ὁ Γαβριήλ κατὰβηθι, ὅτι ἀπὸ τῆς πέτρας ταύτης ἀναβῆσθαι εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ κατέβην, καὶ
 ὁ Γαβριήλ ἠσφαλίσατο μετὰ κύκλου πρὸς τὴν ἀπορῳᾶγα τὸ κτῆνος τὸ Μπεράκ, καὶ ἐβύστασέ με ἐν τοῖς ὤμοις αὐτοῦ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ὅτε ἦλθομεν πρὸς τὸν οὐρανόν, ἔκρουσε τὴν θύραν ὁ Γαβριήλ, ἐρρήθη τε πρὸς αὐτὸν τίς εἶ; ἀπεκρίθη δὲ ἐγὼ εἰμι ὁ Γαβριήλ. ἐρρήθη τε πάλιν αὐτῷ
 τίς ἐστι μετὰ σοῦ; ἀπεκρίθη ὁ Μαχούμετ. εἶπε δὲ ὁ Θυρωρὸς ἢ ὑπὲρ τούτου ἦν ἡ ἀποστολή; καὶ εἶπεν ὁ Γαβριήλ

1. ἐμπαράκ MP: corr Alterus P
 22. ἐπιστολή P

4. μωάμεθ P

21. μωάμεθ

eo, in quo est, simulque adduxit mihi iumentum maius asino, sed minus mulo, cuius nomen Berac erat. deinde dixit 'conscondere hanc bestiam et vehere ad sanctam aedem.' sed bestia, quum eam conscondere vellem, aufugit. at ille clamavit 'consiste; Mohametes enim te conscondensurus est.' respondit bestia 'propter illumne missus sum?' ad quae Gabriel 'es' inquit. rursus bestia 'non permittam ei, ut me conscondat, nisi prius pro me deum precatus sit.' itaque ego deum precatus pro bestia, conscondi eam. asportavit me facili itinere, et unguam pedis in orbe, quo finiebatur visus eius, figebat. ita ego in sanctam aedem perveni breviori spatium, quam quo iactus lapidis conficitur. comitabatur me etiam Gabriel et duxit me in praecipitium quoddam in aede Hierosolymorum, dixitque 'descende, ut ex hoc saxo ascendas in coelum.' descendi igitur, atque ligavit Gabriel anulo in praecipitium Berac bestiam, inque ipsius tergo deinde in coelum perlatus sum. quum ad coelum venissemus, porta a Gabriele percussa, rogatum est 'quis adest?' respondit ille 'ego adsum Gabriel.' rursus rogatum est 'quis tecum est?' ille 'Mohametes' respondit. tum ianitor 'nonne ob eum iter istud susceptum est?' 'est' Gabriel

'καί.' καὶ ἤνοιξεν ἡμῖν τὴν πύλην, καὶ εἶδον ἔθνος ἀγγέλων,
 καὶ δις κάμψας ὑπὲρ αὐτῶν τὰ γόνατα ἐξέβηον προσευχῆν.
 καὶ μετὰ ταῦτα ἔλαβέ με ὁ Γαβριὴλ καὶ ἤγαγέ με πρὸς τὸν
 δευτέρου οὐρανό· ἦν δὲ τὸ διάστημα τῶν δύο μέσων οὐρα-
 5 νῶν ὁδὸς πεντακοσίων ἐτῶν. καὶ ὡσπερ πρῶτον ἔκοψε τὴν
 θύραν καὶ ἀπόκρισις γέγονεν αὐτῷ." οὕτως καὶ μέχρις ἐβδό-
 μου οὐρανοῦ κατὰ πάντα γέγονεν ὁμοίως, ἐν ᾧ ἐβδόμῳ οὐ-
 ρανῷ διαγράφει ἰδεῖν λαὸν ἀγγέλων, τὸ μήκος ἐνὸς ἐκάστου
 πολλαχιλιοπλάσιον τοῦ κόσμου, ἀφ' ὧν τις εἶχεν ἑπτακοσίας
 10 χιλιάδας κεφαλὰς καὶ ἐν ἐκάστῃ κεφαλῇ ἑπτακοσίας μυριάδας
 στόματα καὶ ἐν ἐκάστῳ στόματι ἑπτακοσίας χιλιάδας γλώσσας
 αἰνούσας τὸν θεὸν ἑπτακοσίαις μυριάσις ἰδιώμασι. καὶ προσ-
 ἔβλεψεν ἓνα τῶν ἀγγέλων θρηνοῦντα, καὶ ἐζήτησε τὴν αἰτίαν
 τοῦ θρήνου αὐτοῦ, καὶ ἀπεκρίθη ἀμαρτίαν εἶναι· αὐτὸς δὲ
 15 ἐδεήθη ὑπὲρ αὐτοῦ. "οὕτω τε," φησὶν, "ὁ Γαβριὴλ παρέθε-
 τό με ἀγγέλῳ ἑτέρῳ καὶ ἄλλος ἄλλῳ, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, μέ-
 χρις ἔστην ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ βήματος αὐτοῦ. καὶ
 ἤψατό μου ὁ θεὸς τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῶν ὤμων, ἕως
 οὗ ἡ ψυχρότης τῆς χειρὸς αὐτοῦ διηλθε μέχρι τοῦ μυελοῦ
 20 τῆς ῥάχιδός μου. καὶ εἶπέ μοι ὁ θεὸς 'ἐπέθηκα σοὶ καὶ τῷ
 λαῷ σου εὐχάς.' καταβάντι δέ μοι πρὸς τὸν τέταρτον οὐρα-
 νὸν συνεβούλευσεν ὁ Μωϋσῆς ἐπαπελθεῖν με πρὸς τὸ κου-
 φίσαι τὸν λαόν, μὴ ὄντα δυνατόν ἐξαρκεῖν τοσαύτῃ εὐχῇ. καὶ
 τῇ πρώτῃ ἐπανόδῳ ἔλαβον ἄνθειν ἀπὸ τοῦ δέκα μέχρι καὶ

24. τοῦ om P

dixit. illico aperta est ianua ac vidi angelorum multitudinem, coram
 quibus, bis flexis genibus, preces fudi. post haec comprehendit me
 Gabriel et deduxit me in secundum coelum. erant autem duo haec
 coela quingentorum annorum itinere dissita. sicut prius ianua per-
 cussa et responsum datum est." ita ad septimum coelum eodem ubi-
 vis modo factum est, in quo quidem coelo vidisse se scribit angelos
 longitudine pluries millies longitudinem mundi aequantes, qui septin-
 genties millena capita, in quovis capite decies septingenties millena
 ora, in quovis ore septingenties millenas linguas haberent, quibus
 deum decies septingenties mille modis laudarent. vidit unum angelum
 lacrimantem, qui causam quaerenti, cur lacrimaret, peccatum quoddam
 causam esse dixit. pro hoc precatus est. "ita me" ait "Gabriel alii
 angelo tradidit, hic rursus alii et sic deinceps, donec coram deo et
 throno eius adstabam. tetigit me deus manu inter medios humeros,
 unde frigus me ad medullam spinae penetravit, dixitque deus 'impo-
 sui tibi et populo tuo preces.' descendenti mihi ad quartum coelum
 suavit Moyses, ut redirem ad levandum populum, quippe faciendis

τῆς τετάρτης ἐπανόδου· καὶ τῇ πέμπτῃ ἐπανόδῳ τοσοῦτον ἦλθεν εἰς τὸ ἔλαττον τῶν εὐχῶν ὡς ὀλίγας ἐναπομείναι. εὐπόντος δὲ τοῦ Μωϋσέως μὴδὲ τοσοῦτον δυνήσασθαι τὸν λαόν, ἐγὼ αἰσχυρθεὶς ὡς τοσαυτάκις ἀναβὰς οὐκ ἀνάβηθι πλέον, ἀλλ' ἐλθὼν εἰς τὸ Μπεράκ ἤλαυνον ἐπανιὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 5 Μεκκέ. τούτων δὲ πάντων χρόνος ἐλάττων ἢ τὸ δέκατον μέρος τῆς νυκτός. καὶ διηγησαμένου πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Μωάμεθ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ νόμου αὐτοῦ χιλιάδες ἀνθρώπων πολλαί, λέξαντες αὐτῷ ἀνάβηθι τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὸν οὐρανὸν ὁμῶντων ἡμῶν, ὡς ἂν ἴδωμεν τοὺς συναντή- 10 σαντάς σοι ἀγγέλους· οὐκ ἐπέγνωσ τὸ ἑαυτοῦ ψεῦδος· καὶ εἶπεν ὁ Μωάμεθ αἴνεσις τῷ θεῷ μου, μὴ ἄλλο τί εἰμι ἐγὼ ἢ εἷς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπόστολος. οἱ πρὸ ὑμῶν οὐκ ἐπίστευον θαύμασιν, οὐδὲ ὑμεῖς αὐτοῖς πιστεύετε, οὔτε πιστεύετε ἄλλως εἰ μὴ διὰ ξίφους.” 15

Καὶ τί δ' ἂν τις εἴποι περὶ τῆς τοιαύτης ψευδοῦς καὶ ἀδοξοτάτης θεωρίας; ἐξ αὐτοῦ γὰρ τοῦ Μωάμεθ ἔχει τὸν ἔλεγχον· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ εἰπὼν, ὅτε ἐκυλίετο ἀφρίζων 81 ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅτι τοῦ Γαβριὴλ ἐρχομένου πρὸς αὐτὸν ἀπεσταλμένου παρὰ Θεοῦ δῆθεν οὐκ ἠδύνατο φέρειν τὴν τοῦ 20 ἀγγέλου ὄρασιν [τοῦτον], καὶ διὰ τοῦτο πίπτειν ὡσεὶ νεκρὸν, τοὺς δὲ παρὰ τοῦ ἀγγέλου λόγους ἀκούειν ὥσπερ τινὰ κώδωνα

18. εἰτι P

istis precibus imparem. atque obtinui a primo reditu remissionem ad quartum usque; et quinto reditu adeo imminutus erat precum numerus, ut paucae superessent. quum autem Moyses diceret, ne tot quidem precibus faciendis parem fore populum, pudore commotus, quod toties iam redissem, non redii amplius; sed ad Berac reversus et in aedem Meccae revectus sum. his omnibus negotiis vix decima pars noctis consumpta est. quod iter quum populo suo Mohammedes narret, defecerunt a lege eius multa hominum millia, qui dicerent 'ascende interdiu in coelum nobis spectantibus; ut videamus tibi obvios angelos. ipse non sentis mendacium tuum.' respondit Mohammedes 'laus deo esto! equidem nihil aliud sum, quam unus ex hominibus et legatus. nec maiores vestri fidem habuerunt miraculis, nec vos habetis, nec creditis omnino nisi ense coacti.'

Quid dicas de tali mendacio et itinere maxime omnium incredibili? ex ipso Mohammede refutatur. etenim ipse dixit, quum morbo correptus volveretur spumanti ore, Gabriele ad se accedente, utpote a deo misso, non potuisse se ferre ad spectum angeli, et propterea exanimem concidisse, sermonem angeli autem tanquam sonum campanae aeneae exaudisse. qui igitur unius angeli conspectum non tu-

χαλκοῦν ἤχοῦντα. ὁ τοίνυν μὴ δυνηθεὶς φέρειν ἐνὸς ἀγγέλου ὄπτασιαν πῶς τοσοῦτων ἀγγέλων ἀγῆν ἠδυνήθη θεάσασθαι, περιεργάσασθαι τε καὶ μετρηῆσαι τὰς τοσαύτας κεφαλὰς τῶν ἀγγέλων τὰς ἐντὸς τε τῶν στομάτων αὐτῶν Ἑγλώσσας, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς διαφόρους ἐναλλαγὰς καὶ ιδιότητας τῶν ὕμνων τοῦ θεοῦ; μὴ μόνον γὰρ τοῦ Γαβριὴλ μείζονα εἶναι λέγει ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐκείνων εἰς οὓς ὁ Γαβριὴλ οὐκ εἶχε παρείσδυσιν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἦν ἀποδέων ἐκείνων ὥστε τὸν Μωάμεθ αὐτὸν ἐτέρῳ ἀγγέλω παραδοῦναι, 10 ὁ δ' αὖ ἐτέρῳ καὶ ἐφεξῆς ἄλλῳ, καὶ οὕτως εἰσελθεῖν εἰς τὸν θεὸν καὶ συντυχεῖν ἀλλήλοις, ἔτι μὴ μόνον μείζονα πάντων ἐκείνων δεικνύειν ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων εὐχόμενον. ἔω λέγειν περὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου καὶ θεόπτου Μωῦσεως, 15 ὅν, ὡς φησιν, εἶδεν ἐν τῷ τετάρτῳ οὐρανῷ. αὐτὸν δὲ ὑπερ-αναβῆναι καὶ τοῦ ἑβδόμου, καὶ ἀπελθεῖν μέχρι καὶ τοῦ θεοῦ, ὁμιλῆσαι τε αὐτῷ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελθεῖν καὶ κατελθεῖν ἐν τῷ τετάρτῳ οὐρανῷ, ὡς εἴρηται, καὶ συντυχεῖν τῷ Μωῦσει, συμβουλευεῖσάι τε αὐτὸν τούτῳ ἐπαναστραφέντα παρακαλέσαι τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ γενέσθαι κουφοτέραν 20 τὴν εὐχὴν ὡς ἀδυνατῶς ἔχοντος πρὸς αὐτήν· καὶ δεξαμένον τούτου τὴν βουλὴν ἐπαναστραφῆναι πρὸς τὸν θεὸν καὶ ζητῆσαι τὸ περὶ τούτου, καὶ προσδεχθῆναι τὴν ζήτησιν αὐτοῦ καὶ γενέσθαι ἐλαφροτέραν τὴν εὐχὴν. καὶ αὖ τοῦ Μωῦσεως ἀναγκάσαντος αὐτὸν αὐθις ἐπαναστραφῆναι ἕως πεντάκις πρὸς

lit, quomodo tot angelorum splendorem spectare potuerit, aut examinare et metiri tot eorum capita et quae in oribus eorum inerat linguas, et vero varias vicissitudines proprietatesque hymnorum dei? at enim non solum Gabriele maiorem se esse dicit, sed etiam omnibus illis, ad quos Gabrieli non patebat aditus, quum is tanto illis inferior esset, ut Mohametes ab eo alii, et ab hoc rursus tertio, et sic deinceps reliquis traderetur, et ita ad deum intraret et cum eo colloqueretur: quin imo se non solum maiorem esse angelis, sed etiam pro iisdem precatum esse affirmat. omitto dicere de magno illo, qui deum vidit, Moyses, quem se in quarto coelo invenisse narrat; ipsum autem etiam ultra septimum ascendisse et processisse usque ad deum cumque eo collocutum esse; deinde exiisse et descendisse ad quartum coelum, ut commemoravimus, et convenisse ibi Moysen, qui sibi suaserit, ut reversus deum super populo precaretur, ad levandum eum precibus, quippe ad quas faciendas non valeret populus; itaque, probato eo consilio, ad deum redisse et, de ea re precatum, voti compotem factum esse, precesque imminutas esse; ac Moyses denuo cogente, redisse ad deum quater deinceps, semperque multo facilio-

τὸν Θεόν, καὶ πάλιν γενέσθαι πολλῶ ἐλάττω τὴν εὐχὴν. καὶ μὴ ἄρκεσθέντα τὸν Μωϋσῆν εἰπεῖν καὶ αὐτῷς ἵνα ἐπαναστραφῆ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ αἰτήσῃ συγγνωμονεστέραν γενέσθαι τὴν εὐχὴν. οὐ κατένευσεν, ἀλλὰ καὶ κατελθεῖν εἰς τὸ Μπαράκ καὶ ἐλαύνειν, ἕως ἂν ἔλθῃ ἔνθα ἦν πρότερον. σκόπει οὖν 5 ψεῦδος πάσης ἀγνωσίας μεμεστωμένον. τὸν Θεὸν ὄντινα ὁμοιοῦται αὐτὸς ὁ Μωάμεθ ποιητὴν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ἐνσώματον δεικνύει καὶ οὐκ ἀσώματον· τὸ γὰρ Θεῖον ἀσώματον ἄποσόν τε καὶ μὴ ἔχον μέγεθος, οὐδὲ ἐν εἶδει περιγραφτόν· τὸ δὲ οὕτως ἔχον τὰ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ φύσει πῶς ἂν ἐκ με- 10 ρῶν; εἰ γὰρ τις δοιή τοῦτο ὑπάρχειν, πῶς νοηθήσεται ἀσώματον; τὸ γὰρ ἐν σχήματι ὄν πάντως καὶ ἐν ποσῶ καὶ ἐν τόπῳ, καὶ ἐξ ἀνάγκης περιγραφτόν. ταῦτα δὲ σωματικά. καὶ τὰ τοῦ σώματος ἴδια πῶς ἂν ἐπὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀσώματου φύσεως τοῦ Θεοῦ λογίσηται τις διανοίας μέτοχος 15 ὢν; καὶ ὁ μὲν πατριάρχης Ἀβραάμ ἐν τῇ πάλαι Θεοφανείᾳ γῆν καὶ σποδὸν ἑαυτὸν ἐλογίσατο καὶ ἐκάλεσε· τοῦ δὲ Δαυιὴλ τοῦ τοιοῦτου καὶ τοσοῦτου, ἄγγελον ἰδόντος, ἐστράφη ἢ δόξα αὐτοῦ εἰς διαφθοράν, τοῦτ' ἔστι παρὰ βραχὺ ἀπεβάλλετο τὴν ἑαυτοῦ ζώην· ὁ μὲν Δαβίδ φησιν "ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν 20 γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν." ὁ δὲ Μωάμεθ τὰς ἀγγελικὰς πάσας ὑπερναβὰς δυνάμεις ἀμέσως τῷ Θεῷ προσωμί-

7. ἐν σώματι P

16. παλαιῶ P

res factas esse preces. at ne sic quidem satis habuisse Moysem, sed rursus suasisse, ut ad deum rediret, ad remissionem precum rogandam; ipsum autem non consensisse, sed ad Barac descendisse et avectum esse, donec redisset in eum locum, in quo ante fuisset. en iam mendacium omni incertitia repletum. quem ipse Mohametes fabricatorem coeli et terrae esse dicit deum, eum corporeum esse sit, non incorporeum: quum tamen numen divinum non habeat corpus nec magnitudinem, nec figura describi possit. ita autem natura sua comparatum numen quomodo partibus constet? hoc enim qui statuat, quomodo idem esse incorporeum dicat? nam quidcunque figuram habet, magnitudinem et ambitum habet et necessario describi potest. haec autem corporea sunt. corporis proprietates autem quomodo qui rationis non expertus est in divinam illam et incorpoream naturam dei transferat? Abrahamus quidem patriarcha in vetusto illo adventu dei terram et cinerem se existimavit appellavitque; et quum Daniel, talis ac tantus vir, angelum videret, mens eius in perniciem versa est, h. e. non multum aberat, quin vitam amitteret; atque David dicit "qui terram prospicit et tremefacit." sed Mohametes, omnes angelicas vires superans, nemine intercedente, deum convenit, et super an-

ἤσπε καὶ ὑπὲρ ἀγγέλων καὶ παντὸς τοῦ κόσμου δεήσεις ἐποίησε καὶ τῆς εὐχῆς οὐκ ἀπέτυχεν. ἐγὼ δὲ ἀπορῶ πῶς οὐκ ἔφη **B** τολμήσας ὁ αὐθάδης οὗτος καὶ ἀλαζῶν ὅτι κατέλαβε τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν ὡσπερ αὐτὸς ὁ Θεὸς οἶδεν αὐτήν. ἀλλ' ὁ κα-
5 τοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ ὁ κύριος ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς.

Ἔτι οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς γινώσκειν τὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῶν νόμον ὃν οὐκ ἠδύ-
10 νατο βαστάζειν. καὶ πῶς Θεός, ὃς οὐ γινώσκει τὰ ποιήματα αὐτοῦ μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ; εἰ δὲ Θεὸς ὢν ἀληθῆς καὶ τὰ πάντα γινώσκων πρὶν τῆς γενέσεως αὐ-
 τῶν ἔδωκε νόμον μὲν ἀτελῆ διὰ τοῦ Μωϋσέως διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀσθένειαν, τέλειον δὲ τὸν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, πῶς
 τὸ τέλειον ὡσπερ ἀγνοῶν ἢ μεταμεληθεὶς εἰς τὸ ἀτελὲς πάλιν
15 κατήγαγε; τὸ γὰρ τέλειον οὕτως ἐστὶ τέλειον, εἴπερ οὔτε ἑλ-
 λιπές ἐστὶν οὔτε περιττὸν καὶ παρέλκον, ὡσπερ τὸ εὐαγγέ-
 λιον μαρτυρεῖ ἢ ἀλήθεια. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Μωάμεθ τέ-
 λειον καὶ ἀληθὲς καὶ ἅγιον καὶ σωτηρίαν καὶ ὁδηγίαν ἀποκα-
 λεί· οἱ δὲ τοῦ τοιοῦτου Μωάμεθ ἀκόλουθοι, δικαιοῦντες τὸν
20 ἀσεβῆ, λέγουσιν ὅτι ὁ μὲν Χριστὸς ἐδίδαξε μεγάλα καὶ ἀδύ-
 νατα· τίς γὰρ δύναται ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν καὶ
 τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης αὐτοῦ τῆς καρδίας; τίς δύναται ὑπὲρ τῶν
 διωκόντων καὶ συκοφαντούντων εὐχεσθαι; τίς δύναται ἀγα-

16. περ P

gelis et universo mundo preces fecit, nec non compos factus est voti. equidem miror, quod petulans iste nebulo non ausus est affirmare, perspexisse se dei naturam, quemadmodum eam ipse deus noverit. verum qui in coelis habitat, irridebit ipsum et assecias eius, atque ludibrio eos habebit dominus.

Deinde deus ignorabat vires populi, legemque imposuit cervici eius, quam ferre non possent. at quomodo deus sit, qui haud nov-
 rit opus suum nec operis sui vires? si deus verus et qui omnia nosset, ante quam fierent, legem imperfectam per Moysen propter imbecillitatem hominum, perfectam autem per evangelium edidit, quo-
 modo perfectam hanc quasi oblitus et negligens rursus in imperfectam converterit? perfectum enim est, quidquid nec mancum, nec nimium est, quale sane evangelium esse constat. adeo ipse Mohametes evan-
 gelium perfectum, verum, sanctum et salutem et viam vitae appellat. Mohametis asseciae autem, quo impium hunc hominem defendant, aiunt, Christum magna et maiora, quam praestari possint, praecepisse. quis enim alium ut se ipsum, et deum ex omni animo diligit? quis pro iis, qui nos insectantur et calumniantur, precetur? quis inimi-

πᾶν τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ; καὶ τὰ ἕτερα. καὶ διὰ τοῦτο ἀπέ-
 στειλεν ὁ θεὸς τὸν Μωάμεθ καὶ τὸ κοράν συγκатаβάσειως
 ἔνεκεν, ἵνα ῥαδίως πληρῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν νόμον πρὸς τὴν
 αὐτῶν σωτηρίαν. εἶπερ γοῦν οὐκ ἀνεφαίνετο ὁ Χριστὸς θεὸς
 καὶ θεοῦ υἱός, ἀλλ' οὕτως ἀπλῶς ἄνθρωπος ὡς ὁ Μωϋσῆς, 5
 ἐδεόμεθα ἂν τινων ἀποδείξεων εἰς τὴν τῆς ἀληθείας φανέρω-
 σιν· ἐπεὶ δὲ θεὸς ἀληθῆς τρανωῶς ἀναφαίνεται, περισσὸν
 ἤγημαι δοῦναι ὕλως ἀπολογίαν περὶ τούτου· ὡς γὰρ θεὸς
 καὶ ποιητῆς, οἶδε τὴν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ δύναμιν. ἀλλ'
 ὁμως ἴδωμεν καὶ ἐκ τῶν τοῦ Μωάμεθ λόγων τὸ ἄτοπον. αὐ- 10
 τὸς ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν καὶ λέγων ὅτι ὁ Χριστὸς λόγος θεοῦ
 ἐστὶ καὶ ψυχὴ θεοῦ ἐστὶ καὶ πνεῦμα θεοῦ. καὶ εἰ λόγος
 θεοῦ ἐστὶ, πῶς παραλόγως ὁ τὰ πάντα εἰδὼς ἐποίησεν; ὁ γὰρ
 τοῦ θεοῦ λόγος οὐκ ἂν ποτε ἀγνοῶν εὐρίσκειται· οὔτε γὰρ
 ὡς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἐλάττων αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, 15
 οὔτε ὡς λόγος αὐτοῦ. καὶ εἰ ψυχὴ καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐστὶ,
 πῶς εἷς τε τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ πνεύματα βάρ-
 ος ἐνέθηκε μὴ δυνάμενα φέρειν αὐτό; ἔτι ὁ αὐτὸς φησι
 πρὸς τοὺς αὐτῷ ἀκολουθοῦντας ὅτι οὐδὲν εἰσιν εἰ μὴ πλη-
 ρῶσαιεν τὸν τε Μωσαϊκὸν νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸ 20
 κοράν. καὶ εἰ μὲν βαρέα καὶ δυσβάστακτα διδάσκει τὸ εὐαγ-
 γέλιον, πῶς ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὕτω παραγγέλλει ὑμῖν, ὡς
 εἰ μὴ πληρῶσθε τὸν τε παλαιὸν νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον,
 οὐδὲν ἔστε, τοῦτ' ἐστὶν οὐδεμία ὠφέλειά ἐστὶν ἐν ὑμῖν; εἰ δὲ

cos amet? et quae alia huius generis sunt. itaque deum Mohame-
 tem et coranem ob indulgentiam misisse, quo facilius homines legi
 ad salutem suam satisfaciant. si Christus non esset manifesto deus
 et dei filius, sed simpliciter homo, sicut Moyses ille, forsan argumen-
 tis opus foret ad verum demonstrandum; sed quum eum revera deum
 esse sit in confesso, omnino eius causam agere supervacaneum esse
 arbitror. nam ut deus et creator vim operis sui novit. sed videamus
 tamen, in Mohametis verbis quid insit ineptiarum. ipse testatur ac
 dicit, Christum rationem dei et animam dei et spiritum dei esse.
 quodsi ratio dei est, quomodo, qui cuncta novit, sine ratione egerit?
 in ratione dei enim nulla omnino inscitia inest. neque enim ut filius
 dei minor est deo ipso et patre, neque ut ratio eius. atque si ani-
 ma et spiritus dei est, quomodo animis et spiritibus hominum onus
 imposuerit, quod ferre non possint? idem asseclis suis dicit, nihil
 eos esse, nisi legi Mosaicae, evangelio et corani satisfaciant. quodsi
 gravia et difficilia ad ferendum iniungit evangelium, quid magister
 vester ita vobis praecipit, nisi veteri legi et evangelio satisfaciatis,

τέλειόν ἐστὶ τὸ εὐαγγέλιον, ὡσπερ καὶ ἐστὶ, ματαίως ἄρα δικαιοῦτε τὸ κορὰν ὅτι συγκатаβάσεως χάριν ἐξεδόθη, καὶ ἀληθῶς καταψεύδεσθε τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, τέλειον εἶναι δεόμενον διορθώσεως.

5 Ἐτι δὲ εἰ ὁ Γαβριηὴλ ἀνελάβετο αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, τίς χρεῖα ζώου, ἵνα ἀπὸ τοῦ Μεκκῆ διακομίση αὐτὸν ἕως Ἱερουσαλήμ; ἔτι τίς μετρήσας τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος τὸ ἀπὸ τοῦ πρώτου οὐρανοῦ μέχρι τοῦ δευτέρου καὶ εὐρών αὐτὸ πεντακοσίων ἐτῶν διάστημα ἀνήγγειλε τῷ Μαχούμει; ἔτι εἰ 82
10 μὲν διὰ βημάτων ποδὸς ἐμετρήθη τουτὶ τὸ διάστημα, πῶς περιεπάτησε σῶμα πάχος ἔχον τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ὡς αὐτὸς τερατεύεται; εἰ δὲ τοῦτο μὲν ἀδύνατον, ἄγγελοι δὲ καὶ ψυχαὶ ἀνέρχονται, πῶς τὰ ἀσώματα σωματικῶ βήματι μετροῦσι τὰ ὑπὲρ τὸν οὐρανόν, ἅτινα ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύ-
15 νανται διελθεῖν τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἀέρα λέγω καὶ αἰθέρα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια; ἔτι μὲν πῶς εἰς τὴν ἀνάβασιν ἐδεήθη ἀγγέλων ἀναβιβάσαι αὐτὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐν δὲ τῇ καταβάσει οὐδαμῶς, ἀλλὰ μόνον τοῦ ζώου Μπαράκ, ἵνα καὶ
20 πάλιν αὐτὸν εἰς τὸ Μεκκῆ διασώσῃται; καὶ τίς οὕτω παράφρων ὁ μὴ τῶν τοιούτων κατεγνωκῶς;

Διὰ τοι τοῦτο παντελῶς κωλύουσιν οἱ ἐκείνου ἀκόλουθοι μετὰ τινων διαλέγεσθαι, τὸν ἔλεγχον δειλιῶντες· οὐδὲ γὰρ

3. τελείου ὄντος καὶ δεομένου P 9. μωάμεθ P 11. πά-
δος P 18. τοῦ ἐμπαράκ P

vos nihil esse, h. e. nihil frugis habere? deinde si perfectum est evangelium, ut est sane, nequidquam coranem ita tueri conamini, ut eum indulgentiae causa editum esse dicatis, et omnino inepte de Christo et evangelio affirmatis, perfectum illud esse, quum correctione egeat.

Praeterea, si Gabriel eum humeris imposuit, quid bestia opus erat ad ferendum eum Mecca Hierosolyma? aut quis longitudinem viae a primo coelo ad secundum emensus, eam distantiam itineri quingentorum annorum parem esse reperit et Mohameti nuntiavit? nam si gradibus mensurata est ea distantia, quomodo corpus crassum ultra coela processit, ut ille hallucinatur? quodsi hoc fieri non potuit, sed angeli et animae ascendunt, quomodo regiones super coelum sitas corporeis gradibus metiantur incorporea, quae quidem tempore brevissimo ea, quae infra coelum sunt, aera et aethera et his similia, transire possunt? aut quid Mohametes angelis in ascensu egebat, ut in coela ab iis eveheretur, in descensu non egebat, sed sola bestia Barac usus est, ut Meccam rediret? quis adeo stultus sit, qui haec improbanda esse non sentiat?

Caudent omnino hanc ob causam illius assecrae, ne cum quo-

ἀγνοοῦντές εἰσι τὴν τοῦ διδασκάλου αὐτῶν ματαιότητα. ἀλλ' ὁμως κἀκεῖνοι ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλους ὑπάρχουσιν. οἱ μὲν γὰρ τῷ τοῦ θανάτου φόβῳ καὶ ἄκοντες ἔπονται, εἰ δ' ἴσως ἀφόβως καὶ ἐν ἐξουσίᾳ ἰδίᾳ ἐγένοντο, εὐθὺς Χριστιανοὶ ἐγένοντο ἄν· οἱ δὲ τῇ πλάνῃ συναπαχθέντες ὡς βέβαια καὶ 5 ἀληθῆ καὶ ὡς ὁμολογημένα ἔχουσι τὰ τοῦ Μωάμεθ ψεύδη καὶ τερατεύματα· οἱ δὲ οὐ βούλονται ἀποστῆναι τῆς πατροπαράδοτου πλάνης αὐτῶν αἰδοῖ τῶν γονέων, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις τιθέασι τὴν αἰτίαν τῆς πρὸς θεὸν ἀπολογίας· οἱ δὲ διὰ τὸ ἄνετον καὶ ἐλεύθερον καὶ περὶ τὰς ἡδονὰς ἐνδόσιμον οὐ βού- 10 λονται ἀποστῆναι τῆς πλάνης, ἀλλὰ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ ματαιάν δίαιταν προαιροῦνται, γινώσκοντες μὲν ὅτι οὐκ εἰσιν ἀπὸ θεοῦ τὰ λεγόμενα, λέγουσι δ' ὁμως ἄντικρυς, ὡς προεῖρηται, ὅτι ὁδὸν ἐντολῶν σου γινῶμαι οὐ βούλομαι. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ παραχωροῦσιν ἀναγινώσκεσθαι τὴν θείαν γραφὴν 15 παρ' ἐκείνοις, ἵνα μὴ τὸ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν ψεῦδος εἰς ἔλεγχον ἔλθῃ. ἐν γὰρ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἰωνᾷ οὕτω φησίν, ὅτι κἂν ὁποῖός ποτε φωραθεῖῃ ἀντιλέγων τῷ κοράν, θάνατος ἔστω ἢ τιμωρία, μηδὲ πιστεύειν ἕτερον πλὴν αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἀμράμ φησι μὴ πιστεύσητε ἕτερον πλὴν τοῦ 20 ἐπομένου τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ, καίτοι γε τὸ εὐαγγέλιον σωτηρίαν εἶναι λέγων καὶ ὁδηγίαν, καὶ μηδὲν εἶναι τοῖς Σαρακηνοῖς μὴ πληρώσασι τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν νόμον. πάλιν δὲ ὁ αὐ-

17. τοῦ P

19. ἔσται P

quam disputent, refutationem metuentes. neque enim ignorant magistri sui vanitatem. nihilo tamen minus ipsi inter se dissentiunt. alii enim inviti metu mortis eum sequuntur, qui, si timore vacui et sui iuris essent, statim Christiani fierent; alii, errore obstricti, ut certa et vera et probata venerantur mendacia et prodigia Mohametis; alii a maioribus sibi traditos errores propter verecundiam parentum relinquere non audent, sed hos sibi ad deum mandatorum dei fore confidunt; alii denique propter indulgentiam et libertatem et veniam explendae libidinis errorem deserere recusant, atque impuram et vanam vitam praeoptant, qui quae docentur, divina non esse probe sciunt, sed, ut dixi, liquido profitentur, viam mandatorum dei nosse se nolle. eadem de causa nec sacras literas legi permittunt, ne magistri sui mendacia agnoscantur. in capite Iona enim dicit, quicumque coranem impugnans deprehendatur, eum morte multandum esse, nec oportere cuiquam, nisi sibi, credi; idem in capite Amram dicit 'nemini credite, nisi qui legi nostrae obtemperat.' et tamen evangelium salutem et viam appellat, et Saracenos, nisi legi et evangelio satisfaciunt, nihil agere dicit. rursus quasi oblitus, quae ante dixi-

τὸς ὡσπερ ἐπιλαθόμενος τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐν τῇ αὐτῇ κε-
 φαλαίῳ φησὶν ὅτι ἐμοὶ μὲν ὁ ἐμὸς νόμος καὶ ὑμῖν ὁ ὑμέτε-
 ρος· ὑμεῖς ἐλευθεροὶ ἐστε ὣν ἐγὼ πράττω, καὶ γὰρ ὣν ὑμεῖς.
 τοῦτο γοῦν ἰδίον ἐστι τοῦ παρατετραμμένου νοός, τὸ μὴ μό-
 5 νον μετὰ τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ἀσύμφωνον τοῦτον εὐρί-
 σκεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτὸν μηδέποτε συμφωνεῖν, ὡσπερ
 καὶ ὁ παρῶν οὐτοσί Μωάμεθ ἐν ὅλῳ τῷ αὐτοῦ συγγράμμα-
 τι. τὰ δὲ τῶν Χριστιανῶν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πᾶσα ἡ θεία
 γραφή, ἢ τε παλαιὰ ἢ τε νέα, μία ἐκύστη πρὸς ἑαυτὴν κατὰ
 10 πᾶσαν ἀκρίβειαν συμφωνεῖ, καὶ αὐθις αἱ δύο ὁμοῦ κατὰ
 πάντα εὐρίσκονται τὰ αὐτὰ καὶ φρονοῦσαι καὶ λέγουσαι. καὶ
 εἰκότως· ὁ γὰρ αὐτὸς θεὸς ἐστὶν ὁ ποιητὴς καὶ νομοδότης
 τῆς τε νέας καὶ παλαιᾶς. ἐγὼ δὲ τάχα ἂν μετὰ τε Ἡσαίου
 καὶ Δαβὶδ τῶν προφητῶν εἶπον "ἵνα τί, κύριε, ὁδοὺ ἀσεβῶν
 15 εὐδοοῦται;" καὶ ὅτι ἐμοῦ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πό-
 δες, παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου· ὅτι ἐζήλωσα
 ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις, εἰρήνην ἀμαρτωλῶν θεωρῶν· ὅτι οὐκ ἔστιν Ἐ
 ἀνάενσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν καὶ στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι
 αὐτῶν, ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσι καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ
 20 μαστιγωθήσονται. διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφά-
 νεια εἰς τέλος· περιεβάλλοντο ἀδικίαν καὶ ἄσεβειαν ἑαυτῶν.
 ἐξελεύσεται ὡς ἐκ στέατος ἡ ἀδικία αὐτῶν· διήλθουσαν εἰς
 διάθεισιν καρδίας· διενοήθησαν καὶ ἐλάλησαν ἐν πονηρίᾳ·
 ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν. ἔθεντο εἰς οὐρανοὺς τὸ στό-

set, in eodem capite 'mihi' inquit 'mea lex, vobis vestra est; vos
 eorum, quae ego facio, expertes estis, ego eorum, quae vos facitis.'
 nimirum insanae mentis est, non solum cum bonis sapientibusque non
 consentire, sed etiam secum pugnare, ut Mohametes hic in toto libro
 suo facit. haud eadem ratio Christianorum librorum est, sed omnis
 sacra scriptura, tum vetus tum nova, non solum pro se utraque ac-
 curatissime secum concordat, sed etiam ambas partes prorsus inter se
 consentientes et congruentes habet. nimirum idem deus auctor et le-
 gislator novae et veteris scripturae est. enim vero cum Esaia et
 Davide prophetis rogare "quare, domine, via impiorum sternitur?"
 atque dicere possim, non multum abfuisse, quin labarent pedes mei
 et fallerer vestigio; invidisse me impiis, quum viderem peccantium
 pacem; nullam cerni improbationem in morte eorum nec firmitatem
 in eorum flagellatione, eos aerumnis hominum non obnoxios esse, nec
 cum hominibus castigari. quapropter invasit eos postremum superbia,
 atque cinxerunt se iniustitia et impietate. emanabit tanquam ex adipe
 iniustitia eorum; processerunt ad componendos animos, meditati et

Phrantzes.

24

μα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διηλθεν ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ
σὺν τῇ θεοπάτορι Δαβὶδ καὶ αὐτὸς κεκραῖζομαι ὅτι διὰ τὰς
δολιότητας αὐτῶν ἔθου αὐτοῖς κακά, κύριε· κατέβαλες αὐ-
τούς ἐν τῇ ἐπαρθῆναι. πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν ἐξάπινα;
ἐξέλιπον, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, ὡσεὶ ἐνὶ πνιόν 5
ἐξεγειρομένου. κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξο-
δενώσεις.

Ἔτι ἐν τῇ αὐτῇ κεφαλαίῳ λέγει ὁ Μωάμεθ ὅτι οἱ δαι-
μονες σωθῆναι μέλλουσιν, Ὡριγένει· αἰρετικῶ ἀκολουθῶν. καὶ
ὅτι μὲν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ φησὶν ὅτι πολλοὶ τῶν δαιμόνων ἀκού- 10
σαντες τὸ τοῦ Μωάμεθ κορὰν ἀναγινωσκόμενον ἐπήνεσαν καὶ
ἐθαύμασαν καὶ πιστεύσαντες αὐτῷ ἐσώθησαν· ἀλλὰ νῦν οὐχ
οὕτως, ἀλλὰ καθολικῶς λέγει καὶ ἀποφαίνεται ὅτι σωθῆναι
μέλλουσιν οἱ δαίμονες. εἴπερ γοῦν δύναται σωθῆναι εἷς καὶ
μόνος ἐκ τοῦ τάγματος αὐτῶν, δύναται σωθῆναι καὶ πάν- 15
τες. ἀλλ' ὥσπερ πάντοτε αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντιλέγει καὶ ἐναν-
τιοῦται, οὕτως καὶ κατὰ τὸ παρὸν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ
κατὰ πάντα λέγουσι τὸ εὐαγγέλιον τέλειον καὶ ἅγιον καὶ σω-
τήριον ὡς τοῦ Χριστοῦ λόγους, νῦν δ' ὡς καὶ πολλὰκις ἐναντία
τούτῳ καθύλου λέγουσιν. ὁ γὰρ Χριστὸς οὕτως εἶρηκε πρὸς 20
τούς τῆς γεέννης ἀξίους "πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι
εἰς τὸ πῦρ αἰώνιον τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἄγ-

19. λόγον P 20. τούτων P

locuti sunt in pravitare, iniquitatem verbis extulerunt; collocarunt in
coelis os suum, et lingua eorum ad terram penetravit. at idem cum
patre dei Davide dicam "propter fraudes eorum immisisti iis mala,
domine: defecisti eos, dum se efferunt. quam praecipites dati sunt
in miseriam? defecerunt, perierunt iniustitia sua, tanquam somnium
expergiscentis. delebis, domine, in urbe tua imaginem eorum.

Eodem capite Mohametes daemones salvatum iri dicit, Origenem
haereticum secutus. quod enim alio loco narrat, multos daemones,
qui Mohameti coranem praelegi audirent, eum librum laudasse et
admiratos esse, et fide ei habenda esse salvatos: nunc quidem non
idem dicit, sed in univrsum docet, daemones salvos fore. si enim
unus ex eorum ordine salvari potest, omnes salvari possunt. sed si-
cut ubivis secum pugnat et dissentit, ita hic quoque. nam quum
ipse et asseciae eius evangelium omnino perfectum, sanctum et salutare
esse dicant ut doctrinam Christi, nunc, ut saepe, huic generali sen-
tentiae contraria proferunt. Christus enim gehenna dignis ita edi-
xit "abite hinc execrandi in ignem aeternum et paratum diabolo et
angelis eius." quod quum diceret, nullum daemonum exemit de poe-
na. nec immerito. nam qui propter poenitentiam salvatur, factis suis

γέλοις αὐτοῦ." τοῦτο τοίνυν εἰπὼν οὐδένα τῶν δαιμόνων ἀφῆκεν ἐκτὸς τῆς κολάσεως. καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ σεσωσμένος σὺν μετανοίᾳ τὸ κατὰ δύναμιν καὶ αὐτὸς συμβάλλει διὰ πρῶξεως εἰς τὴν τῆς σωτηρίας ὁδόν. ἐπὶ γὰρ τοῦ σώματος 5 οὐ δύναται ἄνθρωπος ποιῆσαι τὸ κατὰ βούλησιν ἤτοι τὸ μὴ ἔμπεσεῖν εἰς νόσον, ἢ ἔμπεσῶν οὐκ ἔχει ἐπ' ἐξουσίας ἐπανελθεῖν εἰς τὴν προτέραν ὑγίειαν· ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πᾶς τις ἄνθρωπος ἐπ' ἐξουσίας ἔχει ἵνα μὴ ἀμάρτη, ὅπερ ἐστὶν ἀσθένεια ψυχῆς· ἀμαρτῶν δὲ εἰς τὴν αὐτοῦ 10 θέλησίν ἐστιν ἵνα καὶ αὐθις ἀνακαλέσῃται ἑαυτὸν καὶ μὴ μόνον εἰς τὴν προτέραν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς ἐπανέλθοι, ἀλλὰ καὶ πολλῶ τῷ μέτρῳ ὑπερβῆ, καὶ ἢ σὺν τῇ μετανοίᾳ, ὡς εἴρηται, ποιήσῃ καὶ ἔργα ἄξιόχρεα, ἢ κατὰ δεύτερον, ὡς φασί, πλοῦν μόνον μετανοῶν εὐρίσκηται. καὶ ὁ πανάγαθος θεός, ὁ 15 διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων κλίνας τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατελθὼν καὶ γεγωνὸς ἄνθρωπος, ἐκχέει τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶ μείζον πάσης πράξεως ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων, καὶ ἀντι πασῶν ἀρετῶν τοῦτο λογίζεται, καὶ πρὸς ἑαυτὸν προσκαλεῖται αὐτοὺς καὶ φίλους αὐτοῦ καθίστησιν. ἐπὶ δὲ τοῦ 20 διαβόλου ποῦ μετάνοια; ποῦ ταπεινώσεις; ἢ γὰρ μετάνοια ἐκ ταπεινώσεως γίνεται· πρότερον γὰρ καταγινώσκει τις ἑαυτοῦ ὡς κακῶς πράξαντος, ἔπειτα μετανοεῖ ἐφ' οἷς ἤμαρτεν. ὁ δὲ διάβολος τούναντίον στέργει μὲν τὴν ἀμαρτίαν ἣν ἤμαρτε καὶ τὸ κατὰ δύναμιν πρόξενος καὶ συνεργὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων 83 25 ἀπολείας εὐρίσκηται. τίς γοῦν κοινωνία θεῶ καὶ διαβόλου;

pro viribus confert ad salutem obtinendam. corpore enim homo facere, quod vult, non potest, velut a morbo sibi cavere, aut, postquam incidit in morbum, pristinam valetudinem ad arbitrium recuperare; contra animo omni homini licet ac concessum est peccatum vitare, qui morbus animi est, aut, si peccavit, revocare se et non solum recuperare pristinam animi valetudinem, sed etiam longere firmiorem sibi parare, atque aut cum poenitentia, ut dixi, opera salutaria edere, aut solam viam, ut aiunt, poenitentiae tenere. deus optimus enim, qui ob salutem hominum, relicto coelo, in terram descendit et homo factus est, misericordiam suam, quae omnibus angelorum hominumque factis maior est et par habetur cunctis virtutibus, effundit, eos ad se invitat et amicos sibi facit. at ubinam in diabolo poenitentia? ubinam summissus animus? poenitentia enim animi non nisi summissi est. nam prius aliquis quod male fecerit, se accusat, deinde eum poenitet eorum, quae fecit. sed diabolus amat potius peccatum, quod commisit, et pro viribus adjuvat perniciem hominum. quae igitur

ἄρα ματαιῶς ἐλάλησεν ὁ Μωάμεθ, εἰπὼν ὅτι δύναται σωθῆναι οἱ δαίμονες.

Ἔτι ὁ αὐτὸς Μωάμεθ φησὶ περὶ τοῦ κοράν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων οὐδ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ γινώσκει τὴν τούτου ἐξήγησιν, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ Θεός. καὶ εἰ τοῦτό ἐστιν ἀλήθεια, 5 ποία ἐστὶν ἡ τοῦ κοράν ἀφέλεια; ἴσως γὰρ οὕτως ἠδύνατο ἀφελῆσαι, εἴπερ ἐγίνωσκον τὰ παρὰ Θεοῦ λεγόμενα. ἐπεὶ δ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ εὐρίσκειται μαρτυρῶν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων γινώσκει τὰ ἐν τῷ κοράν λεγόμενα, τίς ἢ τούτου ἀφέλεια; πάντως οὐδεμία. καὶ τίς μείζων ἄλλη ἀπόδειξις ὅτι 10 οὐκ ἐστὶν ἀπὸ Θεοῦ ὁ παρὰ τοῦ Μωάμεθ δοθεὶς νόμος; οὐ γὰρ δὴ ματαιῶς νομοθετεῖ ὁ Θεός. Ἰδοὺ τοίνυν καταφανές ἐστι τὸ κοράν, ὅτι οὐκ ἐστὶν παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀνάπλευσμά ἐστι διανοίας αὐτοῦ τοῦ κακοδαίμονος. καὶ πρόδηλον ἐξ αὐτοῦ τοῦ κοράν, ὅτι οὔτε τῇ παλαιᾷ γραφῇ συμφωνεῖ οὔτε 15 τῇ νέᾳ διαθήκῃ, καίτοι γε ὁμολογοῦντος τοῦ Μωάμεθ ὅτι ἄγιοι καὶ καλάί εἰσιν αἱ γραφαί, καὶ ὅτι οὐδὲν εἰσιν οἱ ἐκείνων ἀκόλουθοι εἰ μὴ πληρῶσαιεν τὸν τε νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον. ἔτι σχεδὸν δι' ὅλου αὐτὸς ἑαυτῷ ἐστὶν ἀντιλέγων. ἔτι οὐδὲν θαῦμα ἐποίησεν εἰς πίστωσιν τῶν λεγομένων. ἔτι ὁμολογούμενα ψεῦδη 20 περιέχει, ὅπερ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ἀλλότριον πάντα. ἔτι βίαιόν ἐστι καὶ καταλύει τὸ αὐτεξούσιον, ὅπερ οὐδέ ποτε ὁ Θεὸς ἀνέτρεψεν. ἔτι παντελῶς ἐστὶν ἄτακτον, καὶ τὸ ἄτακτον μακράν ἐστι τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ Θεὸς ἀταξίας Θεός. ἔτι πονηρὸν

18. πληρῶσι P 21. ἔτι — αὐτεξούσιον add Alterus

diabolo cum deo communio? ergo temere Mohametes loquitur, quum daemones salvari posse dicit.

Idem Mohametes affirmat, coranem nullum hominem interpretari posse, ne ipsum Mohametem quidem, sed solum deum. quod si verum est, quae tandem est utilitas coranis? fortasse utilis esse posset, si intelligerent homines a deo tradita; sed quum Mohametes ipse testetur, nullum hominem intelligere, quae in corane, doceantur, quae-nam possit istius utilitas esse? profecto nulla omnino. quod autem gravius documentum est, quo probetur, deum non esse legis a Mohamete constitutae auctorem? neque enim nequidquam deus leges sancit. manifestum est igitur, coranem non esse a deo repetendum, sed potius opus sapientiae ipsius satanae esse; atque ex ipso corane perspicuum est, eum nec cum veteri scriptura, nec cum novo testamento congruere, quum tamen consentiat Mohametes, eas literas sacras et pulcras esse, nec quidquam agere asseclas suos, nisi legi et evangelio satisfaciant. accedit, ut paene ubivis sibi repugnet; ut nullum miraculum ediderit ad fidem dictis parandam; ut liber isto

ἀναφαίνεται· καὶ πῶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ πάσης ἐπέκεινα εὐθύτητος καὶ ἀπλότητος; ἔτι πεπλασμένας καὶ τερωταῖδεις θεωρίας περιέχει· καὶ πῶς τοῦτο ἀπὸ Θεοῦ τοῦ ποιητοῦ καὶ δοτηῆρος τῆς ἀληθείας; τὸ δὲ πάντων τῶν κακῶν ἔσχατον 5 καὶ πρῶτον, ὅτι παρὰ δαίμονος ἐξεδόθη τὸ τοιοῦτον κοράν, κἄν καὶ τὸν Θεὸν διαβάλλοντες λέγωσιν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐδόθη.

Θαυμάζω γὰρ ἔγωγε καὶ λίαν ἐκπλήττομαι πῶς τὸν Χριστὸν ἀφέντες οἱ τάλανες ἠκολούθησαν τῷ Μωάμεθ. αὐτὸς 10 καὶ γὰρ ὁ τοῦ Μωάμεθ νόμος, τοῦτ' ἔστι τὸ κοράν, αὐτὸ τοῦτό φησιν ὅτι δι' ἀγγέλου εὐηγγελίσθη τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ διὰ πνεύματος ἁγίου ἠγιασθη καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ συνελήφθη, ἀλλ' οὐ φύσεως ἐνεργεία, καὶ ἐκ παρθένου ἁγιωτάτης καὶ ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας γυναῖκας καθαρᾶς γεννηθῆναι· ἐν 15 γὰρ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Αἰνεσάν φησιν “ὡ ἑταῖροι τῆς βίβλου” (τοῦτ' ἔστιν οἱ πιστοί), “μὴ λέγετε περὶ τοῦ Θεοῦ πλὴν τῆς ἀληθείας, ὅτι ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς υἱὸς ἔστι τῆς Μαρίας καὶ ἀπόστολος Θεοῦ καὶ λόγος Θεοῦ, ὃν ἐν αὐτῇ ἔθηκε διὰ πνεύματος τοῦ ἁγίου.” ἰδοὺ γοῦν Θεὸν ὀνομάσας καὶ λόγον Θεοῦ 20 καὶ πνεῦμα ἅγιον τὴν τρισυπόστατον τριάδα ὁ ἄθλιος οὐκ ἤνοιξε τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν τὸ φῶς τῆς τριάδος. καὶ εἰκότως· ὡσπερ γὰρ τὸ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς εὐρι-

11. ἡ μήτηρ P

manifesta mendacia contineat, id quod a deo prorsus alienum est; ut violentus sit et libertatem tollat, quam deus nunquam evertit; ut perturbationis plenus sit, quae a deo longe abest, quandoquidem deus non est perturbationis deus; ut pravus sit, quum deus omni sit aequitate et iustitia superior; ut itinera fictitia et prodigiosa contineat, quum deus sit omnis veritatis auctor. quorum malorum omnium primum et postremum est, quod a daemone editus est coram iste, quamvis eum a deo editum esse dicant deum calumniantes.

Miror equidem et admodum stupeo, quod, Christo relicto, miser isti Mohametem secuti sint. in ipsa enim Mohametis lege h. e. corane docetur, Christum per angelum matri Iesu praenuntiatum, per spiritum sanctum sanctificatum, vi divina, non naturali, conceptum, et e virgine sanctissima et prae omnibus feminis pura natum esse. capite Aenesan enim dicit “socii scripturae” (h. e. fideles), “ne dicatis nisi verum de deo, Iesum Christum filium Mariae et legatum et verbum dei esse, quem in ea collocavit per spiritum sanctum.” itaque miser iste, quum deum appellaret et verbum dei et spiritum sanctum h. e. sanctam trinitatem, non aperuit tamen oculos mentis ad videndum lumen trinitatis. nimirum sicut iu ventre matris fetus immaturi vi-

σκόμμενα ἔμβρονα πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν ζῶν μὲν ἔχου-
 σιν, ἀνοφελῆ δὲ καὶ ἀνόητον, καὶ ψυχὴν μὴ δυναμένην δια-
 κρῖναι τὸ κρεῖττον τοῦ χείρονος, ἢ παρὰ καιρὸν γεννηθέντα
 οὐκ εἰσιν ἄνθρωποι ἀλλ' ἐκτρώματα καὶ ἀμβλώματα, οὕτω
 καὶ πᾶς ἀσβῆς ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος,⁵
 τοῦτ' ἔστι διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, οὐ δύναται ἰδεῖν τὸ οὐ-
 Βράνιον φῶς καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, καὶ διὰ τοῦτο
 μύσας τοὺς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὀφθαλμούς ὁ μάταιος σκοτεινὸς
 ἐναπελείφθη ὡς ὁ πατήρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. περὶ γὰρ τοῦ ἁγίου
 πνεύματος συνεχῶς ἐν τῇ κορῶν μέμνηται. φησὶ γὰρ ἐν τῷ κεφα-
 10 λαιῷ τῷ Ἐπιπιά ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ ὅτι περὶ τῆς Μαρίας
 ἐνεφυσήσαμεν αὐτῇ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. καὶ πάν-
 τως οὐ δύναται εἰπεῖν ὅτι περὶ ἀγγέλου εἶπε τοῦτο ὁ Θεός.
 καὶ περὶ μὲν τοῦ Χριστοῦ τοιαῦτα· περὶ δὲ τοῦ Μωάμεθ
 οὐδὲν τοιοῦτόν φησιν, ἀλλ' ὅτι ἦν ὄρφανός καὶ πλανήτης ὑπὸ
 15 Θεοῦ συναχθεὶς. ἔτι τὸν Χριστὸν λόγον Θεοῦ ὀνομάζει, ὡς
 εἴρηται, καὶ ψυχὴν Θεοῦ καὶ προφήτην πάντων τῶν προφη-
 τῶν μέγιστον, τὸν δὲ Μωάμεθ οὕτως μόνον προφήτην ἀπλῶς.
 ἔτι τὸν Χριστὸν ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ὁμο-
 λογοῦσιν εἶναι τοῦ ἔχοντος τὰς ἐπαγγελίας· ὁ δὲ Μωάμεθ²⁰
 ἐκ τοῦ Ἰσμαὴλ ἔστιν, ὅστις ἐξεβλήθη μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ
 τῆς παιδίσκης Ἄγαρ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀβραάμ. ἔτι ὁ Χρι-
 στός οὐδέ ποτε ἐποίησεν ἁμαρτίαν (λόγος γὰρ Θεοῦ καὶ πνεῦ-

10. βαπτίσματος MP
 transponendum

11. ἐμπατῆ P
 13. δύνασθε P

ὅτι post Μαρίας

tam quidem, sed inutilem et sui nesciam, atque mentem, utrum me-
 lius, utrum peius sit, non discernentem habent, aut, ante tempus
 editi, non homines, sed partus praeposteri vel abortus sunt, ita quisquis
 impius per aquam et spiritum h. e. sanctum baptisma non regeneratus,
 coeleste lumen et veritatem adspicere nequit; et propterea, clausis
 oculis mentis, nebulo iste occaecatus mansit, ut pater eius diabolus.
 sancti spiritus enim in coram perpetuo mentionem facit. capite Em-
 pia enim nomine dei de Maria dicit, "inspiravimus ei per spiritum
 sanctum." profecto enim dicere non potest, de angelo hoc deum dē-
 cere. haec igitur de Christo praedicat; de Mohameto nihil eiusmodi,
 sed orbem eum fuisse et vagum hominem a deo compulsam. idem
 Christum verbum dei appellat, ut diximus, et animam dei et prophe-
 tam omnium prophetarum maximum, Mohametem autem simpliciter
 prophetam. deinde Christum ab Abrahamo, Isaco et Iacobo, quibus
 promissa data erant, genus ducere consentiunt; Mohametes autem ex
 Ismaelis posteris est, qui cum matre sua, Agar ancilla, ab Abrahamo
 domo eiectus est. Christus nunquam peccavit (nam verbum dei et

μα Θεοῦ οὐ δύναται πλανηθῆναι), ὁ δὲ Μωάμεθ εἰδωλόλυ-
 τρης ἐγένετο καὶ φονεὺς καὶ ἄρπαξ καὶ ἄσελγής, καὶ πολλοὺς
 ἑτέροις ἡμαρτήμασιν ἔνοχος ἐγένετο, ἐφ' οἷς ὁ Θεός, ὡς φα-
 σιν, αὐτὸν συνεπάθησεν. ἔτι ὁ Χριστὸς φρικτὰ καὶ ἐξαισία
 5 πεποίηκε θαύματα, ὡς ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἑλμαϊδῷ μεμαρτύρη-
 ται ὅτι ὁ Χριστὸς τυφλοὺς ἐφώτισε, λεπροὺς ἐκαθάρισε, νεκροὺς
 ἀνέστησε καὶ ἄλλα πολλὰ εἰργάσατο· ὁ δὲ Μωάμεθ οὐδὲν θαῦμα
 πεποίηκε κατὰ τὸ κοράν, ἀλλ' ἢ μόνον τὸ τῆς σελήνης, ὅπερ ἐστὶ
 ψεῦδος ἄντικρυς, καὶ ἑτερά τινα αἰσχροῦ, ἅπερ καὶ παρεσιωπήθη-
 10 σάν καὶ τῇ σιγῇ παρεδόθησαν διὰ τὸ λίαν δύσφημον. ἔτι κατὰ
 μὲν τὸ εὐαγγέλιον καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ὁ Χριστὸς ἐσταύ-
 ρωται καὶ τέθνηκε καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη καὶ
 ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς κάθηται· κατὰ δὲ τὸ κοράν, ὡς δῆθεν
 τιμῶντες αὐτὸν, λέγουσιν ὅτι οὐκ ἀπέθανεν, ἀνελήφθη δ'
 15 ὄμως. καὶ ἰδοὺ ὅσον ἀπὸ τῆς τοῦ εὐαγγελίου ἀληθείας καὶ
 ἀπὸ τῆς τοῦ Μωάμεθ ψευδολογίας ὁ Χριστὸς ζῶν ἀναφαί-
 νεται καὶ ὁμολογεῖται, ὁ δὲ Μαχούμεθ οὐτοσίτ, ὡς πάντες οὐ
 τὰ ἐκείνου φρονοῦντες ὁμολογοῦσιν, ἀπέθανε καὶ οὐκ ἀνέστη.
 καὶ τοίνυν διὰ ταῦτα πάντα τὸν Χριστὸν ἔδει προσκυνεῖν καὶ
 20 μὴ τῷ Μωάμεθ ἀκολουθεῖν. πῶς γὰρ ἔδει πιστευθῆναι τὰ
 τοῦ Θεοῦ λόγια ἀνθρώπῳ ὁμοίῳ κατὰ πάντα τῷ δαίμονι; καὶ
 εἰ βούλει, παραβάλλωμεν ἀμφοτέροισ, καὶ γνωσόμεθα τὰ του-
 των ἰδιώματα. ὁ διάβολος ἐπηρμένος καὶ ὑλαζών, ὁ Μωά-

5. Εἰσιμαδα P

spiritus dei non potest peccare), sed Mohammedes idololatra, homicida,
 praedo, libidinosus, multisque aliis vitiis obnoxius erat, ob quae eum
 deus, ut aiunt, miseratus est. Christum stupenda et eximia miracula
 edidit, sicut in capite Elmaida confirmatur, Christum caecis visum re-
 stituisse, scabiosos purgasse, mortuos suscitasse et multa alia fecisse.
 contra Mohammedes nullum miraculum edidit secundum coranem, prae-
 ter unum illud de luna, quod manifestum mendacium est, et alia
 quaedam turpia, quae silentio praetermissa sunt propter nimiam in-
 famiam. Christum secundum evangelium et revera cruci affixus, mor-
 tuus et sepultus est, surrexit, in coelum ascendit et a dextra patris
 sedet; secundum coranem autem, utpote eum venerantes, dicunt, eum
 non mortuum esse, sed tamen in coelum ascendisse. itaque veritas
 evangelii et mendacia Mohammedis testimonio sunt et consentiunt, Chri-
 stum vivere; Mohammedes iste vero, ut omnes asseclae eius conve-
 niunt, mortuus est nec surrexit. ob haec omnia igitur Christum pro-
 fiteri, non Mohammedem sequi debebant. quis enim dicta dei ab ho-
 mino omnino daemoni simillimo accipiat? si placet, comparemus eos
 et cognoscamus utriusque proprietates. diabolus elatus et nebulo;

μεθ ἐπηρμένους καὶ ἀλαζών· τίς γὰρ μείζων τοῦ Μωάμεθ, ὃς ὑπεραναβὰς τοῦς οὐρανούς, ὡς αὐτὸς περὶ αὐτοῦ εἶρηκε, καὶ αὐτὰς πάσας τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις τῷ Θεῷ προσωμίλει, καὶ μεσίτης τῶν ἐπταικότων ἀγγέλων ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου παντὸς προστάτης; ὁ διάβολος ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ,⁵ καὶ ὁ Μωάμεθ τοὺς μὴ πειθομένους τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ θανάτῳ κατεδίκασεν. ὁ διάβολος ἀπατεῶν ἐστὶ, καὶ ὁ Μωάμεθ τὰς ἡδονὰς ἐνδούς καὶ ὡσπερ τι δέλεαρ ἐν ἀγκίστρῳ ἐνθεις τοὺς ἀνοήτους πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύσατο. ὁ διάβολος ψεύστης ἐστίν, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον ὡς ὁ Μωάμεθ, καθὼς καὶ ἐν ὄλφ¹⁰ τῇ κορὰν τρανώς ἀναφαίνεται. ὁ διάβολος ὑπουλός ἐστι·
 84 καὶ τίς ἄλλος ὡς Μωάμεθ τῇ ταπεινώσει ὑποκριθεὶς τὴν ὑψηλοφροσύνην ἠσπίασατο; ὁ διάβολος σύμβουλος ἐστὶ τῶν ἀπηγορευμένων, καὶ ὑπὲρ πάντας ὁ Μωάμεθ· οὐδὲν γὰρ ὑγιές, οὐδὲν ὠφέλιμον, οὐδὲν θεῶ δεκτόν, ἀλλὰ τὰ πάντα¹⁵ κατὰ τοῦ Θεοῦ νόμον ἐδίδαξεν. ὁ διάβολος ἄθεός ἐστι, καὶ κατὰ πάντα ὁμοίος αὐτῷ ὁ τῆς ἀπωλείας υἱὸς ὁ Μωάμεθ· Θεὸν γὰρ προσκυνεῖ καὶ κηρύττει ὀλόσφαιρον καὶ ψυχρότατον, Θεὸν προσκυνεῖ τὸν μῆτε γεννήσαντα μῆτε γεννηθέντα, μὴ νοήσας ὁ δειλαιὸς ὅτι σῶμα προσκυνεῖ καὶ οὐ Θεόν· ἡ γὰρ²⁰ σφαῖρα εἶδος σώματος ἐστὶ καὶ ἡ ψῦξις ποιότης σώματος. τὸν δὲ Θεὸν τὸν μῆτε γεννήσαντα μῆτε γεννηθέντα οὐ προσκυνεῖ ἀλλὰ σῶμα, οὔτε Θεὸν ἀσώματον καὶ ἀληθῆ, ἀλλὰ

Mohametes elatus et nebulo. quis enim Mohamete maior, qui supra coela, ut ipse de se praedicat, et omnes angelos egressus, deum convenit et angelis, qui peccaverant, divinam gratiam reconciliavit, quin etiam totius mundi patronus fuit? diabolus homicida est; Mohametes eos, qui dogmatis suis non obtemperarent, morte multavit. diabolus fraudulentus est; Mohametes licentiam voluptatum faciens, quas quasi ut escam hamo affixit, imprudentes ad se pellexit. diabolus mendax est, nec tantus tamen, quantus Mohametes, quod toto corane clare demonstratur. diabolus subdolosus est; quis autem pariter ac Mohametes, humilitate occultans superbiam, blanditus est? diabolus vetitorum suasor est; idem prae omnibus Mohametes, qui nihil salutare, nihil utile, nihil deo acceptum, sed omnia legi divinae contraria docuit. diabolus impius est; omnino ei simillimus est perniciei filius Mohametes. deum enim adorat, quem globosum et frigidissimum appellat, deum, qui nec generavit nec generatus est, adorare sibi visus, atque nescius, corpus, non deum a se adorari. globus enim species, frigus qualitas corporis est. itaque non deum, qui nec generavit nec generatus est, adorat, sed corpus adorat, nec deum incorporeum et verum adorat, sed deum, quem somnia impiorum con-

Θεὸν προσκυνεῖ ὃν ὄνειροι τῶν ἀσεβῶν διαπλάττουσι. γελοῖον γὰρ πάντως ἐστὶ δοξάζειν τινὰ ἥλιον φῶς μὴ ἔχοντα καὶ πηγὴν ἄνευ ὕδατος καὶ νοῦν λόγον μὴ ἔχοντα. ὡς ἀπόλοιτο ὁ τοιοῦτος Θεός. ὁ δὲ παρ' ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς Θεός εἷς 5 ἐστὶν ὁ πρὸ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι πιστευόμενός τε καὶ προσκυνούμενος, μὲνὸς ἐν τριάδι καὶ τριάς ἐν μονάδι ἀσυγχύτως ἐνουμένη καὶ ἀμερίστως διαιρουμένη, μόνος ἢ αὐτῇ καὶ τριάς παντοδύναμος, πατὴρ ἄναρχος οὐ μόνον ὡς 10 ἄχρονος ἀλλὰ καὶ ὡς κατὰ πάντα τρόπον ἀναίτιος, μόνος αἰτία καὶ ῥίζα καὶ πηγὴ τῆς ἐν υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι Θεωρουμένης Θεότητος· ὅς ἔλεως γένοιτο ἡμῖν καὶ πᾶσι Χριστιανοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως πρεσβείας τῆς παννυπερβολημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας 15 καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

6. Τίς γοῦν ἀντιλογία ἐστὶ περὶ τοῦ πλάσματος τῆς σελήνης; ὁμως πᾶς τις ὁ ζητῶν τὴν ἀλήθειαν γνώτω ὅτι τὰ θάυματα οὐ κατ' ἐπίδειξιν γίνονται, ἀλλὰ δι' ἀφέλειαν ψυχικὴν ἅμα καὶ σωματικὴν, ὡς ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ἢ διὰ χρησίων, 20 ὡς ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. ἀλλὰ πῶς ἐνήργησε τὸ τῆς σελήνης τοιοῦτον ἐξαίσιον θαῦμα; αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ εἰπὼν ὅτι οὐκ ἦλθε διὰ θαυμάτων δοῦναι τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ παιδεύεσθαι ἡμᾶς κατηγορεῖ ἡμῶν· ἐγὼ

16. 6] κατὰ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ λόγου P, ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου M πλάσματος P

finxerunt. prorsus ridiculum enim est, solem lucis, aut fontem aquae, aut mentem rationis expertem cogitare. quare pereat iste deus. sed Christianorum deus unus est ante omnia et post omnia et in omnibus et supra omnia, in patre, filio et spiritu sancto creditus et adoratus, unitas in trinitate et trinitas in unitate immixta coniuncta, et individua separata, unitas eadem et trinitas omnipotens, pater initio carens, non solum quod tempore, sed etiam quod omnino causa non continetur, solus causa et radix et fons divinitatis filio et spiritui sancto insitae: qui nobis et cunctis Christianis propitius sit die iudiciali, deprecante benedictissima domina nostra, deipara et semper virgine Maria et omnibus sanctis. amen.

6. Quae vero fabulae istius de luna confictae insulitas est? nempe quicunque verum discere cupit, scito, miracula non ostentandi causa, sed propter salutem animae et corporis, ut a Christo, aut propter necessitatem, ut a Moysae et Iesu, Nauae filio, fieri. quid autem iste lunae illud eximium miraculum edidit? ipse enim dicit, non

δέ, φησί, τούναυτίον, ὅτι ἐπιμελούμενος ὁ πατήρ τοῦ παιδὸς παιδεύει αὐτό, ἀγάπης ἐνυπαρχούσης. καὶ περὶ μὲν τῶν Ἑβραίων ἀληθῶς εἶπεν· οἱ γὰρ Ἑβραῖοι κατὰ καιροὺς ἔλαβον ὄργην ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλ' εὐκ ἄσυμπαθῆ· εἶχον καὶ γὰρ προφῆτας δι' ὅλου τοῦ καιροῦ καὶ ἁγιασμόν καὶ ἱερωσύνην, 5 παιδεύοντες μὲν αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ σωματικῶς, ψυχικῶς δὲ οὐ κατελιμπάνοντο. μετὰ δὲ τὸν τοῦ κυρίου σταυρὸν καὶ τὸ πάθος ἐγένετο παντελής εἰς αὐτοὺς ἐγκατάλειψις ψυχῶν τε καὶ σωματίων, εἰς αὐτοὺς λέγω τοὺς ἀυθάδεις.

7. Ἐπὶ τὸ προκείμενον οὖν ἐπανέλθωμεν τῆς ἡμετέρας 10 διηγησεῶς τε καὶ ἱστορίας. τῇ θάρσει τοῦ ςϞβ' ἔτους ἤρξαστο φαίνεσθαι κομήτης ἐκ τῶν οὐρανίων μερῶν τοῦ ἀφ' ἐπιπέρας ὀρίζοντος ἐκάστης, εὐθὺς μετὰ δύσειν ἡλίου, ῥομφαία τινὶ Β εὐκίως, καὶ τῇ σελήνῃ πλησιώσας παρσελήνῃ οὕσῃ ἔκλειψις κατὰ τύχην γέγονε κατὰ τὴν τάξιν καὶ κύκλον τῶν οὐρανίων 15 φαστήρων, ὡς ἔθος. τινὲς δὲ τὸν κομήτην ξιφοειδῆ ὄρωντες καὶ ἐκ τῶν ἐσπερίων κινούμενον καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὴν πορείαν ποιοῦντα καὶ τῇ σελήνῃ πλησιώσασα, καὶ τὸ σκότος τῆς ἐκλείψεως ἰδόντες, ἐνόμιζον ὅτι ὁ κομήτης ὁ ξιφοειδῆς καὶ ἡ σκότεισις τῆς σελήνης οὕτως δηλοῖ, ὅτι μέλλουσιν ὁμοφωνῆσαι οἱ 20 τῶν ἐσπερίων αὐθέντες Χριστιανοὶ ἀλθεῖν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ αὐτοὺς νικῆσουσιν. οἱ Τούρκοι δὲ θεωροῦντες καὶ αὐτοὶ εἰς φόβον οὐκ ὀλίγον καὶ λογισμοὺς ἐνέπεσον. ἀλλὰ καὶ αἱ νύκτες

venisse se miraculis legem constitutum. quin etiam nos, quod castigemur, accusat. equidem, ait, contra dico, patrem filium, quem curae habet, castigare, amore commotum. ac de Hebraeis quidem recte dicit. Hebraei enim nonnunquam iram dei experti sunt, neque tamen illam immisericordem. habebant enim perpetuo prophetas, sacra et sacerdotia, corpore a deo castigati, sed anima non destituti. post Christi autem supplicium et perpassionem secuta est perfecta eorum, i. e. contumacium, destitutio tum corporis tum animae.

7. Redeamus iam ad res, in quibus nunc maxime versamur, enarrandas. aestate anni 696a in parte occidentali horizontis quotidie statim post occasum solis cometes romphaeae similis apparere coepit; qui quum prope lunam esset, pleno lumine splendentem, accidit, ut defectio huius fieret, secundum ordines et circuitum rerum coelestium, ut solet fieri. quidam quum cometem gladio similitum e regione occidentali orientam versus procedere et lunae appropinquare viderent sentirentque tenebras defectiois, existimabant, cometem hunc et obscuratam lunam significare, occidentales principes Christianos, conspiratione facta, adversus Turcas profecturos eosque devicturos esse. atque Turcae ipsi, ista quum viderent, in timorem haud levem solli-

ἐκείναι πανσέληνοι οὔσαι, οὐδ' διέλειπον ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καθ' ἐκάστην ἐσπέραν ἄχρι καὶ τῆς δευτέρας φυλακῆς τῆς νυκτός. τῷ δὲ πρώτῳ σεισμοῖ τινες ἐλαφροὶ ἐγίνοντο ἐπὶ ἡμέρας δέκα καὶ ὀκτώ. καὶ καύσων ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐκ 5 ὀλίγος ἦν.

Ἀλλὰ μέρος τι περὶ τῆς φύσεως τῶν κομητῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν καὶ ἄρκων ἤγουν κεραυνῶν καὶ σεισμοῦ καὶ στοιχείων διηγήσόμεθα· καὶ ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν δηλώσω πρὸς ὑμᾶς. ἀκουσον οὖν.

10 8. Κομηταὶ λέγονται τὰ φαινόμενα ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν ἐκχυνόμενα, ἅπερ λέγουσί τινες ἄστρα· ἀλλ' οὐκ οὐδασιν τί λέγουσιν. ἕτεροι δὲ λέγουσιν ὅτι δαίμονές εἰσιν, μὴ εἰδότες καὶ αὐτοὶ τί λέγουσι, καὶ σφαλερῶς βλασφημοῦσιν. ἀλλ' οὔτε ἄστρα εἰσὶν οὔτε δαιμονικὰ πνεύματα· τὰ γὰρ 15 δαιμόνια οὐκ εἰσι λαμπρὰ ἀλλὰ ἄσπορα καὶ ἀφανῆ τῆς ἀνθρωπίνης ὀψεως. διὰ τοῦτο οἱ ταῦτα λαλοῦντες φλυαροῦσιν ἀμαρτάνοντες. εἰ δὲ πάλιν ἄστρα εἰσὶ καὶ πάντοτε ἀπὸ αἰῶνος πίπτουσι ἦσαν, ἔμενεν ὁ οὐρανὸς ἄναστρος. διὰ τοῦτο οὔτε ἄστρα εἰσὶν οὔτε πονηρὰ πνεύματα, ἀλλὰ κομη- 20 ταὶ εἰσιν. οἱ γὰρ κομηταὶ τοιοῦτοτρόπως γίνονται. τῶν ἀνέμων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ αἰθέρι εἰσερχομένων, τὸ λεπτότατον ἐπιφέρουσι τῆς γῆς ὑλοειδές πρὸς τὸ οὐράνιον πῦρ, καὶ βιαζομένη ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἢ ὕλη οὐ κατέρχεται ἕως οὐ σιγῆς ὁ ἄνεμος. καὶ τότε ἐκπίπτουσιν ὑλομανούτων τῶν ἀνέ-

7. ἄρκων ἤγουν om P 10. 8] περὶ κομητῶν MP 16. φλυαροῦσιν P 17. πάντοτε om P 22. τὸν οὐρανὸν πῦρ MP

citudinemque incidunt. quia etiam, quum noctibus illis plena luna esset, fulgura et tonitrua non cessabant quavis vespera usque ad secundam vigiliam. mane autem terra tremebat mediocriter per dies octodiecim. aestus solis per idem tempus haud levis erat.

Enimvero disseramus paucis de natura cometarum, fulgurum, tonitruum, fulminum, motuum terrae et elementorum. decebo equidem pro viribus de his rebus. audi igitur.

8. Cometae dicuntur phaenomena a terra in coelum sublata, quos nonnulli astra appellant, nescii, quid dicant. alii daemones eos esse dicunt, qui et ipsi nesciunt, quid dicant, et graviter blasphemant. daemonia enim non clara, sed obscura sunt, nec humanis oculis cerni possunt. quare istud qui dicunt, nugantur et peccant. si autem astra essent et inde ab omni tempore caderent, coelum non foret astris distinctum. itaque neque astra, neque mali spiritus, sed cometae sunt. cometae enim hoc modo nascuntur. venti supra terram et per aerem flantes tenuissimam terrae materiem ad ignem caele-

μων, ἐκκεχυμένων λαυροειδῶς, ὡς ὑπὸ τοῦ πυρός τοῦ ἀνωθεν κατακαϊόμενος ὁ ἄνεμος σὺν τῇ ὕλῃ λαυροειδῆς γίνεται· καὶ οὕτω γίνονται οἱ κομηταί. καὶ εἰ ἅμα τῷ κρύει ἐκπέση ὁ πεκυρακτωμένος ἄνεμος, γίνεται πάλιν ἀγλῦς καὶ σμίγεται τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ ἀέρι. 5

9. Ἡ ἀστραπή οὐκ ἐν ἑτέρῳ τρόπῳ γίνεται εἰ μὴ συναλλαττομένων τῶν ἀνέμων, καὶ τῶν νεφελῶν συγκρουομένων, ὡς βιαζομένων ὑπὸ τῶν ἀνέμων, γίνεται κτύπος, ἐν δὲ τῷ κτύπῳ συγκέχεται τὸ πῦρ παρὰ τοῦ οὐρανοῦ πυρός. πρότερα δὲ ἢ βροντὴ τῆς ἀστραπῆς γίνεται· ἡμεῖς δὲ ὀξυτέραν 10 ἔχοντες τὴν ὕρασιν διὰ τοῦτο πρόωτον θεωροῦμεν τὴν ἀστραπήν, μετὰ δὲ ταῦτα ἀκούομεν τὴν βροντὴν, διότι βραδυτέραν τὴν ἀκοὴν ἔχαμεν. βλέπε· ἐν παραδείγματι ἀποδείξω σοι. ἀπέχοντός σου τινος πόρρωθεν κόπτοντος ξύλα, βλέπεις αὐτοῦ τὴν ἀξίνην συγκρουομένην, καὶ οὕτω μετὰ μικρὸν τὸν 15 κτύπον ἀκούεις.

85 10. Ἄνωθεν πρὸς τὸν αἰθέρα ἠπλωμένον ὑπάρχει τὸ πῦρ ἐν ὅλῳ τῷ προσώπῳ τοῦ οὐρανοῦ· αὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὸ τέταρτον στοιχείον, καὶ ἰσομερεῖ τῶν ἑτέρων τριῶν, ὡς μὴ ἰσαζομένων ὁ κόσμος ἀπώλετο ἄν· οἶδε γὰρ ὁ δημιουργὸς 20 πῶς παρεσκεύασεν αὐτά.

11. Ὁ μὲν κεραυνὸς οὕτω γίνεται. συγκρουομένων τῶν

1. ἐκκεχυμένοι P 4. μίγνεται P 6. 9] περὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν. 6. συναπτομένων P 17. 10] περὶ τοῦ ἐν αἰθέρει πυρός P, περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἀστραπή M 19. τοῖς ἑτέροις τριῶν, ὧν μὴ τατιομένων P 22. 11] περὶ κεραυνοῦ P

stem auferunt, nec descendit ea materies ventorum vi avecta, nisi dum silent venti. tum excidunt ventis materie repletis et in speciem folii laurei effusis; quippe igne superiore inflammatus ventus cum materie formam talis folii induit. sic igitur cometae nascuntur. si in frigus ventus ignitus incidit, rursus obscurus fit et miscetur cum sui simili aere.

9. Fulgur hoc modo fit, ut luctantibus ventis, et nebulis ventorum vi collisis, fragor oriatur, fragore autem ignis avellatur a coelesti igne. tonitru autem prius fulgure fit; sed quoniam visum acriorum habemus, prius fulgur videmus, deinde audimus tonitru, quia auditus lentior est. en tibi eius rei documentum. si quis procul a te ligna caedit, vides asciam immissam, paulo post demum sonitum audis.

10. Sursum per aethera dispersus est ignis toto spatio coeli. id enim quartum elementum est, ceteris tribus aequabile. nam si aequalia non essent, periret mundus. at enim novit rerum auctor, quomodo ea constituerit.

11. Fulmen hoc modo fit. nebulis collisis, fragor, ut ante dixi,

νεφελῶν γίνεται, ὡπερ προείπομεν, κτύπος, καὶ μετὰ τὸν κτύπον γίνεται πῦρ. τὸ δὲ πῦρ ἐκεῖνο ἐν τύχῃ καὶ συνουσίᾳ μετὰ κομήτου, οὐ χλιαίνει ὡς οἱ κομήται, ἀλλὰ ἐπὶ γῆς ἐπιεσέρχεται καὶ φθείρει· θανατοῦ καὶ ἀπειλοῦ, ἀλλ' οὐ καίει, ὡς λέγουσι τινες. καὶ οὕτως γίνεται ὁ κεραυνός, ὅνπερ ἡμεῖς λέγομεν ἀρκόν.

12. Περὶ δὲ σεισμῶ ἕκουσον, καὶ ὅσον κατὰ δύνάμιν δηλώσω ὑμῖν, ὅτι μετὰ καθαρᾶς ἀποδείξεως τοῦτο τὸ τοῦ Θεοῦ μέγα μυστήριον ἀποδείξει οὐ δύνάμει, ὅτι τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων καὶ προνοίας αὐτοῦ καὶ βάρους καὶ ὕψους τῆς αὐτοῦ σοφίας ἐξιχνιάσαι ἀνθρωπίνῃ οὐ δύναται γλῶσσα, ἀλλ' οὐδὲ γνώσει ἐν' αὐτὰ συνιεῖ, οὐδ' αὐτὸς ὁ θαυμάσιος Παῦλος ἰσχύει ἐξιχνιᾶν τὰς ὁδοὺς κυρίου· ἀλλ' ὡς εὐσπλαγχνος ὢν οἰκτιρῶν καὶ πολυέλεος καὶ ἅπασαν σοφίαν καὶ σύνεσιν φι-
15 λανθρώπως τῷ τοῦ αὐτοῦ ἐχαρίσατο πλάσματι, οὕτω γνωρίζει ἡμῖν ὅτι πᾶσα κτίσις κινεῖται, ὡς προείπομεν, ὑπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ὧν τὰ μὲν δύο εἰσὶν εὐφερῆ, ὡς ἐλαφρώτερα κουφιζόμενα ἐν τῷ αἰθέρι· ἀλλ' οὔτε ἄνωθεν ἐκλείπουσιν οὔτε κάτωθεν· ἀλλ' ὅπου οὐκ εἰσιν οὐδὲ ἴστανται, οὐχ,
20 ὡς λέγουσιν, οὐ φθάνουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν δυνάμει αὐτῶν ἐνεργοῦσιν. ἐν δὲ τῷ οὐρανῷ οὐκ ἔστι γῆ· ἀλλ' ὁ κονιορτός αὐτῆς λαυροειδής γίνεται σὺν τῷ ἄερι, καὶ ἐκχεῖται πεπυρακτωμένος, καὶ ἐμφανῆς τῷ κόσμῳ τῆ κάτω φαίνεται. ἐν δὲ τῇ γῇ οὐκ ἔστι πῦρ· ἀλλὰ τοῦ πυρός αἱ δυνάμεις πολλάκις ἐπὶ γῆς ἐνε-

3. φαίνει P 7. 12] περὶ τοῦ σεισμοῦ M et omissio τοῦ P
21. δὲ] γε? an μὲν γάρ? 23. γίνεται P

et post eum fragorem ignis efficitur. qui ignis cum cometa iunctus, non calefacit, sicut cometae, sed in terram delatus evertit: occidit ac deiecit, nec urit tamen, ut nonnulli dicunt. sic fulmen fit, quod vulgo ἀρκόν appellamus.

12. De motibus terrae iam audi, quos pro viribus explicare conabor, quandoquidem perfecta declaratione magnum hoc mysterium dei explanare nequeo, quoniam iudiciorum, providentiae et sapientiae divinae altitudinem nec lingua humana eloqui nec mens perspicere potest, adeo ut ipse divus Paulus vias domini investigare se non posse fateatur. sed quum pro benevolentia et misericordia sua omnem sapientiam et cognitionem benigne impertiverit creaturae suae, tum edocet nos, totum mundum, ut diximus, quatuor elementis contineri, quorum duo leviora sunt et versus coelum sublimia, at tamen nec supra nec infra plane deficient; nec ubi constituta non sunt, eo non perveniunt, sed ibi quoque vim suam exercent. in coelo

γοῦσιν. οὕτως οὐδὲ ἐν τῷ οὐρανῷ ὕδωρ, ἀλλὰ καὶ αἱ νεφέλαι αὐτὸ πρὸς οὐρανοὺς ἀνάγουσι. γέγραπται γὰρ ὅτι καὶ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ὕδωρ ὑπάρχει· ἄλλο γὰρ τὸ ὑπερκόσμιον καὶ ἄλλο τὸ ἐν κόσμῳ φαινόμενον. τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀῆρ ἰσχυρόν ἐστι στοιχεῖον, καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἐνεργεῖ 5
πολλάκις καὶ σημεῖα καὶ τέρατα ποιεῖ. ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς ἀνάγει νεφέλας σὺν ὕδατι πρὸς οὐρανοὺς, ἀστραπὰς ποιεῖ, βροντὰς τραυοτάτας καὶ φοβεράς ὥστε καὶ οἱ οὐρανοὶ σείονται καὶ ἡγοῦσι· καὶ τῷ πυρὶ συγνεοῦνται καὶ κεραυνοὺς ποιεῖ διὰ πυρός. καὶ πάντας ὁ ἀῆρ ἐκθροεῖ καὶ ταραττεῖ· τὴν 10
θάλασσαν μετατιθεῖ καὶ ἐκ βυθοῦ ἀμετρήτου συνταραττεῖ, καὶ πάντα κυμαίνει ἐν ἐξουσίᾳ πολλῇ· περικύκλοι τὴν γῆν· αὐτὸ γὰρ τὸ στοιχεῖον ἰσχυρότερον πάντως καὶ πολεμικὸν ὑπάρχει. διὰ τοῦτο καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὁ σεισμὸς γίνεται καὶ πᾶσα ἡ κτίσις κινεῖται· ἢ γὰρ γῆ, ὡς εἴρηται, οὐ βαστάζει 15
ταὶ ὑπὸ οὐδενός.

13. Ὁ μὲν ἀῆρ πρωτόκτιστον πάντων ὑπάρχει στοιχεῖον, ὡς ὑπὸ δὲ τοῦ ἀέρος τὸ ὕδωρ γεννᾶται· καὶ οὕτως ἀέρος ἐξερχομένου ἐκ τοῦ στόματός σου καὶ ὑποκλίπτοντος εἰς τὴν σὴν 20
πολιὰν γίνεται δροσία, ὡς ὑπὸ τεσσάρων στοιχείων καὶ ὁ ἀν-
θρώπος συνηρμοσμένος ὑπάρχει καὶ πᾶσα ἡ κτίσις. τὸ δὲ ὕδωρ χοῦν ἀποτελεῖ. εἰ βούλη, τοῦτο ὄψη ἀληθῶς. λάβε

8. φοβερωτάτας P
περὶ στοιχείων M

17. 13] περὶ τῶν τετάρων στοιχείων P,

non est terra: sed pulvis speciem folii laurei cum aere induit et ignitus effunditur et ex inferiore terra conspicitur. in terra non est ignis: sed vis ignis saepe in terra efficax est. ita nec aqua in coelo est, sed tamen nebulis eo attollitur. quod enim in sacris literis est, etiam supra coela aquam esse, alia est supra mundam, alia in mundo aqua. similiter aer validum elementum est, et tum supra tum infra vim suam exercet ac signa et prodigia efficit. ex extrema terra nebulas cum aqua in coelum attollit, fulgura excitat et tonitrua acerrima et terribilla, ita ut etiam coela contremant et personent, atque, igni iunctus, fulmina efficit. ita aer omnes homines terret et turbat, mare ciet et ex altitudine immensa concitat, cuncta agit vi ingenti, terram circumdat. adeo id elementum validum et vehementer est. ex hoc igitur motus terrae oriuntur, quibus universa natura concutitur. terra enim, ut dictum est, a nemine portatur.

13. Aer primus ex elementis conditus est, ex aere autem aqua nata. ita aere ex ore tuo exeunte et adhaerente barbae, ros nascitur, quoniam e quatuor elementis etiam homo cum universa natura compositus est. aqua limum efficit: quod, si velis, ita experiere. collige aquam puram urna vitrea, et emitte eam, donec deficiat, at-

ὔδωρ ἀπὸ βροχῆς καθαρόν ἐν ὑελίῳ ὑδρίῳ, καὶ ἄφες αὐτὸ τὸ ὔδωρ ἕως οὗ ἐκλείπῃ, καὶ εὐρεῖς χοῦν, ὡς εἴπομεν. ὁ δὲ χοῦς γεννᾷ λίθον καὶ σίδηρον καὶ πῦρ ἀποτελεῖ.

Ἐγκαῦθα εἰπόντες τὴν τῶν στοιχείων καὶ ἄλλων τινῶν 5 διήγησιν ἐν συνοψεί, τὰ νῦν τὰ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας αὐθις ἀψώμεθα.

14. Τῷ αὐτῷ δὴ φθινοπώρῳ, τοῦ 593᾽ ἔτους δη-
λονότι, τελείως ἐπανάστησαν οἱ τῆς Πελοποννήσου Ἀλβανίται
κατὰ τῶν δεσποτῶν καὶ αὐθέντων αὐτῶν, καὶ τὸν Καντακου-
10 ζηνὸν Μανουὴλ δεσπότην τάχα πεποιθήκασιν, περὶ οὗ οὐκ εἶδα
τί εἶπεῖν, πόθεν καὶ διὰ τί οὕτως ἐπεχειρίσθη. τῷ δὲ Δε-
κεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐλθόντος πάλιν τοῦ Ἀμάρη υἱοῦ
τοῦ Τουραχάνη μετὰ στρατοπέδου εἰς βοήθειαν τῶν δεσπο-
τῶν αἰτήσῃ αὐτῶν, καὶ μικρὸν τι κακώσαντος τοὺς Ἀλ-
15 βανίτας, καὶ τὸν αἰχμάλωτον αὐτοῦ ἀδελφὸν χάριν λα-
βῶν ἐπανάστρεψεν. ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ μηνὶ ἀνείλεν αὐ-
τοχειρίῳ τὸν φίλτατόν μου υἱὸν Ἰωάννην ὁ ἀσεβέστατος
καὶ ἀπηνέστατος ἀμηρᾶς, ὃς δῆθεν ἐβούλετο τὴν ἀθέμειον
σοδομίαν προᾶξαι κατὰ τοῦ παιδὸς χρόνων ὄντος δεκατεσσά-
20 ρων καὶ μηνῶν ὀκτώ παρὰ ἡμέραν μίαν· κατὰ δὲ φρόνησιν
καὶ ἡλικίαν ὡσὰν πλειόνων ἐτῶν ἦν. οἱ μοι τῷ δυστυχεῖ καὶ
ἀθλίῳ γενέτῃ! τῷ αὐτῷ δὲ Δεκεμβρίῳ ἀπῆλθον κίχῳ εἰς τὸ
Λεοντάριον καὶ τὸν δεσπότην κύρ Θωμᾶν τὸν πορφυρογέννη-
τον προσεκύνησα· καὶ εἰς τὴν δουλοσύνην αὐτοῦ προσεδέ-

10. τάχα om P 22. γενέτῃ] τί γένηται P

que invenies limum, ut diximus. limus autem lapidem gignit et fer-
rum atque ignem creat.

In conspectu posita elementorum et aliarum quarundam rerum
natura, redeat iam, unde digressa est, narratio.

14. Eodem autumno, anni 6962, Albanitae Peloponnesii adver-
sus despotas et principes suos manifestam moverunt seditionem et
Manuelem Cantacuzenum despotam crearunt, de quo non habeo
dicere, unde et cur id egerit. Decembri eiusdem anni Amares, Tu-
rachanis filius, despotarum rogatu cum exercitu ad eos adjuvandos
advenit: qui tamen, postquam admodum leviter afflixit Albanitas,
captivum fratrem praemii loco adeptus, reversus est. quo tempore
et mense impiissimus et immanissimus ameras dilectissimum mihi
filium Iohannem sua manu iugulavit, quum turpiter eo abuti vellet,
annos quatuordecim et menses ad unum diem octo nato, sed ad pru-
dentiam longe maiori. vae mihi misero et infelici patri! eodem
Decembri ego Leontarium profectus despotam Thomam porphyrogeni-
tum salutavi, qui in servitium sui me recepit et Certezam oppidulum

ξυτό με, καὶ τὸ χωρίον τὴν Κερτεζήν εὐηργέτησέ μοι ἀργυροβούλλῃ. καὶ πρὸς τοὺς δεσπότας Σερβίας τὸν συμπευθερὸν καὶ γαμβρὸν αὐτοῦ ἠτοίμασεν ἀπελθεῖν με τῷ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους διὰ πολλὰς καὶ ἀναγκαίας δουλείας ὀφελίμους ἀνά τούτων. καὶ ἔτοιμασθεὶς παρεγενόμην εἰς Μοθώνην, ἵνα διὰ 5 πλευσίμου ἐκεῖθεν ἀπέλθω εἰς Ἐπίδουρον τῆς Ἰλλυρίας κακεῖθεν εἰς τὴν Σερβίαν· καὶ ἐξεκόπην τῆς ὁδοῦ διὰ τὴν γενομένην σίγγχυσιν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἕνεκεν τῆς φυγῆς τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ δεσπότου κύρ Θωμᾶ, υἱοῦ Κεντηρίωνος τοῦ πριγκίπου, ἀπὸ τῆς τοῦ Χλουμουτζίου φυλακῆς. ἐν τῷδε 10 τῷ τοῦ καιροῦ διαλήμματι ὁ ἀμηρᾶς ἀπῆλθεν κατὰ τῆς Σερβίας, καὶ τὸ Ὀμόβρυδον παρέλαβεν. καὶ ἀπῆλθον ἐγὼ διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Πάτραν, κακεῖθεν διὰ τῆς Βοστίτζας διελθὼν πέραν εἰς Αἰτωλίαν, καὶ τῇ πρώτῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 5 ἔξ' ἔτους ἔφθασα εἰς τὴν Αἴνον, ἵνα καιρὸν τινα ἐκέισε 15 διαβιβύσω ἀποκρύφως, ἕως οὗ ὁ ἀμηρᾶς διὰ τοῦ τῆς Σοφίας μέρους ἐπαναστρέψῃ εἰς Ἀνδριανούπολιν, καὶ ἐλεύσωμαι καγὼ, ἵνα τοὺς οἰκείους μου αἰχμαλωτισθέντας ἐξαγοράσω. καὶ ἐλθόντος τοῦ ἀμηρᾶ ἐν τῇ Ἀνδριανουπόλει παρεγενόμην καγὼ ἐκεῖσε, καὶ παρὰ τοῦ πρώτου ἱπποκόμου τοῦ ἀμηρᾶ τοῦνομα 20 Ἴμπραϊμ τζελεπῆ ἐξηγόρασα τὴν ἐμὴν σύνευνον, οὐκ αὐτὴν μόνην ἀλλὰ καὶ τὴν μετ' αὐτῆς Χρυσοβεργίαν, καὶ ἐν τῇ Πάτρῳ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ μετ' αὐτῶν ἐπανέστρεψα, πολλὰ 86 κακοπαθήσας καὶ καταναλώσας ἐν τῇδε τῇ ἀποδημίᾳ. καὶ ὅτε

1. κέρκεραν P	5. αὐτῶν P	11. διαστήματι P	12. τὸν P
16. ἀπὸ τοῦ τῆς	σερβίας πολέμου P		17. ἀπελεύσομαι P
21. μπραι M	23. ἔφθασα P		

cum bulla aurea mihi donavit. idem me itineri ad despotas Serviae, affines suos, multis, idoneis et necessariis de causis vere eiusdem anni faciendo destinavit. paratus ad iter Mothonen veni, navigio inde Epidaurum Illyricam et in Serviam profecturus. sed impeditus sum tumultu in Peloponneso inde exorto, quod frater uxoris Thomae despota, filius Centerionis principis, Chlolutza e custodia aufugerat. eodem tempore ameras in Serviam profectus Homobrydum cepit. ego per mare Patram, atque inde trans Bostitzam in Aetoliam profectus, primo die Septembris anni 63 Aenum veni, ut laterem ibi aliquantisper, donec ameras per Sophiam regionem Adrianopolim redisset et ego eodem abirem ad familiares captivos redimendos. quum ameras Adrianopolim advenisset, aſui et ego, et a primario praefecto stabuli amerae, Ibrahim tzelepe, coniugem et eius comitem Chrysoberginam redemi, et mense Februario cum iisdem Patram reverti, mul-

ἐγὼ εἰς Ἀνδριανούπολιν διέτριβον, τῷ Ὀκτωβρίῳ δὴ μηνὶ ἦλ-
 θεν ὁ Τουραχάνης μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ πολλῶν στρατο-
 πέδων εἰς βοήθειαν τῶν ἀυθέντων καὶ δεσποτῶν, καὶ τοὺς
 Ἀλβανίτας παντελῶς ἐδούλωσεν τοὺς ποτε ἀφηνιάσαντας, καὶ
 5 τὸν ψευδοδεσπότην αὐτῶν ἐδίωξεν. ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ τῇ
 β' Ἰανουαρίου μηνὸς ἐγεννήθη τῷ δεσπότη κῦρ Θωμᾶ ὁ κῦρ
 Μανουῆλ ὁ Παλαιολόγος. καὶ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τοῦ 5934
 ἔτους ἀπέθανε Θάμαρ ἡ καλὴ μου θυγάτηρ, αἰχμάλωτος οὖσα
 ἐν τῷ τοῦ ἀμηνῶ σερραγίῳ λοιμῶδει νόσῳ, οὖσα ἑτῶν ἰδ'
 10 καὶ μηνῶν πέντε. ἦν ποτε διὰ προστάγματος τοῦ αἰοιδίμου
 βασιλέως κῦρ Κωνσταντίνου τοῦ αὐθέντου μου ἐδεδώκειν εἰς
 σύννευον τῷ κληρονόμῳ καὶ αὐθέντῃ τῆς Αἴνου καὶ τῆς Ἰθώ-
 μης καὶ τῶν περὶ αὐτήν, ὡς προέφην ἐν τοῖς πρώην βιβλίοις.
 ἔγωγε ὁ ἀθλιος οὐκ οἶδα τὸν τούτης θάνατον. οἱ μοι, οἱ
 15 μοι, τῷ ἀθλίῳ γενέτη! καὶ τῇ κ' τοῦ Ὀκτωβρίου ἀπεστάλην
 πρέσβυς πρὸς τὴν τῶν Ἐνετῶν ἀριστοκρατίαν, δουκὸς ὄντος ἔτι
 αὐτοῦ τοῦ Φραγκίσκου Φούσκαρι. ὑφ' ὧν εὐηργετήθη καὶ
 ἐτιμηθῆν διὰ χρημάτων τε καὶ γραμμμάτων. καὶ τῇ 5' τοῦ
 Ἀπριλλίου ἐπανέστρεψα εἰς τὴν Πάτραν, Θεοῦ καὶ μόνου βοη-
 20 θείᾳ ἀλύξαμεν τὸ τῆς θαλάσσης κακόν, ὅπερ καθ' ὄδον ἡμᾶς
 εὔρε. τῷ δὲ Ἰουνίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβεν ὁ ἀμηνῶς
 τὴν Ἀθηνῶν πόλιν. καὶ τῷ Ἰουλίῳ ἀπελθόντος τοῦ ἀμηνῶ
 εἰς Ἀλβανίαν σχεδὸν ἐάλω τὸ πλεόν μέρος αὐτῆς. τέλος κα-

4. ἐδούλωσαν P

5. ἐδίωξαν P

9. ἑτῶν ὑπάρχουσα P

13. πρώτοις P

14. εἶδα?

ταύτης P

tis in eo itinere miseriis exantlatis magnoque sumtu facto. quo tem-
 pore autem Adrianopoli commorabar, mense Octobri, Turachanes cum
 filiis magnisque copiis ad auxilium despotarum et principum advenit,
 et rebelles Albanitas penitus coercuit et falsum despotam eorum su-
 gavit. eodem anno, mensis Ianuarii die secundo, Thomae despotae
 filius natus est Manuel Palaeologus. mense Septembri anni 6934
 Thamar, filia mea pulcherrima, in serragio amerae captiva, morbo pe-
 stifero mortua est, annos quatuordecim et menses quinque nata: quam
 quondam iussu venerandi imperatoris, domini mei Constantini, heredi
 et principi Aeni, Ithomes et locorum adiacentium desponderam, sicut
 supra a me explicatum est. ego miser ignorabam mortem eius. heu
 me infelicem parentem! die 25 Octobris legatus missus sum ad se-
 natum Venetorum, duce etiamtum eodem illo Francisco Fuscaro: a
 quibus auctus et ornatus sum pecuniis ac literis. die 6 Aprilis Pa-
 tram redii, solius dei auxilio salvus e periculo maris, in quod in iti-
 nere deveneram. Iunio eiusdem anni ameras urbem Athenas cepit;
 atque Iulio mense in Albaniam profectus, non multum abfuit, quia

κῶς ἀπεδιώχθη παρὰ τῶν ἐλθόντων εἰς βοήθειαν, τοῦ Ἰάγκου
 δηλονότι καὶ Καπιστρανοῦ καὶ ἑτέρων ἐξοχωτάτων ἀνδρῶν·
 ὃς ἠτήθεις φεύγων ᾤχετο, καὶ ὁ χρήσιμος ἐκεῖνος μπεηλέρ-
 μπεης Τουραχάνης ἀπέθανεν.

15. Καὶ τῷ 535^e ἔτει ὁ τοῦ τῆς Οὐγγρίας στρατοπέ-5
 δου ἄρχων καὶ κυβερνήτης Ἰάγκος ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ δὴ καὶ
 ὁ Καπιστρανός, ἔτι δὲ καὶ ὁ τῆς Σερβίας ἄρχων καὶ δεσπό-
 τῆς κύρ Γεώργιος ὁ Βουῦλκος ἐτελεύτησε. καὶ Μαίῳ β' τοῦ
 αὐτοῦ ἔτους καὶ ἡ βασίλισσα ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπέθανεν· ἐν ἧ
 σχεδὸν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ διέβη πρὸς τὸν ἀμηνᾶν ἡ θυγάτηρ¹⁰
 αὐτῆς εἰς ἀμήρισσαν μετὰ τοῦ τυφλοῦ τοῦ πρώτου αὐτῆς
 ἀδελφοῦ καὶ τοῦ θείου αὐτῆς Θωμᾶ τοῦ Καντακουζηνοῦ,
 ἄρασα μεθ' ἑαυτῆς ἅπαντα τὸν βίον ἦτοι περιουσίαν καὶ
 ὑπαρξιν κινητὴν, φοβούμενοι διὰ τὸν βίον τῆς μητρὸς τὸν
 ἀδελφόν καὶ τὴν νύμφην αὐτῶν. καὶ τῷ ἔτει 535^e μηνὶ Νοεμ-¹⁵
 βρίῳ ἀπέθανε καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης Λαζαρος, καὶ ὁ ἀμηνᾶς
 Μεμέτην τὸν αὐτοῦ μπεηλέρμπεην ἐδιόρισεν ἵνα, εἰ δύνατον ἦν,
 μετ' εἰρήνης τὸ Σμεντόροβον καὶ πᾶσαν δὴ τὴν Σερβίαν μετ'
 εἰρήνης λάβῃ καὶ ἄλλον ἀντ' αὐτῶν δώσῃ τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς
 τέκνοις αὐτοῦ δὴ τοῦ Λαζάρου· ὅπερ καὶ οὐ κατώρθωσε τότε,²⁰
 εἰ μὴ μόνον τὸ Περιστερίν παρελάβε προδοσίᾳ. μετὰ δέ τινα
 καιρὸν καὶ τὸ Σμεντόροβον καὶ τὸν ἄλλον τόπον. καὶ τῇ βα-

2. καπεστιανοῦ P
 3. καπεστιανός P
 4. πλείστειλεν P
 5. περιστερι P

4. Τουραχάνης add Alterus

7. καπε-
 17. μεμετίης P
 21.

15. τῷ αὐτῷ ἔτει 535^e P

18. δεντόροβον P, et mox σμοντόροβον.

maiolem partem huius quoque terrae in potestatem redigeret; sed
 postremo ab iis, qui auxilio venerant, Ianco, Capistrano et aliis vi-
 ris praestantissimis victus recessit. sub idem tempus egregius ille be-
 glerbegus Turachanes in vivis esse desiit.

15. Anno 6965 Hungarorum dux et princeps Iancus mortuus est;
 imo etiam Capistranus et Serviae princeps et despota, Georgius Bulcus.
 Maii mensis die secundo anni eiusdem etiam regina, uxor eius, obiit:
 quo ferme ipso die et hora ad ameram et amerissam se contulit filia
 eius cum caeco fratre nato maximo et Thoma Cantacuzeno avunculo,
 ablatis secum omnibus facultatibus sive rebus mobilibus. anno 6966,
 mense Novembri, ipse Lazarus despota mortuus est, et ameras Me-
 hemeti, beglerbego suo, mandavit, ut, si fieri posset, pactione sibi
 compararet Smentorobum et totam Serviam, et alia pro his uxori et
 liberis Lazari daret: cuius voti tum non compos factus est, sed so-
 lum Peristerium proditione obtinuit; aliquanto post tamen etiam Smen-

σιλίση ἔδωκε τάχα τινὰ κάστρα, ἕπερ δ ἀμηνῶς ἐν τῇ Μπό-
 σνα κέκτητο. Μαῖψ δὲ ἐ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ ἀμηνῶς παρα-
 γέγονεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ εἰς τὴν Κόρινθον καταλεί-
 ψας στρατὸν περιεκύκλωσεν αὐτὴν πολιορκῶν· αὐτὸς δὲ ἐλ-
 5 θῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τόπου καὶ πάντα τὰ ἐκεῖσε τὰ μὲν ἡχ-
 μαλώτευσεν τὰ δὲ ἠφάνισεν καὶ ἐνέπηρσεν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν
 Ἄκωβαν, τὸν Ἄστων καὶ τὰ Πενταχυρία. κἀκεῖθεν ἐξελθὼν B
 κατὰ τοῦ Μοχλίου ἐπέδραμεν, καὶ ὁ τότε ἐκεῖσε ἡγεμονεύων
 ἔδωκεν αὐτὸ μετ' εἰρήνης τῷ ἀμηνῶ, ὁ καλοκαγαθὸς Ἀσάνης
 10 Δημήτριος. καὶ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους κἀκεῖθεν
 πάλιν ἐπιστρέψας ὁ ἀμηνῶς εἰς Κόρινθον ἔπεσεν, ἣν δὴ καὶ
 δεδώκασιν αὐτῷ οἱ γενναῖοι ἄρχοντες ἄνευ ἀντιλογίας τινός,
 ὁ Ἀσάνης Ματθαῖος λέγω, ὁ γυναικάδελφος τοῦ δεσπότου
 κῦρ Δημητρίου, υἱὸς δὲ Παύλου τοῦ Ἀσάνη, τὸ παλαιὸν καὶ
 15 νέον κακόν, καὶ ὁ Λουκάνης Νικηφόρος. γέγονε δὲ τοῦτο
 ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ τῇ ε'. ὧν ὁ μὲν εἰς ἡγεμονεύειν ἐν αὐτῇ,
 ὡς μὴ ὄφειλεν, ὁ δὲ Ἀσάνης ἦν ἀπεσταλμένος σπουδῇ παρὰ
 τοῦ δεσπότου ἐν αὐτῇ, ὅπως χρηστοτέρως φυλάξῃ τὴν πόλιν·
 κἀκεῖνος δὲ συντομωτέρως παρέδωκεν αὐτὴν. καὶ οὐκ οὔδα-
 20 σιν ὅτι εἰ καὶ τὴν Κόρινθον ἔδωσαν, δῆλόν ἐστι κατὰ τὰ
 πράγματα ὅτι ὡσπερ κεφαλὴ ἐν τῷ σώματι, τοιουτοτρόπως
 καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἦδε ἡ πόλις εἶχε. τάχα καὶ ὀρκο-
 μοτικὰ εἰρήνης πεποιήμασι μετὰ καταστάσεως, ὅτι καὶ ὁ δε-

1. τὰ χαιτὰ κάστρα P 7. πεντεχειρία P 8.
 Ἀμυκλίου P 22. ἔχει P

torobum et locum alium. reginae castella quaedam data sunt, quae ameras in Bosna habebat. Maii die 15 eiusdem anni ameras in Pe-
 loponnesum venit, et Corinthum, exercitu relicto, oppugnari iussit,
 ipse, per mediam terram procedens, cuncta aut in servitutem redegit
 aut delevit et combussit, in primis Acobam, Aetum et Pentachyria.
 inde progressus Mochlium incursum, quam urbem pacifice illi tradidit
 eius tum praefectus optimus Demetrius Asanes. Iulio mense inde re-
 versus Corinthum adortus est, quam haud cunctanter ei dederunt du-
 ces fortissimi, Matthaeus Asanes, frater uxoris Demetrii despotae,
 filius Pauli Asanis, quod vetus et recens malum fuit, et Nicephorus
 Lucanus, mensis Augusti die sexto, quorum alter utinam ne admini-
 strasset urbem, quam administrabat, alter, Asanes, dedita opera a
 despota missus ad diligentius eam tuendam, etiam citius eam tradi-
 dit. adeo nesciebant, quum Corinthum traderent, urbem se tradere,
 quae, si rem aestimare velis, in Peloponneso id esset, quod caput in
 corpore est. mox etiam pactionem cum sacramento fecerunt, ut Tho-
 mas despota Patram cum locis adiacentibus traderet; praeterea Cala-

σπότης δ κύρ Θωμᾶς τὴν Πάτραν δώσῃ μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ τὰ Καλάβρυτα καὶ ἀπλοῶς πάντα ὅσα ὁ μακαρίτης βασιλεὺς Κωνσταντῖνος δεσπότης ὦν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ εἶχεν. ἄπερ δὴ ὡς ἤκουσεν ὁ δεσπότης κύρ Θωμᾶς ὁ αὐθέντης καὶ κύριος αὐτῶν ἐν τῇ Μαντινεῖᾳ διαβιβάζων⁵ πανοικί, ἐλθὼν εἰς τὰ περὶ τὴν Τρύπην βουνά, ἔνθα δὴ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἦν, καὶ οἱ ῥηθέντες καταστάται τῶν τοιούτων ἀξιωμαίων ἔργων ἦλθον· καὶ ἄνευ συμβουλῆς ἢ ἀντιρρήσεως, μὴ ποιήσας ἀναβολὴν οὐδεμίαν, ἀπέστειλε τὸν αὐτοῦ μέγαν πριμικήριον τὸν Λάζαρον, καὶ πάντα τὰ ῥηθέντα ἄστυα¹⁰ τῷ ἀμηνῶ παρέδωκεν ὡς λάχανα κήπου. τῇ δ' αὐτῇ σχεδὸν ἡμέρᾳ ἐπεὶ ὁ ἀμηνῶς ἦν ἀναγκαζόμενος ἐξελεθεῖν τῆς Πελοποννήσου διὰ τινὰ αἰτίαν, καταλείψας Ἀμάρην τὸν τοῦ Τουραχάνη υἱόν, ἵνα αὐτὰ λάβῃ ἀντὶ τοῦ ἀμηνῶ, ὁ δ' ἐκεῖθεν διέβη.¹⁵

16. Τῷ δ' Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ 595ζ ἔτους ὁ ἀμηνῶς ἀποστείλας πρέσβυν πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Δημήτριον ἤπει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα, ἣν ἔσχεν ἐκ τῆς αὐτοῦ συζύγου τῆς τοῦ Παύλου τοῦ Ἀσάνη θυγατρὸς, τοῦ πατρὸς Ματθαίου· εἰ δ' οὐ, μάχῃ ἀνὰ αὐτῶν ἔσεται. ὁ δὲ περὶ²⁰ τούτου τοῦ συνοικεσίου πρέσβυς ἐλθὼν καὶ πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Θωμᾶν εἰς τὴν Πόντικον εἰρισκόμενον τοὺς ὄρκους τῆς ἀγάπης ἀπετέλεσε, καὶ τὰ μὴ φθάσαντα ἄστυα δοθῆναι τῷ αὐθέντῃ αὐτοῦ ἔσχε κατὰ τὰς συμφωνίας, ὡς εἰρήκαμεν,

18. εἶχεν P

20. δέ, omisso οὐ, P

bryta, et omnino cuncta, quae beatæ memoriæ imperator Constantinus despota, quum is in Peloponneso esset, habuerat. quae ubi audit Thomas despota, eorum dominus et princeps, cum omni familia Mantineae degens, in viciniam Trypes buna, ubi frater eius et isti rerum tam laudabilium auctores erant, concessit, ac sine deliberatione vel reclamatione et minime cunctanter Lazarum, magnum primicerium suum, misit et loca, quae dixi, omnia, tanquam olera horti, amerae tradidit. quum eodem ferme die ameras e Peloponneso discedere causa quadam cogeretur, Amarem, Turachanis filium, qui illa pro se occuparet, reliquit, ipse inde abiit.

16. Octobri mense anni 6967 ameras, legato ad Demetrium despotam misso, huius filiam in matrimonium sibi expetivit, quam is ex Pauli Asanis, patris Matthaëi, filia, uxore legitima, habebat: nisi daret, pro hoste se eum habiturum. de hoc coniugio missus legatus etiam ad Thomam despotam Pontici versantem venit, et, pactione cum eo facta, oppida principi suo nondum donata secundum conventa

καὶ ἀπῆλθε. κατὰ δὲ τὸν Ἰανουάριον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ καλοκαγαθὸς Λουκάνης Νικηφόρος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Πελοποννησιοφθόρος, λογιζόμενος εἶναι τῶν πρώτων καὶ πιστῶν ἀρχόντων τοῦ δεσπότητος κύρ Δημητρίου, καὶ τινες ἄλλοι σὺν 5 αὐτῷ τῶν Ἀλβανιτῶν καὶ Πελοποννησιωτῶν, μὴ λογιζόμενοι ὅτι ἂ ἐπιμελοῦνται πρῶξαι εἰς κακίαν αὐτῶν πρόχειρον ὅκονόμουν, ἐπεισαν τὸν δεσπότην κύρ Θωμᾶν ἵνα μάχην ἐγείρῃ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ ἀμηνῶ ἐπανάστασιν ποιήσῃ, καὶ φάγῃ τοὺς ὄρκους ὡς λάχανα, οὗς πρὸ οὐλίγου 10 μετ' αὐτῶν ἐποίησε. καὶ ὁ ἄλλος ἀγαθὸς ἀνὴρ Ἀσάνης ὁ Ματθαῖος διὰ τὸ πρὸς τὸν ἀμηνῶν εἶναι ἀπεσταλμένος περὶ τοῦ εἰρημένου συνοικεσίου τοῦ ἀνὰ τῆς τούτου ἀνεπιᾶς καὶ τοῦ ἀμηνῶ ταῦτα οὐκ ἐγίνωσκεν. ἐξελθόντος οὖν τοῦ δεσπότητος κύρ Θωμᾶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ 15 αὐτοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας, καὶ ἐνωθέντος μετὰ τῶν ἐργαζομένων κατ' αὐτοῦ ἢ καὶ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ κατ' αὐτῶν, ὡς ὁ λόγος προῖων δηλώσει, παρέλαβον ἀπὸ μὲν τῶν Τούρκων τὰ Καλάβρυτα καὶ μόνον ἐκ τῶν ἀστέων ὧν ἠλπίζον λαβεῖν, ἂ οἱ Τούρκοι κέκτηντο, ἀπὸ δὲ τοῦ δεσπότητος κύρ 20 Δημητρίου ἅπερ αὐτοὶ οἱ ἐργάται τῶν κακῶν ἡγεμόνευον, Καρταίαν λέγω καὶ ἅγιον Γεώργιον, Βορδόνιαν, Καστριτζαν καὶ ἑτερά τινα, ἔν' αὐτῆς ἔχουσιν αὐτὰ οὐχ ὡς πρώην ἐκυβέρονον, ἀλλ' ὡς αὐθένται ἴδιοι. ἐκατέρωθασαν οὖν οὐδὲν ἄλλο οἱ φρόνιμοι καὶ πρακτικοὶ καὶ γενναῖοι ἀρχοντες ἢ μόνον ὅτι

13. ταῦτα om P

21. βορδόνιον καστρίτζι P

acceptit ac discessit. mense Ianuario eiusdem anni eximius ille vir, imo vero pestis Peloponnesi, Nicephorus Lucanes, qui in fidelibus et primis Demetrii despotae proceribus numerabatur, et alii quidam Albanitae et Peloponnesii, ignari, quae molirentur, in suam se perniciem moliri, Thomae despotae suaserunt, ut fratrem bello adoriretur et contra ameram rebellaret, et quae paulo ante fecerat sacramenta, tanquam olera, comederet. ignorabat hoc alter vir egregius, Matthaeus Asanes, de connubio illo inter illius consobrinam et ameram conciliando ad ameram missus. itaque Thomas despota sub initium Februarii eiusdem anni ex Arcadia profectus et coniunctus cum iis, qui ipsius, imo, ut docebunt ea, quae sequuntur, sui studiosi erant, Turcis eripuit Calabryta, solam ex urbibus, quas a Turcis occupatas recuperaturos se esse sperabant, Demetrio despotae autem eas, quibus ipsi malorum auctores praeerant, Caritae-nam, sanctum Georgium, Bordoniam, Castritzam et alia nonnulla, ut illi eas non tanquam administratores, ut ante, sed ut domini recipere-

ἔσχον καὶ αὐτῶν θεὸν τὸν τοῦ παντός ποιητὴν καὶ αὐθέντην τῶν ἐπὶ γῆς ἰσχυρότερον, καὶ οὕτως τὸ σκάνδαλον ἐποίησαν ἀνὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ αὐθεντῶν αὐτῶν, οὐκ ἐνθυμηθέντες οἱ ἄθλιοι τοῦ ἀψευδοῦς λογίου ὅτι πᾶσα βασιλεία διαμερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται, οὔτε τοῦ παροιμιώδους λόγου τοῦ 5 πρὸς τοὺς δύο οὐδ' Ἡρακλῆς, ἀλλ' ἐπανέστησαν καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς. καὶ τούτων οὕτως προβάτων πρῶτον μὲν ὁ θεὸς παρείδεν αὐτούς, καὶ τί ἐπραττον οὐκ ἐγίνωσκον, ἀλλ' ὡς τοὺς λχθῦας τοὺς ἔσω τῆς σαγήνης ὄντας καὶ ἀγνοοῦντας ὅτι πάντες μέλλουσι ἐλκεσθαι εἰς γῆν, ἐν ὅσῳ ἕως τοῦτο γένηται 10 ἀλλήλως διώκονται καὶ ἀλίσκονται καὶ φθείρονται οἱ ἐλάττωτες ὑπὸ τῶν μειζοτέρων, οὕτως καὶ οὔτοι. ὁ μὲν γὰρ δεσπότης κύρ Θεομάς παρέπιπτε καὶ ἐπολιόρκει τὰ τοῦ αὐταδέλφου ἄσπεα καὶ χώρας, Ζαρνάταν λέγω καὶ τὰ ἕτερα τῆς ἐπιτροπικῆς τοῦ Μελισσηνοῦ, τὴν Καλαμάταν καὶ ἄλλα ὅσα εἰς 15 χεῖρας εἶχεν ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ· καὶ συνεργὸν εἶρε πρωτοστράτορα τὸν ἄριστον Φραγκόπουλον Νικόλαον, τὸν Εὐδαίμονα Ἰωάννην, Λεόντα τὸν μεσάζοντα καὶ τὸν σύγγαμβρον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸν περιπόθητον γυναικοθεῖον, τὸν μᾶλλον Κυδωνίδην ἢ Τζαμπλά- 20 κωνα ὀνομαζόμενον. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Δημήτριος πάλιν τὸ Λεοντάρι καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ ἐπολιόρκει καὶ τὴν Ἀκωβαν, ὅς καὶ συνεργούς εἶρε καὶ αὐτὸς Γεώργιον τὸν Παλαιολόγον καὶ

10. ἐν ὅσῳ μέντοι ταύτης ἔσω εἰσι δ. P

rent. nihil igitur aliud prudentes isti, strenui et generosi primores assecuti sunt, nisi ut deum, rerum omnium auctorem et principem iis, qui in terra sunt, potentioorem contra se irritarent; atque inter fratres et dominos suos severunt inimicitias, haud memores miseri oraculi illius indubii "omne regnum secum discordans dilabetur," nec proverbii illius "adversus duos ne Hercules quidem": quin imo etiam tribus obnisi sunt. quae quum ita procederent, primum eos deus neglexit, nec sciebant, quid facerent, sed erant velut pisces in verriculo, qui, se omnes in terram protractum iri nescii, interim invicem se persequuntur, ac minores capti consumuntur a maioribus. quippe Thomas despota incursabat obsidebatque fratris urbes et oppida, Zarnatam et alia loca provinciae Melisseni, Calamatam et reliqua, quae Demetrius in sinu Messeniaco possidebat. adiutores habebat virum optimum Nicolaum Francopulum, protostratorem, Iohannem Eudaeomonem, Leouem vicarium et affinem fratris sui, et carissimum uxoris patrum, Cydoniden potius quam TzAMPLACONEM appellatum. vicissim Demetrius despota Leontarium cum locis vicinis et Acobam ob-

τινα τούτου ἐξάδελφον καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μπούχαλην
 Μανουήλ, οἱ ἐμέσαζον κατὰ τοῦ δεσπότου κύρ Θωμᾶ. καὶ ὁ
 μὲν παρέλαβε τάχα τὴν Ζαρνάταν, ὁ δεσπότης κύρ Θωμᾶς
 λέγω, καὶ τὸ Λευκτρον καὶ τὸ πολὺ τῆς Μανῆς ζυγόν, ἔτι δὲ καὶ
 5 τὴν Καλαμίταν. τοῦ δὲ δεσπότου κύρ Δημητρίου ἐρχομένου
 ἐκβῆναι ἐν τῷ Λεοντάρει, καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
 δραμῶν ἐπρόλαβε καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷδε τῷ ἄστεϊ· καὶ οὕτως
 ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος ἀπέμεινεν ἄπρακτος. τοῦ δὲ Παλαιολόγου
 κύρ Γεωργίου καὶ τῶν Μπουχαλέων φυγόντων μόνων καὶ
 10 ἀπελθόντων σὺν αὐτῷ ἐπαναστρέφοντι εἰς Σπάρτην, ἔτι δὲ καὶ
 τὸ κάκιστον καὶ ἀνωφελέστατον τῶν Ἀλβανιῶν γένος εὐκαιρίαν
 εὐρόντες τῆς ὑπολήψεως καὶ ἀρπακτικῆς καὶ ἀδίκου αὐτῶν γνώ-
 μης ἀρμόδιον, τί οὐκ ἐπραξαν ἢ τί οὐκ ἐεργάσαντο κα-
 κόν; ἀπιστοῦντες γὰρ τρεῖς τοῦ σαββάτου ἐκ τοῦ ἐνὸς αὐθέν-
 15 του πρὸς τὸν ἄλλον ἀπῆρχοντο, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν κόμας ἢ
 ἄστεα κάστρας ἔλεγον κατὰ τὴν αὐτῶν γλώσσαν τὴν βαρβα-
 ρίζουσαν, καὶ ταύτας εἰς κεφαλαίτικα ἀπήτουν, καὶ οὕτως
 ποτὲ μὲν πρὸς τὸν ἓνα τῶν δεσποτῶν ἀπῆρχοντο ποτὲ δὲ πρὸς Β
 τὸν ἕτερον. διὰ μέσου οὖν αὐτῶν παντὶ ἄρα εὐρίσκειτο τῶν
 20 ἀθλίων τάχα Ῥωμαίων τε καὶ ἑτέρων Ἀλβανιῶν καὶ συγγε-
 νῶν καὶ οἰκείων αὐτῶν πολλάκις διήραζον καὶ ἠφάνιζον πάν-
 τα. ἐγένοντο δὲ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ὅτι τίς αὐτὰ οὐ θρη-
 νήσεις; ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι οἱ ἐν Κορίνθῳ καὶ

19. παντὶ ἄρα | πάντες P

23. καὶ Ἀμυκλείῳ P

slidebat: qui et ipse administros invenit Georgium Palaeologum et huius patrualem quandam eiusque generum Manuelem Buchalem, qui contra Thomam despotam ipsius negotium curabant. atque ille quidem, Thomas, inquam, Zarnatam et Leuctrum et maiorem partem regionis Manes, Calamatam insuper cepit; Demetrius despota autem, ad invadendum Leontarium profectus, spe frustratus est, quoniam resciscens id frater eius, praecipiti agmine urbem praeoccupatam intravit. Georgio Palaeologo et Buchalis solis profugis et cum ipso Spartam redeunte profectis, genus hominum nequissimum et perditissimum, Albanitae, occasionem nacti cogitationi suae et rapaci atque iniustae naturae commodam, quid non fecerunt aut quid non designarunt mali? infidi enim ter intra sabbatum ab uno domino ad alterum transibant, atque pro eo, ut vicos aut oppida appellarent, lingua sua barbarea castris dicentes, petebant earum principatus, et ita nunc ad illum, nunc ad alterum se adiungebant despotam. inter hos igitur omne genus miseriarum reperiebatur, inter Romanos, inquam, et Albanitas eorumque cognatos et domesticos, quorum bona omnia diripiebantur et vastabantur. denique talia ac tanta commissa sunt,

ἐν Ἀμύνκῃ καὶ Πάτρᾳ εὐρισκόμενοι, λαβόντες καιρὸν ἐπιτή-
δειον, τοὺς μὲν ἠχμαλώτιζον τοὺς δὲ ἀπέκτεινον, τοὺς
δ' αὐθέντας καὶ τοὺς ἄρχοντας κατεγέλων, βλέποντες καθ'
ἑαυτῶν τὰ ξίφῃ ἀθροῦντας.

Ταύτας δὴ τὰς ἐργασίας ἐννοησάντων ἡμῶν ἐν τῇ Ἀρκα- 5
δίᾳ ὄντων, ἔνθα δὴ καὶ ἐπρύττοντο τὰ ἑαυτῶν συμπεράσμα-
τα, σὺν ἡμῖν ἦν καὶ ὁ τῆς χρηστῆς εἰζῆς καρπὸς Νικόλαος
ὁ Μελισσηνὸς ὁ νέος καὶ ὄρφανός, ὃν ποιεῖ ἔμελλον ὁ δυστυ-
χῆς ἐγὼ γαμβρὸν ποιῆσαι μοι. ὃς ἀναμέσον τῶν δύο αἰθεν-
τῶν καὶ δεσποτῶν κακῶς καὶ αὐτὸς καὶ πικρῶς διέκειτο· ὁ 10
μὲν γὰρ δεσπότης κῦρ Δημήτριος ἐπεμπευ αὐτὸν πρὸς τὸν
δεσπότην κῦρ Θωμᾶν, ὁ δὲ πάλιν ὁμοίως ἐποίει, καὶ οὐκ
ἔπανον εἰς πρὸς τὸν ἕτερον πέμπειν αὐτόν, καὶ οὐκ ἂν τὸ ζῆν
αὐτῷ ἐδίδουν, ἀλλὰ συναλλήλως αὐτοῖς ἐκράτουσαν πάντα ἐκεί-
νου πράγματα, ἃ ἡ ἱστορία προεδήλωσε, τὰ ἐν τῇ Πελοπον- 15
νήσῳ· καὶ μᾶλλον ἢ ζῶν αὐτοῦ ἀναμέσον τῶν τοιοῦτων σκαν-
δάλων ἐκινδύνευεν. ἡμῶν δὲ βλέπόντων τὰς τοιαύτας μεγά-
λας ἀκαταστασίας, καὶ τὰ αὐτῶν συμπεράσματα σκοπησάντων
πρὸ τοῦ ἐξελεῖν κῦρ Θωμᾶν τὸν δεσπότην ἐκ τῆς Ἀρκαδίας,
ἐξήλθομεν καὶ ἡμεῖς πλάσαντες αἰτίας τινάς, καὶ παρεγενό- 20
μεθα εἰς Πίδασον, ἣ νῦν Μοθώνη καλεῖται. ἀλλὰ δὴ καὶ
ὁ χρησίμος ἄρχων γνώσει τε καὶ πράξει καὶ γένηι Γεώργιος
ὁ Ῥαούλ, ὁ ἐπὶ μητρὸς θεῖος τοῦ ὃν ἡ ἱστορία ἐδήλωσεν, Νι-

6. ἐπρύττοντο, ἔγνωμεν τὰ αὐτῶν P 13. οὐκέτι ζῆν P 21.
Πύλων P 23. τοῦ ὃν ἡ ἱστ. ἐδ. om P

quae nemo videatur non deploraturus fuisse. quin etiam Turcae, qui Corinthi vel Amyclae vel Patrae erant, arrepta opportunitate, alios in servitium abstrahabant, alios occidebant, principes vero et primores irridebant, quorum enses in se strictos videbant.

Haec facinora nos in Arcadia commorantes prospiciebamur, eratque nobiscum bonae radices soboles Nicolaus Melissenus iunior idemque orbis, quem quondam miser ego generum habiturus eram. is quoque ab utroque principe et despota male acerbique habebatur. etenim Demetrius despota ad Thomam eum mittebat, hic contra, nec cessabant eum invicem missitare, et ne victum quidem ei praebebant, quum omnia, quae in Peloponneso eum habuisse supra docuimus, sibi vindicarent: in quibus turbis in haud mediocri periculo ipsa vita eius versabatur. tantos tumultus quum cerneamus, quorum eventa praesagiveramus, antequam Thomas despota exiret ex Arcadia, ipsi quoque, causis quibusdam praetextis, egressi, Pidasum, quae nunc Mothone appellatur, venimus. quin etiam pruden-

κολαίου τοῦ Μελισσηνοῦ τοῦ καὶ μελλογαμβροῦ μου, καὶ αὐ-
 τὸς ἀφείδ τὴν αὐθεντίαν καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ κησίν τε καὶ
 περιουσίαν παρεγένετο καὶ αὐτὸς μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ Μοθωνῇ,
 περὶ τὸ τέλος τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους· καὶ
 5 κατήμενοι ἀμφοτέροι ἐν τῷ λιμένι ἐκαραδοκοῦμεν καθορῶν-
 τες τὸ τῆς τοιαύτης τρικυμίας τέλος, εἰ καὶ ὁ θεὸς μακρο-
 θυμῆσθαι ἵνα οἱ ἀσύνετοί ποτε συνήσωσιν καὶ οἱ μωροί ποτε
 φρονήσωσι, καὶ ὁμόνοια καὶ εἰρήνη γενήσεται ἀναμέσον αὐ-
 τῶν, καὶ τοῦ θεοῦ δεηθῶσι, καὶ ἐλεήσῃ μὲν αὐτούς ὡς ἐλεή-
 10 μων θεός, προσταΐξῃ δὲ καὶ τὸν δῆμιον αὐτοῦ ἀμνηρᾶν καὶ
 εἰσὶν αὐτούς ζῆσαι πλείονα χρόνον· τόπον γὰρ καὶ τάξιν
 ἔχει καὶ αὐτὸς πρὸς θεὸν οἷαν οἱ αὐτοῦ δῆμιοι πρὸς αὐτόν,
 οἵτινες πληροῦσι μὲν τὰ προσταγμάτων αὐτοῦ, εἰσὶ δὲ καὶ μι-
 σητοὶ καὶ ὑποτρόπαιοι.

15 Καὶ τούτων δὴ τῶν προρρηθέντων κακῶν κατὰ τῆς Πε-
 λοποννήσου περισσοτέρως παντὸς ἀθλίου τόπου γενομένων,
 ἐλθόντος δὲ καὶ μέρους τῶν Τούρκων στρατοῦ ἔξωθεν, κατέ-
 δραμον τὸν τόπον ἅπαντα, καὶ ἵνα ἄπερ κακὰ παρέλειπον οἱ
 οἰκήτορες καὶ κύριοι καὶ αὐθένται καὶ ἄρχοντες, οὐ προαιρέ-
 20 σαι ἀλλ' ἀνδρῶν, πράξωσιν αὐτοί, καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς τῶν δε-
 σποτῶν ἐχθροὶ ὄντες, τοῦ δ' ἄλλου τάχα φίλοι· ὃν δὴ δε-
 σπότην, τὸν καὶ ἐχθρὸν αὐτῶν κῦρ Θωμαῶν, εἰς τὰ περὶ τὸ

6. καὶ εἰ P

18. διελπον P

tia, peritia et genere eximius vir Georgius Raul, avunculus eius, de
 quo dixi, Nicolai Melisseni, qui gener meus futurus erat, relicta pro-
 vincia cum bonis et facultatibus omnibus, eodem mecum venit, ex-
 tremo Decembri anni eiusdem; sedentesque ambo in portu, tantorum
 fluctuum finem opperiebamur, si forte deus pro patientia sua exspe-
 ctaturus esset, dum insipientes saperent, stulti ad sanitatem rever-
 terentur, pacem concordiamque colerent et deum precarentur, atque
 commiseratus eos pro misericordia sua deus imperaturus esset carni-
 fici suo amerae, ut eos diutius spirare pateretur. hic enim locum
 et ordinem apud deum tenet, qualem apud ipsam carnifices eius, qui
 iussa eius faciunt, et tamen exosi et contemti sunt.

Quum iis, quae ante commemoravi, malis Peloponnesus gra-
 vius, quam ulla alia misera regio, affligeretur, etiam manus Tur-
 carum externa advenit et cuncta incursavit, ut quas clades in-
 colae, domini, principes, primores non consulto, sed resistentium
 virtute impediti, omiserant, illi ederent, alterius despotae hos-
 tes, alterius amici: e quibus illum, inimicum sibi Thomam, prope
 Leontarium repertum, acriter insectati, in urbem compulerunt, mul-

Λεοντάριον ἐλθόντες εὗρον αὐτόν, καὶ κακῶς ἐδίωξαν καὶ ἀπέκλεισαν αὐτὸν ἐν τῷ ἄστει, καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ ἀπέκτειναν καὶ ἤχμαλώτισαν. ἔπειτα ἕστησαν τὰς σκητὰς αὐτῶν πλησίον τοῦ Λεονταρίου, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξελθόντες ἀπῆλθον 88 εἰς τὰ περὶ τὴν Σπάρτην πρὸς τὸν ἑαυτῶν φίλον δεσπότην 5 κῦρ Δημήτριον μετὰ νίκης καὶ πολλοῦ κέρδους ζώων τε καὶ ἀνθρώπων. μόλις οὖν ποτὲ ἐννοήσαντες οἱ αὐθένται καὶ ἀδελφοὶ τὸ κακὸν τῆς ἑαυτῶν μάχης καὶ συναχθέντες εἰς τὸ Καστρίτζι ἐποίησαν τάχα ὄρκους εἰρήνης, τοῦ τῆς Λακεδαιμονίας μητροπόλιτου ἦτοι τῆς Σπάρτης μετὰ τοῦ σάκκου αὐ- 10 τοῦ ἱερουργήσαντος· καὶ ὅτε ἐν τῇ θείᾳ ἱερουργίᾳ ἐδείκνυε τὰ ἅγια τῷ λαῷ λέγων “μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλθετε,” ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ προσῆλθον οἱ αὐθένται καὶ ἀδελφοί, καὶ ὤμωσαν ἵνα τὴν εἰρήνην φυλάξωσιν. ἔμεινε μὲν, ὡς ἠκούσαμεν, ὁ δεσπότης κῦρ Δημήτριος ἐν τοῖς συμφω- 15 νημένοις μέχρι τινός, καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἰς οὐδέν τούτους ὄρκους ἐλογίσαστο καὶ καινὰς μάχας καὶ σκάνδαλα ἐποίησε. ὦ τῆς ἀνοχῆς καὶ μακροθυμίας σου, Χριστὲ βασιλεῦ, καὶ εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς αἰτίλους! καὶ ἤρξαντο ἔτι τὰ κακὰ πάλιν τὸν χθές τοιοῦτον φρικτὸν ὄρκον ἀδετησάντων· καὶ ἔπραττεν ἕκαστος 20 αὐτῶν κατὰ τοῦ ἐτέρου ὄση δύναμις, ἐλπίζοντες ὁ μὲν εἰς τὴν φιλίαν τοῦ ἀμηρᾶ καὶ βοήθειαν, καὶ τὴν ἀδικίαν ἐνθουμούμενος ἦν ἠδικήθη ὑπὸ τῶν ὑποχειρίων αὐτοῦ, ὁ δὲ εἰς

9. καρρὲζην P
νὲς P

11. λειτουργίᾳ P

15. τῇ αὐτῇ συμφω-

tis de militibus eius aut captis aut occisis. deinde castra prope eam urbem collocarunt, sed mox Spartam ad despotam sibi amicum, Demetrium, victoria et magna hominum animaliumque praeda elati, profecti sunt. tandem aliquando fratres principes, quam perniciosa sibi esset mutuum bellum, intelligentes, Castritzae convenerunt et sacramentis se ad pacem servandam obstrinxerunt, metropolita Lacedaemonis sive Spartaee cum sacco sacris operante. itaque quum is in sacrificio sacrosancta populo monstrasset, cum his verbis “cum verecundia et fide accedite,” accesserunt principes fratres et pacem se servaturos esse iuraverunt. at Demetrius despota aliquantisper quidem, ut audivimus, stetit pactis conventis, sed mox, nulla sacramenti ratione habita, pugnas et turbas novas molitus est. o patientiam et lenitatem tuam, Christe rex, adversus ipsum et talis consilii auctores! redierunt pristinae calamitates, sacramentis horrendis, quae vix dum facta erant, contemptis. affligebant se mutuo, quantum poterant, confisi alter amicitia et auxilio amerae et iniuriis, quas a subiectis passas

τὴν ἐπιτορκίαν τοῦ ἄλλου καὶ εἰς τὸ κατὰ ἀσεβῶν τάχῃ μάχεσθαι.

Τούτων οὖν οὕτως κακῶς πραττομένων παρήλθεν ὁ χειμῶν τοῦ 596ῆ ἔτους, καὶ ἰδοὺ τοῦ αὐτοῦ ἔτους Μαίω μηνὶ 5 ὁ ἀμηνῶς ἐξῆλθεν κατ' ἀμφοτέρων. καὶ παραγενομένου αὐτοῦ ἐξ ὄρθου εἰς τὴν Σπάρτην, ἐπεὶ ἐκεῖ εὗρισκετο ὁ δεσπότης κῦρ Δημήτριος διὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἐχθρὸν εἶναι ἐν Καλαμάτῃ, καὶ ἐπολιόρκει τὴν Μαντινείαν καὶ εἴ τι ἔτερον τῆς ἐπιτορκικῆς τοῦ Μελισσηνοῦ Νικολάου, ὃς ἤρχετο 10 παρὰ τοῦ δεσπότου κῦρ Δημητρίου, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· καὶ μέγα κακὸν ἦν. τοῦ δὲ ἀμηνῶ φθάσαντος ἐν τῇ Σπάρτῃ κατῆλθεν αὐτοθελῶς ὁ δεσπότης κῦρ Δημήτριος καὶ ἐδουλώθη αὐτῷ· καὶ οὕτως ὁ ἀμηνῶς παρέλαβε καὶ αὐτὸν καὶ τὴν Σπάρτην, καὶ τῷ δεσπότῃ φυλακὴν 15 περιθεῖς εἶπεν αὐτῷ “ὦ δέσποτα, ἐπεὶ οὕτως συνέβη σοι τὰ πράγματα, τὸν τόπον τοῦτον ἄρχεσθαι ὑπὸ σοῦ ἀδύνατον. ὅμως ἐπεὶ πατέρα σε ἐστίσαμεν ἔχειν καὶ τὸ κοράσιόν σου λαβεῖν ἡμᾶς εἰς γυναῖκα, τὸν τόπον τοῦτον δὸς ἡμῖν, σὺ δὲ καὶ τὸ κοράσιόν σου ἔλθετε σὺν ἡμῖν, καὶ χαρίσομεν ὑμῖν 20 ἕτερον τόπον πρὸς σιτηρέσιον ὑμῶν καὶ ζωάρχειαν.” ὃς γε στέρξας καὶ ἀκουσίως ἐτελείωσε τὰ τοῦ γάμου καὶ τῶν ἑτέρων πραγμάτων.

Καὶ ὁ ἀμηνῶς μετὰ τοῦ δεσπότου δμιλήσας τὰ παντοῖα

14. τὸν δεσπότην φυλακῇ P

erat, alter illius periurio et eo, quod adversus impios sibi pugnandum esset.

Haec dum ita calamitose geruntur, hiems anni 6968 praeteriit. mense Maio autem ameras, adversus utrumque expeditione suscepta, recta Spartam tetendit, quoniam ibi Demetrius despota commorabatur propter Thomam fratrem et hostem suum, qui Calamatae erat, et Mantineam et loca reliqua obsidebat, in circuitu sinus Messeniaci a Nicolao Melissiano, qui Demetrio despotae subiectus erat, administrata: unde illorum locorum magna erat calamitas. quum autem ameras Spartam venisset, Demetrius despota, ultro obviam profectus, ei se tradidit. ita ameras tum ipso tum Sparta potitus est, et despotae in custodiam dato dixit “mi despota, quoniam res tuas huc redactae sunt, hic locus abs te gubernari non potest; sed quum patrem te habere et filiam tuam uxorem ducere constituerimus, hunc locum nobis trade, ipse et filia nobiscum abite, donabimusque vobis locum alium ad victum et vitae commoditatem.” Demetrius non nisi invitus et metu compulsus nuptias et reliquas conditiones non abnuit.

Itaque ameras, despota sibi sociato, omnia pro voluntate admi-

διώρθωσεν ὡς ἐβούλετο, καὶ ἐξαπέστειλεν ἄρχοντας τινὰς
 Τούρκους καὶ Χριστιανούς ἐν τῇ Μονεμβασίᾳ, ἵνα τὴν σύζυ-
 γον καὶ βασίλισσαν καὶ τὴν τούτου θυγατέρα καὶ ἀμηρῖσαν
 λάβωσιν (ἐκεῖσε γὰρ αὐταὶ ὑπῆρχον διὰ τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἀδιά-
 σειστον εἶναι τὸ φρούριον), ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ φρούριον παρα- 5
 δώσωσιν. ὦν τὸ μὲν ἐγένετο, ἦγουν διὰ τὰς γυναῖκας· ἐξῆλ-
 θον γὰρ καὶ παρεγένοντο ἐκουσίως ἔνθα ἦσαν ὅ τε ἀμηρῶς καὶ
 ὁ δεσπότης· τὸ δὲ λαβεῖν τὸ ἄστυ οὐδαμῶς, ὅτι οἱ Μονεμ-
 βασιῶται, ὡς πάντοτε ἔκπαλαι ἦσαν τὰ αὐτῶν κατορθώματα
 ἄξια διηγῆσεως, οὕτω καὶ τότε ἐκ νέου ἐποίησαν καὶ οὐκ ἠνέ- 10
 σχοντο παραδῶσαι αὐτό. ὁμοίως καὶ ὃς ἡγεμονεύειν ἐκεῖσε
 εὐρίσκετο Μανουὴλ ὁ Παλαιολόγος συναινῶν τὰς καλὰς γνώμας
 τῶν πολιτῶν, οὐκ ἤθελον λοιπὸν ἀκοῦσαι ὡς τὴν πατρίδα εἰς
 χεῖρας τῶν ἀσεβῶν παραδώσωσιν, ἀλλὰ τοὺς ἀποσταλθέντας
 Β ἄρχοντας τοῦ δεσπότηου καὶ τοῦ ἀμηρῶ καὶ τοὺς συνελθόντας 15
 αὐτοῖς ἑτέρουσ στρατιώταις τοῦ λαβεῖν τὸ φρούριον κακῶς
 ἀπεδίωξαν. καὶ ταύτην τὴν ἀπολογίαν αὐτοῖς ἔδωσαν εἶπατε
 ταῦτα τῷ ἀμηρῶ, ὅτι πᾶν ἄστυ καὶ φρούριον κτισθὲν μετὰ
 μηχανῆς καὶ τέχνης ἀνθρωπίνης καὶ διορθωθὲν καὶ ἀσφαλισθὲν,
 πάλιν μὲν οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐντὸς αὐτοῦ ἔξουσίαν ἔχουσιν· ἡ 20
 δὲ ἡμετέρα πατρίς καὶ χώρα οὐχ οὕτως ὑπάρχει, ἀλλ' ἡ φύσις
 αὐτῇ ἐφιλοδώρησε καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς τοῦ τόπου ἐρυμνό-
 τητος τὴν ἰσχὺν καὶ ἀσφάλειαν ἔχει. καὶ ὅταν θέλησις καὶ

20. μὲν om P
 ἐρυμνότητος P

22. ἐρυμνότητος Brunettus, κρημνότητος M,

nistrabat, et nobiles quosdam Turcas et Christianos Monembasiam
 misit, qui coniugem suam et amerissam, illius filiam, reciperent (ibi
 enim cum mulieribus suis versabatur, quoniam castrum firmum et
 difficile ad expugnandum erat) et castrum sibi tradi iuberent. quo-
 rum alterum factum est, a feminis scilicet: quae exierunt e castro et
 prompto animo venerunt, ubi ameras et despota erant; minime autem
 castrum occupari poterat, quia Monembasiotae, ut iam pridem omni
 tempore facinora memoratu digna ediderant, ita tum denuo genero-
 sos se praestiterunt, nec a se impetrare poterant, ut urbem traderent.
 nec non probavit ea civium consilia, qui urbi praecerat, Manuel Pa-
 laeologus. denique de urbe in manus impiorum tradenda vix audire
 sustinebant, et a despota et amera ablegatos primores et, qui cum
 iis venerant milites ad occupandam arcem, acerbè repulerunt, hoc iis
 responso dato "renuntiate ita amerae, omnem urbem et castellum hu-
 mana opera et arte exstructum et munitum in potestate eorum esse,
 a quibus teneatur; sed nostrae patriae diversa ratio est, quae natura

βουλή ἐστὶ τῷ κυρίῳ ἄνωθεν, τὸ θέλημα αὐτοῦ γίνεται, καὶ οὐ
 δυνάμεθα ἀντιλέγειν τι, καὶ οἷς βούλεται χαρίζεται· ἡμεῖς δὲ
 οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχομεν τὰ παρὰ Θεοῦ κτισθέντα ὀρίζειν καὶ
 χαρίζειν.” ἀπαγγελλομένης οὖν τῆς τοιαύτης ἀπολογίας τῷ
 5 Ἀμηνρᾷ καὶ ἀκούσας ἐκείνος ἐθαύμασε, καὶ τοὺς Μονεμβασιώ-
 τας πλείστα ὡς φρονίμους ἐπήνεσε. κρατήσαντες οὖν τὸ ἄστυ
 δεδώκασιν αὐτὸ τῷ δεσπότη κυρ Θωμᾷ, μετὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς
 τύχα τῷ πάπα.

Διὸ οὐκ ἐγκαταλείψομεν τοῦ εἰπεῖν, ἐπεὶ ἔδοξέ μοι διη-
 10 γηθῆναι τὰ, ὅσας τιμὰς τε καὶ προνομία μεγάλα διὰ τὴν τοῦ
 ἄστεως καλλονὴν καὶ τὰς τῶν πολιτῶν ἀρετὰς οἱ βασίλεις
 κατὰ διαδοχὴν τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν αὐτῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς
 πολίτας τοὺς τοῦ περιωνύμου φρουρίου ἐτίμησαν καὶ δωρεὰς
 15 μεγίστας ἐδώρησαντο αὐτοῖς. καὶ τοῦ μὲν ἄστεως τὸ ὄνομα
 ὄντως τὴν κλησὶν εἶχεν, ὅτι τοῖς βουλομένοις εἰσελθεῖν ἀλη-
 θῶς μίαν παρέχει τὴν εἴσοδον, καὶ οὐ μετὰ μηχανῆς καὶ τέχ-
 νης ἀνθρωπίνης, ὡς εἶπομεν, ἀλλ’ αὐτὴ ἡ φύσις τὸ ἄστυ
 ἐστόλισε· καὶ ἀδύνατον ἦν εὐρεθῆναι κατὰ πᾶσαν τὴν ὕψ’
 20 ἥλιον ἕτερον φρούριον τοιούτως ἀδιάσειστον καὶ ἀπολέμη-
 τον καὶ ἀνενόητον ἐκ πάσης μηχανῆς πολεμικῆς, ὡς τοῦτο
 εὐρεθῆναι ἀδύνατον. καὶ τὰ μὲν τοῦ ἄστεως βραχεολό-
 γως εἰρήκαμεν, τῶν δὲ ἀρχόντων καὶ πολιτῶν καὶ τοῦ
 δήμου τὰς ἀρετὰς καὶ ἀνδρίας διηγησώμεθα. τὰ ἐν γῆ καὶ

9. διηγηθῆναι om P

15. ἔχει P

18. ἔστιν P

donum est et a deo et regione munitionem et firmitatem suam habet.
 quodsi domini, qui in coelis est, voluntas et consilium ita fert, fit
 utique, quod illi placet, nec nostrum est refragari, sed donat eam
 ipse, cui velit. at nos nullam potestatem habemus tradendi et lar-
 giendi ea, quae a deo condita sunt.” quod responsum ubi ad ame-
 ram perlatum est, Monembasiotarum prudentiam admiratus est et ma-
 gnopere laudavit. servatam igitur urbem Thomae despotae tradide-
 runt, ille mox eandem papae donavit.

Hic iam non omittemus dicere et exponere, quantis honoribus et
 beneficiis propter urbis commoda et virtutes civium imperatores ordine
 tum sanctam eorum ecclesiam, tum ipsos cives nobilissimi huius castelli
 auzerint et ornarint. et sane urbs haec nomen suum proprie et vere
 gerit, si quidem eam ingredi volentibus revera unum praebet introi-
 tum, nec opera aut arte humana, sed ipsa natura, ut diximus, mu-
 nita est. nec alia sub sole urbs inveniri potest aequae firma, inex-
 pugnabilis et ab omni machinarum bellicarum vi tuta. et ad oppi-
 dum quidem quod attinet, strictim ista monuimus; magistratuum au-

ἐν θαλάσῃ εἰς πάντα ἀγαθοί εἰσι καὶ ἐπιτηδείατοι, ἐν τῇ
 θαλάσῃ μὲν ἰκανόπλοιοί τε καὶ θαλαττουργοί, καὶ νῆας ἑμ-
 πορικὰς πλείστας ἔχοντες, καὶ κυβερνῆται καὶ ναύκληροι ἄρι-
 στοὶ οὐ μόνον ἐν ταῖς ναυσὶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸν στόλον
 τὸν βασιλικὸν κυβερνῆται οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν εἰσὶν. ἐν δὲ 5
 τῇ χέρσῳ ὁμοίως ἐν τῷ ἰππεύειν καὶ ἀκοντίζειν στρατιῶται
 ἀγαθώτατοι καὶ πεζοὶ ἀνδρικότατοι καὶ δοκιμώτατοι. οἱ δὲ
 ἄρχοντες αὐτῶν πάλιν συνετοὶ καὶ σοφοὶ καὶ ἐντιμοὶ, ξενίζοντες
 τοὺς τυχόντας καὶ παραμυθούντες. καὶ πρὸ πάντων τὴν πίστιν
 καὶ εὐνοίαν ἦν ἐφύλαττον ἔκπαλαι καὶ ἕως τοῦ νῦν εἰς θεὸν 10
 καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν Ῥωμαίων. διὰ ταύτας μὲν τὰς τοιαύτας
 χάριτας καὶ ἀρετὰς καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς εὐνοίαν καὶ πίστιν
 ἐν διαφόροις καιροῖς διαφόρως οἱ κρατοῦντες ἀνακτες ἐτίμη-
 σαν καὶ εἰς μεγάλα προνόμια τὴν ἀγίαν ἐκκλησίαν αὐτῶν ἀνε-
 βίβασαν. καὶ πρῶτον μὲν τοῦτο τὸ περιώνυμον καὶ ὑπερτε- 15
 φελὲς φρούριον ἐπισκοπὴν οὖσαν τῆς Κορίνθου μητροπόλεως,
 δι' ἧς εἶπομεν ἀρετὰς τῶν πολιτῶν καὶ χάριτας τοῦ ἁγίου,
 ὁ ἀειμνηστὸς βασιλεὺς καὶ μάρτυρ Μαυρίκιος ὁ καὶ Τιβέριος
 εἰς μητρόπολιν ἀνεβίβασεν καὶ τριακοστὸν τέταρτον θρόνον
 ἔταξεν, καὶ ἕτερα προνόμια περὶ ἐλευθερίας τῆς πόλεως ἔδω- 20
 ρήσατο. ἐπακολουθῶν δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς κῆρ Ἀλέξιος ὁ Κο-

9. καὶ πρὸ — Ῥωμαίων] his post v. 12. καὶ πίστιν aptior locus
 20. post ἔταξεν P ἐπὶ εἰους . . . Ἰνδικτιῶνος . . .

tem et civium populique virtutes et fortitudinem iam commemore-
 mus. terra marique ad omnia fortes et quam maxime idonei sunt;
 ac mare quidem scienter navigant, navesque onerarias permultas ha-
 bent cum gubernatoribus et naucleris praestantissimis, qui non solum
 ipsorum naves regunt, sed etiam magno numero classem imperatoriam
 gubernant. similiter in terra qua equitando, qua iaculando milites
 optimi, et pedites fortissimi et probatissimi sunt. item eorum ma-
 gistratus sapientes, periti et spectati sunt, peregrinos hospitio exci-
 piunt et fovent. ante omnia fidem et benevolentiam erga deum et
 imperium Romanum, ab omni inde tempore integram servatam, ho-
 dieque conservant. propter haec tanta ornamenta et virtutes et in-
 signem erga imperatores fidem et studium diversis temporibus diverse
 ab imperatoribus honorati sunt et ecclesiam magnis beneficiis auctam
 habuerunt. ac primum quidem, quum nobile illud et super nubes
 elatum oppidum episcopatum haberet Corintho metropoli subiectum,
 propter eas, quas commemoravimus civium virtutes urbisque commoda
 aeternae memoriae imperator et martyr Mauricius, cognomento Tibe-
 rius, urbem metropolis dignitate illustravit et tricesimum quartum
 thronum ei constituit, aliaque beneficia et immunitatis dona eidem

μνηγός και ἕτεροι ταῦτα ἀνεβίβασαν και ἐβεβαίωσαν. Ἐπειτα 89
 και ὁ ἀείμνητος βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ὁ γέρον ὁ Παλαιολό-
 γος ὕστερον, ἐπὶ ἔτους ζω', Ἰνδικτιῶνος ζ', ἐβεβαίωσε, διὰ τὴν
 τὴν ἀρετὴν και σοφίαν τοῦ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τότε προ-
 5 δρευόντος κυροῦ Νικολάου ζήλω θεῶ κινήσεις· ὁ δὲ βασι-
 λεὺς ἔρεκεν τοῦ προεδρευόντος και τῆς τῶν πολιτῶν πίστεως και
 εὐνοίας ἣν εἶχον πρὸς αὐτόν, ἐκ τριακοστοῦ τετάρτου θρόνον
 εἰς δέκατον ἀνεβίβασεν οἰκείῳ αὐτοκρατορικῷ κελύσματι και
 ψήφῳ συνοδικῇ, και ἕτερα πολλά προνόμια τῇ αὐτῇ ἀγίᾳ
 10 ἐκκλησίᾳ ἐχαρίσατο. και ταῦτα πάντα τὰ ἔγνη τοῦ πάππου
 ἐπακολουθῶν και βεβαιῶνων ὁ βασιλεὺς και αὐτοκράτωρ Ἀν-
 δρόνικος ὁ νέος τὸ κάτωθεν χρυσόβουλλον τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ
 ἐχαρίσατο, ἀνανεῶνων και βεβαιῶνων τὰ παλαιά, και ἐκ νέου
 καὐτὸς τούτοις και τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν ἐφιλοδώρησε. και
 15 ταῦτα πάντα μὲν ἐγὼ ἐν σεκρέτῳ τῶ βασιλικῷ εἶδον και πολ-
 λάκις ἀνέγνωκα, τὸ δὲ παρὸν χρυσόβουλλον εἰς χεῖράς μοι
 μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἔτυχον ἔχειν. τὰ νῦν δέ, ὡς προσέ-
 που, καλῶς μοι ἐφάνη ἐν τῷ ἡμετέρῳ βιβλίῳ και ἔργῳ και
 ταῦτα εὐρίσκεσθαι, ἵνα τὰς εὐεργεσίας γινώσκωμεν ὡς οἱ Μο-
 20 νεμβασιῶται εἶχον παρὰ τῶν βασιλέων διὰ τὰς καλοκαγαθίας
 και ἀρετὰς αὐτῶν, ἵνα οὐκ εἰς λήθην διὰ τὸν χρόνον γενή-
 σονται, ὅπως και οἱ ἀκροαταὶ και ἕτεροι μιμηταὶ και ζηλω-
 ται καλῶν ἔργων ἔσονται.

3. ζ', ἐβεβαίωσε om P 5. ὁδε ὁ P 19. πάντες γινώσκουσιν P

impertivit. deinde imperator Alexius Comnenus et alii donationes illas approbarunt et confirmarunt. eadem post perpetua dignus memoria imperator Andronicus Palaeologus maior, anno 6800, indictione 7, confirmavit, propter virtutem et sapientiam Nicolai domini, qui ecclesiae tum praeerat, divino ardore incitatus: qui idem urbem propter ipsum episcopum et civium erga se fidem et studia a throno tricesimo quarto ad decimum evexit imperatoria sua auctoritate et suffragio synodico, et alia multa iura praecipua sanctae ecclesiae impertivit. quae omnia, avi vestigia secutus, imperator Andronicus Palaeologus minor rata habuit, et civitati infra perscriptam bullam auream dedit, qua vetera beneficia approbat confirmatque, et nova tum civibus tum ecclesiae impertit. haec in secretario imperatorio vidi et frequenter legi, auream bullam vero ipse forte nactus sum post captam urbem. itaque, ut ante dixi, pulcrum mihi visum est, talia libro et opere nostro contineri, unde beneficia cognoscantur, quibus Monembasiotae propter res praeclare gestas virtutesque ab imperatoribus ornati sunt, ut temporis iniuria in oblivionem ne abeant et lectores aliique praeclara illa facinora imitentur et aemulentur.

17. Ἐπεὶ οἱ Μονεμβασιῶται οἱ τε ἀπὸ τῆς Θεοσώστου πόλεως Μονεμβασίας καὶ ἀπὸ τῶν Πηγῶν εὐρισκόμενοι καὶ κατοικοῦντες ἀρτίως εἰς τε τὴν Θεοδόξαστον καὶ Θεοφύλακτον καὶ Θεομεγάλυτον Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας τῆς βασιλείας μου, εἰσὶν ἀποτεταγμέ- 5 νοι διὰ χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων τῶν ἀγίων αἰοιδίμων καὶ μακαρίων μου ἀϋθεντῶν καὶ βασιλέων, τοῦ τε πατρὸς καὶ πάππου καὶ προπάππου τῆς βασιλείας μου, ἵνα ἐφ' αἷς ἂν ποιῶσι πραγματείας εἰς τὴν Θεοδόξαστον Κωνσταντινούπολιν, τὴν Σηλυμβρίαν, τὴν Ἡράκλειαν, τὸ Ραιδεστόν, τὴν 10 Καλλιούπολιν καὶ τὰς ἄλλας τῆς Μακεδονίας πόλεις, καὶ δίδωσι χάριν κομερκίου εἰς ποσότητα νομισμάτων ἑκατὸν νομισμάτα δύο, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς πάντας τόπους καὶ χώρας καὶ σκάλας τῆς βασιλείας μου διαμένουσιν ἀνώτεροι ἀπαιτήσεως κομερκίου παντελῶς, διατηρῶνται δὲ καὶ ἔνθα 15 ἂν εὐρίσκονται καὶ κατοικῶσιν ἀνενόχλητοι καὶ ἀπὸ πασῶν ἄλλων δόσεων καὶ ἀπαιτήσεων, παρεκάλεσαν δὲ ἵνα τύχῃσι καὶ ἐκ νέου ἐνεργεσίας ἰδίας παρὰ τῆς βασιλείας μου, δι' ἣν ἔχει αὐτῇ τῇ χάριτι ἔφρουν καὶ ὄρεξιν τοῦ ἐνεργεῖν πάντας τοὺς εἰς αὐτὴν ἀναφερομένους πιστοὺς καὶ εὐνοπολήτους, 20 προστάσσει καὶ διορίζεται ἤδη ἡ βασιλεία μου, ἀπολύουσα τὸν παρόντα χρυσοβούλλον λόγον αὐτοῖς, ἵνα πάντες οἱ Μο-

1. 17] τοῦ αἰοιδίμου αὐτοκράτορος Ῥωμαίων κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου χρυσοβούλλον περὶ τῶν προνομίων τῆς πολιτείας Μονεμβασίας P, τῆς πολιτείας Μονεμβασιωτῶν προνόμιον M 2. Πηγῶν] τὰ νῦν Βρύσεις ὀνομαζομένων margo P 5. ἀποτεταγμένοι P 12. κομερκίου P νομισμάτων P 19. αὕτη τὴν χάριν P 22. αὐτῆς P

17. Quum Monembasiotae tum ii, qui deo caram Monembasiam habitant, tum qui Pegis vel in urbe gloria, custodia et magnificentia divina insigni, Cpoli, vel aliis in oppidis locisve imperii nostri commorantur, bullis aureis et mandatis sanctorum et beatorum principum et imperatorum, patris, avi et abavi maiestatis nostrae, iure hoc praecipuo donati sint, ut in negotiis, quae Cpoli, urbe gloria dei illustri, Selymbriae, Heracleae, Rhaedesti, Calliopoli et reliquis oppidis Macedoniae faciant, vectigal pendant centesimas duntaxat binas, in ceteris vero locis, regionibus et navalibus imperii nostri immunes sint omni tributu, neve vexentur, ubicunque vivant, ulla ullius stipendii exactione: nostra maiestas, ab iisdem rogata, ut et ipsa denuo se ornaret beneficiis, pro gratia et benevolentia, qua cunctos sibi subiectos fideles et sui studiosos amplectitur sovetque, imperat atque edicit bulla hac aurea, ut omnes Monembasiotae tum

νεμβασιῶται οἱ τε ἐν τῇ Θεοσώστῃ πόλει Μονεμβασιάς κατοικοῦντες, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ἐκ τῶν Πηγῶν καὶ ὄπου ἄρα εὐρίσκονται καὶ κατοικῶσιν εἰς τε τὴν Θεοδόξαστον Κωνσταντινούπολιν εἴ τε καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπολαύσει μὲν 5 τῆς ἥν εἶχον πρότερον ἐξουσίας καὶ δεφενδεύσεως διὰ τῶν ἐξηθέντων χρυσοβούλων καὶ προσταγμάτων ὧν εἶχον οἱ ἀπὸ τῶν Πηγῶν καὶ οἱ ἐξηθέντες Μονεμβασιῶται· καταπέκεινα δὲ τῆς τοιαύτης ἐξουσίας εὐεργετῆ ἡ βασιλεία μου αὐτοὺς Β κοινῶς ὅλους τοὺς Μονεμβασιώτας, τοὺς τε ἐκ τῶν Πηγῶν 10 καὶ τοὺς ἐκ Μονεμβασιάς, ἵνα ἐφ' αἷς ἂν ποιῶσι πραγματείας δίδωσιν εἰς τὸ κομέριον τῆς Θεοδοξάστου Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ ἐκβολῆς ποσότητος νομισμάτων ἑκατὸν νομισμα ἐν, καὶ ὑπὲρ ἐκβολῆς ἀγορᾶς καὶ ἐτέρας πραγματείας ποσότητος νομισμάτων ἑκατὸν νομισμα ἐν, εἴτε δη- 15 λονότι διὰ αἰτοῦ ἐν τῷ προφορίῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἔνθα βούλωνται, εἴτε διὰ οἴνου, ἐὰν ἐξ οἴας δήποτε χώρας διακομίσωσι τοῦτοις, ἢ διὰ προσφαγίων παστῶν ἢ τομαριῶν ἢ πετζίων ἢ πανίου ἢ λινοκόκκου ἢ τζοχαρικῆς ἢ τετραπόδων ἢ ἐτέρων εἰδῶν ὧν ἂν βούλωνται, μηδ' ὅπως παρὰ μηδενὸς κωλυό- 20 μενοι ἐπὶ ταῖς διαπράξεσι τῶν τοιούτων πραγματειῶν αὐτῶν ἢ καθελκόμενοι εἰς ἀπαιτήσεις καμπανιστικοῦ, μεσιτικοῦ, ζυγαστικοῦ, μετρητικοῦ, παχιατικοῦ, γομαριατικοῦ, ὄψωνίου, σκαλιατικοῦ, βιγλιατικοῦ, δεκατίας, ἀλιευτικῆς τετραμοιρίας,

4. ἀπρλάβωσι P 6. & P 11. τὸ om P 15. πυροφο-
 ρίῳ P 17. ταῦτα P 20. πραγμάτων P 21. μεπι-
 κοῦ P 22. μπαχαντικοῦ γομαριατικοῦ P 23. βιγλιατικοῦ P
 τετραμοιρίας P

qui urbem deo caram Monembasiam habitant, tum qui Pegis vel quo-
 vis alio loco, sive Cpoli, urbe gloria dei illustri, sive alibi, vivunt
 commoranturque, etiam posthac fruuntur ea, quam pridem habuerunt
 per supra nominatas bullas aureas et edicta, libertate et immuni-
 tate; et vero Monembasiotas universos, tum eos, qui Pegis, tum qui
 Monembasias habitant, novo hoc beneficio ornamus, ut in aerarium
 urbis gloria dei illustrissimae Cpolis in mercatu, nundinis aliisque ne-
 gottiis centesimas non amplius singulas pendant, si in foro vel alibi
 proponant aut e regione quacunquē advehant sive frumentum, sive
 vinum, sive carnes salsas, sive coria, sive pelles, sive pannos laneos,
 linteos sericosve, sive equos, sive denique aliud quodcunque mer-
 cium genus, neve in peragendis his negotiis a nemine impedian-
 tur aut cogantur tributa pendere pro mercibus ponderandis, libran-
 dis vel metiendis, pro adipe, opsonio, statione navium, excu-
 biis, aut dare decumas, vel quadrantem piscatorium, vel aliud quod-
 cunque stipendii genus; imo nec collationem faciant ad castra mu-

ξυλαχύρου, δρεμιῆς τῆς ἐνιάδος ὡς τὰς εἰς αὐτοὺς περὶ αὐ-
τὴν ἀπάσας σκάλας, ἀλλὰ δὴ καστροκτισίας, κατεργοκτισίας,
μαγειρίας, ἀντιναύλου, ἐξωπρασίας, κοσμητικῶν, καπηλιατι-
κοῦ, μηνιατικοῦ, ἐργαστηριακοῦ, μεταξιατικοῦ, τῆς ἀπαιτή-
σεως τοῦ πανίου τοῦ ἐν τῷ φόρῳ πωλουμένου, ἔτι δὲ καὶ τοῦ 5
κεφαλαίου τοῦ σιταρίου τοῦ εἰσαποταχθέντος ἀπαιτεῖσθαι ἀπὸ
τῶν καραβίων ἢ ἐτέρου τινὸς κεφαλαίου τῶν νῦν ἐνεργουμέ-
νων ἢ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μελλόντων ἐπινοηθῆσεσθαι, ἀλλὰ δια-
τηρῶνται ἀπάντων τούτων ἀνενόχλητοι καὶ ἀδιάσειστοι παν-
τελῶς. ὡσαύτως οὐδὲ οἱ πωλοῦντες πρὸς αὐτοὺς ἢ ἐξωνού- 10
μενοι ἀπὸ τῶν πραγματειῶν αὐτῶν, εἴτε ζῶά εἰσιν εἴτε γεν-
νηματικά εἶδη ἢ καὶ ἄλλο τι, ἢ ἐν τῇ Θεοδοξιάτῳ Κωνσταν-
τινουπόλει ἢ ἐν ἐτέροις τόποις τῆς βασιλείας μου, ἀπαιτοῦν-
τες χάριν κομερκίου ἕνεκεν δηλονότι τῆς δεφενδεύσεως τῶν
τοιούτων Μονεμβρασιῶτων. ἔσται δὲ καὶ ὅταν διακομίζωσι 15
διὰ καραβίων τὰς τούτων πραγματείας εἴτε ἀπὸ τῆς ἄνω Θα-
λάσσης εἴτε ἀπὸ τῶν τῆς Θεομεγαλύντου Κωνσταντινουπόλεως
κόλπων, εἴτε σῖτος ἐν εἴτε οἶνος εἴτε ἕτερόν τι εἶδος, ἰσαζών-
ται μὲν οἱ δηλωθέντες Μονεμβρασιῶται ἐν τῷ κομερκίῳ τῆς
Θεοφυλάκτου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἵνα διδῶσιν ὅσον 20
ἀνωτέρω διορίζεται ἡ βασιλεία μου, οἱ δὲ ἔχοντες τὰ καρά-
βια διαμένωσιν ἀνενόχλητοι χάριν τῶν τοιούτων πραγμα-
τειῶν αὐτῶν, μήτε τετραμοιρίαν ἢ ἄλλην ἀπαίτησίν τινα χά-
ριν τῆς τούτων ἐξουσίας παρά τινος ἀπαιτούμενοι. ἐὰν δὲ

1. ξυλαξύρου corr P	δρεμιῆς τῆς ἐννιάδος P	11. πραγμά-
των P	13. ἀπαιτοῦνται P	16. ἀνωθεν P
των P		22. πραγμά-

nienda vel exstruendas triremes, aut tributa pendant, nautis, vel iis, qui merces apud externos divendunt, vel cauponibus opificibusque imposita, vel pro serico, pannis in foro vendendis, navigiis frumentariis solvenda, denique nulla omnino vel inventa iam, vel post inveniendā vectigalia pendant, sed horum omnium plane sint immunes. item ii, qui merces, sive ex animalibus sive e plantis sive alia quacunq̄ ratione partas, aut vendunt Monembasiotis, aut ab iis emunt, sive Cpolis gloria dei illustrissima, sive in aliis imperii nostri locis, nihil pendunto tributū propter gratiam Monembasiotis impertitam. deinde si qui navigiis horum merces vel a mari sup̄ero vel ab urbis magnificae Cpolis oris avehant, sive frumentum, sive vinam, sive aliud quodcunq̄ mercium genus, pendunto ii, quos diximus, Monembasiotae aerario urbis tributū id, quod supra constituit maiestas nostra, domini navium immunes sunt, neve postulantor quadrantem vel aliud quidquam vectigalis, propter immunitatem illis concessam. si

διέρχονται μετὰ πραγματειῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ θύσεως εἰς ἀνα-
 τολὴν ἢ ἀπὸ ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἢ ἀπὸ μέρους τῆς Ζαγοραῆς
 διαβιβάζοντες ζῶα ἢ ἄλλο τι, εἴτε εἰς τὴν Σωζόπολιν ἢ εἰς
 τὴν Ἀγαθόπολιν ἢ εἰς τὴν Μηδίαν καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς
 5 βασιλείας μου, ὀφείλωσι διατηρεῖσθαι ἀνενόχλητοι καὶ ἀδιὰ-
 σειστοὶ παντελῶς ἀπὸ τε τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ κομερκίου,
 τοῦ διαβατικοῦ καὶ τοῦ ποριατικοῦ, παρὰ τε τῶν κατὰ και-
 ροὺς εὐρισκομένων εἰς κεφαλὴν τῶν εἰρημένων κάστρων
 καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖσε τὰ δημόσια διενεργούντων, ἐφ' αἷς
 10 δὴ ποιῶσι πραγματείας ἐν ἑτέροις τόποις τῆς βασιλείας
 μου γεννηματικὰς τε καὶ λοιπὰς, εἴτε κατὰ ἀνατολὴν εἴτε
 κατὰ δύσιν, εἴτε ἐν νήσοις εἴτε κατ' ἡπειρον, ἐν τε κά-
 στροις καὶ πανηγύρεσιν εἴτε ἐν ἄλλοις τόποις. ἔτι δὲ καὶ εἰς
 τὰς τῆς Πελοποννήσου ἀπᾶσας χώρας καὶ κάστρα τῆς βασι-
 15 λείας μου γινωσκομένας πανηγύρεις ὀφείλουσι διατηρεῖσθαι
 μὲν καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλαίων πάντων ἀνώτεροι, διατηρεῖσθαι
 δὲ καὶ παντελῶς ἀνενόχλητοι καὶ χάριν δόσεως κομερκίου,
 μηδὲ ἔνεκεν ποριατικοῦ διδόντες τὸ τυχόν. ὅθεν ὀφείλουσι
 διατηρεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν τοιαύτην ἀνενόχλησιν καὶ δεφέν-
 20 δευσιν οἱ εἰς τε τὸ κομέρκιον τῆς Θεομεγαλύντου Κωνσταντι-
 νουπόλεως καὶ οἱ εἰς τὰς ἄλλας πάσας σκάλας καὶ χώρας καὶ
 κάστρα τῆς βασιλείας μου ἐνοχοποιούμενοι κατὰ καιροὺς,
 ἀλλὰ δὴ καὶ πάντες ὅσοι ἐπικρατῶσι κτήματα ἢ ζευγαλάτια
 ἢ κάστρα ὀρισμῶ τῆς βασιλείας μου, εἴτε τῆς περιποθήτων
 25 μοι Ἀγύουστις εἰσὶν οὗτοι, εἴτε τοῦ ἐρασιμωτάτου μοι υἱοῦ

8. ἄστειων P 9. καὶ ἐν P 10. λοιπὰς χώρας, P 14.
 κάστρη P 23. ζευγαλατεία ἢ κάστρη P

vero eorundem merces, sive animalia sive aliud quid, aut ex occi-
 dente in orientem, aut ex oriente in occidentem, aut e finibus Za-
 gorae avshuntur, sive Sozopolim, sive Agathopolim sive in Mediam
 et reliqua loca imperii nostri, nihil omnino vexantur exigendo tri-
 buto, vectigali vel portorio, ab iis, qui castris illis vel civita-
 tibus praesunt, in negotiis quibuscunque, quae in aliis locis impe-
 rii nostri faciunt, sive in oriente sive in occidente, sive in insulis
 sive in continenti, in castris, mercatibus et reliquis locis. item in
 mercatibus, qui in Peloponnesi oppidis et castris imperio nostro subiectis
 habentur, eosdem liberos esse volo omni tributi genere, nec ulla vecti-
 galis vel portorii exactione vexari. quare praestent iis nec esse est has
 immunitates tum qui Cpoli tributorum exactioni, tum qui aliis portibus,
 locis et castris imperii nostri praefecti sunt; nec vero quicunque fundos,
 praedia vel castra intra fines imperii nostri sita habent, sive maiestatis
 nostrae, sive filii nostri dilectissimi, sive cognatorum nobis vel allo-

τῆς βασιλείας μου βασιλέως, εἴτε τῶν προσμενῶν ἀρχόντων τῆς βασιλείας μου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχοντοπούλων αὐτῆς, οὐδὲ αὐτοὶ ὀφείλουσι χάριν μαγειρίας ἢ ὄψωνίου ἢ ἄλλου τινὸς ζητήματος ἀπαιτεῖν τι ἐξ αὐτῶν ἢ ἄλλο τι ἐπάγειν αὐτοῖς ἐπιτίμιον καὶ ἐπιβλαβές. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ 5 οἱ κατὰ καιρὸν μέλλοντες ἔχειν τὴν ἐνοχὴν τῆς Θεοδοξάστου Κωνσταντινουπόλεως ἀφ᾽ ἑξῶνται τελείως τοῦ ἐπάγειν ἐπήρειαν αὐτοῖς καὶ ἀπαίτησιν τὴν τυχοῦσαν ἢ ὄψωνίου ἢ μαγειρίας, ἢ συγκαταλέγειν αὐτοὺς τοῖς λοιποῖς ἐποίκοις ταύτης ἐπὶ τὰς κατὰ καιροὺς γινομένας κοινωφελεῖς ἴσως χρείας συγκροτήσε- 10 σιν, ἢ ἰδίως ὅπως ἀπαιτεῖν τούτους τῆς τοιαύτης συγκροτήσεως ἔνεκα. ἀλλ' οὐδὲ εἰς ἃς ἔχωσιν οὗτοι ὑποθέσεις ἢ μετ' ἀλλήλων ἢ μεθ' ἑτέρων τινῶν, κριθῆσονται παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐν τῷ σερκέτῳ τῆς βασιλείας μου. τῇ γοῦν ἰσχυρῇ καὶ δυνάμει τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου τὰ 15 κατὰ μέρος περὶ αὐτῆς διορίζεται, ἀπολαύσῃσι ταύτης κατὰ τὸ ἴσον καὶ ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ ἐξ ὀσφύος παῖδες καὶ ἀπόγονοι τούτων, μέχρι ἂν ἡ τοῦ γένους αὐτῶν διαρκῆ σειρὰ εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτων ἀπάντων βεβαίωσιν ἀσφαλείας ἐγένετο καὶ ἐπεβραβεύθη καὶ ἐπιχορηγήθη αὐτοῖς καὶ ὁ παρῶν 20 χρυσοβούλλος λόγος τῆς βασιλείας μου, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα Νοέμβριον τῆς ἐνισταμένης ἰνδικτιῶνος ιε' ἔτους ρωκέ'. ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ Θεοπρόβλητον ὑπεσημῆνατο κράτος.

Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ ἀυτοκράτωρ Ῥωμαίων.

1. εὐγενῶν P 20. παρὸς c.

rum primorum procerumque ministri sunt, ullum ullius generis tributum ab iis exigunt, neve omnino quidquam iis imponunt mulctae poenae. ipsi item Cpolis, urbis clarissimae, praefecti prorsus abstinendo a tributis illis imponendis, neve eosdem cum reliquis advenis in censum referunt ad collationes ob rei publicae salutem faciendas, aut separatim eos in tali re stipendia postulando. nec vero lites, quas vel cum aliis, vel inter se habent, ab illis, sed in sanctuario maiestatis nostrae diiudicantur. atque huius quidem bullae aureae auctoritate et lege quae constituta sunt a maiestate nostra, iis fruantur aequali et pari modo eorum filii et posterii, quatenus pertinebit generis eorum series. nam ad omnia haec firmanda et sancienda donata et data iis est bulla haec aurea maiestatis nostrae, edita mense Novembri indictionis 15, anni 6825: cui subscripsit pia nostra et deo obedientissima potestas.

Andronicus in Christo deo fidelis rex et imperator Romanorum.
Angelus Ducas Comnenus Palaeologus.

Δούκας Ἄγγελος Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος.

Τὸ παρὸν ἴσον ἀντιβληθὲν καὶ εὐρεθὲν κατὰ πάντα ἰσά-
ζον τῷ πρωτοτύπῳ, καὶ ἐγράφη δι' ἀσφάλειαν.

18. Λοιπὸν κρατοῦντος τοῦ δεσπότητος κῆρ Θωμᾶ τὴν
5 Μονεμβασίαν παρὰ τῶν Μονεμβασιωτῶν αὐτῷ δεδομένην, ὁ
ἀμηρᾶς τὴν μὲν βασιλισσαν καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα τὴν
ἑαυτοῦ γυναῖκα οἰκονομήδας ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν
μετὰ τινῶν τῶν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτῆς, τὸν δὲ δεσπότην εἶχε
μεθ' ἑαυτοῦ. ἐλθόντος οὖν τοῦ ἀμηρᾶ ἐν τῇ Βορδονίᾳ οἱ
10 ἐκεῖσε γενναῖοι ἄρχοντες φοβηθέντες ἔφυγον ἀφέντες αὐτήν.
οἱ δὲ ἐν τῷ Καστριτίῳ τάχα μέχρι τινὸς ἀντισταθέντες καὶ
πολεμήσαντες τέλος προσεκύνησαν μετὰ συμβάσεως, ἵνα μὴ
ἀφαιρήσῃ τὰ αὐτῶν ἧθη καὶ νόμιμα. ὃς ὑπὲρ ταῦτα καὶ
ἄλλας πλείστας χάριτας αὐτοῖς ἐπηγγείλατο· καὶ κατελθόν-
15 τες στεφθῆναι ὑπὲρ τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτῶν κατ' ἔθος
οὓς μὲν αὐτῶν ἐκαρσάτομυσεν οὓς δὲ ὀβελοῖς ἀπέκτεινε, τὸν Β
δὲ Προϊνοκοκκᾶν λεπίσας ἐτελείωσεν· ἄξιον τέλος τῶν ἐργα-
σιῶν καὶ πράξεων ἀπέλαυσεν. ἐλθόντος δ' αὐτοῦ δὴ τοῦ
ἀμηρᾶ καὶ εἰς τὰ περὶ τὸ Λεοντάριον, καὶ εὐρῶν αὐτὸ ἔρη-
20 μον ἀνθρώπων, παρέλαβεν αὐτὸ διὰ τὸ τοὺς ἀνθρώπους φυ-
γεῖν. ἐν δὲ τῷ Γαρδίῳ ὡς ἰσχυρότερον αὐτοῦ εἰσῆλθον φυ-
λαχθῆναι, ἔνθα πάλιν ὁ ἀμηρᾶς παρεγένετο πολιορκῶν καὶ
αὐτὸ μέχρι τινός· τέλος δὲ ἐδουλώθησαν, μετὰ συνθήκης καὶ

3. ἐγγράφῃ, omisso καὶ, P 15. εἰσταθῆναι P κατὰ τὸ
εἰσθός P 21. γαρδικίῳ ἐν ᾧ ὡς ἰσχυροτέρῳ ὄντι ἦλθον φυ-
λαχθῆναι, πάλιν P

Exemplar hoc archetypo collatum et prorsus simile repertum
et accurate scriptum est.

18. Quum igitur Thomas despota Monembasiam a Monem-
basiotis sibi traditam teneret, ameras imperatricem et filiam eius
sibi matrimonio iunctam cum quibusdam de suis et ipsius comi-
tibus Cpolim misit, despotam apud se retinuit. amera deinde Bor-
doniam profecto, generosi scilicet optimates timore perculti fuge-
runt urbemque deseruerunt. Castritsenses ubi aliquamdiu restite-
runt pugnaruntque, postremo eum receperunt, conditione dicta,
ut ipsorum mores et instituta ne turbaret. quod ille cum aliis plu-
rimis beneficiis se iis praestitutum promisit. itaque quum egre-
derentur, ut pro more virtutis suae praemia acciperent, aliis eorum
capita praecidit, alios palo suffixit, Proenococcam vero excoriat, mor-
tem factis suis dignam nactum. deinde ameras Leontarium profectus,
eam urbem a civibus desertam invenit et nullo labore occupavit. quum
Gardicam, oppidum munitius, securitatis causa confugissent, illuc
rursus ameras profectus, urbem aliquamdiu obsessam, postremo in

ὄρκου ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς ἵνα μηδένα αὐτῶν ἐνοχλήσῃ ἢ θανατώσῃ ἢ αἰχμαλωτίσῃ. αὐτὸς δὲ τοὺς ὄρκους ἀθετήσας καὶ τῇ μνησικακίᾳ καὶ ὀργῇ κινούμενος, ἔν τινι πεδίῳ μικρῇ συναΐξας αὐτοὺς πάντας καὶ δεσμεύσας παρανάλωμα μαχαίρας σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶ πεποιήκε. τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ 5 ποτε προεστοὶ αὐτῶν οἱ Μπουχάλεοι ἔπαθον, εἰ μὴ ἔφθασεν ὁ μπεγλέρμπεης Μαχουμούτης· ἐξεζήτησεν αὐτοὺς διὰ τὸ τὴν γυναῖκα Μανουὴλ τοῦ Μπουχάλη δισεξαδελφὴν εἶναι αὐτοῦ. οἱ καὶ κακὰ ἀνταπέδωκαν αὐτῷ ἀντὶ τούτων. δούς γὰρ αὐτοῖς ἀνθρώπους ἵνα μετὰ ἀγέσεως καὶ ἀναπαύσεως ἀπέρ- 10 χωνται τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὸν ἔξω τόπον, διερχόμενοι περὶ τὸ Ποντικὸν εὐρόντες πλεύσιμον καὶ δολίως ἀποκτείναντες τοὺς ἀπάγοντας ἀνθρώπους τοῦ μπεγλέρμπεὶ καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλεύσιμον ἔφυγον εἰς Κέρκυραν, κἀκεῖθεν πάλιν εἰς Νεάπολιν. καὶ αὐτοὶ μὲν ἠλευθερώθησαν τῆς δουλείας 15 ὕπως δῆποτε· ὁ δὲ πενθερὸς μὲν Μανουὴλ τοῦ Μπουχάλη Γεώργιος ὁ Παλαιολόγος, πρωτεξαδελφὸς δέ, ὡς προεδηλώσαμεν, τῆς μητρὸς τοῦ μπεγλέρμπεη, βληθεὶς εἰς σίδηρα ἤγετο. αὐτὸς γάρ, ὡς προείπομεν, φυγῶν ἐκ τοῦ Λεονταρίου μετὰ καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην εἰς δουλο- 20 σύνην τοῦ δεσπότη κὺρ Δημητρίου, πολέμου δὲ γεγονότος περὶ τὴν Βορδονίαν καὶ τὴν Τρύπαν κακῶς τραπέεις ἑάλω, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν δέσμιον πρὸς τὸν ποτε αὐθέντην αὐτοῦ

6. προεστώτες P 7. μπεγλερμπεης μαχμουτης P 16. Μανουηλ τοῦ Παλαιολόγου Γεωργιος Μπουχάλης P

ditionem accepit, ex pacto et iureiurando pollicitus, se neminem eorum aut turbaturum, aut occisurum, aut in servitium abducturum esse. sed, sacramenti immemor et ulciscendi cupiditate atque ira incitatus, cunctos in parvo quodam campo coactos et vinctos cum uxoribus et liberis gladio trucidari iussit. quo supplicio etiam praefecti iis Buchalei affecti fuissent, nisi Mahometes beglerbegus vitam iis impetrasset, quod uxor Manuelis Buchalei ipsius soror sobrina esset. qui male gratias retulerunt. nam quum homines iis dedisset, ut tuto et citra laborem via e finibus amerae ducente procederent, Ponticum profecti ibique navigandi occasionem nacti, dolose homines a beglerbego sibi adiunctos interemerunt, et conscensa navi Corcyram, et inde rursus Neapolim profugerunt. itaque ipsi quidem servituti se modo qualicumque eripuerunt; sed Manuelis Buchalei socer, Georgius Palaeologus, matris beglerbegi, ut ante significavi, frater consobrinus, ferro vinctus ducebatur. is enim, Leontario profugus, cum genero Spartam discesserat, ut Demetrio despote operam navaret, sed in obsidione Bordoniae et Trypes, accepto vulnere, captus et via-

τὸν δεσπότην κῦρ Θωμᾶν. ὡς δὲ ἰάθη ἀπὸ τοῦ τραύματος, περιωρισμένον δὲ ὄντος καὶ φυλαττομένου ὅπως δήποτε περὶ τὸ Ἀυρράχιον, ἀπατήσας τοὺς φυλάσσοντας ἔφυγε, καὶ πάλιν προσέρχεται τῷ δεσπότη κῦρ Δημητρίῳ, καὶ ἐν τῷ Ναυπλίῳ τὸν πλείονα καιρὸν διέτριβε διὰ τὸ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδιά αὐτοῦ ὑπάρχειν ἐν τοῖς τῶν Ἑνετῶν.

19. Τοῦ οὖν ἀμηρᾶ δουλώσαντος, ὡς δεδηλώκαμεν, τὸ Λεοντᾶριον καὶ τὰ περὶ αὐτό, ἔτι δὲ καὶ τὸν ἅγιον Γεώργιον ταῦτα γὰρ ἰδὼν ὁ Κροκόντηλος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Κροκοδείλιος 10 οἰκσιότερον, προσεκύνησεν καὶ αὐτὸς τὸν ἀμηρᾶν, τὸ δὲ κάστρον τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ δέδωκεν αὐτῷ· αὐτὸς δὲ ἔλαβε χάριν τούτων τὸ ἐλωῖ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ ἤλι καὶ τὰ ἔξῃς, τοῦτ' ἔστι θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες, ὡς εἰπεῖν μᾶλλον ἵνα τί μὴ καὶ αὐτὸν ἐγκα- 15 τέλιπες, τῶν προελεχθέντων κακῶν πρωτεργάτην. τούτων οὖν ἀκείσε γινομένων ὁ δεσπότης κῦρ Θωμᾶς ἀφείς τὴν Καλαμάταν καὶ περάσας εἰς τὰ περὶ τὴν Κόσμαιναν καὶ τὸ Πεταλίδι, εἰσελθὼν εἰς τὸν Ἀβαρῖνον κάκειθεν εἰς τὸ Μαράθιν, προγενέστερον τῆς βασιλίσσης καταλειψάσης τὴν Ἀρκαδίαν 20 κάκεισε ἀπελθούσης μετὰ τῶν παιδῶν αὐτῆς καὶ τῶν εὗρισκομένων ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ ἀρχόντων. ὁ δὲ ἀμηρᾶς παρέλαβεν αὐτά, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν Καρίταιναν, παρὰ τοῦ Σγουρομάλλη Παλαιολόγου καὶ γυναικαδελφοῦ τοῦ μεγάλου Λουκᾶν, ὃς προα-

8. ἔτι — Γεώργιον om P 9. κροκόνδειλος P 12. ἤλει ἤλει P
14. με] με καὶ αὐτὸν P 10. μοι P 18. μαράνθι P

culis constrictus ad dominum quondam suum Thomam despotam ad ductus est. sed, sanato vulnere, quum custodiretur ad Dyrhachium, deceptis custodibus, effugit iterumque adiunxit se Demetrio despotae, ac Nauplii aliquamdiu commoratus est, quoniam ibi in Venetorum dititione uxor et liberi eius vivebant.

19. Occupatus igitur, ut docuimus, Leontario locisque vicinis, et S. Georgio insuper, animadvertens id Crocontelus sive, ut aptius dicam, Crocodilus, ipse quoque ad eum defecit eique cum castro duos filios tradidit, habuitque eius rei praemium eloi sive eli et quae sequuntur, h. e. mi deus, mi deus, quare deseruisti me, sive, ut dicam melius, quare non et ipsam deseruisti commemoratorum malorum primum auctorem. haec dum illic fiunt, Thomas despota, relicta Calamata, Cosmaenam et Petalidium traiectus, Abarinum et inde Marathium venit, quum iam ante regina ex Arcadia exiisset atque illuc cum liberis et primoribus Arcadiae advenisset. itaque occupavit ea ameras, recepitque idem Caritaenam a Sguromalle Palaeologo et fratre uxoris magni Lucanis, qui, ut olim Arius, in sella familiarica,

πέθανεν εἰς ἀπόκατον διαβιβάσας τὴν ψυχὴν, ὡς ποτε ὁ Ἄρειος ἔπαθεν, ἃμ' ἐγκάτοις, καὶ περάσας κατήλθεν εἰς τὰ περὶ τὴν Ἀνδρουσαν καὶ Ἰθώμην. καὶ λαβὼν αὐτὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν πάντα ἀπῆλθε θεάσασθαι καὶ τὴν Κορώνην, εἰς ἐκεῖθεν διέβη καὶ εἶδε τὴν Μοθώνην, εἶτα τὴν Πύλον τὴν 5 καὶ Ἀβαρίνον. καθ' ἣν ἡμέραν καὶ ὁ δεσπότης κύρ Θωμᾶς ἐξῆλθε τῆς Πελοποννήσου· προητοίμασε γάρ τινα πλοίαρια, καὶ ἐλθὼν ἐν τῷ λιμένι τῷ παρ' Ἰταλοῖς καλουμένῳ Πόρτῳ λόγγῳ, ἵνα ἐκεῖθεν εὐπλωϊμον καιρὸν εὐρών εἰς Κέρκυραν ἀπέλθῃ. ὁ δὲ γέγονε, καὶ τῇ κῆ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἀπε- 10 σάθη εἰς Κέρκυραν. εὐρόντες δὲ καὶ ἡμεῖς πλεῦσιμον ἀπαγόμενον ἐκεῖσε, ἐμβάντες τῇ ια' Ἰουλίου διὰ τὸ ἐπιγενέσθαι καὶ μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν θανατικῶν ἐν τῇ Μοθώνῃ, τῇ β' τοῦ Ἀυγούστου ἀπεσώθημεν εἰς Κέρκυραν, ἔχοντες τὸν σκοπὸν ἵνα ἀπέλθωμεν εἰς τὴν Κρήτην ἢ εἰς τὴν περὶ τὴν Θεσ- 15 σαλονίαν Βερροίαν, διὰ τὸ εἶναι κακεῖσε καλλίστην μονὴν εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἣν περὶ ὁ τῆς μητρὸς μου πατὴρ ἀνήγειρεν ἐκ βιάθρων. τοῦ δὲ Ῥαοῦλ Γεωργίου καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ καὶ θυγατρὸς προαπελθόντων, ἐπαρώτρυναν καὶ τὸν ἀνεσιὸν αὐτοῦ τὸν ποτε μελλόγαμβρόν μου Νικόλαον τὸν 20 Μελισσηγόν, αὐτὸς δὲ πάλιν ἐμέ· ἔτι δὲ καὶ τοῦ δεσπότητος μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐκεῖσε παραγενομένου ἀπῆλθομεν χῆμεῖς, προσμεῖναι ἐκεῖ ἕως οὗ ἴδαμεν τὸ μέλλον. τοῦ δ'

8. πῶστο λόγχο P

emissis visceribus, animam exspiravit, ac transiit in viciniam Andrusae et Ithomes. his quoque oppidis cum omni regione finitima occupatis, Coronam visum abiit, atque inde rursus Mothonam traiecit ac Pylum sive Abarinum. quo die etiam Thomas despota, exstructis ante navibus, e Peloponneso discessit et ad portum longum, quem Itali dicunt, profectus est, ut inde, idoneam nactus tempestatem, Corcyram navigaret. ita factum est, pervenitque die mensis Iulii 28 Corcyram. nos quoque navigium eodem profecturum nacti, Iulii die 11 solvinus, quod praeter reliquas miserias pestifera lues Mothonen invaserat, et delati sumus Corcyram die 2 Augusti. erat autem consilium inde in Cretam vel Berrhoeam prope Thesalonicam proficisci, quoniam illic monasterium pulcherrimum erat, in honorem sancti Nicolai ab avo meo materno a fundamentis exstructum. Georgius Raulus autem et gener et filia eius, ante illuc profecti, consobrinum suum, qui quondam meus erat futurus gener, Nicolaum Melissenum, ut eodem discederet, cohortati erant, atque hic rursus mihi idem suaserat. itaque et despota et reliquis illic commorantibus, nos quoque abivimus, expectaturi, quid futurum esset. interim ameras, occupata Ar-

ἀμηνᾶ λαβόντος τὴν Ἀρκαδίαν, κάκειθεν διερχομένου εἰς τὰ
 κάτω μέρη τῆς Πελοποννήσου καὶ λαβόντος πάντα τὰ ἐκείσε,
 ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἰσχυρότατον Χλομονίτην καὶ τὸ Σανταμα-
 ρίν, ἃ ἐκέκτηντο τινες τὸ ἐπίκλην μπεγλερμπεῖδες, καὶ αὐτοὶ
 5 φοβούμενοι εἶασαν πάντα κωφά, καὶ ἀπήλθον καὶ αὐτοὶ εἰς
 Κέρκυραν. ὁ δὲ ἦλθε μέχρι καὶ Πάτρας κάκεισε προσέ-
 μεινε. καὶ τὰ Καλαβρυτα λαβών, ἔνθα ὁ ἡγεμονεύων οὔτε
 τοῖς δεσπόταις οὔτε τῷ ἀμηνᾶ ἐφύλαττε πίστιν, ἀλλ' οὐδ' εἰς
 Θεόν, ὡς νομίζω, αὐτὸς μὲν ὁ ἀμηνᾶς ἔδωκε δίκην ἀξίαν
 10 αὐτῷ· ἐλέπισε γὰρ αὐτόν, οἱ δ' αὐτοῦ πάντες οἱ μὲν ἀπε-
 τμήθησαν τὰς κεφαλὰς οἱ δὲ αἰχμάλωτοι ἀπήχθησαν. τὸ
 δὲ αὐτῷ ὁ ἀμηνᾶς καλῶς ἀσφαλισάμενος καὶ παντὶ τόπῳ
 ἀφείκει στρατιώτας, ἐγερθεὶς ἀπὸ τῆς Πάτρας διέβη εἰς τὰ
 περὶ τὸ Σαλμενικὸν καὶ Λίστραιναν καὶ Βοστιτζαν· καὶ τὴν
 15 μὲν Βοστιτζαν καὶ Λίστραιναν ἔλαβε, τὸ δὲ Σαλμενικὸν
 ἐκράτησε μέχρι τινός τις Παλαιολόγος λεγόμενος τὸ ἐπίκλην
 Γραιτζας.

Τοῦ δὲ δεσπότη, ὡς εἶπομεν, πανοικὲ ἐλθόντος εἰς Κέρ-
 κυραν, προσῆλθον αὐτῷ καὶ γράμματα ἀπὸ τοῦ πράκτορος
 20 τοῦ Ἀγγελοκάστρου διαλαμβάνοντα οὕτως, ὅτι τῷ Ἀμηνᾶ ὄρε-
 ξις ἦν ἵνα προσέλθῃ αὐτῷ τις τῶν τοῦ δεσπότη ἀρχόντων,
 καὶ γενήσῃται συμβίβασις καὶ ἀγάπη ἀμφοτέροις, καὶ δοθῇ
 παρ' αὐτοῦ τόπος μετὰ τινων συμφωνιῶν τῷ δεσπότη πρός

1. παραλαβόντος P
 πραιτωρος P

2. ἔλαβε P

17. Γαιτζας P

19-

cadia, in partem inferiorem Peloponnesi profectus, cuncta eius regio-
 nis loca cepit, ipsamque adeo firmissimam Chlomotzam et Santama-
 rium, quae a quibusdam beglerbegis tenebantur, qui et ipsi, metu
 perculti, omnia deseruerunt et Corcyram venerunt. ille Patram ns-
 que processit, ibique mansit. captis Calabrytis, eius urbis praefec-
 tum, qui nec despotia, nec amerae, nec vero deo, opinor, fidem ser-
 varat, supplicio dignissimo punivit. quippe pellem ei detrabi iussit,
 et cives aut iugulavit aut captivos abduxit. urbe bene munita et
 ubivis relictis praesidiis, ameras Patra movit et Salmenicum, Listrae-
 nam et Bostitzam transiit, ac Bostitza et Listraena quidem potitus
 est, sed Salmenicum Palaeologus quidam, cognomento Graitzas, ali-
 quamdiu servavit.

Despota igitur cum tota familia Corcyram profecto, literae ei a
 procuratore Angelocastri allatae sunt, quibus scriptum erat, ameram
 quempiam e proceribus despotae ad se mitti cupere, ut amicitia et
 concordia inter ipsos conciliaretur, et locus aliquis despotae cum
 conditionibus quibusdam a se daretur, in quo is vitam ageret. re

τὸ ζῆν. συνδιασκεψάμενος οὖν σὺν τοῖς αὐτοῦ ὁ δεσπότης, ἔδοξεν αὐτῷ καλὸν εἶναι ἵνα ὁ μὲν Ῥάλης Γεώργιος ἀπέλθῃ πρὸς τὸν ἀμηνῶν, ὁ δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ Ῥαοὺλ Γεώργιος ἀπέλθῃ πρὸς τὸν πάπαν, ἵνα ὁ μὲν καὶ ταῦτα καὶ τὴν εἰς Κέρκυραν τοῦ δεσπότητος ἐπιδημίαν δηλώσῃ τῷ πάπῃ, ὁ δὲ ἴδῃ καὶ 5 Βμάθῃ τίς ὁ τοῦ ἀμηνῶν σκοπός. οἱ καὶ ἀπῆλθον, ὁ μὲν τῇ 9 ὁ δὲ τῇ 14 Ἀυγούστου. Θανατικοῦ δ' ἐπιγενομένου καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν πόλιν ὁ δεσπότης καὶ ἡμεῖς ἀπῆλθομεν ἐν τοῖς περιχωρίοις, ἐκδεχόμενοι καὶ τὰ τῶν πρεσβυτῶν ἀποτελέσματα. ὁ μὲν οὖν Ῥάλης Ἰωάννης διελθὼν διὰ τοῦ Ἄγ- 10 γελοκάστρου ἔφθασε τὸν ἀμηνῶν εἰς τὰ περὶ τὴν Βέρροϊαν· καὶ εὐθύς προστάξαντος αὐτοῦ ὁ τε Ῥάλης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες ἐδεσμεύθησαν καὶ οἱ πόδες αὐτῶν ἡσφαλίσθησαν σιδήροις. διαβιβάσαντες οὖν οὕτως δέσμοι, μετὰ τινὰς ὁδοὺς ἡμερῶν εἰς τοὺς περὶ τοῦ μαύρου ὄρους βοννοὺς ἤλευθέρω- 15 σεν αὐτούς, εἰπὼν ὅτι ἐγὼ ἐκδεχόμεν πλησίον τῆς Πελοποννήσου εὐρισκομένον μου ἐλθεῖν τὸν δεσπότην, ἢ στείλῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ ἀρχόντων, καὶ γένηται χάρις πρὸς αὐτόν, καὶ κάθηται, καὶ ζῆ. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν γέγονε, πάλιν λέγομεν, γεννηθήτω, εἰ θέλει, καὶ ἀπελθόντος σου ἐλθέτω ὁ δεσπότης, ἡ 20 ἔξαποστειλάτω ἓνα τῶν παιδῶν αὐτοῦ, ᾧ καὶ ποιήσωμεν χορηγία. ἐπιστρέψαντος δὲ τοῦ Ῥαοὺλ ἀπράκτου τῷ Ὀκτωβρίῳ τοῦ 5959 ἔτους, καὶ τῇ 15 Νομβρίου ἐμβὰς ἐν τινὶ τῶν

2. Ῥαοὺλ Ἰωάννης P 6. κθ⁷ P 7. ις⁷ P 9. κρέσβων P
16. ἐκδεχόμενος P 23. αυξα⁸ P

cum suis deliberata, despota e re fore existimavit, ut Georgius Rales ad ameram, Georgius Raulus autem, gener eius, ad papam proficisceretur, ut alter hoc ipsum et despota in Corcyra commorationem papae nuntiaret, alter videret et exploraret, quo spectaret consilium amerae. itaque illi discesserunt, alter nono, alter undecimo die Augusti. mox autem quum pestis etiam Corcyram urbem invasisset, despota e reliqui in loca vicina concessimus, legatorum expectantes reditum et quid allaturi essent nuntii. ac Iohannes Rales quidem, trans Angelocastrum profectus, ubi prope Berrhoeam ad ameram venit, statim iussu eius cum omnibus comitibus viactus et compedibus ferreis adstrictus est. quum ita victi processissent dies aliquot, ad colles montis nigri eos liberavit, et expectasse se dixit, ut, quem esset prope Peloponnesum, aut veniret ipse despota, aut filium cum proceribus mitteret, ac se illi benefacturum sedemque stabilem, in qua viveret, donaturum fuisset. quorum quum neutrum factum sit, inquit, iterum, ut fiat, suademus, et post reditum tuum aut veniat despota, aut unum e filiis mittat, cui beneficiamus. itaque quum Raulus re in-

Κερκυραίων πλοίων ὁ δεσπότης κῆρ Θωμᾶς μετὰ τῶν πλειό-
νων ἀρχόντων αὐτοῦ διέβη εἰς τὸν Ἀγκῶνα, ἵνα ἐκεῖθεν πρὸς
τε τὸν πάπαν καὶ τὸν δούκα Μεδιολάνων καὶ ἄλλαχού ἀπέλ-
θῃ, εἰς Κέρκυραν καταλείψας τὴν τε βασιλίσοσαν καὶ τὰ
5 παιδιὰ αὐτοῦ καὶ τινὰς τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ οἰκειακούς καὶ
οἰκέτας τῶν αὐτῶ ἐπομένων. οὐ δὴ καμὲ πολλά διορισάμε-
νον καὶ ζητήσαντος ἵνα ἢ σὺν αὐτῷ ἀπέλθω ἢ ἐν Κερκύρα
μετὰ τῆς βασιλίσης μείνω, ἄρχων τοῦ δοσιτίου αὐτῆς·
ἐγὼ δὲ διὰ τε τὸ ἔλεος τοῦ τὰ πάντα καλῶς οἰκονομοῦντος
10 Θεοῦ, διὰ τε τὴν λύπην ᾧν ἐγέννησα, διὰ τε τὴν ἀταξίαν
πάντων τῶν τοῦ οἴκου αὐτῶν ἀνήκοος ἐγενόμην εἰς τὰ ἀμφο-
τερα. ἀλλ' ἐπιμείναντός μου καὶ ἐτέρῳ καιρῷ ἐν τῷδε τῷ
χωρίῳ ὀνόματι Μολυβατινὰ ἐν ᾧ ἤμεν, ὅτε καὶ ὁ δεσπότης
ἦν ἐν τῷ Χλομῷ διὰ τὸν φόβον τοῦ θανατικοῦ ὡς δεδῆλωται.
15 καὶ μετὰ καιρὸν δὲ κάθισμα εὐρῶν τὸ εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου
Ἡλίου πλησίον τοῦ ἄστεως, ἀπελθόντος μου ἐκεῖσε κατῴκησα
Σεπτεμβρίου ἕκτη τοῦ 590' ἔτους. κατέμενον μετὰ τῶν ἐμῶν,
καὶ μόνον ἐδεόμην τοῦ Θεοῦ ἵνα ἡμᾶς ἐλεήσῃ καὶ ἐξοικονο-
μησῇ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος. διαβι-
20 βάσαντός μου σὺν ἐκεῖσε μῆνας πέντε, καὶ πρὸς τινα καιρὸν
οὐδὲν ἐνοήσαμεν ἀναπαυθῆναι μετὰ τῶν ἐχόντων τὸ τοιοῦ-
τον κάθισμα. καὶ διὰ τὸ ἔξειν ἡμῶς πλείονα τὸν πολυπλα-
σιασμόν τοῦ καλοκαγαθοῦ φίλου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς Δω-

10. ἦν ἐγέννησα διὰ τὴν P
οἴφ P

13. μολυβατινὰ P

14. χω-

17. αὐξῆ⁸ P

21. ἀναπεισθῆναι P

22. τοῦτο P

fecta redisset mense Octobri anni 6969, Thomas despota, die 16 No-
vembris Corcyraeorum navem ingressus, cum proceribus suis plerisque
Anconam traiecit, inde ad papam et Mediolanensium ducem et alio pro-
fecturus, in Corcyra relictis regina et filiis et nonnullis procerum, qui
eum sequebantur, familiaribus et domesticis. equidem, multum ab eo
Invitatus et rogatus, ut aut comitarer se, aut Corcyrae manerem in
aedibus reginae, per misericordiam dei cuncta bene moderantis, et
propter luctum eorum, quos procreaveram, et rerum omnium in illius
domo perturbationem, neutram conditionem accepi, sed mansi Moly-
batinis, quo loco etiam ante fueram, quum despota metu pestis, ut
significavimus, Chlomi versaretur; et mox cellula inventa in monaste-
rio prope urbem in honorem sancti Eliae exstructo, illuc sedem trans-
tulit die 6 Septembris anni 6970. ibi cum meis mansi, et tantum-
modo precatus sum deum, ut miseraretur nos et pro benignitate et
caritate sua in nos decerneret. commoratus sum ibi menses quinque,
atque intellexi procedente tempore, neutiquam nos tranquillo animo
frui posse cum iis, qui id monasterium tenerent; itaque ob crebriorem

ροθέου, εὐρισκομένου αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν τῶν ἁγίων ἀποστολῶν Ἰάσωνος καὶ Σωσιπάτρου, εὐρόντες καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν τριάκοντα δύο ἱερέων τοῦ ἁγίου Νικολάου κάθισμα τὸ ἐπονομαζόμενον τοῦ Ταρχανιώτου, παρελάβομεν αὐτὸ Μαρτίου 15 τοῦ 590 ἔτους, καὶ κατέμενον μετὰ τῶν 5 ἐμῶν. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Θωμᾶς φθάσας εἰς τὸν Ἀγκῶνα κάκειθεν εἰς τὴν Ῥώμην οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσεν εἰ μὴ ὅτι ἔδωκε τῷ πάπῃ Πίῳ δευτέρῳ ἐν τῷ β' ἔτει τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου, κάκεινος αὐτῷ μόλις πρὸς τὸ ζῆν 10 μετὰ τῶν αὐτοῦ ἐδώρησατο τὴν μόνην καὶ ἀναγκαίαν τροφήν. ὡς οὖν εἶδον οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ ἄρχοντες καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Κερκύρα ἀπομεινάντες ἤκουσαν μὴ εἶναι οὐδεμίαν ἐλπίδα 92 βοηθείας, διεσκορπίσθησαν, οἱ μὲν ἐνθεν οἱ δὲ κάκειθεν, κλαίοντες τὴν δυστυχίαν αὐτῶν. τότε δὲ καὶ ὁ ἡγαπημένος 15 μοι ὑπὲρ υἱόν, ὃ ποτε μελλόγαμβρός μου Νικόλαος ὁ Μελισσηνός, ὁ τοῦ μεγάλου πρωτοστράτορος υἱὸς τοῦ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, εὐρῶν νῆαν ἐμπορικὴν Κρήτα τοῦ Σοφολέου ὀνομαζόμενον, ἀρχομένην ἐκ τῆς Ἑνετίας, ἐμβαῖς ἐν αὐτῇ διέβη εἰς πόλιν Κυδωνίας ἐν τῇ Κρήτῃ τοῦ Ἀπριλλίου 10 20 τοῦ 590 ἔτους, κλαύσαντες καὶ θρηνήσαντες πρότερον ἡμεῖς περὶ τῆς στέρησεως αὐτοῦ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν λίαν καλὸν πρὸς με. ἐκεῖ δὲ γυναικὶ συζευχθεὶς πρεσβύτερος ἐγένετο,

15. δὲ καὶ] δὴ P
ὀνομαζόμενην P

17. τοῦ ἐν — γῆς om P

18. σοφοκλέους

quoque optimi et benevoli patris spiritualis Dorothei consuetudinem, qui in monasterio sanctorum apostolorum Iasonis et Sosipatri erat, etiam nos ex ordine triginta duorum sacerdotum sancti Nicolai cellulam nacti sumus Tarchaniotae quae dicitur, die 15 Martii anni 6970, ac mansi ibi cum meis. Thomas autem despota, Anconam atque inde Romam profectus, nihil aliud effecit, nisi ut, quum ipse Pio secundo papae anno pontificatus eius secundo e reliquiis apostoli primum vocati, sancti Andreae, caput dedisset, ille sibi vix ad sustentandam suam et suorum vitam necessarium victum praeberet. ut igitur proceres eum secuti viderunt, et qui in Corcyra relictis erant, audiverunt, nullam spem auxilii reliquam esse, alii alio dissipati sunt, calamitatem suam deplorantes. tum etiam filio mihi carior futurus gener meus, Nicolaus Melissenus, magni protostratoris filius, navem mercatoriam Cretensem Sopholei cuiusdam Venetiis venientem conscendit, et Cydoniam, Cretae urbem, traiecit die 11 Aprilis anni 6970, quem nos nobis eripi vehementer dolebamus et lugebamus, quoniam miri-

καθὼς ὕστερον ἔμαθα καὶ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γράμματα ἔλαβον. τοῦ δὲ δεσπότης κὺρ Θωμᾶ διαβιβάσαντος καιρὸν τινα ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔδοξεν αὐτῷ ἐπαναστραφθῆναι πρὸς τὴν αὐθεντίαν τῶν Ἑνετῶν, καὶ πάλιν ἐκεῖθεν εἰς τὸν Ἀγκῶνα, 5 τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ βασιλίσσης τῆς Σερβίας ἐκεῖθεν ἀπελθούσης· καὶ διατρίψασα ἡμέρας τινὰς εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἐκεῖνος μὲν ἐδιέβη πάλιν εἰς Ῥώμην, ἡ δὲ βασίλισσα διεληθούσα ἀπῆλθεν εἰς Ἐπίδαυρον τοῦ Ἰλλυρικοῦ. ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς ἡ βασίλισσα κακῶς διάγουσα ἐν Κερκύρα, ἐληθείσα 10 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τῷ αὐτῷ ἑβδομηκοστῷ ἔτι Ἀγούστου ἐξῆ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τῶν ἁγίων ἀποστόλων μονῇ, Ἰάσωνος λέγω καὶ Σωσιπάρχου.

Ὁ δὲ τῶν ἀσεβῶν ἔξαρχος τῷ αὐτῷ δὴ ἔτι ἀπελθὼν κατὰ τοῦ Σφεντιάρη παρέλαβε τὴν ἐκείνου περιβόητον πόλιν Σινώπιον 15 ὀνομαζομένην, ἧ δὴ καλῶς ἐθεασάμην. οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα αὐτοῦ τόπον παρέλαβεν, ἔτι δὲ καὶ τὴν Κερρασοῦντα καὶ τὴν Τραπεζοῦντα ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Δαβὶδ τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ ἐκεῖσε τότε βασιλεύοντος, καὶ ἅπασαν τὴν περιχώρον αὐτῶν, τοῦ βασιλέως Τραπεζοῦντος λέγω καὶ 20 πάντων σχεδὸν τῶν ἐκεῖσε ἀτυχῶν καὶ ἀνοφελεστάτων αὐθεντῶν καὶ ἀρχόντων, οὓς ἐξελεθῶν ἐκεῖθεν κοτῆκισεν αὐτούς ἐν τῇ Ἀνδριανουπόλει, ἔνθα δὴ καὶ ὁ τῆς Πελοποννήσου αὐθέντης ἦν ὁ δεσπότης κὺρ Δημήτριος, ᾧ καὶ δέδωκεν ἔχειν εἰς ζωά-

10. κς⁷ P

19. περιοχὴν αὐτοῦ P

21. ἐκβαλὼν P

fice erga me officiosus erat. ibi, uxore ducta, presbyter factus est, ut postea e literis eius ad me datis cognovi. Thomas despota autem, aliquamdiu Romae commoratus, ad civitatem Venetorum, atque inde Anconam redire statuit, unde filia eius, regina Serviae, discessura erat. itaque quum ad visendam eam urbem dies aliquot ibi haesisset, ipse Romam rediit, regina Epidaurum in Illyricum abiit. huius mater, regina, quae Corcyræ vitam miseram degebat, miserante deo, ipso septuagesimo anno aetatis, Augusti die 16, mortua et in sanctorum apostolorum, Iasonis, inquam, et Sosipatri, monasterio sepulta est.

Princeps autem impiorum eodem anno Sphentiarem adortus, celebrem illius urbem Sinopium occupavit, quam ipse vidi: nec vero hanc solam urbem, sed etiam omnem vicinam regionem; praeterea Cerasuntem et Trapezuntem, Davidi Comneno regi ereptas, et universam regionem circumiacentem illorum principum, h. e. regis Trapezuntiorum et reliquorum prope omnium principum et procerum ibi habitantium, quos inde discedens Adrianopolim traduxit, ubi etiam Peloponnesi princeps, Demetrius despota, erat, cui, unde ipse et

κειαν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ τὴν μεγάλην Αἶνον, τὴν Ἀῆμιον, τὴν Ἰμβρον καὶ τὴν Σαμοθράκην. τῷ δὲ τῆς Τραπεζοῦντος βασιλεῖ τῷ Κομνηνῷ κύρ Δαβιδ χωρία τινὰ δώσας ἐπὶ τὸ μαῦρον ὄρος κατώκισεν αὐτόν· ὃν δὴ καὶ μετὰ τινος χρόνου μικροῦ παραδρομῆν, εὐρῶν τάχα κατ' αὐτοῦ αἰτίαν τινὰ οὐκ 5 ἀληθῆ, πάντα τὰ ἑαυτοῦ ὑπάρχοντα ἀφείλετο, κάκεινον πνιγμῷ ἐτελείωσε. τῷ δὲ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους διέβη ὁ ἀμηνᾶς εἰς τὴν μεγάλην Βλαχίαν καὶ ἐδιόρθωσε τὰ κατ' αὐτὴν ἐκεῖσε ἐνεργούμενα, καὶ ἐπιστρέψας ἐποίησε στόλον, καὶ ὤρμησεν ὁ στόλος προστάγματι αὐτοῦ κατὰ τῆς Λέσβου, ἣν καὶ παρέ- 10 λαβεν.

20. Τῷ δὲ Νοεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ 590αῖ ἔτους ἐπιδραμόντος τοῦ υἱοῦ τοῦ Τουραχάνη Ἀμάρη ἡχμαλώτισε πᾶσαν περὶ τὸν Ναυπάκτον τῆς Αἰτωλίας τὴν αὐτοῦ περιοχὴν, τὸν Γαλατᾶν λεγομένην, καὶ οὐ τοὺς Ἐνετοὺς μόνον ἀλλὰ καὶ 15 τοὺς τελοῦντας αὐτῷ τοῦ τῆς μικρῆς Βλαχίας Φλαμπούρου. ὅπερ μαθὼν ὁ τῶν Ἐνετῶν τριήρων ναύαρχος, καὶ δραμῶν πρὸς ἐπικουρίαν εἰς τὴν ἀντίπερα πόλιν τοῦ ἀμηνᾶ, Βοστιτζαν ὀνόματι, διαλθὼν ἐνέπρησεν αὐτὴν καὶ ἡχμαλώτευσεν ἅπασαν πλὴν τοῦ Κουλά μόνου· καὶ ἀγαγὼν τοὺς Βοστιτζανούς 20 ἔν τῷ Ναυπάκτῳ μετὰ τῶν ἑαυτοῦ ἐναλλαγὴν ἐποίησατο. καὶ δὴ προμελετωμένης οὐσης τῆς μάχης τοῦ γενέσθαι κατὰ τοῦ ἀμηνᾶ ὑπὸ τῆς τῶν Ἐνετῶν γερουσίας, τοῦτο δὴ τὸ ἔργον ἀπεκάλυψεν αὐτὴν καὶ ἀρχῇ κατέστη. καὶ ἐλθόντος τοῦ κα-

13. πάντας τοὺς περὶ P 14. αὐτοῦ om P 15. λεγόμενον P
20. Καλαμόνου P

qui eum comitabantur, victum haberent, magnam Aenum, Lemnum, Imbrum et Samothracen donavit. Davidi Comneno autem, Trapezuntiorum regi, cui et ipsi loca quaedam tribuit, ad montem nigrum domicilium assignavit: quem tamen brevi post, reperta adversus eum causa quadam falsa, facultatibus omnibus spoliatum, suffocari iussit. vere eiusdem anni in magnam Valachiam concessit, rebusque huius provinciae ordinatis, reversus est et classem exstruxit, quae, Lesbum missa, eam insulam in potestatem redegit.

20. Novembri eiusdem anni 697: Amares, Turachanis filius, incursione facta, omnem regionem Narpacto Aetoliae adiacentem, quam Galatam dicunt, occupavit, nec solos Venetos, sed etiam tributarios sibi incolas oppidi parvae Valachiae, quod Phlabyrinthum appellatur, quod ut cognovit Venetarum triremium praefectus, auxilio advolvit et urbem amerae e regione sitam, Bostitzam nomine, adortus incendit, totamque occupavit praeter solum Culam. incolas deinde Narpactum abductos cum suis commutavit. ceterum bello a senatu

θόλου ναυάρχου ὀνόματι Ἀλουσίου Λαυρεδανῷ μετὰ πολ-
 λῆς παρασκευῆς καὶ ἐτοιμασίας καὶ δυνάμεως, ἐπίσσε τὸν τῆς
 Πελοποννήσου Ἴσθμὸν καὶ ὑποδόμησεν αὐτόν, κακῶς δὲ διὰ
 τὴν συντομίαν· οὐ γὰρ ἐν τῷ συντόμῳ τὸ ἀσφαλές, ὡς θ
 5 λόγος. εἶτα πολεμήσας τὴν Κόρινθον καὶ μὴ τυχῶν τοῦ
 ἐπιζομένου, ἀφείξεν τὸν Ἴσθμὸν ἀνεχώρησας. τῷ δὲ 590β
 ἔπειτα παρέλαβον τὴν Μονεμβασίαν οἱ Ἐνετοί, οὐ τοσοῦτο θε-
 λήσει καὶ χάριτι τοῦ κυριεύοντος αὐτὴν ὅσον ἀνωφελεία τοῦ
 ἡγεμονεύοντος ἐν αὐτῇ ἄρχοντος· ὥσπερ δὴ ὁμοίως ἀνωφε-
 10 λεία καὶ ἀτυχία τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀἴμου πολίχνιον τὸ λε-
 γόμενον Παλαιόκαστρον ἐκλάπη μᾶλλον παρὰ τῶν ἐν αὐτῷ
 τυχόντων ξένων καὶ ἐδόθη τῇ ἀθροσίᾳ τῶν Ἐνετῶν· καὶ ἐξ
 αὐτοῦ, δῆλον τοῦ πολίχνιου, ἄπασαν τὴν νῆσον ἐκκληρώσαντο.
 ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Λέσβον ἀπελθόντος αὐτοῦ δὴ τοῦ Λαυρε-
 15 δανῷ καὶ πολεμήσαντος αὐτὴν, οὐκ ἔπραξέ τι καὶ ἀνεχώρη-
 σεν ἄπρακτος.

Τῷ δὲ ἔαρι τοῦ 590γ ἔτους ὁ δεσπότης κὺρ Θωμᾶς
 ἐμήνησεν ἵνα οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ θυγάτηρ ἐκεῖσε ἀπέλθωσιν
 ὅπου κἀκεῖνος ἦν· καὶ ἐγένετο, ὅτε ἀπεσώθησαν μετὰ νηὸς
 20 εἰς τὸν Ἀγκῶνα, καὶ μόνον ἤκουσεν ὅτι ἐν Ἀγκῶνι παρεγέ-
 γοντο ἐν Ῥώμῃ ὦν, καὶ μὴ φθάσας ἰδεῖν αὐτὰ Μαῖτον ἰβ' ἐν
 Ῥώμῃ πρὸς κύριον ἐξεδήμησεν, ὑπάρχων ἐτῶν νς', καὶ πρὸς
 τι μικρόν. καὶ ὄντων τῶν παιδῶν εἰς Ἀγκῶναν ἐπιστολὴν

22. πενήκοντα τριῶν P

Venetorum adversus ameram iam ante decreto, illa res eius ordiendi
 occasionem praeiuit et initium eius fuit. advenit enim summus clas-
 sis praefectus Aloysius Lauredanus cum magno apparatu et copiis,
 atque Isthmum Peloponnesi occupavit et munivit, male tamen propter
 festinationem: etenim in festinatione non est securitas, ut in prover-
 bio est. deinde Corinthum aggressus, sed spe frustratus, relicto Isthmo,
 discessit. anno autem 6972 Veneti Monembasia potiti sunt, non
 tam voluntate et gratia eius, qui urbi praeerat, quam eiusdem iner-
 tia: quemadmodum inertia et infortunio praefecti Lemni factum est,
 ut oppidulum, quod Palaeocastrum dicitur, a peregrinis, qui intus
 aderant, subreptum, rei publicae Venetorum traderetur: ex quo de-
 inde oppidulo profecti, tota insula potiti sunt. quin etiam Lesbium
 idem Lauredanus profectus et bello adortus, frustra laboravit, et re
 infecta rediit.

Vere anni 6973 Thomas despota filios et filiam ad se venire ius-
 sit. accidit autem, quum navis Anconam delati essent, ut ille Ro-
 mae, audito tantum de eorum adventu, priusquam eos videret, ad
 dominum migraret mensis Maii die 12, annos natus 56 et paulo plus.

ἔγραψεν ὁ καρδινάλης Βησσαρίων πρὸς τὸν παιδαγωγὸν αὐτῶν οὕτως.

21. Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ εἰρημέτου καρδινάλη πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν προρρηθέντων παιδῶν εἰς Ἀγκῶνα.

Εὐγενέστατε ἄνερ καὶ ἡμῶν φίλτατε φίλων, ἐδεξάμην καὶ πρότερον καὶ νῦν διὰ τοῦ Ἑρμητιανοῦ γράμματα τῆς εὐγενείας σου, πρὸς ἃ οὐκ ἀπεκρινάμην, ἀναμένων ἵνα γένηται τις ἀποκατάστασις εἰς τὴν πρόνοιαν τῶν ἀυθεντοπούλων. ἐπειδὴ οὖν νῦν ἐγένετο, νῦν καὶ γράφω. παραμυθεῖσθαι μὲν καὶ ὑμᾶς 10 καὶ τοὺς ἀυθεντοπούλους διὰ τὴν ἀφόρητον λύπην τοῦ μακαρίτου ἐκείνου καὶ ἁγίου δεσπότη οὐκ ἔστι τοῦ παρόντος καιροῦ· διὸ παραιτήσομαι τοῦτο τὰ νῦν. γίνωσκε δὲ ὅτι ὁ ἀγιώτατος πάπας διὰ παρακλήσεως φίλων τινῶν καὶ οἰκειίας καλοθελείας ἔταξε νὰ δίδῃ κάθε μῆνα τὰ ἀυθεντόπουλα δου- 15 κύτα τριακόσια, ὡσπερ ἔδιδε καὶ τῷ ἁγίῳ δεσπότη. θέλει δὲ καὶ ὁρῶναι ὁ ἀγιώτατος πάπας ἵνα τὰ μὲν διακόσια κατὰ μῆνα νὰ εἶναι διὰ τὰ τρία ἀδελφία ἐπίσης ἀνέγκιστα, νὰ ἐξοδιάζωνται εἰς τροφὴν ἐκείνων καὶ ἀνδρώπων ὑποχειρίων αὐτῶν μικρῶν, ἕξ ἢ ἑπτὰ τοῦ καθ' ἑνός, καὶ εἰς ἀγορὰν καὶ 20 τροφὴν ἀλόγων τεσσάρων τὸ ὀλιγώτερον, καὶ εἰς ῥόγαν τῶν αὐτῶν ὑποχειρίων, καὶ εἰς ἐνδύματα τῶν ἀυθεντοπούλων, νὰ

3. hanc epistolam primus edidit Io. Meursius Hesychii sui Illustris p. 57—64 (I) 7. Ἑρμητιανοῦ P 13. δεῖ ὁ] ὡς I 14. τιμῶν P 15. ἔταξεν ἵνα δίδωνται κατὰ μῆνας τοῖς ἀυθεντοπούλοις I κατὰ P 16. ἰδίδω I 18. νὰ εἶναι] μείναι I

cuius quum liberi adhuc Anconae essent, Bessario cardinalis epistola ad paedagogum eorum dedit, hoc exemplo scriptam.

21. Epistola a cardinali, quem dixi, ad paedagogum liberorum modo appellatorum Auconam missa.

Vir nobilissime et amicissime, accepi tum prius, tum nunc per Hermetianum literas tuas, ad quas non respondi, quoniam exspectare statueram, donec rebus adolescentum principum consultum foret. quod quum iam factum sit, nunc ad te scribo. consolari vos et principes de morte acerbissima beati illius et sancti despotae, non est huius loci: quare huius rei veniam a te peto. scito autem, sanctissimum papam, amicorum quorundam auctoritate et sua ipsius benevolentia commotum, statuisse, principibus mensibus singulis numos aureos trecentos pendere, quos hucusque beato despotae pendebat. vult autem ac decrevit sanctissimus papa, ut ducenti numi singulis mensibus aequaliter distribuantur tribus fratribus, ut impendantur ad alendos ipsos et sex septemve singulorum ministros, ad emendos et alendos

εἶναι καλὰ ἐνδύματα, καὶ κάπου νὰ περισσέυῃ καὶ τίποτες τὸν καθ' ἓνα, διὰ νὰ βοηθηθῶσι κάπου εἰς ἀσθενεῖάν τους ἢ εἰς ἄλλην ἀνάγκην. καὶ τοῦτο θέλει νὰ γένη ἐξ ἀπαντος, καὶ νὰ μηδὲν γένη ἄλλως. τὰ δὲ λοιπὰ ἑκατὸν δοσκᾶτα τὸν 5 μῆνα ἤγουν χίλια καὶ διακόσια τὸν χρόνον νὰ ἐξοδιάζωνται⁹³ εἰς τινὰς ἀρχοντας καὶ καλὰ πρόσωπα, ὅπου νὰ εἶναι μετ' αὐτῶν νὰ τὰ δουλεύουν καὶ νὰ τὰ συντροφιάζουν καὶ νὰ τὰ φυλάττουσιν. ἀκούσας δὲ ὁ ἁγιώτατος πάπας τὸ πόσο εἶναι αὐτοῦ ὑπερεθνήμασε καὶ καταγινώσκεται μᾶς· καὶ γὰρ ἐὰν 10 εἰς τὸν ἀνθέντην τὸν μακαρισμὲνον ἐκεῖνον τοιοῦτον ἀνθρωπον ἐθαύμαζον πῶς εἶχεν ἐδώ τόσους καὶ ἑκατηγόρουσιν τον ὅτι εἰς τὴν ξενιτεῖαν νὰ τρέφῃ τόσους μὲ ξένα δοσκᾶτα καὶ ξένας ἐλπίδας, πῶσθ μᾶλλον τῶρα, ἐποῦ ἤλθον καὶ ἄλλοι πλείοτεροι παρὰ ὅπου ἦσαν ἐδώ, καταγινώσκοντες των καὶ 15 κατηγοροῦσὶ των, καὶ μάλιστα εἰς ἀνθεντόπουλα νέα καὶ ὄρφανά, ὅπου οὔτε ἀξίωμα οὔτε ὄνομα οὔτε φήμην ἔχουσι. καὶ οὐ μόνον καταγινώσκουσί τους, ἀλλ' οὐδὲ βούλονται νὰ ἐξοδιάζωσιν ἓνα τορρέσιν πλέον, καὶ ἄμποτες μᾶς τὸ ἔταξαν νὰ τὸ φυλάξωσι τελείως καὶ νὰ μηδὲν μεταβληθῶσιν, ὡσπερ 20 ἐποίησαν καὶ ἄλλοτε. δι' αὐτὸ εἶναι χρεῖα νὰ φροντίζῃ ἡ εὐγένειά σου μετὰ τοῦ ἀρχόντου σου Κριτοπούλου τοῦ ἱατροῦ

1. τύποτα I 4. ἄλλως I 6. ὅπου ναίειναι ἀστυὰ τῶν κα-
ταδουλεύουν I 9. καταγινώσκων ῥμᾶς P 12. μεξ ἓνα I
14. τὸν καὶ π. τὸν M 18. τορρέσι P ἄμποτε P 21.
ἀρχοντος τοῦ κρητοπούλου P

quatuor minimum equos, ad ministrorum stipendia et principum vestimenta, quae pulcra sint necesse est, et de cuiusvis portione aliquantum comparcitor, ut habeant, quo utantur, si forte in morbum vel alias angustias inciderint. atque haec quidem omnino ita fieri, nec fieri quidquam aliter, iubet. reliqui autem centum numi aurei singulorum mensium, vel mille et ducenti totius anni, impendantur in stipendia procerum aliquot et hominum elegantium, qui cum principibus vivant et consuetudinem habeant, iis serviant et eos custodiant. certior autem factus sanctissimus papa, quot huc advenerint, miratus est et subirasquit. si enim beatæ memoriae principem, talem virum, mirati sunt et vituperarunt, quod tot huc ministros adduxisset, quos pecunia et liberalitate aliena sustentaturus esset, quanto magis nunc, quum alii plures huc immigrarint, principibus praesertim pueris et orbis succensendum est, qui nec dignitate, nec titulis, nec fama nobiles sunt! nec iis irascuntur solum, sed vetant etiam, vel unum teruncium supra pecuniam decretam impendi, mandaruntque mihi monebrem, ut accurate haec fierent neve quidquam immutaretur, quemadmodum

τοῦτο, ὅπου κατὰ τὸ παρὸν ἔχετε τὴν φροντίδα τῶν αὐθεντοποόλων. ἐπαναστήσωμεν τίς νὰ τὰ διοικῆ, ἢ τίς εἶναι ἀναγκαῖος νὰ κρατηθῆ. καὶ μετὰ ταῦτα θέλουσι μερισθῆν μετὰ βουλῆς ἐδικῆς μας εἰς ἐκείνους ὅπου θέλουσιν ἀπομένειν. ἐμένα γοῦν προηγουμένως φαίνεται με ὡς ἀναγκαιότατον ὅπου δὲν ἤμπορεῖ νὰ 5 λείψῃ, πρῶτον ὁ ἰατρός, δεύτερον ὁ διδάσκαλος Ἕλληνας, τρίτον ὁ διδάσκαλος Λατίνος, τέταρτον ὁ δραγουμάνος· οὗτοι γοῦν εἰσὶν ἀναγκαιότατοι καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ λείψωσιν. ἔτι δὲ καὶ εἰς ἡ δύο παπάδες Λατῖνοι εἶναι ἀναγκαιότατοι διὰ νὰ ψάλλωσι λειτουργίαν Λατινικὴν συνεχῶς. εἶναι γὰρ χρεῖα νὰ 10 ζῶσι τὰ παιδία Λατινικῶς, ὥσπερ ἐβούλετο καὶ ὁ μακαρισμένος πατήρ των. καὶ οἱ ἄρχοντες ὅπου θέλουσιν εἰσθαι μετ' ἐκείνους, εἶναι χρεῖα νὰ προσέχωσιν εἰς τοῦτο, νὰ μηδὲν φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ μνημόσυνον τοῦ πάπα, ὡσὰν τὸ ἐποίησαν εἰς τὴν στρατάν ὅπου ἤρχεσθε, διότι ἂν 15 φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι χρεῖα νὰ φεύγωσι καὶ ἀπὸ τὴν Φραγγίαν· αὐτὸς τινὰς γὰρ θέλει ἄνθρωπον ὅπου τὸν ὀνομάζει ἄπιστον καὶ αἰρετικόν, καὶ ἀποστρέφεται τὸν φανερά. ἀφ' οὔτου γοῦν τοῦτοι οἱ ἀναγκαῖοι αὐς εἶπαμεν νὰ κατασταθῶσι καὶ στηθῆ τὸ μερικόν των, τότε θέλει εἰσθαι 20 τοῦτο δὲ θέλω τὸ καὶ τάξω· ὅγῳ εἶδὼ καὶ θέλω τοὺς κατα-

1. τούτων I 2. ὡςτις νὰ θήσωμεν P ἢ τις ἔχει I, qui ἔστι pro εἶναι saepissime. 3. μερισθῆ P, μερισθῆν I 4. ἀπομείνῃ P 5. ὑπορεῖ I 8. εἶναι βολετοῦ P ὑπορεῖ I 12. ὁ πατήρ I 17. διῆγας I 20. καὶ νὰ σταθῆ P 21. κατατάξῃ P καταστήσῃ P

alias factum est nonnunquam. quare necesse est, vir nobilissime, tibi et Critopulo medico V. Cl. nunc quidem curae sint res principum; atque eligemus nos praeterea, qui eas administret et strenue regat. deinde singulari hic consilio deliberabitur, qui locus domicilio iis assignandus sit. ac quantum quidem statim discerni potest, maxime opus sunt, quorum deesse nemo poterit, primum medicus, deinde magister Graecus, tum magister Latinus, postremo interpres. hi igitur plane necessarii sunt et omnino deesse non possunt. praeterea opus est uno vel duobus sacerdotibus Latinis, qui perpetuo canant liturgiam Latinam. etenim pueros Latino more vivere oportet, id quod etiam ipse pater eorum voluit. itaque qui eos comitabuntur proceres, videant necesse est, ne principes ex ecclesia secedant propter commemorationem papae, quemadmodum in itinere factum est. nam si ex ecclesia secedant, eos e Francia quoque secedere oportet. nemo enim hominem tolerat, qui se impium et haereticum appellet et manifesto fugiat. quare ii, quos necessarios esse dixi, suum iudi-

στῆσειν, τότε θέλετε ἰδεῖν τὸ ὑπόλοιπον πόσον εἶναι καὶ πόσον ἀπιδμένει ἀπὸ τὰ ἀσ' φλωρία. καὶ τότε ἡ εὐγένειά σας ὄλοι ἀντάμα θέλετε ἀποκαταστήσειν τίς γὰ ἀπομείνη καὶ τί γὰ ἔχη ὁ καθείς μετὰ βουλῆς ἡμετέρας. ἐμένα οὖν φαίνε-
 5 ται μιν, ὅτι ὅσον εἶναι πλείονες καὶ ἐλαφρώτεροι ὅπου μέλλουν γὰ ἀρκεθοῦν μὲ ὀλίγον ὁ καθείς, εἶναι δὲ ἄλλως χρησιμοι, τόσον θέλει εἶσθαι κάλλιον, διότι θέλουσιν ἔχειν τὰ παι-
 10 δία πλείονα συντροφίαν καὶ πλείονα δουλοσύνην καὶ πλείονα τιμῆν. ὁμως τοῦτο θέλομεν τὸ σκέψασθαι ἀντάμα, καὶ θέλομεν ποιήσειν τὸ κάλλιον. ἡ εὐγένειά σου εἶναι κατὰ τὸ πα-
 ρὸν ὥσπερ διοικητῆς τῶν παιδίων μετὰ τοῦ Κριτοπούλου. εἶναι γοῦν ἀνάγκη πρὸ πάντων γὰ φροντίζετε τὴν παιδευσίν
 των καὶ τὰ ἤθη των, γὰ γίνουιν καλά καὶ πεπαιδευμένα, ἂν
 15 θέλετε γὰ ἔχουν τιμῆν ἐδώ. εἰ δὲ μή, θέλουιν τὰ καταφρο-
 νήσειν καὶ αὐτὰ καὶ ἐσαῖς ἐδώ, καὶ οὐδὲ στραφεῖν θέλουιν γα
 σὰς ἰδοῦν. μὲ τὸν μακαρίτην τὸν ἀθῆντην τὸν πατέρα τους
 20 ἐσυντύχαμεν περὶ τούτου· καὶ ἐκεῖνος ἐβούλετο γὰ τὰ ἐν-
 ὄυση καὶ γὰ ποιήση γὰ ζοῦν Φραγγικα παττελῶς, ἤγουν γὰ
 ἀκολουθοῦσι τὴν ἐκκλησίαν κατὰ πάντα ὡσὰν Λατῖνοι καὶ
 25 οὐχὶ ἀλλέως, γὰ ἐνδύωνται Λατινικῶς, γὰ μάθουν, γὰ γο-
 νατίζουιν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ πάπαν καὶ καρδιναλίους καὶ

1. ἰδῆτε P	2. ἑκατὸν τεσσαράκοντα Ξ P	3. ἐνθάμα I
θέλετε ἀποκαταστήση ὄλοι ἀντ. τίς γὰ ἀπομείνη P	4. ἐμὲ P	
5. με P καὶ om P	7. ἔχη P	10. ποιήση P εἶσαι P
11. κρητοπούλου P	13. γένουιν P	14. καταφρονήση P
15. στραφεῖ P	16. τοῖς I	17. γὰ τὸ π. P
πορεύονται P	21. καρδιναλίως I	20. ἐνδ.]

canto curare, ut ita fiat. praeterea volo et illis commendo, ut videant, quantum relinquatur de florenis mille et ducentis. hoc autem tu, vir nobilissime, una nobiscum delibera, quis retinendus sit et quid cuique muneris tribuendum. ac mihi quidem videtur, quo plures sint et propter minutos labores minori contenti stipendio, hoc pulcrius fore, quoniam pueri plus habebunt comitum, ministrorum et honoris. sed hoc una deliberabimus et quam fieri potest pulcherrime instituemus. interim tu nunc quidem cum Critopulo res puerorum administra. itaque necesse est ante omnia, eorum educationi et moribus prospiciatis, ut urbani et eruditi fiant, si eos hic in aliquo honore esse vultis. quod nisi fiat, et ipsi et iuvenes hic negligemini, nec ulla vestri existimatio erit. de qua re cum beatae memoriae principe, illorum patre, collocutus sum, voluitque is, ut omnino mores Francorum imitarentur et induerent, h. e. ut ecclesiae interessent plane eodem, quo Latini, modo, ut Latino vestimento

τοὺς ἄλλους αὐθέντας, νὰ ἀποσκηπάζωνται τὸ κεφάλι τους, νὰ τιμῶσι τοὺς χαιρετῶντας αὐτούς, ὅταν ὑπάρχουν νὰ ἰδοῦν καρδιανάλιν ἢ ἄλλον ὅμοιον αὐθέντην, νὰ μηδὲν καθίσουν ποσῶς, ἀμὴ νὰ γονατίζουν καὶ ἀπέκει ὅταν τοὺς εἶπη ἐκεῖνος νὰ σηκωθοῦσιν. ὁ δὲ μακαρίτης ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι καὶ πολλὰ-5 κικ αὐτούς τὸ εἶπε νὰ μηδὲν καθίσωσιν. αὐτὰ οὖν ὅλα ἐνθυμῶσθὲ τα νὰ τοὺς νουθετήσετε καὶ νὰ τοὺς παιδεύσετε καλά. ἔτι ποιήσετε ὅτι τὸ βᾶδιμά τους νὰ εἶναι σεμνὸν καὶ τίμιον, ἢ ὁμιλία τους χρησιμωτάτη καὶ ἡ φωνή τους νὰ εἶναι μετρία καὶ ἡρέμη, τὸ βλέμμα τους προσεκτικόν, νὰ μηδὲν χάσκωσιν ἐδῶθεν ἰο κάκειθεν. ἄς τιμοῦν πάντας, ἄς ἀγαποῦν πάντας, ἄς συντυχαίνωσι πάντας καὶ τοὺς ἐδικούς των καὶ τοὺς ξένους μετὰ τιμῆς. νὰ μὴν εἶναι ἀλαζονικοί, ἄς εἶναι ταπεινοὶ καὶ ἡρεμοί. καὶ μηδὲν ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι βασιλέως ἀπόγονοι, ἀμὴ ἄς ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι διωγμένοι ἀπὸ τὸν τόπον των, ὄρφα-15 νοί, ξένοι, ὀλόπτωχοι, ὅτι εἶναι χρεῖα νὰ ζοῦν ἀπὸ ξένα χέρια, καὶ ὅτι ἂν δὲν ἔχωσιν ἀρετήν, ἂν δὲν εἶναι φρόνιμοι, ἂν δὲν εἶναι ταπεινοί, ἂν δὲν τιμῶσι πάντας, οὐδὲ τοὺς θέλουν τιμῆσειν οἱ ἄλλοι, ἀμὴ θέλουν τοὺς ἀποστρέφειν πάντας. αὐτὰ οὖν ὅλα φροντίστέτα καλά ἢ εὐγένειά σου μετὰ 20 καὶ τοῦ Κριτοπούλου, ἐπειδὴ τὸ γομάρι ἐπάνω σας εἶναι. πρὸς τοῦτοις ἄς ἐπιμελοῦνται νὰ μάθουν γράμματα, νὰ προ-

5. ἀσυχθῶσιν P

17. δὲν] δὲρ I

19. πάντες?

9. τοῖς χρησιμωτάτοις I

18. ἂν δὲν εἶναι ταπεινοὶ om I

15. τους P

τιμῆς P

uterentur, reverenter salutarent papam, cardinales et reliquos primores, detecto capite, ut honorem exhiberent salutantibus, ut, si adirent cardinalem vel alium similem principem, non assiderent, sed flexis genibus procumberent, donec ab illo iuberentur surgere. dixitque beatus ille vir, saepe se iis imperasse, ut ne considerent. quae igitur omnia vobis commendo, ut moneatis principes et probe eos educetis. praeterea curae vobis esto, ut incesus eorum gravis sit et magnificus, sermo consideratus, vox modesta et placida, vultus verecundus. neve huc illuc vagus. erga omnes comes et officiosi sunt, omnibus tum suis tum alienis blandi et affabiles, minime gloriosi, sed demisso et sedato animo. nihil superbiunto, quod imperatoris posteri sint, sed cogitanto, se e patria eictos, orbos, hospites, mendicos esse, qui aliorum beneficiis egeant ad vitam sustentandam, nec, nisi virtutem colant, prudentes ac modesti sint, omnes honorifice habeant, ab aliis honorifice habitum iri, sed in omnium venturos esse invidiam. quae omnia tu, vir nobilissime, cum Critopulo considera, quandoquidem id oneris tibi impositum est. praeterea operam danto

κόψουν, νὰ μὴν ἐνθουμοῦνται ὅτι εἶναι εὐγενικοί. ἡ εὐγένεια χωρὶς ἀρετῆς δὲν εἶναι τίποτες καὶ εἰς πάντας μὲν τοὺς αὐθέντας, ὅπου ἔχουν καὶ μεγάλας αὐθεντίας καὶ ἀρχάς, καὶ μᾶλλον εἰς αὐτοὺς ὅπου ἔχασαν ὅλα. διὸ ἄς σπουδάξουν νὰ μάθωσιν, ἄς 5 ἔχουν εὐπειθειαν καὶ ὑποταγὴν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὴν εὐγένειάν σου, καὶ εἰς τὸν ἱατρὸν ὅπου τοὺς ἐνέθρεψε, καὶ εἰς τὸν διδάσκαλόν των, καὶ ἄς σᾶς ὑπακούωσι, καὶ ἄς ποιοῦν τὸ τοὺς λέγετε εἰς ἅπαντος. ἄς μάθῃ ὁ καθείς ἀπ' αὐτοὺς ἐκ στήθους ἕνα προσφώνημα τὸ πλέον μικρὸν εἰς τὸν πάπαν, νὰ τὸ εἰπωσι 10 τὸν πάπαν γονατιστοὶ καὶ ἀποσκεπάστοι ὅταν ἔλθωσιν ἐδῶ, καὶ νὰ μὴδὲν γένη ἀλλέως. ὅταν περιπατοῦν εἰς τὴν στράταν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀποσκεπάζονται τοὺς καὶ τιμοῦν τοὺς, ἄς ἀποσκεπάζονται καὶ αὐτοὶ τὸ καπᾶσι των, ἢ ὀλότελα ἢ πλεῖον ἢ ὀλιγώτερον ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. ὁμοίως καὶ 15 ἂν ἔρχωνται ξένοι εἰς τὸ σπήτι τίμιοι ἄνθρωποι νὰ τοὺς βλέπουσιν, ἄς τοὺς προσηκονοῦνται, ἄς τοὺς ἀποσκεπάζονται, ἄς τοὺς παρεκβάνωσι κατὰ τοὺς ἀνθρώπους. ἄς συντυχαίνωσι ὀλίγα μὲν, ἔντιμα δὲ καὶ εὐχαριστικά καὶ ταπεινά, νὰ μὴν γελῶσι ποσῶς, νὰ μὴν διαχέτῳνται, ἀλλὰ μετὰ καθιστηκότος 20 καὶ σοβαροῦ φρονήματος ἄς τοὺς συντυχαίνωσιν. εἰς τὴν τροφήν των ἄς εἶναι προσεκτικοὶ καὶ ἐγκρατεῖς. εἰς τὸ τραπεζῖ των ἄς κάθωνται μετὰ προσοχῆς καὶ παιδεύσεως. ἂν θέλετε νὰ εἶναι πεπαιδευμένοι εἰς τοὺς ἔξω, ποιήσατε νὰ εἶναι

7. τὸ] ἐκείνο ὅπου P

literis, ut progressus faciant, neve, quod principes sint, illis carere se posse existimanto. nobilitas, quae caret virtute, nihili est in omnibus principibus, etiamsi magna regna et bona habent, nedum in illis, qui rebus omnibus orbati sunt. quare necesse est, eos literas colere, obedientes obtemperantesque esse tibi, et medico, eorum qui valedudini prospicit, et magistro, dictisque vestris studiose audientes sunt. insuper singuli brevem aliquam orationem memoriae mandanto, qua papam flexis genibus et nudo capite saluent, quum huc venerint: quod cavento ne aliter faciant. si publice ambulantes ab hominibus salutantur aperiendis capitibus, ipsi quoque caput aut plane aut plus minusve pro cuiusvis conditione aperiunt. similiter si alieni honorati homines eos visum veniunt, digne hos excipiunt, caput aperiunt et pro sua quemque dignitate habent. loquuntur pauca quidem, sed ea laudabilia, gratiosa et placida, nunquam ridendo aut cachinnantur, sed vultu severo et composito sermone cum iis conferunt. in cibis capiendis temperanto sibi, tabulae modeste et verecunde assidento. si eos morum cultum coram

πεπαιδευμένοι εἰς τοὺς ἑδικούς των. ἄς μὴν ἀναισχυτοῦν
 τινά, συνηθίστέ τους ἀπὸ τώρα καλὰ ἦθη καὶ ταπεινά καὶ
 ἡμερα. ἄς μαυθάνωσιν ἀπὸ τώρα νὰ γονατίζουν ἐπιτήδεια
 καὶ εὐμορφα, καὶ νὰ μὴν τὸ ἔχωσιν ἐντροπήν ὅτι μεγάλοι
 ἢ ῥηγάδες καὶ βασιλεῖς τὸ ποιοῦσιν. ὅταν σεβαινόντων εἰς ἐκκλη- 5
 σίαν Λατινικήν, ἄς γονατίζουν καὶ ἄς εὐχωνται ὡσπερ οἱ
 Λατῖνοι. ὑπαγένετέ τους συνεχῶς εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰς
 λειτουργίας, καὶ ἄς στέκωνται μετὰ εὐλαβείας καὶ προσοχῆς,
 χωρὶς γέλωτος, χωρὶς λαλίας. ἄς γονατίζουν καὶ ἄς ἀποσκ-
 πάζωνται ὡσπερ οἱ Λατῖνοι, καὶ ἄς μιμοῦνται ἐκείνους. ἂν 10
 οὕτως ποιῶσι, θέλουσι βοηθηθεῖν, θέλουν ἔχειν τιμὴν παρὰ
 πάντας, θέλω δυνηθεῖν καὶ ἐγὼ νὰ τοὺς συνεργῶ. εἰ δὲ
 τὰναντία ποιοῦσιν, ἐγὼ δὲν θέλω δυνηθεῖν νὰ τοὺς βοηθήσω
 οὐδὲ ὄλω, οἱ ἄνθρωποι θέλουν τοὺς ἀποστραφεῖν, καὶ τινὰς
 δὲν θέλει τοὺς τιμήσειν οὐδὲ ποσῶς. 15

Ταῦτα δὲν λέγω γράφειν τὴν εὐγένειάν σου καὶ τοὺς
 ἄλλους μὲ τόσην πολυλογίαν, εὐκαιρα καὶ μάταια· ἀλλὰ διὰ
 νὰ τὰ λέγετε συνεχῶς τὰ αὐθεντόπουλα, νὰ ποιήσητέ τους
 νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ συνεχῶς ὁ διδάσκαλός των, νὰ τὰ ἀγρο-
 κοῦν καλὰ διὰ νὰ τὰ ποιοῦσιν. ἐκείνους τὰ ἤθελα γράφειν 20
 ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκείνοι ὡς νέοι ἀκόμι δὲν τὰ ἀγροικοῦν καλὰ, δι'
 αὐτὸ γράφω τα τὴν εὐγένειάν σου, νὰ τοὺς παραινήτε καὶ

5. ἐμβαίνωσιν P 11. βοηθηθῆ P ἔχη P 12. δύνασθαι P
 13. δυνηθῆ P, δυνασθῆν I 14. ἀποστραφῆ P 15. τιμήση P
 19. γροικοῦν P, ἐγροικοῦν I 21. γροικοῦν P, ἐγροικοῦν I

alienis praestare vultis, necesse est eos coram suis decorum servare doceatis. ut neminem laedant, assuefacite eos dehinc ad moram elegantiam, modestiam et lenitatem. discunt iam flexis genibus apte et eleganter salutare; neve pudeat eos facere, quod magni reges et imperatores faciunt. quando ecclesiam Latinam intrant, flectunt genua et precantur sicut Latini. ne negligatis eos ad missas et liturgias ducere, et assistantur verecunde et attente, sine risu vel garrute, flexis genibus et apertis capitibus, sicut Latini faciunt, qui omnino iis imitandi sunt. haec si fecerint, subsidiis non carebunt, apud omnes in honore erunt, et ipse, si quid potero iis operae praestare, studiosè praestabo. si contraria fecerint, equidem nulla omnino re eos adiuvabo, homines eos negligent nec ullum iis honorem habebunt.

Haec tam copiose ad te, vir nobilissime, et reliquos scripsi, non ut levia et inania, sed ut moneatis ea perpetuo principes, per magistrum ea perpetuo iis legenda curetis, quo accuratius ab iis et intelligantur et fiant. ad ipsos haec scribere volebam; sed quia ut pueri ea non probe intellecturi erant, ideo ad te, vir nobilissime,

ἀπὸ λόγου μου καὶ ἀπὸ ἐδικοῦ σας νὰ ποιῶσιν ὡσὰν γράφομεν.

Ἐσταῦθα εἶναι θανατικὸν κατὰ τὸ παρὸν. δι' αὐτὸ ἐφάνη καλὸν μετὰ βουλὴν τῶν ἀρχόντων ὁποῦ εἶναι ἐδῶ, καὶ 5 μὲ τὸ θέλημα τοῦ ἁγιοτάτου πάπα, νὰ μὴν ἔλθουν τὰ ἀθθεντοπούλα ἐδῶ διὰ τὸν κίνδυνον· ἀλλ' οὐδ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀγκῶνα νὰ εἶναι, ἐπειδὴ οὐδὲ αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι γερός, ἀμὴ νὰ διαβῆτε νὰ ὑπάγετε εἰς ἄλλην χώραν τὴν λέγουσι Τζίκολον, ὁποῦ εἶναι καλὸς αἶθρ, νὰ στέκετε ἐκεῖ ἕως τοῦ 10 Σεπτεμβρίου ἢ Ὀκτωβρίου μὲ τούς ἀθθεντοπούλους καὶ τὴν ἀθθεντοπούλαν. σκέψασθε ἐσεῖς ἐν τῷ μέσῳ ἂν πρέπη νὰ ἀπομείνουν αὐτοῦ πάντοτε, ὡσὰν βούλονται καὶ οἱ ἀρχοντες ὁποῦ εἶναι ἐδῶ. ὁ μακαριώτατος πάπας καὶ ἐγὼ γράφομεν τὸν λεγόμενον τῆς μάρκας ὁποῦ νὰ σας βοηθήσῃ καὶ νὰ σας 15 συνδράμῃ εἰς εἴ τι εἶναι χρεῖα. αὐτοῦ εἶναι καὶ τις ἐπίσκοπος ἐδικὸς μου, ὁποῦ εἶναι τοῦ Κώμου καὶ ἦτον καὶ δουλευτῆς τοῦ ἁγίου δεσπότη. τὸ Τζίκολον εἶναι ἐνοριά του, καὶ ἔχῃ καὶ ἐκεῖ καλὸν ὁσπήτιον, καὶ θέλει σας τὸ δώσειν νὰ κατοικήσετε ἐκεῖ, καὶ θέλει σας σπερηγήσειν εἰς ὅτι εἶναι 20 δυνατόν.

Ἐκ Ρώμης Ἀυγουστου 9, αὐξ' ἔτους. ὁ Βησσαρίων καρδινάλις καὶ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

7. εὐκρατος P 8. ὁποῦ τὴν λέγουσι τζέκουλον P 9. στέκωνται ἐκεῖ εἰς τὸν σεπτέμβριον ἢ ὀκτώβριον οἱ ἀθθεντοπούλοι καὶ ἢ ἀθθεντοπούλα P 12. καὶ οἱ ἀρχοντες om P 17. τζίκουλον P 18. δώσειν P 19. σῃ P

scripsi, ut et meo et tuo nomine iis commendaras, ut facerent quae scripsi.

Pestilentia nunc hanc urbem invasit. quare commodum visum est in concilio principum, qui hic sunt, et voluntate papae sancitum est, ut propter periculum principes huc ne veniant. at nec Anconae iis commorandum, quia ea quoque urbs peste infecta est, sed in regionem, quam Siciliam vocant, ubi aer saluber est, transeundum, ibique cum principibus ad Septembrem vel Octobrem commorandum. deliberate vos interim, semperne ibi habitare velitis, id quod iis, qui hic sunt, principibus placebit. ego et sanctissimus papa ad legatum comitatus scribemus, ut vobis auxilietur et praesto sit in re quacunque. ibidem etiam episcopus Comi est mihi subiectus et servus sancti domini. huius dioecesis Sicilia est, ubi pulcras aedes possidet, quas tibi tradet cum reliquis habitandas, omnino te, quantum poterit, adiuturus.

Romae die Augusti 9, anno 1465. Bessario, cardinalis et patriarcha Cpolitanus.

22. Μαθὼν οὖν ὁ πάπας τὴν ἔλευσιν τῶν ἀρχοντοποῦλων εἰς Ἀγκῶνα ἐξαπέστειλε διὰ ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς καὶ βοηθείας τοῦ αἰδεσιμωτάτου καρδινάλεως καὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Βησσαρίωνος, καὶ παρεγένοντο ἐν Ρώμῃ, καὶ τὴν οἰκονομίαν ἣν ὁ πατὴρ αὐτῶν εἶχε δέδωκεν αὐτοῖς 5 πρὸς τὸ ζῆν, καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τὸν κύρ Ἀνδρέαν τὸν Παλαιολόγον δεσπότην ὁ πάπας τετίμηκε. τῷ δὲ 5^{θο} ἔτει Ὀκτωβρίου 16 καὶ ὁ πνευματικὸς πατὴρ ἡμῶν καὶ ἀδελφὸς καὶ φίλος ἄριστος ὁ Δωρόθεος ἐν κυρίῳ ἐξεδήμησεν, ἡμᾶς δὲ κατέλιπε τὴν ἐκείνου λυπουμένους στέρησιν. καὶ γὰρ ὁ ἀναγκαῖοι σθεῖς ὑπὸ τῆς ἐνδεΐας, Ἀπριλλίῳ 17 ἐξεληθὼν παραγέγονα εἰς Ἀγκῶνα τῇ 15 Μαΐου· καὶ τῇ πρώτῃ πάλιν Ἰουνίου ἐξεληθόντος μου ἀπῆλθον διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βιτέλμου, ἐπεὶ ἐκεῖσε εἰς τὰ θερμὰ ἦν ὁ καρδινάλιος κύρ Βησσαρίων καὶ πατριάρχης Βουλγαρίας Κωνσταντινουπόλεως τῇ κλήσει, ὡς ἠκούσαμεν. καὶ δι' 15 ἡμερῶν ἐννεὰ ἐφθάσαμεν εἰς Ρώμην, καὶ κατελύσαμεν ἐν τῇ οἴκῳ τῶν ἀφθεντῶν ἡμῶν. τότε καὶ ὁ μακαριώτατος πάπας διὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου καρδινάλεως κύρ Βησσαρίωνος ἐξαπέστειλε πρὸς τοὺςδε τοὺς δεσπότας, κύρ Ἀνδρέαν λέγω τὸν δεσπότην καὶ κύρ Μανουὴλ τὸν ἀφθεντόπουλον, ἵν' εἰς 20 ναῦκα δώσωσι τὴν αὐτῶν ἀδελφὴν τινὶ ἀρχοντι ἐκ γένους Παρρακίου πλοῦτι τε καὶ γένει καὶ λαμπρότητι διαπρέποντι. καὶ τῆς συμφωνίας γενομένης ἡ τῶν μνηστρῶν ἱερολογία ὑπὸ τοῦ ἄκρον ἀρχιερέως διετελέσθη. ἡμεῖς οὖν οἱ τῆς νύμφης οἰ-

10. ὑστέρησω P

13. βιτάμου P

22. Papa igitur, ut principes Anconam delatos audivit, diligentia, studio et ope reverendissimi cardinalis Bessarionis, patriarchae Cpolitani, curavit, Romam ut venirent, deditque iis, quod pater eorum ad vitam sustentandam habuerat, stipendium, ac filium natu maximum, Andream Palaeologum, despotae dignitate auxit. anno 6974, Octobris die 15, etiam spiritualis pater noster et frater et amicus optimus, Dorotheus, in domino ex hac vita excessit, et nos mortem suam deplorantes reliquit. itaque ego, inopia conflictatus, Aprilis die 18 nave soluta, 17 die Maii Anconam perveni; rursusque calendis Iuniis ex ea urbe egressus et trans Bitelmum profectus, quia illis aquis Bessarionem cardinalem, qui patriarcha Cpolitani appellabatur, uti audieram, die nono Romam adveni ac diverti in aedes dominorum meorum. quo tempore sanctissimus papa opera venerandissimi viri, Bessarionis cardinalis, ad despotas, i. e. Andream despotam et Manuelem principem, misit, ut il sororem suam homini principi, Parraciolo, opibus, genere et splendore insigni, uxorem darent. dictis conditionibus, inauguratio nuptialis a summo episcopo fa-

κριακοὶ παρὰ τοῦ νυμφίου πλείστας φιλοτιμίας ἐλάβομεν, εὐφραινόμενοι ἐν τῇ χαρᾷ. ἔνθα προσέμεινα ἡμέρας λς· καὶ τοὺς τῶν καρυφαιῶν ἀποστόλων ἐπισκεψάμενος τάφους καὶ πολλῶν ἄλλων ἁγίων, καὶ ἱστορήσας τὰ ἐν τῇ μεγάλῃ πρὸς 5 σβυτέρῳ Ῥώμῃ, τῇ ις' Ἰουλίου ἐξελθὼν ἀπῆλθον διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ εἰς Ἀγκῶνα, καὶ μικρὸν τι προαμείνας διὰ θαλάσσης εἰς Ἑνετίαν ἀπῆλθον τῇ κη' τοῦ αὐτοῦ. καὶ προαμείνας ἐκείσε ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Σταυροῦ ἡμέρας κς ἕως τῆς κη' Αὐγούστου, ὅθεν ὀψία σὺν θεῷ ἐξελθόντες ἀπεσώθημεν ἐνταῦθα εἰς τὴν Κέρκυραν, τῇ πέμπτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου 10 μηνὸς τοῦ 590ῦ ἔτους.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἡμεῖς εἰς τὰ περὶ τὴν Ῥώμην διετρίβομεν, ὁ τῶν ἀσεβῶν ἐξάρχων ἀμηνῶς ἐλθὼν κατὰ τῆς Ἀλβανιτίας καὶ διώξας τὸν ἀυθέντην αὐτῆς τὸν Σκαντέρينو καὶ 15 αἰχμαλωτίσας καὶ ἀφανίσας τὸν τόπον, καὶ κτίσας ἄστῳ πλησίον τοῦ καθολικοῦ ἁστεως αὐτῆς, Κρούας ὀνομαζομένου, πρὸς τὸ ἀντιμάχεσθαι αὐτῷ, ἐπανέστρεψεν εἰς τὰ περὶ τὴν Κωνσταντινουπόλιν. καὶ τοῦ αὐτοῦ 590ῦ ἔτους τῷ Ἔθρει ὁ Βίκτωρ Καππέλος ὁ καθολικὸς ναυάρχης τοῦ τῶν Ἑνετῶν στόλου ἀπελθὼν εἰς νῆσον Ἴμβρον παρέλαβεν αὐτὴν, καὶ πάλιν ἀπελθὼν εἰς Ἀθήνας πᾶσαν τὴν τῶν Ἀθηῶν πόλιν ἡχμαλωτέυσεν· εἶτα ἐλθὼν περὶ τὸν Αὐγούστου μῆνα εἰς τὴν 20 παλαιὰν Παύτραν ἐπῆρε τὴν χώραν. ἐπιδραμόντος οὖν τοῦ

14. Σκντέρην Ρ

19. καπέλος Ρ

cta est. sponsae domestici a sponso muneribus amplissimis donati sumus, gaudio exsultantes. mansi Romae dies 36; deinde, apostolorum principum et aliorum multorum sanctorum spectatis sepulcris, et exploratis rebus, quae in magna ecclesia memorabiles essent, die 16 Iunii discessi et, recta Anconam profectus ibique aliquamdiu commoratus, per mare Venetias veni eiusdem mensis die 28. mansi ibi in monasterio Crucis dies 26, usque ad Augusti vicesimum tertium, ac sero, deo iuvante, inde egressus, Corcyram delatus sum Septembris die 5, anno 6975.

Quo autem tempore nos Romae morabamur, impiorum princeps et ameras, adversus Albanitas expeditione suscepta, horum ducem Scanterinum clade affixit, omnia cepit, ac vastavit, et, condito oppido prope urbem eorum principem, quae Crua appellatur, ad eum inde lacessendum, Cpolim reversus est. aestate eiusdem anni 6975 Victor Cappelus, summus classis Venetae dux, Imbrum profectus, eam insulam cepit, rursumque Athenas delatus, totam urbem in potestatem redegit; deinde Augusto mense veterem Patram aggres-

Ἀμάργη εἰς βοήθειαν τῆς χώρας, ὃ προμηθεὺς τοῦ τῶν Ἑσπετῶν στόλου ἢ ναύαρχος καὶ ὁ Ῥαοὺλ Μιχαὴλ ὃ Ἰσῆς μετὰ πολλῶν καὶ καλῶν στρατιωτῶν ἔτρεψεν αὐτὸν κατὰ κράτος καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ ἀπέκτεινον. καὶ διώξαντες μέχρι πολιοῦ οὐκ εἴασαν αὐτοὺς φεύγειν, ὡς ἔθος παρὰ τοῖς ἑκατέρωθεν πολεμισταῖς ἐστὶ τοῖς ἀντιθέτοις ποιεῖν, καὶ αὐτοὶ οὐκ ἐπέστρεψαν εἰς τόπον αὐτῶν τὸν ἴδιον καὶ τὸν στόλον, καθὼς δεσμβούλευον αὐτοὺς οἱ τοῦ τόπου Ῥωμαῖοι ἄρχοντες καὶ πᾶς ὁ δῆμος· ἀλλ' ὃ ῥηθεὶς ναύαρχος ἦτοι ὃ τοῦ στόλου προμηθεὺς μὴ καταδεξάμενος τὴν τούτων βουλήν, ἀλλ' ἐπαρθεὶς 10 τῇ νίκῃ καὶ σκληρὸς φανείς καὶ μᾶλλον κατὰ τῶνδε τῶν συμβουλευόντων αὐτῷ ἀπειλητικὸς λόγους ἐξέλασε, λέγων ὅτι ἐξ ἀνανδρίας καὶ ἀπιστίας αὐτῶν οὐκ ἀκολουθοῦσι καλάτοις τῶν ἐχθρῶν διωγμῶ. καὶ οὕτως θάλων καὶ μὴ θάλων ὃ στρατὸς ἐδίωξεν τοὺς ἐναντίους ἄχρι Σαβελλίου καὶ ἐπέκεινα πρὸς 15 τὴν ἐπάνοδον ἦτοι ἀνάβασιν τοῦ Σιθηροκάστρου. ὃ γοῖν Ἀμάργης ἰδὼν τὸν τούτων διωγμὸν ἄκαιρον καὶ ἄπρακτον καὶ ἄτακτον, καταλείψας εἰς τινὰς τόπους ἀνδρώπων κρατούσας τοὺς τόπους ὅθεν ἤμελλον διελθεῖν, εἰτ' ἐπιστρέψας κατ' αὐτῶν ἔτρεψε καὶ ἐδίωξεν αὐτούς, καὶ φθάσας ἀνείλε τὸν εἰς 20 ρημένον προμηθεῖα τοῦ στόλου ἐπὶ ἡμιόνου καθεζόμενον καὶ δυσεπέκεινα πεσόντα. καὶ ἄλλους ἀνείλον ἀλώσαντες πολλοὺς, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Ῥαοὺλ Μιχαὴλ ἀλώσαντες τοῦ ἱκπου ἐκα-

2. Μιχαὴλ ὃ om P 15. μέχρι Σαβαβάλου P

sus est, et eius urbis agrum vastavit. Amarem ad ferendum auxilium accurrentem praefectus classis Venetae et Michael Raulus hes cum magna et probata manu strenue fugarunt, multis e militibus eius occisis; ac diu eos persequentes, fugiendi spatium iis non dederunt, ut periti milites adversariis facere solent, nec ad stationem suam et classem reversi sunt, quantumvis suadentibus Romanis urbis magistratibus cunctisque civibus; sed praefectus classis, spreto eorum consilio, et victoria elatus superbiaque intumescens, potius verba minacia in eos, qui talia suaderent, fundebat, propter ignaviam et perfidiam eos non una hostes persequi dicitans. itaque exercitus coactus usque Sabellium, et eo ulterius, ad ardua Siderocastri, hostes insecutus est. Amares autem importunam eorum, inutilem et confusam insecutionem intuitus, relictis praefectis in locis quibusdam, per quae transituri erant, conversus eos in fugam vertit et insectatus est, et eum, quem dixi, classis praefectum, multo insidentem et prolapsum, comprehendit occiditque. multi praeterea alii capti et occisi sunt, in his ipse Michael Raulus, quem ex equo delapsam comprehende-

σὸντα ἐκάθισαν αὐτὸν ἐπὶ σκόλοπος. καὶ τέλος ὡς νικηταὶ
 δραμόντες εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἐνθα ἦσαν αἱ τριήρεις, καὶ πλεί-
 στας εὐρόντες ἐπὶ τὴν γῆν εἰλικισμένας ἀνεῖλον καὶ ῥηγμαλώ-
 τευσαν. καὶ ὑποπεύσαντες τὸν μητροπολίτην τῆς αὐτῆς πα-
 5 λαιᾶς Πάτρας εἶναι αὐτὸν αἴτιον τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ τῶν
 Ἑνετῶν στόλου κατ' αὐτῶν καὶ πιάσαντες αὐτὸν ἀνεσκολόπι- 93
 σαν. τοιαῦτα οὖν παθόντες ἄπρακτοι καὶ ζημιωμένοι οἱ τοῦ
 εἰρημένου στόλου ἐπαπέστρεψαν. ἀφ' οὗ δὴ κακοῦ συμβε-
 βηκότος ὁ ναύαρχος λυπηθεὶς καὶ βαρέως ἀσθενήσας ἐν Εὐ-
 10 ρίπῳ ὧν ἀπέθανε· καὶ ἀντὶ αὐτοῦ ἐγγόνει ναύαρχος ὁ Γά-
 κωβος Λαυρεδανὸς ὁ ἐκείνου τοῦ Πέτρου Λαυρεδανοῦ υἱός,
 ἐξάδελφος δὲ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ναύαρχου Ἀλωῦσίου Λαυρεδα-
 νοῦ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ παρηκολούθησαν τῷ τοῦ ἐνεστῶτος
 χρόνου χειμῶνι, τὸ δὲ τῆς Πάτρας τῷ πρὸ τοῦ φθινοπώρου
 15 Ἀγούστου συνέβη.

Τῇ δὲ κθ' τοῦ Μαρτίου μηνός, τοῦ 5905 ἔτους, ἐν ἧ
 καὶ τὸ ἡμέτερον πάσχα γέγονε, λέγω δὴ τὸ τῶν ἀνατολικῶν
 Χριστιανῶν, ἀπέφυξεν ὁ τῶν κακῶν πάντων τῆς Πελοποννή-
 σου αἴτιος Ματθαῖος ὁ Ἀσάνης. καὶ ἰδοὺ καὶ τὸ τοῦ Λα-
 20 βίδ μελῶδημα ἔτι πεπλήρωται, τὸ "διασκορησιθῆτωσαν οἱ
 ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μι-
 σοῦντες αὐτόν." καὶ τούτου γενομένου ὡς ἠκούσαμεν παρὰ
 τῶν ὅτι καὶ ὁ δεσπότης ἀπέπεμψε πρὸς τὸν ἀμνηρᾶν τῆς

16 κγ³ P 23. ἀπέστρεψε P

runt et palo infixerunt. postremo victores ad litus, ubi naves sta-
 bant, procurrerunt, quarum multas in litus subductas inventientes,
 milites partim iugularunt, partim captivos fecerunt; atque ipsius ve-
 teris Patrae metropolitam auctorem esse auspicati expeditionis a Ve-
 netorum classe adversus se factae, comprehensum palo transfixerunt.
 talia igitur passi, re infecta et data imprudentiae poema, illius clas-
 sis milites reversi sunt. atque ea calamitate contristatus et gravi
 morbo correptus nauarchus in Euripo diem obiit. successit in locum
 eius Iacobus Lauredanus, Petri Lauredani filius, eius, qui ante eum
 nauarchus erat, Aloysii Lauredani consobrinus. et haec quidem anni
 huius hieme acciderunt; Patrensis autem clades ante autumnum
 mense Augusto contigit.

Die 29 mensis Martii anni 6975, quo die nostrum i. e. orienta-
 lium Christianorum pascha erat, animam efflavit omnium, quibus Pe-
 loponnesus afflicta est, malorum auctor Matthaeus Asanes; atque
 eventum etiamtum habuit carmen illud Davidis "dissipentur hostes
 eius, et fugiant a facie eius, qui oderunt eum." mox, ut e quibus-

πρόσοδον, μὴ θέλων ἔτι ἔχειν τὸ βάρος ὃ εἶχεν εἰς τὸ στρατόπεδον, εἰπὼν οὕτως “ ἐγὼ εἰμι γέρον καὶ ἀσθενής, καὶ ὁ ἐκπληρῶν τὴν δουλοσύνην ἀπέθανε· λοιπὸν ἢ πολλὴ πρόσοδος δοθήτω ὅπου δ’ ἂν κελεύσης, ἐμοὶ δὲ δοθήτω μόνον τὸ ἀρκοῦν πρὸς τὸ ζῆν με καθήμενον ἐνταῦθα μετὰ τινων ὀλίγων.” ὁ οὖν ἀμ- 5
 ρᾶς ἀπεκρίνατο “ καλῶς ἔχει· διαχωρισάτω ὁ δεσπότης οὗς βούλεται,” καὶ χωρίσας δέδωκε πρὸς αὐτὸν ἄσπρα πεντήκοντα χιλιάδας, ἵνα ἔχη ἐκ τοῦ κομερκίου τοῦ ἀλευροῦ· τοὺς δὲ πλείονας τῶν ὑποχειρίων αὐτοῦ περιορίσας ἀπῆρεν ἵνα εὐρίσκωνται ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. ἄλλοι δὲ εἶπον ἄλλως 10
 γέγονεν, ὅτι ὁ τῶν κακῶν ἀπάντων ἐφευρετῆς Ματθαῖος ὁ Ἀσάνης μετὰ τῶν ἐχόντων τὴν τῆς Αἰνίου ἀλικὴν κλέψας τινὰ χρήματα μὴ εἰδότες τοῦ δεσπότου, καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ ἀμ-
 ρᾶς ἐβουλήθη πιάσαι τὸν εἰρημένον Ἀσάνην καὶ ἀνισκολοπί-
 σαι αὐτόν, ὃ δὲ Ἀσάνης ἐκ τοῦ φόβου, ἔνθα ἦν, ἀπέφυξεν. ὁ 15
 δὲ ἀμρᾶς ὑποπτεύων μὴ τοι καὶ ὁ δεσπότης ἐν τῇ τοιαύτῃ συμβουλῇ ἦν καὶ δραπετεύσῃ, ἐξώρισεν ἐν τῷ Διδυμοτείχῳ καὶ ἤρην αὐτοῦ πᾶν σιτηρέσιον, καὶ οὕτω κακῶς διέκειτο. μᾶ οὖν
 τῶν ἡμερῶν ἐρχομένου τοῦ ἀμρᾶ ἀπὸ τοῦ κυνηγίου καὶ μέλ-
 λοντος διελθεῖν ὅθεν ὁ εἰρημένος δεσπότης ἦν, ἐξῆλθεν ὁ δε- 20
 σπότης πεζηπορῶν καὶ συνανήσας προσεκύνησε τὸν ἀμρᾶν τὸν καὶ γαμβρὸν αὐτοῦ. ἰδὼν δὲ τοῦτον ὁ ἀμρᾶς περιπα-
 τοῦντα ἐλνπήθη σφόδρα, καὶ μᾶλλον σπλαγχνισθεὶς τὸ γῆρας

6. ὡς P

dam cognovi, Demetrius despota, non iam militiae molestiam sustem-
 turus, amerae reditus remisit his verbis “senex sum et infirmus, et
 occidit, qui tibi serviebat. itaque multa haec pecunia, quo loco vo-
 lueris, pendetur: mihi detur, quantum ad victum sufficiat, cum pau-
 cis hic degenti.” respondit ameras “bene res habet: segreget de-
 spota a se licet, quos illi placet:” deditque segregato asprorum quin-
 quaginta milia, e vectigalibus frumentariis ei pendenda, plerisque mini-
 stris eius Cpoli degere iussis. alii rem aliter narrant: nempe omnium
 malorum auctorem Matthaicum Asanem cum quibusdam, qui salinas
 Aeni tenebant, pecunias quasdam furatum esse, inscio despota. id
 ubi comperisset ameras, voluisse eum Asanem illum comprehendere
 et palo transfigere: unde metu percussum Asanem illico exspirasse.
 ameram autem suspicatum, despota eius consilii participem et fuga
 salutem quaesiturum esse, eum, Didymotichum relegatum, omni stipen-
 dio spoliante, et ita male multasse. quondam autem, quum ameras, a
 venatione rediens, transiturus esset, ubi despota viveret, hunc pedibus
 obviam processisse, et ameram, generam suam, adorasse; illum, quum
 ambulante eum videret, vehementer tristatum, et magis etiam eiusdem

αὐτοῦ ἐκέλευσε δοθῆναι αὐτῷ ἵππον τινὰ ἐκ τῶν ἀθθεντικῶν. καὶ ἀναβὰς ἦλθε σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Ἀνδριανουπόλει, καὶ εἰς σιτηρέσιον δέδωκεν αὐτῷ ἄσπρα χιλιάδας πεντήκοντα ἐκ τοῦ κομερκίου τοῦ ἀλεύρου. καὶ τοῦτο ἀληθέστερον.

5 Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου τῷ θέρει ἐγεγόνει τοσαύτη λοιμώδης νόσος ἐν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει Ἀνδριανουπόλει καὶ Καλλιουπόλει καὶ ταῖς περὶ αὐτῶν πόλεσι καὶ κόμαις, ἄσπεσι τε καὶ χώραις, οἷα οὐ γέγονεν ἐν τοῖς παρελθούσι χρόνοις ἐκ πολλοῦ καιροῦ, ὥστε τεθνήκασιν, ὡς φασι, μυριάδες πολ-
10 λαι ἀνθρώπων, οὐ χιλιάδες. ἐν οἷς δὲ καὶ ἡ τοῦ δεσπότου θυγάτηρ ἡ ἀμήρισα ἀπέθανε.

Τοῦ δὲ 530ς ἔτους Νοεμβρίῳ μηνὶ ἀπῆλθον ἀγῶ εἰς τὴν ἀγίαν Μαύραν παρακινήσει τῆς βασιλείου κυρίας Ἐλένης καὶ πενθεροῦ τοῦ ἀθθέντου τοῦ τόπου ἐκείνου κύρ Λεο-
15 νάρδου, ἵνα καὶ τὸν τόπον ἐκεῖσε ἀναθεωρήσω, καὶ ὡς δῆθεν ἀνεψιοῦ τοῦ μακαρίτου τοῦ ἀθθέντου μου τοῦ βασιλέως κύρ Κωνσταντίνου καὶ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παθόντος μου ζημίαν μεγίστην, ὡς ἐπροεδήλωσα ἐν τῷ λή' ἔτει, ἵνα ἀπο-
20 πτωχὸς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας. ἐπαναστρέψας δὲ τῇ κβ' τοῦ αὐτοῦ, ἐντελῆ πάντα ἰδὼν καὶ ἀπολαύσας, ἄνευ τοῦ ὑπερέχειν ἐν τῷ μαστραϊδιαῷ γένει τὴν πᾶσαν ἀρχὴν αὐτοῦ· δεῖ γὰρ τοῖς ἀρχομένοις ἐξομοιοῦσθαι τοῖς ἄρχουσι. καὶ τῷ Ἰα-

9. πολλὰ om P

10. φ' P

13. ξένος P

18. τοῖς τριδ-

κοντα καὶ ἄκτω ἔτισιν P

22. μαστραϊκῶ P

23. τοὺς ἀρχον-
τας P

senectutem commiseratum, de equis regis unum ei praebere iussisse: quo consensio, despotam cum amera Adrianopolim abiisse, ibique in victum habuisse e vectigalibus frumentariis asprorum quinquaginta milia. atque haec quidem narratio verior est.

Aestate eiusdem anni Cpolim, Adrianopolim, Calliopolim et finitimas urbes et vicos, oppida et regiones pestilentia invasit, qualis longo temporis spatio non fuerat, ita ut multas hominum myriades, nedum chiliades, e medio abiisse dicant: in quorum numero amerissa, despotae filia, erat.

Anni 6976 mense Novembri sanctam Mauram concessi, Helena regina et Leonardi, principis eius loci, socero auctoribus, ut non solum locum eum reviserem, sed etiam, quum ille beati mei domini, Constantini imperatoris, consobrinus esset et gravissimam tulissem, ut supra narravi, calamitatem propter eius patrem, anno aetatis 38, pecunia aliqua annua mihi constitueretur utpote seni et infirmo et egeno e captivitate. reversus sum die 22 mensis eiusdem, omnia

νοναρίῳ μὲν τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ τῆς Ἀλβαντίας ἀνθέν-
της ὀνόματι Σκαντάρης τέθνηκε φυσικῶ θανάτῳ, καὶ τὸ μὲν
τοῦ τόπου καὶ τῆς ἀνθεντείας παρέλαβεν ἡ ἀνθεντία τῆς
Ἑνετίας, τὸ δὲ ὁ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ υἱὸς Τοῦρκος ὢν παρὰ
τῷ ἀμηρᾷ ἐστάλη παρ' ἐκείνου. 5

Ἀπὸ δὲ τοῦ ἡμίσεως ἔαρος τοῦ αὐτοῦ δηλονότι 59ος
ἔτους καὶ ὄλῳ τῷ θέρει διαβιβάσαντός μου κακῶς ἀπὸ τῆς
συνήθους ἀσθενείας τοῦ ρευματισμοῦ, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν κο-
σμικῶν μου φορεμάτων διαλυθέντων - ἱερὰ ἐρασοφορήσαμεν
τῇ πρώτῃ τοῦ Ἀγούστου μηνός, καὶ ἀντὶ Γεώργιος Γρηγό- 10
ριος μετωνομίσθη, ἀντὶ δὲ Ἑλένη ἡ ἐμὴ σύννευος Εὐπραξία,
δεδωκότες πρώτον τὴν εἰς θεὸν τῆς πίστεως ἡμῶν ὁμολογίαν,
ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς ὀρθοδόξοις μεταλαμβάνουσι τὸ μοναχικὸν
σχῆμα. καὶ οὕτως ἠρξάμην πρώτον μὲν τὸ ἅγιον σύμβολον
καλῶς ἐκθέσθαι, καὶ ὅθεν τὸ ἱερώτατον παρὰ τῶν θεῶν κα- 15
τέρων συντέθη σύμβολον, ἵνα γινώμεν ὡς οὐδ' αὐτοὶ ἐξ αὐ-
τῶν ἀλλ' ἐκ τῶν θεῶν χρησμάτων ἐρανοσάμενοι τὰς ῥήσεις τε
καὶ τὴν γνώσιν εὐσεβοφρόνως αὐτὸ συνηγράψαντο. σχεδὸν
οὐκ ἔστι αὐτοῦ θεῶν σύμβολον ῥήσεις ἐκ τῶν ἁγίων εἰσι
γραφῶν, ὡς κατὰ μέρος ῥηθήσεται. 20

Πιστεύω. εὐαγγέλιον "πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ

2. σκενδέρης P 6. αὐξ^{ου} P 19. αὐτοῦ] αὶ τοῦ?

perfecta nactus, nisi quod in gente Mastraidiensi omne eius reliquum
imperium continebatur; oportet enim qui regunt similes evadant iis,
qui reguntur. mense Ianuario eiusdem anni Albanitarum princeps
Scantares morbo obiit, cuius regionis et dominiū partem res publica
Venetorum, partem sororis ipsius filius Turca, qui apud ameram vi-
vebat, missus ab eodem, occupavit.

A medio vere anni eiusdem i. e. 6976 per totam aetatem male
conflictatus morbo meo, rheumatismo, quum saeculares vestes meae
laceratae essent, vestimenta sacra indui primo die Augusti, pro Georgio
Gregorius appellatus, itemque uxor mea, Eupraxia pro Helena dicta,
professi ante, ut mos est orthodoxis monachicum habitum induenti-
bus, fidei nostrae formulam. itaque infra sanctum symbolum ac-
curate proposui, significans simul, unde a divinis patribus composi-
tum fuerit, ut cognoscamus, eos symbolum non ex ingenio suo con-
scripsisse, sed e sacris literis verecunde collectis testimoniis et han-
sta rerum divinarum scientia. nimirum symboli divini verba tantum
non omnia e sacris literis depromta sunt, ut singulis locis a me si-
gnificabitur.

Credo. evangelium "credis in filium dei," et "credit in deum,
etiam in me credite." apostolus "crede in Iesum dominum."

θεοῦ" καὶ "πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἡμὰ πιστεύετε." ἀπόστολος "πίστευσον εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν."

εἰς ἓνα θεόν. εὐαγγέλιον "ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν." ἀδελφούθεος "πίστευε ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶ."

5 Παῦλος "καὶ ἡμῶν θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα."

πατέρα. εὐαγγέλιον "ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν," καὶ "πάτερ ἅγιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω," καὶ "πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύσομαι," καὶ "ἔρωτήσω τὸν πατέρα μου," καὶ "πάτερ μου, εἰς χεῖράς σου παρατίθῃμι τὸ πνεῦμά μου," καὶ "οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου." Πέτρος "εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατήρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ." Παῦλος "ὁ θεὸς καὶ πατήρ 15 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ."

παντοκράτορα. Ζαχαρίας "τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ," καὶ "ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ κυρίου παντοκράτορος," καὶ "λέγει κύριος παντοκράτωρ." Ἰεζεκιὴλ "ἀδωναὶ κύριε," ὃ ὅστις παντοκράτωρ. καὶ τὸ σαβαώθ δὲ παντοκράτωρ ἐρμηνεύεται, 20 ὃ πάση τῇ τριάδι ἀνατίθῃσιν ὁ Ἡσαΐας λέγων "ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ." εὐαγγέλιον "πατήρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς." Δαβὶδ "ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς." ἐπιστήθιος "ὃ ὢν καὶ ὃ ἦν καὶ ὃ ἐρχόμενος παντοκράτωρ."

21. πάτερ P

in unum deum. evangelium "ut cognoscant te unum verum deum." frater domini "crede deum esse." Paulus "ac deus noster pater, ex quo omnia et nos ex illo, et unus dominus Iesus Christus, per quem omnia."

patrem. evangelium "ascendo ad patrem meum et patrem vestrum," et "sancte pater, et mundus non agnovit te," et "ad patrem meum proficiascar" et "interrogabo patrem meum," et "mi pater, in manus tuas trado spiritum meum," et "non posse me nunc precari patrem meum." Petrus "benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi." Paulus "deus et pater domini nostri Iesu Christi."

omnipotentem. Zacharias "haec dicit dominus omnipotens" et "in domum domini omnipotentis" et "dicit dominus omnipotens." Iezechiel "adonai domine" i. e. omnipotens. item sabaoth omnipotentem significat, quod cognomentum omni trinitati Esaias tribuit his verbis "sanctus, sanctus, sanctus dominus sabaoth." evangelium "pater coeli et terrae." David "in manu eius termini terrae," qui in pectore domini quiescit "qui est, erat et erit omnipotens."

ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς. Μωϋσέως "ἐν ἀρχῇ
96 ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν." εὐαγγελίου "πά-
τερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς."

ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων. Παῦλος "εἶτε
ὁρατὰ εἶτε ἀόρατα, πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται, 5
ἐκ τοῦ πατρὸς δηλονότι διὰ τοῦ Χριστοῦ." ὁ "Δαβὶδ ὅτι
αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγεννήθησαν· αὐτὸς ἐντειλατο, καὶ ἐκτί-
σθησαν."

καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν
τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ. Παῦλον "καὶ ἡμῖν εἰς θεὸς ὁ 10
πατήρ καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστός." εὐαγγελίου "ἵνα γι-
νώσκωσίν σε τὸν ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν
Χριστόν." καὶ "σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν-
τος." καὶ "σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός." καὶ "καθὼ ἐώ-
ρακα καὶ πεπίστευκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ 15
θεοῦ." καὶ "σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ." καὶ "ταῦ-
τα γέγραπται ἵνα πιστεύωσιν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ
υἱὸς τοῦ θεοῦ." καὶ "ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον
τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο." καὶ "οὕτως ἠγάπησεν ὁ θεὸς
τὸν κόσμον ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μόνογενῆ ἔδωκε." καὶ 20
ὁ ἠγαπημένος "ἵνα γνώσκητε περὶ τοῦ μόνογενοῦς υἱοῦ."

τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων
τῶν αἰώνων. εὐαγγελίου "πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννησάντα

21. ἐπιστήθιος P

23. ἐπιστήθιος P

factorem coeli et terrae. Moyses "in principio deus fecit
coelum et terram." evangelium "pater, domine coeli et terrae."

visibillum omnium et invisibillum. Paulus "sive vi-
sibilla sive invisibilla, omnia per eum et ad eum facta sunt, a pa-
tre scilicet per Christum." David "ipso dixit, et nata sunt; ipse ius-
sit, et condita sunt."

et in unum dominum Iesum Christum, filium dei
unigenitum. Paulus "nobis est unus deus pater, et unus dominus
Iesus Christus." evangelium "ut cognoscant te verum deum et quem
misisti Iesum Christum." et "tu es Christus, filius dei vivi." et "tu
es filius meus dilectus." et "ego vidi et credidi, hunc esse Christum
filium dei." et "credis in filium dei." et "scripta haec sunt, ut credant,
hunc esse Christum filium dei." et "unigenitus filius, qui est in
sinu patris, ille nobis exposuit." et "adeo deus mundum dilexit, ut
dederit unigenitum filium suum." et dilectus "ut cognoscatis filium
unigenitum."

et ex patre generatum ante omnia saecula. evange-
lium "qui generatorem amat, amat etiam generatum ex eo." et "glo-

- ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ." καὶ "νῦν δόξασόν με τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί," καὶ "ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος" καὶ "ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρὸς," καὶ "ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς." ἀποστόλου "ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν 5 τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν νύφῃ, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε." παροιμιῶν "πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, πρὸ δὲ πάντων τῶν βουνῶν γενῶ με." εὐαγγελίου "ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἦκα," καὶ "ἐξῆλθον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον."
- 10 φῶς ἐκ φωτός. εὐαγγελίου "ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός," καὶ "ἦν τὸ φῶς ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον." Δαβὶδ "ἐν τῷ φωτί σου ὀψώμεθα φῶς." Παύλου "ὅς ὢν ἀπαύγαομα τῆς δόξης."
- 15 θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ. τοῦ ἡγαπημένου. "οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος," καὶ "ἐσμέν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ νύφῃ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ." εὐαγγελίου "ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια." Παύλου "κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ."
- 20 γεννηθέντα. παροιμιῶν "πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γενῶ με." εὐαγγελίου "ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα καὶ εἰς τοῦτο γεγέννημαι." τοῦ ἡγαπημένου "ὁ ἀγαπῶν τὸν γενήσαντα ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ."

4. Παύλος: P 6. παροιμίαι P 14. ἐπιστήθιος P 20. παροιμίαι P, qui ubique nominativos

rifica me ea gloria, quam habui apud te ante mundum conditum," et "principio erat verbum," et "qui erat in sinu patris," et "qui erat inde a principio." apostolus "extremis his diebus locutus est nobiscum in filio, per quem saecula condidit." proverbialia "ante saecula condidit me, ante omnes colles gignit me." evangelium "e patre exiit et adsum," et "exiit e patre et veni in hunc mundum."

lumen de lumine. evangelium "ut testaretur de lumine," et "erat verum lumen, quod illustrat omnem hominem, qui in mundum venit." David "in lumine tuo videbimus lumen." Paulus "qui erat splendor repercussus gloriae."

deum verum de deo vero. dilectus "hic est deus verus et vita aeterna," et "sumus in vero deo, in filio eius Iesu Christo." evangelium "ego sum veritas." Paulus "per adventum gloriae magui dei et salvatoris nostri Iesu Christi."

genitum. proverbialia "ante omnes colles gignit me." evangelium "ego ad hoc veni et ad hoc genitus sum." dilectus "qui genitorem amat, amat etiam genitum ex eo."

οὐ ποιηθῆντα. γεγέννηται γάρ, οὐ κεποιήται μετὰ τῶν κτισμάτων, ὅτι αὐτὸς πάντων ποιητής. Παύλου "δι' εὐ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε." τῆς σοφίας "ὃ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου."

ὁμοούσιον τῷ πατρὶ. εὐαγγελίου "ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ μου ἐν ἑσμεν," καὶ "οὐκ οἶδατε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί," καὶ "ὃ ἑώρακώς με ἑώρακε τὸν πατέρα." Παύλου "ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ," καὶ "ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε ἰο μορφῇν δούλου λαβών."

δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Παύλου "δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε," καὶ "πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται," καὶ "αὐτὸς ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν." εὐαγγελίου "πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονε." παροιμιῶν "πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσε με." τοῦτο δὲ τὴν ἐν τῷ πατρὶ μαρτυρεῖ τῆς ζώσης σοφίας αὐτοῦ πρὸ αἰῶνος καὶ ἀκίνητον ἰδρυσιν, ὡς καὶ τὸ "κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργον αὐτοῦ" τὴν ἐνανθρώπησιν προσημαίνει, δι' ἧς τὰ μεγάλα ἔργα τῆς σωτηρίας ἡμῶν κατεργάσατο ὕστερον. ὡς καὶ τὸ "ὁ Θεὸς τῆ σοφία ἐθεμελίωσε τὴν γῆν" τὰ ἐξῆς ἔργα δηλῶν, καὶ

22. τὰ ἐξ ἀρχῆς ἔργα Alterna

non factum. genitus enim est, non factus cum creaturis, quia ipse omnium creator est. Paulus "per quem etiam saecula condidit" liber sapientiae "qui cuncta fecit in nomine tuo."

consubstantiali patri. evangelium "ego et pater unum sumus," et "an nescitis, me in patre, et patrem in me esse," et "qui me vidit, patrem vidit." Paulus "qui est splendor repercussus gloriae et character personae eius," et "qui quum esset in forma dei, rapinam esse non existimavit, quod deo par esset, sed ipse sese spoliavit, forma servi induta."

per quem omnia facta sunt. Paulus "per quem saecula fecit," et "cuncta per eum et ad eum condita sunt," et "ipse ante omnia est, et omnia in ipso consistunt." evangelium "cuncta per ipsum facta sunt et sine ipso nihil factum est, quod factum est." proverbialia "ante saecula condidit me." hoc autem vivae sapientiae eius in patre ante omne saeculum factam et immutatam constitutionem testatur, sicut illud "dominus condidit me initium viarum suarum ad opus suum" Christum humana specie indutum praesignificat, qua magna salvationis nostrae opera postea perfecit. simile

τὸ "πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας," καὶ τὸ "ὃ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου." τὸ δὲ "κύριος ἔκτισέ με" φησὶ καὶ ἀπὸ τοῦ κτίζειν καὶ δημιουργεῖν τὰ ἔργα αὐτοῦ δι' ἐμοῦ τῆς σοφίας αὐτοῦ εὐδόκησε. καὶ ὁ Δαβὶδ τοῦτο μαρτυρεῖ. "τῷ λόγῳ Σκυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερωώθησαν." καθαρωτέρως καὶ τὴν διὰ σαρκὸς αὐτοῦ ἐπιφάνειαν τὸ κύριος ἔκτισέ με διδάσκει, ὡς ἔφημεν.

τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Παύλου "τὰ γὰρ πάντα δι' ἡμᾶς." καὶ "εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; 10 ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν." καὶ "ἐπεὶ τὰ παιδία κεκοινωνήκατο σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν."

καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Ἡσαΐου "οὐκ 15 ἄγγελος, οὐ πρέσβυς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσας ἡμᾶς." Πέτρου "περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν προφηταί." εὐαγγελίου "οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον," καὶ "ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ," καὶ "ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστὶ," καὶ "οὗτός ἐστιν ὁ σωτὴρ τοῦ 20 κόσμου ὁ Χριστός."

κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν. Παύλου "ὁ καταβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς." εὐαγγελίου "ὅτι καταβέβηκα

16. Παῦλος P

est illud "deus sapientia terram condidit" opera deinceps secuta significans, et "cuncta in sapientia fecisti," et "qui fecit omnia in mente tua." illud autem "dominus condidit me" significat, deum pro eo, ut conderet et faceret opera sua, per ipsum, sapientiam suam, maluisse. idem David testatur: "verbo domini coela stabilita sunt." purius etiam incarnationem illud "dominus condidit me" docet, ut diximus.

qui propter nos homines. Paulus "cuncta enim propter nos." et "si deus pro nobis, quis contra nos? qui suo ipsius filio non pepercit, et pro nobis omnibus tradidit eum." et "quoniam infantes carnis et sanguinis participes sunt, ipse quoque similiter eorumdem particeps factus est."

et propter nostram salutem. Esaias "non angelus, non legatus, sed ipse dominus salvasti nos." Petrus "de qua salvatione acquisiverunt prophetae." evangelium "non veni, ut iudicem mundum, sed ut salvem mundum," et "ut salvaretur mundus per eum," et "quoniam salvatio e Iudaeis est," et "hic est salvator mundi Christus."

descendit de coelis. Paulus "ipse est, qui descendit et qui ascendit." evangelium "quod descendi de coelo." Paulus

ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.” Παύλου “ὁ γὰρ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας.”

καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου. Ἡσαίου “ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν.” εὐαγγελίου “καὶ πῶς ἔσται μοι 5 τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι.” καὶ πρὸς τὸν Ἰωσήφ “τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐ- 10 τῆς τὸν πρωτότοκον.” Παύλου “ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γεννώμενον ἐκ γυναικός,” καὶ “ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν.”

καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Παύλου “ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ’ ἑαν- 15 τὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος.” καὶ “εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός.” εὐαγγελίου “ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστὶ, μὴ θαυμάζετε τοῦτο.” καὶ “ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνον δόξης αὐτοῦ.” 20

σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Μοντίου Πιλάτου. Παύλου “παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα καὶ κυρίου Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρησαντος

2. ὁμ. ἀνθρώπου ἄνευ ἁμαρτίας P

“deus enim, qui filium in forma simili carni peccato obnoxias misit.”

et incarnatus est de spiritu sancto et Maria virgine. Esaias “ecce virgo habebit in utero, et filium pariet.” evangelium “quomodo istud fiet, quandoquidem virum non novi? ne time, Maria; ecce, concipies in utero, et filium paries; spiritus sanctus superveniet super te, et virtus altissimi inumbrabit te.” et ad Iosephum “quod enim in ea genitum est, de spiritu sancto est. non cognovit eam, donec peperisset filium suum primogenitum.” Paulus “misit deus filium suum e femina natum,” et “verbum caro factum est et comoratum est inter nos.”

et homo factus est. Paulus “qui quum esset in forma dei, non existimavit rapinam esse, quod deo par esset, sed spoliavit se, forma servi induta et similis hominibus factus.” et “unus deus et pater omnium, unus etiam mediator dei et hominum, homo Iesus Christus.” evangelium “quod filius hominis est, ne miramini.” et “quum venerit filius hominis in throno gloriae suae.”

cruifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato. Paulus “mando tibi coram deo, qui omnia vivificat, et domino Iesu Christo,

ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν.” εὐαγγελίου
 “Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον.” Παύ-
 λου “καὶ ὅτι ἐσταυρώθη καὶ ὅτι ἐτάφη καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ
 τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.”

5 καὶ παθόντα καὶ τειφέντα. Μωϋσέως “καὶ ἔσται 97
 ἡ ζωὴ σου κρεμαμένη ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου.” Ἡσαίου
 “ὡς πρόβατον ἐπὶ σφυγὴν ἤχθη,” καὶ “τὸν πῶτόν μου ἔδωκα
 εἰς μάστιγας.” Δαβὶδ “ὅτι ἐγὼ εἰς μάστιγας ἔτοιμος.” Ζα-
 10 χαρίου “τί αἱ πληγαὶ αὐταὶ ἀναμέσον τῶν χειρῶν σου; καὶ
 “ὅτι ἔδει οὕτως παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελεθεῖν εἰς τὴν
 δόξαν αὐτοῦ.” εὐαγγελίου “καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὃ Ἰωσήφ
 ἐτύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνημείῳ
 15 σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμά-
 των, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν
 τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κήπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον
 καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.”

καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς
 20 γραφάς. εὐαγγελίου “ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρῶτῃ τῇ
 πρώτῃ σαββάτων.” καὶ “τρίτην ἡμέραν ἄγει σήμερον ἀπ’ οὗ
 ταῦτα ἐγένετο.” καὶ “ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἐκ νεκρῶν ἔστη ἐν

5. καὶ ὄψεσθε τὴν ζωὴν ἡμῶν κρεμαμένην ἀπ. τ. ὀφθ.
 ὀμῶν P

qui testatus est coram Pontio Pilato praeclaram illam confessionem.”
 evangelium “Iesum quaeritis Nazarenum, qui crucifixus est.” Pau-
 lus “crucifixus est et sepultus et suscitatus die tertio secundum scri-
 pturas.”

passus et sepultus est. Moyses “eritque vita tua suspensa
 coram oculis tuis.” Esaias “tanquam agnus ad mactationem ductus
 est,” et “tergum meum castigandum praebui.” David “ut castiger
 paratus.” Zacharias “quid sibi volunt vulnera haec in manibus tuis?
 et respondebit, vulneratus iis sum in domicilio meo dilecto.” evange-
 lium “oportuit ita pati Christum et introire in gloriam suam.” evan-
 gelium “et Iosephus, quem accepisset corpus, involvit id sindone pura
 et collocavit in monumento novo, quod in saxo excisum erat.” et
 “acceperunt igitur corpus Iesu et obvinerunt id linteis cum aroma-
 tis, sicut mos est Iudaeis funerare. erat autem hortus in eo loco,
 ubi crucifixus fuerat, et in horto monumentum novum, in quo nemo
 dum positus erat.”

et resurrexit tertio die secundum scripturas.
 evangelium “resurrexit Iesus Christus mane primo die hebdomadis.”
 et “dies tertius hodie est, ex quo haec facta sunt.” et “Iesus, quum

μέσω τῶν μαθητῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς εἰρήνη ὑμῖν." καὶ "μνήσθητι, κύριε, ὡς ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι."

5

καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς. εὐαγγελίου "ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ." καὶ "ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διέστη ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν."

καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. πράξεων "ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀπ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὗτος ἐλεύσεται πάλιν, ὃν τρόπον εἶθεμίσασθε αὐτὸν ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐρανόν." εὐαγγελίου "καὶ τότε ὄψασθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον μετὰ δόξης ἐπὶ τῶν νεφελῶν· καὶ τότε καθίσει ὁ υἱὸς ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνον δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη." πράξεων "οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ πάλιν παρήγγειλεν ἡμῖν κηρῦξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὄρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ

1. μνήσθητε ὅτι P

17. ἐρχόμενον — ἀνθρώπου add Alterus

resurrexisset e mortuis, inter medios discipulos suos adsuit, dixitque iis, pax esto vobiscum." et "memento, domine, dixisse eum nobis in Galilaea, filium hominis oportere tradi in manus hominum peccantium et crucifigi et die tertio resurgere."

et ascendit ad coelos et sedet ad dextram patris. evangelium "dominus igitur, postquam locutus est cum iis, susceptus est in coelos et conaedit ad dextram dei." et "accidit, ut, dum benediceret iis, disiunctus ab iis, sursum ferretur in coelum."

et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos. acta "viri Galilaei, quid statis intuentes in coelum? Iesus hic, qui disiunctus a vobis et sursum receptus est in coelum, iterum veniet, quemadmodum vidistis eum ascendentem in coelum." evangelium "tum videbitis filium hominis in throno gloriae suae, et cogentur coram eo omnes gentes." acta "qui edivna et hibimus cum eo e mortuis suscitato, rursusque nobis mandavit, ut nuntiaremus populo et testaremur, sese esse a deo constitutum iudicem viventium et mortuorum." Daniel "videbam eo usque, ubi throni constituti

νεκρῶν." Δανιὴλ "ἐθειώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν καὶ ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθισε," καὶ "ἰδοὺ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ νεφελῶν ἐρχόμενος," καὶ "ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε, καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἔξουσία."

5 οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. Δανιὴλ "καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ αἰώνιος, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ λαφῆ ἑτέρῳ οὐκ ὑποληφθήσεται." εὐαγγελίου "καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος."

10 Τὸ ἐφεξῆς ἐντεῦθεν τοῦ ἱεροῦ συμβάλου ἡ δευτέρα ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἀπήρτισεν.

καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. εὐαγγελίου "βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος." "ὅταν ἔλθῃ ὁ παρακλήτος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου." Δαβίδ "τὸ Β πνευμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ."

τὸ κύριον. Παύλου "ὁ δὲ κύριος τὸ πνευμά ἐστιν. ὅπου δὲ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία." καὶ "ἵνα τί ἐψεύσω τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις ἀλλὰ θεῷ."

20 τὸ ζωοποιού. εὐαγγελίου "τὸ πνευμά ἐστὶ τὸ ζωοποιού, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν." Δαβίδ "ἔξαποστελεῖς τὸ πνευμά σου παῖ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινίεις τὸ πρόσωπον τῆς γῆς." Μωϋσέως "καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐ-

18. καὶ] Πράξεις P

erant et antiquus dierum consedit," et "ecce filium hominis vententem," et "usque dum antiquus dierum veniret et honor ei ac potestas daretur."

cuius regni non erit finis. Daniel "et regnum eius aeternum erit, nec alienae genti subiicietur." evangelium "et regnabit in domo Iacobi per omnia saecula, nec erit finis regni eius."

Quae hinc sequitur sancti symboli pars, secunda sancta et oecumenica synodo addita est.

et in spiritum sanctum. evangelium "baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti." "quum venerit paracletus, spiritus sanctus, quem pater meus in nomine meo mittet." David "spiritum tuum sanctum ne mihi rursus eripias."

dominum. Paulus "dominus spiritus est. ubi autem spiritus domini, ibi libertas." et "quid mentitus es spiritui sancto? neque enim hominibus, sed deo mentitus es."

et vivificantem. evangelium "spiritus illud est, quod vivificat, caro nihil iuvat." David "emittes spiritum tuum et condentur, et innovabis faciem terrae." Moyses "et spiravit in os eius

τοῦ προὖν ζωῆς." Ἐζεκιήλ "ὡς ἀνθρώπου, προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὰ καὶ ἔζησαν."

τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον. εὐαγγελίου "ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται." 5 "καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστρᾶν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν." Παύλου "καὶ ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ ἐκ Θεοῦ." καὶ Δαβὶδ "τῷ λόγῳ κυρίου οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ 10 πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν." Πέτρου ἐκ τῶν πράξεων "τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου ὃ υἱὸς λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ἡμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε." Παύλου πρὸς Τίτον "ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ καλλιγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χρι- 15 στοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν."

τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον. εὐαγγελίου "βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος," καὶ "οὐδεὶς γινώσκει τὰ τοῦ οὐρανοῦ εἰ μὴ τὸ πνεῦμα 20 τὸ κατοικοῦν ἐν αὐτῷ," καὶ "τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ." καὶ ἐν τῷ Ἑσαΐα καὶ Ἐζεκιήλ οἱ

2. ἐπὶ τὰ ὁσαῦτα ταῦτα, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὰ πνεῦμα, καὶ ἔζησαν P
11. Πράξεις P 12. τοῦ παραγίου πνεύματος P 20. ἀν-
θρώπου P

spiritum vitalem." Ezechiel "fili hominis, vaticinator in spiritu, ac venit super ea et vixerunt."

qui e patre procedit. evangelium "quum venerit paraclatus, quem ego a patre vobis mittam, spiritum veritatis, qui a patre procedit." "atque statim excedens ex aqua coela divisa et spiritum tanquam columbam descendentem vidit." Paulus "nos non spiritum mundi, sed dei accepimus." David "verbo domini coeli conditi sunt, et spiritu oris eius omne eorum robur." Petrus in actis "promissum spiritum sanctum adeptus filius a patre, effudit hoc, quod nunc cernitis et auditis." Paulus ad Titum "servavit nos lotione regenerationis et instaurationis spiritus sancti, quem in nos large effudit per Iesum Christum, servatorem nostrum."

qui cum patre et filio simul adoratur et glorificatur. evangelium "baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti," et "nemo novit res coelestes praeter spiritum in eo habitantem," et "res divinas nemo novit praeter spiritum, qui est in

ἄγγελοι ὑμνοῦσιν ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ," δηλονότι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ μόνου ἐν τριῳδί Θεοῦ.

5 τὸ λαλήσαν διὰ τῶν προφητῶν. Ζαχαρίου "καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν." τῆς Θεοτόκου "καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος." πράξεων "τοῦτο πάντες οἱ προ-
10 φῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεςιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν." καὶ "ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δεξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ." εὐαγγελίου "εἶπε Δαβὶδ ἐν
15 πνεύματι ἁγίῳ· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου." πράξεων "καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος οὗ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπληθίσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρρησίας." τῆς ἐξόδου "καὶ ἐπληθίσθησαν πνεύματος ἁγίου, προεφήτευσον ἐν τῇ
20 παρεμβολῇ."

εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. ὡσερ καθολικαὶ ἐπιστολαὶ αἱ ἑπτὰ ὡς εἰς πάντας πιστοὺς γραφεῖσαι κοινῶς, οὕτω καὶ καθολικὴ ἐκκλη-

deo." apud Esaiam et Ezechielem angeli canunt "sanctus, sanctus, sanctus dominus Sabaoth, coelum et terra impleta sunt gloria eius," i. e. patris et filii et spiritus sancti, unius in trinitate dei.

qui locutus est per prophetas. Zacharias "quemadmodum per ora sanctorum ab omni inde tempore prophetarum nuntiavit nostram ab hostibus liberationem." deipara "quemadmodum dixit patribus nostris Abrahamo et semini eius per omnia saecula." acta "hoc omnes prophetae testantur, veniam peccatorum nacturos esse illius nomine, quicumque credunt in eum." et "quem coelum accipere oportet usque ad tempus restitutionis omnium, de quibus deus dixit per ora suorum ab omni inde tempore sanctorum prophetarum." "dixit David in spiritu sancto: dixit dominus domino meo, sede ad dextram meam." acta "quum precarentur, concussus est locus, in quo coacti erant, et omnes impleti sunt spiritu sancto et libere docebant verbum dei." exodus "et impleti sunt spiritu sancto et vaticinabantur in castris."

et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. sicut catholicae sunt septem epistolae ad omnes fideles scriptae communiter, ita etiam omnium orthodoxorum ecclesia catholica

σία ἢ πάντων ὀρθοδόξων γέγραπται. Παύλου "ὁ ποιήσας τὰ
98 ἀμφότερα ἐν, καὶ εἷς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα." καὶ
"ἀδελφοὶ ἅγιοι καὶ ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν
ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὅστος ἀκρογωνιαίον αὐτοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ." καὶ "ὅτι εἰσὶν αἶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους." 5
καὶ "οὓς μὲν ἔθρετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους,
δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους." καὶ "ἵνα οἰκοδο-
μῆται ἡ ἐκκλησία." καὶ "ὅτι εἰσὶν ναὸς θεοῦ ζῶντος." καὶ
"εἰς καταρτισμὸν τῆς ἐκκλησίας." καὶ "ὅστος ἀκρογωνιαίον
αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ καὶ ὅτι εἰσὶν οἰκοδομεῖσθε. καὶ 10
αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας."

ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
Παύλου "ὁμολόγησον τὴν καλὴν ὁμολογίαν." καὶ "καρδίᾳ μὲν
πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σω-
τηρίαν." "εἷς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα." εὐαγγελίου 15
"βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν." "βαπτίζοντες
αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος."

προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν. πράξεων "περὶ
ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι." Ἡσαίου 20
"ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημεί-
οις." πράξεων "ἡ γὰρ ἀποκαταδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀπο-

4. καὶ — Χριστοῦ add Alterus 11: αὕτη P 22. Παύ-
λος P

dicitur. Paulus "is, qui diversa conciliavit, et unus dominus, una fides, unum baptisma." et "fratres sancti et superstructi super fundamentum apostolorum et prophetarum, existente imo lapide angulari ipso Iesu Christo." et "vos estis corpus Christi et singulatim membra." et "quos deus constituit in ecclesia primam apostolos, deinde prophetas, tertio discipulos." et "ut aedificetur ecclesia." et "vos estis templum dei vivi." et "ad perfectionem ecclesiae." et "existente imo lapide angulari ipso Iesu Christo, in quo vos aedificamini. atque ipse est caput corporis ecclesiae."

confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Paulus "confitere pulcram confessionem." et "animo credimus ad iustitiam, ore confitemur ad salvationem." "unus dominus, una fides, unum baptisma." evangelium "baptizantes eos ad remissionem peccatorum." "baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti."

expecto resurrectionem mortuorum. acta "de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor." Esaias "resurgent mortui et suscitabuntur qui sunt in sepulcris." acta "etenim mundus hic con-

κάλυψιν τῶν νιῶν τοῦ θεοῦ ἐκδέχεται.” εὐαγγελίου “ὅτι οἱ νεκροὶ ἀκούονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.”

καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. εὐαγγελίου “ὁ ὀμίσων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.” πράξουν “διαλεγόμενου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κριματός τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι.” Ἡσαίου “πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.” εὐαγγελίου “ἐγὼ δὲ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με ζήσεται 10 δι’ ἐμέ.” καὶ “ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ.” καὶ “ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.”

ἀμὴν. τὸ δὲ ἀμὴν παντὸς τοῦ ἱεροῦ συμβόλου δοτὲ βεβαιωτικὸν καὶ σφραγίς καὶ οἷον τις κλεῖς ἀποκλείουσα τοὺς 15 ἔξωθεν καὶ φυλάττουσα ὡς ταμείφ τινὲ καλλίστη τῆς ἐκκλησίας τὸν τῆς πίστεως θησαυρόν, ἵνα μὴ τίς τι ἐν ταύτῳ ἀφέληται ἢ νόθον τι ἐπεισαγάγῃ.

Αὐτὸ τὸ θεῖον καὶ ἱερώτατον καὶ τέλειον πάντοθεν τῆς εὐσεβείας ἡμῶν σημεῖον, τὴν ὁμολογίαν τῶν πατέρων, τὸν 20 οὐρόν τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν πίστεως, ἐνοστερνιζόμενοι ταῖς ψυχαῖς καὶ τῇ γλώττῃ καὶ χεῖλεσι μετὰ παρησίας ὁμολογοῦντες, τὴν αἰσινῇ ἐν αὐταῖς καὶ ἀκίβδηλον καὶ ἀπαράθραυστον πύκνῃ ὡς θεοφορήτων καὶ θεοδοξάστων καὶ θεοκινήτων πατέρων ἱερῶν

22. ὡς θεοφρούρητον καὶ θεοδόξαστον καὶ θεοκλήρον τῶν κ. Ρ

ditus sollicitè expectat revelationem filiorum dei.” evangelium “quum mortui audient vocem filii dei, et vivent, qui audiverint eam.” et vitam venturi saeculi. evangelium “qui odit animam suam in hoc mundo, ad vitam aeternam eam servabit.” acta “disputante autem illo de iustitia et temperantia et iudicio futuro.” Esaias “pater saeculi futuri.” evangelium “ego vivo, et qui me ederit, vivet per me.” et “ego sum resurrectio et vita.” et “abibunt hi ad poenam aeternam, iusti autem ad vitam aeternam.”

amen. vocabulum amen totius sancti symboli confirmatio et sigillum et quasi clavis quaedam est, qua externi secluduntur et tanquam conclavi pulcherrimo ecclesiae servatur thesaurus fidei, ne quis inde quid auferat, aut alienum quid inferat.

Divinum hoc sanctissimum et omni ex parte perfectum pietatis nostrae signum, confessionem patrum, definitionem verae nostrae fidei, mente considerantes ac lingua et labiis libere profitentes, inviolatum in animo et sincerum et incorruptum omnino semper servabimus a patribus divino spiritu inflatis, incitatis et gloriosis acceptum sanctum pignus,

παραθήκην μέχρι τέλους φυλάξωμεν, ἵνα ταῖς προσβείαις τῶν ἐκθειμένων αὐτὸ καὶ φυλαξάντων ἁγίων καὶ τῶν πρὸ αὐτῶν, ἐξ ὧν τὴν γνῶσιν οὗτοι τοῦ συμβόλου παρέλαβον, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἁγίων, τῶν ἱερῶν ἀγγέλων λιταῖς καὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀειπαρθένου⁵ μητρός, τῆς μόνης παραγίας καὶ ἀληθῶς Θεομήτορος, ὡς δῶρον καθαρὸν τὴν καλὴν ταύτην ὁμολογίαν προσενγκόντες τῇ τριάδι, τῆς τε αἰωνίου ἐλευθερωθῶμεν κολάσεως καὶ τῆς διαιωνιζούσης σὺν Χριστῷ ἀπολαύσωμεν θείας αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ βασιλείας καὶ δόξης καὶ ἀπολαύσεως, αἰωνίως αὐτὸν¹⁰ τὸν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ ζῶντος δοξάζοντες σὺν τῷ πρῶταινῶν αὐτοῦ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι. ἀμήν.

B Ἐπακολουθῶν οὖν ἐγὼ τῇ ὁμολογίᾳ, ὡς χρὴ ποιεῖν τοὺς τὸ μοναχικὸν σχῆμα λαμβάνοντας, εἶπον οὕτως ἔτι. 15

Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ μὴ κτίσμα εἶναι οὐδ' ἐκὸ χρόνον κατὰ τὸν ἄφρονα Ἄρειον, ἀλλ' ὁμοούσιον καὶ συναϊδιον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, ποιητὴν χρόνων καὶ τῶν κτισμάτων πάντων, ὕστερον δὲ σαρκωθέντα δι' ἡμᾶς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς²⁰ παρθένου.

πιστεύω τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ κτίσμα εἶναι μηδὲ ἐκρούσιον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὡς ὁ Μακεδόνιος ὁ κενὸς

8. λυτρωθῶμεν P

ut, sanctis, qui id proposuerunt et servarunt, et iis, a quibus hi notitiam symboli habuerunt, sanctis denique omnibus deprecantibus, et intercedentibus angelis et matre salvatoris nostri et dei Iesu Christi semper virgine, una sanctissima et vera deipara, tanquam donum purum pulcrum hanc professionem offerentes trinitati, poena aeterna liberemur et fruamur sempiterno cum Christo divino regno eius, gloria et laetitia, perpetuo celebrantes Christum, filium dei unigenitum, cum patre, qui fuit ante saecula, et spiritu sanctissimo. amen.

Post hanc igitur confessionem, ut decet facere eos, qui monachicum habitum induunt, addidi haec.

credo filium dei non esse creaturam nec tempori subiectum, ut stultus Arius docet, sed coaequalem et coaeternum deo patri, deum verum et deo vero, factorem saeculorum et creaturarum omnium, post autem incarnatum propter nos e spiritu sancto et Maria virgine.

credo spiritum sanctum non esse creaturam, nec diversum a patre et filio, sicut Macedonius gratia eius destitutus blasphemabat,

τῆς αὐτοῦ χάριτος ἐβλασφήμει, ἀλλὰ θεὸν ἀληθινὸν ὁμοούσιον καὶ συναϊδίον τῷ πατρὶ καὶ τῷ νύμφῃ, ἐκ τοῦ πατέρος προῖον ἐκπορευτῶς, ὡσπερ ὁ υἱὸς ἐξ αὐτοῦ γεννητῶς.

πιστεύω μὴ ἄλλον εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν προαιώ-
5 νιον, ἔτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντα Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς ὁ ἄφρων Νεστόριος ἐβλασφήμει, ἀλλὰ τὸν ἐξ αὐ-
τῆς γεννηθέντα δὴ μὴ εἶναι μετὰ τὴν ἔνωσιν φύσεις, ἕνα δὲ
τῇ ὑποστάσει τῇ θεϊκῇ δηλονότι, διὸ καὶ τὴν αὐτὸν τεκοῦσαν
κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον εἶναι καὶ οὐ Χριστοτόκον κατ'
10 ἐκεῖνον τὸν ἄφρονα.

πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν καὶ
ἔνωσιν μὴ εἰς μίαν φύσιν τὰς δύο συναΐψαι κατὰ τοὺς ἄφρο-
νας Διόσκορον καὶ Εὐτυχῆ, οἳ τῇ θεότητι τὰ πάθη προσῆκτον,
ἀλλ' ἐν δύο φύσεσι μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀσυγχύτως γνωριζόμε-
15 νον· καὶ ἔτι μὴ τέλος εἶναι κολάσεως μητε ἀποκατάστασις
δαιμόνων κατὰ τὸν ἄφρονα Ὁριγένην.

πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστόν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν οὐχ ἐν θέλημα ἔχειν φυσικὸν
καὶ μίαν ἐνεργεῖαν κατὰ τὸν Ῥώμης Ὀνώριον καὶ Πύρ-
20 ρον τὸν ἄφρονα, ἀλλὰ δύο θελήσεις καὶ δύο ἐνεργείας, θεϊ-
κὴν δηλαδὴ καὶ ἀνθρωπίνην ἐνεργεῖαν καὶ θέλησιν, καὶ μη-
δετέραν τῶν φύσεων ἀθέλητον εἶναι ἢ ἀνενεργητον.

6. Ἄρειος P

sed deum verum coaequalem et coaeternum patri et filio, e patre procedentem processione, sicut filius ex eodem generatione.

credo non esse alium filium dei ante saecula natum, alium e virgine natum Iesum Christum, sicut stultus Nestorius blasphemabat, sed ex ea natum duas esse post unionem naturas, unum autem persona, divina scilicet, unde etiam quae eum peperit, proprie et vere deipara, non, ut stultus ille volebat, Christipara.

credo, filium dei post incarnationem et unionem non in unam naturam ambas coniunxisse, secundum stultorum hominum, Dioscori et Eutychis, doctrinam, qui divinitati dolores attribuerunt, sed in duabus naturis post unionem immixte dignoscendum; nec vero finem poenae aut restitutionem daemonum esse, ut stultus Origenes docuit.

credo, filium dei, dominum nostrum Iesum Christum, postquam homo factus est, non unam habuisse voluntatem naturalem et unam efficientiam, secundum Honorium, episcopum Romanum, et stultum Pyrrhum, sed duas naturas et duas efficientias, divinam et humanam voluntatem et efficientiam, et neutram naturam aut voluntate aut efficientia carere.

πιστεύω εἰς τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις ἧγουν εἰς τὸν χαρακτήρα τὸν ἐν εἰκόνι περιγραφτὸν τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πανύγτου καὶ Θεοτόκου αὐτοῦ μητρὸς καὶ πάντων τῶν ἁγίων, σχετικῶς, οὐ λατρευτικῶς προσκυνουμένας, οὐ θεοποιουμένας, ἀσπάξασθαι τε 5 καὶ τιμᾶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, οὐ τῇ ὕλῃ τὸ σέβας ἀλλὰ τῷ πρωτοτύπῳ ἀπονέμουσαν· ἡ γὰρ τιμὴ τῆς εἰκότος εἰς τὸ πρωτότυπον διαβαίνει κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ὡς ἀντίτυπος οὕσα τῶν πρωτοτύπων.

πιστεύω μῆτε ἀνερέργητον εἶναι τὴν θείαν φύσιν καὶ 10 ἐνεργειῶν οὐσιωδῶν ἔρημον, μῆτε αὐτὴν εἶναι οὐσίαν καὶ ἐνεργειαν ἐπ' ἐκείνης, μῆτε κτιστὰς εἶναι ταύτας κατὰ τοὺς ἄφρονας Βαρλαάμ καὶ Ἀκίνδυνον, ἀλλὰ καὶ ἐνεργείας θείας οὐσιωδῆς καὶ ἐτέρας εἶναι ταύτας παρ' αὐτὴν τὴν οὐσίαν καὶ ἀκτίστους εἶναι καὶ λεγομένας Θεότητας. 15

ὁμολογῶ βεβαίως τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, ὡς κατὰ τοὺς Ἱταλοῦς, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς ἐνικῶς, ὡσπερ ἀμέλει καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς ἐνικῶς γοννᾶται, πέμπεσθαι δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ 20 υἱοῦ τὸ πνεῦμα, ὅλον αὐτὴ ἢ χάρις καὶ ἢ δωρεὰ αὐτοῦ δίδωσι.

23. Καὶ οὕτως τῷ φθινοπώρῳ τοῦ 5905 ἔτους ἀπῆλ-

1. πιστεύω τὰς εἰκονικὰς διατυπώσεις ἧγουν χαρακτήρας τῶν ἐν εἰκόνι περιγραφτῶν P 12. ἐνεργειαν om P 21. αὐτοῦ] αὐτοῖς P 23. αὐξ^{ου} P

credo in imagines sive characterem imagine descriptum domini et dei et salvatoris nostri Iesu Christi et sanctissimae deiparae, matris eius, atque sanctorum omnium, relative, non religiose adorandas, nec consecratas, ut colantur et honorentur ab ecclesia dei, quae non materiam, sed personam veneratione prosequitur. etenim cultus imagini tributus ad ipsam personam transit, secundum magnum Basilium, quippe imago instar est archetypi.

credo, neque inefficacem esse naturam divinam et essentialium efficientiarum expertem, neque idem esse essentialiam et efficientiam in ea, nec creatas eas esse, secundum homines stultos Barlaamum et Acindynum, sed et esse efficientias divinas essentialia et diversas eas esse ab ipsa essentia et non creatas et divinitates dictas.

credo firmiter, spiritum sanctum non e patre et filio procedere, ut Itali docent, sed ex ipsa unice persona patris, quemadmodum ipse filius ex ipsa persona patris unice generatur, mitti autem a patre et filio spiritum, qualem ipsa eius gratia et benignitas donat.

23. Ita autumnno anni 6977 regina, domina Helena Palaeologa,

Θεν ἡ βασίλισσα κυρία Ἑλένη ἡ Παλαιολογίνα, τοῦ δεσποῦτος τῆς Σερβίας γυνή, πρὸς τὴν αὐθεντίαν τῶν Ἑνετῶν, ἐγκαλοῦσα τοὺς κλέψαντας τὸν βίον αὐτῆς ἐν Κερκύραις. καὶ τῷ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένοντο σεισμοὶ πολλοὶ καὶ μεγάλοι εἰς 5 τε τὴν ἁγίαν Μαύραν καὶ Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον· καὶ πολλαὶ οἰκοδομαὶ ἐχάλασαν τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσι κώμαις τε καὶ τόποις οἰκούντων, ἄστέα τε καὶ τείχη. τὸ δὲ τῆς Κεφαλληνίας πτολίεθρον παντελῶς ἐχάλασθη, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τεθνήκυστ.

- 10 Τῷ δὲ Θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ τῶν Ἑνετῶν ναύαρχος τοῦνομα Νικόλαος Δεκανάλης μετὰ τριήρων ἦλθε κατὰ τῆς Αἴγυος καὶ ἠχμαλώτευσεν αὐτὴν ἐν ἡμέρᾳ ἐβδόμῃ· καὶ ἐπιστρέψας παρεγένετο εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἠκοδόμησε τὴν Βοστίτζαν αὐθις τῷ τοῦ Θέρους καιρῷ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. τῷ 15 δὲ χειμῶνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους 5Θοῇ, Ἰανουαρίου κέ, ἔπεσε καθ' ὅλην τὴν νῆσον τοσαύτη χιὼν οἷαν οἱ τῶν Κερκύρων ἀνθρώποι οὐκ εἶδον πώποτε, ὥστε καὶ ἀλώπεκας καὶ λαγωῦς οἰκιοχειρώς ἐθῆρευον. ὁμοίως καὶ εἰς τὰ τῆς θύσεως μέρη, πολλῷ δὲ μᾶλλον εἰς τὴν Ἀσίαν ἦτοι ἀνατολήν. περὶ δὲ τὸ 20 τέλος τοῦ ἔαρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστράτευσε κατὰ τῆς Εὐβοίας ὁ τῶν ἄσεβῶν ἄρχων, ἐπὶ τέλος τοῦ Ἰουνίου μηνός. ὁ δὲ στόλος αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἐξελεθεῖν τὸ στρατόπεδον διὰ ξηρᾶς ἐκ Καλλιουπόλεως ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀἴμνον, καὶ παρέλαβε τὸν Κότζινον καὶ τὰ περὶ πᾶσαν τὴν νῆσον χωρία πλὴν τοῦ

despotae Serviae uxor, ad rem publicam Venetorum abiit, accusatura eos, qui Corcyrae se bonis privaverant. vere eiusdem anni terrae motus multi et vehementes sanctam Mauram, Cephaleniam et Zacynthum affixerunt, et multa aedificia hominum per eas urbes, vicos et regiones habitantium, quin etiam oppida et moenia, corruerunt. oppidum Cephaleniae prorsus eversum est et magna hominum multitudo periit.

Aestate anni eiusdem classis Venetae dux, Nicolaus Decanales nomine, cum triremibus Aenum invasit et die septimo cepit; inde in Peloponnesum profectus Bostitzam aestate anni eiusdem instauravit. hieme autem anni eiusdem, 6978, die Ianuarii 25, tota insula nix cecidit, quantam Corcyraei nunquam viderant, ita ut manibus vulpes et lepores caperent. idem versus occidentem factum est, multoque magis versus Asiam sive orientem. sub finem veris anni eiusdem, exeunte Iunio mense, impiorum princeps adversus Euboeam expeditionem suscepit. classis eius, antequam exercitus per terram Calliopolis exiret, Lemnum venit et Cotzinum et omnia totius insulae loca,

παλαιῶ κάστρου ἦγον παλαιῶ πτολιέθρου καὶ τῆς σκάλας, καὶ ἐπέστρεψεν. ἐπελθὼν δὲ τὸ τῆς πόλεως στρατεύμα ἐκ Νικομηδείας καὶ ὄθεν ἂν ἦν, ἀμοῦ ἐξῆλθον καὶ παρεγένοντο εἰς Εὐριπον· οὓς ἰδὼν ὁ ἔξαρχος ὁ καὶ ναύαρχος τῶν Ἑνετῶν ἀνεχώρησεν, ἴσως καλῶς ποιήσας, κακῶς δὲ ὅτι οὐκ ἠθέ- 5 λησε δυναμῶσαι τὴν Εὐβοίαν πάλιν ἤτοι ἄστν. διερχόμενον δὲ τὸ τοῦ ἀμνηῦ στρατόπεδον ἀπῆρε τὴν Ἴμβρον καθ' ὁδόν, εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Εὐβοίαν, καθ' ὃν δὴ μῆνα ἔφθασε καὶ ὁ ἀμνηῶς. καὶ σφοδρῶς τε πολεμήσαντες διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, τῇ ἰβ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς παρέλαβε τὸ πτολιέθρον 10 πολέμῳ. καὶ τούτου γενομένου πάντα τὰ περὶ τὴν νῆσον νησούρια καὶ ἄστια ἐδουλώθησαν ἐκουσίως. ὁ δὲ ἀμνηῶς προσκαρτερήσας μικρὸν τι, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀγούστου ἐξελθὼν ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. τὸν δὲ μεπηλέρμπεην ἐπαφῆκε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. καὶ οἱ μὲν 15 περὶ τὴν Βοστίτζαν ἀφέντες αὐτὴν ἔφυγον· οἱ δὲ προσεκύνησαν καὶ παρέδωκαν αὐτῷ ταύτην. διερχόμενος δὲ παρέμπροσθεν ὁμοίως ἐποίησαν καὶ οἱ ἐν τῷ Βουμερῶ καὶ τῇ Ὠλένῃ καὶ τῷ Χελιδόνι καὶ οἱ ἐν τῷ Ποντικῷ. καὶ πάντα ὅσα ἦσαν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐκατέλυσαν μέχρι καὶ θεμελίων, 20 τὰ δὲ ἄλλα ἔχουσι. διελθὼν δὲ μέχρι καὶ τοῦ πριγκιπάτου καὶ ἐπιστρέψας ἐξῆλθε τῆς Πελοποννήσου. οἱ δὲ Ἑνετοὶ ἔοτειλαν ἕτερον ναύαρχον Θωμᾶν τὸννομα, Μοκένικον τοῦ-

4. Εὐβοίαν P
μαλιῶ P

6. τὸ τῆς Εὐβοίας ἄστν P

19. ἐν τῷ αἰ-
γιαλῷ P

praeter Palaeocastrum sive vetus oppidum et portum, occupavit; deinde reversa est. tum advenientibus Nicomedia et ubicunque erant urbanis copiis, una exierunt et in Euripum venerunt. quos ubi vidit exarchus et nauarchus Venetorum, recessit, recte fortasse; male autem fecit, quod Euboeam urbem munire noluit. transiens autem ameræ exercitus Imbrum ex itinere cepit, atque inde ad Euboeam impulsus est, quo mense affuit etiam ameras. pugnatum est vehementer terra marique, et duodecimo die Iulii oppidum in potestatem reductum. quo facto, omnes in circuitu parvae insulae et oppida ultro se dederunt. ameras aliquantisper ibi commoratus, sub initium mensis Augusti Cpolim discessit, beglerbegum in Peloponnesum misit. qui Bostitzam tenuerunt, partim fugerunt, partim, submisso eum venerati, urbem tradiderunt. progredienti idem fecerunt Bumeri, Ole-nae, Chelidonii et Pontici incolae. loca ad mare sita omnia funditus evertit, retinuit reliqua. progressus usque ad principatum, reversus est et Peloponneso exiit. Veneti miserunt alium classis praefectum,

πίκλην· ὅστις πιάσας τὸν ποτε ναύαρχον Νικόλαον Κανά-
λην καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ γραμματικόν, θελς αὐτούς ἐν χει-
ροπέδαις σιδηραῖς καὶ δεσμεύσας ἀπέστειλεν εἰς Ἑντιάν πρὸς Β
τὴν αὐθεντιάν ἦτοι ἀριστοκρασίαν αὐτῶν.

5 Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 5308^ω ἔτους· ἐν
ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος τέθνηκεν ἐν Ἀν-
δριανουπόλει μοναχὸς γεγονώς, ὃς καὶ ἐπωνομάσθη Δαβίδ.
καὶ πρὸ τῆς θανάτου ὀλίγῳ χρόνῳ ἀπέθανεν ἡ θυγάτηρ
αὐτοῦ ἡ ἀμήρισσα· ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἡ βασίλισσα τέθνηκε
10 μετὰ τινα ὀλίγον καιρὸν τῆς θανάτου.

Τῇ δὲ κ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ 531^ω ἔτους περιέπεσα
ἐν ἀσθενείᾳ τοσαύτῃ ὥστε καὶ ἐγεγόνειν τέλειος μοναχὸς τοῦ
μεγάλου σχήματος μὴ ἐννοήσας τὸ τυχόν. περὶ δὲ τὸ φθι-
νόπωρον τοῦ 531^ω ἔτους ἐπαναστρέφων ἐκ τοῦ τῆς Φραγ-
15 κίας ῥηγὸς καὶ τοῦ δονκὸς τῆς Βουργυτίας ὁ καρδινάλις κύρ
Βησσαρίων, ἀπεσταλμένος ὡν παρὰ τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης
πρὸς τὸ εἰρηνεύσαι αὐτούς, καθ' ὁδὸν τῇ ιε' τοῦ Νοεμβρίου
πέθνηκε· τὸ δὲ σῶμα ἦτοι λείψανον αὐτοῦ ἐκόμισαν εἰς τὴν
Ῥώμην μετὰ πλείστης τιμῆς, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ ναῶ
20 τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅπου δὴ καὶ προκατέμενε, καὶ τὸν τά-
φον αὐτοῦ προητοιμάσαν πλησίον τοῦ τάφου τῆς ἁγίας Εὐ-
γενείας τῆς ὁσιομάρτυρος.

Περὶ δὲ τὸ ἔαρ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξῆλθε καὶ ὁ Ζουχα-
σάνης κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἀμηνῶ Μεσεμέτη, καὶ διέδραμε

8. ὀλίγον χρόνον P 11. τῷ 5308^ω ἔτει P 15. βουργυτίας P
23. ὁ Οὐζοῦν Χασάνης P 24. μεμετέτ P

Thomam nomine, Mocenicum cognominatum: qui nauarchum ante Ni-
colam Canalem cum filio eius et scriba comprehendit, eosque man-
nicis ferreis constrictos Venetias ad senatum misit.

Ineunte autumno anni 6979 Demetrius despota Adrianopoli obiit
monachus, David appellatus, quum paulo ante mortua esset eius filia,
amerissa. eiusdem uxor, regina, non multo post obiit.

Die 26 mensis Iulii in tam gravem morbum incidit, ut perfecte
monachus magni habitus factus sim: quod mihi plane praeter expe-
ctationem accidit. autumno anni 6981 a rege Francorum et duce
Burgundiae, ad quos placandos ab ecclesia Romana missus erat, rediens
Bessaria cardinalis, in itinere die 15 Novembris obiit. corpus eius
Romam honorificentissime delatum et in templo apostolorum, ubi
ante vixerat, sepultum est, sepulcro eius extracto prope sepulcrum
sanctae martyris Eugeniae.

Vere anni eiusdem Zuchasanes contra Mehemetem ameram expe-
Phrantzes.

τόπους τινὰς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀκατολὴν ἦτοι τὴν Ἀσίαν. ἔξελ-
θὼν δὲ καὶ ὁ ἀμηνᾶς ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπῆλθε
κατ' ἐκείνου μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ
ἀρχῇ πλησιάζαντες, ἠτήθη τὸ τοῦ ἀμηνᾶ στρατοπέδον παρὰ
τοῦ Ζουχασάνη, ὅπερ κατ' ἐκείνου ἐξῆλθεν. ἐκεῖ δὲ ἀπε- 5
κτάνθη ὁ μπεηλέρμπεης ὁ Παλαιολόγος, ὃ ποτε υἱὸς Παλαι-
ολόγου τοῦ Θεωμᾶ ἐκείνου τοῦ Γίδου, μπεηλέρμπεης ὢν τῆς
δύσεως, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἐν δύσει ἀρχόντων καὶ ἡγεμό-
νων. εἶτα ἐπέλθόντος κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀμηνᾶ ἐνικήθη,
καὶ ἐπιστρέψας ἀπῆλθεν εἰς τὴν αὐτοῦ πόλιν, ὁμοίως καὶ ὁ 10
ἀμηνᾶς εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους
παρέλαβεν ἡ γεροουσία τῶν Ἐνετῶν ἦτοι ἡ αὐθεντία κάστρου
τι τὸ λεγόμενον Στροβόλιν τὸ πλησίον Κερκύρας.

Τῆ δὲ ζ' τοῦ Νομβρίου μηνὸς τοῦ 599β' ἔτους τέθνη- 15
κεν ἐν τῇ ἀγίᾳ Μαύρα ἡ βασίλισσα κυρία Ἐλένη ἡ Παλαι-
ολογίνα, μοναχὴ γενομένη καὶ Ὑπομονὴ μετονομασθεῖσα διὰ
τοῦ μεγάλου σχήματος, καὶ ὁ σὺν ἡμῖν ἱερομόναχος καὶ πνευ-
ματικὸς πατὴρ κνρ Ἰερύθεος, ὃ διὰ τοῦ μεγάλου σχήματος
μετονομασθεὶς Ἰωσήφ, ὃς ἦν ἐκ νεότητος μεθ' ἡμῶν καὶ σχο- 20
λίτης καὶ φίλος μέχρι καὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ.

Τῆ δὲ θέρει τοῦ 599γ' ἔτους ὁ τῶν ἀσεβῶν ἀρχῶν στο-
λον ἀποστείλας κατὰ τὰ ἀνωτερικὰ μέρη τοῦ Εὐξείνου πόν-

5. Οὐζούν Χασάνη P 14. Σεροβίγλι P 22. αὐοι^{ου} P

ditionem molitus, aliquot eius loca in oriente sive in Asia incur-
sit. egressus est Cpoli contra eum ameras cum omnibus copiis suis.
proelio statim inito, exercitus amerae adversus Zuchasanem eductus
plane succubuit. ibi occisus est Palaeologus beglerbegus, Thomae
illius Palaeologi Gidi filius, beglerbegus occidentis, multique alii
principes et duces occidentis. postea, quum ipse advenisset ameras,
victus et in urbem suam reversus est Zuchasanus, ameras Cpolim
rediit.

Sub finem mensis Iulii anni eiusdem Venetorum res publica Stro-
bolium castrum, iuxta Corcyram situm, occupavit.

Die 7 Novembris anni 698a mortua est sanctae Maurae He-
lena Palaeologa regina, monacha facta et mutato nomine Hypomone
appellata per sanctum habitum, et qui nobiscum erat hieromonachus
et pater spiritualis Hierotheus, per sanctum habitum Iosephus nomi-
natus, qui inde a pueritia sodalis mihi et amicus fuit usque ad finem
vitae.

Aestate anni 6983 impiorum dux in superiores partes ponti Eu-

του, παρέλαβε τὸ μέγα πτολίεθρον τὸ Καφῶν λεγόμενον τῆς Χερρονήσου τῆς ἐν τῷ Ταυρικῷ. τῷ δὲ θέρει τοῦ ρθπδ' ἔτους ἀπῆλθεν κατὰ τῆς Βλαχίας μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. τῷ δὲ Σεπτεμβρίῳ τοῦ ρθπε' ἔτους ἐπέστρεψεν ἐκ 5 τῆς Βλαχίας μᾶλλον ἠτιηθεὶς ἢ ἠτήσας, καὶ τὸν μὲν μπεη-
λέρμπεην ἀφήκεν ἐν τῇ Σοφίᾳ πέλει, αὐτὸς δὲ ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν.

Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους τῇ πρώτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐπῆλθέ μοι ρευματισμὸς εἰς τε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα, 10 καὶ ἐξῆλθέ μου τοῦ στόματος καὶ ῥινὸς καὶ ὠτίων τοσοῦτος χυμὸς ὥστε ἀπεκρίσθην παρὰ πάντων, καὶ τρεῖς τῶν ἀχράντων μυστηρίων μετέλαβον· ἕπερ καὶ εἶδε μοι ἐπῆλθεν ὁ 15 θάνατος, ἡ θεραπεία πάντων τῶν ἐμοὶ δυσχερῶν, γήρους 100 τε καὶ ἀσθενείας καὶ τῆς ἐνδείας. σὺ μόνον γὰρ τῶν πολλῶν 15 καλῶν καὶ συνήθων τῶν ἐκ νεότητος ὑστερημένος ἤμην, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἀταγμαίων τῆς καθημερινῆς τροφῆς. οἶμαι ὅτι ἡ ὑπομονὴ τῶν τοιούτων καὶ ἡ πρὸς θεὸν εὐχαριστία 20 θεοῦ χάριτι ἀπεία μέλλει εἶναι εἰς τὸ συγχωρησαί μοι πολλὰ τῶν ὡς πρὸς αὐτὸν ἔπαισα· οὐδὲ γὰρ γέγονεν ἐν τῷ 20 βίῳ ἀμάρτημα οὐδὲ πράξεις οὔτε ἄλλη πᾶσι κακία ἢν ὄγω οὐκ ἐπλημμέλησα ὁ ἀνάξιος καὶ ἄθλιος, κατὰ νοῦν καὶ λόγον καὶ προαίρεσιν, θέσει τε καὶ γνώμῃ καὶ πράξει ἐξαμαρτήσας ὡς οὐδεὶς ἄλλος πώποτε. ὁμως λυτρωθεὶς τοῦ θανάτου κο-

2. αὐος^{ου} P4. αὐος^{ου} P

5. νικήσας P

xini classem misit et Chersonesi Tauricae urbem magnam Capham occupavit. aetate anni 6984 in Valachiam profectus est cum omnibus copiis suis: unde anni sequentis mense Septembri victus magis, quam victor rediit, et, beglerbego in urbe Sophia relicto, ipse Adrianopolim venit.

Anni, eiuudem Octobris die primo rheumatismus caput mihi et genua invasit, fluxitque tantum pituitae ex ore, naribus et auribus, ut omnes desperarent de salute mea et ter particeps fierem im-maculatorum mysteriorum. utinam me abstulisset mors, medicina et requies malorum meorum omnium, semectutis, infirmitatis et inopiae. etenim non solum multis optimis viris, quorum consuetudine usus eram inde ab adolescentia, sed etiam rebus ad victum quotidianum necessariis privatus eram. spero, tantorum malorum patientiam et gratum erga deum animum, ipso propitio, veniam impetratura esse multis, quibus eum offendi, peccatis. nullum enim est in vita humana peccatum vel flagitium, nec ulla omnino nequitia, quam ego indignus et miser cogitatione, verbo et voluntate non commisserim, qui iudicio, proposito et actione peccavi, quantum nemo unquam

φὸς ἐναπέμεινα ἐκ τῆς τοιαύτης ἀσθενείας μέχρι πολλοῦ, ὡς οὐδὲ τὰ πηλοῖόν μου σημαντήρια ἤκουον. καὶ ἵνα εἰς τὴν ἄνω πρόνοιαν ἀπαλλαγῶ μετὰ τὸ παρελθεῖν τὰς ἐναπολειφθείσας μοι τοιαύτας ἡμέρας τῆς ζωῆς ἐπελθόντος μου τοῦ θανάτου, τῆς ἀναπαύσεως τῶν ἀνθρώπων, ὡς ὁ θεὸς Ἰωβ προσ-5 ἠγόρευσεν, ἐδέηθην οὕτως τοῦ θεοῦ· “ἀλλ’ εἰ με, σῶτερ, ἀνάγκη παθεῖν (τίς γὰρ οἶδε τὸ βάθος τῶν σῶν κριμάτων; τῆς μὲν σῆς φιλανθρωπίας οἶονεῖ μου τὰ πάθη βδελυττομένης, τῆς δὲ δικαιοσύνης δρώσης τὸ ἑαυτῆς), εἰς γοῦν τὸν ἐκδεχόμενον λῆξιν τόνδε χρόνον δοῦναι δίκην ἐμοὶ παράσχου, 10

B ἀλλὰ μὴ εἰς τὸν μέλλοντα τὸν ἀπέραντον, ἔνθα οὐκ ἔστι πραγμάτων ἀποκατάστασις. ἐνταῦθα τοίνυν ἀνακαθάρας, ἅπασι χρησάμενος τοῖς εἰς τοῦτο φέρουσιν, οὕτω τῶν τῆδε μεταστῆσας ἀξίωσόν με τοῦ μὴ τῶν σῶν ἐκπεσεῖν με οἰκτιρῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ τε καὶ φρικτῇ παρουσίᾳ σου.” 15

Τῷ δὲ θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους 53πὲρ ὁ ἀμηνῶς ἀποστείλας πλεῖστον στρατόπεδον κατὰ τοῦ Ναυπάκτου, ἵνα παραλάβῃ αὐτόν, εἶτα εἰς τὴν ἁγίαν Μαύραν ἐπέλθῃ· ὅθεν βοηθεῖα θεοῦ οὕτε τὸν Ναυπάκτον παρέλαβε τῷ αὐτῷ ἔτει οὕτε κατὰ τῆς ἁγίας Μαύρας ἦλθεν, ἀλλ’ ὑπέστρεψεν ἀπρακτός. 20

Τέλος τοῦ παρόντος ἱστορικοῦ ἤτοι χρονικοῦ βιβλίου, παρ’ ἐμοῦ τοῦ συγγραφέως ποιηθὲν αἰτήσῃ τινῶν εὐγενῶν.

3. ἐναποκλαύσω P
ἀπέλθῃ P

6. ἔλλῃ με M

16. αὐοῖ^{ου} P

18.

ante. verum enim vero liberatus a morte, ex illo morbo diu ita surdus mansi, ut ne eius quidem, qui prope me loqueretur, verba audirem. atque ut ad supremam providentiam reverterer, praeteritis his, qui mihi reliqui sunt, diebus vitae, et morte, requiete hominum, ut eam divus Iobus appellavit, sopitus, ita deum precatus sum: “quodsi, salvator, pati me necesse est (quis enim novit altitudinem indiciorum tuorum? siquidem benignitas tua detestatur miseras meas, iustitia autem facit, quod suum est), in tempus hoc, quod finem habet, poenis me multa, non in futurum tempus, cuius nullus finis, nulla rerum reparatio est. hic igitur quum me purgaveris, usus miseriis omnibus, quae huc faciunt, ita me hinc transferre dignare, ut non excidam misericordia tua in altero tuo et horribili adventu.”

Aestate anni 6985 ameras ingentem exercitum misit, qui Naupactum caperet, deinde invaderet sanctam Mauram. verum auxiliante deo factum est, ut nec Naupactum subiiceret eo anno, nec sanctam Mauram adoriretur, sed re infecta rediret.

Finis libri huius historici sive chronici, quem ego rogatu no-

Κερκυραίων, παρακαλούντων με ἵνα μὴ σιωπῇ παραλείψω ἃ
 αἶδα ὀφθαλμοφανῶς καὶ ἤκουσα καὶ ἀνέγνωκα. καὶ οὕτως
 ἔγραψα ἰδιοχείρως καὶ ἀπέδωσα ἀνὰ χειρας τοῦ εὐλαβεστά-
 του ἱερέως κὺρ Ἀντωνίου. καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθὲ
 5 μοι διὰ τὸν κύριον, εἰ ἔλαθέ τι· τὸ γῆρας γὰρ τὸ ἐμὸν καὶ
 ἡ δεινὴ ἀσθένεια οὐκ εἶασέ με καλῶς διορθῶσαι. ἐγράφη
 οὗν ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς κτίσεως κόσμου 5398, Μαρτίου 29,
 Ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης.

bilium quorundam Corcyraeorum conscripsi, qui cohortabantur me, ut
 me silentio premerem, quae vidissem oculis, audissem, legissem. ita-
 que manu mea haec scripsi et in manus sacerdotis religiosissimi An-
 tonii tradidi. lectores ignoscite mihi per dominum, si quid praeter-
 misi. senectus enim et summa infirmitas mea non siverunt me accu-
 rate omnia elaborare. scribebam anno a mundo condito 6988, men-
 sis Martii die 29, indictione undecima.

**IOANNIS CANANI
DE CONSTANTINOPOLI**

ANNO 1422 OPPUGNATA

NARRATIO:

**ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΝΑΝΟΥ
ΔΙΗΓΗΣΙΣ**

**ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 53^Α ΕΤΟΣ,**

**ΟΤΕ Ο ΑΜΟΥΡΑΤ ΠΕΙΣ ΠΑΡΕΠΕΣΕ ΤΑΤΗ ΜΕΤΑ
ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΒΑΡΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΠΑΡΟΛΙΓΟΝ ΤΑΤΗΝ ΕΚΡΑΤΕΙ,
ΕΙ ΜΗ Η ΥΠΕΡΑΓΝΟΣ ΜΗΤΗΡ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΤΑΤΗΝ
ΕΦΥΛΑΞΕ.**

Ι Ο Α Ν Ν Ι Σ C A N A N Ι

N A R R A T I O

**DE BELLO CONSTANTINOPOLITANO ANNI AB ORBE
CONDITO 6930, CHRISTI 1422,**

**CUM AMURAT-BEIS FORTISSIMORUM MILITUM EXERCITU
IN EAM IRRUPIT, QUAM ET EXPUGNASSET UTIQUE, NISI
IMMACULATISSIMA DEI MATER CONSERVASSET.**

*Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ P. 187
ἀνακρύπτειν ἔνδοξον· εἶπε γὰρ ὁ ἄγγελος τῷ Τωβίτ.
τοῦτο νῦν καὶ ἐμὲ λίαν ὠθεῖ καὶ θαρρύνει καὶ τολμη-
ρὸν ποιεῖ κήρυκα, ὅπως τὸ πανθαύμιστον θαῦμα τῆς πανα-*

Sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem dei revelare honorificum est, dixit angelus Tobiae. hoc itidem nunc me compellens animos addit, et audacem praeconem efficit, ad maxime admirandum miraculum sanctissimae meae enarrandum. verumtamen incitio

γίας μου διηγῆσομαι. ἐκκόπτει δέ με ἡ ἀπειρία τοῦ λόγου, ἀντῳθεὶ δέ με πάλιν καὶ ἔλκει τὸ ἴδιον τῆς ὀρέξεως, τὸ ἀνθρώπινον πάθος, καὶ ἤττημαι, καὶ τὴν ἤτταν ὁμολογῶ, καὶ
 P. 188 ἀπὸ τούτων τὴν ἱστορίαν ἠρξάμην. καὶ δέομαι τοὺς ἀναγι-
 νώσκοντας ταύτην καὶ τῶν γραμμάτων τὴν πείραν ἔχοντας, 5
 μῆτε τὸν κόρον τοῦ λόγου ἀκηδιάσωσι μῆτε τὴν σολοικοβαρ-
 βαρον καταγνώσονται φράσιν, ἐπεὶ κἀγὼ τῆς ἀπειρίας μου
 τῶν γραμμάτων ὁμολογῶ τὴν ἀσθένειαν. ἀλλὰ οὐδὲ διὰ σο-
 φούς ἢ λογίους ἔγραψα ταῦτα, ἀλλὰ διὰ ἰδιώτας καὶ μόνον
 ὡς καὶ ἐγὼ ἰδιώτης, ἵνα οἱ ἰδιῶται ὡς ἰδιῶται ἀπεριέργως 10
 καὶ ἀκαταγνώστως ἀναγινώσκουσι ταύτην. διὰ δὲ δὴ ταῦτα
 B θρυλλήτων θαύμα τῆς παναγίας καὶ τὴν καθ' ἡμῶν τῶν Ἀγαρη-
 νῶν ἐπιδρομὴν καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ἰσθόρησα κατὰ
 τὴν τοῦ λόγου μου δύναμιν, καὶ ἀπὸ τούτων ἠρξάμην. 15

Ἐν ἔτει τριακοστῷ δευτέρῳ τῆς ἡγεμονίας τῶν βασιλέων
 Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, ἐν
 τῷ ἑξακισχιλιοστῷ ἑννακοσιοστῷ τριακοστῷ ἔτει, ἰνδικτιῶνος
 πεντεκαίδεκάτης, δεκάτῃ μηνὸς Ἰουνίου ἡμέρᾳ, τρίτῃ, τῆς
 ἡμέρας ὦρα δευτέρα, κατέδραμεν αὐθις ἄγνω στρατιὰ καθ' 20
 ἡμῶν Μουσουλμάνων, δις πέντε τὸν ἀριθμὸν χιλιάδες, ἔχον-
 τες καὶ στρατιώτην ἄνδρα μανὸν καὶ αἱματοβόρον, καὶ τὸ
 ὄνομα τούτου Μιχάλπαις ἐκαλεῖτο, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χω-
 C ραν τὴν ὑπὸ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπή

orationem interruptit; sed rursus me concitat trahitque desiderium, humanus scilicet affectus. victus sum, et victoriam confiteor, et ex his historiis ordior; rogoque lectores meos, qui litterarum usu satis imbuti sunt, ne satietatem orationis fastidiant neque dicendi formulas soloecas ac barbarie plenas condemnent, cum ipse incitiae meae imbecillitatem profitear: immo ipse haec neque doctis neque eruditibus, sed imperitiis, mihi imperito similibus, scribam, ut imperiti imperitorum more incuriose, et absque eo quod criminis notam inferant, perlegant. propter haec omnia audax scriptor factus et praeco, omnium ore decantatum ac concelebratum sanctissimae virginis miraculum et adversum nos Agarenorum irruptionem et urbis obsidionem, pro orationis meae modulo, scripto tradidi; et ab his exorsus sum.

Anno trigesimo secundo imperii Manuelis Palaeologi et Iohannis illius filii, orbis conditi sexies millesimo nongentesimo trigesimo, indictione decima quinta, decimo mensis Iunii, feria tertia, diei hora secunda, rursus adversum nos Musulmanorum exercitus ad decem milia hominum numeratus, ductore viro vaesano et sanguivoro, Michalpei nuncupato, extemplo irrupit, et universas urbes totamque regionem im-

ὑπο τὴν ἑαυτῶν ἐποιήσαντο, καὶ ἡμᾶς ἀπσπέρησαν τῆσδε τῆς
 πόλεως πάντα τὰ πλησίον, καὶ ταύτης ἔφθειραν ἐληλίτησαν
 αἰχμαλωτέυσαν, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἀνδρῶν κατέσφαξαν, τοὺς
 δὲ καὶ πόρρω τοῦ Ἰκονίου καὶ Ἀρατζάπητας Κύφας διαβι-
 5 βύσαντες, τὰς δὲ γυναῖκας ἀσελγῶς αἰσχρορρηγίσαντες, τὰ δὲ
 βρέφη εἰς περιτομὴν τῷ Μωάμεθ προσέφερον, καὶ πᾶν ζῶον
 ὑπὸ ζυγὸν καὶ ἄζυγον διέφθειραν καὶ ἠφάνισαν. τὴν δὲ ζη-
 μίαν τῶν γεννημάτων καὶ τῶν ἀμπελώνων τὴν λύμην τίς ἄρα
 καὶ ποία δυνήσεται γλῶσσα ταύτην ἐξιχνύσαι; καὶ γὰρ ἐν
 10 τῷ καιρῷ τῆς συγκλείσεως ἀπαραπροσδοκῆτως κατέδραμον καὶ
 ἡμᾶς ἀπέκλεισαν, καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτείαν αὐτῶν πάντα τὰ ἔξω
 ἐγένοντο. τὸ δὲ καὶ πῶς καὶ πόθεν καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἡ συμφορὰ
 καὶ φθορὰ καὶ ταῦτα τὰ δεινότατα χαλεπὰ τοῖς δυστυχοῦσι
 καὶ ἀθλίοις ἐπέβη Ῥωμαίοις σιωπᾶν ἡμῖν ἄμεινον ἔδοξεν.
 15 τῆς δὲ πικροτάτης μάχης ἐκείνης καὶ τοῦ φρικωδεστάτου πο-
 λέμου τὸ πέρας χρὴ διηγῆσασθαι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον στρα-
 τευμα τῶν Μουσουλμάνων ἐκείνων τῇ δεκάτῃ τοῦ Ἰουνίου
 κατέδραμε καὶ ἡμᾶς ἀπέκλεισεν, ὡς προέφημεν, τῇ δὲ εἰκοστῇ
 τούτου ἑτέρα ἐφάνη στρατιὰ Μουσουλμάνων ὡς νέφος χαλῶ- P. 189
 20 ζης πλήρης καὶ τετρογὸς ὀλέθριον, καὶ πᾶσαν καὶ παντοίαν
 τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡμαύρωσαν γῆν, καὶ ὡς φλόξ ἀστρα-
 πῆς καιομένης πάντα κατέκαυσε καὶ ἐνεπύρισε, καὶ πᾶν ξύ-

2. ταῦτα?

3. κατέφραξαν vulgo

20. ὀλέθριος vulgo

perio obnoxiam momento temporis subegit, spoliavitque nos omnibus
 circa hanc urbem locis bonisque evertit, partim rebus deletis, partim
 praeda surreptis, partim in servitutem abactis; ex hominibus hos qui-
 dem neci tradidit, alios longe et ultra Iconium et Aratzepetas Cyphas
 transmisit, mulieribus vero ad impuritates omnes et turpia sibi expositis,
 ad vota quisque sua quantum libido tulit, abutitur; pueros circumci-
 dendos Moametho offerunt; animalia tum iugum ferre nata tum iniugata
 trucidata penitus abolerunt; damna vero quae ex calamitatis fructibus
 et vineis devastatis consecuta sunt, quis unquam aut quae oratio
 consequi poterit? nam statim atque urbs concludi coepta est, prae-
 ter expectationem impetu facto nos obseravit, omniaque quae extra
 erant in potestatem suam redegit. tantae vero calamitatis internecio-
 nis et atrocissimorum infortuniorum, quibus miseri ac infelices Ro-
 mani oppressi sunt, modum originem et causam silentio praeterire
 satius esse duxi, enarrare vero necessarium pugnae illius acerbissimae
 et horridissimae conflictus exitum. primae etenim Musulmanorum co-
 piae, ut diximus, decimo Iunii die irruentes nos in urbe occlusere.
 vigesimo eiusdem alia Musulmanorum manus adveniens, veluti nubes
 gaudinis plena, et perniciose perstrepens universam Romanis obe-

λον κάρπιμον καὶ δένδρον εὐκαρπον καὶ τὰς κουρβούλας τῶν ἀμπελώνων ἐκ ῥίζης ἀπέτεμον, καὶ πῦν ἄλλο δεινὸν καὶ ὀλέθριον καὶ ἡμῶν ἐποίησαντο. ὁ δὲ στρατάρχης ὁ μέγας καὶ πάντων ἐκείνων ἀμηρᾶς καὶ δεσπότης ἔφθασεν. ἦλθε μανὸς καὶ ἠγριωμένος, ἀλαζών, ἐπηρμένος, ὑπέρογκος καὶ γαυριωμένος καὶ 5 τὴν ὄφρυν εἰς οὐρανὸν αἶρων, καὶ ὑψηλὸς παρὰ πάντας ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ὑπελάμβανε παρ' αὐτοῦ διοικεῖσθαι τὰ πάντα, καὶ Ἰ 10 Ἰ Β ἔπο τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἄγεται ἕπας ὁ κόσμος. ἀλλὰ καὶ πάμπολλα ἄγων μηχανικώτατα καὶ μαχιμώτατα ἔργα, προσδοκῶν δι' αὐτῶν μέρος τοῦ τοίχου χαλάσαι τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ τούτου ταύτην κατακρατῆσαι καὶ τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλωτίσαι καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα ἀποσβέσαι. ἀλλὰ καὶ στρατιὰς στρατιῶν καὶ γενεὰς γενεῶν καὶ πληθῆ πληθῶν, πεζῶν καὶ ἵππέων, ἔσχε τοσοῦτον ὥστε ἕπας ὁ κόσμος ἐκείνος ἐσκέπετο ὑπ' ἐκείνων. τότε δὲ αὐτοῦ τῆ κελεύσει τοῦ Μου- 15 ραὶ Πέτ, τῆ κλήσει τε τοῦ δεσπότου τῶν Τούρκων, ποιοῦνται πασίαν μίαν. ἀλλ' αὕτη ἡ μία πολλὰς ὑπερέβην μεγίστους καὶ γὰρ ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τῆς πόλεως τῆς Χρυσίας ἕως τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς Ξυλοπόρτης ἐκράτει. καὶ ἦν δὲ ἡ παστιά πλησίον τοῦ κάστρου ὅσον τόξου βολῆν, καὶ οὐ πλέον. 20 καὶ ἦν δὲ πᾶσα στερεὰ καὶ ὀχυρωτάτη ἀπὸ ξύλων μεγίστων καὶ χονδρῶν σανίδων. καὶ πλοκοτὰς ἀπὸ βέργας ἔδηκαν ἔμπροσθεν. τῆς παστίας, ἵνα δέχωνται τὰς σαγίττας τῶν τό-

dientem regionem devastavit, et veluti flamma ardens fulguris omnia incendit et funestavit, et omne lignum fructiferum et arborem lactos et uberes fructus ferentem et vitium truncos radicitus effodit, reliquaque atrocia ac pernicioso in nos exaggeravit. sed primarius copiarum dux, eorumque ameras et dominus, tandem pervenit. pervenit vero furens, efferatus, superbus, tumens, inflatus et iactabundus. supercilium in coelum extollens super omnes se eminere existimabat, et a se gubernari omnia suspicabatur, totum denique orbem sibi obnoxium reputabat. quinimo quamplurimis machinis aliisque bello apprimis necessariis advectis, moenium civitatis partem posse se disicere, indeque eam suo dominatu subiicere, Romanos in captivitatem adducere et Christi nomen abolere confidebat. hic innumeris fultis exercituum phalangibus, nationumque omni genere constipatus, et numerosissima tum peditum tum equitum multitudine fretus, omnia ea loca contegebat. tunc mandato hortatuque Turcarum domini Murat-Bei egger extruitur, plures alios eosque maximos superans: quippe ab extremitate una urbis, Chrysiæ nempe portæ, ad aliam Xyloportæ extendebatur, non plus sagittæ iactu a moenibus distans, valide undique constructus ac firmissimus, lignis ingentibus, crassis tabulis et com-

ξων και τῶν τζαγρῶν τῶν Ῥωμαίων, και τῶν βουμπάρδων τὰς πέτρας. ὅπισθεν δὲ ταύτης ἐθέσπισεν ἵνα ἴστανται στρατιῶται ἐκ πασῶν γενεῶν τοῦ στρατεύματος τούτου τολμηροὶ και ἀνδρείοι, τὸ μὲν, ὡς τὸ ἔθος, εἰς προσοχὴν τῆς παστίας, 5 τὸ δὲ ἵνα φυλάσσωνται δι' ἐκείνης, οἱ δὲ ἵνα μάχωνται ἐξ ἐκείνης ὅπισθεν μετὰ τζαγρῶν τε και τόξων και τῶν σκευῶν D τῶν μεγάλων και τῶν μικρῶν τῶν ἀπείρων ὧν ἔφερον διὰ τούτου. τὰς δὲ σκευὰς τὰς μεγίστους ἐκείνας, ὁποίας εἶχον τὰς ἐλπίδας ὅτι δι' ἐκείνας τὰ τεῖχη τῆς πόλεως θέλουν χα- 10 λάσειν και ἀπὸ τούτου τὴν πόλιν αἰχμαλωτίσαι, ἔστησαν περιέργως εἰς τόπον ἐν ᾧ σοῦδαν οὐκ εἶχεν ὁμοίαν σοῦδῶν τῶν ἑτέρων, ἀλλὰ κεχαλασμένη ὑπῆρχεν, και ἔκπαιλαι γέμουσαν χῶμαν, και ἄντικρυς ταύτης πύργος εὐρέθην ἐκ συμβύσματος λίαν σεσαθρωμένος και ἐσχισμένος ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. 15 και προσδοκῶντες οἱ Τοῦρκοι ὅτι τῶν μεγίστων βουμπάρδων αἱ πέτραι τὸν σεσαθρωμένον πύργον ἐκείνον θέλουν χαλάσειν, P. 190 και ἐπεὶ ὁ τόπος σοῦδαν οὐκ ἔχει τοὺς Τοῦρκους νὰ ἐμποδίση, ἀκωλύτως εἰς τὸ ἔξω κάστρον θέλουσι φθάσειν, και ἐκ τοῦ χαλάσματος τοὺς Ῥωμαίους θέλουν διώξειν, και τὴν πό- 20 λιν θέλουν δουλώσειν. πλὴν εἰς κενὸν ἐκατήνησε τέλος ἡ τῶν ἀσεβῶν προσδοκία, ἐπεὶ ἐβδομήκοντα βοκία τῆς βολῆς τῆς μεγίστης ἐκείνης τὸν σεσαθρωμένον ἐκείνον ἔκρουσε πύρ-

12. γέμουσα?

plicatis virgis ac viminibus anteriore sui parte communitus, ut sagittae arcuum tzagrorumque a Romanis emissae saxaque bombardarum exciperentur. in aggeris posteriore parte, ut ille praeciperat, milites omnis generis ex exercitu selecti audaces fortesque permanebant, tum ut pro more aggerem defenderent, tum ut ab eo defenderentur, indeque pugnam retro stantes cum tzagris et arcubus aliisque machinis, et parvis et ingentibus, prope innumeris, hanc ob causam advectis, consererent. apparatus vero reliquos, eosque ingentes, quibus se sperabant moenia urbis posse disicere indeque civitatem capere, accurate eo in loco erexere in quo nulla fossa aliis consimilis erat, cum ruinis convulsa ab antiquo tempore terra oppleretur. evenerat quoque ut turris illi adversa maxime putris et ruinosa ab ima sede ad verticem summum diffunderetur. hinc Turcae sperabant ingentium bombardarum saxis putrem illam ac fragilem turrim facili sese negotio in planum effusuros, et cum nulla esset fossa quae retardaret impetus, ex facili in exteriorem urbem illapsuros, deque illa ruina Romanum militem repulsuros civitatemque debellaturos. verumtamen impiorum confidentiae exitus non respondit: namque licet turris putrida machinae maximae septuaginta ictibus contusa fuisset, nulla inde

γον, και οὐδεμίαν βλάβην τοῖς Ῥωμαίοις τοῦτο προὔξθησεν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς Τούρκοις ὠφέλειαν. ἦν γὰρ ὁ τόπος και σοῦδα και πύργος πλησίον Κυριακῆς τῆς ἁγίας, μέσση Ῥωμαῶν τοῦ ἁγίου και τῆς Χαροτῆς τε τὴν πύλην, και πλησιέστερον Βιούτων εἰς τὸν ποταμὸν τὸν ἐπονομαζόμενον Λύκον. και 5 ταῦτα μὲν περὶ τῶν βουμπάρδων τὴν ἀπραξίαν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν κατασκευῶν τῶν μαχίμων, τῶν παντοίων ἐκείνων τῶν κατὰ τῆς πόλεως ἐργασμένων εἰς πολιορκίαν ἐκείνης και ἀφανισμόν τῶν Ῥωμαίων, τίς διηγῆσται ἄρα; πλὴν ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγας διηγῆσομαι ἄρτι. πύργους ξυλί- 10 νους μεγίστους μὲ τροχοὺς σιδηροδεσμομένους πολλοὺς ἐποίησαντο τότε, ὅσην τὸ ὕψος τῶν πύργων τῆς πόλεως· μᾶλλον και ὑπερεῖχον ἐκείνους. και ζεύγη βοῶν και βουβαλίων ἀπίρων εἶχασιν ἐξ ἐτοίμου, ἵνα τοὺς πύργους ταυρίσοσσι μετὰ σχοινίων και πλησίον τῆς σοῦδας φέρωσιν και ἐξ ἐκείνων τὸ 15 ἔξω κάστρον πολεμήσωσι και ἀφανίσωσιν. ἀλλὰ και φαλκού- Cνια ἐποίησαντο και χελώνας και ἀρκουδάμαξα και ἄλλα πολλὰ ξύλινα και μηχανικώτατα ἔργα, και ἐλεπόλεις ἐκατεσκευάσαν και μηχανικὰς ἀγκάλας μὲ τροχοὺς μικροὺς, και μεγάλας σκεπαστάς και μεσθὰς ὑπὲρ ἀριθμὸν διεπράξαντο, και κατέναντι 20 τῶν πόρτων τῆς πόλεως τεράστια μεγάλα εἰργάσαντο, κάστρον ξύλινα ὑπερμεγέθη ἐποίησαντο μὲ τροχοὺς σιδηροδεσμομένους, ὥστε τοὺς θεωροῦντας ἐκεῖνα και ἀγνοοῦντας τῶν κάστρον

2. ἦν] πλὴν vulgo

Romanis noxa, nullum hostibus emolumentum accessit. erat vero locus et fossa prope templum sanctae Cyriacae, inter sanctum Romanum et portam Charsae, propius flumini cui Lyco nomen. et haec quidem de bombardarum irritis et sine profectu ictibus. de reliquo vero apparatu bellico, vario quidem illo ac multiplice ad obsidendam urbem Graecosque dissipandos congesto, quis enarraverit? ipse ex multis pauca admodum in medium proferam. turrets ligneas maximas, rotis ferro colligatis, multas eo tempore compegerunt ad altitudinem urbis turrium, quas etiam superabant; iuga boum ac bubalorum innumera, qui traherent eas funibus et ad fossas eveherent cum opus fuisset, congesterant, ut illis munimenta urbis exteriora oppressa diiicerent. item phalacunia, testudines, arcudamaxa diversaque alia lignea ex abdita mechanicorum disciplina instrumenta et obsidionalia fabricarunt; necnon ancalas cum rotis parvis, iugentes etiam et coepertas et medias supra numerum confecerunt, et adversus urbis portas monstrosas magnasque machinas condiderunt, castella lignea quam maxima rotis ferro circumligatis innixa; ita ut ea intuentes et urbium

τούς πολέμους, καὶ τὸ ἀχρησίμευτον γὰρ ἐκείνων καὶ λίαν
 ἐξέπληξε καὶ μέγα ἐθρόησε. ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἄλλοι ἔσκα-
 πτον ἐκ τῆς πασιότητος ὀπισθεν, καὶ εἰς βάθος πολὺ ἐκατέβη-
 σαν, ὡς ἵνα κάτωθεν ἀπὸ τῆν κάτω ὄψιν τῆς σούδας περὶ-
 5 σωσιν ἀφεισώρητοι τὴν νύκτα ἄνω ἰσταμένων Ῥωμαίων καὶ D
 μαχομένων, καὶ φθάσωσιν εἰς τὰ τείχη τοῦ καθολικοῦ καὶ
 μεγίστου κάστρου τῆς πόλεως, καὶ κόψωσι τοῦτο λαθραίως
 πάντων, καὶ πουντελείωσιν κατὰ τὸ ἔθος τῶν πολεμούντων,
 εἶτα πῦρ εἰς τὰ ξύλα τῶν πουντελείων ἀνάψωσιν, ὅπως τὴν
 10 ξυλίην κατασκευὴν τὴν κρατουῶσαν τὸ κάστρον καταφλέξωσιν,
 καὶ ἄφνω πεσοῦνται τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἅμα εὐθὺς
 τῶν Τούρκων τὰ στρατεύματα θρασείως κατὰ τῶν Ῥωμαίων
 ἐμβάλλουσιν καὶ ἐκ τοῦ χαλάσματος ἐκείνου διώξουσιν καὶ
 τὴν πόλιν κρατήσουσιν. ἄλλοι τοὺς ἀγωγούς ἐγύρευον τοὺς
 15 ἔκκαλοι τὸ νερὸν εἰς τὰς στέρναις τῆς πόλεως ἔφερον, ὅπως τινὰ
 ἐξ αὐτῶν ἐπιτύχουσιν, καὶ λαθραίως τῶν Ῥωμαίων διὰ τοῦ
 ἀγωγῶ ἐντός γενέσθαι τῆς πόλεως νυκτός, ἀπαρπροσδοκῆτως P. 191
 ταύτην κρατήσουσιν καὶ ἀλχμαλωτίσωσιν. πλὴν καὶ κήρυκας
 ἐξαπέστειλε πανταχόθεν ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων, καὶ δι-
 20 λάλησαν οὕτως, καὶ εἶπον ἐνόρκως ὅτι τῆς πύλεώς τε τὸν
 πλοῦτον καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα ὁ ἀμνηρᾶς εἰς διακομιὰν παρα-
 δίδῃ καὶ κούρσος τοῖς Μουσουλμάνοις, καὶ φθάστε εἰς τὸ κέρ-
 δος. ταῦτα μὲν εἶπε, μετὰ τεχνάσματος δὲ τοιοῦτον ὅπως καὶ
 συναχθῶσι τὰ στρατεύματα πάντα τῶν Μουσουλμάνων, ὁποῖον

7. κάψωσι? σκάψωσι? 17. γενόμενοι?

violentas invasiones ignorantes, licet ex illis nulla consequeretur uti-
 litas, in stuporem acti prae metu occiderent. alii terram post agge-
 rem suffodientes in profundum ingens sese immerserant, ut subterva-
 nem gressu infra aggerem invisibili nocte, Romanis sursum configitenti-
 bus, ad muros ingentis castris urbis pervenirent, illudque clandestinum
 effoderent et pro more obsidentium stipitibus suffulcirent, tum faci-
 bus illatis incenderent, ut apparatu ligneo castrum sustinente combusto
 subito civitatis muri corruerent, sicque illico audacterque Turcarum
 exercitus in Gracos irruerent, et ex ruina illa fugatis hostibus urbe
 potirentur. alii conductus, qui antiquo aevo in civitatis cisternas aquam
 deferebant, seduli conquirebant, ut per eos, si sors se obtulisset, clam
 noctu urbem ingressi, inexpectati cives adorirentur et servitute op-
 primerent. misit praeterea ad omnes Turcarum princeps praetorem,
 qui ita voce declararet et iureiurando firmaret, "urbis divitias omnes
 et universum populum ameras praedam rapinamque Musulmanis con-
 cedit: ad pulchram itaque praedam alasque accedite." et haec qui-

καὶ ἐγένετο τότε. ὡς γὰρ ἐξεχύθη ἡ φήμη εἰς τὰ ἔθνη τῶν Μουσουλμάνων πῶς ἐπαρὰδόθη ἡ πόλις εἰς διαγουμὰν καὶ Βαίχμαλωσίαν, σχεδὸν ἐκ πάσης γῆς καὶ γενεῆς Μουσουλμάνων ἔφθασαν πρὸς τὸ κέρδος μὴ μόνον οἱ ἐπιστήμονες εἰς τὰ κούρησιν καὶ τοὺς πολέμους, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνεπιστήμονες καὶ 5 σαρλίδες, τουτέστι πραγματεῦται, καταλλάκται, μυροποὶ καὶ τζαγκάροι, ἀλλὰ καὶ Τουρκῶν πολλοὶ καλογέροι. ὑπ' αἰτίας τοιαύτης ἐσυνήχθησαν πάντες, οἱ μὲν στρατιωτῶται διὰ τὸ κοῦρ-σος, οἱ δὲ σαρλίδες ἵνα ἀγοράσουν τὰ κουρσιμαῖα ἤγουν τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ οἱ μὲν τὰς γυναῖκας, ἄλλοι τοὺς ἄνδρας, 10 ἄλλοι τὰ βρέφη καὶ ἄλλοι τὰ ζῶα καὶ ἄλλοι τὰ πράγματα, οἱ δὲ Τουρκοκαλογέροι τὰς καλογραῖας ἡμῶν κέρδος καὶ κοῦρ-σος εὐεργεσίαν νὰ ἔχουν παρὰ τοῦ δεσπότητος τῶν Τούρκων. διὰ γοῦν τὴν προσδοκίαν ταύτην ἐσυνάχθησαν ἐκ πάσης τῆς γῆς Μουσουλμάνων ἀναρίθμητα πλήθη, ὥστε ἑκατεθαύμαζον 15 πάντες οἱ θεωροῦντες τὴν πλησμονὴν τοῦ φωσαίου. τότε δὲ καὶ σαγίττας συνῆξαν τοσοῦτον ἀναρίθμητον πλήθος ὥστε ἐδυσπιστοῦμεν τὸ πρῶτον τὴν φήμην τοῦ λόγου ἕως τοῦ πολέμου τὴν ὄραν. ἡ δὲ συναγωγὴ τούτων ἐγένετο οὕτως· πᾶσα οἰκία παντὸς ἀνθρώπου τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὴν δεσποτείαν 20 τῶν Τούρκων ἀνατολῆς καὶ δύσεως πάσης δέδωκε τούτων ἑκάστη ἀπὸ δέκα ἕως εἴκοσι σαγίττας τῶν τόξων. ἀλλὰ καὶ 25 πλείονας τούτων ἐτόξενσαν τοῦ πολέμου τὴν ὄραν, ὁποίας τὸ

dem ille eo consilio, ut simul omnes Musulmanorum exercitus, quod et factum est, concurrerent. namque ut nuncius ille ad Musulmanorum nationes allatus est, reginam urbium in praedam esse datam et servitutem, fore ex universa terra et Musulmanorum nationibus ad lucrum propositum advolarunt, non tantum bellandi praedandique gnari, sed et inexperti aliusque generis ac artificii homines, veluti mercatores, numularii, unguentarii, calceolarii, sed ex Turcis etiam qui se solitariae vitae astrinxerant. ob similem omnem causam accurrerunt, milites praedandi causa, alii ut praedam servituti addictam, alii mulieres, alii viros, alii pueros, alii animalia, alii supellectilem redimerent; solitarii moniales nostras praedam rapinamque sibi concedi a Turcarum principe impetrarent. hac expectatione ex universo terrarum orbe innumera prope Musulmanorum multitudo collecta est, ut quicumque copias afflueret, obstupesceret. tum et sagittarum abundantia tanta cumulata est, ut prope incredibilis de ea rumor nobis videretur, donec tempore belli id experti credidimus. hoc vero modo ea abundantia procurata est. singulae domus cuiuscunque hominis, qui sub potestate et ditione Turcarum erant, sive in Oriente sive Occidente habitaret, sagittas arcuum non minus decem ad viginti

ἄρματοφυλάκιον εἶχε τοῦ Τούρκου καὶ τὰ ταρχύσια τοῦ φω-
 σάτου. εἶχε καὶ μετ' αὐτοῦ τότε σιδηροδεσμομένους τοὺς
 ἀποκρισιαρίους τοῦ βασιλέως, ὁποίους αὐτὸς ἤτησατο μᾶλλον
 ἵνα πέμψη περὶ εἰρήνης τε καὶ ἀγάπης. αὐτὸς δὲ ὡς βάρ-
 5 βαμος ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος σίδηρα καὶ φυλακὰς αὐτοὺς κα-
 τεδίκασε, καὶ τοὺς ἀναιτίους ὡς ὑπαιτίους ἤπειλει εἰς θάνα-
 τον, προβαλλόμενος δὲ τάχα καὶ αἰτίαν, ἀλλὰ ψυχρὰν· ἔλεγε
 γὰρ διότι μετὰ οἱ Ῥωμαῖοι ἀναισχύντως συνέτυχον, διὰ τοῦτο
 αὐτοὺς εἰς φυλακὴν κατεδίκασα. ἀλλὰ καὶ τότε τις τῶν
 10 Μουσουλμάνων ὑψηλὸς τε καὶ μέγας καὶ φοβερὸς παρ' ἐκεί-
 νοις, ὡς ὅτι ἐκ σειρᾶς τε καὶ γένους τοῦ Μουχουμέτ κατῆ- P. 19a
 γετο. τοῦτον καὶ ὡς πατριάρχην αὐτὸν ἐτιμοῦσαν, καὶ ὡς
 προφήτην αὐτὸν προσεκύνουν, καὶ ἐσέβοντο τοῦτον ὡς αὐτὸν
 τὸν Μωάμεθ. τοσοῦτον καὶ τοιοῦτος μέγιστος ἦν ἐκεῖνος ὅτι
 15 τὴν θυγατέρα τοῦ ἀμηρᾶ καὶ δεσπότου τῶν Μουσουλμάνων
 παρθένον οὖσαν ἤρπαξε παρὰ γνώμην ἐκεῖνου καὶ ἔφθειρε καὶ
 ἐκράτησε, καὶ ἔσχεν ἐκείνην ἐν τῷ κοιτῶνι καὶ τῷ κλινιδίῳ ἐκεί-
 νου, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν αὐτὸν σκῶψαι ἢ τοι εἰπεῖν πρὸς ἐκεῖνον.
 ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὁ ἀμηρᾶς καὶ ἀδελφὸς ὁ τῆς κόρης εἶπεν
 20 ἤγασε ταύτην ἢ συνουσία τοῦ πατριάρχου τοῦ συγγενοῦς τοῦ
 Μωάμεθ, καὶ τὸ γεννηθὲν ἐξ ἐκείνης ἄγιον ἔστω ὡς ἐξ αἵμα-
 τος τοῦ Μωάμεθ κατὰ τὸν νόμον καὶ ἀγιασμόν τοῦ ῬασούλB

etiam praebuit; et plures etiam his, cum proelium iniretur, volarunt,
 quas Turcarum armamentarium et exercitus pharetrae continebant.
 convehebat una secum eo tempore imperatoris oratores ferro miseris
 modis compeditos, quos ipse pro ineunda pace ac foedere postulave-
 rat. sed tum veluti barbarus immitis atque immisericors vinculis
 ferreis astrictos in custodiam dederat, innoxiosque tanquam noxios
 condemnaverat, quibus etiam mortem minitabatur, causatus insulae
 admodum; aiebat siquidem "Graeci me impudenter atque irreverenter
 allocuti sunt, proptereaque eos in carcerem et vincula conieci." tum
 porro quidam ex Musulmanis procero grandique corpore, et apud
 illos terribilis, quod de progenie et de prosapia Mahometis esset.
 hunc illi veluti patriarcham colebant et veluti prophetam veneraban-
 tur, aequalemque illi cultum ac Mahometo praestabant. hic tanta
 apud eos auctoritate pollebat, ut amerae Turcarum principis filiam
 virginem praeter illius sententiam raptam devirginaverit secumque
 retinuerit, et licet cum ea in cubiculo lectuloque consuesceret, nemo
 eum vel reprehendere vel aliquid enuntiare ausus fuerit. immo po-
 tius ameras et puellae frater dixerunt "concubitus patriarchae Maho-
 methi consanguinei eam sanctificavit, et quod nasceretur ex ea sanctum
 erit, quippe ex sanguine Mahomethi, secundum legem sanctificatio-

Μαχουμέτη.” αὐτὸς δὲ ὁ μέγιστος καὶ πολὺς παρ’ ἐκείνους ὁ εὐγενὴς πατριάρχης, ὃν εἶχον προορατικὸν καὶ προφήτην, τοῦνομα Μηρσαΐτης τῇ Περσικῇ διαλέκτῳ, ἀπέστειλεν ἀποκρισαρίους ἀπὸ τῆς Προύσης ἧς ἑκατοῖκε πρὸς τὸν δεσπότην τῶν Τούρκων, καὶ εἶπεν “ὄρα μήπω συνάψης πόλεμον μετὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸν στρατὸν ἀπολέσης καὶ τὰ γένη τῶν Μουσουλμάνων, ἕως ὅτε ἐγὼ νὰ φθάσω καὶ δηλώσω τὴν ὄραν τῆς συμπλοκῆς τοῦ πολέμου, ὡς ὁ μέγας ἡμῖν διδάσκει Ῥασούλ ὁ πρόφητης. καὶ γινώσκω δὲ τοῦτο ὡς προορατικὸς καὶ προ-
 C φήτης.” ταῦτα δὲ ἀκούσας τῶν Τούρκων ὁ δεσπότης ἔπρα- 10
 ξεν ὡς ὀρίσθη, καὶ ἀνέμενε τὸν ψευδοπροφήτην. καὶ μεθ’ ἡμέρας ὀλίγας ἔφθασεν. ἦλθεν ὁ Μηρσαΐτης καὶ πατριάρχης τῶν Τούρκων μετὰ πεντακοσίους Τυρκοκαλογέροντας, ἐπὶ ἡμίονου καθήμενος, καὶ τῷ στήματι σοβαρώτατος καὶ τὸ μεγα-
 λείον δεινότατος. τὰ δὲ πλήθη τῶν Μουσουλμάνων εἰς ὑπα- 15
 παντὴν ἐξέδραμον τὴν ἐκείνου, καὶ ὡς ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα τὰ μωροθαύμαστα γένη τῶν Τούρκων ὑπεδέξατο τοῦτον, καὶ μὴ μόνον τοὺς πόδας ἐκείνου ἠσπάζοντο καὶ τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἡμίονου τοὺς χαλινοὺς καὶ τοὺς πόδας οὗ ἐποχεῖτο. ὁμοίως καὶ ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων δουλο- 20
 D πρεπῶς ὑπεδέξατο τοῦτον. αὐτὸς δὲ σοβαρὸς καὶ μεγαλοῦπερ-
 οχος ἑώρατο τοῖς πᾶσιν. πλὴν δὲ ἐπληρωμένος καὶ γεγυρισ-

nemque Rasulis Mahometi.” hic itaque maximus et maxima apud eos auctoritate praeditus nobilis patriarcha, quem illi rerum futurarum prospectorem et praecentorem reputabant, Mersaita dialecto Persica nuncupatus, misit Prusa, in qua sibi domicilium elegerat, ad Turcarum principem legatos, qui dicerent “cave ne cum Romanis pugnam ineas, et exercitum gentemque perdas Musulmanorum, donec ipse advenero indicaveroque tempestatem conflictus, ut magnus nos docet Rasulus propheta: hoc vero cognosco, quippe qui divina mente res prospiciam et praedicam.” haec audiens Turcarum princeps iussibus obediit, et pseudopropheta expectabat, qui non multos post dies advenit. accessit Mersaita et patriarcha Turcarum cum quingentis Turcis solitarium institutum professis, mulae assidens, figura insolentissimus, fastu vehementissimus. Musulmanorum copiae illi obviae factae sunt, et tanquam angelum de caelo nationes illae Turcarum, quibus res ineptissimae stultissimaeque admirationem movent, prae excipiunt, neque manus illius pedesque tantummodo deosculantur, sed et mulae qua vehebatur frena et pedes. eadem ratione et Turcarum princeps serviliter eum excipit. ille gravis aliosque maximo intervallo supereminens omnes, necnon superbia tumens, et magnifice sese iactans atque ostentans, veluti procerus et magnus et de prosapia

μένος ὡς ὑψηλός τε καὶ μέγας καὶ ὡς ἀπόγονος τοῦ Μωά-
 μεθ ἑκατεδῆξατο μόλις, καὶ ἐφθέγγετο ταῦτα. ~~“γινώσκει~~
 Μουσουλμάνοι, καὶ σὺ αὐτὸς ὁ πάντων τούτων δεσπότης.
 ἐγὼ μὲν ἀπεστάλην παρὰ τοῦ μεγάλου προφήτου Ῥασούλ
 5 Μιχουμέτη, ἵνα ὑμῖν εἶπω τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ὡς προ-
 ρατικὸς καὶ προφήτης, ὅπως δουλώσωμεν τοὺς Ῥωμαίους καὶ
 αἰχμαλωτίσωμεν καὶ τὴν πόλιν. εἰσιμάζεσθε δὲ πρὸς τοῦτο
 ἕως ὅτου νὰ φθάσῃ ἡ ὥρα, ὅποιαν ἐγὼ γινώσκω.” καὶ ταῦ-
 10 τὰ εἰπόντος ἀπέβη τοῦ ἡμιόνου οὗ ἐποχείτο, καὶ εἰσηλθὲν εἰς
 τὴν τένταν τὴν ἰσταμένην ἀπὸ κεντούκλου, καὶ ἤρξατο ἀνα- P. 193
 γινώσκειν τὰς βίβλους τοῦ Μωάμεθ καὶ τὰ Ῥάμπλια πράτ-
 τειν. μετὰ ὑποκρίσεως δὲ ταῦτα ἐποίει, ὡς ἵνα ἀπατῶνται
 οἱ Τούρκοι καὶ προσκυνοῦν καὶ δοξάζουσιν ὡς προφήτην ἐκεῖ-
 νον, καθὰ καὶ ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων καὶ πάντες οἱ Μου-
 15 σουλμάνοι ἀληθῆ καὶ βέβαια κρατοῦσιν πάντα τὰ λαληθέντα
 ἐκ τούτου, καὶ πάντες τὴν κέλυσιν ἔμνον τὴν ἐκείνου, ἵνα
 προσταῆξῃ τοῦ πολέμου τὴν ὥραν καὶ δράμωσι πάντες καὶ κρα-
 τήσωσι τὴν πόλιν καὶ τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλωτίσωσι πάν-
 20 τας. ταύτη δὴ ἡ κενὴ καὶ ματαία ἐλπὶς μέγα θρόσος καὶ
 ἀπὸ τούτου ἔχαιρον καὶ ἐσπατάλουν. ἀλλὰ καὶ καθ’ ἡμέ-
 ραν καὶ νύκτα τὰς παλάμας ἐκρότουν, καὶ τοῦ Μηρσαῖτη
 τὴν φωνὴν ἀνέμενον ὡς ἀγγέλου ἀληθεστάτου, ὡς ἵνα αἰχμα-

Mahometi, vix tandem sermonem in se assumpsit, dixitque “scitote
 Musulmani, et tu qui omnibus praees, me a magno propheta Rasule
 Mahometo missum fuisse ad conflictus tempus, tanquam qui futura
 praenosco et vates sum, praenuntiandum, ut Graecos in servitutem,
 urbem in captivitatem dedamus. accingite ergo vos et praeparate,
 dum quod ipse novi tempus advenerit.” his dictis mula qua vehebatur
 descendit, et in tentorium introit ex centumculis confectum, coepit-
 que libros Mohameti percurrere et Ramplia conficere, sed cum simu-
 latione, ut Turcae decepti ipsum tanquam prophetam venerarentur
 et adorarent; quemadmodum Turcarum princeps et reliqui Musul-
 mani vera firmae credebant quae ille edixerat, iussaque illius expe-
 ctabant, ut tempus pugnae praeciperet; tum enim fore ut ipsi convo-
 lante urbe potirentur, Graecosque omnes in captivitate abducerent.
 haec vana spes ac futilis magnam Turcis eo tempore vim et audaciam
 necnon laetitiam abunde conciliavit, et ex eo tempore gaudio gestie-
 bant et deliciose vitam agebant, imo die noctuque palmas percutie-
 bant, vocemque Mersaitae expectabant tanquam veracissimi angeli ad
 Graecos captivandos. singulis quoque diebus ac noctibus, imo horis
 linguam adversus nos veluti utrinque praeacutum ensem agitabant,

λωτίσουσι τοὺς Ῥωμαίους. ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ ὦραν τὴν γλωσσοῦσαν αὐτῶν καθ' ἡμῶν ὡς δίστομον ξίφος ἠκόνιζαν, καὶ φωνὰς ἀγρίους καὶ ἀνημέρους ἔλεγον ἀναιδῶς καὶ ὑβριστικῶς. μὴ μόνον κατὰ πατριαρχῶν τε καὶ βασιλείως αἰσχροτάτας φωνὰς ἀνέπεμπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν τολμηρῶς ὀνειδίζοντες καὶ ἀναιδῶς βλασφημοῦντες ἔλεγον "ποῦ ὁ θεός σας, ὃ σκοτεινοὶ Ῥωμαῖοι; ποῦ ὁ Χριστός σας; ποῦ εἶναι οἱ ἅγιοί σας νὰ σὰς βοηθήσουν; αὔριον τὴν πόλιν ἐπέρομεν, καὶ ἐσᾶς ἀλχμαλώτους καὶ σκλάβους ἔχομεν, καὶ τὰς γυναῖκάς σας καὶ τὰ παιδιὰ σας ἔμπροσθεν ὑμῶν ἀτιμάσωμεν, καὶ τὰς καλογοραίας σας μὲ τοὺς Τουρκοκαλογέρους νὰ παντρεύσωμεν. μὴ τὴν πίστιν μας ἀλήθεια ὁ προφήτης μας ἔτιζεν λέγει." ταῦτα δὲ ὡς βέβαια καὶ ὁμολογούμενα οἱ ἀσεβεῖς εἶχασιν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν θεὸν ἡμῶν ὀνειδίζον ἀσεβῶς ταῦτα. ὡς δὲ ἔφθασεν ἡ τελεία ἡμέρα τοῦ πολέμου τῶν Τούρκων, ὁποῖον παρ' ἐκείνοις ὁ μέγας προσέσπισε Μηρσαίτης ὁ προφήτης ἐκείνων, εἶπε πρὸς τὸν στρατάρχην καὶ δεσπότην τῶν Μουσουλμάνων "μὴ βράδυνε ἐπὶ πλέον, ἀλλὰ ταχέως τὰς τάξεις τάξον καθοπλισθῆναι, καὶ πᾶν μηχανικώτατον καὶ πολεμικώτατον ἔργον ἔχοντες ἕξ ἐτοίμου, καὶ σὺν τούτοις γενέσθω τῆς πόλεως τε πλησίον ὅσον τῶν βολῆν εἰς τὸ κάστρον. καὶ σύνθημα" εἶπε "προστάσσω τοῖν ὄνδε. ὅταν ἄφ' ἔππου ὑψηλοῦ με καθήμενον θεωρήσῃτε καὶ ἐν δεξιᾷ τῆ χειρὶ μου σπᾶθην γεγυμνωμένην θεύσῃτε καὶ τρεῖς

4. πατριαρχου? 12. ἀληθῆ ἄ?

voces efferas atque inhumanas impudenter iniurioseque emittentes; non tantum patriarcham et imperatorem, sed fidem etiam nostram audacter impropetantes et inverecunde blasphemantes. "ubi est deus vester? o tenebricosi Romani! ubi Christus vester? ubi sunt sancti vestri, qui vobis opem tulerunt? cras urbe potiemur, et vos servos captivosque abducemus; uxoribus vestris et filiis vestris, vobis inspectantibus, vim inferemus: vestras moniales cum Turcarum monachis desponsabimus. per fidem nostram vere haec propheta noster praedicat." haec autem tanquam firma certaue impii tenebant, ideoque iurgia illa impia in deum nostrum effundebant. cum tandem postrema belli Turcici dies advenit, quam illis magnus praevaticinatus fuerat Mersaita Turcarum vates, dixit copiarum ductori Musulmanorumque principi, "ne diu moras traherent, sed quantocyus iuberet ordinibus, ut se arment et machinas omnes et ad bellum necessaria instruant, ut prompta sint: postea prope urbem ad teli iactum conferantur. signum esto, quod iubeo. cum me super equum altum se-

τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε, μετὰ βοῆς καὶ κραυγῆς καὶ δομῆς καὶ κρότων καὶ ὀργάνων κατὰ τῶν Ῥωμαίων εἰσβάλετε, καὶ αὐτομάτως πεσοῦνται τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἀκολούτως γενέσθαι ἐντὸς καὶ ταύτην αἰχμαλωτίσατε.” καὶ ταύτας μὲν τὰς 5ληρολογίας ὁ Μηρσαίτης ὡς βεβαίαις ὁμολογῶν τοῖς Μουσουλμάνοις δημηγορῶν ἔλεγεν, ὡς ἔχων τὰς προφητείας ἐκ τοῦ Μωάμεθ καὶ Ῥασούλ Μαχουμέτη τὰς βίβλους. καὶ αὐτὸς P. 194 μὲν εἶπε ταῦτα, ὁ δὲ στρατάρχης καὶ δεσπότης τῶν Τούρκων τὸ κελευσθὲν ἐκπληρώσας καὶ προστάζας τὰς τάξεις ἀπάσας 10 καθοπλισθῆναι, καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου φέροντες ἀνὰ χεῖρας, ἐνθὺς τὰ πλήθη τῶν Μουσουλμάνων καὶ τὰ στρατεύματα πάντα τὸ προσταχθὲν ἐκπληροῦσι, καὶ μὲ ὄπλα παντοῦα καὶ παρασκευὰς τὰς μεγίστας καὶ τὰ μηχανικώτατα ἔργα ἐσπάραξαν κατὰ τάξιν. καὶ οἱ μὲν σκάλας ἔφερον, 15 καὶ σκάλας παντοίας, μικρὰς καὶ μεγάλας, ἄλλοι δὲ τζόκους, καὶ ἕτεροι συστάς, καὶ ἄλλοι πῦρ μετὰ μαζαλάδων, ἕτεροι δὲ σκλώπους, ἄλλοι δὲ σιδηρᾶ μάχιμα ὄπλα δρεπανηφόρα μετὰ κονταρίων μακρῶν τὰ ἐπονομαζόμενα φάλκας, ἕτεροι δὲ σκου- B τάρια στερεὰ καὶ μεγάλα, καὶ τὰ πάντα μετὰ σιδηρῶν, καὶ 20 πλοκοτὰς δὲ ἄλλοι, καὶ παβέτζια ἄλλοι, ἄλλοι δὲ ἀγγύρας σιδηρέας, καὶ ἄλλο πολεμικὸν ἔργον ἔφερον ἀνὰ χεῖρας. καὶ κατάφρακτοι πάντες μετὰ ἰσχυρᾶς καὶ σιδηρᾶς πανοπλίας καὶ περικεφαλαίας μεγίστας. καὶ τοσοῦτον ὑπῆρχε τῆς στρατιῆς ἐκείνης τὰ πλήθος ὅτι ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τῆς πόλεως τῆς Χρυ-

dere et in dextera mea nudum ensem concipietis, terque vocem meam cum clamore et strepitu et impetu et applausibus et organis audieritis, in Graecos impetum facite; et ultro urbis moenia corruent, et vos nullo obstante ingressi praedam agite.” et has quidem nugas Mersaita tanquam certas ac stabiles Musulmanis pro concione garriebat, quippe qui Mahomethi vaticinia et Rasulis Mahomethi libros possideret. et haec ille; at copiarum dux princeps Musulmanorum imperio audiens ordinibus omnibus praecipit, ut sese arment et apparatus omnem bellicum manibus tractent. subito copiae Musulmanorum et universi exercitus iussa exequuntur, et armorum omne genus et apparatus copiosissimos et machinas ordine disponunt: alii scalas ferebant, scalas varias, magnas parvas, alii stipites, alii trabes, alii ignem cum mazaladis, alii sclopetos, alii armamenta ferrea ingentia, omnia ferro circumsepta, alii plocotas, alii pavetia, alii ferreos uncas et omne bellicum instrumentum, armata undique muniti valida et ferrea et ingentibus galeis. militum numerus in tantum creverat, ut ab uno extremo portae Chrysiae ad aliud Xyloportae

σίας ἄχρι καὶ τὸ ἕτερον τὸ ἄκρον τῆς Ξυλοπόρτης ἐκράτει. οἱ δὲ στρατηγοὶ τοῦ φωσαίου τὰς συντάξεις τῶν Τούρκων ἔστησαν κατὰ τὰξιν πλησίον τοῦ κάστρου, ὡς ἐθέσπισεν ὁ ψευδοπροφήτης. τοὺς δὲ τοξότας ἐκείνους τοὺς ἀναριθμητούς τῶν Τούρκων ἐκέλευσαν πάντα ὁμοῦ τοξεύειν ἐπάνω τοῦ κάστρου καὶ τῶν 5 προμαχιονίων, ὡς ἵνα λαβώσουν καὶ φονεύσουν τινὰς τῶν Ῥωμαίων, καὶ φοβηθῶσιν οἱ ἄλλοι καὶ φύγωσιν ἐκ τοῦ τείχους, καὶ ἀπὸ τούτου ἄδειαν εὔρουν καὶ ἀναβῶσιν οἱ Μουσουλμάνοι ἐπάνω ἀνεμποδίστως, καὶ κρατήσωσι τὴν πόλιν. ὁ δὲ λαὸς τῶν Ῥωμαίων ὄρων τὰ πολεμικὰ καὶ μάχιμα ἔργα 10 τῶν Τούρκων, καὶ τὴν πλησμονὴν τοῦ φωσαίου γενεῶν τῶν ἀπείρων, καὶ τὴν ὄρμην τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Μουσουλμάνων τὴν τόλμην, καὶ τὰ πρὸ ὀλίγουπραχθέντα, ὅτι ἐπὶ εἰς τὰς σούδας ἀπέκτειναν οἱ Τούρκοι Ῥωμαίους καὶ ἄλλους ἐμ- 15 D προσθεν εἰς τὰς πόρτας, ἐδειλίασαν μέγα, καὶ σχεδὸν πρὸς 15 φυγὴν οἱ πλείονες ἐθέωρουν. ὦ ὦρας τῆς πικροτάτης ἐκείνης, ὦ λύπης τῆς ἀφορήτου, ὦ ἀπελπισίας μεγίστης. τίς οὐκ ἔφριξε τὴν ἡμέραν ἐκείνην; τίς οὐκ ἐτρόμαξε τὴν ὄραν ταύτην ὄρων τοὺς Ῥωμαίους εἰς τοσαύτην δειλίαν καὶ τοὺς Μουσουλμάνους εἰς θάροςος τοσοῦτον; καὶ τίς τῶν ἀκαταπλήκτων 20 τότε οὐ κατεπλήγη καὶ τῶν ἀνδρείων οὐκ ἐφοβήθη, οὐχὶ τὸν θάνατον, οὐχὶ τὸν θάνατον λέγω, φυσικὸς γὰρ ὑπάρχει, ἀλλὰ τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ γένους, τῶν γυναικῶν τὰς ἀτιμίας, τῶν σωφρόνων τὰς αἰσ-

24. τὰς ante ἀτιμίας vulgo om

omnia occuparet. bello praefecti Turcarum phalanges ordinatim prope castrum, ut pseudopropheta vaticinatus fuerat, disposuerunt. sagittarios illos innumerabiles praeceperunt omnes simul sagittas eiaculari supra castrum et propugnacula, ut vulneratis occisisque nonnullis Graecorum, alii prae metu in fugam se verterent et moenia destituerent. hinc facultas illis fuerit ascendendi nullo impediante urbemque capiendi. Graecorum interim multitudo prospectans bellica Turcarum facinora et apparatus, necnon ex innumeris nationibus exercitus abundantiam, Tartarorum impetum et Musulmanorum audaciam, et quae paulo ante ausi fuerant, cum inter urbis fossas Graecos occidissent et ante portas alios, magno timore arrepti, potiori ex parte fugam praemeditabantur. o tempestatem illam amarissimam! o moerorem intolerabilem! o maximam desperationem! quis die illo non horruit? quis non tremuit ea hora, videns Graecos tanto timore concussos, Musulmanos tanta confidentia praemunitos? et quis, licet imperterritus, non expavit? quis, licet generosus, non exhorruit? nos

χροουργίας, τὴν περιτομὴν τῶν βρεφῶν, τῶν γαῶν τὴν ἀπό-
 λειαν, τῶν ἁγίων εἰκόνων τοὺς ἐμπαιγμούς, τοῦ μεγίστου Θεοῦ
 τὴν σοφίαν ὑμνητήριον τοῦ Μωάμεθ καὶ κατοικητήριον τῶν
 δαιμόνων καὶ μασηγῆδιον ἀποκαταστῆσαι τοῦ Ῥασούλ καὶ
 5 Μωάμεθ. τὸ δὲ χεῖρον καὶ βλαβερόν καὶ μυριοπλάσιον τοῦ
 κακίστου θανάτου κάκιστον τῇ μεταθέσει καὶ ἀπωλείᾳ τῆς P. 195
 εὐσεβοῦς πίστεως τῶν Χριστιανῶν πρὸς τῶν Μουσουλμάνων
 τὸ σέβας καὶ τὴν περιτομὴν τοῦ Μωάμεθ. ὦ θρήνου μεγί-
 στου ἄξιος ἢ ὦρα ἐκείνη, ὦ τρικυμίας ἀκατασχέτου. τίς ἡμῶν
 10 τὰς οἰμωγὰς οὐ συνεπένησε τότε; τίς ἀκοὴ φέρει τὸ ἄκου-
 σμα, ποῖα ὄψις τὸ θέαμα; καὶ γὰρ εἰς τὰς τσσαύτας καὶ
 τηλικαύτας ἀνάγκας οὐδένα βοηθοῦντα ἢ διεγειῖραι ἢ παρο-
 τρῦναι ἡμεῖς εἶχομεν, ἐπεὶ ὁ μὲν εἰς βασιλεὺς κατατρυχόμε-
 νος ὑπῆρχεν ἐκ νόσου καὶ γήρους, καὶ ἡδύνατο ὀπλιοθῆναι
 15 ἢ ἀναβῆναι ἐφ' ἵππου, ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ παλατίου εὐρίσκειτον
 καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ἔπραττεν. ὁ δ' ἄλλος ἀνέβη ἐφ' ἵππου
 καθωπλισμένος ὡς ἔδει, καὶ τὴν πύλην ἐξῆλθε Ῥωμανοῦ τοῦ B
 ἁγίου, καὶ ἔστη ἐκεῖσε πλησίον τῆς πόρτης. ὡς δὲ ἔφθασεν
 ἢ ὦρα ὁποῖα ἦν ὁ ἄθεος ἀνέμενε Μηρσαῖτης, ἦγουν ἢ μία
 20 ἐκάζοθεν ἐκ τὸ μέσον ἡμέρας, ἀνέβην ἐφ' ἵππου ὑψηλοῦ καὶ
 μεγάλου, καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον πεντακόσιοι ἄνδρες τοὺς ἔφεραν
 Τουρκοκαλογέρους, ὡς ἵνα ἔχωσιν οὗτοι κέρδος καὶ κοῦρως

14. καὶ alterum] καὶ οὐκ?

mortem, inquam, quae naturalis est, sed magnae huiusce urbis excidium,
 generis servitutem, mulierum dehonesta, castarum violationes, pue-
 rorum circumcissionem, templorum ruinam, sanctarum imaginum irrisio-
 nes, maximi dei sapientiam ad Mahometi laudem, daemonum sedem
 et profanum Rasulis et Mahometi cultum destinatum; quod vero peius
 et magis noxium, et pessima morte infinitis propemodum modis exe-
 crabilius, piae Christianorum fidei ruinam atque immutationem in
 Musulmanorum religionem et Mahometi circumcissionem. o maxime
 illam horam deplorandam! o procellam ineluctabilem! quis eiulatibus
 nostris non illacrimavit? quae auris auditionem sufferre, quis oculus
 aspectum potuit? in tot enim et tantis infortuniis nullus adfuit, qui
 adiuveret aut excitaret aut cohortaretur, quandoquidem unus ex impe-
 ratoribus vi morbi oppressus et senectute confectus neque arma sumere
 neque equum ascendere poterat, sed intra palatium vitam agens pro viri-
 bus rem gerebat, alius armatus equo conscenso porta sancti Romani exiit
 propeque eam stetit. ubi accessit hora quam impius expectabat Mer-
 saita, quae erat una post meridiem, equum altum ingentemque ascen-
 dit; et cum eo quingenti quos secum adduxerat Turcarum monachi,

τὰς καλογραίας τῆς πόλεως, ἀνεβόησαν ὕμνον τῇ Περσικῇ
 διαλέκτῳ πρὸς τὸν Μωάμεθ καὶ εὐφημίας πρὸς Μηρσαϊ-
 την. καὶ τρεῖς ἐποίησαντο τοῦτο ἕως ὅτι αὐτὸς ἔλθῃ πρὸς
 τὴν μάχην. πλὴν καὶ σκουτάριον ἐβάσταζον ἔμπροσθεν του-
 του μέγιστον παρὰ φύσιν, ὡς ἵνα θαυμάζωσιν ἀπὸ τούτου 5
 C τὰ μοροδαύμαστα ἔθνη τῶν Μουσουλμάνων τὸν Μηρσαϊτην
 ἐκείνον. αὐτὸς δὲ ὅταν πλησίον ἦλθε πρὸς τὰς συντάξεις τῶν
 Μουσουλμάνων, ἀνεβόησε μέγα "Ρασούλ, 'Ρασούλ Μαχουμέτη."
 καὶ γυμνώσας τὸ ξίφος καὶ ὠδήσας τὸν ἵππον, καὶ κρᾶξας
 πρὸς τὰς συντάξεις τὸ ἀλάχ ταγκρὺ 'Ρασούλ Μαχουμέτη, 10
 συνανεβόησαν ἄμα καὶ τῶν Μουσουλμάνων τὰ πλήθη, καὶ
 μετὰ ὀρμῆς καὶ κραυγῆς καὶ κρότων καὶ ὀργάνων καὶ μυρῶν
 ἄλλων ἀλαλαγματίων καὶ σαλπύγγων ἔφθασαν εἰς τὰ τείχη
 τοῦ κάστρου ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως καὶ τῆς Χρυσίας, τὴν
 αὐτὴν λέγω καὶ μίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης. καὶ πᾶν 15
 πολεμικὸν ὄργανον ἔφερον ἀνὰ χεῖρας, καὶ ἠκούμβησαν εἰς
 D τὰ τείχη, ἔθνηκαν σκάλας, ἀνέβαιναν εἰς τὸ κάστρον, ἐτρυ-
 ποῦσαν τοὺς πύργους. καὶ οὐδεὶς εὐρέθην ὃ ἐμποδίσας ἐκεί-
 νους ἐκ τοῦ μεγίστου φόβου καὶ δειλίας ὁποίας ἔλαβον οἱ
 Ῥωμαῖοι. τίς γὰρ οὐκ ἐτρόμαξε τὴν ὥραν ἐκείνην; τίς οὐκ 20
 ἔφριξε ταύτην τὴν θῆαν; τίς ἀκοῇ φέρει τὸ ἄκουσμα, ποία
 ὄψις τὸ θέαμα; καὶ γὰρ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ μυριάδας βε-
 λῶν, τουτέστι σαγιίτας, ἐτόξευσαν ἐπάνω τῶν Ῥωμαίων, καὶ

ut praedam rapinamque civitatis moniales sibi haberent, Mahomethi
 laudes ter Persica dialecto conclamarunt, necnon fausta Mersaitae
 precati sunt. et ter hoc, antequam ipse in pugnam procederet, pere-
 gerunt. et ante ipsum scutum maximum et praeter usum gestabant,
 ut inde Mersaitae nugarum admiratoribus Musulmanis maiore admi-
 rationem cicerent. ipse porro ad Musulmanorum ordines proxime ac-
 cedens voce magna clamavit "Rasul Rasul Mahomete." et nudato
 gladio equoque concito ad instructas phalanges intonuit "Alatancy
 Rasul Mahomete." simul cum eo Musulmanorum multitudo concla-
 mavit, et cum impetu et strepitu et plausibus et organis et sexcentis
 aliis clamoribus et tubarum sonitu ad muros urbis pervenere, a Xy-
 loporta ad Chrysiam una eademque illius diei hora, et tum bellica
 instrumenta manibus advecta moenibus apponere, scalas appingere,
 castrum ascensu pertentare, turrets perforare; nec fuit qui eorum im-
 petum amoliretur, Graecis omnibus ingenti metu ac tremore oppres-
 sis. quis enim ea hora vacuus timore fuit? quis aspectu illo animo
 percussus non est? quae auris auditionem sustinuit, quis visionem
 oculus? momento namque temporis sagittarum myriades in Romanos
 adversos proiectae extra intraque muros urbis ceciderunt, crebrae

ἔπεσον εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως καὶ ἐντός, ὥστε καὶ τὸν αἰ-
 θέρα ἐκάλυψαν καὶ αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐσκέπασαν, καὶ
 ἡμᾶς πάντας φόβος ἐκράτησε καὶ δειλία ἐξέπληξε, καὶ μικρὸν
 ἀπεκρύβημεν. ἀλλ' οὐ μακρὰν, ἀλλ' ὄπισθεν τῶν προμαχιο-
 5 νίων ἐστάθημεν. ὡς δὲ οἱ Τοῦρκοι γυμνὸν τὸ κάστρον ἀπὸ P. 196
 ἀνθρώπους ἰδόντες ὑπέλαβον ἀφυλάκτως εἶναι, καὶ μετὰ θρά-
 σους μεγίστου καθ' ἡμῶν εἰσβάλλουσι πάντες. καὶ οἱ μὲν
 μετὰ σκαλῶν ἀνέβαινον εἰς τὸ κάστρον, οἱ δὲ καὶ μὲ τὰς ἀγ-
 γύρας καὶ τὰς φάλκας ἐκείνας. ἄλλοι δὲ ἐτροπύσαν μὲ σ-
 10 στὰς τοὺς πύργους, ἄλλοι ἐγαλοῦσανε μὲ τζόκους τὸ κά-
 στρον, ἄλλοι ἔκωσαν τὴν πόρτα τοῦ ἔξω κάστρου, καὶ πᾶν
 τολμηρὸν καὶ ἀνδρεῖον οἱ ἀσεβεῖς ἐποιοῦντο πρὸς κατάπληξιν
 τὴν ἡμετέραν. ταῦτα ὁρῶντες οἱ δυστυχεῖς καὶ ἀπελπισμένοι
 Ῥωμαῖοι εἰς ἑαυτοὺς ἐπανῆλθον, καὶ περιεργασθέντες πῶς
 15 πόθεν, ἀλλαχόθεν χεῖραν οὐκ ἔχοντες βοήθειας οὔτε τινα πρὸς
 τὸ διεγείραι καὶ παροτρῦναι τὸν λαὸν πρὸς τῶν Τούρκων B
 τὴν μάχην τὴν φορικτοτάτην ᾧραν ἐκείνην. καὶ ἐξενεγκόντες
 οὗτοι ἑαυτοὺς διεγείρονται πρὸς ἀνδρείαν καὶ τόλμην. καὶ
 γὰρ οἱ δειλοὶ τὸ πρότερον καὶ φυγοὶ καὶ κατατροπούμενοι
 20 ἄφνω τολμηροὶ εὐρέθησαν καὶ γενναῖοι πολεμισταὶ καὶ ἀν-
 δρεῖοι καὶ περιφρονηταὶ τῶν πληγῶν καὶ δεινῶν λαβωμάτων
 καὶ τῶν παντοίων θανάτων. καὶ τῆς παραγίας τῆ βοήθειας
 τῆ τόλμῃ ἴωσθέντες ὁρμῶσι ξιφῆρεις κατὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ

17. φορικωτάτην vulgo

adeo ut aërem cooperirent, lumen solis obtenebrarent, nosque in me-
 eorum paululum subducimur, non longo tempore, et post propugnacula
 contegimur. ut Turcae nudum castrum hominibus conspexere, suspicati
 esse custodibus destitutum, ingenti cum audacia irruentes, hi quidem
 cum scalis castrum ascendere, alii cum ancoris, quas falcas diximus, alii
 systis turres perforare, et omnes audax ac generosum facinus impii illi ad
 terrorem incutiendam audere. haec infelices Romani intuiti et fortunam
 suis diffisi, in se reversi, comperto nullum sibi aliunde affore auxilium,
 neque qui populum tremenda illa hora ad pugnam Turcarum excita-
 ret et promoveret, e latebris se eduxerunt, ad robur et audaciam
 animantes. namque qui antea erant timidi, fugitivi, hostium invasio-
 nibus obnoxii, repente audaces et generosi et robusti bellatores, et
 plagarum et inhonestorum vulnerum et mortis omne genus contem-
 ptiores facti sunt; et sanctissimae virginis ope audaces impios denu-
 datis ensibus saxisque incedunt. et veloti fumo exanimibus dissipa-
 tis, unus post alium concitatur, et sexus omnis consurgit et aetas,

μὲ λίθους, καὶ ὡς καπνοῦ κινήσαντες σμῆνος ἄλλος ἕπ' ἄλλῃ
 διεγείρεται, καὶ ἀνίσταται γένος ἅπαν καὶ ἡλικία πᾶσα, καὶ
 ἕκαστος μεθ' ὧν ἡδύνατο ὄπλων, ἕτεροι δὲ καὶ ἄνευ τῶν
 C ὄπλων, ἄλλοι μετὰ ξιφῶν τε καὶ κονταρίων. ἕτεροι δὲ οὐδὲ
 ἐξ αὐτῶν εὐποροῦσαν, ἀλλὰ τὰς ταύλας ὅπου ἐτρώγαν καὶ τὰ 5
 τυμπάνια τῶν βουτζίων ἔδησαν μὲ σχοινία, καὶ ἐβάσταζαν
 ἀντὶ σκουταρίων. τινὲς δὲ οὐδὲ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν πόλεμον
 ἦλθον, ἀλλὰ μὲ λίθους καὶ μόνον ἐμάχοντο τολμηρῶς καὶ ἀν-
 δρεῖως, ὡς κατάφρακτοι μετὰ παντοίων τῶν ὄπλων. καὶ ἕτε-
 ρος ἕτερον καὶ ἄλλος ἄλλον, καὶ πρὸς ἀλλήλων ἀλλήλοισι ἀν- 10
 δρεῖως καὶ θαρσαλέως ἠγωνίζοντο, καὶ ἐπαροτρύναντο πρὸς
 τὴν σφοδροτάτην μάχην ἐκείνην, λέγων "γαί ὦ φίλοι, ὦ ἀδελ-
 φοί, ὦ συμπατριῶται, ἀγωνισώμεθα σήμερον, σπουδάσωμεν,
 προκινδυνεύσωμεν ἑαυτοὺς ὑπὲρ ἑμαυτῶν καὶ γυναικῶν καὶ τέ-
 κνων καὶ ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῦ γένους καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ 15
 D τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης, καὶ τὸ μείζον, τῆς ἀληθοῦς πίστεως
 τῶν Χριστιανῶν. τί οὖν ἐὰν μὴ νῦν ἀποθάνωμεν; οὐ τεθνη-
 ζόμεθα πλέον; ποιήσωμεν τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν. δράμωμεν
 πρὸς τὸν κίνδυνον τοῦ πολέμου ὡς οἱ μάρτυρες πρὸς τὸ στά-
 διον τῶν τυράννων." ταῦτα διαλεγομένων καὶ παροτρυνόμετων 20
 πρὸς ἀλλήλους ἔσπευδον πάντες, καὶ ἠγωνίζοντο ὡς κεκραϊπα-
 ληκοὶ καὶ βεβαπτισμένοι ἐξ οἴνου, καὶ ὡς ἐξ συνθήματος ἐκ
 τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς πόλεως ἄχρι καὶ τοῦ ἑτέρου ἐν μιᾷ φωνῇ
 καὶ ὁρμῇ καὶ κραυγῇ κατὰ τῶν πολεμίων εἰσβάλλουσι, καὶ

1. κινήσαντος?

singuli cum armis quibus poterant, alii sine armis, alii cum ensibus
 et hastis. alii, quibus similia in promptu non erant, tabulis in qui-
 bus cibum sumebant, et dolii tympanis funibus alligatis pro scutis
 utebantur. quidam sine his in bellum processere, et lapidibus so-
 lummodo audacter ac viriliter, aequae ac si armatura varia essent mu-
 nisti, cum hostibus certabant. sic unus cum alio et inter se singuli
 animose contendebant, et ad pugnam vehementissimam hortabantur.
 "agite o amici! o fratres! o cives! certemus hodie. vindicemus no-
 bis ipsis, uxoribus, filiis sanguinis patriae et magnae huiusce urbis,
 et quod magis est, verae Christianorum fidei libertatem. nosmet pro
 nobis ipsis in periculum adducamus. an si nunc mortem non obi-
 mus, vita in posterum non deficiet? faciamus ut haec necessitas
 honoris studium videatur. curramus in belli discrimen, quemadmodum
 martyres ad tyrannorum stadia convolarunt." haec dicendo alius alium
 adhortari, contendere omnes, decertare, quemadmodum exaturati et
 vino madidi, et ex composito simul ab uno extremo civitatis ad aliud

σφοδροτάτου συρραγέντος πολέμου καὶ καρτερωτάτης τῆς μά-
 χης ἐφ' ἱκανῆς τε τῆς ὥρας πολλοὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν ἐλαβώ-
 θησαν καὶ ἀπέθανον. τὸ δὲ ἀκατάπληκτον τῶν ἀνδρικοτάτων
 καὶ γενναιοτάτων Ῥωμαίων δειλοὺς καὶ τρεπτοὺς τοὺς Μου- P. 197
 5 σουλμάνους ἀπέδειξεν. καὶ τοὺς μὲν ἀναβαίνοντας μετὰ τῆς
 φάλακας ἐπάνω τοῦ ἔξω κάστρου τὰς κεφαλὰς ἀπέτεμον τού-
 των καὶ πρὸς βασιλέα ἔφερον, τοὺς δὲ Μουσουλμάνους τοὺς
 ἄλλους τοὺς ἐτρυποῦσαν τὸ κάστρον καὶ τοὺς πύργους, ἀπέ-
 κτεινον ἐντὸς εἰς τὰς τρύπας. τὰ δὲ πλήθῃ τὰ ἄλλα τὰ γε-
 10 γανυρωμένα καὶ ἐπηρμένα τῶν Τούρκων ἐλάβωσαν ἐφόνευσαν
 ἐδίωξαν, καὶ τὰ πολεμικὰ καὶ μαχιμώτατα τούτων ἔργα ἐπή-
 ρασι. καὶ μὴ μόνον οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ἐπιστήμονες τοῦ
 πολέμου ἐργάζοντο ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτείας οἱ ἄρχον-
 τες καὶ τῆς χώρας οἱ ἐπιστήμονες καὶ τὸ κοινὸν ἅπαν καὶ B
 15 τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν τὰ συστήματα καὶ τῶν ἀρχιε-
 ρέων οἱ κρείττονες καὶ πνευματικῶν τῶν ὁσίων οἱ ὁσιώτατοι
 καὶ τῶν ἔξω χωρῶν οἱ ἄνθρωποι τολμηροὶ καὶ γενναῖοι καὶ
 περιφρονηταὶ τῶν πληγῶν καὶ τραυμάτων καὶ τῶν θανάτων
 ἐφάνησαν. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες πολλαὶ εἰς ἀνδρὸς θύρσους
 20 μεταλλαττόμεναι ἐπὶ τοῦ πολέμου τὴν ὥραν φρικτοτάτην
 ἐκείνην οὐκ ἀπεκρόβησαν, οὐδὲ ὡς γυναῖκες ἐδειλίασαν, ἀλλὰ
 καὶ μᾶλλον τοῦ πολέμου τὴν ὥραν εἰς τὸ ἔξω κάστρον ἐφθα-
 σαν, καὶ αἱ μὲν πέτρας εἰς τὸ τεῖχος ἀνέβαζον πρὸς τοὺς πο-
 λεμιστὰς τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἠύδρειώσαν αὐτούς, καὶ ὠθοῦ-

una voce et impetu, clamoreque in hostes irrumpere, et saevissimo proe-
 lio commisso et dirissimo conflictu ad longam horam multi ex utraque
 parte vulnerati mortem obire. tandem imperterritis validissimorum et
 generosissimorum Romanorum animus Musulmanos timore iucusso profli-
 gavit. eorum qui cum falca ascenderant exterius castrum amputata capita
 ad imperatorem delata sunt: qui castrum turresque perforabant, inter
 ipsa foramina contrucidati. examina alia Turcarum superba ac tumida
 vulneribus confecerunt, in fugam verterunt, eorumque bellica instru-
 menta ac machinas depraedati sunt. neque tantum milites et pugnis
 exerciti haec operabantur, sed et rei publicae viri principes et civitatis
 periti et sacerdotum universitas et monachorum coetus et antistitum
 potiores et sanctorum confessorum sacerrimi. externae quoque regio-
 nis homines impavidi et generosi et plagarum et vulnerum mortisque
 ipsius contemptores agniti sunt. quinimmo pleraeque mulieres virilem
 audaciam induentes, horribili illa belli tempestate non se abide-
 rant, neque uti mulieres metu percussae sunt, immo eo ipso tempore
 ad exterius castrum venientes partim saxa Graecis bellatoribus in moe-

σαν αὐτοὺς πρὸς τὴν μάχην καὶ τὸν πόλεμον· ἄλλαι δὲ
 C ἔκρατοῦσαν ὡὰ καὶ στουπκιά, καὶ τοὺς λαβωμένους λάτρευον
 ἄλλαι ὕδατα καὶ οἴνους ἐπότιζον αὐτοὺς φλεγομένους τῇ δί-
 ψη ἐκ τοῦ πολέμου· ἄλλαι δὲ τοὺς γηησίους αὐτῶν ἀδελ-
 φούς καὶ τέκνα καὶ τοὺς ὁμοζύγους κατεμπόδιζον μὴ κατα-5
 βῆναι ἀπὸ τοῦ τείχους τοῦ κάστρου καὶ τοῦ πολέμου σχολά-
 σαι, ἀλλὰ ἀφόβως καὶ ἀκλονήτως καὶ θαρσαλέως πολεμιζεν
 τοὺς Τούρκους ἔλεγον. ἀλλὰ καὶ μετὰ προσοχῆς καὶ στρατιᾶς
 ἐκεῖναι περιεπάτουσαν ἐκεῖσε. ἐστρατεύοντο δὲ καὶ πρὸς ἀλλή-
 λας, μία τὴν ἄλλην ἐνουθετεῖ, καὶ ἔλεγεν “βλέπε μὴ πλη- 10
 σιάσης τὸ κάστρον τὸ μέγα, ὅτι τῶν Τούρκων αἱ σαγίτταις
 χροῖσθαι ἐκεῖσε καὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀλλὰ περιπατεῖτε πλη-
 σίον εἰς τὸ μέρος τοῦ ἕξω κάστρου, ἵνα σκέπεσθε ὑπὸ τοῦ-
 D του.” πλὴν ἐλαβῶθησαν καὶ τινες μὲ σαγίτταις. καὶ οὐδὲ
 αὐτὸ τὰς ἄλλας ἐθρόησεν ἵνα εἰσελθῶσιν ἐντὸς τοῦ κάστρου 15
 τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἐσπούδαζεν καὶ ἐκεῖναι τὸ δυνατὸν αὐτῶν
 εἰς τὴν μάχην μέχρι τὸ πέρας ἰδῶσι τοῦ πολέμου. ἐπεὶ δὲ
 καὶ πρὸς δυσμάς ἐξέκλινε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι
 ἀκλονήτως ἴσταντο πρὸς τὴν μάχην τὴν φρικτοτάτην τῶν
 Τούρκων καὶ ἠγωνίζοντο καὶ ἀνδρείως, οἱ ἀσεβεῖς ἀπὸ τού- 20
 των καὶ ἄπρακτοι εὐρεθέντες καὶ αἰσχυνόμενοι καὶ ἠττημέ-
 νοι ἀναιδῶς στραφέντες ἔφρευγον. καὶ δῆλον ὅτι τὰ πολεμικὰ
 καὶ μάχιμα τούτων ὅπλα τὰ μὲν πλησίον τοῦ κάστρου τοὺς
 Ῥωμαίους ἄκοντες καταλείψαντες, τὰ δὲ μακρότερα εὐρόντες

nia convehere, animos addere, compellere ad conflictum et pugnam, partim ova et stuppam deferentes vulneribus medicinam admovere, partim aqua vinoque ob bellum siti exsiccatos recreare; partim germanos sibi fratres et filios et lecti consortes impedire ne e castri muris descenderent bellandive finem facerent, sed intrepide inconcusseque et audacter Turcis pugnam intenderent. et hae ipsae attentae ordinateque agmine composito per ea loca incedere, alia aliam exhortans ac instruens. “cave” dicebat “ne in magnum castrum proxime veneris: spissae enim eo Turcarum sagittae pervolant et loca infestant. via vestra ad exterius castrum deflectat, et ab eo contactae tuto agere possitis.” ex his nonnullae telorum ictibus vulneratae non ideo aliis timorem incusserunt, ut in castrum recederent, sed vires omnes suas in pugna illa exantlarent, donec belli finem conspexere. cum porro lumen solis ad occidentem deflecteret, et Graeci in terribili illo cum Turcis conflictu inconcussi starent et virilliter decertarent, impii his praepediti, nihil proficientes, dedecore onusti et summa infamia devicti, fugam arripiunt. notum est bellica eorum instrumenta, ac

τῆ πυρὶ παρέδωκαν. καὶ τέρας ἔδοξε τοῦτο καὶ ἑξάϊσιον ἔρ-
 γον, πῶς οἱ ἐπηρμένοι καὶ γανρωμένοι τὸ πρότερον ἄφνω P. 198
 κατηφεῖς εὐρέθησαν καὶ ἀχρεῖοι, καὶ πῶς οἱ πρότερον ἐπα-
 θύμουν τὸν πόλεμον τῶν Ῥωμαίων ἀπαραπροσδοκῆτως τὸ
 5 λοιπὸν ἔφυγον ἀπὸ τούτων. καὶ γὰρ ἀληθῶς τοῦτο ἔργον
 ἀοράτως ἐπέμψθη ἐκ δυνάμεως θείας. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτο
 ἰδόντες διεπλήττοντο μὲν τὸ θαῦμα, ἔχαιρον δὲ τὴν φυγὴν
 τῶν πολεμίων ἐκείνων, καὶ χαίροντες ἔλεγον “ὦ γλυκύτητα
 10 ἡμέρας ταύτης καὶ ὄρας, ὡ μεταλλαγῆς θανμασίας καὶ ἐναλ-
 λαγῆς ἀνεπίστου, ὡ ἀπαραπροσδοκῆτου ἐλευθερίας καὶ εὐ-
 φροσύνης, ὡ εὐθυμίας ἀνεκκαλήτου καὶ ἡδονῆς ἀνεκφράστου.”
 καὶ γὰρ ταῦτα τῶν πολυάθλων Ῥωμαίων λεγόντων ἔχαιρον B
 ἄμα καὶ σκιρτῶντες εὐθύμουν, τὰς παλάμας ἐκρότουν, καὶ
 τραυῶς τὸν θεὸν εὐχαρίστουν; καὶ τὴν παναγίαν ἀνέπεμπον
 15 ὕμνους, καὶ ἐκ ψυχῆς δοξάζοντες ἔλεγον “τοῦτο τὸ πολυῦμνη-
 τον καὶ πολυθρύλλητον καὶ ἑξάϊσιον καὶ ἑξαιρετον καὶ θαυ-
 μάσιον καὶ θαύματος ἄξιον θαῦμα τῆς παναγίας ἀληθῶς καὶ
 ἀναμφιβόλως ὑπῆρχεν, ὡς καὶ τὰς μαρτυρίας ἔχομεν παρὰ
 μαρτύρων ἀπαραγράπτων κατὰ τοὺς φιλευσεβεῖς νόμους. φά-
 20 σκοντες γὰρ αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαι ἀξιοπιστότεραι
 εἰσιν. ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμοι ἡμῶν δέδωκαν μαρ-
 τυρίαν τοιαύτην, πᾶν ἐστὶν ἀληθέστατον τὸ θαῦμα τῆς παν-
 αγίας. ἔλεγεν γὰρ ὁ Μηρσαῖτης ὁ πατριάρχης τῶν Τούρ- C

machinas quae prope castrum erant, ipsos Graecis reliquisse, quae longi-
 us aberant, inflammasse. et sane hoc prodigium visum est et inu-
 sitatum facinus. quam enim ratione, qui antea superbe se effere-
 bant iactabantque, repente moesti atque inutiles redditi sunt? et
 quomodo qui antea impense cum Graecis bellum cupiebant, inexpectata
 fuga se ab illis subduxerunt? enimvero opus hoc divina virtute
 eaque invisibili concessum est. et Graeci id intuiti mirum obstupe-
 scabant, et ob hostium fugam exiliebant gaudio, in laetitiaque effusi
 dicebant “o suavam hanc diem et horam! o admirandam! o inspe-
 ratam immutationem! o inexpectatam laetitiam! o claritatem! o vol-
 uptatem, quae verbis exprimi nequit, qua quidquid dixeris minus
 erit!” his vocibus illi multis certaminibus celebres Romani simul
 laetari, prosilire, alacres palmas pulsare, et diserte deo gratias agere,
 laudibus sanctissimam virginem extollere, et ex animo glorificantes
 dicere “hoc hymnis abundans nominatissimum, memoratum, egregium,
 inusitatum, admirandum miraculum vere et sine ulla dubitatione sanctis-
 simae virginis est.” et testimonia nobis de hoc suppetunt testium
 omni exceptione, ut piaae leges praescribunt, maiorum: testimonia
 enim quae habentur ab hostibus, fide digniora sunt. cum vero ha-

κων ὅτι ἡ πόλις ἐπρόκειτο παρ' ἡμῶν αἰχμαλωτισθῆναι, ὡς
 οὐ σοφοὶ τῆς Περσίας εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μωάμεθ ἐψη-
 φοφόρησαν περὶ τούτου, καὶ εὗρον ὅτι εἰς τὸ ἔτος καὶ τὸν
 μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν ταύτης τῆς ὥρας ἡ πόλις παρ' ἡμῶν
 πρόκειται κρατηθῆναι. καὶ ἔμελλε τοῦτο γενέσθαι κατὰ τὴν 5
 δύναμιν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀστρονόμων. ἀμὴ
 ἢ γυναῖκα ἐκείνη ἢ ὄξεα φοροῦσα καὶ περιπατοῦσα τοῦ κά-
 στρου καὶ τῶν προμαχιονίων ἐπάνω ἀπόβως τοῦ πολέμου τὴν
 ὥραν, ἐκείνη ἀντέπραξε τὰς δυνάμεις τῶν ἄστρον καὶ τὴν
 τέχνην τῶν ἀστρολόγων. πλὴν οὐκ ἀπὸ γῆς οὐδὲ ἐξ ἀνθρώ- 10
 πων τὴν δύναμιν εἶχεν, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀοράτου δυνά-
 μεως. ὁμοίως καὶ τὰ στρατεύματα πάντα τῶν Τούρκων
 ἐσυνεμαρτύρουν ἐνόρκως τὸν Μηρσαίτην ἐκείνον, καὶ ἐδιη-
 γοῦντο πρὸς πάντας ὅτι τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ὅταν μὲ θρά-
 σους καὶ ὀρμῆς ἀκρατήτου ἔφθασαν εἰς τὰ τεῖχη τοῦ κάστρου, 15
 ἵνα ἀναβῶσιν ἐπάνω καὶ διώξωσι τοὺς Ῥωμαίους καὶ τὴν
 πόλιν αἰχμαλωτίσωσιν, τότε εἶδον γυναῖκα ὄξεα ῥοῦκα φοροῦ-
 σαν καὶ περιπατοῦσαν ἐπάνω τῶν προμαχιονίων τοῦ ἔξω κά-
 στρου. καὶ ταύτην ἰδόντες, σκότος καὶ ζάλη καὶ τρόμος καὶ
 φόβος ἄφνω εἰς τὰς ψυχὰς εἰσῆλθε τῶν πάντων, καὶ πρὸς 20
 φυγὴν ἔβλεψαν, καὶ εἰς πόλεμον οὐδὲ ὄλωσ, καὶ ἀπὸ δυνά-
 μεώς τε καὶ τέχνης. τῆς γυναικὸς γὰρ ἐκείνης ἔλαβον τὴν δε-
 P. 199 λίαν, καὶ ἠλευθερώθη ἡ πόλις. ἐγένετο δὲ ταῦτα κατὰ τὸν

stes atque adversarii nostri hoc testimonio suo constabiliverint, multo
 verissimum est hoc sanctissimae virginis miraculum. namque Mersaita et
 patriarcha Turcarum affirmabat propositam tunc illis fuisse civitatem
 ad praedam, quemadmodum viri docti Persae aetate Mahomethi calca-
 laverant, invenerantque hoc anno mense dieique hora urbem a no-
 bis debellandam esse; et futurum id erat omnino astrorum vi et
 astronomorum artificio; sed mulierem illam violaceis vestibus amictam,
 per castrum obambulantem et super propugnacula intrepide, dum
 pugna initur, vim astrorum obtudisse et astrologorum artificia; quam-
 vis illa non a terra neque ex hominibus, sed e coelo et invisibili
 potestate vim obtinebat. similiter exercitus universi Turcarum iu-
 reiurando Mersaitae dictum confirmabant, et omnibus narrabant pu-
 gnae hora, postquam cum audacia et impetu, qui coerceri non pote-
 rat, ad muros castri pervenerant, ut ascenderent Graecosque fugarent
 urbemque caperent, vidisse se mulierem violaceis vestibus indutam,
 deambulantem super propugnacula exterioris castri; qua visa statim
 tenebris procella timore ac tremore correptos omnes in fugam se et
 non ad bellum dedisse, et vi influxuque illius mulieris formidiam
 sibi immissam et urbem liberatam. haec autem peracta sunt anno

καιρὸν τοῦ ἑξῆμισχιλιοστοῦ ἑννακοσιοστοῦ τριακοστοῦ ἔτους, μηνὸς Ἀυγούστου καδ', ἡμέρα δευτέρα, ὥρα τῆς ἡμέρας ἑβδόμη. καὶ παρὰ μὲν ἐλαβώθησαν καὶ ἀπέθανον ἐπέκεινα μίας χιλιάδος, ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων μετὰ ἀληθείας ἐλαβώθησαν μὲν 5 ἐλάττονες ἀπὸ ἑκατόν, ἀπέθανον δὲ οὐ πλείονες τῶν τριάκοντα. καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι, χαίρετε τὸ μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πόλεως, τὸ δὲ τῶν Ῥωμαίων τὸ γενναῖον καὶ ἀκατάπληκτον, τὸ δὲ τὸ πανθαύμιστον θαῦμα τῆς παναγίας, καὶ ταύτην ὑμνήσατε δοξολογήσατε, καὶ ὕμνους εὐχαριστηρίους ἀναπέμψατε εἰς τὸ μέγιστον ἔργον τῆς ἐλευθερίας, ἧς εὐεργετήθημεν παρὰ τῆς ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου μητρὸς τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

3. μὲν] μὲν τῶν Τούρκων?

nongentesimo tricesimo supra sexies millesimum, mensis Augusti vigesima quarta, feria secunda, hora diei septima. ex Turcia quidam vulnerati et caesi sunt supra mille; ex nostris, ut verum fatear, vulnerati sunt minus centum, mortuique non plures quam triginta. et gaudete, o amici! gaudete tum ob liberationem urbis, tum ob generositatem imperterritam Romanorum, tum ob modis omnibus admirandum sanctissimae virginis miraculum. hanc laudate, huic gloriam dicite, et hymnos gratias agentes conficite pro maximo nostrae liberationis opere, quam consecuti sumus a gloriosa semperque virgine matre domini et dei et salvatoris nostri Iesu Christi, cui sit gloria in saecula. amen.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΤΑΙΑΣ ΑΛΩΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΤΑΙΑΣ ΑΛΩΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΤΝΤΕΘΕΙΣΑ ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΤΩΝ ΛΕΙΟΛΟΓΩΝ ΠΟΛΛΑΚΙΣ

ΑΙΤΗΣΑΝΤΑ ΠΕΡΙ ΤΑΥΤΗΣ, ΕΝ ΕΠΙΤΟΜΩ.

ΙΟΑΝΝΙΣ ΑΝΑΓΝΟΣΤΑΕ

DE EXTREMO THESSALONICENSI EXCIDIO

NARRATIO,

IN GRATIAM CUIUSDAM LAUDABILIS VIRI, QUI SAEPIUS EAM
EFFLAGITAVIT, COMPENDIO CONCINNATA.

LEONE ALLATIO INTERPRETE.

α'. Πολλὰ μὲν ἡμῖν πολλάκις καὶ ἄλλα τὸ τῆς ψυχῆς Αἰατίου σου φιλόπονον ἀριδῆλως ἐγνώρισεν, ἀνδρῶν ἄριστε καὶ φιλομαθέστατε, οὐχ ἦτιον δὲ καὶ ἡ πρὸς τὴν διίγῃσιν τῶν ἤδη τῆ περιφανεί τὸ πρῶτερον πόλει Θεσσαλονίκη συμβεβηκῶτων 5 σπουδῆ σου, καὶ τὸ λόγοις ἡμῶς συντεῶς ἄγαν ἔχουσι διε- 319

1. **M**ulta equidem nobis saepenumero et alia gnavaum tuum atque industrium animum palam indicarunt, vir optime et doctrinarum studiosissime; non minus vero erga eorum narrationem quae perillustri antea urbi Thessalonicensium contigerunt conatus, et ad ea enarranda ponendaque sub oculis, ut nobis licet integrumque est,

γείραι, ταύτην ὡς ἂν ἐπίδηλόν σοι κατὰ δύναμιν θέσθαι τὴν
 ἡμετέραν σπουδᾶσωμεν καὶ ὡσπερ ὑπ' ὄψιν ἀγάγωμεν. δει-
 κνυσι γάρ σου περιφανῶς τὴν ψυχὴν, περὶ τὴν τῶν ἀναγ-
 καίων ὅπως μάθησιν ἔχει, καὶ ὡς ἐκ τοῦ προσέχειν ἱστορίαις
 καὶ λόγοις, οἷς ἄνθρωποι πρὸς τὰ κρείττω σαφῶς μετατίθεν- 5
 ται, τῶν μελλόντων ὅλη καὶ μὴ μεψισταμένων καθίσταται.
 πλὴν ἀλλ' οὕτω θανμασίας οὔσης γε τῆς σπουδῆς, ἐκείνο
 πᾶς ὅστισιν εὖ φρονῶν, οἶμαι, τῶν οὐκ ἐπαινουμένων ἂν
 οἰηθεῖη, ὅτι γε τοὺς εἰς ἄκρον δυνάμεως λόγων ἐλληκότητας
 παραδραμῶν, καὶ προύργου παντὸς τὸ λογογραφεῖν αἰεὶ ποι- 10
 ουμένους, ἐμοὶ τὴν τοσαύτην ἐγχειρήσιν ἀπερισκέπτως ἀνέ-
 θου, καθρότητι διανοίας ἀμαθῶς ἀληθῶς ἔχοντι περὶ λόγους
 καὶ πρὸς πᾶσαν ἡντινοῦν ἀγαθῶν κτῆσιν ῥαθυμοῦντι καθά-
 παξ. καὶ ταῦτόν οἶμαι πέπονθας ταῖς μελίσσαις, ὅτε τὰς
 ἀρχὰς ζητεῖν τοῦ μέλιτος κατεπείγονται· παρατρέχουσι μὲν 15
 γάρ, ὥς φασί, τῶν ἀνθέων τὰ εὖσσμα, ἐπίπτανται δὲ τῇ
 θύμῳ, φυτόν δριμύτητος γέμοντι καὶ λίαν ἀνόσμω. ἀλλὰ
 δεινὸν ἢ φιλία, πάντας ἀπλῶς τοὺς ἐνισχημένους γε ταύτη
 320 πάντα καὶ λέγειν ὑπὲρ τῶν φίλων καὶ πρῶττειν πρὸς βίαν
 κινουῦσα, τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαινον αὐτοῖς προξενεῖν εἰώ- 20
 θυῖα. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ καὶ σὲ τοσοῦτον ἡμᾶς ἀναπεῖσαι κα-
 ταναγκάσαν, τὴν ἐκ τῶν ἀκουόντων ἡμῖν εὐφημίαν ἴσως προσ-
 γενέσθαι βεβουλημένον, κἀντεῦθεν τῇ φιλίᾳ χαρίσασθαι. ἐγὼ
 μὲν οὖν βουλοίμην ἂν τὴν σιωπὴν ὡς ἀκίνδυνον μᾶλλον ἐλέ-

prudentia incitamenta. haec namque manifesto pervulgant quo pacto
 ad necessarias disciplinas dispositus sit animus tuus, et historiis ac
 sermonibus, quibus homines ad meliora deflectuntur, incumbens, to-
 tus in futura mutarique nescia plane ingeratur. verumtamen, licet id
 studium sua laude et admiratione non careat, attamen, quicunque
 sapit pleno pectore, non illius aestimationis esse ducet, te illis, qui
 arte dicendi plurimum valent et ante omnia perpetuo scribendo tem-
 pus insument, neglectis, mihi parum considerate, homini segni iuer-
 tique et ad scribendum plane ineptissimo, nec non rebus laudabili-
 bus comparandis prorsus hebeti, eam provinciam demandasse, consi-
 milem, ut reor, apibus, quae dum principia mellis emungere compel-
 luntur, ut tradunt, suave odoratis floribus desertis thymum, herbam
 acritudine plenam nullisque prorsus odoris compotem, circumvolit-
 ant. sed gravis res est amicitia, omnes ab se irretitos omnia ami-
 corum gratia et agere et dicere vi quadam cogens, et a multis ema-
 nantem laudem illis conciliare sueta, hoc siquidem te et ad tantam
 rem nobis persuadendum, praeconia ex auditoribus nobis forte pro-

σθαι καὶ τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ὡς τὴν ἐμὴν ὑπερβαίνουσαν δύναμιν περαιτήσασθαι πάνυ δικαίως· λαβὼν δ' ἐπὶ νοῦν τῆς ἀπειθείας τὸν κίνδυνον ὅσος, καὶ διὰ τοῦτ' εἰς ἀνάγκην συνελαθείς ἀπαραίτητον, δεῖν ᾧμην ἔτοιμον ἑμαυτὸν πα-
 5 ρασχεῖν σου τῇ ἀξιώσει καὶ σου τοῦπίταγμα πεπληρωκέναι ὡς δύναιμις. καὶ περὶ ἧς ἐπικληθῆς ἐγὼ καὶ ἐθνώμων πρὸς τὸ ζητούμενον ᾤφθην σοι, καὶ σὴν χάριν ὣν οὐκ ἐβουλόμην κατατετολιμηκέναι προήρημαι, δίκαιον ἂν εἶη καὶ σὲ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης ἡμῖν ταῖς εὐχαῖς συνεφάψασθαι, ἵν' ὀδη-
 10 γηθέντες, καὶ δύναιμι ἐσχηκότες λόγου καὶ διανοίας δξύτητι, τῆς σῆς φανῶμεν ἄξια ἐπιθυμίας ἐργάσασθαι καὶ μηδὲ τὴν ὑπόθεσιν καθυβρίσωμεν. παρακαλῶ δὲ καὶ πάντας τοὺς ἐν-
 τευξομένους τῷ πάσης ἀμουσίας πεπληρωμένῳ τῷδε συγγράμματι συγγνώμην ἡμῖν παρασχεῖν εἰς ἔτοιμον, τὴν ἡμετέραν εἰ-
 15 πείθειαν ἀποδεξαμένους. οὐ γὰρ δυνάμει λόγων τεταρακότες ἐπὶ τοῦτο προήγημεθα, ἵνα καὶ μέμψιν σχῶμεν δικαίως παρὰ τοῦ βουλομένου παντός (πολλοῦ γε καὶ γὰρ δέομεν τοῦ λόγους εἰδέναι καὶ τούτοις γε χρῆσθαι κατ' ἐπιστήμην θαρρεῖν), τῇ δ' ἐπιταγῇ τοῦ προστεταχότος ἡμῖν, καὶ τῷ μὴ μέμ-
 20 ψιν ἔχειν εἰ τις τὴν ἑαυτοῦ πρὸς τι τῶν ἀναγκαίων ἐνδείκνυται δύναιμι, ἀνέγκλητον εἶναι οἰόμενοι πανταχοῦ τὸ πάνθ' ὀντινοῦν μὴ πρὸς ἐπίδειξιν, πρὸς δὲ τὸ μὴ τάφῳ σιγῆς πα-

3. ἀπαθείας A (i. e. editio Leonis Allatii) 11. ἀξιοι A

curantem indeque placita amicitiae conferentem, compulit. ego porro silentium tanquam minus periculosum elegissem, et praesens argumentum veluti vires meas exsuperans alio, nec immerito, amandassem; sed mente revolvens quae sint contumaciae pericula, proptereaque inevitabili vi constrictus, necessarium mihi duxi memetipsum petitioni tuae tradere mandatumque tuum pro viribus adimplere. et dum ego proclivis et obsequens efflagitatis obtempero, et tui gratia, a quibus mihi longe animus est, aggredi praesumo, iustum fuerit te quoque in partem similis laboris precibus atque supplicationibus ad deum venire, ut directus et dicendi facultate instructus et acumine ingenii sultus dignum quidpiam tuo desiderio persolvam, argumentumque infamia non aspergam. rogo vero universos qui haec percurrerint, elingui planeque rudi commentario, nostrum obsequium prompte amplextos, veniam dare. neque enim dicendi facultate confisi ad hoc devenimus; tum enim, et iure, insimularemur a quolibet, cui id complacitum fuerit; nam quam longissime a sermonibus eorumque scientia absimus; tantum abest ut cate eorum usum nobis promittere audeamus; aed imperanti obtemperantes, et quod accusationi non subsit si quis propriam facultatem ad aliquid ex necessariis expediendum experia-

ρηπέμπεσθαι τὰ πρὸς ἀκροασιν ἄξια, τοῖς κατὰ δύναμιν ἐγχειρεῖν λόγοις ἐκύστωτε. ποιήσεται δὲ τὸν λόγον ἀπλοῦν τε καὶ εὐληπιον, ἀλλὰ δὴ καὶ συνεσταλαμένον ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὸν σὸν λόγον, τὰναγκαῖα μόνον περιλαβῶν, καὶ ὅσα δὴ παρεθέντα ζημίᾳ σοι λογισθήσεται πρὸς ἀκροασιν κτ-5 χηνότι.

β'. Εἰ μὲν οὖν τις ἐτύγχανε ὢν τῶν οὐκ εἰδότεων τὴν πόλιν, τὰ καθ' ἕκαστόν τε ἠγνόεις αὐτῆς ὡσπερ οἱ πρῶτον ἐξ ἀλλοδαπῆς εἰς ἑτέραν μετοικήσαντες πόλιν, ἕως ἂν τὸ τοῦ χρόνου μῆκος, ταύτην αὐτοῖς κατὰ μέρος γνωρίσειεν, ἐδεόμην 10 λόγων ἂν ἐνταῦθα μακρῶν, ἵνα μηδὲν τῶν τῆς πόλεως τὴν 322 σὴν διαφύγη γνώσιν. ἐπεὶ δὲ πρὸς θρέμμα ταύτης τὸν λόγον ποιῶμαι καὶ ἀκριβέστερον ἢ πολλοὺς ἄλλους τὰ καθ' αὐτὴν ἐγνωκότα, μάλιστα οἱ μακροὶ περὶ τούτων λόγοι καὶ ἡ περὶ τῆς θύσεως μεγέθους τε καὶ κάλλους καὶ τειχῶν ἀσφαλείας καὶ 15 προσέτι τοῦ εὐ κεκραῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων ἀκριβεία, καὶ μάλιστα ὅτι πρὸ μακρῶν ἐτῶν τὰ περὶ τῆς πόλεως ἕτεροι φιλοπόνως ἄγαν δυνάμει λόγου καὶ ἱστορικῆς εὐγλωττίας δεινότητι ἠκριβωμένως ἐξέθεντο, καὶ μετὰ τὴν πρῶτην πασῶν εἰπεῖν λαμπροτέραν πολλαῖς ἀποδείξεσιν ἀποφῆναι ταύτην 20 ἐσπούδασαν. ἐκείνοις δ' ἐμαυτὸν ἔγωγε μόνον διηγούμενος δώσω, ὡνπερ ἡ πόλις ἐν τῷ τῆς νῦν ἀλώσεως χρόνῳ πεπεράτω,

tur, crimine vacare existimantes quemcunque, non sui ostentandi causa, sed ne quae digna auditiōe reputantur silentii tenebris involvantur, singulis horis, ut facultas est, scripto tradere. erit itaque sermo simplex ac facilis et ut plurimum, dum sic admones, compendiosus, necessaria tantummodo complectens; quae vero tacuerit, a te, qui dicentis orationem auribus devoras, inter damna reputabuntur.

2. Si quis itaque esses rerum urbis imprudens ignarusque omnium, quemadmodum qui primum ex alienis regionibus peregrinantes, terrarum in quas appellunt infantissimi sunt, donec decursu temporis singula illius addiscant, prolixis mihi opus esset sermonibus, ne quid eorum quae in urbe sunt tuam scientiam fugeret: verumtamen cum ad illius alumnus sermonem dirigam eumque qui prae aliis multis accuratius res illius callet, frustra hic verbosi sermones instituerentur, deque illius situ, magnitudine, pulchritudine, murorum securitate, nec non optima aëris temperie, aliorumque ratio exquisita proponeretur; eoque potissimum quod ante plerosque annos alii res urbis quam maxime studiose, et dicendi facultate et eloquentiae Atticae luminibus, docte exacteque prosecuti, post reginam omnium, ut ita dicam, illustriorem multis demonstrationibus declarare conati sunt.

καθάπερ ἔφησ καὶ σὺ πρὸς ἡμᾶς, μικρὸν πρὸ ταύτης ἀπάρας ἐνθένδε, καὶ διὰ τοῦτο τὸ κακὸν οὐκ εἰδὼς ἀκριβῶς ὅπως κεχώρηκε. τὰ τῶν Λατίνων γὰρ οἶδ' ὅτι καὶ αὐτὸς οἶδα σαφέστατα τῇ πόλει παρῶν καὶ καθ' ἐκάστην ὕρῶν τὰ γινόμενα.

Ἐπασχεν οὖν τῶν Λατίνων κρατούντων ἡ πόλις ὡς οἶδας, καὶ ὁσημέραι θλίψεις ἡμῖν ἐπήγοντο πανταχόθεν, καὶ λόγων πολλῶν παρ' ἐκάστοις πῶς ἂν ἀνεθείμεν γιγνομένην τρόποσ ἦν οὐδ' ὅστισοῦν ὁ τούτων ἡμᾶς τῶν δεινῶν ἀπαλάξων. οὔτε γὰρ οἱ Τοῦρκοι τοῖς Λατίνοις ἐβούλοντο σπεί-
10 σασθαι πολλάκις πρεσβευσαμένοις περὶ τούτου καὶ δεηθεῖσιν, οὐθ' ἡμῖν ἐξῆν πρᾶξαι τὸ κατὰ γνώμην, ὀλίγοις ἄγαν καθεστῆκοσι καὶ ἀνισότητι γνώμης ἀποβεβληκόσι τὸ ὁμονοεῖν, ὡς ἄρα καὶ σοὶ γινώριμον τοῦτο σὺν ἡμῖν γε ὄντι καὶ
15 τῶν δεινῶν ἐκείνων τοῖς ἄλλοις παραπλησίως εἰληφότε τὴν πείραν.

γ'. Οὕτως οὖν ἡμῖν ἔχουσιν, ὅσαι τε ὄραι μυρία τὰ χαλεπὰ φέρουσι καὶ τὴν σωτηρίαν ἀπαγορεύουσιν, κακὸν ἐξαίφνης ἐπήλθεν ἕτερον καὶ στερροτέρων εἰπεῖν ἀδάμαντος
20 πλῆξαν ψυχὴν. τὸ δ' ἦν ἡ τοῦ καλοῦ ποιμένος καὶ κατὰ τὸν πρῶτον ποιμένα τὴν ψυχὴν ἐφ' ἐκάστης ἀφειδῶς ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου τιθέντος κατὰ θεῖον βούλημα τελευτή, ἐν καλῷ μὲν

ipse vero ea solummodo complectar, quae haec civitas hoc sui excidii tempore. passa est, tuque nobis paulo ante quam ex ea discederes imaginarias, proptereaque infortunii quod eam oppressit non admodum gnarus, res siquidem Latinorum tu etiam, cum in urbe quotidie quae gererentur conspiceres, optime (nec fallor) tenes.

Urbs itaque in Latinorum dicionem redacta, cum, ut tu cate nosti, tantum malorum sustineret et diris quotidie exitiis undique confertis affligeretur, et sermones multi conferrentur quoniam pacto ex tot malis emergere possemus, nullum remedium occurrebat, nec aderat Aurruncus. neque enim Turcae cum Latinis foedus iniere, licet saepius legatione missa id pertentassent, supplicesque etiam rogassent; neque erat in nostra potestate, copiis nostris in angustum oppido coactis et discordantibus votis ab unanimi sententia convulsis, aliquid agere, ut tute etiam nosti, qui una nobiscum eras, malorum perinde atque alii expertus.

3. Cum itaque res nostrae ita se haberent, et singula momenta innumeras prope noxas inferrent, deque salute desperaremus, malum aliud repente irrupit, et validiorem adamante animam disiciens, boni scilicet pastoris et, aequae ac primus pastor, quotidie profuse animam ponentis, divino consilio obitus, illi quidem fortunate succedens, no-

ἐκείνῃ γεγενημένη, βλάβος δ' ἡμῖν ἐπενεγκοῦσα πολὺ, τῶν ἐκείνου λιτῶν πρὸς θεὸν στερηθεῖσιν, αἷς ἐσωζόμεθα. οἱ δὲ κατὰ θεῖαν αὐτῆ βούλησιν ἦν, ἄκουε τῶν φανέντος. τῷ μακαρίῳ περιόντι κατ' ὄναρ ἐκείνῃ. ἔδοξε πρὸ τοῦ τὴν πόλιν τῷ πολέμῳ ληφθῆναι οἶκόν τινα λαμπρὸν εἰσιεῖναι καὶ παμμε- 5 γέθῃ, περισκοπεῖν τε αὐτὸν κατὰ μέρος καὶ θαυμάζειν αὐτοῦ 324 τὸ τε κάλλος καὶ μέγεθος, ἐν τούτῳ δ' ὄντι φωνῆν ἐξωθεν ἐνεχθῆναι λέγουσαν "ὁ μὲν οἶκος οὗτος, οὐ τὰ καδ' ἕκαστον, ἀ δέσποτα, ὡς λίαν λαμπρὰ καὶ ὠραῖα θαυμάζεις περιεθυῶν, πίπτει τὸ τάχος, καὶ ἵνα μὴ σε καλίψῃ πεσὼν, ἐξιδι τοῦτου 10 ταχέως." οὕτως εἶχεν ἡ ὄψις, καὶ εἰς ἔργον ἦκεν οὐκ εἰς μακράν. ἐκεῖνος μὲν γάρ, ἵνα ἀναφανῆ δίκαιος καὶ τῶν πολλῶν τῆς ἀρετῆς ἐκείνου καμύτων λάβῃ τὰς ἀντιδόσεις, εἰκότως οὕτω καὶ πρὸ τῆς κοινῆς συμφορᾶς, πρὸς ὃν ἐπόθει κύριον ἐξεδήμησεν. οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτο παρὰ θεῷ κέκριτο, 15 τοιούτων ἵνα κακῶν πείραν σχῆ καὶ κοινωνήσῃ τῶν ἴσων ἡμῖν. ἀνόμοιος γὰρ ἦν τοῖς ἄλλοις ὁ βίος ἐκείνου καὶ ἐξηλλαγμέναι αἱ τρίβοι, τὸ Σολομῶντος εἶπεν. ἡμεῖς δὲ κακίας γέμοντες ὄλωσ, καὶ ὀπίσω τῶν ἐνθυμημάτων τῆς καρδίας ἡμῶν τῆς πονηρᾶς, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ἰερεμίου, πορευόμενοι, καὶ 20 κατὰ τὸν πάλαι γογγυσταὶ τυγχάνοντες Ἰσραὴλ, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπιθυμίαν ἀπολαύειν ὅπως οὐκ ἔχομεν τῶν πραγμάτων, δικαίως οὕτω πεπράγαμεν δυστυχέστατα, καὶ τοῦτου

bis vero damna, eaque ingentia, concilians, qui illius ad deum precibus, quibus salutem nostram providebatur, privamur. et divino consilio illum contigisse concilias ex illis quae illi adhuc superstiti inter somniantium venerant. visus est sibi, antequam urbs bello cederet, domum praeclearam et maximam ingresso, singulas illius partes inspicere et decora ac magnitudinem magnopere demirari; his intentum vocem, desoris advenientem inaudisse "domus haec, cuius partes singulas illustres atque venustas considerans admiraris, actutum concidet; et ne te sua ruina opprimat, quam cito foras eripe te." visum hoc effectu non multo post comprobatum est. ille etenim ut iustus appareret et virtutis suae multorum laborum praemia referret, sic uti par erat, et ante commune infortunium, ad deum, quem taxatopere concupiverat, migravit. neque enim iustum apud deum reputabatur similitudo malorum eum participem fieri, vita siquidem illius non erat similis aliis, et semitae immutatae, ut cum Salomone loquar. nos vero improbitate plane repleti, et in cogitationibus cordis nostri pessimi ambulantes, ut Ieremias inquit, et perinde atque antiquus Israel murmurantes, ut nobis allubescit, rebus non succedentibus, iure merito mala ac solida calamitate mactamur, et tali viro orbamur

τάνδρός ἐστερήμεθα, μόνου περίλειφθέντος ἐν τοιούτοις και-
 ροῖς καὶ τοσούτοις ἀνιαροῖς εἰς παραμύθιον. πάντες γὰρ 325
 ὡσπερ τινὰ δύναμιν ζωτικὴν ἐν ἡμῖν ἐνομιζομεν τοῦτον, καὶ
 τὴν τελευταίην ἐκείνου μηδὲν ἄλλο νομιζεν εἶχομεν ἢ τῆς ἐφ'
 5 ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης παιδείας οἶον προοίμιον. τοῦτο
 τῶν κατειπεῖν ἠρημένων ἐκείνου σαφέστατος ἔλεγχος, καὶ τοὺς
 ἀδικίαν κατ' ἐκείνον λαλοῦντας ὅτι μὴ προδοσίαν ἐσκέπαστο,
 μηδὲ τῶν σφίσι δοκούντων συνιέντας βαδύτερον, ἐνδίκως ἐπι-
 στομιζεῖ. οἶμαι γὰρ ἐγώ, δεῖξαι βουληθεῖς ὁ Θεὸς οἷος μὲν
 10 ὁ ἱερός ἐκείνος ἀνὴρ καὶ τίνων ἄξιος ἦν, οἷοι δ' ἡμεῖς καὶ
 τίνας εἰσπραχθῆναι δίκας δίκαιοι ἦμεν, διὰ τοῦτο τὰ κατ'
 ἐκάτερον μέρος οὕτως ἠκονόμησε συμπεφύργως.

δ'. Τοῦτου οὖν τοῦ δεινοῦ, τῆς τελευταίας ἐκείνου φημί,
 προστεθειμένου τοῖς ἄλλοις, καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει,
 15 ἀνδρῶν γυναικῶν παιδῶν Λατίνων τε καὶ αὐτῶν Ἰουδαίων,
 ἐλεεινῶς πρὸς ἀλλήλους διομιλούντων, καὶ τὰ μὲν ἄλλ' ὅσα
 τούτους ἐπέεξε δηλονότι τῇ λήθῃ παραπεμπόντων, τὴν τοῦ
 ποιμένος δὲ στέρησιν ἐπὶ νοῦν λαμβανόντων καὶ συνεχῶς προ-
 φερόντων, τῆς τοῦ Θεοῦ τε παιδείας, ὡς προῦφη, καὶ τῆς
 20 γεγεννημένης ἀλώσεως καὶ λεγόντων σημεῖον τοῦτο καὶ πιστευ- 326
 ὄντων, — οὕτως οὖν διατεθέντων, καὶ ὀλίγου δὴ τινος ἐν τῷ

2. εἰς om A 13. τοῦτ' A

qui solus afflictissimis hisce temporibus in tantis rerum discriminibus solatium remanserat, omnes siquidem eum uti vitalem in nobis facultatem reputabamus, illiusque mortem tantummodo ducebamus adversus nos iustissimae numinis punishmentis exordium. hoc eos redarguit apertissime qui indigna dicta in eum ingerunt et infamia onerant, quod proditorem non suaserit, et quod eos proprii consilii, altius quidpiam meditato, iure represserit. opinor equidem ego, cum vellet deus ut omnibus innotesceret quis vir ille sacer esset et quorum dignus, qui vero nos et quibus poenis obnoxii, quibus miseris iuste excrucianti, id propter res utriusque in rem utriusque dispo-

4. Itaque tam diro malo, obitu nempe illius, ceteris adnexo, et omnibus in civitate viris mulieribus pueris, Latinis, Iudaeis quoque ipsis, miserandum in modum sermonem conferentibus, et reliqua omnia quae eos tum affligebant e memoria deponentibus, pastoris tanti privationem in mentem revocantibus et saepius proferentibus, asserentibusque, ut iam innui, et non temere credentibus indicium illud esse et divinae punishmentis et subsequuti excidii; hoc, inquam, statu rerum, cum modicum tempus interim processisset, in peius quam antea ruere omnia, magna confusio animos occupare, cum alia alii

μεταξὺ παρεληλυθότος τοῦ χρόνου, χειρὸν ἢ πρότερον εἶχε τὰ πράγματα, καὶ σύγχυσις πανταχοῦ, ἄλλων ἄλλα βουλευομένων καὶ μηδὲν ἐν ταύτῃ συναλθεῖν δυναμένων· καὶ παραπλήσῳ τι τοῖς ἐπὶ τῆς χειμαζομένης ἐπάσχομεν, ὅταν ὁ κυβερνήτης ἀπῆ· πάντα γὰρ ἐκεῖ ταράχου μεστά, καὶ ἡ ναῦς 5 οὐκ ἔχουσα τὸν ἰθύνοντα ταῖς τῶν ἀνέμων βίαις τοῦ πρόσω χωρεῖν ἀκινδύνως οὐ συγχωρεῖται. τῶν μὲν οὖν δὴ πλειόνων δυσχεραίνοντων ὅτι μὴ σφίσι ἐξῆν προδοῦναι τὴν πόλιν τοῖς Τούρκοις, δεδιότων ἕως ὃ γέγονεν ὕστερον, ἄγγελος ἦκε τὸν Μουράτην ἐφ' ἡμᾶς κεννησθαι μηνύων, πλείστον 10 ὅσον στρατὸν συναγείραντα, καὶ διὰ πάντων καλῶς παρεσκευασμένον. τοῖς μὲν οὖν δεκτέα πως ἔδοξεν ἡ ἀγγελία καὶ πιθανή, τοῖς δὲ μή, καὶ μάλιστα Λατίνοις, εἴτε μεγαλοψυχεῖν προσποιουμένοις, εἴτε πείραν οὐκ ἐσχηκόσι τῶν Τούρκων, ἧ καὶ μᾶλλον ἔγωγε πείθομαι. πόθεν γὰρ εἶδησις τούτοις ἐν 15 θαλάττῃ καὶ γεννωμένοις καὶ εἰς γῆρας δαιτωμένοις, πρὸς 327 συμπλοκάς τε καὶ μάχας, αἷς τὸ τῶν Τούρκων κέχρηται γένος, ἔχουσιν οὐκ ἐπιτηδείως, καὶ μηδὲ δυναμένοις ἢ διὰ τρηρῶν ἀπελθεῖν εἰς ὑπερορίαν, ἥνικ' ἂν καὶ ἐνθα βούλοιντο; μικρὸν τὸ μεταξὺ, καὶ πάλιν ἕτερος ἄγγελος, ταῦτά τῃ προτέρῃ καὶ 20 αὐτὸς διαγγέλλων, καὶ τοὺς λόγους ὅρκους πιστούμενος ἀσφαλῆσιν, ἐφ' οἷς ἐπέισθημεν μὲν ἡμεῖς, μηδὲν ἄλλο παρ' αὐτὸ προσδοκῶντες (τούτο γὰρ ὁ πολυετῆς ἡμᾶς ἐδίδουσκε συγκλι-

decernerent nec possent in unam sententiam convenire; nosque illis qui in navi adversis tempestatibus utuntur cum gubernator abest, non absimiles, variis rerum fluctibus iactari. namque ibi omnia sunt turbarum plena, et navis, spoliata rectore ac vi ventorum concussa iter suum continuare absque discrimine non permittitur. cum ergo plerique aegre ferrent non concedi sibi Turcis urbem dedere, eventum postmodum secutum perhorrescentes, nuncijs advenit Muratem adversus nos iter capessere, quamplurimis copijs et rebus alijs omnibus instructissimum. quidam nuncio fidem esse adhibendam dicunt; negant alii, et Latini potissimum, sive magnanimitatem simulantes, sive Turcarum, quod credibilius videtur, inexperti. namque unde illis, in mari genitis et ultimo etiam aetatis tempore vitam agentibus, nec non ad conflictus et pugnas, quibus Turcarum gens utitur, ineptis, nec valentibus cum triremibus alio extra suos fines, ut illis allubescit, divagari, cognitio venerit? exiguum abijt tempus; et rursus alius nuncijs eadem quae primus denunciat, et iureiurando fidem alligat suam; quo nos persuasi sumus, nihil aliud exspectantes: hoc enim nostri per multos annos in angustum contractio resque ipse

σμός και τὰ πράγματα), ἐπείσθησαν δὲ και Λατῖνοι, και πρὸς παρασκευὴν δεῖν ἔδοξε τούτοις διεγχεῖσθαι.

εἰ. Καὶ δὴ πρῶτον μὲν, οὐπερ ἤρξαντο πρότερον ἔργου, πρὸς τελείωσιν σπουδαιότερον διετέθησαν. τὸ δ' ἦν ἡ περὶ 5 τὰς ἐπάλλξεις αὐτῶν ἐπιμέλεια. μικρὸν γὰρ πρόσθεν διὰ φροντίδος πολλῆς πεποιήκεσαν τὰς ἐπάλλξεις τοῦ τείχους παντὸς διαφράξαι σανίσιν, ὡς ἐν ὑσπίσι, τοὺς μὲν ἔξω πολεμίους ἀπειρογούσαις τοῦ βέλεσι τιτρώσκειν τοὺς ἔνδον δεῖσαν προκῦψαι, τοῖς δ' ἐπὶ τῶν τειχῶν ἰσταμένοις πολλὴν τὴν ἀδειαν 10 παρεχούσαις ἀφανῶς λίθοις ἄνωθεν βάλλειν τοὺς ἐπιόντας και τῷ προστυχόντι παντὶ προσπελάσαι τοῖς τείχεσι βουλή- 328 θέντας. ἔπειτα δὲ δεῖν ἀριθμῆσαι τοὺς ἄνδρας φήθησαν και καταμαθεῖν εἰ πρὸς τὰς τοῦ ὄλου τείχους ἐπάλλξεις και τὸν περιβόλον τὸν πρὸς ἡπειρον ἔξαρκούσι. και δὴ στήναι πάν- 15 τας ἐπὶ τῶν τειχῶν μεθ' ὧν εἶχεν ἕκαστος ἐπιτρέπουσιν ὄπλων, ὡς ἂν και μάρτυρας τοὺς ἰδίους ἔχωσιν ὀφθαλμούς. οὐ δὴ γεγονότος ἦν ἰδεῖν ἐπὶ δύο και τρεῖς ἐπάλλξεις ἕνα ἄνδρα ἰστάμενον, και τούτων τοὺς πλείους μὴδ' ὄπλου κεκτημένους (προανάλωσε γὰρ ἡ πενία) μήτε πρὸς μάχην ἐπιτηδείους 20 και πόλεμον· τοῖς γὰρ συνεχέσι κακοῖς και τῇ περὶ τὸ ζῆν ἀπορία περιήρηται και τὸ δύνασθαι. οἱ Λατῖνοι δ' ὁμοῦς οὐκ ἔχοντες διαπράξασθαι (ἄνδρας γὰρ ἐτέρους μαχίμους οὐκ

2. τούτους A 8. τούς A 9. τούς A πολλά A

clamabant. credere et Latini; visumque est illis, sollicite necessaria praeparare.

5. Et primum quidem, quod antea inchoaverant opus, propugnaculorum dumtaxat curam perficere concitatus animantur. paulo enim ante summo cum labore ac nimio opere accurarunt ut murorum propugnacula, adinstar scutorum, tabulis obserarent, quae advenas hostes impedirent ne sagittis cives, si quando opus esset capite emergere, vulnerarent, iis autem qui muris insisterent facultatem ubi-rem facerent clam e superiori parte saxis advenientes impetere admotosque ad muros obvio quoque repellere. deinde numerandos esse viros decernunt, ut discant an ad omnia murorum propugnacula et circuitum ad mediterranea vergentem sufficient; et sic omnes in muris, suis quemque armis instructum, stare imperant, ut ad id testibus propriis oculis uterentur. quo facto conspiciebatur in duobus et tribus propugnaculis insidiam; eorumque potior pars neque arma gerere, quae paupertas absumpserat, neque pugnae aut conflictui apta; assidua namque mala et vivendi egestas vires insimul extinguerant. Latini nihilominus, cum rei providere aliter non possent (aeque enim alios viros bellatores praeter accolas urbis possederant),

εἶχον παρὰ τοὺς ὄντας τῆ πόλει) δεῖν εἰς ἀνάγκης ἦσαν πάν-
 τας γοῦν ἐτοιμῶς ἔχειν πρὸς πόλεμον. μεταστῆσαι δὲ καὶ
 τὴν ἀγορὰν πρὸς φυλακὴν ἀκριβεστέραν τῆς πόλεως δέον κε-
 κρίκασιν, εἰ καὶ πέρασ ἴσως τοῦτο λαβεῖν οὐκ ἔσχεν, ἐπιθε- 5
 μένων αἰφνης τῶν πολεμίων καὶ θῦλλον ἢ πάντες προσεδο-
 κῶμεν. "ἂν γὰρ τὴν πόλιν" ἔφησαν "κυκλώσωσι μὲν οἱ πο-
 λέμιοι καὶ τοῦ πολεμεῖν συνεχῶς γίνωνται, ἡμεῖς δὲ πρὸς τὴν
 329 ἀγορὰν πόρρω κειμένην ἀπίωμεν τὰ πρὸς χρεῖαν ὠνούμενοι,
 παρεξόμεν ὑπὸ τῆς τῶν τειχῶν ἐρημίας τὴν πόλιν αὐτοῖς,
 μηδένα πόνον μηδαμῶς προὔπενεγκοῦσι." καλῶς οὖν διὰ πάν- 10
 των, καὶ ὡς παρεῖχεν ἡ δύναμις, παρεσκευασμένων ἀπάντων
 πάντα παθεῖν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, προθυμίαν ἐνεδειξάμεθα
 τὴν αὐτήν, καὶ τὴν ἐλπίδα πῶσαν ἐπὶ θεῷ καὶ τῷ μυροβλύτῃ
 μάρτυρι σαλεύοντες ἤμεν, καὶ περιεσκοποῦμεν νύκτωρ καὶ μεθ'
 ἡμέραν τὴν ἔφοδον τῶν βαρβάρων, καθ' ἑκάστην κατὰ τὰς 15
 ἀγγελίας αὐτοὺς ἐκδεχόμενοι.

ς'. Ἡμέραι παρῆλθον αὖθις ὀλίγαι, καὶ τρίτος ἄγγελος
 ἦδη πρὸς τὴν πόλιν ἀφῆκτο, τὴν εἰς τὰ Λαγκαδά τοῦ Μω-
 ράτου δηλῶν ἀφίξιν, καὶ ὡς οὐχ ἰκανὸν τὸ πεδίον εἰς πολὺν
 μῆκος ἐκτεταμένον ἐκεῖνο πρὸς τοσαύτην πληθὺν στρατευμα- 20
 των. διηγγελε δὲ καὶ τὴν παρασκευὴν ὑπὲρ λόγον οὖσαν καὶ
 μὴ ῥαδίαν ῥηθῆναι. πάλιν οὖν ἡμεῖς ἐν σπουδῇ, καὶ πάλιν
 ἐν ἐπιμελείᾳ μεγάλῃ. παρῆν δὲ ἡ κυρία τῶν ἡμερῶν, καὶ

19. οὐχὶ κἂν τὸ Α

necessarium duxere omnes ad pugnandum promptos esse. rerumque
 venalium forum alio asportare pro accuratiori civitatis custodia deli-
 berarunt; licet id ad finem perducere non potuerit, cum ex improvise
 hostes, et nostra expectatione citius, irrupissent. etenim, dicebant,
 si adversarii urbem copiis cinxerint et pugna raro intermittentibus
 indulserint, nos vero ad forum longe dissitum necessaria coempturi
 abierimus, desertis muris et custodibus vacuis, nullo praevio labore
 illis civitatem trademus. recte itaque omnibus, et ut vires concede-
 bant, dispositis, omnes unis animis, omnia pro patria pati parati,
 spem universam in deo et martyre myroblyta collocavimus, et die no-
 ctuque barbarorum irruptionem circumspiciebamus, quotidieque, et
 nunciatum fuerat, exspectabamus.

6. Paucis diebus praetergressis tertius nuncius in civitatem ad-
 volat, Muratae adventum in Laugada indicans, nec satis esse campum
 illum longe lateque diffusum copiarum multitudinī; apparatus quo-
 que praenarrabat esse super omnem expectationem nec posse verbis
 exprimi. rursus nos solcite agere, diligenterque quae opus erant
 curare. illuxerat dierum domina; et nocte media terraemotus ingens

περὶ μέσας νύκτας σεισμὸς [καὶ] τῇ πόλει γίνεται μέγας καὶ φόβον ταῖς ἀπάντων ἐνήκε ψυχαῖς, τεκμήριόν τε τοῦτο οὐκ ἀγαθῶν ἡγήσαντο πάντες πραγμάτων· οὕτω γὰρ οὐδὲ πρὸ μακροῦ τὴν πόλιν ἐκίνοι συνέσειον σεισμοὶ παρεσκευάσαν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοιαύτην ἔδωκαν ὑπόληψιν ἔχειν, ἀνωμαλίας πραγμάτων κάκεινοι προηγγελκότες καὶ δεινῶν ἔσμον ἐπαγαγόντες τῇ πόλει. καὶ τοῦτο μὲν νυκτός· ἀρξαμένης δὲ τῆς ἑω, καὶ τοῦ ἡλίου καθαρώς οὐπω τῇ γῆ τὰς ἀκτίνας ἐπαφιέντος, τῆς στρατιᾶς τι μέρος ὄραται τῇ πόλει προσβάλλον, μῆτε σημαίαν ὡς ἔθος ἡμέρη ἔχοντες μῆτε βαδίζοντες ἰλαδόν. ὁ δὲ τρόπος· ἔδοξε τῷ Μουράτῃ φιλίας τισὶ τοὺς ἐνοικούντας ἡμᾶς τῇ πόλει ῥήμουςιν ὑπελθεῖν πρότερον, ὥστε μή τι τῶν ἐν ὑστέροις συμβεβηκότων γενέσθαι καὶ [κακί] τὴν πόλιν ἀλῶναι· ὑπέστρεφον γὰρ ἐλπίδες τοῖς αὐτῶν λόγοις ταύτην εὐθὺς ὑποκλίνειν καὶ μὴ ἂν ἐλέσθαι κρατηθῆναι διὰ πολέμου. τοῦτο δ' ἐποίησε θυοῦν ἕνεκα, τοῦ τε μὴ πόλεμον ὑποστῆναι τὸν μυριάνθρωπον ἐκείνον στρατόν, εἰ' ἀποτινχόντα μεγάλην αἰσχύνην ὀφλῆσαι, καὶ τοῦ πεισθῆναι τοῖς λόγοις τῶν ἐπειγόντων αὐτὸν ἐπὶ τὴν πόλιν ἀφίχθαι· καὶ γὰρ ἦσαν αἱ τοῦτον αἰεὶ συνωθοῦντες καὶ πείθοντες, ὡς εἰ μόνον ὀφθείη, ταύτην ἐτοιμῶς ἄνευ πολέμου καὶ πόνων λαβεῖν. πέπομφε τοίνυν ἄνδρας Χριστιανούς οὐκ ἀγνωτὰς πόλεων ἐξ ἑτέρων, ἡμῖν τὰ σωτήρια συμβουλευόντας καὶ κατὰ τῶν Λατίνων

9. προσβάλλον Α

11. φίλοις?

14. αὐτοῦ?

urbem concutit, metumque omnium animis iniicit, qui infelicia illum atque incommoda portendere existimarunt. ita enim, qui a multo tempore civitatem concutiebant terraemotus, homines affecerunt et talem opinionem ingenerarunt, cum illi rerum immutationes denunciarint et dirorum motus urbi intulerint. et hoc quidem noctu. primo mane, cum nondum sol terram radiis collustraret, pars exercitus in civitatem contendit, neque vexillum, ut moris est, erectum deferens neque turmatim procedens. nec alio scopo: visum fuerat Muratae amicalibus verbis incolas antea pertentare, ut quae postea subsequuta sunt, urbisque excidium, evitarentur: in spem cuius venerat suis ipsius dictis eam aures illico daturam, et bello capi opprimique declinatorum. idque duas ob causas praestitit, tum ne innumeras illas hominum copias bello subiiceret, et postmodum votis frustratus ignominiam sibi, eamque summam, compararet; tum sermonibus cogentium ut in urbem veniret persuasus: non deerant enim qui eum compellabant, asseverabantque tantummodo conspectum, prompte et nullo praevio bello ac labore, in dicionem suam eam redacturum. misit itaque viros Christianos, haud ignotos, ex aliis urbibus, nobis salu-

διγεροῦντας ὡς οἶόν τε· οἱ καὶ παραγενόμενοι, καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν τειχῶν πεμπομένοις βέλεσι μὴ τρωθῆναι τὰ σώματα δεδιότες, ὀπισθόρμητοι γίνονται, μηδὲν ἢ ὀλίγα πρὸς ἓν μέρος δηλώσαντες, ᾧ π δεδύνηται. ἐφ' ᾧ καὶ μεμπαῖδι ἔδοξάν τισιν ὑποστρέψαν-⁵τες· δέον γὰρ πολλὰκις καὶ κατὰ πολλὰ τῶν τειχῶν μέρη περιεῖναι, καὶ τὰ ὑπεσχημένα τῷ Μουράτῃ φανερὰ καταστῆσαι, λόγοις τε χρῆσασθαι συμβουλίας, ὡς ἂν προθύμους παρασκευάσωσι πρὸς τὸ κοινῇ συνελθόντας σκέψασθαι τὸ συνόσον, οὐ καλῶς πρὸς ἡμᾶς διετέθησαν, εἶπον, ἡμέληκότες τοῦ ¹⁰ἐπιτάγματος. πλὴν ἀλλ' οὕτω μὲν οὗτοι πράξαντες ᾤφθησαν, εἴτ' ἐθελονταὶ εἶτε καὶ ἄκοντες.

ζ. Ὁ δὲ Μουράτης ἀνηνύτοις ἰδὼν ἐπιχειρεῖν ἐν τούτῳ τῷ μέρει (οὐ γὰρ οἷς ἔξωθεν μόνον ἐκήρυττον ἐπειθοντό κινε-¹⁵σες, ἀλλὰ καὶ πλύνειν τοῦτον ὑβρεσιν ὑπ' ἀβελτηρίας καὶ ἀλόγου θρασυτήτος οὐκ ἀπώκνουν) τοῦ θυμοῦ τε γέγονεν ὄλος, καὶ τὸν στρατὸν προσέταξε μεταστῆναι καὶ περὶ τὴν πόλιν στρατοπεδεύσασθαι. οἱ δὲ προσεχώρουν, αἶτε μελι-³³²σῶν σμήνη, τοῦ ἡμετέρου λίαν διψῶντες αἵματος καὶ πάντας ἄρδην καταπιεῖν γλιχόμενοι. τῇ πόλει δὲ προσεγγίσαντες, καὶ ³⁰τὰς σκηνὰς ὥσπερ ἔθος πηξάμενοι, δίκην φρουρίου πᾶσαν πε-

4. π] προσπλάσαι? 5.] γενίσθαι? 7. κατα-
στῆναι A 18.] μυρία?

taria consulturos, concitatosque pro viribus adversus Latinos. qui licet advenissent, timentes ne a sagittis e muris depromptis laederentur, retro cesserunt, cum nihil aut parum, pro quo accesserant, indicassent. proptereaque hoc suo reditu apud nonnullos ignominia notati sunt. namque cum opus esset saepius et multas murorum partes circumire, et quae promittebantur a Murate palam edicere, sermonibusque uti consultationis ad eos disponendum ut alacriter in unum convenientes publicam utilitatem dignoscerent, ipsi non bene erga nos affecti mandata neglexerunt. verum hi, quae diximus modo, sive sponte sua sive vi coacti, rem ita peregunt.

7. Murates cum vidisset se hac ratione operam et oleum perdere (neque enim iis quae desoris ille enunciabat suaderi nonnulli, quin immo eum iniuriis et opprobriis dementer iactanterque continuo onerare), intemperis insaniisque agitated loco moveri exercitum mandat. illi secedunt aequae ac apum examina, nostri sanguinis avidae sitientes omnesque penitus uno haustu deglutire desiderantes. ubi urbi proximi facti sunt, tentoriis pro more fixis instar propugnaculi eam ita circumvallant ut nullus hominibus esset vacuus locus. tum duces singulos in praescripta urbis parte destinans, ipse sua tentoria arci

ριέλαβον ταύτην, ὡς μηδαμοῦ σχεδὸν κενὸν ἀνθρώπων φαί-
 νεσθαι τόπον. εἶτα τοὺς στρατηγούς ἕκαστον ἐν ὀρισμένῃ
 τῆς πόλεως μέρει πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀποτάξας, αὐτὸς τὰς ἰδίας
 σκηνὰς ἀντικρὺ τῆς ἀκροπόλεως πήγνυσιν, ὡς ἂν πάντας ἐκ
 5 μετεώρου καλῶς ὑρᾶν ἔχοι καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐντός. ἡμεῖς
 δὲ ταῦθ' ἐωρακότες καὶ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ὑπεραγωνίσασθαι
 προθυμούμενοι (καὶ γὰρ οὐδὲ ἦν ἄλλως εἰκὸς) μεθ' ὧν εἶχο-
 μεν ὄπλων ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐθέομεν ἕκαστος, ἄλλος ἄλλον πα-
 ρελθεῖν τῇ τάχει φιλονεικοῦντες καὶ οἷον ἀνδριζόμενοι
 10 τῶν ἐκτός, ἀγνοοῦντες ὅπη τὰ τῆς σπουδῆς ἐκείνης χωρήσει.
 ὡς δ' ἀνέβημεν διημερεύειν ἐκεῖσε καὶ διανυκτερεύειν συνθά-
 μενοι, καὶ διέκριναν ἡμᾶς οἱ κρατοῦντες τῆς πόλεως, Λατί-
 νους καὶ Ῥωμαίους, καὶ τοὺς τὴν ληστείαν μετροχομένους ἀνα-
 μίξ στήσαντες (οὐ γὰρ πιστεύειν ἡμῖν καθαρῶς εἶχον), καὶ
 15 θάνατον τοῖς φρονήσουσι προδοσίαν ἠπειλήσαν, τοὺς Τζετα-
 ρίους, ὡς ἡ κοινὴ φωνὴ τούτους ἐκάλει (ληστών δ' ἦσαν οὖ-
 τοι σύνταγμα ἐκ διαφόρων τόπων συναθροισθέντες) φύλακας 333
 εἰς τοῦτ' ἐπιστήσαντες.

ἡ. Ὡς οὖν τοῦ πολεμεῖν γεγενήμεθα πάντες καὶ κατὰ
 20 τῶν ἐπιόντων ἀνδριζεσθαι, ἄλλο τι πύλιν παρὰ τὴν ἡμετέραν
 ἐφάνη πρῶξας ὑπόνοιαν ὁ Μουράτης. πάντες γὰρ ἡμεῖς ὑπε-
 νοοῦμεν, τοσοῦτον στρατὸν βαρὺν θεασάμενοι καὶ τοσαύτας
 τὰς ἐλεπόλεις, ἃς τὸ τῶν καμήλων πληθὸς καὶ τῶν ἀμαξῶν
 ἐπεκόμιζον καθ' ἐκάστην, ὡς οὐκ ἂν φθύσειε καὶ μανικῶς

9. \ . .] κατὰ?

adversa ponit, ut omnes tanquam e loco sublimiore, et interiores par-
 tes urbis, circumspiceret. nos haec intuiti, pro salute nostra tutanda
 alacriores facti (neque enim fieri poterat aliter), armis utcumque sup-
 petentibus ad murum accurrere, alius alium celeritate praetergredi,
 adversus externas copias ignaris quem tandem finem habitura essent
 tantae sollicitudinis studia, animos addere. ut ascendimus, diu noctu-
 que ibi nobis immorandum esse constituentes, qui urbi moderaban-
 tur, Graecos atque Latinos ita distinxerunt ut medium unum ex iis
 qui praedas convectant interponerent; Tzetarios vulgus vocat, et sunt
 praedonum agmen ex variis regionibus coalitum; et his custodiam
 demandarunt, plane nobis non fidentes; mortem etiam proditionem
 meditaturis minati sunt.

8. Omnibus ergo ad pugnandum adversus irruentes animo virili
 praesentique paratis, aliud praeter nostram expectationem Murates
 exsequitur. nos enim omnes suspicabamur, tantam copiarum molem
 et machinarum, quas multitudo camelorum et currum quotidie adve-

αὐτίκα κατὰ τοῦ τείχους ὀρμήσει, παίειν μὲν αὐτὸ προστά-
 ξας τῇ χειροποιήτῃ τοῦ λίθου βροντῇ, τοὺς δ' ἄνωθεν κω-
 λύειν τῆς ἐπὶ τῶν τειχῶν στάσεως διὰ τῶν ὑψιμένων βελῶν,
 καὶ παντὶ μηχανήματι πρὸς τὸ κρητῆσαι κεχρησθῆαι τῆς πό-
 λεως. ὁ δὲ τούτων μὲν ἔδειξεν οὐδέν, μικρὸν δ' ἤσυχασας⁵
 καὶ τὴν πόλιν κύκλῳ περιβλεψάμενος κήρυκας καὶ αὐθις ἐξέ-
 πεμψεν, ἑλευθερίαν ἡμῖν ὑπισχνόμενος καὶ φιλοτιμίας ἐτέ-
 ρας, τοῖς παρ' αὐτοῖς ταυτί πιστούμενος ὄρκοις, εἰ τὴν πόλιν
 προσόμεθα τοῖς τούτου λόγοις πεισθέντες, καὶ τὰναντία πάλιν
 αὐτῶν προσεΐδει, καὶ χαλεπώτερα τούτων, εἰ μὴ καταπειθεῖς¹⁰
 ἐν τούτῳ γεν

Ἄλλ' ἐνταῦθα μικρὸν ἐρήσομαι τοὺς κατηγοροῦντας τοῦ
 δεινός καὶ τῆς δεινός. ποῦ ποθ' ὑμεῖς ἦτε ὅθ' ὁ Μουράτης
 334 τὰ τοιαῦτα ὑπέσχετο; οὐκ ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτήκοοι τῶν κη-
 ρυττομένων; πῶς ἂ διενόησθε, οὐκ εἰς πέρας ἠγάγετε; πῶς¹⁵
 οὐκ ἐχρησασθε τῷ λογισμῷ; πῶς ἂ τῶν ἄλλων κατηγο-
 ρεῖτε μὴ πεπραχόντων, ὑμεῖς οὐκ ἐπράξατε καιροῦ καλοῦντος
 καὶ τῶν ἀπειργόντων οὐκ ὄντων; τότε γὰρ ποιμὴν οὐκ ἦν
 (μῆνας γὰρ εἶχεν ἐξ γενόμενος ἐξ ἀνθρώπων) οὐδὲ ἀραί, οὐδ'
 ὄσ' ἕτερ' ἀπαριθμεῖτε. τί λοιπὸν τὸ κωλύσαν ὑμᾶς ἦν; ἦ²⁰
 τίνος ἔργον ὅσα συμβέβηκεν; οὐδενός, πᾶς τις ἂν εἴποι λογι-
 ζόμενος εὐσεβῶς, ἣ τῆς ἡμῶν ἁμαρτίας ἐκάστου τὸν ἀόργη-

11. γενομέθα?

12. τοὺς om A

22. ἐκάστους A

hebat, conspicati, primo sui appulsu furenter iratum muros appetita-
 rum, eosque lapidum manufacto tonitru diverberaturum, nec non et
 supra muros stantes sagittis impulsis dimoturum, machinasque omnes
 ad urbem excidendam usurpaturum. verum hic nil tale conatus est,
 sed parum percunctatus praecones rursus decernit, qui nobis liberta-
 tem paciscerentur aliosque honores iureiurando, ut apud ipsos fieri
 amat, pollicerentur, si sermonibus illius suasi urbem dederemus: his
 contraria subdebat, multaue peiora, si votis suis non obsecunda-
 remus.

Sed cum huc pervenerim, paucis compellabo huius alteriusve in-
 simulatores. ubinam eratis vos, cum haec Murates offerebat? nonne
 in urbe, et vestris ea auribus usurpatis? qua igitur ratione cogita-
 tis usi non estis? quare, de quibus alios incusatis quod non fecer-
 rint, vos ipsi occasione premente et nullo impediente non perfecistis?
 tum enim nullus pastor erat (namque ante sex menses inter vivos
 esse desierat), nec dirae neque alia, quae vos recensetis et per digi-
 tum exacte numeratis. quid igitur vobis impedimento fuit, aut cuius
 opus eventus? nullius, quilibet respondebit pie rem computans,
 quam nostrae improbitatis, quae ab iracundia liberum deum in ira-

τον εἰς ὄργην καὶ ἡμῶν κινήσεως, παιδείαν ἡμῖν ἐπενεγκεῖν
 πταίουσιν ἀδιόρθωτα, ἵνα γοῦν ἑαυτῶν γενόμενοι καὶ τοῦ
 λοιποῦ σωφρονήσωμεν. εἰ δέ τις τῶν πρὶν ἀπονημονεύων
 χρόνων καὶ πάλιν ἡμῖν ἀντιλέγη, καὶ τῷ ποιμένι τὴν αἰτίαν
 5 ἐπάγη τοῖς προδεδόσθαι ἐθέλουσι μὴ τὰ ἴσα φρονήσαντι καὶ
 βουλευσαμένῳ, μεμνητός, οἶμαι, κέκτηται λογισμούς. πρῶ-
 τον μὲν γὰρ οὐ τοῦ σχήματος τοῦ ἀρχιερέως στρατηγικῶν
 πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ τὸν μὲν τυραννικῶς ἐξωθεῖν
 τῆς ἀρχῆς τὸν δὲ ἀντεισάγειν, καὶ πραγμάτων καὶ φόνου καὶ
 10 ζημιῶν, τούτων δὴ τῶν ἐν ταῖς ἐναλλαγαῖς τῶν ἀρχῶν συμ-
 βαιόντων, αἴτιον δείκνυσθαι. οὐ γὰρ ἐπὶ θρόνον αὐτὸν κα-
 θίζουσι τυραννικόν, ἀλλ' ἐπὶ θρόνον ἱερατικόν, καὶ δεσπότου 335
 πράεως καὶ εἰρήνην διδάξαντος. καὶ δεῖ τοῦτον ἐκ παντὸς
 τρόπου μιμεῖσθαι, καὶ λόγοις ἔ
 15 καὶ πράγμασιν. ἔπειτα ὅπερ εἴργα-
 στο; ὅτι τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις ἐμμένειν παρήγει, καὶ τὴν εὐ-
 σέβειαν συνεβούλευε μὴ προσέσθαι; ὅτι μὴ κατεξανίστασθαι
 τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ τούτους ὡς ἐκ Θεοῦ προβληθέντας ἐδί-
 δασκε στέργειν; καὶ τί γε ἄλλο προσῆκεν ἐκεῖνον, ψυχὰς ἀν-
 20 θρώπων πρὸς Θεοῦ πιστευθέντι; ὅμως ἐκεῖνος καὶ οὕτως ἔχων
 ἐφ' ἐκάστου σχεδὸν ἔτους ἡξίου τὴν πόλιν ἀπολιπεῖν καὶ πρὸς
 τὴν ἐπεγκαμένην γενέσθαι, ἴσως ἢ ἡμεῖς ὑπὲρ ἑαυτῶν φρον-

3. σωφρονίσωμεν A 14. ἔ] ἐπόμενον αὐτῷ? 15. . . .]
 τί καὶ ἔστιν?

cundiam movit, et ad nostri punitionem, qui incorrecte labimur, ex-
 citavit, ut ad nosmetipsos redeuntēs in posterum sapiamus. quod si
 quis anteacta tempora commemorans iterum nobis opponat, et pa-
 stori causam appingat, qui dedere se volentibus, sententia etiam
 data, contradixit, insanientis cogitationes suscipit. primum enim non
 addecet pontificem rerum militarium cura, et hunc quidem tyranno-
 rum more principatu pellere, illum contra in possessionem immittere,
 et mutationem ac caedium nec non damnorum, quae, dum rerum
 status immutatur, eveniunt, auctorem esse: neque enim ipse in ty-
 rannicum, sed in sacerdotale, et mitis domini, et qui pacem deprae-
 dicavit, cuius vestigiis insistere modis omnibus et dicta factaque se-
 qui debet, solium promovetur. deinceps quid ille molitus est? an
 quod in legibus divinis perdurare adhortabatur, non a principibus
 desciscendum, quos veluti a deo promotos exosculandum esse doce-
 bat? et tamen in aliud illi incumbendum erat, cui. mortalium ani-
 mae per deum erant concredita. nihilominus ille, hoc modo dispo-
 situs, fere singulis annis ab urbe recedere volebat et in patriam res-
 verti, forte ut nos nostra accuraremus. sed neque hac ratione passi

τίσωμεν. ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἠνείχθη. οὕτω γνώμης τινὲς τετυγῆκεσαν πρὸς πᾶν ὄτιοῦν τὸ τρεπτόν κεκτημένης καὶ συμμεταβαλλομένης τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν. ἀλλ' οἱ μὲν τὰ τοιαῦτα λέγειν ὀρῳόμενοι λογίζονται ποτε
 ἡμεῖς δὲ τῶν προκειμένων ἀχόμεθα. 5

9'. Πρῶτον καὶ δευτέρον ὁ Μουράτης πεπραχῶς διπερ εἰρήκειμεν, καὶ γράμματα τοῖς βέλεσι πεπομφῶς ἐντὸς πλεῖστα, τοῖς αὐτοῖς ἔρχοις καὶ ταῦτα συνδούμενα καὶ τὰ αὐτὰ διαγγέλλοντα, ὡς ἦνε πλεον οὐδὲν (οὐ γὰρ ἔξῃν βουλομένοις 336 τοῖς ἐν τῇ πόλει τῇ τῶν Λατίνων δέει, καὶ μάλιστα τῶν 10 συμπαρισταμένων αὐτοῖς ἐπὶ φυλακῇ ληπτῶν, τῇ σφῶν ἀδειῶς χρῆσασθαι γνώμη), τρέπεται τότε ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τὸ πολεμεῖν, οὐδὲ τότε τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ἀπειθείας τῶν ἔνδον καὶ τῆς ἐνστίσεως ἦσαν ἐκ τούτου. ὀγκῶς ἐφάνη τις ἐξαπίνης Λατινικῆ στρον ἔχουσα φόρτον καὶ κομιζουσα τοῦτον [ἐν] τῇ 15 πόλει χρηζούση. οἱ δ' ὑπετόπασαν ταύτην ἰδόντες συμμαχοὺς ἔχειν καὶ ὅπλα διὰ τὸν πόλεμον, καὶ δεδιότες τὴν ἦταν συμμαχίας ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλθούσης, ὅλη δειν ἔβοντο χρῆσασθαι τῇ τούτων δυνάμει καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ τέχνη πρὶν τὴν ὀγκῶδα καθορμισθῆναι. μικρὸν μὲν οὖν πρότερον, ὅτε 20 καὶ τοὺς κήρυκας ἔπεμπεν, ὑπεισερχόμενοι τὸ προτείχισμα μέρος τῶν πολεμουμένων ἀωρὶ τῶν νυκτῶν, καὶ τοῦθ' ὑπαρῖντοντες ἐν ἀδείᾳ (οὔτε γὰρ ἐπ' αὐτῷ φύλακες ἦσαν, οὐκ ἀρ-

9. ὡς om A

13. ἀπαθείας A

estis. ita mente nonnulli praediti sunt, quae cum quolibet mutationem subeunte sese immutat et variat. sed qui similia proferunt, rationem animo agitent, qua ea enunciant; nos vero ad propositum revertamur.

9. Cum vero alia atque alia vice, quod supra commemoravimus, Murates peregisset, missisque cum sagittis in urbem plurimis litteris, eadem, et simili iureiurando, denunciatis ac stabilientibus, nihil proficeret (neque enim facultas erat civibus; etiamsi voluissent, Latinorum, et praedonum potissimum adstantium custodientiumque metu, sua sententia intrepide uti), ad bellum invitus accingitur, non tantum contumacia atque contentione inhabitantium motus quantum istiusmodi successu. navis repente comparuit Latina, frumento onusta, ad urbem indigam adnavigans. statim atque eam vidit, suspicatur copias auxiliaries et arma pro bellatoribus vehi; deque victoria dubius, si commilitones introducerentur, totis conandum esse viribus et militaribus artibus pertentandum, antequam navis in portum sese recipiat, decernit. paulo quoque ante, cum praecones mitteret, hostium manus in exteriorem murum clam irrepens nocte intempesta, eumque pro nutu

κούντων τῶν ἔνδον, οὐτ' ἐξωθεῖν αὐτοὺς εἶχεν οὐδεὶς οὐδ' ὑποσοῦν, τούτου προβεβλημένον) πολλὰ τούτου κατέσπασαν εἰς ἔδαφος μέρη, ὥστ' ἔχειν εἰσιέναι παμπληθεῖς ἐν τῇ με-
 5 ταξὺ τῶν τειχῶν τόπῳ, κλίμακάς τε εἰσκομίσθαι μετ' εὐχε-
 ρείας, καὶ ταύταις τὸ μέγα τεῖχος ἐπαναβῆναι. βάσιμον οὖν
 τὸ ἔξω πεποιήκασαν διατείχισμα τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ τῆς 337
 τοξικῆς πολλῆς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς νυκτὸς οὐκ
 ἡμέλουν, τοῦ μικροῦ τείχους ὅτε πρὸς καταπτώσιν ἦσαν·
 πῶς γὰρ ἂν ἔχον μετὰ πλείονος ὑπορύττειν ἀδείας αὐτό, τοὺς
 10 ἐπὶ τοῦ μείζονος τείχους εἰ μὴ τοῖς βέλεσιν ἀπειρογόν μὴ κατ'
 αὐτῶν καὶ τούτους ὁμοίως χωρεῖν καὶ τὰ παραπλήσια δρῶν;
 πλὴν καὶ οὕτως οὐδ' ἡμεῖς ἡμελοῦμεν τοῦ κατὰ δύναμιν ἔρ-
 γου. πλέον δὲ τῶν ἄλλων ἐχρώμεθα τῇ καλουμένῃ σκευῇ,
 ἧς ἤχον μὲν ἠκούομεν μόνον, ἔργον δὲ οὐδέποτε· εἰδομέν τι
 15 λαμπρὸν, καὶ ταῦτα πολλῆς ἐν ἡμῖν οὐσῆς τῆς ἐσκευασμένης
 βοτάνης, ἀφειδῶς τε κατὰ πάντα καιρὸν ἀναλισσομένης.

ἰ. Ταῦτ' οὖν ἐπὶ τρισὶν ἦσαν ἡμέραις γινόμενα. καὶ
 τηνικαῦτα δὴ τινες ἐν τισὶ τῶν τειχῶν μέρεσιν ἔξωθεν περὶ
 μέσας νύκτας ἰόντες, τῆς ἡμετέρας κηδόμενοι σωτηρίας, πᾶ-
 20 σαν ἡμῖν πρὸς πόλεμον παρεσκευάσθαι τὴν στρατιάν προαγγέλ-
 λουσιν, ὅσον τε περὶ τὸν Μουράτην πεζόν, καὶ τῆς τετάρτης
 ἡμέρας διανυγασάσης βούλοσθαι καθ' ἡμῶν ὄλη δύναμει κεχω-

9. εἶχον?

21. γε?

suffodiens (neque enim custodes aderant, imminutis habitatoribus, et qui intus erant, eos foras pellere, cum obvii obicerentur, minime valebant) potiore illius partem in solum disiecere, ut iam aditus quamplurimis in medium inter muros spatium pateret, liceretque tuto scalis invahere et magnum murum ascendere; (exteriorem itaque murum hoc modo pervium sibi fecere;) et saepius interdiu sagittas impellere, a quarum iactu ne noctu quidem abstinere, dum ad parvum murum in planum effundendum procedunt. quo etenim pacto secure illum suffodere potuissent, nisi in maiore muro stantes homines iaculis impedirent, ne illos adorti similia machinarentur et facerent? attamen neque iata ratione, ne opus nostrum pro viribus ageremus, essent. sed ante alia eo utebatur instrumento, cuius strepitum tantum auribus percipiebamus, factum vero, quod equidem innotuisset, nunquam vidimus, licet pulveris praeparati copia abundaret et largiter profuseque omni tempore innumeretur.

10. Haec igitur triduum gerebantur. nonnulli deinceps in externas muri partes nocte media progressi, de salute nostra solliciti, universum exercitum peditesque, qui Muratem sequebantur, ad pugnandum esse paratissimos praenunciant, statimque atque dies quartus illuzerit, adversus nos cunctis viribus aggressionem facturum; na-

ρηκέναι, καὶ ὡς πλοῖα παρασκευάσειαν, καὶ τούτοις ἴν' ἀπὸ τοῦ κατὰ θύλαιταν μέρους ἰόντες πρὸς διττὰς ἀναγκάσωσιν ἡμᾶς ἀσχοληθῆναι φροντίδας. ὃ καὶ σφόδρα τὰς ἡμετέρας
 338 ψυχὰς διετάραξε καὶ εἰς ἀπορίαν ἐνέβαλεν ὄσσην, ὡς βλάβην ἡμῖν δυνάμενον οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπαγαγεῖν. δειλῆς τοιγαροῦν 5 ταυτησοῖ γεγεννημένης τῆς ἀγγελίας, καὶ πάντων ἡμῶν ἐν περιστάσει καὶ λογισμοῖς ὄντων πῶς ἂν διατεθείημεν πρὸς τὸν πόλεμον, πάσης τε σχεδὸν ἡλικίας οὔσης ἐν ἐγορηγόρει, δεήσεις ἐκτενεῖς θεῷ καὶ τῷ μυροβλύτῃ μάρτυρι καθ' ὅλην ἐκείνην προσαγόντων τὴν νύκτα (πάντες γὰρ ἤδεσαν ἐν χροῶ τοῦ
 10 κινδύνου καθεστηκέναι), οἱ Λατῖνοι περὶ πολλοῦ τὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ποιούμενοι μέρος διὰ τὰς τρεῖς αἶ παρῆσαν τῇ πόλει τριῆρεις, μὴ πυρὸς ἔργον ταύτας ἐλθόντες οἱ Τουρκοὶ ποιήσωσι, τοὺς σφῶν τοξότας, μεμερισμένους ὄντας ἐπὶ φυλακῇ τῶν τειχῶν, ὑπαναχωρεῖν αὐτοὺς περιόντες ἐπέσκηπτον, τῶν 15 ἄλλων τὴν σκέψιν ταύτην μὴ γινωσκόντων, μηδ' ὕπερ ἐκείνοις ἢ ἀπὸ τῶν τειχῶν βούλεται ἀναχώρησις. εἰ γὰρ καθαρῶς ἐγύμνουσιν τὸ πρᾶγμα, ὡς ἐπὶ φυλακῇ τοῦ λιμένος καὶ τῶν τριηρῶν καταβιβάζουσι τούτους τοῦ τείχους, εὐέλπιδες ἂν ἦσαν οἱ περιλελειμμένοι τῷ τείχει, καὶ οὐκ ἂν φριγὴν αὐ-
 20 τῶν ὑπετόπασαν. ἀλλ' ἥκιστα γέγονεν οὕτω, κἀντεῦθεν ἢ
 339 ἐκείνων ἀπὸ τοῦ τείχους διάστασις δειλίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ταῖς ἀπάντων ἐνήκε ψυχᾶς, καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτὸ τῆς νυ-

2. τοῦ om A

ves quoque praeparasse, quibus per mare irrumpens duplici nos molestia affligeret. sed maximopere rationes nostras conturbavit, auspensosque diu tenuit animos, tanquam quod ingens apportaturum esset malum; et discrucialis pectore consistere consilii nihil poterat. hoc accepto nuncio sub vesperam, cum variis necessitatibus urgeremur, distraheremurque solitudinibus quo pacto nos in bello gereremus, et omnis hominum aetas evigilaret, preces deo et myroblytae martyri per totam illam noctem effundimus, imminens siquidem periculum certumque ante oculos erat. Latini vero partem litoris pendentes maximi, trium trirerum causa, quae in urbem penetraverant, ne eas flammis suo adventu Turcae absumerent, sagittarios ad custodiam murorum dispartitos secedere, alio atque alio migrantes, insserant, reliquis causam rei ignorantibus et quid e muris secessio innueret. etenim si factum plane aperuissent, ad custodiendum scilicet portum et trireres eos a muris avocari, qui in muris defendendis remanserant, spe non mala lactati, fugam illam esse suspicati non fuissent. sed id alio modo evenit, et eorum a muris secessus maximum in peccora omnium metum iniecit, adeo ut media ipsa nocte fuga clancu-

κτὸς φυγῆ πολλοὶ χρησάμενοι λεληθότως ἀπήεσαν οἰκάδε, μέ-
 ρος τῶν τειχῶν οὐκ ὀλίγον ἔρημον καταλελοιπότες. τοῦτο
 μεῖζον ἔδοξεν, ὅσον κατ' ἀνθρώπινον λογισμόν, αἰτία τοῦ μεθ'
 ἡμέραν κακοῦ. καὶ γὰρ εἰ μενόντων ἀπάντων ἐπὶ τοῦ τεί-
 5 χους, μία ψυχὴ γενομένων καὶ θάνατον ἐλομένων ὑπὲρ φυ-
 λακῆς τῆς πατρίδος, μόλις ἂν ἡ πόλις ἐξ αὐτῆς διατετήρητο,
 πῶς ἂν τοιοῦδε συμβεβηκότες οὐκ εἶχε μετ' εὐκολίας ἀλῶναι;
 οὕτως οὖν τῶν Λατίνων διαπραξαμένων, καὶ τῶν τριημῶν
 μίαν πρὸς ναυμαχίαν πεπληρωκότων διὰ τὴν τῶν πλοίων αἰφ-
 10 νίδιον προσδοκίαν, ἀληθεὶς διεδεικνυτο καὶ οἱ περὶ τού-
 των ἡμῖν ἠγγελοῦτες. ὕρθρου γὰρ ἐπιστάντος τὰ πλοῖα πρὸς
 τὸν λιμένα πάσαις κόπαις καταίρειν ἐπειγόνται τὰ βεβουλευ-
 μένα διαπερᾶναι. ὡς δὲ πλησίον γένοιτο τὴν κατ' αὐτῶν
 συσκευὴν τῶν ἐν αὐτοῖς οὐκ εἰδόντων, καὶ ἡ τριήρης, ὡς εἶχε
 15 τάχους, ἀντίκα χωρεῖ κατ' αὐτῶν, καὶ εἰς τοσοῦτον αὐτὰ
 κατηνάγκασεν καὶ εἰς φυγὴν ἔστρεψεν ὡς ἐποκίλει κατὰ
 τὴν ἡπειρον καὶ τὴν τῶν Τούρκων ἐκείνην ἐπίνοιαν ἀποδέ- 340
 δεῖχθαι ματαίαν. ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἀνώτεροι τετηρήμεθα· εἶθε
 δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν κακοῦ!

20 *ια*. Τῆς τετάρτης τοιγαροῦν ἐπιστάσης ἡμέρας, τοῦ
 ἡλίου καθαρῶς τοῖς ἀνθρώποις μήπω τὸ φῶς παρασχόντος,
 ὄρωμεν κατὰ τὴν ἀγγελίαν καὶ τὸ πλῆθος ἔπαν προσχωροῦν-
 τας τῷ τείχει, τοὺς μὲν κλίμακας ἐπιφερομένους, τοὺς δὲ

lum arrepta, non parva murorum parte deserta, domum remearent.
 haec potissima causa mali quod eo die advenerat, si humana ratio
 non fallit, reputata est. etenim si in muris permanentibus omnibus,
 et uno animo ita dispositis ut pro custodia patriae vitam voverent,
 vix urbs conservata fuisset, quam ratione, ubi simile accidisset,
 facili negotio capienda non erat? sic hisce per Latinos peractis, et
 propter inexpectatum navium adventum unica triremi pro commit-
 tenda navali pugna repleta, vera videntur retulisse nuncii. nam circa
 auroram naves ad portum properantibus remis impelluntur, ut cogi-
 tata absolverent. sed dum appropinquant, nec adversus se apparatus
 instructum penetrant, triremis velocitate summa in eos convolat, co-
 gitque ut in fugam versi in terram naves impingant. sic Turcarum
 illud consilium extenuatum evanuit. utinam et diurni mali similis
 exitus subsecutus fuisset.

11. Quarto igitur die appetente necdum clare lumen hominibus
 ministrante, ut nobis praenunciatum fuerat, multitudinem universam
 in murum festinantem intuemur. inter hos alii scalas, alii tabulas,
 alii implexa viminibus scuta gestare; omnes, ut sic dicam, machinas
 convehere, et ut moris est septi, et nostri excidii siti veluti

σανίδας, ἐτέρους πεπλεγμένας ἀσπίδας ἐκ πτόθων, πάντα ἀπλῶς κομίζοντας ἐλεπόλεις, καὶ περραγμένους ὡς ἔθος, καὶ τῇ τῆς ἡμετέρας ἀπωλείας ἐπιθνημίῳ ὅλον βεβιαχυμένους, καὶ ἀλλήλους ἐπὶ τῇ ἡμετέρῃ σφαγῇ παροτρύνοντας. αὐτίκῃ δὲ καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐφικτόν, διενέστημεν, καὶ ὅλοι τοῦ πολεμεῖν 5 γεγενήμεθα καὶ τεθνήαι. καὶ τοῦτο μὲν ἄνδρες· γυναῖκες δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιφανῶν ἡμῖν ἀνδρικῶς συνεφήπτοτο τοῦ πολέμου, λίθους ὄλη ψυχῇ πρὸς ἄμυναν τῶν ἐπιόντων κομίζουσαι. πολλὰ δὲ καὶ ὅτι γυναῖκες ἦσαν ἐπιλαθόμεναι, τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐπεδείκνυτο, συμπαριστάμεναι τε τοῦτοις καὶ 10 στερορῶς καὶ αὐτοὺς ἀγωνίζεσθαι προθυμούμεναι. κελίητο οὖν ἡ στρατιὰ, καὶ τοσοῦτο τοῖς τείχεσι προσεπέλασαν ὡς δύνασθαι κἀκείνους λίθους πέμπειν κάτωθεν ἐφ' ἡμᾶς ταῖν χε- 341 ροῖν. εἴτ' ἐπίνοιαν οἱ τοιούτων ἐξεῦρον στρατηγοὶ ἐκείνοις μὲν ἀνακωχὴν ἔχουσαν ἰκανήν, ἡμῖν δὲ πόνον διηνεκῆ καὶ 15 πόλεμον ἀδιάπανστον. πρῶτον μὲν γὰρ δεῖν φήθησαν πρὸς τὸν τῆς πόλεως ἅπαντα κύκλον διαγωνίζεσθαι, εἰ καὶ πολὺς ἦν αὐτοῖς ὁ πόνος τοσαύτην διέρχεσθαι πόλιν καὶ τοὺς σφῶν πρὸς τὸ πολεμεῖν γενναίως διανιστᾶν, εἴ ποτ' ὀκλάσειαν· ἔπειτα δὲ διέκριναν εἰς μοίρας ἅπαν τὸ πλῆθος, ὥστ' ἔχειν 20 ἀλλήλους διαναπαύειν τοῦ κόπου τῇ ἰδίᾳ ἀλλήλων διαδοχῇ. καὶ τότε δὴ προσέταξαν τὸ κατ' ἀνατολὰς ἅπαν μέρος καὶ τὸ πρὸς δύσιν περιλαβεῖν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως ἄνωθεν ἄχρῃς αὐτῆς τῆς θαλάσσης. εὐαλωτότερον δὲ τὸ κατ' ἀνατολὰς ἐθεά-

bacchantes, se invicem ad cladem nostram excitare. eodem momento nos quoque, uti concedebatur, assurgimus, et bellum ac mortem alacribus animis excipimus. et hoc quidem viri. at mulieres, etiam de summo loco summoque genere, viriliter mutuas operas tradere, saxa totis animis ad depellendum hostilem impetum deferre; multaque suae condicionis oblitae virilia opera, adsidentes viris, robusteque, perinde atque illi depraeliandi alacres, aggressae sunt. motae sunt copiae, tantumque ad muros appropinquarunt ut possent et illae ex inferiore loco saxa manibus in nos intorquere. tum eorum deces modum excogitarunt quo illis quietem abunde afferrent, nobis vero laborem assiduum, et nunquam intermissum conflictum. primum enim decernunt necessario omnem urbis ambitum simul oppugnare, licet magnus labor illis esset suscipiendus tantam urbem percussentibus et suos ad praelium animose excitantibus, si quando defecissent; deinceps universam multitudinem in partes dividere, ut altera alterius laborem mutua vicissitudine diminueret. tum demum iusserunt partem orientalem omnem et occidentalem ab arce excelsiore ad mare ipsum circumvallare. cum vero captu faciliorem orientalem agnovissent,

σαντο μέρος οἷα δὴ σαθρότερον ἐν πολλοῖς τυγχάνον τοῖς μέρεσιν· ὅθεν τὸ πλεόν καὶ μαχιμώτερον αὐτόθι διατετάχασιν πολεμεῖν. ὁ Μουράτης δὲ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἅμα πεζοῖς, διακριθεῖσι καὶ αὐτοῖς παραπλησίως τοῖς ἄλλοις, ἀπὸ τοῦ κα-
5 λουμένου Τριγωνίου μέχρις οὗ ἡ μονὴ τυγχάνει τοῦ Χορταῖ-
του, τοῦ πολεμεῖν οὐκ οὐκ ἔληγεν οὐδ' αὐτός· ἔγνω γὰρ
εὐχερέστερον ἐκεῖθεν ληφθῆναι τὴν πόλιν, τὴν τε σαθρότητα
τοῦ τείχους ἰδεῖν, καὶ ὡς ἐνὶ τείχει τὴν ἀσφάλειαν ἢ πόλιν
δὲ ἐκείνου τοῦ μέρους ἀνχεῖ.

10 ιβ'. Ἐλαβεν οὖν ἀρχὴν ὁ πόλεμος ἀρξαμένης ἡμέρας, ὡς 442
διειλήφειμεν. καὶ οἱ διακριθέντες καὶ ἀλλήλους διαδεχόμε-
νοι, πλήθος ὄντες, τοὺς κεκμηκότας ἀκμητέρας ἕτεροι διεδέ-
χοντο καὶ παρείχον ἀλλήλοις ἐκχειρίαν. καὶ οἱ μὲν ἐχρῶντο
τῇ τοξικῇ τοσοῦτον εὐστόχως ὡς μηδ' ὄντινον ἡμῶν προκῦ-
15 ψαι γοῦν τοῦ τείχους θαρρεῖν· οἱ δὲ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἐρη-
μῇ τόλμῃ ψυχῆς ὑπ' αὐτοῖς χωροῦντες τοῖς τείχεσι παντοί-
αις αὐτὰ μηχαναῖς κατασπᾶν διεμηχανῶντο, πᾶσαν ἐπέπολιν
τεκτῆναντες εὐφυῶς καὶ ἅπαν πρὸς τοῦτο μηχανήματα· ἕτεροι
δὲ ταῖς κλίμαξιν ἀνιέναι προουθυμοῦντο γενναίως. καὶ πάντ'
20 ἦσαν αὐτοῖς ἐνεργά· τῇ πρώτῃ γὰρ ἅμα προσβολῇ τοῦ πο-
λέμου τοὺς ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ Τριγωνίου σχεδὸν ἅπαν-
τας ἡμιθνήτας κατέστησαν διὰ τῶν βελῶν, δίκην νιφάδων
πεμπομένων εἰς τὸν αἴρα. καὶ κενὸν εὐθύς ἐκεῖνο τὸ μέρος, οὐκ
ἔστων ἐτέρων εἰς φυλακὴν ἐπιστῆναι καὶ τὴν τῶν πολεμίων

tanquam quae multis suis partibus putrescentibus aegre consisteret, in ea copiosiores et bellicosiores ad configendum destinant. Murates dispertitis, qui circa ipsum erant, peditibus eadem atque alii ratione a Trigonio ad locum in quo situm est Chortaitae monasterium, pugna non abstinēt. namque cognoverat et ipse civitatem inde capi facilius posse, putrescentem murum conspiciat, et eo uno totam urbis securitatem pendere.

12. Coepit ergo praelium cum ipso diei exordio, ut praenarravimus; et illi dispertiti ac sibi ipsis succedentes propter nimiam copiam, labore delassatos recentes excipere, et alter alteri mutuo subsidio subvenire; alii ita scite sagittas eiaculari ut nullus ex nostris vel e muris capite emergere auferet; alii propter hominum solitudinem audaciores, sub ipsis muris correptentes, variis eos machinis concutere, quas negotio conficiendo aptissimas exstruxerant; alii scalis ascensum animose pertentare nec expectatione frustrari. primo etenim impetu, qui in ea parte Trigonii aderant, universi sagittarum ictibus, nimbosum instar in aërem emissarum, semianimes procidere; illicoque pars ea defensoribus vacua remansit, cum non suppetere alii ad

ἔφροδον ἀποκρούσασθαι. ἡμεῖς δ' ὀλίγοι, καὶ μηδὲ πάντες ἐπὶ τῶν τειχῶν δι' ἣν αἰτίαν ὀλίγον πρότερον ἐδηλώσαμεν, διηγειρόμεθα μὲν καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, οὐδὲν δὲ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκείνου. οὐ βέλεσι δὲ μόνον ἐγγῶντο τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ 343 τῇ καλουμένῃ σκευῇ· μικρὰ δὲ τις ἦν αὐτῇ πρὸς συντριβὴν 5 τῶν ἐπὶ τὰς ἐπάλλξεις ξυλίνων διαφραγμάτων, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι στῆναί τινας ἐφ' ὅπερ ἐπέμπετο μέρος. ἔθεε δὲ καὶ ὁ τῆς δύσεως στρατηγὸς ἔφιππος τὸ κατ' ἀνατολὰς διερχόμενος τῆς πόλεως μέρος, ὄπλοις κατάφρακτος, λόγοις πάντας διερεθίζων καὶ πρὸς εὐψυχίαν ἀλείφων καὶ ἀμοιβὰς προσε- 10 παγγελλόμενος. καὶ μὴ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἴν' ἔτι καὶ προθυμότερους ἐργάσθαι καὶ οἶον κατὰ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἐκμήγη, σῆρικὰ τινα προσέταξεν ἱμάτια κατὰ μέσον ἀχθῆναι, καὶ μισθὸν αὐτὰ προὔθηκε τοῖς ὑπορύντουσί τε τὸ τεῖχος καὶ λίθον ἐκ τούτου τοῖς δυνησομένοις ἐκείνῃ κομίσαι, μέγα βοσῶν, 15 ὁσάκις ἂν τις τοῦτο ποιῆσει, καὶ τὴν ἀντίδοσιν ἔχειν. ἀλλὰ καὶ τῷ πρώτῳ ἀνελθεῖν τὸ τεῖχος δυνησομένη πολλὰί τινες προὔκειντο δωρεαὶ καὶ ὑποσχέσεις μυρίαί. τῷ τοι καὶ εἶδες ἂν ἐν ἐκείνοις πρᾶγμα παντὸς ἄξιον θανάτου· ἐπιλαθόμενοι γὰρ ὅτι σῶμα περὶκείται πρὸς καιρίαν πληγὴν ἀντισχεῖν 20 δυνάμενον οὐδαμῶς καὶ θάνατον ἔχον αὐτῷ συνεπόμενον, ὥσπερ τινὲς ἄγριοι θῆρες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐχώρουν, τοσοῦτον ἐγγίσαντες ὡς καὶ λίθοις τῶν ξυλίνων διαφραγμάτων κατα- 344 βαλεῖν οὐκ ὀλίγα. οἱ μὲν οὖν οὕτως· οἱ δὲ τὸ τεῖχος ὑπο-

custodiam, qui adversariorum impetum retunderent: nos vero pauci, neque cuncti in muris ob eam quam supra diximus causam; et licet supra vires animaremur, nullae tamen erant res nostrae, ad illas comparatae. nec iaculis tantum turba illa, sed instrumento etiam pusillo ad comminuenda lignea in propugnaculis sepimenta utebatur, quod ubicunque intorquebatur, viros quosque obvios deturbabat. dux item Occidentis, equo insidens, perceleriter properabat, orientalem civitatis plagam circumiens, armis circumseptus, verbis omnes excitans et ad fortitudinem acuens et praemia promittens. et ut adhuc atacriores efficeret atque erga nostram salutem furiosiores, sericas vestes in medium afferri iussit, et murorum fossoribus mercedem proposuit, et qui lapidem ex eo erutum attulisset, alta voce reboans, quoties id egerit, munus reportarum, illis quoque qui primi murum ascendissent, multa bona spondebantur et pollicitationes innumerae. quare conspexisses in illis rem omni admiratione dignam: namque obliti corpore se tegi quod letali vulnere resistere non valeret et mortem sibi sociam deferret, tanquam immanes belluae in murum contendere;

δύντες, ἢ σαθρότερον εὗρισκον, κατώρυττον ἐν σπουδῇ καὶ κατέρριπτον. καὶ ἡμεῖς τῇ τῶν βελῶν συνεχείᾳ κατ' αὐτῶν οὔτε λίθους οὔτ' ἄλλο τι δυνατῶς εἶχομεν ἀφιέναι· τοσαύτη γὰρ ἦν ἡ συνέχεια τούτων ὡς οὐδὲ τὴν χειρᾶ τις εἶχε τῶν
 5 ἐπάλλεων ἐκβαλεῖν πρὸς ἄφεισιν λίθου. τοσοῦτο δὲ μόνον ἐδυναμέθα πάντες, πέμπειν λίθους ἐξ ἀφανοῦς κατὰ τῶν ὑπερχομένων τὸ τεῖχος, ὡς ἂν τῆς διὰ τῶν κλιμάκων ἀνόδου τούτους κωλύωμεν. καὶ οὐκ ἂν τις τὸ παρ' ἡμῶν ἔκρινεν ἔργον πολέμου· τίνα γὰρ ἂν καὶ ἐπήγαγε βλάβην λίθου ἄνευ σκο-
 10 πῶ ἀφιέμενος ἐκ χειρὸς ναρκώσης, τοῦ πέμποντος οὐχ ὄρῶν δυναμένου πρὸς τίνα καὶ πῆ τούτον ἀφίησι;

Ταύτη τοι οὖν τῶν πολεμίων διὰ πάντων ἰσχυρῶν δεικνυμένων, τοῦ πολέμου τε μηδαμῶς ἀμελούντων, καὶ πάντων ἡμῶν ἐν ταρχῆ πολλῶ καὶ φόβῳ καθεστηκότων, καὶ τῶν μὲν
 15 παύσασθαι τοῦ πολεμεῖν τὸν Μουράτην ὑπονοούντων, τῶν δὲ τὴν ἡμετέραν ἀπώλειαν προσδοκῶντων, καὶ διατεινομένων μὴ ἂν ἄλλως γενέσθαι ἢ τὴν πόλιν ἀλῶναι, — οὕτως οὖν τῶν πραγμάτων διακειμένων καὶ πολλῆς ἐν ἡμῖν συγχύσεως οὔσης, τῶν μὲν πρὸς τὸ πολεμεῖν ἴσως ἀσχολουμένων, τῶν δὲ κατα-
 20 ναρκωθέντων καθάπαξ, ἑτέρων δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν βελῶν τραύμασι ἐναποθανόντων, ἐνίων δὲ καὶ φευγόντων ἀπὸ τῶν τει- 345
 χῶν, μηκέτι μένειν ἐκεῖσε δυναμένων ὑπὸ τοῦ δέους, οὔτος

12. τοίνυν?

tantumque appropinquarunt ut non pauca ex ligneis sepimentis dislicerent. et sic quidem isti: qui vero sub murum subrepserant, putridiores partes diligenter suffodientes solo aequare. nos autem sagittarum continuata frequentia in ipsos neque lapides neque aliud quicquam prolicere poteramus: nam earum assiduitate ne manum quidem ad iaciendum lapidem efferre licebat. sola facultas inerat, ex occulto lapides in eos qui muros adorirentur mittere, ut ascensu per scalas arcerentur. et nullus, quod a nobis gerebatur, facinus bellicum existimasset: quam enim noxam intulisset lapis nullo scopo emissus, manu torpente et eiaculante, nec vidente, ad quem dirigeret et quem in locum contorqueret?

Hoc propter hostibus modis omnibus strenue se gerentibus et pugnam diligenter prosequentibus, et nobis omnibus discrimine metuque prostratis, et aliis bello finem positurum Muratem suspicantibus, aliis nostrum excidium exspectantibus contendentibusque prorsum urbem capiendam esse. sic rebus se habentibus, et nobis perturbatis et insigniter confusis, cum partim pugnae incumbere, partim torpentes cessassent, partim sagittarum ictibus mortem oppetiissent, partim e muris fuga sese surripissent continuoque surriperent, ti-

τῆς τετάρτης ἢ τρίτῃ παρελήλυθεν ὄρα, καὶ ἡ πόλις φεῦ παρὰ τῶν πολεμίων τοῦτον ἔαλω τὸν τρόπον.

γ'. Ὡς εἰς πολλὰ τὰς κλίμακας ἦσαν κομίσαντες μέρη, καὶ πῆ μὲν ἐγγίσει τῷ τείχει ταύτας οὐκ ἔσχον ἀπωθούτων τῶν ἄνω, μέχρις οὗ κατενάρκησε τούτους ὁ φόβος, πῆ δὲ θέν- 5
τες καὶ τινὰς ἀναβεβηκότες βαθμίδας οὐκ ἴσχυσαν τὸ ἐγχείρημα συμπερᾶναι, τινῶν εὐψυχίαν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους πτωμένων ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν εὐρεθέντων, καὶ λίθοις χερμαῖσι καταβεβληκῶτων ἅμα ταῖς κλίμαξι τούτους, καὶ πολλοὺς τὸ ζῆν ἐζημιωκότων, — ὡς οὖν οὕτω ταῦτα γένοιτο, καὶ πλήρεις ἦσαν ἰο
ἐκείνοι θυμοῦ (μὴ οὐκ ὀλίγην ἤγούντο γὰρ ὀφλήσειν αἰσχύνῃν ἡττημένοι φανέντες), περιεργότερον στοχασάμενοι, καὶ τῶν κλιμάκων μίαν κατὰ τὸ Τριγώνιον θέντες, οὗ γωνία τις ἦν ἐκ πύργου, καὶ οὐκ εἶχεν ὄθεν ἂν τις τῆς ἀνόδου κολύσαι τὸν ἀναβαίνοντα, καὶ πολλή τις τῶν ἀνθρώπων ἐτύγχανεν ἐρημία, 15
τόλμην ψυχῆς τῶν ἄλλων τις πεζῶν ἐνδείξάμενος, τὸ ξίφος ἐνδακῶν τοῖς ὁδοῦσι καὶ τὸ θανεῖν ἀνθηρημένος τοῦ ζῆν, ἵνα μόνον ἀνδρείας δόξαν κομίσῃται, μεθ' ὅσης ἂν τις εἶποι τῆς
346 εὐτολμίας τὸ τεῖχος ἀναβεβήκει, μηδ' οὐτινοσοῦν αἰσθημένου τῶν ἔνδον, καὶ κατ' ἄλλο μέρος τῶν ἐναντίων τηρούντων τὴν ἀνοδον. 20
Λατῖνον οὖν εὐθύς ἐν ταῖς πυργοβάρεσιν εὐρηκῶς τετραμέ-
νον ἔναγγος καὶ τὰ λοιπὰ πνέοντα, τούτου τὴν κεφαλὴν ἐκτε-
μῶν τῶν πολεμούντων εἰς μέσον κατέρριψε, δεῖξας ὅπως τε

5. οὐ Α 9. τοῦ?

more statione relicta, nondum quarti diei hora praeterierat tertia, et urbs ab hostibus, heu, hoc capitur modo.

13. Cum in multa loca scalas adduxissent, nec possent eas alicubi muro appingere, e superiore parte depulsi ideoque metu oppressi labori renunciarunt: alicubi affixarum cum nonnullos gradus ascendissent, non potuerunt facinus absolvere, quibusdam aliis animosioribus in illis partibus consistentibus, et saxis atque lapidibus cum ipsis scalis deicientibus et internecantibus. cum itaque haec succederent et illi insania pleni furerent, non mediocrem infamiam sibi irrogari rati si victoriam non reportassent, curiosius investigantes, scalam Trigonio applicant, cuius angulus erat ex turri, nec poterat ascensus impediri, potissimum cum hominibus prorsus viduaretur; pedesque audacior aliis, ense dentibus carpto, vitaeque mortem praeponeus, solum ut fortitudinis famam sibi compararet, fidentia quam maxima murum ascendit, nemine id persentiente civium, qui aliis in locis hostibus ascensus prohibebant. Is Latini inter propugnacula confossi vulneribus et extremum spirantis caput abscissum inter confligentes proiecit, innuens se partis illius potitum, et desertis muris

τοῦ μέρους ἐκείνου κεκράτηκε καὶ ὡς τὰ τεῖχη πάντες ἀπολι-
 πόντες ᾤχοντο ἀμεταστρεπτί. ἐννάτην ἦγε καὶ εἰκοστὴν ὁ
 Μάρτιος τότε, ἔτος δὲ τριακοστὸν ὄγδοον πρὸς τῷ ἑξακισ-
 χιλιοστῇ ἐννακιοστοῦ ἐνειστήκει. παραθαρρύνας τοῖνυν
 5 ἐκεῖνος πάντας πεζοὺς τὸ τάχος τε ἀνιέναι ἐβόα καὶ τὴν ἐρη-
 μίαν ἐδήλου. οἱ δ' ὡς εἶχον πάσας παραχοῆμα κλίμακας
 θέντες, συγχοὶ δὲ αὐτῶν ἀναβαίνειν ἠπειγόντο σὺν βοῇ καὶ
 τῷ τῶν ἀπὸ δέροης τυμπάνων ἤχη· φέρει γὰρ καὶ τοῦτο
 πολλὴν τινα ἐν τοῖς πολέμοις τὴν ἐκπληξιν. πολλοὶ δὲ παρα-
 10 βόλως καὶ ἀναρριχᾶσθαι παρωρομῶντο προθύμως διὰ πολλὴν
 τοῦ κέρθους ἐπιθυμίαν, καὶ διὰ τῶν πυργοβάρων ἐπεισπί-
 πτειν ἐσπούδαζον. ὅσοι μὲν οὖν ἐδύναντο, τόνδε τὸν τρόπον
 ἀνέβαινον· οἷς δ' οὐκ ἦν ἐφικτὸν διὰ τῶν κλιμάκων, διὰ
 τῶν ὀρυγμάτων ὧν εἰργάσαντο, πολλῶν ὄντων, ἐπὶ τὴν πόλιν
 15 ὄρομαλοι συνέρρεον, ἄλλος ἄλλον τῷ τάχει νικῶντες καὶ ταῦν³⁴⁷
 χεροῖν τὰ ξίφη φέροντες, καὶ οἶον ἐρίζοντες τίς ἂν φθάσειε
 πρότερος ἐπὶ τὸ τῆς πόλεως οἰκούμενον μέρος, καὶ μάλιστα
 τὸ πρὸς θάλατταν· πρὸς αὐτὸ γὰρ τοὺς πλείους καὶ μάλιστα
 τοὺς Λατίνοὺς ὑπέλαβον διὰ τὰς τριήρεις προσπεφυγέναι.
 20 πάντες οὖν ἡμεῖς, ὡς εἶλεν ἕκαστος τάχους, οἱ μὲν κατ' οἴ-
 κους ἐθέομεν, οἱ δὲ ναοὺς ἱεροὺς κατεφεύγομεν, ἕτεροι ὑπο-
 νόμους καὶ μνήματα, καὶ εἴτι πρὸς σωτηρίαν ἦν ἐπιτήδειον,
 ὑπόδῦναι σὺν τρόμῳ ἠγωνιζόμεθα, ἄλλοι τὸ τοῦ αἰγιαλοῦ κα-
 τελάμβανον μέρος, οἰόμενοι δῆθεν τῶν τριηρῶν ἐπιβῆναι ἢ

plane omnia in fugam sese relictis immemores coniecisse. diem tum
 aperiebat mensis Martius nonum et vigesimum anni 6938 (Christi
 1430). quare ille pedites omnes adhortans, et destitutum a defensori-
 bus locum significans, ut illico ascenderent clamare. illi, ut pote-
 rant, subito scalis universis admotis frequentes ascendere, clamore et
 strepitu qui e tympanis corio confectis elicitur: hoc idem enim inter
 bellandum maxime animos comcutit. multi etiam temere audacterque
 manibus et genibus reptare, gravi aliena sibi comparandi siti succensa, et
 per propugnacula intro sese mittere. verum quibus per scalas ascensus
 non permittebatur, per murorum foramina, quae multa effoderant, in
 urbem solliciti immigrare, alius alium celeri cursu et citatis passibus
 superare contendens, manibus euses ferentes, et quasi decertantes quis
 prior aliis in habitata urbis loca et oram maritimam procurreret: eo
 enim potioem civium partem, et maxime Latinos, propter triremes
 confugisse suspicabantur. omnes itaque nos, ut cuique licuit, fugam
 maturantes alii in aedibus sese abdere, alii in cuniculos et sepulchra
 et si quid aliud salutis conducibilis videbatur, non absque tremore

πλοίων ἐτέρων, μεθ' ὅσης ἂν τις εἶποι τῆς φρίκης· ᾤοντο γὰρ πολλοὶ μήπω τοὺς πολεμίους εἰσιέναι ἐκεῖθεν. τὸ δ' ἦν τούναντίον, καὶ τῆς γε ἐλπίδος διήμαρτον οἱ τοῦτο διανοούμενοι. τοῦτο δὲ κατὰ τὸν πύργον τὸν καλούμενον Σαμαρείαν εἶδον πάντες συμβάν. πάντων γὰρ προσδοκῶντων ὡς ὅτιαν ἢ 5 πόλις ἄλλῃ, μὴ ἂν τοῦτον εὐθύς προσδεδοῦσθαι ἢ τὴν ταχίστην διὰ πολέμου ληφθῆναι, πρὸς τὴν τῆς θαλάττης αὐτὴν κείμενον ἡύνα καὶ διατειχίσμασι, καὶ ὄπλοις καὶ πᾶσι τοῖς ἀναγκαίοις καλῶς κατοχυρωμένον, — ταύτην οὖν τὴν ματαιίαν ἐλπίδα πάλαι ἡμῶν κεκτημένων, οὐκ ὀλίγοι δὴ τινες καὶ πρὸς 10

348 τοῦτον κατέδραμον ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἰδίων σωμάτων. πλὴν κἀναυῖθα τῆς ἐλπίδος διήμαρτον· μόγις γὰρ τῶν Λαϊνῶν ὄσοι προύχοντες ἦσαν, καὶ Τζεταρίων ὀλίγοι μετὰ τῶν προὔπαρχόντων εἰς φυλακὴν, εἰς τοῦτον συνέφυγον μόνον, καὶ τοὺς ἄλλους εὐθύς κεκωλύκεσαν τῆς εἰσόδου. οἱ καὶ διὰ τοῦ κατὰ 15

Θάλατταν προβεβλημένου διατειχίσματος (Τζερέμπουλον τοῦτο καλεῖν πάντες εἰώθαμεν) εἰς τὰς τριήρεις εἰσίασι, πρὸ μικροῦ πρὸς αὐτὸν μετὰ προεισιόντων ἄλλων ἐκ τοῦ λιμένος καθορμισθείσας.

ιδ'. Διὰ τῶν κλιμάκων οὖν καὶ τῶν ὀρυγμάτων, ὡς ἔφημεν, 20 τῶν πολεμίων τῆς πόλεως ἐντὸς γενομένων, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς οἰκίας συνέτρεχον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ δ' ἐπὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως αὐτὰς ἀναπεταννύναι πρὸς τὸ τὴν πόλιν εἰσελθεῖν

subrepere; alii triremium vel aliarum navicularum ascensum sibi, horrore saevo perfusi, promittentes, ad litora proruere: namque opinabantur aditum fuisse ad eas hostibus interclusum. at res aliter cesserat; et qui similia imaginabantur, spe sua delusi sunt. hoc idem et circa turrim Samaritam nuncupatam contigisse omnes experimento deprehenderunt. nam existimabant, etiamsi urbs caperetur, non statim eam deditionem facturam vel adeo celeriter ab oppugnantibus opprimendam, in ipso maris litore sitam, muris et armis tectam necessariisque aliis optime communitam. hac vana spe a multo tempore lactati non pauci in illam, ut propriis corporibus providebant, ruebant. verumtamen in hoc quoque decepti sunt: vix enim ex Latinis, qui erant illustriores, et Tzetariis pauci, cum illis quibus illius custodia erat concredita, in illam confluerunt, intromissique aliis introitum denegarunt, et murum, in mare propendentem (ei Tzerempulo apud omnes nomen est) in triemes paulo aute ex porta eo deflexas cum aliis ingrediuntur.

14. Per scalas ergo atque foramina, ut diximus, hostes in urbem intro coniecti, alii in aedes et homines currere, alii ad portas civitatis aperiendas, ut Murates simul cum toto exercitu sese in eam con-

ἄμια παντὶ τῷ στρατεύματι τὸν Μουράτην. καὶ εἶδες ἂν δι-
 κην μελισσῶν ἢ θηρῶν ἀγρίων εἰσιόντας αὐτοὺς ὠρουμένους
 καὶ φόνον πνέοντας τὸν ἡμέτερον, καὶ τὴν πόλιν τοὺς μὲν
 πεζῇ τοὺς δ' ἐφίππους διαλαμβάνοντας. ὡς δ' ἡ πόλις πε-
 5 πλήρωτο πᾶσα καὶ πάντ' εἶχον αὐτούς, καὶ νεῶ ἱεροὶ καὶ μο-
 ναὶ θεῖαι καὶ ἀγνῖαι καὶ οἰκίαι, τότε δὴ τὸ θρήνων πολλῶν
 ἐκεῖνο καὶ δακρυῶν ἄξιον πρᾶγμα ἐπράττετο. διαλαβόντες
 γὰρ τὴν πόλιν πᾶσαν, ὥσπερ εἰρήκαμεν, καὶ ὅλα λύκοι βαρεῖς 349
 ἐφ' ἡμᾶς ἐφορμήσαντες, ἄρπάζειν ἅπαντας ἔσπευδον κατὰ τὴν
 10 τοῦ κρατοῦντος ὑπόσχεσιν· ἔφη γὰρ ἐν τῷ πολεμῆν ὡς εἶγε
 ἡ πόλις ληφθεῖη καὶ τὴν ἐπιθυμίαν εἰς πέρας ἀρθεῖσαν ἴδοι
 τὴν ἑαυτοῦ, ἔχειν μετ' ἐξουσίας ἕκαστον, εἴ τι ἂν λάβοι, καὶ
 παρὰ παντὸς ἀναφαίρετον. εἶλκον οὖν ἀναμιξῆ ἄνδρας γυναι-
 15 κάς παιδία, πᾶσαν ὁμοῦ ἡλικίαν, δεδεμένους ὥσπερ ἄλογα
 ζῶα, καὶ πρὸς τὸ στρατόπεδον ἔξω τῆς πόλεως πάντας ἐξή-
 γον. καὶ σιωπῶ τοὺς πεσόντας, οὐχ ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντας,
 κατὰ τε τὰ τεῖχη καὶ τὰς ἀγνῖάς, μηδὲ ταφῆς ἠξιωμένους,
 ἐλώρια δὲ κειμένους κύνεσσιν ὀλωνοῖσί τε πᾶσι καθ' Ὀμηρον,
 οὐκ ἂν ἄνδρας μόνον ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, καὶ τούτων μάλιστα
 20 τοὺς γηραιότερους τε καὶ ἀσθενεστέρους. σπεύδων γὰρ ἕκα-
 στος τῶν πολεμίων δέει τοῦ πλήθους, οὗς ἐκράτησε, τὸ τύχος
 ἀγγυεῖν ἔξω καὶ τοῖς συσκήνοις αὐτοῦ παραδοῦναι, μὴ τινος
 ἰσχυροτέρου τὸ κέρδος γένηται, ὅπερ ἂν εἶδε τῶν ἀνδραπό-

ferret. et vidisses eos, instar apum aut immanuetarum bestiarum,
 confertim irrumpero, ululantes caedemque nostram spirantes, et civi-
 tatem universam tum equites tum pedites occupare. ut civitas repleta
 est, et omnia eos in se, et sacra templa et divina monasteria et plateae
 et domus occludebant, tum lamentabile illud et lacrimabile admodum
 facinus aggrediuntur. namque urbe tota, ut praenarravimus, occu-
 pata, veluti rapaces lupi, nos impetentes omnia rapere, quemadmo-
 dum dynastes promiserat, satagebant. namque ille inter dimicandum
 dixerat, si urbs caperetur et voti compos fieret, quidquid unusquis-
 que depraedatus fuisset, legitime possideret, a nullo unquam spoli-
 andus. trahebant itaque promiscue viros mulieres adolescentulos, si-
 mul omnem aetatem, veluti animantia quae usu rationis privantur
 colligatas, et ad castra extra urbem convehabant. taceo ad mortem
 datos, licet infra numerum, tum in muris tum in plateis, nec sepul-
 turae traditos, praedam dilaniandam canibus alitibusque omnibus ap-
 positam, ut Homericis verbis utar, non viros solummodo sed mulieres,
 eorumque potissimum seniores atque imbecilliores. festinans enim
 hostis prae metu multitudinis captos statim extra educere et sociis
 in tabernaculis tradere, ne alteri valentiori praeda cederet, ex man-

δων ὑπὸ γῆρας ἢ καὶ νόσου τάχα τινὸς οὐκ ἔχον τοὺς ἄλλοις
βαίνειν παραπλησίως, τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε τοῦτου καὶ ζη-
μίαν ἤκιστα ἐλογίζετο. τότε πρῶτον παῖδες μὲν γονέων γυ-
ναῖκες δὲ ἀνδρῶν καὶ φίλοι φίλων καὶ οἱ καθ' αἷμα τῶν
350 ὁμοίων ἄλλεινῶς ἐχωρίζοντο. καὶ τὸ θανεῖν ἡμᾶς ἀδίκως ἐν 5
ὑποψίαις ἐτύγγανε. καὶ συνεχύθη μὲν ἡ πόλις, καὶ βοή παρὰ
πάντων σύμμικτος ἤρτο, καὶ θορύβου πάντα καὶ γόων μεστά.
οἱ μὲν γὰρ ἄγοντες ἐξήρχοντο τοὺς δυστυχεῖς ἐν δεσμοῖς, οἱ
δ' εἰσεχέοντο σπουδάζοντες ἀρκάσαι τοὺς προτέρους ἕπερ
διέφυγε. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἐξ ἴσης πᾶσιν ἦκε τὸ κέρδος· το- 10
σοῦτο γὰρ ἦσαν τὸ πλῆθος ὅτι μέρος αὐτῶν τὴν πόλιν τῶν
ἀνθρώπων ἐκένωσε καὶ τῶν αὐτοῖς προσόντων χρημάτων, καὶ
μάλιστα ὅσον τὴν ἀρχὴν εἰσῆει διὰ τῶν κλιμάκων πεζοί.

Ὡς οὖν οὕτω ταῦτα προβαίη, καὶ περιέσχον ἡμᾶς εἰς
ἐπτακισχιλίους ἀριθμουμένους ἅμα γυναῖκι καὶ παιδίους, πάν- 15
τας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀγαγόντες ταῖς σκηναῖς ἐνδιάγειν πα-
ρέσχον, δεδμεμένους κύκεϊ, καὶ τὰ τιμήματ' ἀπηρεῖδμον ἐκά-
στων. οἰμωγῇ δὲ καὶ δάκρυα πανταχοῦ. νηπια μὲν γὰρ,
ὅσα ταῖς μητρῶναις ἐναποκείμενα ἦσαν ἀγκύλαις καὶ ὑποτί- 20
θια, ἄλλεινῶς κλαυθμυρίζοντα ταύτας ἐζήτουν· αἱ δὲ περι- 20
οῦσαι κοπτόμεναι καὶ τὰς παρειαὶς ἐξαίμους δεικνῦσαι ταῦτ'
ἀνηρσύνων. καὶ ἄνδρες μὲν τὰς ἑαυτῶν παρ' ἄλλων ληφθεῖ-

cipiis quidquid senio aut morbo praepeditum, aliorum non conseque-
retur vestigia, capite imminuere neque inter damna referre. iam
primum filii a parentibus, mulieres a viris, amici ab amicis et con-
sanguinei a consanguineis miserum in modum disiungi, nosque ini-
iusta morte obtruncandos suspicio erat. et conturbata quidem est
civitas, clamorque omnium promiscuus; et ingemiscentibus omnibus
cuncta plena strepita et eiulationibus fremere: partim enim miseros
vinculis adstrictos trahentes exire, partim recens induentes in urbem,
quod e manibus priorum effugerat, rapere. sed nox omnibus aequa
emolumenta fuere: tantae enim multitudinis una pars, quidquid erat
hominum et pecuniarum, exhausit, et maxime pedites, qui primum
per scalas irreperant.

Cum itaque haec ita processissent et nos tenuissent, septem mi-
lia hominum recensita, cum mulieribus et pueris, ad castra deductos
colligatosque in tentoriis degere reliquerunt; ibique pretium unius
cuiusque statuunt. eiulatus vero et lacrimae ubique. infantes etenim,
qui maternis ulnis fovebantur adhuc lactantes, misere vagientes ma-
tres poscerere; quae superstites adhuc, saepe excruciantes genasque san-
guine madidas commonsitrantes, eos quaeritare. viri uxores suas ab
illis captas inaspicientes, et connubii et unius concordisque vivendi

σας γυναίκας ὄρωτες, τῷ τῆς συζυγίας αὐτῆς καὶ συμποίας
 κινούμενοι φίλτρῳ τὸν χωρισμὸν ἀποδύροντο· γυναίκας δὲ
 τοὺς ἄνδρας ἀναζητοῦσαι δάκρυσιν ἀκυθῆτοισι περὶ αὐτῶν 351
 ἐρωτῶσαι τὰς σκηναὺς περιήεσαν. καὶ τέκνα μὲν τοὺς τεκόν-
 5 τας ἀφρησμένα τὴν μόνωσιν οὐκ εἶχον ὑπομένειν οὐδ' ὄπωσ-
 οῦν· οἱ τεκότες δὲ περὶ τούτων ἀνερευνῶντες τῆς φυσικῆς
 αὐτοῦ διεγειρούσης στοργῆς, τὸν ἄερα θρήνων ἐπλήρου.
 καὶ στεναγμὸς ἦν αὐτοῖς διηλεκτῆς καὶ ἀπαρηγόρητος δάκρυον.
 τότε καὶ κόραι πολλαὶ μῆπω πρότερον ἀνδράσι ὀφθαῖσαι μηδὲ
 10 τῆς πατρικῆς δίκης ἐξιέναι καταθαρρήσασαι, γάμοις δὲ νομί-
 μοις τηροῦμεναι καὶ τοῖς πολλοῖς ἄγνωστοί, χερσὶν ἀνδρῶν
 ἐκρατοῦντο καὶ ταῖς σκηναῖς μετ' αὐτῶν συνδιήγον. καὶ εἶδες
 ἂν ἐν ἐκάστῃ σκηνῇ γυναίκας συμμιγεῖς ἀνδράσι πολίταις καὶ
 15 ἄνδρας ὁμοίως γυναίξει τῶν ἀλότων· τῆς γὰρ ἀρπαγῆς κοι-
 νῆς γενομένης, ὁμοίως ἐν ὁμοζύγοις καὶ τέκνοις καὶ συγγενέ-
 σιν, ἄλλος μὲν ἤρπασε τὴν γυναῖκα, ἕτερος δὲ τὸν ἄνδρα καὶ
 ἄλλος τὰ τέκνα, καὶ λοιπὸν ἦσαν ἀναμιξῆ οἱ καθόλου καὶ
 ἀγνωστοί παρ' ἀλλήλων. μοναχοὶ δὲ γυναίξει συνελκόμενοι
 20 πρᾶγμα γέμον αἰσχύνῃς ἐδόκει, καὶ τοῖς ἔλκουσι τοῦτο γέλω-
 ς ὑπῆρχε πλατύς· εἰδότες γὰρ ἢ πυθόμενοι μοναχῶς αὐτοῦς
 βιοτεύοντας καὶ τὴν μετὰ γυναικῶν παντελῶς ἀπειπαμένους
 συνοίκησιν, τέρψιν ἰδίαν ἡγοῦντο τοτέτους ὄρωτες συνδιαφρ- 352
 ροντας αὐταῖς τὸ δεινὸν καὶ συνδιαγόντας ἐξ ἀνάγκης ὁμοῦ.

2. κοινοῦμενοι Α 12. κἄν?

rationis amore conciti, divisionem deplorare: uxores maritos repetentes, lacrimis, quae verbis exprimi nequeant, de illis interrogantes, tabernacula circumire. filii parentibus orbatu nullo modo solitudinem aequae ferre poterant: parentes de illis solliciti, naturali eos amore compellente, plorantibus aërem diverberare, et suspiriiis continuis macerati lacrimas inconsolabiles effundere. tum et puellae plurimae, semper antea viris invisae neque paternis aedibus exire ausae et legitimis nuptiis reservatae multisque ignoratae, manibus masculorum teneri, degere insimul cum illis in tabernaculis. vidisses in unoquoque tabernaculo mulieres promiscuas cum civibus, virosque itidem cum captivorum uxoribus. nam cum raptus praedaeque communis omnibus fuisset, similiter conjugatorum et puerorum et consanguineorum, alius quidem uxorem, alius maritum, filios alius rapuit, quare simul una omnes immisceri, qui separatim vitam agebant et aese invicem ignorabant. monachi cum mulieribus tracti res dedecoris plena videbatur; quae tamen a trahentibus risum multum excuteret. nam cum scirent aut adissent eos solitarie vitam traducere et a muliebri commercio plane esse alienos, oblectabantur animo, videntes eosdem communiter dira pati cum feminis et necessario pariter consuescere.

18. Τούτων οὕτω κευρωκότων, καὶ ὅσα ἄν τις ἐκ τούτων ἀκολούθως εἰκάσειεν ἕτερα, καὶ πῦσαν τὴν λείαν ἐν ταῖς σκηναῖς συναγροχότων τῶν Τούρκων, ὃ τῆς δόσεως στρατηγὸς καὶ αὐθις τὴν πόλιν εἰσέδον, ταύτην ἰν' ἀκριβέστερον κατοπτεύσῃσι καὶ μηδὲν αὐτοὺς λάθῃ κρυπτόμενον ὀπουθήποτε, 5 ὅτε δὴ καὶ τὰ τῆς πόλεως ἄρθρον ἅπαντα ἠφάνιστό τε καὶ ἀνατέτραπτο, καὶ οὐδὲν οὔτε ναὸς ἱερὸς οὔτε μονὴ οὔτ' οἰκία καὶ τῶν φανλοτέρων αὐτῶν ἀσάλευτος καταλέλειπτο. τὸ δ' αἴτιον, ἅτι τῶν πολιτῶν ὅσοι περιουσίαν ἐκέκτηντο τῷ μακροῦ συγκλεισμιῶ μὴ δαπανηθεῖσαν, τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων ἀκη- 10 κόυτες, ὃ πεπόνθεσαν δεδιότες, οἱ μὲν ναοὺς ἱεροῦς, οἱ δὲ μνήμασιν, ἕτεροι δὲ οἷς ἐδύνατο τόποις ἐναπέθετο ταύτην, αἱ μὲν αὐτοῖς θανεῖν γένοιτο κατὰ τὴν προσδοκίαν, τῶν ἔπειτα ταύτην ἵνα τιγὲς εὐρηκότες, οἷα συμβαίνει, τῆς ἐκείνων ψυχῆς ὑπεραγωνίσωνται, εἰ δὲ τὸν θάνατον ἀποφύγοιεν, εὐρωσί¹⁵ τε καὶ χρήσονται πρὸς ἐλευθερίαν. οἱ δὲ τῆς ἐλπίδος ἐψεύσθησαν· ἄλόντες γὰρ τοῦ μὲν ἀδίκως τεθνήσκειν, θεοῦ τὸν οἰκτεῖν ἔλεον ἐπιδειξαμένον, πλὴν ἐνίων, κακείνων οἶον προδιελθῆμεν, ἀνώτεροι διεδείχθημεν, τοῦ δὲ τοῖς προσοῦσι χρῆσασθαι πρὸς ἀνάρρυσιν οὐκ ἐπέτυχον. δεινοὶ γὰρ ὄντες 20 οἱ Τούρκοι καὶ πρὸς ἐπινοίας πολλὰς εἰπορώτατοι τῇ περὶ τὰ πράγματα τούτων πολυπειρία, οὗς τῶν πολιτῶν ἐποίησαν αἰχμαλώτους, καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας διὰ τὸ τούτων

16. οὗ δὴ? 21. ἀνάρρυσιν Α.

15. Haec cum ita agerentur et, ut quispiam ex his coniectura assequeretur, alia atque alia, et iam universam, praedam Turcae in tentoria deduxissent, dux occidentis rursus urbem immigrat, accuratius eam inspecturus, nihilne occultum, ubicunque illud esset, lateret. sic urbis rebus universis recisis et ad nihilum redactis nihil, neque templum sacrum neque monasterium, neque domus etiam vilissima, inconcussa remansit. et causa haec fuit. ex civibus qui divitiis aliaque suppellectile affuebant, quas longa obsidio non absumperat, audita hostium irruptione, et quod perpersi sunt pertimescentes, alii in sacris templis, alii in sepulchris, alii aliis quibus peterant locis sua reposuere; ut si forte ipsis mora contigisset, ut expectabatur, qui postmodum venturi erant, illis repertis, ut fieri amat, pro eorum anima aliquid accurarent; si mortem effugissent, ipsi sibi haberent, et liberi facti in suos usus converterent. sed spe sua frustrati sunt, capti siquidem iniustam mortem oppetere dei summa miseratione, paucis exceptis, ut supra narravimus, evasimus; sed propriis uti libertati restitutis non contigit. Turcae enim, solertes cum sint et ad invenienda multa, rerum quam possident experientia, promptis-

εὐεξαπάτητον, λόγοις ὑπελθόντες πολὺ τὸ ἐπαγωγῶν κεκτημέ-
 νοις ἐλευθερίαν αὐταῖς ὑπισχνούντο τελείαν, εἰ χρήματα τού-
 τοις γνωρίσειαν οἰκεῖά τε καὶ ἀλλότρια. αἱ δὲ πρὸς αὐτὸ
 τοῦνομα τῆς ἐλευθερίας ἀπατηθεῖσαι, γνωρίζειν εὐθὺς ἐκάστη
 5 τῶ ἰδίῳ δεσπότῃ σπουδῆς ἔργον πεποιήτο καὶ τὰ ἑαυτῆς καὶ
 τοῦ γείτονος, εἴ τινα περὶ τούτων εἰδῆσιν εἶχεν. ὡς δ' ἀρχὴ
 τοῦδε γέγονε τοῦ κακοῦ, καὶ χρήματα πολλοὶ τῶν Τούρκων
 ἀνεῦρον γνωρίζουσῶν τοὺς ταῦτα κρύπτοντας τόπους τῶν
 γυναικῶν, λόγος γίνεται περὶ τούτου διὰ παντὸς τοῦ στρατεύ-
 10 ματος, καὶ πάντες οἱ κατασχόντες αἰχμαλώτους ἀνθρώπους
 πρὸς τὸν ὅμοιον διανίστανται ζῆλον, τοὺς μὲν ὑποσχέσει
 περιεχρωσμέναις ἀπάτη, τοὺς δὲ λόγοις ὁμοίως ἑτέροις ἐπὶ
 φανερώσει τῶν ἰδίων παρακαλοῦντες χρημάτων καὶ φενακί-354
 ζοντες. ὅσους δὲ δυσπειθεστέρους τῶν ἄλλων ἐώρων (ἤλι-
 15 ζον γὰρ τῶν νουνεχεστέρων πολλοὶ τῆς θωπείας αὐτοὺς ὑπε-
 δοῦναι καὶ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀπατηλῶν λόγων, κἄντεῦθεν
 τὰ κεκρυμμένα διατηρῆσαι) τούτοις πολυειδεῖς τινὰς τιμωρίας
 ἐπῆγον, ἕως καὶ τούτους εἰς ἀνάγκην ἐπέβαλον καὶ τὴν ἔστα-
 σιν ἔλυσαν. ὅθεν καὶ πολλοὶ τῶν δοκούντων, οἱ μὲν ταῖς
 20 θωπείαις καθυπαχθέντες οἱ δὲ τὰς τιμωρίας οὐκ ἐνεγκόντες,
 φανεροῦν τὰ κεκρυμμένα σπουδάζοντες ἦσαν καὶ ἄκοντες·
 πρὸς γὰρ πᾶσαν ἀνάγκην, καὶ μάλιστα ὅταν θάνατος ἦ τὸ
 προκείμενον, εὐχερῶς οἶδεν ὑποπίπτειν ἢ φύσις. τοῦτο τῆς

15. ὑπεκδύναι?

simi, quos captos adduxerant ex civibus, et praeclipe mulieres de-
 ceptu facillimas, verbis illecebrarum et lenociniorum plenis sese in-
 sinuantes, libertatem illis polliceri perfectam, si ipsis pecunias pro-
 prias sive alienas revelassent. illae nomine libertatis deceptae sta-
 tim summo conatu domino et sua et vicini, si quam eorum cogitatio-
 nem habebant, revelare. ut malum coepit irrepere et multi ex Turcis
 pecunias reperere, mulieribus loca in quibus abscondebantur aperien-
 tibus, rumor per totum exercitum de hoc spargitur, et omnes qui cap-
 tivos adduxerant ad similia animum advertunt, hos pollicitationibus
 fraude oblititis, alios similiter aliis modis ad revelandas pecunias
 consuadentes et compositis mendaciis deludentes; quos vero pertinac-
 iores agnoscebant, sperabant siquidem multi ex prudentioribus eos
 lenociniis et multis dolo fraudeque onustis sermonibus tandem finem
 imposituros, et sic ab se reposita sibi conservaturos, poenis omnis
 generis afficere, cogereque ut pertinaciam deponerent. hinc multi ex
 praestantioribus, partim illecebris deliniti partim poenas non susti-
 nentes, festinanter, licet inviti, abscondita manifestant. novit enim
 natura necessitati, et potissimum cum mors proponitur, facili negotio

τῶν ἱερῶν κειῶν καὶ μοιῶν κατασκαφῆς αἴτιον γέγονεν. ἐτίον γὰρ διὰ τὸ ἀνύκοπτον ἱεροῖς ἐναποθεμένων ναοῖς χρῆματα, καὶ ταῦτ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδύτοις ὑπ' αὐτάς τὰς ἱεροτάτας τραπέζας, καὶ τῆς ἀνάγκης ἐφεστηκνίας γνώριμα ταῦτα τοῖς τιμωροῦσι θεμένων, ἀφανίζεν τὸ κάλλος αὐτῶν ἐπεχειροῦσι 5 αἱ Τοῦρκοι, καὶ τὰς θείας τραπέζας, ἐφ' αἷς ἡ θεία μυστικὴ καὶ ζῶσα καὶ σωστικὴ παντὸς ἐπετελεῖτο τοῦ κόσμου θυσία, τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ κατὰ σπουδὴν ἀνατρέψειν καὶ 355 καταπάτημα φεῦ τοῖς βουλομένοις τιθέναι· ὑπέλαβον γὰρ ὑπὸ παντὶ λίθῳ χρῆματα κειοθαι, καὶ διὰ τοῦτο πάντ' ἀνά- 10 στατα πεποιήμεσαν. αὕτη καπὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων συμβέβηκεν ἐν ὕβρει διαφθορά, καὶ τὰς μὲν πυρὶ περιέσχον, εἶον ἡμᾶς εἰς τὴν τούτων προσκόνησιν ζημιούντες, ταῖς δ' εἰς ὑποδοχὴν τῶν ὠνίων, ὧ θεοῦ ἀνοχῆς, ἐκί μέσης τῆς ἀγορᾶς ἀναί- 15 δην ἐχρήσαντο, τινὰς δὲ καὶ διετήρησαν ἰσως ὅσοι τῶν ἄλλων εἰς κτῆσιν χρημάτων θερμότεροι, καὶ ἀργυρίου ταύτας ἀπέδοτο.

15. Τί δ' ἂν εἶποις περὶ τῆς μυροδόχου τιμίας λάτρως-
κος τοῦ ἡμεδαποῦ τροπαιοῦχου καὶ μάρτυρος; ἥμιστα καὶ
ταύτην εἴασαν ἀπεριτρέπτου καὶ μένουσαν, ὡς τὸ πρῖν, μα-
νίας ὑπερβολῇ οἱ καθ' ἡμῶν ὡσπερ θῆρες λυτήσαντες ἄγριοι,
πλὴν οὐ δι' αἰτίαν καθ' ἣν καὶ τάλλα τῶν πάλαι ἐξ ἡμῶν

12. περίσχορον?

cedere. hoc et sacrorum templorum et monasteriorum eversionis causa fuit. a nonnullis enim propter expetitam securitatem in sacris templis pecuniis repositis, et maxime in ipsis adytis sub sacrosanctis altaribus, et postmodum necessitate urgente ob cruciatuum saevitiam indicatis, eorum pulchritudinem Turcae demoliti, divinasque mensas, in quibus mystica vevens et salutaris totius terrarum orbis victima offertur, pecuniarum desiderio studiose evertere et cuilibet (vae misero mihi) conculcandas proponere. nam suspicabantur sub omni lapide pecunias esse, proptereaque omnia late vastabant. tam dirum malum in sacris quoque imaginibus locum habuit, eas non sine contumelia absumens; quarum plerasque igne concremarunt, qui earum adorationem nobis surripiunt; alias in usum rerum venalium (deus, tuam tolerantiam!) in medio foro impudentissime reduxere; nonnullas etiam conservarunt qui magis quam alii pecuniis inhlabant, et postea argento divendiderunt.

16. Quid porro diceres de nostri tropaealis et martyris myrothecio? neque illud immotum neque imperturbatum furoris exsuperantia conservarunt, qui contra nos veluti bestiae immansuetae saeviant; non eandem tamen ob causam ob quam alia antiquitas per nos

γενομένων ἠνέγκιό τε καὶ καταβέβλητο μνήματα καὶ τὰ τοῦ-
 τοις ἐναποκείμενα λείψανα κατὰ γῆς ἀπερρίφθησαν. ἐν αὐτοῖς
 γὰρ καθότι πολλοὶ τῶν Τούρκων χρημάτων ἐπέτυχον, ἐναπο-
 τεθέντων πικρὰ τῶν πολιτῶν δι' ἣν ἐλπίδα φθάσαντες δεδη-
 5 λώκειμεν, διὰ τοῦτο πάντα σχεδὸν ἠνέφξαν καὶ κατέστρεψαν
 ἐνταῦθα δὲ δυοῖν εἵνεκα, τοῦ τε περὶ αὐτὴν οὐκ ὀλίγου χρο- 356
 σῶ καὶ ἀργύρω καὶ λίθοις τιμίοις καὶ μαργάροις κατεσκευα-
 σμένου κόσμου, καὶ τῶν ὑγείας παρεκτικῶν θείων μύρων. οἱ
 μὲν γὰρ τοῦ κόσμου μόνον αὐτὴν ἀπεγύμνωσαν, οἱ δὲ βα-
 10 σκήναντες οἶον ἡμῖν τῆς ἀφθονίας τῶν μύρων καὶ τῆς ἐκ
 τούτων ἰάσεως ἀφρηρῆναι καὶ ταῦθ' ἡμᾶς ἠβουλήθησαν, ὡς
 μηδὲν ἔχειν τοῦ λοιποῦ τούτων ἀπολαύειν, ὅσάκις ἂν ἕκαστος
 δέοιτο. διὸ καὶ καταβεβληκότες τὰς ἐπ' αὐτῇ μαρμάρους τῶν
 μύρων ἔσπευδον αὐτὴν ἐκκενώσαι καὶ τὸ ἱερόν καὶ θείον λεί-
 15 ψανον τοῦ μάρτυρος ἐκβυλεῖν· ἤγουντο γὰρ τοῦ σκοποῦ τού-
 του κατατυχεῖν καὶ ἡμᾶς τῶν ἀκενώτων μύρων καταλιπεῖν
 ἄνδεελς. πλὴν ἄλλ' οὐκ εἰς τέλος οἶον αὐτοὶ σφαλερῶς προσ-
 εδόκων ἢ σφῶν ἐπιθυμία ἐξέβη. ἐξήτλων οὖν τὸ μύρον
 ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἐφ' ἱκανὰς τὰς ἡμέρας. καὶ τοῖς μὲν
 20 ὡς τι γελοῖον ἐδόκει· οἷς δὲ νοῦς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὑπῆν,
 τούτοις ἦν ἐπιμελὲς πρὸς τὴν ἑαυτῶν τοῦτο μετακομίζειν καὶ
 μετ' αἰδοῦς ἄπτεσθαι καὶ σεβύσματος· ἠκηκόεισαν γὰρ πρὸς
 τῶν πεπειραμένων ὡς λατρικῶν φαρμάκων ἔστιν ἐνεργέστε-

sepulchra extracta reserata sunt et disiecta, et cadaverum reliquiae
 in eis iacentes super terram dispersae: in illis enim Turcae pecunias
 a civibus repositas, causa iam praenarrata, [reperere, proptereaque
 fere omnia et reserarunt et subverterunt; et hic duplici de causa,
 tum propter ex non parvo auro et argento et lapidibus pretiosis nec
 non et gemmis circa illud compositum ornatum, tum propter sanita-
 tem exhibens divinum unguentum. nonnulli enim ornatus tantum
 gratia illud despoliarunt; alii nobis unguentorum affluentiam inviden-
 tes, et quae inde subsequitur, sanitate nos privare cupientes, ut in
 posterum illa nobis medicina, cum opus esset, nulla suppeteret. qua-
 propter superstratis marmoribus disiectis unguenta non levi nisu ex-
 hauriunt, et sacrum divinumque martyris corpus expromere conantur,
 opinabantur siquidem propositum consequi nosque unguentorum in-
 exhaustorum in orbitatem redigere. verumtamen, quem sibi temere
 proposuerat eorum libido, finem non habuit. per plures itaque dies
 ambabus manibus unguentum exhauriebat, et quibusdam plane ri-
 diculum videbatur; at qui plus aliis sapiebant, curae erat illud in
 patriam perducere et cum reverentia religioneque contrectare: nam

ρον, εἰς οἶον ἂν τις χρήσαιτο πάθος. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἐδύ-
 357 νατο τὴν τῶν μύρων πηγὴν ξηρὰν καὶ ἀνικμον ἀποφῆναι,
 καίπερ πολὺν ὑπὲρ τούτου ποιούμενοι τὸν ἀγῶνα. καὶ εἰκό-
 τως· οὐ γὰρ ἴσα τοῖς ἀνθρωπίνοις τὰ πρὸς Θεοῦ τοῖς
 ἀξίους κεχαρισμένα, ἐπειδήπερ μηδὲ τοῖς αὐτοῖς ὑπόκειται 5
 ὄροις.

Ταύτην τὴν πονηρὰν ἐπεδειξαντο γνώμην καὶ περὶ τὸ τῆς
 δσίας καὶ μυροβλήτιδος Θεοδώρας ἱερώτατον λείψανον, ὃ καὶ
 ὡς ἐπιπολῆς κείμενον ἀπερρίφη τε κατὰ γῆς, ὃ τόλμης καὶ
 μιαιῶν χειρῶν, καὶ κατεθραύσθη εἰς μέρη, ἃ δὴ καὶ τῶν φι- 10
 λοθέων τινὲς ἀνελόμενοι ἄλλος μὲν ἀλλαχοῦ πρότερον ὡς ἰα-
 τρεῖον ἄμισθον ἀπεκόμισαν· ὕστερον δὲ καὶ ταῦτα συνῆκται
 τῶν εἰληφόντων τῶν μὲν ἀποδομένων ταῦτα τιμῆς ἀργυρίων,
 τῶν δὲ χαρισαμένων δι' ἣν ἔσχον φιλόθεον γνώμην, ἃ καὶ
 εἰς ἑνὸς αὐθις συναρμωσθέντα σώματος ὀλομέλειαν θαυμά- 15
 των ἐνεργεῖα καθ' ἑκάστην ἀφθόνως πηγαῖζουσιν εἰς δόξαν
 καὶ αὐθις τοῦ πάντα πᾶσιν ἐπάγοντος λόγοις οἰκονομίας ἀρ-
 ρήτου.

ιζ'. Τούτων οὕτω προβεβηκότων καὶ ἀκοσμίας πάσης γε-
 γεννημένης (διὰ πάντων γὰρ τῶν ἐν τῇ πόλει κειώρηκεν ἡ 20
 καταφθορὰ) οἶκτον ἐπὶ τούτοις ὁ Μονράτης λαμβάνει τῆς
 πόλεως. καὶ πρῶτα μὲν τοὺς εἰσιόντας ἕμμε τῷ κατὰ δύσιν

ab expertis audiverant ad quoslibet morbos medicinalibus ipsis phar-
 macis multo efficacius esse. nihilominus unguentorum fontem non
 potuere neque exsiccare neque exinanire, quamvis id contentiosius
 multumque per tempus niterentur. et merito: neque enim humana
 exaequant quae deus dignis elargitur, sicuti nec iisdem terminis sub-
 iacent.

Idem hoc nefarium facinus circa sanctae et myroblytidis Theo-
 doraе sacerrimum cadaver patratum est, quod cum in superficie iace-
 ret, solo prostratum (o audaciam, o manus exsecrandas!) et in varias
 partes discerptum est; quas pii homines assumentes, alius alio prius,
 tanquam nulla mercede conductam medicinam asportarunt; postea
 eadem recollectae, qui habuerant, aliis pretio restituentibus, aliis
 gratis dantibus propter ea quae in se nutriebant pia consilia, demum
 in unam integri corporis formam compositae miraculorum efficacia
 quotidie affluenter innotescunt, in gloriam rursus eius, qui omnia
 omnium regit moderaturque suae providentiae inenarrabili ratione.

17. His hoc modo peractis, omnibusque incompositis ac turpi-
 ter deformatis, per omnia siquidem, quae in urbe erant, clades gra-
 sata est, afflictæ civitatis fortunæ Muratem ad misericordiam allici-
 unt. et primum quidem qui cum occasus duce immigrarant, quique

στρατηγῷ Τούρκους τὰς τῶν αἰχμαλώτων οἰκίας ἑαυτοῖς δια- 358
 νείμαντας καὶ ταύτας ἔχειν διὰ βίου παντὸς ἡλικίας ἐξε-
 λαύνει καὶ μὴ προθυμουμένους τῆς πόλεως, ἐπειπὼν ὡς ἀρ-
 κεῖ μὲν ὑμῖν τὰ χρήματα, καὶ οὖς παρ' ἐλπίδα δούλους ἐκτῆ-
 5 σασθε· τὴν δὲ γε πόλιν ἔχειν ἔγωγε βούλομαι, πολλῶν διὰ
 ταύτην διηγουκῶς ὁδὸν ἡμερῶν, καὶ πόνον ὑπενεγκῶν ὅσον
 ἐγνώκατε. ἔπειτα δὲ πρὸς τὸν Γαλικὸν ποταμὸν μεταβύς,
 ἐγγὺς τῆς πόλεως ξέοντα κατὰ τὸν καιρὸν μάλιστα τοῦ χει-
 μῶνος, βουλὴν ἐσκέψατο πᾶσι τε ἀδόκητον ὄλωσ καὶ συστατι-
 10 κὴν τῆς ἐαλωκυίας. ἰδὼν γὰρ πόλιν τοσαύτην καὶ οὕτω κει-
 μένην τῇ θαλάττῃ τε προσομιλοῦσαν καὶ πάντα δεξιὰν οὖσαν,
 ᾤκτειρέ τε αὐτὴν καὶ πάλιν οἰκίσαι βεβούλητο. καὶ δὴ πρῶ-
 τον μὲν ἀνθρώπους ἀριθμητοὺς τῶν ἐπισημοτέρων καθ' αἰμά
 τε καὶ συγγένειαν τῆς δουλείας ἀπηλλάχθαι προσέταξε, παρε-
 15 σχηκῶς αὐτὸς τὰ λύτρα, καὶ τῇ πόλει τούτους ἐγκατοικῆσαι,
 ἔπειτα δὲ τὰ καταπεπτωκότα ταύτης ἐν τῷ πολέμῳ μέρη τα-
 χέως τε ἀνορθοῦσθαι καὶ ὡς πρότερον ἦσαν ἐγκαταστήναι.
 καὶ τὸ μὲν πρόσταγμα οὕτως εἶχεν, αὐτὸς δὲ μεταστήσας καὶ
 αὐθις τὴν στρατιὰν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Βαρδαρίου 359
 20 ἀστρατοπεδεύσατο. ἔνθα δὴ καὶ μερισμὸς παντελὴς τῶν ἐα-
 λωκότων ἐγένετο. ὅσοι μὲν γὰρ τῶν αἰχμαλώτων, ἢ δι' ὧν
 εἰπόντες ἐφθήμεν λύτρων ἢ ἐξ ἑαυτῶν ἢ Χριστιανῶν ἐξ ἐτέ-
 ρων, ἐκ διαφορῶν χωρῶν καὶ πόλεων συνειλεγμένων, τρόπον

12. οἰκίσαι Α

captivorum aedes sibi diviserant sibi que eas habere per vitae spatium speraverant, Turcas etiam invitos urbe pellit, inquit "large vobis sufficiunt pecuniae et praeter spem captivorum quaestus: urbem mihi ipse reservo, quod ob eam multorum dierum iter confeci, eosque labores sustinui quos vos optime nostis." tum ad Galicum fluvium, qui prope civitatem, et hiberna potissimum tempestate, cursum tenet, pergens, consilium praeter omnem expectationem inquit, sed captae urbi valde salutare. considerans enim urbis magnitudinem et situm mari proximum, eamque congruentem et aptam ad omnia, commiseratus illius reficiendae consilium capit. primum quidem homines non contemnendo numero, sanguine et ortu spectabiliores, a servitute suis sumptibus liberatos mandavit, ut intra urbem domicilium haberent; deinde ut partes illius bello collapsae celeriter repararentur pristinoque decori restituerentur. et mandata quidem haec erant. tum ipse rursus moto exercitu ad Bardarii fluminis ripas castra metatur; ubi captivorum partitio absolvitur. nam captivi, sive pretio, quod supra innumimus, sive per se ipsos, sive per Christianos alios, ex variis urbibus et oppidis coactos, pecunia erogata libertate potiti

ἔξευρον ἐλευθερίας τινα, τετυγήκεσαν ταύτης ἔτι τῷ ποταμῷ Γαλικῷ τοῦ Μουράτου ἐνδιατρίβοντος. ὅσοις δὲ τρόπος ὑπ' ἀπορίας τηλικαῦτα οὐχ εὔρηται, τούτους ἑκαυτος ἐν ταῖς ἑαυτῶν πατρίσι καὶ τόποις ἐξέπεμψαν, τὰς ἐκ τῆς δουλείας ἀνάγκας ὑφισταμένους, μέχρις ἂν ὑπονοστήσαντες τὰ σφῶν τι-5 μήματα διαθῶνται. οὐ γὰρ ἐδύναντο καὶ τούτους ἔλκειν μακρὰν ἀπερχόμενοι καὶ πρὸς πόλεμον ἕτερον. εἶδες ἂν οὐκ τοὺς δυστυχεῖς τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ τῆς ἐφίας τοὺς δ' ἐπὶ τὰ τῆς ἐσπέρας μέρη διασπαρέντας. οἱ μὲν γὰρ τοὺς τεκόντας οἱ δὲ τὰ τέκνα καὶ ἕτεροι τὰς γυναῖκας ἐλάμβανον, καὶ οὐς ἡ 10 φύσις ἤνωσεν, ἡ συμφορὰ διμερίσεν.

ιη. Ταύτη τῶν καθ' ἡμᾶς, ὡς μὴ ὄφεια, συμβεβηκότων καὶ τοιόνδε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Βαρδαρίου πέρας εὐληφόντων, ὁ Μουράτης ἐκεῖθεν διχῆ τὴν στρατιάν διελὼν τὸ μὲν 360 αὐτῆς ἐπὶ τὰ τῶν Ἰωαννίνων ἐξέπεμψε μέρη, αὐτὸς δὲ μετὰ 15 θατέρου μέρους ἐπ' ἄλλους ἀπῆει καταστρέψων κἀκείνους καὶ ὑπ' αὐτῷ ποιησόμενος. πρότερον δὲ διὰ πάσης τῆς ὑπ' αὐτὸν κήρυκας ἀπεπόμφει, τοὺς πρὸ μακρῶν ἐτῶν καὶ τοῦ συγκλεισμοῦ τὴν Θεσσαλονίκην ἀπολιπόντας καὶ μετοικήσαντας ἀλλαχοῦ πρὸς αὐτὴν ἵν' ἐπανελθεῖν πολλῶ τῷ τάχει 20 καταναγκάσωσι καὶ τὰ οἰκεία πάλιν ὡς τὸ πρότερον ἀπολάβωσι. σκοπὸς γὰρ αὐτὸν πάνυ τι καλὸς καὶ πολλῶν ἄξιος τῶν ἐπαίνων εἰσῆει, τὴν πόλιν καὶ αὐθις τοῖς οἰκητορσιν ἀπο-

15. κατὰ Α

sunt, eam sibi habuere, cum adhuc apud Galicum fluvium Murates moras ageret: quibus vero ob egestatem atque inopiam ea frui non contigit, eos singuli in patrias sedes et loca dimiserunt, servitutis incommoda subituros, donec ipsi postmodum reversi de eorum pretio disposuissent. neque enim poterant secum una convehere per longum iter, et ad aliud bellum proficiscentes. vidisses infelices, hos quidem ad ortum, illos ad occasum, distractos asportari: namque hi parentes, alii filios, alii uxores accipiebant, et quos natura unum aliquid insigniter fecerat, calamitas separabat.

18. Hoc pacto (quod utinam nunquam evenisset) rebus nostris procedentibus, et hoc fine apud Bardarii ripas terminatis, Murates inde, duas in partes diviso exercitu, unam ad Ianninorum fines dimisit, alteram ipse secum ducens ad alios se conferebat, eos quoque absumpturus et potiturus. sed ante omnia per omnem suae dicionis plagam praecones mittit, eos qui ante multos annos, ipsoque obsidionis tempore, Thessalonicam deseruerant aliisque in locis sedes locaverant suas, quam celerrime possent domum revenire coacturos, qui proprias in posterum, ut antea, possiderent. nam proposuerat, quam optime et multa cum laude, rursus urbem habitatoribus restituere, et

δεδωκέναι καὶ πλήρη καθάπερ καὶ τὸ πρὶν ἀποκαταστήσαι.
 καὶ ἦν ἄν τοῦτο μετ' οὐ πολὺ, εἰ μὴ τὰ ἡμέτερα πρὸς θεὸν
 κώλυμα γέγονε πταίσματα. οὐδὲν γὰρ τοῦ συστήναι τὴν πό-
 λιν φιλανθρωπίου γνώμης τυχεῶν ἐβούλετο πᾶσι τε ἐλευθερίαν
 5 χαρίσασθαι, καὶ δοῦναι τοῦτοις, ὡς προύφηγ, αὐτὴν καὶ τὰς
 αὐτῶν οἰκίας ὡς πρὶν μετὰ πάσης ἀδείας κεκτηῖσθαι, καὶ εἴ-
 τε προσῆν ἀκίνητον ἕτερον. τῷ τοι καὶ πρὸς τοὺς ἄμφ' αὐ-
 τὸν φασὶ τινεὶ ἐπομνύμενον λογάδας. εἰπεῖν ὡς ἄδικον ἄν εἶη
 μετὰ τῶν προσόντων τοῖς κρατηθεῖσι καὶ τούτους ἐλεῖν δε-
 10 σμίους καὶ τῆς ἐνεγκαιμένης ἀπαγαγεῖν. ἐλευθερώσωμεν οὖν
 αὐτούς, εἰ δοκεῖ, ἢ λαβόντες λυτῶν ἄνευ αὐτούς, ἢ ταῦτα 361
 παρεσχηκότες ἡμεῖς. τῶν δ' ἀκηκοῦτων τοὺς μὲν ἄλλους
 ἐπαινέσαι τε τὸν λόγον καὶ παρακαλέσαι πρὸς τοῦτο, ἵνα δὲ
 τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἐξοχώτατον μὴ μόνον οὐκ ἀποδῆξασθαι
 15 τὸ ῥηθὲν διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐδύνατο λόγοις
 κωλύσαι τὸ βούλημα, καὶ πιθανὸν ὀφθῆναι διὰ τὸ ὑπαρέχον.
 ἦν δὲ καὶ τοῦτο πάντως τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας καρπός, ὡς ἐμαυ-
 τὸν πείθω, καθάπερ καὶ τὰλλα ὅσα συμβέβηκεν. εἰ καὶ ἴσως
 τινεὶς τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἀνεψυγμένοις δεχόμενοι τοῖς ἀσπί,
 20 μηδ' ἑαυτοὺς αἰτίους κρίνοντες, τὰς θείας παρὰ φωνὴν ἐν-
 τολὰς τιθεμένους, ἀνθρώποις τὰς τῶν συμβαίνοντων αἰ-
 τίας λογιζονται. ἐγὼ δὲ τὸ πᾶν τῆς τοῦ θεοῦ κρίνω πα-
 ρείας διὰ τὴν ἐμὴν ἐπανόρθωσιν· πῦσαι γὰρ αἱ καλυψάνθρω-

ut prius erat, hominum conferta copia complere. quod utique non
 multum post bello cecidisset, nisi mostra in deum facinora impedi-
 mento fuissent. cum enim reparandae urbis desiderio teneretur, re-
 vocans se ad humanitatem ac mansuetudinem, omnes libertatis com-
 potes facere patriamque illis donare, ut dixi, et domibus propriis, ut
 antea, frui cum omni securitate, et quidquid aliud erat in immobilibus,
 in animo habuit. quapropter primatibus cum suis, quidam etiam
 cum sacramento, serunt dixisse: "iniustum est cum rebus debellato-
 rum debellatos quoque in vincula conici et patria alio abduetos
 spoliari; libertatem itaque illis stabiliamus, si ita videtur, aut sine
 pretio illos accipientes, aut illud nos erogantes." auditorum alios
 sententiam landasse, adhortatos ut faceret; sed unum ex ducibus, qui
 dignitate caeteros antecellebat, non tantum non approbasse verba de
 libertate, sed et quibus poterat rationibus consilium principis impe-
 divisse; et verosimilia dicere, quod alios anteiret, visus est. erat
 plane hoc quoque meorum scelerum fractus, ut ipse mihi suadeo,
 quemadmodum et quae evenere reliqua; licet nonnulli sermonem
 hunc haud patentibus auribus arripientes, neque semet ipsos causam
 fuisse iudicantes, divinis praeceptis neglectis, hominibus eventum

ποι φθοραί, ὡς αἱ θεταὶ διαγιγνώσκουσι καὶ ἀποφαίρονται βιβλοὶ, εἰς τὸν τῶν ὑπολειπομένων σφραγισμὸν γίνονται, τὴν πάνδημον ποτηρίαν δημοσίαις μάλιστα τοῦ θεοῦ σφραγισμοῦ.

Πάντων οὖν, ὡς εἶπον, τὰ τῆς πόλεως ἑαυτοῖς διανεμάμενον, ὁ Μουράτης τὴν πόλιν ἀνθρώπων ἐρήμην ἰδιοποιήσατο μόνην, πάσας οἰκίας ἔχειν τοὺς ἀρχῆθεν αὐτῶν κυρίου προστάξας ἐλευθερίας τετυχηκότας καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀκίνητον 362 κτήσιν, ταυτὶ μόνον προσθεῖς αὐτὸς τηρικαῦτα τοῖς κακοῖς γενομένοις, ὅτι τοῦσδε τοὺς ἰερούς οἴκους παρακατέσχε, 10 τὸν τ' ἐπὶ μέσης τῆς πόλεως νεῶν τῆς ἀχειροποιήτου παρθένου καὶ Θεοτόκου καὶ τὴν εἰς ὄνομα πάλαι τιμωμένην τοῦ τιμίου προδρόμου μονὴν ἱεράν, τὸν μὲν ὡς σύμβολον νίκης καὶ τῆς γεγενημένης ἀλώσεως, τὴν δ' ὡς καὶ πρὸ χρόνων παρὰ τῶν Τούρκων ληφθεῖσαν, καὶ εἰς συναγωγὰς αὐτῶν τοι- 15 τούς μετήμειψε, καὶ ὅτι περιφανὲς κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν βαλανεῖον ἐκ βαίθρων αὐτῶν ἀνεγείρας μαρμάρους χιλίας ἐξέλκιν ἐπιμψε καὶ κομίσαι πρὸς τὴν ἐδάφους οἰκοδομίαν ἀπόθεσι, ναῶν ἱερῶν καὶ μονῶν ταύτας παρὰ τῶν πεμφθέντων ἀφειδῶς ἐκβληθείσας. 20

19. Ἄλλ' ἀπῆλθον μὲν οἱ κήρυκες κατὰ πολλὰ τῆς ἐπ' αὐτῷ μέρη, ὡς διειληφείμεν, καὶ τοὺς εὐρίσκομένους ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἐν αὐτῇ κατηγάγκασαν ἐπανέρχεσθαι, αὐτοὺς πρὸ

causas ascribunt. ego autem, quidquid id fuerit, divinae punitioni propter meam correctionem tribuo: omnes etenim clades pene exitiales, ut divinae litterae tradunt decernuntque, ad frugem correctiones sunt, commune scelus communibus calamitatibus deo puniente.

Rebus itaque civitatis, ut dixi, inter se divisis, Murates urbem hominibus nudam solummodo sibi vindicans, omnes domos prioribus dominis liberis factis, et alia omnia immobilia, tradi iubet, haec tantum male tum factis superaddens, dum sacras aedes occupat, tum magnum virginis et deiparae manibus non factae templum, in media civitate positum, tum sub nomine ab antiquo tempore venerandi praecursoris sacrum et in veneratione habitum monasterium, illud in victoriae signum illatque excidii, hoc, quod aliquot ante annos a Turcis captum fuerat: et haec in congregationes et synagogas suas commutavit. nec non illustre Adrianopoli balneum a fundamentis exstruens, mille marmora eripi adducique ad balnei stratum ex hac urbe mandavit, quae a sacris templis et monasteriis per curatores extracta sunt.

19. Porro abiire praecones ad multa illius dicionis loca, ut dictum est, et quos reperere Thessalonicenses, qui ante nonnullos an-

χρῶνον μόνον ταύτης ἀπάραντας ἐκ τῆς τῶν δεινῶν συνεχείας,
 ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν μίχμαλώτων γεγενημένων τοὺς ὀθενδήποτε
 τῆς ἐλευθερίας ἤξιωμένους. ἤλευθέρωνται καὶ γὰρ ἱκανοὶ
 πολλῶν Θεοφιλῶν ὑπὲρ ἀναφύσεως ἡμῶν προθύμως κεκινη-
 5 μένων, καὶ μάλιστα τοῦ τῶν Σέρβων ἄρχοντος, ᾧ τῶν ἄλλων 363
 αὐτοῦ πλεονεκτημάτων ἐξαιρέτον ἢ πρὸς τοὺς δεομένους ἐστὶν
 εὐπομία ἐκάστοτε. χρυσίον καὶ γὰρ οὗτός τιςιν οἷς ἐθάρρει
 χειρίσας ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῶν αἰχμαλώτων τοῦτο δοθῆναι παρεκε-
 λύσατο. καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς ἐκείνου γνώμης ἐγένετο· ἐπρίαντο γὰρ
 10 τοῦ χρυσίου οἱ πρὸς αὐτὸ τεταγμένοι πολλοὺς, οἳ δὴ καὶ ἐπα-
 νιόντες ἐπὶ τὴν πόλιν, ὡς εἰκάζειν ἔχομεν, μέχρι τοῦ νῦν εἰσὶ
 μετὰ τῶν ἀπ' ἄλλων τόπων ἐληλυθότων ὡσεὶ χίλιοι. εἰ δὲ
 καὶ συναριθμηθῆναι τις ἐθέλοι καὶ τοὺς τὴν πόλιν οἰκήσαντας
 Τούρκους, εἰς ἂν ὡσεὶ διαχίλιοι. διανοούμεθα δὲ τὴν πόλιν
 15 καὶ αὐθις τὴν πρὶν αὐτῆς εὐκοσμίαν ἀναλαβεῖν καὶ τὰ τῆς
 εὐσεβείας ἀνθῆσαι καὶ πλατυθῆναι ὡς πρότερον. καὶ γέγο-
 νεν ἂν ἴσως, εἰ μὴ καὶ ἄλιν τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων σφαλ-
 μάτων ἐμποδῶν ἐγεγόνει καὶ ἡ κακία μὴ χώραν εὔρειν. ἐξ οὗ
 γὰρ ἡ πόλις δεδούλωτο, καὶ ὁ Μουράτης πάντα καὶ κτίσματα
 20 καὶ κτήματα καὶ νεὼς ἱερῶν καὶ μονὰς καὶ τὰς τῶν προσόδων
 αὐτῶν ἀφορμὰς ἐπανιοῦσιν ἡμῖν τοῖς ὀπωθήποτε τῆς δουλείας
 ἀπαλλαγῆσαι φιλοτίμως καὶ γράμμασι καὶ λόγοις δεδώρητο,
 πανταχοῦ τε τοῖς ἀφικνουμένοις ἐλευθερίαν ἐκήρυξε, καὶ τὰς

nos rerum angustiis pressi ex ea secesserant, etiam vi reduces fecere,
 captivos item quoquo modo in libertatem vindicatos. namque quam
 plurimi piorum hominum, infortunii commiseratione devictorum, li-
 beralitate, et potissimum Servorum principis; cui prae aliis, quibus
 caeteros superat, virtutibus praecipuum est in egenos beneficentia,
 redempti fuerant. is enim aurum fidei amicis concreditum pro liber-
 tate captivorum impendi mandaverat; neque consilio frustratus est,
 eo siquidem auro multos ab eo missi redemerunt; qui reversi in pa-
 triam, ut conicimus, ad hoc tempus cum aliis, qui ex diversis locis
 huc accurrere, sunt numero mille. et si quis simul Turcas huiusce
 urbis habitatores numeraverit, erunt fere bis mille. opinabamur vero
 urbem rursus pristinum decorem recepturam, et pietatem novis floribus
 emersuram et, ut antea, longe lateque divagaturam. et forte effectum
 habuisset, ni rursus meorum delictorum copia obstitisset datusque esset
 locus improbitati. ex quo enim civitas captivitate pressa fuerat, et Mu-
 rates omnia et aedificia et possessiones et sacra templa et monasteria
 et eorum reditus nobis revertentibus quoquo modo liberis factis ma-
 gnifice et scripto et sermone elargitus est, et locis ex omnibus adve-
 nientibus libertatem palam edixit, et suas domus et quaecunq̄ im-

364 αὐτῶν οὐκίας καὶ ὄσα ἀκίνητα πάντες ἀνέλαβον, καὶ ταῖς πᾶσα καὶ ἅπαν ἔθνος τῆς πόλεως πρὸς δευτέραν αὔξησιν καὶ ἀνακαινισμόν προβαίνειν ἀπήρξαντο, ποιμὴν τε τῇ πόλει χειροτόνητο, καὶ ἐκκλησία συνέστη καὶ τὴν προτέραν ταύτης ταῖς ὑπέκλειψε, μοναχοί τε τῶν μονῶν ἐπελάβοντο καὶ διὰ σπουδῆς ἐποιοῦντο τὴν τούτων ἐπίδοσιν, καὶ πάντες ἐλπίσι χρησταῖς ἐτρεφόμεθα, καὶ συντόμως εἰπεῖν τῶν ἐκ τῆς ἀλασεως ἡμῖν ἐπιόντων κακῶν τὴν μνήμην ἀπεβαλόμεθα, καὶ χαίροντες ἡμεν ἐφ' οἷς ἀδοκῆτως ἐτύχομεν, καὶ τὴν προτέραν ἀπολαβεῖν τὴν πύλιν εὐετηρίαν ἠλπίζομεν, τότε ἔξ ἡμῶν, ἡ¹⁰ παροιμία φησὶν, ὃ ἡμᾶς ἐξετέμητο, καὶ εἰς τούναντίον τῶν ἐλπίδων περιετράπησαν.

κ'. Καὶ δὴ τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐπιδημητικῶς ὁ Μουράτης (δευτέρον, οἶμαι, τηρικαῦτα διέπνευεν ἔτος μετὰ τὴν ἄλωσιν ἢ τρίτον) ἐφ' ᾧ ταύτην ἰδεῖν καὶ ἀκριβέστερον τὰ κατ' αὐτὴν ἱστορῆσαι, καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν ἀπολελαυκῆναι, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις ἀντιφιλοτιμησασθαι, τὸν ἐκείνου τε τῇ φιλοτίμῳ τῆς γνώμης μιμήσασθαι πρόγονον, Θεσσαλονίκης κεί¹⁵ 365 κείνον κρατήσαντα καὶ χάριαι ταύτην πολλαῖς ἀμειψόμενον, — οὕτως οὖν γνώμης ἔχων καὶ μετὰ τοιαύτης ἐλπίδων, ὃ δὲ μὴ οὐκ ἀγαθαῖς ὑπαχθεῖς συμβουλίαις μεταβουλεύεται τε καὶ τὴν προτέραν μετατίθῃ γνώμην, καὶ ἃ κατ' ὄν ἐαλώκαμεν χρόνον οὐ πέπραχε, κατ' ἐκεῖνο δὴ τοῦ καιροῦ παρώμετο

9. εὐτυχοῦμεν?

mobilia omnes recuperarant, et ordo omnis et gens universa civitatis secundo augeri renovarique haud improspere coepere, et pastor urbis creatus, et ecclesia constitit suis institutis conspicua, et monachi monasteria tenuerunt et studiose admodum eorum augmentis inhiabant, omnesque spe lactabamur bona, et ut breviter me expediam, malorum propter excidium nobis illatorum memoria amissa gaudebamus pro iis quae nobis inasperato obtigerant, et pristinam felicitatem tranquillitatemque consecuturam urbem sperabamus, tum ex nobis, ut proverbio fertur, lorum sumptum est, et quae expectabantur bona, in contrarium reciderunt.

20. Nam Thessalonicam repetens Murates (secundus tum curabat vel tertius post excidium annus) ut eam invideret, accuratiusque res illius addisceret, et bonis illius frueretur, et muneribus munificis contenderet cum suo progenitore, illiusque vestigiis insisteret qui Thessalonica potitus gratias innumeras largitionesque maximas fecit: hac, inquam, fretus mente, illiusque exsequendae causa veniens, postmodum malis aliorum monitionibus distractus consilium pristinaeque sententiam mutat; et quae, quo capti sumus tempore, non peregit,

διαπράξασθαι· καὶ γοῦν ὡς τὴν πόλιν καὶ τὰ καθ' ἑκαστον
 ταύτης θεύσασατο καὶ πάσης ἐν ταύτῃ ἑστώσῃς ἐπαπολαύσεις,
 ὡς τῶν αὐτῇ προσόντων καλῶν εἰς κόρον κατατροφῆσαι,
 ἀγαπητικῶς τε οὐχ ἥκιστα ταύτῃ διατεθείη, καὶ πᾶσιν ἡμῖν
 5 θαρρεῖν δοίη περὶ ἡμῶν τὰ βελτίω, πρῶτον μὲν ψῆφον ἐξή-
 νεγκεν ὡς οὐδ' ἐν ὄνειροις ἰδῶν οὐδεὶς ποτε προσεδόκησεν
 ἄν· ἢ δ' ἦν πάσας μὲν ληφθῆναι μονᾶς καὶ νεῶς, κίσας δὲ
 προσόδους αὐτῶν καὶ τὰ κτήματ' ἀφαιρεθῆναι, καὶ εἰς στε-
 νὸν κομιδῇ τὰ ἡμέτερα καταστῆσαι, ὃ καὶ εἰς πέρας ἐκβέβη-
 10 κεν οὐ μετ' οὐ πολὺ. ἔπειτα δὲ καὶ καταγραφῆναι πάσας
 οἰκίας καὶ εἴ τι προσῆν ἕτερον τῇ πόλει προστάττει, καὶ χω-
 ρίς μὲν τὰ τῶν παρόντων χωρὶς δὲ τὰ τῶν ἀπόντων ἀριθμη-
 θῆναι· βουλὴν γὰρ ἐνενόησεν ἢ ἐδέξατο τὰς μὲν τῶν παρόν-
 των καταλιπεῖν ἔχειν τοὺς τούτων δεσπόσαντας, εἰ καὶ μὴ 366
 15 καθαρῶς οὕτως ἐξέβη, τὰ δὲ γε τῶν ἀπόντων, ζώντων καὶ
 τεθνηκότων, τὰ μὲν τηρεῖσθαι τοῖς εἰσέπειτ' ἔλευσσομένοις, τὰ
 δὲ Τούρκοις δοθῆναι τοῖς ἡρημένοις ἢ βιασθεῖσιν ἐνοικῆσαι
 τῇ πόλει, καθάπερ καὶ γέγονεν. ἐπεὶ δὲ κατεγράφησαν μὲν
 μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἅπαντα τὰ τῆς πόλεως, ἐνίων ἐν
 20 τῶν ἡμετέρων πρὸς τοῦτ' ἐπιτηδείων ὀφθέντων, οἳ καὶ τοῦτ'
 ᾧδινον ἐκ σκαιότητος οἶμαι γνώμης καὶ φθονερῶς, ἡριθμηθη-
 δὲ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ διασκεψῆως, καὶ διχῆ κατὰ

17. εἰρημένοις Δ

eo temporis perficere constituit. igitur, licet ille diceret ideo se ve-
 nisse ut urbem et singula illius circumspiceret, otioque et laboris
 remissione uteretur, bonisque illius ad saturitatem luxuriaretur, sic-
 que non minus in eam benevole affectus meliora speranda nobis in
 posterum relinqueret, nihilominus primum mandatum dedit, quod ne
 per somnium quidem quispiam exspectasset. id autem erat mona-
 steria omnia templaque occupanda, eorum reditus omnes possessio-
 nesque auferendas, et in angustum oppido nostras cogendas. quod
 non multo post factum est ab illis insigniter. postea omnes domus,
 et quidquid aliud praeterea in civitate erat, sanxit describi, et sepa-
 ratim praesentium separatim absentium censeri. novum enim consilii
 genus excogitaverat, aut ab aliis excogitatum ipse probaverat, praesen-
 tium facultates relinquendas iis in quorum dominio erant, licet neque
 hoc integre observatum est; absentium, sive illi in vivis agerent sive
 ex eorum numero exturbati mortem oppetiissent, partim reservandas
 postmodum futuris, partim Turcis vel eam inhabitare coactis deden-
 das. quod item factum est. postquam vero universa urbis diligenter
 admodum descripta sunt, nonnullis ex nostris suam operam praestan-
 tibus, qui mente improbissima et plane invida conceptum fovebant,

τοῦ πλῆθους διηρέθησαν, τότε δὴ τὰς μὲν τῶν μονῶν ὄσαι δὴ μείζους καὶ πρὸς κάλλος φαιδρότεραι τοῖς οἰκείοις αὐτῶν καὶ αὐτοῖς ἐν ἀξιώμασιν ἐδώρησατο, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν οἰκίῶν ὄσαι δὴ καλλίους ἦσαν τῶν ἄλλων εἰς τε κάλλος καὶ μέγεθος, μόνους ἡμῖν τοὺς τέσσαρας νεῶς, οἳ καὶ καθολικοὶ λέγονται, κα-
 5 ταλειοποιῶς, πολλὴν τὴν σπουδὴν ὑπὲρ τούτων τοῦ ποιμένου εἰσενεγκόντος. τὰς δὲ γε λοιπὰς ἀπάσας οἰκίας καὶ τοὺς νεῶς σχεδὸν πάντας διωρίσατο τοῖς τ' ἀπ' ἄλλων τόπων ἐτελεῖσθαι ἴσως τὴν πόλιν ἀνθ' ἧς οἰκοῦσιν ἐλεῖσθαι παρασχεθῆναι, καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν Γενητῶν ἀπανασταῖσι Τούρκοις. τόπος δ' ¹⁰
 367 οὗτός ἐστι πεδιάς ὄλος, ἡμέρας ὄδον ἀπὸ τοῦ κατὰ δύσιν μέρους ἀπέχων τῆς πόλεως, εἴτε τῇ τούτου ἐπιτηδειότητι εἴτε σπουδῇ τοῦ τούτου ἀρχῆθεν ἐκλεξαμένου πρὸς οἰκίαν πολλοὺς ἐσχηκῶς οἰκῆτορας Τούρκους. ὃν δὴ τόπον, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπὶ θεῶν καὶ ζώων ἀγρίων θῆραν ὁ Μουράτης ἐκεῖσε, ¹⁵
 καθ' ὃν καιρὸν ἐνεδήμει τῇ πόλει, γενόμενος, σχεδὸν τῶν ἐνοικούντων καθίστησιν ἔρημον, ἀπανίστασθαι τούτους τὸ τάχος κελεύσας καὶ μετοικεῖν εἰς Θεσσαλονίκην. ὃ δὴ πρόσταγμα καὶ μετὰ σπουδῆς οἱ πρὸς αὐτὸ τεταγμένοι πεπληρωκότες ἐφάνησαν μηδὲν μελλήσαντες μετὰ τὴν τούτου ἀποδημίαν, ²⁰
 πάντας δὲ τοὺς αὐτόθι Τούρκους ἐκεῖσε γενόμενοι καὶ βίᾳ μᾶλλον ἢ πειθοῖ εἰς Θεσσαλονίκην ἀγγοχότες, καὶ οἰκίας ἐτέρας ἀνθ' ὧν εἶχον παρεσχηκότες κατὰ τὸ πρόσταγμα. ἄμφω

numerata sunt accurate nimis atque considerate, et duas in partes, ut mandatum fuerat, divisa, tum monasteria magnitudine et decore illustriora, similiter et aedes quae alias pulchritudine ornatuque superabant, suis familiaribus et in dignitate constitutis attribuit, tantum nobis quattuor templis, catholicis dictis, id eulxissimo pastore procurante, concessis. reliquas vero omnes aedes templaque fere omnia, qui ab aliis locis sedem sibi in ea collocassent suaeque patriae praeposissent, et Turcis, qui a Genitzis moti fuerant, tradi decrevit. Genitzae locus est aequata agri planitie quaquaversum expansus, diei itinere ab occidentali urbis plaga distans, sive sui habilitate, sive illius qui primam in habitationem sibi locum elegerat industria, Turcarum accolarum frequentia instructus; quem, nescio qua de causa, animi recreandi ferarumque immansuetarum capiendarum gratia Murates, cum in civitatem progredederetur, visens fere habitatoribus spoliavit, solum eos vertere qua possent celeritate iubens, et sedem Thessalonicae ponere. iussum diligenter curatores, nulla interposita mora, exsecuti sunt, postquam ille abscesserat, omnesque Turcas ibi habitantes suo adventu coactos potius quam suos Thessalonicam advenire, et domus alias, loco earum quas illi possederant, ut mandatum

γούν, οἶμαι, ταῦθ' ὁ Μουράτης ἐσκέψατο καὶ τοῦθ' οὕτω γενέσθαι προσέταξεν, ἵν' ἀσφάλειαν ἢ πόλις ἔχη καὶ φυλακὴν ἀκριβέστεραν ἐκ τούτου, παράλιος οὖσα καὶ διὰ τοῦτο δεομένη πολλῶν ἐνοικούντων, καὶ ἵνα τὴν ἀγορὰν πλήθουσαν ἔχουσα τῶν 5 ὠνίων ἀπάντων εἰς αὐτὴν εἰσχομιζομένων πάντα ἔλη παρ' ἑαυτῆ, πραγματειῶν καὶ συναλλαγμάτων ἀπάντων μεταδιδούσα 368 τοῖς χρῆζουσι καὶ ἑαυτὴν ῥαδίως πλουτίζουσα.

κα'. Τούτων οὖν οὕτω προβάτων, καὶ τῶν Τούρκων εἰς χιλίους ἀριθμουμένων τὴν πόλιν κατειληφότων, καὶ πάντων 10 οἰκίας καὶ ναοὺς ἀντὶ οἰκιῶν εἰληφότων, καὶ ἀναμιξ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν λαχόντων τὴν οἰκῆσιν, ἢ πόλις ὥσπερ τινα πενθήρη χιτῶνα τὴν ἀκοσμίαν περιεβύλετο, τῆς εὐπρεπείας, ἧς ἂν ἔτυχε τῆς κακῆς συμβουλῆς μὴ χώραν εὐρούσης, ἀφηρημένη, καὶ τὸν στολισμόν, ὃν οὐκ εἰς μακρὰν ἔσχεν ἂν, δυστυχῶς ἄγαν 15 ἀποβαλοῦσα, καὶ στένουσα οἶον μετ' οἰμωγῆς ὅτι μὴ σεισμὸς ταύτην συνέχωσεν ἢ πῦρ παρανάλωσεν ἢ ὕδωρ ἀναδοθὲν ἢ νεφελόθεν ῥιγῆν συνεκάλυψε καὶ κατέκλυσε· τοῦτο γὰρ ἀνεκτότερον, ἐπεὶ τοί γε βέλτιον τοῦ τοιαύτην ὄρασθαι τὸ μηδ' ὄπωπῶν ἐπὶ γῆς ἕσταναι. οἱ μὲν οὖν τῶν ἱερῶν οἰκῶν εἰς 20 κοινὰ καταγωγία μετημείφθεισαν, ὥσπερ εἰρήκειμεν, καὶ τὸ προφητικὸν εἶπεῖν, ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ τὰ θυσιαστήρια τοῦ θεοῦ καταβέβληντο· οἱ δὲ λείψανα μόνον τοῦ πρώτου κάλλους αὐτῶν καὶ τῆς θέσεως ἀποσωζουσιν. ἔνιοι δέ, καὶ

fuerat, dederunt. ambo haec itaque, ut opinor, Murates meditatus est et ita fieri iussit, tum ut securitate et custodia magis fida urbem communiret maritimam ideoque multis egentem habitatoribus, tum ut foro omnium rerum abundantia circumfluenti, venalibus undequaque convectoris, omnes urbs ad se traheret, et mercaturis commerciisque diversas nationes indigentes commiscens ex facili ipsa collocupletata ditesceret.

21. His itaque hoc modo digestis, cum Turcae mille numero civitatem occupassent et omnium domos ac templa pro habitatione accepissent, nec non promiscue per universam urbem sedem locassent, civitas, veluti lugubri amictu, confusione atque immunditia circumvestita est, suo decore, quem utique consecuta fuisset si malum consilium locum non habuisset, spoliata, et ornata, quem non multo post possedisset, orbata, et non sine gemitu suspirans quod aut terrae motus non absorbuerit, aut ignis non absumperit, aut aqua alicunde erumpens vel e nubibus decedens non cooperuerit et inundaverit: hoc enim tolerabilius fuisset, quando multo melius est eam nusquam exstare quam hoc modo visui hominum obici. sacra igitur templa in publica diversoria immutata sunt, ut praenarratum est, et ut cum propheta loquar, in securi et ascia dei propitiatoria disis-

μᾶλλον οἱ πλείους, κατακεπτώκεσαν τέλεον, ὡς μηδὲ ποῦ ποτ'
 ἦσαν γνωρίζεσθαι. διηρηπάγησαν γὰρ αἱ τούτων ὕλαι, καὶ
 369 κτίσμασιν ἄλλοις προσετέθησαν καινοτέροις, καὶ μάλιστα γὰρ
 τῷ νῦν ἐπὶ μέσης τῆς πόλεως ὀρωμένῳ καὶ κοινῷ βαλανεῖῳ.
 καὶ μονονοχί τῶν γηραιότερων ἕξεισιν ἀκούειν ἀνδρῶν ὡς 5
 ὧδε μὲν ἦν ὁ νεὸς ὁ δεῖνα ἐκεῖ δὲ ὁ δεῖνα, καὶ ὄσα προσῆν
 ἐκάστῳ καὶ κάλλη καὶ χάριτες. καὶ τοῦτο μὲν οἱ κατὰ πᾶ-
 σαν τὴν πόλιν νεώ. μοναὶ δ', αἷς πρότερον φθάσας ὁ λόγος
 ἐδήλωσεν, ἀφορμὴ τοῖς ὀρωσίν ἴστανται πένθους, μὴ ὅτι γὰρ
 μοναχῶν ἔρημοι κατασταῖσαι κακῶς ἐξελαθέντων καὶ πρὸς ἐτέ- 10
 ρας πόλεις μετοικησάντων, ἀλλὰ καὶ προσαφηρημένοι τὴν διὰ
 πάντων λαμπρότητα· αἱ τε γὰρ μάρμαροι τούτων ἐξηδαφί-
 σθησαν, ἢ τ' ἄλλη ἅπασα ὕλη ἢ πρὸς ἀπαρτισμὸν αὐτῶν
 ἀρχῆθεν συντεθειμένη καὶ κάλλος εἰς διαρπαγὴν τοῖς βουλο-
 μένοις ἀνεῖτο, καὶ νῦν ἄκοσμόν τι θέαμα πᾶσιν ὀρωῖνται καὶ 15
 τὰς ἀπάντων ψυχὰς κινουσι πρὸς δάκρυα. πολλοὶ μὲν οὖν
 εἴλοιστ' ἂν ἀντὶ τῆς ἐνεγκαμένης τὴν πόλιν, καὶ πλήρης μὲν
 ἂν ἦν εὐσεβῶν ἤδη, πλήρης δὲ μοναχῶν, γέμουσα δὲ Θυμη-
 δείας καὶ τέρψεως τῷ χριστωνύμῳ πρεπούσης πληρώματι, εἰ
 μὴ τοιαύτη κατ' αὐτῆς ἀπόφασις ἀπενκταία ἐξηνεκτο καὶ τὰ 20
 κατ' αὐτὴν οὕτω προουχώρησε. γυνὴ δὲ μὴ ὅτι γὰρ πόθον οἱ
 370 ταύτην ἐκ μακροῦ καταλαβεῖν εἶχον, μετῴμελον ἔσχον τῆς
 προθυμίας, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τῆς εἰς τὴν πόλιν ἐλευσέως μετα-

eta sunt: namque alia prioris sui decoris et situs tantummodo reli-
 quias proferunt, alia, quin immo maior eorum pars, prorsus concide-
 runt, ut nec ubi aliquando steterint agnoscat. direpta siquidem
 eorum materia structuris aliis recentioribus applicata est, et potissi-
 mum balneo, quod nunc media in urbe commoditati publicae erectam
 conspicitur; tantumque ab aetate provecioribus fas est audire: hac
 in parte templum tale erat, ibi tale, et quaecumque ea exornabant,
 venustates et gratiae. et hoc quidem, per omnia civitatis loca, tem-
 pla passa sunt. monasteria, de quibus antea nostra oratio disserue-
 rat, in maximum moerorem intuentes abstrahunt, non tantum viduata
 monachis turpiter eiectis et ex patriis peregrinas in sedes pulsais, sed
 suo splendore ac pulchritudine spoliata, marmora siquidem eorum in
 solum disiecta, et materia reliqua, ad perfectionem atque ornatum
 antiquitus exaggerata, rapinae volentium cessere, et nunc spectaculum
 sine ullo cultu foedum ac deformatum, circumspectantium animis
 lacrimas extorquent. et multi sane hanc civitatem patriae praeposui-
 sent; adeoque piis hominibus repleta, repleta monachis, laetitia iu-
 biloque Christiano coetui non dedecentibus onusta, in hilaritatem
 conversa maximo gaudio frueretur, nisi adeo execranda sententia lata
 fuisset. et res quidem urbis ita se habuere. nunc porro, qui a

μέλει, τῆς ἐλπίδος σαφῶς διημαρτηκῶσι. πάντα γὰρ ἄνω
καὶ κάτω γέγονασι, τὸ τοῦ λόγου. καὶ ἡ πόλις ὡσπερ τις
ναῦς ἐν πελάγει περισχεθεῖσα κακῶν περιφέρεται, δίκην
ἀνέμων τῶν καθ' ἐκάστην εἰπεῖν συμπιπτόντων ταφαττόν-
5 τῶν αὐτὴν καὶ ναυτίας πολλῆς καὶ ἱλίγγου πληρούντων,
καὶ καθαρῶς εὐδίας ἐπιτυχεῖν οὐκ οὖν ἐόντων, οὐδὲ τὸ
τῆς εἰρήνης καὶ νημερίας ἱστίον πετάσασαν πρὸς λιμένα κα-
λῶν ἐφθακέναι στήναι τε ἐπ' ἀγκυρῶν ἀσφαλείας καὶ μέ-
νειν ἀσάλευτον. Θεοῦ δὲ ἄρα τοῦτο ἂν εἴη καὶ τῆς ἐκείνου
10 σαφῶς πηδαιουχίας, καταπραῦναι μὲν τὰ τῶν ἐπερχομένων
κορυφούμενα κύματι, ἰθῦναι δὲ πρὸς γαλήνην, καὶ σωτηρίαν
χαρίσασθαι, καὶ δοῦναι πρύμναν κρούσασθαι τοῦ λοιποῦ καὶ
πλευσαι δευτερον, ὃ φασι, πλοῦν, μεταβεβλημένων ἀπάντων
ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ ὃ συνοίσει τῇ πόλει, μεσιτεύσαντος τοῦ
15 ἡμεδαποῦ τροπαιούχου καὶ μάρτυρος, καὶ τῶν τῆς πατρίδος
οἰάκων αὐθις εἰπεῖν ἐπιλαβομένου, καὶ πρὸς τὴν τοσαύτην
τῶν συμφορῶν θάλασσαν τῇ ἑαυτοῦ χρησαμένου δυνάμει.
γένετο δὲ μὴ οὐκ εἰς μακράν, ἔλεψ' τοῦ Θεοῦ ἐπιβλέψαντος 371
ὄμματι, καὶ φιλανθρωπευσσαμένου συνήθως ἐφ' οἷς αὐτὸν πα-
20 ροργίζομεν.

κβ'. Ταῦτα ἐς δεῦρο παρηκολούθηκεν, εἰ καὶ τινα τού-
των ἡμεῖς ἐκόντες διὰ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἡμετέραν περὶ τὸ
λέγειν ἀσθένειαν παραλιπεῖν δεόν κεκρίκαμεν. καπειδήπερ

longioribus oris illius potiundae desiderio exardebant, eos sui desi-
derii, sed nos quoque in eam reditionis paenitet, cum spes melloris
status penitus sublata sit. susque deque enim omnia facta sunt, ut
proverbio circumfertur; et urbs, veluti navis alto malorum mari op-
pressa, circumagitur: ventorum enim instar, quae singulis diebus
occurrunt, eam inturbant et nausea vertigineque complent, et vera
potiri quiete non permittunt, vela licet pacis et tranquillitatis expan-
derit, ut ad portum bonorum appellat, et ancorarum securitate fir-
metur, maneatque inconcussa. dei igitur fuerit, et illius plane guber-
nationis, rerum advenientium tumidos fluctus sedare, ad tranquilli-
tatem dirigere, salutem elargiri, concedereque ut in posterum puppim
inhibeamus et secunda navigatione, quod dicitur, utamur, omnibus in
melius immutatis, ut, quidquid fuerit, civitati conducat, deprecator se
pro nobis praebente nostro tropaeali et martyre, rursusque patriae
gubernacula suscipiente, et adversus tot calamitatum immodicos mon-
tes suam potentiam usurpante; neque diu bonum differatur, deo pro-
pitio oculo inspectante, et suo more nobiscum, qui in eum delin-
quimus, humaniter agente.

22. Et haec hucusque processere: licet nos ex illis quaedam
sponte, tempore id poscente et nostra dicendi imbecillitate, silentio

οὐκ εἶχομεν τὴν σὴν ἀξίωσιν διακρούσασθαι καὶ ἀνηκοίας
γραφὴν ἀπενέγκασθαι, καθὼς ἡμῖν ἐξῆν, ἐαυτοὺς τῇ παρούσῃ
δεδώκαμεν διηγήσει. τοῦτο γὰρ καὶ ταῖς ἀρχαῖς ὑπισχνού-
μεθα, μηδὲν πλέον τῆς ἡμετέρας δυνάμεως ἐπιδείξασθαι.
ὄθεν εἰ μὲν ἀξιόν τι τῆς τε σῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ὑποθέ-
σεως φανῶμεν ἐργάσασθαι, σὸν ἂν εἶη τοῦτο καὶ τῶν σῶν
ὑπὲρ ἡμῶν προσευχῶν· εἰ δ' αὖθις ἀτυχεῖς κατὰ πάντα δό-
ξαιμεν, ὃ πᾶσα παθεῖν ἀνάγκη, ὅποια τις ἂν ἀμοιβὴ καὶ πάλ-
ιν ἡμῖν ἀντιδοθεῖη, δίκαιον ἂν εἶη καὶ σὲ ταύτης μετεσχη-
κέναι, ἡμᾶς ἀμαθεῖς ὄντας παρακαλέσαντα πρὸς ἔργον το-
σοῦτον διὰ τὸ ἡμᾶς εἶναι τι νομίσαι μηδὲν ὄντας καὶ τοῦτο
πανταχοῦ διατεινομένους. ἐγὼ δ' εἰς ἀμοιβὴν τὰς σὰς λιτὰς
ἀντιδοθῆναί μοι θερμοῶς ἐξαιτοῦμαι, τιμιώτατε πάτερ· πολλα
372 γὰρ ἔμμαντῶ συνεγνωκῶς πταίσματα, τῆς ἀπὸ τῶν σῶν λιτῶν
δέομαι βοήθειάς εἰς τὴν τούτων ἀπόνησιν. 15

involverimus. cumque tuum nos rogatum refringere non possemus
et inobedientiae notam incurrere, ut nobis licuit, praesenti nos nar-
rationi dedidimus: hoc enim et in exordio promisimus, nihil nos
ultra propriam facultatem conaturos. quare, si quid tuo desiderio
dignum aut argumento compar, peregrisse videbimur, tuum id fuerit
et tuarum pro nobis supplicationum: sin res in omnibus infeliciter
cecidit, id quod necessario futurum erat, quidquid nobis delatum fue-
rit munusculi, iustum erit te quoque participem fieri, qui nos infan-
tes atque imprudentes ad opus hoc excitasti, quia aliquid esse nos,
qui nihil sumus et id ubicunque etiam contentiose profitemur, existi-
masti. ego vero gratiam rei referri mihi preces tuas anxissime exoro,
quam maxime venerande pater: mihi enim multorum scelerum com-
scius tuarum precum opem imploro, ut illa abluantur.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΚΑΤΑ ΔΙΝΑΜΙΝ

ΜΟΝΩΔΙΑ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΙ

ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

IOANNIS ANAGNOSTAE

PRO VIRIBUS ACTA

MONODIA

DE EXCIDIO URBS THESSALONICENSIS

EODEM LEONE ALLATIO INTERPRETE.

Τίς ἂν εἰδὼς πάθεισι θρήνων ἐξισοῦν τὴν Θεσσαλονικέων³⁷⁴
ἀξίως πόλιν ᾠδύρετο; πόλις γὰρ αὕτη τὰς ἄλλας ὅσον ἐν
εὐτυχίᾳ πολλῷ τῷ μέτρῳ παρήνεγκε, πανταχόθεν αὐτὴν λαμ-
πρὰν καὶ ποθεινὴν δεικνύσα, τοσοῦτο νῦν ἀτυχεύσασα πέ-
5πραγε καὶ θρηνηδίας ἀπάσης ὑπόθεσις πρόκειται. οἷς γὰρ
τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν καὶ μικρῶν γούν τινὰ χρόνον ἀπόνα-

Quis, sciens casibus eventibusque rerum fatalibus planctus exae-
quare, digne Thessalonicensium urbem deploraverit? urbs enim haec,
quantum reliquas alias felicitate, mensura non parva, superavit, re-
bus in omnibus semetipsam conspicuam ac desideratissimam commo-
strans, tantum hoc aevi infelicissimo infortunio mactata, omnis ge-
neris lacrimarum argumentum proponitur. quibus enim vel minimo

Phrantzes.

34

- 375 σθαι γέγονε, λέγειν οὐδὲν ἔπεισιν ἄλλο ταύτης γε πέρι ἢ ψο-
 χὴν ὅσαπερ ἐς ἀθυμίαν ἐμβάλλει πηγὰς τε σακρούων ἐξ ὁμ-
 μάτων προχεῖσθαι παρασκευάζει. πολλὰς μὲν γὰρ κάλλει
 καὶ θέσει, πολλὰς δὲ μεγέθει καὶ τῇ τῶν καλῶν ἀφθονίᾳ μὴδ'
 ὅσον εἰπεῖν ὑπερέβαλε πόλεις. καὶ [ἄ] πρὶν μὲν ἐκόμα τοῖς 5
 ἀγαθεῖς καὶ πλοῦτῳ τῷ θρυλουμένῳ, νυνὶ δέ, ὡς μὴ ὄφειλε,
 φροῦδα γεγένητο πάντα καὶ κακῶς ἀνεσκευάστο. ὦ πῶς μα-
 γνήτιδος τρύπον εἰς ἑαυτὴν ἄπαντας εἴλκεν, ἀποστῆναί τε τού-
 τος οὐδ' ὀπωσιτιῶν συνεχώρει! τοσοῦτῳ καὶ γὰρ κατεῖχεν,
 οἷς αὐτοὺς πανταχόθεν ἀφικνουμένους ἐδέξιοῦτο, δεσμοῖς τ' 10
 ἀλίοις φιλίας συνδέει, ὡς ἀντὶ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτὴν πάν-
 τας αἰρεῖσθαι, καὶ μὴδ' ἐπανόδου μεμνησθαι μηκέτι. φεῦ.
 ἀλλ' ἦδη μὴ τοὺς ἐξ ἄλλοδαπῆς μόνον, οἷς ὑπῆρξεν, ὡς ἔφηρ,
 τῶν αὐτῆς ἀπολελαυκέναι χαρίτων, ἀλλὰ καὶ οὓς ἤνεγκε, φεῦ-
 γειν ὅλην παρεσκευάκε προθυμίᾳ καὶ Χάρυβδιν ὡσαυτὸν ἑτέραν 15
 δεδοικέναι καὶ τρέμειν. ὦ χρόνε, οἷα τίκεις ἐξαίφνης, καὶ
 μεταβολὰς οἷας ἐναπεργάζῃ τοῖς πράγμασι. καλῶς σε, πρὸς
 τὸ παλίντροπον ἀπιδόντες, τροχὸν τὸ τῶν σοφῶν ἀνομάκασι
 γένος· πάντα γὰρ ἄνω καὶ κάτω μετατίθης καὶ περιφέρεις.
- 376 ὦ πόλις ἢ πρὶν μὲν ὡσαυτὸν γαῦς ἐξ οὐρίας πλέουσα, ἔπειτα 20
 δὲ καταγιγδοῦς δεινῆς ἐγεργείσης κακῶς συντριβεῖσα καὶ τὸν
 ἐναποκείμενον πλοῦτον ἀποβαλοῦσα καὶ ἀπολέσασα, οὐδ' ἂν

tempore bonis illius perfrui concessum est, nihil de ea aliud occurrit
 quam quae desperationem animo conciliant et fontes lacrimarum ex
 oculis extorquent. namque et situ et pulchritudine multas, magnitudi-
 dine et rerum abundantia multo plures civitates exsuperavit. et quae
 prius bonis omnibus affluebat, atque ab omnibus decantatis divitiis,
 nunc (quod utinam avertisset deus) omnibus suis partibus iacet de-
 mortua et pessime pertractata. o quomodo illa, perinde atque ma-
 gnes, omnes ad se trahebat avellique ab se nullo modo permittebat?
 sic enim eos detinebat, quos quacunque e regione advenientes domis
 excipiebat, vinculisque amicitiae indissolubilibus constringebat, ut
 prae ea patriam postponerent et de reditu prorsus memoriam amit-
 terent. heu, heu. verumtamen nunc non tantum advenas, quos,
 ut dixi, illius gratiarum participes fieri contigit, sed etiam quos ipsa
 extulit, omni studio fugam arripere eamque veluti Charybden alteram
 perhorrescere et detestari coëgit. o tempus, quaenam repente parturix,
 et quasnam rebus immutationes inducis! optime te, qui retro abs te
 omnia converti conspexere sapientes, rotam nuncuparant, omnia si-
 quidem susque deque agis ducisque. o urbs antea vento secundo ad-
 navigans, postmodum dira tempestate coorta pessime contrita, repo-
 sitis in te divitiis amissis atque deperditis! nemo equidem tuorum

εἰς τῶν σοι προσόντων ἀφίκοιτό ποτ' εἰς λήθην ἐκόν, εἰ μὴ
 τῶν φρενῶν ἐξέστηκεν ὄλωσ. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ σύνδακρυς
 σοῦ μεμνημένος καθίσταμαι, καὶ τὸ προφητικὸν εἰπεῖν, σκότος
 λεπτὸν με καλύπτει, καὶ παραμυθίαν ζητῶν ταυτά μοι πά-
 5 σχειν καὶ τοὺς ἄλλους εὐρίσκω. ὦ πῶς σου τὴν πρὶν εὐκο-
 σμίαν ἀφῆρησαι, καὶ ἡ λαμπρότης ἀπέσβη, καὶ τοὺς δρωῶντας
 κατηφιᾶν ἀναγκάζεις. συγκέχεται γὰρ σοι κόσμος ὁ περικειμένος
 ἅπας, καὶ τὸ κάλλος, ᾧ σαστὴν κοσμεῖν εἶχες, ἐξαίφνης ἀπό-
 10 λωλε. θεάτρον γὰρ πρότερον μὲν εὐδαιμον ἦς, νυνὶ δὲ θεά πᾶσι
 γέγονας ἀπευκταία, καὶ τοὺς ἐνοικεῖν ἐλομένους σοι καὶ ἄκον-
 τας ἀπαλαίνεις, ὄραν σε μὴ φέροντας ἐν δυστυχίᾳ τοιαύτη.
 εἰ γὰρ σε τροφὸν οἶδασι καὶ μητέρα, τοῖς ἐπὶ μητρὶ κοπτο-
 μένοις ἀποιχομένη τὰ παραπλήσια δρωῶσι, καὶ κατηφείας σε
 πάντες ποιοῦνται διήγημα. ὦ παρόντες, ἐγὼ μὲν καὶ τῶν 377
 15 ἄλλων ὅταν εἰς μνήμην ἦκω τῆς πόλεως, πολλῶν ὄντων καὶ
 μεγάλων, καὶ ὧν λόγος οὐδεὶς ἐξαρχεῖ πρὸς διήγησιν, ἕλιγ-
 γου πληροῦμαι καὶ ἑμαυτὸν ὑπ' ἀθουμίας κατέχειν οὐχ οἶός
 τε γίνομαι, ἦνίκα δ' ἂν καὶ τὸν κάλλιστον δὲν ἀποβέβληκε κό-
 20 σμον λογίσσωμαι, νεκρῶς, φημὶ θεῖους καὶ τὰ κατὰ πᾶν αὐτῆς
 μέρος σεμνῶν ἀνδρῶν καταγώγια, μικροῦ καὶ ἄφρονος τοῖς πα-
 ροῦσιν ὀρῶμαι καὶ μόλις ἑμαυτὸν ἀνακτῶμαι τοῦ πάθους.
 ὀφθαλμῶν γὰρ εἰπεῖν ἦσαν οὗτοι βολαὶ τε καὶ γλῆναι τῆ

unquam obliviscetur libens, ni mente captus abs te prorsus abierit.
 ego vero totus lacrimis conspergor, dum tui recordor, et ut cum pro-
 pheta loquar, subtiles tenebrae me obtegunt, et consolationem quae-
 rens eadem et alios perpeti reperio. o quomodo tuo pristino decore
 spoliata es, et splendor extinctus, et iatuentes maerore conficis!
 ornatus enim omnis, qui te ambiebat, conturbatus est; et pulchritudo,
 qua te condecorabas, actutum abiit, theatrum siquidem antea felix,
 nunc omnibus abominandum spectaculum reddita es; et eos qui tuam
 habitationem elegerant nolentes abigis, tanquam qui te in simili ca-
 lamitate videre non sustinent. qui enim te altricem et matrem con-
 fidentur, perinde se gerunt atque illi qui matrem demortuam efferunt,
 et maeroris te narrationem omnes constituunt. o praesentes! ego
 equidem et rerum aliarum urbis memoriam cum recolo, quae multa
 sunt et ingentia et dicendi genus omne superant, statim vertigine
 opprimor et me ipsum continere praee dolore nequeo. sed cum pul-
 cherrimus, quem amisit, ornatus menti occurrit, aedes, inquam, sa-
 crae et per omnia sui loca venerandorum hominum sedes, tantum non
 mutas vocis usu amisso adstantibus videor, et vix me ex ea turba-
 tione animi recolligo. oculorum enim illa erant urbi, ut ita dicam,
 iactus atque pupillae: at nunc obdormiscentia obscuram illam unde-

πόλει, καὶ νῦν κατακοιμηθεῖσαι ζοφερὰν αὐτὴν ἀπειργάσαντο
 πάντη. καὶ τί μὴ λέγω τὸ κρεῖττον; οὐρανό τε καὶ γῆ ταύ-
 την εἴκασεν ἂν τις τὴν πόλιν εὐστόχως· τὸ μὲν γὰρ ἄνω τοῦς
 ἐν ἄρσῃ διαλάμποντας οἰκήτορας πρότερον ἔχον μέρος οὐρα-
 νοῦ σῶζον ἦν σχῆμα, τὸ κάτω δὲ καὶ πρὸς θάλατταν γῆς. 5
 εἴ τις δ' ἂν καὶ συνεκτικὰ εἴποι στύλους τῇ πόλει, οὐκ ἂν
 ἁμάρτοι. ὦ πράγματος ξένου. ἔνθα πόνοι τῆς ἀσκητικῆς τοῦ
 παντός ἐτιμῶντο παλαιστρας, νυνὶ θεοστύγῃ διαπραίττεται.
 καὶ θεὸς ὑπερίθεται τὴν ἐκδίκησιν. ὦ θεοῦ ἀνοχῆ, πῶς
 378 τοιούτων ἠνέσχου; βέλτιον ἂν ἦν τὴν γῆν διασχούσαν καλύ- 10
 ψαι ἢ τοῦτον ταῦτα μετασκευασθῆναι τὸν τρόπον. κρεῖττον
 ἂν ἦν ἐνὶ τῆς γῆς ἀνατιναγμῷ ταυτί κατάπεπτωκῆναι καὶ μηδὲ
 λείψανα γούν ἐναπολελείφθαι τῷ τόπῳ· τότε γὰρ οὐ τοσοῦτο
 πὰς τῶν ὀρώντων ψυχὰς ἔδακνεν ἂν τὸ πάθος. ἡμῖν μὲν
 καὶ τὸ εἰσιεῖναι ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου φοβερὸν εἶναι ἐδόκει, 15
 καὶ μόνοις ἦν εἰσιτητὸν τοῖς τεταγμένοις ἐν τοῦτῳ, ψυχὴν
 καὶ σῶμα πρότερον σφίσι καθηραμένοις· τὰ νῦν δὲ τοῖς
 βδελυροῖς φεῦ ἀνείται, καὶ τῆς τοιαύτης οὐκ ἀπειργονταὶ τόλ-
 μης. καὶ οὕτε γῆ διίσταται καὶ τοὺς κατὰ θεοῦ χωροῦντας
 χωννύει, οὐθ' ἥλιος ἄνωθεν καταφλέγει, ἢ οὐρανὸς σφοδρὸν 20
 ἕτερον καταπέμπει καὶ καταδύει τάνόμημα. ὅπῃ τοῦ καὶ αἰ-
 σθησεων νήψει θείων λογίων ἤδετο μέλη καὶ συναΐδοντες ἦσαν

quaque effecerunt. . et quid praestantissimum taceo? caelo terraeque
 urbem hanc nescio quis apte assimilaverit. namque pars illius supe-
 rior, quae prius habitatores in virtutibus praestantes viros continebat,
 caeli, pars inferior et mari adiacens terrae figuram prae se ferebat.
 si quis vero et columnas urbem continentes adiceret, nae is a vero
 non aherraverit. o rem peregrinam! ubi labores exercitoriae pa-
 laestrae ante omnia praeferebantur, nunc deo exosa conficiuntur; et
 deus ultionem reicit in aliud tempus? o dei tolerantiam! quo-
 modo similia sustinuit? melius fuisset hiatu terrae omnino absor-
 pta esse quam in hunc modum commutata. optabilius fuisset uno
 terrae motu concidisse, ut ne reliquiae quidem exstarent. tum etenim
 non tantundem animos intuentium ruina lancinasset, nobis antea et
 in sancta sanctorum ingressus terribilis reputabatur, nec nisi qui illic
 inserviebant, aditus in illa habebant, animo et corpore depurgati:
 nunc vero execrandis hisce (vae misero mihi!) patent, et a simili au-
 dacia sese non retrahunt. et terra non fatiscit, ac adversus deum
 similia conantes non tegit; sol desuper non succendit? caelum ma-
 gna turbulentaque tempestate demissa scelus non mergit? ubi men-
 tis sensuumque sobrietate divinorum eloquiorum mele concinebantur
 unaque simul desuper intelligentiae canebant, nunc vocum incompta-

ἀνωθεν νόες, φρονῶν τῶν αἵρεται ἀσῆμων κραυγή, καὶ τὸ δαι-
 μόνων ἐφήθηται φῦλον, σιγῶσας ὄρων παννύχων ᾠδῶν ὑπη-
 ρέτιδας γλώττας. οἴμοι! πῶς ἂν ὑδακρυτὴ τὴν τούτων μνη-
 μην ἐνέγκοιμι; ἔνθα ζῶν αὐτὸς ὁ καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς γενό-
 5 μενος καθωροῦτο, δῆμός τε συνεστέλλετο βλέπειν ἀγγέλων,
 ἔργα τοῖς ἀντιθέτοις παρανομίας τολμᾶται. καὶ σκηπτοὶ οὐρα- 379
 νόθεν οὐ καταφέρονται. ὦ τόπων θεῶ ἀφωσιωμένων! ἦν
 ἐπλουτεῖτε θείαν ἀφήρησθε χάριν, καὶ τοῖς τολμηταῖς παρὰ
 φαῦλον λογίζεσθε. ὦ πῶς ὁ τῆς εὐημερίας ἡμῶν καιρὸς ἐπι-
 10 θέσεως καὶ καταδρομῆς γέγονε, καὶ καταλειφθέντες αἰσχρὴν καὶ
 ὄνειδος γεγενῆμεθα. οἰχονται πανηγύρεις, οἰχονται θείων ἐκτυ-
 πωμάτων λαμπρότητες. ἀπόλωλε παμφησία. τὸ τῶν μοναχῶν
 ἀπελήλαται τάγμα, καὶ πολιαὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων σεμνό-
 τῆς ἐν τοῖς ἀτίμοις λογίζονται. ἄρ' οὐκ ἀβίωτος ὁ βίος ἡμῶν ἐστὶ,
 15 καὶ ἤττον τοῦ ζῆν τὸ θανεῖν ἐστὶ πικραῖς οὕτω βαλλομένοις
 καθ' ἐκάστην ὀδύνας; ἦπου γε πάντες ἂν μοι συμφθέγγαιτο οἱ
 πάσχειν ἐν τοῖς τοιούτοις πεφύκεσαν. ἠπόρησα οὖν πολλάκις
 κατ' ἐμαυτὴν ἀνθ' ὅτου ταῦτα, καὶ πῶς εἰς τοσοῦτον ἤκομεν
 κακοπραγίας οἱ πεπονθότες. καὶ εἶδρον λύοντά μοι τὸν θεῖον
 20 λόγον τὴν ἀπορίαν, "ἔσται" λέγοντα "ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος καὶ
 αἱ ἐπαυλεις ὑμῶν ἔρημοι, ὅτι ὑμεῖς ἐπορεύθητε πρὸς ἐμὲ
 πλύγιοι, καὶ γὰρ πορεύσομαι πρὸς ὑμᾶς ἐν θυμῷ πλαγίῳ." ἐν-

rum fragor sustollitur et daemonum chorea subsultat, dum cantionum
 totam noctem pervigilantes administras linguas taciturnas conspicit. vae
 mihi! qua ratione absque lacrimis eorum memoriam repetam? ubi vivens
 ipse, qui, sicut nos, propter nos factus, conspiciebatur et angelorum co-
 piae videre pertimescebant, illic ab impiis dira facinora perpetrantur; et
 fulmina de caelo non cadunt? o loca deo consecrata! qua abundabatis,
 divina gratia spoliamini, et pipulo a temerariis differimini. heu, quo
 modo prosperitatis tempus aggressionis et incursionis factum est, et nos,
 qui remansimus, opprobrium et infamia! abiere publici conventus
 et celebritates, abiere divinarum effigierum splendores. periit liber-
 tas, monachorum coetus eiectus est; presbyterorum canities et dia-
 conorum gravitas omnium irrisione laeduntur. an non vita iniucunda
 et acerba, minusque est nobis emori quam vivere, tot diris doloribus
 quotidie oppressis? sane, idem atque ego sentient qui compati in
 similibus assolent. saepius itaque mecum ipse addubitavi qua de
 causa haec nobis obvenerint et qua ratione in tanta mala incideri-
 mus; invenique dubitationi meae satis fieri a divino eloquio, "erit"
 dicente "terra vestra deserta et villae vestrae desertae, quoniam vos
 ambulavistis ad me obliqui, et ego ambulabo ad vos in iracundia
 obliqua." hinc plura dicendi finem faciens silentium praefero. nam-

θεὸν τοὶ καὶ τοῦ πλείω λέγειν ἀφόμενος τὸ σιγήσαι τετίμηκα.
 θεὸν γὰρ ἐξιλεοῦν ἀσύγνωστα πταίσαντας καὶ μὴ μακρογο-
 38ο ρεῖν κατ' ἐπίδειξιν χρῆ. ἡμεῖς γὰρ τῶν φύντων αἴτιοι, κατὰ
 τὸν εἰπόντα, τοιαῦτα σπέρματα καταβεβληκότες. πᾶν τοιγα-
 ροῦν εὐσεβείας ὅσον καὶ δογματικῶν ὀρθῶν τρόφιμον τῶν κατ' ἡ-
 ἀρετήν, ὧν ἡμεληκότες ἐφάνημεν ἔργων, αὐτοῖς ἐπιλαβέσθαι
 σπουδῆν εἰσενέγκαντες, θεοῦ τυχεῖν εὐμενοῦς, ἔργοις οἷς χαί-
 ρει, πᾶσι τρόποις ἀγωνισώμεθα, παλινοδίαν ὡς ἂν ἐντεῦθεν
 ἴσωμεν χαριότατα.

que qui non ignoscibilia deliquerunt, eos deum sibi propitium red-
 dere, non prolixas contexere orationes in sui ostentationem addecet.
 nos enim eorum quae evenere causa fuimus, ut ille dixit, qui simi-
 lia semina proiecimus. quare quidquid pietatis et rectorum dogma-
 tum est, nos, qui ex virtute nascentia opera negleximus, rursus omni
 studio amplectentes, deum nobis propitium reddere, quibus ille gau-
 det actionibus, modis omnibus contendamus, ut inde postmodum pa-
 linodiam summa cum animi laetitia cantemus.

INDEX GRAMMATICUS.

Ad Phrantzen.

- Ἄγροικεῖν* 422, 19. 21.
ἀδιάσειστος 402, 9. 403, 5.
Ἄθῆνα 91, 9. 106, 4. 159, 9.
Ἄκαρνοί 38, 14. 91, 9.
ἀκολουθία ἤτοι θεία μυσταγωγία
 138, 3. 145, 3.
ἀκόμι 422, 21.
ἀκοροπολλίσαντες 101, 1.
ἀλάθαστος ὀφθαλμός 9, 3.
ἄλυσος 238, 9.
ἀλώσαι 250, 21. 59, 11.
ἀμήρισσα 214, 1. 215, 4. 216, 21.
 386, 11. 449, 9.
ἀναβολή 214, 8. 224, 16.
ἀνενόησις 403, 19.
ἀντάμα 419, 3. 9.
ἀντιλέγεσθαι i. q. *μάχεσθαι* 36,
 21. 280, 24.
ἀντίναυλον 402, 3.
ἀποπλακεῖς τοῦ ἵππου 138, 17.
ἀποσῶσαι 107, 19. 146, 5. 197, 17.
 217, 8. *προαπέσωσε* 181, 17.
ἀποσωθῆναι 128, 5. 151, 8. 187,
 4. 196, 13. 197, 18. 213, 21.
 215, 20.
ἀργυρόβουλλον 159, 8.
ἄρκον ἢ ἀστραπή 81, 19.
ἀρχόντισσα 142, 11. 144, 10. 14.
ἄς 420, 11. 13. 14. 22. 421, 4. 7.
 8. 13. 16. 17. 20. 422, 1. 3. 6.
 8. 9. 10.
τὰ ἀθθεντόπουλα 416, 15. 417, 15.
 422, 18. *οἱ ἀθθεντόπουλοι* 416,
 11. *ἡ ἀθθεντοπούλα* 423, 11.
αὐτοθελῶς 224, 17. 395, 12.
αὐτοτρόπως 106, 19. 107, 4.
ἀφιέρωσις 148, 7.
βαρεῖος λίθους 282, 3.
βαρεοκοιλία 120, 3.
ἡ βασιλεία σου ἐπιχειροσθῆς 198,
 15. 199, 1. *ἐκέλευσας* 213, 2.
προστάσεις 217, 18. *ἐπόη-*
σας 226, 22.
βιγλιαιτικόν 401, 23.
βραχεολόγως 397, 21.
βραχήμερῖα 224, 3.
βρῦναι 152, 4.
γεννηματικά εἶδη 402, 11.
γερός 423, 7.
γνωριμία 160, 10.
γομάρι 420, 21.
γομαριατικόν 401, 22.
γονατίζειν 422, 3. 6.
γονατιστός 421, 10.
γραμματοκομιστής 113, 12. 215,
 21.
γυναικόδειος 390, 20.
δαιμονήτης 295, 17.
δεκαντικον 305, 5. 305, 14. 21.
δεσποτάτον 154, 19.
δεψένδευσις 401, 5. 402, 14. 403,
 19.
διὰ τί μὲν i. q. *διότι* 201, 18. 20.
 208, 9. 246, 19. 267, 5. 316, 23.
 390, 4. 15.
διαχέτεσθαι 421, 19.
διβύβουλον 306, 9.
διενεργεῖν τὰ δημόσια 403, 9.
δουλευτής 423, 16.
ἐγγεμίζειν 243, 14.
ἐδικός 422, 1. 423, 1. 16.
ἐδῶ 417, 11. 14. 418, 21. 419, 14.
 15. 421, 10.
ἐκφοράγισμα 220, 7.
ἐκτινή 305, 17.
ἐλεβολικά 241, 9.
ἐλέβολις 236, 16. *et deinde passim*
ἐλεβολόσκος 236, 16.

- ἐνηχίειν 14, 6.
 ἐννατος ἡμέρα 13, 2.
 ἐνοχοποιούμενοι 403, 22.
 ἐξωπρασία 402, 3.
 ἐπανώφορον ἱμάτιον 146, 9.
 ἐργαστηριακόν 402, 4.
 ἐργόχειρον 141, 15.
 εὐλογηθῆναι γυναίκα 111, 2. 123,
 12. 129, 9. 161, 11. 191, 7.
 εὐλογητόν 305, 17.
 εὐσεβοφρόνως 430, 18.
 εὐσκόφυλλος 75, 12.
 εὐνόληπτος 400, 20.
 ζευγαλία 403, 23.
 ζυγαστικόν 401, 21.
 ἡμέρα τῆ ἡμέρας 52, 7. 356, 10.
 ἡμικύων 292, 2.
 ἡμιτελής 183, 2.
 Ἡπείριοι 38, 14.
 θανατικόν 408, 13. 410, 7. 423, 3.
 θανή 13, 2. 109, 15. 121, 8. 213,
 4. 449, 8. 10.
 θελῶμαι ἀνδρακας ἐπὶ τὸ στή-
 θος 9, 1.
 θέλων καὶ μὴ θέλων 51, 10. 75,
 11. 306, 21. 426, 14. θέλων καὶ
 μὴ βουλόμενος 64, 20. ἄκων
 καὶ μὴ βουλόμενος 70, 5.
 θεοδόξαστος 400, 3. 9. 401, 3.
 402, 12.
 θεομεγάλυντος 400, 4. 402, 17.
 Θῆβα 91, 9. 107, 5.
 ἱερολογία τοῦ ἀρραβῶνος 230, 8.
 τῶν μνήστρων 424, 23.
 ἱεροτελετή 20, 2.
 ἱκανόπλοιος 398, 2.
 ἱματοφύλαξ 120, 2.
 ἴσον 405, 2.
 καβάδιον 120, 2. 146, 13.
 κατογνωμία 212, 9.
 καλάθωσις 190, 10.
 καλοθέλεια 416, 15.
 καμηλοειδῶς διέκειτο 90, 5.
 καμπανιστικόν 401, 21.
 κανόνες εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον
 140, 4.
 καπάσι 421, 13.
 καπετάνιος 254, 22. 255, 4. καπη-
 τάνιος 197, 5.
 καπηλιατικόν 402, 3.
 κάπου 417, 1. 2.
 καρμεζήν 146, 13.
 καστροκτισία 402, 2.
 καταλεπῶς 56, 10. 220, 1.
 καταρούχα 146, 13.
 καταστιχά(θ)διον 241, 11.
 κατεπέκεινα 124, 15. 401, 7.
 κστεργοκτισία 402, 2.
 κελλίον 126, 7.
 κελλιώτης 110, 3. 124, 18. 125, 5.
 126, 7. 8. 11.
 κεφαλατεθεῖν 109, 10.
 κεφαλατικόν 115, 15. 135, 20. 391.
 17.
 κληροποιῆσαι 41, 1.
 κοκκιοχρῦσας 183, 17.
 κομέριον 400, 12. 15. 402, 14.
 19. 403, 6. 17.
 κοσμητικόν 402, 3.
 κουρούκιον 85, 16.
 κουρτζουβάκα 146, 14.
 Κρηται 101, 22.
 λαμπαδάριος 305, 19.
 λένδρος 284, 21.
 λεπίζειν 405, 17. 400, 10.
 λιτόκοκκον 401, 18.
 μαγειρία 402, 3. 404, 3. 8.
 μακροβολίζεσθαι 248, 17.
 μακρομερεῦσαι θεός τὴν σου βα-
 σιλείαν 211, 3. τὸ κράτος σου
 231, 22.
 μάκρος 57, 12. 96, 12. 108, 3.
 οὐκ εἰς μάκρος 73, 1. 242, 13.
 267, 9.
 μανάκια διαμάργαρα 219, 10.
 μελλοκυρία 223, 19.
 μερόθεν 273, 14.
 μερτικόν 418, 20.
 μεσάζων 200, 22. 230, 17.
 μεσαστικόν οφρῆκιον 224, 14.
 μεστικόν 401, 21.
 μεταγλωττίξεν 71, 11.
 μεταξιατικόν 402, 4.
 μηνιατικόν 402, 4.
 Μουσταφάπουλος 117, 6. 16.
 μπαλαῖστρας 239, 11. 253, 8.
 μυριαρίθμητος 96, 10. 273, 22.
 μύρμυγκες 139, 8.
 ξυλόπιδος 402, 2.
 ξυλόπιδος 252, 2.
 δλότελα 421, 13.
 δρεμῆ 402, 1.
 ξέ δρθοῦ 126, 19. 23.
 ὀρχωμοτικά εἰρήνης 387, 22. ὀρ-
 χωμοτικόν ἀγάπης 118, 12. 395, 6.
 παιδαριολόγων 93, 5.

παιδιόθεν 25, 11. 144, 19. 211,
 19. 220, 5.
 παμμέγεθος 210, 1.
 πανεύμορφος 102, 9.
 πανίον 401, 18. 402, 5.
 παντοιοτρόπως 78, 8.
 παραστάσιμα 124, 15.
 παστόν 401, 17.
 πατριδόθεν 224, 8.
 παχιατικόν 401, 22.
 ἡ πενθέκτη σύνοδος 307, 22.
 περικύκλωθεν 323, 8.
 περζιον 401, 17.
 πλεοπορεῖν 185, 14.
 ποιεῖν ἡμεροσκόπους 255, 17.
 ποικιλώσης 231, 12.
 πολλαχιλοπλάσιον 361, 9.
 πολυέλεος 381, 14.
 ποριατικόν 403, 7. 18.
 τοῦ πρέσβυος 113, 2.
 πρὶν τῆς αἰχμαλωσίας 5, 10. 12,
 12. 67, 1. πρὶν τοῦ λαβεῖν 64,
 10. πρὶν ἢ τοῦ εἰπεῖν 225, 5.
 προσετοί 406, 6.
 προικοσύμφωνα 230, 8.
 προμαθητεύεσθαι 111, 8.
 προμηθεὺς τοῦ στόλου 426, 1. 9.
 21.
 προσηκῶνεσθαι 421, 16.
 προσκύνημα 307, 8.
 προσφάγιον 401, 17.
 πρωτοπαπᾶς μέγας τοῦ παλατιοῦ
 305, 16.
 πρωτοστρατόρισσα 216, 16. 221, 3.
 223, 6.
 πυριάλωτος 275, 16.
 ἄσσοφορέσαι 430, 9.
 ῥήγισσα 231, 15.
 σαλός 85, 7.
 σεβαῖνον ἰ. γ. εἰσβαῖνονσιν 422, 5.
 σιτάριον 402, 6.
 σιτόφθειρες 139, 8.
 σκάλα 400, 14. 402, 2.
 σκαλιατικόν 401, 23.
 σκούφια 146, 11.
 σμίγεται 380, 4.
 σουδαί 234, 20.
 σουργούνιδες 308, 9.

στέκετε 423, 9. στέκονται 422, 8.
 σιράτα 418, 15. 421, 11.
 συάγριον 216, 1.
 συγγαμβρία 228, 16.
 συντροφιάζειν 417, 7.
 συντυχαίνειν 419, 17. 421, 17. 20.
 σφενδονίζειν 239, 17.
 σχολίτης 450, 20.
 σωζομένου Ἰνα 127, 7. 146, 3. 326,
 10.
 τάχα 109, 5. 113, 10. 114, 22.
 145, 3. 179, 21. 247, 8. 383, 10.
 387, 1. 22. 393, 21. 394, 9. 395,
 1. 397, 8. 405, 11.
 τζάγκραι 138, 10. 149, 21.
 τζαγκράτορες 183, 13. 243, 6.
 τζακούσιδες 282, 9.
 τζοχαρική 401, 18.
 τομάριον 401, 17.
 τράσσαρον (δ. τερέσσαρον) δωμα-
 τιον 230, 14.
 τριακοντάφυλλον 149, 20.
 ὑβρίστρια 35, 17.
 ὑπανδρεία 227, 4.
 ὑπανθρεῦσαι 219, 18.
 ὑπλόχεται 21, 19. ὑπόσχομαι
 219, 8.
 ὑποκορρίζεσθαι 52, 6.
 ὑποψήφιος 305, 22.
 ὑφειλτόν 119, 16. 18. ὑφειλιτά
 γράμματα 118, 21. ὑφειλτόν
 πιτιάκιον 119, 6. ὑφειλτόν
 χάρτην 119, 14.
 τὸ φέρον φέρεῖ 229, 14.
 φημιστοί 278, 1.
 φλώρια 146, 15.
 φῶα 146, 15.
 χαμουχάν 120, 3. 146, 10. 13. 14.
 χαρίζειν 292, 7. 14. 395, 19. 397, 4.
 χαρτοκομισταί 216, 3.
 χάσδιον 146, 12. 188, 6. 11. 305, 8.
 Χερρονεῖα 41, 12.
 χοιράγρα 215, 22.
 χοντρα ξύλα 244, 22.
 χρυσοζωγράφιστος 183, 17.
 χρυσοκόκκινος 146, 12.
 χρυσοπετάλινα 183, 10.
 ὡς καθῶς 219, 4.

INDEX GRAMMATICUS.

Ad Cananum.

- Ἀγάλη* 462, 19.
ἀκλονήτως 476, 7.
ἀκουμβεῖν 472, 16.
ἀμή 478, 6.
ἀνέβαλον 475, 23.
ἀπαρραπροσδόκητος 477, 10.
ἀπαρραπροσοδικήτως 459, 10. 463, 17. 477, 4.
ἀπέλπισία 470, 17.
ἀπέλπισμένοι 473, 13.
ἀπό ἀνωθεν 461, 14. *ἐλάττονες*
ἀπό ἑκατόν 479, 5.
ἀποκρισιάριος 465, 3. 466, 3.
ἀρκουδάμαξον 462, 17.
ἀρματοφυλάκιον 465, 1.
ἀχρησίμευτον 463, 1.
βέργα 460, 22.
βοκίον 461, 21.
βουβάλιον 462, 3.
βουμπάρδα 461, 1. 15. 462, 6.
βουτζίον 474, 6.
γεννήματα 459, 8.
γυρεύειν 463, 14.
διαγουμά 464, 2.
διακομά 463, 21.
δυσπιστεῖν 464, 17.
ἐκάζωθεν 471, 20.
ἐίτη 468, 13.
ἕως διτε 472, 3. *ἕως διτου* 467, 8.
καλογέροι 464, 7.
καλογραῖαι 464, 12. 468, 11, 472, 1.
κάψαι 473, 11.
κέντουκλον 467, 10.
κούρβουλα 460, 1.
κουρσιμαῖος 464, 9.
κούρσος 463, 22. 464, 5. 8. 471, 22.
λαβούν 475, 2. 10. 476, 2.
λάβωμα 473, 21.
ληρολογία 469, 5.
μαζαλάδες 469, 16.
μανός i. e. *ἐμμαγής* 458, 22. 460, 4.
μασγήδιον 471, 4.
μά 462, 11. 19. 21. 469, 12.
μεγαλοῦπέροχος 466, 21.
μεσέα 462, 20.
μυροποῖ 464, 6.
μωροθαύμαστος 466, 17. 472, 6.
νά 461, 17. 463, 23. 464, 13. 466, 7.
νερόν 463, 15.
διε i. q. *ὥστε* 465, 14. 469, 24.
παβέτιον 469, 20.
πανθαύμαστος 457, 4. 479, 8.
παντρέψωμεν 468, 12.
παστία 460, 17. 19.
περιφρονητής 473, 21. 475, 18.
πλησιέστερον 462, 4.
πλοκωτή 460, 22. 469, 20.
πνευματικοί 475, 16.
πόρτα 462, 21. 470, 15. 471, 18.
πουντέλειάζειν 463, 8.
πουντέλειον 463, 9.
προμαχιόνιον 470, 6. 473, 4. 478, 8. 18.
ράμπλια 467, 11.
ρασούλ 465, 22. 466, 8.
ροῦκα δέξα 478, 17.
σαγίτα 460, 23. 464, 17. 472, 23.
σαρλίδες 464, 6. 8.
σιδηροδεσμονμένους 462, 11. 22. 465, 2.
σάλα 469, 14. 15. 472, 17.
σκλάβος 468, 9.
σκλώπος 469, 17.
σολοικοβάρβαρος 458, 6.
σοῦδα 461, 11. 470, 14.
σπαταλεῖν 467, 21.
στέργα 463, 15.
σιουπλια 476, 2.

- σύμβασμα 461, 13.
 συστή 469, 16. 473, 9.
 ταρχασία 465, 2.
 ταῦλα 474, 5.
 ταυρίζειν 462, 14.
 τέντα 467, 10.
 τζαγκάροι 464, 7.
 τζαγραί 461, 1. 6.
 τζόκος 469, 15. 473, 10.
 Τουρκοκαλογέροι 464, 12. 466, 13.
 468, 11. 471, 22.
 τρομάξαι 470, 18. 472, 20.
 ὑμνητήριον 471, 3.
 φάλλα 469, 18. 473, 9. 475, 6.
 φαλπούνιον 462, 16.
 φιλευσεβής 477, 19.
 φνυγός 473, 19.
 φωσάτον 464, 16. 465, 1. 470, 2.
 χονδραί σανίδες 460, 22.
 ὡς ἔνα 467, 12. 23. 470, 6. 471, 22.
 flexio nominum] ἡ γυναικα 478, 7.
 τοῖς θυστευχοῖς 459, 13.
 κάστρον 462, 21.
 αἱ σαγκίταις 476, 11.
 χειραν 473, 15.
 χῶμαν 461, 13.
 pronominum] ἑμαυτῶν 474, 14.
 μάς 468, 12. 13.
 σάς 468, 7. 8. 10.
 ἐσᾶς 468, 9. τοῦς i. q.
 οὗς s. τοῦτους οὗ
 463, 14. 471, 21.
 475, 8.
 participii] πεκραπαληκολί 474, 21.
 verborum] ἠκόνηζαν 468, 3. ἐβά-
 σταζαν 474, 6. ἔ-
 τραγαν 474, 5. ἦν-
 δρείωναν 475, 23.
 ἀγοράσσαν 464, 9.
 αἰχμαλωτίσσαν 478,
 17. βοηθήσσαν 468,
 8. δοξάζουν 467, 13.
 εὐρουν 470, 8. ἔ-
 χουν 464, 13. θέ-
 λουν 461, 9. 16. 19.
 20. κρόνουν 476, 12.
 λαβῶσσαν 470, 7.
 προσκυνοῦν 467,
 13. φονεύσσαν 470,
 7.
 ἐκρατοῦσαν 476, 2.
 ἐιμούσαν 465, 12.
 ἐρουπούσαν 472, 17.
 473, 9. 475, 8. εὐ-
 πορούσαν 474, 5.
 ἐχαλοῦσανε 473, 10.
 ὠθύσαν 475, 24.
 ἐσπούδαξαν 476, 16.
 ἐτρομάξαν 470, 18.
 ἀνέβην 471, 20. ἐπα-
 ραδόθην 464, 4. εὐ-
 ρέθην 461, 13. 472,
 18. ὑπερέβην 460,
 17. ὠρίσθην 466, 11.
 εὐρίσκειτον 471, 15.
 εἰχασιν 462, 14.
 468, 14. ἐπῆρασε
 475, 11. θεάσθητε
 468, 24.
 ἐδηγοῦντο 478, 13.
 ἐκατοικεῖ 466, 4.
 ἐπαρὰδόθεν 464, 4.
 ἐπαροῖρύναντο 474,
 11. ἐπρόκειτο 478,
 1. ἐσυνάχθησαν
 464, 14. ἐκατέβησαν
 462, 3. ἐκατέδξατο
 467, 2. ἐκατεθαύ-
 μαζον 464, 15. ἐκα-
 τεσκεύασσαν 462, 18.
 ἐκατήντησε 461, 20.
 ἐσυνεμαρτύρουν
 478, 13. ἐσυνήχθη-
 σαν 464, 8.

INDEX HISTORICUS.

- Abarnus** oppidum 407, 18. etiam Pylus dictum 408, 5 sq.
Abasgia regio 312, 12.
Abedulus pater Mohametis prophetae 205, 3.
Abersae dux ad Nicopolim a Turcis captus 60, 6.
Abubacares Mohametis prophetae successor 302, 21.
Abydus oppidum 45, 15.
Acarnanes subiecti Andronico III 38, 13. Amurati II 91, 9.
Achumates cum Turachane patre in Peloponnesum profectus 235, 1. ab Asane vincitur et capitur ib. 19 sqq. liberatur ab Amare fratre 383, 11 sqq.
Acindyni haeresis 446, 13.
Acoba oppidum Peloponnesi a Mehemete II bello premitur 387, 5 sqq. a Demetrio despota obsidetur 390, 22.
Ademanides turres 51, 13.
Adrianopolis ab Amurato I capta 46, 9 sq. 80, 6 sqq. a Mehemete I sedes imperii facta 90, 2. ibi balneum ab Amurate II exstructum 520, 16.
Aecaterina Centerionis principis f. Thomae despotae uxor 154, 15.
Aecaterina, Catelutzao, Lesbiorum principis, f., Constantino despotae nubit 192, 19 sqq. 193, 14. eius mors 195, 7.
Aenus magna oppidum Peloponnesi 133, 9. Demetrio despotae a Mehemete II ad victum datum 413, 22 sqq. a Venetis captum 447, 10 sqq. eius provincia 76, 10 sq.
- Aetoli** subiecti Andronico III 38, 13. Amurati II 91, 9.
Aëtus oppidum Peloponnesi 133, 7. a Mehemete II bello premitur 387, 5 sqq.
Agar mater Saracenorum 303, 22.
Agareni unde dicti 303, 19.
Agathopolis 403, 4.
Albanitae a Baiazete devicti 82, 14. adversus Thomam et Demetrium despotas seditione commota, Manuelem Cantacuzenum despotam creant 383, 7 sqq. a Turachane coercentur 385, 1 sqq. rapaces ac perfidi 391, 10 sqq. a Mehemete II victi 425, 12.
aleutores quid significet 81, 17 sqq.
Alexander IV papa cum Michaele VIII Palaeologo de conciliandis ecclesiis convenit 21, 16 sqq.
Alexii turris Cpoli 287, 19.
Ali pasias Mehemetem II a bello adversus Romanos detertere frustra conatus 265, 15. eius consilia Constantino XI aperit 268, 20 sqq. a Mehemete II interficitur 293, 20. exercitus propter mortem eius luctus 294, 3.
Allage oppidum 24, 5.
Almyrum oppidum Cretae 100, 16.
Amares cum Turachane patre adversus Thomam et Demetrium despotas proficiscitur 235, 1. iisdem adversus Albanitas seditiones opitulatus fratrem captivitate liberat 383, 11 sqq. a Mehemete II in Peloponneso cum exercitu relinquitur 388, 11 sqq. regionem Naupacto ad-

- iacentem occupat 414, 12 sqq.
 Venetos vincit 425, 23 sqq.
Amastris a Baiazete occupata 82, 7.
Amazonum mores 218, 17.
Amurates I Orchanis f. et successor 42, 15. 79, 21. dolo malo adversus Iohannem V usus 45, 8 sqq. Calliopolim, Adrianopolim aliaque loca capit 46, 9 sqq. 80, 6 sqq. pacem cum Iohanne V componit 46, 22 sqq. 80, 9 sqq. Manuelem II ab occupanda Thessalonica prohibet 47, 15 sqq. eius in ex-cipiendo Manuele calliditas 48, 8 sqq. seditiosos in Asia satrapas compescit 49, 17 sqq. 80, 10 sqq. Mosem filium seditiosum morte multat 49, 22 sqq. 80, 15 sqq. eius in puniendo atrocitas 51, 14 sqq. Amorii posteros regno exiit 80, 12 sqq. Bulgares et Servios vincit 80, 21 sqq. a Lazaro Servio occiditur 81, 6 sqq.
Amurates II a Mehemete I patre ad amicitiam cum Manuele II servandam invitatus 89, 22. Mustapham patrum occidit 90, 12 sqq. Cpolim obsidet ib. 14. 116, 19 sqq. pacem cum Manuele II componit ib. 17 sqq. 118, 11. Thessalonicam Venetis eripit ib. 19 sqq. Ladislaum Hungarum vincit ib. 21 sqq. a Blachis repressus mox eodem fugat 91, 1 sqq. quibus locis regni fines protulerit ib. 8 sqq. Ladislaum ad Varnam profigit 91, 15. 197, 20 sqq. Mysiam superiorem et Bosnam sibi subiicit ib. 20. Iannitziaris quomodo consuluerit 92, 2 sqq. eius mores et ingenium ib. 9 sqq. regno Mehemeti filio tradito derbises fit ib. 14. Mustapham fratrem spurium exagitat 109, 1 sqq. Romanis ne Mustapham adiuvent instat 114, 2 sqq. 115, 7 sqq. victum et comprehensum occidit 116, 1 sqq. Romanorum legatos in vincula conicit ib. 12 sqq. dimittit 118, 10 sqq. Mustaphopolum fratrem occidit 17, 19 sqq. Patram a Constantino despota occupari vetat 146, 17 sqq. 150, 18. Thessalonicam expugnat 155, 12. ab oppugnanda Cpoli prohibetur a Chalil basia 180, 8 sqq. Isthmum et Patram expugnat 202, 19 sqq. de Iohannis VI successore eligendo consulitur 204, 15 sqq. eius mors 210, 18. Thessalonicam oppugnatum proficiscitur 492, 17 sqq. eam sibi tradi iubet 493, 11 sqq. obsidet 494, 13 sqq. direptae quomodo consuluerit 518, 22 sqq. 522, 13 sqq. Adrianopoli balneum exstruit 520, 16.
Amurius post Azatinis sultani mortem regnum affectat 72, 18 sqq.
Amycla oppidum 392, 1.
Anchialus oppidum ad Pontum Euxinum 122, 12.
S. Andreas oppidum 138, 13.
S. Andreae caput Pio II papae a Thoma despota donatum 412, 6 sqq.
Andrusa oppidum Peloponnesi 25, 13. ab Athanasio patriarcha episcopatus dignitate ornatur, Monembasiae metropoli subiecta ib. 14 sqq.
Aneman Saracenus Cretensis a Nicephoro Phoca captus 106, 2 sqq.
Angeli
Alexius III excaecato fratre imperium occupat 6, 1 sqq. virilis prolis expers ib. 5. filias duas habet ib. 6. natu maiorem imperio destinatum Alexio Palaeologo collocat ib. sqq. Irene Alexii III f. imperio destinata 6, 5 sqq. filiam ex Alexio Palaeologo genitam Andronico Palaeologo collocat ib. 11. Isaacius imp. ab Alexio fratre excaecatus 6, 1 sqq.
Angelocastrum 410, 10.
Anna Andronici III uxor altera 39, 14 sqq.
Anna despoena e Rossis oriunda pestilentia moritur 110, 11 sqq.
Antiochia Caramano Alissurio subiecta 77, 18.

- Antonius metropolita Heraeleensis ad papam legatus 190, 19.
- Antonius iuuenis Italus v. Paulus.
- Antonius Rhodius sacerdos Notariae apud Constantinum XI interpres 230, 15, 231, 2.
- Antonii nauarchi statio ad defendendam Cpolim 255, 3.
- Antonius monachus Corcyraensis 453, 4.
- Apochaps amermunnes, Saracenum in Hispania princeps, longinquis latrocinii operam dat 98, 5 sq. Cretam incurSATib. 19 sq.
- Sael Apochaps, Apochapis amermunis f., a Niceta patricio proelio navali vincitur 103, 4 sqq.
- Aratzapeta Cypha 459, 4.
- Archangelus oppidum 133, 8.
- Argos a Turcis expugnatum 83, 12 sqq.
- Arii haeresis 444, 17.
- Armenii a Baiazeto subiecti 82, 5.
- Arsenius patriarcha in Michaelem Palaeologum inquirat 7, 16 sqq. procurator imperii 12, 11 sqq. nobiles ad fidem Iohanni Lascari servandam sacramento adstringit ib. 17 sqq. administrandae rei publicae parum peritus 13, 14 sqq. Michaelem Comnenum adsciscit socium 14, 3 sqq. eius arrogantiam sacramentis cohibere conatur 16, 4 sqq. anathemati eum subicit inque monasterium secedit 20, 15 sqq.
- Demetrius Asanes Mehemeti II Mochlium tradit 387, 7 sqq.
- Isaacius Asanes Mehemeti I obviam missus 111, 19 sqq. equo ab eo donatus 138, 21.
- Matthaeus Asanes Pauli f. 387, 13 sqq. Achumatem capit 236, 2. Mehemeti II Corinthum tradit 387, 11. eidem cometae loca Thomae despotae tradi vult ib. 22. de connubio conciliando a Thoma despotae ad Mehemetem II missus 389, 10 sqq. moritur 427, 16 sqq.
- Paulus Asanes cum filia Mesembriam profugus 193, 6. eam Demetrio despotae collocat ib. 11. moritur 194, 14.
- Asarus e posteris Cedar 295, 2.
- Asomatum oppidum 223, 1. a Mehemete II occupatum et unitum 233, 1 sqq. 234, 11.
- Asprocastro coloni Cpolim ducti a Mehemete II 308, 9.
- Assus oppidum Peloponnesi 36, 11.
- Astrum oppidum Peloponnesi 159, 13.
- Athanasius patriarcha creatur 25, 11. dignitate se abdicat 31, 7, 15 sqq.
- Athenae ab Amurata II occupatae 91, 9. Delatzioiae a Latinis datae 107, 3 sqq. earum princeps Antonius Comnenus 158, 11. a Turachane oppugnatae 160, 4 sqq. a Mehemete II captae 385, 21.
- Augusti Caesaris strategema navale 251, 14.
- Azates sultanus Christianae religioni addictus 72, 3 sqq.
- Azizius ameras Aegypti Hierosolyma expugnat 313, 19 sqq.
- Babyloniorum mores 218, 9.
- Bactrianorum mores 218, 4.
- Baiazetes beglerbegus a Mustapha victus et occisus 115, 11 sqq.
- Baiazetes cur Aleutores appellatus 81, 17 sqq. Amuratis I f. et successor 54, 6 sq. 81, 8 sqq.
- Andronicum despotam ad occupandum imperium adiuvat ib. 9 sqq. Iohannem V et Manuelem II in imperium restituit 55, 18 sqq. eius adversus Christianos principes insolentia 57, 18 sqq. Bulgaros vincit 58, 10. Sigismundum, Germaniae regem, ad Nicopolim profugiat 59, 1 sqq. 82, 21 sqq. Cpolim obsidet 60, 18 sqq. 83, 4 sqq. in Peloponnesum copias mittit 62, 19 sqq. 83, 4 sqq. obsidionem solvit propter incursionem Demetrii 64, 17 sqq. ab eo captus 67, 6 sqq. 84, 12 sqq. et caeva ferrea inclusus mox occiditur 85, 15 sqq. eius origo 68, 14 sqq. Musulmanum fratrem occidit 81, 22 sqq. Armenios, Colchos et Amastrium sibi subicit 82, 5 sqq. Hun-

- garos, Albanitas et Blachos superat ib. 12 sqq. eius filii inter se dissidentes 65, 10 sqq. 85, 20 sqq. eius de Manuele II dictum 117, 13 sqq.
- Baldwinus, Latinorum Cpoli imperator, profugus 21, 8 sqq. cum Carolo Itolorum rege ad recuperandam Cpolim se coniungit 21, 8 sqq. repellitur a Romanis 22, 10 sqq. comes Flandriae 106, 17.
- Iohannicus Balotas Chalatrizam Constantino despotae tradit 148, 6.
- Bardarius fl. 517, 19.
- Barlaami haeresis 446, 13.
- Barlaamus monachus Italus a Gregorio Palama refutatus 39, 1 sqq.
- Basilii Bulgaroctonus imp. 313, 18.
- Basilius Macedo imp. Nicetam adversus Saelem Apochapem mittit 103, 14 sqq.
- Beccus patriarcha 23, 5. dignitate exiit 25, 9.
- Reledarum gens 276, 20.
- Berrhoea 408, 16. ibi monasterium S. Nicolai ib. 17.
- Bessario episcopus Nicaenus Romae cardinalis fit 192, 7 sqq. eius epistola ad paedagogum liberorum Thomae despotae 416, 3 sqq. e Gallia rediens moritur 449, 13.
- Bitelmum oppidum Italiae 424, 13.
- Blachernarum templum incendio deletur 158, 12 sqq.
- Blachi vexati a Baiazete 82, 15. ab Amurate II 91, 1 sqq.
- Blachia magna 414, 8. parva ib. 16.
- Boeotia ab Amurate II occupata 91, 10.
- Bonifacius, marchio Montisferratis, rex Thessalonicae et Cretae insulae factus 107, 8 sqq. mox Cretam Venetis vendit ib. 13.
- Bordonia Demetrio despotae a Thoma erepta 389, 21.
- Bosna Amurati II subiecta 91, 20 sqq.
- Bostitza Constantino despotae a Theodoro fratre domata 130, 15 sqq. a Venetis expugnatur 414, 17 sqq. eius para Culas ib. 20. a Venetis instauratur 447, 10.
- Bostra ab Umare expugnata 303, 7.
- Brenzazae a Baiazete missus Peloponnesum incursat 62, 19 sqq. 83, 7 sqq.
- Britannorum matrimonia 218, 15.
- Manuel Buchales 391, 1. 9. a Mehemete beglerbego affini servatus male gratias refert 406, 5 sqq.
- Bucoleon Cpoli 253, 1.
- Georgius Bulcus v. Georgius.
- Bulgari ab Andronico III victi 38, 15. Iohannis V satellites 55, 17. ab Amurate I victi 80, 21 sqq. magnam partem Baiazeti subiecti 58, 10 sq.
- bulia aurea ab Andronico III Membasiotis data 400, 1 sqq.
- Bumerum oppidum Mehemeti II se dedit 448, 18.
- Burgundiae dux ad Nicopolim a Tarcis captus 60, 6.
- Nicolaus Cabasilas 139, 20.
- Cabasilas episcopus Thessalonicensis 139, 21.
- Caesarea ab Amurate II occupata 91, 11.
- Caesarensis metropolitae quod munus fuerit in creando patriarcha 305, 23.
- Caitus e posteris Cedar 295, 2.
- Calabryta oppidum Peloponnesi 130, 13. a Thoma data Constantino despotae 158, 1. Mehemeti II 387, 22 sqq. 388, 20 sqq. recuperatur 389, 13 sqq.
- Calamata oppidum Peloponnesi 133, 5. 390, 15. 391, 5.
- Calames quam provinciam habuerit 77, 21 sqq.
- Caligaria Cpoli 254, 13. 280, 6.
- Calliopolis a Latinis occupata 30, 2 sqq. ab Amurate I capta 46, 9 sqq. a Mustapha Romanis data 114, 11 sq. a reliquis Turcis retinetur ib. 20 sqq.
- Camaris Cpolim Andronico III prodit 35, 7 sqq.
- Camnitza oppidum 148, 5.

- Camero Iohannis Comneni Tzelepis** uxor 70, 10 sqq. **Solimani Siachi mater** 71, 5. **Ertogulus** avia ib. 9.
- Cantacuzeni**
- **Demetrius Mustaphae regnum occidentis** dandum suadet 114, 10 sqq. ad **Amuratem II** legatus in carcerem ab eo coniecitur 116, 12 sqq. dimittitur 118, 10 sqq. eius statio ad defendendam **Cpolim** 255, 19. eius gener **Nicephorus Palaeologus** ib. 20. eius fortitudo 283, 1. **Iohannes magnus domesticus** ab **Andronico III Iohanni filio** tutor datus 39, 21 sqq. nimium sui studiosus 40, 14 sqq. **Cpoli** eiectus 41, 13 sqq. in **Serviam** fugit 42, 10 sqq. regnum recuperaturus copias parat ib. 15 sqq. **Iohannis V** consilia repudiat 42, 18 sqq. 45, 4 sqq. monachus fit 45, 20 sqq. **Iohannes Corintho** praefectus 200, 20. urbi parum consulit 221, 17. arcana **Constantini XI** consilia novit 327, 10.
- Manuel protostrator Mehemeti I** obviam mittit 111, 19 sqq. ab **Albanitis** despota creatus 383, 15. a **Turachane** eiicitur 385, 1 sqq. **Thomas cum Georgii Bulci** liberis ad **Mehemetem II** se confert 386, 12.
- Capha** urbs in superiore parte **Ponti Euxini** a **Mehemete II** expugnata 451, 1. inde coloni **Cpolim** deducti 308, 9.
- Capistranus Mehemetem II** ex **Albania** repellit 385, 22 sqq. moritur 386, 6.
- Victor Cappelus**, classis **Venetae** praefectus, **Imbrum** et **Athenas** capit 425, 18 sqq. moritur 428, 7.
- Carali-pasias** **Thessalonicam** misit 47, 15 sqq.
- Caramanus Alissurius Othmanis** aequalis quas terras tenuerit 77; 18 sqq.
- Caramanus Alissurius**, **Cappadociae** ameras, **Mehemetem Baiazetis** f. adiuvat 88, 5 sqq. ab **Amurate II** bello premitur 91, 11. in montes se abdit ib. a **Mehemete II** opprimitur 93, 16 sqq.
- Carasae Calamis** f. 77, 21.
- Caritaena** a **Thoma** despota **Demetrio** erepta 389, 21. **Mehemeti II** traditur 407, 21 sqq.
- Carolus Italorum rex** cum **Baldino** coniunctus ad debellandos **Romanos** 21, 8 sqq. repellitur a **Romanis** 22, 16 sq.
- Carolus Francorum rex** ab **Iohanne V** frustra auxilia rogatus 52, 17 sqq.
- Carolus princeps** multa **Peloponnesi** oppida possidens 128, 5 sqq. ea partim **Iohanni VI** tradit, partim **Constantino** despota, genero futuro, destinat ib. 11 sqq. eius mors 154, 1. eius filii dissidentes ib. 20 sqq.
- Carystus oppidum Euboeae** 196, 16.
- Castelanus Cpolim Andronico III** prodit 35, 7 sqq.
- Iohannes Castriota Amurati II** subiectus 91, 20 sqq.
- Castritza Demetrio** despota a **Thoma** erepta 389, 21. **Mehemeti II** se tradit 405, 11 sqq.
- Catalani** piratae **Phrantzen** capiunt 155, 6. **Glarentzam** occupatam **Constantino** despota reddunt 156, 8. eorum consul **Cpoli** 252, 22. capti a **Mehemete II** interficiuntur 293, 11. eorum rex **Cpolim** adiuturum se promittit, si detur sibi **Lemnus** 327, 20.
- Cateliutzes Lesbiorum princeps** 191, 18. **Constantini** despotae socer 192, 19 sqq.
- catena portui Cpolitano** praetenta 238, 6. 255, 6.
- Cedar** tribus **Mohametis** prophetae 294, 21.
- Cellium regio** 119, 2.
- Celtogalatae** 276, 18.
- Cenchreae portus** 103, 21.
- Asanes Zacharias Centerio Chalaitritzae** princeps 148, 1. **Thomae** despotae socer ib. 2. 154, 3. eius filius **Hercules** 154, 22.
- Cephalenia** a **Mehemete II** occupata 95, 2. a **Saele Apochape**

- vexata 103, 11 sqq. eius urbs terrae motu concussa 447, 7 sqq.
- Cerasus a Mehemete II expugnata 413, 15 sqq.
- Ceratinus sinus Cpolis 237, 17.
- Certeza oppidum Phrantzae donatum 384, 1.
- Chadisha Mohameti uxore 295, 11 sqq.
- Chalatriza a Thoma despota obsessa 148, 1. ab Iohannico Balota Constantino despotae tradita ib. 3 sqq.
- Chalepi proprium suum regem habet 97, 22.
- Chalil - basias Amuratem II ab obsidenda Cpoli dehortatur 180, 8 sqq.
- Chamuzas Ladislaum, Hungarorum regem, occidit 199, 12. vezires fit ib. 22 sqq.
- Chandax castellum Cretense unde nomen duxerit 99, 22 sqq.
- Chandax novum quare a Saracenis in Creta exstructum 100, 18 sqq. a Nicephoro Phoca expugnatur 105, 22 sqq. una navi Cpolim obsessam adiuvat 238, 14.
- Charate - pasias ad obsidendam Cpolim a Mehemete II praemissus 236, 17.
- Charax promontorium Cretae 99, 9 sqq.
- Chasanès iannitarus primus moenia Cpolis escendit 284, 20. telis obruitur 285, 11.
- Chassan et Mahumetes, Amorii filii, quas terras habuerint 77, 14 sqq.
- Chelidonium oppidum Mehemeti II se tradit 448, 19.
- Chius ab Andronico III capta 38, 3. Mehemeti II subiecta 94, 14 sqq.
- Chilomum locus Corcyrae 411, 14.
- Chlomotzium oppidum Peloponnesi 130, 3. 6. 384, 10. a Mehemete II expugnatur 409, 3.
- Christianae religionis apologia 328, 20 sqq.
- Chrysobergina, uxor Phrantzae in captivitate socia, cum eadem redempta 384, 22.
- Iohannes Chrysoloras refutatus 39, 10 sqq.
- Chrysopolis nunc Scutari 112, 9. circumcisionis origo explicata 335, 4 sqq.
- Cleopa, Malatestae f., Theodori despotae uxor, moritur 158, 6.
- Cnossus urbs Cretae a Minoe condita 101, 13 sqq.
- Iacobus Cocus Venetus Turcarum naves igne delere conatur 257, 1 sqq.
- Colchi a Baiazete subiecti 82, 6. collis aridi forum Cpolitanum 293, 6.
- cometes cernitur 378, 11 sqq. cometarum origo 379, 10 sqq.
- Comneni
Alexius Trapezuntiorum rex 123, 11.
Antonius Lantziola Atheniensium et Thebanorum princeps 158, 11. 159, 3 sqq. eius mors 159, 3.
David Trapezuntiorum rex, a Mehemete II captus et Cpolim ductus 94, 4 sqq. 413, 15 sqq. eidem in suspicionem adductus interficitur 414, 2 sqq.
Iohannes imp. quomodo originem dederit genti Othmanidarum 69, 1 sqq.
Iohannes, Iohannis imp. ex Isaacio fratre sebastocratore nepos, auctor gentis Othmanidarum 69, 1 sqq.
Iohannes Trapezuntiorum rex 207, 2. eius cum Phrantzae de morte Amuratis II colloquium 210, 20 sqq.
Maria, Alexii f., Iohanni VI nubitur 123, 9 sqq.
- Cpolis a Romanis recuperatur 18, 1 sqq. a Latinis quamdiu occupata fuerit 19, 7. obsidetur a Baiazete 83, 4 sqq. ab Amurate II 90, 14 sqq. a Mehemete II 234, 18. 236, 15 sqq. a quot viris defensa fuerit 240, 17. a multis familiis deseritur 241, 13. a Constantino magno deiparae consecrata 276, 1. a Turcis expugnata diripitur 288, 7 sqq.
- Constantinus Monomachus imp. 312, 21.

- Constantinus Pogonatus imp. 313, 11.
- Iacobi Contarini Veneti statio ad Cpolim defendendam 253, 2. vitam pecunia redimit 293, 14.
- Contoscalii regio Cpolitana 253, 2. coronis libri et capita recensita 297, 10.
- Corcyra insula pestilentia vexata 410, 7.
- Corinthus ab Iohanne Cantacuzeno administrata 200, 20. cf. 201, 2. a Mehemete II expugnata 387, 3 sqq. caput Peloponnesi ib. 20 sqq. a Venetis frustra tentata 415, 5 sqq.
- Corone oppidum Peloponnesi 83, 11. 408, 4.
- Cosmae dictum 313, 8.
- Cosmaena oppidum 407, 17.
- Cotzinus oppidum 447, 24.
- Creta ab Apochape Saraceno occupatur 98, 19 sqq. 101, 6 sqq. una e septem magnis insulis 101, 5. eius natura 101, 11 sqq. 102, 17. in partes tres divisa 102, 12 sqq. a Romanis recuperatur 105, 6 sqq. 106, 7. Bonifacio Montisferratensi a Latinis data 107, 12. ab hoc Venetis venditur ib. 13 sqq. tribus navibus Cpolim obsessam adiuvat 238, 13.
- Cretenses primi ex equis pugnasse feruntur 102, 17 sqq. Cpolim strenue defendunt 287, 20.
- Critopulus medicus 417, 21.
- Crocontelus ad Mahometem II deficit 207, 7 sqq.
- Crua Albanitarum urbs 425, 16.
- Cula oppidum Peloponnesi 200, 13.
- Cusatus avus Mohametis prophetae 295, 2.
- Cutulum locus 112, 1.
- Cyclades a Saracenis Cretensibus vexatae 102, 21 sqq.
- Cydonenses pars Cretae 102, 12 sqq.
- Cydonia a Saracenorum ditione servata 101, 3 sq. a Minoe condita ib. 13 sqq. eius situs 102, 7. duabus navibus Cpolim obsessam adiuvat 238, 14.
- Cydonides v. Tzamlaco.
- Cyngesius regio Cpolis 254, 16.
- Cyparissia oppidum Peloponnesi 159, 15.
- Cyrus Mehemeti II tributaria 94, 16 sqq.
- Dabalus princeps Peloponnesi 107, 1 sq.
- Henricus Dadulus quantam partem imperii Romani acceperit 106, 18 sqq.
- Damianus, comes stabuli, a Michaele balbo imp. in Cretam missus proelio occumbit 100, 6 sqq.
- Daulia olim Delphi 317, 1.
- Decanales, classis Venetae praefectus, Aenum capit 447, 10 sqq. Bostitzam instaurat ib. 13 sq. propter amissam Eubosam victus Venetias mittitur 448, 4 sqq. 22 sqq.
- Delatziotes Romanus Florentinus princeps Atheniensium et Thebanorum 107, 2 sqq.
- Delphi nunc Daulia 317, 1.
- Demires, Scytharum rex, a Dino et aliis Turcis invitatus Baiazetem bello adoritur 64, 17 sqq. 83, 15 sqq. eundem cum aliis multis capit 67, 6 sqq. 84, 12 sqq. cavea ferrea inclusum mor occidit 84, 15 sqq.
- Derca oppidum ad Pontum Euxinum 194, 8.
- Diseistum Constantino despotae a Theodoro fratre donatum 131, 4.
- Didymotichum ab Andronico Palaeologo occupatum 34, 7 sqq.
- Aloysius Diedus Venetus conuubium inter Constantinum despotam et Franciscum Fucarim Venetorum ducem conciliare studet 324, 3. Cpoli succurrendum censet ib. 19 sqq.
- Dinus, ameras Amastria, a Baiazete regno exutus 82, 7. Demiris auxilium implorat 83, 10 sqq.
- Dionysius hieromonachus, metropolita Sardensis, ad Constantinum et Theodorum despotas bellantes legatus 162, 12.
- Dioscori haeresis 445, 12.

- Georgius Diapatus ad Constantinum et Theodorum despotas bellantes ab imperatore bis legatus 162, 12. 20.
- Hilario Doria Cpoli profugus 118, 2 sqq.
- Dorienses pars Cretae 102, 12 sqq.
- Dorotheus pater spiritualis Phrantzae familiaris 411, 22 sqq. moritur 424, 7 sq.
- Drachium Constantino despotae a Theodoro fratre donatum 131, 4.
- Constantinus Dragases Manuelis II socer futurus 57, 8 sqq. 58, 7 sqq.
- duplex columna apud Cpolim 240, 10.
- Dyrrhachium 407, 3.
- elementorum natura 380, 18 sqq. 381, 16 sqq.
- Ephesus Sasanis data 77, 16 sqq.
- Ephraim Iberus terra marique circumvagatus 207, 13 sqq.
- Epidaurus Illyrici 413, 8.
- Epidaurus Peloponnesi 104, 4.
- Epirotas subiecti Andronico III 38, 13. Amurati II 91, 8.
- Ertogrules, Gui f., Othmanidarum auctor 68, 15 sq. 77, 1. eius origo 69, 1 sqq. 71, 21 sqq. bellica virtute insignis 74, 8 sqq. eius somnium memorabile 74, 14 sqq. Cyclades regionesque alias bello vexat 76, 6 sqq.
- Eteocretes pars Cretae 102, 12 sqq.
- Ethribus mons Arabiae 295, 10.
- Euboea, Gennensibus a Latinis data, mox ab illis Venetis traditur 107, 15 sqq. a Turcis expugnatur 447, 19 sqq.
- Iohannes Sophianus Eudaemo Constantini despotae minister 200, 22. de conciliando connubio in Serviam legatus 222, 4. domini parum studiosus 390, 18.
- Eudocia despoena prius Turcae nupta 215, 8.
- Eugenia Catelutzae f. moritur 191, 17.
- Eugeniae martyris sepulcrum Romae 449, 21.
- Eugenius papa ad Iohannem VI legatum mittit 163, 7. quomodo eum ad concilium Florentinum proficiscentem exceperit 187, 12 sqq.
- Euthymii patriarchae mors 108, 20.
- Eutychni haeresis 445, 12.
- Ferrara 187, 18 sqq.
- Ferrarensis marchio 185, 15.
- Florentinum concilium de ecclesiis conciliandis 176, 19 sqq.
- Franciscus Toledus Constantini XI imp. cognatus 256, 1. eius genus ib. fortiter pugnat 286, 14.
- Leo Francopolus Nicolai Melissenii procurator 134, 5 sqq. filius sororis Nicephori Melissenii protostratoris 195, 19. Cpolim venit ib.
- Nicolaus Francopolus protostrator ab Iohanne VI ad Amuratem II legatus 155, 14. Thomam despotam adversus Demetrium adiuvat 390, 17.
- Frangulinum castellum Italiae 187, 4.
- fulgurum natura et origo 380, 6 sqq.
- fulminum natura et origo 380, 22 sqq.
- Franciscus Fuscariis, Venetorum dux, Constantino XI propter repudiatum connubium inimicus 323, 20 sqq. Cpoli succurrere recusat 324, 19.
- Gabatha urbs terminus imperii Umari 303, 8.
- Galata regio Naupacto adiacens 414, 14.
- Galata oppidum a Charate pasia obsessum 237, 20. prope Nil collis S. Theodori 259, 5. eius incolae Turcarum Cpolim obsidentium socii ib. 11 sqq. 275, 18. a Turcis parum servantur 259, 21. Constantino XI belli adversus Turcas suscipiendi auctores 293, 2. a Mehemete multantur ib. 17. ab imperatore sibi commissam pecuniam intervertunt 328, 1 sqq.
- Galicus fl. 517, 7.
- Gani montes 25, 13.
- Gardica perfide habita a Mehemete II 405, 21 sqq.
- Gastitza Constantino despotae a Theodoro fratre donata 131, 4.

- Germanus patriarcha 22, 20 sqq.
 Iohannes Germanus Turcarum cuc-
 nculos evertit 244, 5 sqq. eius
 statio ad Cpolim defendendam
 254, 11.
 Genitzae oppidum 524, 10 sqq.
 Gennadius patriarcha prius Geor-
 gius Scholarius appellatus 305,
 1. a Mehemete II rite instituitur
 306, 11 sqq. sedem ex apo-
 stolorum templo in monasterium
 beatissimae virginis transfert
 307, 3. 15 sqq. literas de se-
 curitate a Mehemete II accipit
 308, 11 sqq. a Mehemete II in
 honore habitus 95, 17.
 Genuenses Euboeam nacti, mox
 eam Venetis tradunt 107, 5 sqq.
 S. Georgius oppidum Peloponnesi
 389, 21.
 Georgius martyr captivorum libe-
 rator 144, 16.
 Georgius Bulcus Serviorum prin-
 ceptus 202, 15. a Mehemete II
 invitatur ad pacem sibi cum
 Hungaris conciliandam 323, 15.
 ipsius et uxoris mors 386, 6 sqq.
 eius liberi ad Mehemetem II se
 conferunt ib. 9.
 Georgius Mepen Iberorum rex 207,
 1. filiam Constantino collocat
 217, 8 sqq.
 Gerasimus patriarcha factus, mox
 solium Isaiæ concedere cogitur
 32, 3 sqq.
 Giacup-pasias a Baiazete missus
 Peloponnesum populatur 62, 19-
 83, 7 sqq.
 Iohannes Glycys patriarcha factus,
 mox munus deprecatur 32, 2.
 Gortyna a Saracenorum ditione
 servata 101, 3 sqq. a Minoe
 condita ib. 13 sqq. eius situs
 et munitio 102, 2 sqq.
 Gotthia oppidum 203, 5.
 Graecorum fides a Romanorum
 accusationibus vindicata 310, 6
 sqq.
 Graitzas Palaeologus Salmenico
 praefectus 409, 15 sqq.
 Gregorius pater spiritualis Iohan-
 nis VI 187, 21 sqq.
 Gregorius patriarcha Cpoli profu-
 gus 217, 5.
 Gremene oppidum Peloponnesi
 133, 6.
 Petri Guliani Catelanorum consu-
 lis ad Cpolim defendendam sta-
 tio 252, 22.
 Hebraica Tripe oppidum 200, 13.
 Hellas ab Amurate II occupata 91,
 10.
 Heracleensis metropolitae quod
 munus fuerit in creando patri-
 archa Cpolitano 305, 23.
 Heraclius imp. a Mohamete pro-
 pheta reverenter salutatur 296,
 14 sqq.
 Hercules Centerionis f. 154, 22.
 Constantini despotae affinis 148,
 11. e custodia elabatur 384, 8
 sqq.
 Hermetianus 415, 4.
 Hexamilium ad Cpolim 237, 11.
 Iathmi v. Isthmus.
 Hieronymi Liguris statio ad de-
 fendendam Cpolim 254, 13.
 Hierotheus, pater spiritualis,
 Phrantzae familiaris, moritur
 450, 18 sqq.
 historia quibus e fontibus haurien-
 da 4, 20 sqq.
 historicorum munus 4, 20 sqq.
 Georgius Hizaulus Cpoli profu-
 gus 118, 2 sqq.
 Homobrydum, Serviae oppidum, a
 Mehemete II capitur 384, 11.
 Honorii papae haeresis 445, 18.
 Hungari devicti a Baiazete 82, 13
 sq. ab Amurate II 90, 21 sqq.
 91, 4 sqq. ab eodem ad Var-
 nam profigati 91, 15 sqq. 197,
 20. pacem sibi cum Mehemete
 II, nisi is Cpolim non lacessat,
 esse nolunt 326, 9. cf. 323, 10
 sqq.
 Antonius Hyalinas Cretensis pa-
 tronus navis 196, 15.
 Hydrus a Mehemete occupatus 95,
 2 sqq.
 Hypomathia regio Cpolis 253, 4.
 Andronicus Iagrus ad Amuratem II
 legatus 179, 20.
 Manuel Iagrus Palaeologus Con-
 stantinum despotam imperato-
 rem coronat 205, 15.
 Marcus Iagrus Palaeologus proto-
 vestiarium Phrantzae ad Amura-

- ratem II legato adiunctus adversatur 153, 4 sqq. magnus strapodarcha et ad papam legatus 156, 13 sqq.
- Iancus Hungarorum dux prudentia insignis 198, 12. Cpoli opem laurus existimatur 263, 21. Mesembria donatus, ut Cpoli opituletur 327, 12. Mehemetem II ex Albania repellit 385, 22 sqq. eius mors 386, 5 sq.
- Iannitza oppidum Peloponnesi 133, 5.
- iannitzi ab Amurate II honoribus aucti 92, 2 sqq.
- Iberorum rex Georgius Mepen 207, 1. eorum in iungendis conubiis mos 217, 13. una navi Cpolim obsessam adiuvant 238, 12.
- Ibraem-pasias Amurati II primus a consiliis 153, 12.
- Ibrahim tzelepes, Mehemetis II primarius praefectus stabuli, Phrantzae coniugem e captivitate dimittit 384, 20.
- Iconium 459, 4.
- Iessai, Baiazetis f., aliquantisper regno potitus a Musulmano fratre strangulatur 86, 8 sqq.
- ignis Graecus 244, 7. 245, 20. 248, 12. 257, 15 sq.
- Illyrii Andronico III subiecti 38, 13.
- Imbrus Demetrio despotae a Mehemete II donata 413, 22 sqq. a Turcis occupatur 448, 6 sq.
- Imperatoris in creando patriarcha partes 305, 3 sqq.
- inscriptio in Isthmo reperta 108, 12 sqq.
- S. Iohannes oppidum Peloponnesi 159, 14.
- S. Iohannis baptistae emtas provinciam Spartaem emtam tenere nequit 63, 10 sqq.
- S. Iohannes evangelista quibus scripserit evangelium 356, 2.
- Iohannes Dalmata fortitudine conspicuus 286, 21.
- Iohannes Sozopolitanus patriarcha factus 31, 9. mox munere se abdicat ib. 14.
- Iohannina oppidum Peloponnesi 133, 8.
- Iohannina ab Amurate II occupata 91, 10. a Sinane beglerbego expugnata 157, 1.
- Iosephus magister monasterii Charisianitae 110, 8 sqq. testamenti Manuelis II curator 124, 20.
- Iosephus patriarcha Germani successor 23, 4.
- Iosephus, metropolita Ephesius, post mortem Euthymii patriarcha 108, 20 sqq. Florentinae synodo interest 176, 19 sqq. quibus honoribus in Italia ornatus sit 187, 1. 189, 10. 190, 15. Florentiae moritur 192, 5.
- Iosuphus, Baiazetis f., Christianus fit 65, 13. 86, 5 sqq.
- Irene Lombarda Andronici II uxor altera 27, 3 sqq. liberorum nimis studiosa ib. 13 sqq. Theodororum filium in Lombardiam missum marchionem constituit ib. 17 sqq.
- Irene Alemana Andronici III uxor 39, 14.
- Irene despoena moritur 210, 15.
- Isaias patriarcha 32, 5 sqq.
- Isidorus hieromonachus, post metropolita Atheniensis 203, 8.
- Ismael ameras Sinopensis Mehemeti I vectigalis 89, 12.
- Ismaelis historia et posterii 317, 14 sqq.
- Ismaelitarum nomen unde trahant Saraceni 303, 19.
- Isthmus a quibus communitus fuerit 96, 8 sqq. 107, 19. eius latitudo et longitudo 108, 1 sqq. 11 sqq. a Turachane expugnatur 117, 23. a Constantino despotam munitur 196, 20. 201, 11. 202, 11. a Mehemete II eversus 202, 19.
- Italorum haeresis de processione S. spiritus 446, 17.
- Ithome, nunc Messene, urbs munitissima 132, 10. 133, 7.
- Iustinianus I in inscriptione quadam commemoratus 108, 12 sqq.
- Iohannes Iustinianus, Ligusticis navibus praefectus, rei militaris peritissimus 241, 18. cohorti militum a Constantino XI praeficitur ib. 21. strenuus 246, 19. 263, 9. eius statio ad Cpolim

- tuendam 253, 23. cum Notara dissidens 262, 10 sqq. placatur a Constantino XI 263, 2. vulneratus animum abiicit 283, 17. eius mors 284, 14.
- Ladislavus Hungarorum rex ab Amurrate II bis victus 90, 21 sqq. 91, 4. ad Varnam profligatus ib. 15 sqq. 197, 20 sqq. occiditur a Chamuza 199, 12.
- lampadaril quae partes fuerint in creando patriarcha 305, 19.
- Langada 492, 16.
- Alexius Lascaris Philanthropenus v. Philanthropenus.
- Andronicus Lascaris Pediatas a Constantino despota ad Patrenses legatus 135, 9. 136, 2.
- Iohannes Lascaris Theodori II f. 12, 15 sqq. excaecatus a Michaelae Palaeologo 20, 7 sqq. humane habitus ab Andronico II 26, 1 sqq.
- Matthaeus Lascaris ad Amurrate II legatus in carcerem ab eo conicitur 116, 12 sqq. dimittitur 118, 11 sqq.
- Theodorus Lascaris I, Alexii Angeli gener, Andronicum Palaeologum magnum domesticum creat 6, 15 sqq.
- Theodorus Lascaris II Michaelem Palaeologum in quaestionem vocari iubet 7, 13 sqq. Nicaeae praeficit 10, 4 sqq. praeceps et vehemens ib. 19 sqq. Michaelem Palaeologum e Turcis revocatum honoribus ornat 11, 15 sqq. eius mors 12, 11 sqq.
- Latini quamdiu Cpolim tenuerint 19, 5 sqq. Romanos lacessunt 30, 2 sqq. Graecorum fidem accusant 310, 6 sqq. 311, 18. Thessalonicam occupatam tenent 487, 6. 491, 1 sqq.
- Aloysius Lauredanus praefectus classis Venetae 197, 5. Cpoli succurrendum censet 324, 19 sqq. Isthmum munire conatur 414, 24 sqq. Lesbum frustra tentat 415, 14 sqq.
- Iacobus Lauredanus, Petri f., Aloysii consobrinus, classis Venetae praefectus 427, 10 sqq.
- Lazarus, Serviorum princeps, ab Amurrate I devictus 80, 21 sqq. dolo eum necat 81, 6 sqq.
- Lazarus, Georgii f., Serviorum princeps, Helenam Palaeologam uxorem ducit et despota fit 202, 13. moritur 386, 15.
- Lazarus Thomae despota magnus primicerius 388, 10.
- Lemnus a Catelanorum rege ex petita 327, 20. Demetrio despotae a Mehemete II donata 413, 22 sqq. a Venetis occupatur 415, 9 sqq. a Turcis expugnatur 447, 21 sqq.
- Leo Armenius imp. ab Umaro minore ignominiose habitus 303, 13.
- Basilii Leonis turris Cpoli 287, 19.
- Leonardus princeps Maurae 429, 12.
- Leonardi Ligurii statio ad Cpolim defendendam 254, 13.
- Leonidas oppidum Laconicae 159, 14.
- Demetrius Leontaris Mehemeti I cum aliis obviam missus 111, 19 sq. solus cum eo sermonem confert 112, 2. iterum ad eundem missus ib. 18 sqq. eius mortem imperatori nuntiat 113, 5 sqq. 21 sqq.
- Leontarium oppidum Peloponnesi 236, 1. 390, 22. a Mehemete II expugnatur 405, 18 sqq.
- Lesbus Mehemeti II subiecta 94, 14 sqq. a Venetis frustra tentata 415, 14 sq. eius princeps Cateliutzes 191, 18. 192, 19 sqq.
- Leuctrum Mainae olim Taenarum, urbs munitissima, imperatori traditum 17, 11. Constantino despota a Theodoro fratre donatum 131, 1. olim Cetaria ib. a Thoma despota expugnatur 391, 2 sqq.
- Libya cives imperii coelestis natriens 313, 7.
- Ligudista oppidum Peloponnesi 133, 9.
- Ligures tribus navibus Cpoli obsessae opitulantur 238, 11. cum aliis tribus navibus per medios hostes in portum penetrant 247, 19. cum Venetis disident 258, 10. ad virtutem excitantur a Constantino XI 277, 22.

- Listraena oppidum** 409, 14.
Petrus Lordan classis Venetae dux 89, 15 sqq.
Nicephorus Lucanes Mehemeti II Corinthum tradit 387, 11 sqq.
Thomam despotam ad bellum Demetrio fratri inferendum incitat 389, 1 sqq. eius mors 407, 23 sqq.
S. Lucas quibus scripserit evangelium 355, 24.
Lycus 462, 5.
Lupadium 284, 21.
Lychnitarum gens 276, 17.
Macarius Manuelis II pater spiritualis 124, 18 sq. protosyncelus et Macra cognominatus 156, 15. ad Martinum papam legatus ib. eius mors et laudes 157, 7.
Macedonii haeresis 444, 23.
Macrobius 208, 5.
Maëdes ameras a Balazete victus 82, 10.
Magnesia Sasani data 77, 16 sqq. magni domestici in patriarcha creando partes 305, 17.
Mahomet rasul 465, 22.
Mahumetus Amorii f. 72, 11 sqq. ab aulicis dolo interfectus 73, 1 sqq.
Pandulphus Malatesta metropolita Patram a potestate Constantini despotae vindicare conatur 151, 3 sqq.
Malea 104, 4. 13.
Paulus Mamonas Monembasiae praefectus 57, 9 sqq.
Gregorius Mamonas v. Palaeologus.
Mane oppidum 133, 6. 391, 4.
Manfredus, Siculorum rex, Michaelis Aetoli socius 17, 3 sqq.
Mantinea 122, 7. 133, 5. 388, 5.
Manuel, Manuelis II frater nothus, Mosem, Baiazetis filium, vincit 87, 8 sqq.
Manuelis Liguris statio ad Cpolim defendendam 253, 5.
Manuel Melachrenus ad Amuratem II legatus 118, 13.
Marathium oppidum 407, 18.
S. Marcus quibus scripserit evangelium 355, 21.
Marcus, Bulgarorum princeps, Andronici despotae socer 54, 11.
Marcus canonicus Patrensis 137, 12. ab Eugenio papa ad Ioannem VI legatus 163, 6.
Marcus episcopus Corinthius Phrantzae familiaris 197, 9.
Maria, despoena Trapezuntia, moritur 191, 15 sqq.
Maro, Amuratis II noverca, pacem inter ipsum et Romanos conciliat 90, 19.
Martinus, Chii insulae procurator, ab Andronico III captus 38, 3 sqq.
Martinus papa 156, 15.
S. Matthaeus quibus scripserit evangelium 355, 19.
Matthaeus hieromonachus et magnus protosyncelus Xenum Hebraeum redarguit 172, 9.
S. Maura 155, 6. 429, 13. prope eam insulae 155, 6.
Mauricius imp. quo beneficio ornaverit Monembasiotas 398, 15 sqq.
Maurusia 276, 19.
Mehemetes I, Baiazetis f. natu minimus, etiam Cyriztes appellatus 65, 12 sq. 66, 6. cf. 87, 22 sqq. 90, 9. a Caramano aliiisque principibus adiutus Mosem fratrem vincit 88, 5 sqq. quousque regni fines protulerit 89, 3 sqq. cum Venetis pacem componit ib. 15. Manueli II amicus ib. 20 sqq. sedem regiam Adrianopolim transfert 90, 2. mores eius ib. 4 sqq. Manueli II suspiciosus 111, 6 sqq. ab eo quomodo deceptus sit ib. 19 sqq. 112, 17 sqq. eius mors 115, 3 sqq.
Mehemetes II, Amuratis II f., patre superstate regnum accipit 92, 16 sq. vezires sibi adversantes graviter multat ib. 18 sqq. eius ingenium et doctrina 93, 8 sqq. 95, 13 sqq. Caramanum Alisurium opprimit 93, 16 sqq. post Cpolim expugnatam quas regiones in potestate redegerit ib. 21 sqq. a Rhodo insula classe Itala repulsus 94, 19 sqq. adversus Italos expeditionem fa-

cit *ib.* 22 sqq. eius mors 95, 6 sq. Gennadium patriarcham magno in honore habet *ib.* 17 sq. eius adversus Christianos minae 211, 18 sqq. Cpolis oppugnandae consilium capit 233, 1. Asomatium communit *ib.* 9. 234, 11. Cpolim adoritur *ib.* 18. Turachanem in Peloponnesum mittit 235, 1. Adrianopolim reddit 234, 21. urbem obsidere instituit 236, 15 sqq. eius copiae navales ad oppugnandam Cpolim 237, 21. 239, 23. 240, 12. terrestres 240, 15. propter suorum ignaviam stomachans 249, 6 sqq. praefectum classis bonis et dignitate exiit 250, 7. quo strategemate naves in portum Cpolitianum deduxerit 251, 4. eum ponte iungit 252, 1. crudelis in hostes captos 258, 3. portento quodam terretur 264, 4 sqq. 265, 3. milites cohortatur 269, 11 sqq. Cpoli potitur 288, 17. Notaram aliosque occidit 291, 14 sqq. patriarcham a Cpolitianis creari iubet 304, 20. et rite instituit 305, 3 sqq. 306, 11. Cpolim incolis frequentat 308, 1 sqq. patriarchae literas regiae de securitate dat *ib.* 11. Serviorum principem ad pacem sibi cum Hungaris conciliandam invitat 323, 10. a Serviis adiutus in oppugnanda Cpoli 325, 22 sqq. Phrantzae filium iugulat 383, 16 sqq. Homobrydum et Athenas capit 384, 11 sqq. 385, 21 sq. ex Albania repellitur *ib.* 22. quaedam Serviorum loca occupat 386, 16 sqq. Peloponnesum invadit 387, 2 sqq. quae loca a Thoma despota acceperit 388, 4 sqq. Amarem in Peloponneso relinquit *ib.* 11 sqq. Demetrii despotae filiam uxorem expetit *ib.* 16 sqq. Demetrium et Thomam despotas bello adortus 395, 3 sqq. Demetrium sibi conciliat eiusque filiam uxorem ducit 395, 11 sqq. eius erga Castritzenses perfidia 405, 11 sqq. eius in Peloponneso

res gestae 407, 7 sqq. 408, 23 sqq. Ralem a Thoma despota ad se legatum captivum detinet 410, 1 sqq. ad Pontum Euxinum quae loca expugnari 413, 13 sqq. Albanitarum ducem Scantarinum vincit 425, 12 sqq. Lemno, Imbro et Euboea potitur 447, 19 sqq. 448, 6 sq. Zuchasanem vincit 449, 23 sqq. Capham occupat 451, 1. adversus Blachos minus prospere res gerit 451, 4. Naupactum et S. Mauram capere frustra conatur 452, 16 sqq. Mehemetes beglerbegus a Mehemete II Serviam expugnare iubetur 386, 16 sqq. Buchalas affines servat 406, 5 sqq. Mele oppidum 131, 4. Melec Azatinis sultani f. 73, 11 sqq. ab aulicis dolo interfectus 73, 1 sqq. Meligumoppidum Laconicae 159, 14. Melissenii
 Alexius Caesar Strategopulus Aetolos et Epirotas vincit 17, 17 sqq. cf. 17, 1 sqq. Cpolim recuperat 18, 1 sqq. eius honores 19, 15 sqq. unde strategopulus cognominatus 133, 15. Gregorius hieromonachus ad fratres despotas bellantes legatus 162, 16. patriarcha Cpolitianus 200, 5.
 Leo, Nicephori Melissurgi consobrinus 159, 6.
 Leo sebastocrator, Nicephori magni protostratoris pater 132, 9. Maria, Antonii Comneni uxor 159, 5.
 Michael Strategopulus in vincula datus ab Andronico II 26, 18 sqq.
 Nicephorus Caesar Melisseus 132, 7.
 Nicephori, magni protostratoris, cognominis Melissurgi, genus 132, 3 sqq. mors intempestiva *ib.* 12. filius *ib.* 18.
 Nicolaus Nicephori f., Theodori despotae pupillus 132, 18 sqq. uxor ei destinata filia Phrantzae 225, 9. eius hereditas 385,

12. male habitus a Thoma et Demetrio despotis 392, 7 sqq.
 Corcyram abijt 408, 11 sqq. 18 sqq. in Cretam profectus presbyter fit 412, 15 sqq.
Melitene 97, 21.
 Menonus Centerionis f. 154, 22.
 Hieronymi Menoti Veneti statio ad defendendam Cpolim 252, 20.
 Georgius Mepen v. Georgius.
 merachures Turcarum sermone summus praefectus stabuli 309, 16.
Mersaita Turcarum patriarcha 465, 9 sqq.
 Mosembria Constantino despotae data 122, 12. Ianco Hungaro donata 327, 12 sqq.
 Messene olim Ithome 132, 10. 133, 7.
 Methenes ameras a Baiazete victus 82, 10.
 Methone 83, 11. 103, 23.
 Metochita, magnus logotheta, ab Andronico III bonis privatus 36, 8 sqq.
 Metochita Palaeologus magnus logotheta 228, 10.
 Metrophanes, metropolita Cyzicenus, patriarcha fit 192, 16.
 Michael balbus imp. bellis civilibus distractus 98, 16. Saracenos Creta prohibere frustra conatur 100, 2 sqq. 101, 6 sqq.
 Michael, Epirotarum et Aetolorum princeps, a Michaelae Palaeologo devictus 17, 1 sqq.
 Michael Caerularius patriarcha 312, 22.
 Michael-begus ad obsidendam Cpolim ab Amurate II missus 90, 14. 19 sqq.
 Michaelpais Turcarum dux 458, 23.
 Miltzas, Blachorum dux, cum Baiazete pactionem init 82, 15 sqq.
 Minos Cretensium rex 101, 15 sqq.
 Mizithra 109, 7.
 Mobdarus, Nizari f., abavus Mohametis prophetae 294, 22.
 Mochlium 387, 7 sqq.
 Thomas Mocenicus classis Venetae praefectus 448, 22 sqq.
 Mohametis prophetae origo et vita 294, 20 sqq. quare monachos immunes esse voluerit 296, 4.
 Heraclio imp. cum demis obvius ib. 14. eius scripta 297, 10. 302, 13. moribundus Abubacarem in locum suum evehit ib. 21. eius doctrina refutata 333, 15 sqq. eius iter prodigiosum 359, 9 sqq.
Moldoblachi ab Amurate II vexati 91, 1 sqq.
 Molybatina 411, 13.
 monasteria
 Charsiantae 110, 8. 124, 20.
 Chortaitae 503, 5. 520, 11 sqq.
 Clerenae 141, 5. Christi salvatoris 154, 14. Eliae 411, 15.
 Georgii martyris 144, 21 sq.
 Iasonis et Sosipatri 412, 1 sqq.
 Iohannis baptistae 307, 18 sqq. 520, 13. Libis 141, 18. Marthae ib. 192, 1. Pantocratoris 120, 10. 122, 10. Peribleptae 113, 19 sqq. Sosandrium 13, 4 sqq. Theodora 140, 1. Xanthopulorum 124, 19.
Monembasia, urbs munitissima, imperatori a principe Peloponnesi tradita 17, 10. metropolis 25, 16. a Mamona administrata 109, 12. eius episcopus Theodosius 190, 19. a Mehemete II expugnari nequit 396, 8 sqq. a Thoma despota papae traditur 397, 6. incolae beneficiis imperatoris ornatissimi ib. 9 sqq. a Venetis occupatur 415, 6 sqq.
Mons niger 410, 15.
Montisferratensis marchio 27, 5 sqq.
Morea Hexamilio a Manuele II munita 96, 7 sqq.
 Moses tzelepes ab Amurate I patre ad provincias occidentales administrandas relictus 49, 22 sqq. cum Andronico despota seditionem molitus 50, 6 sqq. morte multatur 51, 9 sqq.
 Moses Baiazetis f., a Demire captus 66, 6 sqq. 86, 5 sq. dimissus regno potitur 86, 17 sqq. a Mehemete fratre victus perit 87, 22 sqq.
 Mothone olim Pidasus 392, 21.
 Murat Pei 460, 15.

- Mustaphas, Baiazetis f. nothus,** ab Amaratibus insidiis defensus ab Iohanne VI 109, 1 sqq. post Mehemetis I mortem ab eodem Saracenorum in occidente princeps constitutus 114, 2 sqq. Romanis Calliopolim dedit ib. 11 sq. Baiazetem beglerbegum vincit 115, 11 sqq. ab Amaratibus victus occidit 116, 1 sqq.
- Mustaphopulus, Amuratis II frater,** Cpoli effrenatus 117, 5 sqq. a fratre occiditur ib. 19 sqq.
- Musulmanus, Baiazetis f., imperio** potitur 86, 13 sqq. victus a Mose fratre occidit ib. 17 sqq.
- Georgius Muzalo procurator imperii** 12, 11 sqq. tutor Iohannis Lascaris ib. 20 sqq. trucidatur ib. 21.
- Mysi cum Romanis connabio principum iuncti** 39, 15 sqq.
- Mysia superior Amurati II vectigalis** 91, 20 sq.
- Naupactus** 150, 14. eius praefectus Bicardus Marcellus 151, 16. regio vicina Galata appellatur 414, 14 sq.
- Nauplium** 407, 4.
- Neocaesarea** 69, 2.
- Neocastrum** 133, 7.
- Neophytus hieromonachus** 225, 2.
- Nepho, episcopus Cyzicenus, patriarcha factus, mox loco** movetur 31, 20. sq.
- Nesis** 133, 6.
- Nestorii haeresis** 445, 5.
- Netarium** 104, 4.
- Nicaea Michaeli Palaeologo administranda data** 10, 6 sq. sedes imperii Romanorum 15, 18 sqq. a Turcis expugnatur 36, 13 sqq. 79, 8.
- Nicetas patricius, cognomento Orphanus, quo strategate Saracenos vicerit** 96, 18 sqq. 103, 14 sqq. 251, 19. rei militaris peritissimus 103, 17.
- Nicolaus Choniates protosebastus ad Amuratem II legatus** 155, 14.
- Nicomedia Orchani subiecta** 38, 11. 79, 9.
- Nicopolis victoria Baiazetis nobilis** 59, 11 sqq.
- Nili fontes et natura** 208, 15.
- Nizarus, e posteris Cedar, Mehemetis prophetae atavus** 294, 22.
- Lucas Notaras ad Amuratem II legatus** 118, 13. drungarius Constantinum despotam Lesbam dicit 193, 14. arrogans 221, 12. 230, 17 sqq. magnus dux et minister 224, 12. cum Phrantze agit de munere illi tribuendo 227, 15 sqq. 229, 4 sqq. eius statio ad defendendam Cpolim 254, 17. cum Iustiniano Liguro dissidens 262, 10. placatur a Constantino XI 263, 2. a Meheme II cum filio quare occisus sit 291, 14 sqq.
- Olena Mehemeti II se tradit** 448, 19.
- Orchanes, Bithyniae amens, Nicaeam et Nicomediam capit** 36, 13 sqq. 38, 11. Andronici III filiam uxorem ducit 39, 19 sqq. cf. 42, 3 sqq. 79, 3 sqq. Chersonesum Thraciae incusat 41, 9 sqq. Iohanni V imperium restituit 42, 4 sqq. regni fines quousque protulerit 78, 21 sqq. loca in Chersoneso expugnata Iohanni V reddit 79, 13 sqq. quamdiu regnaverit ib. 18 sqq.
- Orchanes a Manuele II adversus Mosem fratrem adiutus** 77, 16 sqq. a Sabane vesire proditus, oculis privatur ib. 19 sqq.
- Origenis haeresis** 370, 8. 445, 14 sq.
- Othmanes satrapa Turcarum** 28, 5 sq. Romanos premit 35, 3 sqq. eius origo 69, 1 sqq. 71, 1 sqq. 77, 1 sq. Ertogulis filius et successor 77, 3. provincias a Turcis occupatas inter satrapas partiendas censet 77, 9 sqq. quae ei regio obtigerit 78, 2 sq. aliena invadit ib. 3 sqq. quamdiu regnaverit ib. 18 sq.
- Othmanidarum origo** 64, 18 sqq.
- Pachomium** 24, 4.
- Palaeocastrum** 195, 9.
- Palaeologi**
- Alexius ab imperatore Alexio Angelo, socero, imperio destinatus, praematura morte occidit** 6, 9 sqq.
- Alexius Examplaco, caecus**

praefectus, Phrantzae socer 191, 8.
 Andreas, Thomae despotae f., nascitur 236, 8 sqq. a papa despotae creatur 424, 6 sqq.
 Andronicus a Theodoro Lascari imp. magnus domesticus fit 6, 15. eius filii 7, 1.
 Andronicus II Michaeli VIII patri honestam sepulturam recusat 24, 9 sqq. ecclesiarum conciliationem improbat ib. 15 sqq.
 Beccum patriarchali dignitate exiit 25, 9. eiusdem asseclas loco movet ib. 17 sqq. erga milites liberalis ib. 22 sqq. erga Iohannem Lascarium officiosus 26, 1 sqq. eius liberi 27, 1 sqq.
 Rogerium et Pirincerium Tentzam Catellanos belli adversus Turcas socios habet 28, 12 sqq.
 Rogerium occidi iubet 29, 17 sqq.
 rei navalis negligens 32, 14 sqq.
 ab Andronico nepote regno privatur 35, 6 sqq. quo honore Monembasiotas auxerit 399, 1 sqq.
 Andronicus III Michaelis f. 33, 5 sqq. Andronico II avo carus ib. 7. Manuelli fratri mortem affert ib. 9 sqq. propterea obiurgatus ab avo, seditionem movet ib. 22 sqq. urbe potitur 35, 7 sqq. erga adversarios mitis 36, 11 sqq. a Turcis vincitur ib. 13 sqq. Chium insulam occupat 38, 3. Phocaeenses vectigales facit ib. 7. quas gentes in potestatem redegerit ib. 13. eius ex Anna uxore liberi 39, 14 sqq. Mysorum principis socer ib. 17. Iohannem Cantacuzenum tutorem filii relinquit ib. 21 sqq. eius mores 40, 5 sqq. mors ib. 11. bulla aurea Monembasiotis donata 399, 10 sqq. 400, 1 sqq.
 Andronicus despotae, Iohannis V f., imperio destinatus 47, 3 sqq. ad administrandam Cpolim relictus, cum Mosé tzelepe seditionem molitur 50, 4 sqq. excaecatus in carcerem conicitur 51, 10 sqq. liberatus ib. 23 sqq. et iterum urbi praefectus 52, 11. pristina consilia recipit ib. 20

sqq. imperio exclusus 53, 15 sqq. a Baiazete auxilia accipit 54, 6 sqq. et regno potitur 55, 3 sqq. eiectus et Thessalonicam relegatus ib. 16 sqq. 56, 14 sqq. eam urbem Venetis vendit 64, 12 sqq.
 Andronicus despotae Manuelli II f. 121, 14. Thessalonicam a patre sibi donatam Venetis vendit et in monasterium se abdicit 122, 2 sqq. eius mors 134, 12.
 Anna Michaelis VIII f. 24, 3. 33, 5.
 Constantinus Andronici f. 7, 1 sqq. Constantinus porphyrogenitus Michaelis VIII f. 27, 1. ab Andronico II in vincula datur 26, 15 sqq.
 Constantinus despotae Andronici II f. 27, 1. ab Andronico III in carcerem coniectus 36, 7 sqq.
 Constantinus Manuelli II f. 121, 14.
 Constantinus XI Manuelli II f. 121, 14. Cpolim gubernat 118, 7 sqq. Anchialum et Mesembriam a patre accipit 122, 12. cum Iohanne VI in Peloponnesum proficiscitur 123, 14 sqq. eius praeceptor 125, 19 sqq. Caroli principis in Peloponneso heres futurus propter Theodoram uxorem, illius consobrinam 128, 13. 129, 5 sqq. quae loca a Thodoro fratre accepit 130, 15 sqq. Nicolai Melisseni procurator et futurus heres 132, 3. 18 sqq. Patra potiri conatur 134, 15 sqq. a Phrantzae servatur 138, 10 sqq. pactione cum Patrensis facta recedit 145, 17 sqq. Chalatrixam in ditionem accipit 148, 6 sqq. de eo oppido cum Thoma fratre dissidens ib. 1 sqq. 149, 1 sqq. Patram in potestatem redigit 156, 6. Glarentzam a Venetis emit ib. 8. Cpolim proficiscitur 159, 20 sqq. 160, 17. ab Iohanne VI Theodoro Imperii heredi praelatus 161, 13 sqq. in Peloponnesum reversus 161, 19 sqq. cum Theodoro despotae bellat 162, 7. cum

eodem conciliatus Cpolim redit 162, 22. Aecaterinam, Lesbiorum principis filiam, uxorem ducit 192, 19. 193, 14. in Peloponnesum profectus, spem imperii alit 193, 19 sqq. Iohanni VI adversus Demetrium auxilio venit 194, 24. a Turcis obsidetur 195, 4. eius uxor moritur ib. 7. Selymbria donatur ib. 13. facta cum Theodoro fratre possessionum permutatione in Peloponnesum redit 196, 3. de administranda Peloponneso quod consilium habuerit 200, 21 sqq. Isthmum munire instituit 201, 11. 202, 11. imperator creatur 204, 15 sqq. Phrantzen in Iberiam et Trapezuntem mittit conciliandi connubii causa 206, 22 sqq. Amuratis II viduam uxorem ducere cogitat 213, 2 sqq. eius de ducenda uxore cum Phrantze colloquium 220, 1 sqq. Iberorum regis filiam ducere constituit 222, 7 sqq. eius de Phrantzae officiis et remuneratione cum ipso et Notara colloquia 223, 1 sqq. 227, 7. 228, 6. Notarae arrogantiam aegre fert 230, 16 sqq. Phrantzen magnum logothetam creat 231, 10 sqq. Mehemeti II bellum paranti anteverendum censet 233, 18. quomodo navibus usus sit ad urbem defendendam 238, 6 sqq. strenue pugnat et res bellicas adornat 246, 21. 255, 23. 286. 3. quas singulis navibus stationes tribuerit 255, 20 sqq. suppellectilem sacram in numos redigit 256, 8. naves hostium incendio delere conatur 256, 16. Turcas captos occidit 258, 6. Venetos et Ligures dissidentes placat ib. 18. erga cives benignus 260, 18. eorum convicia patientius fert 261, 7 sqq. Iustinianum Venetum et Notaram dissidentes conciliat 263, 2. solennes pompas per urbem haberi iubet 271, 9 sqq. milites ad virtutem cohortatur ib. 18. eius cadaver ab

hostibus repertum 290, 18 sqq. connubium a Francisco Fuscari olim sibi oblatum imperator factus repudiat 324, 3 sqq. cum papa agit de adiuvanda Cpoll 325, 3 sqq. eius in defendenda urbe alacritas laudata 327, 4. Demetrius Andronici II f. 27, 9. Demetrius despota Manuelis II f. 121, 14. Cpoli profugus 118, 2 sqq. Zoen uxorem ducit 161, 7 sqq. cum Iohanne VI concilio Florentino interest 176, 21. Pauli Asanis filiam ducit 193, 6 sqq. de permutandis possessionibus Phrantzes a Constantino despota ad eum legatus ib. 23. imperatorem bello lacescit 194, 12 sqq. imperium affectat 204, 8. in Peloponnesum abit 206, 9. adversus Albanitas seditiosos Amaris ope utitur 383, 7 sqq. 11 sqq. a Mehemete filiam in matrimonium rogatur 388, 16 sqq. a Thoma fratre debellatur 389, 1 sqq. 13 sqq. eius loca quaedam obsidet 390, 21. a Turcis adiuvatur 393, 15 sqq. pacem cum fratre compositam mox violat 394, 7 sqq. in potestatem Mehemetis II venit conjugemque ei dat filiam 395, 3 sqq. quae loca ei ad victum donata sint a Mehemete II 413, 22 sqq. locis restitutis stipendium accipit 427, 22 sqq. ipsius et coniugis mors 449, 5 sqq. Endocia Michaelis VIII f. 24, 3. Georgius 390, 23. 391, 8. Manuelis Buchalae socer 406, 16. o Turcarum custodia aufugit ib. 27. Gregorius Mamonas, Phrantzae levir, cum omni familia pestilentia extinctus 109, 10 sqq. Helena, Thomae despotae f., Lazaro, Serviorum principis, nabit 202, 13. Venetis eos, qui se bonis privarunt, accusatura 446, 23 sqq. Helena regina S. Maurae monacha moritur 450, 15 sqq. Helena, Phrantzae uxor, Alexii Examplaconis f. 191, 7. capta primario praefecto stabuli Me-

hemetis II venditur 309, 13 sqq.
 a coniuge redempta 384, 18 sqq.
 monacha fit 430, 11.
 Iohannes Andronici f. 7, 1 sqq.
 Iohannes Andronici II f. 27, 9.
 morte praematura obit ib. 10 sq.
 Iohannes V, Andronici III f.,
 Iohannem Cantacuzenum tuto-
 rem et socerum habet 39, 21
 sqq. ab eo iniuste habitus
 40, 14 sqq. ad Orchanem con-
 fugit 41, 21 sqq. huius auxi-
 lio imperium recuperat 42, 4
 sqq. Cantacuzenum a bello
 sibi inferendo epistola dehortari
 studet ib. 18 sqq. ab Amura-
 te I decipitur 45, 8 sqq. cum
 eodem amicitiam init 46, 22 sqq.
 eius filii 47, 3 sqq. erga Amu-
 ratem officiosus 48, 1 sqq. in
 compescenda satraparum sedi-
 tione eum adiuvat 49, 17 sqq.
 ad regendam Cpolim Androni-
 cum filium relinquit 50, 4 sqq.
 seditiosum punire cogitur ab
 Amurate I ib. 6 sqq. Latino-
 rum opem frustra implorat 52,
 5 sqq. ab Andronico filio capi-
 tur 55, 3 sqq. e custodia
 elapsus, a Baiazete in imperium
 restituitur ib. 16 sqq. quous-
 que imperaverit 56, 20 sqq.
 Iohannes Andronici despotae f.
 54, 5. cum patre aliquantisper
 imperium tenet ib. 8 sq. Baiazeti
 in suspicionem adductus, Cpolim
 redit 61, 1 sqq. urbi praeficitur
 a Manuele II 62, 1 sqq.
 Iohannes VI Manuelis II f. 114,
 10 sqq. 16 sqq. 121, 14 sqq. Mu-
 stapham ab Amuratis insidiis de-
 fendit 109, 1 sqq. Sophiam Mon-
 tifferratensem uxorem ducit 110,
 12. Mustapham in occidente
 principem constituit 114, 2 sqq.
 16 sqq. in Hungariam profici-
 scitur 118, 7 sqq. cum Amu-
 rate II pacem componit ib. 11.
 redit ib. 23 sqq. imperator
 creatus a patre 121, 1. cum
 Sophia uxore divortio facto 122,
 15 sqq. Mariam Comnenam du-
 cit 123, 9 sqq. in Peloponne-
 sum profectus ib. 14 sqq. a Ca-

rolo loca quaedam accipit 128,
 5 sqq. Patram frustra tentat ib.
 18 sqq. 129, 9. Cpolim redit
 130, 9. Amuratem II Thessa-
 lonicam aggredi vetat 155, 14.
 eius ad Martinum papam legati
 156, 13. Thomam fratrem de-
 spotam creat ib. 20. Constan-
 tinum Theodoro, fratri ma-
 iori, praefert 161, 13 sqq. eos
 bellantes conciliat 162, 12. eius
 cum Xeno Hebraeo disputatio
 163, 11 sqq. Florentinae synodo
 de conciliandis ecclesiis interest
 176, 13 sqq. quomodo exceptus
 sit a Venetis et papa 181, 14
 sqq. 187, 12 sqq. a Demetrio
 fratre obsidetur 194, 12 sqq.
 eius mors 203, 17.
 Iohannes Andronici despotae f.,
 Manuelis II nepos 122, 7.
 Irene Michaelis VIII f. 24, 2.
 Mamonas magnus dux Monem-
 basiam administrans 109, 12.
 Manuel despotas Michaelis VIII
 f. 33, 5 sqq. quo casu perierit
 ib. 13 sqq.
 Manuel II Iohannis V f. 47, 3
 sqq. ab occupanda arce Thes-
 salonicensium prohibetur a Tur-
 cis ib. 10 sqq. Lesbum, inde
 Prusam ad ameram abit 48, 2
 sqq. ad patrem redit 49, 11 sqq.
 imperio destinatus 53, 5 sqq.
 cum patre capitur ab Androni-
 co fratre 55, 3 sqq. e carcere
 elapsus, Baiazetis auxilio impe-
 rator fit ib. 16 sqq. ab eodem
 insolentius habitus, cum prin-
 cipibus quibusdam foedus pangit
 57, 4 sqq. in occidentem
 proficiscitur auxilii petendi cau-
 sa 61, 16 sqq. foedere iunctus
 cum Iessai 86, 9 sqq. et Musul-
 mano, Baiazetis filiis 87, 1. Mo-
 sem, Baiazetis f., terra marique
 vincit ib. 6 sqq. Orchanem,
 Baiazetis nepotem, adversus Mo-
 sem, patrum eius, adiuvat ib.
 16 sqq. Mehemeti adversus
 eundem auxiliatur 88, 12. Tha-
 sum expugnat 96, 5 sqq. Hexa-
 milium in Isthmo exstruit ib. 8
 sqq. 107, 19 sqq. 108 sqq. Cpo-

- lim rediens Phrantzen in cubiculum assumit 110, 17 sq. sacramentum Mehemeti I datum violare recusat 111, 6 sqq. Mehemeti I legatos obviam mittit ib. 19 sqq. 112, 18 sqq. Amurati regnum paternum deberi censet 114, 2 sqq. apoplexia corripitur 117, 10. Mahometi prophetae simillimus ib. 11. eius mors 121, 5 sqq. liberi ib. 14. inter hos, dum in vivis est, regnum distribuit ib. 20. eius ultima voluntas 124, 6 sqq. eius de conciliandis ecclesiis consilium Iohanni filio datum 178, 11.
- Manuel Zoen Cpolim ducit 161, 9. de conciliando connubio legatus 216, 15. 222, 4.
- Manuel Thomae despotae f. 385, 5 sqq. 424, 20.
- Michael VIII Comnenus, Andronici f. natu maximus 7, 4. graciosus ib. 5 sqq. affectati imperii accusatus in quaestione vocatur ib. 11 sqq. liberatus et pristinis honoribus restitutus civitati Nicaensium praeficitur 10, 4 sqq. imperatori rursus suspectus ib. 10 sqq. Iconium aufugit ib. 11, 3 sqq. cum copiis Sultani Scythas fugat ib. 6 sqq. ab imperatore revocatus contostauli dignitatem recipit ib. 15 sqq. a Muzalone ad administrandam rem publicam socius assumtus 14, 3 sqq. potestate abutitur ad perficienda sua consilia ib. 12 sqq. despota, mox imperator fit 15, 15 sqq.
- Michaelem, Epirotarum et Aetolorum principem devincit 16, 1 sqq. recuperata Cpoli 17, 17 sqq. Iohannem Lascarim excaecat, imperium sibi vindicat 20, 7 sqq. anathemate constringitur ab Arsenio patriarcha 21, 1 sqq. cum Alexandro papa de conciliandis ecclesiis agit ib. 15. devictis Italis 22, 10 sqq. insulas maris Aegaei recuperat ib. 17. Sangarii ripas communit 23, 19 sqq. eius liberi 24, 1 sqq. mortuus honesta sepultura caret ib. 3 sqq.
- Michael Audronici II f. 27, 1. male pugnat contra Latinos seditiosos 30, 6 sqq. contra Turcas ib. 14 sqq. eius liberi 33, 5. mors ib. 19 sqq.
- Michael despota Iohannis V f. 47, 3 sqq.
- Michael Manuelis II f. 121, 14.
- Nicephorus Demetrii Cantacuzeni gener quam stationem habuerit ad Cpolim a Turcis defendendam 255, 19. strenue pugnat 283, 1.
- Notaras Cateliutzes v. Cateliutzes.
- Simonis Andronici II f. 27, 9. despotae Serviorum uxor ib. 10.
- Theodora Michaelis f. 33, 5.
- Theodorus Andronici II f. 27, 9. in Lombardiam missus marchio fit et uxorem dicit e gente Spinularum ib. 17 sqq. reversus Andronicum minorem adiuvat 34, 14 sqq.
- Theodorus porphyrogenitus Iohannis V f. 47, 3 sqq. Manuelis II uxorem tuendam accipit 62, 4 sq. principatum Spartae societati Iohannis baptistae vendere conatus 63, 9 sqq. aegre recipitur 64, 3 sqq.
- Theodorus despota Manuelis II f. 121, 14. Lacedaemonem a patre accipit 122, 10. eius in monasterium se abdendi consilium 123, 18 sqq. 128, 18 sqq. 129, 10. Constantino fratri quae loca donarit 130, 15 sqq. Nicolai Melisaeni tutor 132, 18 sqq. eius uxor moritur 158, 6. imperii heres 161, 12. cum Constantino despota bellat ib. 19 sqq. Cpolim venit 196, 3 sqq. Selymbriae moritur 203, 11.
- Theophili, eruditissimi viri, statio ad defendendam Cpolim 203, 19. fortitudo 286, 14. sqq.
- Thomas Manuelis II f. 121, 14. quae loca Peloponnesi a patre accepit 122, 14. Chaladritam, oppidum Centerionis principis, obsidet 148, 1. cum Constantino fratre de eo dissidens ib.

- 3 sqq. 149, 1 sqq. Centerionis gener 148, 2. 154, 3. 15. despota fit 156, 20. cf. 206, 5. eius filia Helena 202, 13. Cpolim venit 204, 5. in Peloponnesum redit ib. 20. eius filius Andreas natus 236, 8. adversus Albanitas seditiosos Amaris Turcae ope usus 383, 7 sqq. 11 sqq. Phrantzen inter ministros recipit ib. 22 sqq. Mehemeti II quae loca tradiderit 388, 4 sqq. 20 sqq. sacramenta Mehemeti II data violat et fratrem bello adoritur 389, 1 sqq. 13 sqq. a Turcis vincitur 393, 15 sqq. 21 sqq. in pacem cum fratre redit 394, 7 sqq. e Peloponneso Corycyram proficiscitur 407, 15 sqq. 408, 6 sqq. ad papam et Mehemetem II legatos mittit 410, 1 sqq. in Italiam traicit ib. 22 sqq. a Pio II papa quomodo exceptus sit 412, 6 sqq. Venetias et Amconam profectus, mox Romam redit 413, 2. eius filia Serviorum regina ib. 5 sqq. moritur 415, 17 sqq. eius liberi ab ecclesia Romana sustentati ib. de eorum educatione ad paedagogum epistola Bessarionis cardinalis 416, 3 sqq. filius nata maximus despota creatur a papa 424, 6. filia Paraciolo, principi Italo, nubit 424, 17 sqq.
- Palaeologus** beglerbegus, Thomae Gidi f., proelio occisus 450, 5 sqq.
- Gregorius Palamas**, episcopus Thessalonicensis, Barlaamum Italum refutat 39, 1 sqq.
- Pamius** fl. in sinu Messeniaco 132, 2.
- Pancota** 200, 13.
- Paraciolus**, princeps Italus, Thomae despotae filiam uxorem ducit 424, 17 sqq.
- Paraspondelus** magnus dux 161, 8.
- Parentium** portus 181, 15.
- Patra** ab Iohanne VI frustra tentata 128, 18 sqq. 129, 9. item a Constantino despota 135, 7 sqq. 145, 17 sqq. ei traditur 148, 6. ab eo subigitur 156, 5. pestilentia affligitur 157, 19. ab Alexio Lascari administrata 200, 20. 201, 4. ab Amurata II expugnatur 203, 1 sqq.
- Paulus, Troilus et Antonius** fratres quam stationem habuerint ad defendendam Cpolim 253, 10. 288, 7.
- Pegae palstium** 55, 5.
- Pegae a Monembasiotis habitatae** 400, 2. 401, 2. 7.
- Pelaeorum mores** 218, 10.
- Peloponnesus a Romanis quomodo recuperata** sit 17, 6 sqq. a Baiazeto affligitur 83, 7 sqq. a Latinis Dabalo data 107, 1 sqq. eius forma 108, 9. magnam partem a Carolo principe occupata 128, 5 sqq.
- Pentachyria** 387, 5 sqq.
- Pergamus Sasani** data 77, 16 sqq.
- Peristerium Serviae oppidum Mehemeti II** proditur 386, 21.
- Peritheorium oppidum** 133, 10. eius provincia 76, 11.
- pestilentia ad Pontum Euxinum vehemens** 109, 8 sqq. Cpoli 110, 11 sqq. 429, 5 sqq.
- Petalidium** 407, 5.
- Petrium regio Cpolis** 254, 18.
- S. Petrus oppidum Laconicae** 159, 13.
- Philadelphia Caramano Alissurio** data 77, 18 sqq.
- Alexius Lascaris Philanthropenus Bostitzam** administrat 135, 19. Patrae praefectus 200, 19. Constantinum despotam imperatorem coronat 205, 7 sqq.
- Georgius Philanthropenus Isaacii Asanis** gener 138, 21.
- Philes Palaeologus protostrator Turcas** vincit 30, 20 sqq.
- Philocrene oppidum** 37, 4.
- Angelus Philometes, ad Amuratum II legatus, in carcerem ab eo conicitur** 116, 12 sqq. dimittitur 118, 11 sqq.
- Phlabyrinthum oppidum** 414, 16.
- Phocaeenses Latini Andronico III vectigales** 38, 7.
- Nicephorus Phocas Cretam a Saracenis vindicat** 103, 9 sqq.
- Photinus protospatharius e Creta eiicitur a Saracenis** 100, 3 sqq.

Alexius Phrantzes Georgii f., infans mortuus 192, 15.
Alexius Phrantzes Georgii f. 195, 10. moritur 203, 13.
Andronicus Phrantzes, Georgii f., infans mortuus 200, 7.
Georgius Phrantzes quod consilium secutus sit in scribenda historia 3, 5 sqq. 5, 7 sqq. res a nemine diuin literis mandatas sibi conscribendas proponit 4, 1 sqq. quando natus sit 65, 3 sqq. unde rerum notitiam habeat 66, 21 sqq. patris loco Thomae principis cubicularius, cum eodem in Peloponnesum proficiscitur 109, 21 sqq. eius fratres qua conditione vitae fuerint 110, 5 sqq. a Manuele II in cubiculum assumitur ib. 15 sqq. ad Amuratem II legatus 118, 13. propter allatum laetum nuntium donis ab imperatore cumulatus 119, 5 sqq. ultimam Manuelis II voluntatem literis mandat 124, 6 sqq. Iohanni VI ab eodem commendatus 125, 5 sqq. huius cubicularius fit 124, 4 sqq. quomodo in familiaritatem Constantini despotaе venerit 125, 19 sqq. in huius cubiculum transit 126, 14 sqq. Iohannem VI in Peloponnesum proficiscentem comitatur 127, 1 sqq. cum Constantino in Peloponneso manet 130, 15. a Patrensibus captus 138, 10 sqq. liberatur et muneribus augetur 145, 14 sqq. eius materterae monachae 140, 21 sqq. Chalutritzae praeficitur 150, 9 sqq. ad Amuratem II missus 147, 13 sqq. 150, 13 sqq. huius legatis literas subtrahit 152, 14 sqq. quod responsum tulerit ab Amurati II 153, 9 sqq. iterum captus a Catelanis et redemptus 155, 5. Patrae praeficitur 156, 22. Macarii Macrae amicus 157, 3. ad Iohannem VI legatus, protovestiarius fit ib. 21. ad Antonium Comnenum, Amuratem II et imperatorem legatus 158, 10. ad Mariam Melissenam, Antonii Co-

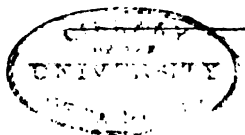
mmeni viduam, de permutandis oppidis missus 159, 5. re infecta reversus ib. 17 sqq. ad Turachanem ablegatur 160, 3. Cpolim cum Constantino proficiscitur ib. 17 sqq. Amuratem II in Constantini despotaе partes pertrahit 162, 4. ad fratres bellantes ab Iohanne VI legatus ib. 21. cum Constantino despota Cpolim redit ib. 22 sqq. uxorem ducit Helenam Palaeologam 191, 7. eius liberi ib. 11. 192, 15. 193, 3. 200, 7. ad uxorem Constantino petendam Lesbum missus 192, 19. de permutandis possessionibus a Constantino ad Demetrium fratrem legatus 193, 23. Selymbriae praeficitur 195, 13 sqq. in Peloponnesum redit 196, 14. Cpolim legatus propter Hungarorum adversus Turcas expeditionem ib. 22 sqq. Spartaе et locis adiacentibus praeficitur 200, 8. Cpolim mittitur ob coniugium Constantini despotaе et alia negotia 203, 2. ad ameram legatus de Constantino despota ad imperium evehendo 204, 15 sqq. de uxore Constantino petenda in Iberiam et Trapezuntem missus 206, 22. prope Amisum naufragium facit 210, 11. eius cum Trapezuntiorum rege de Amuratis II morte colloquium ib. 20 sqq. Constantino XI suadet, ut Amuratis II viduam ducat 213, 2 sqq. Cpolim redit 217, 6. legationum satietate captus 223, 1 sqq. a Constantino XI largis promissis placatur ib. 227, 7 sqq. eius cum Notara colloquium de munere sibi tribuendo ib. 15 sqq. 229, 4. a Turcis captus Spartam ducitur 309, 10. eius uxor et liberi capti ib. 13. cum uno Iohanne Cantacuzeno arcana Constantini XI consilia novit 327, 10 sqq. inter ministros Thomae despotaе receptus et Certeza oppido donatus 383, 22 sqq. in Serviam ablegatur 384, 2 sqq.

- ngorem et comitem eius redimit ib. 17 sqq. ad senatum Venetorum legatus 385, 15. e Peloponneso discedere cogitat 392, 5 sqq. Corcyram proficiscitur 408, 11 sqq. in monasterium S. Eliae, mox Iasonis et Sospatri concedit 411, 6 sqq. in Italiam proficiscitur 424, 10 sqq. Corcyram redit 425, 7 sqq. S. Mauram proficiscitur 429, 12 sqq. monachus fit Gregorii nomine 430, 6. monachus magni habitus fit 449, 11 sqq. rheumatismo laborat 430, 6 sqq. 451, 8 sqq. quorum auctoritate commotus historiam scripserit 452, 21 sqq.
- Iohannes Phrantzes Georgii f. maximus 191, 11. eius laudes 229, 15. a Mehemete II ingulatur 383, 16 sqq.
- Thamar Phrantza, Georgii f., nata 193, 3. Nicolao Melisseno in matrimonium destinata 225, 9. capta 309, 13. moritur 385, 7 sqq.
- Phrygia magna Caramano Alissurio data 77, 18 sqq.
- Pidasus nunc Mothone 392, 21.
- Pidema 133, 6.
- Pirincerius Tentzas v. Tentzas.
- Pius II papa quemodo Thomam despotam exceperit 412, 6 sqq.
- Πλάγιον κακόν* via 108, 5.
- Platamonas oppidum Laconicae 159, 14.
- Plate insula victoria Manuelli II nobilis 87, 11.
- Polianum Constantino despotae a Theodoro fratre donatum 131, 4.
- Ponticum 388, 22. 406, 12. Mehemete II cedit 448, 19.
- portae Cpolis
- Charsae 462, 4. Chrysia sive Aurea 237, 14. 460, 18. 469, 24. 472, 14. Lignaria 237, 17. Pulcra 254, 19. Regia 255, 2. S. Romani 237, 10. Selybria 253, 22. S. Theodosiae 254, 18.
- Prasae oppidum Cretae 107, 15.
- Proasteum oppidum Laconicae 159, 14.
- Proenococcos a Mehemete II excoariatus 405, 16 sqq.
- protopapae quod murus fuerit in creando patriarcha 305, 16.
- Prusa 466, 4. Romanis erepta ab Orchane 79, 9.
- Pylus 103, 23. Abarinus 408, 5 sq. Itilus 131, 2.
- Pyrri haeresis 445, 18.
- Iohannes Rales, a Thoma despota ad Mehemetem II legatus 400, 1 sqq. ab hoc vinculis oneratur ib. 10 sqq.
- Georgius Raulus Nicolai Melisseni avunculus 408, 18. a Thoma despota ad papam legatus 410, 10 sqq.
- Michael Raulus Ise Thomae despotae summus minister 161, 21. ab Amare captus occiditur 426, 2. 23 sqq.
- Thomas Raulus Chalatrixam Thomae despotae comparare studens 149, 1 sqq.
- Realtus pons Venetiis 186, 11.
- Rhabias e posteris Cedar 295, 1.
- Rheontas oppidum Laconicae 159, 15.
- Rhodiensium fratrum magister ad Nicopolim a Turcis captus 60, 6.
- Rhodus a Mehemete II frustra tentata 94, 19 sq.
- Iohannes Rhosotas Phrantzae e captivitate liberandi causa ad Patrenses missus 146, 2.
- Antonius Ritzus 217, 8.
- Rogerius Catelanus bellum adversus Turcas se facturum pollicitus 28, 12 sqq. magni ducis dignitate ab Andronico II honestatur 29, 2 sq. Romanos affligit ib. 7 sqq. iussu imperatoris occiditur ib. 17 sqq.
- Roma pestilentia afflicta 423, 3.
- Romani in questionibus tormentorum abstinentes 9, 7 sqq.
- Romanus imp. Cretam recuperat 105, 6 sqq.
- Rossiae cardinalis quae statio fuerit ad defendendam Cpolim 254, 15. cur non creatus fuerit patriarcha 325, 3 sqq.
- Sabellium 426, 15.
- sagittae 464, 16 sqq.
- Salmenicum 409, 14.
- Samaria turris Thessalonicensis 508, 4.

- Sametelli Patrensis filius a Phran-
tze captus 138, 18.
- Samothrace Despotae a
Mehemete II donata 413, 22 sqq.
- Sangarius fl. a Michaeli III ca-
stris munitur 23, 19 sq.
- Santamarium a Mehemete II ex-
pugnatur 409, 3.
- Sarabale Constantino despotae a
Patrensibus tradita 145, 17.
- Saraceni regnum in multas partes
distrabi patiuntur 97, 16 sqq.
Creta potiti 98, 19 sqq. 101,
6 sqq. Cycladas insulas popu-
lantur 102, 21 sqq. victi a Ni-
ceta 103, 4 sqq. Basilio Macedo-
ni tributa pendunt 105, 2 sqq.
rebelles a Nicephoro Phoca in-
sula eiiciuntur ib. 6 sqq. eo-
rum varia nomina unde origi-
nem trahant 303, 19. Ismaelis
posterii et a pactione dei ex-
clusi 317, 14 sqq. eorum reli-
gio refutata 333, 15 sqq. Mo-
hametis doctrinam plerique pa-
rum liberali animo sequuntur
367, 21 sqq.
- Sarcanes ameras a Baiazete devi-
ctus 82, 7 sq.
- Sarchanes quam regionem tenuerit
77, 17 sq.
- Sardiensis metropolita Ferrariae
mortuus 192, 6.
- sarlides 464, 9.
- Saulaurus 133, 8.
- Scamterinus s. Scantares Albani-
tarum princeps a Mehemete II
victus 425, 12 sqq. moritur
430, 1. eius regnum divisum
inter Venetos et sororis filium
ib. sqq.
- Georgius Scholaris patriarcha 304,
22 sqq.
- Selabitz 146, 1.
- Sclabochorium 200, 14.
- Scuda regio 276, 20.
- Scutari olim Chrysopolis 112, 9 sq.
- Scytharum mores 67, 13 sqq.
- Sesthia ab Othmane occupata 78,
10.
- Selymbria Constantino despotae
donata a Phrantze administra-
tur 195, 13. Theodoro despo-
tae traditur 196, 5 sqq.
- Sergius pseudabbas Mohametis pro-
phetae socius 295, 20.
- Serrae 47, 12. 57, 5.
- Serum mores 218, 2.
- Servii ab Amurata I devicti 80, 21
sqq. a Mehemete II in pote-
statem redacti 94, 12. princi-
pis eorum filia Amurati II nu-
pta, post huius mortem in pa-
triam redit 213, 2. Mehemetem
II Cpolim oppugnantem adiu-
vant 323, 10 sqq. 325, 22 sqq.
eorum princeps beneficus 521, 5.
- Sguromalles Palaeologus Mehemeti
II Caritaenam tradit 407, 21.
- Siderocastrum 426, 16.
- Sigismundus Germaniae rex bello
adversus Baiazetem commoto 58,
10 sqq. ad Nicopolim divincit-
tur 59, 11. 82, 21 sqq.
- Sinanes beglerbegus Iohannina
occupat 157, 1 sqq.
- Sinope coloni Cpolim deducti a
Mehemete II 308, 9. a Mehe-
mete II expugnatur 94, 7. 413,
13 sqq.
- Sinopium v. Sinopa.
- Sitanas oppidum Laconicae 159, 15.
- Smentorobum a Mehemete II oc-
cupatur 386, 16 sqq. 21 sq.
- Soliman Siachus Iohannis Comne-
ni f. 71, 5. Ertogrulis pater ib.
19.
- Sophia, marchionis Montisferraten-
sis f., Iohannis VI uxor 110, 22
sqq. repudiata in patriam red-
dit 122, 15.
- Sophia urbs 384, 16. 451, 6.
- Sopholeus nauclerus Cretensis 412,
18.
- Sosan pasias vezires Mehemetis II
266, 11 sqq.
- Sozopolis 403, 3.
- Sparta a principe Peloponnesi Ro-
manis tradita 17, 12. a Theo-
doro porphyrogenito nequid-
quam societati Iohannis baptis-
tae vendita 63, 9 sqq. a Me-
hemete II in potestatem redi-
gitur 395, 11 sqq.
- Sphentiars Sinopensium princeps
a Mehemete II victus 413, 13
sqq.
- Spinularum gens 28, 2.

- Spitalis oppidum 133, 6.
 Stamerum 154, 9.
 Stephanus Serviae despota 57, 8 sq. cum Mauuele II et Sigismundo, Germaniae rege, adversus Baiazetem bellat 59, 15.
 Stephanus Syrophro papa separatae ecclesiae Latinae et Graecae auctor 312, 15.
 Stephani Alexandrini thema de Saracenorum regno 315, 3 sqq.
 Strobolium castrum a Venetis occupatur 450, 12 sqq.
 Stylaria oppidum 159, 20.
 surgunides Turcarum sermone coloni dicti 308, 8 sq.
 Tartari 470, 12.
 Taygetus mons 130, 23.
 Techoius ameras a Baiazete victus 82, 10.
 templa Cpolis
 apostolorum sedes patriarchalis a Mehemete II constitutum 207, 3 sqq. S. Constantini 240, 11. S. Cyriacae 462, 3. S. Demetrii 254, 17. S. Romani 462, 3. 471, 17. S. Sophiae 111, 3 sqq. 289, 19. 307, 6.
 temporum computatio a mundo condito usque ad Cpolim a Turcis captam 294, 7. 304, 1.
 Pirincerius Tentzas Catellanus Andronico II opem suam offert 29, 3 sq.
 Teriolium 146, 1.
 terrae motus 32, 10 sqq. 379, 3. 447, 3 sqq. 493, 1. 4 sqq. eorum probabilis origo 381, 7 sqq.
 Thasus a Manuele II expugnata 96, 5 sq.
 Thebae ab Amurate II occupatae 91, 9. Delatziolae a Latinis datae 107, 3 sqq. earum dominus Antonius Comnenus 159, 3. a Turachane expugnatae ib. 17.
 themata de Saracenorum regno 315, 3 sqq. 316, 1 sqq.
 Themines e posteris Cedar 295, 2.
 S. Theodoraepulcrum Thessalonicense direptum 516, 6 sqq.
 Theodora Caroli principis consobrina, Constantini despotae uxor 128, 13. 129, 7 sqq. eius mors 154, 9.
 S. Theodori collis prope Galatam 259, 5.
 Theodori Carystii statio ad Cpolim defendendam 254, 9.
 Theodosius, episcopus Monembasiotarum, ad papam legatus 190, 19.
 Theodosii Cyprii gener, Michaelis f., a Constantino XI ad Iancum Hungarum legatus 327, 18 sq.
 Thessalonica in potestate Turcarum 47, 10 sqq. Andronico despotae tradita 56, 21 sqq. 122, 2. ab eodem Venetis venditur 64, 12 sqq. 122, 3. Venetis ab Amurate II erepta 90, 19 sqq. 155, 12. a Latinis afflicta 487, 6 sqq. munitur 491, 3 sqq. ab Amurate II obsidetur 494, 13. capta 506, 3 sqq. diripitur 509, 1 sqq. incolae pro maucipiis habentur 510, 14 sqq. 517, 21 sqq. ab Amurate II quomodo habita sit 516, 19 sqq. 518, 22 sqq. 522, 13 sqq. opulenta 530, 3.
 Thessalonicensis episcopi mors civitati luctuosa 487, 17 sqq.
 Thomais mater venerabilis Phrantzae baptizando testis 65, 6 sqq. eius vita 139, 15 sqq.
 Tityrus mons. Graetae 102, 9 sqq. tormenta Romanis in questionibus inusitata 9, 7 sqq.
 Trapezuntiorum regnum a Mehemete II eversum 94, 4.
 Trapezus a Mehemete II capta 413, 15 sqq. ab eodem inde coloni Cpolim deducti 308, 9.
 Gabriel Tribizanus Venetarum navium praefectus quam stationem habuerit ad Cpolim defendendam 254, 22.
 tributorum et vectigalium varia genera 400, 12 sqq. 401, 12 sqq. Trigonium 503, 5. 506, 13.
 Tripe Hebraica oppidum 200, 13.
 Trype buna oppidum 388, 6.
 Troilus v. Paulus.
 Turachanes Hexamilium expugnat 117, 23. Patram a Constantino despota occupari vetat 150, 18 sqq. muros Isthmi destruit 157,

18. Thebis et Athenis potitur 159, 17. 160, 3 sqq. a Mehemete II cum filiis in Peloponnesum missus 235, 1. Isthmum expugnat ib. 10. Albanitas in ditionem despotarum redigit 385, 1 sqq. eius mors 386, 3.
- Turcae Romanorum in Asia provincias vexare institunt 23, 7 sqq. in Thraciam traiciunt 28, 4 sqq. reprimuntur a Phile Palaeologo 30, 14 sqq. eorum regnum inter satrapas distributum 77, 9 sqq. Demetrium despotam Cpolim obsidentem adiuvant 194, 21. Constantinum despotam in Lemno insula oppugnant 195, 4. Cpolim obsidentes rumore quodam et portento terrentur 263, 19 sqq. armis non utuntur 274, 17. Peloponnesum diripiunt 391, 23. Demetrium despotam adversus Thomam adiuvant 393, 15 sqq. Tzamploco Thomam despotam adversus Demetrium adiuvat 390, 20.
- Tzelepes Othmanidarum auctor 69, 1 sqq. 71, 21 sqq.
- Tzeramium 100, 13.
- Tzerempulum propugnaculum Thessalonicense 514, 18 sqq.
- Tzetarii 495, 15.
- Umarus Abubacaris successor 303, 3. eius res gestae ib. sqq.
- Umarus minor Christianos insectans 303, 12 sqq. eius ad imp. Leonem Armenium epistola ib. 15.
- Valachi v. Blachi.
- Varna clade Ladislai nobilis 91, 17 sqq.
- vectigalium et tributorum varia genera 400, 12. 401, 12 sqq.
- Veneti ab Iohanne V frustra auxilia rogantur 52, 13 sqq. Euboeam a Genuensibus accipiunt 107, 7. Cretam a Bonifacio, marchione Montisferrateusi, emtam occupatam tenent ib. 13 sqq. ab iis quomodo exceptus sit Iohannes VI 181, 14 sqq. Cpolim a Turcis obsessam publice adiuvare recusant 324, 19 sqq. tribus triremibus Cpolim obsessam adiuvant 238, 15. cum Liguribus dissident 258, 10 sqq. ad virtutem excitantur a Constantino XI 277, 10 sqq. eisdem belli adversus Turcas suscipiendi auctores 293, 2. multi capti a Mehemete II occiduntur 293, 11. Monembasia et Lemno potiuntur 415, 6. 98sq. Imbrum et Athenas expugnant 425, 18 sqq. ab Amare vincuntur ib. 23 sqq. Scantaris, Albanitarum principis, heredes 430, 1 sqq. Aenum capiunt 447, 10 sqq. Strobolium occupant 450, 12. Victorinus Iustiniani I minister in inscriptione quadam commemoratus 108, 12 sqq.
- Xenus Hebraeus cum Iohanne VI et Matthaeo hieromonacho dispartat 163, 11 sqq. religionem Christianam amplectitur 176, 13.
- Zacynthus a Mehemete II occupata 95, 2. a Saele Apochape afflicta 103, 11 sqq.
- Zagora 403, 2.
- Zarnatas castellum Constantino despotae a Theodoro fratre donatur 131, 3. a Thoma despotae expugnatur 390, 14. 391, 2.
- Zengalatii s. Hebraica porta Patrensis 138, 6 sqq.
- Zoe, Paraspondeli f., Demetrio despotae nubit 161, 7 sqq. moritur 191, 21.
- Zuchasanus Mehemetem II vincit et ab eo vincitur 449, 23 sqq.

CORRIGENDA.

Pag.	47	lin.	vers.	13	pro <i>pasianem</i> leg. <i>pasiam</i> .
—	77	—	—	13	— <i>Prienen</i> leg. <i>Pergamum</i> .
—	81	—	—	14	— <i>ursum</i> leg. <i>fulgur</i> .
—	144	—	—	11	— <i>adeunde</i> leg. <i>adeundi</i> .
—	156	—	—	18	— <i>Beglerbegus</i> leg. <i>begl</i> .
—	163	—	—	4	— <i>patriarchae</i> leg. <i>papae</i> .
—	193	—	—	2	— <i>auscepit</i> leg. <i>suscepi</i> .
—	201	—	—	14	— <i>nosmet</i> leg. <i>nobismet</i> .
—	253	—	text.	19	— <i>θεοφιλω</i> leg. <i>θεοφιλω</i> .
—	280	—	vers.	10	— <i>exstructos</i> leg. <i>exstructi</i>
—	341	—	—	4	post <i>eius</i> add. <i>non</i> .
—	—	—	—	5	<i>non del.</i> et pro <i>plures</i> leg. <i>pauciores</i> .
—	373	—	—	19	pro <i>iu</i> leg. <i>in</i> .
—	403	—	—	11	— <i>nec esse</i> leg. <i>necesse</i> .
—	475	—	text.	24	— <i>ηὐδοκίωνων</i> leg. <i>ἠνδρ</i> .

BONNAE

TYPIS CAROLI GEORGI.
